marunt, adeo ut Ecdicius urbis præfectus desperato omni auxilio urbem dereliquerit, ut tradit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45. « Ecdicius diu certans cum Visigothis nec valens antestare, relicta patria maximeque urbe Arvernate hosti, ad tutiora se loca collegit. Quod audiens Nepos imp. præcepit Ecdicio, relictis Galliis, ad se venire, in locum ejus Oreste magistro militum ordinato ». Verum Arvernum per deditionem Eurico traditum, quod Jornandes ignorasse videtur, diserte scribit Sidonius in Epistola citata ad Græcum : « Adhuc si necesse est obsideri, adhuc pugnare, adhuc esurire delectat. Si vero tradimur qui non potuimus viribus obtineri, invenisse vos certum est quid Barbarum suaderetis ignavi ». Hæc vero deditio sequenti anno facta ; cum *Nepos* exeunte Augusto illius anni imperio deturbatus fuerit. Ex his apparet, quantum hallucinati fuerint scriptores qui tradidere, *Massiliam* et Arelatum anno CDLXXI in Eurici potestatem venisse ; cum ea adhuc juris Romani fuerit, quando sancti Epiphanii opera de urbe Arvernensi dedenda actum est, et Sidonius lib. 7, Epist. VII citata ad Græcum, quæratur, *Arvernos* pro aliorum salute devoveri, et eorum servitutem factam esse *pretium securitatis alienæ*, Massiliæ scilicet, Arelatis, et aliarum Gallo-Provinciæ civitatum.

SIMPLICII ANNUS 8. - CHRISTI 475.

1. *Augustulus imperator.* — Christi annus quadriugentesimus septuagesimus quintus unius tantum consulis Zenonis Augusti nomine inscribitur Fastis iterum. Res enim Occidentalis imperii perturbatæ creandi alterum Romæ consulem facultatem ademerunt. Etenim Orestes haud pridem creatus magister militiæ a Nepote imperatore, conversus in hostem, Roma cum exercitu Ravennam veniens, ibi aliquandiu moratus, filium suum Momilium Augustulum nuncupatum imperatorem acclamari fecit. Cum autem Nepos compertum habuisset, cum Oreste universum conspirare exercitum, novumque ab eo esse creatum imperatorem ; in Dalmatiam fugit, ubi Glycerius jam fuerat ordinatus episcopus. Hæc a Cassiodoro Jordanus.

2. Quod vero ad Augustuli nomen spectat : falli eos quidem certum est, qui eum ita nomine proprio appellatum fuisse putarunt : cum revera non Augustulus, sed Augustus fuerit nominatus ; prout numisma declarat, Romæ asservatum inter antiqua monumenta omni fide probata viri nobilis Lælii Pasqualini.

Ex quo facile intelligas accidisse, ut qui revera Augustus nomine proprio appellaretur, contemptus gratia (ut de aliis accidit imperatoribus, vulgi dicteriis indita illis nomina, quod de Caligula patet) ex Augusto fuerit dictus Augustulus : cum præsertim geminatio illa, Augustus Augustus, hactenus inusitata videretur esse molesta. Ita plane secundum illud vulgatum, « Omne quod oritur, occidit » ; Romanum imperium cœptum ab Augusto, desinit ac deficit in Augusto : sed Octavianus ille, Momilius iste ; quod nomen in reddito numismate æreo rubigo consumpsit.

3. *Odoacer rex Erulorum vocatur in Italiam.* — Qui autem Nepotis sectati sunt partes, quo se magis viribus destitutos esse sensere, eo sollicitius alto corde volvere cœperunt consilia, et meditari artes, quibus de prodito ab Oreste Nepote pœnas sumerent : quamobrem nullam ducentes cladis Italiæ inferendæ rationem, in eam immittere decernunt Barbaros, Erulos dictos, haud longe ab Italia positos, formidabili procinctu paratos : nihil enim (ut alii tradunt) cum Gothis egere, quos scirent imperatori fœdere esse conjunctos. Legationem igitur mittunt ad Odoacrem Erulorum regem, id ipsum maxime appetentem, et diu noctuque animo meditantem, quomodo potiri posset Italia jam penitus imperatorum dominium respuente. Sed antequam ejus in Italiam progressum narremus, quid de ipso ab Eugipio in rebus gestis sancti Severini narretur, hic reddamus.

4. De aliis etiam gentibus, ad quas tanti miraculi de Rugo homine incurabili morbo laborante sanato fama pervenerat, multi Christi militem videre cupiebant. Qua devotione etiam ante hoc factum quidam Barbari cum ad Italiam pergerent, promerendæ benedictionis causa ad eum intuendum diverterunt : inter quos et Odoacer, qui postea re-

University of Toronto.
King Alfred Library of History
Founded by
Goldwin Smith and Harriet Smith
1901

CÆSARIS BARONII

ANNALES ECCLESIASTICI

TOMUS OCTAVUS

CÆSARIS S. R. E. CARD. BARONII

OD. RAYNALDI ET JAC. LADERCHII

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERORUM

ANNALES

ECCLESIASTICI

DENUO EXCUSI ET AD NOSTRA USQUE TEMPORA PERDUCTI

AB AUGUSTINO THEINER

EJUSDEM CONGREGATIONIS PRESBYTERO, SANCTIORUM TABULARIORUM
VATICANI PRÆFECTO, ETC., ETC.

TOMUS OCTAVUS

449-499

PARISIIS
APUD VICTOREM PALME, BIBLIOPOLAM
via dicta Grenelle-Saint-Germain, 25

—

BARRI-DUCIS, LUDOVICUS GUERIN, EQUES ORDINIS *S. SILVESTRI*, & SOCII,
TYPOGRAPHI EDITORES.

—

M DCCC LXVII

SUMMARIUM

TOMI VIII.

CDXLIX. 1-3. Theodoreti Epistola ad Protogenem consulem, aliosque viros pro sua causa. 4-7. Quid sanctus Leo litteris Eutychetis præventus ad Theodosium et Flavianum rescripserit. 8-10. Flavianus Leoni respondens rei veritatem docet. 11-21. Secundum Concilium Constantinopolitanum in causa Eutychetis, Chrysaphio protectore superbientis. 22-37. Synodus Ephesina indicitur a Theodosio ad arbitrium eunuchi Chrysaphii, contra canones et ægre ferente Leone. 38-60. Celebris Leonis papæ Epistola Encyclica de Verbi Incarnatione ad Flavianum per legatos missa. 61-63. De Galliæ nonnullis episcopis Leoni gratulantibus. 64-70. Inter plures Epistolas Leonis ad Theodosium, Pulcheriam aliosque, illa recensetur scripta ad Synodum. 71-73. Petri Chrysologi ad Eutychetem Epistola. 74-77. Theodosii Epistolæ ad Elpidium comitem et ad episcopos. 78-80. Synodi Ephesinæ exordium malis artibus et violentiis insigne. 81-89. Eutyches ad Synodum admissus suum legit libellum. 90-109. Dioscori vi et minis Synodus gubernatur, Eutyches absolvitur, Flavianus Eusebiusque damnantur, frustra reclamantibus legatis ; et cætera a *Latrocinio Ephesino* scelera patrata ; ubi maxime de cæde Flaviani. 110-112. Flaviani et Ibæ laudes per Theodoretum. 113, 114. Qualis hæc Synodus. 115-131. Theodoreti legatio et Epistola ad Leonem appellantis, aliæque ejusdem ad alios datæ in eodem argumento. 132-135. Edictum Theodosii pro Pseudo-Concilio Ephesino. 136-143. Theodoreti injuste damnati Epistolæ, liberrime adversarios objurgantis, et Catholicam fidem propugnantis. 144-149. In Synodo Romæ habita a Leone, Ephesina Acta destruuntur. 150-156. Leonis ex Synodo Epistola ad Theodosium Concilium in Italia postulantis, aliæque privatæ ad ipsum aliosque datæ. 157-164. Valentiniani et Gallæ Placidiæ ad Theodosium et Pulcheriam Epistolæ objurgatoriæ. 165, 166. Theodosius in Epistola ad Valentinianum suam ostendit pervicaciam. 167. Gallæ Placidiæ obitus et laudes. 168-172. Dioscori execrandum scelus, et lapsorum episcoporum status miserandus. 173. Marinæ obitus.

CDL. 1. Annus benignitatis. 2-4. Leonis ad Pulcheriam et archimandritas litteræ. 5-11. Anatolio recipiendo, et episcopis lapsis restituendis studet Leo per legationem, ope præsertim Pulcheriæ. 12-16. Theodosii pœnitentia et obitus. 17-21. Marciani in imperium et conjugium assumpti a Pulcheria primordia, et ad Leonem Epistola de fide Catholica agentis. 22-27. Tum Marcianus, tum Pulcheria per litteras cum Leone agunt de cogendo Concilio, deque Flaviani corpore Constantinopolim transferendo. 28-34. Constantinopoli in Concilio coram legatis Apostolicis episcopi subscribunt fidei Catholicæ, quibus accedit per Epistolam Theodoretus. 35-48. Theodoreti ad Vincomalum, Asparem, et Joannem archimandritam Epistolæ de sua, et de communi Ecclesiæ causa. 49, 50. Catholica veritate affulgente, Orientalis Ecclesiæ gaudium. 51-60. Inter Arelatensem et Viennensem Ecclesiam de primatu quæstio a Leone definita. 61. Ingens fames Italiam vexat.

CDLI. 1-4. Leonis Anatolio de fidei professione gratulantis, de lapsis statuentis, imperatori gratias agentis Epistolæ. 5-9. De Synodo edicenda Leonis Epistola ad Marcianum, et hujus edictum. 10-12. Quid de Eutychete et de lapsis episcopis Leo statuerit. 13-20. Per priores legatos reversos Mediolani celebratur Concilium, cujus est Epistola ad Leonem. 21. Presbyteri Romam veniunt pœnitentiæ causa. 22-24. Leonis Epistola ad Synodum œcumenicam. 25-28. Ad sedandos tumultus tum Constantinopoli tum Nicææ, Marciani edictum, et Pulcheria Epistola. 29-33. Nicæa Chalcedonem vocatur Synodus. 34-37. Attilæ exercitus et mores. 38-50. Attilæ res gestæ in Galliis; ubi de clade plurium civitatum, maximeque Aurelianensi, et de S. Lupo episcopo cum Attila agente. 51-54. Attila ab Aetio in prœlio superatus fugit. 55-63. De Basilica sanctæ Euphemiæ et ejusdem Secretario ubi Chalcedonense Concilium celebratur. 64-68. Præter Romani Pontificis legatos, qui alii ad Concilium venerint, et quo ordine sederint. 69-90. Quando incœperint Concilii sessiones, quarum in prima, secunda et tertia Dioscorus accusatur et damnatur. 91-94. Sessio quarta de episcopis et archimandritis, Dioscoro et Eutycheti faventibus. 95-103. Quinta, de Caroso et Dorotheo actum, et Photio episcopo Tyri metropolitana jura decreta. 104-111. Sexta, formula fidei definitur. 112-123. Septima Sessio; concio imperatoris ad Synodum in die S. Euphemiæ de cujus miraculo circa Symboli approbationem quid sentiendum. 124-127. Octava Sessio; de controversia inter episcopos Antiochenum et Hierosolymitanum, deque causa Theodoreti et Ibæ. 128-133. Cæteræ Sessiones usque ad duodecimam habitæ de variis causis et juribus episcoporum. 134-145. Fraude Anatolii insertus canon de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, refragantibus legatis Romani Pontificis. 146-151. Synodalis Epistola ad Leonem, ubi de præsumpta excellentia Ecclesiæ Constantinopolitanæ. 152-159. Insignes sanctitate viri, maxime Auxentius, qui etiam miraculis Synodo Chalcedonensi conciliant fidem. 160. Dioscori relegatio. 161, 162. Quid Marcianus in Idololatras.

CDLII. 1-6. Marciani edictum vetans de fide disputationes et damnans hæresim Eutychianam, contra quam scribunt et multi. 7, 8. S. Leo promulgat in Occidente Synodum Chalcedonensem. 9-18. Leo dat litteras objurgatorias Anatolio ob primatum præsumptum sedis Constantinopolitanæ, eodemque argumento scribit ad Marcianum et Pulcheriam. 19-26. Electo Proterio episcopo Alexandrino, maximæ a faventibus Dioscoro turbæ excitantur, quas compescere nititur Marcianus. 27-36. Theodosii pseudomonachi Hierosolymæ sedem invadentis, et plures monachos Eudociamque in errorem inducentis facinora et clades in Palæstina, quem sanctus Euthymius confundit. 37-45. Hæreticis monachis Pulcheriam seducere conantibus quid rescripserit Marcianus. 46-51. Imperatoris edicta tum Flaviani memoriam restituentis, tum in hæreticos pœnas infligentis. 52. Forum Ecclesiasticum demptum a Valentiniano. 53-62. Attilam, expugnata Aquileia, progredi conantem S. Leo mire coercet. 63, 64. De Venetiis et Aquileia. 65. Theodorus episcopus Forojuliensis consulit Leonem. 66. Deogratias episcopus Carthaginensis creatur.

CDLIII. 1-6. Ad Anatolii audaciam retundendam S. Leo scribit Epistolam circularem de approbatione Concilii Chalcedonensis, cujus Acta in latinum verti jubet. 7, 8. S. Leonis querelæ de Aetio archidiacono deposito. 9-11. Julianus episcopus Coensis vicarius Apostolicus in Oriente. 12-15. Eudociam et monachos hæreticos per Epistolam monet Leo. 16-19. Ad moniales scribit Pulcheria, ut eas a Theodosii erroribus revocet. 20-25. Pulcheriæ obitus, et præclara ejus pietatis monumenta. 26-31. Singulis Orientis Ecclesiis sapienter consulit Leo. 32, 33. Theodoreti, ad quem Leo scribit, obitus. 34-40. De Cyclo Paschali, et die Paschatis statuendo Leonis sollicitudo. 41-50. Concilium Arelatense, sub Cæsario episcopo, doctrina et sanctitate insigni; ubi de monasterio Lerinensi. 51-55. Concilium Andegavense.

CDLIV. 1-3. Aetii consulatus et obitus. 4, 5. Leo sollicitus de rebus Alexandrinæ Ecclesiæ ad Marcianum scribit. 6-10. Marciani rescriptum adversus hæreticos. 11-16. Anatolii resipiscentis ambitio repressa, et Eutychetis durius exilium. 17-21. Juvenalis episcopus Hierosolymorum a Leone objurgatur. 22. Clades Siciliæ. 23, 24. Attilæ interitus. 25-31. Severinus apud Noricos sanctitate clarescit. 32-34. Ingens penuria vexat orbem, contra quam Viennensibus præsto est Severinus.

CDLV. 1, 2. Annus ultionis. 3-5. Valentiniano occiso, Maximus imperium occupat. 6-11. Eudoxia in Italiam Gensericum vocat, a quo Maximus occiditur. 12, 13. In direptione Urbis parcunt primariis Basilicis. 14-17. Romanos captivos Carthaginem delatos Deogratias episcopus reficit. 18-23. Eudocia calamitatibus edocta, resipiscit. 24. Avitus creatus imperator. 25-28. Marcianus abrogat leges adversus clericos latas. 29. Prosperi Chronicon.

CDLVI. 1. Aviti consulatus. 2, 3. Aviti imperatoris abdicatio. 4-7. Childericus, qui regnum Francorum statuit in Gallia, mirifice colit sanctam Genovefam. 8-13. Romani exules Christiani in Mauritania martyria subeunt, fidem propagant. 14-16. Consulit S. Leo episcopis Ecclesiæ Mauritanæ. 17-29.

In persecutione Genserici in Africa insignium scriptorum copia, martyrum præclara certamina, præsertim Armogastis et Saturi. 30, 31. De Basilio episcopo Antiocheno et de Philippo presbytero.

CDLVII. 1, 2. Marciani obitus et laudes. 3-6. Leo imperator eligitur et cur Ecclesiam S. Mariæ *ad fontem* ædificaverit. 7-11. Leo Augustus Leonis papæ litteris excitatus Catholicam fidem tuetur. 12-29. Cleri Alexandrini et Ægyptiorum episcoporum Epistola ad Leonem imperatorem querentium de sceleribus Timothei, qui occiso Proterio episcopo, sedem Alexandrinam invadit, et Catholicos vexat. 30-35. Hæretici imperatori per litteras fidei professionem offerunt, quas ipse Anatolio examinandas tradit. 36-40. Anatolius respondens Timothei facta improbat, de quo et consulit papam cæterosque orbis episcopos. 41-44. Quid S. Leo ad imperatorem et ad Anatolium rescripserit. 45-53. Hæreticis Concilium generale audacter petentibus Leo papa refragatur, in eosque sapienter decernit. 54, 55. Probant metropolitani Concilium Chalcedonense. 56-58. De Majoriano imperatore, obitu Juvenalis episcopi Hierosolymæ et Saba monacho.

CDLVIII. 1-3. Majorianus imperator laudatus a Sidonio ad senatum Romanum dat litteras. 4, 5. Quid de virginibus et viduis, suadente Leone papa, sanxerit Majorianus, et quos elegerit ministros. 6-12. Leoni imperatori per legatos et Epistolam Leo papa quid de hæreticis Concilium petentibus statuendum significat. 13-15. Anatolium redarguit Leo papa de Attico hæretico recepto. 16-26. Sanctos anachoretas per litteras consulit Leo imperator, cui respondent Simeon Stylita et Baradatus de cujus sanctitate multa. 27-30. Ingens Antiochiæ terræ motus. 31-33. Defuncto Anatolio Gennadius successor disciplinam restituit. 34-36. Anastasius, cui id Euthymius prædixeral, episcopus Hierosolymæ eligitur. 37. Translatio reliquiarum S. Anastasiæ.

CDLIX. 1-8. Concilium Constantinopolitanum, ex quo unus qui superest, canon adversus Simoniacos. 9, 10. Gennadius in restituenda disciplina acerrimus. 11-15. In encæniis Ecclesiæ S. Anastasiæ miraculum. 16-18. Monasterium Studitarum, seu Acœmetarium, erectum. 19, 20. S. Leonis decretalis Epistola circa disciplinam et præsertim confessionem peccatorum secretam.

CDLX. 1-8. Pulso Alexandria Timotheo, Leonis papæ Epistolæ ad Gennadium et imperatorem caventis ab ipso Timotheo, et de novi episcopi electione agentis, qui item Timotheus nominatur. 9-16. Legatio Timothei, episcoporum Ægyptiorum et cleri Alexandrini ad Romanum Pontificem cujus ad singulos Epistolæ. 17-21. Simeonis Stylitæ obitus cujus celeberrimam sanctitatem Daniel ejus discipulus æmulatur. 22-24. Eudociæ interitus et optimæ res gestæ.

CDLXI. 1, 2. Majoriani mors, et Severi imperium. 3-14. Defuncto S. Leone, cujus recensentur scripta et cæteræ res gestæ, Hilarius papa succedit, qui decretum fidei confirmat. 15-17. Leo imperator et Eudoxia Valentiniani uxor consulunt Danielem.

CDLXII. 1-11. Hilari papæ diversæ Epistolæ, tum de sua creatione, tum de rebus disciplinaribus ad episcopos et metropolitanos.

CDLXIII. 1. Basilii consulatus. 2, 3. Novus Cyclus per Victorinum. 4-7. Ad episcopum Arelatensem et episcopos Galliarum Hilarus dat litteras adversus Viennensem episcopum.

CDLXIV. 1. Evaricus rex Gothorum Ecclesiam persequitur. 2, 3. Daniel futurum prædicit incendium. 4-8. Hilari papæ decretum adversus Viennensem episcopum.

CDLXV. 1-9. Immane Constantinopoli incendium, in quo Marciani miraculum; unde de nova ædificandi ratione constitutio. 10-15. Alia illius urbis mala, præsertim imperatoris vitæ discrimen, a quo Danielis precibus liberatur. 16. Quiriacus anachoreta. 17-26. Occasione diei natalis Romani Pontificis Concilium Romæ habitum, in quo de quibusdam ordinationibus episcoporum in Hispania prudenter decernitur. 27-30. De Maximo Taurinensi et de Maximo Tolosano episcopis. 31-33. Severus imperator occiditur; unde Wandalorum incursiones. 34. Translatio S. Simeonis Stylitæ.

CDLXVI. 1-9. Qua occasione Leo imperator pro confugientibus ad Ecclesiam amplissimam ediderit sanctionem. 10-13. Adversus Gothos res ab Ecdicio fortiter gestæ. 14, 15. Prosperi episcopi Regiensis interitus et scripta. 16. Epiphanius episcopus Ticinensis.

CDLXVII. 1-3. Cum Anthemio imperatore hæresis Romam advecta, cui resistit Hilarus. 4-10. Hilari papæ obitus et ejus munificentia in sacris ædificiis. 11, 12. Simplicius papa creatur. 13, 14. Sidonius Romam venit.

CDLXVIII. 1. Anthemius a Sidonio laudatus. 2-10. Arvandus Galliarum præfectus criminis majestatis damnatur. 11-17. Galliæ a præfectis Romanis exagitatæ. 18-25. Marcelliano et Basilisco hæreticis exercituum ducibus male res gestæ adversus Wandalos. 26. Rex Hunnorum occisus.

CDLXIX. 1-6. De filio Asparis creando Cæsare Leo sollicitus. 7, 8. De sanctificandis diebus festis Leonis constitutio. 9, 10. Ejusdem contra Simoniacos sanctio.

CDLXX. 1. De consulatu Severi, sive Severiani. 2-6. Asparis et filiorum cædes.

CDLXXI. 1-3. Gennadio defuncto succedit Acacius episcopus Constantinopolitanus. 4-13. Petri Fullonis scelera Ecclesiam Antiochenam Zenonis ope invadentis et inde pulsi. 14-27. Ricimer in Anthemium imperatorem insidias molitus eidem per legationem Epiphanii episcopi Ticinensis verba dare pacem postulando nititur. 28. Eudociæ fuga ex Africa et obitus. 29-31. Ingens Vesuvii eruptio. 32, 33. Fides catholica probata miraculis. 34-37. S. Remigius Rhemensis episcopus divinitus creatus quibus emicuerit virtutibus.

CDLXXII. 1. Consules. 2-7. Acacio primatum sedis Constantinopolitanæ impudenter affectanti resistit Simplicius. 8. S. Euthymii obitus. 9-11. Anthemius Augustus a Ricimere Gotho necatur. 12-22. Sidonius Apollinaris creatus episcopus Arvernensis sanctitate et doctrina conspicuus.

CDLXXIII. 1, 2. Occiso Olybrio, Glycerius imperator creatur. 3-9. S. Severinus cum rege Rugorum agit, mira operatur. 10. Leonis junioris ortus.

CDLXXIV. 1-4. Utriusque Leonis obitus et in quo senior improbandus, et in quo laudandus. 5-10. Zenonis arripientis imperium impietas et turpissimi mores. 11-14. Nepos Occidentale imperium capescit et patriciatus dignitatem confert Ecdicio. 15-21. Legatio Epiphanii ad Evaricum regem Gothorum pacem sancientis inter ipsum et Nepotem. 22-25. Leonis, oratoris nomine Evarici responsa dantis, ingenium et doctrina.

CDLXXV. 1, 2. Augustulus imperator. 3, 4. Odoacer rex Erulorum vocatur in Italiam. 5-7. Ticinensis civitatis clades. 8-18. In Galliarum perturbatione, quid pro suis Avernis Sidonius gesserit; ubi de Rogationum usu ac disciplina in Ecclesia. 19-21. Inventio sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani. 22-29. Ecclesia Gallicana ab Evarico dire vexata. 30-35. De sancto Patiente episcopo Lugdunensi ærumnas Galliarum sublevante, et maxime penuriam, una cum Ecdicio et S. Severino. 36-41. Timotheus hæreticus, rursus occupata sede Alexandrina Constantinopolim pergit, Catholicos, Zenone connivente, vexat, qui legationem ad Simplicium mittunt. 42. Gaudentio Aufiniensi episcopo interdicta ordinatio. 43. Gerasimi anachoretæ obitus.

CDLXXVI. 1-5. Exstincto Occidentali imperio Odoacer regnat in Italia. 6, 7. Miserandus Christianæ religionis status, principibus hæreticis ubique regnantibus. 8-16. Simplicius papa facinora Timothei deplorans, Epistolam paræneticam ad Zenonem scribit. 17-22. Ejusdem Simplicii in eodem argumento Epistolæ, tum ad Acacium, tum ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos. 23-28. Pulso Zenone Basiliscus imperium occupat, qui et Timotheo favet et Catholicos vexat. 29-39. Basilisci Epistola Encyclica adversus Concilium Chalcedonense et ejus confutatio. 40-45. De episcopis qui litteris Basilisci subscripserunt. 46-61. Ad defensionem fidei Catholicæ Daniel Stylita ab Acacio vocatus signis occurrit, hæreticos confundit, Basiliscum terret. 62-66. Acacii opera novam Basiliscus dat sanctionem. 67. Gelasii cujusdam lucubratio de Synodo Nicæna. 68. Thalmud Babylonicum. 69, 70. Genserici obitus, cui succedit filius Hunericus.

CDLXXVII. 1-5. Basilisco victo, qui et misere necatur, Zeno iterum regnat, et S. Theclæ templum excitat. 6-10. Simplicii papæ ad Zenonem respondentis Epistola, qui ei suæ fidei integritatem testatus fuerat. 11-13. Asiæ episcopi resipiscunt. 14. Ingens terræ motus. 15-19. Timotheus Aelurus ex quo hæretici Timotheani, sibi mortem consciscit. 20. Petrus Mogus episcopus Alexandrinus. 21-29. Martyrius succedit Anastasio in sede Hierosolymitana, et de miraculis præcedentibus conversionem hæreticorum in illa civitate. 30, 31. De Ambrosio Britanniæ vindice.

CDLXXVIII. 1-5. Acceptis litteris Acacii de statu Orientalis Ecclesiæ, Simplicius papa lætatur. 6-8. Ad Acacium cujus deploratur mutatio respondet Simplicius. 9-16. Timothei in sedem Alexandrinam restituti legatio ad Simplicium; ubi hujus Epistolæ ad Zenonem et Acacium. 17-19. Ejusdem Timothei legatio ad Zenonem.

CDLXXIX. 1-3. Inter turbas in Antiochena Ecclesia ab hæreticis excitatas Stephanus episcopus martyr occumbit. 4-11. Electo Constantinopoli alio Stephano episcopo Antiochiæ, de statu Antiochenæ Ecclesiæ Simplicius ad Zenonem et ad Acacium scribit. 12, 13. Acacius ambitione laborat. 14-16. De S. Lupi obitu et ejus discipulis sanctissimis.

CDLXXX. 1-5. Africana Ecclesia recreatur ob electionem Eugenii episcopi Carthaginensis. 6-12. Arvernensium urbi, quam jam Evaricus deditione acceperat, prælicitur Victorius. 13, 14. De sancto Abraham abbate. 15-18. Victorius in deterius mutatus Eucherium nobilissimum senatorem occidit. 19-22. Eximia apud Arvernenses castitatis exempla. 23. Terræ motus Constantinopoli.

CDLXXXI. 1, 2. Theodoricus Scytha aggressurus Constantinopolim occiditur. 3-6. De futura persecutione præsagia. 7-14. Hunerici mira crudelitas, tum in Catholicos, tum in suos.

CDLXXXII. 1-4. Calendion electus episcopus Antiochenus reliquias S. Eustathii transfert Antiochiam. 5-10. Calendion in exilium pellitur, calumniam passus in perduellium motibus contra Zenonem ; et Petrus Fullo sedem occupat. 11-18. Defuncto Timotheo, eligitur Joannes Alexandrinus episcopus cujus electionem, obsistente Zenone, confirmat Romanus Pontifex scribens ad Acacium. 19-21. Petrus Mogus, Acacio favente, iterum introducitur in sedem Alexandrinam, pulso Joanne. 22-25. Quanta et cur adversus Joannem molitus fuerit Acacius. 26-34. Zenonis Enoticon sive impium Edictum, quod Petrus Mogus publicat. 35-43. Versutiæ Zenonis et hæreticorum ficte acceptantium Chalcedonense Concilium, ut Catholicorum odium effugiant. 44. Simplicius Joannem Ravennatem arguit. 45, 46. Zeno episcopus Hispalensis vicarius Apostolicæ Sedis a Simplicio eligitur. 47-50. Synodus Turonensis; ubi de translatione S. Martini et Basilica illi erecta a Perpetuo episcopo. 51, 52. Jejunia et vigiliæ ab eodem S. Perpetuo instituuntur. 53-63. S. Severini Noricorum Apostoli acta cum Alemannorum et Rugorum regibus, et cætera ejus gesta et obitus. 64. Auctoris in hæreticos compellatio.

CDLXXXIII. 1-3. Joannes episcopus Alexandrinus appellat Romanum Pontificem. 4-9. Papæ Simplicii obitus et res gestæ. 10-15. Quæ tempore sedis vacantis præsumpta sint per Basilium præfectum prætorio. 16, 17. Felix papa tertius eligitur, qui Zenonis Enoticon detestatur, Joannem Alexandrinum audit. 18-51. Concilium Romanum in causa Acacii ; et inde legatio et litteræ Felicis ad Acacium et Zenonem. 52-78. In eodem Concilio damnatur Petrus Fullo cujus hæresim post papæ sententiam universi episcopi execrantur, ac plures refellunt. 79-97. Ecclesia Africana dirissimam patitur ab Hunnerico Wandalorum rege persecutionem, in qua plurium martyrum virtus, ac persecutorum crudelitas et versutiæ clarescunt.

CDLXXXIV. 1. Zenoni Theodoricus studet. 2-6. Apostolicæ Sedis legati per Zenonis violentiam et Acacii fraudes prævaricantur. 7-12. Romanum Concilium in quo legati damnantur. 13-19. In eodem Concilio Acacius a suo scelere frustra revocatus tandem damnatur. 20-32. De damnatione Acacii ad episcopos Orientales et maxime ad clericos et monachos Constantinopolitanos Epistola Synodalis. 33-35. Quando et quomodo libellus sententiæ redditus Acacio. 36-41. Acacius Catholicos episcopos deponit, unde in Ecclesia Orientali et maxime in Ægypto et Alexandriæ auctæ turbæ. 42-47. In Africa miraculum de cæco illuminato ab Eugenio episcopo anteit indictum de fide conflictum. 48-53. Disputatio de fide inter Catholicos et Arianos episcopos, horum fraude et violentia insignis. 54-61. Hunerici edictum contra Catholicos, unde persecutio. 62-68. Quid episcopi Catholici Carthagine ad Collationem congregati passi fuerint. 69-71. In persecutione Wandalica Eugenii exulantis Epistola ad suos. 72-75. Cyrolæ Ariani episcopi falsum miraculum in verum convertunt Catholici. 76-78. Catholicorum episcoporum diversa exilia. 79-87. Præclarissima in Africa martyrum certamina. 88-98. Miraculum de Confessoribus excisa lingua adhuc loquentium certissimum adstruitur. 99-107. Iterum de acerbitate persecutionis et aliis martyribus. 108-114. In clerum Carthaginensem exulantem et maxime in Eugenium mira sævitia. 115-122. Arianorum rebaptizantium invitos plura crudelitatis exempla. 123, 124. Fames et pestilentia grassantur in Africa. 125-128. Hunerici portentosus obitus. 129. Gundabundus rex Wandalorum. 130. Evarico Gothorum regi mortuo succedit Alaricus. 131-135. Defuncto pariter Childerico Francorum rege, ei succedit Clodoveus, a quo verum illius gentis christiano nomine exorditur decus. 136-144. Sidonii Apollinaris Epistola ad Orentium ; tum ejus scripta et res gestæ usque ad obitum.

CDLXXXV. 1-3. Frustra ad resipiscentiam a Felice invitatur Acacius. 4-14. Corpus S. Barnabæ repertum, et cum eo Evangelium S. Matthæi. 15-19. Xenajas auctor Iconoclastarum. 20-25. Martyrio episcopo Hierosolymitano defuncto succedit Sallustius qui Sabam presbyterum ordinat. 26. De Longino Zenonis imperatoris fratre, homine turpissimo. 27. Quales Zenonis magistratus. 28. Filius Zenonis male moratus interit. 29, 30. Acacio connivente mali mores invalescunt.

CDLXXXVI. 1, 2. Nestoriana hæresis propagatur. 3. Petri Fullonis obitus, cui succedit Palladius et ipse hæreticus.

CDLXXXVII. 1-6. Concilium Romanum quo lapsis in Africana persecutione medela paratur. 7-9. Theodoricus Zenoni infestus de Italia invadenda molitur ; postquam Odoacer Rugos devicerat.

CDLXXXVIII. 1-6. Defuncto Acacio, Flavitas malis artibus occupat agitatque Constantinopolitanam Ecclesiam,

CDLXVIII. 1. Anthemius a Sidonio laudatus. 2-10. Arvandus Galliarum præfectus criminis majestatis damnatur. 11-17. Galliæ a præfectis Romanis exagitatæ. 18-25. Marcelliano et Basilisco hæreticis exercituum ducibus male res gestæ adversus Wandalos. 26. Rex Hunnorum occisus.

CDLXIX. 1-6. De filio Asparis creando Cæsare Leo sollicitus. 7, 8. De sanctificandis diebus festis Leonis constitutio. 9, 10. Ejusdem contra Simoniacos sanctio.

CDLXX. 1. De consulatu Severi, sive Severiani. 2-6. Asparis et filiorum cædes.

CDLXXI. 1-3. Gennadio defuncto succedit Acacius episcopus Constantinopolitanus. 4-13. Petri Fullonis scelera Ecclesiam Antiochenam Zenonis ope invadentis et inde pulsi. 14-27. Ricimer in Anthemium imperatorem insidias molitus eidem per legationem Epiphanii episcopi Ticinensis verba dare pacem postulando nititur. 28. Eudociæ fuga ex Africa et obitus. 29-31. Ingens Vesuvii eruptio. 32, 33. Fides catholica probata miraculis. 34-37. S. Remigius Rhemensis episcopus divinitus creatus quibus emicuerit virtutibus.

CDLXXII. 1. Consules. 2-7. Acacio primatum sedis Constantinopolitanæ impudenter affectanti resistit Simplicius. 8. S. Euthymii obitus. 9-11. Anthemius Augustus a Ricimere Gotho necatur. 12-22. Sidonius Apollinaris creatus episcopus Arvernensis sanctitate et doctrina conspicuus.

CDLXXIII. 1, 2. Occiso Olybrio, Glycerius imperator creatur. 3-9. S. Severinus cum rege Rugorum agit, mira operatur. 10. Leonis junioris ortus.

CDLXXIV. 1-4. Utriusque Leonis obitus et in quo senior improbandus, et in quo laudandus. 5-10. Zenonis arripientis imperium impietas et turpissimi mores. 11-14. Nepos Occidentale imperium capescit et patriciatus dignitatem confert Ecdicio. 15-21. Legatio Epiphanii ad Evaricum regem Gothorum pacem sancientis inter ipsum et Nepotem. 22-25. Leonis, oratoris nomine Evarici responsa dantis, ingenium et doctrina.

CDLXXV. 1, 2. Augustulus imperator. 3, 4. Odoacer rex Erulorum vocatur in Italiam. 5-7. Ticinensis civitatis clades. 8-18. In Galliarum perturbatione, quid pro suis Avernis Sidonius gesserit; ubi de Rogationum usu ac disciplina in Ecclesia. 19-21. Inventio sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani. 22-29. Ecclesia Gallicana ab Evarico dire vexata. 30-35. De sancto Patiente episcopo Lugdunensi ærumnas Galliarum sublevante, et maxime penuriam, una cum Ecdicio et S. Severino. 36-41. Timotheus hæreticus, rursus occupata sede Alexandrina Constantinopolim pergit, Catholicos, Zenone connivente, vexat, qui legationem ad Simplicium mittunt. 42. Gaudentio Aufiniensi episcopo interdicta ordinatio. 43. Gerasimi anachoretæ obitus.

CDLXXVI. 1-5. Exstincto Occidentali imperio Odoacer regnat in Italia. 6, 7. Miserandus Christianæ religionis status, principibus hæreticis ubique regnantibus. 8-16. Simplicius papa facinora Timothei deplorans, Epistolam parænetıcam ad Zenonem scribit. 17-22. Ejusdem Simplicii in eodem argumento Epistolæ, tum ad Acacium, tum ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos. 23-28. Pulso Zenone Basiliscus imperium occupat, qui et Timotheo favet et Catholicos vexat. 29-39. Basilisci Epistola Encyclica adversus Concilium Chalcedonense et ejus confutatio. 40-45. De episcopis qui litteris Basilisci subscripserunt. 46-61. Ad defensionem fidei Catholicæ Daniel Stylita ab Acacio vocatus signis occurrit, hæreticos confundit, Basiliscum terret. 62-66. Acacii opera novam Basiliscus dat sanctionem. 67. Gelasii cujusdam lucubratio de Synodo Nicæna. 68. Thalmud Babylonicum. 69, 70. Genserici obitus, cui succedit filius Hunericus.

CDLXXVII. 1-5. Basilisco victo, qui et misere necatur, Zeno iterum regnat, et S. Theclæ templum excitat. 6-10. Simplicii papæ ad Zenonem respondentis Epistola, qui ei suæ fidei integritatem testatus fuerat. 11-13. Asiæ episcopi resipiscunt. 14. Ingens terræ motus. 15-19. Timotheus Aelurus ex quo hæretici Timotheani, sibi mortem consciscit. 20. Petrus Mogus episcopus Alexandrinus. 21-29. Martyrius succedit Anastasio in sede Hierosolymitana, et de miraculis præcedentibus conversionem hæreticorum in illa civitate. 30, 31. De Ambrosio Britanniæ vindice.

CDLXXVIII. 1-5. Acceptis litteris Acacii de statu Orientalis Ecclesiæ, Simplicius papa lætatur. 6-8. Ad Acacium cujus deploratur mutatio respondet Simplicius. 9-16. Timothei in sedem Alexandrinam restituti legatio ad Simplicium; ubi hujus Epistolæ ad Zenonem et Acacium. 17-19. Ejusdem Timothei legatio ad Zenonem.

CDLXXIX. 1-3. Inter turbas in Antiochena Ecclesia ab hæreticis excitatas Stephanus episcopus martyr occumbit. 4-11. Electo Constantinopoli alio Stephano episcopo Antiochiæ, de statu Antiochenæ Ecclesiæ Simplicius ad Zenonem et ad Acacium scribit. 12, 13. Acacius ambitione laborat. 14-16. De S. Lupi obitu et ejus discipulis sanctissimis.

CDLXXX. 1-5. Africana Ecclesia recreatur ob electionem Eugenii episcopi Carthaginensis. 6-12. Arvernensium urbi, quam jam Evaricus deditione acceperat, præficitur Victorius. 13, 14. De sancto Abraham abbate. 15-18. Victorius in deterius mutatus Eucherium nobilissimum senatorem occidit. 19-22. Eximia apud Arvernenses castitatis exempla. 23. Terræ motus Constantinopoli.

CDLXXXI. 1, 2. Theodoricus Scytha aggressurus Constantinopolim occiditur. 3-6. De futura persecutione præsagia. 7-14. Hunerici mira crudelitas, tum in Catholicos, tum in suos.

CDLXXXII. 1-4. Calendion electus episcopus Antiochenus reliquias S. Eustathii transfert Antiochiam. 5-10. Calendion in exilium pellitur, calumniam passus in perduellium motibus contra Zenonem ; et Petrus Fullo sedem occupat. 11-18. Defuncto Timotheo, eligitur Joannes Alexandrinus episcopus cujus electionem, obsistente Zenone, confirmat Romanus Pontifex scribens ad Acacium. 19-21. Petrus Mogus, Acacio favente, iterum introducitur in sedem Alexandrinam, pulso Joanne. 22-25. Quanta et cur adversus Joannem molitus fuerit Acacius. 26-34. Zenonis Enoticon sive impium Edictum, quod Petrus Mogus publicat. 35-43. Versutiæ Zenonis et hæreticorum ficte acceptantium Chalcedonense Concilium, ut Catholicorum odium effugiant. 44. Simplicius Joannem Ravennatem arguit. 45, 46. Zeno episcopus Hispalensis vicarius Apostolicæ Sedis a Simplicio eligitur. 47-50. Synodus Turonensis; ubi de translatione S. Martini et Basilica illi erecta a Perpetuo episcopo. 51, 52. Jejunia et vigiliæ ab eodem S. Perpetuo instituuntur. 53-63. S. Severini Noricorum Apostoli acta cum Alemannorum et Rugorum regibus, et cætera ejus gesta et obitus. 64. Auctoris in hæreticos compellatio.

CDLXXXIII. 1-3. Joannes episcopus Alexandrinus appellat Romanum Pontificem. 4-9. Papæ Simplicii obitus et res gestæ. 10-15. Quæ tempore sedis vacantis præsumpta sint per Basilium præfectum prætorio. 16, 17. Felix papa tertius eligitur, qui Zenonis Enoticon detestatur, Joannem Alexandrinum audit. 18-51. Concilium Romanum in causa Acacii ; et inde legatio et litteræ Felicis ad Acacium et Zenonem. 52-78. In eodem Concilio damnatur Petrus Fullo cujus hæresim post papæ sententiam universi episcopi execrantur, ac plures refellunt. 79-97. Ecclesia Africana dirissimam patitur ab Hunnerico Wandalorum rege persecutionem, in qua plurium martyrum virtus, ac persecutorum crudelitas et versutiæ clarescunt.

CDLXXXIV. 1. Zenoni Theodoricus studet. 2-6. Apostolicæ Sedis legati per Zenonis violentiam et Acacii fraudes prævaricantur. 7-12. Romanum Concilium in quo legati damnantur. 13-19. In eodem Concilio Acacius a suo scelere frustra revocatus tandem damnatur. 20-32. De damnatione Acacii ad episcopos Orientales et maxime ad clericos et monachos Constantinopolitanos Epistola Synodalis. 33-35. Quando et quomodo libellus sententiæ redditus Acacio. 36-41. Acacius Catholicos episcopos deponit, unde in Ecclesia Orientali et maxime in Ægypto et Alexandriæ auctæ turbæ. 42-47. In Africa miraculum de cæco illuminato ab Eugenio episcopo anteit indictum de fide conflictum. 48-53. Disputatio de fide inter Catholicos et Arianos episcopos, horum fraude et violentia insignis. 54-61. Hunerici edictum contra Catholicos, unde persecutio. 62-68. Quid episcopi Catholici Carthagine ad Collationem congregati passi fuerint. 69-71. In persecutione Wandalica Eugenii exulantis Epistola ad suos. 72-75. Cyrolæ Ariani episcopi falsum miraculum in verum convertunt Catholici. 76-78. Catholicorum episcoporum diversa exilia. 79-87. Præclarissima in Africa martyrum certamina. 88-98. Miraculum de Confessoribus excisa lingua adhuc loquentium certissimum adstruitur. 99-107. Iterum de acerbitate persecutionis et aliis martyribus. 108-114. In clerum Carthaginensem exulantem et maxime in Eugenium mira sævitia. 115-122. Arianorum rebaptizantium invitos plura crudelitatis exempla. 123, 124. Fames et pestilentia grassantur in Africa. 125-128. Hunerici portentosus obitus. 129. Gundabundus rex Wandalorum. 130. Evarico Gothorum regi mortuo succedit Alaricus. 131-135. Defuncto pariter Childerico Francorum rege, ei succedit Clodoveus, a quo verum illius gentis christiano nomine exorditur decus. 136-144. Sidonii Apollinaris Epistola ad Orentium ; tum ejus scripta et res gestæ usque ad obitum.

CDLXXXV. 1-3. Frustra ad resipiscentiam a Felice invitatur Acacius. 4-14. Corpus S. Barnabæ repertum, et cum eo Evangelium S. Matthæi. 15-19. Xenajas auctor Iconoclastarum. 20-25. Martyrio episcopo Hierosolymitano defuncto succedit Sallustius qui Sabam presbyterum ordinat. 26. De Longino Zenonis imperatoris fratre, homine turpissimo. 27. Quales Zenonis magistratus. 28. Filius Zenonis male moratus interit. 29, 30. Acacio connivente mali mores invalescunt.

CDLXXXVI. 1, 2. Nestoriana hæresis propagatur. 3. Petri Fullonis obitus, cui succedit Palladius et ipse hæreticus.

CDLXXXVII. 1-6. Concilium Romanum quo lapsis in Africana persecutione medela paratur. 7-9. Theodoricus Zenoni infestus de Italia invadenda molitur ; postquam Odoacer Rugos devicerat.

CDLXXXVIII. 1-6. Defuncto Acacio, Flavitas malis artibus occupat agitatque Constantinopolitanam Ecclesiam,

communicationem præ se ferens Romani Pontificis. 7. Felicis papæ Epistola ad S. Cæsarium Arelatensem episcopum circa ordinandos ad sacerdotium. 8. Theodorici apparatus ad invadendam Italiam adversus Erulos. 9-15. Occasione victoriæ ab Odoacre in Rugos iterum relatæ, ossa S. Severini in Italiam transferuntur, ubi de ejus miraculis et discipulis.

CDLXXXIX. 1-3. Euphemius Flavitæ successor ideo improbandus, quod Acacii nomen non expunxerit a Diptychis. 4, 5. Danielis Stylitæ obitus et miracula. 6-12. Theodorico adveniente in Italiam, præclare facta Epiphanii Ticinensis et Laurentii Mediolanensis episcoporum. 13-15. De rebus gestis ab Honorato Novariensi episcopo. 16-19. Francorum incursiones, in quibus Clodovei regis elucet justitia.

CDXC. 1-8. Recrudescente in Africa persecutione, S. Fulgentius diros patitur cruciatus. 9. De Theodulo presbytero scriptore. 10-36. Cæsarius Arelatensis episcopus librum scribit de *Gratia* et *libero Arbitrio* ad refellendas Fausti lucubrationes de eodem argumento, quarum texitur historia, erroresque deteguntur qui ubique improbantur. 37-41. Quantus fuerit Claudianus qui confutavit Faustum. 42. De Fausto judicium. 43-47. De scriptis Honorati episcopi Massiliensis, Gennadii aliorumque missis ad Romanum Pontificem. 48. Petro Mogo mortuo Athanasius et ipse hæreticus subrogatur. 49-52. Pelagius patricius justissimus injuria occiditur a Zenone. 53. Odoacer iterum vincitur et obsidetur.

CDXCI. 1-5. Miserrimus Zenonis interitus, et de eo judicium. 6-8. Anastasius imperator qui se simulat Catholicum. 9-13. Felix papa dat litteras gratulatorias Anastasio, cujus optima primordia vertuntur in pessima. 14. Civile bellum Constantinopoli. 15-18. Joannes, episcopatu Coloniensi dimisso, in solitudinem divino consilio pergit. 19. Italiæ status. 20. S. Patricii obitus.

CDXCII. 1-5. Felicis papæ obitus et gesta, de ejusque proneptibus Tarsilla, Æmiliana et Gordiana historia. 6. Gelasius papa. — 7-28. Quomodo Gelasius cum Euphemio per litteras egerit renuente delere nomen Acacii a sacris tabulis. 29-31. Gelasius dat litteras circulares ad episcopos Macedoniæ Acacianis inhærentes. 32-35. Litteræ et legatio Gelasii ad Dardaniæ episcopos de cavendis hæreticis. 36-40. Defuncto Sallustio succedit Elias Hierosolymorum episcopus, qui monachos, duce Saba, apud se congregat. 41-46. Miserrimus status Ecclesiæ Orientalis, Anastasio in prava circa religionem abeunte.

CDXCIII. 1. Consules. 2-7. Theodoricus, occiso Odoacre, potitur Italia, litteras legatosque ad Anastasium mittit et ad Clodoveum; bene meretur de omnibus. 8-22. Fausto legato Constantinopolim, Gelasius scribit *Commonitorium* ad refellendam Euphemii audaciam. 23-26. Gelasii Epistolæ ad Honorium in Dalmatia episcopum de Pelagianis inquirendis. 27-38. Eadem hæresi per Picenum serpente, acriter illius provinciæ episcopos per Epistolam admonet Gelasius. 39. Vulgi tumultus Constantinopoli. 40, 41. Quomodo episcopi Orthodoxi communicent Euphemio. 42-44. De apparitione S. Michaelis in Gargano monte.

CDXCIV. 1-15. Insignis Gelasii papæ ad Anastasium Epistola parænetica. 16-18. Euphemio in sententia obstinatus persistente, Gelasius episcopos Dardaniæ et Illyrici ne cum eo communicent, confirmat. 19-22. Romanam Synodum congregat Gelasius, in qua, inter cætera, de Romanæ Ecclesiæ primatu decernitur. 23-27. Ad diversos episcopos Gelasii Epistolæ de disciplina revocanda, et maxime de usu bonorum Ecclesiæ. 28-31. Faustis auspiciis Clodoveus uxorem ducit Clotildem Burgundiæ regis neptem. 32-56. Legatio Epiphanii episcopi Ticinensis ad Theodoricum ad veniam implorandam pro perduellibus, tum ad regem Burgundionum, auctore ipso Theodorico, pro liberandis vel redimendis captivis; quæ omnia feliciter eveniunt. 57, 58. Theodoricus favet Catholicis. 59-66. Insig . miraculum Constantinopoli adversus Arianam impietatem. 67-69. Avitus episcopus Viennensis plura agit ac scribit pro fide Catholica. 70-78. Primordia S. Benedicti enucleantur, et mirabilis progressus ac fœcunditas illius ordinis. 79-81. Britanni ab invasoribus liberati morum pravitate fœdantur.

CDXCV. 1-4. Novæ Gelasii litteræ ad Dardaniæ episcopos refellentis commenta quibus Euphemius eos ad se allicere conabatur. 5-21. Concilium Romanum, in quo Misenus absolvitur. 22-24. Euphemius in exilium pellitur, eique subrogatur Macedonius. 25, 26. Exilium et obitus S. Eugenii episcopi Carthaginensis.

CDXCVI. 1-18. Obitus Gelasii papæ; de cujus scriptis accurate inquiritur, et maxime de volumine contra Eutychetem et Nestorium. 19-22. Gelasii decretum de communione sub utraque specie elucidatum. 23-27. Ejusdem sententia de potestate ecclesiastica et politica. 28-47. Adversus gentilitios ritus et Lupercalia libellus apologeticus Gelasii. 48-52. Translatio S. Severini Neapolim. 53-55. Cætera acta S. Gelasii, cui succedit Anastasius. 56. Flavianus episcopus Antiochenus. 57-59. Epiphanii Ticinensis altera legatio ad Theodoricum, et obitus.

CDXCVII. 1-12. Anastasii papæ ad Anastasium Augustum legatio et litteræ. 13-22. Apocrisiarii Ecclesiæ Alexandrinæ libellum deferunt legatis Constantinopoli degentibus. 23-28. Festi legati consilium de inducendo papa Anastasio ut subscriberet Zenonis Enotico; idem tamen papa defenditur. 29. Joannes Mela Alexandrinus episcopus.

CDXCVIII. 1-8. Post obitum Anastasii conflatur schisma Laurentii adversus legitimum papam Symmachum. 9. Longini miserandus exitus. 10. Joannes Silentiarius innotescit.

CDXCIX. 1-10. Concilium Romanum indicit Symmachus in quo de creatione Romani Pontificis statuta. 11. Symmachus frustra admonet Anastasium imperatorem. 12-14. Bulgarorum irruptio et terræ motus. 15-21. Alemannico bello feliciter confecto Clodoveus cum suis Francis ad Christum convertitur. 22-25. De S. Vedasto primo Clodovei catechista. 26-33. Remigius Francorum Apostolus, miraculis insignis Clodoveum baptizat. 34, 35. Iterum recrudescit schisma. 36, 37. Duæ Symmachi Epistolæ ad Eonium Arelatensem episcopum.

ANNALES ECCLESIASTICI.

LEONIS ANNUS 10. — CHRISTI 449.

1. *Theodoreti Epistola ad Protogenem consulem, aliosque viros pro sua causa.* — Qui ordine temporum sequitur annus Domini quadringentesimus undequinquagesimus, Asterio atque Protogene consulibus aperitur : quorum alterum, nempe Protogenem, Orientale dedit imperium ; Asterium vero vetus Roma promovit. Est mentio Asterii consulatus apud Sidonium Apollinarem clarissimum virum, cum hæc ad Nammatium scribit [1] : « Audivi enim adolescens, atque adhuc puer ex puero, cum pater meus præfectus prætorio Gallicanis tribunalibus præsideret, sub cujus videlicet magistratu consul Asterius anni sui fores votivum trabeatus aperuerat. Adhærebam sellæ curuli, et si non latens generositatis per ordinem, certe non sedens per ætatem ; mixtusque turmæ censualium penulatorum, consuli proxime proximus eram, etc. » Ex quibus etiam et ipsius Sidonii ætatem valeas intelligere. Addit ipse de Nicetio rhetore, qui tunc panegyricam habuit orationem. Ad alterum vero consulum Protogenem, hoc ipso ejus magistratus exordio Theodoretus hanc dedit Epistolam [2], cum Syriæ episcopi legati proficiscerentur Constantinopolim :

2. « Largitus est jam clementissimus Dominus tibi potentiam, ut ea rectæ menti ministrare posset : nunc vero illam majorem reddidit, quo facilius veritatem agitatam protegeret tua celsitudo, et mendacium deleret, et optatam Ecclesiis quietem procuraret. Quanta enim tempestate Orientis Ecclesiæ repletæ sint, a multis quidem atque diversis tua magnificentia noverit, apertius autem et exactius a Deo dilectissimis episcopis didicerit, qui tempore hiemali hac de causa longum iter hoc susceperunt, post divinam opem, tua potentiæ et prudentiæ confidentes. Tempestatem igitur hanc, o Christo dilecti, dissipate, et tenebras has in puram serenitatem convertite ; et linguas, quæ contra nos invehuntur, reprimite. Nos enim divina ope et gratia, pro Apostolicis dogmatibus pugnamus ; et eam quæ in Nicæa edita fides est, inviolatam custodimus ; et eos qui hæc adulterare audent dogmata, impios appellamus. Et horum testimonium perhibent, qui a nobis catechizantur, quive baptizantur, et qui nostras in Ecclesiis conciones audiunt. Si vero legitime nos accusare voluerint, opus est, ut nos præsentes arguant, et non ut absentes calumnientur. Ita enim etiam aliis in rebus tua magnificentia jura dans, edit sententias, et decreta promulgat, ex iis quæ accusatores et rei dicunt, quid justum sit colligendo ». Hæc ad Protogenem consulem Theodoretus hæresis accusatus, et in pœnam (ut diximus) suæ civitatis terminis circumscriptus.

3. Porro legatio hæc episcoporum, cujus meminit, a Domno episcopo Antiocheno missa est Constantinopolim : nam eosdem legatos commendans senatori patricio, hæc ait [1] : « Tuam magnificentiam per dilectissimos Deo ac beatissimos episcopos salvere jubemus, cujus memoriam perpetuam circumferimus : ipsos autem, ut ad regiam accederent urbem, effecit beatissimus episcopus dominus Domnus, ut confictum contra me mendacium arguerent atque dissolverent, etc. » Commendavit aliis item litteris eosdem legatos Anatolio [2], necnon Antiocho [3], qui consulatum gessit cum Basso. Extant et aliæ eadem occasione, eodemque tempore datæ ab eodem Theodoreto litteræ [4] per eosdem episcopos Constantinopolim ad viros clarissimos, consulares atque patricios, nempe ad Anatolium, Vincomalum, Sporatium, Florentium, Nomum, Constantium,

[1] Sidon. l. VIII. Ep. VI. — [2] Theodoret. Ep. XCIV.

[1] Theodoret. Epist. XCIII. — [2] Ibid. Ep. XCII. — [3] Ibid. Ep. XCV. — [4] Ibid. Ep. LXXXIX. XC. XCI. XCIII. XCIV.

sive Constantinum. Quid autem factum sit, non apparet, nisi quod eodem ipse remansit Theodosii imperatoris edicto sicuti antea obligatus. Etenim turbæ illæ atque clamores Constantinopoli Eutychetis causa excitati posthaberi fecerunt Theodoreti querelas, et legationem Domni episcopi Antiocheni. Quæ igitur in ejusdem Eutychetis causa hoc anno Constantinopoli transacta sint, jam narrare aggrediamur.

4. *Quid sanctus Leo litteris Eutychetis præventus ad Theodosium et Flavianum rescripserit.* — Cum litteræ Eutychetis, atque ab imperatore pro eodem Eutychete datæ ad S. Leonem Romanum Pontificem, majori tabellariorum industria citius Romam perlatæ fuissent, prævenissentque eas quas S. Flavianus ad eumdem Pontificem conscripsisset; ipse Romanus Pontifex, illis acceptis, ita primum ad ipsum imperatorem Theodosium rescripsit[1] :

« Quantum præsidii Dominus Ecclesiæ suæ in fide vestræ clementiæ præparavit, his etiam litteris, quas ad me misistis, ostenditur; ut vobis non solum regium, sed etiam sacerdotalem animum esse gaudeamus. Siquidem præter imperiales et publicas curas, piissimam sollicitudinem Christianæ religionis habetis, ne scilicet in populo Dei aut schismata, aut hæreses, aut ulla scandala convalescant : quia tunc est optimus regni vestri status, quando sempiternæ et incommutabili Trinitati unius Deitatis confessione servitur. Quid autem in Constantinopolitana Ecclesia perturbationis acciderit, quod ita fratrem et coepiscopum nostrum Flavianum potuerit commovere, ut Eutychetem presbyterum communione privaret, nondum potuimus evidenter cognoscere. Quamvis enim prædictus presbyter ad Sedem Apostolicam per libellum doloris sui querimoniam miserit; breviter tamen aliqua prælibavit, asserens se Nicænæ fidei constituta servantem, frustra in fide diversitate culpatum.

5. « Eusebii autem episcopi accusatoris ejus libellus, cujus exemplaria ad nos prædictus presbyter misit, de objectionis evidentia nihil habebat; sed cum presbytero hæreseos crimen intenderet, quem tamen in eo sensum arguerit, non evidenter expressit, quamvis et ipse episcopus Nicænæ Synodi profiteatur hac in re hærere decretis : propter quod non habuimus unde aliquid disceremus. Et quia causæ meritum, fidei ratio, et laudabilis sollicitudo vestræ pietatis exigit, necesse est jam locum subreptionibus non patere : sed prius, de quibus eum æstimat arguendum, instrui nos oportet, ut possit de bene cognitis congrue judicari. Ad prædictum autem episcopum dedi litteras, quibus mihi displicere cognosceret, quod ea quæ in tanta causa gesta fuerant, etiam nimio silentio reticeret, cum studere debuerit primitus nobis cuncta reserare, quem credimus vel post admonitionem omnia ad nostram notitiam relaturum; ut in lucem ductis his, quæ adhuc videntur occulta, id quod Evangelicæ et Apostolicæ doctrinæ convenit, judicetur. Dat. ad kalendas Martias, Asterio et Protogene viris clarissimis conss. » Hactenus ad Theodosium Augustum S. Leo : quibus vides dolosi hæresiarchæ fraudulentiam, qua sibi Catholicum nomen apud Romanum Pontificem aucupari quæsivit. Sed antequam rem ulterius prosequamur, attende, lector, ex veteri instituto absque controversia profiteri eosdem inter se altercantes Flavianum et Eutychetem, legitimum et præcipuum judicem Ecclesiasticarum controversiarum esse Romanum Pontificem, ad quem tam actor, quam reus sponte currunt, sua jura prosecuturi.

6. Quod igitur per magistrianum (sic enim vocabant tabellariorum præfectum) nullæ cum aliis redditæ fuerint litteræ Flaviani ad Leonem Romanum Pontificem, quas certus peculiarisque nuntius deferebat, sed nondum Romam pervenerat; idem Romanus Pontifex id nesciens, ad Flavianum, ejus redarguens in re tanta silentium, has litteras dedit[1] :

« Cum christianissimus et clementissimus imperator sanctæ et laudabilis fidei, pro Ecclesiæ Catholicæ pace sollicitus, ad nos scripta transmiserit de his, qui apud vos perturbationis strepitum moverant : miramur fraternitatem tuam, quicquid illud scandali fuerit, nobis silere potuisse, non potius procurasse, ut primitus nos insinuatio magis tuæ relationis instrueret, ne de rerum gestarum possemus fide ambigere. Accepimus enim libellum Eutychetis presbyteri, qui se queritur, accusante Eusebio episcopo, immerito communione privatum; maxime cum evocatum se adfuisse testetur, nec sui præsentiam denegasse : adeo ut in ipso judicio libellum appellationis suæ se asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum, qua ratione compulsus sit, ut contestatorios libellos in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, necdum agnoscimus, qua justitia a communione Ecclesiæ fuerit separatus : sed respicientes ad causam, facti tui nosse volumus rationem, et usque ad nostram notitiam cuncta deferri. Quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse judicia, nihil possumus, incognitis rebus, in cujuspiam partis præjudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus.

7. « Et ideo fraternitas tua per idoneam maxime aptamque personam plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emerserit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam et Ecclesiastica moderatio, et religiosa piissimi principis fides multam nobis sollicitudinem Christianæ pacis indicunt : ut amputatis dissensionibus, fides Catholica inviolata servetur : et his qui prava defendunt, ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, muniatur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri, cum memoratus presbyter libello proprio sit professus, paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inventum fuerit, quod reprehensione sit dignum.

[1] Leo, Ep. VII.

[1] Leo, Ep. VIII.

Decet enim in talibus causis hoc maxime provideri, ut sine strepitu concertationum, et charitas custodiatur, et veritas defendatur, frater carissime. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa nos videt esse sollicitos, quam plenissime et dilucide universa nobis annuntiet : quod ante facere festinet; ne inter assertiones partium aliqua ambiguitate fallamur; et dissensio, quæ in suis initiis abolenda est, nutriatur : cum in corde nostro ea observantia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutione venerabilium Patrum diutius roboratæ, et ad soliditatem fidei pertinentes, prava cujusquam interpretatione violentur. Deus autem te custodiat incolumem, frater carissime. Dat. XII kalendas Maii, Asterio et Protogene viris clarissimis coss. » Hæc quidem Leo, cum tanquam pro tribunali eminentiori sedens, et potestatem super omnes habens legitimus universalis Ecclesiæ judex, legitimum parandum esse judicium monet. Missæ sunt hæ litteræ per Pansophium comitem.

8. *Flavianus Leoni respondens rei veritatem docet.* — Cum has accepisset Flavianus, ad ipsum S. Leonem rescripsit aliam mox Epistolam, qua cuncta temere tentata per Eutychetem post ipsius condemnationem palam facit, et scripta ab eo mendacia redarguit. Est Flaviani hujus Epistolæ exordium [1] : « Pietate et recta prædicatione Verbi, etc.» Ubi post dilucidius demonstratam Eutychetis hæresim, hæc de eodem habet : « Justum autem est, et hoc vobis (sicut arbitror) intimare; quia idem Eutyches passus justam et canonicam damnationem, cum debuisset secundis salvare priora, et per pœnitentiam perfectam multasque lacrymas placare Deum, nostrumque cor vehementer contristatum in ejus ruina, per veram sanare pœnitentiam, non solum non fecit, sed etiam per omnia conturbare sanctam quæ apud nos est Ecclesiam festinavit, propositiones injuriarum publice ponens, et maledictionibus plenas. Super hæc et preces offerens piissimo et Christi amantissimo nostro imperatori, et easdem arrogantia et petulantia plenas; per omnia divinas regulas conculcare conatus est.

9. « Sed his ita gestis, litteræ nobis datæ sunt vestræ sanctitatis per admirabilem comitem Pansophium, per quas sumus edocti, quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallacia atque calliditate, dicens, judicii tempore libellos se dedisse appellationis et nobis et hic convenienti sancto Concilio, et appellasse vestram sanctitatem : quod nequaquam ab eo factum est. Sed etiam in hac parte mentitus est, tanquam per fallaciam mendacii subrepere se sanctis vestris auribus putans. Commotus itaque, sanctissime pater, in his omnibus quæ ab eo præsumpta sunt, et ob ea quæ in nos et sanctissimam Ecclesiam facta sunt atque fiunt, pro consueta fiducia fiducialiter age, secundum quod sacerdotio competit : propriamque faciens communem causam, et sanctarum Ecclesiarum disciplinam, simul decernere damnationem adversus eum regulariter factam et per propria scripta dignare : confortare autem piissimi et Christo deditissimi nostri imperatoris fidem.

10. « Causa enim eget solummodo vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere : sic enim hæresis quæ surrexit, et turbæ quæ propter eam factæ sunt, facile destruentur, Deo cooperante, per vestras sanctissimas litteras : removebitur autem et Concilium quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur Ecclesiæ ». Hæc Flavianus : quibus intelligis, tantam vim inesse litteris Apostolicis, ut Concilio dicat non indigere œcumenico id quod ejusdem Romani Pontificis fuisset litteris definitum. His acceptis et aliis ab eodem antea datis litteris S. Leo, simulque lectis missis una cum illis Synodalibus Actis, cognitisque cunctis contra Eutychetem a Flaviano et Synodo rebus legitime gestis, sero licet, tamen probe novit imposturam nefandi hæresiarchæ : primumque omnium adversus ipsam hæresim insurrexit, atque de fide Catholica et Verbi incarnatione solida veritate constantem omnibus omni ex parte numeris absolutam ad ipsum Flavianum, publicam tamen cunctis, scripsit Epistolam : de qua antequam agere aggrediamur, singula quæ Constantinopoli ab Eutychete hoc tempore sunt temere atque dolose peracta, hic describamus.

11. *Secundum Concilium Constantinopolitanum in causa Eutychetis, Chrysaphio protectore superbientis.* — Damnato (ut vidimus) anno superiori Eutychete, nullum non movit lapidem Chrysaphius eunuchus imperatorii cubiculi præfectus, ut legitime a Flaviano confecta in Synodo Acta irrita prorsus reddat, et in ipsum Flavianum damnationis pœnam convertat. Hujus rei causa in primis (ut dictum est) permovit Theodorum imp. ut ad Leonem Pontificem pro Eutychete scriberet. Cum vero ejus sciret infracti animi robur, et nonnisi solidam, firmam, constantemque ab eo exspectandam fore sententiam; judicium antevertit, et quod parabatur examen, est conatus eludere, dum persuadet imperatori, ut confestim Constantinopolim episcopos convocet, qui causam Eutychetis sint cognituri : eidemque triginta episcoporum Concilio, quem vellet Eutyches, ut præsideret Theodosius episcopus Cæsareæ Cappadociæ, sua dexteritate confecit. Quanta vero id perfecerit celeritate, ex eo accipe, quod hoc anno sub nominatis consulibus ad quintum idus Aprilis iidem convocati ab imperatore Constantinopolim convenerunt simul ad Synodum celebrandam in Baptisterio majoris Ecclesiæ. Quæ autem ab his gesta sint, ipsa Acta declarant, quæ intexta leguntur primæ actioni magni Concilii Chalcedonensis, ex quibus ea tantum, quæ ad historiam, exactamque rerum gestarum cognitionem spectant, hic describemus [1] :

[1] Apud S. Leon. ante Ep. IX.

[1] Apud Conc. Chalced. Act. I.

adoptione promissa recte credentibus ». Et subscriptio : « Domine Jesu Christe adjuva nos ». Et iterum : « Hæc scripsi manu mea ad satisfactionem vestræ potestatis, ut confundantur calumniam facientes nostræ simplici conversationi ». Hactenus professio Flaviani ab imperatore ea de causa exacta, quod Eutyches et sentientes cum eo ipsum calumniati essent eadem sapere cum Nestorio, et sub duarum naturarum in Filii Dei confessione duas pariter subintroducere velle personas : ob id enim in hac sua professione Flavianus multus fuit in damnando Nestorio. Quæ autem post hæc acta sint, ita subdit Liberatus diaconus [1] :

21. « Postquam ergo nihil probatum est notariis de falsitate Gestorum, Eutyches petit Dioscorum Alexandrinum episcopum, ut quæreret quæ de illo acta sunt. Urgebat (agebat) apud principem, universale fieri Concilium, ut improbaretur Concilium Flaviani. Scripsit ergo Dioscorus Theodosio imperatori, quia aliam fieri Synodum oportet, et quod ut fieret, persuasit Eutyches. Annuit imperator ». Hæc autem omnia molitione esse facta Chrysaphii, Nicephorus tradit his verbis [2] : « Porro ubi illa Acta et decreta legitima esse, auctoritate sua comprobaverunt, Chrysaphius eunuchus, qui idem cum Eutychete sentiebat, cum contumeliam ferre nequiret, iram suam adversus Flavianum maxime auxit ; et Dioscoro Alexandrino, impio illi indicavit, se illi in rebus quæ placitæ essent gratificaturum omnibus, si Eutychetem periclitantem defenderet, Flavianum autem et Eusebium Dorilæum oppugnaret. Eodem modo Eudociam Augustam excitavit, cum multa alia, tum ea potissimum dicendo quæ ei a Pulcheria acerba accidissent ».

22. *Synodus Ephesina indicitur a Theodosio ad arbitrium eunuchi Chrysaphii, contra canones et ægre ferente Leone.* — His igitur ita dispositis, ad kalendas Augusti indicitur Synodus Ephesi : « Dirigensque », inquit Liberatus [3], « imperator Sacram Dioscoro in Alexandriam, præcipit ut decem metropolitanos episcopos, quos voluisset, ipse eligeret, et veniret Ephesum, et congregato Concilio, Eutychetis causam discuteret ; jubens Barsumam archimandritam interesse, et vices agere omnium monachorum Orientales episcopos accusantium : Theodoretum vero Cyri episcopum adesse Concilio interdixit, et in sua civitate permanere eum jussit. Jam enim Ibam Edessenum episcopum, ne Synodo adesset, per illum filium suum, quem dixi, Chrysaphium, in multas mansiones Eutyches relegarat exilio ». Hæc de indicta Synodo Liberatus. Cum autem ista de œcumenico celebrando Concilio ore multorum jactari cœpissent, hæcque litteris Domni episcopi Antiocheni Theodoretus Cyri episcopus accepisset : existimans ista curari per Dioscorum Alexandrinum episcopum, quem patiebatur adversarium, quo futuræ Synodi œcumenicæ decreto duodecim illa vulgata Cyrilli capitula, quorum causa diu multumque fuerat altercatum, comprobarentur : hanc tunc ad eumdem Domnum Epistolam reddidit, quæ inter ejus Epistolas græce scriptas in codice Vaticano numeratur centesima duodecima, atque sic se habet :

« Theodoretus episcopus Cyri, Domno episcopo Antiochiæ.

« Speravimus jam nostra mala quievisse, ubi nobis nonnulli significarent, jam pacatam imperatoris victoris et triumphatoris indignationem, et quod jam induciæ factæ sunt inter eum, et religiosissimum episcopum Flavianum, et quod jam sedata est Synodi convocatio, et pax Ecclesiarum reversa est. Quæ vero nunc a tua pietate scripta sunt, magna nos affecerunt molestia. Nihil enim boni licet exspectare ab ea, quæ mussitatur Synodo, nisi clementissimus Deus consuetam nostri curam gerat, et sedaverit technas et machinas turbulentiarum a dæmonibus concitatarum. In magna enim Synodo, quæ Nicææ fuit congregata, una cum Orthodoxis idem decreverunt etiam illi qui Arii partes sectabantur, et Apostolicæ fidei expositioni per manus subscriptionem consenserunt. Fuerunt tamen revera hostes, nec unquam quievere illam oppugnare, quousque corpus Ecclesiæ consciderunt, et triginta annis inter se communicarunt, atque Apostolica dogmata prosequebantur etiam qui Arii morbo laborabant. Cum vero Antiochiæ postrema habita esset Synodus, quando Dei hominem, magnum illum Meletium in Apostolico illo throno constituerunt et confirmarunt, ac deinde post paucos quidem dies imperatoris auctoritate illum ejecerunt, propositus quidem fuit Euzoius Arii morbo aperte laborans, et quamprimum se abalienarunt illi qui Evangelica dogmata protegebant. Et ex eo tempore divisio et schisma remansit.

« Illa igitur intuens anima mea tristis, ac similia prævidens, gemit ac lamentatur, nihil boni exspectans. Neque enim sciunt, qui ex aliis diœcesibus sunt, venenum, quod inest duodecim illis capitibus, sed auctoritatem ejus qui illa scripsit intuentes, nihil mali suspicantur. Et arbitror eum qui illius in sedem successit Dioscorus, hæc omnia agere, ut altera Synodo eadem confirmentur. Qui enim mandato et jussu hæc ante scripsit, et anathemati denuntiavit eos, qui illis assentiri et stare minime voluerint : quid non faciet in œcumenica præsidens Synodo ? Et scito, domine, quod nullus eorum, qui eam hæresim, quæ in ipsis latebat, cognoverunt, accipiet, quamvis bis totidem id decernant. Cum enim etiam plures hæc confirmaverint Ephesi, illis adversati sumus, nec ante communicavimus Cyrillo qui illa scripserat, quousque doctrinam, et professionem fidei edidit consonam iis quæ a nobis edita sunt, nulla de illis capitibus facta mentione. Idque cognitu facile est tuæ beatitudini, si præceperit, ut perquirantur quæ gesta sunt. Sunt enim juxta morem consuetum Synodi, plura quam quinquaginta synodica gesta et scripta, quæ duodecim capitum damnationem ostendunt. Ante enim quam ad Ephe-

[1] Liberat. diac. l. II. — [2] Niceph. l. XIV. c. 47. — [3] Liberat. c. 12.

sum accederemus, beatus Joannes Antiochenus scilicet episcopus scripsit ad religiosum episcopum Eutherium Thyanorum, et ad Firmum Cæsareæ episcopum, et Theodotum Ancyræ, Apollinarii doctrinam hæc capita nuncupando. Et ea quæ a nobis Ephesi damnatio facta fuit contra Alexandrinum, et Ephesinum episcopum hinc ortum habuit, quoniam capita illa ediderunt et confirmarunt.

« Et litteræ multæ Synodales Ephesi ad victorem et triumphatorem imperatorem, et ad magnos principes de his scriptæ sunt, similiter etiam ad populum Constantinopolitanum, et religiosissimum clerum. Et Constantinopolim nos vocati quinque controversias de nobis ipsis coram imperatore habuimus, et egimus, et tres alias deinde cum testibus ad ipsum misimus, Deoque dilectissimis Occidentis episcopis, Mediolanensium, inquam, et Aquileiæ, et Ravennæ de his scripsimus, significantes quod Apollinarii novitate, et vanitate repleta sunt ea capita. Et ipsomet Cyrillo qui illa scripsit, beatus Joannes scribendo, B. Pauli auctoritatibus aperte illa arguit et confutavit : similiter etiam beatæ memoriæ Acacius, et (ut paucis tua sanctitas omnia cognoscat) ego misi exemplar illius Epistolæ, quam beatus Acacius et Joannes ad Cyrillum beatæ memoriæ scripserunt, ut cognoscas, quod dum de pace et conventione inter se scriberent, illamet capita accusabant et damnabant. Ac ipsemet Cyrillus dum scriberet ad beatum Acacium, suam de his capitibus mentem et animum declaravit, cum dixerit, se illa scripsisse, ut se objiceret et opponeret ad illius novitatem et vanitatem, et quod composita pace, erant omnia clara et manifesta. Hæc igitur excusatio accusationem confirmat. Misi etiam exemplar eorum, quæ tempore conventionis et pacis scripta sunt, ut noris, domine, quod nullam de his mentionem fecit, et quod oportet eos qui ad Synodum irent, afferre ea quæ conventionis tempore scripta sunt; et (ut aperte dicam) quænam fuerunt dissensionis causæ, et qua ratione quæ inter se dissidebant, convenerunt et conciliata sunt. Oportet enim eos, qui ad pietatem tuendam et propagandam vocantur, omnem suscipere laborem, et divinum invocare auxilium, ut eam quam nostri majores nobis reliquerunt sortem, inviolatam conservemus. Decet autem animadvertere tuam sanctitatem, et eos religiosissimos episcopos qui nobiscum sentiunt et conveniunt, illos de profectione docere, ac eos etiam religiosissimos clericos, qui proprietate zelum habent, ne a nostrismet sociis proditi, vel cogamur aliquid facere eorum quæ Deo omnium displicent, vel soli relicti facile opprimamur ab hostibus. Fides est (hortor te) in qua spem habemus salutis; et oportet omnem lapidem movere, ut nihil adulterinum, vel depravatum introducatur, neque Apostolica doctrina corrumpatur. Hæc ego, licet procul absim, lugens et gemens scribo, et communem nostrum Dominum oro, ut atram hanc tempestatem dissipet et dissolvat; et claram et perspicuam serenitatem nobis largiatur ». Hactenus ad Domnum Antiochenum Theodoreti Epistola a Metio Thermularum episcopo latinitate reddita : ex qua vides quo animo ipse perseveraverit adversus duodecim capita illa Cyrilli, quæ adeo timeret œcumenicæ Synodi auctoritate firmari. Innotuerunt, puto, ista imperatori, qui cum suo edicto vocasset ad Synodum episcopos, vetuit ne Theodoretus adesset ut audisti a Liberato, et ex ipso imperatoris apparebit edicto. Sed describamus hic ipsius Theodosii imperatoris pro Synodo Ephesi cogenda rescriptum : est enim hujusmodi ad Dioscorum episcopum Alexandrinum datum [1] :

23. « Imperatores Cæsares Theodosius et Valentinianus, victores, triumphatores, maximi, semper venerabiles Augusti, Dioscoro.

« Cunctis constitit manifestum, quia nostræ Reipublicæ status et omnia humana, divina pietate moderantur atque firmantur : Deo enim propitio constituto, prospere et secundum vota nostra gubernari res et proficere solent. Imperium ergo divino nutu sortiti, subditis pro pietate et mansuetudine similiter plurimam sollicitudinem impertimus, quatenus et vera religio et nostra Respublica cultu Dei purissimo et pietate firmata perfulgeat. Quod igitur in præsenti subita emergente dubitatione, ad Catholicæ et Apostolicæ doctrinæ ac nostræ fidei custodiam, quæ, ut fit, diversis sententiis impugnata, conturbat et confundit hominum sensus et animas : intolerabile duximus, hujusmodi delictum contemnere, ne per talem negligentiam ipsi Deo inferre contumeliam videremur. Ideoque sancimus, in unum sanctissimos et Deo placitos convenire viros, quibus pro pietate Catholica atque vera fide plurimus sermo est; ut universa quidem talis vana dubitatio, subtili proposita inquisitione, solvatur; vera autem et Deo amica Catholica fides firmetur.

24. « Igitur et tua sanctitas, sumptis secum decem reverendissimis metropolitanis episcopis, qui sub tua degunt diœcesi, et aliis similiter decem sanctis episcopis sermone et vita ornatis, qui in doctrina et scientia rectæ et immaculatæ fidei præ cunctis apud cunctos eminent, proximis kalendis Augustis Ephesum metropolim Asiæ convenire absque ulla dilatione festinet, nullo scilicet alio præter prædictos viros sanctam Synodum molestante : quatenus universis sanctissimis et beatissimis episcopis, quos convenire per sacras nostras Epistolas sancimus, ad prædictam concurrentibus civitatem, et subtilissime investigantibus et quærentibus, omnis de medio error contrarius auferatur, Catholica autem doctrina et Orthodoxæ fidei Salvatoris nostri Christi amicissima solidetur, et consuete effulgeat, quod universi in posterum inconcussum, Deo propitio, et intemeratum custodiant.

25. « Si quis vero tam necessariam et Deo amicam Synodum prætermiserit, et non omni virtute secundum prædictum tempus ad præfinitum locum pervenerit ; nullam excusationem, neque

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I.

apud Deum, neque apud nostram inveniet pietatem. Sacerdotalem enim conventum nonnisi quis mala propria conscientia sauciatus evitat. Theodoretum sane episcopum Cyri civitatis, quem pridem jussimus suæ soli vacare Ecclesiæ, sancimus non prius ad sanctam Synodum convenire, nisi universo sancto placuerit convenienti Concilio et ipsum concurrere, et pariter interesse. Si vero aliqua discordia de eo emerserit, absque illo sanctam Synodum convenire, et quæ jussa sunt ordinare præcipimus. Dat tertio kal. Aprilis, Constantinopoli, Zenone et Posthumiano viris clarissimis consulibus ». Sed depravatam esse in die et consulibus ejusmodi Epistolam Theodosii ad Dioscorum scriptam, dum data habetur dicta die Martii, nemo non videt; cum constet ex iis quæ dicta sunt ultimam Synodi Actionem habitam vicesima septima mensis Aprilis, et post eam has ab imperatore datas fuisse litteras. Quod vero ad consules spectat, cum eosdem superiori anno consulatum gessisse certum sit, quid commune illis cum rebus anni præsentis? Restituendum est ergo : « Tertio kalendas Maias, Asterio et Protogene consulibus ».

26. Rursum vero ad eumdem Dioscorum Theodosius has litteras dedit, quibus voluit ipsum eidem indictæ præesse Synodo [1] :

« Dioscoro reverendo episcopo Alexandriæ.

« Ante hoc quidem, Theodoretum episcopum Cyri civitatis præcepimus in S. Synodum minime pervenire, donec de eo, quod placuerit, S. Synodus constituat : aversati eum, quia præsumpsit proferre contraria iis quæ scripsit de fide sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinæ quondam civitatis episcopus. Quoniam vero suspicamur aliquos sectatores Nestorii assumere studium et conferre, ut omnimodo intersit sancto Concilio : hac de causa necessarium duximus, his sacris litteris ad tuam reverentiam datis, manifestum facere tuæ beatitudini et universæ S. Synodo, quod nos regulas sanctorum Patrum sequentes, non solum propter Theodoretum, sed alios omnes, qui ad congregatam S. Synodum pertinent, auctoritatem et primatum tuæ præbemus beatitudini, scientes diligentius, quod et reverendissimus archiepiscopus Hierosolymorum Juvenalis, et beatissimus archiepiscopus Thalassius, et omnis talis fervens amator et æmulator Orthodoxæ fidei consentanei erunt tuæ sanctitati, radianti per Dei gratiam honesta vita et Catholica fide. Eos namque qui aliquid per additamentum aliquod aut imminutionem conati sunt dicere præter quæ sunt exposita de fide Catholica a sanctis Patribus qui in Nicæa, et qui postmodum in Epheso congregati sunt, nullam omnino fiduciam in S. Synodo habere patimur; sed et sub vestro judicio esse volumus, quia hac de re et nunc sanctam Synodum disposuimus convenire ». Hactenus ad Dioscorum Theodosius.

27. Porro intentatum hactenus sibi idem Theodosius imperator jus arrogat et usurpat, dum celebrandæ Synodo œcumenicæ, qui illi in omnibus præsit, episcopum deligit; quod quidem Romani esse Pontificis, docent quæ acta sunt in habitis antea Synodis œcumenicis : siquidem Nicænæ Synodo Osius a S. Silvestro missus præfuit, Ephesino vero haud pridem celebrato Concilio Cyrillus episcopus Alexandrinus a Cælestino delectus, ut eorumdem Conciliorum Acta significant. Sed Deo vindice, ubi talem sibi Theodosius pontificiam auctoritatem arripuit, imperio privatur, anno sequenti ex hac vita sublatus, ut suo loco dicemus. Quod igitur talibus sacrilegiis est cœptum Concilium, quibus fuerit sceleribus auctum et consummatum, ejusdem Acta declarant.

28. At observa dolum, quam caute agatur, ne quis ex iis, qui constantissime essent adversus Eutychetem propugnaturi fidem Catholicam de duabus in Christo naturis, in Ephesinum indictum Concilium admittatur, ea rectitudinis specie, quod iidem essent hæresis Nestorianæ fautores : sicque Theodoretus exploditur, et Ibas suasione Eutychetis fuit antea relegatus : contra vero illi, qui Eutychetis studiosissimi essent, Synodo interesse et præesse jubentur, eo quidem colore, quod essent hi hostes Nestorianæ perfidiæ; quasi non contra emergentem novam hæresim, sed contra Nestorium bellum suscipiendum esset, sed et inter alios nominatus Barsumas in Syria archimandrita omnium scelestissimus curatur ab amicis Eutychetis, puto Chrysaphio, ut ab imperatore Synodo interesse jubeatur : cujus rei causa has rursum ad Dioscorum idem Theodosius litteras dedit [1] :

29. « Pervenit ad nostræ serenitatis auditum quia multi reverendi Orientalium archimandritæ simul cum Catholicis populis adversus quosdam episcopos, qui Nestoriana impietate ægrotare dicuntur, in quibusdam Orientalium civitatibus constituti laborarent, et pro Catholica fide contenderent. Hac de causa nostræ serenitati (divinitati) complacuit religiosissimum presbyterum et archimandritam Barsumam puritate vitæ et Catholica fide probatissimum adesse Ephesinæ civitati, et tenentem locum cunctorum Orientalium archimandritarum considere tam tuæ sanctitati, quam universis sanctissimis Patribus ibidem convenientibus; quatenus Deo placita de omnibus sententia proferatur. Dignetur proinde tua religio pervidens (quia omnis nobis est pro Catholica fide sollicitudo) affectuose et prædictum reverendum archimandritam suscipere, et operam dare, vestræ eum sanctæ Synodi participem fieri. Dat. idibus Maii, Protogene viro clarissimo consule, et qui fuerit nuntiatus ». Ad ipsum vero Barsumam his verbis [2] :

30. « Nostram pietatem latere non potuit, in quali sint certamine constituti per Orientem religiosissimi et sanctissimi archimandritæ pro fide laborantes Catholica, et quosdam episcopos in civitatibus Orientis constitutos Nestorianæ hæreseos participes

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I.

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I. — [2] Ibid.

aversantes, collaborante etiam Orthodoxo populo eisdem religiosissimis Archimandritis. Quoniam igitur et tua sanctitas pro Catholica fide tantum laborare sustinuit, ut ad nostram perveniret pietatem : justum esse duximus, tuam sanctitatem puritate vitæ et Catholica fide probabilem ad Ephesinam pergere civitatem, et locum tenentem omnium religiosissimorum archimandritarum Orientalium considere sanctæ Synodo, quæ ibi disposita est convenire, et cum aliis sanctis Patribus, et episcopis quæ sunt Domino placita ordinare. Datum pridie idus Maii ». Hæc ibi. Conscripsisse eumdem Theodosium ad alios Orientalis Ecclesiæ episcopos metropolitanos, Synodalia Acta fidem faciunt.

31. Quoniam vero idem imperator sciebat, nullum fore Concilium œcumenicum absque Romani Pontificis auctoritate; sed quod et satis intelligi poterat, Leonem papam Eutycheti adversaturum : illud consilium iniit, ut ita eum vocaret, ut tamen ne adesset, caveret. Et quomodo id factum? Primum angustissimo termino tempus clausit, ut adesse nonnisi magno incommodo posset : adjecit etiam, ut ipse scribens Theodosius ad ipsum S. Leonem Romanum Pontificem litteras, ejus personam Ephesinæ Synodo præsentem esse peteret, ratus nimirum, id minime ab eo fore præstandum : de mittendis vero legatis, si venire non posset, nullam penitus habuit mentionem : hoc plane argumento scriptam esse a Theodosio imperatore ad ipsum Romanum Pontificem Epistolam ipsius Leonis papæ litteræ ad Pulcheriam Augustam manifeste declarant, in quibus hæc leguntur [1] :

32. « Augustissimus, et christianissimus imperator cupiens, quam celerrime turbata componi, episcopali Concilio, quod Ephesi vult haberi, nimium breve et angustum tempus indixit, diem kalendarum Augustarum præstituendo conventui ; cum a tertio iduum Maiarum, quo serenitatis suæ scripta suscepimus, major pars reliqui sit temporis assumenda, ut profectio sacerdotum, qui negotio sufficiant, valeat ordinari. Nam illud, quod pietas ejus etiam me credidit debere interesse Concilio, etiamsi secundum aliquod præcedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri ; quia rerum præsentium nimis incerta conditio a tantæ Urbis populis me abesse non sineret, et in desperationem quamdam animi tumultuantium mitterentur, si per occasionem causæ Ecclesiasticæ viderer patriam et Apostolicam Sedem velle deserere ». Hæc S. Leo, cum bellum Hunnicum immineret hoc anno, de quo in fine ejusdem acturi sumus.

33. Cum autem de cogenda Ephesi Synodo sanctus Leo litteras Theodosii accepisset ; ut anteverteret mala quæ præsagiebat inde esse ventura, persuadere Theodosio conatus est, ut ejusmodi Concilium haberi sineret in Italia, hacque de causa ad ipsum ista rescripsit [2] :

« Pro integritate fidei Catholicæ christianissimum principem convenit esse sollicitum : et hoc indefessis precibus divinam misericordiam posco, ut cordi vestro id quod est veritatis inspiret, neque falli vos in aliquo humanarum calliditatum æmulatione patiatur ». Hæc idcirco ipso Epistolæ exordio Leo ingerit, quod subodoratus esset, calliditate Chrysaphii in odium S. Flaviani episcopi Constantinopolitani omnia ista dolose peragi ; sed pergit : « A me autem, atque ab omnibus Catholicis sacerdotibus, quæ Evangelicæ fidei pietas defendatur, satis plene ac lucide litteris meis, quas clementiam vestram jamdudum per famulum vestrum Epiphanium tribunum, qui pro hac causa missus est, arbitror vos accepisse, reseratum est ; nec ambigi potest, hoc nos purissime credere, hoc constanter asserere, quod etiam venerandi Patres quondam apud Nicæam congregati, secundum fidem Symboli credendum et confitendum, sacratissima auctoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis imperator, sicut Nestorii dogma perversum merito anathematizavimus, ita juste etiam horum impietatem, qui veritatem carnis nostræ negant a Domino Jesu Christo susceptam esse, damnamus. Unde si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, ut intra Italiam haberi jubeatis episcopale Concilium : cito, auxiliante Deo, poterunt omnia scandala, quæ in perturbationem totius Ecclesiæ sunt commota, resecari : ut per universum regnum vestrum Catholicæ fidei integritate servata, et pacem Christianam manere, et vestram apud Deum crescere gloriam gaudeamus. Data octavo kal. Junias, Asterio et Protogene viris clarissimis conss. »

34. Quod autem his litteris declaret S. Leo se rectæ fidei normam scripsisse per Epiphanium tribunum, haud existimes ipsum intelligere de celebri illa ad Flavianum Epistola data, qua Incarnationis Filii Dei sacramentum reddidit omni ex parte perspicue definitum : siquidem litteras illas ad Flavianum non ante hanc Epistolam esse datas apparet, utpote quæ scriptæ habeantur hoc anno idibus Junii.

35. Rursum vero cum aliis litteris Theodosius ad Leonem Pontificem datis instaret de cogendo Ephesino Concilio, imo et rogaret ipsum Leonem, ut eidem suam præsentiam exhiberet : idem rursus ad eum rescripsit, et coitionem hanc episcoporum dissuadere conatus est, eo quod in re adeo perspicua haud tanta esset consultatio adhibenda ; seque haud eidem fore præsentem excusavit, his ad eum breviter scriptis [1].

36. « Acceptis clementiæ tuæ litteris, et multum universali Ecclesiæ gaudendum esse prospexi, quod Christianam fidem, qua Divinitas honoratur et colitur, in nullo dissimilem, in nullo vult esse discordem. Quid enim rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficacius suffragetur, quam si una gratiarum actio, et unius confessionis sacrificium majestati ejus ab omnibus offeratur ? in quo

[1] Leo, Ep. XIII. — [2] Leo, Ep. IX.

[1] Leo, Ep. XVII.

et sacerdotum et cunctorum fidelium ita demum erit plena devotio, si in his quæ per unicum Dei Filium Deum Verbum pro nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiatur, quam quod ipse prædicari de se jussit et credi. Unde quamvis ad diem Concilii episcopalis, quem pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla permittat; cum nec aliqua de hoc exempla præcesserint, et temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem; præsertim cum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilibus causis ab indicenda Synodo fuisset abstinendum: tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum studium commodavi, ut clementiæ vestræ statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causæ æquitate sufficiant, quique præsentiæ meæ impleant vicem: quia non talis quæstio orta est, unde aut possit, aut debeat dubitari. Data XII kal. Julii, Asterio et Protogene viris clarissimis conss. »

37. Considerastine, lector, quam blande, lenique manu reprehendat Leo Pontifex Theodosium, dum haud dignam ait esse causam, pro qua deberet Synodus œcumenica celebrari? Eo plane, perditissimo tempore isto, infelicitatis provenerunt res Orientalis Ecclesiæ, ut arbitrio unius eunuchi cuncta sursum deorsumque agitarentur: qui contra sancita Constantinopolitanæ Synodi, pro restituendo uno homine, sene deliro justissime condemnato, non aliam tantum Synodum Constantinopoli (ut vidimus) per imperatorem iterum voluerit convocari; sed ex totius orbis episcopis Conventum Ephesi indici fecerit litteris ejusdem imperatoris. Sed ad cædem oves potius, quam ad Synodum dixeris esse convocatos episcopos.

38. *Celebris Leonis papæ Epistola Encyclica de Verbi Incarnatione ad Flavianum per legatos missa.* — Cum igitur S. Leo nec reprimere Theodosium valuisset ab hujusmodi cogendo Conventu episcoporum; neque ut in Italia ageretur, persuadere potuisset: tandem ne fidei causa dispendium aliquod pateretur, quam sciret appeti studiis summæ potentiæ fautorum Eutychetis eumdem imperatorem præcipitem abducentium: salubre illud in primis consilium iniit, ut e Latere legatos mitteret Ephesum ad Concilium, eisdemque daret ad Flavianum episcopum Constantinopolitanum Epistolam, qua non ipse solum, sed universa Synodus, quid de Verbi Incarnatione sentiendum esset, ex sententia Evangelicæ veritatis acciperet; ut sic tanquam fixa anchora, fides Catholica haud abriperetur a furentibus factiosorum fluctibus, discordiæ spiritibus agitatis; sed inconcussa solida firmitate subsisteret. Qui autem in re tanta obeunda sunt directi legati, eorum hæc sunt nomina, Julianus episcopus Puteolanus [1], Renatus presbyter Cardinalis tituli S. Clementis, atque Hilarius S. R. E. diaconus Cardinalis.

39. Data est his Epistola ad Flavianum, non quidem privatim ad eum, qui probe Catholicus illa minime indigeret; sed ut publica, et communis omnibus in plena Synodo legeretur: imo et illud constat, non Orientales solum S. Leonem ea voluisse reddi communitos Epistola, sed et Occidentales omnes, tanquam ad novæ emergentis hæresis venenum cavendum parato antidoto: quamobrem eamdem quam scripsit ad Flavianum Epistolam, legendam in Synodo voluit esse Occidentalibus omnibus Circularem, quam Græci dicunt Encyclicam, eo quod per universam Ecclesiam reddita omnibus manifesta, per manus data atque descripta ab omnibus, æque omnibus innotesceret. Id plane genus fuisse Epistolam S. Leonis ad Flavianum, docent litteræ [1] Galliarum episcoporum ad ipsum S. Leonem conscriptæ, de quibus inferius dicturi sumus.

40. Sed quid prodigiosum accidisse tradatur, cum ejusmodi Epistolam Christianæ fidei regulam sanctus Leo scripsisset; testificatione (ut asseritur) S. Gregorii papæ, relatione sancti Eulogii episcopi Alexandrini, scriptione vero Sophronii, hic primum reddendum putavimus: sic enim se habet [2]:

« Narravit nobis et hoc abbas Menas ejusdem cœnobii Pater, audisse se eumdem abbatem, Eulogium Alexandrinum patriarcham dicentem: Cum profectus essem Constantinopolim, fruitus sum contubernio domini Gregorii Romani archidiaconi, et singularis viri: qui narravit mihi de sanctissimo ac beatissimo Leone Romano Pontifice, dicens haberi scriptum in Ecclesia Romana, quod cum scripsisset Epistolam ad S. Flavianum Constantinopolitanum episcopum contra impios Eutychetem et Nestorium, posuerit eam super tumulum principis Apostolorum Petri, et orationibus ac vigiliis, et jejuniis vacans oraverit ipsum summum Apostolum, dicens: Si quid, ut homo, vel minus caute posui, tu, cui a Domino Salvatore nostro Jesu Christo, et hæc Sedes et Ecclesia commissa est, emenda. Post quatuor (quadraginta) vero dies apparuit ei Apostolus, ac dixit: Legi et emendavi. Sumensque Epistolam de sepulcro B. Petri, aperuit eam, et invenit Apostolica manu emendatam ». Hæc ibi. Sed præstat audire potius sententiam Petri, quam visionem Petri dicentis [3]: « Firmiorem quavis visione habemus sermonem propheticum, etc. » Etenim majorem sibi ea Epistola fidem vindicat ex divinis Scripturis, traditionibusque sanctæ Ecclesiæ, et communi sanctorum Patrum consensu, quam ex recensita modo visione. Sed quid per visum ostensum fuerit de ipso Eulogio pro eadem Epistola adversus hæreticos laborante, ista idem auctor subnectit:

41. « Theodorus sanctissimus episcopus Dornæ (Dernæ), quæ est in Lybia, narravit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti papæ Eulogii, vidi in somnis virum reverendi habitus, statura procerum, dicentem mihi: Nuntia meum Eulogio papæ adven-

[1] Ita apud Marin. Sco. in Chron.

[1] Apud S. Leonem post Ep. LI. — [2] Sophr. Prat. spirit. c. 147. 148. — [3] 2. Petr. 1.

tum. Ad quem ego : Quis es tu, qui jubes ut nuntiem ? Respondens ille, dixit mihi : Ego sum Leo Romanus Pontifex. Ingressus igitur ego nuntiavi dicens : Sanctissimus et beatissimus papa Leo Romanæ Sedis antistes convenire vos vult. Cum hoc audisset papa Eulogius, exsurgens concitus occurrit in occursum ejus. Salutantesque se invicem, oratione facta, consederunt. Tunc vero dominus et eximius Leo dixit S. Eulogio : Scis quare huc venerim ad vos ? Respondit ille : Non. Ait ipsi : Veni, ut vobis gratias agerem, quia rite et magnifice pro mea Epistola respondistis, quam scriptam misi ad fratrem meum Flavianum Constantinopolitanum patriarcham, sensum quidem et sententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obstruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum divinum laborem studiumque contulistis, sed etiam supremo culmini Apostolorum Petro, et ipsi præ omnibus quæ a nobis prædicatur veritati, qui est Christus Deus noster. Ista non semel tantum, sed bis terque conspiciens, trina apparitione firmatus, enarravi sancto papæ Eulogio : qui cum audisset, lacrymatus est, extendensque in cælum manus suas, Deo gratias retulit, dicens : Gratias tibi ago, Dominator orbis, Christe Deus noster, qui cum indignus sim, veritatis tuæ præconem me facere, et per orationes servorum tuorum Petri et Leonis parvam et modicam alacritatem nostram, tanquam duo viduæ minuta, summa et ineffabili benignitate tua suscipere dignatus es ». Hactenus ibi.

42. At certioris fidei, solidiorisque testimonii apud me est de Epistola S. Leonis publica Concilii œcumenici Chalcedonensis assertio et prædicatio, quam quælibet privatæ hujusmodi visiones. Quod autem tantæ fuerit æstimationis ejusmodi Leonis Epistola ad Flavianum, non inde accidit quidem, quod quid novum attulerit, vel inauditum annuntiaverit : imo quod, quid a majoribus acceptum in Ecclesia esset, eo ordine et certitudine demonstrarit, ut viam plane regiam straverit, per quam quisque fidelis incedens non declinaret neque ad dexteram, neque ad sinistram ; vitaretque lacunas, et scrobes Eutychetis altera ex parte, ex altera vero abrupta Nestorii præcipitia. Sed audiamus de Epistola hac elogium sexcentorum sanctorum Patrum ad Marcianum imperatorem [1] : « Non innovans, inquiunt, aliquid adversus Nicænam fidem nunc sanctissimus archiepiscopus Leo scripsit Epistolam ad sanctæ memoriæ Flavianum Constantinopolitanæ regiæ urbis episcopum ; sed sanctos Patres secutus sit, qui et post magnam Synodum Nicænam hæreses, quæ per unumquodque tempus exortæ sunt, similiter refutaverunt ». Et paulo post : « Unde nobis inexpugnabilem in omni errore propugnatorem Deus providit, et Romanæ Ecclesiæ papam ad victoriam præparavit, et doctrinis eum per omnia veritatis astringens ; ut quemadmodum Petrus, et hic affectu ferventiore decertans, omnem ad Deum (ad verum, vel, ad eum) sensum intelligentiamque perducat ». Hæc ibi.

43. Sed audi de hac eadem Epistola Gelasii papæ decretum [1] : « Probamus (inquit) Epistolam B. Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinatam. Cujus textum quispiam si usque ad unum iota disputaverit (dispunxerit), et non eam in omnibus venerabiliter receperit ; anathema sit ». Hæc ipse. His addimus, morem fuisse tum Romanæ tum omnium Occidentalium Ecclesiarum, eamdem Epistolam legere publice in Ecclesia, mense Decembris, ante Domini Nativitatem, quo tempore a majoribus celebrari consuevit Domini adventus in carnem : id quidem nos accepimus ex scripto codice sanctæ Mariæ ad Martyres : quod scilicet ea Epistola Dominicæ incarnationis doctrinam absolutissimam contineret. Summis insuper eam extollit præconiis Theodoretus in Epistola ad ipsum S. Leonem postea data, et alii innumeri Orientales eamdem divinis plane laudibus sunt prosecuti, eidem ut sacræ anchoræ in immenso fluctuum motu inhærescentes.

44. Sed accipe de eadem illud admiratione dignissimum. Cum eam describendam accepissent Occidentales, et inter alios episcopi Galliarum ; ex illis tres insignioris nominis antistites, Ceretius, Salonius atque Veranus, cum eam exscripsissent, ipsum ab eis exaratum exemplar Romam ad eumdem S. Leonem mittendum putarunt, ne quid minus a prototypo in eo haberetur exscriptum : post enim multa de eadem Epistola ab ipsis effusa præconia, hæc habent [2] : « Deprecamur, ut opus et præsentibus et futuris temporibus profuturum, quod nos asservandi studio foliis mandare curavimus, sanctitas vestra percurrere, et si quid librarii errore defuerit, emendare dignetur : vel si salutarem lecturis omnibus paginam aliquo studii vestri accumulastis augmento, id ipsum addi libello, huic sollicita pietate jubeatis : ut non solum plures sancti episcopi fratres nostri per Gallias, verum etiam multi ex laicis filii vestri, qui Epistolam istam magnopere pro veritatis manifestatione desiderant, remissam ad nos, et sancta manu vestra emendatam transcribere, legere, et tenere mereantur ». Hæc tres nominati episcopi.

45. Considerastine in his, lector, candorem fidei Ecclesiæ Gallicanæ, cum, licet doctissimi essent episcopi, eamdem Encyclicam Epistolam exscribentes, maxime timerent, ne vel in apice uno a fide scripta a Romano Pontifice discreparent? Tantus enim apud eos vigebat erga supremum antistitem cultus et observantia, ut ab ipsius decretis vel tenui linea declinare, ducerent esse sacrilegum atque impium, et a veritate omnino deficere. Quam quidem dum tenuit observantiam, ab omni prorsus hæreticorum labe illibata permansit omnium ore laudata Ecclesia Gallicana ; cujus antistites antiquæ gloriæ memo-

[1] Conc. Chalc. Act. vi.

[1] Gelas. in Conc. Rom. de libr. authent. — [2] Apud S. Leon. post. Ep. LI.

res, tenacesque pristini comparati sibi ex Catholica fide splendoris, non ut insensati Galatæ, sed sapientissimi Galli antecessores episcopi ad numeros omnes, lineas, atque apices concordes, et obedientes veritati, inhærentesque Ecclesiæ Romanæ, retinentes quam a majoribus accepere Catholicam fidem; ne ab ea vel latum unguem aberrarent, more majorum, prototypum consulunt in archivo Romæ servatum. Sed jam sancti Leonis tot tantisque laudibus celebrata reddenda est hic nobis Epistola, cujus cum tot tantaque audiveris præclara præconia, te eam expetere, certo scimus. Est hujusmodi [1] :

46. « Leo episcopus dilectissimo fratri Flaviano Constantinopolitano episcopo.

« Lectis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuisse tam seras, et Gestorum episcopalium ordine recensito : tandem quid apud vos scandali contigerit, atque contra integritatem fidei exortum fuerit, agnovimus, et quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Eutyches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens et nimis imperitus ostenditur; ut etiam de ipso dictum sit a Propheta [2] : Noluit intelligere ut bene ageret : iniquitatem meditatus est in cubili suo. Quid autem iniquius, quam impia sapere, et sapientioribus doctioribusque non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas litteras, nec ad Evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt. Sed (et) ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris Novi et Veteris Testamenti paginis acquisivit, qui nec ipsius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur. Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei Incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen in sanctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam confessionem sollicito apprehendisset auditu, qua fidelium universitas profitetur : Credere se in Deum Patrem omnipotentem, et Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine : Quibus tribus sententiis omnium fere hæreticorum machinæ destruuntur.

47. « Cum enim Deus et omnipotens et æternus Pater creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens : quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus, non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia. Idem vero sempiterni Genitoris Unigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ et sempiternæ nihil minuit, nihil contulit; sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit; ut et mortem vinceret, et diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare nos possemus peccati et mortis auctorem [1], nisi naturam nostram ille susciperet, et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere : conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum matris Virginis; quæ ita illum, salva virginitate, edidit, quemadmodum salva virginitate concepit.

48. « Sed si hunc de Christianæ fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuæ veritatis obcæcatione propria tenebrarat, doctrinæ se Evangelicæ subdidisset, dicente Matthæo [2] : Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham : Apostolicæ quoque prædicationis expetiisset instrumentum, et legens in Epistola ad Romanos [3] : Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod antea promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem : ad Propheticas paginas piam sollicitudinem contulisset, et invenisset promissionem Dei ad Abraham dicentis [4] : In semine tuo benedicentur omnes gentes. Et ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset Apostolum dicentem [5] : Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus : non dicit, et seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno, et semini tuo, quod est Christus : Isaiæ [6] quoque prædicationem interiori apprehendisset auditu, dicentis : Ecce Virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus, Emmanuel, quod est interpretatum : Nobiscum Deus; ejusdemque Prophetæ verba legisset [7] : Puer natus est nobis : filius datus est nobis, cujus potestas super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus, magni consilii Angelus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Princeps pacis, Pater futuri sæculi.

49. « Nec frustratorie loquens ita Verbum diceret, carnem factum, ut editus utero Virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus ad beatam Mariam Angelus ait [8] : Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi : ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei : ut quia conceptus Virginis, divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Fecunditatem enim Virgini Spiritus sanctus dedit : veritas autem corporis sumpta de corpore est, et ædificante sibi Sapientia [9] domum, Verbum [10] caro factum est, et habitavit in nobis : hoc est, in ea carne, quam

[1] Leo, Ep. x. — [2] Ps. xxxv.

[1] Hebr. ii. — [2] Matth. i. — [3] Rom. i. — [4] Genes. xxii. — [5] Galat. iii. — [6] Isai. vii. — [7] Isai. ix. — [8] Luc. i. — [9] Prov. ix. — [10] Jo. i.

sumpsit ex homine, et quam spiritus vitæ rationalis animavit. Salva igitur proprietate utriusque naturæ, et in unam coeuntes personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas : et ad resolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili : ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero.

50. « In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris : nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, et quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ deceptor intulit, et homo deceptus admisit, nullum habuere in Salvatore vestigium : nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati : humana augens, divina non minuens : quia exinanitio illa, qua se invisibilis visibilem præbuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo : tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura, et sicut formam servi Dei forma non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de prævaricatoris consortio invenisse solatium; Deum quoque (justitiæ exigente ratione) erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam : opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam erga nos pietatis suæ dispositionem sacramento occultiore compleret; et homo diabolicæ iniquitatis versutia actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

51. « Ingreditur ergo hæc mundi infima Filius Dei, de cælesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus : novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris : incomprehensibilis voluit comprehendi : ante tempora manens esse cœpit ex (in) tempore : universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suæ immensitate, suscepit : impassibilis Deus non dedignatus est esse homo passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus; quia inviolata virginitas concupiscentiam nesciens carnis materiam ministravit. Assumpta est igitur de matre Domini natura, non culpa : nec in Domino Jesu Christo ex utero Virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo natura est dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo : nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, alterum succumbit injuriis : et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Unus enim idemque est (quod sæpe dicendum est) vere Dei Filius, et vere hominis Filius : Deus per id quod in principio [1] erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum ; homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis : Deus per id quod omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil ; homo per id quod factus est ex [2] muliere, factus sub lege.

52. « Nativitas carnis, manifestatio est humanæ naturæ, partus Virginis, divinæ est virtutis indicium; infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum, magnitudo Altissimi declaratur vocibus Angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impius molitur occidere; sed Dominus est omnium, quem Magi [3] gaudentes veniunt suppliciter adorare. Jam cum ad præcursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret quod carnis velamine divinitas tegetur, vox Patris de cælo intonans dixit [4] : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Quem itaque sicut hominem diabolica [5] tentat astutia, eidem sicut Deo Angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassescere, atque dormire, evidenter humanum est : sed quinque [6] panibus quinque millia hominum satiare, et largiri Samaritanæ [7] aquam vivam, cujus haustus bibenti præstet ne ultra jam sitiat; supra dorsum maris plantis [8] non subsidentibus (subnutantibus) ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternere, sine ambiguitate, divinum est. Sicut ergo (ut multa præteream) non ejusdem naturæ est flere miserationis affectu amicum mortuum [9], et eumdem, remoto quatriduanæ aggere sepulturæ, ad vocis imperium excitare redivivum; aut in ligno pendere [10], et luce in noctem conversa, omnia elementa tremefacere; aut clavis transfixum esse, et paradisi portam fidei latronis aperire ; ita non ejusdem naturæ est dicere : Ego [11] et Pater unum sumus, et dicere : Pater major me est.

53. « Quamvis in Domino Jesu Christo Dei et hominis una persona sit; aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia; aliud, unde communis est gloria. De nostro illi est minor Patre humanitas, de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas. Propter hanc unitatem personæ in utraque natura intelligendam, et Filius hominis legitur descendisse de cælo, cum Filius Dei carnem de ea Virgine, de qua est natus, assumpserit. Et rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinitate ipsa, qua Unigenitus consempiter-

[1] Joan. I. — [2] Galat. IV. — [3] Matth. II. — [4] Matth. III. — [5] Matth. IV. — [6] Joan. VI. — [7] Joan. IV — [8] Matth. XIV. — [9] Joan. XI. — [10] Matth. XXVII. Luc. XXIII. — [11] Joan. X. XIV.

nus et consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpessus. Unde Unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur, secundum illud Apostoli dictum [1] : Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent. Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret : Quem, inquit [2], dicunt esse Filium hominis? Cumque illi diversas aliorum opiniones retexuissent : Vos autem, ait, quem me esse dicitis? Me utique, qui sum Filius hominis, et quem in forma servi, atque in veritate carnis adspicitis, quem me esse dicitis? Ubi beatus Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omnibus gentibus profuturus : Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi. Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis, qui per revelationem Patris eumdem et Filium Dei est confessus et Christum : quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem : sed æqualis erat periculi, Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse.

54. « Post resurrectionem vero Domini, quæ utique veri corporis fuit, quia non alter est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus : quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostræ integritas ab omni caligine mundaretur (enudaretur)? Alloquens [3] enim cum discipulis suis et cohabitans, atque convescens, et pertrectari [4] se diligenti curiosoque contactu ab iis, quos dubietas perstringebat, admittens (permittens) : ideo et clausis ad discipulos januis introibat, et flatu suo dabat Spiritum sanctum, et donato intelligentiæ lumine sanctarum Scripturarum occulta pandebat : et rursus vulnus lateris, fixuras clavorum, et omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, dicens [5] : Videte manus et pedes, quia ego sum : palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere : ut agnosceretur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere, et ita sciremus, Verbum non hoc esse quod carnem, et ut unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem.

55. « Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit : nec sententiam beati Apostoli et Evangelistæ Joannis expavit dicentis [6] : Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est : et omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus. Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam, et sacramentum fidei, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis? Caligans vero circa naturam corporis Christi, necesse est, ut etiam in passione ejus eadem obcæcatione desipiat. Nam si Crucem Domini non putat falsam, et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat; cujus credit mortem, agnoscat et carnem : nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem : quoniam negatio veræ carnis, negatio est etiam corporeæ passionis.

56. « Si ergo Christianam suscipit fidem, et a prædicatione Evangelii suum non avertit auditum, videat quæ natura transfixa clavis pependerit in Crucis ligno, et aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis et aqua effluxerint [1], ut Ecclesia Dei et lavacro rigaretur et poculo. Audiat et B. Petrum Apostolum [2] prædicantem, quod sanctificatio spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat ejusdem Apostoli verba dicentis : Scientes, quod non ex corruptibili auro et argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati Jesu Christi. Beati quoque Joannis testimonio non resistat dicentis [3] : Et sanguis Jesu Filii Dei emundat vos ab omni peccato. Et iterum : Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Et quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quia Jesus Christus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem Jesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus est Veritas : quia tres sunt qui testimonium dant in cælo, Spiritus, Aqua, et Sanguis; et hi tres unum sunt : Spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis; quæ tria unum sunt et individua manent, nihil eorum a sui connexione sejungitur, quia Catholica Ecclesia hac fide vivit, et proficit, ut in Christo Jesu non sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas.

57. « Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens : Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem, post adunationem vero unam naturam confiteor : miror tam absurdam, tamque perversam ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehensam : et sermonem nimis insipientem, nimisque blasphemum ita omissum, quasi nihil quod offenderet, esset auditum : cum tam impie duarum naturarum ante Incarnationem Unigenitus Filius Dei fuisse dicatur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches vel recte, vel tolerabiliter æstimet dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum : dilectionis tuæ diligentiam commonemus, frater carissime, ut si per inspirationem misericordiæ Dei ad satisfactionem causa perducitur, impudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui macula per te purgetur : qui quidem (sicut Gestorum ordo patefecit) bene cœperat a sua persua-

[1] 1. Cor. II. — [2] Matth. XVI. — [3] Act. I. — [4] Joan. XX. — [5] Luc. XXIV. — [6] Joan. IV.

[1] Joan. XIX. — [2] 1. Petr. II. — [3] I. Joan. I.

sione discedere, cum vestra sententia coarctatus profiteretur se dicere, quod ante non dixerat, et ei fidei acquiescere, cui prius fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati noluisset præbere assensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua permanere perfidia, dignumque esse, qui judicium condemnationis exciperet.

58. « De quo si fideliter atque utiliter dolet, et quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscit; vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo male sunt sensa, viva voce et præsenti subscriptione damnaverit : non erit reprehensibilis erga correptum quantaecumque miseratio : quia Dominus noster[1] verus et bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, et qui venit[2] animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos esse vult suæ pietatis, ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam fratres nostros Julianum episcopum, et Renatum presbyterum tituli S. Clementis, sed et filium meum Hilarum (Hilarium) diaconum vice nostra direximus : quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus fides est nobis sæpe probata, sociavimus : confidentes affuturum Divinitatis auxilium, ut qui erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data idibus Junii, Asterio et Protogene VV. CC. conss. »

59. Hactenus illa S. Leonis Epistola de Verbi Incarnatione ad Flavianum data, quam singillatim Patres et Concilia œcumenica summis sunt præconiis et acclamationibus prosecuti; quæ in primis duas in Christo naturas unitas indivise et inconfuse in unius personæ subsistentia inseparabiles docet. Claudit de duabus naturis in una eademque persona conjunctis Incarnationis mysterium Fortunatus de Partu Virginis duobus his versibus[3] :

In Deitate, Patri æqualis, sed corpore, matri,
Et sine peccato de genitrice caro.

Quam quidem doctrinam ab ipsis Apostolorum temporibus Catholica semper custodivit Ecclesia.

60. Quod rursum ad hanc Epistolam spectat Marcellinus comes in Chronico sub consulatu Olybrii et Rustici, ubi agit de S. Prospero Aquitano, hæc inter alia habet : « Epistolæ quoque Leonis adversus Eutychen de vera Christi Incarnatione datæ, ab isto dictatæ creduntur ». Id ipsum putavit Gennadius[4]. Cæterum nonnisi S. Leonis eam esse dixerim : etenim eamdem dictionem, quæ est in Epistola, utique recognosco in ejusdem S. Leonis papæ sermonibus.

61. *De Galliæ nonnullis episcopis Leoni gratulantibus.* — Data autem eadem Epistola in Orientem ad Flavianum, ejus quoque exemplaria missa sunt ab eodem Pontifice (ut dictum est) ad episcopos Occidentales : inter quos, præter tres illos superius nominatos antistites, quadraginta quatuor episcopi Galliarum simul, ubi eam acceperunt, convenientes in Gallia Narbonensi, gratias agentes reddiderunt Synodalem Epistolam ad eumdem Romanum Pontificem, cujus est exordium : « Perlata ad nos Epistola beatitudinis vestræ, quam ad Orientem pro Catholicæ fidei assertione misistis, etc. » Ubi post alia : « Multi itaque in ea gaudentes pariter et exultantes recognoverunt fidei suæ sensum ; et ita se semper ex paterna traditione tenuisse, ut vester Apostolatus exposuit, jure lætantur. Nonnulli vero sollicitiores facti, beatitudinis vestræ admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolicæ Sedis auctoritate, loquantur, et asserat unusquisque quod credit ». Ad finem vero hæc de ipso S. Leone : « Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus Deo ac Domino nostro gratias agere, et pariter supplicare, gratulantes, quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæque doctrinæ Apostolicæ Sedi, unde religionis nostræ propitio Christo, fons et origo manavit, antistitem dederit : petentes etiam, ut datum concessumque munus Pontificii vestri longissima ad ædificationem suarum Ecclesiarum ætate custodiat? » Hæc et alia illi, non ut novatores ingrati, qui ab Asianis, non ab Apostolica Sede fidem se accepisse, dixerunt : nam si qui vel ex Asia, ut Irenæus, vel ex Græcia, ut Dionysius, episcopale munus in Galliis obiere; haud negari potest, quin jubente vel assentiente Clemente Romano Pontifice, et ante eum Apostolis Petro et Paulo, eo profecti fuerint : sed de his superius suo loco jam diximus. Qui autem in ea Epistola primus ordine inter Gallicanos episcopos ponitur Ravennius, constat ex his quæ dicta sunt, fuisse hunc episcopum Arelatensem Hilarii successorem; Rusticum vero, qui sequitur, episcopum Narbonensem. Vides igitur tanquam coloribus expressum in tabula, ipsum Romanum Pontificem universo Christiano orbi præsidere magistrum, ac velut ex eminenti cathedra docere omnes Catholicam fidem.

62. Quod autem nobis hactenus fuerat incompertum, quoto potissimum Christi anno sedere cœperit post S. Hilarium Ravennius episcopus Arelatensis : e duabus S. Leonis Epistolis nuper acceptis ex antiquitus scripto codice Arelatensis Ecclesiæ, certiores utique reddimur ipsum hoc anno sub consulatu Asterii atque Protogenis sedere cœpisse, earum prior scripta habetur ad comprovinciales episcopos verbis istis :

« Dilectissimis fratribus Constantino, Audentio Rustico, Auspicio, Nicetæ, Nectario, Floro, Asclepio, Justo, Augustali, Hymnatio, et Chrysaphio, Leo papa.

« Justa et rationabilis causa gaudendi est, cum

[1] Joan. x. — [2] Luc. ix. — [3] Fortunat. de Partu Virg. — [4] Gennad. de Vir. illustr. c. 84.

a sacerdotibus Domini ea gesta cognoscimus, quæ et paternorum canonum regulis, et Apostolicis congruant institutis. Necesse est enim, ut omne corpus Ecclesiæ salubri crescat augmento, si membra, quæ præsunt, et vigore excellant auctoritatis, et tranquillitate moderaminis. Quod ergo in Arelatensium civitate, defuncto sanctæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium, secundum desideria cleri, honoratorum et plebis, unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestræ opus nostro judicio roboramus. Quia electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec studia civium defuerunt, postulationis quidem humanæ, sed inspirationis credimus fuisse divinæ. Utatur itaque, fratres carissimi, Dei munere memoratus antistes, et secundum consonantia omnium ordinum vota, quid ex ipso devotionis exspectetur, intelligat : ut dispensationis sibi creditæ diligens ac temperans executor, vestro testimonio non inferior, et nostro favore per omnia sit dignior. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi. Dat. XI kal. Septemb., Asterio et Protogene conss. » Habes igitur cum tempore promotionis Ravennii, etiam certum tempus quo S. Hilarius prædecessor ex hac vita migravit. Ex quibus redarguas Gennadium asserentem eum defunctum esse tempore Valentiniani et Marciani imperatorum. Quo pariter anno et die data extat in eodem codice Epistola ejusdem S. Leonis ad ipsum Ravennium, quæ habetur nonagesima quarta numero Epistolarum ipsius S. Leonis absque die et consule extra ordinem collocata, eodem argumento conscripta, quam tu legere poteris. Reddamus vero hic tibi litteras nondum cusas ex eodem scripto codice petitas ad eumdem Ravennium datas his verbis :

63. « Dilectissimo fratri Ravennio, Leo.

« Circumspectum te volumus esse atque sollicitum, ne quid sibi plectenda possit vindicare præsumptio, quæ cum aditum falsa surreptione repererit, ad majorem se temeritatem nomine usurpatæ dignitatis extendit. Petronianum quemdam vagum et semper erroneum certa nos clericorum tuorum suggestione didicimus per Gallias se nostrum esse diaconum jactitasse, et sub hujus honoris obtentu diversas ejus provinciæ Ecclesias circuire. Cujus audaciæ tam nefandæ dilectionem tuam, frater carissime, ita volumus obviare, ut eum, admonitis etiam totius provinciæ episcopis, in sua falsitate detectum, ab omnium Ecclesiarum communione, ne ulterius hoc usurpet, expellas. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Dat. sub die VII kalend. Septembr., Asterio et Protogene VV. CC. consulib. » Sed quas anno sequenti idem sanctus Leo dederit ad Galliarum episcopos litteras nondum cusas, suo loco ex codice descriptas Annalibus intexemus

64. *Inter plures Epistolas Leonis ad Theodosium, Pulcheriam aliosque, illa recensetur scripta ad Synodum.* — Sed jam prosequamur nobilem legationem una cum recitata ad Flavianum Epistola ab ipso Romano Pontifice missam ad Synodum Ephesi convocatam. Quo ipso die data legitur dicta Epistola idibus Junii ad Flavianum, eodem scripta habetur alia brevis [1] ad Theodosium imperatorem, qua indicat inter alia, Eutychetem, misso Romam libello, declarasse, paratum se fore corrigere, quicquid corrigendum ipse Summus Pontifex judicasset. Commendat eisdem litteris quos mittit Ephesum ad Concilium legatos a Latere. Est earum exordium : « Quantum rebus humanis consulere providentia divina dignetur, etc. » Eadem quoque die iduum Juniarum scripta ab eo extat eodem argumento Epistola ad Pulcheriam Augustam [2], exordiens in hæc verba : « Quantum præsidii Dominus Ecclesiæ suæ in vestra clementia præparavit, multis sæpe probavimus documentis. Et quicquid nostris temporibus contra impugnatores Catholicæ veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maxime gloriam redundavit » : egregiam profecto laudem, qua damnatio Nestorii contra faventes ipsi magistratus, tanti testificatione Pontificis, S. Pulcheriæ feratur accepta. Agens ibi demum de sententia et errore Eutychetis improbi senis, cum divinæ Scripturæ contrariam penitus esse docet, tum etiam Apostolorum Symbolo damnatam ostendit. Commendat denique missos a se legatos in Orientem ad Concilium Ephesinum.

65. Eadem itidem die decima tertia Junii idem S. Leo eadem ex causa litteras dedit ad Julianum Coensem episcopum, virum disertissimum et Catholicæ veritatis acerrimum defensorem [3]. Rursum vero alias eadem die scripsit ad archimandritas Faustum, ac Marcianum, atque alios Constantinopoli agentes [4]. Præstaret quidem hic singulas reddere, quod multo fidelior quavis alia ea graditur historia, quæ ex Epistolarum concinnatione depromitur : sed parcimus, nimiæ prolixitatis vitandæ causa, quod easdem qui vult possit apud ipsius S. Leonis scripta consulere. Sed ea minime prætermitti conceditur, quam ad ipsam Synodum Ephesi ad præscriptam diem kalendarum Augustarum cogendam idem S. Leo papa conscripsit : est autem hujusmodi [5] :

66. « Religiosa clementissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maxime pertinere, si intra Ecclesiam Catholicam nullius erroris germen exsurgeret : hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctæ dispositionis effectum auctoritatem Apostolicæ Sedis adhiberet, tanquam ab ipso Petro cuperet declarari, quod in ejus confessione laudatum sit, quando dicente Domino [6] : Quem me esse dicunt homines? Filium hominis varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt. Sed cum ab eis, quid ipsi crederent, quæreretur; princeps Apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus : Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi : hoc est : Tu qui vere es Filius hominis, idem

[1] Leo, Ep. XII. — [2] Leo, Ep. XIII. — [3] Leo, Ep. XI. — [4] Leo, Ep. XIV. — [5] Leo, Ep. XV. — [6] Matth. XVI.

vere es Filius Dei vivi. Tu, inquam, verus in veritate, verus in carne, et salva geminæ proprietate naturæ utrinque unus. Quod si Eutyches intelligeret ac veraciter crederet, nequaquam ab hujus fidei tramite deviaret, propter quam ipsi Petro respondetur a Domino : Beatus es Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in cælis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

67. « Nimis autem a compage hujus ædificationis alienus est, qui et beati Petri confessionem non capit, et Christi Evangelio contradicit, ostendens se nullum unquam studium cognoscendæ veritatis habuisse et superfluo honorabilem visum, qui nulla maturitate cordis ornavit canitiem senectutis. Verum quia etiam talium non est negligenda curatio, et pie ac religiose Christianissimus imperator haberi voluit episcopale Concilium, ut pleniore judicio omnis possit error aboleri : fratres nostros Julianum episcopum, Renatum presbyterum, et filium meum Hilarum (Hilarium) diaconum, cumque his Dulcitium, notarium probatæ nobis fidei misi ; qui vice mea sancto Conventui vestræ fraternitatis intersint, et communi vobiscum sententia, quæ Domino sint placitura, constituant : hoc est, ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui impudenter (imprudenter) erravit, restitutione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus hæreticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plene aperteque propria voce et subscriptione damnaverit ; quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus, spondens per omnia nostram se esse secuturum sententiam. Acceptis autem fratris et coepiscopi nostri Flaviani litteris, plenius ad eum de his, quæ ad nos videtur retulisse, rescripsimus : ut abolito hoc quo inquinatus videbatur errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una sit fides, et una eademque confessio, et in nomine Jesu omne genuflectatur, cælestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Data idibus Junii, Asterio et Protogene conss. » Hæc ad Synodum S. Leo.

68. In qua quidem Epistola illud velim, lector, quam diligentissime expendas, et tenaci memoria nunquam abolendum conserves, non sine auctoritate Romanorum Pontificum imperatores consuevisse indicere Synodos. Quantumlibet enim, ipso ægre ferente S. Leone, Theodosius (ut vidimus) instituerit cogendum Ephesinum Conventum, cui nec cuperet ipsum per suos interesse legatos : haud tamen id ausus prosequi, neque perficere absque ipsius Romani Pontificis auctoritate, prout declarant verba illa in Epistolæ exordio collocata, quibus ait : « Hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctæ dispositionis effectum auctoritatem Apostolicæ Sedis adhiberet, tanquam ab ipso B. Petro cuperet declarari, etc. » Sic igitur cum audis, vel legis imperatorum mandatis esse sacra Concilia convocata, ejusmodi pernoscas exemplo, nunquam id absque Romani Pontificis auctoritate executioni fuisse mandatum.

69. Sed et ex eadem Leonis ad Synodum Epistola illud considera, præscribere legem Romanum Pontificem œcumenicæ Synodo, quid decernendum sit, cum jubet Eutychetem debere suam hæresim condemnare, atque ita de ejus restitutione tractandum : de quo etiam in alia Epistola ad Pulcheriam eadem die data, qua legatos commendat, hæc habet [1] : « Sedis, inquit, Apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut severius agat cum obduratis, et veniam cupiat præstare correctis ». Nec quidem minimi negotii opus illud, ut de restitutione hæresiarchæ tractari posset, quod a Romano Pontifice Synodo indulgetur : nam auctores hæresum non recipiendos esse ad pristinum gradum, etiam si mille offerant libellos pœnitentiæ, legibus Ecclesiasticis sancitum, et in Ecclesia jugiter observatum, superius vidimus. Sed Leo id Eutycheti præstandum esse voluit, quod (ut dictum est) libellum miserat Romam quo pollicebatur, si quid errasset, sese ex ipsius Romani Pontificis arbitrio correcturum : quod ipse etiam Leo testatur in Epistola ad Theodosium imperatorem [2]. Sic igitur Eutychetis damnationem a Flaviano atque Synodo factam voluit Pontifex in suo robore permanere ; ut si resipisceret, eamdem juberet irritam prorsus reddi, ac proinde illum in pristinum locum recipi : hoc ipsum idem S. Leo in litteris ad Julianum [3] et in dicta Epistola ad Pulcheriam, qua ait [4], ut resipiscens Eutyches, in communione sui ordinis, nempe presbyteratus, reciperetur.

70. Rursum autem ex recens acceptis litteris data occasio est eidem Leoni Pontifici iterum ad Flavianum eodem mense Junii scribendi litteras [5], quæ ejusdem sunt cum prioribus argumenti ; adeo ut in his non sit immorandum. Sequenti vero mense Julii contigit Basilium diaconum a Flaviano Romam ad Leonem Pontificem missum præsto esse cum litteris, quibus de his quæ ab adversariis magno studio adversus fidem Catholicam pararentur ipsum redderet certiorem. His acceptis S. Leo, ad eum rescribens [6], forti atque constanti jubet animo esse, hæc habens inter alia : « Dilectionem tuam per gratiam Dei, in qua fidimus, cohortamur, utentes verbis Apostoli [7], atque dicentes : In nullo terreamini ab adversariis : quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis ». Ita quidem prophetice S. Leo : nam eorumdem sceleratorum hæreticorum nequitia contigit S. Flavianum nobilitari corona martyrii, ipsos vero perpetua damnatione percelli.

71. *Petri Chrysologi ad Eutychetem Epistola.* — Inter hæc autem cum perditissimus Eutyches litteris suis ad Occidentales, qui magni erant nominis, episcopos, adversus S. Flavianum conscriptis,

[1] Leo, Ep. VIII. et supra Ep. XIII. in fin. — [2] Leo, Ep. XII. — [3] Leo, Ep. XIX. — [4] Leo, Ep. XIII. in fin. — [5] Leo, Ep. XVI. et XVII. — [6] Leo, Ep. XX. — [7] Philip. I.

eosdem conatus esset concilare, et contra eumdem impellere : ab iisdem, utpote Orthodoxis, errorumque omnium acerrimis pro Catholica fide vindicibus, acriter redarguitur. Constat quidem ad eum inter alios rescripsisse S. Petrum Chrysologum Ravennatem episcopum, dignam plane tanto sacerdote Epistolam, quæ sic se habet [1] :

72. « Dilectissimo et merito honorabili filio Eutycheti presbytero Petrus episcopus Ravennæ.

« Tristis legi tristes litteras tuas, et scripta mœsta mœrore debito percurri. Quia sicut nos pax Ecclesiarum, sacerdotum concordia, tranquillitas plebis gaudere facit gaudio cælesti : ita nos affligit et dejicit fraterna dissensio, præsertim cum talibus oriatur ex causis. Triginta annis humanæ leges humanas adimunt quæstiones : et Christi generatio, quæ divina lege scribitur inenarrabilis, post tot sæcula disputatione temeraria ventilatur? Quid Origenes principiorum scrutator incurrerit; quomodo Nestorius lapsus sit disputans de naturis, non latet prudentiam tuam. Magi eum in cunabulis Deum mysticis muneribus confitentur : et sacerdotes, quis sit qui virginali partu de Spiritu sancto natus est, dolenda interrogatione disquirunt? Cum vagitus daret Jesus in cunis, Gloria in excelsis Deo, clamat cælestis exercitus : et modo, quando in nomine Jesu omne genu flectitur cælestium, terrestrium, et infernorum, originis ejus quæstio commovetur?

73. « Nos, frater carissime, una cum Apostolo dicimus : Etsi novimus Jesum secundum carnem, sed nunc jam non novimus. Nec possumus curiose perscrutari, qui jubemur honorem dare, et timorem reddere, et exspectare (non discutere quem), dum non perscrutandum judicem confitemur. Hæc breviter respondi, frater, litteris tuis, plura scripturus, si ad me frater et coepiscopus Flavianus aliqua de hac causa scripta misisset. Si enim tibi displicet, quoniam scripsisti electum (neglectum) judicium : nos quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter absentiam, et quid intellexerunt eorum taciturnitate nescimus? Justus mediator non est, si unam partem audit, ut nihil alteri parti reservet. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ a beatissimo papa Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas : quoniam B. Petrus, qui in propria Sede vivit et præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis et fidei extra consensum Romanæ civitatis episcopi causas audire non possumus. Incolumem tuam dilectionem Dominus tempore longissimo conservare dignetur, carissime et honoratissime fili ». Hæc ad Eutychetem Petrus Chrysologus qui hoc anno vel sequenti, secunda die Decembris (ut produnt Ecclesiasticæ tabulæ [2]) fine humanis rebus imposito e vita migravit. Est quidem hujus rei firma assertio ex eo quod Leo Romanus Pontifex sub consulatu Marciani post annum sequentem, mense Octobris, ad ejus successorem Leonem episcopum, seu (ut alii legunt) Neonem, litteras [1] dedisse reperitur. Reliqua de Petro consule Hieronymum Rubeum, qui res Ecclesiæ Ravennatis diligenti ac copioso prosecutus est stylo.

74. *Theodosii Epistolæ ad Elpidium comitem et ad episcopos.* — Inter hæc autem appropinquante jam die cogendæ Ephesi Synodo præstituta, Theodosius imperator ad suos magistratus, quos jusserat eidem interesse, litteras dedit, atque in primis ad Elpidium comitem in hæc verba [2] :

« Sanctæ quidem Synodi pridem apud Ephesum factæ, Nestorii impii contra Deum blasphemia extitit causa : et ideo a sanctis Patribus, qui ibidem convenerunt, dignam suscepit sententiam. Quoniam igitur et nunc altera iterum contra divinam fidem excitata est dubitatio, secundam hanc Ephesi fieri Synodum sancimus, mali radicem omnino excidere festinantes; quo undique perturbationem dogmatis ejicientes, mundam rationis (orationis) justitiam in cordibus reservemus, ut sit hoc Reipublicæ munimen, et humanitatis utilitas. Ideo igitur tam charitatem tuam, quam Eulogium virum spectabilem tribunum et notarium ad ministerium elegimus fidei, sicut probatos tam in aliis rebus rectissimos, quam circa Dei cultum opinatissimos, et valentes diligenter nostris jussionibus ministrare; et de his quæ a sancta Synodo Ephesi fuerint constituta et nullum fieri tumultum permittere :

75. « Sed et si quem viderit conturbationibus et tumultui studentem ad læsionem sanctæ fidei, hunc custodiæ mancipare, et ad nostram perferre notitiam; et causam quidem ordine prævenire; interesse autem judicio, et operam dare, celerem et circumspectam probationem a sancta Synodo fieri, et nobis cognitam facere; his qui pridem Eutychetis religiosissimi archimandritæ judices extiterunt, præsentibus quidem et tacentibus, nullum tamen judicantium habentibus locum, sed communem aliorum omnium sanctorum Patrum sententiam exspectantibus; quoniam ea quæ ab ipsis dudum judicata sunt, nunc retractantur. Non licere autem ullum aliquid movere ex pecuniariis capitulis, antequam ea quæ de fide sunt Catholica, effectui mancipentur. Ideo namque et civile per litteras, quas ad virum spectabilem proconsulem ac reliquos scripsimus, et militare vobis auxilium delegavimus, quatenus et vos super proprium studium his fulti auxiliis, sufficere possitis ad ea quæ præcepimus adimplenda; quæ tanto omnibus bonis meliora sunt, quanto solent humanis divina præcellere : et quæ in hac causa fuerint constituta, ad nostram perferre notitiam ». Hæc Theodosius ad Elpidium : eodem quoque scripsit argumento ad Eulogium, et ad Proclum Asiæ proconsulem.

76. Puto jam intelligere vales, lector, non parari sanctorum Concilium, sed violentorum grassatorum latrocinium, dum qui possent contradicere Eutycheti, tanquam Nestoriani non sinuntur ad Sy-

[1] Extat tom. I. Conc. ante Conc. Chalc. — [2] Rom. Martyrol.

[1] Leo, Ep. XXXVII. — [2] Apud Conc. Chal. Act. I.

nodum venire, illi vero vocantur qui Eutychetis essent studiosissimi; atque etiam qui in Synodo Constantinopolitana eamdem causam Eutychetis judicassent episcopi, sic jubentur assistere, ut tamen omnino tacerent : jam, inquam, satis intelligis, haud præparari sacrum Conventum, sed colligi prædonum manum, qui veritatem hostiliter adoriantur et perdant, et eam defendentes occidant : ut merito illud ejusmodi Synodus egregium nomen fuerit consecuta, ut non sacrosanctum œcumenicum Concilium diceretur, sed Synodus prædatoria, vel Latrocinium Ephesinum. Audisti jam tragœdiæ nomen, actus inspice luctu dignissimos. Sed reddendæ sunt hic primum litteræ, quas vocant Sacras, ad ipsam Synodum Ephesi coactam a Theodosio datæ, quæ sic se habent [1] :

77. « Vellemus quidem absque ulla perturbatione sanctas Dei Ecclesias persistere, et vos sanctis imminentes Ecclesiis, consuete ea quæ ad Divinitatis placationem pertinent, celebrare, et non tantum vobis laboris et afflictionis fieri. Sed quoniam beatissimus episcopus Flavianus aliqua de sancta fide movere voluit adversus reverendum archimandritam Eutychetem, et Concilium congregans aliqua cœpit agere : nos quidem sæpius dirigentes ad eumdem beatissimum episcopum, voluimus, quæ mota est, conturbationem compescere, persuasi sufficere nobis traditam a sanctis Patribus in Nicæna Synodo Catholicam fidem, quam et sancta Synodus, quæ in Epheso facta est, confirmavit. Sed quoniam sæpius a nobis rogatus idem beatissimus episcopus, desistere a tali quæstione, ne conturbatio universitati fiat, minime acquievit : cogitantes non esse tutum absque vestra sancta Synodo, et absque sanctarum Ecclesiarum præsulibus hujusmodi quæstionem de fide renovari, necessarium duximus, vestram convenire sanctitatem; quatenus vos, quæ hic acta sunt, cognoscentes, et quæstionem motam, et omnem diabolicam stirpem possitis evellere; et eos qui Nestorii impii blasphemiam sectantur, aut retinent, a sanctis Ecclesiis repellere; Catholicam vero fidem firmissimam et inconcussam custodiri disponere : quoniam nostra omnis spes est, et nostri imperii firmitas ex Catholica fide et vestris sanctis orationibus pendet ». Hactenus Epistola Theodosii imperatoris ad Synodum, qua quidem (ut audis) non Eutyches auctor malorum, sed S. Flavianus perstringitur, ut turbarum excitator, et rerum novandarum cupidus; cujus et inquieto animo adscriberetur, quicquid vocati episcopi laboris et impensarum Ephesum veniendo contraherent; ut eo modo magis magisque in eum totius Synodi animus commoveretur. Porro hæc omnia non tam Theodosio, quam Chrysaphio ipsum imperatorem pro arbitrio manu ducenti, sunt adscribenda; cum tamen ipse culpa non vacet, in re tanta vel dormitasse, vel privatis animi affectibus in Flavianum commotis nimium indulsisse. Sed jam ipsa Acta Synodi referamus.

78. *Synodi Ephesinæ exordium malis artibus et violentiis insigne.* — Quæ igitur (ut vidimus) ad kalendas Augustas indicta Synodus fuerat [1], cœpta est quarto idus ejusdem mensis, cui interfuisse numerati sunt episcopi centum duodetriginta, præter paucos aliquos, qui per suos vicarios ad hoc missos interfuerunt; præsto etiam fuere Apostolicæ Sedis legati, Julianus episcopus, Renatus presbyter, et Hilarius diaconus, ac Dulcitius notarius. Dioscorus Alexandrinus episcopus adfuit, et præfuit, qui primum sibi indebitum, auctoritate tamen imperatoris, locum in Synodo vindicavit. Convenerunt inter primos pariter Domnus episcopus Antiochenus, Juvenalis episcopus Hierosolymitanus, Flavianus Constantinopolitanus, Thalassius episcopus Cæsareæ Cappadociæ, Stephanus episcopus Ephesi, et alii, qui omnes in unum ad hoc delectum locum in Basilica sanctæ Dei Genitricis Mariæ ad celebrandam Synodum advenere; ubi in sessione Flavianus non post Antiochenum sedere antistitem a Dioscoro permissus est, sed post Juvenalem Hierosolymorum episcopum. Cum autem omnes simul consedissent, jussæ sunt a Dioscoro legi litteræ imperatoris ad ipsum Alexandriam datæ : legati vero Apostolicæ Sedis de sua legatione Synodum docuerunt : excusaveruntque Leonis papæ denegatum adventum in Synodum ad quam præsens vocatus erat, eo quod moris non esset nisi per legatos extra Urbem Romanos Pontifices Synodis interesse.

79. Post hæc iidem obtulere scriptas ad Synodum et ad Flavianum litteras ejusdem sancti Leonis papæ legendas; quas Dioscorus suscipi jussit : veruntamen nec lectas, imo neque susceptas fuisse testatus postea fuit Aetius archidiaconus Constantinopolitanæ Ecclesiæ : sed lectione aliarum litterarum imperatoris ad diversos causa Synodi conscriptarum a cœptis per legatos sermonibus discessum est; ex composito quidem, ut vitaretur lectio litterarum Romani Pontificis; cum tamen id instanter petentibus legatis Dioscorus juramento sit pollicitus se facturum : quod nunquam præstitit. Etenim in Concilio Chalcedonensi postea hujus rei causa Dioscorus ut perjurus est accusatus : hæc enim ibi leguntur [2] : « Super hæc vero neque Epistolam legi permisit beatissimi papæ Leonis scriptam ad sanctæ memoriæ Flavianum, et hoc frequenter rogatus a portitoribus recitari eam, et cum juramento fieri lectionem promittens. Qua non lecta, scandalum et læsionem sanctæ Dei Ecclesiæ per totum orbem terræ pertulerunt ». Hæc ibi. Vides quo exordio Synodus inchoetur, cui satanas præsidens primario throno consideat.

80. Absoluta autem recitatione litterarum imperatoris, de fide esse agendum suggestio facta est : sed negavit Dioscorus, affirmans ex decreto impera-

[1] Apud Conc. Chal. Act. I.

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I. — [2] Conc. Chalc. Act. III.

toris tractandum de controversiis obortis Constantinopoli inter Flavianum, et Eutychetem. Qui vero Synodi excipiebant Acta, notarii Dioscori, his addiderunt ex jussione Dioscori, episcopos Synodi acquievisse Dioscoro, acclamasseque de fide nihil agendum, nec quicquam innovandum : id quidem postea in Concilio Chalcedonensi [1] demonstratum est, nihilque hujusmodi ab episcopis dictum esse. Sed et patefactum est etiam quod ab ejusdem Dioscori notariis insolenter nimis itidem in Synodo est perpetratum ; nimirum factum ab eis impetum in notarios Stephani episcopi Ephesini, deletumque quod recens fuerat exaratum, vimque magnam adhibitam, ut eorum thecas abriperent, et ab eisdem digitos resistentium pæne confractos esse.

81. *Eutyches ad Synodum admissus suum legit libellum.* — His ita primo loco transactis, ex suggestione Elpidii comitis, probantibus episcopis, jussus est ingredi Eutyches, causamque suam agere, et quæ sentiret de fide docere [2] : cum ille callidus serpens fidem editurus suam, ista blande præfatus est : « Ego commendavi me ipsum Patri et Filio et Spiritui sancto, et verbo veritatis vestræ justitiæ : et testes vos habeo meæ fidei, pro qua et laboravi cum sancta Synodo, quæ ante vos hic congregata est, sicut et vestra sanctitas testis est. Habeo præ manibus libellum fidei meæ, et jubete eum recitari, et confessionem fidei, quæ in eo continetur ». Hæc prælocutus est Eutyches ; legique jussus libellus ab eo oblatus, qui est hujusmodi :

82 « Sanctissimæ et Deo amantissimæ universali Synodo congregatæ in Epheso metropoli, ab Eutychete archimandrita.

« Gratias ago per omnia sancto Deo, præsenti die, in qua per vos pietas recepit fiduciam. Et docebo vestram sanctam Synodum, quæ in me, magis autem contra rectam fidem commissa sunt. Propositum mihi fuerat a pueritia, in silentio absque ullo negotio usque ad decrepitam senectutem degere, et absque ulla conturbatione persistere. Non sum autem permissus frui proposito ; sed et pessimis periculis insidiantium circumdatus sum, eo quod secundum definitionem prioris vestri Ephesini hic congregati Concilii, non acquievi, præter eam quæ in Nicæa a sanctis Patribus fides est exposita, sapere. Necessarium vero arbitror, antequam ea, quæ in me commissa sunt, doceam, ad satisfactionem vestræ sanctitatis, quam habeo de sancto dogmate confessionem iterum facere manifestam, attestante mihi tam Deo, quam vestra sanctitate, quodque ipse semper juxta virtutem meam pro Catholica fide adversus hæreticos steti ». Hæc præfatus, subjicit Nicænum Symbolum :

83. « Credo in unum Deum Patrem omnipotem, omnium visibilium et invisibilium creatorem, et unum Dominum Jesum Christum filium Dei natum de Patre Unigenitum, id est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum non factum, homousion Patri, id est, unius cum Patre essentiæ : per quem omnia facta sunt, quæ in cælo et quæ in terra. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit, et incarnatus est, et homo factus est, et passus, et resurrexit tertia die : ascendit in cælos, inde venturus est judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos qui dicunt : Erat quando non erat, et antequam nasceretur non erat, et quia ex nullis extantibus factus est, aut ex alia subsistentia vel essentia dicentes esse, aut convertibilem, aut mutabilem Filium Dei : hos anathematizat Catholica et Apostolica Ecclesia.

84. « Sic ab initio a progenitoribus meis accipiens, credidi : in hac autem fide et sum genitus, et statim consecratus sum Deo, et suscepit me ipsius misericordia : et in hac fide baptizatus, signatus sum, et usque hodie vixi in ea, et mori opto. Hanc fidem et memorata hæc anterior sancta et universalis Synodus (nempe prior Ephesina) confirmavit, cujus præsul fuit beatæ et sanctæ recordationis pater noster et episcopus Cyrillus, et diffinitionem protulit, eum qui præter ista addiderit aliquid, aut minuerit aut docuerit, damnationibus, quæ tunc scriptæ sunt, subjacere ; quorum exemplaria in codice destinavit mihi memoratus pater meus et episcopus Cyrillus, quæ et præ manibus habeo. Subjiciens igitur me ipsum sanctæ Synodo, et diffinitionem ejus usque nunc custodivi, et omnes sanctos Patres, sicut vestra sanctitas, Catholicos habui et fideles, et doctores meos posui, anathematizans Manichæum, Valentinum, Apollinarium, et Neslorium, et omnes hæreticos usque ad Simonem magum, et eos qui dicunt carnem Domini et Dei nostri Jesu Christi de cælo descendisse.

85. « Sed secundum hanc fidem vivens et permanens in orationibus, accusationem ex insidiis Eusebii episcopi Dorilæi sustinui, libellos porrigentis adversum me reverendissimo episcopo Flaviano, et diversis aliis episcopis, qui tunc pro privatis causis in urbe degebant regia, hæreticum me injuriose vocantis, nullam autem speciem hæreseos libellis inserentis. Ut subito in altercationibus quæstionum lapsum linguæ (sicut solet) ex tumultu et novitate vocum perpessus irruentem in peccatum, me quidem adversus libellos accusationis memoratus reverendus episcopus occurrere ad satisfactionem accusationis præcipiebat. Ipse tamen in multis cum accusatore degebat, et pæne inseparabilis erat ab ipso, putans me (sicut solebam) semper in monasterio perdurare, non meam exhibere præsentiam, et ideo quasi non occurrentem damnare. Sed subito postquam perveni in regiam civitatem de monasterio meo, discens a viro laudabili magno silentiario, quem mihi piissimus et fidelissimus noster imperator delegavit ad non concedendum me comminatum periculum salutis sustinere, qui superfluam de cætero meam esse præsentiam respondit, ut jam ante discussionem damnati, sicut et postea facta a viro laudabilis silentiario prosecutio docet.

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I. — [2] Ibid.

86. « Sed quoniam etiam sic in judicium ad satisfaciendum occurri : causa quidem quæ pro divina confessione a me facta est et subscripta doctrina secundum eam quæ exposita est a sanctis Patribus in Nicæa fidem, et postea confirmata est a priore sancta Synodo Ephesina, neque suscipere dignabatur, neque permittebat recitari : et tumultu et conturbatione secretarium replebatur, multis inordinate supervenientibus, et undique clamoribus me turbantibus, sicut postea prolatæ interlocutiones judicum, quæ scriptis tenentur, de tali facto tumultum designant. Et cum jussus fuissem per me ipsum confessionem fidei dicere : et dixissem sapere, sicut trecenti decem et octo Patres quæ in Nicæa sanxerunt, et quæ in Epheso sancta Synodus confirmavit : exigebat a me alia aliqua, præter quam quæ exposita sunt in Nicæa et in Epheso prius, dicere. Ego vero timens prævaricari, prolatam definitionem a sancta Synodo, quæ hic Dei voluntate prius congregata est, et ea quæ definita erant a sanctis Patribus qui in Nicæa convenerant, rogabam innotescere vestro sancto Concilio ; ut his quæ a vobis approbarentur, acquiescerem, paratus in his manere.

87. « Et hæc dicenti, subito contra me longe ante scripta, ut ipsi videbatur, damnatio legebatur. Et secreto jam postea aliquæ ipsorum voces, ac professiones meæ, et aliæ allegationes, et maxime ubi ego secundum sanctos Patres in Nicæa, et postea in Epheso congregatos sapere confitebar, in monimentorum serie mutabantur, sicut postea scriptis acta ex mea supplicatione et jussione piissimi et Christianissimi imperatoris ostendunt, nullum verbum faciente de appellatione mea ad vestram sanctitatem reverendissimo episcopo Flaviano, neque meos erubescente canos, in prœliis contra hæreticos et pietatis confessione senescentis. Sed sicut potestatem habens omnia de fide solus agere, et nihil vestræ sanctitati æquitate tanti judicii reservare, condemnavit me, et ab Ecclesia (ut putabat) abscidit, et sacerdotio (ut arbitratus est) privavit, et a divinorum ac canonum communione prohibuit, et præesse monasterio consequenter impedivit, et tradidit multitudini ab eodem præparatæ, ut per episcopum et per publicum, sicut hæreticum, ac blasphemum, Manichæumque protraherent ; nisi divina me providentia conservans, usque in præsentem diem vestræ beatitudini custodiret. Sed et in diversis oratoriis, Memoriisque sanctorum post appellationem fecit in me prolatam legi sententiam. Et anathematizabat me, et eos qui conveniebant ad me et colloquebantur mecum, alienos faciens a sancta communione, non exspectans vestræ sanctitatis judicium. Sed et subscribere dictam adversum me sententiam monasteria compellebat, nunquam (sicut et vestra novit reverentia) tali habita consuetudine nec contra apertos hæreticos. Et in Oriente et per alia diversa loca chartas destinavit, ut etiam ab aliis religiosis episcopis et monachis, et hoc qui non judicaverunt, subscriberentur : cum magis oportuerit ante omnibus pontificibus scribere, quos et appellaveram.

88. « Tunc vix salvatus per libellos manifesta feci vestræ sanctitati quæ subsecuta sunt; et piissimo et fidelissimo imperatori supplicavi, vos et sanctos et Deo dignos, atque omnem injustitiam atque factionem abominantes, judices fieri eorum quæ judicata sunt. Rogo igitur nunc vestram sanctitatem, considerate compositam mihi calumniam, et factiones et ex hac causa factam ubique sanctis Ecclesiis perturbationem, et ex hoc pullulans plurimis scandalum : et per insitam vobis Christianissimam sapientiam, eos, qui hujus mali occasio facti sunt, Ecclesiasticis regulis subdite : omnem vero radicem blasphemiæ et impietatis abscindite. Ego enim vestræ beatitudinis judicium ab initio postulavi, et iterum contestor coram Jesu Christo, qui testimonium perhibuit sub Pontio Pilato bonam confessionem, quia sic sapio et cogito et intelligo, sicut tradiderunt nobis fidem sancti Patres in Nicæa convenientes, quam et in Epheso secundo (primo) Concilio sancti Patres roboraverunt. Et si quis præter istam fidem glorificat, hunc anathematizo secundum definitionem eorum ». Subscriptio : « Eutyches archimandrita sic credo, sicut supra scriptum est, et subscripsi manu mea, et tradidi libellos ». Hactenus ipse.

89. Quis, amabo te, lector, hæc legens, et nesciens esse Eutychetem, non existimet unum quempiam ex sanctissimis Patribus Orthodoxæ fidei præcipuis defensoribus loqui? Vel quis sciens dici ista ab Eutychete, et nesciat quæ præcesserunt, quæve subsecuta sunt, non eum statim conjungat cum antesignanis fidei Catholicæ, Athanasiis, Gregoriis, Basiliis, atque Chrysostomis? Sed et quis sciens præterita, ignoret vero superaddita mendaciorum velamenta, non putet calumniam passum Eutychetem, Flavianum vero persecutorem, et episcopos judices fraudulentos? Videre mihi quidem videor, dum Eutychetem intueor hujuscemodi mendaciis circumquaque contectum ac bene armatum securum progredi, eam quæ apud Job bestia est, bestiarum omnium maximam Behemoth, de qua dicitur [1] : « Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squammis se prementibus : una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas : una alteri inhærebit, et tenentes se nequaquam separabuntur ». Ita quidem iste, qui et (sicut de illa subditur) derideat vibrantem hastam, adversantes nempe sibi omnes contemnat episcopos. Disce ex Eutychete, lector, reliquos omnes hæreticos, ita loquentes, ut nihil præterea nisi puram fidem, morumque sanctitatem spirare credas : ut magno plane periculo eos quisque fidelium audiat, vel eorum scripta legat. Unde merito clamat Apostolus [2] : « Videte (cavete scilicet) canes, videte malos operarios, videte concisionem ».

90. *Dioscori vi et minis Synodus gubernatur*,

[1] Job. XLI. — [2] Philip. III.

Eutyches absolvitur, Flavianus Eusebiusque damnantur, frustra reclamantibus legatis; et cætera a Latrocinio Ephesino *scelera patrata; ubi maxime de cæde Flaviani.* — Sed prosequamur Acta; tu vero piraticam grassationem attende. Cum S. Flavianus, recitato Eutychetis libello in Synodo, peteret dari locum accusatori, juberique ingredi Eusebium episcopum Dorilæi; nunquam auditus, sed repulsus est, vetitusque Eusebius admitti in episcoporum consessum. Ita quidem ipse postea expostulavit, lamentatusque est coram sacro Concilio Chalcedonensi [1]: ubi Dioscorus tantam facti turpitudinem rejecit in Elpidium comitem, comes vero rejecit in imperatorem, quod scilicet ita jussisset, nempe non esse Flaviani aliquid petere, qui olim judex, hac autem in Synodo reus assisteret judicandus; cujus esse deberet Eutyches accusator, qui jam ante accusationis suæ munus implesset: sicque tam Eusebium quam Flavianum non acturos causam in Eutychetem, sed judicandos in Synodo esse vocatos ab imperatore. Post hujusmodi Elpidii criminosam excusationem, suggessit Dioscorus esse legenda quæ adversus Eutychetem Constantinopoli facta essent: consentientibus nonnullis, refragatus est Julianus Apostolicæ Sedis legatus; qui adjecit, non permissurum se Acta legi, nisi prius S. Leonis papæ Epistola legeretur: id ipsum quoque fieri debere, contestatus est Hilarius diaconus ejusdem Apostolicæ Sedis legatus. Tunc prodiens impudens Eutyches, eosdem missos a S. Leone papa legatos suspectos sibi redditos proclamavit, quod apud S. Flavianum mansissent, atque prausi apud eumdem essent. Accepta Dioscorus ejus tergiversatione, et repulsa legatorum petitione, ipsis invitis, jussit legi Acta Constantinopolitana.

91. Inter legendum cum ventum est ad scripta Cyrilli Alexandrini, illis lectis, Eustathius Berythi episcopus suggessit, ex sententia Cyrilli non dicendas duas in Christo naturas post incarnationem, sed tantum unam ex sententia Athanasii. Evictam causam conclamarunt Eutychiani, non attendentes, sive Cyrillum, sive Athanasium interdum naturam pro persona usurpasse: cum tamen ex aliis pluribus eorumdem scriptorum locis manifeste daretur intelligi, ambos quam exactissime duas in Christo naturas in una persona esse professos. Lectis vero aliis nonnullis, exclamatum est ab iis qui erant ex parte Dioscori, post adunationem non dicendas duas in Christo naturas, sed unam: sicque hæresis Eutychiana hactenus pallio Orthodoxæ circumamicta fidei, denudata penitus est, et exultans atque insultans pariter in Synodo tanquam in scena meretricia fronte gestivit, sed petulantius cum ventum est ad illam extremam Actorum partem, in qua Eusebius Eutychetem compellavit, ut post adunationem Verbi cum carne confiteretur duas ab invicem distinctas esse in Christo naturas. Tunc enim ab illis qui Eutycheti favebant, exclamatum est [1]: « Tolle, incende Eusebium: iste vivus ardeat, iste in duo fiat; sicut partitus est, partiatur ».

92. Tunc vero Dioscorus his verbis Synodum percontatur: « Tolerabilis est vobis iste sermo: Post adunationem duas naturas dicere? Synodus dixit: Anathema qui dixerit ». Hæc enim dixerunt illi, qui eidem adblandiebantur Dioscoro, ut postea testati sunt alii Patres qui aderant, cum eadem causa rursum agitata est in Concilio Chalcedonensi, ubi inter alios Basilius Seleuciæ in Isauria episcopus dixit [2]: « Per B. Joannem episcopum rogavi emendari interlocutionem meam, timens, ac metuens te, reverendissime Dioscore. Magnam enim nobis necessitatem imposuisti tunc, tam ab iis qui foris erant, quam ex lingua tua. Irruebant in Ecclesiam milites cum armis: instabant monachi qui cum Barsuma erant, et qui Parabolani nuncupabantur (hi erant Corporati Alexandrinæ Ecclesiæ) et multitudo alia grandis ». Ista Basilius de vi et metu per Dioscorum Patribus tyrannice tunc illatis: quod et reliqui postea in eadem Synodo Chalcedonensi testati sunt.

93. At quid inter hæc Apostolicæ Sedis legati? tantum abest ut cum hæreticis tumultuarie, ut alii perfidi acclamarint, ut potius reclamarint, et exclamarunt, atque publice contestati fuerint, nullarum esse virium Acta illa quæ vi illata extorquerentur; nullumque posse fieri præjudicium Catholicæ fidei, cujus formam a Sede Petri ad Synodum missam nec legi sivisset nefarius Dioscorus. Testatur id quidem S. Leo in Epistola, quam postea de his questus, ad Theodosium imperatorem [3] atque ad Pulcheriam misit. Audire hæc est sæpius ab episcopis qui postea interfuerunt Synodo Chalcedonensi, lamentantibus se vim passos esse, necnon querentibus se Nestorianos esse proclamatos, quodque duas naturas assererent, ut impios esse necandos. Sed audi lugubres voces istorum [4]: « Minabatur nobis damnatio, minæ exilii intendebantur: milites cum fustibus et gladiis instabant. Timebamus gladios et fustes. Ubi gladius et fustes, qualis Synodus est? » Contestati sunt pariter, tacere jussos quadraginta duos episcopos, et quindecim tantum permissos loqui, qui Eutycheti favebant. Et de Barsuma archimandrita, imo carnifice, hæc retulerunt: « Surrexerunt postmodum omnes Ægyptii, et monachi qui sequebantur, Barsumas [5] et omnis turba, et cœperunt dicere: Eum qui dicit duas naturas, in duo incidite: qui dicit duas naturas, Nestorianus est ».

94. Lectione denique absoluta Actorum Synodi Constantinopolitanæ adversus Eutychetem, conclamata est a Dioscoro atque ejus sectatoribus ejusdem Eutychetis absolutio, reclamante Flaviano, et contestante se non esse auditum. Attamen secuta est subscriptio episcoporum ratam habentium Eutychetis absolutionem. Proh pudor! inducti sunt in

[1] Conc. Chalc. Act. I.

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I. — [2] Ib. Act. I. — [3] Leo, Ep. XXV. — [4] Conc. Chalc. Act. I. — [5] Ead. Act. I.

eam ruinam præcipites etiam Domnus Antiochenus episcopus, atque Juvenalis Hierosolymorum antistes, necnon Stephanus episcopus Ephesinus, atque Thalassius quoque Cæsareæ quæ est in Cappadocia metropolitanus antistes, præter alios plures insignis nominis præsules diversarum Ecclesiarum, de quibus dicere prætermittimus. Quisnam ex reliquis substitisset, corruentibus tot tantisque antesignanis, quos perterrefecit Dioscorus minis exitii, et sedium abrogationis? ut merito eidem conventiculo illud Davidicum [1] fuerit imprecandum : « Montes Gelboe, nec ros nec pluvia veniat super vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi abjectus est clypeus fortium ». Post subscriptionem vero decreti absolutionis et restitutionis Eutychetis, ab ejus monachis [2] oblatus est libellus, quo petebant et se ipsos absolvi, qui etiam fuerant a Flaviano excommunicati : quod absque controversia sunt consecuti; videbatur enim eadem illorum causa esse communis cum Eutychete, atque proinde illo absoluto, iis absolutionem minime negari debere.

95. Post hæc autem jussu Dioscori lecta sunt Acta prioris Synodi Ephesinæ, et quæ ibi de fide statuta fuerunt, anathematique subjectus si quis aliter sentiret. Et rogante Dioscoro, num eidem Synodi decreto omnes pariter assentirentur; annuerunt episcopi omnes, quod par erat, ut ab universa Ecclesia Catholica firmarentur quæ adversus Nestorii impietatem fuerant summa religione sancita [3]. Intellexit tamen Onesiphorus Iconii episcopus technam, palamque eam fecit proxime sibi assidentibus episcopis Orthodoxis, nimirum ista agi, ut quasi Nestorianus damnaretur Flavianus episcopus Constantinopolis. Probatis igitur ab omnibus quæ in sacrosancta Synodo Ephesina statuta erant : tunc Dioscorus in S. Flavianum atque Eusebium episcopum Dorilæi ejusmodi tulit damnationis sententiam [4] :

96. « Quoniam sancta et magna Synodus, quæ jamdudum in Nicæa congregata est per voluntatem Dei, rectam nostram et immaculatam fidem exposuit, quam et nuper hic congregata sancta Synodus confirmavit, et hanc solam regulam teneri et in Ecclesia tradi definivit, ordinans et hoc, quatenus nulli liceat alteram fidem præter hanc vel exponere et inquirere, vel innovare, aut penitus commovere de nostra venerabili religione : eos autem qui præter hæc tentant aut sapere, aut quærere, aut componere, aut omnino quæ ordinata sunt retractare, certis subjacere damnationibus : ita ut si episcopi sint, alieni sint ab episcopatu, et clerici a clericatu ; si vero laici, priventur communione. Hæc namque ex supra lectis monimentis didicimus. Apparet vero (sicut omnis vestra sanctitas, et universalis Synodus prævidet) omnia pæne renovantes et immutantes Flavianus quondam Ecclesiæ Constantinopolitanæ episcopus, et Eusebius Dorilæi, et scandali et conturbationis facti occasio sanctissimis Ecclesiis et ubique Catholicis populis : certum est hos ex semetipsis subjacere Synodicis olim a sanctis Patribus definitis damnationibus. Unde et nos, quæ eorum sunt, confirmantes, memoratos, id est, Flavianum et Eusebium, ab omni sacerdotali et episcopali dignitate esse judicamus alienos. Confiteatur vero unusquisque religiosissimorum episcoporum suam propriam voluntatem, et manifestam hanc faciat sub fide monimentorum. Universam autem quæ acta sunt hodie, innotescant piissimis Christo amantissimis imperatoribus ». Hactenus sententia Dioscori in Flavianum atque Eusebium lata.

97. Quæ hæc autem secuta sint, docuerunt episcopi Chalcedone postea istis verbis [1] : « Tunc Flavianus dixit : Appello a te. Hilarius diaconus Romanæ Ecclesiæ dixit : Contradicitur. Tunc Onesiphorus episcopus Iconii tollens secum alios episcopos, surrexit, et tenuit genua ipsius Dioscori, dicens : Noli per vestigia reverentiæ vestræ. Nihil dignum damnatione egit Flavianus : si autem reprehensione dignus est, reprehendatur. Exsurgens de throno Dioscorus, stans super scabellum suum, dixit : Etiamsi lingua mihi præcidatur, aliam vocem non emitto. Cumque persisterent episcopi, tenentes genua ejus, et rogantes eum : tunc emisit Dioscorus hanc vocem : Ubi sunt comites? Ingressi autem sunt comites, et introduxerunt proconsulem cum multitudine magna et catenis. Propter quod unusquisque nostrum subscripsit ». Hæc testati episcopi qui subscripserunt, cum ea de re agitatum est judicium Chalcedone in Concilio œcumenico.

98. Extant ipsæ singulorum subscriptiones episcoporum in S. Flavianum et Eusebium, atque primo loco Juvenalis episcopi Hierosolymorum his verbis [2] : « Sese alienos a sacerdotio et gradu episcopali monstraverunt Flavianus et Eusebius, qui conati sunt addere et minuere aliquid de sancta fide, quæ in Nicæa a sancto Concilio exposita est, et confirmavit sancta et universalis Synodus in hac Ephesina civitate pridem collecta : quapropter justum est eos qui audent aliquid addere fidei, aut minuere, alienos esse a sacerdotio, et maxime, qui tantam fecerunt confusionem. Unde ego consona decerno in sancta et universali Synodo et sanctissimo archiepiscopo Dioscoro, alienans eos ab episcopatus dignitate ». Ita Juvenalis, quem secutus est Domnus episcopus Antiochenus, et alii subscribentes, probantesque sententiam Dioscori latam in Flavianum atque Eusebium : id ipsum et alii plerique, qui videbantur esse columnæ, ut inter eos Basilius Seleuciæ : extant vero numero nonaginta sex episcoporum subscriptiones magna cum ignominia recitatæ postea in Concilio Chalcedonensi [3], cum causati sunt vim illatam, dum catenæ expositæ essent et parati milites, ut si quis reluctaretur, vinctus catenis in exilium duceretur. Nam inter alia hæc in faciem Dioscori postea in restaurato in Synodo Chalcedonensi judicio : « Puræ chartæ sub-

[1] 2. Reg. I. — [2] Apud Conc. Chalc. Act. I. — [3] Ibid. — [4] Ibid.

[1] Apud Conc. Chalc. Act. I. — [2] Ibid. — [3] Ibid.

scripsimus compulsi, et violenter, et multa mala perpessi, nolentes, sed et per potentiam oppressi subnotavimus. Usque enim ad vesperam tenuerunt nos recludentes in Ecclesia, et ægrotantes nos neque quiescere permiserunt, neque concedere ut aliquantulum refocillaremur, sed milites nobis cum fustibus et gladiis imposuerunt, et sic nos fecerunt subnotare ». Hæc Acacius episcopus coram ipso Dioscoro. At quid de Apostolicæ Sedis legatis? num in tali tantoque Ecclesiæ terræ motu, quo solidæ quæ videbantur stare columnæ prostratæ sunt, eodem ipsi fuere lapsu prostrati, atque ruina sepulti? minime gentium.

99. In tali namque ac tam horrendo episcoporum naufragio navicula tantum Petri salvatur, emergens incolumis. Cum enim omnes æque episcopi et Eutychetis impietati, et ejus restitutioni, necnon abrogationi Flaviani et Eusebii episcopi Dorilæi et aliorum suffragati essent; tantummodo Apostolicæ Sedis legati Dioscoro audacissimo in faciem restitere, contestantes, nullius esse roboris quæ per vim et metum extorquerentur. Porro etsi hujusmodi protestationis legatorum memoria desideretur in Actis quæ Dioscorus (ut vidimus) per suos notarios ad libitum confici voluit; est tamen de his expressa mentio in pluribus litteris Leonis Romani Pontificis datis tum ad Theodosium imperatorem, tum etiam ad Augustam Pulcheriam, ad quam hæc habet [1] in primis de Hilaro diacono Cardinale fuga lapso : « Vix unus illorum Hilarus diaconus noster fugiens sit reversus ». Et paulo inferius : « Et iiquidem legati, qui missi sunt (quorumque unus vim Alexandrini episcopi omnia sibi vindicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit) reclamarunt in Synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam judicio quam furori, protestantes, ea quæ per vim metumque gererentur, sacramentis Ecclesiæ, et ipsi Symbolo ab Apostolis instituto præjudicare non posse; nec se ab illa fide ulla injuria separandos, quam plenissime expositam atque digestam e Sede B. Petri Apostoli ad S. Synodum detulissent ». Hæc ad Pulcheriam S. Leo, eademque habet ad Theodosium [2], nec non ipse Hilarus in Epistola ad eamdem Pulcheriam data.

100. At quoniam unus dicitur fuga lapsus Hilarus diaconus, ne subscriberet; non ob id putes, duos reliquos legatos, qui ictibus expositi remansere, subscripsisse : etenim quam naviter omnes egerint, præsertim Renatus presbyter Cardinalis tituli S. Clementis, ex Theodoreti Epistola [3] ad ipsum data hoc anno paulo inferius apparebit. Porro cum timeret Dioscorus, ne (quod accidit) Hilarus expeditior inde recederet nuntiaturus omnia Romano Pontifici, quæ tyrannice gesta essent, eum vi adhibita retinere tentavit : sed ipse ocius fuga lapsus, per invia loca, ne caperetur, per multa pericula Romam tandem pervenit liberatus quidem ope divina potius quam humana : nam liberationem ipse nuncupatis Deo per S. Joannem Apostolum et Evangelistam votis expetiit et impetravit; quæ suo postea tempore persolvit, cum eidem S. Joanni Evangelistæ Ephesinæ civitatis patrono, simul ac Romanus creatus ipse est Pontifex accepti beneficii memor ædiculam erexit Romæ in Baptisterio Constantini, ornavitque eam musivo opere : in cujus superliminari beneficium ab eo acceptum voluit posteris omnibus reddi testatum istis verbis :

101. LIBERATORI SUO BEATO JOANNI EVANGELISTÆ HILARUS EPISCOPUS FAMULUS X ☧ I. Egregium plane antiquitatis monumentum, quo paucis notis nota reddatur sceleratorum hæreticorum facta grassatio adversus Catholicæ fidei defensores sub titulo Concilii œcumenici, in latrocinio Ephesino : innotescit et eadem inscriptione Dei benignitas per S. Joannis preces adhibita in liberando ipsum Hilarum fuga lapsum de ore leonis. Qui et ex adversa ejusdem Baptisterii parte alteram Joanni Baptistæ excitavit ædiculam, quæ hactenus a piis magno studio frequentatur; in cujus superliminari hæc leguntur : † HILARUS EPISCOPUS † SANCTÆ PLEBI DEI † in ipsis vero æneis portis verba hæc in ære cavata argento superinducto habentur : IN HONOREM BEATI JOANNIS BAPTISTÆ HILARUS EPISCOPUS DEI FAMULUS OFFERT. Porro de earumdem ædicularum ornatu inferius dicendum est.

102. Si autem adeo gravia Hilarus legatus passus est fugiens : quænam, putas, fuit conditio remanentium, et ex adverso in ipsa aciei fronte pugnantium, atque se contra torrentis impetum opponentium, cum præsertim fuga Hilari iidem fidei Catholicæ perduelles essent redditi truciores? Quænam autem idem Hilarus Romam veniens, irritis jam redditis a S. Leone omnibus Dioscori et illi consentientium Actis, scripsit ad Pulcheriam Augustam, nos suo loco dicemus.

103. Jam vero quæ sunt reliqua Synodi prædatoriæ summatim hic perstringamus. Damnatis Flaviano atque Eusebio, condemnati sunt pariter et alii, nempe Ibas episcopus Edessenus, ante (ut diximus) judicio episcoporum absolutus : damnatus est et Theodoretus episcopus Cyri, quod olim scripsisset contra Cyrillum. Accepit quoque sententiam condemnationis Domnus Antiochenus episcopus, licet in Flavianum et Eusebium impiorum decreto subscripsisset : illud enim in eum objectum fuit, quod et ipse olim contra Cyrilli capitula scripsisset; vel (ut alii dicunt) quod facti pœnitens, suum repetiisset deleri chirographum, quo Flaviani et Eusebii damnationem probasset. Damnatus est etiam Sabidianus Parensis episcopus.

104. Privatos pariter episcopatu tradit Evagrius [1], Danielem Carrhorum, Aquilinum Bibli, et Ireneum Tyri episcopos : sed jam ante redactum in ordinem fuisse Irenæum, superius dictum est : in cujus locum subrogatus Photius præsens fuit huic Synodo, cui et subscripsit. Constat pariter ex litteris

[1] Leo, Ep. XXVI. — [2] Leo, Ep. XXV. — [3] Theodoret. Ep. CXVI.

[1] Evagr. l. I. c. 10. et Niceph. l. XIV. c. 47.

Pulcheriæ [1] Augustæ ad Leonem Romanum Pontificem datis, episcopos qui subscribere recusarunt, jussos a Dioscoro per milites in exilium deportari : quinam isti fuerint, haud liquet; putamus autem hos eosdem esse, quos etiam voluit sede privatos. His igitur e gradu depositis, alii a Dioscoro subrogati sunt atque in primis in locum sanctissimi Flaviani Anatolius, qui erat apocrisiarius Dioscori Constantinopoli : pro Domno episcopo Antiocheno suffectus est Maximus, pro Iba Nonnus, atque pro Sabiniano Athanasius : pro Theodoreto autem atque Eusebio quinam fuerint substituti, non liquet. Hæc ex Liberato diacono [2], Evagrio [3], et aliis.

105. Sed nondum finis : illi namque subjacent divini judicii sententiæ impii, ut in deterius labi, et in profundiora barathra præcipites ferri sinantur; ut qui sordescit [4] sordescat adhuc. At quidnam istud? Audi portentum, et concutieris horrore. « Flavianus autem », inquit Liberatus diaconus [5], « contra se prolata sententia, per ejus legatos Sedem Apostolicam appellavit libello ». Donec enim id voce tantum (ut vidimus) præstitit, haud adeo adversariorum animi commoti sunt, ut in eum hostiliter insilirent : « Sed cum scriptum appellationis libellum illum ipse legatis obtulit, cæsus est (inquit Liberatus) Flavianus, et multis injuriis affectus; dolore plagarum migravit ad Dominum ». Mox enim, ubi per appellationem legitime interpositam universa ipsorum machinamenta vana reddi satis perspicue intellexerunt, insilierunt truculentæ bestiæ in sanctissimum Flavianum, quem ita martyrio coronarunt.

106. Decuit plane, decuit, inquam, adeo digna et nobili causa tantum episcopum promereri coronam martyrii : decuit pariter et sanguine tanti martyris consignatum et consecratum relinqui titulum Apostolicæ Sedis jurium, Romanæque Sedis primatus, appellandi nimirum ab œcumenica Synodo ad Romanum Pontificem : ut qui his refragatur, illud in Caim [6] a Domino dictum audiat : « Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra ». Ipsa quidem causa, cujus gratia Flavianum contigerit martyrium pati, id præclare demonstrante. Nam etsi non Concilii, sed latrocinii, ob ingentia in eo scelera perpetrata, nomen rei accommodatum Conventus ille nancisci meruit : tamen antequam penitus improbaretur a Romano Pontifice, œcumenici, quod semel acceperat, nomen inditum retinebat, utpote quod auctoritate ejusdem Romani Pontificis fuerat congregatum, et per legatos a Latere missos suam illi præsentiam exhibuerat, et nihil minus haberet (si initia spectes) ab aliis œcumenicis Conciliis, diversis temporibus legitime celebratis.

107. Quod autem ad S. Flaviani cædem pertinet : auctorem fuisse immanis sceleris nebulonem illum, pseudomonachum, satellitem satanæ, Barsumam archimandritam, tot præconiis per litteras Theodosii commendatum, testati sunt iidem qui interfuerunt Patres, cum postea tantum sacrilegium delatum est in judicium SS. Patrum Chalcedone habitum : ubi Diogenes episcopus Cyzici dixit [1] : « Barsumas, qui inter alios intravit, occidit beatum Flavianum. Ipse enim instabat, et dicebat : Occide » : et de eodem alii episcopi Syriæ exclamarunt : « Omnem Syriam Barsumas evertit : duxit super (adversus) nos mille monachos » : et paulo post : « Omnes reverendissimi episcopi clamaverunt : Homicidam Barsumam mitte foras. Homicidam in arena, ut gladiatorem; anathema Barsumæ : Barsumam in exilium ». Hæc in nefarium hominem fuere in plena Synodo conclamata. Cæterum quicquid per Barsumam est perpetratum, redundavit in impium Dioscorum malorum omnium auctorem. Ob idque in eadem magna Chalcedonensi Synodo [2] appellatus est idem Dioscorus a Saba episcopo Palti novus Cain, et a Quinto [3] Phocensi episcopo dictus est interfector Flaviani. Sane quidem Evagrius [4] ex relatione Eusebii Dorilæi facta imperatori ait : Flavianum miserandum in modum a Dioscoro interfectum, per vim ab eo Ecclesia extrusum, et calcibus appetitum.

108. Cum vero una omnium sententia constet, S. Flavianum ex his quibus ibi fuerit affectus verberibus, mori contigisse; quo tempore potissimum animam exhalaverit, non omnium est una assertio : nam post triduum id accidisse, Nicephorus [5] et alii dicunt : at Marcellinus [6] in Chronico ait, eum ita male habitum in exilium hoc anno a Dioscoro missum esse in Epipam : id ipsum habet Vaticanus codex a nobis citatus in Notis. Porro qui Epipa dicitur locus, in Lydia ea civitas erat, quæ apud Ptolemæum Hypepa, apud Plinium vero depravate Evyppa, dicitur. Flaviani vero gloriosum triumphum Græci annis singulis celebrant die decima octava Februarii, qua translatio ejus facta est Constantinopolim (ut dicemus) sub Marciano, isto præconio [7] : « Commemoratio sancti patris nostri archiepiscopi Constantinopolis Flaviani : qui ab impio Dioscoro et hæreticis cum eo conspirantibus ejectus, atque in exilium missus, variis pressuris et ærumnis vexatus, vita functus est ». Hæc, inquam, ex Menologio anniversaria die ejus celebritatis consueverunt Græci publice in Ecclesia decantare : quibus paria recinit Occidentalis Ecclesia eadem die : sed quod post triduum finem vivendi fecisse tradit; triduum hoc, postquam pervenit in exilium, esse accipiendum, in Notis demonstravimus. Perrexisse ipsum quidem in exilium, imo contusum verberibus per milites catenatum esse perductum; illicque victricem animam auctam corona martyrii, triumphali pompa decoram ad Deum migrasse, verior sententia est.

[1] Extant in præambulis Conc. Chalc. — [2] Liberat. diac. Brev. c. 12. — [3] Evagr. l. I. c. 10. — [4] Apoc. XXII. — [5] Liberat. Brev. c. 12. — [6] Genes. II.

[1] Apud Conc. Chalc. Act. IV. — [2] Chalc. Conc. Act. III. — [3] Ead. Act. III. — [4] Evagr. l. II. c. 2. — [5] Nicep. l. XIV. c. 47. — [6] Marc. sub Cons. Aster. et Protog. — [7] Menolog. die XVIII. Februar.

109. Porro idem qui legatus interfuit Hilarus, postea Leonis successor papa, in mirifico illo et nobilissimo S. Crucis Oratorio, quod ad dexteram atrii Baptisterii Constantini construxit, et magnificentissime exornavit, monumenta certaminis hujus musivo opere expressa reliquit, nimirum S. Flaviani ex defensa fide coronam, palmam, digna trophæa, atque triumphum; cum videlicet a Dioscoro et reliquis ejus satellitibus appetitus calcibus gloriosum martyrium est consecutus. Erant hæc et alia in pariete et testudine Oratorii musivo opere expressa: quæ temporis vetustate collapsa, adeo ut pauca vix signa superessent, fuere restituta picturis, et quidem rudis crassæque minervæ pro ratione sæculi illius, quæ ob ingruentia jugiter in Italia bella una cum scientiis collapsæ sunt nobiles etiam artes. Sed magno dolore piorum omnium, potissimum vero Ecclesiasticarum rerum studiosorum, adeo egregium monumentum, ipsum integrum Oratorium haud pridem sub Sixto papa solo æquatum vidimus. At vivat restituta saltem in chartis, quæ cum parietibus est disjecta sub sanctæ Crucis præclaro titulo Flaviani gloriosa memoria in perpetuum permansura. De egregiis vero ejusdem Oratorii ornamentis, et aliorum, quæ idem Hilarus papa construxit, dicemus inferius in obitu ejusdem Pontificis.

110. *Flaviani et Ibæ laudes per Theodoretum.* — Non defuit qui Flaviano vincenti faustis, ex more, vocibus acclamaret, egregiisque præconiis tantum victorem extolleret, ac prosequeretur oratione triumphum. Præstitit id sane Theodoretus scripta ad ipsum Epistola, quam velut nobilis victoriæ epitaphium his affigimus: sic enim se habet [1]:

« Orbis lucidissimum jubar te universorum Creator et rector esse ostendit: et profundissimam obscuritatem, quam hucusque es passus in perspicuum meridianum splendorem commutavit. Et quemadmodum ignis qui apud portus accenditur, et splendet navigantibus noctu, portus indicat ostia: ita tuæ sanctitatis radius illis qui pro pietate præliantur, et mala sustinent, maximum extitit solatium, et Apostolicæ fidei portum ostendit; et eos qui illum agnoscunt, lætitia replevit: et eos qui illum ignorant, scopulorum illorum, qui latent, periculis liberavit. Ego vero præcipue bonorum largitorem Deum laudo, divini timoris propugnatorem nactus talem, qui hominum metum propellat, et pro Evangelicis dogmatibus alacriter pericula subeat, et Apostolorum certamina hilariter suscipiat. Quapropter omnis lingua ad tuam sanctitatem celebrandam concitatur. Non enim solum pietatis alumni tuæ fidei pietatem et sinceritatem admirantur, sed veritatis etiam hostes tuam fortitudinem mirum in modum extollunt. Veritatis enim fulgori mendacium cedere cogitur. Hæc ad te nunc scribo, cum didicerim venerabilissimum et pientissimum Hypatium Anagnosten tuæ beatitudinis nutibus libenter ministrare, et frequenter tua recte facta omni laude digna in memoriam revocare. Nos vero tuum sanctum et Deo carum caput salutantes, tuis orationibus nos confirmari precamur, ut quod reliquum est vitæ juxta divinas leges exigamus ». Hactenus Theodoreti Epistola ad Flavianum, quam cum hic descripsimus, veluti permansuram semper sculptam amplissimis titulis columnam perspicuam cunctis ereximus.

111. Consolatus est idem Theodoretus Ibam Edessæ episcopum ab iisdem impiis in eodem Ephesino Latrocinio condemnatum, et longa exilii peregrinatione fatigatum, ista ad ipsum breviter scribens [1]:

«Eos qui injuria afficiuntur, non moleste ferre, sed lætari, præcepit Dominus, et ex vetustis exemplis trahere et lucrari consolationis occasionem et modum. Ex iis enim qui primi nati sunt homines, usque ad hoc tempus, eos qui Dominum omnium colere, et venerari studuerunt, licet invenire, ab iis qui simul cum ipsis vitam ducebant, injuria affectos, et infinitis malis circumventos. Et horum catalogum percurrerem et ponerem, si scriberem ad hominem qui sacram Scripturam minus exacte tractasset. Quoniam vero a puero in sacra Scriptura educatus et enutritus es, Deo dilectissime, superfluum duxi hoc facere. Ad illos tantum respicere precor, et ad clementissimos sacerdotes, qui eos, qui alios injuria affecerunt, lugere; eos vero qui ipsos negligunt, miserari solent, et Ecclesiæ tempestatem conqueri. Quod vero pro pietate mala passi sumus, gaudere et lætari debemus, et illum indesinenter laudare, qui nos in hac sorte collocavit. Et concedamus interfectoribus et honorem et voluptatem, et primatum, et gloriam miseram et infelicem: nos vero Evangelica dogmata teneamus; et cum illis, si oportuerit, quodcumque malum toleremus, et laudabilem paupertatem divitiis curarum plenis præponamus.

« Hæc autem scribo, non ut tibi consulam, vel te admoneam; novi enim fortitudinem et constantiam tuam in rebus adversis: sed potius ut meam mentem tuæ dilectioni patefaciam: teque doceam, domine, quod commilitones habes, qui pro veritate libenter pericula subeunt. Hæc jamdiu cum scribere vellem, non inveni cui litteras darem: cum vero nunc nactus fuerim venerabilissimum et religiosissimum presbyterum Ozam, virum pro pietate pugnantem et pro tua perfecta pietate, et scribo et amplector tuam pietatem; teque oro, ut orationibus nobis opem feras, ac litteris nos confirmes ». Hucusque ad Ibam Theodoretus.

112. Quanta enim mala ab adversariis idem passus sit Ibas postquam sententiam damnationis accepit; ipsum audi hæc coram Patribus postea in Chalcedonensi Concilio exclamantem [2]: « Eutyches adversum me perfide (pro fide) quædam falsa confinxit, nec me in Synodum introire permisit: per quadraginta mansiones, per diversos ad invicem

[1] Theodoret. Ep. xi.

[1] Theodoret. Ep. cxxxiii. — [2] Conc. Chalc. Act. x.

succedentes ordines deduxit me », in exilium scilicet : « viginti et amplius carceres mutavi, tanquam non esset carcer Antiochiæ, etc. » Ita plane, dum vixit Theodosius imperator, liberum fuit Eutycheti sceleratorum antesignano, quæ vellet in condemnatos episcopos perpetrare ; sic fatigans eos, ut labore peregrinationis, quod sancto contigit Flaviano, extremum emittere spiritum cogeret. Quam autem præ se tulerit Theodoretus ipse constantiam, cum eadem ex causa et ipse solum vertere coactus est, paulo inferius suo loco dicturi sumus. Porro ex his, quæ passus est Ibas, reliqua meditare quæ sanctissimi episcopi confessores ab iisdem Eutychianis hæreticis eadem ex causa damnati perpessi sunt. Ubi enim eadem inerat causa patiendi, idemque persecutor instabat Eutyches truculentus ; eadem esse illos secuta supplicia, quisque jure existimabit.

113. *Qualis hæc Synodus.* — Hunc tandem consecuta est finem Synodus œcumenica posterior, quam improbatam a S. Leone Romano Pontifice jure majores nostri prædatoriam appellarunt : in qua nihil nisi per vim et metum tentatum et extortum : in qua, loco sacrorum librorum, gladii atque fustes : in qua suffragiorum libertas fuit vincta catenis : in qua pro Dei laudibus auditæ sunt militum minæ : in qua perfidus hæresiarcha patronus : in qua hæresis est stabilita : in qua nullus servatus est a sanctis Patribus sancitus ordo judicii, nulla viguit censura canonum et decretorum : in qua siluerunt episcopi, clamaverunt hæretici : in qua de oppressa fide Catholica impietas triumphavit : et de manubiis lapsorum episcoporum diabolus trophæa erexit, atque tandem de cæde martyris superbus tyrannus Dioscorus triumphavit : de qua in universa Catholica Ecclesia auditi sunt undique gemitus, luctus, et clamor : de qua iidem ipsi qui subscripserant Orientalis Ecclesiæ præsules repleti sunt undique lacrymis, semetipsos erubescentes, adspectumque suorum vitantes, quod tam ignaviter fidem Catholicam prodidissent, infamem hæresiarcham restituissent, et innocentissimum Flavianum una cum aliis sanctis episcopis condemnassent.

114. Triplex namque fuerat lapsorum episcoporum negatio, triplici subscriptione firmata, videlicet in restitutione Eutychetis, in confirmatione promulgatæ ab eo hæresis, atque demum in damnatione sanctorum episcoporum. Qui igitur metu perculsi, tertio instar Petri negassent : cum ex atrio sunt egressi deterioris Anna et Caipha Dioscori, respiciente illos Domino, ut Petrus, flere cœperunt amare, adeo ut ad luctum suos omnes sibi subditos etiam provocarint : id enim Theodoretus affirmat in Epistola ad Joannem episcopum Germaniciæ, quam ad finem anni hujus suo loco reddemus. Perseveravit ita in luctu lugubribus induta vestibus pallens et mœrens Orientalis Ecclesia biennii ferme temporis spatio : cum Deus haud diutius ferens vi potentium fidem Catholicam oppugnari, e medio sustulit Theodosium imperatorem, et successorem dedit maxime pium, qui prostratæ religioni manum porrigens, eamdem in statum pristinum vindicavit. Quomodo autem hæc fieri contigerunt, suis opportune locis oratio patefaciet. Nunc vero quæ subsecuta fuerint, enarremus.

115. *Theodoreti legatio et Epistola ad Leonem appellantis, aliæque ejusdem ad alios datæ in eodem argumento.* — Inter hæc autem Theodoretus episcopus Cyri, cum audisset se a Pseudo-Synodo Ephesina esse depositum, appellans (uti Flavianus fecerat) Romanum Pontificem, quem unicum sciret esse reliquum legitimum judicem, qui perperam a Synodo facta rescindere posset : honorificam ad eum legationem misit, prosecuturus jam ipse præsens causam suam apud ipsum sanctum Leonem papam, si qui jussus erat Theodosii rescripto a sua Ecclesia non recedere, ab eodem commeatum obtinere valuisset. Legati autem ab eo missi fuerunt Hypatius et Abrahamius chorepiscopi, necnon Alypius archimandrita, quem illum putamus, cujus idem Theodoretus [1] meminit in libro sanctorum Patrum Deum amantium in Marciano. Ornavit insuper eamdem legationem pluribus Epistolis, atque in primis ad ipsum Romanum Pontificem istis verbis [2] :

116. « Si Paulus [3] præco veritatis, tuba sanctissimi Spiritus, ad magnum Petrum cucurrit, ut iis qui Antiochiæ contendebant, ab ipso afferret solutionem : multo magis nos, qui abjecti sumus et pusilli, ad Apostolicam vestram Sedem currimus. Vobis namque per omnia primos esse convenit. Multis enim, quibus superiores estis, ornatur vestra sedes. Alias siquidem urbes ornat vel magnitudo, vel pulchritudo, vel multitudo eorum qui inhabitant : nonnullas autem privata dona quædam illustrant spiritalia : vestræ vero redundantem bonorum copiam dedit is, qui est bonorum largitor. Ea est enim omnium maxima et præclarissima, et quæ præest orbi terrarum : et eorum qui inhabitant, abundat multitudine. Accedit his quoque quod qui rerum potitus peperit imperium, propria sua appellatione eos quibus imperat, impertiit.

117. « Præcipue autem et insigniter eam exornat fides, et fide dignus testis divinus Apostolus, qui clamat [4] : Fides vestra annuntiatur in universo mundo. Si autem divinæ prædicationis statim susceptis seminibus, mirabiles hos fructus, et tam uberes tulit : quænam ad eam, quæ nunc in ea versatur, pietatem laudibus celebrandam suffecerit oratio ? Habet autem communium quoque Patrum et veritatis doctorum Petri et Pauli sepulcra, quæ fidelium animas illuminant. Horum autem beatissimum par et plane divinum exortum quidem est in Oriente, et radios omnem in partem emisit : in Occidente autem prompto et alacri animo vitæ suscepit occasum, et nunc illinc orbem terræ suis radiis illustrat. Hi vestram sedem effecere magis illustrem : ea est vestrorum bonorum colophon.

[1] Theodoret. lib. SS. Patr. c. 3. — [2] Theodoret. Ep. CXIII. — [3] Act. XI. — [4] Rom. I.

Illorum autem Deus nunc quoque sedem claram insignemque reddidit, cum vestram sanctitatem in ea collocaverit, quæ radios fidei Orthodoxæ emittit. Atque hujus quidem possunt multa quoque alia inveniri indicia : sufficit autem et vester zelus in nefandos infaustosque Manichæos, quem vestra nuper sanctitas aperuit, ostendens vestræ in Deum pietatis studium.

118. « Satis sunt etiam quæ nunc a vobis scripta sunt ad significandum vestrum characterem Apostolicum. Incidimus enim in ea quæ scripta sunt a vestra sanctitate de suscepta a Deo Salvatore nostro humanitate ; et quæ accurate et perfecte scripta essent, admirati sumus : utrumque enim simul declarant, et æternam Unigeniti ex æterno Patre divinitatem, et quæ erat ex semine Abrahæ et David humanitatem : et quod quæ sumpta erat natura, nobis similis, erat in omnibus, solum autem erat dissimilis, quod ab omni peccato permanserit alienus ; quando quidem id non a natura, sed ab animi instituto et libero arbitrio nascitur. Habebant autem hæc quoque scripta, quod unus quidem est unigenitus Dei Filius ; est autem ejus divinitas impatibilis, immutabilis, et in quam non cadit alteratio, sicut is qui genuit eum Pater, et sanctissimus Spiritus : et ideo patibilem suscepit naturam, quandoquidem in divinam naturam non cadit passio, ut suæ carnis passione largiretur impassibilitatem iis qui in ipsum credidissent. Hæc, et quæ sunt his similia, scripta continebant. Nos autem spiritalem admirati sapientiam tuam, quæ per vos locuta est, sanctissimi Spiritus gratiam laudamus : hortamurque, rogamus, obsecramus, et supplicamus sanctitati tuæ, ut quæ tempestate agitantur, Dei Ecclesiis opem feras.

119. « Nam cum per ea quæ a vestra sanctitate Ephesum scripta sunt, sperassemus fore, ut sedarentur fluctus : in graviorem tempestatem incidimus. Justissimo enim Alexandrino præsuli non suffecit iniqua atque adeo injustissima depositio sanctissimi et religiosissimi Constantinopolitani episcopi domini Flaviani, nec ejus explevit animum similis cædes aliorum episcoporum ; quin etiam me quoque absentem calamo similiter jugulavit, cum me nec in jus vocasset, nec præsentem judicasset, nec quid de suscepta a Deo et Salvatore nostro humanitate sentirem ; interrogasset. Atque homicidas quidem, et sepulcrorum effossores, et eos qui aliena cubilia violaverint, non prius condemnant judices, quam ipsi accusationem confessione sua confirmaverint, vel ab aliis qui in divinis legibus est edoctus, triginta quinque dierum spatio remotos condemnavit, ut voluit. Et nec hoc solum fecit, sed etiam anno superiore, cum duos viros, qui in morbum Apollinaris inciderunt, illucque excurrerant, et calumnias in nos contexuerant, excitasset : nos in Ecclesia notavit anathemate, idque cum ad eum ego scripsissem, et quæ sentio litteris significassem.

120. « Ego autem Ecclesiæ quidem defleo tempestatem, quietem autem amplector. Nam cum viginti sex annis ab universorum Deo creditam Ecclesiam per vestras preces rexerim : non tempore beatissimi Theodoti Orientis præsulis, non tempore illorum qui ei in sede Antiochena successere, quantumvis levem subii reprehensionem : sed mihi divina opem ferente gratia, plusquam mille animas liberavi a morbo Marcionis, multas autem alias a secta Arii et Eunomii adduxi Christo Domino : et ut in octingentis Ecclesiis pastor essem mihi sortito obtigit (tot enim parœcias habet Cyrus) in quibus per vestras preces ne unum quidem remansit zizanium, sed ab omni errore hæretico liberatus fuit grex noster. Novit qui omnia intuetur, quot a nefariis hæreticis lapides in me immissos sustinuerim, quam multa in multis Orientis civitatibus certamina susceperim adversus Gentes, adversus Judæos, adversus omnem hæreticorum errorem. Et post tot sudores et labores, nec in jus quidem vocatus, sum condemnatus.

121. « Ego autem Apostolicæ vestræ Sedis exspecto sententiam : et supplico et obsecro vestram sanctitatem, ut mihi appellanti justum vestrum et rectum judicium, opem ferat ; et jubeat ad vos accurrere, et ostendere meam doctrinam vestigia Apostolica sequentem. A me enim scripta sunt alia quidem ante viginti annos, alia vero ante decem et octo, alia ante quindecim, alia ante duodecim, partim quidem adversus Arianos et Eunomianos, partim vero adversus Judæos et Gentes, partim vero adversus Magos, qui sunt in Perside, alia rursum de universa ac generali providentia, alia rursum a me per divinam gratiam sunt explicata de Theologia et divina humanæ naturæ susceptione, et scripta Apostolica, et Propheticæ prædictiones : et ex eis facile scire potest, an servaverim rectam atque inflexam fidei regulam, an rectitudinem ejus transilierim.

122. « Sed supplicationem meam, quæso, ne respuatis, nec miseram meam canitiem despiciatis, quæ post tot labores affecta est contumeliis. Ante omnia autem rogo, ut sciam a vobis, an in injusta hac depositione me oporteat acquiescere, an non. Vestram enim exspecto sententiam : et si judicatis me stare asseritis, stabo, nec ulli deinceps homini molestiam exhibebo : sed (quod flecti non potest) Dei et Salvatoris nostri exspectabo judicium. Mihi autem (ut Dominus Deus est testis) nec honor curæ est, nec gloria, sed tantum scandalum quod factum est, quod multi ex simplicioribus, et maxime qui ex diversis hæresibus a nobis capti sunt, sedem eorum qui nos condemnaverunt, attendentes, existimabunt nos fortasse hæreticos ; ut qui quod sit rectum perfectumque dogma videre nequeant.

123. « Quod autem cum tot annis fuerim episcopus, non domum (donum) possederim, non agrum, non obolum, non sepulcrum ; sed sponte electam amplexus sim paupertatem ; et quæ nobis a parentibus obvenerant, post illorum mortem statim distribuerim, norunt omnes qui in Oriente habitant. Ante omnia autem supplico vestro sacro et Deo amico capiti, ut precum mihi præbeat auxi-

lium. Hæc per religiosissimos presbyteros Hypatium et Abrahamium chorepiscopos, et Alypium præsidem eorum qui sunt apud nos monachorum, vestram docui sanctitatem : quandoquidem ne ad vos venirem, me imperatoris litterarum vincula retinuere. Sicut ergo alios, rogo etiam sanctitatem vestram, ut eos paterne afficiat, et inflexas aures benevolas eis præbeat ; et quæ calumniis et temere oppugnatur, senectutem meam vestra dignetur cura ac providentia ; et ante omnia fidei, cui insidiæ tenduntur, omnibus viribus curam gerat ; et Ecclesiis paternam suam integram conservet hæreditatem : ut pro his quoque remunerationes accipiat sanctitas vestra a liberali et munifico Deo ». Hactenus Theodoreti appellantis ad Apostolicam Sedem, ad ipsum Leonem papam Epistola : ex qua quidem perspicuo videas, contrectesque manu, unum semper fuisse Hierarcham in Ecclesia, ad quem passi injuriam vel a suis episcopis, aut a comprovincialibus, sive œcumenicis Conciliis, omnes confugiant.

124. Sed quid per eosdem legatos ad Renatum presbyterum cardinalem tituli sancti Clementis, una cum Juliano et Hilaro legatione functum in Ephesino Concilio hoc anno celebrato, idem Theodoretus scripserit, dignum est recensere : siquidem perfunctos ab eo in dicto Concilio Ephesino adversus ingruentem impietatem labores in memoriam revocat, et perpetuis monumentis testata reliquit quæ desiderantur in publicis Actis, haud dubium malitia Dioscori vel prætermissa, vel dempta. Prodimus hanc, sicut alias Theodoreti Epistolas, ex thesauro Vaticanæ bibliothecæ, ex quo volumen Theodoreti Epistolarum (ut superius diximus) magno horum temporum rerum gestarum cognitionis emolumento, latino sermone quam fidelissime reddendum curavimus a nostro Federico Metio utriusque linguæ peritissimo : inter quas cum aliquæ sint quæ ad hanc legationem spectant, haud cunctabimur pro rerum gestarum scientia, hic tibi describere. Ad Renatum igitur S. R. E. presbyterum Cardinalem data sic se habet Epistola [1] :

125. « Cognovimus calidum et ferventem ac justum tuæ pietatis zelum, ac justissimam et legitimam auctoritatem, qua usus, domine, ea quæ Ephesi audacter gesta sunt, arguisti, et repressisti. Non autem nos soli hæc didicimus, sed in universam terram tuæ rectitudinis sonus exivit, et omnes celebrant justitiam, zelum, auctoritatem, et majestatem, et quas minas tu comminatus sis adversus reprobos et pravos homines, vel adversus iniquitatem illam. Et hæc fecit tua pietas, cum unicam tantum cædem videris : si vero alias etiam vidisses, quæ post tuam profectionem secutæ sunt, fortasse Phinees illius zelum fuisses imitatus.

126. « Unus vero ex illorum numero qui fuerunt damnati, etiam ego sum, cui per litteras imperatoris illuc accedere fuit interdictum, et absens fui damnatus. Post enim sex et viginti episcopatus annos, post magnos et sexcentos labores, post certamina pro pietate gesta, postquam omnium Salvatori adduxi multas hæreticorum myriadas a primo errore revocatas, me sacerdotio privarunt : ejiciunt etiam e civitatibus, neque senectutem veriti, neque canitiem in pietate nutritam. Hac igitur de causa tuam oro sanctitatem, ut persuadeas sanctissimo ac beatissimo archiepiscopo, ut Apostolica utatur auctoritate, et præcipiat ad vestrum convolare Concilium. Habet enim sanctissima illa Sedes omnium per orbem Ecclesiarum ducatum et principatum multis quidem de causis, præcipue vero, quod hæretica labe immunis permansit ; et nullus qui contraria sentit veritati, in illa nunquam sedit, sed Apostolicam gratiam integram et immaculatam servavit.

127. « Quæ enim a vobis decernuntur, contenti his erimus, et illis acquiescemus, quæcumque illa fuerint, vestro justo judicio confisi. Et rogamus, ut ex iis quæ scripta sunt, judicium proferatur. Plures enim quam triginta scripsi libros adversus Arium et Eunomium, adversus Marcionem, adversus Macedonium, adversus Gentes, adversus Judæos. Exposui etiam divinam Scripturam : et facile est, quicumque voluerit, discere quod Apostolica vestigia sum secutus, unum Filium prædicans, ut unum Patrem, et unum Spiritum sanctum, unam Trinitatis divinitatem, unum regnum, unam potentiam, immortalitatem, æternitatem, immutabilitatem, impatibilitatem, unam voluntatem, perfectam Domini nostri Jesu Christi deitatem, perfectam humanitatem propter nostram salutem assumptam, et pro nobis morti traditam. Non alium novi Filium hominis, alium Filium Dei, sed eumdem, Filium quidem Dei ut Deum a Deo genitum, Filium autem hominis propter assumptam a semine Abraham et David servi formam. Hæc et his similia frequenter doceo : hæc etiam in litteris sanctissimi et beatissimi archiepiscopi domini mei Leonis scripta inveni, et omnium Dominum laudavi quod Apostolicis ejus dogmatibus consona sentio. Meas igitur preces suscipite. Hac enim de causa Deo dilectissimos presbyteros Hypatium et Abrahamium chorepiscopos, et Alypium monachorum qui apud nos sunt præfectum ad tuam Dei dilectionem misimus et destinavimus, vita quidem celebri ornatos, qui etiam coram diligenter vos docere valeant, quæ nostræ humilitati contigerunt ». Hactenus ad Renatum Theodoreti Epistola ; quam una cum aliis ipsius litteris eodem argumento conscriptis, hoc anno datam esse, ex eo liquido patet, dum numerat annos sedis suæ viginti sex, sicut et in Epistola ad S. Leonem Pontificem. Cum enim (ut dictum est late superius) ipse creatus fuerit episcopus anno Domini quadringentesimo vicesimo tertio ; si huic numero viginti sex annos addas jam ad præsentem annum quadringentesimum quadragesimum nonum pervenies.

128. Eodem quoque argumento extat ejusdem

[1] Theodoret. Ep. cxvi.

Theodoreti Epistola ad Florentium[1] episcopum in commendatione legatorum, qua et hortatur eumdem ad defensionem fidei. Quisnam iste Florentius fuerit, nos quidem latet. Est ejus Epistolæ exordium : « Non omnino dereliquit Dei et Salvatoris nostri gratia humanum genus, etc. » Addidit his insuper aliam ad Romanæ Ecclesiæ archidiaconum perbrevem Epistolam istis quidem verbis[2] :

« Gravissima tempestas nostris est exorta Ecclesiis : qui vero Apostolicam tuentur fidem, tuam sanctitatem facilem et promptum habent portum et tranquillum : non enim solum propugnatis Evangelica dogmata, sed etiam quæ contra nos injuste facta sunt odio habetis. Cum enim nos procul abessemus, triginta quinque videlicet mansionum et dietarum iter, condemnaverunt ut voluerunt, justissimi scilicet judices. Et præter eam, quæ a præsentia Dei et Salvatoris nostri usque hodie viguit, cum dereliquissent doctrinam, introduxerunt novam quamdam et spuriam, et omnino contrariam Apostolorum traditioni : et eos qui veterem disciplinam et doctrinam et dogmata tuentur et sequuntur, insectantur aperte.

129. « Dignare igitur, Deo dilectissime, zelum accendere sanctissimi in omnibus et beatissimi archiepiscopi, ut etiam Orientis Ecclesiæ vestra fruantur protectione, et præcipue fidem defendere a sacris Apostolis omnibus traditam, et integram et inviolatam paternam sortem et hæreditatem custodire, et imminentem nebulam dissipare, et pro tenebris puram serenitatem efficere ; et quæ contra nos facta est cædes, arguere et castigare. Decet enim tuam beatitudinem, ad alia sua publice gesta opera hunc zelum etiam adjicere ». Hæc ad archidiaconum Romanæ Ecclesiæ Theodoretus : quibus vides præstantem Romani Pontificis auctoritatem in orbis totius Ecclesias. Haud tamen frustra ad Sedem Apostolicam Theodoretus appellasse cognoscitur : nam ab ipsa et absolutus est, et in sedem restitutus, ut apparet ex Actione prima Concilii Chalcedonensis ; sicut et Eusebius Dorilæi episcopus, qui Romam venit, et a sancto Leone papa itidem in sedem suam restitutus pariter fuit, ut constat ex eadem Actione prima ejusdem Concilii. Privilegium quidem solius Ecclesiæ Romanæ esse reperitur, ut depositus a Synodo episcopus absque alia Synodo majoris numeri restitui possit per Romanum Pontificem : quod aliis sedibus inconcessum fuisse liquet; nimirum, ne depositus in Synodo episcopus ab alia non majoris numeri Synodo restitui queat.

130. Quod vero ipsi Theodoreto Romam, ut optabat, se conferre ad judicium non liceret, eo quod litteris Theodosii imp. (ut dictum est) vetitus esset e sua civitate recedere : ad Anatolium patricium Constantinopolim scripsit Epistolam, qua post plura hæc quæ ad suam profectionem in urbem instituendam pertinent, habet, cum rogat eum ut ab imperatore proficiscendi licentiam obtineat[3] :

« Tuam magnificentiam oro, ut hanc gratiam a triumphatore imperatore obtineas, ut ad Occidentem accedam, et ab illis Deo dilectissimis et sanctissimis episcopis judicer : et si vel minimum quidem fidei regulam transgressus esse ipse repertus fuero, in ipsum maris profundum projiciar. Si vero neque has nostras susceperit preces, liceat mihi per eum, nostrum incolere monasterium, quod Cyro abest centum viginti passuum milliaribus, et Antiochia septuaginta quinque, et ab Apameensium civitate tribus millibus : hoc quidem, si fieri potest, prius gratissimum mihi erit : sin minus posterius mihi concedi per tuam celsitudinem oro, etc. » Adjecit ad eumdem Anatolium[1] aliam Epistolam, qua pluribus commendat sancti Leonis papæ Epistolam ad Flavianum de fide Catholica datam, cui in omnibus se consentire profitetur et gaudet.

131. Sunt et aliæ plures ad diversos datæ ab ipso Theodoreto eodem argumento his diebus Epistolæ, quæ omnes haud dubium ab eo scriptæ sunt antequam a Theodosio imperatore pro confirmatione Pseudo-Synodi Ephesinæ promulgatum esset edictum, quo inter multa auditu execrabilia, ipsius Theodoreti, perinde ac Nestorii atque Porphyrii, scripta fuerunt omnino vetita, incendioque damnata : Si enim ante datas a se superiores litteras fuisset ejusmodi sanctio promulgata, quales putas clamores dictis litteris edidisset, et lugubres querelas iisdem intexuisset ? Edidit quidem eam sanctionem Theodosius imperator Eutychianorum artibus circumventus, in primis vero eorumdem antesignani Chrysaphii : qua omnem gloriam, quam ob pietatem hactenus sincere servatam ipse Theodosius fuerat consecutus, penitus labefactavit. Sed jam ipsum audiamus edictum, quod sic se habet[2] :

132. *Edictum Theodosii pro Pseudo-Concilio Ephesino.* — « Olim quidem prius Nestorius, qui fuit Constantinopolitanus episcopus, nova et pestifera, præter illa quæ tradita sunt, tentans inducere dogmatum Christianorum puræ et Orthodoxæ fidei contraria, a sancta Synodo est ejectus, quæ Ephesum ex universo orbe, principali sanctione convenit. Quæ sancta Synodus pariter confirmavit etiam Catholicam fidem ab episcopis qui Nicææ congregati sunt traditam. Et nos confirmantes quæ salubriter instituta sunt ab eodem sancto Concilio quod Ephesi congregatum est, generalem promulgamus legem, quæ tam prædictum Nestorium, quam eos qui similia sapiunt, damnat; præcipientes ne Christiano saltem nomine censerentur, sed ut Simoniani potius vocarentur, quoniam blasphemiam Simonis dilexerunt : definivimus enim cæteris eos debere ultionibus subjacere, quas continet præfata præceptio.

133. « Quoniam vero præsenti tempore, dum post illam jampridem quietæ essent Ecclesiæ, Flavianus Constantinopolitanus episcopus, et Eusebius alter episcopus, perniciosas seditiones sequendo, Nestorii schismata Ecclesiis injecerunt : præcepimus

[1] Theodoret. Ep. CXVII. — [2] Ibid. Ep. CXVIII. — [3] Ibid. Ep. CXIX.

[1] Theodoret. Ep. CXXI. — [2] Conc. Chalc. Act. III.

rursum in ejusdem civitatis Ephesiæ sanctissimam Ecclesiam utique denuo convenire Concilium, ut cum omni subtilitate, vera fide firmata, a sanctis Ecclesiis injecta per eos hæresis auferretur. Hæc ipsa igitur sancta Synodus definivit, obtinere quidem fidem, quæ Nicææ a trecentis decem et octo Patribus tradita est : excludi vero ab episcopatu non solum Flavianum et Eusebium, sed et Domnum qui fuit Antiochenus episcopus, et Theodoretum, et alios quosdam, qui eadem præfatæ hæreseos cæcitate participant, et ob hoc sacerdotalibus indigni sunt sedibus. Et nos igitur ejusdem sanctæ Synodi decreta laudamus atque firmamus, hanc Orthodoxam fidem putantes atque nominantes, quæ a trecentis decem et octo Patribus exposita est, et firmata in sanctis Conciliis quæ Ephesi congregata sunt.

134. « Ut vero et in reliquum tempus perfectissima fiat totius solutio quæstionis : jubemus, ut in omni orbe terrarum huic ipsi fidei, quæ in Nicæa prolata est, undique episcopi universi subscribant per metropolitanos singulorum locorum, et hoc ipsum nobis per proprias eorum litteras intimetur. Omnino autem nullus, qui Nestorii et Flaviani et eorum qui ejusdem sententia detinentur, ullo modo episcopus ordinetur. Sed etsi quis jam maligno perventu est ordinatus, aut si quis de cætero per concursum fuerit, simulationemque provectus; hic Orthodoxorum projiciatur decreto Pontificum. Et nec usque ad verbum eidem sanctæ fidei vel adjiciatur aliquid vel dematur. Sed nec habeat aliquis, vel legat, aut transcribat, proferatve Nestorium, vel terniones ejus, aut codices noxios, et maxime quos contra solas Porphyrius edidit Christianas litteras, neque Theodoreti scripta : sed quicumque hujusmodi codices habet, publice illos proferat, et cunctis videntibus igni tradantur.

135. « Et eos qui hanc religionem colunt, vel doctores eorum, nullus neque in civitate, neque in agro, neque in suburbio suscipiat, neque eos secum patiatur habere consessum : alioquin rebus ejus publicatis, ipse perpetuo exilio relegabitur, quisquis hoc egerit, vel qualislibet extiterit, vel quisquis codices habuerit interdictam fidem Nestorii ac Theodoreti continentes, ut interpretationes eorum, qui vocantur sermones allocutorii, sive traditiones, iisdem tormentis subjaceat; vel si ea quæ ab illis composita, alterius nominis fuerint prænotata ». Hactenus Theodosii edictum, Eutychianorum arte compositum, quo sub specie confirmandæ Nicænæ fidei damnantur immeriti, probaturque posterior æque ac prior Synodus Ephesina, ac proinde Eutychiana hæresis validatur. In hæc plane præcipitia feruntur, qui privatis indulgent affectibus, et incauti ipsi cæci cæcorum ducibus dirigendos imprudenter sese committunt.

136. *Theodoreti injuste damnati Epistolæ, liberrime adversarios objurgantis, et Catholicam fidem propugnantis.* — At qui tanta passus Theodoretus, nempe damnationem, sedis abrogationem, exilium (ut ipse testatur in Epistola ad Anatolium[1]) scriptorumque ex imperatoris edicto jacturam, numquid inserviens tempori tacuit, vel turpiter adulatus, liberationem supplex ab aulicis imploravit? minime gentium : imo ipse ferme solus adversus nefandos hæreticos exclamare auditus, et vehementius quam par esset, id facere visus est Uranio Emesæ episcopo ejus pernecessario : qui cum, ut taceret, ipsum Theodoretum admonuisset, audi quodnam ab eo responsum per litteras accipere meruit[2] :

137. « Quod litteris quidem conjuncti simus, qui jam animis conjuncti eramus, pergratum mihi fuit. Non animadverteram tamen, quod non sint hujusmodi verba tua. Si enim salutationis causa tantum a te dicta sunt, non ægre fero quod dictum est : si vero consilii memoriam revocas, silere admonendo, et ea quæ dicitur œconomia et dispensatione uti, nos gratiam habemus, admonitionem tamen non accipimus. Divinus enim Apostolus[3] contraria præcipit : Insta opportune, importune. Et Dominus[4] etiam noster huic præconi similia mandat : Loquere, et ne taceas. Necnon Isaias[5] : Exclama potentia tua, et ne desinas. Et Moysi[6] : Descendens, testifica populo huic. Et Ezechieli[7] : Speculatorem dedi te domui Israel : si autem annuntiaveris impio; et quæ sequuntur : superfluum est enim doctis viris orationem in longum protrahere. Nos igitur non pavescimus, forti dum sumus animo, sed potius lætamur et exultamus, et laudamus eum, qui his malis nos dignos fecit : eos etiam qui hujusmodi certaminibus sunt excruciati, ut idem faciant, precamur. Si enim dicunt nos Apostolicam regulam fidei minus observare, sed declinare ad dexteram vel ad sinistram : odio nos prosequantur, et cum adversariis et inimicis nostris contra nos stent : si vero rectam Evangelicæ prædicationis doctrinam nos sequi, testimonium ipsi perhibent; ad ipsos clamamus : State etiam et vos succincti lumbos vestros in veritate, et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis : et quæ sequuntur. Aiunt enim virtutem non solum temperantiam, justitiam, et prudentiam, sed etiam fortitudinem esse, et per hanc illas etiam dirigi. Justitia enim in bello adversus injustitiam indiget fortitudine; et temperantia auxilio fortitudinis cum utitur, vincit intemperantiam. Hac igitur de causa omnium Deus Prophetæ dixit[8] : Justus autem meus fide vivit : et si subterfugiat, non gaudebit anima mea in ipso. Subterfugere vero, pusillanimitatem appellavit. Tuere igitur, o carum caput, Apostolica dogmata. Veniet[9] enim jam qui venturus est, et non tardabit, et reddet unicuique secundum opera sua. Transit enim[10] figura mundi hujus, et apparebit rerum veritas ». Hactenus ad Uranium episcopum Theodoretus.

138. His ille acceptis litteris, alias reddidit amoris quidem plenas, et indices suæ erga sana dog-

[1] Theodoret. Ep. CXXIX. in fin. — [2] Ibid. Ep. CXXII. — [3] 2. Tim. IV. — [4] Luc. IX. — [5] Isai. XL. — [6] Exod. XIX. — [7] Ezech. III. — [8] Hab. II. — [9] Hebr. X. — [10] 1. Cor. VII.

mata sinceritatis et zeli : addidit et eulogias, quibus in exilio positus Theodoretus paupertatem, quam patiebatur, sustentare valeret : quas licet ab aliis renuisset accipere ipse paupertatis voluntarius cultor, grato accepit animo, eidemque breves litteras reddidit, dignas quidem digno fidei Catholicæ defensore : quibus nunquam hactenus editis tu primus, lector, frueris : indignum enim esse putamus, labores et præclaras virtutes in tanto conflictu Orthodoxorum pugilum silentio sepultas prætermittere, et non potius undique diligenti pervestigatione quæsitas, in medium spectandas exhibere. Accipe igitur quas secundo reddidit Uranio Emeseno episcopo litteras Theodoretus [1] :

139. « Et longa fuit Epistola, et jucunda, et amoris vehementiam et veritatem indicavit, et tanta me lætitia replevit, ut minime ipse animadverterim, quod alia sit (ut inde cognovi) prioris Epistolæ prooemii sententia. Litterarum enim sententiæ ignoratio, fraternæ dilectionis thesaurum demonstravit, et fidei perspicuitatem declaravit, et pietatis zelum significavit. Et Prophetæ quidem verba et tentationes inter nos distribuimus : tua quidem pietas verba sumpsit ; nos vero fluctibus et tentationibus agitamur ; et adversus eos qui naviculam remis impellunt, una cum illo clamamus : Qui custodiunt vanitates et mendacia, misericordiam suam dereliquerunt. Concedat autem Dominus noster et illius, ut nos e profundo emergamus, et a cete liberemur. Si vero fluctus fervens et vehemens duraverit : speramus etiam hoc pacto a divina Providentia non fore derelinquendos : et experientia discere, quod virtus [2] ejus in infirmitate perficitur. Pericula enim nostra imbecillitate metitus est. Divinum enim illum Prophetam [3] omnes qui simul navigabant, in mare projecerunt : mihi vero etiam tuæ pietatis solatium præbuit, ac aliorum etiam Deo dilectorum hominum : quos mirabilis illius Onesiphori [4] benedictionem obtinere una cum tua dilectione precor ; quia catenam meam non erubuistis, sed passionum, quas ipse pro fide passus sum, socii mihi fuistis. Id quidem certo scito, o domine, quod cum alii Deo dilectissimi episcopi eulogias mihi miserint, illas minime accepi : non quod illos qui eas miserunt, contempserim ; sed quia adhuc ab eo necessarium victum habemus, qui etiam corvis abundanter illum largitur : Tuæ vero pietati nihil tale feci : revera enim vicit amoris fervor eam quam hucusque habui sententiam. Quod enim ex quo nobis consuetudo crevit, amor etiam vehementior fuerit factus, tua Deo dilecta anima certo sciat ». Hæc ad Uranium Theodoretus : qui tunc exul curam gessit exulum episcoporum ejusdem catenæ consortium : quod intelligere possumus ex perbrevi illa Epistola, quam ad Alexandram clarissimam feminam dedit his verbis [5] :

140. « Accepi paulo ante tuæ gravitatis litteras : et cum didicerim qua pro nobis usa es diligentia, gratias habui, et omnium Dominum rogavi, ut præsentia tibi custodiat bona, et majora addat, et futurorum et æternorum gloriam largiatur. Credimus autem ipsum exaudire relegatos, et hos multo magis, qui propter ejus divinam doctrinam hanc sustinent pœnam. Hæc per episcopos Deo dilectos ad te scribo, te in primis orans, ut eorum curam suscipias : pro Evangelica enim fide et Ecclesiarum pace hanc longam sustinent peregrinationem ». Hæc ad Alexandram Theodoretus.

141. Nactus est autem in his suis ærumnis adjutorem Sporatium comitem domesticorum, qui nihil penitus verens Chrysaphium, cujus arbitrio imperator Theodosius movebatur, Theodoreti suscepit patrocinium. Quisnam autem adeo pietate insignis Sporatius iste fuerit, nihil præterea quod de tanto viro dicamus, invenimus, nisi quod ob excellentiam probitatis sinceræque fidei Orthodoxæ meruit sedere judex cognitor una cum aliis præstantissimis viris in Concilio Chalcedonensi, ut ejus Acta declarant. Quod præterea iste præ cæteris animose patrocinium Theodoreti susceperit, inde arbitror accidisse, quod præ cæteris ipse sciret, quam revera idem Catholicus esset. Licet enim post restitutam Ecclesiæ pacem, Cyrilli tempore, idem Theodoretus apud Catholicos omnes, præsertim vero Constantinopolitanos versatus sciretur esse Orthodoxus, et communicare cum Orthodoxis, haud tamen contractam semel ex pristina societate cum Nestorio maculam diluere valuit. Sicuti enim Paulo olim persecutori accidisse scimus : qui licet ad Christum conversus esset, ac pro fide Christi multa certamina subiisset, et in extrema pericula incidisset ; tamen (ut Acta habent Apostolorum [1]) cum Hierosolymis vellet se conjungere discipulis, haud admiserunt timentes et non credentes quod esset discipulus : ita, inquam, Theodoreto evenit, qui licet a Nestorii societate penitus descivisset, Catholicisque conjunctus esset, et pro Catholica fide verbis scriptisque strenue laborasset, timor tamen prudentiores tenebat, num ista ipse ex animo faceret, vel lupus intus latens ovem extrinsecus præ se ferret.

142. Solvit autem ipse omnes hujusmodi insidentes animis ambiguitates, ubi ad eumdem Sporatium comitem misit Constantinopolim historicam tractationem contra Nestorium, qua simul docuit sectari se sinceræ fidei veritatem : est ejus exordium : « Cum universus orbis jam paulatim rueret, etc. » primum enim locum obtinet inter ipsius Theodoreti Epistolas, meritoque præ foribus collocata, quo eam legentes statim intelligerent, pollere auctorem fide Catholica, abstersisseque penitus inustam olim ex Nestorii consortio notam : quod quidem ipsum aliis quoque litteris ad diversos datis idem Theodoretus frequentissime præstitit. Sporatius igitur inter alios plenissime certior redditus

[1] Theodoret. Ep. CXXIII.— [2] 2. Cor. II.— [3] Jo. I. — [4] 2. Tim. II. — [5] Theodoret. Ep. C.

[1] Act. IX.

sinceræ fidei Theodoreti eumdem ut vere Orthodoxum, quibus valuit, est prosecutus officiis : cujus rei gratia, grates debitas redditurus idem Theodoretus ad ipsum perbrevem ejusmodi Epistolam dedit, indicem ejusdem Sporatii pietatis : sic enim se habet [1] :

143. « Theodoretus episcopus Cyri, Sporatio (Sporadio) comiti.

« Tuæ magnificentiæ litteræ magnopere me sunt consolatæ : longe autem majorem lætitiam meam reddidit Deo dilectissimus presbyter et monachus Jamblichus, ferventem tuum zelum cum nobis narraverit, et quo teneris circa res divinas studio, et tuam erga nos animi propensionem. Ego vero cum hæc didicerim, et gloriosissimi et Christo dilecti domini Patricii, quos pro nobis agones et labores sustinet, audierim, Apostolicam benedictionem vobis pronuntio, quam B. Onesiphorus a sancta illa lingua Apostolica obtinuit [2] : Tuæ familiæ Dominus misericordiam largiatur : det misericordiam Dominus domui tuæ, quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit : det tibi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Hæc vobis precor, licet majoribus malis veritatis hostes me (ut putant) conculcent. Ad præstitam enim mercedem respicere et intueri edocti sumus. Et hoc unum sciat tua magnitudo, quod cum pietate etiam mors nobis jucundissima, et extremæ orbis partes. Ecclesiarum tantum tempestas et turbo nos turbat quem universorum Dominus solvere et sedare potest ». Hactenus ad Sporatium comitem Theodoretus. Qui plane quicquid tempore œcumenici Concilii Ephesini deliquit, aucto fœnore in hoc tumultuario. Ephesino celebrato Conventu persolvit, stans ante alios in suscepto certamine indefessus fidei Catholicæ propugnator. Quo quidem officio naviter impleto, et munere integre persoluto, non solum priores delevit ex Nestorii contagio aspersas maculas, sed desuper illas jam ablutas superinducens opere Phrygio victricia signa, aureas palmas, palmatam inde sibi ad triumphum tunicam præparavit. At de Theodoreto modo satis.

144. *In Synodo Romæ habita a Leone, Ephesina Acta destruuntur.* — Sed jam res Occidentalis Ecclesiæ invisamus. Quid in tanto Catholicæ fidei naufragio, qui clavum tenebat, Romanus Pontifex S. Leo ? Ut hæc sciamus, opus est ut singillatim res ab eo hoc anno gestas ex suis ipsius Epistolis intelligamus. Ac primum quidem de eo illud occurrit : quod dum adhuc dubius ejusdem Ephesini Conventus penderet exitus, pendebat et ipse animi anxius, ne (quod jam longe fuerat odoratus) fides Catholica circumventa fraudibus perditorum hæreticorum, detrimentum aliquod pateretur. Hinc ipse primum, cum quæ Ephesi agerentur, penitus ignoraret, de futuro eventu sollicitus, tertio idus Augusti, biduo post illa habita ibi scelerata comitia, ad S. Flavianum Constantinopolitanum episcopum litteras dedit, dolens in primis, quod cum immensæ molis opus agitaretur, in quo fides Catholica magno discrimine laboraret, ipse nihilominus diutius siluisset : demum eum admonuit viriliter atque strenue agere. Est earum exordium [1] : « Auget sollicitudinem nostram taciturnitas tua, etc. » Ac rursus ad eumdem scripsit, cum Hilarus diaconus legatus fuga lapsus Romam pervenisset, et ab ipso de eo quod Flaviano ante ejus discessionem contigisset certior redditus esset : cum hæc paucis ad ipsum scribens vicesima nona mensis Septembris, certo fidoque nuntio datis litteris significavit [2] :

145. « Quæ et quanta dilectio tua pro Catholicæ fidei defensione patiatur, per diaconum, qui ab Epheso furtim est lapsus, cognovimus. Et licet magnificemus Deum, qui te gratiæ suæ virtute confortat ; necesse est tamen nos dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur. Quia vero providentia Dei semper suis necessarium præstat auxilium : scire debet fraternitas tua, nos pro communi causa nihil eorum, quæ agenda sunt præterire ; ut primitus ad ea, quæ universitati fidelium prosint, pervenire mereamur. Sin est, ut fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad æternam gloriam non dubitat profutura. Perlator sane brevis hujus Epistolæ fideli sermone poterit enarrare, quicquid illud est, ad quod, adjuvante Domino, studio fidei et charitatis intendimus. Dat. tertio kalend. Octobris, Aetio et Protogene viris clarissimis conss. » Ita quidem Leo, nuntio magis credens secreta, quam litteris, quod timeret ne illæ ab adversariis Flavianum custodientibus interciperentur.

146. Sed quænam ista, quæ litteris minime committenda putavit ? illud nimirum, quod ipse Leo Pontifex Synodum coegisset, in qua cuncta quæ more prædonum Ephesi ab Eutychianis hæreticis gesta essent, penitus damnavit. Collegit enim quam citissime potuit S. Leo episcoporum Occidentalium Synodum, in qua cuncta quæ perfidi illi præsumpsissent, pontificio decreto rescidit, irritaque penitus esse decrevit. His ergo peractis, summa celeritate de rebus Romæ gestis ad Pulcheriam Augustam litteras dedit, et ad clerum Constantinopolitanum, necnon ad alios. At de Synodo tunc Romæ coacta reddendæ sunt in primis litteræ Hilari diaconi tunc ad Pulcheriam Augustam scriptæ, quæ sic se habent [3] :

147. « Gloriosissimæ et piissimæ Augustæ, Hilarus diaconus.

« Studium mihi fuisse post Synodum venire Constantinopolim, dicere non habeo : quando manifesta necessitas erat, quæ me litteras beatissimi papæ ad vestram clementiam directas afferre compelleret, et vestræ pietati ac invictissimo Christiano principi officium, quod debebam, venerationis exsolvere. Sed huic congruo meo proposito illud impedimentum evenit, quod omnium bonorum

[1] Theodoret. Ep. XCVII. — [2] 2. Tim. I.

[1] Leo, Ep. XXI. — [2] Leo, Ep. XXVII. — [3] Extant tom. I. Conc. in præf. Conc. Chalc.

inimicum est, et Christianorum ingemiscit affectus, hoc est, Alexandrinus episcopus in damnatione virorum inculpabilium potentissimus. Nam postquam injustæ ejus voluntati atque sententiæ communicare non potui, ad aliud concilium (consilium) terroribus atque insidiis me evocare conatus est : quatenus me (quod absit) aut seductionibus taceret consentire ad condemnandum sanctissimum Flavianum, aut resistentem teneret, ut mihi non esset licentia ad pietatem vestram Constantinopolim percurrere, aut ad Romanam Ecclesiam remeare. Verumtamen confidens de auxilio Christi, quod attinet ad damnationem reverendissimi et sanctissimi viri, innocentem me integrumque servavi; licet nulla flagella, nulla tormenta me possent facere ejus sententiæ consentire : sed omnibus derelictis, inde discessi, per incognita et invia loca Romam veniens; ut reverendissimo papæ, omnium quæ in Epheso gesta sunt, idoneus nuntiator existerem.

148. « Vestra itaque veneranda clementia cognoscat, a præfato papa cum omni Occidentali Concilio reprobari omnia, quæ in Epheso contra canones per tumultus et odia sæcularia a Dioscoro episcopo gesta sunt, et nulla ratione hæc in his partibus suscipi posse, quæ per potentiam prædicti non sine læsione fidei, et præjudicio sanctissimi viri innoxiique commissa sunt. Quæ vero constanti ac forti auctoritate pro fide a me nuntiata sunt, superfluum credo narrare : nam hæc ex litteris beatissimi papæ poteritis cognoscere. Unde, domina splendidissima atque clementissima Augusta adoranda vestra pietas, in quibus libenter fecit initium, relinquere non debet, sed hæc zelo religiosæ fidei constanti voluntate servare ». Hæc Hilarus ad Pulcheriam.

149. Quo autem mense vel die Romæ Concilium contra Dioscorum fuerit congregatum, inde certius cognoscere potes, quod litteræ a sancto Leone papa post Synodum celebratam scriptæ habentur octavo idus Octobris : ut plane valeas intelligere, vel ea ipsa die, vel pridie ejus diei idem Romæ ad destruenda Acta Ephesina fuisse Concilium celebratum; in quo quidem omnes episcopi in unam conspirantes sententiam, in rescissionem male gestorum Ephesi tulere suffragium, omnium animis ad detestabile facinus ulciscendum incensis. Extat enim ab hac Synodo data Epistola ad archimandritas [1] hoc anno, octavo id. Octobris, et aliæ plures tertio idus ejusdem mensis ab eodem Synodo scriptæ ad Theodosium, ad Pulcheriam, ad clerum, et populum Constantinopolitanum.

150. *Leonis ex Synodo Epistola ad Theodosium Concilium in Italia postulantis, aliæque privatæ ad ipsum aliosque datæ.* — Sed cum hujusmodi Synodus ex plurimis provinciis congregata esse dicatur in litteris Valentiniani et Gallæ Placidiæ, quas reddituri sumus inferius : unde, dices, facultas suppeditata, ut tam brevi temporis spatio tam magna Synodus potuerit congregari? sed meminisse debes quæ haud pridem dicta sunt ex ejusdem S. Leonis Epistola ad Siciliæ episcopos [3] data, moris fuisse annis singulis ad tertium kalendas Octobris convenire Romam episcopos ad Synodum celebrandam, ad quam etiam jussit e Siciliæ insula debere ternos accedere. Quamobrem opportune accidit, ut absque alia episcoporum vocatione, post Hilari diaconi reditum, Romæ ex pristino usu sancta Synodus cogeretur; in qua cum damnata esse Ephesina Acta testetur Hilarus ad Pulcheriam scribens, et innuat S. Leo in Epistola novissime data ad Flavianum, nec de ea damnatione mentio habeatur in Synodalibus litteris ad diversos missis : factum putamus ut ad tempus voluerit Leo Pontifex ista obtegi silentio, ob eam potissimum causam, quod speraret, universali Synodo in Italia cogenda, omnem illam Orientalium Ecclesiarum ruinam fore resarciendam. Patres enim ipsi hujusmodi consilium inierunt, ut de cogendo in Italia Concilio œcumenico scriberent ad Theodosium imperatorem. Litteræ autem sic se habent [1] :

151. « Leo episcopus, et sancta Synodus quæ in Urbe Roma convenit, Theodosio semper Augusto.

« Litteris clementiæ vestræ, quas dudum ad B. Petri Apostoli Sedem pro Catholicæ fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendæ per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici tamque munita nihil putaremus posse existere quod noceret : præsertim cum ad episcopale Concilium, quod haberi apud Ephesum præcepistis, tam instructi sint missi, ut si scripta quæ vel ad sanctam Synodum, vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus, Alexandrinus permisisset antistes : ita manifestatione purissimæ fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium concertationum strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi æmulatio reperiret. Sed dum privatæ causæ religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret ». Vides ex his, probe novisse S. Leonem, ob odium adversus Flavianum conceptum, tum ab imperatore, tum etiam a Chrysaphio, omnia illa adeo funesta Ephesi esse peracta pro Eutychete contra fidem Catholicam, ut Flavianum e sede deponerent, nulla habita ratione læsæ Catholicæ fidei : quod S. Leo deplorat, qui et subdit :

152. « Comperimus enim non incerto nuntio, sed fidelissimo rerum quæ gestæ sunt narratore Hilaro diacono nostro (qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugit) convenisse ad Synodum plurimos sacerdotes, quorum utique frequentia consulationi et judicio profuisset, si is qui sibi locum principem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset, ut (sicut moris est) omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et æquo

[1] Leo, Ep. XXVIII. et supra Ep. XXII. XXIII. XXV. XXVI.

[1] Leo, Ep. XXV.

constitueretur examine, quod et fidei congrueret, et errantibus subveniret. In ipso autem judicio, non omnes qui convenerant, interfuisse cognovimus : nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt, quod nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent : talemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut dum homo unus impetitur, in omnem Ecclesiam sæviretur. Quod nostri ab Apostolica Sede directi adeo impium et Catholicæ fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli : constanterque in eadem Synodo (ut decuit) fuerunt protestati, nequaquam id quod constituebatur, Sedem Apostolicam recepturam : quoniam revera omne Christianæ fidei sacramentum (quod absit) a temporibus vestræ pietatis excluditur, nisi hoc scelestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur.

153. « Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quorumdam imprudentiam per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura : removete, quæsumus, a vestræ pietatis conscientia periculum religionis et fidei : quodque in sæcularibus negotiis legum vestrarum æquitate conceditur, in rerum divinarum pertractatione præstate, ut Christi Evangelio vim non inferat humana præsumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiæ vestræ sinceri amoris officium, cupiensque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi Domini rei de silentio judicemur : obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quæ tali facto læditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur : nec alieno peccato patiamini vos gravari : quia (quod necesse est nos dicere) veremur, ne cujus religio dissipatur, indignatio provocetur.

154. « Præ oculis habete, et tota mentis acie reverenter adspicite B. Petri gloriam, et communes cum ipso omnium Apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio veræ divinitatis et veræ humanitatis in Christo. Cui sacramento quia impie nunc a paucis impudentibus obviatur : omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et iisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum ; convenientibus utique Orientalium provinciarum episcopis : quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur : ipsique quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiæ unitate non excidant.

155. « Quam autem post appellationem interpositam hoc necessarie postuletur, canonum Nicææ habitorum decreta testantur, quæ a totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quæque subter annexa sunt. Favete Catholicis, vestro more, parentumque vestrorum. Date defendendæ fidei libertatem, quam, salva clementiæ vestræ reverentia, nulla vis, nullus poterit mundanus terror auferre. Cum enim Ecclesiæ causas, tum regni vestri agamus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini ; defendite contra hæreticos inconcussum Ecclesiæ statum, ut et vestrum Christi dextera defendat imperium. Dat. III idus Octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis coss. » Felix plane Theodosius, si patrem audisset S. Leonem talia monentem : sed quod contempsit, illud plane ipsi evenit, quod vaticinatus est idem sanctissimus Pontifex, nimirum fore, ut nisi audiret, adversum se divinam provocaret indignationem, cælitusque vindictam accelcraret. Etenim qui tot tantaque illi præstitit beneficia Deus creator omnium, terribilem, qui aufert spiritum principum, se in eum juxta prophetam [1] ostendit : talem ipse postea (ut suo loco patebit) infelix expertus est Deum, antea semper erga ipsum amplissimum bonorum largitorem.

156. Porro qui ex Synodo has ad Theodosium litteras dedit Synodales, privatim idem S. Leo alias ad ipsum litteras scripsit eodem die sub iisdem consulibus. Est earum exordium [2] : « Olim et ab initio in conciliis celebratis tantam nos percepimus a beatissimo Petro Apostolorum principe fiduciam, ut auctoritatem habeamus ad veritatem pro nostra pace defendendam, quatenus nulli liceat sic eam munitam in aliquo commovere, dum repente læsio removetur, etc. » Rursum vero eodem argumento quo superiores, scripsit idem S. Leo ex eadem Synodo Romæ collecta ad Pulcheriam Augustam Synodalem Epistolam eadem die, tertio idus Octobris [3], necnon alias ad clerum populumque Constantinopolitanum et ipsas duplices [4]. Alias præterea adjecit ad archimandritas [5] Constantinopoli agentes, illud in primis hortatus, ut in communione atque dilectione ipsorum episcopi Flaviani persisterent, nec sinerentur violentia tempestatis in transversum agi, neque communicarent cum intruso æque impie per Dioscorum pseudoepiscopo Anatolio. Aliæ [6] insuper eodem die hoc anno leguntur a S. Leone Epistolæ ad Anastasium atque Julianum episcopos eadem ex causa conscriptæ, quas, si libet, lector consulere ipse poterit : hæc nobis satis ad rerum gestarum historiam quam verissimam insinuandam. Misit autem ipse S. Leo has omnes litteras per certos fidosque Apostolicæ Sedis nuntios, nimirum Epiphanium

[1] Psal. LXV. — [2] Leo, Ep. XXIV. — [3] Leo, Ep. XXVI. — [4] Leo, Ep. XXIII. — [5] Leo, Ep. XXVIII. — [6] Leo, Ep. XXIX.

atque Dionysium S. R. E. notarios, ut idem indicat in posterioribus litteris[1] ad clerum Constantinopolitanum idibus Octobris hoc anno datis.

Opportune autem contigit, ut hoc ipso tempore celebratæ Romæ Synodi, in Urbe esset imperator Valentinianus una cum Eudoxia conjuge Augusta, et Galla Placidia ipsius Valentiniani imperatoris matre : venerant enim, ex more, ad sacra Apostolorum limina. Porro iidem, ut pii principes, exhorruerunt, cum quæ Ephesi tyrannice facta essent, audissent : ad quod immane facinus destruendum singuli singulas dedere in Orientem litteras, atque Valentinianus in primis his verbis ad Theodosium scribens[2] :

157. *Valentiniani et Gallæ Placidiæ ad Theodosium et Pulcheriam Epistolæ objurgatoriæ.* — « Domino meo Theodosio gloriosissimo victori ac triumphatori perpetuo imperatori et patri Valentinianus gloriosus triumphator semper Augustus et filius.

« Cum advenissem in Urbem Romam, ad Divinitatem placandam, sequenti die ad Basilicam Apostoli Petri processi : et illic post venerabilem noctem diei Apostoli, et a Romano episcopo, et ab aliis cum eo ex diversis provinciis congregatis rogatus sum scribere vestræ mansuetudini de fide, quæ, cum sit conservatrix omnium animarum, dicitur perturbata ; quam nos a nostris majoribus traditam debemus cum omni competente devotione defendere, et dignitatem propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam et in nostris temporibus conservare; quatenus beatissimus Romanæ Ecclesiæ episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide ac sacerdotibus judicare, domine sanctissime pater et venerabilis imperator. Hac enim gratia secundum solemnitatem Conciliorum et Constantinopolitanus episcopus eum per libellos appellavit propter contentionem quæ orta est de fide.

158. « Huic itaque postulanti, et conjuranti salutem nostram communem, annuere non negavi, quatenus ad tuam mansuetudinem meam petitionem ingererem : ut prædictus sacerdos, congregatis ex omni orbe etiam reliquis sacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio submoto, a principio omnem causam, quæ vertitur, sollicita probatione cognoscens, sententiam ferat, quam fides et ratio vestræ divinitatis (dignitatis) expostulat. Non debet enim nostris temporibus contra religionem turbatam petulantia prævalere, dum incommota fides hactenus fuerit conservata. Ad perfectiorem vero agnitionem vestræ dignitatis direximus etiam Gesta, per quæ desideria et acclamationes omnium pietas vestra cognoscat ». Hactenus Valentinianus ad Theodosium. Galla autem Placidia in hunc modum ad eumdem imperatorem Theodosium[3] :

159. « Domino victori Theodosio triumphatori semper Augusto filio, Galla Placidia piissima et perpetua Augusta mater.

« Dum in ipso ingressu civitatis antiquæ hanc curam habuissemus, ut cultum beato Petro Apostolo redderemus : in ipso adorando altari martyris reverendissimus Leo episcopus, paululum se post orationem retinens, propter Catholicam fidem apud nos deflevit, ipsum similiter summum Apostolorum, quem nuper audieramus, testem objiciens, episcoporum multitudine circumseptus, quos ex innumerabilibus civitatibus Italiæ pro principatu proprii loci, seu dignitate collegit ; et verbis permiscens lacrymas, ad communionem sui fletus nostros quoque gemitus provocavit.

160. « Non modicum detrimentum est ex his quæ gesta sunt, ut fides, quæ tantis temporibus regulariter custodita est a sacratissimo patre nostro Constantino, qui primus imperator resplenduit Christianus, perturbata sit ad arbitrium unius hominis, qui in Synodo Ephesinæ civitatis odium et contentiones potius exercuisse narratur, militum præsentia et metu impetens Constantinopolitanæ civitatis episcopum Flavianum, eo quod libellum ad Apostolicam Sedem miserit, et ad omnes episcopos harum partium per eos qui directi fuerunt in Concilium (Concilio) a reverendissimo episcopo Romæ, qui secundum definitiones Nicæni Concilii consueti sunt interesse, domine sacratissime fili venerabilis imperator.

161. « Hac itaque gratia, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem immaculatam fidei Catholicæ religionis servari præcipiat : ut secundum formam et definitionem Apostolicæ Sedis, quam et nos tanquam præcellentem similiter veneramur, in statu sacerdotii illæso manente per omnia Flaviano, ad Concilii et Apostolicæ Sedis judicium transmittatur, in qua primus ille, qui cælestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinavit. Quando scilicet decet nos huic maxime civitati, quæ domina est omnium civitatum tuarum, in omnibus reverentiam conservare : diligentius autem etiam in hoc providere, ne quod priscis temporibus nostra generatio custodivit, sub nobis imminui videatur, et per præsens exemplum schismata generentur inter episcopos et sanctam Ecclesiam ». Huc usque Galla Placidia ad Theodosium. Eadem ferme Eudoxia[1] filia Augusta ad patrem Augustum scripsit : at non est opus omnes hic describere tunc datas Epistolas, nisi tantum quæ ab eadem Galla Placidia tunc eadem occasione data fuit ad Pulcheriam imperatricem, digna quidem perpetuis monumentis, quæ sic se habet[2] :

162. « Galla Placidia piissima semper Augusta, Æliæ Pulcheriæ piissimæ semper Augustæ filiæ.

« Ut Romam frequentibus concursionibus adæque desideremus inspicere, causa nobis est amplectendæ religionis, ut terminis sanctorum nostram exhiberemus præsentiam : quos certum est, pro

[1] Leo, Ep. XXIII. — [2] Extant tom. I. Conc. ante Chalc. Concil. — [3] Ibid.

[1] Extat ibid. ante Conc. Chalc. — [2] Ibid. ante Conc. Chalc.

sua virtute in cœlestibus constitutos, neque inferiora despicere. Nos, inquam, sacrilegum esse credimus, si solemnium ordinem denegemus. Cum igitur beato Apostolo Petro nostram præsentiam dedissemus : illuc multitudine sacerdotum reverendissimus Leo papa circumdatus pro dignitate sui loci, nos primus adiit. Qui propter interpositam gemitus sui tristitiam desiderium plene suum verbis insinuare non potuit. Vicit tamen constantia sapientiæ sacerdotis, ut lacrymas paululum retineret; et causam violatæ fidei, tanquam hujus vindex, manifesto sermone proferret. In quo sermone cognovimus, nostris temporibus Catholicam fidem esse turbatam, quam a divo patre nostro Constantino nostri generis parentes hactenus servaverunt.......

163. « Secundum voluntatem namque ejusdem pravum aliquid adversus sacerdotem Constantinopolitanum excitatum dicitur. Nos itaque in Ephesino Concilio, in quo nullus ordinem sacerdotum custodivit neque mensuram, sine consideratione Divinitatis omnia esse gesta cognovimus, quatenus præsumptio et injustitia in quorumdam damnationem vim obtinuisse (obtinere) dicatur : quæ nostris temporibus terribilia esse videntur. Debet itaque fides proprie valere, sanctissima atque venerabilis filia Augusta. Igitur tua clementia secundum Catholicam fidem (quod semper nobiscum fecit) et nunc similiter conspirare dignetur : ut quicquid in illo tumultuoso miserrimoque Concilio constitutum est, omni virtute removeatur : ut omnibus integris permanentibus, ad Apostolicæ Sedis Pontificem, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam claves regni cælestis suscipiens sacerdotii principatum tenuit, episcopatus causa mittatur. Debemus enim primatum in omnibus immortali conservationi (conversationi) tribuere, quæ totum mundum propriæ virtutis dominatione complevit, et nostro imperio orbem gubernandum servandumque commisit ». Hactenus ad Pulcheriam Galla Placidia.

164. Porro quo tempore hæ omnes datæ sint litteræ, accuratius pervestigandum est, ne quis putet de natali die Apostoli Petri, qui ubique et semper vicesima nona Junii celebrari consuevit, Valentinianum imperatorem in litteris ad Theodosium datis intellexisse, ubi ait : « Post venerabilem noctem diei Apostoli ». Nam eo tempore ne ipsa quidem Ephesina Synodus celebrata erat, in qua tot nefanda idem queritur esse commissa. Sed quæ alia dies solemnis Romæ principis Apostolorum ? Equidem puto debere intelligi de die dedicationis ejusdem basilicæ, quæ solemnissimo ritu solita est celebrari decima octava Novembris : ad quam existimamus retentos fuisse episcopos qui Synodo interfuerunt, vel ut exspectarent quid Theodosius ad datas ab eis litteras responderet; ut si placuisset illi generale Concilium (ut petierant) in Italia peragi, absque alia mora et viarum dispendio se eo omnes æque conferrent.

165. *Theodosius in Epistola ad Valentinianum suam ostendit pervicaciam.* — At quid primum Theodosius ad Leonis papæ et totius Synodi litteras responderit, licet non constet : ex illis tamen quas idem rescripsit ad Valentinianum Augustum, Gallam Placidiam, et Eudoxiam filiam Augustas, satis intelligi posse videtur. Audi vero litteras perbreves a Theodosio ad Valentinianum redditas [1] :

« Domino meo Valentiniano Augusto, Theodosius.

« Et Romam pervenisse tuam mansuetudinem, et petitionem oblatam a sene reverendissimo patriarcha, in ipso principio litterarum, ex tua majestate significatum est. Et de tua quidem incolumi in Romanam Urbem reversione gratias competentes divinæ majestati reddidimus, domine sanctissime fili, et venerabilis imperator. De his autem quæ dixit memoratus reverendissimus vir, indicatum est ad eumdem latius atque plenius (sicut arbitrati sumus) et cognovit nos in nulla parte a paterna religione et majorum traditione resiliisse. Nihil aliud volumus, quam sacramenta paterna per successionem nobis tradita inviolabiliter custodire. Propter hanc igitur causam, quoniam quosdam cognovimus sanctissimas Ecclesias nocibili novitate turbare, Synodum decrevimus Ephesi fieri. In præsentia quippe reverendissimorum episcoporum cum multa libertate, et integra veritate, et indigni sacerdotio amoti sunt; et qui judicati sunt esse digni, suscepti sunt. Nihil igitur ab his contrarium regulæ fidei, aut justitiæ factum esse cognoscimus. Omnis igitur contentio sacro judicio examinata est. Flavianus autem qui reus inventus est læsibilis novitatis, debitum excepit : et hoc remoto, omnis pax et omnis concordia regnat in Ecclesiis, et nihil aliud quam veritas viget ». Hactenus ipse.

166. Videsne, lector, quam difficile sit principes, cum semel tuendam susceperint injustam causam, ostensa licet veritate, in rectum iter flecti et revocari, quamvis millies certissimis testificationibus arguantur erroris? Consideras insuper, quam facile subdoli consiliarii animum principis, licet pium, falsis relationibus atque suasionibus in præceps agant? Ita plane hac ex parte infelicissimi principes deplorandi, qui et facilius in errorem inducantur, et difficilius corrigantur. Sed reliqua prosequamur. Sunt quidem ejusdem generis aliæ Theodosii litteræ, quas ad Gallam Placidiam, et ad filiam Eudoxiam reddidit : at non opus singulas recitare. Quæ autem Pulcheria ad S. Leonem rescripserit, ignoramus : quam tamen strenue ac fortiter adversus impios et impietatem egisse, dicemus anno sequenti.

167. *Gallæ Placidiæ obitus et laudes.* — Quod insuper ad Gallam Placidiam spectat : quoniam post litteras (ut vidimus) hoc anno datas tum ad Theodosium imperatorem, tum etiam ad Pulcheriam Augustam, nulla usquam de ipsa mentio habetur, haud diutius creditur fuisse superstes, sed extremum clausisse diem femina quidem magni consilii,

[1] Extant ante Conc. Chalc. tom. I. Concil.

et diversis agitata casibus, in qua potissimum enituit Christiana religio : quod et cusa numismata præ se ferunt, dum nomen Christi super dexterum gestasse brachium, unum ex iis docet[1]. Deo autem imperium acceptum tulisse, cælitus demissa corona voluit demonstrari : et nonnisi Crucis virtute insurgentes cohibuisse tyrannos, signum Victoriæ Crucem dextera tenentis ostendit. Maximo quidem damno Valentinianum orbatum fuisse matre, ejus posteriora in deteriora prolapsa, et in interitum tandem adducta facile declararunt.

In musivo opere super arcum majorem basilicæ S. Pauli memoria est Gallæ Placidiæ istis versibus.

PLACIDIÆ PIA MENS OPERIS DECUS HOC (faciebat).
SUADET PONTIFICIS STUDIO SPLENDERE LEONIS.

Porro ipsam quinto kalendas Decembris diem obiisse, sepultamque esse Ravennæ in Ecclesia sanctorum martyrum Nazarii et Celsi, adhucque extare monumentum ipsius fidem facit qui erudite scripsit res Ravennates Hieronymus Rubeus. Verum de Galla Placidia hactenus.

168. *Dioscori execrandum scelus, et lapsorum episcoporum status miserandus.* — Sed quid interea nefarius Dioscorus, cum reversus est Alexandriam ? Perinde ac si ad hoc unum natus esset, ut mortales omnes peccando superaret, et scelera perpetraret quæ nullus perditorum hactenus cogitasset, colligens paucorum episcoporum Concilium (haud enim plures, quod facinus exhorrerent, valuit impudens suæ impudentiæ atque dedecoris habere consortes), ausus est in S. Leonem Romanum Pontificem excommunicationis sententiam jaculare. Tali glorientur novatores antesignano, tantoque exultent auctore, qui primus a primario, cui subjectus erat, antistite, et a quo ducebat originem, et potestatem acceperat, rebellans, illo afflatus spiritu quem eructat infernus, ferre in eum sententiam anathematis ausus est. Testatur id quidem Liberatus diaconus[2]. Sed ipsa Acta Concilii Chalcedonensis hæc his verbis habent ex Theodori libello[3] :

169. « Hic autem sanctissimus, magis autem circa omnia ferocissimus (Dioscorus scilicet) in consuetudine habens leges prævaricari, nihil arbitrans quod ab ipso in sanctæ et sacræ memoriæ Flavianum commissum est, insuper ad mala majora se vertit. Excommunicationem faciens contra sanctissimum et beatissimum Apostolicæ Sedis magnæ Romæ episcopum, suasit subscribere, qui cum ipso de Ægypto exierunt, sanctissimis episcopis plus minus numero decem : neque enim plures ausi sunt exire cum ipso, propter ea, quæ ab ipso in Epheso contra leges peracta sunt; aliquoties comminans, aliquoties volentes decipiens. Unde lacrymantes atque gementes nefandæ illi chartæ subscripserunt ». Hæc ipse in libello Theodorus. Mirum dictu, longe majorem numerum episcoporum, qui Ephesi in Concilio hæresi Eutychianæ contra fidem Catholicam subscriberent, invenit Dioscorus, quam cum in Romanum Pontificem damnationis sententiam protulit : adeo enim omnes inauditum hactenus exhorruere facinus et sunt execrati portentum, ut licet hæretici facti essent, et Catholicæ fidei adversarii, veriti tamen sint majestatem sublimitatemque Apostolici throni. Sed audi Liberatum diaconum[1] : « Ægyptii, Thraces, et Palæstini episcopi (prætérquam in anathemate Leonis papæ) dioscorum sequebantur; Orientales, Pontici, et Asiani partes sanctæ memoriæ Flaviani : quod schisma permansit usque ad obitum Theodosii principis ». Hæc Liberatus.

170. Cæterum illi ipsi qui Dioscorum sectati fuerunt, sed inviti, postea autem ab eo facta detestati sunt; haud tamen tantæ erant animi constantiæ, ut licet ad suas sedes reversi essent, in ipsum facti pœnitentes insurgerent; sed jacturam sedium timentes, mœrorem silentio devorabant. Proh dolor ! eo statu reposita tunc erat Orientalis Ecclesia, ut non reperiretur qui ex adverso consurgeret contra nefandam impietatem, nec qui libere loquens, staret[2] pro muro domui Israel, quæ sua essent singulis quæritantibus, et non quæ Domini. Deplorat hæc quidem Theodoretus in Epistola hoc eodem tempore ad Joannem episcopum Germaniciæ scripta, qua cum fœda turpisque facies Orientalis Ecclesiæ exprimatur, ad rerum gestarum exactam scientiam hic eam describere, operæ pretium ducimus : sic enim se habet[3] :

171. « Priores litteras cum primum accepi, rescripsi : de rebus vero quæ in illis habentur, vel præsentibus, nihil boni sperare licet. Vereor enim omnino de apostasia et defectione. Dum enim illi qui lugent et dolent pro iis quæ (ut aiunt) Ephesi violenter gesta sunt, aliqua pœnitentia non corriguntur : sed potius persistentes in iis quæ impie ipsi ausi sunt, et superædificant injustitiam simul et impietatem : et quod cæteri neque illis consulunt, ut res ab illis audacter gestas damnent, et tanquam malas abrenuntient et vituperent; neque vitant eorum commercium, tanquam perseverantium in iniquitatibus : quid boni licet inde sperare ? Si enim laudarent quæ gesta sunt tanquam bene et recte se habentia, merito persisterent in iis quæ ab ipsis laudarentur : dum vero lugent (ut aiunt), et necessitate et vi ea fecisse dicunt : qua igitur de causa non refutant et abrenuntiant quæ impie et inique gesserunt ? sed potius quæ præsentia sunt, licet sint brevi tempore duratura, rebus futuris præponuntur.

172. « Cur etiam aperte mentiuntur, et aiunt nihil circa dogmata innovatum ? Propter quas cædes et magicas artes ego ejectus sum ? Alius quænam adulteria perpetravit ? Alius quæ sepulcra

[1] Num. aur. Lælii Pasqualini Rom. — [2] Liberat. diac. c. 12. — [3] Conc. Chalc. Act. I.

[1] Liberat. in Brev. c. 12. — [2] Ezech. XIII. — [3] Theodoret. Ep. CXXV.

effodit? Perspicuum est etiam Barbaris, quod propter dogmata me et alios ejecerunt. Dominum enim Domnum Antiochenum episcopum, quasi capitula non receperit (Cyrilli videlicet) deposuerunt optimi illi, omni laude digna ipsa vocantes, et persistere in illis confitentes. Ego enim eorum depositiones legi. Me vero tanquam hæresis principem damnaverunt, et alios similiter eadem de causa ejecerunt». Et inferius : « Non igitur ludant, atque impietatem occultent, quam linguis et manibus confirmarunt et aperte ostenderunt. Si vero hæc non ita se habent, dicant cædium causas, fateantur Salvatoris nostri naturarum distinctionem et unionem sine confusione : dicant quod etiam post unionem integra et divinitas et humanitas permansit. Deus non irridetur, etc. » Multa enim habet de instabilitate eorum pro aura spirante sese undequaque vertentium. Sic igitur infelices isti perinde atque in dogmatibus nihil esset innovatum, quod in Pseudo-Synodo Ephesina ab omnibus recepta esset Nicæna fides, gloriabantur Catholico nomine, cum tamen recentem Entychetis hæresim minime auderent condemnare. Cætera autem (ut quæque reddamus suis temporibus tempora) dicemus anno sequenti.

173. *Marinæ obitus.* — Hoc ipso anno sub eodem consulatu Protogenis et Asterii defunctam esse Marinam Arcadii filiam, Theodosii sororem, habet Marcellinus in Chronico : verum mendose ibi legitur Marina uxor Theodosii, dicenda soror : Eudocia enim uxor Theodosii erat, eademque etiam post obitum ejus superstes. Porro Marina ista laude dignissima (utpote alumna S. Pulcheriæ majoris natu sororis) in sanctæ virginitatis professione educata consenuit, atque diem in eodem vitæ instituto clausit extremum, admirante plane orbe terrarum, quod ipsa regia fuerit conversa in monasterium; de qua plane in Galliis S. Eucherius scribens ad Valerianum magna cum admiratione habuit mentionem, his verbis : « Nonnulli quoque ex recentioribus extiterunt, atque hac nostra tempestate principes, qui ad agnitionem veri regis propius accesserunt, summumque illum Dominum dominorum summa cordis contritione confessi sunt. Ad tantam divinæ majestatis reverentiam etiam uterque sexus ex aula exhibuit ». Hæc S. Eucherius alludens ad Theodosium ejusque sorores, ea scribens, cum nondum ille in deteriora prolapsus, egregium specimen sanctitatis edebat. At jam tantorum pertæsa malorum ad feliciora festinat oratio; diuque tristium narratione detenta, fatigataque immensarum Ecclesiæ cladium dictione, ad tranquilliora suspirat.

Anno periodi Græco-Romanæ 5942. — Olymp. 307. — Jesu Christi 449. — Leonis papæ 10. — Theodosii Jun. 48. et 42. Valentiniani III. 25.

1. *Consules.* — (1) Coss. *Fl. Asturius*, et *Fl. Protogenes.* Prior in Occidente creatus kalendis Januarii in Gallia iniit consulatum, ut liquet ex Epistola VI Sidonii Apollinaris a Baronio num. 1 recitata. In Diptycho Leodiens. legitur FL. ASTYRIVS. V. C. ET IVL. COM. ET MAG. VTRIVSQ. MIL. CONS. ORD. Ubi observandum, Y pro V veteres sæpe usurpasse. Hinc in Chronico Idacii, in quo non semel hujus consulis mentio, vocatur *Asturius*, et in Fastis græcis Heraclii, *Astyrius*. Ad hæc E et V aliquando alternant; indeque in inscriptione Reinesiana pag. 363, loco *Aruspicis*, ponitur *Arespex*, et in variis subscriptionibus loco Asturii, scribitur *Asterius*. Em. card. Norisius in Cenotaphiis Pisanis Dissert. IV, cap. 1, parag. 1, ostendit, Withemium in Appendice ad Diptycon Leodiense male confudisse *Fl. Asturium* hoc anno consulem cum *Turcio Rufio Asterio* anno CDXCIV consule ordinario. *Fl. Protogenes*, ut vocatur in Act. I Concil. Chalced., pag. 236, in Oriente creatus, quia ibidem dicitur *Fl. Protogene U. C. et qui fuerit nuntiatus, coss. sub die* VI *id. April.* quia sc. *Asturium* in Occidente consulem processisse, nondum Constantinopoli innotescebat. Inter viros illustres, qui comitati sunt *Marcianum Aug.* quando ingressus est Synodum Chalcedonensem, memoratur *gloriosissimus expræfectus, et exconsul, ac pa-*

(1) *Coss. Fl. Asturius et Fl. Protogenes*, Relandus : *Protogenes et Asterius*, Fasti Idatii et Victor : *Asturio et Protogene*, Marcellinus : *Protogene et Asterio*, Epistola S. Leonis papæ ad Flavianum in vetustis codicibus Ecclesiæ Veronensis, ut vidit Blanchinus : *Asturio et Protogene VV. CC. coss.*, Acta Concilii Constantinopolitani II, mense Aprilis, A. D. 449 : Concil. tom. III, pag. 1470. *Flavio Protogene viro clarissimo, et qui fuerit declaratus, consulibus.* Nempe nondum Constantinopoli vulgatum fuerat nomen consulis occidentalis, qui erat *Flavius Asturius.* Prosper vulgatus : *Asturio et Protogene.* Prosper Vaticanus Ms. *Astyrio, et Protegene.* Nonnulli inter recentiores Fastorum concinnatores habent : *Fl. Protogenes, Fl. Asturius*, alii *Turcius Secundus Asterius.* MANSI.

tricius Protogenes, ut videre est pag. 575 ejusdem Synodi.

2. *Variæ Epistolæ Theodoreti suis annis redditæ.* — A num. 1 ad 4. Epistola XCIV Theodoreti *ad Protogenem præfectum*, ut in inscriptione vocatur, data anno superiori, quo Theodoretus hæresis accusatus est, sicuti et Epistola XCIII deprecatoria *ad Senatorem patricium*, Epistola XCII deprecatoria *ad Anatolium patricium*, Epistola XCV deprecatoria *ad Antiochum præfectum*, ut ex dictis eo anno liquet. Epistola Theodoreti CXL *ad Vincomalum magistrum*, qua eum rogat, ut suo nomine gratias Augustis agat, et suadeat haberi Synodum, anno sequenti scripta. Epistola XCVII data *Sphoracio comiti* ad hunc vel sequentem annum referenda, sicuti Epistola XCIX *ad Florentium patricium*. Sed Epistola XLII ad *Constantium præfectum*, quæ est de relevandis Cyresticæ provinciæ tributis, scripta est anno CDXLV post promulgatam et executioni mandatam Novellam XXXIII *de relevatis adæratis vel donatis possessionibus*, datam *III idus Decemb. Theodosio Aug. XVIII, et Albino coss.*, id est, anno Christi CDXLIV.

3. *Litteræ S. Leonis in causa Eutychetis.* — A num. 4 ad 11. Sanctus *Leo* nondum edoctus ea, quæ anno superiori in Eutychetis causa gesta erant, scripsit ad Theodosium Augustum Epistolam XXI, quæ alias erat VII, recitatam a Baronio, in qua ait, presbyterum nota hæreseos non inurendum, nisi sensu, in quo peccaverit, clare exposito : « Sed cum presbytero hæreseos crimen intenderet, quem tamen sensum in eo arguerit, non evidenter expressit », sc. Eusebius Dorylensis episc. cujus libellum Eutyches ad sanctum Leonem miserat. Præterea idem Leo, cum nullas accepisset a Flaviano litteras, ad eum scripsit Epist. XX, quæ alias erat VIII, quæ extat etiam apud Baronium. In ea, ait Leo, lente exercenda judicia, cum maxime de rescindenda communione agitur, nec tam in errore confodiendo quam in emendando errantem laborandum, nec adeo animo indulgendum specie defendendæ veritatis, ut locus charitatis non sit.

4. *Flavianus duas de Eutychete ad Leonem scripsit Epistolas.* — Baronius anno DCXLVIII, n. 51 et seqq. scribit, *Flavianum* de damnato a se *Eutychete* certiorem reddidisse S. Leonem, et in hujus rei confirmationem recitat Epistolam II Flaviani inter Leoninas XX, alias VII, cujus initium : *Nulla res diaboli venena compescit*, quam primam esse existimabat, quæ cum secunda Flaviani fuerit, ad præsentem annum revocanda : superiori enim anno nihil a Flaviano scriptum, ut ibidem ostendimus. *Flavianus* autem hoc etiam anno rescripsit ad sanctum Leonem Epistolam suam secundam, quæ a Baronio hoc anno num. 8 et seqq. recitatur. Misit *Flavianus* cum sua ad Leonem Epistola prima Acta Constantinopolitanæ Synodi in causa *Eutychetis*. Sed cum tardius *Leoni* reddita fuisset, et nihil *Flavianus* de prima sua Epistola audiret, secundam scripsit, in qua prioris meminit, et Actorum, quæ simul direxerat. Baronius deceptus codicum præpostero ordine eam, quæ secundo scripta, primo scriptam credidit. Sed contrarium ex ipsius Epistolæ serie deducit Quesnellus in dissert. I de Vita S. Leonis Magni, quia videlicet hæc prioris meminit cum Actis Concilii Constantinopolitani missæ, et insuper ex Epistola XXXIV ad Flavianum data *Julii die* XXIII, ubi testatur Leo, se alteram illam Epistolam non accepisse, nisi legatis suis jam in Orientem profectis. Hi vero nondum Urbem reliquerant *Junii die* XVII, quemadmodum docent Epistolæ XXXII et XXXIV Leonis ad Flavianum; ex quibus inter se collatis apparet, inter hujus et illius scriptionem, legatos ad Synodum missos sese viæ dedisse. In his litteris scribit *Flavianus*, se secundum canonem in Eutychen animadvertisse, non indicta causa damnatum, ac ejus errores commemorat.

5. *Leo ad Flavianum de Eutyche scribit.* — Acceptis litteris *Flaviani, Leo* opem operamque suam adversus *Eutychetem* pollicetur : et per illustrem virum *Rhodanum* Epistolam mittit ordine XXII, quam primum Quesnellus publicavit, quam et secuta est alia ad Theodosium, quæ ordine est XXIII ; in qua Nicænæ fidei se inhærere profitetur, *Nestorii et Eutychis* dogmata condemnat, postulatque Synodum intra Italiam congregari. In ea ampliores litteras promittit per *Flaviani* nuntium, fuitque illa celebrata adeo ad Flavianum Epistola, alias ordine X, nunc XXIV, laudata Chalcedone, Patribus approbata, et retenta ad fidem Ecclesiæ *de Incarnatione Christi* explicandam, ut hac quasi Lydio lapide sincera adulterinaque fides probetur.

6. *Conventus Constantinopolitanus in causa Eutychis.* — A num. 11 ad 22. Dum *Leo* et *Flavianus* bono Ecclesiæ consulunt, *Eutyches* libellos supplices dat imperatori, Actaque Synodi Constantinopolitanæ anno superiori habitæ diminuta falsataque arguit. Imperator *Chrysaphii* eunuchi sermonibus deceptus, retractari Acta jubet, et videre an quid omissum, mutilum, adulteratumque reperiatur. Quamobrem eosdem episcopos, qui anno superiori Synodum fecerant, jubet iterum cogi, sed illis Thalassium episcopum Cæsareæ in Cappadocia præficit, amoto Flaviano Constantinopolitano, cui jus sedendi aufertur. *Concilium II Constantinopolitanum* vocatur a Baronio, a Quesnello vero laudato *Appendix Synodi* superiori anno Constantinopoli habitæ, vel *Concilii œcumenici prœludium*, quod ad kalendas Aug. indictum videbimus. Quinto itaque idus Aprilis cœpta est Synodus : ad examen Acta revocantur : nihil depravatum aut immutatum reperitur, omniaque uti gesta erant, ita scripta esse omnes approbant. Constantinus reverendus diaconus dixit : « Eutyches, dum legeretur damnatio, appellavit sanctum Concilium sanctissimi episcopi Romani, Alexandrini, et Hierosolymitani et Thessalonicensis », ut legitur in Act. I Concil. Chalced. De Antiocheno episcopo silentium : quia episcopi hujus diœceseos Nestorianismi suspecti erant.

7. *Dioscorus aliam Synodum in causa Euty-*

chis postulat. — *Eutyches*, dum hac via omnes aditus interclusos intelligit, *Dioscori* episcopi Alexandrini *Flaviano* inimici patrocinium implorat. *Dioscorus* ad imperatorem scribit, aliamque Synodum postulat, cui per litteras imperatoris jubetur præsidere, rejecto ex illo cœtu *Theodoreto*, qui Dioscoro infensus erat, et Eutychianæ doctrinæ aperte contrarius. Synodum prius meditatam, etiam ante conventum Constantinopolitanum, arbitratur Quesnellus citatus. Nam dum consuleretur de procuratoribus *Eutychis* admittendis, qui sc. criminis accusabatur, et eam ob rem ipsum episcopi adesse vellent, *Meliphtongus* episcopus eum quidem præsentem volebat, posse tamen per procuratores audiri, si ita Augusto visum; rem sc. iterum examini subjiciendam, quoniam imperator jusserat universalem Synodum fieri : « Præcipue quia universalem præcepit fieri Synodum, et necesse est majores causas in illud reservare Concilium », ut legitur Act. I Concil. Chalced. Hæc de Synodo jam indicta disserebat Meliphtongus *V idus Aprilis;* ex eoque liquet, errorem, quod tamen Baronius num. 25 putavit, non irrepsisse in diem, quo datæ sunt litteræ Theodosii ad Dioscorum, *III kal. April.* Imo litteras ejusdem Theodosii de convocatione Synodi receperat Leo *III idus Maii*, quas missas ante mensem solidum oportuit, quod Leo testatur in Epistola XXVII, alias XIII, cap. 4 ad Pulcheriam scribens. Sed ea, quæ prius ab Augusto ordinata fuerant, postea immutata haud dubium est, inquit Quesnellus loco citato. Porro quod Baronius num. 31 ex Nicephoro lib. 14, cap. 47 refert, *Eudociam*, sc. Augustam, excitatam fuisse a *Chrysaphio* eunucho adversus Flavianum, quod et Theophanes asserit, verum non esse existimo, quia prioribus saltem hujus anni mensibus jam illa ab aula aberat, et Pulcheria rerum summam administrabat. Quamobrem S. Leo ad Pulcheriam scripsit Epistolam citatam XXVII, datam *idibus Junii* præsentis anni, qua ejus zelum adversus *Eutychen* laudat, ideoque non *Eudocia*, sed *Pulcheria* in aula versabatur.

8. *Theodoretus anxius de successu futuræ Synodi.* — A num. 22 ad 77. Evocatoria Pseudo-Synodi Ephesinæ data est *III kalend. Aprilis*, ut ad kalendas Augusti inciperetur. Ejus indictione audita *Theodoretus*, qui credebat imperatorem consilium de ea celebranda deposuisse, ex quo reconciliatus fuerat cum Flaviano, scripsit Epistolam CXII ad *Domnum* Antiochiæ episcopum a Baronio num. 22 recitatam, in qua suam de capitibus S. Cyrilli sibi non probatis pertinaciam ostendit. Ex ea Epistola liquet, quanta tunc temporis Orientalium episcoporum dissensio fuerit, aliis pro *Cyrillo* stantibus, aliis contra eum.

9. *Præsides Pseudo-Synodi Ephesinæ.* — Cum sanctus Leo Theodosium a cogendo Concilio avocare non potuisset, misit qui suas vices gererent : « Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam fratres nostros Julium episcopum et Renatum presbyterum tituli sancti Clementis, sed et filium meum Hilarum diaconum vice nostra direximus, quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus fides nobis est probata, sociavimus », inquit Leo in Epistola XXIV ad Flavianum, quæ alias erat X, data *idibus Junii*, et recitata a Baronio num. 45 et seqq. Celeberrima hæc Epistola olim integra in Ecclesia Romana tempore *Adventus* legebatur, quod etiam in Ecclesiis Galliarum factitatum esse eruit Quesnellus citatus Ms. codice Bibliothecæ Regiæ. Legati illi fuere *Julius* episcopus Puteolanus et *Hilarus* archidiaconus. *Renatus* vero presbyter, qui cum illis missus fuerat, in Delo insula morte præventus est, ut testatur auctor Breviculi Eutychianistarum : « Interfuerunt etiam vicarii ab Apostolica Sede directi, Julius Puteolanus episcopus, Hilarus archidiaconus, quia presbyter Renatus in Delo insula morte præventus est ». Baronius num. 37 *Julium* vocat *Julianum* episcopum Puteolanum, eamque in rem laudat Marianum Scotum in Chronico. Verum in hodiernis codicibus hujus Chronographi, non *Julianus*, sed *Julius* legitur, eamque lectionem confirmant Mss. codices Epistolæ ad Flavianum, Evagrius lib. 1, cap. 10, Nicephorus lib. 14, c. 47, Prosper in Chronico, Anastasius aliique. Nonnisi itaque per errorem librariorum in aliquibus codicibus Mss. *Julianus*, loco *Julii* habetur. Valesius in Notis ad Evagrium citatum, et Quesnellus in Notis ad Epistolam XXIV Leonis ad Flavianum contendunt, non *Julianum Puteolanum* episcop., sed *Julianum Coensem* episcopum Synodo Ephesinæ vice Leonis interfuisse, indeque Valesius in Evagrio, non *Julii*, sed *Juliani* nomen legendum esse arbitratur. Verum, ut animadvertit Baluzius in Præfatione ad Acta Concil. Chalced., num. 30, in Gestis Concilii Chalced., ubi gesta prædatoriæ Synodi Ephesinæ referuntur, vicarius papæ Leonis constanter vocatur *Julius* in omnibus antiquis Mss. nisi aliquando loca corrupta sint. Quod si *Julianus Coensis* huic Synodo interfuisset, Acta quæ Hilari diaconi et Dulcitii notarii meminere, illius quoque mentionem facerent. Denique supersunt plures *Juliani Coensis* ad Leonem Epistolæ, et plures hujus ad Coensem, in illisque nullum de præsidentia Coensis verbum habetur.

10. *Renatus unus e legatis ante coactam Synodum mortuus.* — Quesnellus quidem fatetur, *Julium* episcopum *Puteolanum* Roma missum esse ad Synodum; cum in Epistolis Leonis sæpius cum aliis legatis commemoretur, sed contendit, non eum, sed *Julianum Coensem* Synodo interfuisse; vel quod *Julius* vita functus sit, antequam ea inchoaretur, vel aliud quid impedimento fuerit, ne Ephesum accederet. At si *Julianus* in locum ejus subrogatus fuisset; hujus substitutionis aliqua in Actis mentio esset; præsertim cum præ maximarum sedium antistitibus vicariatum illum obtinuisset. Præterea Quesnellus ibidem vult, *Renatum* Synodo interfuisse, et auctorem Breviculi Eutychianistarum, qui eum ante Synodum mortuum asserit, incertis rumoribus scriptisque deceptum; quod Theodoretus scribat Epistolam CXVI ad Renatum

presbyterum, quasi interfuisset Latrocinali Synodo, et inde Romam revertisset. Verum cum Acta a *Renati* nomine semper abstineant, manifestum est, eum huc non pervenisse, falsamque esse illius Epistolæ inscriptionem; qui errores a veteribus librariis frequenter commissi. Cum vero ex ejus Epistolæ lectione pateat, eamdem ad unum ex legatis, cujus « omnes justitiam, zelum, libertatem, et adversus iniquitatem injectas minas » decantarent, ut ait Theodoretus, scriptam, existimo eam ad *Hilarum diaconum* legatum datam esse, de quo Prosper in Chronico, recitata Flaviani damnatione, ait : « Reclamante Hilaro diacono Ecclesiæ Romanæ, qui vices Leonis papæ cum Julio episcopo Puteolano a Sede Apostolica fuerat destinatus »; ubi etiam vides Prosperum, qui tunc Romæ erat, nullam Renati mentionem facere. Vel dici potest cum Baluzio citato, hujus erroris hanc originem esse. Theodoretus litteris imperatoris ad hanc Synodum accedere prohibitus est, et ab urbe Ephesina Theodoretus distabat triginta quinque dierum spatio, ut ipsemet scribit ad S. Leonem in Epist. CXXIII. Quare mirum videri non debet, impositum illi fuisse per incuriam aut ignorantiam eorum, qui cum de rebus in Synodo gestis certiorem fecerunt, qui cætera quidem veri, in nomine *Renati* fuerint falsi.

11. *Pseudo-Synodi Ephesinæ synopsis.* — A num. 77 ad 114. Synodus *Ephesina*, quæ ad kalendas Augustas indicta fuerat, cœpta est tantum die VIII ejusdem mensis. Eidem interfuere CXXX episcopi, præseditque *Dioscorus* episcopus Alexandrinus. *Eutyches* introductus continuo confessionem fidei proposuit, falsitatis et simulationis plenam, et ambage verborum perplexam. Retractata deinde Acta ejus condemnationis, isque declaratus innocens, et solutus ab excommunicationis vinculo. *Flavianus* vindex fidei condemnatur cum *Eusebio* Dorylæi episcopo, plurimique Pontifices proscripti condemnatique, inter quos *Ibas* Edessenus episcopus, *Theodoretus* Cyrensis, et ultimus omnium *Domnus* Antiochenus. *Flavianus* appellationem interposuit, ob idque indignis modis acceptus; adeo ut vi plagarum animam exhalarit. In tanta rerum desperatione legati obfirmate restiterunt conatibus hæreticorum adversus condemnationem *Flaviani*, indeque in custodiam dati. Quæ omnia fuse ex Actis publicis a Baronio narrantur.

12. *Ibas ab episcopatu Edesseno dejectus.* — *Ibas* prioribus hujus anni mensibus absolutus fuerat in *judicio* Berytensi, ac postea in *judicio* Tyriensi, quod utrumque huc revocandum esse anno superiori demonstravimus. Cæterum non modo clerici ejus accusatores ab inita cum eodem pace, de qua ibidem egimus, resilierunt; verum etiam iidem episcopi, qui *Ibam* absolverant, ipsum eodem anno damnarunt, et sede episcopali dejecerunt in hac Synodo Ephesina. *Eustathius* Beryti episcopus, Act. X Synodi Chalced., interrogatus de iis, quæ contra *Ibam* apud Ephesum gesta fuerant, respondit : *Quia introduxerunt tres, et sex, et duodecim testes, propter dictionem, quam dixit*, hoc est, non invideo Christo facto Deo. *Hic est Phothius episcopus*, etc. Ex his colligit Emin. card. Norisius in Dissert. IV de anno et epochis Syro-Macedonum causam *Ibæ* post diem VIII Augusti, qua, jam incumbente nocte, sanctus *Flavianus* damnatus fuit in latrocinali Synodo Ephesina, discussam iterum fuisse. Hoc etiam in eadem Act. X, prodit Theophilus Ibæ accusator : « Relegantur, inquit, quæ in Epheso in ultimum de Iba reverendissimo episcopo gesta sunt ». Itaque gesta apud Ephesum in causa Ibæ posteriora fuere utroque *judicio*, Tyrio et Berytensi. Hoc ipsum diserte tradunt Patres Synodi V, in Collat. 6, ubi Gestis apud Tyrum recitatis, hæc statim addunt : « Cum hæc ita judicata essent, et finem non suscepissent, sicut est invenire ex his, quæ postea mota sunt », nempe apud Ephesum, « ejicitur Ibas ab episcopatu, nec non etiam Domnus Antiochiæ episcopus ». Et rursus Collat. 8 cum dixissent, *Ibam* apud sanctum Flavianum antistitem CP. et imperatorem Theodosium accusatum fuisse, inquiunt, « qui et causæ examinationem delegaverunt Photio episcopo Tyri, et Eustathio episcopo Berytorum civitatis ». Postea vero, videlicet apud Ephesum, *inculpatus idem Ibas ab episcopatu dejectus est.* Cum autem Ibas mense Augusto in Concilio Ephesino sede depulsus fuerit, neutiquam proximis kalendis Septembris ejusdem causa discussa fuit; sed illud judicium mense circiter Februario hujus anni habitum; et Indictionem II una cum mense Septembri memoratis Actis fallaci manu præfixam fuisse, docte collegit Card. Norisius citatus. Hinc quæ Baronius anno præcedenti a num. 57 ad 84 de utroque Conventu habet, huc transferenda.

13. *Ordinatio Maximi patriarchæ Antiocheni vitiosa fuit.* — *Domnus* patriarcha Antiochenus, quem dignitate motum diximus, sedit *annos octo*, juxta Nicephorum in Chronico, et Tabulas Theophanis, eique *Maximus* suffectus est. Porro legati Sedis Apostolicæ in Act. X Concil. Chalced. diserte asserunt, hujus ordinationem Ephesinæ Synodi non esse accensendam, eamque fuisse Leonis papæ mentem; cum ex una parte omnia, quæ ibi acta sunt, irrita esse judicavit, et ex alia *Maximum* in suam communionem recepit. Verba legatorum in aliquibus corrupta emendare tentarunt Marca lib. 3 de Concordia cap. 14, num. 1, et Quesnellus in Dissert. *de Causa Domni episcopi*, num. 29 et seq. Ordinationi *Maximi* duo inter alia vitia inerant, unum quod *Domnus* ab impia Synodo Ephesina damnatus esset : alterum quod ordinatio illa adversus Nicænos canones, Apostolicos et Constantinopolitanos ab *Anatolio* peracta fuisset; cui tamen Leo connivere voluit ob pacis studium, ut ipsemet in Epistola ad Marcianum Aug. data *XI kalend. Junii Herculano clarissimo consule*, anno sc. CDLII, declarat : « Neque sibi æstimet licuisse (nempe Anatolius) quod Antiochenæ Ecclesiæ sine ullo exemplo, contra statuta Canonum, episcopum ordinare præsumpsit : quod nos amore reparandæ fidei et

pacis studio retractare cessavimus ». Nisi enim Leo benigne se gessisset in Maximum, ejus ordinationem retractare potuisset, ut ex laudatis verbis Marca deducit. Facundus lib. 5, cap. 3, scribit *Maximum* Antiochenum, et *Juvenalem* Hierosolymitanum, vel dogmate, vel communione pollutos ante fuisse. Sed quoad *Maximum*, vel pura puta Nestorianorum, quod illic Facundus insinuat, calumnia fuit, vel Facundi ipsius mera suspicio, inde nata, inquit Quesnellus, quod *Maximum* et ab Eutychianis ordinatum, et consequenter eorum saltem communione infectum putavit; cum tamen ab *Anatolio*, teste sancto Leone, fuerit ordinatus. Verum quod ambitiose et contra consuetudinem ab *Anatolio* Constantinopolitano episcopo præsumptum, ab Acacio ejusdem sedis episcopo, Zenonis imp. jussu postea præstitum, ut suo loco videbimus.

14. *S. Flavianus martyr moritur.* — Sanctus *Flavianus* mortuus est *Epipæ*, quo amandatus fuerat in exilium, ut habet Marcellinus sub hujus anni coss., *seu superveniente, seu ingesta morte;* variæ enim hac de re sunt scriptorum sententiæ. Aliqui tradunt, eum in ipso Synodi loco interfectum esse a *Barsuma* et suis monachis, aliique postriduum ex acceptis plagis interiisse. Porro *Hypepa* seu *Epipa* civitas est Lydiæ. Colitur a Græcis die XVIII mensis Februarii; sed certum est, eum hoc anno longe post illum mensem animam Deo reddidisse. Sedit annum unum, et menses decem, ut suo loco diximus. Ordinatus enim fuerat anno CDXLVII. post diem XXIV Octobris, menseque Augusto depositus est. Ejus elogium historicum exhibet Henschenius ad diem XVIII Februarii.

15. *Theodoretus in episcopatum Cyrensem restituitur.* — A num. 114 ad 167. *Theodoretus* nuntiis de sua depositione acceptis, de ea ad Sedem Apostolicam appellavit, et Epistolam CXIII ad Leonem papam scripsit, quam Baronius num. 115 et seqq. recitat. Scripsit et ad unum e legatis, qui Synodo Ephesinæ præfuerant Epistolam CXVI, cujus tamen titulus depravatus. *Renatus* enim, cui ea inscripta, ante Synodi celebrationem e vivis abiit, ut jam dixi. Baronius, qui num. 125 et seqq. eam refert, *Renatum* Concilio interfuisse credidit, recitatque alias Theodoreti litteras ad diversos datas. Verum Epistola ad *Sporacium* comitem domesticorum, quæ est de Nestorio, quamque Sirmondus librum appellavit, supposita fuit Theodoreto, ut jam sæpius diximus. *Theodoretus* sedi suæ restitutus est, vel expresso judicio Concilii Romani, de quo mox, vel rescissa reprobataque Pseudo Synodo Ephesina, vel data receptaque communione.

16. *Synodus Romana qua Ephesina reprobata est mense Octobri habita.* — *Valentinianus* imp. Theodosio Augusto Epistolam scripsit sine die et consule, a Baronio num. 157 et seq. recitatam, in qua ait : Se post venerabilem noctem diei Apostoli rogatum esse a sancto Leone, ut ad *Theodosium* scriberet. Hanc Epistolam hoc anno datam, et solemnitatem illam principis Apostolorum aliam non fuisse, quam dedicationem Basilicæ sancti Petri die XVIII Novemb. celebrari solitam, autumavit Baronius. Unde concludit, *Conventum* a Valentiniano notatum in ea Epistola, alium non esse, quam Synodum episcoporum hoc anno Romæ habitam post Ephesinum latrocinium, cujus decreta ibidem improbata rejectaque : quam sententiam omnes passim amplexi sunt. Verum, ut animadvertit Quesnellus citatus, non videtur verosimile episcopos, qui ad tertium kalendas Octobris ex consuetudine Romana in Urbe convenire soliti erant, per quinquaginta dies Synodum habuisse; præsertim cum jam a die XV Octob. Romana Synodus absoluta videatur, datis scil. ex ea ad Orientales partes litteris.

17. *Valentinianus fuit Romæ die Cathedræ S. Petri.* — Existimo itaque *Valentinianum* cum matre *Placidia*, Eudoxiaque uxore Romam anno tantum sequenti venisse ad tumulum Apostolorum, non quidem paulo ante hujus sancti Apostoli natalem diem, ut interpretatur Quesnellus, sed paulo ante Festum Cathedræ S. Petri Antiochiæ die XXII Februarii antiquitus, uti etiam hodie, celebrari solitum. Anno enim sequenti *Valentinianus III* nonas Martii Romæ emisit Constitutionem *de indulgentiis debitorum,* quæ lib. 2 Novel., tit. 7 refertur, Romæque etiam fuit maxima parte anni CDLI, ut ex variis Novellis ibidem ab eo datis liquet. Denique mors *Placidiæ* Augustæ, quæ exeunte anno sequenti Romæ contigit, *Valentinianum* et Augustas eo tantum anno Romam se contulisse ostendit; præsertim cum currenti anno *XV kal. Julias Ravennæ* adhuc fuerit Valentinianus, ut constat ex Novella de XXX annorum præscriptione, in Urbe lata. Si itaque præfata Epistola a Valentiniano anno sequenti scripta, ut fatetur Quesnellus, dies Apostoli, cujus in ea mentio, non potest esse Natale S. Petri, quod die XXX mensis Junii celebratur. Est itaque Natale illud memoratum in veteri membrana apud Bucherium in opere de Doct. Temp. in qua legitur : *Octavo kalendas Martii Natale Petri de Cathedra.*

18. *Valentinianum loqui de Festo Cathedræ S. Petri magis probatur.* — Illud eo magis dicendum, quod in Epistola sua ad Theodosium, eodem tempore, eademque de causa scripta, et a Baronio num. 159 et seqq. recitata, *Galla Placidia* Augusta Valentiniani mater de Flaviano quasi adhuc superstite loquatur : *In statu sacerdotis illæso manente per omnia Flaviano*, qui tamen exeunte mense Augusto currentis anni depositus fuerat, et non multo post crudeliter occisus, quod anno sequenti mense Junio ignorari non potuit ab imperatore et ejus matre; cum sanctus Leo in Epistola LII ad Theodosium Aug., quæ alias erat XXXII, *data XVI kalendas Augusti Valentiniano VII et Avenio coss.* anno nempe sequenti, consensum suum ad ordinationem *Anatolii* successoris Flaviani suspendat, et Eudoxia Aug. in litteris ad Theodosium cum Epistolis Valentiniani conjugis et Placidiæ Constantinopolim missis, dicat Leonem papam sibi signifi-

casse *Flavianum* ab episcopo Alexandrino expulsum fuisse. Cum igitur mense Junio exeunte anni CDL, cædes Flaviani Romæ cognita et explorata fuisse videatur, Concilium episcoporum, quod ibidem eo anno celebratum esse recte conjicit Quesnellus, mense Februario illius anni, forsanque *Valentiniani* Augusti occasione, congregatum, non autem mense Julio, ut perperam Quesnellus arbitratus est.

19. *Synodus Romana anno sequenti habita.* — Sanctus Leo anno sequenti obviam factus est *Valentiniano*, Placidiæ, Eudoxiæque cum episcoporum cœtu, simulque *Augustum* Augustasque obtestati sunt, ut litteris apud *Theodosium* agerent pro fidei causa, quod non difficulter impetrarunt. Libellus Synodicus, postquam de Synodo Romana hoc anno adversus latrocinium Ephesinum coacta sermonem habuit, alterius Synodi Romanæ his verbis meminit : « Idem Leo Romæ convocata Synodo admonitionis scripta transmisit imperatori Marciano, cum imperator Theodosius res terrenas jam reliquisset, et ut convocata Synodo Flaviani causa cognosceretur ». Quare Abundius, Asterius, Basilius, et Senator, qui anno sequenti die XVII mensis Julii in Orientem legati missi sunt, ut liquet ex Epistola Leonis ad Theodosium, quæ ordine est LII, quæque data dicitur *XVI kalend. Augusti*, *Valentiniano VII et Avieno coss.* in aliqua Synodo Romana deputati non sunt, ut credidit Quesnellus; cum Leo anno sequenti Synodum Romanam, cujus mentio in libello Synodico, non convocarit in causa Flaviani, nisi jam imperante Marciano, et intra tam breve tempus non videatur Leo duas Synodos Romanas indixisse.

20. *Moritur Placidia Augusta.* — Ad num. 167. *Galla Placidia* Augusta Valentiniani imp. mater anno tantum sequenti ad Deum migravit, teste Prospero, qui in Chronico, *Valentiniano VII et Avieno coss.*, anno sc. CDL, habet : *Placidia defuncta est quinto kalendas Decembris.* Eumdem annum exhibet Pseudo-Prosper in Chronico imperiali. Quare erraruut Sigebertus et Idacius in Chronicis, qui ejus mortem in annum CDLI differunt. Cum autem uterque scribat, eam *Romæ* mortuam, et Hieronymus Rubeus in Historia Ravennatensi testetur, eam Ravennæ sepultam esse, et adhuc extare monumentum ejus corpus Roma post mortem Ravennam deportatum fuit. Porro hallucinatur Ducangius in familiis Byzantinis, ubi ait extare Gregorii Eliberitani episcopi librum *de fide*, Gallæ Placidiæ inscriptum : liber enim ille *Gallæ* secundæ Theodosii Magni uxori dicatus fuit, non vero *Gallæ Placidiæ;* cum Gregorius eo imperante floruerit, et, ut intelligitur ex sancto Hieronymo lib. de Script. Ecclesiast. cap. 105, anno CCCXCII adhuc in vivis fuerit. Vide quæ de eo scripsi anno CCCLXXXVIII. Baronius refert nummum Gallæ Placidiæ Augustæ, in cujus postica legitur vot. XX, mult. XXX ; sed is in vicennalibus Valentiniani filii ejus percussus fuit. Ex quo intelligimus, quæ in nummis imperatorum vel Augustarum habentur, non semper referri ad eos, in quorum gratiam cusi sunt.

21. *Angli et Saxones in Britanniam veniunt.* — Beda in Recapitulatione Historiæ gentis Anglorum scribit : « Anno CDXLIX, Marcianus cum Valentiniano imperium suscipiens septem annos tenuit, quorum tempore Angli a Britonibus accersiti Britanniam adierunt ». Verum Marcianus anno tantum sequenti Theodosio successit, annoque CDLVII, non vero antecedenti, mortuus est. Beda itaque, qui etiam lib. 2, cap. 1, mortem Gregorii Magni perperam cum anno DCV copulavit, res quidem gentis suæ accurate calluit, sed in exteris narrandis quandoque erravit, quod et de Gregorio Turonensi sæpe videbimus. Quod qui non observarunt, adventum Anglorum in Britanniam ab hoc anno removerunt, Bedam non minus in hac epocha, quam in initio imperii Marciani referendis deceptum esse existimantes. Eos in hac opinione confirmavit, quod in Hist. lib. 1, cap. 15, tradit : « Anno ab Incarnatione Domini quadringentesimo nono, Marcianus cum Valentiano XLVI ab Augusto regnum adeptus septem annis tenuit. Tunc Anglorum sive Saxonum gens invitata a rege præfato (sc. Wortigerno) in Britanniam tribus longis navibus advehitur, et in Orientali parte insulæ jubente eodem rege locum manendi quasi pro patria pugnatura, re autem vera hanc expugnatura suscepit. Inito ergo certamine cum hostibus, qui ab Aquilone ad aciem venerant, victoriam sumpsere Saxones ». Sed utrobique male. Librarii enim posuere *anno* CDIX pro *anno* CDXLIX, et ipsemet Beda Marciani imperium citius quam par erat, inchoavit; Anglos vero et Saxones hoc anno in Britanniam descendisse, non solum Beda; sed etiam Ethelwerdus lib. 1, Malmesburiensis lib. de Reg. cap. 1, Huntindoniensis lib. 2, Florilegus, Chronographus Saxo, et meliores Historici rerum Anglicarum uno consensu docent. In ipso adventu inierunt certamen contra *Pictos et Scotos*, sed hi tandem fuga saluti suæ consuluerunt. Britannos inter et Anglo-Saxones conventum, ut hi « invictis umbonibus sudores suos patriæ impenderent, recepturi emolumenta militiæ ab his, quorum saluti vigilias prætenderent », inquit Malmesburiensis citatus.

22. *Hengisto et Horsa ducibus.* — « Advenerant autem », pergit Beda, « de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis. De Vitarum origine sunt Cantuarii et Vectuarii ; hoc est ea gens, quæ Vectam tenet insulam, et ea quæ usque hodie in provincia Occidentalium Saxonum Vitarum natio nominatur, posita contra ipsam insulam Vectam. De Saxonibus, id est, ea regione, quæ nunc antiquorum Saxonum cognominatur, venere Orientales Saxones, Meridiani Saxones, Occidui Saxones. Porro de Anglis, hoc est, de illa patria, quæ Angulus dicitur, et ab eo tempore usque hodie manere desertus inter provincias Vitarum et Saxonum perhibetur, Orientales Angli, Mercii, tota Nordanymbrorum progenies, id est, illarum gentium, quæ ad Boream Humbri fluminis inhabitant, cæterique Anglorum populi orti sunt. Duces fuisse perhibentur eorum primi, duo

fratres Hengist, et Horsa ». *Saxones* habitabant regiones vicinas Oceano ad ostium Albis fluvii, ubi postea ædificata sunt Hamburgum, Lubeca, et Brema. *Angli* a ducatu Slevicensi inter Holsatiam, ab antiquis Saxonibus habitatam, et Juttiam siti, profecti sunt, ut ex laudatis Bedæ verbis colligitur, et Ethelwerdus pag. 833 clare explicat : « Porro, inquit, Anglia vetus sita est inter Saxones et Giotos habens oppidum capitale quod sermone Saxonico Sleswic nuncupatur, secundum vero Danos Haithaby ». Legendus etiam Camdenus pag. 93. Juttæ, corrupte Vitæ a Beda appellati, venere e Juttia, hodie Juthlandia, ad Septentrionalem Cimbricæ Chersonesi partem posita. Hique regnum Kontii, Vectam insulam et Sudhantonium occuparunt. Tres hi populi, qui hoc anno in Britanniam venere, quos unam gentem fuisse, ex Beda, aliisque colligitur, progressu temporis Britanniam in septem regna distribuerunt, Eptarchiamque constituerunt. Baronius anno CDLXXVII, num. 30, et anno CDXCIV, num. 49 epocham adventus Anglorum in Britanniam ab imperio Marciani deducit, deceptus scilicet duobus locis Bedæ laudatis, nullibique de eorum adventu ex professo agit. Denique Bedam, in temporum intervallis dimetiendis, Anglorum in Britanniam adventum, ab anno CDLXVII deducere, quod tunc primum in eam vocati fuerint, eo Christi anno monstravi.

23. *Dioscorus S. Leonem excommunicat.* — Ad num. 158 et seq. *Dioscorus* ira ac vindicta impotens facinus intentatum aggreditur ; *sanctum Leonem* a communione Ecclesiæ abscindit, re cum decem episcopis, quos sibi comites adsciverat, peracta. Verum id factum non post Pseudo-Synodum Ephesinam, ut putavit Baronius, sed anno CDLI Nicææ ubi Concilium generale coactum fuerat, antequam Chalcedonem transferretur. Theodorus enim diaconus Alexandrinus, in suo libello contra Dioscorum exhibito, et recitato Act. III Concil. Chalced., loquens de gestis a Dioscoro, dum Nicææ Synodus haberetur, ait : « Ostendam eum omnia, quæ dicta sunt, perpetrasse, necnon etiam contra gestum in metropoli Nicæa Concilium temerarium extitisse. Hic namque sanctissimus, magis autem circa omnia ferocissimus, in consuetudine habens leges prævaricari, nihil arbitrans, quod ab ipso in sanctæ et sacræ memoriæ Flavianum commissum est, insuper ad mala majora se vertit. Excommunicationem namque faciens contra sanctissimum et beatissimum Apostolicæ Sedis magnæ Romæ episcopum suasit subscribere eis, qui cum ipso de Ægypto exierunt, sanctissimis episcopis plus minus numero decem (neque enim ampliores ausi sunt exire cum ipso, propter ea quæ ab ipso in Epheso contra leges peracta sunt) aliquoties comminans, aliquoties nolentes decipiens : unde lacrymantes atque gementes, nefandæ illi chartæ subscripserunt ». Quare Liberatus cap. 12 cujus hæc verba Baronius recitat : « Ægyptii, Thraces, et Palæstini episcopi Dioscorum sequebantur. Orientales, Pontici, et Asiani, sanctæ memoriæ Flavianum. Quod schisma permansit usque ad obitum Theodosii principis », ad hanc excommunicationem non respicit ; cum loquatur de re ante Theodosii mortem gesta, et nonnisi eo mortuo, *Dioscorus* crimen illud admiserit. Legati Sedis Apostolicæ in III Act. Concil. Chalced., pag. 425, hujus facinoris Dioscori his verbis meminerunt : « Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit (præsumpsit enim et excommunicationem dictare adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem) insuper etiam multi libelli, etc. »

Judicia *Tyrium* et *Berytense* ad hunc annum CDXLIX pertinent, ut anno superiori num. 9 ostensum.

LEONIS ANNUS 11. — CHRISTI 450.

1. *Annus benignitatis.* — Quinquagesimus post quadringentesimum Domini illuxit annus, Jubilei numero consecratus, faustus et felix : quo depulsis tandem tenebris, cælitus missa lux obtectas caligine Orientales illustravit oras, et Occidentales mœrore squallentes exhilaravit. Etenim moritur Theodosius imperator, cujus favore impietas mirum in modum invaluerat ; ac neci traditur malorum omnium Chrysaphius auctor, et inventor hæresis Eutyches exulat, atque ad damnationem Dioscori jam judi-

cium præparatur. Ut plane Propheticum illud licuerit occinere canticum [1] : « Quomodo cessavit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium ». Tot igitur donis, tantisque muneribus divinitus impertitis circumagitur præsens annus, dicendus plane præ bonorum fecunditate : Annus benignitatis ; cui et aptari potest illud Davidicum [2] : « Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, et campi tui replebuntur ubertate » : cum, evulsis zizaniis, valles abundarunt frumento, et induti sunt arietes ovium, lapsis nimirum episcopis per pœnitentiam restitutis. Tam itaque felix annus aperitur consulibus Valentiniano septimum cum Avieno collega, de quo pluribus meminit Sidonius ad Heronium [3]. Sed quo ordine cuncta hæc a Deo sint hoc anno dona concessa, jam aggredimur enarrare.

2. *Leonis ad Pulcheriam et archimandritas litteræ.* — Magna illa pietate insignis Augusta Pulcheria virgo (cui sicut Nestorii, ita et Eutychetis damnationem acceptam fert Summus Pontifex Leo) cum hactenus ob domesticas quas vidimus simultates vitam agens pæne monasticam, procul a negotiis sese in Hebdomo continuerit : mox instar Deboræ, ubi deesse vidit qui pugnarent prœlia Domini, fide armata processit, nec cessavit, quousque religionem prostratam erexit. Has quidem illi laudes tribuit sanctus Leo, qui ubi ab eadem litteras accepisset, magna spe erectus ad ipsam hoc anno mense Martii rescripsit [4] :

3. « Gaudere me plurimum et exultare in Domino pietatis tuæ scripta fecere, quibus evidenter ostenditur, quantum Catholicam diligas fidem, et quantum hæreticum detesteris errorem. Hæresis quippe est nimis impia, et Evangelio veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, sed ipsa religionis conatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatæ Virginis matris veram carnem nostræ sumpsisse naturæ ; et eos damnatione percellens, qui ab Evangelica et Apostolica fide nullo deduci errore potuerunt ; illudque frustra prætendens, quod Nicænæ Synodi fidem teneat, cujus eum constat esse alienum, gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino [5] : Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi : eodem quoque opere et tempore Spiritus Dei et clementiæ vestræ sollicitudinem, et curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis eadem utrique cuperemus. Quæ prius poposci, nunc quoque instantius peto, majore utens fiducia deprecandi, posteaquam præsidium venerandæ exhortationis accepi, sperans ad futuram misericordiam Dei, ut cooperante vestra clementia, pestiferi erroris possit morbus auferri : ut quicquid ipso inspirante atque auxiliante, potuerit salubriter fieri, cum vestræ fidei laude peragatur : quoniam res humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad divinam confessionem pertinent et regia et sacerdotalis defendat auctoritas. Data XVI kalendas Aprilis, Valentiniano Aug. VII et Avieno viris CC. coss. Æra quadringentesima octogesima octava ». Hæc ad sanctam Pulcheriam Leo papa.

4. Eadem quoque die ad archimandritas Constantinopoli agentes (ut fecerat prius) litteras dedit, quibus eos hortatur strenue pro fide Catholica agere, suo exemplo, qui indefesso studio id ipsum per litteras soleat ubique præstare : et inter alia, hæc ad finem de sua pervigili cura in protegenda fide Catholica [1] : « Memor enim sum, me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impietatem præsentis erroris expugnat : et intelligo mihi aliud non licere, quam ut omnes conatus meos ei causæ, in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam ». Hæc ipse, qui quidem non litteris tantum adversus profanam hæresim egit, sed verbis etiam eamdem crebrius pro concione insectatus est, in eam acerrime semper invectus, ut ejus qui extant sermones significant.

5. *Anatolio recipiendo, et episcopis lapsis restituendis studet Leo per legationem, ope præsertim Pulcheriæ.* — Quid vero inter hæc Theodosius imperator? Etsi infelix ab Eutychete atque Dioscoro deceptus, et in transversum actus ratam habuit Flaviani damnationem : haud tamen eo impietatis profundi demersus est, ut auctoritatem Romanæ Ecclesiæ contemnendam prorsus existimarit : imo eamdem sedium omnium caput intelligens, non prius Anatolium a Dioscoro in locum Flaviani suffectum recipiendum putavit, quam id ipsius Romanæ Sedis Pontificis probaret assensus, deque his litteras daret ad sanctum Leonem, exploraturus ejus voluntatem, et auxilium imploraturus. Non extat illa quidem Theodosii ad Leonem Epistola ; sed quam ad eum reddidit S. Leo, omnia ista, exacte demonstrat. Est vero Leonis ad Theodosium Epistolæ hoc exordium [2] :

6. « Omnibus quidem vestræ pietatis Epistolis, inter eas sollicitudines quas pro fide patimur, spem nobis securitatis maximam præstitistis, Nicænum commendando Concilium : adeo ut ab illo (sicut sæpe jam scribitis) non patiamini sacerdotes Domini deviare, etc. » Subdit vero, non recepturum se fore Anatolii communionem, neque electionem probaturum, nisi prius constaret de ejus fide Catholica. Qua in his quæ ad Verbi incarnationis rectam doctrinam pertinent, explorata probeque cognita, tum ex Cyrilli de Incarnatione Verbi scriptis voluminibus, tum ex Epistola a se scripta ad Flavianum, examinata, cognita, probata publicaque subscriptione munita, et clero ac populo declarata ; tunc fore, ut bono pacis in Apostolicæ Sedis communionem recipiatur, et sedere sinatur. Quid insuper

[1] Isai. XIV. — [2] Ps. LXIV. — [3] Sidon. l. II. Ep. IX. — [4] Leo, Ep. XXXI. — [5] Matth. XXVIII.

[1] Leo, Ep. XXXII. — [2] Leo, Ep. XXXIII.

præter hæc ab eo impendendum exigat, idem sanctus Leo in eadem ad Theodosium Epistola declarat his verbis :

7. « Quia vero et nos et beati Patres nostri, quorum doctrinam veneramur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites : agat clementiæ vestræ devotissima fides, ut quamprimum ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debent, probati et Catholici sacerdotis scripta perveniant, aperte scilicet et dilucide protestantia, quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat, aut asserat, quam Catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat : ut ei fraternam in Christo charitatem merito possimus impendere ». Hæc sanctus Leo ab Anatolio exigit, quibus plane in Dioscorum, Eutychetem, et omnes ejus sectarios connexum esse voluit anathema. At quoniam non unius Anatolii tantummodo exploranda fides erat; sed quod plurima esset lapsorum multitudo, ab eodem Pontifice aperta jam via omnibus lapsis episcopis ab errore resipiscendi, et ad fidem Catholicam revertendi; visum est eidem sancto Leoni Romano Pontifici Petri agenti personam, cui a Domino jussum est confirmare fratres, legatos a Latere mittere Constantinopolim, qui lapsos redire volentes ad Ecclesiam, a qua, impie cogente Dioscoro, vel fallente Eutychete, turpiter defecissent, probarent : de qua quidem legatione hæc idem habet in eadem Epistola ad Theodosium :

8. « Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestræ clementiæ fidem præstetur effectus; ad pietatem vestram fratres et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi : per quos, quæ nostræ forma sit fidei, manifestatis instructionibus, quas misimus, possitis dignanter agnoscere. Ut si Constantinopolitanus antistes in eamdem confessionem toto corde consentit : securi (ut dignum est) de Ecclesiæ pace lætemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, ut de superfluis forsitan suspicionibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostræ fidei atque Patrum auctoritate dissentiunt, Concilium universale intra Italiam (sicut Synodus, quæ ob hanc causam Romæ convenerat, mecum petit) clementia vestra concedat : ut in unum convenientibus omnibus his qui aut ignorantia, aut timore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur : nec cuiquam ultra sit liberum, ita Nicænæ fidei facere mentionem, ut ejus fidei inveniatur esse contrarius ». Hæc idcirco S. Leo, quod (ut dictum est) sub professionis Nicænæ prætextu, quam probassent Eutychiani in Pseudo-Concilio Ephesino, hæresis quæ damnanda erat occultaretur : ut inter alios ipse Theodosius sibi de fide Catholica blandiretur, qui eo prætextu Concilium illud abominandum probaret, quod fidei Nicænæ in eo fuisset professio conclamata. Hæc quidem Leo ad Theodosium decimo septimo kalendas Augustas.

9. Vetus ista fuit Romanæ Sedis consuetudo, ut collapsæ Orientali Ecclesiæ, qui eam erigerent, Roma legatos mitteret : ita namque factum esse post Constantii obitum, quæ dicta sunt superius ex Gregorio Nazianzeno atque Basilio, satis docent : id ipsum ab eadem præstitum sub Valente, plures ipsius sancti Basilii Epistolæ clamant. Id denique modo tentatur more majorum ab ipso Leone Pontifice, qui sequenti die eodem argumento ad archimandritas[1] litteras dedit, quibus declarat se legatos mittere non unius tantum Anatolii restitutionis causa, sed lapsorum omnium, nempe ut per eos probarentur, qui lapsi in errorem vellent recipi in Ecclesiam.

10. Diebus vero tribus interlapsis, ipso decimo tertio kalendas Augustas idem sanctus Leo ad Pulcheriam[2] Augustam ea quoque de causa litteras dedit : cui et legatos commendans, laudat magnopere ejus in restituenda Ecclesiæ pace studium, adeo ut ei tribuat totum quod ageretur in Ecclesia Catholica depressa nimium sublevanda; ipso enim Epistolæ exordio hæc præfatur : « Gaudeo fidei clementiæ vestræ, quod religiosum studium dignanter impenditis, ut pax Ecclesiastica renovetur, quæ quorumdam dissensionibus videbatur esse turbata. Debetur enim hoc vestræ specialiter gloriæ, ut ablatis omnibus scandalis, quæ contra Catholicam fidem inimicus excogitarat, una eademque sit per totum mundum confessio veritatis ». Hæc sanctus Leo de sancta Pulcheria : cujus consilio donec Theodosius se ipsum et imperium moderatus est, nihil felicius ipsi potuit accidere et gloriosius : adeo ut licet olim puerulus, magno tamen splendore refulserit : nam summa pace atque concordia omnibus bene dispositis, felicissime illi cuncta cessere, perstitereque, majoreque sunt augmento propagata, quod ejusdem arbitrio, quæ divini Spiritus instinctu in omnibus regebatur, cuncta omnino commiserit.

11. Certe quidem in ipsius imperii regimine eximio semper refulgens religionis exemplo Theodosius ex institutione Pulcheriæ, et vitæ moribus integerrimis pollens, superiores omnes Christianos principes videri poterat superasse : cum vero uxoris et eunuchorum consiliis sese ab eadem sancta Pulcheria ablegavit, quasi optimi regiminis ruptis habenis, in præceps actus, deteriora cæteris principibus perpetravit : cum favens privatis affectibus, summum Catholicæ fidei intulit detrimentum, et immensa clade Ecclesiam Orientalem affecit : cujus rei gratia in se ipsum primo e patientis Dei manu diræ ultionis fulmen extorsit. Ut plane ad ejus exemplum, illud sit sæpe Davidicum repetendum : « Et nunc Reges intelligite, et erudimini qui judicatis terram : servite Domino in timore ». Etenim non homo lacessitur, sed ipse Deus ultionum, qui aufert spiritum principum, et qui est terribilis super omnes reges terræ. Cæterum, quod miserationes Domini super omnia opera ejus, non statim in Theo-

[1] Leo, Ep. XXXIV. — [2] Leo, Ep. XXXV.

dosium iræ suæ sagittas emisit, in quibus paravit vasa mortis, ne simul cum corpore et anima æternæ salutis dispendium pateretur; sed pœnitentiæ tempus indulsit, illuxitque fulgore gratiæ suæ, ut sanctæ sororis consiliis acquiesceret, et remedia ab illa ministrata perciperet.

12. *Theodosii pœnitentia et obitus.* — Feruntur quidem multa et admiratione digna in expiationem admissi sceleris hoc anno ab ipso Theodosio præstita, quæ Nicephorus ita describit [1] : « Deinde vero Theodosius, ubi re secum perpensa, se Chrysaphii astutia deceptum esse comperit : perquam graviter et impietatem in Flavianum perpetratam, et aliis episcopis nefarie illatam contumeliam et condemnationem tulit. Et cum dolori suo mederi non posset, in Chrysaphium legitimum justumque effudit furorem. Itaque illum primum dignitate, mox etiam substantia omni spoliatum, in insulam quamdam relegavit. Cujus judicium quod cælestis quoque calculus comprobaret, in mari navigantem assecutus est ». Hæc ipse, in mare mersum significans. Sed diverso Marcellinus in Chronico, ubi sub hujus anni consulibus ita habet de Chrysaphio auctore malorum omnium : « Chrysaphius eunuchus, Pulcheriæ Theodosii sororis nutu, sua cum avaritia interemptus est ». Sed, quomodo ejus nutu, audi Cedrenum : « Pulcheria autem injustissimum istum eunuchum Chrysaphium Jordani tradidit Joannis filio, quem ille dolo necaverat : atque Jordanes vicem rependit ». Hæc ipse. Ita plane qui inimicitias exercuit cum Flaviano, et in eis tum Theodosium, tum Eudociam Augustam implicuit, atque illi nocendi causa hæresiarcham in eum excitavit, et Dioscorum ad omne scelus impulit, meritas pœnas exolvit. Sed pergit Nicephorus dicere de pœnitentia Theodosii imperatoris :

13. « Postea conjugem quoque Eudociam per acrem objurgationem male admodum accepit : quippe quæ malorum invalescentium causa fuisset. Ad hæc injuriam quoque germanæ suæ Pulcheriæ, quæ ejus causa imperiali aula ejecta esse factam adjecit; atque insuper illam de Paulino suspicionem et contentionis ovem [2] vehementer eam perstringens, in medium protulit. Illa consilii dubia, cum in magnum esset conjecta metum, ut sibi Hierosolymam petere liceret, petiit : ad quam profectionem se, voto nuncupato, Deo obligaverat, si in matrimonium collocatam filiam vidisset. Imperator confestim in Septimum eam misit : sororem Pulcheriam septimum jam ibi annum agentem revocavit, quæ magno cum apparatu et comitatu in aulam rediit. Ephesum certis hominibus missis, sacrum Flaviani corpus inde in urbem imperantem transtulit; atque id per mediam civitatem cum observantia et pompa celebri illatum, intra adyta sanctorum discipulorum Christi templi splendide et religiose reposuit ».

[1] Niceph. l. XIV. c. 49. — [2] Vide de hac ove Nicephor. l. XIV. c. 23.

14. At nec in his quidem fides vera Nicephori etenim id peractum esse ab ejus successore Marciano Augusto, ex Epistola S. Pulcheriæ [1] ad S. Leonem papam habetur expressum, ut dubitationi nullus sit penitus locus. Neque Ephesi mortuus est Flavianus, ut inde transferendum peteretur corpus ipsius. Sed in eo manifestis erroris redarguendus est Nicephorus, dum ait septem annos Pulcheriam in septimo vitam privatam duxisse, cum ejus ibi mansionis vix annos quatuor numerari contingat, cum eo profecta sit non ante, quam post obitum Procli in ejus locum Flavianus est subrogatus Constantinopolitanus episcopus. Porro sedisse Proclum usque ad annum quadringentesimum quadragesimum sextum, quo famosissimus ille evenit terræ motus, quod omnium testificatione probatur dubitari et in controversiam adduci non potest ». Pergit vero Nicephorus : « Postea Judæorum synagoga in fabrorum foro in templi formam redacta, pulchritudine simul et amplitudine exornata, insignem Dei Genitrici ædem sacram construxit : ubi minoribus aliis adjectis ædificiis, venerandam et sacram Dei Matris in ipso sanctioris mensæ tumulo zonam reposuit; et ex eo tempore ea Dei Genitricis ædes Sacri tumuli nomen est consecuta ». Hactenus ibi Nicephorus, qui et inferius hæc de Theodosii morte addit [2] :

15. « Et cum obitus ejus appropinquaret, Ephesum venit, S. Joannem illum virginem et Evangelistam honoraturus : templumque illius ingressus, orationi sese dedidit : in qua etiam, quis ei in imperio Romano successurus esset, edocere se a Deo petiit. Quod ubi per visionem ei Deus ostendit, Constantinopolim rediit. Nec ita multo post, exercitu ex bello adversus Attilam gesto reverso, urbe egressus est, ut equitatione et venatione se recrearet. Atque inter equitandum equo delapsus, spinæ vertebram luxavit. Quapropter lectica in urbem relatus est. Atque ubi se moriturum esse sensit, cum Pulcheria sorore, secreto ad se evocata, de Marciano tribunitio locutus est, Deo gratum placitumque esse dicens, ut ille post se Romanam administraret ditionem. Et ille quidem cum hæc dixisset, mortuus est ». Hucusque auctor : licet Zonaras diversam tradat de ejus obitu esse aliorum sententiam, quod alii dicant morbo periisse, alii lapsum ab equo : cui sententiæ Cedrenus visus est assentire, sicut aliis de peregrinatione Ephesum facta, et prædictione successoris imperatoris. Theodorus lector in Collectaneis agens de obitu Theodosii, novam affert causam his verbis : « Theodosius junior ad venationem egressus, et in fluvium Albim abreptus, sequenti nocte mortuus est, et in sepulcro Arcadii patris ipsius sepultus. Et Eudocia imperatrix Hierosolymam profecta, non est amplius reversa ». Hæc Theodorus.

16. Quod autem ad rationem temporis spectat, contigit Theodosii obitus quarto kal. Augusti, anno

[1] Extat. tom. I. Conc. ante Conc. Chalc. — [2] Niceph. l. XIV. c. 58.

ejus imperii ab exitu parentis Arcadii quadragesimo tertio per tres menses inchoato, ætatis suæ undequinquagesimo. Qui quidem attemperatam misericordia Dei vindictam expertus est, quod datum illi sit ante obitum, admissum facinus intelligere, remedia quærere, in auctorem ulcisci, Romano Pontifici obedire, eidemque communicare, ut datæ mutuo litteræ docent. Tanta hæc, haud dubium, precibus sanctæ sororis obtinuit, ne præteritæ optime functæ vitæ bona opera interirent. Sed et misericordiæ quoque divinæ fuit, ut immanis perpetrati sceleris in hac vita potius daret pœnas, quam in futura; cum non judicet Deus bis in id ipsum : nam sic, ex sententia Apostoli [1], electi in hoc mundo corripiuntur a Deo, ut non cum hoc mundo damnentur.

17. *Marciani in imperium et conjugium assumpti a Pulcheria primordia, et ad Leonem Epistola de fide Catholica agentis.* — Defuncto autem Theodosio imperatore, voluntate sanctæ Pulcheriæ, ex Senatusconsulto delatum est imperium Marciano. Quod enim nullum exemplum præcesserat, ut Augusta sola habenas moderaretur imperii, et ipsa Deo (ut dictum est) virginitatem vovisset, jamque ætate grandior esset, utpote quæ ageret annos quinquaginta et unum, nata sub consulatu Theodori et Eutropii : salubre illud consilium iniit, ut conjugii titulo virum eveheret in imperium ætate maturum, consilio gravem, continentia probatum, atque militari virtute ubique spectatum : sicque optimo imperii regimini opportune consuleret, ut tamen devotæ Deo virginitatis integritati esset omnino prospectum : haud immemor, facti hujus dignissimum in divinis Scripturis exemplum haberi litteris commendatum, cum sanctissima Virgo Deipara ita fuit matrimonii legibus juncta conjugi, ut nunquam desierit esse virgo. Hoc igitur tam nobile exemplum facere edocuit, quod necessitas exegit temporis, et virtus hominis persuasit. Quisnam autem iste fuerit Marcianus, audiamus Evagrium [2] :

18. « Thrax, inquit, erat genere, filius viri rem exercentis militaris : qui, propterea quod studio paternæ vitæ æmulandæ ducebatur, ad Philippopolim recta se contulit, inque ea civitate adscriptus est in militum numerum. Forte fortuna ei illuc proficiscenti, inter vias corpus recens occisum, humique projectum visum est. Cui adstans (erat enim cum in aliis vitæ officiis facile præstantissimus, tum propensissimus ad misericordiam) factum admodum miseratus est; et diu ibi propterea commoratus, quod fratri justa solvere cupiebat. Verum ubi quidam ista viderunt, rem deferunt ad magistratus Philippopolis. Illi prehendunt Marcianum, quæstionem de cæde facta in eum exercent : ac cum conjecturis ac signis plus tribueretur, quam aut veritati, aut verbis Marciani cædem pernegantis : cumque Marcianus jam pœnas homicidæ esset persoluturus : ex improviso, divina largiente gratia, deprehensus est ille ipse, qui cædem fecisset : quo præ facinore capite mulctato, Marcianus capitis periculo liberatur.

19. « Quocirca mirandum in modum ereptus discrimine, ad quamdam militum turbam ibi accolentium venit, cupiens in eorum numerum nomen dare. Illi admirati hominem, et præpotentem fore certis conjecturis augurati, libentissime eum admittunt, inque suum album referunt; neque ponunt infimo in loco, sicut lex postulabat militaris; sed ad quemdam honoris gradum, quem vir nuper mortuus, cui nomen erat Augustus, obtinuerat, Marcianum, qui item Augustus appellabatur, afferunt, inque album scribunt, sicut nomen quo donantur imperatores nostri una cum purpura (vocantur enim Augusti) priusquam potiretur imperio obtinuit ». Subdit de prodigio quod in Africa contigit sub Genserico, de quo nos suo loco superius egimus. Vitam vero ipsius a Patrisco hujus temporis præclaro rhetore litteris commendatam fuisse, idem Evagrius tradit : non extat illa quidem. At nos ea recensere contenti erimus, quæ ad Ecclesiasticam tractationem spectare videntur : atque illud in primis, quod simul ac in imperium elatus est, nihil antiquius habuit, quam hæreticos recens obortos edita sanctione vexare. Ipsis igitur kalendis Augustis, biduo, sive triduo ab ejus electione ejusmodi per Palladium præfectum prætorio promulgavit edictum [1] :

20. « Eos qui Catholicarum Ecclesiarum clerici, vel Orthodoxæ fidei monachi, relicto veræ Orthodoxæ religionis cultu, Apollinaris, vel Eutychetis hæresim et dogmata abominanda secuti fuerint : omnibus pœnis, quæ superioribus legibus adversus hæreticos constitutæ sunt jubemus teneri, et extra ipsum solum Romani imperii repelli, sicut de Manichæis præcedentium legum statuta sanxerunt. Dat. kal. Aug. Valentiniano VII et Avieno conss. » Rursum vero eodem sui imperii exordio idem Marcianus ad præcipuum Ecclesiæ visibile caput convertens oculos, ejus nutu cuncta agere statuens animo, ad sanctum Leonem Romanum Pontificem has litteras dedit [2] :

21. « Ad hoc maximum imperium venimus Dei providentia, et electione senatus excellentissimi, cunctæque militiæ. Unde pro reverenda et Catholica religione Christianæ fidei, cujus auxiliis virtutem nostræ potentiæ confidimus gubernari, tuam sanctitatem principatum in episcopatu divinæ fidei possidentem sacris litteris in principio justum credimus alloquendam ; invitantes atque rogantes, ut pro firmitate, statuque nostri imperii æternam Divinitatem tua sanctitas deprecetur, ut et tale propositum atque desiderium habeamus, quatenus omni impio errore sublato, per celebrandam Synodum, te auctore, maxima pax circa omnes episcopos fidei Catholicæ fiat, ab omni scelere pura et intemerata consistens. Actum Constantinopoli, con-

[1] 1. Cor. XI. — [2] Evagr. l. II. c. 1.

[1] L. ult. C. de apostatis. — [2] Ante Conc. Chalc. tom. I. Concil.

sulatu Valentiniani perpetui Aug. » Hactenus Epistola.

22. *Tum Marcianus, tum Pulcheria per litteras cum Leone agunt de cogendo Concilio, deque Flaviani corpore Constantinopolim transferendo.* — Inter hæc autem legati quos ad Theodosium Augustum ipse Romanus Pontifex Leo direxerat, Constantinopolim pervenerunt; Marcianoque novo Augusto litteras reddidere, quæ ad Theodosium scriptæ fuerant. Quibus Marcianus acceptis susceptisque legatis honorificentissime, perbreves has ad eumdem sanctum Leonem litteras secundo scripsit [1], quibus de cogenda œcumenica Synodo tractare cœpit; probe sciens, nonnisi ejusdem primariæ Sedis antistitis auctoritate solere Synodos œcumenicas legitime convocari :

23. « Leoni reverendissimo episcopo Ecclesiæ gloriosissimæ Urbis Romæ Marcianus.

« De studio et ordinatione (oratione) nostra sanctitas tua non dubitet : quoniam veram Christianorum religionem et Apostolicam firmam fidem volumus permanere, et ab omni populo pia mente servari. Denique sollicitudinem nostræ potentiæ in recta religione, et propitiatione Salvatoris nostri consistere, non ambigimus. Quapropter reverendissimos viros, quos ad nostram pietatem sanctitas tua direxit, libenter (sicut decebat) et animo grato suscepimus. Superest, ut si placuerit tuæ beatitudini in has partes advenire, et Synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur : nostris utique desideriis vestra sanctitas satisfaciet, et sacræ religioni quæ sunt utilia decernet. Si vero hoc onerosum est, ut tu ad has partes advenias : hoc ipsum propriis litteris tua sanctitas manifestet, quatenus et in omnem Orientem, et in ipsam Thraciam et Illyricum nostræ litteræ dirigantur, ut ad quemdam destinatum locum, ubi vobis placuerit, omnes sanctissimi episcopi debeant convenire; et quæ Christianæ religioni et Catholicæ fidei prosint, sicut sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas definierit, sua dispositione declarent ». Hæc ad Leonem papam Marcianus Augustus, egregium in omnibus Catholici principis specimen edens.

24. His datis litteris, idem Marcianus totus est ut componat Ecclesiam dissipatam, atque perperam facta destruat, et fidem Catholicam proculcatam postliminio sanctæ Ecclesiæ restituat. Atque primum omnium, ex sancti Leonis papæ litterarum præscripto, per legatos missos Anatolii Constantinopolitani fidem Catholicam explorat; quæ quidem ejus publica professione (ut exigebat sanctus Leo) Catholica, in omnibus consentiens sancti Leonis papæ scriptis inventa est. Quo etiam tempore idem imperator Marcianus jussit exulantes ex Conciliabulo Ephesino confessores episcopos ad propria revocandos, jam in futuro Concilio suas sedes, e quibus ejecti fuerant, recepturos. Sed et illud pergratum Catholicis omnibus munus Dei obtulit, ut sicut jusserat quoscumque exules solvi debere, ita etiam dederit in mandatis, ut sanctissimus Flavianus quantumlibet jam vita functus, ad suam tamen Ecclesiam summa gloria remearet : quamobrem factum est, ut ex loco exilii, ubi sacræ reliquiæ sepultæ jacebant ingloriæ, transferrentur solemni pompa Constantinopolim, perinde ac si ad triumphum de expugnata sua nece perfidia, et subjugata impietate, inclytus martyr regiam inferretur in urbem. Hæc autem adeo optata atque jucunda voluit sancta Pulcheria Augusta sancto Leoni Romano Pontifici, his datis ad eum litteris, nota fieri [1] :

25. « Leoni reverendissimo episcopo Ecclesiæ gloriosæ civitatis Romæ, Pulcheria Augusta.

« Litteras tuæ beatitudinis cum omni decenti omnem episcopum veneratione suscepimus, per quas tuam fidem puram et talem cognovimus, qualis debet cum sanctitate sacro præberi templo. Ego vero similiter ac meus dominus tranquillissimus imperator meus conjux, in eadem semper mansimus et manemus, omnem pravitatem atque pollutionem et maleficium declinantes. Sanctissimus igitur gloriosæ Constantinopolis episcopus Anatolius in eadem fide permansit atque religione et tuarum litterarum Apostolicam confessionem complectitur, illo errore sublato, qui ab aliquibus nunc ortus est, sicut ex ejus quoque litteris clarius tua sanctitas agnoscere poterit; et Epistolæ similiter Catholicæ fidei, quam ad sanctæ memoriæ Flavianum episcopum tua beatitudo direxit, sine aliqua dilatione subscripsit.

26. « Et propterea tua reverentia, quocumque modo prospexerit, significare dignetur : ut omnes etiam totius Orientis episcopi, Thraciæ, atque Illyrici (sicut etiam nostro domino piissimo imperatori meo conjugi placuit) in unam civitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant convenire : et illic sancto Concilio et de Catholica confessione, et de his episcopis qui ante hoc segregati sunt, sicut fides et Christiana pietas exigit, te auctore, decernant. Super hæc autem sciat tuas sanctitas, quoniam præcepto nostri domini tranquillissimi principis mei conjugis, in gloriosam civitatem Constantinopolim sanctæ memoriæ episcopi Flaviani corpus allatum est; et in basilica Apostolorum in qua consueverunt prædecessores episcopi sepeliri, competenter est positum. Et omnes (hos) similiter episcopos qui propter eamdem causam, quoniam cum sanctissimo Flaviano ad concordiam fidei Catholicæ convenerant, exilio deportati sunt, reverti debere, robore pragmatici sui præcepit, quatenus per approbationem Synodi, atque sententiam omnium episcoporum convenientium, episcopatum et Ecclesias proprias recipere decernantur ». Hactenus ad sanctum Leonem sancta Pulcheria.

27. Vides igitur ex his in primis, lector, pristinum morem œcumenici cogendi Concilii, ut id inconsulto et absque auctoritate Romani Pontificis

[1] Ante Conc. Chalc. tom. II. Concil.

[1] Tom. I. Conc. ante Conc. Chalc.

minime fieret, sed ejus arbitrio imperatores cuncta decernerent : ut ex his tum Marciani imp. tum Pulcheriæ litteris, quid ab aliis Catholicis imperatoribus, quorum non extant litteræ, præstitum sit in hoc ipso munere impertito, valeas intelligere; et per litteras ipsorum Augustorum quæ extant, alias percipere possis quæ desiderantur. Quomodo vero etiam pragmatica sanctione honestare voluit imperator memoriam sancti martyris Flaviani, suo loco dicemus.

28. *Constantinopoli in Concilio coram legatis Apostolicis episcopi subscribunt fidei Catholicæ, quibus accedit per Epistolam Theodoretus.* — Quonam autem cuncta hæc gesta sint ordine, ut intelligamus, illud in primis sciendum est, Apostolicæ Sedis legatos, simul ac Constantinopolim pervenerunt, satagentes ex jussione S. Leonis papæ restituere lapsos episcopos Ecclesiæ Catholicæ communioni, ex vicinis locis episcopos Catholicos convocari jussisse, haberique Synodum Constantinopoli, in qua primum omnium Anatolius Constantinopolitanus episcopus fidei Catholicæ professionem offerret, ac deinde alii, et qui absentes essent, per suos mitterent, ut ab eisdem legatis examinaretur, quæ qualisve cujusque fidei confessio esset. Sed et ex hac item Synodo per legatos Apostolicæ Sedis missam esse ad singulos metropolitanos Orientis Epistolam S. Leonis olim datam ad Flavianum, cui omnes scriberent, fidem faciunt quæ habentur post Actionem quartam Concilii Chalcedonensis in causa Photii et Eustathii in Græcis codicibus. Sed describamus hic, quod extat ejusdem Synodi Actorum fragmentum acceptum ex rebus gestis S. Abundii Comensis episcopi, qui fuit unus ex quatuor legatis a S. Leone missis : sic enim se habet :

29. « Anatolius episcopus Constantinopolitanus Novæ Romæ, accepta Epistola S. Leonis papæ de confirmatione Catholicæ fidei contra vesaniam hæreticorum, congregavit Concilium omnium episcoporum, archimandritarum, presbyterorum, et diaconorum : et ante conspectum omnium recitata est Epistola S. Leonis papæ, quam beatus Abundius coram omnibus præsentavit. Concordantibus testimoniis Romanorum Patrum ac Græcorum, Anatolius episcopus Constantinopolitanus huic Epistolæ S. Leonis papæ continenti Catholicæ fidei veritatem, concordantibus etiam testimoniis Patrum ab eadem Apostolica Sede decretorum, plena devotione consensit et subscripsit, anathema dicens Eutycheti et Nestorio, et ipsorum dogmati cum sectatoribus eorum. Id ipsum fecere omnes qui aderant episcopi, presbyteri, archimandritæ, atque diaconi.

30. « Mox S. Abundius, Asterius episcopus, Basilius, et Senator presbyteri dixerunt : Omnipotenti Deo gratias : quoniam reverendorum episcoporum, presbyterorum, archimandritarum, diaconorum, ac totius cleri professiones cognovimus, fidem rectam et a Patribus traditam profiteri, sicut eorumdem subscriptio Gestis præsentibus inserta declarat. Ideo nos quoque quia omnes hoc exigere et exspectare comperimus, secundum assertionem (accusationem) venerabilis viri Eusebii episcopi Dorilæi, et sententiam sanctæ memoriæ Flaviani episcopi, vel assensum papæ Leonis, qui ad insinuandam cunctis fidem Catholicam nos Roma misit : anathema dicimus Eutycheti, vel omnibus qui ejus perfidiam sequuntur, et dicunt in Christo Domino ante incarnationem duas fuisse naturas, post incarnationem unam tantum naturam : cum Catholica fides et ante incarnationem unam tantum Verbi fuisse, et post incarnationem duas, id est, Verbi et perfecti hominis, fateatur in una persona, inconfusa proprietate sui, manere naturas. Nestorio etiam, qui vesanum (ut legitur) dudum dogma dispersit, dicendo Dominum Jesum Christum ex Maria Virgine hominem tantum, non etiam Deum natum : sed et sectatoribus ejus in hujusmodi perversitate durantibus anathema dicimus. Propter quod convenit, ad confirmationem subscriptionis, sanctam, quæ præsens est fraternitatem, iisdem, vel omnibus qui eorum doctrinam sequuntur, anathema similiter dicere». Hæc ibi ex Actis Constantinopolitani Concilii coram legatis habiti.

31. Cæterum haud integra esse noscuntur, cum præter hæc alia etiam in eadem Synodo statuta esse legantur, quæ ibi desiderantur : nimirum ut episcopis lapsis in Conventu satanico Ephesino, qui communionem Apostolicæ Sedis optarent, communicatio suæ tantummodo concederetur Ecclesiæ, Catholica autem communio nondum eisdem impartiretur. Hæc quidem in hac Synodo acta esse, S. Leonis papæ Epistola ad Anatolium, de qua agemus anno sequenti, demonstrat : qua pariter declaratur, a legatis Apostolicæ Sedis statutum esse, ne in Sacris nominarentur nomina Dioscori episcopi Alexandrini, Juvenalis Hierosolymitani, et Eustathii episcopi Berythi, quod impœnitentes essent, antesignani schismaticorum. Quod autem ad litteras ab episcopis absentibus ad eosdem Apostolicæ Sedis legatos scriptas spectat : in iisdem rebus gestis S. Abundii Comensis episcopi extat Epistola Theodoreti Cyri episcopi, quam dedit ad ipsum Apostolicæ Sedis legatum Abundium istis verbis conscripta :

32. « Domino vere amabili atque sanctissimo fratri Abundio, Theodoretus in Domino S.

« Comperi quod vestra religio veram et Apostolicam fidem pia mente conservet : et gratias egi Deo omnipotenti, quod religio, quæ periclitabatur, renovata est per sanctitatem vestram, et venit in lucem. Et sicut dudum in diluvio factum est, et ad semen generis humani Noe et filii ejus relicti sint : ita in præsenti Occidentales Patres sunt reservati, ut ex iis etiam Orientales sacrosanctæ Ecclesiæ veram custodiant religionem, quam vastare jam et devorare penitus sacrilega et nova hæresis tentabat. Et opportune dici potest vox illa Prophetica[1] : Nisi Dominus Sabaoth semen nobis reliquisset, similes facti essemus quomodo Sodoma et Gomorrha. Adeo

[1] Isai. II.

nobis quasi aliquod diluvium et bellum evenit ira Dei ex impia hæresi.

33. « Nunc vero Salvatoris nostri in corpore humano præsentiam, et unum Filium Dei, et perfectam ejus deitatem, et perfectam humanitatem confitemur : et non in duos filios unum Dominum nostrum Jesum Christum dividimus, est enim unicus ; sed differentiam Dei et hominis cognoscimus, et scimus, quod alterum ex Patre est, alterum ex semine David et Abraham juxta divinas Scripturas : quodque divina quidem natura sine passione est : corpus autem ante quidem erat in passione, nunc vero et ipsum alienum est a passione : nam postquam surrexit ab omni passione constat esse liberatum. Hæc ex litteris sanctissimi ac religiosissimi archiepiscopi domini nostri Leonis didicimus. Legimus enim quæ ad sanctæ et beatæ mem. Flavianum scripsit : et gratias egimus Domino nostro humanissimo Deo quod advocatum et propugnatorem veritatis invenimus. His et ego litteris consensi : et huic Epistolæ meæ exemplum earum copulavi, cui etiam subscripsi : et ex hoc probavi, quod regulas Apostolicas, hoc est, vera dogmata sequor, hodieque in his permaneo, et ideo bellum patior : item dominus meus Ibas, et dominus meus Aquilinus, contra quos imperatorum potestatem inventores novæ hæresis armaverunt.

34. « Superest, ut vos cum sanctissimis viris auxilium sacrosanctæ Ecclesiæ feratis, auferatisque impia bella quæ impendebant. Prohibete itaque sacrilegam sectam, quæ contra pietatem commota est ; et pristinam Ecclesiis reddite pacem : ut fructus laborum Apostolicorum accipiatis a Domino, qui eosdem fructus redditurum se repromisit. Omnes religiosissimos et Dei amantissimos presbyteros, et reverendos diaconos, et fratres per vestram sanctitatem saluto : et nos, et omnes qui nobiscum sunt, salutamus religionem vestram ». Hactenus Theodoreti ad Abundium Comensem episcopum litteræ, quibus (ut dictum est) adjecit exemplar S. Leonis Epistolæ de fide Catholica, cui cum ipse Theodoretus, tum Ibas episcopus Edessæ tum Aquilinus[1] Bibli in Palæstina antistes subscripsere, quo se vere Catholicos esse, Apostolicæ Sedis legatis significarent. Etenim etsi ut hostes Eutychianæ sectæ passi exilium sunt damnati in conventiculo Ephesino ; quoniam tamen Ibas et Theodoretus Nestorio aliquando favissent, male audiebant apud nonnullos Orthodoxorum : cujus rei causa sæpe sæpius ipse (ut vidimus) Theodoretus litteris ad diversos datis conquestus est se calumniis jugiter exagitari.

35. *Theodoreti ad Vincomalum, Asparem, et Joannem archimandritam Epistolæ de sua, et de communi Ecclesiæ causa.* — Constat autem, pro Theodoreto stetisse, favisseque ejus causæ Vincomalum magistrum officiorum : hic ille, qui una cum aliis clarissimis viris præfuit postea judex cognitor Concilio Chalcedonensi, quique ob egregias animi virtutes post annos duos, una cum Opilione viro clarissimo ab eodem Marciano imperatore consul ordinarius creatus est. Cum igitur Theodoretus accepisset quod sibi ab eodem Vincomalo exhibitum fuisset officium (accepit enim de his ab eo Epistolam) ad eumdem litteras reddidit, et quidem hoc ipso tempore, cum, restituta pace, nondum indictum esset Chalcedonense Concilium, sed de futura indictione facienda creber esset vulgatus sermo, quippe quod Orientalis Ecclesiæ pacificus status id exigere videretur. Sed audi ejusdem Theodoreti redditam ad Vincomalum Epistolam, qua de rebus suis exactam habet historiam, ex eodem Vaticano codice depromptam[1] :

36. « Vincomalo magistro officiorum, Theodoretus episcopus Cyri.

« Valde sum miratus, quod cum omnino ignoret tua magnificentia res nostras, et tantum eam quæ contra me gesta est iniquitas cum didicerit, me consolari dignata est, ac omne adhibuit studium et diligentiam, ut ea, quæ contra nos conficta sunt, dissolveret atque dilueret. Sed vestræ celsitudini dabit omnino retributiones bonorum magnorum largitor. Qui enim pro modica aqua mercedem se daturum pollicitus est, majores proculdubio dabit retributiones iis qui majora dederint.

37. « Nos enim talia passi sumus non solum ab apertissimis inimicis, sed a propriis (ut veremur) amicis : ab illis quidem, dum oppugnamur ; ab his dum prodimur : qualia nullus, vel valde pauci veterum passi sunt. Quis enim tale judicium audivit unquam? Quis cum reum triginta quinque dietarum spatio absentem detinuisset, præcepit judicibus ut judicium decernerent de absente? Quis ita crudelis et ferox factus est judex, ut hominem judicet, cujus vocem non audivit : et non judicet solum, sed condemnet? Et hoc valde crudeliter et sæve et inhumane. Cum Dominus[2] præceperit, errantem ex fratribus, et consilium non audientem, post primam, et secundam, et tertiam correctionem tandem illum haberi tanquam Ethnicum et Publicanum ; rectissimi isti et justissimi judices, neque ea quæ Ethnicis et Publicanis conceduntur, fidelibus concesserunt : illos enim et vident, et aliquando alloquuntur, et maximo etiam cum honore, si aliquam habent dignitatis apparentiam : nos vero præceperunt, neque tecto, neque aqua, neque quavis re participare : ita voluerunt imitatores[3] esse Patris nostri qui in cælis est, qui facit oriri solem super malos et bonos et pluit super justos et injustos. Sed hos quidem omittam : prope est enim Domini tribunal, ubi non quæritur figuræ apparitio, et figmentum, sed rerum veritas.

38. « Tuam vero magnitudinem oro, pro nobis gratias Christo dilecto et victorioso imperatori agas, et religiosissimæ et piissimæ Augustæ, qui pio suo imperio radices ac fundamentum posuerint pietatem ; et eorum majestatem rogare, ut securam pa-

[1] Evagr. l. I. c. 10.

[1] Theodoret. Ep. CXLI. — [2] Matth. XVIII. — [3] Matth. V.

cem et firmam Ecclesiis largiantur, et Synodum congregari præcipiant non iterum hominum perturbatorum, et qui cœlum sursum et deorsum agitant, sed veritatis studiosorum, et Apostolicam doctrinam confirmantium, et novam hanc et vanam et mendacem hæresim reprobantium : ut istorum laborum laude dignorum fructus percipiatis a clementissimo Domino ». Hactenus ad Vincomalum magistrum officiorum Theodoretus solutus jam exilio litteris (ut vidimus) imperatoris, sed nondum Ecclesiæ suæ plane redditus, quod futuro fuit Concilio universali reservatum.

39. Eodem quoque tempore, eodemque pariter argumento idem Theodoretus ad Anatolium patricium litteras dedit. Erat iste (ut ex Actis Synodi Chalcedonensis apparet) ille Anatolius, qui olim una cum Valentiniano Augusto ante annos decem consulatum gesserat ordinarium, hoc vero tempore agebat magistrum militum. Addidit insuper idem Theodoretus et alias ejusdem generis litteras ad Asparem Gothicæ militiæ præfectum, eumdemque exconsulem ordinarium, qui cum Arcobinda camdem primariam consecutus fuerat dignitatem, patrem item consulis Ardaburii. Hos, inquam, Theodoretus litteris interpellat, ut imperatori et Augustæ Pulcheriæ suo nomine gratias agant de solutis exilii vinculis, et reliquis antea condemnatis iniquo judicio sanctis episcopis liberis abire permissis : simulque admonet, qui de dicenda futura Synodo suggerere debeant imperatori : ante omnia autem, quam inique fuerit ipse prosecutus, pluribus docet. Egregias has quidem Epistolas jungemus superioribus ex codice græce scripto depromptas, quas hactenus latinitas tamdiu desideravit; cum, an aliquando simul edendæ sint, ignoremus. Fruere igitur, lector, alieno labore partis tibi divitiis, et vetera monumenta per tot sæcula conservata avide suscipe : sunt hæc enim præambula Concilii Chalcedonensis, de quo sequenti anno dicturi sumus. Ad Anatolium itaque exconsulem magistrum militum a Theodoreto scripta hoc anno, eademque occasione Epistola sic se habet[1] :

40. « Nos quidem, quam nacti sumus quietem, hilariter accepimus, et utiles ejus et jucundos percipimus fructus. Noster autem Christo dilectus imperator suæ pietatis fructus imperium adeptus, primitias imperii illi, qui ipsi imperium largitus est, obtulit, quietem videlicet Ecclesiarum, quæ tempestatibus jactabantur, et fidei quæ opprimebatur victoriam, et Evangelicorum dogmatum. His autem præposuit, ut nostra mala, quæ inique passi sumus, sanaret. Quis enim unquam talem ac tantam audivit iniquitatem? Quis homicida damnatus absens unquam fuit? Quis nuptiarum insidiator aut adulter non præsens condemnatus? Quis murorum effossor vel sepulcrorum, vel incantator, vel sacrilegus, vel quidvis aliud a lege prohibitum et interdictum ausus, ad tribunal currere festinando, fuit impeditus ne id faceret, et damnatus fuit absens judicis sententia? Sed in illis nihil tale factum est. Leges enim præcipiunt, ut ante judicem et actor et reus ex adverso stent; et judex exspectet aperta argumenta et judicia : et tunc vel ut innocentem dimittat, vel ut reum sententia condemnet. Nobis vero contrarium evenit. Imperatoris (nempe Theodosii) litteræ interdixerunt nobis ad celebrem illam venire Synodum : et justissimi judices absentem condemnaverunt, non judicantes, sed potius laudantes ea quæ ad nostram accusationem allata fuerunt scripta : et neque divina lex neque hominum vindicandi cædem meam et damnationem detinere potuit. Sed præcipiebat quidem præses, veritatem negligens et contemnens, et temporali potestati obsequens : obediebant etiam illi, qui idem nobiscum sentiunt et conveniunt in dogmatibus; et nostra aliquando maxime sunt admirati : tempus tamen illud horum quidem proditionem, illorum vero pusillanimitatem patefecit; nobis autem occasionem fiduciæ largita sunt ea quæ pro veritate passi sumus; et Christus Dominus concessit nobis [1], non solum ut in ipsum credamus, verum etiam pro ipso pati. Maxima enim gratia hæc est, pro Domino pati : sanctus etiam Apostolus [2] hæc proponit magnis miraculis.

41. « His quoque ego gloriando, licet humilis et abjectus sim, et nullam aliam gloriandi causam habeam : vestram magnificentiam oro, ut gratiarum actiones pro nostra humilitate imperatori Christo dilecto agas, ac piissimæ ac Deo dilectissimæ Augustæ, bonorum magistræ, quod hujusmodi dona retribuit Domino magnorum donorum largitori; et quod sui imperii basim, sustentaculum, et fundamentum pietatis zelum ambo constituerunt. Rogate præterea dilectum Deo ipsorum caput, ut finem imponant iis quæ recte sancita sunt, et Synodum congregent, non iterum perturbatorum hominum et convenarum plenam, sed ab his omnibus alienam, et eos qui res divinas recte judicant magni facientium, et præ omnibus rebus humanis veritatem æstimantium.

42. « Si vero ipsorum majestas veterem Ecclesiis voluerit restituere serenitatem et tranquillitatem (velle autem certo scio) rogate eorum pietatem, ut rebus, dum fiunt, adsint : ut eos qui contraria sentiunt, sua præsentia terreant, ut nullum habeat veritas adversarium, sed ipsa per seipsam rerum naturam perquirat, et Apostolicorum dogmatum characterem et veritatem. Hæc autem vehementer peto a vestra magnificentia, non quasi desiderio tenear iterum videndi Cyrum (novit enim celsitudo tua civitatis desolationem, cujus deformitatem quodammodo teximus diversorum ædificiorum magnis sumptibus) sed ut pateat, quod ea quæ a nobis prædicantur, Apostolicis conveniunt dogmatibus, et quod spuria sunt et fallacia adversariorum inventa.

[1] Theodoret. Ep. CXXXIX.

[1] Philip. I. — [2] 2. Cor. XI.

Hoc enim si fiat (ope enim divina fiat) qui mihi reliqui sunt dies, cum hilaritate vivemus, ubicumque Dominus vivere nobis præceperit.

43. « Decet autem vos cum pietate enutritos et educatos, et virtutis divitiarum divites, hunc zelum resumere, et religiosissimum imperatorem zelo et animi alacritate flagrantem, et Augustam Christo dilectam tuis exhortationibus alacriores reddere, ut laudabili zelo celeberrimum suum imperium confirment ». Hactenus ad Anatolium patricium Theodoretus, nec quidem frustra : siquidem celebrandæ œcumenicæ Synodo imperator Marcianus optatam suam exhibuit præsentiam : sed et ex ejusdem Theodoreti consilio, magnopere ab eodem Augusto cautum est, ne rerum perturbatores, discordiarumque dolosi artifices in locum Synodi se inferrent. At quæ idem Theodoretus ad Asparem exconsulem scripserit, accipe. Sed illud ante præmoneam, quod cum in Epistolæ titulo Asparis nomen consulis et patricii eidem inditum habeatur ; certum est, quod ad nomen consulis pertinet, textum esse mendosum, ut non consul, sed exconsul, sive forte consularis, sit in eo restituendum : etenim longe ante præsentem annum contigit Asparis consulatus : porro hoc anno eamdem datam esse Epistolam sub Marciano imperatore, quæ in ipsa tractantur, facile docent; quæ sic se habet [1] :

44. « Theodoretus Aspari consuli (exconsuli) et patricio.

« Oportebat hoc etiam aliis tuæ fortitudinis et constantiæ virtutibus addere, ut religiosissimus noster et Christo dilectus imperator, quem divina gratia pro subditorum beneficio nobis largita est, per tuam magnificentiam sciat iniquitatis quæ contra nos gesta est excessum : et lege justa legem injustam abroget. Si enim nos a divina providentia roborati, eam quæ contra nos sancita est pœnam, bonorum causam et occasionem effecimus, et quietem hilari fronte accepimus et silentium : injusta tamen et iniqua passi sumus, cum nihil deliquerimus eorum quæ calumniatores nostri et veritatis inimici nobis objecerunt. Sed cum ea passi fuerimus mala, quæ decent eos qui maximas res patrare ausi sunt, vel potius his etiam graviora : indicta enim causa damnati sumus et absentes ; et litteris imperatoris cum nobis interdictum esset Ephesum petere, justissimam sacrorum judicum accepimus sententiam.

45. « Sed hæc omnia solvit et sedavit serenissimus imperator tuæ magnificentiæ studio et diligentia. Ego vero ratus me perperam facere, si silerem, nec gratias agerem : ut has litteras scriberem adductus sum, quibus tuam precor celsitudinem, ut gratias pro nobis victorioso et Christo dilecto imperatori agas, et religiosissimæ Augustæ et piissimæ, pro quibus bonum precor Dominum pro virili, ut eorum imperium securum confirmet, ut subditorum clementer curam gerant, et hostibus metum injiciant, eosque terreant, et laudabilem pacem omnibus largiantur. Ipsos etiam orare tua nitatur celsitudo, ut perfectam solutionem et quietem Ecclesiæ tempestati imponant, et Synodum congregari præcipiant, non iterum eorum qui turbas ciere solent, et Synodum perturbare, sed eorum qui divinas res quiete tractare soliti sunt, et consueverunt Apostolica dogmata confirmare, et res falsas discernere, et a veritate alienas : ut suum hinc lucrum tua celsitudo consequatur ». Hæc Theodoretus ad Asparem magistrum militum, qui etsi Gothus, sectaque Arianus esset, odio tamen Eutychetis hæresim persequebatur immenso. Sicut igitur David Goliæ gladio ad conficiendos hostes est usus, ita et Theodoretus adversus Eutychianos Arianum immittit.

46. Ex omnibus quidem episcopis Orientalibus neminem nacti sumus, qui vehementius atque constantius adversus ejusmodi recens emergentes hæreticos egerit quam Theodoretus; qui etsi sua damna deflevit, amplius tamen totius Ecclesiæ mala ploravit. Cum itaque ab exilio hoc anno est relaxatus, magis ex restituta edicto imperatoris fide Catholica, et hæresi ablegata lætatus est, quam sui causa : parvipendere enim se jacturam sedis suæ, superius recitatis litteris contestatus est, ut decet Apostolicum virum, non quærens quæ sua sunt, sed quod esset totius Catholicæ Ecclesiæ emolumentum. Ita namque animo compositus erat, ut suas calamitates apud viros clarissimos deplorando, illos ad Ecclesiam depressam penitus sublevandam, ejusmodi ob oculos positis justis causis, impelleret; cum tamen ea esset intrinsecus humilitatis virtute bene compositus, ut quæcumque pateretur, suis existimaret esse adscribenda peccatis : nam audi, quæso, quam eo argumento brevem hoc eodem tempore Epistolam ad Joannem archimandritam scripsit his verbis [1] :

47. « Beatus quidem David nonnulla commisit delicta : quæ etiam ut memoriæ mandaret ad utilitatem eorum qui postea futuri essent, is qui omnia sapienter gubernat Deus effecit. Absalon [2] vero parricida, et impurus et impius et pessimus tyrannus, non illorum causa rabiem adversus patrem suum, sed tyrannidem desiderans, injustissimum illud bellum suscepit : et divinus quidem David, dum hæc fierent, quæ ipse patrarat delicta recordabatur. Et ego quoque alia quidem multa deliquisse me novi : dogmaticam vero Apostolorum doctrinam integram servavi. Qui vero divinas et humanas leges conculcarunt, et nos absentes condemnarunt, non illorum quæ nos deliquimus sententiam protulerunt : non enim erant manifesta illis, quæ sunt occulta : sed mendacia et calumnias composuerunt contra nos : vel potius Apostolica dogmata aperte conculcare quærentes, me, qui illa sectabar, condemnarunt.

48. « Sed surrexit Dominus, tanquam dormiens, et arguit et confudit inimicos suos, et dedecus æter-

[1] Theodoret. Ep. CXL.

[1] Theodoret. Ep. CXXXVIII. — [2] 2. Reg. XV.

num dedit illis, et dogmata adulterina et spuria dissipavit : quæ vero tradidit nobis in sacris Evangeliis, cum majestate et auctoritate prædicari fecit ». Hæc dicens, plane alludit ad obitum Theodosii et necem violentam Chrysaphii Catholicæ Ecclesiæ hostis, necnon ad edicta nuper a novo imperatore publice pro fide Catholica promulgata : sed de se ipso hæc ingenue subdit : « Nobis vero ad perfectam consolationem hæc sufficiunt : neque enim civitatis desiderio tenemur, in qua laborantes totum absumpsimus tempus ; sed rectam Evangeliorum veritatem desideramus regnantem et prædominantem videre. Hoc autem desiderium Dominus adimplevit. Lætamur hac de causa, et gaudemus, et Deum magnorum donorum largitorem laudamus ; et tuam pietatem hoc ipsum nobiscum agere precamur : et dum Deum laudatis, illum vehementer rogetis, ut eos qui nunc hæc, nunc illa dicunt, et ad tempora instar cameleonum mutantur, qui florum colore vestiuntur, clemens Deus confirmet, ut in petra stabiles reddat, ac illis largiatur, ut præ omnibus veritatem colant et tueantur ». Hactenus Theodoretus, vere justi, qui in principio accusator est sui, reddens exemplum, ut qui non gloriam propriam quærat, sed ejus qui misit eum, quod Apostolici viri et veracis prædicatoris evidens signum est. Sed de ipso hactenus.

49. *Catholica veritate affulgente, Orientalis Ecclesiæ gaudium.* — At sicut Theodoretus, ita et alii Orthodoxi, qui ex Ephesino nefando Concilio proscriptionem passi fuerunt, et alii Catholici episcopi qui eidem minime præsentes fuere, cum post tantas offusas tenebras Catholicæ veritatis claram cunctisque perspicuam lucem affulgere conspexerunt, æque immenso repleti sunt gaudio : sed et infelices illi, qui licet Catholici vere essent, tamen Dioscori minarum terrore perculsi ad horam cessere, tempori inservientes, lætati sunt, quod tempus advenisset, quo libere, quales essent, se possent ostendere, et prævaricationem daretur nova confessione delere : exultarunt vero multo magis, cum ab Apostolicæ Sedis legatis opportuna sunt remedia consecuti, nempe ut suorum communicatione contenti essent, in futura Synodo communione totius Catholicæ Ecclesiæ fruituri. In tanto gaudio omnium Orthodoxorum, sola hæresis damnata mœret : impii tantum in tenebris conticescunt.

50. Sic igitur sanctus Leo per legatos a Latere missos collapsam penitus Ecclesiam Orientalem fidei veræ, exacta ab episcopis confessione, restituit. Sed quod reliquum tantum esse videbatur, ut qui id facere detrectassent, suis sedibus privarentur, et spoliati episcopali dignitate episcopi Orthodoxi eam reciperent ; id quidem œcumenicæ Synodo honoris causa et disciplinæ servatum voluit et custoditum. Hæc sunt quæ hoc anno sub Marciano imperatore contigerunt : quæ mox illud magni momenti bonum consecutum est, quod Orientale imperium, ad multorum annorum spatia assiduis cladibus ab Attila Hunnorum rege labefactatum, simul ac est restituta per imperatorem vera religio, continuo a Barbaris liberatur, abigiturque divinitus flagellum Dei, ubi locus datur Catholicæ veritati : contra vero patuit tunc Barbaros prævalere, cum impietas regnat. Sic ergo Attila sponte recedens ab Oriente, copias convertit in Occidentem, ubi imbellem sciret regnare imperatorem per Aetium patricium bella gerentem. Quando autem in Galliis victus fuerit, dicemus anno sequenti, quo fieri contigit.

51. *Inter Arelatensem et Viennensem Ecclesiam de primatu quæstio a Leone definita.* — Quod autem ad anni hujus res Gallicanas pertinet : cum (ut suo loco dictum est) anno superiori defuncto S. Hilario episcopo Arelatensi, in locum ejus Ravennius subrogatus esset : episcopi comprovinciales legationem instituerunt ad S. Leonem Romanum Pontificem pro restituendis antiquis juribus ac privilegiis Arelatensis Ecclesiæ, illud in primis postulantes, ut ex more antiquo Viennensis provincia eidem Arelatensi Ecclesiæ subjiceretur, quam (ut dictum est superius) contra Zozimi papæ decretum, ex præscripto Nicæni canonis Bonifacius et Cælestinus Romani Pontifices, ac demum Leo ipse, proprium habere metropolitanum, nec subjici Arelatensi voluerunt. Libellum supplicem dictorum episcoporum asservatum hactenus in Ecclesia Arelatensi ex antiquo scripto codice hic tibi reddimus.

52. « Preces missæ ab universis episcopis metropolis Arelatensis ad Leonem papam.

« Memores, quantum honoris et reverentiæ beatissimæ Sedi Apostolicæ, cui vos Dominus noster Jesus Christus pro meritis sanctitatis voluit præsidere, semper debitum fuerit, semperque debeatur : ordinationem, qua sanctus frater et coepiscopus noster Ravennius in civitate Arelate post transitum beatæ recordationis Hilarii episcopi, concordantibus omnium votis, ad summum pontificium, Domino favente, provectus est, missis continuo litteris, Apostolatui vestro indicare curavimus, quibus a beatitudine vestra tanta dignatione et charitate fuisse responsum, immensas gratias agimus, etsi tantas, quantas debemus, referre non possumus.

53. Notum licet nobis ante jam fuerit, prædictum sanctum fratrem et coepiscopum nostrum maxime coronæ vestræ, gratia morum suorum, mansuetudinem et sanctitatem meruisse : perceptis nunc tamen beatitudinis vestræ litteris, quanta eum charitate complectamini, evidenter agnovimus. Unde præmissis officiis, quæ Apostolatui vestro jure debentur, suggestionem nostram, quæ justitiæ partibus fungitur, audiendam a corona vestra minime dubitamus. Quippe cum non aliqua nova institui, sed prisca per vos optamus et antiqua reparari. Nec enim justum est ut honorem ejus quem (ut probavimus) impense diligitis, illa res minuat, quæ pietatem vestram alte offendit. Et sane manifestum est Ecclesiæ Arelatensi divinæ gratiæ favorem adesse, cui talem habere contigit sacerdotem, per quem privilegia dignitatis antiquæ, quæ

dolebat sibi pro tempore diminuta, gauderet in perpetuum recentioribus Apostolicæ Sedis auctoribus reformata.

54. « Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatensis civitas missum a beatissimo Petro Apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem, et exinde aliis paulatim regionibus Galliarum bonum fidei et religionis infusum : priusque alia loca ab hoc rivo fidei, quem ad nos Apostolicæ institutionis fluenta miserunt, meruisse manifestum est sacerdotem, quam Viennensis civitas, quæ sibi nunc impudenter ac notabiliter primatus exposcit indebitos. Jure enim ac merito ea urbs semper apicem sanctæ dignitatis obtinuit, quæ in sancto Trophimo primitias nostræ religionis prima suscepit, ac postea intra Gallias, hoc quod divino munere fuerat consecuta, studio doctrinæ salutaris effudit. Cujus honoris obtentu Ecclesiam Arelatensem omnes decessores prædecessoresque nostri velut matrem debito semper honore coluerunt, tenentesque traditionem totam ab hac sibi civitatis nostræ sede episcopos postularunt. Ab hujus Ecclesiæ sacerdote tam decessores nostros, quam nos ipsos constat in summum sacerdotium, donante Domino, consecratos. Quam quidem antiquitatem sequentes prædecessores beatitudinis vestræ, hoc quod erga privilegia Arelatensis Ecclesiæ institutio vetusta tradiderat, promulgatis (sicut et scrinia Apostolicæ Sedis procul dubio continent) auctoritatibus confirmarunt : credentes plenum esse rationis atque justitiæ, ut sicut per beatissimum Petrum Apostolorum principem sacrosancta Ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi Ecclesias principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis Ecclesia, quæ sanctum Trophimum ab Apostolis missum sacerdotem habere meruisset, ordinandi pontificium vindicaret. His secundum religionem utitur privilegiis Ecclesia memorata.

55. « Cæterum multa sunt, quibus secundum instituta principum cunctis intra regiones nostras civitatibus præferatur. Hæc in tantum a gloriosissimæ memoriæ Constantino peculiariter honorata est, ut ab ejus vocabulo præter proprium nomen, quo Arelas vocitatur Constantina nomen acceperit. Hanc clementissimæ recordationis Valentinianus et Honorius fidelissimi principes specialibus privilegiis, et ut verbo ipsorum utamur, matrem omnium Galliarum appellando decorarunt. In hac urbe quicumque intra Gallias ex tempore prædictorum ostentare voluit insignia dignitatis, consulatum suscepit et dedit. Hanc sublimissima præfectura, hanc reliquæ potestates, velut communem omnibus patriam, semper inhabitant. Ad hanc ex omnibus civitatibus multarum utilitatum causa concurritur : et plane ita sibi erga privilegia memoratæ vel Ecclesiæ vel civitatis, divina (ut credimus) dispensatione, omnia consenserunt, ut semper sicut Ecclesia Arelatensis intra Gallias primatum in sacerdotio, antiquitatis merito, ita etiam civitas ipsa principatum in sæculo, opportunitatis gratia possederit. Unde factum est, ut non solum provinciæ Viennensis ordinationem, sed etiam trium provinciarum, contemplatione sancti Trophimi (sicut et sanctorum prædecessorum vestrorum patefacta sibi testatur auctoritas) Arelatensis Ecclesiæ sacerdos ad sollicitudinem semper suam curamque revocarit. Cui id etiam honoris dignitatisque collatum est, ut non tantum has provincias potestate propria gubernaret, verum etiam omnes Gallias, sibi Apostolicæ Sedis vice mandata, sub omni Ecclesiastica regula contineret.

56. « His itaque omnibus intimatis, et in notitiam beatitudinis vestræ fideli assertione perlatis, quæsumus et obsecramus coronam sanctimoniæ vestræ per nomen Domini nostri Jesu Christi, qui in vobis justitiam, patientiam, tranquillitatem, et bona totius sanctitatis ac perfectionis elegit, et per beatissimum Apostolum Petrum, quem vita et conversatione vestra nobis divino munere redditum credimus, ut quidquid Arelatensis Ecclesia (sicut superius indicavimus) vel ab antiquitate suscepit, vel postea auctoritate Sedis Apostolicæ vindicavit, id omne ad suum pontificium revocare ejusdem Ecclesiæ sacerdotem beatitudinis vestræ auctoritas in perpetuum mansura præcipiat. Ipsi autem, vel officiorum causa, vel hujus legationis obtentu sanctimoniæ vestræ nos præsentassemus adspectibus, nisi alios infirmitas, alios anni præsentis penuria ab hac votorum nostrorum cupiditate revocasset : sed confidimus in Domino Jesu Christo, qui precibus, et desideriis nostris effectum promptissimæ pietatis vestræ præstitit; quod qui nunc legationis officio fraudamur, gratiarum postea referendarum per nosmetipsos actione fungemur ». Hactenus episcoporum preces sine die et consule : verum hoc anno datas esse, sequens Epistola S. Leonis ad eos reddita docet, ex qua pariter redditur manifestum Ecclesiam etiam Viennensem misisse Romam eadem ex causa ad S. Leonem papam legationem. Juribus autem utriusque partis diligenter examinatis, perstitit S. Leo in sententia, ut Arelatensis Ecclesia nihil sibi sumeret eorum, quæ essent Viennensis Ecclesiæ. Epistola vero ipsius ex eodem exscripta codice sic se habet :

57. « Dilectissimis fratribus Constantino, Armentario, Audentio, Severiano, Valeriano, Urso, Stephano, Nectario, Constantio, Maximo, Asclepio, Theodoro, Justo, Ingenuo, Augustali, Superventori, Unantio, Fonteio, Palladio, Leo.

« Lectis dilectionis vestræ litteris, quas ad nos filii nostri Petronius presbyter, et Regulus diaconus detulerunt, quam benevolum fratri et coepiscopo nostro Ravennio impendatis affectum, evidenter agnovimus : siquidem postulatis, ut ei quod decessor ipsius merito nimiæ præsumptionis amiserat, reformetur. Sed petitionem fraternitatis vestræ Viennensis episcopus missis litteris et legatis sua suggestione prævenerat, conquerens Arelatensem episcopum ordinationem sibi Vasensis (Vasatensis) antistitis usurpasse. Cum itaque nobis ita et paternarum re-

verentia sanctionum, et omnium vestrum servanda sit gratia, ut in Ecclesiarum privilegiis nihil convelli, nihil patiamur excidi: consequens fuit, ut ad conservandam intra Viennensem et Arelatensem provincias pacem, adhiberetur justitiæ moderatio, quæ nec antiquitatis usum, nec desideria vestra negligeret.

58. « Consideratis enim allegationibus utriusque partis præsentium clericorum, ita semper intra provinciam vestram, et Viennensem et Arelatensem civitates claras fuisse reperimus, ut quarumdam causarum alterna ratione, nunc illa in Ecclesiasticis privilegiis, nunc ista præcelleret, cum tamen eisdem commune jus quondam fuisse a gentibus proderetur. Unde Viennensem civitatem, quantum ad Ecclesiasticam justitiam pertinet, inhonoratam penitus esse non patimur, præsertim cum de receptione privilegii auctoritate jam nostræ dispositionis utatur. Quam potestatem Hilario episcopo ablatam, Viennensi episcopo credimus deputandam. Qui ne repente semetipso factus videatur inferior, vicinis sibi quatuor oppidis præsidebit, id est, Valentiæ, et Tarantasiæ, et Genevæ, et Gratianopoli, ut cum eis ipsa Vienna sit conjuncta, ad cujus episcopum omnium prædictarum Ecclesiarum sollicitudo pertineat: reliquæ vero civitates ejusdem provinciæ sub Arelatensis antistitis auctoritate et ordinatione consistant: quem pro modestiæ suæ temperantia ita futurum credimus studiosum charitatis et pacis, ut nequaquam sibi credat ablatum, quod fratri videat esse concessum. Data III non. Maii, Valentiniano Aug. VII et Abieno V. C. conss. » In fine hujus Epistolæ, hæc quæ sequuntur verba habentur: « Hoc præceptum domini Leonis confirmatum est a Sede Apostolica, præsidente Symmacho papa, Probo V. C. cons. » Habes, lector, de antiqua quæstione S. Leonis papæ sententiam ex recitata Epistola nondum cusa, percepta ex codice Arelatensi, quem eo fideliorem existima, dum quæ contra ipsam esse probarentur Ecclesiam Arelatensem, æque integra asservata custodit: ubi et extat eadem die et anno data ad Ravennium ab eodem Pontifice ejusmodi Epistola:

59. « Dilectissimo fratri Ravennio, Leo.

« Diu filios nostros Petronium presbyterum et Regulum diaconum in Urbe tenuimus: quoniam et de nostra hoc gratia merebantur, et fidei, quæ nunc quorumdam errore vexata est, ratio postulabat. Voluimus enim eos interesse tractatui, et universa cognoscere, quæ per te cupimus ad omnium fratrum et consacerdotum nostrorum notitiam pervenire, carissime; hoc dilectioni tuæ specialiter delegantes, ut sollicitudine vigilantiæ tuæ Epistola nostra, quam ad Orientem pro fidei defensione direximus, vel sanctæ memoriæ Cyrilli, quæ nostris sensibus tota concordat, universis fratribus innotescat: ut certiores effecti contra eos, qui Incarnationem Domini pravis persuasionibus æstimant temerandam, spirituali se virtute præmuniant. Habes probabilem facultatem, qua cunctis Ecclesiis, et Domino nostro episcopatus tui possis commendare, primordia, si hæc ita, ut credimus atque mandavimus, impleveris, frater carissime. Quæ autem committenda litteris non fuerunt, cum prædictorum filiorum nostrorum insinuatione didiceris, carissime, Domini fretus auxilio efficaciter (ut diximus) aut laudabiliter exequemur. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data III non. Maii, gloriosissimo Val. Aug. VII et Abieno V. C. cons. »

60. Ex hac Epistola intelligis sanctum Leonem papam misisse ad Gallicanos episcopos insignem, atque famosam illam Epistolam de fide Catholica ad Flavianum scriptam; ut non Orientalibus tantum, sed et Occidentalibus innotescerent, quæ de Verbi Incarnatione teneret hactenus, atque tenuisset semper Ecclesia Catholica. Qua accepta ad Flavianum Epistola, episcopi Galliarum eadem probe cognita, et in omnibus fidei Catholicæ quam hactenus custodissent, consentire probata, rescripserunt ad eumdem S. Leonem Epistolam illam, quæ sine die et consule data cum habeatur, eam sub dictis anni hujus consulibus esse collocandam intelligis, cujus est exordium: « Perlata ad nos Epistola beatitudinis vestræ, etc. » Habetur in recentiori editione Romana Epistolarum sancti Leonis post ejus Epistolam quinquagesimam tertiam, non tamen suo loco collocata. Sic igitur pluribus habes Epistolis auctum numerum Epistolarum S. Leonis Magni, cujus tanti Patris vel una reperta sententia scriptis mandata magnarum loco divitiarum fuerat æstimanda, atque litteris aureis exaranda.

61. *Ingens fames Italiam vexat.* — Hoc eodem anno ingens fames vexavit Italiam; adeo ut inedia pereuntes, filios ad cibum emendum vendiderint. Est de his locuples testis Valentiniani sanctio anno sequenti mense Januario data, qua præcipit, ut parentibus liceret redimere filios: meminit autem hujus penuriæ istis verbis[1]: « Notum est proxime obscenissimam famem per totam Italiam desævisse, coactos homines et filios parentes vendere, ut discrimen instantis mortis effugerent. Tantum unicuique miseranda macies et lethalis pereuntium pallor extorsit, ut totius, quem natura concessit, amoris obliti, alienare suos, pietatis genus putarent. Nihil est enim, ad quod non desperatio salutis impellat: nihil turpe, nihil vetitum credit esuries: sola cura est, ut qualicumque sorte vivatur». Hæc imperator. Sed et peste laborasse Italiam, Gelasius[2] papa testatur. Atque hactenus de rebus gestis præsentis anni.

[1] Valent. Novel. tit. XI. apud C. Theod. — [2] Gelas. in And.

Anno periodi Græco-Romanæ 5943. — Jesu Christi 450. — Leonis papæ 11. — Valentiniani III. 26. Marciani 1.

1. *Quinta quinquennalia Valentiniani.* — Coss. *Valentinianus Aug. VII et Gennadius Avienus* in Occidente creatus, de quo Sidonius lib. 1, Epist. IX et Prosper in Chronico sub coss. anni CDLII. Valentinianus imperii Augustei *quinta quinquennalia* dedit, ut ejus consulatus ostendit; et quidem *Romæ*, ubi eum hoc anno versatum esse, anno superiori vidimus.

2. *Eudocia Aug. bis Hierosolymam est profecta.* — A num. 2 ad 15. Antequam de his, quæ hoc anno gesta, verba faciamus, secundæ peregrinationis Hierosolymitanæ ab *Eudocia* Augusta susceptæ, annus investigandus, tollendusque vulgaris error de administratione imperii per eamdem imperatricem Synodi prædatoriæ Ephesinæ tempore, in quem non solum Baronius, sed et alii, qui post ipsum scripsere, saltem qui in manus meas venere, lapsi sunt. Eudocia bis Hierosolymam profecta est, et non amplius, ut liquet ex Historicis Byzantinis : « Fama est bis Eudociam Hierosolymam perrexisse, ubi plurima ad honorem Christi peregit », inquit Nicephorus lib. 14, cap. 50. Fallitur tamen Valesius in Notis ad Evagrium lib. 1, cap. 21, ubi postquam Evagrius cap. superiori asseruit, *Eudociam* ad sanctam civitatem pergentem venisse Antiochiam, ait : « Ex hac igitur urbe Eudocia bis venit Hierosolymam », ex urbe Constantinopolitana, inquit Valesius; cum tamen Evagrius de urbe Antiochena loquatur, per quam transiit *Eudocia*, dum Hierosolymam proficisceretur, ut ipsa Evagrii lectio manifeste indicat. Priorem Hierosolymitanam profectionem accidisse anno CDXXXVIII recte eo anno observavit Baronius, et inter omnes convenit. Verum quo anno secunda inita fuerit, Historicis Byzantinis inter se dissentientibus, difficile est definire.

3. *Eudocia ante Theodosii mortem secundam profectionem Hierosolymitanam suscepit.* — Baronius num. 15 Eudociam post mariti mortem Hierosolymam perrexisse existimavit; sed opinionem illam plane evertit Priscus, qui hoc tempore vivebat, in excerpt. de legat. pag. 69, ubi ait : « Constantius una cum Attilæ legatis ad Theodosium venerat, et se operam daturum, ut pax longo tempore inter Romanos et Hunnos servaretur, dixerat, modo sibi uxorem locupletem matrimonio copularet. Huic petitioni imperator annuerat, et Saturnilli filiam, viri et opibus et genere clari et ornati, se illi nuptu daturum promiserat. Saturnillum autem occidit Athenais seu Eudocia, utroque enim nomine vocabatur, neque imperatori ad exitum perducere, quod promiserat, per Zenonem virum consularem licuit ». Marcellinus autem in Chronico ad consulatum Theodosii Aug. XVIII et Albini anno CDXLIV gestum, scribit : « Severum presbyterum et Joannem diaconum Eudociæ reginæ apud Æliam urbem ministrantes missus ab imp. Theodosio Saturninus comes domesticorum occidit. Eudocia nescio quo excita dolore, Saturninum protinus obtruncavit : statimque mariti imp. nutu regiis spoliata ministris apud Æliam civitatem moritura remansit ». Hæc Marcellinus, licet anno non suo. Idem habent Theophanes ad an. Incarnat. secundum Alex. CDXLII, et Cedrenus pag. 343. Ex laudatis itaque Prisci et Marcellini verbis constat, *Eudociam*, Theodosio marito adhuc vivente, Hierosolymis fuisse, et Saturninum, quem Saturnillum Priscus appellat, necari jussisse. Theophanes citatus eam hoc vel superiori anno a Theodosio Hierosolymam amandatam his verbis tradit : « Hoc anno res proprias accuratius perpendens Theodosius, et se Chrysaphii fraudibus circumventum agnoscens, de impiis in Flavianum perpetratis sceleribus admissis in reliquos episcopos injuriis summum animi concepit dolorem. In iram itaque prorumpens, primo Chrysaphium in quamdam insulam ablegat, tum Eudociam graviter objurgatam, malorum omnium auctricem eam dicens, quæ Pulcheriam aula ejecisset, durius invehitur, et ea insuper, quæ circa Paulinum acciderant, cum probris objicit. Illa desperatis in rebus Hierosolymam se dimitti rogat, etc. Tum demum beatam Pulcheriam multis precibus sollicitatam reduxit in aulam : quæ extemplo mandavit Ephesum, qui sancti Flaviani corpus asportarent, etc. » Idem habent Nicephorus lib. 14, cap. 49, et Cedrenus ad annum XLII Theodosii.

4. *Eudocia an.* CDXLVIII *secundo Hierosolymam profecta.* — Verum non dubito, quin uterque, saltem quoad annum *Pulcheriæ* in aulam revocatæ, hallucinatus fuerit. Baronius, qui Theophanem non viderat, num. 14 recte observat *Pulcheriam* post mortem Theodosii fratris, præcepto conjugis Marciani imperantis, sancti *Flaviani* reliquias Constantinopolim revocasse, quod colligit ex Epistola Pul-

cheriæ ad S. Leonem, et ex hujus Epistola ad Pulcheriam Augustam, quæ alias erat XXXIX, nunc LIX, dataque est *idibus Aprilis Adelphio V. C. cos.*: præterea *S. Flaviani* reliquiæ Ephesi non erant, ideoque nec inde Constantinopolim translatæ sunt. Cum itaque *Eudocia* die Epiphaniorum anni quadringentesimi quadragesimi octavi e Theodosii gratia exciderit, isque statim *Paulinum* magistrum officiorum occidi mandarit, ut anno CDXLVI ostendimus, *Eudocia* non multo post Hierosolymam proficisci jussa, et *Pulcheria* in aulam revocata, non post quartum secessionis ex ea annum, ut ibidem Baronius habet, sed tantum post aliquot menses, quam in offensionem *Theodosii* fratris incurrerat. Nam sanctus *Proclus* episc. Constantinopolitanus mortuus est anno CDXLVII, die XXIV mensis Octobris. cui postquam *Flavianus* successit, *Pulcheria* ex aula abire coacta. Hanc sub finem anni Christi insequentis CDXLIX, expulsa ab imperatore Eudocia, in aulam rediisse, et iterum rerum administrationem suscepisse, demonstrant Epistolæ S. Leonis ad eam directæ, aliæque, quæ inter Epistolas Leoninas leguntur, quæ tamen datæ non sunt ante annum CDXLIX. Eo enim anno *idibus Junii*, Leo ad Pulcheriam scripsit Epistolam XXVII, alias XIII, in qua ejus zelum adversus Eutychen sollicitat: « Quantum, inquit, præsidii Dominus Ecclesiæ suæ in vestra clementia præpararit, multis sæpe probavimus documentis. Et quidquid nostris temporibus contra impugnatores Catholicæ veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maxime gloriam redundavit ». Quod si *Pulcheria* tunc in Hebdomo, exitii sui loco, gemuisset, S. Leo ejus auxilium contra Eutychen non implorasset, neque hæc contra impugnatores Catholicæ veritatis zelum suum ostendere potuisset. Confirmantur hæc omnia ex Prisco citato, qui affirmat, *Eudociam* Hierosolymis fuisse, quando Zeno consularis erat, id est, transacto anno CDXLVIII, quo is consulatum gessit.

5. *Dum S. Flavianus vexabatur, Eudocia Hierosolymis erat.* — Præterea S. Leo *idibus Octobris* ejusdem anni Epistolam dedit ad Pulcheriam XLI, alias XXVI, et cum ea misit exemplar Epistolæ alias a se ad eam scriptæ ante Synodum Ephesinam; misit et exemplar Epistolæ ad Theodosium a se datæ, Concilium ejus opera intra Italiam haberi petiit, ipsique legationem Apostolicam apud Theodosium commisit. Eodem Christi anno *Galla Placidia* Valentiniani imp. Occidentis mater scripsit ad Pulcheriam, eamque rogavit, ut quæ in Concilio Ephesino gesta fuerant, removeri curaret. Eodem tempore scripsit *Placidia* ad Theodosium imp. et *Licinia Eudoxia*, uxor Valentiniani, et filia Eudociæ Augustæ, ad Pulcheriam litteras dedere, eique *Flaviani* causam commendarunt. Denique hoc anno Leo *XIII kalendas Aug.* dedit ad Pulcheriam Epistolam LIV, alias XXXV, eique significavit, legatos a se in Orientem missos esse pro Concilii generalis celebratione. Et tamen nullæ neque Placidiæ, neque Liciniæ Eudoxiæ, neque Leonis ad Eudociam Augustam litteræ reperiuntur missæ. Quod si hæc summam rerum administrasset, præfatæ litteræ, non ad *Pulcheriam* Theodosio tunc invisam, sed ad illam directæ fuissent. Quare *Eudocia* tunc Hierosolymis versabatur, et immerito Nicephorus lib. 14, cap. 47 scribit *Chrysaphium* et *Eudociam* Augustam permovisse Theodosium, ut alteram Ephesi Synodum, cui Dioscorus præesset, celebrari juberet. Hoc enim quoad Eudociam prorsus a veritate alienum, quemadmodum et eam aliquam partem fuisse rerum in favorem Eutychetis et Dioscori, hoc et annis duobus superioribus gestarum.

6. *Nicephorus de multis ad Eudociam pertinentibus parum edoctus.* — Profecto Nicephorus se parum de his edoctum fuisse ostendit; loco enim citato postquam de Chrysaphii interitu locutus est, ait : « Postea conjugem quoque Eudociam per acrem objurgationem male admodum accepit ; quippe quæ malorum invalescentium causa fuisset. Ad hæc injuriam quoque germanæ suæ Pulcheriæ, quæ ejus opera imperiali aula ejecta esset, factam adjecit. Atque insuper illam de Paulino suspicionem, et contentionis pomum, vehementer eam perstringens, in medium protulit. Illa consilii dubia, cum in magnum esset conjecta metum, ut sibi Hierosolymam petere liceret, petiit. Imperator confestim Septimum misit, et sororem Pulcheriam septimum jam ibi annum agentem revocavit ». Quomodo enim annos VII Pulcheria in Hebdomo seu Septimo commorari potuit, quæ juxta eumdem Nicephorum lib. 14, cap. 47, illuc missa fuerat, postquam *Flavianus* episc. Constantinopolitanus ordinatus est, sub finem nempe anni CDXLVII, et Theodosius currenti anno naturæ debitum solverit? Nec dici potest, errorem in numeros irrepsisse; cum cap. 50 scribat *Eudociam* solam absque Pulcheria *imperium annis septem administrasse.* Theophanes, et Cedrenus in hac narratione Nicephoro consentiunt, nisi quod annos administrationis Eudociæ non numerarunt. Illos tamen in facto hoc referendo errasse, ex dictis intelligitur. Neque etiam verisimile est, quod ambo scribunt, imperatorem rerum summam *Eudociæ* reliquisse, postquam hæc pomum sibi ab eo missum Paulino dedit, et imperator hunc morti tradidit. Quare recte Zonaras in Theodosio juniore, et auctor Chronici Alex. ad annum CDXLIV produnt, *Eudociam* post pomum Paulino missum Hierosolymam profectam esse. Sed perperam Zonaras addit, *inde reversa, post mariti obitum eodem rediit.* Si enim hoc esset, non bis, sed tertium Eudocia Hierosolymam petiisset. Porro Baronius, qui num. 14 citata Nicephori verba refert, versione depravata usus est, loco enim horum verborum, *contentionis pomum*, seu malum, habet, *contentionis ovem*, quod vox græca τὸ μῆλον non minus *ovem*, quam *malum* significet. Præterea loco horum verborum, *imperator confestim in Septimum misit*, aliquem sc. qui Pulcheriam in aulam imperialem revocaret, versio quam Baronius secutus est, habet : *Imperator confestim in Septimum eam*

misit, sc. Eudociam, quod nec in græco legitur, nec cum veritate consentaneum est.

7. *Chrysaphius occiditur.* — Theophanes citatus ait, *Theodosium* Chrysaphium in quamdam insulam relegasse, et post Theodosii mortem, Pulcheriæ jussu, eum occisum esse. Illum etiam post Theodosii obitum peremptum, Marcellinus et Prosper in Chronicis sub hujus anni coss. scribunt.

8. *Moritur Theodosius imp.* — A num. 15 ad 35. Theodosius imp. hoc anno e vivis excessit, ut inter omnes convenit, non quidem die XXIX mensis Julii, ut habet Baronius, sed die vicesima octava ejusdem mensis, ut testatur Theodorus lector in fine lib. 2, ubi ait : « Theodosius junior filius Arcadii Augusti imperare cœpit mense Januario (anni sc. CDII) imperavit una cum patre annos septem, menses tres, mortuus est die XXVIII mensis Julii, indict. tertia, et die trigesimo ejusdem mensis, depositæ sunt ejus reliquiæ, cum imperasset in universum annos triginta duos, menses duos. Ex quibus imperavit quidem cum patre annos septem, menses tres, solus vero imperavit annos triginta quatuor, menses undecim ». Verum error irrepsit in numeros; nam cum patre imperavit tantum annos sex, menses tres, et aliquot dies; solus imperavit annos quadraginta duos, et fere menses tres. Auctor Chronici Alex. sub hujus anni coss. ait : « Marcianus in Hebdomo ab exercitu mense Augusto VIII kal. Sept. die Jovis imperare jussus est. Imperavit solus; duxit Pulcheriam Augustam Theodosii imperatoris sororem, virginem annos natam quatuor et quinquaginta ». At dies XXV mensis Augusti hoc anno cum die Jovis non concurrit, et Pulcheria quæ nata erat *Theodoro consule*, die XIX Januarii, ut testatur idem auctor, anno sc. CCCXCIX, annum tantum ætatis quinquagesimum secundum agebat, quando imperare cœpit. Quare loco *VIII kalendas Septembr.*, *legendum IX kalendas Septembr.*, seu die XXIV Augusti, quæ hoc anno in feriam quintam incidit.

9. *Marcianus consilium de Synodo generali cogenda init.* — Theodosius « fuit litterarum non imperitus, sed cum in aliis mathematicis libris versatus, tum astronomiæ non ignarus. Cum autem leni esset ingenio, mollior ad res gerendas fuit. Unde factum, ut castrati apud illum gratiosi multa perperam agerent, ut Antiochus, et post illum Amantius ac denique Chrysaphius », inquit Zonaras ; Græci die XIX Julii ejus memoriam in suis Menæis celebrant. Quoad *Marcianum*, fuit is genere Thrax, et filius viri rem militarem exercentis, inquit Evagrius lib. 2, cap. 1, qui ubi imperium suscepit, sancti Leonis hortatu de Concilio generali cogendo cogitavit, interimque Constantinopoli Synodum haberi jussit.

10. *Synodus Constantinopolitana.* — Agit de ista Synodo Constantinopolitana Baronius num. 27 et seqq. refertque, quæ de ea habentur in Vita sancti *Abundii*, unius e legatis, episcopi Comensis in Italia, recitata a Bollando ad diem secundum mensis Aprilis, et indicantur in Act. IV Concil. Chalced., ubi de causa Photii agitur pag. 545. In eo itaque lecta Epistola S. Leonis ad Flavianum, quam omnes sua subscriptione confirmarunt. Ad alios deinde metropolitanos missa, qui cum suæ provinciæ episcopis eam approbarunt. Anathema dictum Nestorio et Eutychi, et eorum hæresis Constantinopoli proscripta, ut testatur etiam S. Leo in Epistola LXVIII ad Paschasinum episcopum Lilybætanum, data *VIII kalend. Julii Adelphio V. C. coss.* anno sc. sequenti, et post Baronii mortem edita a Quesnello. In ea, inquit Leo : « Totam Constantinopolitanam Ecclesiam cum monasteriis omnibus, et multis episcopis noveris præbuisse consensum, et subscriptionibus suis Nestorium atque Eutychen cum suis anathematizasse dogmatibus ». Porro idem Quesnellus in Dissert. I de Vita et Gestis S. Leonis ad annum CDL, recte observat, hoc Concilium non convocatum esse a legatis, ut est in Annalibus, sed ab Anatolio patriarcha Constantinopolitano, quod non tantum verba Actorum S. Abundii a Baronio citata, sed etiam Actio IV Concil. Chalced. diserte testantur : « Anatolius reverendissimus episcopus Constantinopolitanus dixit : Tenuit pridem consuetudo, ut qui in hac magna civitate morantur sanctissimi episcopi, cum eos temporis occasio vocat de emergentibus quibusdam Ecclesiasticis causis, conveniant, ac singula definiant, responsoque eos dignentur, qui precantur aliquid. Nihil ergo a me factum est, quod novitati sit affine : nec qui ex consuetudine consederunt, sanctissimi, qui in civitate erant episcopi, novam formam protulerunt. Ac ostendit præsentiam episcoporum actio quæ facta est.

11. *Ex episcopis qui Constantinopoli erant composita.* — Ex quibus Synodi Chalcedonensis verbis colligitur etiam, nutare quod in iisdem Annalibus legitur, accitos fuisse ex vicinis provinciis episcopos ad Synodum ; collecti enim sunt tantum episcopi, archimandritæ, presbyteri, et diaconi, qui in urbe regia erant, ut docent Acta S. Abundii, et innuunt laudata verba Concil. Chalced. In hac Synodo non reconciliati episcopi, qui desciverant a fide, nec communione Catholicæ Ecclesiæ donati, sed Ecclesiæ suæ communione contenti esse jussi sunt. Nec expuncta ejusdem Synodi decreto nomina Dioscori et Juvenalis, ut scribit Baronius num. 31. In Epistola enim LX, alias XL, S. Leonis ad Anatolium episcopum Constantinopolitanum data *idibus Aprilis Adelphio V. C. coss.* anno sc. sequenti, inquit sanctus pontifex : « De nominibus autem Dioscori, Juvenalis, et Eustathii ad sacrum Altare non recitandis dilectionem tuam haud decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint ». Quare, ut recte notat Quesnellus citatus, Leo ad Anatolium scribit non tanquam de re gesta, sed tantum definienda a legatis cum Anatolio.

12. *Theodoretum in sedem episcopalem restituit.* — A num. 35 ad 50. Theodoretum, qui postquam depositus fuit in Pseudo-Synodo Ephesina,

ad Sedem Apostolicam appellavit, legatis de ejus fide testimonium ferentibus, Leo, re in Concilio Romano disceptata, declaravit, injuste judicatum fuisse, et in sedem suam restituendum, ut liquet ex Actione I Concil. Chalced. Sed incertum, an *Leo* judicialem sententiam tulerit, vel eum tantum in communionem suam receperit ; in sedem tamen Cyrensem, in quam nullum Synodus Ephesina suffecerat, restitutus non est, neque ab exilio revocatus , nisi postquam *Marcianus* imperii habenas suscepit : annitentibus *Vincomalo* officiorum magistro, ad quem Theodoretus scripsit Epistolam CXLI, aut secundum Sirmondum CXL, Aspare consulari et patricio, ad quem dedit Epistolam CXXXIX, secundum Baronium CXL, et *Anatolio patricio*, ad quem scripsit Epistolam CXXXVIII, secundum Baronium CXXXIX. De accepto illo beneficio Theodoretus tribus his viris in aula potentissimis singulares gratias egit : petiitque agi suo nomine principibus, et simul de convocatione Synodi ferri preces. Tres has litteras Baronius recitat, recteque observat, errorem irrepsisse in inscriptionem Epistolæ ad *Asparem* datæ : hic enim in codicibus vulgatis ejus titulus : *Aspari consuli et patricio ;* cum tamen Aspar anno CDXXXIV consulatum gesserit, eaque Epistola post restitutionem Theodoreti in sedem episcopalem scripta sit. Quare recte monet Baronius, legendum esse, *Aspari consulari et patricio.* Qua ex emendatione, quæ certa est, intelligimus Epistolam LXXXI Theodoreti scriptam fuisse, non *Nomo consuli,* ut præfert inscriptio, sed *Nomo consulari;* cum hic anno CDXLV consul fuerit, et exilium Theodoreti, de quo in illa mentio, anno tantum CDXLVIII contigerit. Garnerius in Auctario Operum Theodoreti vocem *consulis* in utraque Epistola retinendam contendit, vultque Epistolam CXXXIX datam esse non *Aspari*, sed *Avieno* currenti anno consuli ; *cui*, inquit, *Aspar subrogatus fuit vel ob Avieni mortem, vel alia de causa, quæ lateat.* Verum postquam consulatus ordinarius annuus redditus est a Constantino Magno, mortuis consulibus, aut e dignitate dejectis, nulli alii sufficiebantur, ideoque ea Epistola *Aspari consulari*, non *consuli*, non autem *Avieno* directa.

13. *Attila de bello in Occidente gerendo consilium init.* — Ad num. 50. Priscus in Excerptis de Legat. pag. 3, hæc scribit : « Cum primum Attilæ nuntiatum est Marcianum post Theodosii mortem ad imperium pervenisse, et quæ Honoriæ acciderant, ad eum qui in Occidente rerum potiebatur, misit, qui contenderent, Honoriam nihil se indignum admisisse, quam matrimonium secum contracturam spopondisset. Misit et ad Romanos in Oriente tributorum constitutorum gratia. Sed re infecta, legati utrinque sunt reverti. Etenim qui Occidentis imperio præerat, respondit, Honoriam ipsi nubere non posse, quod jam alii nupsisset. Neque imperium Honoriæ deberi, virorum enim, non mulierum Romanum imperium esse. Qui in Oriente imperabat, se minime ratum habere tributi illationem, quam Theodosius consensisset. Quiescenti munera largiturum, bellum minanti viros et arma objecturum. Nec enim vires et copias sibi deesse. Itaque Attila in varias distrahebatur sententias, et illi in dubio hærebat animus, quos primum aggrederetur. Tandem melius rem se habituram visum est, ad periculosius bellum sese convertere, et in Occidentem exercitum educere. Illic enim sibi rem fore, non solum cum Italis sed etiam cum Gothis, et Francis : cum his, ut Honoriam cum ingentibus divitiis in uxorem acciperet : cum illis, ut Genserici gratiam promeretur ». Erat Honoria Valentiniani imp. soror, quæ cum ab Eugenio procuratore suo stuprata concepisset, missa fuerat ad Theodosium, qui eam tenebat inclusam. Verum Honoria, « clandestino eunucho misso, Attilam invitavit, ut contra fratris potentiam ejus patrociniis uteretur. Prorsus indignum facinus, ut licentiam libidinis malo publico compararet », inquit Jornandes de reb. Get. cap. 42.

14. *Provincia Viennensis in duas dividitur.* — A num. 51 ad 61. Sancto *Hilario* Arelatensi episcopo anno superiori vita functo, ut diximus anno CDXLV, episcopi Viennensis provinciæ pro *Ravennio* ejus successore Epistolam seu libellum ad sanctum Leonem mittunt, restituique metropolitano Arelatensi jura suæ Ecclesiæ postulant. Sanctus *Leo* hanc litem ita composuit, ut Viennensi metropoli quatuor episcopatus attribueret, Valentinum, Tarentasiensem, Genevensem , et Gratianopolitanum : reliquos subjecerit Arelatensi metropolitæ. Libellum illum, litterasque sancti Leonis Baronius recitat; Sirmondus tamen in tomo I Concil. Galliæ diverso a germanis monumentis charactere libellum excudi curavit, quod eum supposititium existimaret, qua et in sententia fuit Launoius in Dissert. *de duobus Dionysiis*, et quidam alii. Verum immerito huic libello suppositionis nota inuritur, quemadmodum jam a pluribus viris doctis ostensum est, et quidem adeo solide, ut nullum hac de re dubium superesse possit.

15. *Floret Nilus.* — Floruit sanctus *Nilus* Asceles, Theodosio et Marciano imperantibus, sancti Joannis Chrysostomi discipulus, cujus Epistolas Leo Allatius, et Opuscula Josephus Maria Suarez episcopus Vasionensis publicarunt. Ipse Nilus in Epistola CCLXV, lib. 2, et in Epistola CCLIX, lib. 3, utraque *ad Arcadium imp.* scripta, ætatem suam firmissime asseverat, cum *Arcadium* reprehendit, quod sanctum Joannem Chrysostomum in exilium amandarit, anno sc. CDIV. Allatius in Diatriba de *Nilis et eorum scriptis*, arbitratur, *Nilum* usque ad annum Christi quingentesimum, qui decimus erat Anastasii imp. pervenisse ; quod in Epistola ad *Zosorium tribunum*, quæ libri primi quinquagesima septima est, Nilus postquam dixit, Judæos ob Christum morti addictum *perpetuo excidio* traditos esse, subjungat : « En itaque quingentesimus annus, et nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio ». Inde enim infert Allatius, tum cum hæc scriberet Nilus annos centum viginti tres numerasse ; quia annos triginta natus videtur fuisse,

quando Arcadii labes et maculas ingenuitate libera increpavit. At quemadmodum anno CCCLXII observavi *Hilarium diaconum*, cum sexto mundi millenario sese scribere asserit de sexto millenario inchoato intelligendum esse : ita et *Nilus* de quingentesimo Christi anno tantum incepto, seu de quinto sæculo, numero rotundo loquitur. Quare ubi in Græcorum Menologio ad diem XII Novembris quo sanctus *Nilus* colitur, habetur hunc floruisse *Mauricio imperante*, legendum, *Marciano imperante*, ut jam ab aliis annotatum : qui enim Chrysostomi tempore vixit, *Mauricio imp.* coævus esse non potuit. Melius itaque Martyrologium Romanum habet, *Nilum* sub *Theodosio juniore* claruisse, quod diserte testatur Nicephorus lib. 14, cap. 54.

16. *Anglo-Saxones de Britannia sibi subjicienda consilium ineunt.* — Westmonasteriensis gesta hoc anno in Magna Britannia his verbis narrat : « Anno gratiæ CDL, emergentes ex more Scoti cum Pictis ex partibus Aquilonis, exercitum nimis grandem confecerunt; atque Aquilonares insulæ partes cœperunt depopulari. Quod cum Vortigerno fuisset nuntiatum, collegit milites, atque trans Humbrum obviam perrexit. Nec multum oportuit cives pugnare : nam Saxones, qui aderant, tam viriliter prœliabantur, ut hostes qui prius vincere solebant, sine mora in fugam propellerent. Vortigernus ergo per eos victoria potitus, donaria sua ipsis ampliavit, atque duci eorum Hengisto dedit agros plurimos in Lindeseja, quibus sese suosque sustentaret commilitones ». Pergit Westmonasteriensis : « At Hengistus cum esset vir astutus, comperta regis amicitia, ipsum in hunc sermonem adivit. Domine mi rex, undique inquietant te inimici tui : si placet ergo, mittamus in patriam, ut invitemus ex ea milites, ut numerus noster augeatur. Rex igitur ejus consilio ac petitioni acquiescens, præcepit Hengisto in Germaniam mittere, ut milites ex ea invitati festinum timiditati suæ conferrent auxilium ». Paulo post : « Missa in Germaniam legatione nuntii revertentes decem et octo naves electis militibus oneratas detulerunt. Adduxerunt etiam filiam Hengisti vocabulo Rowen ; cujus pulchritudine Vortigernus illectus postulavit eam a patre suo. Hengistus vero comperta animi regis levitate concessit ei filiam suam ». Hujus conjugii occasione et Britannorum res eversæ, et idololatria in insulam introducta.

17. *Sebastianus comes occiditur.* – *Sebastianus* comes, ut anno CDXL, num. 4 ostendimus, Genserici Vandalorum regis jussu occiditur. *Valentinianus* imp. Romam proficiscitur, ubi Synodus Romana celebratur, et *Placidia* Aug. moritur, ut anno superiori num. 20 dicitur.

LEONIS ANNUS 12. — CHRISTI 451.

1. *Leonis Anatolio de fidei professione gratulantis, de lapsis statuentis, imperatori gratias agentis Epistolæ.* — Quadringentesimus quinquagesimus primus Christi annus lætis auspiciis consulatus religiosissimi imperatoris Marciani cum collega Adelphio aperitur, memorabilis magni Concilii Chalcedonensis pacifica celebratione : de quo nos acturi, quæ ante ipsum præcessere, res gestas diligenti narratione in medium adducemus. Ac primum de legatis Apostolicæ Sedis Abundio atque collegis dicendum. Hos quidem de rebus gestis ad S. Leonem papam relationem misisse una cum Anatolii Constantinopolitani episcopi Epistola fidei professionem continente, ex ejusdem S. Leonis litteris constat : quam cum ipse S. Pontifex accepisset, atque eam in omnibus intellexisset esse Catholicam, in omnibus assentientem iis quæ in Epistola ad Flavianum conscripta erant : gratulatorias atque pacificas eidem Anatolio litteras reddidit hoc anno idibus Aprilis, quarum hujusmodi est exordium [1] :

2. « Gaudemus in Domino, et in dono gratiæ ipsius gloriamur, quia (sicut dilectionis tuæ litteris et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognovimus) sequacem te Evangelicæ eruditionis ostendis : ut per sacerdotis probabilem fidem merito præsumamus, quod tota Ecclesia eidem credita nec rugam cujusquam sit erroris habitura, nec maculam ». Hæc exordiens

[1] Leo, Ep. XL.

habet. Quod vero lapsis in hæresim episcopis, vel hæreticorum communione fœdatis, ad Ecclesiam Catholicam reverti cupientibus nonnisi propriæ Ecclesiæ communicatio concessa esset; quid præterea iisdem indulgeat S. Leo, ita subdens in eadem Epistola ista declarat : « De fratribus vero, quos et Epistolis tuis, et legatorum nostrorum relatione communionis nostræ cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam, contraque terrores non tenuisse constantiam, sed alieno sceleri præbuisse consensum, cum ita eos formido turbasset, ut in damnationem Catholici atque innocentis antistitis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio : illud quidem, quod præsentibus et agentibus nostris constitutum est, approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communione contenti ». Hæc jam per legatos Constantinopoli decreta erant : sed quid his amplius ipse Leo putaverit esse indulgendum, ex verbis ipsius accipe :

3. « Sed cum legatis nostris, quos misimus, participata tecum sollicitudine volumus disponatur; quatenus hi qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare se magis eligunt, quam tueri pacis et communionis nostræ unitate lætentur, ita ut digno prius anathemate quæ contra fidem Catholicam sunt recepta damnentur ». Hæc S. Leo, quibus de primis impietatis auctoribus ista subjungit : « De nominibus autem Dioscori, Juvenalis, et Eustathii ad sacrum altare non recitandis, dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint, quodque honorandæ S. Flaviani memoriæ non repugnet, et a gratia tua Christianæ plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est atque incongruum, eos qui innocentes et Catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretione misceri : cum damnatam impietatem non deserentes ipsi se sua pravitate condemnent : quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia ». Hæc ipse. Commendat demum eidem clericos Flaviani, et quos vult ab ipso suscipi : sed et Ecclesiam Eusebii Dorilæi Romæ hoc tempore agentis ut curet, admonet. Reddidit has ad Anatolium litteras sanctus Leo (ut diximus) hoc anno, idibus Aprilis.

4. Eadem quoque die idem sanctissimus Pontifex ad Marcianum imperatorem litteras[1] dedit, quibus immensas illi de suscepto Catholicæ fidei patrocinio gratias agit : aliam insuper addidit ad Pulcheriam[2] Augustam; cujus studium cum adversus Nestorium, tum adversus Eutychetem plurimum commendans, gratias pariter agit immortales de honorifice ab ea susceptis Apostolicæ Sedis legatis, deque restitutis damnatis episcopis, et sacris reliquiis sancti martyris Flaviani cum honore Constantinopolim translatis, et aliis ab ea sanctissime gestis : commendat insuper eidem Eusebii Dorilæi Ecclesiam. Hic quidem Romam ad ipsum Leonem Pontificem, ut ab eo in sedem suam restitueretur, venit : qui fidei Catholicæ professione eidem oblata ab ipso Summo Pontifice susceptus est. De hac enim ipsius professione ipsemet Eusebius meminit in sacrosancto Concilio Chalcedonensi verbis istis[1] : « Hanc regulam sanctissimo papæ in Urbe Roma relegi, præsentibus clericis Constantinopolitanis; eamque suscepit, etc. » Erant isti qui Romæ aderant, ab Anatolio cum ejus fidei professione missi, quorum ipse Leo meminit in Epistola ad Julianum[2].

5. *De Synodo edicenda Leonis Epistola ad Marcianum, et hujus edictum.* — Post hæc agi cœptum de Synodo universali cogenda : quod quidem magna industria summaque diligentia a Leone Romano Pontifice Marcianus imperator expetiit; sed ipse pontifex ob ingruentes Hunnorum exercitus Gallias devastantes, et jam Italiam cogitantes, ad opportunius tempus existimabat differendum esse universale concilium : verum quod Marciano in optatis esse videret quamprimum ab his dissensionibus causa Eutychetis obortis pacatum reddere Romanum imperium, alios decrevit mittendos Constantinopolim legatos, qui Synodo interessent : cujus rei causa has primum ad ipsum Marcianum Augustum litteras dedit, quibus in primis admonet consultum esse debere Ecclesiasticæ antiquitati, nec pateretur Filii Dei Incarnationis sacramentum ab Apostolis Ecclesiæ traditum, quasi recens dogma, in controversiam adducendum. Sed audi ipsam Leonis papæ ad imperatorem brevem Epistolam[3] :

6. « Quamvis per Constantinopolitanos clericos ad pietatem vestram antea scripserim : sumptis tamen clementiæ vestræ litteris per virum illustrem præfectum Urbis filium meum Tatianum, magnam materiam gratulationis accepi, quia studiosissimos vos Ecclesiasticæ pacis agnovi. Cui sancto desiderio digna æquitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eumdem habeatis et regni. Nam inter principes Christianos Spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur : quia profectus charitatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut propitiato per unam confessionem Deo, simul et hæretica falsitas, et barbara destruatur hostilitas, gloriosissime imperator.

7. « Aucta igitur per imperialem amicitiam spe cœlestis auxilii, confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanæ incitare præsumo, ne cujusquam procaci impudentique versutia, quasi de incerto quid sequendum sit, sinatis inquiri : ut cum ab Evangelica Apostolicaque doctrina nec uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere, quam beati Apostoli et Patres nostri didicere atque docuerunt; nunc demum indisciplinatæ moveantur et impiæ quæstiones, quas olim, mox ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus exstin-

[1] Leo, Ep. XXXVIII. — [2] Leo, Ep. XXXIX.

[1] Conc. Chalc. Act. XVI. — [2] Leo, Ep. XLI. — [3] Leo, Ep. XLII.

xit. Nimis autem impium est, ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum et ad carnalium disputationum bella revocemur; tanquam reparata disceptatione tractandum sit, utrum Eutyches impie senserit, et utrum inepte Dioscorus judicarit, qui in sanctæm emoriæ Flaviani condemnatione se perculit, et simpliciores quosque, ut in eamdem ruinam provolverentur, impegit: quorum multis jam (ut cognovimus) ad satisfactionis remedia conversis, et veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cujusmodi sit fides tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Unde piissimæ sollicitudini vestræ, quam de indicenda Synodo habere dignamini, per legationem quæ confestim ad clementiam vestram, Deo annuente, perveniet, quicquid ad causæ utilitatem arbitror pertinere, plenius atque opportunius suggeretur. Dat. nono kalend. Maii, Adelphio viro clarissimo consule ». Hæc est prima Epist. Leonis ad Marcianum de Synodo œcumenica cogenda.

8. Dedit eodem argumento alias quoque litteras[1] quinto kal. Junias, quibus de differenda Synodo agit, et quod habebat in animo aperit; sed et causam moræ eam ostendit, nimirum ut liberati episcopi a barbarica hostilitate, liberi ad Synodum se conferrent. Imminebat (ut diximus) cum Hunnorum exercitu Attila, de quo in fine anni hujus acturi sumus. Quinam autem ab eo legati mittantur, nominat, nempe Paschasinum episcopum Lilibæi in Sicilia, Lucentium episcopum Asculanum, Bonifacium, et Basilium S. R. E. presbyteros Cardinales, quibus participem adjunxit Julianum Coensem episcopum. Interea vero quintum ante diem ab his datis ad Marcianum Augustum a sancto Leone pontifice litteris, idem Augustus decimo kalendas Junias publicam sanctionem edidit de Synodo œcumenica, ad quam episcopos convocavit, Nicææ in Bithynia celebranda: ita enim ipsi erat in animo, ibi universale celebrare Concilium adversus Eutychetis hæresim, ubi primum fuit impietas Ariana damnata. De ipsa autem indictione futuræ Synodi ita se habet ad metropolitanos primum scripta Epistola[2]:

9. « Imperatores Cæsares Valentinianus et Marcianus victores et triumphatores semper Augusti ad omnes ubique reverendos episcopos.

« Omnia ad veram fidem et Christianam et Orthodoxam religionem tendentia præponenda aliis rebus existimavimus. Deo enim propitio existente, et nostrum imperium et communes causas meliores fore confidimus. Quia igitur dubitationes quædam circa Orthodoxam fidem motæ sunt, sicut indicant et litteræ sanctissimi archiepiscopi felicissimæ Romæ Leonis: placuit nobis, proprie (propere) sanctum Concilium fieri in Nicæa Bithyniæ civitate: quatenus cunctis concordantibus, veritate examinata, et cessante omnium studio, quo quidam abusi, religionem turbaverunt Orthodoxam, vera et saluberrima fides sic omnimodo manifestetur, ut de cætero omnis quæstio et dubitatio auferatur. Unde tua sanctitas, cum quantis approbaverit reverendissimis episcopis sub suo sacerdotio constitutis sanctarum Ecclesiarum, expertas habentibus divinas Scripturas, et in scientia et doctrina Orthodoxæ et veræ fidei præ cunctis eminentibus, ad memoratam Nicæam civitatem proximis kalendis Septembris advenire festinet. Quisquis autem generalem et omnimodo utilem futuram Synodum refutaverit, peccare quidem et circa Divinitatem ipsam, et pietatem nostram offendit (ostendit). Agnoscat autem tua sanctitas quoniam nostra pietas aderit in ipso Concilio, nisi quædam publicæ et inevitabiles curæ fecerint occupari ». Hæc ad metropolitanos episcopos cujus pariter argumenti extant ibidem litteræ datæ ad omnes episcopos decimo kalendas Junii.

10. *Quid de Eutychete et de lapsis episcopis Leo statuerit.* — Interea autem cum ad Synodum œcumenicam nova legatio esset decreta, revocata est illa prior anno superiore Constantinopolim missa, cujus legati Romam reversi sunt ante idus Junias. Id quidem constat ex aliis litteris ejusdem sancti Leonis Pontificis ad Marcianum imperatorem[1] datis ipsis idibus Junii, quibus de legatorum reversione meminit: per eosdem enim ipse Romanus Pontifex ab eodem Marciano imperatore datas accepit litteras, quarum occasione ad eumdem ipse rescripsit, gratias agens de omnibus superius numeratis pro fide Catholica ab ipso diligenter impensis officiis. Excusat iterum in fine, impossibile esse ob ingruentia bella complures episcopos ex Occidente, derelictis suis Ecclesiis, ad Synodum proficisci. Scripsit itidem idibus Junii ad Pulcheriam Augustam[2] ad quam de Eutychete hæc habet in fine: « De Eutychete autem totius scandali et pravitatis auctore hoc clementia vestra præcipiat, ut ab eo loco, qui Constantinopolitanæ urbi nimis vicinus est, longius transferatur; ne frequentioribus solatiis eorum, quos ad impietatem suam traxit, utatur. Monasterio quoque ipsius, cui perniciose indigneque præsedit, Catholicum abbatem jubete præponi, qui illam servorum Dei congregationem et a pravo dogmate liberare, et institutis veritatis possit imbuere ». Hæc de Eutychete ad Pulcheriam sanctus Leo.

11. Eadem quoque die iduum Juniarum ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum litteras reddidit, in quibus inter alia de recipiendis lapsis episcopis (quod admonuerat ante) illud rursum instantius ingerit: nimirum, recipiendos omnes digne pœnitentes, qui levius deliquissent; qui autem aliis malorum fuissent auctores, non ita quidem, sed maturius de his Sedis Apostolicæ judicium exspectandum. Haud enim in recipiendis hujusmodi delinquentibus, perditorum antesignanis, festinato currere Romana Ecclesia consuevit. Quæ etsi nunquam cuivis facinorosissimo delinquenti, vereque pœnitenti januas pœnitentiæ clauserit: auctoribus tamen criminum, vel vehementissimis

[1] Leo, Ep. XLIII. — [2] Ante Concil. Chalc.

[1] Leo, Ep. XLIV. — [2] Leo, Ep. XLV.

eorum fautoribus, resistere consuevit, et detinere diutius, donec quid de illis esset agendum, maturior consultatio definiret. Ita namque vidimus haud pridem eumdem sanctum Leonem tunc diaconum Sixto Pontifici suasisse, ne Julianum audacissimum Pelagianæ hæresis defensorem ad Ecclesiam revertentem statim exciperet. Quod idem factus Pontifex in Eutychianis recipiendis custoditum omnino voluit. De his enim ad Anatolium ista sunt ejus verba, ubi de indulgendo his qui levius peccassent, ante scripsisset [1] :

12. « De his autem qui in hac causa gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici Synodo vindicarunt, ut humilium fratrum simplicitatem arrogantiæ suæ præjudiciis aggravarent ; si forte resipiscunt, et a facti sui defensione cessantes, in condemnationem proprii convertuntur erroris : horum si satisfactio talis accedit, quæ non refutanda videatur, maturioribus Apostolicæ Sedis consiliis reservetur, ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipsis eorum cognitionibus, quid constitui debeat, æstimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit præsidere, cujusquam talium (ut ante scripsimus) nomen ad altare recitetur, quam quid de his constitui debeat, rerum processus ostendat ». Hæc Leo : atque de his hactenus.

13. *Per priores legatos reversos Mediolani celebratur Concilium, cujus est Epistola ad Leonem.* —Reversi igitur ubi sunt legati Romam ad Leonem Pontificem, deinde iidem remearunt ad propria, haud tamen otiose acturi. Etenim S. Abundius una cum Senatore presbytero, et in hac legatione collega, litteris ejusdem S. Leonis convenit Eusebium Mediolanensem episcopum, egitque cum eo, ut provinciali Conventu, quæ scripta esset ad Flavianum de Verbi Incarnatione doctrina publicis subscriptionibus se omnes recipere testarentur : quod et impigre curatum est. Convocans enim ille Mediolanensis Ecclesiæ subjectos episcopos, provincialem Synodum egit. Quid in ea ex sententia S. Leonis actum fuerit, extat de his data ab eodem Eusebio Synodalis Epistola ad eumdem sanctissimum Romanum Pontificem munita chirographo omnium qui interfuerunt episcoporum, inter quos Abundantius mendose pro Abundio ipso subscriptus legitur [2]: qui quidem præter spectatam eruditionem, egregia quoque vitæ enituit sanctitate, dignusque est habitus, ut ejus memoria perpetuo in Ecclesia coleretur, relato ipsius nomine inter Sanctos quarto idus Aprilis.

14. Sed et ipse Eusebius, qui Synodo præfuit, ex vitæ pariter sanctitate perpetuam gloriam est consecutus in Ecclesia Catholica, a qua singulis annis ejus dies natalis recoli consuevit pridie idus Augusti : ornavit eum præterea digno epigrammate Ennodius Ticinensis.

15. Rursum vero inter alios episcopos qui huic Synodo interfuerunt, legitur sanctus Maximus Taurinensis antistes, cujus cum ob præstantem eruditionem, tum etiam ob insignem vitæ sanctitudinem celebre nomen est in Dei Ecclesia. De ipso enim ista Gennadius habet [1] : « Maximus Taurinensis Ecclesiæ episcopus vir in divinis Scripturis satis intentus, et ad docendum ex tempore plebem satis sufficiens, composuit in laudem Apostolorum tractatum, et in Joannis Baptistæ nativitatem, et generalem omnium martyrum homiliam, sed et de capitulis Evangeliorum et de Actibus Apostolorum tractatus multos » : et quæ sequuntur. Quod autem in fine habet : « Moritur Honorio et Theodosio regnantibus » : nisi duos Maximos Taurinenses posueris (quod a nemine dictum reperi) manifestus deprehenditur error : etenim qui huic Concilio Mediolanensi sub Leone papa hoc tempore celebrato interfuisse legitur, imo et quem Romano Concilio sub Hilaro Leonis successore præsentem item fuisse, ejus Acta declarant, plane longe post Honorii tempora supervixisse eum oportuit, pervenisseque saltem ad Domini annum quadringentesimum sexagesimum quintum. Porro ejus memoriam anniversario cultu, septimo kalendas Julii, Ecclesia celebrat.

16. Dum vero in eodem Concilio post Eusebium Mediolanensem subscriptum legis Faventium episcopum Regiensem; intelligere potes, alterius Regii, quod est in Galliis, fuisse S. Prosperum episcopum, qui his S. Leonis temporibus Regiensi Ecclesiæ præerat antistes. Ornavit etiam tantorum Patrum consessum S. Crispinus episcopus Ticinensis, qui et ipse inter Sanctos relatus celebratur singulis annis septimo idus Januarias, quo die ex hac vita migrans successorem æque sanctum reliquit Epiphanium, de quo inferius sæpius agendum erit. Extat de eodem Crispino Ennodii Ticinensis epigramma, cujus est exordium :

> Salve sancte Parens : salvete, o sæpe recepti,
> Crispini cineres, etc.

17. Disce ex serie subscribentium (quod et in aliis quoque Conciliis observari contingit) non sedium prærogativæ, sed temporis quo quisque episcoporum sedere cœpit, haberi solitam rationem : quod vel hoc uno exemplo intelliges, dum in Concilio Aquileiensi, cui pariter episcopus Mediolanensis S. Ambrosius præfuit, in ordine subscribentium episcoporum ante Diogenem episcopum Genuensem Philaster, sive Philastrius ponitur episcopus Brixianus, in hac vero Synodo primo ponitur Paschalis Genuensis antistes, et post alios subscriptus legitur Octavianus episcopus Brixianus. Fuerunt sane iidem florentissimarum Ecclesiarum antistites : quarum Brixiana nobilitata sanguine martyrum, sanctis quoque episcopis, Philastrio, Gaudentio, et aliis pluribus illustratur : Genuensis etiam nemini cedens antiquitate, sicut Mediolanensis, a S. Barnaba

[1] Leo, Ep. XLVI. — [2] Apud S. Leonem post Ep. LII.

[1] Gennad. de vir. illustr. c. 40.

Apostolo se accepisse Evangelium gaudet, et sanctorum martyrum Nazarii et Celsi consuetudine gloriatur, atque sanctis quoque episcopis Syro, Romulo, Valentino, Felice, atque Salomone, sive Salonio magis magisque facta conspicua nitet. Eadem quoque ratione Justinus Vercellensis Ecclesiæ episcopus hic in imo ferme positus reperitur, qui in Concilio Aquileiensi quarto loco legitur collocatus : quod et de aliis pluribus frequentissime accidisse cognoscitur.

18. Sed age jam, quod extat ejusdem Synodi tanta illustratæ corona sanctorum unicum monumentum, nempe brevem Epistolam ad S. Leonem datam hic describamus :

« Domino sancto et beatissimo Patri Leoni, Eusebius Mediolanensis episcopus.

« Reversis, Domino annuente, fratribus nostris, quos ad Orientem fidei causa sollicite provida beatitudo vestra direxerat : decursisque litteris, quas per eos tua sanctitas destinavit : omni exultatione in Christo relevatus sum, quod affectum commissæ sibi legationis eosdem reportasse vestra pagina designavit. Nec mirum quod Dominus noster Jesus Christus Catholicæ fidei, quam tenemus, Majestatis suæ gratiam custodiamque præstiterit; quando vos idoneos cultus sui assertores in Apostoli sui Sede præsules collocavit, qui et recta sentire de Incarnationis Dominicæ sacramento, et eadem potestis recte custodire. Admonitis ergo fratribus et coepiscopis meis habitoque conventu, vestrarum formam tenuimus litterarum. Nam recensita Epistola beatitudinis vestræ in sacerdotum Domini Concilio, quam sanctus frater et coepiscopus noster Abundius (Abundantius), et compresbyter meus Senator detulerunt, agnitoque eorum narratione (sicut scripta vestra signaverant) rerum gestarum ordine : continuo requisita est, recitataque Epistola, quam fidei assertione plene digestam ad Orientem dudum sanctitas vestra transmiserat, quæ ad nos ex vestra ordinatione, sancto fratre et coepiscopo nostro Ceretio mutuante, pervenit. Claruit eam plenam fidei simplicitate fulgere, Prophetarumque etiam assertionibus, Evangelicis auctoritatibus, et Apostolicæ doctrinæ testimoniis, nitore quodam lucis, et veritatis splendore radiare; omnibusque sensibus convenire, quos B. Ambrosius de Incarnationis Dominicæ mysterio suis libris, sancto Spiritu excitatus inseruit.

19. « Et quia omnia majorum fidei nobis antiquitus traditæ tota puritate convenerunt, domine sancte et beatissime pater : placuit omnibus quorum subscriptio subterrannexa nomina poterit declarare, eos qui impie de Incarnationis Dominicæ sacramento sentiunt, quamvis intellectus sui pravitate a Catholicæ fidei veritate recedentes, se ipsos dignos abjectione fecerint, suo etiam consensu, auctoritatis vestræ præcedente sententia damnatione congrua persequendos. Litterarum ergo vestrarum formam secuti, modum præscriptæ ordinationis nos servasse, his per fratrem et coepiscopum nostrum Cyriacum missis ostendimus. Superest, ut annuente Domino, perfectis rebus, palmam fidei et consummati certaminis coronam quiete perpetua retinentes hoc futuris memorabile sæculis relinquatis, ut ab hoc tempore præsenti exstincta impiæ sectæ contumacia videatur, ut vobis propugnatoribus in æternum prostrata succumberet ». Et alia manu : « Incolumem beatitudinem tuam summa Divinitas tueatur atque custodiat, domine sancte ac beatissime pater ». Sequitur in codice subscriptio tum ipsius Eusebii, tum etiam reliquorum episcoporum.

20. Sed cur, inquies, iterum per Abundium et Senatorem missa S. Leonis Epistola de Christi Incarnatione, si ante jam missam in Gallias, Eusebius eamdem acceperat a Ceretio? Ex his pristinum usum intellige. Cum œcumenicum in Oriente Concilium indiceretur, cui cum haud omnes episcopi Occidentales interesse possent : quo tamen et ipsi aliquo modo suum ferrent suffragium, soliti erant iidem (si pateretur opportunitas temporis) Romam ad Synodum convocari, vel saltem iisdem absentibus præcipere Romanus Pontifex, ut provinciales metropolitani episcopi Conventus cogerent, ex eisque litteras darent ad ipsum Pontificem, qui legatos a Latere dirigeret, non suo ipsius tantum nomine, sed totius Occidentalis Ecclesiæ. Sic igitur, cum sub Theodosio postremum Concilium Ephesinum indictum essent, hæc opus fuit præstari ab episcopis Occidentis : rursum vero cum hoc tempore aliud esset indictum Concilium œcumenicum, eadem requiri ab iisdem.

21. *Presbyteri Romam veniunt pœnitentiæ causa.* — Inter hæc autem duo ex Oriente presbyteri hæretici pœnitentes Joannes atque Basilius ad Leonem Pontificem Romam se contulere, ut coram ipso tum Nestorianam, tum etiam Eutychianam hæresim condemnarent : quo facto, acceptis ab eodem Summo Pontifice litteris datis [1] hoc anno decimo tertio kalendas Julii ad Anatolium, Constantinopolim reversi sunt. Exhorruisse adhuc eos putamus Anatolium, quod a Dioscoro, damnato Flaviano, Ecclesiæ Constantinopolitanæ fuisset substitutus antistes : cum alioqui suscipiendi ejusmodi lapsos eidem Anatolio sciamus a S. Leone tributam esse licentiam.

22. *Leonis Epistola ad Synodum œcumenicam.* — Eodem vero mense, sexto kal. Julii [2] idem S. Leo ad Marcianum Aug. de indicta Synodo scripsit Epistolam, qua legatos a se ad eam missos commendat, et fidei catholicæ patrocinium, ut suscipiat, rogat. Sequenti vero die, quinto kalendas Julias [3] ad ipsam Synodum Chalcedone cogendam (locus enim ille delectus postea fuit, ut imperator ipse præsens esset) ejusmodi dedit Epistolam qua de legatis a se missis qui vice ipsius Synodo præsiderent, edocuit, deque in ea tractandis admonuit. Falso tamen habetur inscripta ad Synodum Chalcedonensem : nam de eo loco nequicquam fuerat hoc tempore mensis

[1] Leo, Ep. XLVIII. — [2] Leo, Ep. XLIX. — [3] Leo, Ep. XLVII.

Junii, quo scripta habetur Epistola, ab imperatore decretum. Ea autem sic se habet [1] :

23. « Optaveram quidem, dilectissimi, pro nostri charitate collegii, omnes Domini sacerdotes in una Catholicæ fidei devotione persistere, nec quemquam gratia, aut formidine potestatum sæcularium depravari, ut a via veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe, quæ pœnitudinem possint generare, provenerunt, et superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio; amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam Ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri jure atque honore servato : adeo ut nos quoque suis litteris invitaret, ut venerabili Synodo nostram præsentiam præberemus : quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla consuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paschasino et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas existimet præsidere, non abjuncta a vobis præsentia mea, qui nunc in vicariis meis adsum, et jamdudum fidei Catholicæ prædicatione non desum ; ut, qui non potestis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus.

24. « Unde, fratres carissimi, rejecta penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod non licet credi, cum secundum Evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces, Apostolicamque doctrinam plenissime et lucidissime per litteras, quas ad beatæ memoriæ Flavianum misimus fuerit declaratum, quæ sit de sacramento Incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio. Quia vero non ignoramus per pravas æmulationes multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque episcopos, quia hæresim non receperint, sedibus suis pulsos, et in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos, vulneribus his primitus adhibeatur, medicina justitiæ; nec quisquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis : cum si (ut cupimus) errores omnes relinquunt, nemini quidem perire honor debeat; sed illis qui pro fide laboraverunt cum omni privilegio oporteat jus proprium reformari. Prioris autem Ephesinæ Synodi, cui beatæ memoriæ Cyrillus episcopus tunc præsedit, in Nestorium specialiter statuta permaneant; ne tunc damnata impietas ideo sibi in aliquo blandiatur, quia Eutyches justa damnatione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrina, quam eodem, quo sancti Patres nostri, spiritu prædicamus et Nestorianam et Eutychianam sum suis auctoribus condemnat pariter et persequitur pravitatem. Data quinto kalend. Julii, Adelphio V. C. consule. Hæc ad Synodum œcumenicam Leo papa ».

[1] Leo, Ep. XLVII.

25. *Ad sedandos tumultus tum Constantinopoli tum Nicææ, Marciani edictum, et Pulcheria Epistola.* — Quid autem inter hæc Constantinopoli gestum sit (ut sua quæque propriis reddamus temporibus) enarrandum est. Cum igitur promulgatum esset ab imperatore edictum de Concilio œcumenico Nicææ celebrando, mox contigit misceri in populo turbas, renovari contentiones, studia partium iterum concitari, excitarique tumultus : quamobrem Marcianus imperator ejusmodi mense Julii ad populum proclamari fecit edictum [1] :

26. « Denuntiamus omnibus, ut in sacrosanctis Ecclesiis, et in aliis quidem venerabilibus locis, in quibus cum pace et quiete vota competit celebrari, abstineatis ab omni seditione : nemo conclamationibus utatur, nemo moveat tumultum, aut impetum committat, vel conventicula collecta multitudine in qualibet parte civitatis et vici, vel cujuscumque loci colligere aut celebrare conetur. Nam si quis aliquid contra leges a quibusdam sibi existimet perpetrari, liceat ei adire judicem, et legitimum postulare præsidium. Sciant sane omnes, quod si quis contra hujus edicti normam, aut agere aliquid, aut seditionem movere tentaverit, ultimo supplicio subjacebit. Dat. III idus Julii, ipso Marciano Aug. et Adelphio conss. » Ita quidem imperator compescuit concitatos inter factiosos utriusque partis in regia civitate tumultus.

27. Qui enim in gratia Theodosii imperatoris, atque impulsibus Chrysaphii et aliorum potentium, Eutycheti semel favissent; ne levitatis arguerentur, perstabant in sententia, et omni conatu patrocinabantur susceptæ semel iniquæ causæ : etsi non aliter, acclamationibus saltem nominis Eutychetis. His vero renitebantur majori conatu atque fiducia, qui viribus præstabant et numero Orthodoxi : periculumque haud mediocre imminebat, ne universa civitas, his mutuo inter se altercantibus, cædibus turpiter fœdaretur. Accidit vero, ut cum quæ Constantinopoli concitatæ sunt turbæ, repressæ essent (ut vidimus) edicto imperatoris : rursum timeretur, ne cædem transferrentur Nicæam Bithyniæ, præstitutum ad Synodum locum, confluentibus illuc compluribus monachis, atque clericis, necnon etiam laicis utriusque partis inter se mutuo digladiantibus. Ad quos expellendos favoribus diversorum in diversa commotos, sancta Pulcheria Augusta ad Strategium consularem Bithyniæ ejusmodi litteras dedit [2] :

28. « Intentio nostræ tranquillitatis est, ante civiles causas, sanctas Christi Ecclesias, eisque dicatos in pace consistere, et Orthodoxam fidem, quam continere judicamus imperium, imperturbatam et immotam ab omni hominum genere custodiri. Unde dudum prava quadam emergente discordia multam curam habuimus, ut undique multitudo sanctorum episcoporum simul congre-

[1] L. V. C. de his qui ad Eccles. confug. — [2] Extant. ante Conc. Chalced.

garetur in Nicæa, quatenus universorum concordia omnis turba de medio tolleretur, et in futuro firma et immobilis fides venerabilis prævaleret. Quia ergo secundum nostram sanctionem reverendissimi quidem episcopi universi convenerunt sustinentes potestatis nostræ præsentiam, quæ non post multum, Deo cooperante, aderit : quidam autem (sicut agnovimus) cum sint soliti conturbare et confundere Deo placitam disciplinam, supervenientes in Nicæam clerici ac monachi atque laici tumultum facere tentant, contendentes absque his quæ nobis placuerunt : necessarias has pias litteras ad tuam direximus claritatem ; quatenus cum omni virtute eos qui præter nostram evocationem, aut permissionem suorum episcoporum, ibidem commorantur, clericos sive intra hunc ordinem constitutos, sive aliqui eorum a propriis episcopis sunt remoti, vel monachos, atque laicos, quos nulla ratio ad Concilium vocat, omnino debeas de civitate, et ipsis locis expellere : ut cum omni disciplina considente sancta Synodo, sine aliqua commotione atque contentione, quæ a Domino Christo revelata fuerint, communiter ab omnibus confirmentur. Scito enim, quod si quis de cætero inventus fuerit tumultuosus ibidem commorari, aut ante præsentiam nostræ tranquillitatis, aut certe post præsentiam non fortuitum sibi imminere periculum ». Hæc Pulcheria ad Strategium.

29. *Nicæa Chalcedonem vocatur Synodus.* — Cum igitur ad præfinitam diem kalendarum Septembrium episcopi ad Synodum convocati, se Nicæam Bithyniæ contulissent, exspectarentque imperatoris adventum, qui se in optatis habere Synodo interesse, missis ad episcopos litteris significaverat ; et diebus pluribus Nicææ exspectassent : dederunt iidem Patres litteras ad imperatorem, quibus et admonuerunt, complures ipsorum ob laborem itineris detineri infirmitatibus, et aliis afflictari angustiis ; petentes simul, ut sineret ex more conventus agi. Ad hos autem Marcianus Augustus rescripsit, visum esse Apostolicæ Sedis legatis, ne absque imperatoris sententia Synodus ageretur : seque propediem affore pollicitus est : sin autem minime maturare liceret adventum ; ut se Chalcedonem conferrent, hortatus est. Extant ipsæ imperatoris litteræ ad Synodum datæ [1].

30. Cum vero inter hæc perturbari Illyricum ob metum imminentis barbaricæ invasionis idem imperator certior redditus esset litteris præfectorum : ea de re adeo commotus est, ut in Illyricum profectionem ipse pararet. Verum quod sciret, hostes tunc facilius superari, cum primo religioni consulitur, et impietas expugnatur; susceptum jam antea institutum de œcumenico celebrando Concilio implere laborat. Quod vero Nicæam se conferendi propositum deposuisset (haud enim tutum esse videbatur ob bellicas expeditiones Constantinopoli longe recedere) hac de causa Patres convocat iteratis litteris Chalcedonem, propinquam ipsi Constantinopoli civitatem. Posteriores autem ipsæ ad eos tunc datæ litteræ sic se habent [1] :

31. « Imperatores Valentinianus et Marcianus victores semper Augusti sancto Concilio quod Nicææ per Dei voluntatem nostra sanctione collectum est.

« Dudum quidem et per alias divinas nostras litteras indicavimus vestræ religioni, quatenus in Chalcedonensium civitatem veniretis, ut ea, quæ de sancta et Orthodoxa fide a sanctis Patribus nostris sunt definita, confirmaretis, ne diutius Orthodoxorum multitudo diversis modis errando seduceretur, sed ut omnes Dominum nostrum Salvatorem Christum (sicut congruit, et sicut sanctissimi Patres nostri decreverunt) confiteantur. Nos enim propter ferventissimum fidei zelum publicarum rerum necessarias utilitates in præsenti distulimus, multum desiderantes, ea quæ Orthodoxæ et veræ sunt fidei, tranquillitatis nostræ præsentia confirmari. Nam ea, quæ in Illyrico contigerunt, et ad vestras aures pervenisse confidimus, licet Dei voluntate competenti vindicta contigerint : tamen publicarum rerum utilitas exigebat ad Illyricum nostræ tranquillitatis profectionem. Sed quoniam (sicut prædictum est) nihil Orthodoxæ fidei, et ut hæc roboretur, præponendum esse judicavimus, propterea huic quidem expeditioni interim supersedemus. Et nunc proprie vestram venerationem per alias nostras sacratissimas litteras adhortamur, quatenus sine ulla dilatione accedatis Chalcedonensium civitatem.

32. « Quoniam Attico diacono regiæ civitatis sanctissimæ et Catholicæ Ecclesiæ referente nostræ tranquillitati, cognovimus, vestram sanctitatem formidare, ne forte Eutychetis sectatores aut alius aliquis seditiones et tumultus præparare pertentet : qua gratia significamus vobis, ut prædictam causam nullatenus formidantes, adveniatis in Chalcedonensium civitatem. Speramus autem de Dei clementia, quia præter aliquam turbam, atque tumultum, omnibus secundum Orthodoxam et veram fidem juste et Deo placite constitutis, unusquisque vestrum ad propria sub celeritate revertetur. Festinate itaque advenire, et nullam dilationem negotio facere ; ne per vestram segnitiem, dilationem habeat intentio veritatis. Nobis enim studium est, Divinitate propitia, prosperum finem accipiente causa, velociter iterum ad expeditionem felicissimam remeare. Deus vos custodiat per multos annos. Dat. decimo kalendas Octobris, Heracliæ ». Hæc ad Synodum Marcianus : quibus emendes locum depravatum in Epistola [2] S. Leonis mense Julii ad Pulcheriam data, ubi legitur decreto principis Synodus jam convocata Chalcedonem : nam nonnisi mense Septembris id factum, ipsæ litteræ imperatoris Marciani declarant. Unde cum ibi dicitur : « Quod ergo Synodum Chalcedone haberi vestra clementia præcipit, cum a me, ut in Italia habere-

[1] In præambul. Conc. Chalc.

[1] Extant ante Conc. Chalc. — [2] Leo, Ep. LI.

tur, mansuetudo vestra retineat postulatum, etc. » pro Chalcedone, restituendum esse, Nicææ, nemo non videt.

33. Sed quinam isti fuere improvisi rumores juncti formidini in Illyrico agitati, ut a præscripto loco, et die celebrandi Conventus retardaverint imperatorem? Illi quidem per Attilam tunc excitati sunt : cum enim male pugnasset in Galliis, una cum suis qui certamini superfuerant, longius a Romanorum regione atque viribus Gothorum abscedens, tentavit Illyricum : sed inde rejectus, consedit in superioribus Veneticæ provinciæ partibus, illic hiematurus, donec reparato exercitu, appeteret Aquileiam, quam anno sequenti feroci aggressus impetu expugnavit. Apparuit namque quid bene culta religio, quidve impietas possit. Dum enim impietati favetur, robustior factus Attila, indixit Orienti tributum : dum vero impietas cum impiis coercetur, et proculcata religio sublevatur, idem Attila ab Oriente primum abigitur in Occidentem ; et rursus repetens loca ubi semper vincere consuevit, nullo negotio, Dei virtute repellitur.

34. *Attilæ exercitus et mores.* — Age vero antequam Chalcedonensis Concilii Acta aggrediamur, quænam in Galliis gesta sunt a Romanis et Gothis adversus Attilam terribilem et formidandum, non Hunnorum tantum exercitu, sed plurium barbararum nationum copiis potentissimum, prosequamur. Hi namque fuerunt illi bellorum fluctus, quorum causa vidimus sancto Leoni magis placuisse differre Synodum generalem ; eo quod ob ingruens bellum barbaricum, haud liberum esset episcopos (ut petierat imperator) ex omnibus provinciis ad Concilium mitti.

35. De his acturi, in primis quid de viribus Attilæ majores posteris tradidere, hic describamus : hæc enim de his in collecta historia Miscellanea nomine Pauli diaconi scripta leguntur [1] : « Fultus namque Attila fortissimarum gentium, quas subjugaverat, præsidio, ad Occidentale demoliendum animum intendit imperium ; cujus exercitus septingentorum millium numero ferebatur. Vir in concussionem orbis in mundo natus, terrarum omnium metu quoque vulgatus erat : namque superbus incessu, huc se et illuc circumferens, ut elatus potentia ipso quoque motu corporis appareret. Bellorum quidem amator, sed manu temperans ipse, consilio validissimus, supplicantibus inexorabilis, propitius in fidem semel receptis, forma brevis, lato pectore, capite grandiori, oculis minutis, barba rasus, canis respersus, simus naso, teter colore, originis suæ signa referens. Erant quidem ejus subjecti dominio rex ille Gepidarum famosissimus Andaricus, Walamir etiam Gothorum regnator ipso tunc cui serviebat rege nobilior, fortissimæ nihilominus gentes, Marcomanni, Suevi, Quadi præterea, Heruli, Turcilingi, sive Rugi cum propriis Regulis, aliæque præter hos barbaræ nationes in finibus Aquilonis commanentes. Horum omnium Attila superbus imperio, quanquam robore facile se adipisci putaret, quod cuperet, tamen consilii astutia potius, quam armorum fortitudine hostes aggredi satagebat ». Hæc ibi.

36. Porro barbaros populos, quos secum ductabat Attila, Sidonius Apollinaris recenset his versibus [1] :

subito cum rupta tumultu
Barbaries totas in te transfuderat Arctos,
Gallia : pugnacem Rugum, comitante Gelono,
Gipeda trux sequitur, Scotum Burgundio cogit,
Chunus, Bellonotus, Neurus, Basterna, Toringus,
Bructerus, ulvosa quem vel nicer abluit unda,
Prorumpit Francus. Cecidit cito secta bipenni
Hercinia in lintres, et Rhenum texuit alvo.
Et jam terrificis diffuderat Attila turmis
In campos se Belga tuos : vix liquerat Alpes.
Aetius, tenue et rarum sine milite ducens
Robur, in auxiliis Geticum male credulus agmen.
Incassum propriis præsumens adfore castris, etc.

Addit de Avito tunc Galliarum præfecturam moderante, qui conciliavit, junxitque Gothos cum Romanis : sed de his inferius agendum.

37. Antea enim de Attila aliqua sunt referenda : atque illud in primis, ipsum ex prædictione cujusdam sanctissimi viri cognominari voluisse, « Flagellum Dei », quod nimirum a Deo missus esset ultor scelerum peccantium Christianorum, instar Assur, qui « Virga furoris Domini », est nominatus [2]. Contremuerunt quidem non Galliæ tantum, sed universus plane orbis Occidentalis ad nomen Attilæ : expavisse etiam Urbem, ex iis intelligis, quæ ex Leone papa superius sunt recitata.

38. *Attilæ res gestæ in Galliis ; ubi de clade plurium civitatum, maximeque Aurelianensi, et de S. Lupo episcopo cum Attila agente.* — Scimus a Gregorio Turonensi et aliis ad hæc tempora referri susceptam ad antevertendum hujuscemodi flagellum Dei peregrinationem ad limina Apostolorum a sancto Servatio Tungrensi episcopo. Verum nemini rationem temporis accurate expendenti hæc probari possunt : cum constet ex iis, quæ suo loco superius dicta sunt, sanctum Servatium ante annos ferme centum vixisse, ejusque tempore alias clades barbaricas accidisse, ut non sit opus ad hæc ea referri tempora, ut superius demonstravimus. Nunc vero Octavia Tungrorum urbs fertur excisa, non credentibus civibus suo ipsorum episcopo Azanario venturam cladem prædicenti. Exufflanda vero sunt, quæ Aventinus æque impius atque imperitus somniavit de Theodorico et Anthemio Valentiniani imperatoris ducibus pacem cum Hunnis firmantibus : de quibus modo satis sit reddere, quæ gravissimus auctor qui res Augustæ Vindelicorum felicissime prosecutus est, Marcus Velserus, deliria ejusdem suggillans, habet his verbis [3] : « Aventinus Theodoricum Veronensem Triarii filium, et magistrum Anthemium,

[1] Paul. diac. l. xv.

[1] Sidon. de Avito Panegyric. — [2] Isa. x. — [3] Marc. Vels. rer. Aug. lib. viii.

qui deinde imperavit, consulem, Valentiniani imperatoris generum, Danubiani limitis duces, harumque provinciarum legatos, pacem cum Hunnis firmasse, et exercitui clausis oppidis itineris faciundi potestatem concessisse prodidit. At brevi verborum gyro tot in unum errorum nævos coegit, ut per immensum opus sparsi, haud dubie toti simul dehonestando corpori satis futuri fuisse videantur, etc. » Prosequitur vir doctissimus refellere hominis rudis in unum locum congesta plura historiarum insomnia ; cum tamen respectu aliarum ejusdem auctoris deformitatum, quas denudatas, opprobrio atque derisioni expositas idem Velserus frequenter ob oculos ponit, jure hos omnes in unum conjunctos errores, nævos appellet. Ad finem vero ex Augustanis Annalibus subjicit ipse, adventum Attilæ nequaquam repressum aliquibus pactis cum ducibus conditionibus fuisse oppidis absque jactura; imo ferocissimum Barbarum numerosissimo truculentorum Barbarorum pollentem exercitu, instar fulminis, quæque obvia disjecisse atque protrivisse, et inter alias ipsam nobilissimam Augustam Vindelicorum civitatem eadem vi tempestatis fuisse concussam, fœdeque vastatam, Memoriamque S. Afræ martyris inflammatam. Cæterum de cladibus illatis civitatibus Galliarum, quæ memoriæ commendarunt Gallicani veteres scriptores, et inter eos Gregorius Turonensis, in primis afferamus in medium : sic enim ipse ait [1] :

39. « Igitur Chuni (hoc namque nomine Hunnos complures majorum appellare consuevere) a Pannoniis egressi, ut quidam ferunt, in ipsa sancti Paschæ vigilia ad Metensem urbem reliqua depopulando perveniunt, tradentes urbem incendio, et populum in ore gladii trucidantes, ipsosque sacerdotes Domini ante sacrosancta altaria perimentes : nec remansit in ea locus inustus, præter Oratorium beati Stephani primi martyris ac levitæ. De quo Oratorio quæ a quibusdam audivi, narrare non distuli. Aiunt enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse virum fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro et Paulo beatum levitam Stephanum de hoc incendio ita dicentem : Oro, domini mei, ut non permittatis obtentu vestro Metensem urbem ab inimicis exuri, quia locus in ea est, in quo parvitatis meæ pignora continentur : sed potius sentiant populi aliquid me posse cum Domino. Quod si tantum facinus populi supercrevit, ut aliud fieri non possit, nisi tradatur civitas incendio ; saltem hoc Oratorium non cremetur. Cui illi aiunt : Vade in pace, dilectissime frater : Oratorium tantum tuum carebit incendio. Pro urbe vero non obtinebimus, quia Dominicæ sanctionis super ea sententia jam processit. Invaluit enim peccatum populi, et clamor malitiæ eorum ascendit coram Deo, ideo civitas hæc cremabitur incendio. Unde proculdubio est, quod horum obtentu, urbe vastata, Oratorium permansit illæsum ». Hæc ipse. Quæ autem de Aurelianensi civitate subdit, dicemus suo loco.

40. Certe quidem Salvianus [1] episcopus Massiliensis, dum de cladibus a Barbaris, et inter alios ab Hunnis illatis agit, longe Gallis modestiores fuisse his temporibus Hunnos, Gipedas, Francos, Saxones, pluribus docet : unde juste hi ab illis meruerint ita affligi : cum alioqui acerbius solere Deum punire peccata suorum fidelium, quam Gentilium, Apostoli illa sententia doceat, qua ait [2] : « Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum et Græci ». Et jure quidem, ut ab eo plura exigantur, qui plura accepit. Qui vero ibi tunc inter eos inventus est justus, nequaquam cum sceleratis puniri Dei providentia sinitur. Etenim Metensis episcopus, Auctor [3] nomine, cum ab Hunnis capitur, perculsis illis continuo cæcitate, liber abire sinitur cum aliis, qui ab iisdem ibidem capti fuerant. Sed et præclare tunc accidit, ut precibus clarissimæ virginis Genovefæ Parisiorum civitas ab iisdem Hunnis servaretur illæsa : id quidem Acta [4] rerum ab ipsa gestarum testantur.

41. Sed quæ transacta sint inter Attilam et Lupum Trecensem episcopum sanctitate clarum, ex Vita ipsius fidelissime scripta hic enarremus [5] : « Non longa (inquit auctor) post tempora Hunni erumpentes, et per totam Galliam diffusi, partim simulatæ pacis arte tenebant urbes, partim vi expugnabant. Ubi ad Trecensem infesto agmine venere civitatem, patentibus campis sitam, nec armis munitam, nec muris : sollicitus pius antistes ad usitata se recipiens præsidia, solus ad Deum fusis precibus, supernæ opis auxilio eam defendit. At immanis ille et ferus Attila fidem sancti viri altiori sensu suscipiens, pro sua exercitusque sui salute et incolumitate secum eum vult proficisci ad Rhenum usque, pollicens ei, ubi eo ventum sit, se ipsum dimissurum. Mox copia offertur ab eo loco revertendi : non negatur reditus, iter quoque indicatur. Orat tyrannus obnixe sanctum virum, ut velit pro ipso Dominum deprecari, interprete usus Hunigasio.

42. « Reversus autem vir Dei, ut vidit se desperatione suorum turbatum, ad montis perfugium Latisconem cæteris solertior festinavit, ut eo transferret plebem, quam orationum suarum suffragiis, discrimini subjacentem inter excidia publica et arma defenderat. Illud perfugium distat ab urbe milliaribus quinque et quadraginta. Manens vero illic biennii spatio, offensus raritate suorum eo venientium, Matisconem sibi censuit expetendam ». Subdit miracula ab eo tunc edita, fidelissimus suorum temporum rerum scriptor, licet multa nimia brevitate transilierit : nisi forte mutilata habeantur, quæ extant ejus Acta. Hæc enim alii superaddunt [6] : « Cum sanctus Lupus Attilæ flagello Dei Hunnorum principi occurrisset, et pro patria intercederet,

[1] Greg. Turon. hist. Franc. l. II. c. 6.

[1] Salv. de recto judic. et providen. Dei l. IV. — [2] Rom. I. — [3] Sigebert. in Chronic. an 453. — [4] Extant apud Sur. die III. Januarii. — [5] Extant apud Sur. die XXIX. Julii. — [6] Petr. Cat. l. VI. c. 1. et alii.

et princeps ferox delere omnino civitatem proponeret: divina virtute tum ipse, tum exercitus neminem videntes transierunt per civitatem a porta usque ad portam, veluti cæcitate percussi; sicque patria salvata est». Sed de his auctorem aliquem veterem non invenimus.

43. Qui autem fusius res Attilæ sunt prosecuti, ista adjiciunt[1]: « Lupus habitu indutus pontificali, cum multitudine cleri, Attilæ advenienti fit obvius. Is facta salutatione, interrogat Attilam, quisnam esset, qui tot regibus devictis, nationibus, populisque prostratis, urbibus eversis, cuncta sibi subderet? Cui Attila: Ego, inquit, sum rex Hunnorum Attila flagellum Dei. Ad hæc Lupus: Et quis est mortalium, qui Dei flagello resistet? Veni igitur, Dei mei flagellum: illoque utere, ut Deus concedit. Ad hæc verba Barbarus emollitus, Trecensem urbem illæsam transiit». Hæc ipsi. Cæterum Trecensium rerum sub Attila adhuc alia desiderari videntur, nimirum Acta martyrii S. Nemorii ejus Ecclesiæ archidiaconi et sociorum, quos jussos ab Attila occidi, referunt Acta publica Ecclesiarum, in quibus septimo idus Septembris relati iidem inter martyres habentur.

44. Lupum vero ipsum ad plures adhuc annos vitam propagasse, Sidonii Epistola[2] ad eum scripta, cum jam novem (ut ait) quinquennia haberet in episcopatu, demonstrat. Sed quantæ hic esset æstimationis, ex ejusdem Sidonii Epistolæ exordio accipe, ubi ait: « Benedictus Spiritus sanctus, et Pater Dei omnipotentis, quod tu pater patrum, et episcopus episcoporum, et alter sæculi tui Jacobus, de quadam specula charitatis, nec de inferiore Hierusalem tota Ecclesiæ Dei membra superinspicis, dignus qui omnes consoleris infirmos, etc. » Hæc quidem ipse ob eminentem egregiamque vitæ illius sanctitudinem, qua cæteris episcopis emineret, licet aliis Galliarum episcopis pluribus ditione inferior esset. Rursum vero sub eodem Attila martyrio coronatos ponunt alii sanctum Nicasium Rhemensem episcopum, et ejus sororem Eutropiam, atque alios ipsius Ecclesiæ ejusdem palmæ consortes: verum a Wandalis hos esse trucidatos, eorum Acta[3] referunt, de quibus nos suo loco superiori tomo.

45. Nec reticendum quod Sigebertus hoc tempore Hunnicæ cladis accidisse tradit, post Vasatensem civitatem magno Dei beneficio liberatam, his verbis[4]: « Vasatensi urbe ab Hunnorum obsidione liberata per divinum auxilium, cum episcopus pro gratiarum actione Missam populo celebraret, respiciens sursum vidit super altare quasi de camera templi cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis crystallo clariores, quæ simul defluentes in unum conjunctæ quasi unam gemmam pulcherrimam effecerunt: quam cum in medio Crucis aureæ posuissent, aliæ gemmæ ceciderunt: seorsum vero posita infirmis dabat sanitatem, adorantibus vero imaginem sanctæ Crucis augebat devotionem; quia piis et mundis clara, immundis obscura videbatur ». Hæc ipse, eam asserens occasionem miraculi, quod Arianismo regio illa nonnihil ob Gothos illic versantes infecta esset. Sane quidem cum mirabiles instant elationes maris (juxta Prophetam[1]) tunc mirabilis in altis Dominus, faciens signa atque prodigia: et grandiora tunc semper divinitus ostensa fuisse signa, ubi vehementiora instarent mala, plurima divinæ Scripturæ docent exempla; ut non sint humani captus angusta mensura, immensa omnipotentis Dei opera constringenda.

46. Conflagrasse vero hac etiam clade Aquitaniam ipsam, S. Prosperi patriam, ipse his versibus luget[2]:

Cumque animum patriæ subiit fumantis imago,
Et stetit ante oculos quidquid ubique perit:
Frangimur, immodicis et fletibus ora rigamus:
Dumque pios agimus, vertimur in querulos.

Porro scripsisse eam ob causam ipsum S. Prosperum carmen illud post cladem Hunnicam, de qua agimus, inde colligere certo datur, quod in eo insectatur hæresim Eutychetis confundentis in unum duas Christi naturas haud pridem exortam.

47. Sed quæ hoc item anno contigerunt de Hunnis Aurelianensem civitatem obsidentibus, videamus. Atque primum dejunctis Gothorum copiis Romano exercitu sub Aetio duce, opera (ut vidimus ex Sidonio) Aviti Galliarum hoc tempore præsidis, ex auctore Miscellæ in medium adducamus: hæc enim ibi scripta habentur[3]: « Prævidens Attila sagacitate qua callebat, non sibi fore tutum, si Gothi, qui intra Gallias morabantur, Romanis jungerentur auxilio: amicum se Gothis simulans, adversus Aurelianos urbem concitus pergit, regem Visigothorum sollicitare nisus, ut pariter cum eo Romanum invadens imperium, æqua sorte possideret. Ad Valentinianum vero imperatorem legatione missa, pacem simulat ad ulciscendos Romanos de Gothis et restituenda Republica: ad Gallias et Hispanias pergere se dolose denuntiat. Sed imperatorem doli ejus minime latuerunt. Itaque quam celerrime Theodoricum (Theodoridum), Visigothorum regem per Aetium patricium conveniens, in suæ pacis favorem pertraxit, atque cum eodem patricio contra Attilam post vastatam fere omnem Galliam Aurelianos jam obsidentem direxit». Hæc ibi de fœdere Romanorum cum Gothis contra Attilam inito: quod per Avitum esse confectum, Sidonius (ut dictum est) in Panegyrico cecinit.

48. Sed de obsidione Aurelianensis civitatis agamus ex Actis[4] S. Aniani ejus civitatis episcopi, in quibus hæc descripta narrantur: « Cum rex Attila Aurelianensem urbem vellet evertere; beatus Anianus, non quod carnem poneret brachium suum, aut hominum viribus confideret, sed ut of-

[1] Nicol. Ola. in Attila. c. 9. — [2] Sidon. l. VI. Ep. I. — [3] Apud Sur. die XIV. Decembr. — [4] Sigeb. Chr. an. 453.

[1] Ps. XCII. — [2] Prosp. in præfat. lib. de provid. Dei. — [3] Paul. diac l. XV. — [4] Apud Sur. die XVII. Novembr.

ficio suo non deesset, Arelatem profectus est, ut Aetio patricio, qui tunc in Galliis erat, barbaræ gentis crudelitatem explicaret. Cum autem iter ageret, ad Mamerti viri potentis ædes divertit, qui gravissime decumbens spiritu et voce, omnique gradiendi facultate destitutus, spem vivendi omnem suis ademisse videbatur. Ut autem præsensit uxor ejus, natione nobilissima, beatum Anianum advenisse; ad ejus se pedes abjecit, orans ut marito salus redderetur. Accedit vir Dei ad lectum ægrotantis, videt eum horas extremas ducere, procumbit ad preces, orat Dominum tota nocte cum lacrymis, donec mane æger pristinæ sanitati redditus est. Inde pergit Arelatem, et ab Aetio humanissime exceptus, indicat quo in periculo versetur Aurelia : implorat ejus opem, quam Aetius libenter ac prolixe pollicetur. Redit ad cives suos, non parum tanti pastoris absentia mœrentes : erigit animos illorum multa consolatione : præparant illi omnia propulsando hosti opportuna ». Hucusque ibi : reliqua desunt in codice. Sed his jungimus quæ sunt scripta a S. Gregorio Turonensi, qui hæc ex eisdem Actis accepit, aitque [1] :

49. « Attila rex Chunorum a Metensi urbe egrediens, cum multas Galliarum civitates opprimeret, Aureliam aggreditur, eamque maximo arietum impulsu nititur expugnare. Erat eo tempore beatissimus Anianus supradictæ urbis episcopus, vir eximiæ prudentiæ ac laudabilis sanctitatis, cujus virtutum gesta nobiscum fideliter retinentur. Cumque inclusi populi suo pontifici, quid agerent, exclamaverint : ille fisus in Deo, monet omnes in oratione prosterni, atque cum lacrymis præsens semper in necessitatibus Domini auxilium implorare. Denique iis, ut præceperat, deprecantibus, ait sacerdos : Adspicite de muro civitatis, si Dei misericordia jam succurrat. Suspicabatur enim per Dei misericordiam Aetium advenire, ad quem et Arelatem abierat prius, suspensus futuri. Adspicientes autem de muro, neminem viderunt. Et ille : Orate, inquit, fideliter : Dominus liberabit vos hodie. Orantibus autem illis, ait : Adspicite iterum. Et cum adspexissent, neminem viderunt, qui ferret auxilium. Ait eis tertio : Si fideliter petitis, Deus velociter adest. At illi iterum fletu et ejulatu magno Domini misericordiam implorabant. Exacta quoque oratione, juxta senis imperium adspicientes denuo, viderunt de longe quasi nubeculam de terra consurgere : quod cum renuntiarent, ait sacerdos : Domini auxilium est. Interea jam trementibus ab ictu arietum muris, jamque ruituris : ecce Aetius et Theodoricus Gothorum rex, ac Torismundus ejus filius cum exercitibus suis ad civitatem accurrunt, adversumque hostem rejiciunt ac repellunt. Itaque liberata obtentu beatissimi civitate, Attilam fugant ». Hæc Gregorius. Sidonius [2] vero, hostes non obsedisse tantum et oppugnasse, sed et irrupisse in civitatem tradit, non autem diripuisse, interrumpente repentino Aetii cum Gothis adventu : hæcque omnia precibus Aniani obtenta ait atque vaticinio prædicta. Rursum Gregorius :

50. « His diebus Romam sonus adiit, Aetium maximo discrimine inter phalanges hostium laborare. Quo audito, uxor ejus anxia atque mœsta assidue basilicam sanctorum Apostolorum adibat ; atque ut virum suum de hac exspectatione susciperet sospitem, precabatur. Quæ cum diu noctuque hoc ageret : quadam nocte homo pauperculus crapulatus a vino, in angulo basilicæ beati Petri obdormivit. Clausis vero ex more ostiis, a custodibus non est ejectus : de nocte vero consurgens, relucentibus per tota ædis spatia lychnis, pavore perterritus, aditum per quem foras evadat, quærit. Verum ubi primi atque alterius ostii claustra pulsat, et obserata cuncta cognoscit ; solo decubuit, trepidus præstolans ut venientibus ad matutinos hymnos populis, hinc liber abscederet. Interea videt duas personas se invicem venerabiliter salutantes, sollicitosque d suis esse prosperitatibus. Tunc qui erat senior, ita exorsus est : Uxoris Aetii lacrymas diu sustinere non patior : petit enim assidue, ut virum suum de Galliis reducam incolumem, cum aliud exinde fuisset apud divinum judicium præfinitum : sed tamen obtinui immensam pietatem pro vita illius : et ecce nunc illuc propero, viventem eum exinde reducturus. Verumtamen obtestor, ut qui hæc audierit, sileat, arcanumque Dei vulgare non audeat, ne pereat velociter de terra. Ille vero hæc audiens, silere non potuit, sed mox illucescente cælo, omnia quæ audierat, matri familiæ pandit : expletisque sermonibus, lumine caruit oculorum ». Ita plane obcæcari videntem Deus voluit, ut cæci viderent, intercessione sanctorum plurima magnaque divinitus petentibus dari. Sed pergit auctor :

51. *Attila ab Aetio in prœlio superatus fugit.* — « Igitur Aetius cum Franchis, Gothisque conjunctus, adversus Attilam confligit. At ille ad internecionem vastari suum cernens exercitum, fuga dilabitur. Theodoricus vero Gothorum rex huic certamini succubuit. Nam nullus ambigat Chunorum exercitum obtentu memorati antistitis Aniani fuisse fugatum. Verum Aetius patricius cum Torismundo victoriam obtinuit ». Hæc Gregorius : sed quod Franchos dicit pugnasse in exercitu Romanorum, minime probatur : nam eos pro Attila stetisse Sidonius tradit. Eadem de victis Hunnis ait Isidorus [1], additque de Gothis : « Adeo extitere victores, ut Attila rex Hunnorum prœlio victus, metu insequentis exercitus nusquam comparuisse dicatur », in Galliis scilicet. Torismundum autem non amplius anno uno regnasse, occisum a fratribus Theodorico atque Friderico, tradit. Sed cum ad annum primum Marciani hæc referat, redarguitur a Cassiodoro, qui sub anni hujus consulibus ait : « Romani, Aetio duce, Gothis auxiliaribus contra Attilam in campis Catalaunicis pugnaverunt, qui virtute Gothorum superatus

[1] Greg. Turon. hist. Franc. l. II. — [2] Sid. Apol. l. VIII. Ep. XV.

[1] Isidor. Chro.

abscessit ». Sequenti vero anno ab Attila Aquileiam excisam ponit : cui consentit Marcellinus in Chronico. De hoc prœlio ita apud Paulum diaconum : « Hoc certamen circa horam diei nonam cœptum de utrisque partibus centum octoginta millia occisorum dedit ». Gloriati quidem sunt posteri Gothorum reges, a suis majoribus Attilam superatum, ut apud Cassiodorum [1] Theodorici regis Epistola docet ad Alaricum data.

52. Hujusmodi belli describendi Prosper Aurelianensis episcopus a Sidonio Apollinari promissionem accepit : sed ille magnitudine rerum revocatus semel a cœptis, quid de his ad eum brevi Epistola scribat, in qua suscepti operis argumentum pandit, intelliges : sic enim se habet [2] :

53. « Sidonius domino papæ Prospero salutem. « Dum laudibus summis sanctum Anianum maximum consummatumque pontificem Lupo parem, Germanoque non imparem vis celebrari, fideliumque desideras pectoribus infigi viri talis ac tanti mores, merita, virtutes : etiam illud non absque justitia gloriæ datur, quod te successore decessit. Exegeras mihi, ut promitterem tibi Attilæ bellum stylo me posteris intimaturum, quo videlicet Aurelianensis urbis obsidio, oppugnatio, irruptio, nec direptio, et illa vulgata exauditi cælitus sacerdotis vaticinatio contineatur. Cœperam scribere; sed operis arrepti fasce perspecto, tæduit inchoasse : propter hoc nullis auribus credidi, quod primum, me censore, damnaveram. Dabitur (ut spero) precatui tuo, et meritis antistitis summi, quatenus præconio suo sub quacumque et quidem celeri occasione famulemur. Cæterum tu creditor justus laudabiliter hoc imprudentiæ temerarii debitoris indulseris, ut quod mihi insolubile videtur, tibi quoque videatur irreposcibile. Memor nostri esse dignare, domine papa ». Hæc Sidonius : qui perfecerit ne semel cœptum opus, nullus prodidit.

54. Sic igitur collectis copiis, quibus abundabat Attila, prudenti usus consilio, dirimens bellum, fugaque lapsus, longe longius abiens, a regionibus illis recedens, quo vires collapsas instauraret, consternatosque erigeret animos, Galliam deserens, se contulit in Illyricum, in Orientem reversurus : sed a Marciani imperatoris exercitu repulsus, inter fines Veneticos ad sequentis anni bellum consedit : at de his suo loco dicendum. Atque hactenus de Attilæ anni hujus rebus gestis. Sic igitur divino nutu ex insperato pacato orbe Romano, summa pace celebratum est Chalcedonense Concilium, ad cujus rerum gestarum narrationem jam admovendus est stylus.

55. *De Basilica sanctæ Euphemiæ et ejusdem Secretario ubi Chalcedonense Concilium celebratur.* — Hoc igitur anno, iisdem consulibus Marciano atque Adelphio indictione quarta, mense Octobris, Chalcedone convenit ad Synodum œcumenicam celebrandam ingens numerus episcoporum. Quotnam autem fuerint, diversæ reperiuntur sententiæ : etenim Marcellinus in Chronico, sexcentos triginta eidem sacro Concilio præsentes fuisse, testatur : sed amplius addit Nicephorus [1], nempe duplicatum illum fuisse numerum eorum qui Synodo interfuere Nicænæ, videlicet sexcentos triginta sex omnes fuisse; sed triginta tantum super sexcentos numerat Liberatus diaconus [2] : id ipsum Photius [3], ac demum reliqui ferme omnes hoc secuti scripserunt. Verum S. Leo in Epistola ad episcopos Galliarum [4], hæc de numero : « Non enim (inquit) ultra cuiquam excusationis refugium de ignorantia et inscientia, vel de intelligentiæ difficultate conceditur, cum hæc ipsa sexcentorum ferme fratrum coepiscoporumque nostrorum Synodus congregata, etc. » Unde cum in prima ejusdem Concilii Actione nonnisi trecenti quadraginta quinque episcopi scripti legantur; imo nonnisi trecentorum episcoporum numerum subduxerit, qui eadem Acta edididit : dimidiam ferme partem in Actis, quæ extant, desiderari certum est.

56. Quod autem ad locum spectat, haud intra mœnia Chalcedonensis civitatis collectum est, sed in suburbiis, in amplissima Basilica sanctæ martyris Euphemiæ, quæ ab Evagrio graphice his describitur verbis [5] : « Abest autem hoc templum a Bosphoro amplius duobus stadiis, situm in loco quodam amœno, qui adeo paulatim erigitur in acclivitatem, uti ascensus perfaciles, minimeque molestos præbeat ad templum martyris accedentibus, qui quidem videntur sibi derepente in sublime sublati, atque adeo intra ipsum templi sanctuarium versari : unde tanquam e specula oculos dejicientes, campos omnes substratos cernunt, eosque in æquabilem et patentem planitiem porrectos, herba quidem virentes, onustos segetibus, arboribus cujusque generis pulchre ad adspectum vestitos : quin etiam montes asperos scite erectos, in altitudinem levatos incurvatosque; diversos præterea pelagos, partim præ tranquillitate purpureum colorem præ se ferentes, et placide et quiete cum ipsis ludentes littoribus, quibus adjacentes agri a tempestatibus vacui sunt; partim turbulentos et vastis furentes fluctibus, unde umbilici alga et minutiores pisciculi ex testaceorum genere reciproco undarum impetu excutiuntur. Porro autem illud templum e regione Constantinopolis positum est, adeo ut talis et tam egregiæ urbis adspectus illi permultum splendoris afferat.

57. « Hoc templum constat ex tribus amplissimis ædificiis : unum libero cælo patens, atrio oblongo, et columnis undique concinne exornatum : alterum deinceps latitudine, longitudineque paribus itidem columnis priori simile, fastigio supposito solummodo dissimile : ad cujus latus versus Aquilonem est alterum ædificium ductum in gyrum, quod spectat ad solis ortum, ipsumque ad formam testudinis, columnis valde artificiose fabricatis ex eadem

[1] Cassiod. Var. l. III. Ep. I. — [2] Sidon. l. VIII. Ep. XV.

[1] Niceph. l. XV. c. 2. — [2] Liberat. in Breviar. c. 13. tom. II. Conc. — [3] Photius de septem. Conc. c. 4. extant tom. III. Concil. — [4] Leo, Ep. LII. — [5] Evag. l. II. c. 3.

confectis materia, magnitudine eadem intus in orbem lornatum. Super his tabulatum est sublime, eodem opertum tecto in quo liberum est cuique preces martyri fundere, et sacris interesse mysteriis. Intra testudinem ad Orientem est Sacrarium decore constructum, in quo sanctissimæ martyris reliquiæ in capsa bene longa (quam propterea quidam μακρὰν, id est, longam, proprio nomine appellant) ex argento valde scienter confecta, conditæ reponuntur.

58. « Miracula autem, quæ ab ista sanctissima martyre quibusdam temporibus eduntur nemini Christiano obscura sunt. Nam sæpe numero aut episcopis qui ordine illius urbis Ecclesiam rexerant, secundum quietem ipsa martyr apparens, aut aliis quibusdam ob piam vitæ rationem nobilitatis accedens, jubet ut in ipso templo festum deliciis et opiparis epulis celebrent », sacram scilicet Eucharistiam sumendo, Deumque laudando. « Quod ubi significatum est imperatoribus, pontifici, et toti civitati; ad templum accedunt omnes, tam qui Reipublicæ clavum tenent, quam sacerdotes, magistratus, ac reliqua universa multitudo, quo efficiantur mysteriorum participes. Deinde omnibus his inspectantibus, episcopus Constantinopolitanus una cum suis sacerdotibus Sacrarium, in quo sanctissimum martyris corpus, de quo supra dixi, reconditum est, ingreditur. Est in ipsa capsa ad lævam veluti transenna exigua, parvis januis obfirmata, per quam ferrum oblongum spongia circumligatum ad reliquias usque immittunt; quod quidem ubi circumtorserint, spongiam plenam sanguine retrahunt, plenamque cruentis guttis concretis plurimis. Quod ubi videt populus, statim propterea Deum veneratur, gloria et laudibus effert.

59. « Tanta est autem guttarum concretarum inde extractarum copia, ut piis imperatoribus, sacerdotibus omnibus ibi congregatis, et universi populi frequentiæ abunde satis suppetant, tum ad participandum, tum ad mittendum cæteris fidelibus per orbem universum illarum rerum cupientibus fieri participes. At guttæ illæ concretæ manent integræ perpetuo, et sacer sanguis neutiquam in aliam formam commutatur. Quæ res fiunt non aliquo certo et definito tempore, sed prout episcopi vita et morum illius gravitas fert. Aiunt namque, cum aliquis spectatus vir et in virtutibus eximius eam gubernat Ecclesiam, hoc miraculum sæpissime fieri solere : cum autem improbus illo munere fungatur, raro admodum signa illa divina edi.

60. « Aliud præterea commemorabo, cui neque tempus, neque occasio ulla est impedimento, neque discrimen inter fideles et infideles ab ea confertur, sed omnibus ex æquo ostendit sese. Cum aliquis eo loci accedat, ubi sacra capsa, in qua sunt conditæ sanctissimæ illæ reliquiæ, reponitur; tam fragranti repletur odore, ut alii omnes odores, quibus homines uti solent, ab eo longe superentur : nam neque odori florum, qui ex pratis colliguntur, similis est; neque illi qui ex rebus suavissime olentibus capitur; neque talis, qualis conficitur ab unguentariis; sed peregrinus est, et præ cæteris eximius, ex ipsius martyris reliquiis vim et virtutem illam ei tribuentibus efflatus. Hoc eodem loco Concilium cogitur, etc. » Hæc Evagrius. Porro ad miraculum illud de sanguine sanctus Paulinus Nolanus episcopus allusisse visus est, dum ait [1] :

> Et quæ Chalcidicis Euphemia martyr in oris
> Signat virgineo sacratum sanguine littus.

At de Basilica satis.

61. Sed in quanam ipsius parte dispositus fuerit Synodalis consessus, ejusdem Synodi Acta sæpius docent, dum omnes consedisse ante cancellos sacri altaris, habent. Nominat locum illum Liberatus diaconus Secretarium, ubi ait [2] : « Adveniens Marcianus imp. ad Secretarium cum judicibus et sacro Senatu allocutionis verba fecit in Concilio, etc. » Cujus rei causa, e loco mutuatus ipse nomen, singulas sessiones ibidem habitas, « Secretaria » nominavit. Moris namque fuit, ut in Basilicarum secretariis Concilia episcoporum celebrarentur. Habes de his, inter alia, plura exempla Ecclesiæ Africanæ, ubi Concilia Carthaginensia in Secretariis celebrata esse reperies : necnon Romanæ sub Martino, et aliarum Ecclesiarum. Sed quisnam locus ante cancellos, quem Liberatus nominat Secretarium? non alium quidem putamus, quam eum qui ab Evagrio [3] describente ipsum sanctæ Euphemiæ templum ita delineatur : « Ad cujus latus versus Aquilonem est alterum ædificium (quod vocat tertiam templi partem, eamdemque intimam) quod spectat ad solis ortum, ipsumque ad formam testudinis, columnis valde artificiose fabricatis ». Et paulo post : « Intra testudinem ad Orientem est Sacrarium decore constructum, in quo sanctissimæ martyris reliquiæ in capsa bene longa repositæ, etc. » Nominat Evagrius « Sacrarium », quod Liberatus « Sanctuarium » : utriusque namque vocis eamdem esse significationem, docet canon Concilii Laodiceni verbis istis [4] : « Non oportet subdiaconos licentiam habere in Secretarium, sive Sacrarium, quod Græci diaconium appellant, ingredi, et contingere vasa Dominica ». Et alio ejusdem Concilii canone [5] : « Quod non oporteat presbyteros ante processionem episcopi introire Sacrarium, et sedere ». Græce etiam invenitur nuncupatum ἱερατεῖον, quod est, « Sacrarium », sive βῆμα, quod præ cæteris Ecclesiæ locis emineat.

62. Sed quomodo dici potest, ante cancellos fuisse secretarium, sive sacrarium? Meminisse debes (quod et in antiquis Basilicis cernitur) inter Ecclesiæ gremium et apsidem, ubi sedes episcopi locari solebat, esse Sanctuarium collocatum, quod quidem altare erat primarium in medio situm, un-

[1] Paulin. in Natal. IX. S. Felicis. — [2] Liberat. diac. in Brev. c. 13. — [3] Evag. l. II. c. 3. — [4] Conc. Laod. c. 21. secund. edit. — [5] Eod. Conc. c. 57. prim. edit.

dique circumcirca cancellis septum. Describitur ejus forma graphice sane ab Eusebio verbis istis[1]: « Sanctuario hoc modo absoluto et perfecto, sellisque quibusdam in altissimo loco ad præsidum Ecclesiæ honorem collocatis, et subsellis præterea undique ordine dispensatis, decore eximieque exornato : altarique denique tanquam Sancto sanctorum in medio Sanctuarii sito : ista rursum, ut a plebe et multitudine eo non posset accedi, cancellis ex ligno fabricatis circumdedit ». Hæc ille.

63. Ante igitur altaris cancellos apsidem respicientes apparet congregatum fuisse Concilium, totumque occupasse locum qui interjacet inter cancellos et apsidem, ubi erat thronus episcopalis : qui quidem in amplioribus Basilicis haud mediocris latitudinis et longitudinis existebat, et quidem capax cujusvis numerosi consessus episcoporum. Intelligis, puto, et ex his, quam procul absit, ut veritatis scopum attigerint, qui de Secretariis aliter sunt opinati. Fuisse quidem ea intra apsidem, Paulinus[2] in Epistola ad Severum haud obscure significat; in eisdemque disponi sacra vasa ad ministerium, et sacros codices ad lectionem, ostendit. Ad hæc etiam spectat quod S. Gregorius papa[3] jure expostulat adversus Joannem Ravennatem episcopum; quod tempore jejunii gestaret pallium per plateas, et vias, quando nec licet eo uti in Secretario, loco nimirum consueto, ubi in suo throno in apside collocato sedere soleret episcopus, et cum eo presbyteri, diaconi nequaquam : nam hæc habet canon decimus quintus Concilii Arelatensis secundi: « In Secretario diaconos inter presbyteros sedere non liceat ». At de Secretario satis.

64. *Præter Romani Pontificis legatos, qui alii ad Concilium venerint, et quo ordine sederint.* — Quod vero ad personas pertinet, constat pro Apostolica Sede a S. Leone papa et Occidentalibus omnibus episcopis legatos quatuor ex Synodo Romana missos, Paschasinum episcopum Lilybæi in Sicilia, Lucentium Asculanum antistitem, Bonifacium, et Basilium S. R. E. presbyteros Cardinales. Id quidem testatur ipse S. Leo in Epistola data ad Synodum ipsam Chalcedonensem. Verum quoniam de Basilio in Actis ejusdem Synodi Chalcedonensis nusquam mentio, neque apud aliquem antiquorum scriptorum expressus habetur : conjectura ducimur, eum ante coactam Synodum prædefunctum, remansisseque Paschasinum, Lucentium, et Bonifacium. Porro hunc eumdem esse Basilium putamus cum eo, qui anno superiori una cum Abundio et aliis collegis eodem functus est munere, peritia usus rerum delectus, qui itidem in Orientem legationem obiret.

65. Voluit sanctus Leo et Julianum Coensem episcopum, solitum in Oriente agere res Romanæ Ecclesiæ, in eadem Synodo legati munere fungi, ut ex ejusdem sancti Leonis litteris, et episcoporum subscriptionibus liquet. Nec vero defuit ex Africana Ecclesia legatio, licet Wandalica persecutione assidue vexaretur : missi sunt enim Aurelius Adrumetinus, et Rusticus episcopi. Sed et adfuere pro Saracenis Eustathius, et Joannes episcopi, pro Siculis vero Joannes Messanensis antistes. Advenerunt et hostes Catholicæ fidei, qui simul conspirarant contra S. Flavianum, Dioscorus Alexandrinus, et Juvenalis Hierosolymitanus : venit etiam Domnus Antiochenus jam privatus, et qui ejus loco suffectus fuit Maximus : itemque subrogatus in locum sancti Flaviani Anatolius, jam a sancto Leone papa Catholicæ reconciliatus Ecclesiæ. At jure reprehenditur ab Evagrio[1] Zacharias rhetor, cum affirmat ad hanc eamdem Synodum accersitum etiam esse Nestorium. Manavit enim inde ipsi errandi occasio, quod inter alios episcopos qui sancto Chalcedonensi interfuerunt Concilio, legatur[2] Nestorius, sed Phanagoriæ civitatis episcopus : at longe hic alius a Nestorio hæresiarcha. Sed et præsto fuit Marcianus imperator una cum Pulcheria Augusta, et aliis imperii magistratibus.

66. Consessus autem ita dispositus reperitur, ut inter apsidem atque cancellos Patribus constitutis[3], a læva parte sederent Apostolicæ Sedis legati, et post eos Constantinopolitanus, Antiochenus, et alii episcopi ; a dextris autem Dioscorus episcopus Alexandrinus, et post eum Juvenalis, ambo licet judicandi, ac subinde reliqui post ipsos episcopi : in medio vero ipsorum super thronum sacrosancta Evangelia ex more fuere posita. Imperator autem Marcianus et Pulcheria Augusta, una cum magistratibus, senatoribus, iisdemque delectis judicibus cognitoribus (ita enim nominare consuevit antiquitas judices sæculares, quorum arbitrio cuncta, legitimo servato ordine, tractarentur) cum his, inquam, imperator ingressus, sedem habuit una cum Pulcheria Augusta ante cancellos.

67. Sed quid est, inquies, quod qui judicandi rei venerant Dioscorus, Juvenalis, et alii, a parte dextera sunt collocati, legati vero Apostolicæ Sedis, quibus primarius locus jure debebatur, a sinistris sunt positi? Ut autem intelligas legatos in sinistra ut nobiliori parte locatos, consule quæ a nobis abunde satis dicta sunt superioribus tomis secundo et tertio de ratione dignitateque dexteræ atque sinistræ.

68. Sed et si quæ sunt dicta non placent : quomodo majoris honoris causa id fuerit ordinatum, cum ipsa sinistra in dexteram, dextera vero in sinistram commutaretur ; audi quæ in antiquo Romano Ordine leguntur his verbis : « Sedebunt ea locali dispositione, ut intrantibus ecclesiam episcopi sint ad sinistram, presbyteri vero ad dexteram : ut quando pontifex sederit, et ad eos respexerit, episcopos ad dexteram, presbyteros contueatur ad sinistram ». Hæc ibi. Ex quibus etiam illud intelligere possumus, sic a parte sinistra legatos Apo-

[1] Euseb. l. x. c. 4. — [2] Paulin. Ep. xii. — [3] Greg. l. ii. Ep. liv.

[1] Evag. l. ii. c. 2. — [2] Conc. Chalc. Act. i. in princ. — [3] Conc. Chalc. Act. i.

stolicæ Sedis et post eos episcopum Antiochenum, a dextris vero Dioscorum Alexandrinum et Juvenalem episcopum Hierosolymitanum esse locatos, ut positus in medio Christus Dominus noster (cujus typum gerebat sacrosanctum Evangelium super thronum in meditullio collocatum) secundum illud Psalmographi[1] : « Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat » : in eos respiciens, a dextris haberet qui sederent in sinistra, et a sinistris qui considerent in dextera. Qua quidem ratione habita, fiet ut multæ conciliari possint de sinistra et dextera parte obortæ et oboriri solitæ controversiæ, concordenturque variæ perplexitates, dum alia in progressu, in consessu ratio alia attendatur ex diverso adspectu primariæ personæ in medio sedentis, atque adstantibus præsidentis. At de consessu satis.

69. *Quando incœperint Concilii sessiones, quarum in prima, secunda et tertia Dioscorus accusatur et damnatur.* — De tempore autem, quo Synodus cœpta, quove fuerit absoluta : ex ejusdem liquet Actis inchoatam esse hoc anno octavo idus Octobris, absolutam vero kal. Novembris : quo medio tempore, duodecim diebus, duodecim sessiones, sive secretaria esse habita, Liberatus testatur[2] : Actiones vero in eis habitas numerat ipse quindecim; sed tum latina tum græca exemplaria sexdecim continent, cum tamen ob depravatos codices interdum ex græco corrigendus sit latinus textus, et ex latino græcus, habeanturque Actiones in græco codice, quæ in latinis desiderentur. Nos autem, quid singulis diebus gestum sit, sessionis nomine suo ordine recensentes, tredecim numeramus : sed quod sub una sessione plures interdum inveniuntur celebratæ esse Actiones, extant omnes decem et septem.

70. Quod igitur ad primam pertinet sessionem : dispositis eo quo diximus ordine episcoporum sedibus in Secretario ante cancellos, Marcianus imperator primus omnium allocutus est sanctam Synodum : qua quidem oratione post alia illud magnopere inculcavit, quod a S. Leone papa admonitus fuerat Patribus significandum, istis verbis : « De cætero autem nemo de nativitate Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi aliud disputare, præter quod Apostolicum prooemium trecentorum decem et octo sanctorum Patrum consonans huic doctrinæ tradidisse noscitur; sicut sanctissimi papæ Leonis, qui Apostolicum gubernat thronum, ad sanctæ memoriæ Flavianum regiæ urbis Constantinopolitanæ quondam episcopum testantur litteræ. Nos enim ad confirmandam fidem, non ad ostendendam virtutem, exemplo imperatoris Constantini, adesse Synodo cogitavimus, ne in posterum multitudo populi institutionibus pravis attracti inveniatur dissentiens, etc. » Prosecuta est faustis acclamationibus orationem imperatoris sancta Synodus, eumdem novum Constantinum appellans, quem ipse imitaturus, ad ipsam Synodum se venisse testatus fuit.

71. Post hæc autem considentibus omnibus, necnon Dioscoro episcopo Alexandrino, Paschasinus Apostolicæ Sedis legatus hæc ad S. Synodum[1] : « Beatissimi atque Apostolici papæ Urbis Romæ, quæ est caput omnium Ecclesiarum, præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus Alexandrinorum archiepiscopus non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur : hoc ergo observare necesse est, etc. » Ad hæc Lucentius episcopus Apostolicæ Sedis legatus adjecit in Dioscorum, ipsum esse indignum qui sedeat in Synodo, eo quod Synodum ausus est congregare absque Sedis Apostolicæ consensu, quod nunquam antea factum esset, nec rite fieri posset. His igitur auditis, judices statuerunt in Dioscorum afferri, quæ adversus ipsum essent accusationes. Instante rursum Lucentio, sedere cum aliis non debere, qui venerat judicandus : interlocutione judicum factum est, ut e Patrum consessu dimotus Dioscorus, sederit in medio, reliquis episcopis in propriis locis considentibus, atque ita de ipso judicium inchoaretur. Hæc ipsa Acta docent : idem et Evagrius[2] ait, nimirum quod tunc loco cedere compulsus est Dioscorus, et ut reus in medio statutus, rationem redditurus, de quibus ab adversariis accusaretur.

72. Ita quidem consultius visum est, quam illum e Synodo jubere recedere, et trium citationum longa mora juberi judicio sisti. Sic igitur homo arrogans Dioscorus reus in medio constituitur causam dicturus, et judicium subiturus. Quo facto, Eusebius episcopus Dorilæi accusator progressus in medium, obtulit libellum contra Dioscorum, seu Epistolam ad imperatores, hæc proclamans cum lacrymis inter alia : « Læsus sum a Dioscoro, læsa est fides, occisus est Flavianus (lacrymis impleor) simul mecum injuste damnatus est : jubete meas preces perlegi ». Lectus est libellus precum Eusebii, quo etiam cognosci petiit Acta in Ephesina Pseudo-Synodo confecta. His intercessit Dioscorus, atque agendum primum esse de fide contendit. Sed interlocutione judicum cognitorum primum omnium ipsa Ephesina Acta jussa sunt legi.

73. Dum vero ea legerentur, ventumque esset ad Epistolam Theodosii imperatoris, legereturque, Theodoretus vetitus Synodo interesse : judices interlocuti dixere, eum admittendum esse in Synodum, cui sanctus Leo papa episcopatum restituisset, atque imperator adesse sanxisset : sicque omnium Patrum consensu intromissus Theodoretus, cum episcopis sedit, reclamantibus licet Ægyptiis, Palæstinis, et Illyricis episcopis, qui eum Nestorianum esse calumniati sunt : adversus quos, qui dira passi erant Ephesi, exclamarunt episcopi Orientales, Pontici, atque Thraces. Sed reclamavit Dioscorus, asserens receptione Theodoreti ejici S. Cyrillum, qui ab

[1] Ps. LXXXI. — [2] Liberat. in Breviar. c. 13.

[1] Synod. Chalc. Act. I. — [2] Evagr. l. II. c. 4.

eo fuisset excommunicatus. In quem illi unanimiter exclamantes, dixere : Dioscorum homicidam foras mitte. Sicque concertantibus ad invicem Theodoreti causa Orientalibus et Ægyptiis, interloquentibus judicibus, sedere jussus est Theodoretus, deque ejus causa postea agendum esse definiere.

74. Post hæc vero, ubi Ephesina legi cœperunt Acta, Dioscorus, cujus causam primo cognosci debere judices interloquendo stabilierant, excusans se atque attenuans delictum suum, dixit, non se tantum, sed et Juvenalem Hierosolymorum episcopum, atque Thalassium Cæsariensem fuisse præfectos a Theodosio imperatore Synodo Ephesinæ, atque Acta omnia confirmata esse ab adstantibus episcopis, qui præsentes fuerunt. Contra vero reclamantes episcopi dixerunt, nullum voluntarie subscripsisse, sed vi coactos : his addidere vim adhibitam per milites fustibus gladiis, minis exilii, et e sedibus abdicationibus, contumeliasque in Flavianum jactatas : inter alios hæc pluribus exaggeravit Stephanus episcopus Ephesinus. Tunc vero Ægyptii episcopi, qui Dioscoro favebant, his omnibus suam ipsorum exprobaverunt ignaviam, nimirum quod dixissent, quod vi compulsi nolentes subscripsissent : exclamantes jure in eos verbis illis : « Christianus neminem timet; Catholicus neminem formidat » ; longeque abesse a Christiana constantia addiderunt, per vim adigi ad id quod credit esse peccatum.

75. Rursum cum pergerentur eadem Ephesina Acta legi, iterum Orientales in Dioscorum concitantur ob contumeliam Flaviano irrogatam, qui in Synodo sit compulsus quinto loco sedere. Addiderunt et de vi tunc illata notariis. Fit demum omnium lapsorum, qui Ephesi subscripserunt, una vox clamantium : « Omnes peccavimus : omnes veniam postulamus ». Ad hæc insuper, dum eadem Acta legerentur, crebræ ab Orientalibus episcopis ingestæ querelæ fuerunt, asserentibus, eadem Acta a Dioscoro esse depravata atque corrupta. Cumque ad finem professio facta ab Eutychete ex eisdem Actis recitaretur; aperuerunt Orientales versipellis imposturam dicentes : « Sic Eutychetem confessum esse Filium Dei de Spiritu sancto incarnatum, ut tamen omiserit : ex Maria Virgine ».

76. Expedita recitatione Actorum Ephesinorum, jussæ sunt legi res gestæ in Synodo Constantinopolitana, in qua damnatus est Eutyches; ex quibus Apostolicæ Sedis legati probaverunt Flavianum vere Catholicum, Eutychetem vero absque dubitatione impium hæreticum. Tunc Dioscorus interlocutus, quam defenderat hactenus, manifestavit hæresim, dicens, jure damnatum Flavianum esse, quod dixisset, post adunationem duas esse in Christo naturas : sed hoc nihil sanctius dici potuit, cum ille e contra pertinaci studio contrariam sententiam penitus coram Patribus asseveraret. His adjecta est recitatio Actorum de cognitione facta de fide notariorum Constantinopoli. Inde vero lecta absolutio Eutychetis facta Ephesi, atque ejus occasione recitata sunt Acta quædam Synodi œcumenicæ Ephesinæ. Ad postremum vero lecta est impia sententia Ephesi a Dioscoro lata in Flavianum.

77. Quibus omnibus exacte percognitis, interlocutione judicum in sequentem Sessionem dilata est de fide tractatio. Interlocutique iidem judices cognitores rogaverunt sententiam Patrum, num illi, quos Dioscorus atque ejusdem impietatis collegæ damnassent, absolvendi essent, et in statum pristinum restituendi; contra vero, qui in eos cum ipso Dioscoro adeo iniquam sententiam tulissent, num ipsi damnandi essent. Hæc secuta mox est acclamatio episcoporum, dicentium omnes illos ex præscripto sacrorum canonum esse damnandos, nominatim vero, qui principem locum cum Dioscoro in Synodo tenuerunt, nimirum post Dioscorum, Juvenalem episcopum Hierosolymorum, Thalassium Cæsareæ Cappadociæ, Eusebium Ancyræ, Eustathium Berythi, et Basilium Seleuciæ. Consecuta est hæc cuncta pro gratiarum actione, et Dei laudum celebratione, sacri Trisagii acclamatio videlicet : « Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus et immortalis » : additumque : « Multos annos imperatori » : sed et multa in Dioscorum dicta. Hac brevissima summa contracta sunt omnia, quæ in prima Sessione facta fuerunt.

78. De qua illud considerandum quidem est, quod Julianus Coensis episcopus, agens et ipse vices sancti Leonis papæ, per interpretem in Synodo loquitur, homo græcus inter græcos. Habent enim hæc Acta : « Julianus episcopus agens vices sanctissimi episcopi Romanæ Ecclesiæ Leonis, interpretante eum Florentio episcopo Lydiæ, dixit, etc. » Id quidem non aliunde accidisse certum est, nisi quod (ut primo Annalium tomo diximus) ob excellentiam Romanæ Ecclesiæ, moris esset legatorum Sedis Apostolicæ, latine semper loqui. Ne quis autem putet Julianum imperitum fuisse linguæ græcæ, ob idque locutum esse latine : habes testificatione sancti Leonis papæ ipsum græcam linguam egregie calluisse, cujus rei causa voluerit ab eo transferri in græcum sermonem Epistolam suam ad Flavianum : testatur id quidem ipse S. Leo [1] Epistola ad Marcianum : quin etiam Acta Chalcedonensis Concilii ab eodem latinitati donari petiit, ut apparet ex litteris [2] ad ipsum Julianum ab eodem sancto Leone conscriptis.

79. Secunda vero Sessio habita est eodem anno, iisdemque consulibus, sexto idus Octobris ; in qua de fide tractatio a Patribus habita est. Atque primum omnium lectum est sacrum Nicæni Concilii Symbolum, secundumque ejus definitionem sensisse veteres patres, Cyrillumque, et Leonem Romanum pontificem, contestati sunt omnes. Recitatum deinde est pariter ex rescripto Symbolum Constantinopolitani Concilii œcumenici ; postea vero duæ sancti Cyrilli Epistolæ, quarum alteram ad Nestorium, ad Joannem Antiochenum episcopum alteram dederat. Insuper magna illa S. Leonis Epistola de Verbi In-

[1] Leo, Ep. LXIX. — [2] Leo, Ep. LVI. in fin.

carnatione ad Flavianum novissime scripta, publice recitari jussa est; quam mirificis laudibus Patres prosecuti sunt, ita acclamantes : « Hæc Patrum fides : hæc Apostolorum fides : omnes ita credimus : Orthodoxi ita credimus : anathema qui non ita credit. Petrus per Leonem ita locutus est : Apostoli ita docuerunt. Pie et vere Leo docuit. Cyrillus ita docuit. Leo et Cyrillus similiter docuerunt. Hæc vera fides. Catholici ita sapimus. Hæc Patrum fides. Hæc in Epheso lecta non sunt. Hæc Dioscorus occultavit ». His dictis, et elucidatis atque solutis quæ ab episcopis Palæstinæ et Illyrici fuerunt objecta : acquiescentibus omnibus, ac comprobantibus, atque insuper adversus Dioscorum conclamantibus Patribus universis, secunda Sessio finem accepit.

80. Ad tertium vero idus Octobris denuo Conventus cogitur, sed episcoporum tantummodo absque magistratibus sæcularibus, eo quod in hac Sessione tractanda esset Dioscori damnatio per episcopos tantummodo facienda : neque enim ipse imperator Marcianus admissus, sed tantum episcopi Synodum ingressi sunt. Sic igitur convenientibus Patribus, primo loco recitatus est precum libellus Eusebii Dorilæi adversus Dioscorum, quo cum Acta Ephesina damnari, tum Dioscorum debere deponi petebat. Et licet hæc omnia facta videri poterant in priori Synodi Actione : quod tamen non cuncta absoluta fuissent, sed præparatio quædam judicii et causæ cognitio habita esset : etsi omnium acclamationibus tunc innotuisset, quid in Dioscorum statuendum esset : ut tamen servaretur secundum Ecclesiasticos canones forma judicii, jussus est citari absens a Synodo Dioscorus, qui domi erat custoditus a militibus ne fugam arriperet. Citatus igitur a sancta Synodo per episcopos, se excusavit, quod adesse non posset, cum a militibus custodiretur, et quod non adessent in Synodo judices sæculares, qui antea causam tractare cœperant. Secundo rursum vocatus, prætexuit ægritudinem, illud ingerens, nunquam fore, ut adesset, nisi præsentes essent judices sæculares. Ad quem tunc Cerropius episcopus Sebastenus, unus ex iis, qui ad ipsum vocandum missi fuerant, hæc dixit : « Quando quædam regularia (nempe Ecclesiastica) negotia examinantur secundum canones, neque judices alios vel laicos interesse oportet ». Habes, lector, non unius episcopi, sed œcumenicæ Synodi, imo et totius ubique vigentis Catholicæ Ecclesiæ testimonium ex rerum usu et sanctis canonibus comprobatum, quantum sibi laici, ipsi judices sæculares in Ecclesiasticis causis valeant vindicare : ut plane qui inconcessa præsumat, sacrilegus habendus sit.

81. Inter hæc autem jussi sunt legi libelli adversus Dioscorum : oblatique omnes ejusmodi inscriptione notati : « Sanctissimo et beatissimo universali patriarchæ magnæ Romæ Leoni, et sanctæ et universali Synodo Chalcedonensi ». Primumque lectus qui oblatus est a Theodoro diacono Ecclesiæ Alexandrinæ, qui privatus ab eo fuit nulla alia de causa, nisi quod amicus fuisset sancti Cyrilli prædecessoris ejus episcopi : quo accusabat Dioscorum, quod Origenista esset hæreticus, et blasphemus in sanctam Trinitatem, et homicida, et incendiarius, atque vita turpissimus, quodque demum ausus fuisset excommunicare ipsum sanctum Leonem Romanum Pontificem. Lectus est post hæc libellus Ischyrionis diaconi adversus eumdem Dioscorum datus : qui præter cætera de blasphemiis in Trinitatem, et alia supra narrata, addidit, frumentum Ecclesiis Libyæ, quæ ob nimiam provinciæ ariditatem tritico carerent, ab imperatoribus dari solitum ad conficiendam sacram Eucharistiam, et solatium peregrinorum, a Dioscoro esse subreptum ; adeo ut eam ob causam diu in Libya non fuerit oblatum incruentum sacrificium. Adjecit insuper de bonis relictis cœnobiis et monasteriis a Peristeria nobilissima femina, ab ipso subreptis, et in turpes personas expensis; « quodque, ut ait, nec pro ejus anima incensum obtulerit ». Vides ex his veterem usum, quo pii prosequerentur memoriam defunctorum : quod nisi sancte pieque soleret in universa Ecclesia Catholica frequentari, nequaquam coram adeo magna Synodo fuisset Dioscoro datum crimini.

82. Addidit plura de vita ejus obscena valde : utpote qui subintroductas feminas haberet in episcopio, et lavaretur cum eis in balneo : et quod inter alias Pansophiam quamdam famosissimam præ cæteris haberet in deliciis, magno scandalo Alexandrinorum omnium. Ad postremum adjecit, quæ ipse Theodorus ab eo passus esset; nimirum quod ob amicitiam cum S. Cyrillo, mox post obitum ejus in Ecclesia ministrare prohibitus esset; et possessiones, quas pertenues habebat, a monachis per Dioscorum missis, arboribus excisis, incensæ essent, et domus, quæ erant in eis, dirutæ; et quod ipse jussus occidi, vix fugiens evasisset.

83. Oblatus atque etiam lectus subinde est libellus ab Athanasio presbytero Alexandrino, qui unus erat ex nepotibus S. Cyrilli, quo de his, quæ crudelissime tum in ipsum, tum in fratres Dioscorus perpetrasset, reddidit sanctam Synodum certiorem quæ a nobis in ipso Dioscori ingressu sunt enarrata; ut hic eadem repetere non sit opus. Postremo loco lectus est libellus Sophronii Alexandrini Christiani hominis adversus Dioscorum conquerentis, quod sublata sua ipsius conjuge, Theodota nomine, a Macario curiali, cum ea de causa venisset ad imperatorem Constantinopolim, et rescriptum ab eo adversus Macarium impetrasset, Dioscorus intercessisset ne executioni mandaretur, dicens se esse dominum, et Ægyptum ad se magis quam ad imperatorem spectare, sicque nefarius homo etiam tyrannidem affectaret; quodque ipse ea de causa ab eo bonis omnibus spoliatus, vix mortem fuga vitasset. His junxit de blasphemiis ejusdem in sanctissimam Trinitatem : adjecitque demum de arrepta tyrannide manifestissimum signum, nimirum quod allatas ex more Alexandriam Marciani novi imperatoris imagines, quas sacra Laureata nominare solebant, per suos eas foras exportari jussisset. Hæc ille.

84. Vides quanta esset Alexandrinorum antistitum potentia, qua tamen Dioscorus abuteretur, pro nihilo ducens imperatorum edicta, et contemnens ipsam imperatoriam majestatem. Intelligis etiam, quales esse consueverint hæresum propugnatores, quales sibi adsciscat diabolus milites ad veritatem Catholicam oppugnandam : et quibus fuerit compositus moribus qui primus in Romanum Pontificem ausus fuit intorquere jaculum anathematis : ut plane respectu hujus stultitiæ, sapientia sit reputanda, derisa insania Cleopatræ appetere audentis Romanum imperium sub Augusto.

85. His visis, placuit Patribus, ut Dioscorus adhuc tertio vocaretur per libellum conscriptum, quo excusationes ab eo prætensæ, falsæ sunt demonstratæ, et monitus ipse ut veniret responsurus accusatoribus Alexandrinis, qui adversus eum libellos obtulissent. Verum ille penitus refragatus, adesse recusavit : nec quidem eum permovere potuit Joannes Germaniciæ episcopus, hæc dicens : « Sacerdotum delicta, communis est turpitudo : si igitur scit tua sanctitas calumniam se ab aliquibus pati : non est longe sancta Synodus : fatigare, ut convincas mendacium ». Sed obriguit ille, suaque duritie obstinatus permansit. Cum igitur nihil reliquum esset ad ejus defensionem, vel excusationem; ipsi Apostolicæ Sedis legati adversus Dioscorum ejusmodi tulere sententiam :

86. « Manifesta facta sunt, quæ a Dioscoro quondam Alexandriæ magnæ civitatis episcopo commissa sunt adversus sanctum regularem ordinem et Ecclesiasticam disciplinam, tam ex iis quæ dudum examinata sunt in priori consessu, quam in iis quæ hodie acta sunt. Hic enim (ut plurima intermittamus) Eutychetem similia sibi sapientem, et regulariter a proprio damnatum episcopo, id est, a sanctissimo patre nostro et archiepiscopo quondam Flaviano, præsumens sibi primatum, irregulariter in communionem suscepit, priusquam consideret in Epheso cum Deo amantissimis episcopis. Sed illis quidem Apostolica Sedes veniam præstitit de iis quæ ibi non voluntarie ab eis gesta sunt; qui et hactenus permanserunt obedientes sanctissimo archiepiscopo Leoni, et omni sancto universali Concilio : hujus gratia et in sua communione eos sicut confideles suscepit. Hic autem hactenus permansit glorians in eis, pro quibus eum oportebat gemere, et se terræ prosternere. Super hæc vero neque Epistolam legi permisit beatissimi papæ Leonis scriptam ad sanctæ memoriæ Flavianum, et hoc frequenter rogatus a portitoribus recitari eam, et cum juramento fieri lectionem promittens : qua non lecta, scandalum et læsionem sanctæ Dei Ecclesiæ per totum orbem terræ pertulerunt.

87. « Sed tamen talibus ab eo audacter commissis, deliberabamus, ut de priore sua pessima actione aliqua præstaretur clementia, sicut et cæteris reverendissimis episcopis, et iis qui neque similem ei auctoritatem judicandi habuerunt. Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit : præsumpsit enim excommunicationem dictare adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem : insuper etiam multi libelli multis pleni iniquitatibus contra eum in sancto et magno Concilio oblati sunt : et semel et secundo et tertio per Deo amantissimos episcopos regulariter vocatus minime voluit obedire, propria utique conscientia stimulatus; et hos (eos) qui a diversis Conciliis regulariter damnati sunt, contra divinas leges suscepit : ideo ipse contra se elicuit sententiam; sæpius Ecclesiasticos conculcans canones.

88. « Unde sanctissimus ac beatissimus archiepiscopus magnæ et senioris Romæ Leo per nos, et per præsentem hanc Synodum, una cum ter beatissimo et omni laude digno beato Petro Apostolo, qui est petra et crepido Catholicæ Ecclesiæ, et ille qui est rectæ fidei fundamentum, nudavit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam ab omni sacerdotali abalienavit ministerio. Igitur sancta hæc et magna Synodus, quæ placent regulis, super memorato Dioscoro decernat ». Hactenus sententia legatorum, cui universi episcopi subscripsere, singuli singulis impium Dioscorum perstringentes sententiis hoc ordine : post legatos sententiam dixit Anatolius episcopus Constantinopolitanus, inde vero Maximus Antiochenus, et subinde reliqui. Hanc tandem tumens arrogantia novus Pharao justissimam damnationem accepit, sexcentorum et amplius Patrum sententiis, veluti fluctibus obrutus, concinentibus ex adverso in toto littore fidelibus omnibus una cum Moyse canticum Domino, qui Pharaonem cum curribus ejus in mare demersit.

89. Damnato in hunc modum Dioscoro, S. Synodus ea de re Synodalem ad Valentinianum et Marcianum imperatores Epistolam scripsit, cujus est exordium : « Magnæ ægritudines et medicamento forti, et medico indigent sapienti, etc. » Dedit aliam eodem argumento conscriptam ad sanctam Pulcheriam Augustam, quæ incipit : « Multa tibi dona præstentur, etc. » In his omnibus plura Patres in commendatione ipsorum pietatis erga Deum, et vigilantis curæ erga ejus Ecclesiam exhibitæ. Propositum quoque fuit publicum a sancta Synodo de Dioscori damnatione decretum; itemque ad ipsum Dioscorum ejusmodi damnationis suæ significatio missa [1] :

90. « Cognosce te ipsum, propterea quod divinos canones despexisti, et inobediens extitisti huic sancto et universali Concilio, superque hæc, præter alia tua commissa, in quibus inventus es reus, etiam tertio vocatus ab hac sancta et magna Synodo secundum divinas regulas, ut accusationibus responderes : minime occurristi. Octobris mensis præsentis tertio decimo die, a sancto et universali Concilio esse ab episcopatu depositum, et ab omni Ecclesiastica functione submotum ». Hæc ad Dioscorum sancta Synodus Chalcedonensis ; quæ etiam

[1] Conc. Chalc. Act. III.

de ejusdem damnatione litteras dedit ad clerum Alexandrinum : extant omnes, sed brevitatis causa eas citasse sufficiat. Sic igitur justissima damnatione Dioscori omnium superbissimi, crudelitate, turpitudine, omnes facile superantis, atque impietate nulli secundi clausa est Sessio tertia Synodi Chalcedonensis.

91. *Sessio quarta de episcopis et archimandritis, Dioscoro et Eutycheti faventibus.* — Eodem vero anno, iisdemque consulibus ad decimum sextum kal. Novembris iterum eodem in loco habita sunt sacra Comitia, iisdem episcopis in unum convenientibus simul cum magistratibus et judicibus cognitoribus : ubi proposita est causa episcoporum qui cum Dioscoro præfuerunt improbo Ephesino Conventui. Fuerunt hi Juvenalis Hierosolymitanus, Thalassius Cæsareæ Cappadociæ, Eustathius Berythi, Eusebius Ancyræ, et Basilius Seleuciæ episcopi. Atque in primis interlocutione judicum cognitorum recta fides accepta ab omnibus atque probata est, nempe Nicænum Symbolum atque Constantinopolitanum, decreta Ephesi, necnon Epistola S. Leonis papæ: quibus una cum aliis episcopis subscripsere quinque collegæ Dioscori modo nominati, qui et damnaverunt his contraria sentientes : jussique sunt Synodum ingredi, a qua ante repulsi erant, utpote rei cum Dioscoro in Synodo scelerum patratorum : conjunctique sunt Ecclesiæ, a qua communicatione Dioscori facti erant extorres.

92. Post hæc ingressi Ægyptii episcopi cum libello fidei quem obtulerant Theodosio imperatori : eoque lecto, jussi sunt ab Apostolicæ Sedis legatis dicere in Eutychetem anathema, et subscribere Epistolæ sancti Leonis : sed detrectantes id facere, quod exspectarent novi Alexandrini episcopi electionem, quem in subscriptione essent secuturi; instante rursum Synodo ut damnarent Eutychetem, fecerunt tandem : urgentibusque Patribus ut subscriberent litteris sancti Leonis, renuerunt : eo tantum usi prætextu, quod moris esset Ægyptiis episcopis sequi in subscriptione Alexandrinum : seque magno periculo id tentaturos ob alios Ægypti episcopos; prosternentesque se, petiere ut placeret sanctæ Synodo primum eligi Alexandrinum antistitem. Horum postulationibus, supplicibusque votis annuit tandem Synodus, cautione adhibita, ipsos omnes non recessuros Chalcedone, sed electionem novi episcopi opperituros. Hactenus Actio quarta. In græco autem codice ante nuper recensitam Actionem quartam ponitur Actio Synodalis de Eutychianis archimandritis, distincta ab aliis vel superioribus, vel posterioribus Actionibus. Verum quod spectat ad res in Synodo gestas ab archimandritis, latinis exemplaribus magis in his deferendum putarem, quam græcis : ea potissimum ratione, quod non sit credendum archimandritas hæreticos auditos esse, antequam lapsorum episcoporum causa pertractaretur; qua (ut vidimus) hac in Actione absoluta, datus est locus archimandritis hæreticis proponere quæ vellent.

93. Intromissis igitur post hæc archimandritis illis, qui in Pseudo-Synodo Ephesina faverant contra Flavianum Dioscoro et pro Eutychete prodeuntes, fidem Catholicam prodiderunt, inter quos eminebat Carosus, et Dorotheus, atque sceleribus factus notior Barsumas, in quem ut infamosissimum homicidam, quod S. Flaviani necis instigator fuisset, in Synodo postea conclamatum est. His igitur ingredi jussis, preces ab eis oblatæ imperatori, necnon libellus ab eisdem Synodo datus recitari mandantur. Qui ubi ex libello, sive Epistola oblata Synodo cogniti sunt pro Dioscoro supplices habere preces; ne lectio ulterius progrederetur, sed ut iidem cum libello e Synodo ejicerentur, Synodus exclamavit. At judices cognitores libellum integrum nihilominus legi jusserunt, quo illi profitebantur se tantummodo Nicænam fidem amplecti, nullamque ejus expositionem admittere, contestati se potius extra alios seorsum a communione ipsorum vitam acturos, quam quicquam novi ad fidem pati superinduci. Ita quidem hypocritæ illi, more Eutychetis atque Dioscori, sub mentito pallio Nicænæ fidei novam fovebant hæresim.

94. Post hæc autem lectus est libellus a Catholicis archimandritis oblatus adversus Eutychetem et ejus perfidiam consectantes, qui quidem ut pius a sancta Synodo probatus fuit. Interea vero tridui spatium temporis datum est hæreticis archimandritis ad resipiscendum, atque Catholicæ fidei adversus Eutychetem subscribendum. Erat inter illos Maximus, qui dicebatur Eutychetis magister; cæteri vero post Carosum, Dorotheum et Barsumam, captiose sibi archimandritæ nomen usurpasse inventi sunt, iidemque omnium improbissimi, utpote qui plurimis fuere scandalo atque ruinæ. His itaque rebus gestis clausa est a Patribus quarta Sessio.

95. *Quinta, de Caroso et Dorotheo actum, et Photio episcopo Tyri metropolitana jura decreta.* — Habet autem græcum exemplar amplius quam latinum quintam, quæ sequitur, Sessionem continentem duas Actiones, una eademque die habitas, nempe decimo tertio kal. Novembris : in quarum priori actum ponitur de Caroso et Dorotheo, aliisque Eutychianis archimandritis, qui libellum Marciano imperatori obtulerant, petentes, ut sibi liceret de fidei veritate cum Catholicis disputare coram ipso imperatore. Quid autem eisdem responderit Marcianus, voluit Synodo fieri manifestum per Alexandrum visitatorem, et Joannem decurionem. Qui ubi ingressi sunt Synodum, quæ nomine imperatoris significanda erant, nota fecere, verbis istis Alexandro docente de responsione ab imperatore hæreticis data : « Hæc cum audisset Dominus orbis, significavit per me, et dominum Joannem decurionem : Si voluissem ego sedere inter vos atque alios monachos, et audire inter utrosque vos non hic sanctam et universalem Synodum fatigassem ; sed cum ipsi convenissent, et nos de vobis certiores efficissent, dixi ut vos adessetis, et ea quæ nescitis cognosceretis, et interrogando ea quæ non nostis, ad-

discederetis ab iis. Justum igitur decrevimus vos ad Concilium abire. Nam (ut sciatis) quæcumque definierit sanctum et universale Concilium, ac mihi in scriptis dederit, ea sequor, his contentus sum, his fidem habeo. Hoc habete, nec a me aliud responsum accipitis ». Ubi vero hæc ab Alexandro imperatoris nomine sunt in Synodo coram Patribus enarrata; ab iisdem magnis præconiis eidem Marciano (ut par erat) acclamatum est, dignis laudibus tanti principis sententiam prosequentibus. Hæreticis vero ad resipiscendum datæ sunt induciæ usque ad decimam quintam Novembris. Hæc continet ejus diei prior Actio : qua quidem dignissimum habetur expressum exemplum, quid principes semper respondere hæreticis debeant, cum ab eis frequentibus libellis interpellantur, petentibus concedi de Christianæ fidei veritate libere disputare : ut eisdem minime quod exposcunt indulgeant; sed ad Catholicæ religionis antistites, a quibus veritatem addiscant abire præcipiant. Quod quidem si ab iisdem hoc nostro infelicissimo sæculo (ut decebat) præstitum esset, nequaquam Borealis Ecclesia adeo immensis exagitata cladibus esset.

96. Posterior vero ejusdem diei Actio tractationem continet obortæ controversiæ inter Photium episcopum Tyri metropolis Primæ Phœniciæ, et Eustathium episcopum Berythi : eaque consignata consulatu Marciani imperatoris, die vero decimo tertio kalendas Novembris, nempe post dies tres a celebrata quarta, de qua egimus, Sessione. Quamobrem etsi post quartam, non tamen sub quarta, quasi una eademque die habita fuerit, ponenda est. Porro quod ad propositam in Synodo controversiam pertinet, res ita se habuit.

97. Antiquitus, secundum veterum per canones factam provinciarum distinctionem, Tyria Ecclesia præerat jure metropolis Primæ Phœniciæ : Accidit autem ut imperator pragmatica sanctione aliam fecerit ejus provinciæ divisionem, ex qua complures civitates, quæ subjacebant Tyriæ, sub Berythi Ecclesia ponerentur, nempe Byblon, Botys, Tripolis, Orthosias, Arias, et Antaradon. Huic autem divisioni cum minime Photius acquievisset, judicium ea de re habitum est Constantinopoli coram Anatolio episcopo Constantinopolitano, et aliis cum eo residentibus episcopis; qui absentem Photium excommunicavit. Qui ut anathematis vinculo solveretur, licet invitus, jussus tamen subscripsit Synodali decreto de aucto jure Ecclesiæ Berythensis super nominatas Ecclesias.

98. Cum vero ipse Photius episcopus Tyri venisset ad Synodum hanc œcumenicam Chalcedone convocatam, dedit libellum supplicem Marciano imp. quo questus est de jure antiquo suæ metropolis diminuto, civitatibus ab Eustathio vindicatis. Imperator accepto libello, causam illam sanctæ Synodo tradidit judicandam, sicque dicta die producta est ipsa coram sacro Patrum Conventu. Ubi Photius constitutus, rogavit Synodum audire causam, quam definiendam ab eadem mandaverat imperator : petiitque in primis recitari libellum a se oblatum imperatori. Sed ne fieret libelli lectio, Eustathius objecit, id non faciendum ante absolutam in Synodo de sede tractationem, cujus rei causa omnes essent ad Synodum convocati. Sed interlocuti judices cognitores, jusserunt legi libellum, auditæque ex eo Photii querelæ de usurpatis ab Eustathio Tyriæ metropolis civitatibus, deque per vim et metum extorto consensu, qui nullius debeat esse momenti : quod demum rogavit, ut secundum pristina jura ablatæ civitates Tyriæ Ecclesiæ redderentur.

99. Jussus autem a judicibus cognitoribus ad hæc respondere Eustathius : rogavit idem eos, num secundum canones Ecclesiasticos, an vero secundum leges imperatoris causa dirimenda esset. Tunc iidem interlocuti judices ista dixere : « Sacratissimo Domino orbis placuit, non juxta sacras imperatoris litteras et pragmaticos typos res sanctissimorum episcoporum procedere, sed secundum canones a sanctis Patribus datos. Omni igitur cessante e sacris pragmaticis definitione, canones de hoc capitulo editi legantur ». Et inferius iidem ad Patres conversi : « Dicat, inquiunt, sancta Synodus utrum ei placeat ex regulis Patrum hujus causæ quæstionem examinari, an ex sacris pragmaticis, de quibus ea quæ sacro apici visa sunt, jam omnibus aperta fecimus. Sancta Synodus dixit : CONTRA CANONES NIHIL PRAGMATICUM VALEBIT. REGULÆ PATRUM TENEANT.

100. « Gloriosissimi judices dixerunt : Nunc tempus est edoceri nos a sancta Synodo, an liceat ex sacro pragmatico alienæ Ecclesiæ jura ab aliis episcopis averti. Sancta Synodus dixit : Non licet hoc : est præter regulas ». His dictis, jussus est Photius docere Synodum de usurpatis ab Eustathio Ecclesiis Tyriæ metropolis : quo facto, petiit idem Photius a S. Synodo irrita reddi, quæ ab Anatolio et aliis episcopis haud pridem contra eamdem Tyriam metropolim ex lege imp. Constantinopoli definita fuissent. Ad hæc Eustathius se excusans dixit, non a se invasa jura Tyriæ Ecclesiæ, sed factum esse lege imperatoris, consuetudinisque esse, imperatores metropoles facere. Attamen S. Synodus definivit, nullam esse debere sententiam latam adversus Photium absentem.

101. Rursum a Photio petitum, in suas Ecclesias esse restituendos episcopos a se ordinatos, ab Eustathio autem ejectos episcopatu, et inter presbyteros adnumeratos. Antequam autem de his sancta Synodus aliquid definiret, jussere judices cognitores legi sacrum canonem : lectusque est canon quartus magni Nicæni Concilii, quo jubetur unum uniuscujusque provinciæ esse debere metropolitanum episcopum. Lecto itaque canone, et Eustathio respondente, licere imperatori jubere quod vellet : judices cognitores de his sanctæ Synodi judicium ita interpellarunt : « Sancta Synodus quid sibi videatur, doceat, utrum placeat secundum canonem trecentorum decem et octo Patrum, unum metropolitanum episcopum esse, qui in ordinationibus re-

verendissimorum in unaquaque provinciæ civitate episcoporum potestatem habeat; an duos, ita ut liceat separatim in civitatibus ordinationes facere. Sancta Synodus dixit : Unum juxta regulas sanctorum Patrum postulamus esse metropolitam : petimus ut regulas sanctorum Patrum teneat. Atticus reverendissimus episcopus Nicopolis civitatis Epiri dixit : Centum decem et octo Patrum regula unum vult metropolitam in unaquaque provincia episcopum esse : et supplicamus, ut nunc etiam virtus canonum in quoslibet et in omnes provincias valeat, cessantibus omnibus quæ ex concursatione et ambitione pragmaticorum fiunt, quæ et everterunt ea quæ spiritualiter et secundum Deum a sanctis Patribus sancita sunt ». Hæc Atticus.

102. His omnibus auditis atque exacte percognitis, judices cognitores definita a sanctis Patribus probavere, atque sua ipsorum sententia firmavere, ita interlocuti : « Juxta regulas trecentorum decem et octo Patrum, et juxta sententiam totius sanctæ Synodi, Photius reverendissimus episcopus totius Tyriorum metropolis omnem potestatem ordinandi in universis civitatibus primæ Phœnices provinciæ habebit. Eustathius reverendissimus episcopus a sacro pragmatico typo nihil amplius sibi vindicet, quam reliqui episcopi ejusdem provinciæ. At an his consentiat sancta Synodus, doceat. Sancta Synodus exclamavit : Hoc justum judicium : hæc justa sententia : multos annos imperatorum : multos annos Augustæ : multos annos judicum ». Ita plane definitum est in perdifficili controversia, in qua altera ex parte leges vigerent imperatoris, staretque sententia ea de re in Synodo lata Constantinopoli ab Anatolio, præsente etiam Maximo episcopo Antiocheno; ex adverso autem unus canon Ecclesiasticus reclamaret : definitum, inquam, non calculis tantum universæ œcumenicæ Synodi, sed etiam ipsorum imperatoris magistratuum, judicum cognitorum, quibus omnibus et religiosissimus imperator Marcianus Augustus haud invitus subscripserit : dignum plane factum, quod imitari debeant omnes Christiani principes, sequi etiam ipsorum judices : nimirum, ut cum causam in judicio agi contingat, cui altera ex parte faveant sæculi leges, repugnet vero ex altera canon Ecclesiasticus : quid tunc juste, pie, sancteque decernant, tantum extet de tanto judicio, non unius, sed plurium judicum præclarum quod sectentur exemplum. Habent et sacræ religionis antistites, non unius tantum vel alterius; sed plurium episcoporum, imo Synodi, ejusdemque œcumenici, et sexcentorum et amplius sanctorum Patrum egregium factum, quod imitentur; nimirum non turpiter adulatione molliri, frangique potentia imperatorum, sed adversus ipsorum leges pro defensione sacrorum canonum acerrimos insurgere vindices, et indefesso studio pro sacris legibus inire certamen. Sed prosequamur quæ reliqua sunt ejusdem Actionis.

103. Restitutis ex sententia totius œcumenicæ Synodi episcopis in diversis civitatibus a Photio ordinatis, redactis vero in ordinem presbyterorum ab Eustathio promotis, improbatoque per Apostolicæ Sedis legatos et alios usu illo, ut qui ab episcopatu deponebantur, sinerentur presbyteri ministrare : mox ejusmodi ad judices et ad S. Synodum facta est suggestio a Cecropio episcopo Sebastopolis : « Ne potestas vestra accusationem et querimonias a quacumque persona accipiat et fatigetur, neve nos conteramur; petimus ut sine contradictione cessent ea pragmatica, quæ in detrimentum canonum a quibusdam facta sunt in omni provincia : canones vero per omnia teneant : sic enim et fides custoditur, et unaquæque Ecclesia tutum statum habebit : ac nec liceat præter canones ordinare. Magnificentissimi et gloriosissimi judices dixerunt : Si tota sanctissima Synodus consentit petitioni Cecropii reverendissimi episcopi, doceat. Sancta Synodus acclamavit : Omnes eadem dicimus : universa pragmatica cessabunt : canones teneant, et hoc a vobis fiat. Magnificentissimi et gloriosissimi judices dixerunt : Ex sententia sanctæ Synodi, in aliis quoque omnibus provinciis regulæ teneant ». His stabilitis, secuta est ex more fausta totius Synodi acclamatio. Jusseruntque judices, ut quæ definita essent, effectui mandarentur. Sicque præsens Actio ex optato felicem finem accepit. Jam reliquias certis quibusque diebus habitas Actiones percurramus.

104. *Sexta, formula fidei definitur.* — Rursum vero convenientes Patres sextam habuere Sessionem undecimo kalendas Novembris, in qua per diaconum Constantinopolitanæ Ecclesiæ recitata est fidei Catholicæ definitio; quæ tamen ut minus perfecta explosa est in primis ab Apostolicæ Sedis legatis, vetitaque Actis interseri. Ejusmodi enim esse videbatur, ut etsi Catholica, nec errorem contineret, minime tamen satis sufficiens esset ad coarguendas damnandasque hæreses Eutychetis. Porro ejusmodi construendæ decipulæ, qua simpliciores decipi possent, architectus compertus est Anatolius Constantinopolitanus episcopus, adhuc Dioscori sui, cujus fuerat apocrisiarius, non oblitus; quippe qui et hac sexta Sessione coram adeo numeroso Patrum conventu, eorum præsentiam minime veritus, adeo temere eam effutire sententiam non sit veritus, nimirum Dioscorum non propter fidem damnatum esse, sed ob excommunicationem in Romanum Pontificem temere promulgatam. Quamobrem jure sanctæ Apostolicæ Sedis legati contestati in Synodo sunt, quod nisi ab omnibus rursum consentiretur recitatæ superius S. Leonis papæ Epistolæ, fore ut relictis omnibus, inde ipsi recederent, atque Synodum œcumenicum in Occidente celebrarent : id etiam et judices cognitores pariter confirmarunt. Quod autem revera Dioscorus esset hæreticus Eutychianus, et adversantem illi doctrinam fidei sanctus Leo Pontifex conscripsisset; judices prudenter quidem ita sunt interlocuti : « Dioscorus dicebat : Quod ex duabus naturis est, suscipio. Sanctissimus autem archiepiscopus Leo duas dicit esse naturas in Christo unitas inconfuse, inconvertibiliter, et indi-

visibiliter in Unigenito Filio Salvatore nostro. Quem sequimini, sanctissimum Leonem, aut Dioscorum? » Quidnam Patres hoc dilemmate coarctari dicturi essent? num perfidiam probare Dioscori, quem damnassent? minime gentium : sed omnes una voce ita clamare, etiam adversarii conclamare : « Ut Leo, sic credimus ». Sic igitur ex responsione ipsorum judices jusserunt addi quæ ad destructionem Eutychianæ hæresis a sancto Leone in sua Epistola posita erant.

105. Conscripta itaque est fidei definitio, atque Actis inserta, cujus est exordium : « Dominus noster et Salvator Jesus Christus, etc. » In latina autem Suriana editione illud habet erroris, ut quæ sunt ejusdem fidei definitionis, ponantur sub titulo duarum definitionum, ab illis scilicet verbis : « Sufficeret quidem ad plenam cognitionem », et quæ sequuntur usque ad finem, quæ in græcis exemplaribus sub una tantum habentur definitione comprehensa, quibus et Acta ipsa consentiunt. In qua quidem definitione professionibus trium œcumenicorum Conciliorum, Nicæni, Constantinopolitani, et Ephesini, conjuncta leguntur quæ ad damnationem Eutychianæ hæresis atque Nestorianæ a sancto Leone papa sunt dicta in Epistola ad Flavianum. Sic igitur scripta atque lecta ipsa ex sententia legatorum et reliquorum episcoporum et judicum cognitorum, eadem fidei definitio ab omnibus laudata, et ad perpetuam Catholicæ veritatis memoriam fuit publicis Actis intexta.

106. Quod vero nos præstitimus in tribus œcumenicis Conciliis, nempe decretum fidei in ipsis editum intexere Annalibus : ut ejusdem quoque Concilii Chalcedonensis fidei definitionem recensere minime prætermittamus, par ratio persuadet : quæ ex græcis fontibus in latinum alveum derivata istis verbis habetur.

« Definitio Concilii Chalcedonensis.

« Dominus noster et Salvator Jesus Christus notitiam fidei discipulis suis firmans dixit[1] : Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis : ut nullus dissonet a proximo circa dogmata pietatis, sed ex æquo veritatis ostendatur prædicatio. Quia vero non desinit per zizania sua diabolus[2] contra semina pietatis insurgere, et semper aliquid novum contra veritatem invenire : propter hoc Dominus (ut consuevit) providens humano generi, piissimum et fidelissimum ad æmulationem erexit imperatorem, et undique sacerdotii præsides ad se convocavit, ut gratia Domini omnium nostrum Christi operante, omnem quidem mendacii a Christianis omnibus pestilentiam removeret, floribus autem veritatis eos pinguescere faciat. Quod et perficimus, communi judicio dogmata expellentes erroris : et inenarrabilem Patrum renovavimus fidem, Symbolum trecentorum decem et octo omnibus prædicantes : et eos ut proprios Patres etiam adscribimus, qui postea in magna Constantinopoli congregati sunt centum quinquaginta, et eamdem fidem ipsi quoque confirmaverunt.

107. « Definimus igitur, ordinem et omnes formulas custodientes quæ de fide sunt constitutæ, et nos ejus Synodi quæ quondam in Epheso facta, cujus præsides fuerunt beatissimæ memoriæ Cælestinus Romanorum et Cyrillus Alexandrinorum antistites : præfulgere quidem rectæ et immaculatæ fidei expositionem sanctorum trecentorum decem et octo Patrum, qui in Nicæa temporibus piæ memoriæ Constantini imperatoris congregati sunt : servari autem et ea quæ apud Constantinopolim a sanctissimis centum quinquaginta Patribus decreta sunt ad expellendas quidem omnes germinantes hæreses ; et ad confirmationem ejusdem Catholicæ et Apostolicæ nostræ fidei Symbolum Nicænum trecentorum decem et octo Patrum : Credimus in unum Deum, etc. : idem centum quinquaginta sanctorum Patrum qui Constantinopoli congregati sunt : Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, etc. » Usque ad finem utrumque : quibus mox hæc subduntur, quæ in hoc Concilio definita noscuntur.

108. « Sufficeret quidem ad plenam cognitionem pietatis et confirmationis hoc sapiens et salutare divinæ gratiæ Symbolum. De Patre enim et Filio et Spiritu sancto perfectionem docet : Domini humanationem fideliter accipientibus repræsentat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantur, per proprias hæreses novas genuerunt : et hi quidem mysterium dispensationis Domini, quæ propter nos facta est, corrumpere præsumentes et vocem denegantes qua Theotocos de Virgine prædicatur ; alii autem confusionem et mixtionem introducentes, unam naturam esse carnis et divinitatis stulte confingentes, et passibilem Unigeniti divinam naturam per confusionem prodigiose dicentes : propter hoc illis omnem machinationem contra veritatem volens eludere præsens nunc magna et universalis Synodus prædicationem hanc ab initio immobilem docens, decrevit ante omnia fidem integram et intemeratam permanere trecentorum decem et octo sanctorum Patrum : et confirmat doctrinam, quæ de substantia Spiritus Sancti a Patribus centum quinquaginta postea congregatis in regia civitate tradita est propter illos qui Spiritui sancto repugnabant ; quam illi omnibus notam fecerunt, non quasi quod aliquid deesset antecedentibus inferentes ; sed suum de Sancto Spiritu intellectum contra illos qui divinitatem ejus respuere tentaverant, Scripturarum testimoniis declarantes. Propter illos autem, qui dispensationis corrumpere conantur mysterium, et purum hominem esse genitum ex sancta Virgine Maria impudenter delirant, Epistolas Synodicas beatissimi Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ præsulis ad Nestorium et ad Orientales, congrue se habentes, suscepit ad convincendas Nestorii vesanias, et ad interpretationem eorum qui salutaris Symboli pio zelo nosse desiderant intellectum. Quibus etiam et Epistolam

[1] Joan. XIV.— [2] Matth. XIII.

magnæ et senioris Urbis Romæ præsulis beatissimi et sanctissimi archiepiscopi Leonis papæ, quæ scripta est ad sanctæ memoriæ episcopum Flavianum ad perimendam Eutychetis malam intelligentiam, utpote et magni illius Petri confessioni congruentem, et communem quamdam columnam nobis adversus prava dogmata existentem, ad confirmationem rectorum dogmatum utique coaptavit.

109. « His namque qui in duos Filios dispensationis divinæ mysterium discerpere nituntur, repugnat : et illos qui passibilem Deitatem Unigeniti ausi sunt dicere, a sacro cœtu expellit : et his qui in duabus naturis Christi temperamentum aut confusionem exquirunt, resistit : et eos qui cælestem, aut alterius alicujus esse substantiæ dicunt quam ex nobis absumpsit servi formam, delirantes, abegit : et qui duas quidem ante unitionem naturas Domini fabulantur, unam vero post unitionem confingunt, condemnat.

110. « Sequentes igitur sanctos Patres, unum eumdemque confiteri Filium, Dominum nostrum Jesum Christum, constanter omnes docemus; eumdem perfectum in Deitate, eumdem perfectum in humanitate, Deum verum, et hominem verum, eumdem ex anima rationali et corpore, consubstantialem Patri secundum divinitatem, consubstantialem nobis secundum humanitatem, per omnia nobis similem absque peccato : ante sæcula quidem Patre (Patri) genitum secundum Deitatem; in novissimis autem diebus eumdem propter nos et propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei genitrice secundum humanitatem; unum eumdem Christum Filium, Dominum Unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum : nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ in unam personam atque subsistentiam concurrentis : non in duas personas partitum atque divisum, sed unum eumdemque Filium Unigenitum Deum Verbum Dominum Jesum Christum, sicut ante Prophetæ de eo, et ipse nos Jesus Christus erudivit, et Patrum nobis Symbolum tradidit.

111. « His igitur cum omni undique exacta cura et diligentia a nobis dispositis, definivit sancta et universalis Synodus, alteram fidem nulli licere proferre, vel conscribere, aut componere, aut sentire, aut alios docere. Eos autem qui audent componere fidem alteram, aut proferre, aut docere, aut tradere alterum Symbolum volentibus ad agnitionem veritatis converti vel ex Gentilitate, vel ex Judæis, vel ex hæresi quacumque : hos, si episcopi fuerint, aut clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu, et clericos a clero : si vero monachi, aut laici fuerint, anathematizari ». Hactenus fidei definitio, quam faustis acclamationibus sancta Synodus prosecuta est : finemque habuit sexta Sessio.

112. *Septima Sessio; concio imperatoris ad Synodum in die S. Euphemiæ de cujus miraculo circa Symboli approbationem quid sentiendum.* — Septima vero Sessio habita est octavo kalendas Novembris : die enim ipsa natali ejusdem, in cujus Basilica agebatur, gloriosissimæ virginis et martyris Euphemiæ, atque Callinici martyris, iterum convenere Patres, et ob diei celebritatem præsto fuit Marcianus imperator, simulque Pulcheria Augusta una cum magistratibus solitis interesse comitiis. Ubi idem Marcianus imperator concionatus in Synodo, latine primum, ac subinde græco sermone peroravit. Ita quidem decebat, more majorum, ob Romani imperii dignitatem Romana primum lingua loqui, ut primo Annalium tomo fusius dictum est. Ipsam autem orationem, quod haud prolixa sit, hic describendam putavimus : sic enim se habet [1] :

113. « Ubi primum divino judicio ad imperium sumus electi, inter tantas necessitates Reipublicæ nulla nos magis causa constrinxit, quam ut Orthodoxa et vera fides Christiana, quæ sancta atque pura est, indubitata omnium animis insideret. Constat autem avaritia, vel studiis per media tempora, nonnullis diversa sentientibus, et pro voluntate sua, non prout veritas atque doctrina Patrum postulat, populos seducentibus, in errorem quamplurimos esse deductos. Qua de re sanctam Synodum hoc videlicet proposito fieri studuimus, et vobis laborem induxisse videmur, quatenus omni errore atque caligine detersa, prout se divinitas hominibus manifestare voluit, et doctrina Patrum ostendit, religio nostra, quæ pura atque sancta est, universorum mentibus insinuata, suæ veritatis luce fulgescat : nec in posterum quisquam audeat de nativitate Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi aliter disputare, quam Apostolica prædicatio et instituta trecentorum decem et octo sanctorum Patrum eidem convenientia posteritati tradidisse noscuntur; sicut etiam S. Leonis papæ Urbis Romæ, qui Sedem Apostolicam gubernat, missa ad sanctæ memoriæ Flavianum Constantinopolitanæ urbis episcopum scripta testantur. Remotis itaque studiis, ablatis patrociniis, cessante avaritia, cunctis veritas innotescat.

114. « Nos ad fidem corroborandam, non ad potentiam aliquam exercendam, exemplo religiosi principis Constantini, Synodo interesse voluimus, ne vel ulterius populi pravis persuasionibus separentur. Facile enim simplicitas quorumdam hactenus nonnullorum ingeniis atque superflua verbositate decepta est : et constat diversorum pravis insinuationibus dissensiones et hæreses natas. Studium autem nostrum est, ut omnis populus per veram, et sanctam doctrinam unum sentiens, in eamdem religionem redeat, et veram fidem Catholicam colat, quam secundum institutionem Patrum exponere, concordantibus æque animis religio vestra festinet : quatenus sicut a Nicæna Synodo usque ad proximum tempus, erroribus amputatis, vera fides cunctis innotuit; ita et nunc per hanc Synodum remotis caliginibus, quæ in iis paucis annis (sicut

[1] Conc. Chalc. Act. I.

superius dictum est) pravitate atque avaritia quorumdam emersisse videntur, perpetuo quæ statuta sunt, conserventur. Erit enim divinæ majestatis, id quod sancto animo fieri desideramus, in æternum firmiter custodire ». Hucusque Marcianus, quem Patres immensis laudibus sunt prosecuti. Græce deinde in eumdem ferme modum oravit, et rursum faustæ acclamationes ingeminatæ, ipsum novum Constantinum, Pulcheriam vero novam Helenam nominantes. Dum autem eadem oratione imperator ex avaritia ejusmodi prodiisse hæresim plusquam semel inculcat, sane quidem ad perditissimum Chrysaphium visus est habuisse respectum: cum ille non accepta a Flaviano quam sperabat pecunia, adversus ipsum insurgens, partes Eutychetis suscepit; nec cessavit, quousque eum per Dioscorum e sede deposuit et occidit : sed hæc superius.

115. Lecta post hæc fuit definitio fidei in superiori Sessione conscripta, cui et episcopi omnes subscripserunt. Dictumque post iteratas acclamationes anathema Nestorio, Eutycheti, atque Dioscoro. Approbataque eadem fidei definitione, has imperator pro custodia ipsius, vivæ vocis oraculo, adversus disputantes, vel turbas et tumultum concitantes, pœnas apposuit [1] :

116. « Pia et Catholica fide a sancta et universali Synodo secundum Patrum expositionem declarata, justum simul et expediens nostra tranquillitas approbavit, omnem de cætero contentionis occasionem de sanctæ fidei religione penitus amputari. Si quis igitur idiota (Paganus), vel militaris, seu clericus publice de fide turbam congregans, sub obtentu disputationis tumultum fecerit : sciat, quia si quidem idiota sit, ab urbe regia expelletur ; militaris vero et clericus gradus sui periculum sustinebit, et aliis pœnis subjacebit ». Secutæ hæc etiam sunt faustæ Synodi acclamationes. Cum autem rursus imperatori esset in animo alia quædam Christianæ religioni proficua sancire, abstinuit ipse : sed eadem ut a Patribus sancirentur, modestissima hujusmodi facta rogatione, subjecit : « Quædam capitula, quæ ad honorem vestræ reverentiæ vobis reservavimus, decorum esse judicantes a vobis hæc regulariter potius formari per Synodum, quam nostra lege sanciri ». Hæc ipse.

117. Fuit quidem primum capitulum omni acceptatione dignissimum, quo ad tollendos pseudomonachos, quorum causa adeo pestilens hæresis morbus Dei Ecclesiam infestarat, decerni petiit, non posse a monachis absque episcoporum consensu monasteria ædificari ; eosdemque in omnibus esse subjectos episcopis ; neve adsciscant in monasterium adscriptitios servos absque suorum dominorum voluntate; ipsosque quod in monasterio essent, peragere quod monachorum est, nempe vacare jejuniis et orationibus, neque immiscere se negotiis Ecclesiasticis, vel Reipublicæ : et aliis importunos existere. Ob insolentiam enim Eutychianorum monachorum sese in aulas obtrudentium, et turbas ubique concitantium, hæc sancienda a sancta Synodo imperator expetiit.

118. Addidit etiam, ut simul vetaretur, ne quis alienum clericum susciperet : et hæc quidem ad cohibendam avaritiam et inconstantiam clericorum, extra suas Ecclesias in quibus essent ordinati, vagantium. Ad postremum vero idem Marcianus imperator proposuit, ut Chalcedonensis civitas ad honorem sanctæ martyris Euphemiæ, metropolis consequeretur nomine tenus dignitatem, absque tamen præjudicio civitatis Nicomediensis : cui Patres annuerunt : petentesque dimitti, adhuc tres vel quatuor dies exspectare imperator eos rogavit. Sicque præsentis diei Actio finem accepit, in qua (quod imprimis exigebatur) ipsa fidei definitio promulgata fuit, atque omnium subscriptione roborata.

119. Hic autem adjicienda putamus quæ apud aliquot Græcos auctores leguntur de eadem fidei definitione divinitus per sanctam martyrem Euphemiam confirmata. Sed quo diverso modo ab ejus scriptoribus singulis res tanta narretur, quisnam eorum magis scopum veritatis attigerit, est quam exactissime disquirendum. Apud Constantinum episcopum in oratione quam habuit de inventione sacrarum reliquiarum S. Euphemiæ, hæc narrantur [1] : « Quando Christi gratia, quarta quæ fuit Chalcedone Synodus tempore beatæ memoriæ Marciani, qui pie et sancte imperavit, congregata, cum adversus Dioscorum papam Alexandrinum convenisset, et jam hæreticos anathematizasset, et Orthodoxæ fidei Symbolum confirmasset, et decretum exposuisset, columnam Orthodoxæ fidei : dubitantibus iis qui erant ex parte contraria, bono capto consilio, dixerunt : Age, benedictæ Euphemiæ arcam aperientes, in ejus quæ sunt in carne, et sunt mirabilium operum effectrices, reliquiis, librum ponamus ; ut per eam nunc quoque virtutum Dominus faciat miraculum, et per ejus preces nobis aperiat, an ex ejus voluntate editum sit hoc fidei decretum. Cum hæc ergo fecissent : simul atque appropinquavit charta pretiosis ejus reliquiis, aliquid mirabile et magnum fecit Dominus opifex miraculorum. Nam cum martyris mortuam et inanimatam manum animasset, eam extendit. Cum autem chartam manu accepisset benedicta Christi martyr, et eam esset amplexa, piæ rursus reddidit fidei decretum ministris rectæ fidei. Hoc cum omnes essent admirati, et stupore essent repleti, laudaverunt Dominum omnipotentem. Et sic in perfectione rectæ fidei stabiliti confirmaverunt sanctam et œcumenicam quartam Synodum per revelationem quæ facta est a benedicta Euphemia ». Hactenus narratio Constantini.

120. Sed apud Zonaram [2] res aliter recensetur in hunc ferme modum : « Cum autem Eutychetis et Dioscori sectatores, qui in urbe versabantur, decreta Concilii subsannarent, ejusque auctoritatem

[1] Conc. Chalc. Act. VI.

[1] Apud Metaphr. die XI. Julii. — [2] Zonar. Annal. tom. III.

non veritate, sed potentia imperatoris niti dicerent, et pravitatem sententiæ suæ stabilire conarentur : Anatolius patriarcha, et suffragatoribus suis, et adversariis convocatis, ad hos ita loquitur : Quoniam sententiam vestram adhuc mordicus tenetis, neque vos perperam sentire creditis, sed nos incusatis quasi Nestorii dogma approbemus, cum duas naturas in Salvatore prædicemus, utraque citra confusionem proprietatem suam retinente : istius controversiæ dubitatio, si placet, Deo permittatur. Scribatur igitur vestra de fide sententia in uno libello, et nostra in altero : atque ambo in loculo gloriosæ martyris Euphemiæ collocentur ; et hujus judicium esto, utri recte an perperam sentiant. Hæc cum hæreticis etiam placuissent ; libelli scripti, remoto lapide qui loculum claudebat, pectori martyris apponuntur, et lapis in suum locum repositus ab utraque parte signatur. Dehinc supplicationes fiunt et preces ad Deum pervigiles, ut demonstret, utra sententia ei cordi sit, et quæ rejicienda videatur. Post triduum conveniunt, imperatore etiam præsente. Aperto loculo (o rem mirabilem !) libellus hæreticorum ad pedes martyris invenitur ; alter in manu ejus dextera, quam extendisse fertur ad imperatorem et patriarcham, ac libellum eis porrexisse. Itaque rectæ sententiæ assertores plaudere, adversarii vero demissis vultibus et præ pudore caligantibus abire. Quidam etiam veram sententiam amplecti ». Hactenus Zonaras.

121. Nicephorus autem hæc ipsa referens [1], id factum a Patribus qui ad Synodum convenerunt, affirmat : reliqua vero per omnia Zonaræ consententia habet. Sed quænam horum trium Græcorum auctorum sit rejicienda vel probanda narratio, videamus. Quod ad Constantinum spectat, haud probatur assertio de hæreticis ea de causa ad fidem Catholicam redeuntibus : cum præsertim nec esse soleat illorum hæreticæ pertinaciæ, de his quæ asserunt dubitare, et a Deo quoquo modo auxilium quærere. Sed et cum tempore Synodi id factum referat, ex ipsis Actis tunc exacte conscriptis mendacii arguitur auctor : haud enim res tanta silentio sepulta prorsus relicta esset : cum alioqui ipsa Acta declarent, hæreticos Eutychianos, qui semel adversari cœperunt, in eodem errore obstinatissime permansisse.

122. Sic itaque nec recipiendum penitus quod asseritur a Nicephoro, id factum a Patribus in ipso Chalcedonensi Concilio : longe longius enim abest, ut Patres in sacris œcumenicis Conciliis ex miraculis quæsierint dogmatum veritatem, quam ex divinis in primis Scripturis, et antiquis Ecclesiæ traditionibus ac demum ex sanctorum Patrum assertionibus, quærere, proponere, affirmare, atque stabilire consueverunt ; ut plane insulsum et omnino commentitium esse appareat, quæsiisse tunc Patres per ejusmodi miraculum veritatem. Sed si id (ut vult) consulta Synodo factum est : cur res tanta scriptis mandari prætermissa est, atque inseri actis publicis ? Evanescit igitur omni ex parte commentum, ut ex Patrum consensu, imo iisdem fuerit auctoribus factum ejusmodi experimentum.

123. Quod reliquum est, assertio Zonaræ examinanda venit, qua ponitur id post Synodum factum, dum in urbe Constantinopolitana tumultuarentur Eutychiani : cum ad sedandas ejusmodi turbas, quibus populus potuisset perfacile commoveri, Anatolius magna fiducia illud consilii inierit, ut edito miraculo et populus in officio contineretur, et hæreticorum cohiberetur audacia. Habet Zonaras Glicam [1] adstipulatorem, qui id factum post Synodum Chalcedonensem, tumultuantibus rursus episcopis quibusdam et monachis, ab Anatolio tradit quadam ferme necessitate compulso hoc ipsum inire consilium. Quibus quidem auctoribus haud penitus refragamur, cum alia plura non desint exempla suis locis inferius recensenda, quibus probatum redditur, sæpe a sanctis viris altercationes insuperabiles cum hæreticis obstinatissimis semel susceptas ejusmodi miraculorum virtute esse exstinctas, et titubantem populum confirmatum, idque privato divini Spiritus factum instinctu : cum tamen ad veritatem confirmandam, firmiorem esse Propheticum sermonem, ipsam nimirum divinam Scripturam, S. Petri Apostoli [2] testificatione habeatur expressum. Sed jam ad octavam Synodi Sessionem transeamus.

124. *Octava Sessio ; de controversia inter episcopos Antiochenum et Hierosolymitanum, deque causa Theodoreti et Ibæ.* — Ad septimum kal. Novemb. itidem ad Synodum convenere Patres ad diversarum Ecclesiarum controversias dirimendas. Tres enim sub hac una Sessione reperiuntur habitæ Actiones : quarum prima composita est controversia inter episcopos Antiochenum et Hierosolymitanum : judicataque causa, datæ sunt sedi Antiochænæ duæ Phœniciæ atque Arabia, Hierosolymitano vero episcopo adjudicatæ sunt tres Palæstinæ. Ex quibus jam perspicuo apparet, jus metropolis Palæstinæ, quod erat Cæsariensis Ecclesiæ, in Hierosolymitanam Ecclesiam esse translatum. Secunda vero Actione de Theodoreto Cyri episcopo actum est. Hic enim a Dioscoro in conventiculo Ephesino depositus, et tanquam si Nestorianus esset, exulare coactus, diu multumque conquestus tum apud Romanum Pontificem, tum etiam Orientis episcopos, et magistratus Orientalis imperii, se vere esse Catholicum, crebrioribus (ut vidimus) litteris significavit : cum tamen adhuc apud nonnullos, qui nossent eum aliquando secutum esse Nestorium, fidem minime inveniret, eo quod ipsum infensissimum hostem, nec defensorem tantum Nestorii, sed fortissimum impugnatorem scriptorum S. Cyrilli Alexandrini episcopi, Concilium œcumenicum Ephesinum esset expertum.

125. Quamobrem cum in hac Sessione de eo

[1] Niceph. l. xv. c. 5.

[1] Glic. Annal. par. iii. — [2] 2. Pet. i.

agi cœptum, una ferme omnium Orientalium episcoporum voce conclamatum est, ipsum Theodoretum ante omnia debere dicere anathema Nestorio; cum tamen ipse libere profiteretur se esse Catholicum ejusdemque Nestorii adversarium. Sed et urgentibus illis, quod antea sæpe fecerat, ingenue iterum præstitit: quo facto omnium episcoporum conciliavit sibi gratiam, omniumque sententia in pristinam sedem est restitutus, probantibus omnibus Leonis papæ sententiam, a quo fuerat in communionem susceptus. At licet tum sanctus Leo Romanus Pontifex, tum ipsa Synodus universalis eumdem Theodoretum Nestorium anathematizantem suscepissent; tamen post ejus obitum, per multos annos, cum Eutychiani ausi essent infringere de Theodoreto judicium Synodi, Vigilius papa, quod par erat, suis scriptis (ut suo loco dicetur inferius) Synodi sententiam confirmavit. Ista quidem Theodoretus præsagiens, bene sibi consuluit, dum compluribus Epistolis suis ad diversos conscriptis fidem Catholicam adversus Nestorianam hæresim crebro professus est, ne apud quempiam de se dubitandi reliqua remaneret occasio.

126. Eadem die, nempe septimo kalendas Septembris, octavæ (ut diximus) Sessionis celebrata est Actio tertia, in qua de Iba episcopo Edesseno actum. Hic licet fuisset jam ante duobus judiciis absolutus, in Ephesino tamen conventiculo a Dioscoro condemnatus est. Quomodo autem in hac Actione, præteritis de eo judiciis exacte percognitis, a Patribus fuerit absolutus, sed et quonam pacto postea invidiam passus sit, pluribus diximus, ubi egimus de Concilio Berythensi. De Nonno autem episcopo in locum Ibæ subrogato, a Synodo autem ab indebite usurpato loco deposito, actum est, ut Maximus Antiochenus episcopus de eo curam gereret. Porro constat Nonnum post obitum Ibæ redditum Ecclesiæ Edessenæ successorem episcopum: etenim in litteris Syriæ episcoporum datis tempore Leonis imp. Nonnus Edessæ episcopus reperitur esse subscriptus. Sic igitur hac una Sessione octava, una die habita, tres fuerunt Actiones absolutæ: cui veritati consentit etiam Liberatus diaconus, licet eas ponat sub septimo Secretario, cum tamen locandæ fuissent sub octavo: unum enim ipsum præteriit Secretarium, ex græcis exemplaribus superius restitutum.

127. Quod autem ad Nonnum episcopum, de quo mentio facta est, pertinet; tradit Nicephorus [1], hunc illum fuisse Nonnum, qui Pelagiam meretricem ad Christi fidem convertit: ait enim: « Ecclesiæ vero Edessenæ divinus ille præfuit Nonnus, qui primariam in urbe Antiochena luxu perditam Menadem verborum persuasione adductam, et præter opinionem omnem Deo consecratam, nympham et sponsam purissimam illi repræsentavit, pro Margarita Pelagiam eam cognominans, in qua certe meritoque aliquis divini judicii pelagus admiretur ». Hæc ipse. Extat rei gestæ præclara historia scriptis mandata a Jacobo diacono Heliopolis: ubi cum dicatur idem Nonnus fuisse episcopus ejusdem Heliopolis Phœniciæ civitatis subjectæ episcopo Antiocheno, in dubitationem adduci possunt quæ a Nicephoro scripta sunt: num videlicet idem iste sit ille Nonnus cum eo qui a Dioscoro pro Iba substitutus fuit episcopus Edessæ, et postea inde, restituto Iba, rejectus, et traditus Maximo Antiocheno, a quo potuerit creari episcopus Heliopolis. Etenim qui Pelagiam Nonnus convertit, primus ante hæc tempora fuisse videtur episcopus Heliopolis: nam ista in Actis illis de eo leguntur a pravo dæmone proclamata. « Non tibi sufficiunt triginta millia Saracenorum, quos mihi abripuisti, et baptizasti? Non tibi sufficiebat me ejecisse de tuis Heliopolitanis: quoniam cum et ipsa civitas esset mea, et omnes qui in ea habitabant me adorarent, tu mihi abripuisti, et obtulisti Deo tuo? » Hæc ibi. Cæterum ante Nonni hæc tempora constat fuisse ejusdem civitatis episcopum Josephum nomine, qui huic interfuit Concilio Chalcedonensi: sed et ante hunc alius Concilio Ephesino œcumenico sub Cyrillo Marinus episcopus Heliopolis subscriptus habetur. Liquet insuper ex Epistolis sancti Joannis Chrysostomi [1], jam olim Phœnices habuisse Ecclesias, et monachos illuc profectos ad conversionem Gentilium ibi degentes, persecutionem tamen ab illis esse passos, ut dictum est pluribus superiori tomo: ut plane appareat, ante Nonnum hunc, alium ejusdem nominis Evangelium ibidem prædicasse circa ejusdem Joannis Chrysostomi tempora. Sed jam ad Acta redeamus.

128. *Cæteræ Sessiones usque ad duodecimam habitæ de variis causis et juribus episcoporum.* — Quæ sequitur Sessio, nona est, habita ipsa quidem sexto kalendas Novembris, in qua absoluta est causa Ibæ episcopi, de qua nos superius. Sed et « Eadem Sessione (inquit Liberatus [2] diaconus) id etiam invenitur esse decretum, ut quod sub Dioscoro in Epheso congregatum est Concilium, nomen Concilii minime obtineret, sed et ut peteretur ab imperatore, ut de hoc ipse lege sanciret ». Hæc Liberatus.

129. Sub hac ipsa die sexto kalendas Novembris alia habita legitur Actio de Domno episcopo Antiocheno; quam sub dicta die, non tamen suo loco exhibet vetus latina editio, nempe sub septima Actione. Quæ enim sub una eademque die tractata sunt sub una eademque sessione reponi debere, ratio persuadet. Quod vero ad posteriorem hanc ejusdem diei Actionem spectat: cum a Dioscoro et ejus sectatoribus ipse Domnus Antiochenus episcopus sede privatus fuisset in Conciliabulo Ephesino, in locum ipsius Maximo subrogato: et causa cognita, cum juste damnatum S. Leo Romanus episcopus intellexisset, ac Maximi substitutionem in locum

[1] Niceph. l. XIV. c. 30.

[1] Chrys. Ep. XXI. LI. LIII. LV. LXIX. CIII. CXX. — [2] Liberat. diac. in Brev. c. 13.

Domni factam Apostolica auctoritate firmasset; visum est eidem Maximo, pio miserationis intuitu, a sacrosancta hac œcumenica Synodo petere, ut sibi liceret ex suæ Ecclesiæ redditibus Domno exauctorato alimenta præstare; cui sancta Synodus annuit. Hæc habet Actio, quæ desideratur in græco codice : certum vero est eadem caruisse græca exemplaria temporibus Justiniani imperatoris; quod et aperte declarat ejusdem imperatoris constitutio data ad Joannem Romanum Pontificem, cujus est exordium[1] : « Scientes quod nihil aliud sic potest misericordiam Dei placare, etc. » In qua et ista leguntur : « Chalcedonensis S. Synodus Domnum Antiochiæ factum episcopum post mortem damnavit, qui ausus est scribere, oportere solum taceri duodecim capitula Cyrilli ».

130. Sed quomodo dixisse potuit, damnatum a sancta Synodo Chalcedonensi Domnum post mortem, si eidem hac Actione hoc anno sub eisdem consulibus dicta die sexto kalend. Novembris celebrata, decernuntur, petente Maximo episcopo Antiocheno, alimenta? Ex quibus quidem satis intelligitur, Justinianum Augustum hujus Actionis nescium, alicujus alterius, quam nusquam legimus, cognitionem habuisse. Porro hæc ipsa Actio in latino veteri scripto codice Vaticano, qui Proculi et Albini fuisse dicitur, sub nona Actione reponitur, et sub eadem die, nempe sub sexto kalendas ejusdem mensis Novembris : sed dicenda potius Sessio nona, quam Actio nona : Actionum enim numerus excedit numerum Sessionum, quod (ut dictum est) sub una Sessione plures interdum reperiantur habitæ Actiones.

131. Quæ sequitur ordine decima Sessio, habita reperitur quarto kalend. Novembris : quas enim diversis diebus celebratas reperimus Actiones, easdem ad confusionem vitandam sub suis singulis reponimus Sessionibus, secuti Liberatum diaconum, addentes tamen quæ ipsum præterierunt, ex græcis codicibus. Tractata autem in hac est controversia inter Bassianum e sede depositum Ephesina, et Stephanum in ejus locum subrogatum : sed cum mutuis se criminationibus iidem episcopi lacerarent, in sequentem undecimam Sessionem res dilata est; in qua ea sententia prolata fuit, ut neuter esset Ecclesiæ Ephesinæ episcopus, sed alius ordinaretur : ita tamen, ut uterque remaneret in episcopali dignitate, singulisque præstandi essent solidi ducenti ab eadem Ecclesia Ephesina. Ad accusationem vero atque depositionem Stephani facta est acclamatio sancto Flaviano jam martyri, utpote quod præsto esset, et judicaret causam suam, et oraret pro Synodo in ultionem ejusdem Stephani potentissimi Dioscori administri.

132. Cum vero ad tertium kalendas Novembris Patres denuo convenissent, Sessio undecima celebrata est, in qua post absolutam præcedentis Actionis controversiam, agitata est etiam causa Eunomii Nicomediensis episcopi cum Anastasio Nicæno. Licet enim rescripto imperatorum Valentiniani atque Valentis Nicæna Ecclesia consecuta esset dignitatem metropolis; tamen episcopo Nicomediæ debere subjacere decrevit S. Synodus. Anastasius autem qui ibi dicitur Nicænus episcopus, longe diversus est ab ejusdem civitatis episcopo Anastasio, qui scripsit librum diversarum quæstionum : nam post Iconomachos imperatores eum vixisse, ex suis ipsius scriptis intelligi potest.

133. Sequenti vero die, nempe pridie kalendas Novembris, duodecima Sessio celebratur, in qua Sabinus, sive Sabinianus restitutus est in Ecclesiam Parenorum, qua fuerat a Dioscoro spoliatus : Anastasius vero in locum ejus antea subrogatus, quiescere jussus est, apud Maximum Antiochenum infra octo mensium spatium sua jura prosecuturus.

134. *Fraude Anatolii insertus canon de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, refragantibus legatis Romani Pontificis.*—Hac absoluta causa, soluta sunt Comitia, abierequejudices, atque legati Apostolicæ Sedis egressi sunt pariter : remansere autem callida arte Orientales episcopi, canones sancientes, omnes numero viginti septem vel (ut græcum habet exemplar) triginta clanculo scriptos. Verum a S. Leone Romano Pontifice haud recepti videntur : nam nihil præter fidei definitionem esse firmatum, ipse postea testatus est in Epistola data post sequentem annum ad episcopos Synodi Chalcedonensis[1] quam suo loco ponemus.

135. Plane apparuit, secundum illud Evangelii[2] : « Qui male agit, odit lucem » : dum Anatolio Constantinopolitano episcopo rem omnem dolo malo agenti, subripereque clam conanti jura Alexandrinæ et Antiochenæ Ecclesiarum, sibique furtim vindicare curanti; assentientes Orientales episcopi, rem plane tam digno consessu indignissimam perpetrarunt. Tantam infamiæ notam inussit sacrosancto Conventui unus Anatolius ex schola Dioscori prodiens, sed eum deserens, ut Constantinopolis esse posset episcopus. Hic igitur totius fraudis inventor, et dolosæ machinæ architectus, cum jam expertus esset Apostolicæ Sedis legatos petitioni suæ ipsius adversantes, eam occasionem aucupatus est, ut illis absentibus, clandestine atque dolose tractaret, eliceretque a reliquis quod cuperet, nemine contradicente. Decretum enim ab eo conscriptum, et in Synodo recitatum est, quo Ecclesia Constantinopolitana primum post Romanam locum obtineret. Canon autem ibi propositus, et sequenti Actione jussus prodi atque coram Patribus recitari, ita se habet :

136. « Definitiones sanctorum Patrum sequentes ubique et regulam, et quæ nunc relecta sunt centum quinquaginta episcoporum, qui congregati sunt sub piæ memoriæ imperatore majore Theodosio in regia civitate Constantinopoli nova Roma, cognoscentes et nos eadem definivimus de privilegiis

[1] Extat tom. I. Conc. vet. edit. in nov. tom. II.

[1] Leo, Ep. LXI. — [2] Joan. III.

ejusdem sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ novæ Romæ. Etenim Sedi senioris Romæ propter imperium civitatis illius Patres consequenter privilegia reddiderunt. Et eadem intentione permoti centum quinquaginta amantissimi Deo episcopi æque sanctissimæ sedi novæ Romæ privilegia tribuerunt; rationabiliter judicantes, imperio et senatu urbem ornatam æque Romæ senioris privilegiis frui, et in Ecclesiasticis, sicut illa, majestatem habere negotiis, et secundam post illam existere; et in his quæ in Pontis sunt et in Asia, et in Thracia diœcesibus metropolitanos solos, rursus autem et qui inter Barbaros sunt episcopos præfatarum diœcesium ordinari a prædictæ sanctissimæ Constantinopolitanæ sedis sanctissima Ecclesia : quippe, ut unusquisque metropolita præfatarum diœcesium cum episcopis suæ provinciæ ordinet suæ regionis episcopos, sicut divinis canonibus est præceptum : ordinari autem metropolitas (sicut dictum est) præfatarum diœcesium a Constantinopolitano archiepiscopo, decretis consonis secundum morem factis, et ad eum relatis ». Hactenus de privilegiis Constantinopolitanæ Ecclesiæ canon clandestinus et subreptitius. Quod cum legati Sedis Apostolicæ accepissent, rursum convenire Patres die sequenti voluerunt, ut adversus subdolum factum publice reclamarent : idque haud segniter præstiterunt.

137. Sequenti igitur die, nempe kalendis Novembris, rursus collecta est Synodus, atque decima tertia sessio eademque novissima habita est, præsentibus ipsis quoque judicibus cognitoribus, et aliis ex more episcopis. De qua sessione antequam agamus, perspicue satis intelligi potest (nescio qua incuria) tum græca, tum etiam latina exemplaria reperiri mendosa, dum hanc novissimam decimam sextam Actionem celebratam habent quinto kalendas Novembris, cum tamen in ejusdem contextu habita reperiatur sequenti die post decimam quintam Actionem, quam pridie kalendas Novembris absque ulla ambiguitate celebratam esse, eadem exemplaria æque consentiunt. Apostolicæ enim Sedis legati, die sequenti post decimam quintam Actionem ob res perperam gestas per Anatolium se convenisse, in hac eadem decima sexta Actione professi sunt. Id ipsum quidem affirmat Liberatus diaconus verbis illis [1] : « Alia die », nempe sequenti « (quæ est ultima et duodecima dies Concilii) cognoscentes legati papæ Leonis, petiverunt, ut rursus cum judicibus ad Concilium convenirent. Quibus requirentibus a Concilio, quid pridie fuerit ordinatum : lectis Gestis, cognoverunt etc. » Rursum igitur, dicta die, sacro instaurato consessu, legati Sedis Apostolicæ coram judicibus his verbis conquesti sunt : « Hesterno die, postquam potestas vestra surrexit, et humilitas nostra vestigia vestra secuta est, quædam Gesta facta dicuntur, quæ nos et præter canones Ecclesiasticos existimamus effecta. Poscimus ergo, ut vestra magnificentia relegi hæc præcipiat; ut omnis fraternitas inspiciat, utrum justa, an injusta sint ea quæ gesta sunt ». Hæc legati.

138. Jussum itaque est decretum pridie ejus diei sancitum legi; post cujus lectionem illi adjacens subscriptio episcoporum recitata est, primoque loco positus Anatolius. Lecta autem subscriptione, quid Apostolicæ Sedis legati jure questi objecerint, et præ cæteris Lucentius, audi ex Actis ipsis, quæ sic se habent : « Lucentius reverendissimus episcopus Sedis Apostolicæ vicarius dixit », compellans ita judices : « Primo gloria vestra perpendat, qua circumventione cum sanctis episcopis gestum sit, ut non conscriptis canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti » : Et paulo post : « Accedit ad cumulum, quod trecentorum decem et octo constitutionibus postpositis, centum quinquaginta qui in Synodicis canonibus non habentur, mentionem tantum fecisse noscantur, qui dicunt ante octoginta (octingenta) prope annos constituta fuisse. Si ergo his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? si nunquam usi sunt, quare requirunt? » Ubi hæc Lucentius locutus est, petiti sunt legati edere quod haberent mandatum a S. Leone Romano Pontifice : protulit illud Bonifacius, quod sic se habet :

139. « Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari, servantes omnimodis personæ nostræ in vobis, quos vice nostra transmisimus, dignitatem. Ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis ». Ita se habuit Leonis papæ mandatum isthæc omnia longius ante subodorantis.

140. Post hæc interlocuti judices jusserunt ab utraque parte edi canones, quibus sua ipsarum jura stabilirentur. Recitavit Paschasinus legatus canonem Nicænum quintum de diœcesum distinctione, cujus illud habetur exordium : « Quod Ecclesia Romana semper habuit primatum ». Id ipsum græce pariter legitur, ut canonis sit illud initium, non autem titulus inscriptus : de qua lectione consule dicta superius, dum de Nicæno Concilio actum est, deque sexto illo canone verba fecimus. Lecto autem Nicæno canone, oblatus est alius codex Nicænorum canonum ab Aetio diacono sedis Constantinopolitanæ : subdoleque dempto dicto exordio, decurtatoque fine ipsius, idem lectus est canon sextus : moxque ingesta est lectio asserti canonis Concilii Constantinopolitani sub Nectario de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ, in quo de his quæ ad quæstionem propositam pertinerent, inter alia hæc habentur : « Episcopatum tamen Constantinopolitanum habere primatus honorem post Romanum episcopum, propterea quod sit nova Roma ». Ita ibi.

141. At certe si non aliunde canon suffulcitur, quam ex reddita ratione nulla ex parte subsistente; ipsum necesse est penitus evanescere. Ubinam gentium, quæso, prærogativa sedium ex pulchritudine, vel amplitudine, vel dignitate civitatum a majori-

[1] Liberat. diac. Brev. c. 13.

bus reperitur esse sancita, et non potius ex Apostolorum successione, unde et ipsæ sunt Apostolicæ nominatæ, et præ cæteris a Patribus exaltatæ reperiuntur? Sed quod fortiter hæc rejicit disputans Gelasius papa adversus Acacium, de his suo loco pluribus agemus. Quid tandem? Faventibus judicibus cognitoribus Constantinopolitanæ Ecclesiæ privilegiis, ipsis nimirum existentibus Constantinopolitanis civibus, itum est in sententiam Anatolii : cum et adversariam his protestationem Lucentius Apostolicæ Sedis legatus his verbis apposuit :

142. « Sedes Apostolica, quæ nobis præcepit præsentibus, humiliari non debet. Et ideo quæcumque in præjudicium canonum vel regularum hesterna die gesta sunt, nobis absentibus, sublimitatem vestram petimus ut circumduci (circumcidi) jubeatis : sin alias, contradictio nostra his gestis inhæreat; ut noverimus quid Apostolico viro universalis Ecclesiæ papæ referre debeamus : ut ipse aut de suæ Sedis injuria, aut de canonum eversione possit ferre sententiam ». Hæc Apostolicæ Sedis legatus Lucentius in plena Synodo contestatus.

143. Considera, lector, stropham, admirare vafritiem, et execrare proditionem. Non enim tantum absentibus, qui post judices recesserant absoluta Actione, legatis, ea de privilegiis Ecclesiæ Constantinopolitanæ statuere cum Anatolio ausi sunt Orientales episcopi : sed quod ejusmodi decretum verteretur in præjudicium Ecclesiæ Alexandrinæ, distulerunt post Synodum electionem Alexandrini episcopi : ne, si præsens esset, obsistere valuisset. Imo et majorem attende calliditatem. Ne Ægyptii episcopi itidem præsentes reclamarent et exclamarent, noluerunt eos præsentes esse, eo prætextu, quod absque Alexandrino episcopo iis minime liceret Synodicis decretis subscribere : unde et inter tres illos addititios canones, postremus is fuit, quo excusandos esse Ægypti episcopos, neque ob id ut schismaticos habendos declarant, si minime, ut alii, subscriberent rebus in Synodo Chalcedonensi decretis : sed (ut Alexandrinæ Ecclesiæ leges postularent) exspectandam illorum fore subscriptionem postquam ipsorum esset creatus episcopus Alexandrinus. Habet tres canones illos tanquam appendicem Theodorus Balsamon ex Nomocanone Photii.

144. Vidisti quot quantisque oportuit velamentis obtegi turpe factum, et adminiculis suffulciri corruens omni ex parte mendacium? Porro non usos esse adscititii illius canonis auctoritate de primatu Constantinopolitanæ Ecclesiæ prædecessores episcopos Constantinopolitanos (quod non extaret ille quidem, vel commentitium esse scirent) ex rebus ante hæc tempora gestis potest perfacile intelligi : nam si episcopus Constantinopolitanus primus post Romanum ut esset, decretum fuisset; quomodo, quæso (quod et suo loco notavimus), ad condemnationem sancti Joannis Chrysostomi accerseretur Alexandria Theophilus Alexandrinus? Unde apposite quidem Paschasinus episcopus Apostolicæ Sedis legatus illa subintulit[1] : « Si usi sunt, quid requirunt? si non usi, quare requirunt? » At quo animo ista tulerit Leo Pontifex, suo loco dicemus : constat enim hæc ipsa ab eo irrita prorsus reddita esse, data de his Epistola ad omnes episcopos qui fuerunt Chalcedone congregati.

145. Cæterum haud quis putet, ob hujusmodi legatorum contradictiones adversus tum ipsum in primis Anatolium Constantinopolitanum episcopum, tum adversus universam quæ decretis illis subscripserat Synodum, imminutum esse aliquid reverentiæ et observantiæ erga ipsum Leonem Romanum Pontificem, cujus ea de re mandatum audierant : nam in postrema allocutione ejusdem sanctæ Synodi apud Marcianum imperatorem hæc in primis de ipso Leone habent : « Unde nobis impenetrabilem in omni errore propugnatorem Deus providit, et Romanæ Ecclesiæ papam ad victoriam præparavit, et doctrinis eum per omnia veritatis adstringens : ut quemadmodum Petrus et hic affectu ferventiore decertans, omnem ad Deum sensum et intelligentiam perducat ». Et inferius pro eodem sancto Leone papa, quem Eutychiani jam blasphemiis proscindere inchoarant, nimirum calumniantes ab ipso innovatam fidem Catholicam, ista sancta Synodus subdit : « Confidere namque oportet vestram pietatem, quia nihil præter fidem, quæ olim a sanctis Patribus annuntiata est, venerabilis Romanus Pontifex innovavit. Atque ut nulla his, qui Apostolicum virum per invidiam lacerare nituntur, relinquatur occasio : consonantiæ Epistolæ ejus ad sanctorum Patrum testimonia, ad certiorem notitiam vestræ pietatis, ex multis pauca subdidimus ». Et sic incipiunt : « Testimonia sanctorum Patrum, qui duas naturas in Christo, etc. » prosequuntur enim adjicere auctoritates tum græcorum tum latinorum Patrum, quibus sancti Leonis papæ Epistola in omnibus firmæ atque solidæ veritatis esse, luce clarissima demonstraretur. Hactenus quæ reperiuntur gesta esse in sacrosancti Concilii Chalcedonensis novissima Actione. Desiderari autem in eisdem Actis postremas acclamationes, mihi facile persuadeo.

146. *Synodalis Epistola ad Leonem, ubi de præsumpta excellentia Ecclesiæ Constantinopolitanæ.* — Absolutis rebus propositis, eadem sancta Synodus novissimo loco Synodalem Epistolam scripsit ad S. Leonem Romanum Pontificem de cunctis rebus in Synodo pertractatis, petens ab eo cuncta rata haberi atque firmari : est Epistolæ exordium : « Repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione, etc. » De qua quidem illud monendum esse lector sciat, quod habet in fine : « Scripsi pridie kalendas Aprilis, feria tertia, Indictione decima tertia ». Verba enim hæc non sunt ejus Epistolæ, sed librarii, qui eam exscripsit. Etenim sicut certum est, Synodum mense Novembris absolutam, non pervenisse ad anni sequentis mensem Aprilis; ita

[1] Conc. Chalc. Act. XVI.

multo certius est, nihil pertinere decimam tertiam Indictionem ad Chalcedonense Concilium, quod Indictione quarta esse celebratum, ipsa Acta perdocent. Nec vero ipse Marcianus Augustus imperium usque ad decimam tertiam Indictionem propagavit, qui defunctus est Indictione octava. Constat autem, ipsa œcumenica absoluta Synodo, eam Synodalem esse conscriptam Epistolam, qua inter alia Patres expetunt ab eodem confirmari quæ in ea statuta essent, ut Constantinopolitana Ecclesia primum post Romanam locum obtineat; quod non ipsam tantum sanctam Synodum, sed et imperatorem, et senatum vehementer cupere ingesserunt. At describamus hic tantum quæ ad hæc spectant ipsius Synodalis Epistolæ [1] verba :

147. « Confirmavimus autem et centum quinquaginta sanctorum Patrum, qui in Constantinopoli congregati sunt, regulam sub piæ memoriæ Theodosio : quæ præcepit, post vestram sanctissimam et Apostolicam Sedem, honorem habere Constantinopolitanam, quæ secunda est ordinata : confidentes, quia lucente apud vos Apostolico radio, et usque ad Constantinopolitanorum Ecclesiam consuete gubernando illum spargentes, hunc sæpius expanditis, eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos. Quæ igitur definivimus, ad interemptionem quidem totius confusionis, confirmationem vero Ecclesiasticæ ordinationis definivimus. Hæc sicut propria et amica et ad decorem convenientissima dignare complecti, sanctisssime et beatissime pater. Qui enim locum vestræ sanctitatis obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus et Lucentius, et qui cum eis est reverendissimus presbyter Bonifacius, iis ita constitutis vehementer resistere tentaverunt; proculdubio a vestra providentia inchoari hoc bonum volentes, ut sicut fidei, sic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus.

148. « Nos enim curantes, tam piissimos et Christianissimos imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum senatum, et totam (ut dicere convenit) imperii civitatem, opportunum credidimus esse, honoris ejus confirmationem ab universali Concilio celebrari : et velut hæc a tua sanctitate fuerint inchoata (eo quod fovere (favere) semper studeas) roboravimus, præsumentes, dum noverimus, quia quicquid rectitudinis a filiis sit, ad patres recurrit, facientes hoc proprium sibi. Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora judicium; et sicut nos cupidi in bonis adjecimus consonantiam, sic et summitas tua filiis (quod decet) adimpleat. Sic enim et pii principes complacebunt, qui tanquam legem tuæ sanctitatis judicium firmaverunt ; et Constantinopolitana sedes suscipiet præmium, quæ omne semper studium vobis ad causam pietatis explevit, et semetipsam vobis ad concordiam eodem zelo conjunxit. Ut autem cognoscatis, quia nihil alicui donando per gratiam fecimus, aut per inimicitias adversando, sed quippe nutu gubernati divino; omnem vobis Gestorum vim insinuavimus ; ad comprobationem nostræ sinceritatis, et ad eorum quæ a nobis gesta sunt firmitatem et consonantiam ». Hactenus patres, qui una cum his litteris ad S. Leonem pontificem (ut profitentur) Synodalia Acta miserunt.

149. Ex his igitur, quæ in omnibus ferme integra extant, Chalcedonensis Synodi Actis, quid ante in reliquis œcumenicis Synodis fieri consueverit, unusquisque facile poterit intelligere, nempe a sancta Synodo ad Romanum Pontificem solita mitti quæ a Patribus decreta essent, ut auctoritate ipsius Romani Pontificis firmarentur. Sed et observa illud, quod universi congregati sexcenti Patres sacrosancti Concilii Chalcedonensis cognoscentes in Romano Pontifice summum pontificii culmen effulgere, seipsos, licet ordinatione collegas et fratres esse simul scirent, filios tamen appellant, universalis Ecclesiæ Catholicæ eum esse caput intelligentes, cujus et sit gradus summos in Ecclesia distribuere : quod profitentur cum obnixe petunt ut concedat, Constantinopolitanum episcopum secundum in Ecclesia locum obtinere, primum vero post ipsum Romanum Pontificem : cujus et auctoritatem tanti æstiment, ut putent esse infirma, nec posse subsistere, quæ in duobus œcumenicis Conciliis esse decreta dicebant, nempe Constantinopolitano et Chalcedonensi, nisi accedat ipsius Romani Pontificis confirmatio.

150. Unde ex omnibus his et aliis superius enarratis perspicue appareat, nullum officium a sancta Synodo prætermissum, quo non prosecuta fuerit ipsum primarium Christianæ religionis antistitem, et universalis Ecclesiæ visibile caput eum in omnibus universalem Ecclesiæ Pontificem professa tum scriptis et ipsum titulum œcumenici Ecclesiæ episcopi eidem tribuens ; ne putes duntaxat Alexandrinos clericos eum titulum in suis ipsorum libellis indidisse. Nam audi sanctum Gregorium papam in Epistola ad Eulogium episcopum Alexandrinum, dum hæc habet [1] : « Sicut enim veneranda vestra sanctitas novit, uni per sanctam Chalcedonensem Synodum Pontificis Sedis Apostolicæ (cui, Deo disponente, deservio) hoc universitatis nomen oblatum est : sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit ». Hæc ibi : et in Epistola ad Joannem Constantinopolitanum episcopum [2] : istud ipsum habet, necnon in litteris datis ad Mauritium imperatorem [3]. Quamobrem mihi facile persuadeo, cum nomen œcumenici desideretur in Epistola Synodali ad sanctum Leonem papam, ab ea esse librarii dolo subductum.

151. Quod vero sanctus Gregorius in nuper citatis locis dicat nullum prædecessorum suorum usum esse nomine œcumenici, ut inscriberetur universalis Ecclesiæ episcopus : ita quidem intelligen-

[1] Habetur in Conc. Chalc. in fin. Act. III.

[1] Greg. l. IV. Ep. XXXVI. et l. VII. Ep. XXX. — [2] Greg. l. IV. Ep. XXXVIII. — [3] Greg. l. IV. Ep. XXXII.

dum est, ut nemo Romanorum Pontificum eo titulo ex solemni ritu semper et in omnibus usus sit inscriptionibus, vel subscriptionibus : cæterum eo interdum ipsorum aliquem esse usum, superius est demonstratum. Et ne longius progrediamur, ipse S. Leo in Epistola, quam post annum sequentem sub consulatu Herculani dedit ad Marcianum imperatorem adversus Anatolium quærentem subjugare sibi nobiliores Ecclesias, nempe Alexandrinam et Antiochenam, cum ex dictis Synodis primum sibi vindicaret locum post Romanam Ecclesiam, in suæ ipsius Epistolæ inscriptione ipse sanctus Leo usus est titulo universalis : habet id quidem non solum latinus codex Epistolarum S. Leonis, sed et græcum exemplar in appendice ad Concilium Chalcedonense. At de Chalcedonensis Synodi rebus gestis hactenus; quam tredecim diebus, totidem consummatam vidimus Sessionibus sive Secretariis, Actionibus in eis habitis decem et septem absque illa spuria et clandestina ab Anatolio furtim adjecta.

152. *Insignes sanctitate viri, maxime Auxentius, qui etiam miraculis Synodo Chalcedonensi conciliant fidem.* — Quod rursum ad eamdem sanctam Synodum spectat : præter episcoporum sententiam, quorum partium fuit de fide agere, præterque confirmationem Apostolicæ Sedis, accesserunt etiam ad eam corroborandam sanctissimorum virorum, qui his temporibus illustrabant Orientalem Ecclesiam, et miraculorum virtute nitebant, elogia. Hi enim se eamdem in omnibus tenere fidem, quam sacrosancta Synodus Chalcedonensis probasset, testati sunt verbis : eamque vere Catholicam et ex Deo esse, miraculorum etiam crebra editione firmarunt. Jungamus his in primis quæ de eadem Synodo in rebus admirandi illius Euthymii a Cyrillo conscriptis habentur[1] (erat iste abbas sanctorum in Palæstina monachorum, de quo nonnulla superius dicta sunt digna memoria). « Septuagesimo, inquit, et quinto anno ætatis magni Euthymii congregata fuit Synodus Chalcedonensis, in qua omnes totius ferme orbis terrarum undique convenerunt pontifices : eos enim ad conveniendum vocabant quæ Ephesi scilicet innovata fuerant, a Dioscoro, inquam, Alexandrino : quem simul cum iis qui illius tuebantur dogmata a sacris ejiciunt catalogis, et accuratum fidei decretum exposuerunt. Ei autem Synodo insignes Euthymii discipuli intererant, Stephanus Jamneæ, et Joannes episcopus Saracenorum, cum Petrus quidem jam e vita decessisset; qui cum autem secutus est Auxolaus, Dioscoro accessisset; et ideo magno (proh dolor !) Euthymio invisus vitam finisset ». Extat quidem Auxolai nomen recensitum inter eos qui adversus S. Flavianum una cum Dioscoro subscripsissent : ipsa enim Acta Ephesina hæc produnt, quæ intexta habentur Actioni primæ Concilii Chalcedonensis. Sed pergit Cyrillus :

153. « Ii ergo », Stephanus scilicet et Joannes, « cum Synodo interessent, quoniam fidei decretum jam erat mandatum litteris; iter statim arripientes, quam potuerunt celerrime accedunt ad Euthymium. Quanam causa? Volentes scire an ipse quoque consentiret iis quæ scripta fuerant: non mediocriter enim eos terrebat, quod Auxolao acciderat, neque sciebant, an assentirentur, vel differrent, priusquam illius scirent sententiam. Postquam autem ille legisset, et quæ scripta erant, recte se habere invenisset, et concinere rectæ regulæ veritatis; pervasit repente fama totam solitudinem, quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedonensem ». Fuit quidem maximi momenti ad continendum in officio complures eremi Palæstinæ monachos, qui sanioris essent mentis, ne seducerentur a Theodosio Eutychiano pseudomonacho, qui Palæstinam provinciam ea hæresi magna ex parte fœdavit : id vero quomodo se habuerit, dicemus anno sequenti. Probaverunt insuper et magno gaudio receperunt decretum fidei Synodi Chalcedonensis magnus ille Simeon Stylita, admirandus Saba, et Theodosius insignis cœnobiarcha longe diversus ac prorsus contrarius Theodosio Eutychiano monacho : sed et æque magnus Auxentius abbas, gratia et ipse miraculorum illustris, his nuper nominatis haud impar, eamdem vere esse secundum Deum fidem miraculorum virtute etiam consignavit.

154. Cum enim videret Marcianus imperator decreta fidei cognita et firmata in Concilio Chalcedonensi labefactari calumniis monachorum Eutychianorum asserentium Nestorii hæresim in ea Synodo esse restitutam ac roboratam, illumque fuisse Nestorianorum conventum; hæcque longe lateque eos sparsisse in damnum haud leve simplicium intelligeret : cum, inquam, hæc audiret, salubre illud iniit consilium, ut Auxentium sanctissimum anachoretam virtute miraculorum insignem, omnibus fama cognitum, ex solitudine advocaret, ut miraculorum virtute coram populo eum adstipulari faceret decretis fidei Concilii Chalcedonensis. Quæ autem inter eum et imperatorem transacta sint, audi perjucundam historiam omni fide litteris commendatam ab auctore qui eo tempore ejus res gestas in unum collegit, in quibus inter alia ista scripta leguntur[1] :

155. « Cum omnes convenissent episcopi, adeo ut essent numero sexcentorum triginta : jusserunt etiam convenire beatum Auxentium imperator et episcopi. Cum autem magnus et divinus pater noster Auxentius resisteret, et nollet descendere, dicens : non esse monachorum docere, sed potius doceri; hoc vero iis solis convenire qui sunt honorati pontificatu; misit Marcianus imperator quosdam ex monachis et clericis qui erant circumcirca simul cum militibus, res ejus cognoscentes; et jussit, ut nisi vellet sua sponte venire cum eis, invitum adducerent. Ii autem cum accessissent, cum maxime urgentes, nequaquam persuasere : adeo ut sint conversi ad eum incessendum maledictis, et affir-

[1] Extant apud Sur. die XX. Januar.

[1] Extant apud Sur. die XIV. Feb.

marent eum non sapere. Conabantur itaque eum vi exturbare, sanctus autem eis cedebat, sed nondum perfecta mente absque superna voluntate : nam cum duxissent artifices ad globum, in quo erat, solvendum, et totum diem permansissent, nihil potuerunt facere. Mane vero dicit eis : Dicite mihi, fratres et patres, in quanam re male credo, et deinde sic providentia Dei globus aperietur. Illi autem dixerunt : Quod cum pius imperator Marcianus pios qui ubique sunt episcopos congregaverit ad utilem considerationem dogmatum sanctissimæ Ecclesiæ, tu non vis venire. Scis enim eam quæ nunc est conditionem ; cum alii quidem sentiant cum Nestorio, et schisma moliantur, propterea quod vocem Dei parentis auferant a casta et veneranda Virgine et matre Domini ; alii vero Eutychetis, vel potius Apollinaris tuentur dogmata, et confitentur Dominum nostrum Jesum Christum non perfecte carnem suscepisse ex semine David, sed ex visione eum fuisse hominem prodigiose dicunt.

156. « Hæc cum audisset beatus Auxentius dixit : Ego confiteor Verbum perfecte carnem suscepisse ex Virgine, non experta opus nuptiarum », et cætera adjecit quæ spectant ad Catholicam fidem. Subdit auctor : « Hæc cum dixisset, et eos instare vidisset, et manibus in cælum sublatis jussisset intensam fieri precationem, non tradidit se ipsum. Illis autem insultantibus, et globum dissolvere rursus aggredientibus, et nihil omnino valentibus efficere ; beatus cum signasset globum, et ter dixisset : Benedictus Dominus, miti voce imperavit artificibus, et sic ejus voluntate sublatis tabulis quæ erant in clavis affixæ ejus fenestræ, eum ejecerunt. Astiterunt vero jumenta et currus, ut ubi vellet, ascenderet. Cum vero recusaret locari super jumentum, strato curru sanctum in eo reclinaverunt : erat enim imbecillis et dejectus toto corpore ex nimia exercitatione et maxime ex laboribus, etc ». Recitat auctor miracula ab eo in ipso itinere edita, quæ cum plura sint, brevitatis causa prætermus : lector, si vult, consulat eadem Auxentii Acta, inveniet plane insignia sancti viri miracula. Post multa vero hæc de Auxentii rebus gestis cum imperatore.

157. « Post hæc autem pius imperator, misso dromone ex Hebdomo, quod illic esset procensus, ad se accersit beatum Auxentium : et cum eum vidisset toto corpore afflictum ob exercitationem, magnam in eum ostendens misericordiam, dicit ei : Scio te esse Dei servum, domine Auxenti, et debes consentire sanctæ et œcumenicæ Synodo, ad hoc, ne tu fias auctor offensionis iis qui eam volunt admittere. Sanctus autem respondens, dicit imperatori : Quis sum ego canis mortuus, quod ut cum sanctis pastoribus connumerer, jubet tua potentia ? qui non recuso pasci, et doctrina egeo. Imperator autem, postquam plurima cum eo esset locutus, dicit : Considera quid expediat, et ne nos afficias molestia : nam nec nos quidem quippiam præter id quod oportet, sed ut decet, ad sanctissimæ Ecclesiæ unionem et non destructionem Concilium congregavimus. Hæc cum dixisset imperator, et preces ab eo petiisset, eum dimisit. Cum vero venisset beatus Auxentius in monasterium sancti Hypatii in Ruffinianis (erat locus ille sic dictus a Ruffino consule, qui Ecclesiam ibi Apostolorum cum monasterio ædificavit), et vidisset illic magnam affluisse multitudinem, cœpit omnibus præcipere, ut abstinerent a theatris, etc. » Subdit auctor de puella ab obsidente dæmone per eum liberata, atque post hæc :

158. « Cum vero rursus mittens imperator eum accersisset, rogavit an assentiretur sanctæ Synodo, et cum sancta communicaret Ecclesia. Dixit ad eum beatus (quod nesciret quæ decreta essent in Synodo, et accepisset a Nestorianis eam esse collectam) : Quomodo possum communicare, si non confiteatur esse Dei parentem semper Virginem ? Dixit ei imperator : Si videris quæ sunt recte confirmata et stabilita a Synodo ad destructionem reliquarum hæresum, tunc quoque assentieris ? Respondit sanctus : Si nihil aggressa est sancta Synodus quod tendat ad evertendum Concilium trecentorum decem et octo Patrum qui erant Nicææ, sed perfectam enuntiavit carnis œconomiam Salvatoris nostri Jesu Christi, et quæ convenit Virgini Dei parentis vocem non rursus abstulit, communico, et assentior, Deo agens gratias et pietati vestræ. Hæc cum audisset imperator, osculatus est venerandum et sanctum ejus caput, et sic deinde jussit eum maximo honore venire in magnam et sanctissimam Dei ecclesiam : quamobrem magna cum populi consequebatur multitudo. Significans autem imperator archiepiscopo Constantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, jubet ei legi omnia quæ a sancta Synodo fuerunt definita.

159. « Qui cum diligenter et accurate Acta legisset, et persuasum habuisset, quod Dei voluntate, quæ adversus Nestorii impias nugas, et Eutychetis manifestum furorem decreta fuerunt, sancta firmavit Synodus : nempe demonstrasset veram certamque Incarnationem Dei Filii, duasque naturas in una persona indivise et inconfuse et inseparabiliter esse conjunctas, vereque prædicari Deum verum et hominem in una persona, asserique vere dici debere Dei genitricem sanctissimam Virginem, et secundum divinas Scripturas, et traditiones majorum, et Patrum testificationes, atque secundum sancti Cyrilli scripta, ac juxta nuper editam S. Leonis Epistolam cuncta esse definita atque sanctissime stabilita : Hæc, inquam, (subdit auctor) cum legisset et admisisset beatus, in divina satisfactione et spiritali intelligentia assensus, abiit Ruffinianas, dicens : Non oportet autem non ex ignorantia maledictis insectari, aut calumniari hanc sanctam Synodum, sed potius quod manifestum est et verum agnoscentes admittere. Itaque cum sancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declarassent et definiissent, et unusquisque ad suos reverteretur ; noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, sed in alium asperiorem et altiorem, propiorem

autem Ruffinianis, nomine Scopen, etc. » Pergit auctor reliquas præclaras ab eo res gestas et innumera fere quotidie miracula edita recensere. Ut plane Dei consilio factum fuisse apparuerit, quod prope Chalcedonem in prominenti loco, tanquam super cathedram collocatus, sublimis professor fidei Chalcedonensis Auxentius degeret : ut clarissima atque altissima voce virtutis, nempe signorum omnium, plus satis manifestum redderetur, quænam esset fides vera, nempe ea, quam Deus in Auxentio jugi operatione miraculorum firmissime comprobaret.

160. *Dioscori relegatio.* — Absoluta igitur hoc anno (ut dictum est) sacra Synodo mense Novembris, Patres ad suas singuli Ecclesias rediere. Dioscorus vero Gagram in Paphlagonia civitatem jussus proficisci, imo militari manu perductus, ibidem relegatus est (tradunt id Liberatus diaconus[1], Evagrius[2], et alii qui de his agunt), ubi infelix diem clausit extremum. Tanti autem a Deo præstiti beneficii in damnatione perditissimæ hæresis, quæ sacræ Incarnationis mysterium abolere præsumpserat, Orientalis Ecclesia memor, eamdem ipsam Synodum Chalcedonensem perpetua colere statuit celebritate, anniversaria eam memoria consecrans, cum annis singulis in ecclesia hæc publice occinenda in Menologio scripserit die decima sexta mensis Julii : Celebritas sexcentorum triginta Patrum quartæ Synodi œcumenicæ in urbe Chalcedone tempore Marciani imperatoris. Ita ipsi, et quidem jure ob acceptum per eam adeo immensum divinitus beneficium; de quo etiam hæc habet S. Leo in Epistola ad Theodoretum Cyri episcopum[3] : « Secunda est post adventum Domini hæc orbi festivitas : redditum sæculo est, prædone prostrato, Incarnationis divinæ mysterium ». Et paulo post : « Solis justitiæ jubar, densis per Orientem Nestorii et Eutychetis nebulis impeditum, pure ab Occidente resplenduit, ubi culmen sanctum in Apostolis et doctoribus principaliter Dominus collocavit; quamvis nec illic unquam defuisse, credendum sit, ubi (quo) confessores sibi egregios reservavit ». Ista sanctus Leo: atque de Synodo modo hactenus.

161. *Quid Marcianus in Idololatras.* — Post hæc autem eodem anno, duodecima die mensis Novembris, idem Marcianus imperator cupiens omni ex parte esse Christianæ religioni bene consultum, cum jam per sacrosanctum Concilium omnes emergentes hæreses compressisset, voluit sacro edicto quicquid reliquum esset Gentilitiæ superstitionis penitus dissipare, hujusmodi promulgando sanctionem[1] :

162. « Nemo venerandi adorandique animo delubra, quæ jam olim clausa sunt, reseret. Absit a sæculo nostro infandis execrandisque simulacris honorem pristinum reddi, redimiri sertis templorum impios postes profanos aris accendi ignes, adoleri in iisdem thura, victimas cædi, pateris vina libari, et religionis loco existimare sacrilegium. Quisquis autem contra serenitatis nostræ sanctiones, et contra interdicta sanctissimarum veterum constitutionum sacrificia exercere tentaverit : apud publicum judicem reus tanti facinoris accusetur, et convictus proscriptionem omnium bonorum suorum et ultimum supplicium subeat. Conscii criminis ac ministri sacrificiorum eamdem pœnam, quæ in illum fuerit irrogata, sustineant; ut hac legis nostræ severitate perterriti, metu pœnæ desinant sacrificia interdicta celebrare. Quod si vir clarissimus rector provinciæ post accusationem legitimam, et post crimen in cognitione convictum, tantum scelus dissimulaverit vindicare; quinquaginta libras auri ipse judex, quinquaginta etiam officium ejus confestim fisco nostro inferre cogatur. Dat. pridie idus Novembris, Marciano Aug. et Adelphio conss. » Hæc imperator in idololatras, quos haud plures ante annos plurimum invaluisse diximus. At de rebus hoc anno gestis hic finis esto : reliqua autem ejusdem Marciani imperatoris edicta quæ eamdem Chalcedonensem Synodum sunt subsecuta, qui proxime sequitur annus, quo sunt sancita, faciet manifesta.

[1] Liber. in Brev. c. 14.— [2] Evag. l. II. c. 5.— [3] Leo, Ep. LXIII.

[1] L. VII. C. de Pagan.

Anno periodi Græco-Romanæ 5944. — Jesu Christi 451. — Leonis papæ 12. — Valentiniani III. 27. Marciani 2.

1. *Tricennalia Valentiniani.* — Coss. *Marcianus Augus. et Fl. Adelphius*, ut vocatur a Prospero in Chronico, qui in Occidente creatus est, ut liquet ex litteris sancti Leonis hoc anno datis, quæ omnes solius ejus nomine consignantur. *Marciani* consulatus juxta priorem consulatuum Cæsareorum regulam. Imperii Cæsarei Valentiniani *tricennalia* in hunc annum incidunt.

2. *S. Leo legatos Constantinopolim ad reconciliandos lapsos episcopos mittit.* — A num. 1 ad 34. Sanctus Leo quod antea per litteras *Marciano* pollicitus erat, legatos *Lucentium* Asculanum episcopum, et *Basilium* presbyterum Constantinopolim misit : ut eorum, qui Ephesi lapsi erant confessionem reciperent, et ad communionem Summi Pontificis admitterent. Alia illis negotia commisit, deditque litteras ad Marcianum binas, ad Pulcheriam, ad Anatolium Constantinopolitanum episc. et Julianum episc. Coensem. Duæ Leonis Epist. ad Marcianum, quæ alias erant ordine XLII et XLIII, nunc sunt LXII et LXIII ; Epistola ad *Pulcheriam*, quæ alias XLV, nunc LXIV ; Epistola ad *Anatolium*, quæ alias XLVI, nunc LXV ; Epistola ad *Julianum* primum juris publici a Quesnello facta, estque ordine LXVI. Leo Epistola LXIII ad Marcianum petit differri Synodum, ut ii, quos metus belli retinet, ad Concilium veniant. « Sacerdotes, inquit, provinciarum omnium congregari præsentis temporis necessitas nulla ratione permittit : quoniam illæ provinciæ, de quibus maxime sunt evocandi, inquieta bellorum ab Ecclesiis suis non patiuntur abscedere ». Ea Epistola data *VII idus Junii*, *Adelphio V. C. cos.* Quibus ex verbis intelligimus, *Attilam*, quando hæc Leo scribebat, varias Galliarum urbes jam deprædatum esse, et pugnam Catalaunicam, de qua mox, post kalendas Augusti habitam. Leo Epistola sua ad Julianum Coensem, eum hortatur, re et opera juvet legatos in negotio Ecclesiæ, ubi consilio et prudentia opus; incumbantque fortiter ad fluctus frangendos, quos Ephesina tempestas commovit. Ex his Epistolis colligit Quesnellus legatos ad Synodum universalem missos non esse, licet id sentiat Baronius num. 5 et seqq. Nam Marcianus ad Leonem, et Leo ad Marcianum invicem scripserant de Synodo, sed nondum convocata : imo de loco et tempore disceptatio erat. Fefellit Baronium error, qui irrepsit in diem ; quo data vulgo legitur Epistola XLIII, nunc LXXIII, ubi pro *V kalend. Junii*, restituendum, *V kalend. Julii*, ut Ms. codex Cardinalis Grimani. Nam cum Baronius existimaret, *Bonifacium* Roma Constantinopolim missum V kal. Junii, putavit et Lucentium, et Basilium, qui Synodo Chalcedonensi præfuere, eodem die missos ad Synodum, quod Roma *V idus Junii* profecti fuerint. *Lucentius* itaque et *Basilius* mense Junio legati Constantinopolim missi pro reconciliandis lapsis episcopis, ut asserit Leo, non vero pro Concilio generali celebrando.

3. *Alii legati pro celebratione Concilii generalis missi.* — Verum licet sanctus Leo differri Synodum, et in Italia fieri optaret, *Marcianus* tamen necessitate rerum, et votis Orientalium sollicitatus Synodi indicendæ consilium cepit, et Edicto suo a Baronio num. 19 recitato jussit episcopos *ad Nicæam civitatem proximis kalendis Septembris advenire.* Sanctus itaque Leo acceptis imperatoris litteris, extemplo de legatis mittendis cogitavit, scripsit ad eum Epistolam LXIX, quæ alias erat XLIX, significavitque, se legatos mittere ad vices suas implendas, *Paschasinum* Lilybæi episcopum, *Bonifacium* presbyterum, et *Julianum* Coensem. Data Epist. *VI kalend. Julii*. Valesius in Notis ad libr. 1 Evagrii, cap. 10, Baronium inconstantiæ arguit, quod ad annum CDXLIX, num. 37 scripserit, *Julianum* eum, qui in secunda Synodo Ephesina legatus fuit Sedis Apostolicæ, episcopum fuisse *Puteolanum* et hoc anno num. 78 *Coensem* episcopum illum faciat. Verum Baronius non existimavit, *Julianum* Coensem Pseudo-Synodo Ephesinæ præfuisse, sed *Julium* Puteolanum episcopum, qui in codice mendoso Mariani Scoti, quem nactus erat, dictus est *Julianus*. Quare ipsemet Valesius hallucinatus est, qui putavit Julianum Coensem vices egisse Leonis, et in Concilio Chalcedonensi et in Pseudo-Synodo Ephesina. Præfatis legatis, litteris datis *V kalend. Julii ad Synodum Chalcedonensem Nicææ primum congregatam*, adjunxit Leo duos alios legatos Lucentium episcopum, et Basilium presbyterum. Verum vulgata inscriptio falsa est; cum *quinto kal. Julii* Synodus nondum Chalcedonem translata esset; et Evagrius lib. 2, cap. 2, testetur, sanctum Leonem, cum ad episcopos litteras

daret, eas sic inscripsisse : *Episcopis Nicææ convocatis salutem.* Interim cum *Attila* in Galliis victus fuisset, et Orientem versus iter cepisset, *Marcianus*, ne Constantinopolim desereret, Chalcedonem pro Nicæa episcopis insinuavit, Edicto dato *X kalend. Octobr.* et a Baronio num. 31 et seqq. recitato.

4. *Servatius cladem Attilianam precibus suis avertere conatur.* — A num. 34 ad 41. Sanctus *Leo* Concilio interesse summopere optabat, sed *Attila* Hunnorum rege Gallias terrente, sicut Marcianus Constantinopolim deserere non potuit, quando ille Illyrico imminebat, sic neque sanctus Leo Roma discedere bello Italiæ impendente. Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 5 et duobus seqq. agit de iis, quæ ab *Attila* in Galliis acta sunt, aitque, cum rumor esset Hunnos in Gallias velle prorumpere, *Servatium* apud Tungros eximiæ sanctitatis episcopum, sentientem precibus suis concessum non fuisse, ut gens hæc incredula in Gallias non veniret, cepisse consilium accedendi Romam ad beati Apostoli tumulum, a quo cum accepisset, apud Deum prorsus sancitum esse, *Hunnos* in Gallias venire, sed eum a corpore migraturum, nec oculos ejus visuros mala, quæ facturi essent *Hunni*, eum ad urbem Tungrorum rediisse indeque ad Trajectensem urbem accessisse, ubi *modica pulsatus febre recessit a corpore,* inquit Turonensis, cujus narrationem in pauca contraximus. Anno CDVII, num. 21 et seq. diximus, Servatios duos sanctitate conspicuos Ecclesiæ Tungrensi præfuisse, et posteriorem anno CCCXCVIII jam sedisse, juxta Sigebertum in Chronico, qui cum in cœnobio sancti Vincentii martyris, in urbe Metensi sito, diu manserit, et de iis quæ spectant ad Ecclesiam Tungrensem optime edoctus fuerit, ei tuto fides hac in re adhiberi potest. Scriptores tamen omnes ante Hadrianum Valesium *utrumque Servatium* confudere. Is cum in Præfatione ad tomum II Rerum Francicarum vulgarem illum errorem detexisset, Henschenius, qui jam antea in Diatriba *de episcopis Tungrensibus*, Harigero abbati Lobiensi in Gestis pontificum Tungrensium unicum *Servatium* statuenti adhæserat, lecta illa Præfatione non solum sententiam non mutavit; sed etiam ad diem XIII mensis Maii, quo sanctus *Servatius* colitur, et in Exegesi historica *de episcopatu Tungrensi ac Trajectensi,* tomo VII SS. mensis Maii præfixa, quæ ultimum ejus opus fuit, illam rursus tuitus est ac magis confirmavit. Quod mirum videri non debet; cum opiniones vulgares, quæ alte mentibus insederunt, nonnisi ægre deponantur.

5. *Duo Servatii episcopi Tungrenses distinguendi.* — Verum *S. Servatium*, qui anno trecentesimo quadragesimo sexto Concilio Coloniensi cum *Victore* Vangionum seu Metensium episcopo, aliisque pluribus Galliarum antistitibus subscripsit, diversum esse a *Servatio* episcopo etiam Tungrensi, qui imminente clade Attiliana spiritum Deo reddidit, et sancto *Auctori* Metensium episcopo hoc anno adhuc viventi coævus ac amicus fuit, certa apud me stat sententia, quæ quia communi adversatur, validis hic argumentis probanda. *Victorem* itaque Concilio Coloniensi cum *Servatio primo* interfuisse, præterquam quod id in Actis ejusdem Concilii diserte legitur, demonstrat Synodica Concil. Sardicensis anno CCCXLVII congregati a D. Athanasio in Apologia II recitata, quæ et legitur tom. II Concil., pag. 670 et seqq., in qua recensentur *Victor* et episcopi omnes, qui Coloniensi adfuere e Galliis. Præter duos, sc. *Pancharium et Sanctinum*, ac præterea numerantur alii duodecim ex Galliis, qui cum episcopis Hispaniarum, Africæ, Ægypti, Italiæ, Cypri et Palæstinæ Sardicensi subscripsere. Et tamen Henschenius, qui ad hanc Synodicam Concilii Sardicensis animum non adverterat, ex ætate sancti *Auctoris* Metensis episcopi, ad probandam suam sententiam argumentum desumit, aitque Harigerum, narrare sanctum *Servatium* ex itinere Romam instituto deprecandi excidii causa ad sanctum *Auctorem* accessisse, atque post Harigerum omnes Servatianæ Vitæ scriptores idem referre, subditque consedisse *Auctorem* cum *Servatio* Concilio Agrippinensi, sed unica littera mutata, per amanuensium inadvertentiam in Actis *Victorem* scribi ; cumque errorem jam ante observatum fuisse a Meurissio in Hist. episc. Metensium, Ægydio Gelenio lib. I de magnitudine Coloniæ Agrippinensis, Claudio Roberto in Gallia Christiana, aliisque. At Harigerus, qui initio sæculi XI adhuc in vivis erat, aliique omnes, qui nostra ætate idem scripsere, hac in re minime audiendi contra fidem omnium editionum Conciliorum, et Operum S. Athanasii. Præsertim cum in rebus Tungrensibus narrandis sæpius cæcutierint, nullumque codicem aut editum, aut Ms pro se afferant (1).

6. *Servatius II coævus fuit Auctori episcopo Metensi.* — *Auctorem* vero, non *Servatii primi*, sed *Servatii II* tempore Ecclesiam Metensem rexisse, docent Sigebertus in Chronico ad annum CDLIII, et Paulus diaconus in libello, cui titulus est : *Libellus de numero sive ordine episcoporum, qui sibi ab ipso prædicationis exordio in Metensi civitate successerunt.* Sigebertus, de quo Henschenius in laudata

(1) Opinionem de uno S. Servatio recentiores eruditi non solum non abjecerunt, quod eventurum sibi Pagius spopondet hic num. 14, sed et amplexi fuisse visi sunt, explosa duorum Servatiorum, ut illi quidem aiunt, fabella. Igitur admittunt illi quidem S. Servatium, qui anno 346 Concilio Coloniensi adfuerit, sed negant alium S. Servatium Tungrensem Ecclesiam administrasse, quo tempore Attila Metensem urbem afflixit. Nam S. Gregorii Turonensis, unde alii id acceperunt, textus, in quo Attila occasione hujus historiæ commemoratur, corruptus est, ut ejus editor Ruinartus in sua adnotatione agnoscit, et probat. Nihil ergo aliud scripsit S. Gregorius quam quod tempore S. Servatii Hunnorum excursio quædam Galliam afflixerit, non quidem ea, quæ sub Attila accidit, sed alia uno sæculo anterior. Nomen autem Attilæ in textum ejus per errorem irrepsit. Nec sane Attilæ nomen exhibet auctor Vitæ sancti Servatii cap. 3. Rationes alias expendit P. Joannes Baptista Sollerius in Actis SS. ad diem X Augusti, pag. 537, qui etiam pro opinione de unico S. Servatio affert Longevillæum novissimum Historiæ Gallicæ scriptorem tom. II, pag. 64, nec ab ea alienum esse Ruinartum in sua editione Turonensi asserit. MANSI.

Exegesi c. 5, num. 23 scribit, in rebus episcopatus Tungrensis suam, neque eam exiguam auctoritatem constare debere, *dum alia non extant antiquiorum monumenta*. Sigebertus, inquam, postquam de Galliarum clade per Attilam illata locutus est, ait : « Hoc excidium Galliis impendere Servatius Tungrensis longe ante in spiritu præviderat, et Romæ a beato Petro Apostolo hoc judicium Dei inevitabile fore didicerat, ideoque relicta Tungrensi urbe, quæ evertenda erat, ad Trajectum sedem episcopalem transposuit ». Immediate autem antea scripserat : « Auctor Metensis episcopus captivatur, sed Hunnis cæcitate percussis, cum captivis suæ urbis relaxatur ». Neque dici potest Sigebertum hæc a Gregorio Turonensi hausisse; cum hic de sancto Auctore mentionem non faciat.

7. *Servatius II Romam petit dum Auctor episcopatum Metensem regit.* — Paulus diaconus Sigeberto longe antiquior, cum anno DCCLXXIV Metas a Carolo Magno missus fuerit, ut Gesta episcoporum Metensium, petente Angilramno Metensium episcopo scriberet, monumentis illius Ecclesiæ jam a Barbaris in cinerem redactis, paucula quæ reperit litteris mandavit. In eo Catalogo, seu libello quintus episcopus est *Victor*, deinde alius *Victor*, et decimus tertius *Auctor;* a Paulo vero diacono ei tantum discedere licet, qui certiora monumenta viderit. Hæc vero ejus de sancto Auctore, qui in variis Martyrologiis ad diem x mensis Augusti inscribitur, verba : « Eo igitur tempore cum reverendus hic præsul vitam cunctis virtutibus decoratam duceret, Attila rex Hunnorum omnibus belluis crudelior, habens multas Barbaras nationes suo subjectas dominio, postquam Gundicarum Burgundionum regem sibi occurrentem protriverat (quod anno CDXXXVI contigisse suo loco diximus), ad universas deprimendas Gallias suæ sevitiæ relaxavit habenas. Hujus adventu beatus Servatius Tungrorum episcopus præcognito, Romam ad beatorum Apostolorum Petri et Pauli corpora perrexit, ut per eorum sublime meritum specialiter a Domino impetraret, quatenus iræ suæ indignationem averteret, et Tungrensis urbis populum a tanto exitio liberaret. Tunc ei divinitus per eumdem Petrum Apostolum revelatum est, quod ita esset cælesti judicio definitum, ut universa Gallia Barbarorum foret infestationi tradenda, præter B. Stephani levitæ et protomartyris situm apud Metas oratorium, in quo ipsius erat pretiosus cruor absque corruptionis labe reconditus.

8. *Urbs Metensis ab Hunnis obsessa.* — « Hæc dum S. Servatio revelata fuissent, festinus ad Gallias repedavit : invenitque jam Hunnorum examina per universas Gallias debacchari. Qui cum ad obsidionem Metensium pro eo, quod eorum civitatem inexpugnabilem ob murorum fortitudinem cernerent, recessissent, contigit B. Servatium ipso tempore, dum a Roma reverteretur, Metis devenire. Qui dum universa, sicut revelatione didicerat, sancto consacerdoti suo Auctori retulisset, ad civitatem propriam, hoc est, Tungris reversus est. Nec mora, post ejus egressionem murus civitatis Metensis corruit, ingressumque hostibus superna dispositione patefecit. Mox vero B. Auctor traditam civitatem inimicorum gladiis advertens, universos parvulos, qui necdum sacri fontis ablutionem perceperant, baptizari præcepit. Igitur audientes Hunni, qui duodecimo inde milliario situm castrum, quod Scarponna dicitur, obsidebant, Metensis urbis mœnia corruisse, iterato ad eam festina celeritate regressi sunt, incendiisque et rapinis universa vastantes, plures e civibus cum eis, qui baptizati fuerant, parvulos interemerunt : reliquos vero, qui exitio superesse poterant, simul cum S. Auctore episcopo captivos abducunt. Impletum sane est super B. Stephani levitæ et protomartyris domicilio, quod a beatissimo Petro apud Romam Christi famulo Servatio fuerat ante prædictum. Nam cum eamdem Basilicam procul furentes Barbari adspicerent, ad eam cursim quasi opima spolia captaturi properabant : cumque propius accederent, eorum oculis velut ingens saxum ac moles solida apparebat. Quam cum cæcati mentibus, manibus per gyrum palparent, aditumque ingrediendi quærerent, nihil omnino eis aliud quam naturalis saxi durities videbatur. Denique sæpius abscedentes rursumque revertentes, cum se nihil proficere cernerent, tandem fatigati discesserunt, suæque iniquitatis effectu frustrati sunt.

9. *Incendio traditur.* — « Quid etiam de hoc oratorio B. Gregorius Turonorum episcopus in suis libris narraverit, non silebo. Refert enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse virum fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro ac Paulo B. levitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem : Oro, Domini mei, ut non permittatis obtentu vestro Metensium urbem ab inimicis exuri; quia locus in ea est, in quo parvitatis meæ pignora continentur, sed potius sentiant se populo aliquid me posse coram Domino. Quod si tantum facinus populi supercrevit, ut aliud fieri non possit, nisi civitas tradatur incendio, saltem vel hoc oratorium non cremetur. Cui illi aiunt : Vade in pace, dilectissime frater : oratorium tantum tuum carebit incendio. Pro urbe vero non obtinemus : quia Dominicæ sanctionis super eam sententia jam præcessit : invaluit enim peccatum populi, et clamor malitiæ eorum ascendit coram Domino. Ideo civitas hæc cremabitur incendio. « Unde non dubium est, quod horum obtentu, urbe vastata, oratorium permansit illæsum.

10. *Miraculum a S. Auctore episc. Metensi patratum.* — « Igitur exinde hostes dum ad oppidum, quod appellatur Decempagos, quod Metensi urbe triginta millibus abest, pervenissent ; quia Deo nostro semper de suis servulis cura est, et in ira misericordiam (sicut ait Psalmista) non continet; tantæ subito eosdem Hunnos tenebræ circumvallaverunt, ut quid agerent, vel quo se verterent, omnino nescirent. Tunc causam tantæ calamitatis, ut

in tali re opus erat, sollicite inquirentes ab uno ex captis, quos ducebant, audiunt, quia propter servum cælestis Domini Auctorem episcopum, quem in captivorum numero se vidisse dicebat, talia paterentur. Mox igitur facta inquisitione B. Auctorem reperiunt : quem dum percunctarentur, quid in munere vellet accipere, ut a tanto eos periculo liberaret, ille ad hæc respondit : sibi nullum aliud gratius posse munus offerri, quam si omnes, quos ducebant captivos, sinerent ad propria remeare. Quod illi si facerent, promittit se sine dubio a suo Domino impetraturum, ut ab illis quibus tenebantur tenebris, eruerentur. Factumque est. Et mox in universo suo Hunni exercitu captivos quos ducebant, requirentes eos B. Auctori reddiderunt : a suis (ut eis promissum fuerat) cessantibus tenebris, luce reddita, angustiis liberati sunt, sicque venerabilis Christi famulus, dum ad modicum in captivorum sorte deputatus est, multos pariter a captivitate resolvit. O quantum potiori gloria de reductis iste civibus triumphavit, quam crudeles Barbari, qui eos antea quasi victores abduxerant, triumphare potuissent! » Ita Paulus diaconus, qui sanctos *Auctorem* et *Servatium II* Attilæ æquales fuisse, ideoque et hunc diversum esse a *Servatio*, qui Synodo Agrippinensi subscripsit, et Victori episcopo Metensi convixit, certo nos edocet. Idem ac apud Paulum diaconum legitur antiquo Chron. Metensi tom. IV Dacheriano.

11. *Servatius II Nicasio, Lupo et Aniano coævus.* — Secundo *Servatium* coævum fuisse sancto *Nicasio* Remensi, sancto *Lupo* Tricassino, et sancto *Aniano* Aurelianensi præsulibus, testatur Flodoardus in Historia Rhemensi lib. 1, cap. 6 : « Sub hujus tempestatis turbinem, gloriosi renitebant in Galliis inter episcopos viri, sanctissimus Rhemorum præsul Nicasius, et beatissimus Aurelianensium pontifex Anianus, sanctus quoque Lupus Trecassinus, et beatus Servatius Tungrensis antistes, aliique nonnulli virtutibus insignes, qui hanc indignationis Dei suis meritis et precibus iram Dei differre certaverunt ». Ubi loquitur Flodoardus de clade Attiliana, isque doctior ac antiquior Harigero, cum vita functus sit anno CMLXVI. Imo ipsemet Harigerus in Actis sancti Servatii hos versus in eam inseruit, qui duos Servatios eum in unum confundere manifestissime demonstrant.

Talibus Ecclesiæ fautoribus undique firmæ,
Obstant imbriferis vento quatiente procellis,
Desuper et petram nequeunt trepidare ruinam.
Et de hoc, *inquit Harigerus*,
Specialiter beato viro inter alia :
Servatius, servando fidem, servat pereuntem
Orando populum, confortans forte Trajectum
Et beatus Lupus, *subdit Harigerus*,
Trecassinæ urbis episcopus :
Dum bella cuncta perderent,
Orando Trecas muniit.

Quare ex ipsomet Harigero habemus distinguendos duos Servatios, cum qui S. Lupo hoc tempore episcopo æqualis fuit, non possit esse is qui anno CCCXLVI Concilio Coloniensi subscripsit, quod tamen vir Chronologiæ imperitus non animadvertit. Illum hymnum antiquissimum esse, eruo ex Hincmaro, qui in Epistola anno circiter DCCCLXXVI, ad diœcesis Rhemensis episcopos et regni primores data cap. 17 ait : *in beati Lupi hymno* cani : *Dum bella cuncta perderent, orando Trecas muniit.* Quæ verba omnia refert etiam Beda anno DCCXXXV demortuus, in suo genuino Martyrologio, ad diem vicesimum nonum Julii *S. Lupo* sacrum. Omnes itaque veteres qui S. Servatii meminere, eum *Attilæ* tempore vixisse indicant.

12. *S. Servatius II in Martyrologiis memoratus.* — Tertio, antiquiores Martyrologi ad diem XIV Maii, cui adscriptus est sanctus Servatius, ea de eo referunt, quæ non nisi de Servatio II interpretari possunt. Florus enim Ecclesiæ Lugdunensis diaconus, qui circa tempora Adonis et Usuardi floruit, scribit : « Trajecto portu, natale S. Servatii episcopi. Hic dum ad B. Petri Apostolorum principis sepulchrum pro ereptione populi Galliarum Domino supplicaret, ne ab Hunnis vastarentur, ab ipso Apostolo, ut fertur, accepit responsum in visu et ipsum cito e corpore migraturum, et nullam Galliarum urbem præter Metensium, propter pignora B. Stephani martyris ibi recondita, liberandam ». Ado, Rabanus, aliique Gregorium Turonensem etiam exscripsere, et licet de Attila mentionem non faciant; cum tamen certum sit, ab Attila urbem Metensem obsessam, et oratorium sancti Stephani divinitus tunc servatum, dubium esse non debet, quin de Servatio secundo intelligendi sint.

13. *Servatius II nonnisi per errorem Arvatius dictus.* — Hadrianus Valesius loco laudato existimavit, *Servatium*, de quo Turonensis verba facit, vocatum fuisse *Arvatium ;* et nonnisi librariorum errore *Servatium ;* quod in duobus codicibus Mss. Historiæ ejusdem Turonensis ita appelletur, sicuti et in vetustissimo codice Fredegarii Ms. qui servatur in Bibliotheca Patrum Societatis Jesu Parisiensium. Addit vir doctissimus, se non dubitare, quin Aventinus in Historia Bojorum, et Molanus in Natalibus SS. Belgii, in mendosos Gregorii codices inciderint, ita ut pro *Aravatio* alter *Azanarium*, vel *Azavarium*, alter *Aravarium*, nobis obstruserint. Verum manuscripta etiam antiquissima, magis sæpe quam codices impressi, depravata. Quare recte Henschenius laudatus dicit, retinendam esse lectionem, quam præferunt editiones Gregorii et Fredegarii in Epitome cap. 1 cui non solum aliqua Mss., sed etiam omnia vetusta Martyrologia, et Breviaria tam impressa quam manu exarata suffragantur. Ipsemet Valesius observat apud Eginhardum in lib. 4 de Virtutibus SS. Martyrum Marcellini et Petri scriptum reperiri, *Monasterium S. Servatii confessoris*, non Aravatii, et in duobus veteribus exemplaribus Usuardi et Adonis, in Bibliotheca San-Germanensi asservatis, nomen *Servatii*, non vero *Aravatii* etiam legi ; idemque habere Flodoardum, Reginonem, Paulum diaconum aliosque antiquos

scriptores. Codices itaque Mss. qui *Aravatium* habent, corrigendi ex illis, qui *Servatii* nomen conservarunt, et ex omnibus libris editis. *Azanarii* nomen fucum fecit Baronio num. 36, autumavit enim hunc episcopum diversum fuisse a *Servatio*, quem Turonensis memorat, cum tamen nonnisi per errorem *Servatius II* ita ab Aventino appellatus fuerit.

14. *Ob omissionem Servatii II Tungrensium episc. Historia in tribus labefactata.* — Ex dictis, Henschenii rationes, quibus vulgarem sententiam tueri conatus est, plane corruunt. Certe ea defendi non potest, quin universa episcoporum Tungrensium Historia depravetur. Primo enim Henschenius in citata Exegesi, ut refellat eos, qui existimarunt ante sancti Servatii tempora Ecclesiam Tungrensem episcopalem non fuisse, utitur auctoritate Gregorii Turonensis lib. 2, cap. 5 et cap. 72, Sigeberti in Chronico, quem pro se jam adduxerant Joannes Roberti, et scriptor Vitæ sancti Servatii, cujus Fragmentum recitat Vincentius Bellovacensis lib. 20 Speculi Historialis cap. 39. Sed cum tres isti auctores manifeste insinuent, sedem episcopalem ex urbe Tungrensi ad Trajectensem translatam esse tempore Attilæ a sancto Servatio, quis non videt narrationem istius translationis a tribus istis auctoribus factam nutare, cum quod uno sæculo factum ipse Henschenius in aliud transtulerit? Quia igitur illa translatio in dubium revocari non debet, ita nec quod habent ii scriptores de tempore, quo ea facta. Porro Henschenius recte asserit eum auctorem Vitæ sancti Servatii, cujus fragmentum recitat Vincentius, quocumque ille tempore vixerit, præivisse tam Sigeberto quam Vincentio. Ex quo etiam liquet, duos fuisse Servatios; cum is anonymus tradat, *Servatium* floruisse tempore Attilæ.

15. *Interpontificium plurium annorum confictum.* — Secundo, postquam recentes historici et conditores catalogorum episcoporum Tungrensium duos Servatios in unum confudere, ex iisdem alii scripsere, post *Servatii* mortem Tungrensem et Trajectensem Ecclesiam ad annos CVIII, aliqui ad annos CXIV, alii ad annos LXX, Henschenius ad annos circiter XXVI sine episcopo fuisse. Quo in errore cæteris præivit Harigerus, qui tamen causam sui erroris ipsemet prodit. Postquam enim asseruit, incertum esse, *quanta temporis intercapedine Ecclesia Tungrensis fuerit sine pontifice* scribit: «Tandem B. Remigio, cælitus ad hoc prædestinato et per repromissionem jam nato, ut eam gentem (scil. Francorum) ad veri Dei cultum converteret, et Galliarum populus in unitatem fidei Catholicæ conveniret : eo, inquam, tempore Agricolaus Ecclesiæ Leodiensi præsedit undecimus ». At verum quidem est sanctum *Agricolaum* Remigio Rhemorum episcopo, qui anno CDLIX sedere cœpit, coævum fuisse, et undecimum episcopum Tungrensem, seu, ut nunc dicimus, Leodiensem extitisse; id enim testantur auctor magni Chronici Belgici inter vetustiores, qui de episcopis Tungrensibus locuti sunt, catalogi episcoporum Tungrensium, et laudatus scriptor Vitæ sancti Servatii, qui ait *Agricolaum* Servatio successisse. Sed *Agricolaus*, et novem ejus successores qui Ecclesiam Trajectensem usque ad annum DXXXV, quo sanctus *Domitianus*, XX episcopus Tungrensis, Concilio primo Arvernensi interfuit, rexere, non Servatio primo, ut credidit Harigerus, qui nullum alium Servatium agnoscit, sed Servatio II hoc anno demortuo successere, ideoque longum illud interpontificium mere fictitium, et in sola confusione utriusque Servatii fundatum; atque inde vulgaris sententia magis evertitur; cum non solum sancti Servatii II mortem a tempore cladis Hunnicæ removeat, et eum æqualem Lupo, Nicasio, Aniano, et Auctori fuisse neget; sed etiam diuturnum interpontificium eo tempore excogitare cogatur, quo cæteræ omnes Galliarum Ecclesiæ suos præsules habuere.

16. *Catalogi episcoporum tam Metensium quam Tungrensium susdeque versi.* — Tertio, ex eo errore factum, ut episcopis, qui post *Servatium II* episcopatui Tungrensi præfuere, longe plures annos, quam quibus sederint, fuerint attributi, et aliquos ex illis jam hoc tempore mortuos fuisse falso supponatur ; cum tamen, quemadmodum *Hesperius* episc. Metensis, qui præfato Concilio Arvernensi subscripsit, decimus est a sancto Auctore, Servatio II coætaneo et amico, ut liquet ex libello Pauli diaconi laudato ; ita et *Domitianus* decimus Tungrensis episcopus extiterit post Servatium secundum. Neque enim unius Servatii defensores episcoporum Tungrensium Chronologiam pervertere potuere, quin simul tam seriem, quam tempora episcoporum Metensium susdeque etiam verterent. Sed hæc satis contra vulgarem sententiam, quam tandem ab omnibus desertum iri non dubito. Cointius anno CDL, num. 4 et seqq. recte cum Valesio duos Servatios distinxit, sed perperam cum illo posteriorem, non *Servatium*, sed *Aravatium, aut Arvatium* nominandum esse contendit, huicque non *Agricolaum*, sed *Supplicium* successisse ; cum tamen is in omnibus catalogis XV tantum episcopus numeretur. Præterea cum Turonensis lib. 2, cap. 7, ut videre est apud Baronium num. 39, scribat Hunnos *in ipsa sanctæ Paschæ vigilia ad Metensem urbem, ideoque,* die VII mensis Aprilis, in quam hoc anno Sabbatum Sanctum incidit, venisse, et antea cap. 5 prodat Servatium, paulo antequam Hunni ad Tungrensem urbem accederent, in ea animam Deo reddidisse, mors ejus in hunc annum differenda. Eam in præcedentem Cointius conjicit, quod vulgari errore præoccupatus, arbitratus fuerit, sanctos in Martyrologiis, diebus quibus mortui sunt, de more adscriptos fuisse : *Servatius* autem ad diem XIII Maii in iisdem memoretur.

17. *S. Nicasius martyrium facit, et Vasatum obsidetur.* — A num. 41 ad 49. Baronius recte narrat accessum *Hunnorum* ad urbes Metensem, Parisiensem, Trecensem et Aurelianensem, et auctor de Gestis Francorum juxta Ms. Cameracense cap. 5, accurate scribit : « Chuni Rhenum transierunt ,

Metas succenderunt, Treviris distruunt, Tuncros pervadunt, usque Aurilianis pervenientes ». Baronius num. 44 martyrium sancti *Nicasii* Rhemensis episcopi et *Eutropiæ* ejus sororis perperam removet ab hac sexta Hunnorum in Galliam irruptione, et ad secundam, quæ anno CDVII facta est, retrahit, ut eo anno num. 15 demonstravimus. Quare, quæ ibidem de *Nicasio* et *Eutropia* diximus, huc revocanda. Præterea Salvianus citatus a Baronio num. 40, non potuit loqui de hac Hunnorum irruptione; cum libros de *Providentia* anno circiter CDXL publicarit, ut ibidem diximus. Denique obsidio urbis *Vasatensis*, de qua Baronius num. 44, retrahenda ad annum CDXXXVII, quo contigit tertia irruptio Hunnorum in Galliam, ut eo anno ostendimus. Tunc enim accidit quod narrat Gregorius Turonensis lib. I de Mirac., cap. 13, ut Hunni, qui universam Aquitaniam depopulati fuerant, civitatem illam obsidione cinxerint : « Tempore quo diuturna obsidione vallabatur a Chunis, etc. », scilicet Vasatensis urbs, « hostis in circuitu depopulabatur villas, domos tradebat incendio, agros, vineasque pecoribus intromissis vastabat, etc., celeriter virtus divina adfuit. Nam nocte visum est ipsi Barbarorum regi quasi psallentes homines in vestimentis albis accensis cereis circuire muros urbis, etc. Alia vero nocte vidit quasi globum magnum ignis super urbem descendere, etc. Tunc rex Gausericus ait... Manifestum est, quod Deus eorum adjuvat eos, et statim discessit a loco illo ». Eo tempore Gothi Ariani in ea urbe regnabant; Turonensis enim post narrata aliqua alia miracula in ea civitate tunc patrata subdit : « Patuit evidenti ratione contra iniquam et Deo odibilem Arianam hæresim, quæ eo tempore pullulabat, hæc acta. Agnitumque est sanctam Trinitatem in una omnipotentiæ æqualitate connexam... Nec mora, fugato, ut diximus, hoste, civitas liberata est ». Porro Prosper in Chronico ad consulatum Aetii et Sigisvulti, seu ad annum CDXXXVII, prodit Hunnos Romanorum fœderatos bellum adversus Gothos gessisse : *Bellum adversus Gothos Chunis auxiliantibus geritur*. Quare ad illum annum referendum quod Turonensis de urbe Vasatensi narrat, non vero ad annum CDXXXIX, ut perperam ab aliquibus factum. Verum quidem est, Prosperum ad consulatum Theodosii XVII et Fausti, seu annum Christi CDXXXVIII scribere : *Adversum Gothos in Gallia quædam prospere gesta;* sed cum ibi nulla Hunnorum mentio fiat, ad eum annum Vasatensis clades referri non potest.

18. *Adversus Attilam pro Romanis multi populi pugnarunt.* — A num. 49 ad 55. Gesta hoc anno in Galliis ab *Attila* nullus accuratius descripsit, quam Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 36 et seqq. Narrat is Attilam legatos ad Valentinianum imp. misisse, ut discordias Romanos inter et Gothos sereret, et parte alia *Theodoricum* Visigothorum regem, qui Tolosæ regnabat, ad suas partes pertrahere variis artibus conatum esse; sed legatos Valentiniani ad eumdem Theodoricum, hunc ad partes Romanorum sequendas permovisse (1). Junctus est itaque *Theodoricus* cum Thorismundo et Theodorico majoribus natu filiis et innumerabili Gothorum multitudine cum Romanis, quibus Aetius patricius præerat : « His adfuere auxiliares Franci, Sarmatæ, Armoritiani, Litiani, Burgundiones, Saxones, Riparioli, Ibriones, quondam milites Romani, tunc vero jam in numero auxiliariorum exquisiti; aliæque nonnullæ Celticæ vel Germaniæ nationes », inquit Jornandes cap. 36. Hæ nationes alias a Romanis subactæ, et eorum militiæ adscriptæ eam deseruerant, seseque in libertatem rursus asseruerant; *Saxones* in varias tribus sub diversis ducibus divisi mercede modo apud Romanos, modo apud alios principes militabant. Supra locuti sumus de *Saxonibus*, qui sedem fixere in magna Britannia, et infra de iis agemus, qui in Galliis consederunt. Sed *Saxones* isti, alii erant a Saxonibus, qui apud Romanos in ipsis etiam imperii Orientis *finibus* stipendia faciebant, indeque in Notitia imperii, ubi de duce Phœnices agitur, habetur : *Ala prima Saxonum Verofabulæ*. Sarmatæ pariter partem militiæ Romanæ in Italia et in Galliis constituebant, ut videre est in eadem Notitia Sect. LXV. *Armoricianis* commissa erat custodia littoris Gallici præsertimque Celticæ et Belgicæ, indeque in eadem Notitia memoratur *littus Saxonicum*, ob maritima Saxonum latrocinia ita appellatum. *Franci* sæpe a Romanis victi fuerant, et in ultimis Orientis provinciis apud illos merebant.

19. *Alii, qui pro Romanis pugnarunt.* — *Litiani* seu *Lætiani* apud Nervios erant, pars præsidiarii, pars cultores. *Burgundi* ab Aetio in libertatem asserti fuerant, ut suo loco ostendi. *Riparioli* seu *Riparii* tribus fluviorum ripis claudebantur, nempe Rheni, Mosellæ, et Mosæ, de quibus legendi Ortelius in Thesauro Geographico, et Hadrianus Valesius in Notitia Galliarum. *Ibriones* denique siti erant ad orientem lacus Constantiæ, et in confiniis Rhætiæ, ut liquet ex Fortunato in fine lib. 4 de Vita sancti Martini.

Si tibi Barbaricos conceditur ire per amnes,
Ut placide Rhenum transcendere possis et Istrum,
Pergis ad Augustam, qua Virdo et Licca fluentant.
Illic ossa sacræ venerabere martyris Afræ.
Si vacat ire viam, neque te Bajovaricus obstat,

(1) Suspicor Attilam ante annum CDLI Galliam turbasse : nam in Vita S. Lupi apud Bollandistas ad XXIX Julii legimus, Attilam sub pacis spe Hunnos induxisse in Galliam, eademque occasione ex improviso adortum fuisse Trecas urbem Campaniæ, sed ab eo consilio aversum precibus S. Lupi virum illum sanctum secum duxisse, nec dimisisse, nisi cum ad Rhenum pervenit. Igitur tunc Attila ad propria remeavit, sed totam Galliam armorum suorum terrore turbatam reliquit, quod vix credimus fieri potuisse, cum venit in Galliam anno CDLI : tunc enim ab ea recessit victus, nec eo venerat ut amicus, seu sub pacis spe, sed ut hostis. Accedit quod in Vita S. Lupi probatiori habemus non longa post tempora a reditu S. Lupi e Britannia, qui anno CDXXX contigit, adventum istum Hunnorum in Gallias accidisse. Porro ab anno XXX ad LI nimis multum est temporis. MANSI.

Quæ vicina sedent Breonum loca, perge per Alpen,
Ingrediens rapido qua gurgite volvitur Eunus.

Præter istos *Sangibanus* rex Alanorum, cujus sedes Rhodanum inter et Ligerim erat, inter auxiliares medius statutus fuit cum propria gente, quia de ejus animo minus præsumebant Aetius, et Theodoricus Visigothorum rex, inquit Jornandes citatus cap. 38, qui non semel indicat *Sangibani* regnum Ligerim inter et Rhodanum situm fuisse, et *Theodoricum* cum Thorismundo et Theoderico majoribus natu filiis, et innumerabili Visigothorum multitudine prælio adversus Attilam commisso interfuisse. *Francos* etiam pro Romanis pugnasse docet non tantum Jornandes cap. 41, sed etiam Turonensis lib. 2, cap. 7, ubi scribit : « Aetius cum Francis Gothisque conjunctus adversus Attilam confligit ». Id quidem negat Baronius num. 51, quod Sidonius in Panegyrico Aviti versu 320 Francos inter populos numeret, qui Attilam in Gallias irrumpentem secuti sunt :

Bructerus, ulvosa quem vel Nicer abluit unda,
Prorumpit Francus.

20. *Ex Francis alii Romanorum, alii Attilæ partes secuti sunt.* — Verum Franci post *Clodionis* regis mortem in duas factiones divisi, quarum altera ejus filio ætate minori *Meroveo* appellato, cujus legationem ad Valentinianum imp. anno CDXXXII memoravimus, altera Merovei fratri, cujus nomen ignoratur, adhæsit. Hoc nos docet Priscus Rhetor pag. 40, ubi ait : « At Francos bello lacessendi, illi (nempe Attilæ) causa fuit regum ipsorum obitus (nempe Clodionis) et de regno inter liberos controversia. Seniori (cujus nomen ignoratur, nullibique præter apud Priscum mentio) Attila studebat, juniorem Aetius tuebatur, quem Romæ vidimus legationem obeuntem, nondum lanugine efflorescere incipiente, flava coma et capillis propter densitatem et magnitudinem super humerum effusis. Hunc etiam Aetius in filium adoptaverat, et plurimis donis ornatum, ad imperatorem, ut amicitiam et societatem cum eo faceret, miserat. Sed Attila antequam in eam expeditionem ingrederetur, rursus legatos in Italiam misit, qui Honoriam poscerent. Etenim secum matrimonium pepigisse : cujus rei ut fidem faceret annulum ab ea ad se missum, per legatos, quibus tradiderat, exhiberi mandavit. Itaque imperii partem sibi Valentinianum cedere æquum censebat, quam pater Honoriæ reliquisset, sed hac illam frater, quæ ejus erat avaritia et cupiditas, privarat. At Romani Hesperii (id est, Occidentales) in prima sententia perstiterunt, et Attilæ mandata rejecerunt ». Vide dicta anno CDXIII et anno CDXVIII.

21. *Clodio rex Francorum duos filios reliquit.* — Hæc Prisci auctoris coætanei verba lucem accipiunt ex iis, quæ Turonensis loco citato habet de bello Attiliano : « Expleto bello, ait Aetius Thorismundo (filio Theodorici Visigothorum regis in prœlio occisi) festina velociter redire in patriam, ne insistente germano patris regno priveris. Hæc ille audiens cum velocitate discessit, quasi anticipaturus fratrem, et prior patris cathedram adepturus. Simili et Francorum regem dolo fugavit ». Idem narrat de Thorismundo Jornandes cap. 41, relato prœlio in quo Attila victus : « Ille vero metuens (nempe Aetius) ne Hunnis funditus interemptis a Gothis Romanorum premeretur imperium, præbet hac suasione consilium, ut ad sedes proprias remearet, regnumque, quod pater reliquerat, arriperet; ne germani ejus, opibus sumptis paternis, Visigothorum regnum pervaderent, graviterque dehinc cum suis et quod pejus est, miserabiliter pugnaret. Quo responso non ambigue, ut datum est, sed pro sua potius utilitate suscepto, relictis Hunnis, redit ad Gallias ».

22. *Meroveus Clodionis regis filius junior erat.* — Ex Turonensis et Prisci inter se collatione aliqua, alias magna caligine involuta, in manifestam lucem proferuntur, liquetque primo, *Clodionem* Francorum regem ante quadriennium demortuum, duos filios reliquisse. Secundo, inter eosdem post ejus mortem de regni successione controversiam motam. Tertio, eorum unum in bello Attiliano pro Romanis pugnasse. Quarto, hunc fuisse *Meroveum;* cum inter omnes Historiæ Francicæ scriptores conveniat, eum post Clodionem regnasse. Quinto, ex duobus illis Clodionis filiis *Meroveum* natu juniorem fuisse, huncque a patre a Romanis in quodam prælio superato missum primum ad *Aetium*, et postea Romam ad Valentinianum imp. ut ab eo pacem obtineret, quam impetrasse ostendit adoptio Merovei ab Aetio peracta. De illa legatione egimus anno CDXXXII. Sexto, Sidonium in Carmine VII seu in Panegyrico Aviti versu 325, Francorum pro Attila militantium nomine designare filium natu majorem Clodionis, Francosque ei adhærentes, qui utramque Rheni ripam incolebant, et *Meroveo* post pugnam Attilianam negotium facescere potuissent, nisi is cito ad suas sedes rediisset. Ex quibus, quæ certa esse debent, refellitur primo Cointius anno CDL, num. 10, qui citatis Prisci verbis scribit, *Meroveum* post patris obitum Aetii legatione suscepta, Romam ad Valentinianum imp. profectum esse, ibique a Prisco visum. *Meroveus* enim non ab Aetio, sed a patre legatus mitti potuit, ideoque non nisi ante bellum Attilæ.

23. *Meroveus legatus a patre ad Romanos ante aliquot annos missus fuerat.* — At, inquit Cointius, *Meroveus* in sua legatione, imberbis esse non potuit; cum ejus filius *Childericus* anno CDLVI, nimiæ luxuriæ arguatur a Turonensi lib. 2, cap. 12. Verum vana hæc ratio; cum plures ante præsentem annos hæc legatio obita fuerit, ideoque anno CDXXXII vicesimum circiter ætatis annum attingere potuerit. Decepere Cointium hodierni mores, ex eo enim quod *Meroveus* Clodioni patri successit, consequens esse putavit, ut filius ejus major natu fuerit; cum

tamen Turonensis lib. 3, cap. 1, auctor sit, quatuor *Clodovei M.* filios regnum paternum *æqua lance* divisisse. Refelluntur secundo recentiores quidam rerum Francicarum scriptores, qui volunt legatum a Prisco Romæ visum, a *Meroveo* rege illuc missum esse, illumque alium non fuisse, quam *Childericum* hujus filium. Priscus enim diserte scribit, filium Francorum quondam regis cum esse, quem Romæ viderat, et post mortem patris dissidium de regno inter utrumque fratrem exortum esse. Quare si horum recentiorum scriptorum opinio vera esset, sequeretur *Meroveum* ante bellum Attilianum vita functum, quod nullus dixerit. Præterquam quod *Childericus* tunc adolescentior erat, quam ut legationis munere fungi potuerit; cum currenti anno adhuc juvenis fuerit, et, ut affirmat Fredegarius in Epitome Turonensis cap. 2, non in bello, sed cum matre hoc anno egerit : « Viomadus Francus », inquit Fredegarius, « fidelissimus cæteris Childerico, quod eum cum a Chunis cum matre captivus duceretur fugaciter (lege sagaciter) liberaverat ».

24. *Varii reges in exercitu Attilæ.* — « Turba regum, diversarumque nationum ductores, ac si satellites, nutibus Attilæ attendebant », inquit Jornandes, qui antea dixerat de populis Attilæ adhærentibus : « Inter quos Ostrogothorum præeminebat exercitus, Valamire et Theodemire, et Widemire germanis ductantibus ». Tum : « Eratque et Gepidarum agmine innumerabili rex ille famosissimus Ardaricus ».

25. *De loco certaminis et cæsorum numero.* — De loco certaminis inter auctores non convenit, ut legere est apud Hadrianum Valesium citatum in voce *Mauriacum*, et Savaronem in Notis ad Panegyricum Avito Aug. a Sidonio Apollinari dictum. Jornandes quidem asserit, pugnatum esse *in campis Catalaunicis* quod et alii habent; sed quanam in regione Galliarum siti sint campi illi Catalaunici, quos Turonensis laudatus *Mauriacos*, Jornandes Catalaunicos et *Mauricios* vocat, in controversia positum. Hanc tamen dirimere videtur Idacius, cujus verba mox recitabo, dum campos Catalaunicos collocat, *haud longe de civitate Metis*, quam Hunni *effregerant* : innuit enim campos a vicino Catalauno, quod oppidum est ad Matronam fluvium, Gallice, *Châlons-sur-Marne*, ita vocatos, quorum initium duabus leucis a Catalauno ponitur apud *Spinetum*, ubi hodie beatissimæ Virginis augustissimum templum de *Spina* dictum. « Bellum atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simile nulla usquam narrat antiquitas », inquit Jornandes cap. 40. In hoc prœlio periit Theodoricus Visigothorum rex. Nox prœlium diremit, et postera die Attila magna clade confusus de discessu cogitavit, ac non multo post ad oppressionem Italiæ movit procinctum. « In hoc famosissimo et fortissimarum gentium bello ab utrisque partibus CLXII millia cæsa referuntur, exceptis XC millibus Gepidarum et Francorum, qui ante congressionem publicam noctu sibi occurrentes, mutuis concidere vulneribus, Francis pro Romanorum, Gepidis pro Hunnorum parte pugnantibus », inquit Jornandes juxta editionem Grotii, aliasque, quæ eam præcessere. Verum Gruterus in ea, quam post Grotium publicavit, testatur, in duobus Codicibus Mss. Palatinis, omnibus litteris perscriptum esse, *exceptis quindecim millibus Gepidarum*, etc. quem errorem antequam hanc editionem legissem, correxeram e Freculfo Lexoviensi, qui nono sæculo floruit, et in suo Chronico tom II, lib. 5, cap. 14, habet etiam 15 M. Quod ex correctiori exemplari Jornandis eum accepisse non dubitabam. Idem habet Toletanus lib. 2 de Reb. Hispan., cap. 8.

26. *Victus Attila recedit e Galliis.* — Denique de hac pugna audiendus Idacius in Chronico, qui hoc tempore vivebat, licet per hæc tempora uno anno tardius quæ narrat, consignare soleat. Is anno Abrahami MMCDLXVIII qui kal. Octobris hujus Christi anni inchoatur, scribit : « Gens Hunnorum pace rupta deprædatur provincias Galliarum : plurimæ civitates effractæ; in campis Catalaunicis haud longe de civitate, quam effregerant, Mettis, Aetio duci, et regi Theodori, quibus erat in pace societas, aperto marte confligens divino cæsa superatur auxilio : bellum nox intempesta diremit. Rex illic Theodores prostratus occubuit : ccc ferme millia hominum in eo certamine cæsa morantur : occiso Theodore Thorismo filius ejus succedit in regno. Hunni cum rege suo Attila relictis Galliis post certamen Italiam petunt ». Sed loco ccc ferme millia, legendum, cc ferme millia. Theodoricus teste Isidoro in Chronico, ubi Thorismum, Thurismondum vocat, *annis triginta tribus* regnavit, ideoque anno CDXVIII regnum inierat. Prosper in Chronico, qui Romæ cum sancto Leone erat, ait : « Tanta patricii Aetii providentia fuit, ut raptim congregatis undique bellatoribus viris, adversæ multitudini non impar occurreret. In quo conflictu, quamvis neutris cedentibus inæstimabiles strages commorientium factæ sunt; Chunos tamen eo constat victos fuisse, quod amissa prœliandi fiducia, qui superfuerant, ad propria reverterunt ».

27. *Variæ fuere versiones Conc. Chalced. hujusque varius ordo.* — A num. 55 ad 79. Synodus Chalcedonensis *VIII idus Octob. inchoata kalendis Novembris* absoluta est. Quo tempore habitæ sunt Actiones XVII, secundum Baronium, vel XVIII, secundum alios, XV, secundum Liberatum in Breviario, et secundum Acta, quæ nunc habemus, XVI. Baluzius in Præfat. ad Acta Concilii Chalced., ubi docte disserit de variis hujus Concilii versionibus, num. 13 et seq. ostendit, veterem interpretationem, de qua mox, prorsus congruere cum his, quæ de isto Concilio refert *Evagrius*, et in hoc diversam fuisse ab hodierna vulgata, quod statim post Actionem primam sequebatur Actio, in qua depositus est *Dioscorus*, quæ nunc est III, et quod post Actionem VI, in septima nimirum, descripti erant canones XXVII, qui nunc in Actione XV constituti sunt.

Tum vero Actio de conventione *Maximi* episcopi Antiocheni et *Juvenalis* Hierosolymitani, quæ nunc est VII, erat octava; et sic de cæteris, quæ sequuntur usque ad XVI. Hic tamen majoris claritatis gratia ordinem Baronii sequemur.

28. *Antiqua versio a Rustico emendata.* — Antiquam Concilii Chalcedonensis versionem latinam *Rusticus* Ecclesiæ Romanæ diaconus olim contulit cum veteribus codicibus, ut observat Baluzius citatus num. 21 et seqq., qui subdit, veterem illam interpretationem a nullo laudatam reperiri ante pontificatum Vigilii papæ, et canones XXVII Concil. Chalced. in ea positos esse, quales leguntur apud *Dionysium Exiguum*, et rursum Actione XII (quæ hodie est XI) referri canonem XVI Antiochenum, qualis extat apud eumdem *Dionysium*, ex quo conjicit vir eruditissimus, illam tum prodiisse, ac forsitan a *Dionysio* ipso fuisse compositam, quem *Cassiodorus* lib. de Divin. Lect. cap. 23 testatur alia multa præter codicem canonum Ecclesiasticorum ex græco transtulisse in latinum, quæ utilitati Ecclesiæ possunt convenire. Primus omnium, quorum hodie scripta supersunt, antiqua illa versione usus videtur *Facundus* episcopus Hermianensis lib. 3, cap. 5, quem anno DXLVI scripsisse duodecim libros pro defensione trium Capitulorum, colligitur ex ejus Proœmio ad eosdem libros. Concilii quinti episcopi alia Collectione usi non sunt, sicuti nec *Vigilius* papa, *Pelagius II*, *Gregorius Magnus* et *Martinus primus*: ac denique ea versio non tantum in Italia; sed etiam in Gallia recepta fuit, ut testis est Hincmarus archiepiscopus Rhemensis, in Opusc. 55 Capitulorum cap. 31. Quæ omnia variis auctoritatibus confirmat Baluzius et magnam huic opinioni probabilitatem conciliat.

29. *Refellitur contraria sententia.* — *Rusticus*, qui Constantinopolim anno DXLVII cum *Vigilio* papa patruo venerat, antequam gradus sui honore et ministerio ab eodem dejiceretur, aggressus est emendationem Gestorum Synodi Chalced. *X kal. Martias* anni DXLIX, et eam absolvit anno sequenti *III kal. Aprilis.* Quesnellus tomo II Operum S. Leonis pag. 888 existimat, *Rusticum* intactam reliquisse seriem priscorum Actorum, et tantum adnotasse emendationes suas ad oras paginarum. Verum, ut animadvertit Baluzius, cum initio et in calce primæ Actionis, testetur se Acta illa emendasse, contulisse cum antiquis exemplaribus græcis et latinis, annotasse, distinxisse; apparet eum non contentum fuisse officio collatoris, sed textum quoque emendasse, ubi occasio tulit. Præterea cum latina Actorum Chalcedonensium collectio, quæ nunc omnium manibus versatur, sit antiquior *Rustico*, eique emendandæ is adlaboraverit, ut Quesnellus fatetur, dubitandum non videtur, quin *Rusticus* multa in ea mutaverit; cum multa et innumerabilia illic esse diversa ab antiqua versione, ostendant variantes lectiones a Baluzio collectæ. Quare omnino existimandum Rusticum Gesta Concil. Chalced. contulisse cum codicibus græcis et latinis, annotationes suas apposuisse, et quæ obscura erant, distinxisse. Baluzius magna diligentia et labore annotavit, quid a veteri interprete præstitum sit, quid ab aliis, qui post inventam artem typographicam ediderunt eamdem *antiquam* interpretationem. Singularia etiam habet de editionibus Conciliorum a Jacobo Merlino, Petro Crabbo, Laurentio Surio, editoribus Romanis, Binio, et auctoribus editionis regiæ curatis, quæ legisse non pigebit.

30. *Marcianus non interfuit primæ Actioni.* — *Marcianus* ante sextam Actionem, in Synodum non venit, licet Baronius num. 70 arbitratus fuerit, eum ipso initio interfuisse Synodo; quia in omnibus Conciliorum libris ante eum impressis in Actione prima post episcoporum catalogum sequebatur Oratio ejusdem imperatoris habita ad Concilium; quæ tamen ab eo dicta est in sexta Actione, in qua et scripta reperitur. Ea tantum Actione Marcianum in Synodum advenisse, docet Liberatus in Breviario cap. 13: « Sexto autem Secretario adveniens imperator ad Concilium cum judicibus et sacro senatu allocutionis verba fecit in Concilio, et inter alia dixit, se ad confirmandam fidem, non ad potentiam ostendendam, exemplo Constantini, Synodum intrasse ». Idque ex prima Actione colligitur; in cujus fine judices dixerunt omnia, quæ gesta erant, referri debere ad imperatorem: ex quo liquet, illum tunc non adfuisse.

31. *Pulcheria in locum Synodi ingressa non est.* — Neque *Pulcheria* Augusta in locum Synodi ingressa est. Nam ista verba, quæ leguntur in prima Actione ex editione Labbeana pag. 574: « Præsente ex divino zelo ac fervore fidei etiam piissima et christianissima regina Augusta Pulcheria », desunt in omnibus antiquis exemplaribus, sicuti et in textu græco, ut observat Baluzius in nova Concil. Collect. pag. 1264, quæ et deesse debere colligit, quod *Valentinus* episcopus Philoppolitanus, et episcopi Hellesponti et veteris Epiri scribentes ad Leonem imp. in capp. 16, 35 et 46 codicis encyclii, auctor Breviculi, Historiæ Eutychianistarum, *Ferrandus* diaconus in Epistola ad Pelagium et Anatolium, Liberatus, Evagrius, et Theophanes nullam in hoc loco *Pulcheriæ* mentionem faciant, sed tantum *Marciani*, judicum et sacri senatus. Antiquam tamen esse hunc errorem patet ex antiquissimis codicibus, in quibus hoc additamentum invenitur, et ex Breviculo supra laudato, in quo scriptum, imp. Marcianum indixisse Synodum apud Nicæam, « in qua et ipse, et Pulcheria resedit, et omnis cum eo senatus et potestates », quo loco recte in margine Labbeus notat, liquere ex Actis hoc falsum esse. Quoad auctorem Breviculi Eutychianistarum, is tantum asserit, *Pulcheriam* Nicææ resedisse, quod in dubium non videtur revocandum. Cum porro in omnibus codicibus Mss. tam græcis quam latinis *Marciani* oratio, aliaque de ejus in Synodum adventu, posita sint in sexta tantum Actione, cui ipse vere interfuit, et Patres allocutus est. Postremi Conciliorum collectores ea omnia ad sextam Actionem

jure merito retulerunt, et quia illa sexta Actio aliter apud Isidorum, et in antiquis quibusdam exemplaribus habetur, quam in Gestis Chalcedonensibus, Baluzius pag. 1388 eamdem exhibet, qualis reperitur in tribus vetustis codicibus Bibliothecæ Colbertinæ.

32. *Contentio de fidei formula condenda.* — A num. 104 ad 112. *XI kalendas Novembris* habita est *Actio sexta* Chalcedonensis Concilii secundum Baronium, *quinta* vero hæc dicitur in editionibus hodiernis Conciliorum; et revera *quinta* est juxta antiquam versionem. In ea gravis exorta est contentio inter episcopos, quo pacto conscribenda foret definitio fidei, quibusve verbis constare deberet. Cum enim formula quædam lecta fuisset, nonnulli episcopi eam mancam et mutilam esse contenderunt, illis legati Apostolicæ Sedis sese adjunxere, postulantes, ut in definitione acceptatæ Leonis Epistolæ ad Flavianum mentio fieret, et quæ inerant ei verba, quasi pressius hæresim jugulantia insererentur. Hic vero intercessit multitudo major Synodi, definitionem mutari non debere, subscribendam esse sine mora, qui nollet subscribere hæreticum esse. Quantum vero ad Epistolam Leonis, cuncti acclamarunt se eam recipere, se jam ei subscripsisse; at inseri verba Epistolæ in definitione non esse necesse, formula confirmari Epistolam Leonis. Uno verbo, aliam definitionem fieri non debere. Nempe metuebant episcopi, ne in ea aliquorum nova postulatione lateret dolus, quo sub prætextu amplificandæ formulæ incerta fortasse aliqua, vel dubia locutione vigor definitionis factæ debilitaretur. Id colligitur ex istis acclamationibus : « Fides fraudem ne patiatur. Contra fidem fraus non fiat. Tolle fraudem a definitione ». Ergo cum ea de causa duas in partes Synodus scissa fuisset, et clamoribus ac tumultu omnia replerentur; gloriosissimi judices divisionem animorum retulerunt ad imperatorem, qui voluit, ut ex singulis diœcesibus seligerentur episcopi, qui novam definitionem cuderent, et referrent deinde ad Synodum, vel quisque per suum metropolitam fidem propriam manifeste exponeret; secus celebrandum fore aliud Concilium generale in Occidente. Nova igitur et amplior exarata est formula; in qua etiam satisfactum est legatorum petitioni; lecta in Synodo, cum omnem dolum abfuisse tandem constitisset, unanimi omnium consensu laudata est ac suscepta.

33. *Anatolius accusatus quod sese sincere non gesserit.* — Baronius num. 104 totam hujus contentionis invidiam in *Anatolium* patriarcham Constantinopolitanum trahit, quasi callide unus auctor fuerit hujus formulæ debilis, « architectus », ut loquitur Baronius, « decipulæ, qua simpliciores decipi possent, Dioscori sui non oblitus ». Hoc vero intelligit ex interlocutione ista : contendentibus episcopis subjecerant judices : « Dioscorus dicebat, propter hoc se damnasse Flavianum, qui duas naturas esse aiebat; definitio autem ex duabus habet naturis ». Respondit Anatolius : « Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit archiepiscopo Leoni, et tertio vocatus est, et non venit et ideo damnatus est ». Quæ verba gravissime reprehendit Baronius, quasi eam temere sententiam effutierit dolo malo, et propensior in dogma Dioscori. Verum si quis sibi persuadeat, inquit Andreas Chevillerus V. C. Dissert. in Synodum Chalcedonensem, *de formulis fidei subscribendis*, cap. 2, num. 14 et seqq. formulam illam, de qua contentio orta est, integram fuisse et sufficientem : qua tandem ratione evincetur decipulam fuisse, quasi ab *Anatolio* furtive appositam? Si notariis Concilii placuisset eam Gestis inserere, melius dignosceretur, an in ea aliqua fraus lateret, occultata hæresis, vel mollior in hæreticos censeri deberet. Certe sinceram et orthodoxam fuisse, ac confecisse hæresim Eutychianam reclamavit major pars episcoporum, qui a Spiritu sancto dictatam, et apertam dixerunt. « Reverendissimi episcopi clamaverunt, etc. Heri definitio omnibus placuit, etc. Spiritus sanctus definitionem dictavit. Definitio orthodoxa est. Definitio modo subscribatur. Qui non subscribit, hæreticus est, etc. Definitioni nihil deest, etc. Definitio habet omnia ». Proximo itaque elapso die, si creditur reclamantibus fere universis episcopis toti Synodo placuerat. Sed quod omni exceptione majus videbitur, in eam ipsam formulam consenserat *Eusebius Dorylæus*, qui unus eorum fuit, qui majori contentione clamabant, formulam mutandam non esse, standum esse definitioni : « Eusebius reverendissimus episcopus Dorylæi dixit, alia definitio non sit », cujus sententia satis est ad omnem sinistram suspicionem removendam.

34. *Prior fidei definitio hæresim non satis jugulabat.* — Nihilominus adversus definitionem illam jure expostulatum fuit : quantum enim ex judicum interlocutionibus conjicere licet, debilis in eo erat, quod virus hæreseos Eutychianæ non resecaretur aliis verbis, quam istis : « Confitemur Christum ex duabus esse naturis post adunationem». Quæ quidem etsi sincere intellecta, secundum sensum naturalem quo ab episcopis adhibita fuerant, prout etiam aliis verbis temperata atque illustrata, profligationem continerent hæreseos : attamen non omnino pugnabant cum locutionibus et tricis hæreticorum. *Dioscorus* enim, ut observarunt judices, sponte fatebatur Christum esse ex duabus naturis, sed negabat duas in eo naturas. Quamobrem ea erat postulatio legatorum, ut quædam adderentur ex Epistolis Leonis, a quo hæresis exertis et peremptoriis verbis confixa erat. Suggessit amplissimus senatus, ut ad ejus mentem usurparetur in definitione locutio hæc, *esse in Christo duas naturas unitas inconfuse, inconvertibiliter, indivisibiliter.* Qua de re deliberantes postea deputati episcopi in privato conventu pro alia definitione addenda celebrato in oratorio sanctæ Euphemiæ martyris censuerunt, eam novæ formulæ inserendam. Cui demum assensit universa Synodus, cum publice recitata est formula illa in generali sessione.

35. *Hanc locutionem ex duabus naturis admittebant hæretici.* — Inde ansam quæsiere Eutychiani vellicandi sacram Synodum, quorum erat objectio apud Leontium lib. de Sect., Act. VI. « Alterum dubium est, cur Synodus definitionem illam repudiarit, qua continebatur verbum istud ex duabus naturis, cum tamen sanctus ille vir Cyrillus sursum deorsumque duabus ex naturis dicat ». Hæc Leontii responsio : « Ad hoc respondemus, non rejectam fuisse, propterea quod ista verba contineret, ex duabus naturis; hæc enim et nos admittimus, et ipsi hæsitantes et Eutyches : sed quod esset imperfecta. Nullam enim refutationem dogmatum Eutychis habebat : sed id solum complectebatur, quod communiter utrisque probatur. Tantum vero abest ut restiterit illis verbis, ex duabus naturis, ut in secunda definitione, ubique refutans Eutychen, nusquam mentionem fecerit hujus loquendi formulæ, ex duabus naturis, quasi eam admitteret ».

36. *Locus secundæ formulæ restituitur.* — Ex his *Leontii* verbis, insignis græci textus restitutio eruitur peragenda in secunda illa formula, quæ extat Act. V. In ea enim hæc verba leguntur : « Unum eumdemque Christum, Filium, Dominum, Unigenitum, ex duabus naturis (ἐκ δύο φύσεων ἀσυγχύτως) inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum ». Atqui Leontius aperte testatur, nusquam adhibitam fuisse in illa fidei definitione hanc locutionem, *ex duabus naturis*. Quod firmatur ex Synodo sexta, in qua, tacito nomine Concilii Chalced. Act. XVIII in definitione fidei refertur pars illa formulæ ejus, his verbis, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, etc. Si extarent Acta græca quintæ Synodi, ubi recitata est integra definitio, eadem ibi verba legerentur. In ea enim quæ superest latina interpretatione in Collatione VI habetur, *in duabus naturis inconfuse, incommutabiliter*, etc. uti etiam legitur in Synodo Lateranensi sub Martino primo, in Secretario IV. Atque sic legendum in textu græco, fidem faciunt ejusdem formulæ Chalcedonensis latinæ omnes, et antiquæ interpretationes. Quatuor diversas exhibet Crabbo; tres habent, *in duabus naturis inconfuse*, etc. una, *in duas naturas inconfuse*, etc. Theodorus patriarcha Hierosolymitanus, ut videre est Actione IV septimæ Synodi in Synodico suo recipit utramque locutionem, *ex duabus et in duabus naturis cognoscendum*. Sed diserte non dicit, utramque esse Synodi Chalcedonensis. His adde quæ de eadem locutione habet Baluzius in nova Collect. Concil. pag. 1255, et pag. 1393 et seqq.

37. *Anatolius defenditur.* — Sed, ut ad *Anatolium* redeam, *Leontius*, qui observavit in quo illa fidei definitio peccaret, neutiquam fraudem suspicatus est. Quin e contra ipse *Anatolii* excusat interlocutionem, de qua postea. Nimirum episcopi eam bono animo elaboraverant : sed simplices ut columbæ, cum tamen adversus hæreticos fuisse oportuisset astutos ut serpentes. In eo maxime se prodit candidus animus, et doli expers, quod cum quæsiissent judices cuinam adhærerent, an *Dioscoro* dicenti τὸ *ex duabus naturis suscipio*, τὸ *duas naturas non suscipio* : an Leoni Magno profitenti, in Christo duas naturas inconfuse, inconvertibiliter, et indivisibiliter unitas, responderint formulæ auctores, et qui pro ea contendebant episcopi : *Ut Leo sic credimus. Qui contradicunt Eutychianistæ sunt. Leo recte exposuit.* Quæ certe responsio ostendit, illos eo animo fuisse, ut putarint definitione damnari Dioscori et Eutychis dogmata. Locutione vero ista *ex duabus naturis*, signari satis duas in Christo naturas ad mentem Leonis. Cæterum ut famæ ac fidei *Anatolii* labes aliqua jure inuri posset, saltem oportuisset formulam ab eo concinnatam. Atque id agebant deputati cum ipso episcopi, et quidem inter cæteros, illustriores et primarii; πρῶτοι αὐτῶν, inquit Leontius; revera selecti ab *Anatolio;* sed ex numero illorum esse necesse erat, qui jam Epistolæ Leonis subscripserant in provinciis, hoc est, quorum fides purior erat et splendidior; cum quibus videtur interfuisse *Eusebius Dorylæus*. Huic vero susurrasse *Anatolium*, et suasisse formulæ fallaciam æque probabile erit, ac Athanasium conspirasse tandem cum Arianis. Quanquam non videtur, qui putasset *Anatolius* ambigua formula resarciri posse Eutychianam hæresim, quæ jam solemniter proscripta fuerat votis singulorum, dum Actione præcedenti omnes quasi juraverant in Epistolam Leonis, cui ipsemet *Anatolius* et Synodus universa subscripserat.

38. *Dioscorus depositus non est propter hæresim.* — Quod vero ait *Anatolius*, propter fidem damnatum non esse *Dioscorum*, reprehensionem nullam meretur. Vere quidem Eutychianista fuit *Dioscorus*, et hæreticus pertinacissimus; at causa depositionis ejus non fuit, ut animadvertit idem Chevillerus, quod hæresim propugnasset; sed contumacia, violatio canonum, et contemptus legum Ecclesiasticarum. Legatur sententia depositionis a legatis Apostolicæ Sedis pronuntiata Act. III, damnationis ejus ratio alia non affertur, quam quod *Eutychen* a proprio episcopo regulariter damnatum suscepisset in communionem ante judicium generalis Synodi; prohibuisset apud Ephesum legi Epistolam Leonis : in quem etiam ausus est, quod præ cæteris piaculum erat longe gravius, formulam scribere anathematis; denique, quæ est ratio fere unica in singulorum episcoporum suffragiis, quod canonice terque vocatus per deputatos episcopos minime obtemperare voluisset.

39. *Dioscorus, quia in disciplinam Ecclesiasticam peccavit depositus.* — Quare peccatum, quo *Dioscorus* indignationem meruit Synodi, aliud non fuit, quam peccatum in disciplinam Ecclesiasticam, non vero peccatum hæreseos, cujus etsi reus jam deprehensus fuisset ex relectis Actis Pseudo-Synodi Ephesinæ; attamen propterea damnari non debebat, nisi prius pertinax convictus; maxime secundum regulam clementiæ, quam observabat Synodus : quæ non solum episcopis plus quam trecentis, qui violentia adducti subscripserant Latrocinio Ephe-

sino; sed et ipsismet facinoris auctoribus, et qui principatum conventiculi obtinuerant, *Juvenali* Hierosolymitano, *Thalassio* Cæsareæ Cappadociæ, *Eusebio* Ancyræ, *Eustathio* Berythi indulgentiam impertierat, postquam Leonis Epistolæ subscripserunt. Unde cum quæreret *Paschasinus*: « quo igitur dignus est ita contemnens, vestra sanctitas ore proprio faciat manifestum? » Respondit Synodus: « Indignatione quæ contra inobedientes a sanctis regulis constituta est », ut legitur Act. III Concil. Chalced. Eleganter eadem referens de damnatione Dioscori ad imperatores, denudari ait eum sacerdotio, *ut his similia perpetrare tentantibus disciplinæ fieret et sobrietatis exemplum*, etc., ut habet Epistola Synodi Chalced. ad Valent., et Marcian. Act. III; *disciplinæ* sc. quam læserat, dum se sistere Synodo insolenter recusavit; sobrietatis vero, seu, ut habet alia lectio, *moderationis*, in quam etiam peccarat *Dioscorus*, dum latraverat adversus Apostolicam Sedem, et ausu temerario dictaverat in Leonem sententiam excommunicationis. Hæ sunt causæ depositionis ejus, hæc ratio damnationis, quam insinuare voluit *Anatolius* interlocutione sua; utique mentem Synodi et Gesta in hac causa omnium maxime edoctus. Quod ut magis constet, legenda depositionis sententia, quam ad eum Synodus misit.

40. *Fides Anatolii Nicolao I et Facundo probata.* — Sane mirum est, in his verbis carpi *Anatolium*, cum nec Synodus, nec legati ipsi Apostolicæ Sedis quicquam in iis duxerint arguendum. Neque suspecta videri debet Anatolii interlocutio; cum Nicolaus I, Epist. VIII ad Michaelem imp. eam laudet: « Absque omni controversia hoc in eo ulti sunt, quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est incessere contumeliis; teste Anatolio Constantinopolitano præsule, qui dicit, propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni ». Atque in excusando Anatolio, duces etiam habemus e latinis *Facundum*, licet ipse longe aliam ineat excusandi viam; e græcis *Leontium*. Cum enim Nestoriani passim sanctissimæ Synodi labefactare auctoritatem conarentur, rumores spargebant, non ita confixam ibi fuisse *Eutychis* hæresim, quin et episcopi eam aperte profitentes admissi sint in communionem: « Quomodo asseritis », inquiunt apud Facundum pro tribus capitulis lib. 5, cap. 3, « eam pro damnanda Eutychis atque Dioscori perfidia congregatam; cum ibi Constantinopolitanus Anatolius perfidiam Dioscori, quæ communis illi cum Eutyche fuerat, approbavit, pronuntians, eum non pro fide damnatum ». Hanc Nestorianorum dicacitatem sic retundit Facundus: « De interlocutione sancti Anatolii, quam super Dioscori persona protulit, respondimus; quia non ad hæresis crimen pertinere dicendum est, aliqua parte cum Dioscoro bene sensisse. Non enim ipsam perfidiam Dioscori sanctus Anatolius approbavit; sed eum potius ab ipsa perfidia fieri voluit excusatum. Aliud enim est ideo hæreticum excusare, quod Catholicus putetur, et aliud ipsam hæresim approbare, atque defendere, etc. » Hæc est responsio Facundi, abfuisse omnino Anatolium a dogmate Eutychis, et duntaxat sua interlocutione immunem ab eo *Dioscorum* voluisse.

41. *Anatolium defendit Leontius.* — Leontius vero lib. de Sectis, Actione VI, disputans adversus Eutychianos, quos vocat *Hæsitantes*, de interlocutione Anatolii, ait: « Respondemus autem, si veritatem quis consideraverit, non propter fidem abdicatum esse Dioscorum, nec illam fuisse depositionis ejus causam, etc. Sed quoniam reapse tertio vocatus venire recusavit. Si tamen venisset, etiam propter fidem fuisset abdicatus. Nihilominus ad ista respiciens Anatolius dixit, non propter fidem esse depositum Dioscorum ». Rem omnino attigit Leontius; Dioscorus enim cujus depositionis causa proxima, fuit contemptus Synodicæ auctoritatis regularisque vocationis, hæresis, nonnisi remota, ut loquuntur Theologi, Eutychiani dogmatis assertor erat adeo pertinax, ut ne illud quidem in plena Synodo ejurasset. Tunc temporis vero damnationis causa proxima fuisset hæresis. Cæterum dubitandum non est, quin *Dioscori* prava fides, cunctis fere manifesta, etsi causa ipsa abdicationis non fuerit: momentum tamen aliquod visum sit episcopis, quo citius castigarent contumaciam ejus. Præcipue ad id impulisse videntur conjecta in eum horrenda crimina, de quibus postulatus est quatuor libellis Synodo oblatis. Scelera illa erant homicidium, rapinæ, incensæ domus, excisæ arbores, blasphemiæ in S. Trinitatem, adulteria lascivia cum impudicis mulieribus, præsertim famosissimo scorto *Pansophia*. Effrenis ejus libido eo usque scandalum moverat, ut numerosus Alexandriæ populus eam carminibus amatoriis decantaret, quemadmodum legitur in libello Ischyrionis diaconi. Ista sunt de quibus dicendum erat *Dioscoro* coram Synodo præsentibus accusatoribus, nisi contumacia sua et judicium et scelerum evictionem elusisset. Scio Natalem Alexandrum in parte secunda sæculi V, Dissert. XIII, aliosque multos existimare *Dioscorum* in Synodo Chalcedonensi damnari præcipue, quod hæreticus fuerit, quod sanctum Leonem excommunicare ausus sit, et quod morem Concilio non gesserit. Verum contraria sententia, quam cum Chevillero defendimus, melioribus fundamentis nobis innixa videtur.

42. *Actio* VII *habita non est die natali sanctæ Euphemiæ.* — A num. 112 ad 115. Actio VI, quæ juxta Baronium septima est, peracta *VIII kalend. Novemb.* Marcianus Concilio adfuit, sermonemque ad Synodum habuit, a Baronio recitatum. Quod ait Baronius, Sessionem habitam *die ipsa natali sanctæ martyris Euphemiæ atque Callinici martyris*, haustum est ex prava translatione græci textus Chalcedonensium Actorum, ut ea aliqui interpretati sunt. Nam tam in aliis versionibus et codicibus latinis, quam in ipso græco legitur, ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ὁσίας καὶ καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας, id est, *in sanctissima Ecclesia sanctæ victricis Euphemiæ*. Quare,

ut recte observat Quesnellus in Addendis ad tom. I Operum S. Leonis, interpres ille epithetum Euphemiæ, pro Callinico martyre perperam sumpsit non solum contra textum græcum, et omnes alias latinas versiones; sed etiam contra græcorum Menologium et Martyrologium latinum, in quibus *Callinicus* ad diem XXIX Julii adscribitur. Præterea quod habet Baronius ex eadem versione, Basilicam sanctæ Euphemiæ *Callinico* pariter fuisse dicatam, nullus auctor huc usque prodidit, nec ipse Evagrius, qui lib. 2, cap. 3, *Euphemiæ* Basilicam fuse describit, ideoque illa versio prorsus depravata.

43. *Locus, in quo tractatus fidei habitus.* — Cæterum Valesius in Notis ad lib. 2 Evagrii, cap. 18, quo continetur compendium Actorum Concilii Chalced. et in quo Evagrius dicit : « Et cum judices dixissent, addendum esse in definitione fidei duas naturas in Christo unitas, inconvertibiles; rogati sunt ab episcopis, ut intrarent in oratorium sanctæ martyris Euphemiæ. Et cum intrassent judices in supradictum oratorium una cum Anatolio et vicariis Leonis, etc., et paulo post egressi illinc essent lecta est definitio fidei ». Valesius, inquam, putat Synodum quidem congregatam esse in templo, sive in Ecclesia sanctæ Euphemiæ; tractatum autem de fide in oratorio ejusdem Ecclesiæ, quemadmodum jusserat imperator in allocutione sua, quæ recitata est in Concilio ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγιοτάτου μαρτυρίου, id est, *in oratorio sanctissimæ Ecclesiæ.* Martyrium autem, inquit Valesius, pro Ecclesia sumitur, ut patet ex Actione III Concil. Chalced., ubi episcopi convenisse dicuntur in Martyrio sanctissimæ et victricis martyris Euphemiæ. In reliquis autem Actionibus convenisse dicuntur in Ecclesia ejusdem martyris. Constabat Ecclesia S. *Euphemiæ* tribus maximis ædificiis, quorum primum erat, atrium; secundum, basilica; tertium, altare in testudinis formam ædificatum, ut docet Evagrius in principio lib. 2. Oratorium igitur idem est, quod altare, quod nos hodie *Chorum* vocamus. Ita Valesius. Verum Ducangius in Glossario, in voce *Oratorium* recte notat, aliud fuisse Βῆμα, seu bema ac altare apud Græcos, aliud ναὸς, vel chorus : « Sacrum omne templum trifariam consideratur, Dronao, Nao, et Bemate », inquit Simeo Thessalonicensis de Templo. Locus templi sanctissimus, et in quo sacra mysteria peraguntur, communi ac magis recepto apud Græcos vocabulo *Bema* nuncupatur, nempe locus ille, qui cancellis a *Nao* disparatur, et a Latinis *Presbyterium* dicitur. In constitutione imp. Theodosii et Valentiniani *de his qui ad Ecclesiam confugiunt,* altare ab oratorio diserte distinguitur : « Pateant summi Dei templa timentibus; nec sola altaria, et oratorium templi circumjectum : qui Ecclesias quadripartito intrinsecus parietum septa concludit, ad tuitionem confugientium sancimus esse proposita, sed usque ad extremas fores Ecclesiæ, quas oratum gestiens populus primas ingreditur, confugientibus aram salutis esse præcipimus ». Legendus idem Ducangius in Constantinopoli Christiana lib. 3, n. 49.

44. *Aliqui episcopi Africani Concilio interfuere.* — Aliqui episcopi Africani, ex iis qui sub Valentiniani ditione remanserant, Concilio Chalcedonensi adfuere; ex quibus duo *Valerianus Bassianensis* et *Bassianus Afrus* Actioni XVI subscripsere. Et Actione VI memorantur *Aurelius episcopus Adrumetinus*, et *Rusticianus episcopus Africanus.* Quare in ea Africæ parte Christiani paululum respirabant; sed qui *Genserici* subjacebant imperio, extrema quæque patiebantur : « Terret præceptis feralibus », inquit Victor Vitensis cap. 3, « ut in medio Vandalorum nostri nullatenus respirarent, neque usquam orandi aut immolandi concederetur gementibus locus, etc., nam et diversæ calumniæ non deerant quotidie, etiam illis sacerdotibus, qui in his regionibus versabantur, quæ regis palatio tributa pendebant ». Quæ fuse prosequitur Victor Vitensis.

45. *Theodoretus de Nestorianismo accusatus.* — Ad num. 124 et seqq. Causa *Theodoreti* in actione VIII agitata, qui propter conflictationem cum *Cyrillo*, cujus XII capitula nunquam admittere voluerat, et amicitiam cum *Nestorio*, quem injuste depositum fuisse, et sæpius dixerat, sæpiusque scripserat, vix ac nec vix quidem audire poterat Catholicus. Præterea quia Eutychiani dogmatis hostis erat acerrimus, dolo *Eutychis* ac *Dioscori,* labe Nestoriana infamatus fuit, quamvis hæresim illam pace celebri Orientalium cum Cyrillo et variis lucubrationibus dudum satis eluisset. Ea Nestoriani erroris labe aspergere solebant Eutychiani, quicumque novitati refragabantur. Hæc est enim calliditas omnium fere novatorum, ut qui cum ipsis non desipiunt, statim præcipites ire dicant in dogma aliquod pravum et hæresim manifestam : quasi media aliqua non sit, et sana doctrina. Id auctor Breviculi exprobrat Eutychianis : « Damnatus Eusebius (Dorylæi) tanquam Nestorianus, qui ante dum erat laicus Nestorii fuerat accusator. Ita enim nihil volunt isti Eutychianistæ inter se esse atque Nestorium, ut quicumque apud eos Eutychianista non fuerit, Nestorianus prorsus habeatur ». Eo igitur nomine in conventiculo Ephesino *Theodoretum* episcopatu spoliarunt Catholici simul et hæretici absentem et inauditum. In fraudem ac dolum hæreticorum reclamavit statim *Theodoretus,* et structas in se ab Eutychianis calumnias propalavit, scriptis ad plures Epistolis, editis professionibus fidei : præcipue vero conquestus est apud *Leonem* Romanum Pontificem, qui et ei restituit episcopatum.

46. *Adfuit tantum Synodo ut accusator Dioscori.* — Synodo generali Chalcedone congregata, libellos supplices obtulit, alterum imperatori, alterum legatis Summi Pontificis, fidei Orthodoxæ declaratorios. Quamobrem jussit imperator, ut adesset Synodo. Ingrediente eo sacrum Conventum scissio facta est episcoporum. *Dioscorus* et Ægyptii, qui soli turbarum auctores erant *Theodoreti* nimirum implacati hostes ob rixam ejus cum *Cyrillo* suo, quibus dederunt se Illyriciani et Palæstini postulabant ejici tanquam magistrum *Nestorii,* et

in Synodo universali jam damnatum. Tantus excitatus est tumultus, ut necesse fuerit interponi judicum auctoritatem, et pacari animos interlocutione et ratione amplissimi senatus; Romanum Pontificem restituisse episcopatum *Theodoreto*, sanxisse etiam imperatorem, ut Synodo adesset; cæterum non tenere locum in Synodo, nisi accusatoris in Dioscorum, nec præjudicio esse sedem ejus; sed reservari causam paulo post a Synodo discutiendam. Hæc Actione prima.

47. *Labores Theodoreti pro fide amplificanda.* — Actione octava, inquisitio in eum facta est. Quia ex tumultu Actionis primæ didicerat Synodus hoc unum ab Ægyptiis objici *Theodoreto*, quod Nestorianus esset, interpellavit, ut anathematizaret *Nestorium*. Rogavit Theodoretus, ut legerentur libelli supplices imperatori et legatis oblati; quibus manifestabat fidem suam. *Reverendissimi episcopi clamaverunt* : *nihil relegi volumus*, *modo anathematiza Nestorium*. Certe durus sermo, acerbaque repulsa in episcopum veneranda canitie, meritis gravem : episcopum viginti octo annorum stati laboris, qui vicos octo sanaverat ab hæresi Marcionis, alterum eripuerat Eunomenianis, alterum Arianis; qui octingentas Cyrensis episcopatus parœcias depravatas erroribus omnium novatorum gregem universum servaverat ab ore luporum, ita ut ne lolium quidem unum superesset, ut ipse ait; episcopum adeo celebrem toto Oriente, ut nuncuparetur vulgo totius orbis lumen, ut legitur Epist. cxxv Joannis Germaniciæ in Append. tom. iv; Gentilibus, Judæis, hæreticis omnibus doctrina formidabilem, quos triginta quinque libris quasi actis totidem triumphis prostraverat, ad quem e pulpito dicentem Antiochiæ auditorum myriades confluebant, acclamantibus etiam presbyteris ipsis et episcopis, et ab oratione amplexantibus ac deosculantibus et caput, et pectus, et manus, et genua; episcopum denique etiam vita et moribus illustrem, qui sponte paupertatem amplexus, fortunas omnes hæreditatemque paternam erogaverat : qui ab episcopatu tot annis gesto nihil acquisierat, nihil possidebat, neque domum, neque agrum, neque obolum, neque sepulcrum, præter panniculos paucos, quibus operiebatur, ut ipsemet dicit Epistola cxiii. Durus, inquam, sermo. Sed quæstio movebatur de fide ejus.

48. *Cogitur anathema in Nestorium dicere.* — Theodoretus senex venerandus senis more dicebat, non uno aut altero verbo, sed per circuitus et præfationes; cum sermonem abrumpunt episcopi : *Clare dic anathema Nestorio, et dogmatibus ejus.* Inchoante eo seriem calumniarum et innocentiæ suæ probationem rursus obturbant episcopi : *Dic aperte anathema Nestorio.* Hic humani aliquid passus vir gravis paululum commotus fuit, id mordicus tenens, prius fidem sibi declarandam, quam anathematizandum Nestorium : « Ego, inquit, nisi exposuero quomodo credo, non dico ». Moras et tergiversationem indignabunda non tulit Synodus : « Et cum diceret, reverendissimi episcopi clamaverunt : Iste hæreticus est, iste Nestorianus est. Hæreticum foras mitte ». His quasi subito tonitrui fragore attonitus Theodoretus, sine mora verbo dixit anathema Nestorio, et dogmatibus ejus, et statim festivis omnium acclamationibus exceptus est.

49. *Ad quod eum S. Cyrillus non cogerat.* — Ex his optime conclusit Leontius de Sectis Act. vi : « Atqui Synodus id fecit, quod sanctus ille Cyrillus non fecit. Quippe Theodoretum in omnium præsentia coegit ore suo Nestorium anathematizare ». Hæc verba Leontii maxime notanda, *Synodus coegit anathematizare :* ne quis suspicetur interlocutiones illas quibus tantopere premebatur Theodoretus Concilii non esse; sed aliquorum duntaxat episcoporum Ægypti impense Theodoreto infensorum. Sed ne dubium ullum supersit, quamvis id sola constet lectione Actionis Synodalis, etiam veterum suffragantur testimonia græcorum et latinorum *Innocentius* Maroniæ episcopus, qui Acta scripsit Collationis Catholicorum cum Severianis, habitæ Constantinopoli anno dxxxii, ut eo anno videre est apud Baronium num. 54, tempore Justiniani imp., in Conventu secundæ diei Catholicos inducit Severianis ita respondentes de *Theodoreti* et *Ibæ* causa, acta in Chalcedonensi Synodo : « Chalcedonense ergo Concilium circa Ibam et Theodoretum districtius agit, quam B. Cyrillus. Beatus enim Cyrillus contemptus fuit in consensu damnationis Nestorii, et ordinatione B. Maximiani, qui pro illo in hac civitate episcopus factus est. Chalcedonense autem sanctum Concilium nisi sub præsentia sua anathematizaret Nestorium, et omnia dogmata ejus, et scriptis inter Acta insertæ fuissent voces eorum, non fuit contentum suscipere eos ». Chalcedonensis igitur Synodus erat, quæ adeo stricte agebat cum Theodoreto, ut nulla ejus verba probaret, nisi quibus Nestorii nomen pressissime proscriberet.

50. *Dici non poterat Nestorianus.* — Mirum videri potest, qua ratione sacra Synodus hæreticum potuit dicere *Theodoretum* et Nestorianum. Palam erant variæ ejus Epistolæ, tractatus, fidei professiones, quibus dogma de duabus personis profligabat. Conquestus erat publice premi se manifesta Eutychianorum calumnia. Bis aut ter subscripserat Epistolæ Leonis, a quo etiam susceptus fuerat, et probatus ut Orthodoxus. Imo cum lecta fuisset Actione prima celebris Cyrilli Epistola ad Joannem Antiochenum de pace cum ipso et Orientalibus inita, quæ incipit : « Lætentur cæli et exultet terra, etc. » Theodoretum Synodus audierat in pleno Conventu, tota voce et sponte clamantem : *Anathema ei*, *qui dicit duos filios*, *unum enim Filium adoramus Dominum nostrum Jesum Christum*, *Unigenitum.* Denique et ipsi quoque interfuerat et subscripserat Synodali decreto fidei, paulo ante promulgato, Actione sexta : quo dogmata Nestorii diserte proscribuntur, et dehonestantur nomine vesaniarum.

51. *Theodoretus dicit anathema in Nestorium.*

— Verum enimvero evidens est, sanctissimos episcopos hanc regulam tenuisse, ad plenam Orthodoxiæ probationem, non esse satis enascentia scandala ejurare, sed et oportere nominatim, clare et distincte percellere scandalorum auctores, et notam inurere doctrinæ, ac libris eorum si ita postulaverit Ecclesia. Et revera, dicebat Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 34 : « Quæ unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebullivit? » Animadvertebant sc. Patres Chalcedonenses pulsatam motibus Ecclesiam, et invalescente ac sæviente prurigine alicujus auctoris, novo dogmate, tunc temporis necti vinculum quoddam juris et facti, quod etsi absolute solvi queat, vix tamen absque periculo fidei, vixque pullulans dogma illud ab Ecclesia posse penitus amandari, nisi notetur et princeps dogmatis; adeo ut qui contentiose et pertinaciter nomini ejus parcit, eo ipso censeatur fovere hæresim, et fidem impetere ac sanam doctrinam quantumque eam in speciem profiteatur, ut egregie discurrit Chevillerius laudatus. Subscripsit postea Theodoretus Actioni XIV. Non videtur tamen ad episcopatum rediisse.

52. *Nonnus episc. Edessenus floret.* — Ad num. 127. Nicephorus lib. 14, cap. 30, loquens de viris illustribus, qui Theodosio jun. imperante floruere, refert Ecclesiæ Edessenæ divinum illum præfuisse *Nonnum*, qui primariam in urbe Antiochena luxu perditam Mænadem, sponsam purissimam Deo repræsentavit, et pro Margarita Pelagiam eam cognominavit. Erant *Mænades* mulieres, quæ Bacchi sacra celebrabant, capillis sparsis hinc inde cursitantes. Colitur sancta *Pelagia* die VIII mensis Octob. ad quem Surius ejus Vitam recitat auctore Jacobo diacono, teste occulato eorum quæ de ea scribit. Baronius dicit, in ea Vita asseri *Nonnum* fuisse episcopum urbis Heliopoleos, indeque in dubium adduci posse, num iste *Nonnus* idem sit cum eo, qui a Dioscoro pro *Iba* substitutus fuit episcopus Edessæ in Pseudo Synodo-Ephesina, et postea in Synodo Chalcedonensi inde rejectus, substituto Iba, et traditus *Maximo* Antiocheno, a quo potuerit creari episcopus Heliopoleos. Etenim, inquit Baronius, qui Pelagiam *Nonnus* convertit, primus ante hæc tempora fuisse videtur episcopus Heliopolis; nam ista in Actis illis de eo leguntur a pravo dæmone proclamata : « Non tibi sufficiunt triginta millia Saracenorum, quos mihi abripuisti et baptizasti? Non tibi sufficiebat me ejecisse de tuis Heliopolitanis : quoniam cum et ipsa civitas esset mea, et omnes qui in ea habitabant me adorarent, tu mihi abripuisti, et obtulisti Deo tuo? » Verum Nonnum conversionis Pelagiæ auctorem, eum esse, qui in locum Ibæ episcopus Edessenus subrogatus est, certissimum. Baronium in errorem impulit quod legitur apud Surium ante Prologum Vitæ sanctæ Pelagiæ : « Auctor est Jacobus diaconus Heliopoleos, habeturque in vetustis Mss. codicibus, sed stylum passim nonnihil elimavit F. Laurentius Surius, plerisque redditis paraphrastico ». Sed cum scriptor illius Vitæ, non semel sese diaconum *Nonni* fuisse dicat, hunceque suum *episcopum* appellet, nonnisi per errorem in illis Mss. Heliopoleos diaconus dicitur. Quare Rosweidus lib. I de Vitis Patrum pag. 376, eamdem Vitam recitat cum hac epigraphe : *Auctore Jacobo diacono, interprete Eustochio*, et in Notis asserit, ita legi in antiqua editione Coloniensi ac in veteri Mss. Audomari; nullam tamen mentionem facit editionis anno MDLXXX Coloniæ a Surio curatæ, nec pseudographi tituli mox memorati. Præterea editio, quam Baronius secutus est, in istis verbis depravata : « Non tibi sufficiebat me ejecisse de tuis Heliopolitanis, etc. », cum tam editio Surii, quam editio Rosweidi recte habeant : « Non tibi sufficiebat Heliopolis, etc. »

53. *Pelagiam meretricem Deo consecrat.* — Theophanes ad annum XXV Theodosii jun. de Ephesino Concilio œcumenico loquens scribit : « His temporibus Nonnus Deo plenus pontifex Edessenorum pascebat Ecclesiam, qui mimarum Antiochensium insignissimam Deo consecravit, et Margaritus (ex margaritarum scilicet et gemmarium copia, quibus onerata erat, ita vulgo vocata) scorti vice Pelagiam sanctam pœnitentem Christo exhibuit. Hic igitur sanctorum non ultimus de sanctorum inita reconciliatione (nempe Cyrilli Alexandrini, et Joannis Antiocheni) exultans verba monitionum et doctrinæ plena Joanni scripsit, hæcque inter alia : Expurga Ecclesiam, vir Dei a Nestorii zizaniis, et eorum perfidia, etc. » Verum Nonnus, quando Synodus Ephesina celebrata, monachus erat in monasterio Tabenniositarum, ex quo fuit « extractus ob vitam incomparabilem, et spectatissimam conversationem, atque morum integritatem », ut tradit Jacobus diaconus in Vita sanctæ Pelagiæ, idque anno CDXLIX, in Synodo Pseudo-Ephesina. In Synodo postea Chalcedonensi *Ibas* in eam sedem restitutus, eam obtinuit usque ad annum CDLVII, quo cum aliis episcopis subscripsit precibus Leoni imp. missis pro Concilii Chalcedonensis confirmatione, ut legitur tom. IV Concil. pag. 891. Eum autem eo anno vita functum oportet; cum in Codice Encyclio *Nonnus* episcopus Edessenus primus inter episcopos provinciæ Osroenæ subscripserit Epistolæ ad Leonem imp. ea de causa missæ. Garnerius in dissert. II de Synodis habitis in causa Nestorii pag. 348 et 354 cum ad præfatum Theophanis errorem animum non advertisset; scripsit *Nonnum* Synodi œcumenicæ Ephesinæ tempore Ecclesiam Edessenam administrasse. At ex iis, quæ suo loco dixi, certo constat, *Rabulam* tunc eidem Ecclesiæ præfuisse, huicque *Ibam* anno circiter CDXXXVI successisse.

54. *Actio de Domno Antiocheno non est commentitia.* — A num. 129 ad 131. Quesnellus in dissert. IX ad Opera S. Leonis, quæ est *de causa Domni Antiochensis episcopi*, pluribus contendit Actionem, quæ de *Domno Antiocheno* inscribitur, et Actis Concil. Chalced. post Actionem X inserta est, falsam ac commentitiam esse, proindeque et ex ejusdem Concilii Actis expungendam. Verum Balu-

zius in Præfatione ad Concilium Chalcedonense num. 32 et seqq. virum doctissimum hac in re deceptum esse solide demonstrat, et ad omnia ejus argumenta respondet. Dicit primo Quesnellus, Actionem illam inter omnes alias Chalcedonensis Concilii latine tantum reperiri, idque esse non leve indicium suppositionis ab aliquo impostore latine factæ. At multa veterum græcorum scripta hodie tantum latine extant, nihilque amplius in Actione de Domno tribuit *Paschasinus* legatus sancto Leoni, quam ei in decima tribuant idem *Paschasinus*, *Anatolius*, *et Stephanus*. Dicit secundo Quesnellus hujusmodi Actionem nobis prodiisse ex unico codice ab ignotis scholaribus germanis duobus accepto. Ad quam rationem respondet Baluzius, virum clarissimum duos germanos scholasticos, quorum mentionem facit *Rusticus*, male interpretatum esse de duobus germanis scholasticis, et putare Crabbum, quia non monuit ista se descripsisse ex veteri codice *Rustici*, codicem illum accepisse a Julia. Hæc est enim annotatio Rustici : « Actio de Domno Antiocheno, quam inveni in codice patriciæ Juliæ membranatio novo, transcriptum ex codice vetusto chartacio, quem dixit ipsa fuisse Proculi et Albini germanorum scholasticorum ». Quare non ex codice novo, sed ex eo qui vetus erat ævo Rustici, hæc Actio descripta, isque fuerat Proculi et Albini fratrum, virorum doctissimorum. Porro *Rusticus*, cui tantum debet Ecclesia universa, ob præclaram operam impensam in Gestis Chalcedonensis Concilii, in suspicionem falsitatis vocari non debet.

55. *Domnus post depositionem suam secessit in eremum.* — Gravioris momenti in causa *Domni* Antiocheni est illa pars Evagrii lib. 1, cap. 10, ubi scribit, invenire se non potuisse quid de eo factum sit, post ejus depositionem, quæ sc. facta fuerat in Concilio latrocinali : « De quo quid postea factum fuerit, inquit, invenire non potui ». Sed verba illa Evagrii potius videntur confirmare scriptionem Cyrilli monachi auctoris Vitæ sancti Euthymii, qui docet *Domnum*, cum illa contigissent, quæ Euthymius ei prædixerat, id est, vita in episcopatu infelix et depositio, pœnitentia ductum, quod salutaribus ejus monitis non obedisset, ad *Euthymium* in Palæstinam rediisse. Adeo enim verum est, *Domnum* post depositionem suam secessisse in eremum, ut et Theophanes quoque, et qui ab eo accepit Anastasius Bibliothecarius istud memoriæ mandaverint. Affert et varia alia argumenta Quesnellus, sed ab auctoritate negativa deducta, quæ ideo parum urgent; ac denique ad suam sententiam probandam scribit, in ea de *Domno* Actione esse quosdam errores grammaticales, omissaque nomina episcoporum, qui huic Actioni interfuisse dicuntur, quæ describi oportebat, cum illic scriptum sit, *quorum nomina infra sunt scripta* : ac denique observat eam Actionem a reliquarum græcarum Synodi Chalced. corpore distractam esse, quod incertam sedem nacta sit, et quod inducta longe post Acta collecta. Quæ in re tanti momenti nos minime movere debent; cum in integra Actorum Synodi Chalced. serie tot barbarismi, et alii errores grammaticales admissi sint; neque necesse fuerit, ut episcoporum nomina statim sequerentur post Actionem de Domno, sed ut recitarentur in Actionibus sequentibus. Demum Actio de *Photio et Eustathio*, *Rustici*, *Liberati*, *et Evagrii* ævo distracta erat a corpore reliquarum græcarum Actionum Synodi Chalced. quam tamen nullus jure in dubium revocaverit, ut inquit Baluzius, qui ad omnes Quesnelli rationes sigillatim respondet, et ut mihi videtur rem extra controversiam ponit.

56. *Bassianus annis quatuor gessit episcopatum Ephesiorum.* — Ad num. 132. Actiones XI et XII Bassiani, deinde et Stephani controversia occupavit. Undecima *IV kal. Novemb.* habita est; controversia hæc diligenter a nobis explicanda, quia Henschenius in Notis ad Vitam sancti Flaviani episcopi Constantinopolit. ad diem XVIII Februarii arbitratur, ex ea deduci sanctum *Proclum* Flaviani decessorem non vixisse usque ad diem XXIV Octobris anni CDXLVII, quod tamen asseruimus. *Bassianus* itaque Ephesinæ Ecclesiæ presbyter in Memnonis Ephesiorum episcopi invidiam incidit : hicque, ut eum Epheso amoveret, episcopum Evazorum invitum ordinavit. *Basilius* Memnonis successor violentam ordinationem miseratus viro, quasi juxta canonem de episcopis a populo suo non receptis (ad eam enim civitatem Bassianus ire noluerat) dedit nomen, honorem, et communionem episcopi, ac *Evazis* alium ordinavit. *Basilio* vita functo, *Bassianus* ei successit, et non tantum a Theodosio Aug. sed et a Proclo Constantinopol. episcopatum sibi confirmari impetravit : atque ita per quatuor annos Ephesi sedit.

57. *Tam Bassianus quam Stephanus e sede Ephesiorum dejecti.* — Interim de intrusione, apud sanctum *Leonem* accusatur, utpote ex *Evazis* translatus, et per collectam arenariorum ac similis fæcis violentam multitudinem ab uno *Olympio* episcopo Theodosiopolitano in tantam metropolim contra canones, et morem injectus, non inthronizatus. Quare a sancto *Leone jussus est* dejici, ejusque judicium *Flavianus* Constantinopolitanus, Alexandrinus, et Antiochenus episcopi comprobarunt. Atque ita omnium horum curator *Stephanus* presbyter *Bassianum* in vincula misit, et per episcopos illi adversantes fecit se consecrari, licet Bassianus quadriennalem possessionem haberet. *Meliphtongus* Juliopolitanus episcopus ex antiqua regula, qua sese sanctus Cyprianus defendit adversus *Felicissimi* rebellis diaconi factionem, dixit : « Oportebat eum qui quatuor annis sine contentione episcopatum obtinuit aut accusari, aut sine judicio non jactari ». Lucianus Byziæ episcopus dixit : « Quomodo possibile est nunc Bassianum expelli cum præcipue beatissimus Proclus regiæ Constantinopolis episcopus ei communicaverit, et per litteras Synodicas firmaverit ejus episcopatum ». At legati Apostolici judicarunt, Bassianum per invasionem, *Stephanum*

per pravas inventiones et conjurationes promotum: obtinuitque hæc eorum sententia: « Removeantur a sancta Ephesiorum Ecclesia Bassianus et Stephanus reverendissimi, habeant autem dignitatem episcopi et de redditibus memoratæ sanctissimæ Ecclesiæ nutrimenti gratia et consolationis annis singulis solidos aureos ducentos accipiant; alter vero secundum regulas ejusdem sanctissimæ Ecclesiæ ordinabitur », ut legitur Act. XII Concil. Chalcedon.

58. *Bassianus anno* CDXL *episc. Ephesiorum dictus.* — His ita ex ipsomet Concilio Chalcedonensi narratis, investigandum tempus, quo *Bassianus* Ephesiorum episcopus dictus est, quove Concilium Ephesinum, quod *Basilius* Memnonis successor convocavit, celebratum. Baluzius in nova Collect. Concil. pag. 950 dicit, id peractum circa annum CDXL, et quidem recte; cum *Basilius* decessor Bassiani aliquot annos Ephesi sederit, et anno CDXLIII obierit, ac *Bassianus* tunc sedem Ephesinam et non antea invaserit. Nam is annos quatuor sedem illam occupavit, et totidem Stephanus qui eum e sede dejecit. De Bassiano autem hæc verba in laudata Actione XI Concil. Chalced. leguntur: « Hodie, inquit, quatuor anni sunt, et Romanus episcopus eum deposuit et Alexandrinus damnavit eum », nempe Bassianum. Quare *Bassianus* ab anno CDXLVIII ad annum CDLI, quo ea verba de Stephano prolata, sine episcopatu fuit; ideoque quatuor ejus episcopatus anni, anno circiter CDXLIV inchoati; qui quidem integri fuere: cum adversus *Stephanum* præscriptione sese tueretur, ad quam tunc quatuor annos integros sufficientes fuisse, vel ex hac Concil. Chalced. Actione liquet. Ad hæc *Basilius* reddidit tantum communionem et locum episcopatus *Bassiano*, id est, concessit eum habere nomen episcopi quamvis plebem non haberet, cui præficeretur, isque inthronisatus non fuit in civitate Ephesi, nisi post mortem *Basilii*, ut ipsemet refert, addens, *Olympium* fuisse unum ex episcopis ordinatoribus suis, et tam Theodosium imp. quam Proclum sese suscepisse.

59. *Bassianus annos* IV *sedis a sua inthronisatione deducit.* — Fassus est quidem *Olympius*; sed se id vi et metu præstitisse affirmavit. Quare cum ab ea inthronisatione *Bassianus* quatuor episcopatus sui annos deduxerit, et *Basilius* post Memnonis mortem aliquot annis, aut saltem mensibus vixerit, verosimilius est, quatuor Bassiani episcopatus annos absolutos tantum esse anno CDXLVIII. Alexandrinus itaque et Antiochenus episcopi, qui Bassiani electionem comprobarunt, fuerunt *Cyrillus* et *Domnus*, non vero *Dioscorus*, et *Domnus*, ut perperam Lupus in Notis ad Concilium Chalcedonense existimavit. *Stephanus* uti Ephesiorum episcopus Concilio Constantinopol. anno CDXLVIII, et secundo Concilio Ephesino anno insequenti coactis, imo omnibus Actionibus Concilii Chalcedonensis, paucissimis exceptis, subscripsit, ut videre est in Actis præfatorum Conciliorum.

60. *Ex causa Bassiani episcopatus Flaviani initium non pendet.* — His expositis, respondendum ad argumentum ab Henschenio ex hac controversia deductum. Si XXIX Octobris anni CDLI jam effluxerant quatuor anni episcopatus *Bassiani*, inquit Henschenius, necessario XXIX Octobris anni CDXLVII jam is erat depositus atque expulsus, ante collatis sententiis *Leonis* papæ et *Flaviani*, uti etiam episcoporum Antiocheni et Alexandrini: quæ litterarum communicatio inter eos tam procul dissitos facta, ostendit *Flavianum* necessario ante XXIV Octobris anni CDXLVII diu episcopum fuisse, adeoque sanctum *Proclum* obiisse anno proxime elapso CDXLVI. Ita Henschenius. Verum ex dictis liquet, *Bassianum* anno CDXLVII aut insequenti post quatuor annos sedis integros episcopatu Ephesiensi dejectum fuisse, et *Stephanum* post eum Ecclesiam Ephesiorum quatuor annis, sive integris, sive utrinque incompletis rexisse. Porro fallitur vir eruditissimus in eo quod quatuor *Stephani* annos integros numerandos velit; cum is præscriptionem pro se non adduceret: ideoque nihil ad ejus causam faceret, quod quatuor suæ sedis anni completi, vel incompleti essent. Quare verum est, quod suo loco affirmavimus, sanctum *Proclum* ante annum CDXLVII ad Deum non migrasse.

61. *Origo pensionum Ecclesiasticarum.* — Ad num. 133. In Actione XII, secundum Baronium, aut XIV, secundum editiones hodiernas Conciliorum contentio fuit de episcopatu Perrhenorum, de qua anno CDXLV, num. 34, jam a nobis actum. *Athanasius* episcopus a suis accusatus dignitate motus fuerat, et *Sabinianus* in ejus locum ordinatus, per *Dioscorum* sede pulsus. Decretum autem fuit, ut *Sabinianus* episcopatu Perrhensi in provincia Euphratesia frueretur, ac dignitatem episcopatus haberet: « Et substitutus sit », inquit Concilium, « et pascatur sicut reverendissimus Antiochenorum Maximus secundum facultatem Perrhenorum sanctissimæ Ecclesiæ disposuerit ». Sabiniano igitur tribuitur coadjutoria cum futura successione; *Athanasius* quippe, qui in eodem episcopatu confirmabatur, nisi convinceretur, senex erat. Ubi obiter observabis, pensiones e beneficiorum Ecclesiasticorum fructibus delibatas, nullibi ante Concilium Chalcedonense memorari; quo etiam statutum est, ut *Bassianus* et *Stephanus* post exauctorationem alerentur Ecclesiæ Ephesinæ sumptibus, collatis ex ærario præfatæ Ecclesiæ. Hæ pensiones utrique concessæ ratione paupertatis, ad quam post exauctorationem redacti erant, et, ut loquitur Synodus, *nutrimenti gratia et consolationis.*

62. *Decretum de primatu sedis Constantinopolitanæ.* — A num. 134 ad 149. In Actione XV, postquam Constantinopolitanæ Ecclesiæ clerici petiere, ut de sede Constantinopolitana Patres aliqua constituerent, legati dixere, id sibi non esse in mandatis, judices vero pronuntiarunt rem esse Synodi, statimque ex ea discessere, et eos legati secuti sunt, ut in Actione XVI, secundum hodiernas editiones

narratur. Patres nihilominus utrisque absentibus complures canones condiderunt. Græci codices habent XXX, Latini XXVIII; ex quibus vicesimus octavus confirmat patriarchica privilegia a Concilio primo Constantinopolitano Ecclesiæ Constantinopolitanæ concessa, ut sc. primo post Sedem Romanam honore frueretur, jusque ac potestatem haberet in Thraciæ, Ponti, et Asiæ Diœceses, earumque metropolitas, et Barbarorum insuper episcopos ordinaret.

63. *Intercedunt legati Apostolici, et illud Leo improbat.* — Actione XVI et ultima *kalendis Novembris* habita, ut recte observat Baronius n. 137, postularunt legati Apostolici ut relegeretur canon de sede Constantinopolitana, se absentibus conditus. Eo recitato, cum omnium ferme Patrum subscriptionibus Lucentius Sedis Apostolicæ legatus judices interpellans dixit : « Primo gloria vestra perpendat, qua circumventione cum sanctis episcopis gestum sit, ut non conscriptis canonibus, quorum mentionem fecerunt, subscribere sint coacti ». Conclamarunt omnes : « Nemo coactus est ». Aetius Ecclesiæ Constantinopolitanæ archidiaconus legatorum oppositiones eludere conatus, ipsos convenit, ut Synodo coram exponerent, an id accepissent in mandatis, quod tam acri pertinacia præstabant. Legit Bonifacius hæc verba, ex diplomate legationis : Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari vel imminui, servantes omnibus modis, personæ nostræ in vobis, quos vice nostra transmisimus, dignitatem : ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis ». Quia vero de canonibus erat controversia, judices jusserunt, ut canones ab utraque parte proferrentur, quod postquam factum fuit, hi canonem iterum recensitum sua firmaverunt auctoritate, Patribus acclamantibus : « Hæc justa sententia. Hæc omnes dicimus, etc. » Sed reclamavit *Lucentius* Apostolicæ Sedis legatus, et postea sanctus *Leo* canonem illum XXVIII improbavit, qui et e numero canonum expunctus est a Græcis ipsis. Canones vero cæteros ejusdem Concilii tacito saltem consensu approbavit, eosque Ecclesia recepit universa. Porro Synodus Chalced. a DCXXX Patribus celebrata, hoc anno, ineunte mense Novembri absoluta.

64. *S. Auxentius archimandrita ad Synodum evocatus.* — A num. 154 ad 160. Sanctus *Auxentius* presbyter, archimandrita in Bithynia, cujus Vita ab auctore coævo scripta, recitatur in Actis SS. Bollandianis ad diem XIV mensis Februarii, in duplici apud Bythinos monte vixit primo e regione montis *Oxiæ*, decem circiter ultra Chalcedonem milliaribus, in partibus desertis, qui vicinos omnes montes altitudine longe superat, ubi postquam decem aut circiter annos commoratus esset, et convenissent episcopi in Concilio Chalcedonensi, ab illis et ab imperatore ad Synodum evocatus fuit, ut ei assentiretur, et cum sancta communicaret Ecclesia. Ad Synodum nonnisi vi coactus *Auxentius* venit, ne fieret auctor offensionis iis, qui nollent eam admittere. Soluta Synodo ad priorem montem redire noluit, sed in alium asperiorem, et altiorem, propiorem autem Ruffinianis, nomine *Siopa*, quo cum fratribus, cum quibus in priori monte versatus fuerat, cum canticis spiritualibus deductus est, et cellula, ubi sola fenestra erat, ad conveniendum eos, qui accedebant uti antea, inclusus fuit. Iis qui ad ipsum ex urbe Constantinopolitana, et ex aliis locis veniebant, erat valde mitis, quos ad relinquenda caduca, et inquirenda cælestia hortabatur, eisque certas preces præscribebat. Veste anachoretica plures ad perfectam vitam anhelantes induit. Cumque non paucæ virgines ad eum accederent, aut a parentibus adducerentur, ut vitæ monasticæ institutis initiarentur, brevi tempore congregatæ sunt plusquam septuaginta, quibus vir sanctus, jussit monasterium ædificari, dato eis habitu ad exercitationem virtutis plane accommodato, tunicis scilicet ex pilis contextis, et magnis quibusdam palliis, « adeo ut revereretur quispiam vel solum videns tantam tristitiam », inquit auctor Vitæ ejus, qui addit, eum animam Deo reddidisse *imperante Leone, Februarii mensis die* XIV. Antequam solitariam vitam amplecteretur, educatus fuerat in aula Theodosii imp. cooptatus inter milites, qui ex militiæ peritis exercitatisque præmii loco seligebantur, ut imperatorem in publicum prodeuntem comitarentur, magnaque amicitia cum sancto *Marciano* tunc laico sectæ Novatianorum et haud multo post unito Catholicæ fidei ac facto œconomo magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, de quo infra sermo, conjunctus fuerat.

65. *S. Auxentii spelunca sæculo nono a viris sanctis adhuc inhabitata.* — Mons ille, cui postea a sancto *Auxentio* nomen impositum, occupabatur adhuc per successionem a sanctis viris initio sæculi noni, quo *Stephanus* diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ scripsit Vitam sancti *Stephani junioris*, monachi et martyris, qui in spelunca ibidem inclusus per aliquot annos vixit eo tempore, quo *Leo Isaurus* in sacras imagines debacchabatur. Testatur auctor iste sanctum Stephanum cœnobium ibi condidisse, sancti Auxentii nomine insignitum, quod quidem, inquit, impius tyrannus hostili erga sanctum animo, « monasterio everso, Auxentii collem nuncupavit, quod et ad hanc diem ab ejus symmistis dictitatur ». Enumerat ibidem Stephanus diaconus Auxentii successores inter quos sanctum *Stephanum juniorem* sextum ordine fuisse dicit.

66. *Dioscori episcopi Alexandrini interitus.* — Ad num. 160. In Chronico Coptitarum patriarcharum legitur, *Dioscorum* postquam a Synodo Chalcedonensi episcopatu Alexandrino dejectus est, (cui *Proterius* substitutus) amandatum esse in insulam in Occidente constitutam, *annis septem* in ea moratum, mortuumque *die septima Tuti*, quarta nempe die mensis Septembris. Sed certum est, *Dioscorum Gangram* Asiæ Minoris civitatem deportatum esse,

illicque interiisse anno quadringentesimo quinquagesimo quarto. Sub illius enim anni coss. Leo ad Julianum Coensem episcopum Epistolam ordine cxi, a Quesnello ex Ms. codice Cardinalis Grimani publicatam, scripsit, in qua asserit, mortem *Dioscori* sibi ab eodem Juliano esse significatam, additque : « Auxiliante misericordia Dei, facilius est errantium speranda correctio, et efficacior erit prædicatio Evangelii, exstincto defensore mendacii ». Ea Epistola data *VIII idus Decemb. Actio et Studio UU. CC. coss.* anno sc. CDLIV. Expectationem sanctissimi Pontificis frustrati sunt Eutychiani, a quibus etiamnum hodie memoria *Dioscori* colitur.

LEONIS ANNUS 13. — CHRISTI 452.

1. *Marciani edictum vetans de fide disputationes et damnans hæresim Eutychianam, contra quam scribunt et multi.* — Sequenti anno Domini quadringentesimo quinquagesimo secundo, consulibus Herculano atque Sporatio (Asporatio), vicesima sexta Januarii Marcianus imperator pro firmitate Chalcedonensis Concilii sollicitus edidit sanctionem, ne cui amplius liceret publice de fide disserere ; cui quidem ejusmodi legitur indita inscriptio [1] :

« Imperatores Cæsares, Flavius Valentinianus pontifex, Germanicus inclytus, Alemannicus inclytus, Sarmaticus inclytus, tribunitiæ potestatis vicies septies, imperator vicies septies ; et Flavius Marcianus pontifex inclytus, Germanicus inclytus, Sarmaticus inclytus, Alemannicus inclytus, Francus inclytus, tribunitiæ potestatis vicies septies, imperator, consul semel. De prohibitis disputationibus a Christianis civibus Constantinopolitanis ». Ita inscriptio, quam quidem puto ab aliquo additam otioso, cum plurium mendaciorum arguatur. Etenim quid sibi vult tribunitia potestas vicies septies repetita in Marciano, cum eadem una cum annis augeretur imperii ? Undenam iste sibi comparavit, ut trium tantum annorum imperator, describeretur vicesimæ septimæ tribunitiæ potestatis? quam nonnisi cum imperio impertiri solitam, satis superius demonstravimus.

2. Rursum vero quomodo uterque inscribitur pontifex, cum is titulus (ut a nobis tertio tomo Annalium dictum est) defecerit in Gratiano ; qui primus, eo aliquando sicut a cæteris prædecessoribus usurpato sponte carere voluit? quem nec ab alio, nisi a Juliano Apostata, liquet esse resumptum. Sed et si titulos ex populis debellatis inspicias (ut de Valentiniano dicere prætermittamus) unde Marciano tot ex subjugatis populis tituli ? Possent forte hæc dissimulari, quod hæredes imperii iisdem uterentur titulorum insignibus, quibus prædecessores fuerant decorati, si reliqua sibi constarent. At recitemus ipsum edictum, quod ex parte descriptum in codice Justinianeo [1] mendosissime datum legitur sub consulatu Ricimeris, cum jam ante triennium ab eo consulatu ipse Marcianus, cujus est sanctio, ex humanis excessisset. Sunt autem hæc sanctionis verba.

3. « Tandem aliquando, quod summis votis atque studiis optabamus, evenit. Remota est de Orthodoxa Christianorum lege contentio. Tandem remedia culpabilis erroris inventa sunt, et discors populorum sententia in unum consensum concordiamque convenit. E diversis enim provinciis religiosissimi sacerdotes Chalcedonem venerunt juxta nostra præcepta ; et quid observari in religione debeat, perspicua definitione docuerunt. Cesset igitur jam profana contentio : nam vere impius atque sacrilegus est, qui post tot sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum reliquit. Extremæ quippe dementiæ est, in medio et perspicuo die commentitium lumen inquirere. Qui enim post veritatem repertam aliquid ulterius discutit, mendacium quærit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, vel alterius cujuslibet conditionis de fide Christiana publice turbis adunatis et advenientibus tractare conetur in posterum, ex hoc tumultus et perfidiæ occasionem requirens. Nam injuriam facit judicio religiosissimæ Synodi, si quis semel judicata

[1] Apud Conc. Chalc. Act. III.

[1] L. IV. C. de summa Trinit.

ac recte disposita revolvere et publice disputare contendit : cum ea quæ nunc de Christiana fide statuta sunt, juxta Apostolicas expositiones et statuta sanctorum Patrum trecentorum decem et octo, et centum quinquaginta, definita esse noscantur.

4. « Nam in contemptores hujus legis pœna non deerit : quia non solum contra fidem bene compositam veniunt, sed etiam cum Judæis et Paganis ex hujusmodi certamine profanant veneranda mysteria. Igitur si clericus fuerit qui publice tractare de religione ausus fuerit, a consortio clericorum removebitur ; si vero militia præditus sit, cingulo spoliabitur : cæteri etiam hujus criminis rei de hac sanctissima urbe pellantur, pro vigore judiciario etiam competentibus suppliciis subjugandi. Constat enim hinc hæreticæ insaniæ exordia fomitemque præberi, dum publice quidam disputant atque contendunt. Universi ergo, quæ a sancta Synodo Chalcedonensi statuta sunt, custodire debebunt, nihil posthac dubitantes. Hoc itaque nostræ commoniti serenitatis edicto, abstinete a profanis vocibus, et ulterius desinite de divinis disputare, quod nefas est : quia non solum divino judicio peccatum hoc (prout credimus) punietur, verum etiam legum et judicum auctoritate coercebitur. Datum Constantinopoli, VII kalendas Februarii, Sporatio viro clarissimo et qui fuerit nuntiatus conss. » Sed pro Sporatio, Patricius positus mendose est in Codice Justinianeo, cui collega additur Ricimeres. Scimus alios legere, pro Sporatio, Asporatium, sed perperam quidem, mea sententia : etenim in Actis [1] Matronæ Pergensis, cum de ejusdem consulis conjuge agitur, Sporatius idem reperitur nominatus : ita etiam in Actis Concilii Chalcedonensis : in Marciani vero Novella, Storacius, pro Sporatio, depravate legitur : et apud Theodoretum in Epistolis, Sporadius, æque mendose scriptus reperitur.

5. Verum quod ad edictum pertinet : cum vaniloqui adhuc obstreperent, et Eutychiani hæretici adversantes sacro Chalcedonensi Concilio turbas cierent, concitarentque tumultus ; idem imperator mense Martii aliam edidit sanctionem ad Vincomalum consulem designatum, cujus est exordium [2] : « Venerabilem Catholicæ Orthodoxorum fidei sanctitatem, etc. » Ad finem vero hæc de factiosis et inquiete agentibus : « Verum sicut manifesta ratione cognovimus, non desinunt quidam in eadem perversitatis insania permanere, et publice de religione contendere, populis adunatis, et mysteria divina, Judæorum Paganorumque sub obtutibus publicare et profanare : quæ rectius delenda sunt, quam inquirenda. Oportuerat quidem in eadem pertinacia consistentes statuta dudum animadversione compesci ; ut pœna corrigeret, quos reverentia jussionum emendare non potuit. Verum in hoc secuti consuetudinem nostram, noscentes præ omnibus quod Divinitas pietate lætetur, pœnam nocentium credidimus differendam, iterata hæc sancientes nostræ clementiæ jussione, ut in futurum a prohibitis omnes abstineant, nec conventicula colligant super religione certantes : quia in hujusmodi perversitate et vanitate detecti, et statutas dudum suscipient pœnas, et judiciario motu (prout religiosis temporibus convenit) punientur. Oportet enim Chalcedonensem Synodum sequi, in qua omnibus diligenter quæsitis, ea definita sunt, quæ pridem tres prædicti cœtus Apostolicam fidem secuti omnibus servanda tradiderunt civibus Constantinopolitanis ». Hæc Marcianus primo hujus anni tempore sancivit. Sed quidem haud proficue abstinuit a mulctandis severa animadversione hæreticis : quæ enim impuniti ausi fuerint, paulo post dicturi sumus. Illud sane plurimis exemplis satis perspectum est factum, nunquam profuisse fidei Catholicæ clementiam principum in remittendis culpis ab hæreticis perpetratis : ea enim abusi semper illi evasere deteriores.

6. Sic igitur tum episcoporum sententia, tum imperatoris sanctionibus damnata est cum auctore suo et sectatoribus ejus Eutychiana hæresis, adversus quam complures Orthodoxi scriptores iisdem temporibus stylum exeruere : nam præter S. Leonem Romanum Pontificem scripserunt adversus eam Mochinus Mesopotamius presbyter Antiochenus, necnon Isaac presbyter itidem Antiochenus, Samuel presbyter Edessenus, et Theodoretus episcopus Cyri, ut, qui de his singulis scribit, Gennadius tradit. Sed et qui postea de tribus capitulis tractatus elaborarunt pro Concilio Chalcedonensi, iidem Eutychianam hæresim acerrime insectati sunt.

7. *S. Leo promulgat in Occidente Synodum Chalcedonensem.* — Sed ut anni hujus, quæ reliquæ sunt, res gestas prosequamur : hoc item anno sanctus Leo Romanus Pontifex, simul ac exemplaria rerum in Synodo Chalcedonensi gestarum Romam allata percepit ; provinciis Occidentalis Ecclesiæ nota facere studuit, quæ in œcumenico Concilio de fide Catholica decreta essent. Inter alios autem ad episcopos Galliarum provinciæ Narbonensis hæc breviter scripsit [1] :

8. « Impletis per misericordiam Dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea Orientali Synodo præsederunt, quæ vota retulere, significo : confirmatam Catholicam fidem et glorificatam Apostolicæ prædicationis triumpho, quo etiam hi qui ad deviandum vel seducti fuerant, vel impulsi, recepta veritatis luce lætantur. Siquidem omnes Domini sacerdotes in una sententia, sancto Spiritu docente, consensere. Et de sacramento Dominicæ Incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebræ erroris ablatæ sunt, ut in uno Domino nostro vero Dei et hominis Filio, nec de humanitatis ambigatur na-

[1] Apud Metaph. die VIII. Novemb. — [2] Extat in fine Act. III. Conc. Chalc.

[1] Leo, Ep. XCIV.

tura, nec de Deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris auctores, qui indignos se Dei gratia judicantes, correctionis uti remediis noluere, qualis sit lata sententia, exemplaria quæ misimus, edocebunt, ut agnoscat vestra dilectio, fratres carissimi, in sancto examine divinum non defuisse judicium, quo et vindicta retributa est obduratis, et pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi». Hactenus Epistola, quæ missa ad alias metropolitanas Ecclesias fuit Circularis communis omnibus provinciis. Cæterum privatas alias litteras dedit ad Gallicanos hoc ipso item anno kalendis Februarii, quarum est exordium [1]: « Optassemus quidem fraternitatis vestræ litteras, etc. »

9. *Leo dat litteras objurgatorias Anatolio ob primatum præsumptum sedis Constantinopolitanæ, eodemque argumento scribit ad Marcianum et Pulcheriam.* — Pervenerunt inter hæc Romam ad S. Leonem papam legati missi Constantinopoli cum litteris Anatolii et imperatoris atque Pulcheriæ Augustæ, Lucianus episcopus, et Basilius diaconus, prosecuturi causam primatus sedis Constantinopolitanæ Ecclesiæ, clanculo (ut vidimus) in Synodo decreti, rogaturique ut ipse Pontifex præberet assensum. His susceptis, et acceptis idem S. Pontifex quæ Synodalibus litteris scripta erant a sacrosancto Concilio Chalcedonensi, in quibus post alia de fide Catholica confirmata, ea de primatu erant; probe sciens illa cuncta per Anatolium ejus sedis episcopum esse curata, ad ipsum rescribens eumdem acriter objurgavit, quod inconcessa tentasset: et post nonnulla, cuncta quæ præter canones ab eo usurpata essent, his verbis exprobrat [2]: « Post illa itaque ordinationis tuæ non inculpata principia (quod scilicet a Dioscoro, deposito Flaviano, ordinatus esset) post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibimet contra canonicam regulam vindicasti: doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sanctissimas Nicænorum canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, et Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit: ut his locis juri tuo subditis, omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis et nunquam ante tentatis ita præveniris excessibus, ut sanctam Synodum ad exstinguendam solum hæresim et confirmationem fidei Catholicæ studio Christianissimi principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, et ut conniventiam suam tibi dedat, impellas: tanquam refutari nequeat, quod illicite voluerit multitudo; et illa Nicænorum canonum per sanctum vere spiritum ordinata conditio in aliqua unquam sit parte solubilis.

10. « Nulla sibimet de multiplicatione congregationis Synodalis Concilia blandiantur: neque trecentis illis decem atque octo, quantumlibet copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat, vel præferre; cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica judicia celebrentur, omni pæne auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Nimis ergo hæc improba, nimis sunt prava, quæ sanctissimis canonibus inveniuntur esse contraria. In totius Ecclesiæ perturbationem superba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali; ut fratres in fidei tantummodo negotium convocatos, et definitione ejus causæ quæ erat curanda perfunctos, ad consentiendum sibi aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim fratres nostri ab Apostolica Sede directi, qui vice nostra Synodo præsidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, aperte reclamantes, ne contra statuta Nicænæ Synodi præsumptio reprobæ novitatis assurgeret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in Epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare. In quo eos quidem multum mihi hæc scribendo commendas; sed te ipsum, quod eis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas, superflue non concedenda appetens, et insalubriter contraria concupiscens; quæ nullum unquam potuerunt nostrum obtinere consensum.

11. « Absit enim a conscientia mea ut tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur; ac non potius et meo, et omnium qui non alta sapiunt [1] sed humilibus consentiunt, opere (ope) subruatur. Sancti illi et venerabiles Patres qui in urbe Nicæa sacrilego Ario sua cum impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt; et si quid usquam aliter quam illi statuerunt, præsumitur, sine cunctatione cassatur: ut quæ ad perpetuam unitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum quæ ad bonum sunt commune præfixa: et manentibus terminis, quos constituerunt Patres, nemo in jus tendat alienum; sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit, in latitudine se charitatis exerceat, cujus satis uberes fructus Constantinopolitanus potest antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quam si spiritu ambitionis infletur.

12. « Noli, frater, altum sapere, sed time, et Christianissimorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste: quibus certum habeo modestia te magis quam elatione placiturum. Persuasioni enim tuæ in nullo penitus suffragatur quorumdam episcoporum ante sexaginta (octoginta), ut jactas, annos facta subscriptio nunquamque a prædecessoribus tuis ad Apostolicæ Sedis transmissa notitiam; cui ab initio sui caducæ, dudumque collapsæ, sera nunc et inutilia sub-

[1] Leo, Ep. LII. — [2] Leo, Ep. LIII.

[1] Rom. XII.

jicere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata præberet. Memento quid Dominus [1] ei qui unum de pusillis scandalizaverit comminetur. Et sapienter intellige, quale sit judicium Dei subiturus, qui tot Ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim, ita me dilectione universæ fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his quæ contra se poscit, assentiam; possisque evidenter agnoscere, me dilectioni tuæ benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis te Ecclesiæ perturbatione contineas.

13. « Non convellantur provincialium jura primatuum, nec privilegiis antiquitus institutis metropolitani antistites fraudentur. Nihil Alexandrinæ sedi, ejus quam per S. Marcum Evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis; nec, Dioscoro impietatis suæ pertinacia corruente, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum, prædicante beato Apostolo Petro [2], Christianum nomen exortum est, in paternæ constitutionis ordine perseveret; et in gradu tertio collocata, nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes. Et magnus unicuique honor est integritas sua. Quæ cum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanæ urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam, et defensionem paterni canonis, exemplum probitatis multi habeant sacerdotes? Hæc tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo, ut deposito ambitionis desiderio, spiritu potius ferveas charitatis, etc. » Vidisti, lector, et quam perspicue, unus fuisse Romani præsulis irrita reddere, quæ sexcenti et triginta constituissent una simul episcopi, et imperatores atque senatus expetiissent, obtentaque firmassent?

14. Eadem quoque die, qua data est hæc Epistola, undecimo kalendas Junii, sub dicto Herculani consulatu, ad Marcianum imperatorem idem sanctus Leo eadem ex causa scripsit Epistolam [3], ubi post congratulationem de propulsata una cum hæreticis hæresi, et fide Catholica stabilita, hæc ambitiosa de Anatolii temeraria præsumptione: « His autem, propter quæ tanta facta est congregatio sacerdotum, bono et optabili fine compositis, miror et doleo, quod pacem universæ sanctæ Ecclesiæ divinitus reformatam ambitionis rursus spiritus inquietet. Quamvis enim necessarie sibi frater meus Anatolius consuluisse videatur, ut ordinatorum suorum errorem deserens, in assensum Catholicæ fidei salubri correctione transiret; custodire tamen debuit, ut quod vestro (nostro) beneficio noscitur consecutus, nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim vestræ fidei et interventionis habentes intuitum, cum secundum suæ consecrationis auctores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quam justiores esse voluimus; quo perturbationes omnes, quæ operante diabolo fuerant excitatæ, adhibitis remediis leniremus: quæ illum modestum magis quam immoderatum facere debuere ». Hæc sanctus Leo: eo quod, cum esset deponendus Anatolius, qui cum Dioscoro sectatus fuerat Eutychianam hæresim, et vitiose atque tyrannice per Dioscorum fuerat in locum S. Flaviani subrogatus: abdicata hæresi, precibus imperatoris indulserat bono pacis ipse sanctus Leo, ut remaneret Constantinopolitanus antistes: non enim alterius quam Romani Pontificis erat dispensare, ut tot aspersus sordibus homo sederet episcopus. Subdit vero hæc sanctus Leo:

15. « Qui etiam si præcipuis meritis, optimoque judicio legitime fuisset ac solemniter ordinatus; contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra sancti Spiritus instituta, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adjuvari. Apud Christianum et vere religiosum, vereque Orthodoxum principem loquor. Multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat (sicut optamus) Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum sæcularium, alia divinarum; nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla constructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit prædictio, quod vestræ pietatis auxilio, et mei favoris assensu, episcopatum tantæ urbis obtinuit: non dedignetur regiam civitatem, quam Apostolicam non potest facere Sedem: nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri.

16. « Privilegia enim Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen, Spiritu Dei instruente, sunt conditæ, me (quod absit) connivente, violentur; et major sit apud me unius fratris voluntas, quam universæ domus Domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram Ecclesiasticæ studere concordiæ, et his quæ pacificæ congruunt veritati piissimum præstare consensum; precor et sedula suggestione vos obsecro, ut ausus improbos unitati Christianæ pacique contrarios ab omni pietatis vestræ abdicetis assensu; et fratris mei Anatolii nocituram sibi, si perstiterit, cupiditatem salubriter comprimatis: ne ea quæ vestræ gloriæ temporibus inimica sunt cupiens, major suis velit esse prioribus, etc. » Ad finem vero: « Convenit, inquit, fidei vestræ, vel gloriæ, ut sicut hæresis Deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur. Agite quod et Christianæ est pietatis et regiæ, ut prædictus episcopus pareat Patribus, consulat paci, neque sibi æstimet licuisse, quod Antiochenæ Ecclesiæ sine ullo

[1] Matth. xviii. Marc. ix. — [2] Act. xi. — [3] Leo, Ep. lv.

exemplo contra statutum canonum episcopum ordinare præsumpsit : quod nos amore reparandæ fidei, et pacis studio, retractare cessavimus ». Hæc et alia ingerens, ad postremum legatos ab imperatore missos excusat, quod per eos non steterit, quominus eam causam sedulo pertractarint; sed quod esset injusta, nihil potuisse opera sua consequi.

17. Scripsit idem sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam eodem quoque argumento Epistolam [1] eodem pariter die et consule. Est ejus exordium : « Sanctis et Deo placitis clementiæ vestræ studiis, etc. » eadem quæ superius ingerens, cassare se et irrita penitus reddere testatur, quæ per Synodum de primatu Constantinopolitanæ sedis essent, Anatolio instigante, decreta : nam post multa, hæc ad finem : « Consensiones vero episcoporum et sanctorum canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestræ fidei pietate, in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Patri Apostoli generali prorsus definitione cassamus ». Hæc S. Leo, magnis resistens animis, infringensque quicquid Anatolius tanto conatu œcumenicæ Synodi perficere nisus erat : plane docens, super arenam erigere molem, qui absque Apostolicæ Sedis, in qua est firma petra, consensu, ædificium construit.

18. At quid Anatolius, cum ipsius Romani Pontificis litteras accepisset? Homo fraudulentus occultavit quidem eas, utpote quæ suam ipsius decantarent junctam cum ambitione nequitiam : sed et (quod deterius est) illud in scandalum plurimorum sparsit in vulgus, Leonem Romanum Pontificem minime recepisse Chalcedonense Concilium. Hæc quidem hoc anno transacta sunt, reliqua vero anno sequenti, de quibus suo loco dicendum. Vidisti hominem ambitionis facibus æstuantem, in quod discrimen Catholicam fidem inducat, dum nova ea excogitata calumnia, cuncta, quæ in sacrosancto Concilio adversus hæreses essent decreta ac stabilita, contradictione Romani Pontificis, nullius esse vigoris, sed irrita plane reddita proclamaret, ipsumque Pontificem prævaricatorem constitueret et proditorem, dum quæ essent credenda scripsisset, et eadem, non recipiendo Concilium, condemnasset. Sed veritas tandem redarguit impostorem.

19. *Electo Proterio episcopo Alexandrino, maximæ a faventibus Dioscoro turbæ excitantur, quas compescere nititur Marcianus.* — Quid vero hoc anno Alexandriæ actum sit in electione novi ejus civitatis episcopi, dicamus : atque in primis quæ habet Liberatus diaconus, qui ait [2] : « Reversi sunt autem, relegato Dioscoro, Alexandriam qui cum eo venerant episcopi et clerici, Athanasius Busirios episcopus, et Nestorius Phlagoneos, et Auxonius Sebennitensis, et Macarius Chabasenensis, qui consederant in Chalcedone, et anathematizaverunt Eutychetem et ejus dogma cum Dioscori damnatione, Epistolam papæ Leonis subscribentes, ut cum omnium civium voluntate eligerent ordinandum episcopum, sacris ad hoc litteris præcedentibus ad Theodorum tunc Augustalem. Collecti sunt ergo nobiles civitatis, ut eum qui esset vita et sermone pontificatu dignus eligerent : hoc enim et imperialibus sanctionibus jubebatur. Cumque super hoc multa dubitatio præcessisset, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioscoro quippe vivente : novissime in Proterium universorum sententia declinavit; cui et Dioscorus commendavit Ecclesiam, qui et eum archiepiscopum fecerat. Ordinatus est ergo Proterius, præsentibus supra memoratis episcopis, qui Synodo (ut dictum est) subscripserunt, et inthronisatur ». Hactenus Liberatus.

20. De seditionibus vero tunc in populo excitatis ista habet Evagrius [1] : « Proterio in sede episcopali collocato, maximus tumultus et pæne intolerabilis a populo variis æstuante sententiis cietur. Nam ut istiusmodi rebus evenire solet, alii Dioscorum reposcere, alii partibus Proterii firmiter adhærescere cœperunt; adeo ut clades ingens, eaque certe insanabilis inde nasceretur. Nam Priscus Rhetor scribit, præfectum Thebaidis eadem tempestate venisse Alexandriam, vidisseque populum uno consensu contra magistratus impetum fecisse, jecisseque lapides in militum copias, quæ seditionem comprimere studebant; atque milites vi coegisse in templum, quod olim Serapidis dicebatur, confugere; tum populum cucurrisse eo, templum expugnasse, militesque vivos ignis concremasse incendio. De quibus rebus cum certior factus esset imperator, militum recens ad eam rem lectorum duo millia illo misisse; quos adeo secundo vento et prospera usos navigatione, ut sexto post die Alexandriam appellerent.

21. « Deinde cum milites petulanter in uxores et filias Alexandrinorum insultarent, cladem posteriorem priorem sua acerbitate pæne obscurasse. Postea populum in circo congregratum orasse Florum, qui præsidiorum militum gessit præfecturam et civilem urbis administrationem tenuit, uti ipsis frumenti congiarium, quod illis ademerat quin etiam balnea, spectacula, et alias denique res, quæ propter tumultuosam ipsorum seditionem ablatæ fuerant, curaret reddendas : Florum autem populi impetum, cum coram adesset, sua cohortatione cohibuisse, pariterque seditionem ad tempus sedasse ». Quæ vero post hæc contigerint, suo loco dicemus. Sed quid inter tot turbas concitatas suæ electionis causa Proterius? Audi Liberatum : « Multa, inquit, pericula Proterius passus est, ita ut militari pro custodia indigeret auxilio, plurimo tempore sui pontificatus, et usque ad mortem Marciani imperatoris inimicorum manus valuit evadere ». Sedatis autem utcumque rebus, scripsit Proterius, ex more, anno sequenti litteras de sua ordinatione ad Leonem Romanum Pontificem : agemus de eis suo tempore.

22. Vix credat aliquis, quanta possint populi

[1] Leo, Ep. LV. — [2] Liberat. diac. in Brev. c. XIV.

[1] Evagr. l. II. c. 5.

studia et factiones, præsertim apud Ægyptios : quorum in ciendis turbis levitatem, in altercando crudelitatem, et summam animi obstinationem ac pertinaciam in prosequendo quod semel sive injuste susceperint defendendum, absque delectu boni vel mali, veri vel falsi ; cum etiam Gentiles omnis generis scriptores testata hæc sæpe reliquerint, nosque eorum sententias ex parte pro temporis opportunitate et rerum gestarum occasione superius recitaverimus ; certe id maxime præsens declaravit exemplum. Quis credere posset, quod adeo deforme monstrum, in quo monstra omnia in unum poterant videri conjuncta, utpote in quo schisma, hæresis, innumera sacrilegia, rapacitas incredibilis, turpitudo inenarrabilis, incomparabilis superbia, crudelitas ineffabilis cum aliis omnibus vitiis altis essent fixa radicibus : Dioscorum dico semel hoc tempore cœptum defendi a stultissimo vulgo eumdem indesinentibus officiis et studiis frequentatum, ac sublimatum, religioso etiam cultu sanctorum (proh scelus!) ejus posteri fuerint venerati ; et usque in hanc diem idem perseverarit in Christianorum Alexandrinorum et Ægyptiorum fæce delirium, ut Dioscorum velut sanctum colerent, idque adeo pugnaci studio, ut parati essent millies mori potius, quam dicere anathema Dioscoro ? Vides in quas palpabiles et horribiles tenebras a principe tenebrarum immissas offendant incauti, qui operibus tenebrarum a luce Catholicæ fidei recesserunt, et a Petri cathedra, unde et originem acceperunt, et a petra e qua præcisi erant, sese penitus divulserunt.

23. At sero licet, tandem hoc ipso anno, quem numeramus Domini millesimum quingentesimum nonagesimum quartum ab Ecclesia Alexandrina universaque Ægypto solemnis missa est legatio Romam ad Clementem Octavum Roman. Pontificem qua se expetere Catholicam fidem et Apostolicæ Sedis communicationem quam avidissime illi cupere significarunt. Missos autem ad hoc munus obeundum legatos ipsos duos monachos Macarianos, et cum ipsis profectum archidiaconum Ecclesiæ Alexandrinæ idem Pontifex benigne excepit, munifice alit, atque paterne fovet : qui Catholicam fidem profitentes, Dioscorumque damnantes, ut id ipsum ab eis a quibus sunt missi præstetur, internuntio litterarum exspectant. Faxit Deus, ut qui ista scribentes dolemus eorum lapsu atque ruina, pariter et reparatione lætemur. At jam quæ inchoatæ tragœdiæ sunt reliqua, prosequamur.

24. Qualem autem ruinam, quantamve jacturam secum invexerint non in sæculares tantum homines, sed et in Ægypti monachos ejusmodi pro Dioscoro studia concitata, vix credi potest. Atrocius est sane bellum, quod per homines nullis aliis curis implicitos atque distractos constari et exerceri solet, quam per illos qui sæcularibus molestiis jugiter tenentur obsessi. Porro hæc de monachis, quæ suis locis dicentur, manifeste declarant. Cæterum qui optimi, atque Christianissimi principis specimen in omnibus edidit Marcianus, ita per milites curavit Alexandrinos seditiosos coercere, ut tamen et salutis ipsorum animarum sedulam curam non prætermiserit. Misit enim ad eos Joannem Decurionem, virum maxime pium atque disertum, qui cum aliis magistratibus sacrosanctæ Synodo Chalcedonensi præsens fuerat ; ut eos quæ essent Catholicæ fidei in Concilio constituta faceret certiores : prudenter quidem laicum hominem sibi ad opus legavit, quod sciret populum Alexandrinum episcopos omnes aversari Catholicos ; adeo ut potius irritamentum fuisset ad iras, quam ad pacem conciliandam fomentum, si ad eos aliquem episcoporum misisset. Dedit idem ad ipsos Epistolam, qua eos conatus est ad mansuetudinem revocare, reddereque veritatis amplectendæ cupidos atque concordiæ studiosos : insinuans illud in primis, nihil novi in Concilio Chalcedonensi esse sancitum, sed omnia secundum Nicænæ fidei regulam, juxta Alexandrinorum episcoporum sententiam Athanasii, Theophili, atque Cyrilli, esse decreta : adeo ut refragari velle Synodo idem esset quod suis ipsorum doctoribus adversari. Ad finem vero Epistolæ ista habet [1] :

25. « Hæc igitur et nunc agnoscentes, si qui forsitan estis adhuc falsitate decepti, ad veritatem recurrere festinate, nefandis vosmetipsos et canonibus contrariis collectionibus abstinentes ; ne super hoc quod animas vestras perditis, etiam legali castigationi subdamini. Unite vos omnes sanctissimæ et Catholicæ Orthodoxorum Ecclesiæ, quæ una est, sicut et venerabiles definitiones Patrum nos docent. Hoc enim agentes, animam quidem vestram salute donabitis ; Deo vero cunctorum quæ sunt placita facietis ; sed etiam nostræ tranquillitati commendantes, ejus cura fruemini. Propterea siquidem et Joannem Decurionem eligentes misimus qui certissime valeat ea quæ de fide sunt explanare : nam et sanctorum episcoporum universali Concilio interfuit, et universa quæ gesta sunt clare novit ; ut per omnia satisfactione suscepta, hi qui (quod non credimus) adhuc dubitant, tandem aliquando ad veram et immaculatam fidem remeare festinent ». Hæc Marcianus imperator ad Alexandrinos. Quid autem hic effecerit, non liquet : sed certum est illud, Alexandrinos magna ex parte diu esse tumultuatos, et schismate fuisse ab Ecclesia Catholica omnino divisos, de quibus hæc Damascenus [2] :

26. « Ægyptii, qui iidem Schematici, et Monophysitæ vocantur, specioso titulo libri legis qui Chalcedone probatus erat, a vera Ecclesia defecerunt, Marciano, et Valentiniano imperatoribus. De cæteris rebus cum Ecclesia consentiunt. Hi autem ob studium suum erga Dioscorum Alexandrinum, qui in Chalcedonensi Concilio, ut Eutychetis decretorum defensor de gradu honoris motus fuerat, Concilio interfuerunt ; tumque sexcenta crimina, quæ in eis inerant, contra ipsum Concilium confinxerant. Horum principes fuerunt Theodosius Ale-

[1] Epist. I. in Epistolis virorum illustr. pro Conc. Chalced. — [2] Damasc. de hæres.

xandrinus, a quo Theodosiani, et Jacobus Cyrus, a quo Jacobitæ sunt nominati, conscii defensores et propugnatores ». Hæc Damascenus. Quæ autem subdit de Severo, longe postea contigerunt : sed et quem nominat Theodosium, diversus ab eo fuit, de quo modo dicturi sumus.

27. *Theodosii pseudomonachi Hierosolymæ sedem invadentis, et plures monachos Eudociamque in errorem inducentis facinora et clades in Palæstina, quem sanctus Euthymius confundit.* — Maximi quoque tumultus Palæstinam incessere concitati a pseudomonachis Eutychianis, qui hoc tempore magnas ob Concilium Chalcedonense turbas excitantes, in suam ipsorum sententiam quamplurimos seduxere. Rem gestam Evagrius ita narrat[1] :

« Interea monachi, qui solitudinem in confiniis Hierosolymorum sitam incolebant, minime pacato et tranquillo animo fuere. Nonnulli enim eorum qui Concilio interfuissent, et ab ejus decretis penitus dissentirent, veniunt in Palæstinam de fide prodita conquesturi : et alios monachos ad seditionem incendere excitareque cœperunt. At cum Juvenalis ad sui episcopatus sedem revertisset, et vi compulsus ab illis adversariis qui illum in contrariam sententiam trahere nitebantur, suam ipsius sententiam refellere detestarique, ad urbem usquedum vixit imperator confugisset; qui Chalcedonensi Concilio (ut supra diximus) refragabantur, in unum coacti, in die sancto festi Resurrectionis, Theodosium qui maxime omnium concilium illud perturbasset, quique primus illos de eo certiores fecisset, designant episcopum : de quo postea monachi in Palæstina scripserunt ad Aclisonem (Ascisonem), quod a suo proprio episcopo in maleficiis deprehensus expulsus fuit e monasterio; et quod dum forte Alexandriæ versabatur, adhæserat Dioscoro, et multis, utpote seditiosus, verberibus dilaceratus, cameloque maleficorum more impositus, circa urbem ductus fuerat ». Hujusmodi plane infamia hominem laborantem Eutychiani habuere ducem. Sed subdit : « Ad istum multi ex urbibus Palæstinæ accedentes, effecerunt, uti ipsis ab eo designarentur episcopi : inter quos Petro ex Hiberia orto episcopatus Majumæ prope Gazam donatus fuit ». Hæc ipse. Quæ autem addit de Theodosio ex Palæstina Constantinopolim jussu imperatoris per milites ducto (si vera sunt) ea post sequentem annum contigere, ut colligere facile est ex sancti Leonis papæ litteris, de quibus suo loco dicendum erit. Horum Palæstinæ tumultuum mentio habetur in Actis Danielis Stylitæ, quorum causa idem cupiens ad sancta invisenda loca pergere, fuit a proposito revocatus, utpote quod non sine vitæ periculo hoc tempore illuc accedere Catholicis fas esset. Ex quibus quidem Acta illa satis veritati concinna cognosces.

28. At præter hæc quæ de nefando Theodosio dicta sunt, alia plura ex diversis auctoribus collegimus, et sane luctu dignissima. Etenim flamma ab ejusmodi impostore semel incensa, universam ferme Orientalem Ecclesiam longe lateque combussit, quæ nec per longum temporis spatium exstingui potuit : ea namque perturbatione accidit, ut veluti cribatione quadam, qui vere essent monachi Dei cultores, qui vero sub monastico habitu laterent lupi rapaces, fuerit signis perspicuis demonstratum; apparueritque quos semel sua nigredine imbuisset monachos hæresis, hos omnes turpiores cunctis facinorosis hominibus evasisse : tales enim eorum profectus esse solent : ut non mireris, si nostri temporis itidem apostatas monachos in hæresim lapsos audias cognitos esse omnium scelestissimos. Sed age jam cœpta semel de Theodosio pseudomonacho historiam prosequamur. Nicephorus enim ex antiquioribus monumentis ab ejus episcopatu sic exorditur enarrare[1] :

29. « Hic, inquit, Theodosius, Eudocia Augusta, quæ adhuc in vita erat, in partes suas rapta, et sodalitate monachorum omni sibi conciliata, prædonis et sanguinarii hominis more, quod Juvenalis (sicut diximus) Constantinopolim petierat, Hierosolymorum thronum occupavit, adjutoribus ea in re usus, qui Synodi constitutionibus adversabantur, et Eudociæ gratificabantur ». Hæc enim post Theodosii imperatoris obitum Hierosolymam se contulerat, ibi vitam a strepitu quietam tranquillamque ductura : sed contrarium plane accidit; etenim molestissimam eam reddidere, qui ipsam in Eutychianam hæresim captivam duxerunt : semel enim in alterius et deterioris partis factionem se implicans, in turbas maximas et ærumnas, innumerosque se laqueos conjecit imprudens. Sed pergit Nicephorus de Theodosio : « Cum episcopi nondum e Synodo reversi fuissent, alios ipse delectos in urbes quasque misit : Severianum autem Scythopolis episcopum, quod malevolentiæ illius suffragari nollet, oppido exactum interemit ». Recepti vero inter sanctos martyres Severiani episcopi vicesima prima Februarii elogium anniversaria memoria cantat Ecclesia[2]. Subdit auctor :

30. « Magnam quoque persecutionem movit in civitate sancta adversus eos qui communicare cum eo nolebant : quosdam namque tormentis cruciavit, aliquibus substantiam ademit, aliorum ædibus ignem injecit : ita ut urbs a Barbaris capta videretur ». Et inferius : « Athanasius quidam in diaconorum ordinem cooptatus, in media Ecclesia Hierosolymis cum multa dicendi libertate, iniquitatis abominatione throno sanctissimo insidente, vocem illam præclaram emisit : Desine, Theodosi, tantam cædem committere : desine Christo bellum inferre, et gregem ejus in prædonum morem e divino ovili ejicere : et aliquando tandem benevolentiam erga verum germanumque pastorem nostrum cognosce. Hæc cum diceret, a satellitibus Theodosii arreptus, et ex ecclesia raptus est; atque insolentis petulantiæ et cruciatuum genus omne propter Christum per-

[1] Evagr. l. II. c. 5.

[1] Niceph. l. XV. c. 9. — [2] Rom. Martyrol. XXI. Febr.

pessus, et flagellis multis concisus, postremo etiam ferro vitam amisit. Cadaver ejus ex pedibus per urbem omnem raptatum, canibus tandem in escam projectum est ». Cujus pro Catholica fide susceptæ coronæ quinta Julii dies fuit perpetuæ memoriæ consecrata [1]. Sed pergit ille :

31. « Porro Dorotheus, qui Palæstinam provinciam ab imperatore acceptam administrabat, et tam apud Moabitidem : bello adversus Barbaros occupatus erat, ubi ea quæ sic in urbe gerebantur, cognovit : celeritate summa cum exercitu forti, rebus præsentibus consulturus, accurrit. Cæterum Theodosii et Eudociæ satellites, portis clausis, non prius eum admisere, quam eis pollicitus esset, se quoque ad partes eorum defecturum, sicuti monachorum omnium ordo, et universæ civitatis multitudo fecisset. Ita menses viginti exitiosus Theodosius tyrannidem in sede Hierosolymitana exercuit. Quam rem postquam Marcianus intellexit, a Dorotheo ille ejectus est : quem is capere quidem (sic enim imperatoris præceperat jussio) conatus est; sed id ab eo fieri non potuit, propterea quod pestis illa (nempe Theodosius) in Sina montem profugerat. Quam ob causam plurimi qui partibus ejus faverant, tormentis subditi sunt, non plebei tantum homines, sed etiam qui propter habitum in monachorum ordinem censi fuerant ». Hucusque Nicephorus de rebus Theodosii pseudoepiscopi Hierosolymitani, qui per menses viginti illam occupavit sedem : ex cujus plane temporis calculo colligitur, hoc anno ipsum se in eam sedem intrusisse, mansisse vero usque ad anni sequentis finem : quibus satis consentiunt quæ sanctus Leo ait : post sequentem annum fugato sed illius invasore, liberum fuisse Juvenali suam, e qua fugerat, repetere Ecclesiam. Discrepat autem ab Evagrio Nicephorus, dum ille de Theodosio ait jussu imperatoris ductum esse captivum Constantinopolim; iste vero illum fugam arripuisse; cui magis inhæremus.

32. Quid præterea, antequam Theodosius fugaretur, egerit in Palæstina, quæve transacta fuerint inter ipsum et sanctum Euthymium spectatæ sanctitatis virum, et quomodo tandem ipsa Eudocia Augusta in hæresim infeliciter lapsa ad meliorem frugem per eumdem virum Dei fuerit restituta, audiamus a Cyrillo ejusdem Euthymii discipulo quam fidelissime conscriptam historiam, quam his verbis aggreditur [2] : « Postquam autem Euthymius illa legisset, et quæ scripta erant a sacro Concilio Chalcedonensi recte se habere invenisset, et concordare rectæ fidei veritatis : pervasit repente fama totam solitudinem, quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedonensem. Hoc autem omnes prope modum monachos ad eam attraxisset, nisi quidam Theodosius habitu quidem monachus, moribus vero præstigiator importunissimus, et mente corruptissimus, veniens in Palæstinam, cum de dicta Synodo quædam improbe confinxisset, quod everteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem, vel potius revocaret dogma Nestorii; cepisset Eudociam, quæ tunc versabatur in Palæstina. Per ipsam autem induxit omnes monachos; et deinde etiam sedem Hierosolymitanam inverecunde (o justitia!) et imprudenter invadit : et cum ex potestate accepisset facultatem, bellum gerit adversus divinos canones et leges : hincque factum est, ut homines probi et moderati a sedibus et sacris expellerentur, et nonnulli etiam ab eo interimerentur, et manus sceleratas Pontificum sanguine (proh dolor!) pollueret : malefici autem et præstigiatores et pestes, et carceribus potius digni quam sedibus, sacrorum interpretes crearentur, et sacerdotes, et apud hunc sceleratum et exitiosum hominem magnam assequerentur potentiam.

33. « Cum vero ipse sic haberet omnes monachos a se pendentes, et eos duceret quo vellet, ii soli qui magni erant sectatores Euthymii, fugiebant ejus communionem tanquam aliquod scelus et piaculum. Quoniam autem eum quoque tentabat impius Theodosius et ad se accersebat, illo ne ipsius quidem sermonem audire sustinente; mittit ad eum legationem, Elpidium et Gerontium, quorum unus quidem magni Passarionis, alter autem beatæ Melaniæ monasterii erat successor, rogantes, ut si ad ipsum venire nollet, conveniret tamen uterque ad locum aliquem, et de his quæ uterque haberet, inter se dissererent. Ille vero ad hæc graviter exclamans : Absit, inquit, ut aut injuste fuso sanguini sacerdotum, aut hæresi communicem cum Theodosio. Illi autem : Sed necesse est, inquiunt, ut tu communices Nestorio, quoniam et is duas tuetur naturas : quod quidem ne in hodiernum diem ab aliquo accepimus, et eum secuta est Chalcedonensis Synodus.

34. « Magnus autem respondens Euthymius : Quæ ab ea quidem Synodo sunt statuta, nondum, inquit, singulatim consideravi omnia : sed quod attinet ad decretum ab eis expositum, non possum ea quæ illis visa sunt, reprehendere : statuit enim ipsa quoque sequi sententiam trecentorum decem et octo sanctorum Patrum qui Nicææ convenerunt, et suadet amplecti Synodum centum quinquaginta Patrum qui congregati fuerunt Constantinopoli; et jubet eos sequi qui convenerunt Ephesi adversus impium Nestorium; Cyrillum autem Alexandriæ episcopum sibi adjungit, tanquam qui sit ejusdem sententiæ, et rectæ sententiæ fatetur esse magistrum; Deiparam sanctam Virginem libera lingua nominat, et unigenitum Dei Filium ex ea natum esse asserit; sine tempore quidem et sine corpore ex Patre, in tempore autem et secundum carnem ex matre, unum Christum, qui a nobis inconfuse, immutabiliter, citra divisionem in duabus naturis cognoscitur; et propter eos qui audent quamdam inducere divisionem in inexplicabili et arcana unione, quæ in hypostasi seu persona facta est in utero, et eos qui per conversionem carnem factum

[1] Martyrol. Rom. v. Jul. — [2] Cyril. in Vit. Euthymii apud Sur. xx. Januar.

dicunt Verbum Dei, et Unigeniti carnem asserunt esse ejusdem essentiæ cum divinitate; et alioqui propter eos qui non confitentur Verbi factam esse carni unionem in hypostasi, sed per confusionem et coalescentiam, et deinde etiam συνουσίωσιν, hoc est, simul conjunctam essentiam, impie et prodigiose affirmant, qui quidem divinitatis et carnis unam dicunt fuisse naturam : adeo ut si ea spectentur quæ ab illis dicta sunt præter rationem, non possit servari id quod est Christi patibile propter divinitatis impassibilitatem, neque id quod est impatibile propter passibilitatem ipsius humanitatis. Convenienter ergo instituto hujus rectæ sententiæ illud : In duabus naturis, decretum additum est a Synodo, non tanquam seorsum et per partes Christum dividens, sed eumdem in utroque continens, et utrumque in eodem». Hæc quidem Euthymius, quo dilueret maculam illam calumniose aspersam, Orthodoxos evasisse Nestorianos, quo prætextu complures detrectassent eamdem Synodum recipere; et ut eisdem prodesset legatis, qui tam ignominiose Theodosium hæreticum sectarentur, cum sanctissimorum iidem essent hæredes Dei amicorum, ille Passarionis, iste sanctæ junioris Melaniæ monasterii. Subdit vero Cyrillus :

35. « Hæc prosequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, et fatebatur recte habere quæ dicta fuerant, etiamsi non recesserit a communione Theodosii, et statim ostendit mutationem : Gerontius autem manebat in eadem sententia. Et sic reversi, minime inter se consentientes, Theodosio responsa annuntiant. Cum ille vero hæc audisset, quoniam in Palæstina jam omnia obtinebat, majus studium adhibebat, ut eum in suam nassam traheret, magnoque Euthymio assidue tendebat laqueos, et eum inescabat, et quotidie aliquos ad eum mittebat, qui bona scilicet suaderent et utilia, nempe ut discederet ab iis quæ recta et pia sibi visa fuerant, Theodosio autem assentiretur, et amplecteretur illius communionem. Ille vero, quod hi quotidie venirent, ægre ferens, quid facit? Cum qui sub ipso erant omnes fratres convocasset, et eis præcepisset, ut diligenter caverent et nullo modo cederent, nec assentirentur malæ Theodosii sententiæ, sed potius ora obstruerent eorum qui sic sentiunt, et pro viribus deducerent ad veritatem; nunc quoque recedit in vastam solitudinem, cum effecisset ut multi quoque alii imitarentur secessum ». Imitatus plane Eliam [1] qui videns Palæstinam Achab et Jezabelis impietate vastatam, secessit in montes.

36. Sed et alia quoque ex causa impulit eum Spiritus in desertum, nimirum ob magnos anachoretas ibi degentes, quos ad suam Theodosius pertraxisset communionem eo dolo, quod Nestorianos esse mentiretur, qui decretum fidei Concilii Chalcedonensis consectarentur. Ait ergo Cyrillus : « Erat autem illic quidam magnus anachoreta, qui nuper quidem venerat e Lycia, vocabatur autem Gerasimus : qui cum omne vitæ institutum, quod monachos decet, in patria ostendisset, multos quoque passus erat sudores adversus spiritus nequitiæ. Is ergo, cum pulchre exerceretur in ea quæ est ad Jordanem solitudine, et sæpe dæmones percuteret : pulsatur ipse quoque, vel potius supplantatur ab eorum improbitate et abducitur ab hæreticis. Cum autem ab omnibus fere anachoretis audiret de Euthymio, iisque qui de eo sermones celebrabantur, aures haberet oppletas; aliquando ad eum venit in Ruban (ita nominabatur solitudo, in qua degebat Euthymius) cumque cum eo diu esset versatus, et illius linguæ bibisset fluentum suavissimum; veluti quemdam morbum evomit hæresim, et ad sanam fidem revertitur : quod deceptus esset, magna ductus pœnitentia, et cor variis seductum sermonibus doloris stimulo castigans et puniens. Hunc autem ipsum alii quoque secuti sunt anachoretæ, Petrus cognomine Gurnitis, et Marcus, et Julon, et Silvanus, qui et ipsi quoque Theodosii sectabantur communionem ». Hactenus de his Cyrillus. Quomodo vero post biennium idem S. Euthymius Eudociam Augustam reddidit Orthodoxam, dicendum suo tempore. Sed non prætereat, quod Gerasimus iste, quem Euthymius deceptum revocavit ad fidem, magni sane fuit nominis anachoreta : illius enim, et non sancti Hieronymi opus fuit, ut leone uteretur pro asino ab illo interfecto, ad subeunda consueta asini onera, ut nos alibi alia occasione dixisse meminimus.

37. *Hæreticis monachis Pulcheriam seducere conantibus quid rescripserit Marcianus.* — Porro tantam Palæstinorum monachorum cladem per Theodosium his diebus illatam, non armis solum (ut vidimus) sed et piis admonitionibus tum Marcianus imperator, tum Pulcheria Augusta sunt conati avertere, atque lapsos ad fidem Catholicam revocare : quarum ad eos missarum exemplaria litterarum Romam in manus S. Leonis Pontificis allata sunt, ut ipse tradit ad sanctam Pulcheriam scribens inter alia istis verbis [1] : « Indicante enim fratre meo Juliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus præceptionum vestrarum saluberrimæ sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, et docendo punire; ut si eos ad pœnitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis et a nefandis cædibus et ab hæreticorum blasphemiis diluantur». Extant quidem ipsæ litteræ, quibus eorumdem hæreticorum monachorum fraudulentum consilium detegitur : nimirum quod cum traxissent ad sua vota Eudociam Augustam uxorem Theodosii, qui decesserat, imperatoris; haud id sibi satis visum : sed decipere, in hæresimque pellicere tentarunt S. Pulcheriam, rati nimirum, si illam seducerent, haud dubium simul etiam Marcianum imperatorem sibi facturos consentientem : sicut enim, seducta Eudocia, Palæstina potiti sunt; ita quoque si lucrarentur Pulcheriam,

[1] 3. Reg. XVIII.

[1] Leo, Ep. LX.

universum se putabant esse seducturos imperium : talibus namque sciebant artibus Arianam hæresim et alias ex præsidio feminarum, earumque patrocinio altiores fixisse radices, easdemque toto orbe fecundiori germine propagatas. Sed et observa vafriciem : ne, ut hæretici, videantur intrudi, se Eutychetem damnare profitentur, atque pariter Nestorium detestari.

38. Acceptis his ab eis Pulcheria litteris, quæ supplicem potius libellum præ se ferebant, ostendit (ut decebat) illas viro suo Marciano imperatori, memor verbi Domini [1] dicentis Samaritanæ : « Voca virum tuum ». Si enim quam instituebat ipse Christus, conscio viro suo, illud ipsum vult adimpleri : quomodo femina ad lapsum facilis cujusque monentis admittit in animum sine viro doctrinam? Consuluit namque lubrico feminarum animo et Apostolus Paulus [2], dum monet eas, ut domi interrogent viros suos. Quæ autem suo arbitrio male sibi fidens regitur femina, in quæ præcipitia feratur incauta, recens toto orbi vulgatum docet exemplum. Marcianus itaque ista accipiens, quæ ad eosdem Palæstinæ pseudomonachos scripserit, videamus : magno enim Dei beneficio conservata sunt posteris præclara hujusmodi antiquitatis monumenta, quæ sic se habent [3] :

39. « Agnoscens nostra majestas preces, quas ad sacratissimam piissimamque dominam nostræ tranquillitatis conjugem direxistis : rebus ipsis mihi persuasum est, quomodo non supplicationes misistis, sed sub schemate precum impiam et Dei legibus Romanæque Reipublicæ contrariam existentem vestram demonstrastis intentionem. Nam cum oportuerit vos quieti vacare, et esse sub sacerdotibus, eorumque doctrinis obedire ; doctorum potius ordinem audacia vehementi assumere præsumpsistis : qui neque a recte docente doceri patimini ; et vobismetipsis stulte persuadetis, quia cunctos oporteat circa aptæ fidei scientiam vos potius sequi, quam sanctorum Apostolorum, Prophetarumque volumina, et sanctæ memoriæ Patribus mandata contradita. Et quasi priorum minora delinquere vos putastis, si falsis doctrinis vestras præsumptiones obumbrare volentes, nihil veritatis in vestris precibus diceretis, asserentes neque incendiorum, neque homicidiorum, neque aliarum incongruarum rerum esse vos auctores, aut monasteria ; sed et incolas civitatis et quosdam peregrinos memoratarum rerum originem extitisse. Sed nihil horum quæ testata sunt, nostram latuit pietatem, quando et monimentorum Gestis, et singulorum relationibus nobis apertum est, quomodo Æliorum civitas a vobis velut hostibus capta sit, qui habitare in monasteriis et in ejusmodi locis observare debuistis : insuper et venerandæ memoriæ diaconi commissa cædes, et quod illius corpus post necem etiam communi sepultura privatum, et insensibiliter tractum subdebatur injuriis : quomodo etiam domus incensæ et portæ clausæ sint civitatis, et quasi legibus propriis civitatis custodiebatis muros, et carcere violenter aperto, malorum præsumptoribus remissio pœnarum, et periculosæ fugæ præbebatur occasio.

40. « Proficientibus autem ad pejora, postremis minora fuisse præcedentia demonstrantes, Juvenalem sanctissimum et alios reverendissimos sacerdotes per quemdam ad hoc destinatum interficere voluistis. Cum vero is qui missus fuerat, fuisset spe sua deceptus, sine effectu suam vesaniam et eorum a quibus missus fuerat, esse non sinens, Severianum sanctæ memoriæ episcopum gladio percutiens, neque iis qui erant cum eo pepercit. Hæc ergo et his pejora delicta et quomodo præsumpta, et quibus agentibus aut invitantibus acta sint, manifestant ea, quæ frequenter in diversis judiciis proprie demonstrata, et sacratissimis nostris auribus intimata sunt, certissimum indicium vestræ voluntatis habentia, quam prompte ad delinquendum decederetis, non Dei fidem judicare vel fovere volentes, sed vestras petulantias et sacerdotia defendentes, quorum vos ostendistis omnimodis alienos, dum in perditionem civitatum habetis studium.

41. « Nostra quidem pietas admiratur, qua causa Eutychetem equidem anathematizatis, bene tamen facientes, Theodosio vero, qui pejor est omnibus, vos ipsos contradidistis, sapienti ea quæ sunt Eutychetis : qui circa Valentini et Apollinaris contra Orthodoxam fidem habens zeli vesaniam, sanctissimas conturbat Ecclesias, civitatibus vero subversionis importabilis et vexationis existit occasio sed etiam vobis factus est nefandarum et iniquarum causarum princeps. Et impietatis quidem suæ delictorum pœnas dignissimas dabit omnium Domino et Salvatori Christo ; adversus quem rei excitantes originem, non cum patietur sacra potestas sine supplicio finire ea quæ in ejus fidem blasphemi et in sanctam Ecclesiam, et in sanctos viros miserande peremptos nefande commissa sunt. Nostra quidem tranquillitas nihil tale fieri contra monachos imperavit, sed ut tantummodo Æliorum sedaretur civitas, quatenus de cætero quies ejus ab omnibus servaretur. Vestra autem procacitas mandatis contraria monachorum agens, bellum adversus communem quietem assumpsit, et multitudinem congregans latronum, et aliorum inique agere solitorum, armaque contra legitime viventes commovens, causa cædis et devastationis, aliarumque crudelium rerum, provinciæ habitatoribus fuit.

42. « Unde mota quidem majestas nostra ut indignaretur rerum talium commissoribus, insita clementia superata est, ut quatenus cædis et incendiorum auctores rei, licet etiam adversus vos justum esset, ut indignatio nostra proveniret ; relinquentes quidem monasteria quibus vos semper observare mandata præcipiunt, præsumentes autem et illa quæ ultimo supplicio digna consistant : quia vero docere potius quam discere præsumitis, divina

[1] Joan. IV. — [2] I. Cor. XIV. — [3] In Epist. Vir. illust. pro Concil. Chalc. Ep. II. tom. II. Concil.

nescientes eloquia aperte præcipientia [1], quia non est discipulus super magistrum suum : quas doctrinas Salvatoris animarum nostrarum, aut sanctissimorum Apostolorum et Patrum seculi estis? Non enim, licet proprias sequentes impietates, dicere præsumitis, quia per cædem aliaque delicta quæ vos egistis, sanctorum eruditio procedebat. Proinde duas naturas audientes, perturbatas vestras animas fuisse docuistis, veluti quadam novitate auribus vestris illata, etc. » Subdit his imperator rectæ fidei doctrinam Conciliis et sanctis Patribus consentientem. Atque post hæc de conatibus et violentis ab iis adhiberi solitis ut quisque suæ ipsorum hæresi subscriberet :

43. « Igitur nostra clementia nulli penitus necessitatem præcepit imponi, quatenus aut subscribat, aut consentiat, si noluerit. Non enim terrore aut violentia aliquos volumus ad viam trahere veritatis. Diverse autem vos super ea quæ dudum præsumpsistis gladiis, aliisque crudelitatibus, insuper et injuriis, et tormentis in mulieribus honestis et nobilibus perpetratis; etiam necessitatem pluribus non dubitastis inferre ut consentirent quidem perversis doctrinis, ut cum clamoribus et subscriptionibus anathematizarent eamdem sanctam Synodum, et sanctissimum patriarcham Sedis Apostolicæ maximæ Romæ Leonem, et sanctissimos Patres. Pro quibus causis necessario reddituri estis omnium Deo et Domino rationem, in cujus injuriam (si dici fas est) talia facere præsumpsistis, opprobrium et irrisio scelestis Paganis et Hæreticis justissime constituti, quibus estis exemplum confusionis effecti ». Intelligis, lector, derisos esse et a Paganis atque Hæreticis aliis hujusmodi insanientes pseudomonachos, dum audent in sanctam Synodum et ipsum sanctum Leonem Romanum Pontificem anathema dicere, et alios per tormenta ad istud ipsum agendum impellere : par quidem est causa recentiorum hæreticorum, digni sane et ipsi qui et ab iis qui foris sunt derideantur etiam infidelibus. Sed recto illud accipias sensu, quod ait imperator, neminem invitum se cogere ad fidem, eo scilicet modo quo ipsi faciebant hæretici in Palæstina. Cæterum plura ab eodem imperatore adversus hæreticos data esse rescripta, tum quæ sunt dicta superius, tum etiam quæ pauto post dicturi sumus, manifeste declarant. Sed quid insuper in eosdem imperator? audi hæc postremum :

44. « Quia vero et Samaritas accusastis, tanquam qui adversus sanctas Ecclesias crudelia et nefanda commiserint, et cædis partem et alia simul incongrua fuerint meditati; cognoscite quia sancivimus, ut inquisitione subtilissima subsecuta per virum spectabilem comitem Dorotheum, ea quidem quæ direpta sunt sanctis Dei Ecclesiis, et eis qui perdiderunt, restituantur : illi autem qui harum rerum inveniuntur auctores, legitimæ ultioni subjaceant : nihilque vobis in eorum defensione commune sit, quos oportet agnoscentes quomodo credat nostra potentia, et a nostra pietate pariter invitatos, a sancta et Orthodoxa fide nullatenus deviare, sed residere potius in monasteriis, et ad profectum meliorem orationibus vacare, et consona paternis mandatis semper efficere, nullamque turbam omnino miscere. Sed neque his quæ ad perditionem animarum a pravis doctoribus proferuntur incaute consentientes, ab Orthodoxa fide et Dei vos separetis Ecclesiis.

45. « Collectas vero canonibus contrarias nequaquam facere præsumatis, scientes ea quæ dudum sancita sunt a divæ memoriæ priorum temporum principibus, qui sanctam Catholicamque religionem roborantes, maximis suppliciis extraneas collectas præsumentes facere, subdi sanxerunt. Nos autem priorum vos pœnitentiam habere credentes, clementiam nullatenus denegavimus, multis utique precibus utente sanctissimo Juvenale, per quas nos exoravit, hæc ad vos scripta transmitti. Agnoscentes autem diversorum precibus, quia militibus custodire jussis Æliorum civitatem multitudine caballorum atque virorum vestra monasteria conturbantur : etiam in hoc indignati per Dorotheum virum spectabilem comitem ab hac eum molestia liberare sancivimus; licet nec antea injuriam fieri monasteriis, aut vestra refugia sustinere præceperimus angustias ». Hactenus litteræ indulgentiæ Marciani imperatoris ad monachos Palæstinæ, ad quos ejusdem argumenti alias dedit sancta Pulcheria Augusta, quarum est exordium : « Preces equidem, quas ad nostram direxistis pietatem, etc. » At ne sic quidem obdurata eorumdem impiorum monachorum corda emollita sunt : nam quousque in ea regione Theodosius ille scelestissimus mansit, iidem in omnia mala cum illo conspiravere. Laboravit quoque in his sedandis turbis Romanus Pontifex Leo, ut ex litteris anno sequenti datis ad Eudociam Augustam in Palæstina degentem apparet; dicemus de his opportunius suo loco.

46. *Imperatoris edicta tum Flaviani memoriam restituentis, tum in hæreticos pœnas infligentis.* — Ipse autem Marcianus Augustus hoc anno, rursum res actas in Synodo Chalcedonensi suis munivit edictis, et quæ eisdem contrariæ essent delevit; atque primum aboleri præcepit quæ contra sanctæ memoriæ Flavianum Constantinopolitanum episcopum fuissent Theodosii lege statuta; itemque stabilita esse voluit quæ de eodem sancto Flaviano in Concilio Chalcedonensi decreta essent, ita rescribens ad Palladium præfectum prætorio Orientis [1] :

47. « Gloria nunquam gloriosa morte perimitur : nec pereunt cum morientibus virtutes : imo obitu etiam existimatio augetur bonorum, quia omnis adversus mortuos evanescit invidia. Inde tanto studio ac præconio majorum facta laudamus : inde optimorum maxima cum veneratione memoria celebratur : inde magnorum animi virorum exitus

[1] Marc. x. Luc. vi.

[1] Exta apud Conc. Chalc. Act. III.

appetivere vere gloriosos; quia compertum erat eos solummodo perpetuo mori, quorum de vita ac morte taceretur. Id ita esse etiam præsenti in tempore divinum ostendit, humanumque judicium. Cum enim falsa invidia et improbe concinnata calumnia religiosæ ac venerabilis memoriæ Flavianus hujus almæ urbis episcopus episcopatu fuisset expulsus, (quamvis hoc fuerit plenius retinere sacerdotium, fidem quam acceperat conservare : is enim solus est, qui esse meretur, episcopus) tamen ita ejus reliquias et expetiit hæc sacratissima civitas et recepit, ut beatior omni vivente videretur : ut exitus ille qui putabatur acerbus, optandus credatur fuisse, quo illam immortalem mercatus est laudem : secutumque est illud quod meritis ejus Divinitas præstitit, ut venerabilis Synodus innumerabilium pæne sacerdotum Chalcedone conveniret; quæ dudum fidem diligenter inquirit, auctoritate beatissimi Leonis episcopi æternæ Urbis Romæ, et religionis fundamenta constituit sanctæ civitati, et Flaviano palmam mortis tribuit gloriosæ ». Quæ post hæc sequuntur, relata etiam habentur in Justinianeum codicem [1] :

48. « Ergo quoniam venerabilis recordationis Flavianus tanto ac tali decoratus est testimonio, ut Eutyches, qui contra senserat, cum sceleratis dictis suis ab omnibus uno ore damnaretur; aboleatur illa constitutio (ille a constitutione) Theodosii, quæ subreptione sceleratorum post obitum sanctæ memoriæ Flaviani adversus eum lata cognoscitur : cessetque in totum, cujus initium fuit iniquum, et injusta sententia. Nihil obstet quoque Eusebio Dorilæi et Theodoreto Cyri religiosis episcopis, qui eadem lege continentur : quoniam non possunt sacerdotes constitutione damnari, quos Synodicum ornat super conservanda religione decretum. Expulsa (expuncta) itaque illa sanctione, retineat vitæ gloriæque Flavianus, quam meretur, perpetuam laudem, cæteris constantiæ erga fidem futurus exemplum. Illustris igitur et magnifica auctoritas tua hanc saluberrimam legem, edictis propositis, ad omnium notitiam faciat, pervenire. Datum Constantinopoli pridie Nonas... Sporatio viro clarissimo et qui fuerit nuntiatus conss. »

49. Mense vero Julii idem Marcianus adversus eosdem Eutychianos promulgavit edictum, quos et diversis pœnis exagitavit : est ejus initium [2] : « Amplæ omnipotenti Deo referendæ sunt gratiæ, etc. » Post nonnulla autem, quæ demum adversus eos decreverit, ita habet : « Verum quoniam principalis providentiæ est, omne malum inter initia opprimere, et serpentem morbum legum medicina resecare, hac lege decernimus, eos qui Eutychetis decipiuntur errore, ad exemplum Apollinariorum, quos Eutyches secutus est, quosque venerabiles parentum regulæ, id est, Ecclesiastici canones, et principum diversorum sacratissima scita condemnant : nullum episcopum, nullum habere (creare) presbyterum, nullos habere vel appellare clericos; ipsumque Eutychetem nomine presbyteri (quo et indignus et spoliatus est) in totum carere. Si qui autem contra definita nostra, episcopos, presbyteros, cæterosque clericos ausi fuerint creare, tam factos, quam facientes, vel præsumentes sibi clericorum gradum, bonorum amissione perculsos, exilio perpetuo præcipimus contineri. Coeundi, vel colligendi, vel congregandi monachos, vel ædificandi monasteria, nullam eos jubemus habere licentiam; locaque ipsa, in quæ convenire aliquando tentaverunt, confiscari, si tamen domino loci sciente convenerint : quod si ignaro auctore, conductorem loci fustibus cæsum, deportationem subire censemus.

50. « Ipsos præterea nihil ex testamento cujusquam capere, nihil eis qui ejusdem erroris sunt relinquere testamento. Ad nullam eos patimur aspirare militiam, nisi forte ad cohortalitiam vel limitaneam. Si quis etiam extra prædictam militiam inventus fuerit militare, vel quia ignorabatur ejus in religione perversitas, vel quia post adeptum cingulum ad hunc devenerit errorem : solutus militia infidelitatis suæ fructum hunc habeat, ut optimorum hominum et palatii communione privetur, nec alibi quam in quo natus est vico, vel civitate versetur. Quod si qui eorum in hac alma urbe (quod credi nefas est) geniti sunt : tam hac civitate venerabili, quam sacratissimo comitatu, et omni excludantur metropolitana civitate. Et hæc quidem generaliter circa omnes constituimus, qui tali labe polluti sunt, vel polluentur. Eos autem qui antehac clerici Orthodoxorum fidei et monachi, qui quondam Eutychetis habitavere diversorium (neque enim monasterium dicendum est, quod religionis habuit inimicos) qui ad hoc usque insaniæ processerunt, ut relicto venerabilis religionis cultu, et Synodi decreto, quod totius pæne orbis Chalcedone coadunati decrevere sacerdotes, infaustam Eutychetis sequerentur assertionem, quia vera luce deserta tenebras eligendas esse crediderunt : omnibus pœnis quæ vel in hac vel præcedentibus legibus adversus hæreticos definitæ sunt, jubemus teneri : imo extra Romanum expelli solum, sicut præcedentes religiosissimæ constitutiones de Manichæis constituere; ne eorum venenatis fraudibus, sceleratisque commentis innocentum et infirmorum animi decipiantur.

51. « Comperimus præterea, quædam eos in contumeliam religionis et invidiam venerabilis Synodicæ definitionis fuisse mentitos, conscriptisque libris et chartarum tomis plura finxisse, quæ eorum insaniam adversus veram fidem aperte signarent : atque ideo præcipimus, ubicumque hujusmodi scripta reperta fuerint, ignibus concremari. Eos vero qui vel scripserint, vel aliis legenda tradiderint docendi studio, vel discendi : censemus deportatione puniri. Docendi etenim hanc infaustam hæresim (sicut pridem edictis serenitatis nostræ continetur) omnibus adimimus facultatem : quia ultimo supplicio coercebitur, qui illicita docere tentaverit.

[1] L. quoniam. C. de Epis. et cle. — [2] Extat apud Conc. Chalced. Act. III.

Eos vero qui discendi studio audierint scelerata disserentem, decem librarum auri mulcta compescimus : ita enim materia subtrahetur erroris, si peccatorum et doctor defuerit et auditor, Palladi parens carissime. Illustris itaque et magnifica auctoritas tua, edictis propositis, omnibus faciat nota quæ jussimus : cognoscentibus moderatoribus provinciarum eorumque officiis, defensoribus etiam civitatum : quod si ea quæ mera (vera) fide et sancto proposito custodienda censuimus, aut neglexerint, aut permiserint temerari : denarum librarum auri mulcta perculsi, ut religionis legumque proditores, etiam existimatione laborabunt. Dat. decimo quinto kal. Augusti, Constantinopoli, Sporatio et qui fuerit nuntiatus conss. » Hæc sunt quæ spectant ad ea quæ legibus Marciani imperatoris adversus hæresim Eutychianam fuere hoc anno statuta. Invisamus jam res in Occidente gestas ad ipso Valentiniano imperatore.

52. *Forum Ecclesiasticum demptum a Valentiniano.* — Hoc quidem anno, decimo septimo kalendas Maii, Valentinianus imperator indignam plane Christiano principe edidit sanctionem [1], qua abstulit judiciale episcoporum tribunal : jus enim dicere eos vetuit, nisi partes ex consensu apud aliquem episcoporum sponte agere delegissent ; nullamque voluit esse clericis fori exceptionem, omne adimens judicium Ecclesiasticum, nisi in his quæ ad religionem pertinent judicandis. Sed et vetuit, curiales clericos ordinari, vel monachos fieri, similiter et originarios inquilinos, colonos, et servos. Hæc quidem Valentinianus turpiter Romæ promulgat : sed quam inique et impie, lata a successore Majoriano his contraria sanctio demonstravit. At putasne, lector, ista adeo impia et temeraria absque ultione a Deo prætèrita ? Considera (dicam cum Job [2]) semitas Thema, et itinera Saba, et exspecta paulisper.

53. *Attilam, expugnata Aquileia, progredi conantem S. Leo mire coercet.* — Quam autem male consulatur imperio, dum in Ecclesiarum jura insurgunt imperatores, pluribus sæpe superius est demonstratum, et nunc graviori damno id ipsum imperatorem contigit experiri. Hoc namque anno (ut habent Marcellinus et Cassiodorus in Chronico, et alii omnes) Attila, qui anno superiori maxima jactura suorum in Galliis ab Aetio et Gothis victus fuerat, ex peccatis imperatoris ipse, Flagellum Dei dictus, viribus auctus, Aquileiam nobilissimam Italiæ urbem, alteram Romam antiquitus dictam, et alias nobilissimas civitates expugnat et diruit, perditurus et ipsam urbem Romam una cum imperio, nisi ille cujus Valentinianus depresserat auctoritatem, divina fultus potentia obviasset. Indiguit infelix Augustus papæ præsidio, cujus humiliaverat potestatem, ut plane evenerit, quod mox in Job recitata sententia subditur : « Confusi sunt, quia speravi : venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt ». Intelligis ex iisdem quando polleat vigeatque flagellum Dei, quo erat nomine Attila nuncupatus ; quando videlicet principes in sancta delinquunt. At utinam cana tantum de his extarent exempla et non recentia videremus, addi quotidie hostibus robur, cum jura violantur Ecclesiæ : sicuti hoc anno accidisse vidimus Valentiniano, cui post latum impium edictum nulla cessere prospera, sed adversa, cunctaque in deterius sunt prolapsa, atque penitus labefactata, ipseque demum miserando interitu periit : contra vero propter peccatum admissum redditæ sunt vires Attilæ, licet victo antea et profligato ; et Genserico ad cladem urbis, captivitatemque regiarum feminarum, aperta est, Deo ultore, via.

[1] Novel. Valentin. tit. XII. de Episc. jud. X. — [2] Job. VI.

54. Hæc vero de Attila quomodo se habuerint, qui ex Theophane et aliis antiquam collegit historiam, quæ Pauli diaconi esse perperam fertur, his verbis habet [1] : « Attila continuo resumpta fiducia cruentus Italiam petit. Aquileiam captam funditus eradit, Ticinumque et Mediolanum regias urbes excidit ».

55. Quid autem Mediolano potitus, illic egerit, accipe ex Suida, qui ait : « Attila cum Mediolanum urbem populosam pervenisset, et Romanorum imperatores in aureis soliis sedentes, Scythas vero ad eorum pedes depictos vidisset ; se in solio sedentem, Romanorum vero imperatores saccos super humeros ferentes, et ante pedes suos aurum effundentes pingi jussit ». Hæc Suidas. Vidisti tumorem Hunnicum et barbaricam arrogantiam ? unde magis intelligas, haud humanarum fuisse virium, adeo ferocissimum atque superbissimum Scytham reddere mansuetum. Sane quidem : Deus enim qui [2] sævienti mari claustra posuit atque vectes, ipse coercuit nullo negotio mentem magnam, spiritusque vehementes cohibuit. Sed quomodo id præstiterit, ipse qui superius, narrare pergit auctor.

56. « Inde, inquit, vastatis circumcirca locis, cum Romam quoque pararet irrumpere, Leo Magnus papa missu ad eum Valentiniani imperatoris accessit, eumque adeo mitem reddidit, ut illico promissa pace firmissima, ultra Danubium, non rediturus abierit ». Hæc ibi. Testis est etiam Cassiodorus [3], sequestre S. Leone papa, Attilam pacem concessisse Romanis. Porro cum sancto Leone profectos esse aliquot nobilium Romanorum, idem scribit Cassiodorus, dum agit de patre suo una cum Carpilione ad Attilam legatione fungente, his verbis [4] : « Ad Attilam igitur armorum potentem, cum supradicti filio Carpilione legationis est officio non irrite destinatus : vidit intrepidus, quem timebat imperium : facies illas terribiles et minaces fretus auctoritate despexit : nec dubitavit ejus altercationibus obviare, qui furore nescio quo raptatus (raptus), mundi dominatum videbatur expetere. Invenit regem superbum, sed reliquit pacatum, et calumnio-

[1] Paul. diac. Miscel. l. XV. — [2] Job. XXXVIII. — [3] Cassiod. in Chron. hoc. ann. — [4] Cassiod. Var. l. I. Ep. IV.

sas ejus altercationes tanta virtute destruxit, ut voluisset gratiam quærere, cui expediebat pacem cum regno ditissimo non habere. Erigebat constantia sua partes timentes : nec imbecilles sunt crediti, qui legatis talibus videbantur armati. Pacem retulit desperatam. Cujus legatio quid perfecerit, datur intelligi, quæ tantum est gratulanter excepta, quantum et videbatur optata ». Hæc Cassiodorus, dum hæc agit, ut suos commendet majores : verum liberiori affectu scribens Chronicon, istud ipsum tribuit sancto Leoni. Sed et in Epistola Orientalium episcoporum ad Symmachum papam, cum vocarent eum in Orientem, ejusdem sancti Leonis legationis mentio habetur his verbis [1] : « Festina, inquiunt, et noli tardare ad Orientis auxilium, magis autem ad majores partes habitabilis mundi : quia non tantum pro centum viginti millibus illis in magna quandoque constitutis civitate Ninive [2], sed a multo plurimis spera exspectari tuam post Deum medicinam. Si enim qui præcessit beatitudinem tuam inter sanctos constitutus Leo archiepiscopus ad Attilam tunc erronem Barbarum per se currere non duxit indignum, ut captivitatem corrigeret corporalem, nec tantum Christianorum, sed Judæorum (ut credibile est) atque Paganorum : quanto magis festinare, ad tuam attinet sanctitatem ? etc. »

57. Grande plane miraculum, ut inundantem, et rapido cursu absque impedimento fluentem, cunctaque obviantia sibi sternentem atque vastantem Barbarorum torrentem, Summus Dei Sacerdos retro convertens, alveo sicco relicto, unde fluxerat, velociori fecerit fluxu recurrere. Sed unde tanta Leoni, ut vincentem vinceret Attilam, et absque armis conditiones pacis quas obtulit, veluti victum accipere atque servare coegerit, et jam se inferentem victricibus armis in Urbem, concito gradu ad propria remeare compulerit? Ille, inquam, qui ab Aetio et Gothis victus, cessit ad tempus, ut vehementiori iterum irrumperet impetu : tanta jam fretus potentia victor, quomodo a Leone cogitur furens Barbarus et relinquere Italiam, et ultra montes ad Istrum non amplius rediturus abire? Sensit cito, quod tardius Antiochus [3] impius experimento confessus est, æquum esse hominem subditum esse Deo, nec mortalem paria cum Deo sentire. Sed et unde immanissimo regi tanta de Deo scientia, ut putaverit obvianti sacro antistiti esse cedendum? Dicam quæ produnt Romanæ Ecclesiæ vetera monumenta, in Ecclesiis publice legi et annis singulis repeti consueta, quæ sic se habent :

58. « Cum Romam ardenti furore Attila raperetur, jamque copias ubi Mincius in Padum influit, trajicere pararet; occurrit ei Pontifex Leo malorum Italiæ impendentium misericordia motus : cujus divina eloquentia persuasum est Attilæ, ut regrederetur. Qui interrogatus a suis, cur præter consuetudinem inflexus esset, atque tam humiliter Romani Pontificis imperata faceret? Respondit, et confessus quod verum esset; nimirum se vidisse, Leone loquente, adstantem alium quemdam habitu sacerdotali decorum, quid divinum præ se ferentem, minantemque mortem, nisi Leonis papæ jussa capesseret ». Alii textus habent, duos viros apparuisse, alterum a dexteris, a sinistris vero alterum, quorum visione perterrito nihil sibi præterea fuisse reliquum, quam quod minaci vultu numen exigeret, ipse homo quam cito persolveret, quod non esset mortalium facultatis Divinitati resistere, vel in superos bellum inferre. Testabantur quidem ipsum vera fateri interrupta pavore atque concisa tremore verba; trucis atque inexorabilis vultus pallor, et robusti audacisque animi improvisa dejectio, atque totius simul corporis consternatio. Cæterum non de duobus Apostolis, sed de uno tantum, Petro videlicet, qui visus sit Attilæ, testatur Paulus diaconus in historia rerum Romanarum, quam posuit appendicem ad Eutropium in qua eamdem, eodemque modo narrat rei tunc gestæ seriem.

59. Considerastine, lector, quam [1] terribilis sit Deus in consiliis suis super filios hominum? Eo tempore, quo Valentinianus Augustus Ecclesiasticum tribunal deprimit; tunc Deus illum comprimit, atque super reges Pontificem Romanum exaltat : et ne quid minus habere videretur novæ legis Summus Sacerdos a Veteris Testamenti Propheta, ad quem Dominus [2] : « Ecce constitui te super Gentes et regna » : dat ei ut Barbarum atque trucem regem coerceat, parereque cogat, et Valentinianum imperatorem labantem confirmet in eo de quo periclitabatur imperio, qui nuper ab eo fuerat e tribunali depositus. Ita plane qui nutu cuncta gubernat, hunc [3] humilians et hunc exaltans, sacra semper voluit præstare profanis.

60. At quid ad hæc tanta Gentiles, qui adhuc Romæ reliqui erant? Ne id Deo Christianorum ferrent acceptum, astrorum potentia et fati necessitate, ne in Urbem irrueret Attila, factum esse jactabant. Porro hæc omnia refellens, beneficio Apostolorum fuisse Urbi tanta bona concessa idem sanctus Leo pro concione exprobrat ingrato populo anniversaria die hujus accepti a Deo beneficii ludis occupato Circensibus, cum hujusmodi ad populum perbrevem habuit concionem [4] :

61. « Religiosam devotionem, dilectissimi, qua ob diem castigationis et liberationis nostræ cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluebat, pæne ab omnibus proxime fuisse neglectam, ipsa paucorum qui adfuere raritas demonstravit, et cordi meo multum tristitiæ intulit, et plurimum timoris incussit. Magnum enim periculum est, esse homines ingratos Deo, et per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correctione compungi, nec de remissione lætari. Vereor igitur, dilectissimi, ne vox illa Prophetica tales increpasse videatur, quæ dicit [5] :

[1] Extat inter Epist. Symmachi tom. 1. Epist. Rom. Pont. — [2] Joan. IV. — [3] 1. Mach. IX.

[1] Ps. LXV. — [2] Hierem. III. — [3] Ps. LXXIV. — [4] Leo. ser. in Octava Apostol. — [5] Hierem. III.

Flagellasti eos, et non doluerunt : castigasti eos, et noluerunt accipere disciplinam. Quæ enim in eis correctio ostenditur, in quibus tanta aversio reperitur? Pudet dicere, sed necesse est non tacere : plus impenditur dæmoniis, quam Apostolis : et majorem obtinent insana spectacula frequentiam, quam beata martyria. Quis hanc Urbem reformavit saluti? Quis a captivitate eruit? Quis a cæde defendit? Ludus Circensium, an cura Sanctorum? Quorum utique precibus divinæ censuræ flexa sententia est, ut qui merebamur iram, servaremur ad veniam.

62. « Tangat, obsecro, dilectissimi, cor vestrum illa sententia Salvatoris [1], qui cum decem leprosos misericordiæ virtute mundasset, unum tantum dixit ex eis ad agendas gratias revertisse; significans videlicet de ingratis quod huic pietatis officio, etiamsi corporis assecuti sunt sanitatem, non tamen sine animi impietate defuerunt. Ne ergo ista ingratorum nota etiam vobis, dilectissimi, possit adscribi; revertimini ad Dominum, intelligentes mirabilia, quæ in nobis dignatus est operari, et liberationem nostram, non sicut opinantur impii, stellarum effectibus, sed ineffabili omnipotentis Dei misericordiæ deputantes, qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus est; ad tanti vos beneficii memoriam toto fidei vigore conferte. Gravis negligentia majore satisfactione curanda est. Ad emendationem nostram utimur lenitate parcentis (parentis), ut beatus Petrus, et omnes sancti, qui nobis in multis tribulationibus adfuerunt, obsecrationes nostras pro vobis apud misericordem Deum juvare dignentur, per Christum Dominum nostrum. Amen ». Ita sanctus Leo; et quidem prophetice, quod debetur ingratis, est comminatus supplicium. Etenim qui tantum Dei donum non (ut par erat) jugi gratiarum actione sunt prosecuti denuo tradi Barbaris meruerunt, nempe Wandalis : haud enim sero vindicta prodiit, nimirum post biennium, ut suo loco dicturi sumus.

63. *De Venetiis et Aquileia.* — Desiderantur res ab Attila gestæ fusius scriptæ a Prisco Rhetore hujus temporis nobili scriptore, ut testatur Evagrius [2]. Addunt alii, precibus sancti Geminiani episcopi Mutinam ab Attila liberatam. Referunt et Ravennam, Joannis præsulis, qui Leoni successit, orationibus tantum evasisse periculum. Tradunt pariter, ex hac invasione Attilæ, Venetiæ provinciæ occasionem manasse, ut Veneti in insulas transmigrarint, atque Patavini occupaverint Rivum altum; iidemque necessitate primum impellente, postea vero et ratione suadente, ad evitandos frequentes Barbarorum incursus ibi habitare delegerint : ut paulatim crescentibus ædificiis, amplissimæ Venetiarum civitatis condendæ ex ea infelicitate felicissima jacta fuerint fundamenta : ut divino plane nutu acciderit, ne Italia relinqueretur sine Republica; quæ olim florentissima dominantium vi oppressa, jam cum imperio collabente prorsus videretur exstincta.

64. Quod vero ad Aquileiæ excidium pertinet : quomodo acciderit, ut urbs munitissima a tyrannis sæpe obsessa, nunquam vero capta, ab Attila fuerit expugnata : qui hæc cupit, veteres historicos consulat, quibus tamen in eo assentiri minime possumus dicentibus ab hoste direptam, incensam, ac funditus eversam, adeo ut diu habitari desierit. Etenim fugatos habitatores, vel captos ab hostibus postliminio rediisse, satis certo intelligi potest ex Epistola sancti Leonis Romani Pontificis data ad Niceam [1], alias Nicetam Aquileiensem episcopum, post annos sex, nimirum Domini anno quadringentesimo quinquagesimo octavo sub consulatu Majoriani : qua ad ejusdem episcopi consultationes respondit, nimirum quid agendum de feminis illis Aquileiensibus, quæ, captis viris, aliis nupsissent; num illis e captivitate regressis, eisdem reddendæ essent? In quibus Aquileiensium mulierum nonnihil impudicitia sugillatur; quæ tamen ab aliis [2], qui hæc minime perspecta habuere, legi plurimum commendari. Quod vero ad eamdem Epistolam spectat, novatores, iidemque calumniatores, in ea velut in scirpo nodum quærentes, sanctum Leonem carpunt, quem volunt dixisse, non peccare mulierem, si nupserit alteri viro, quando existimet primum virum adhuc esse superstitem. At non hæc quidem tantus pontifex tradit; sed de ea tantum muliere loquitur, quæ nubit alteri dum putat virum esse defunctum. Sunt hæc verba S. Leonis : « Nec tamen culpabilis judicetur et tanquam alieni juris pervasor, qui personam ejus mariti, qui jam non esse æstimabatur, assumpsit». Cum vero idem S. Leo viventium adhuc virorum insolubile omnino velit esse conjugium, eo tantum casu inculpabile esse subdit, quod mortis necessitas præstitisset, nimirum cum mulier nupsit putans virum suum esse defunctum. Ad hoc namque caput, cum creditum est virum esse defunctum, se respondere, ipso ferme exordio Epistolæ idem Pontifex profitetur. Reversis vero viris, quæ eis se jungunt cum laudet, renuentes anathemate damnat. Agitur præterea in eadem Epistola de illis Aquileiensibus, qui cibos immolatitios timore compulsi, vel urgente fame sponte comedissent, necnon de illis qui metu coacti fuerint iterum baptizati : ex quibus intelligere possumus, Hunnorum exercitum non ex Paganis tantum, sed et ex Arianis barbaris fuisse conflatum, qui captivos more suo rebaptizabant.

65. *Theodorus episcopus Forojuliensis consulit Leonem.* — Hoc item anno, dum hæc agerentur, consultus S. Leo a Theodoro Forojuliensi episcopo de pœnitentia his qui in extremo laborarent impertienda, rescripsit [3] ad eumdem quarto idus Junii : in cujus Epistolæ exordio, quid consuetudinis esset Ecclesiæ docet, nimirum episcopos primo consulere

[1] Luc. XVII. — [2] Evag. . II. c. 17.

[1] Leo, Ep. LXIX. — [2] Sabel. Ennead. VIII. l. IX.— [3] Leo, Ep. XCI.

debere suos metropolitanos: quos si eadem contingeret ignorare, tunc demum consulendum esse Summum Pontificem, sicque absque consultis ante primatibus nihil debere episcopos illis subjectos inquirere. Satisfaciens tamen ipsius petitioni decretalem scripsit Epistolam de non neganda quibuslibet pœnitentia in exitu vitæ petentibus.

66. *Deogratias episcopus Carthaginensis creatur.* — Quod reliquum est hujus anni (quantum ex Victore[1] Uticensi colligitur) Carthaginensis Ecclesia, quæ diu, nempe a tempore captæ civitatis, annis videlicet tredecim, absque episcopo fuerat, agente Valentiniano apud Gensericum, accepit facultatem creandi episcopum, creatusque est Deogratias ita nominatus episcopus, vir plane sanctissimus; quem cum sedisse Victor dicat tantum annis tribus, defunctumque esse cum captivi ab Urbe Roma delati sunt in Africam; plane dicere opus est hoc anno ipsum fuisse Ecclesiæ Carthaginensi præfectum. Qualis autem quantusque fuerit homo iste, paucis his declarat Victor, cum ait : « Hujus si nitatur quisquam, quæ per illum Dominus fecerit, paulatim excurrere; ante incipient verba deficere, quam ille aliquid valeat explicare ». Hæc Victor : sed de eo pluribus suo loco.

[1] Vict. de persecut. Wandal. l. i.

Anno periodi Græco-Romanæ 5945. — Jesu Christi 452. — Leonis papæ 13. — Valentiniani III. 28. Marciani 3.

1. *Consules.* — Coss. *Sporatius et Fl. Herculanus :* ille Orientalis; fuit enim unus ex judicibus illustrissimis Synodi Chalcedonensis, ad eumque Theodoretus scripsit Epistolam xcvii, anno cdxlix, quo eam recitat Baronius num. 140 et seqq., ubi eum perperam comitem domesticorum appellat, cum tantum comes tunc esset. Erat autem comes domesticorum anno elapso, ut non semel legitur in Actis Concil. Chalced. *Sporatius* vir egregie Catholicus, fuit summus Theodoreti amicus, qui ejus efflagitatu composuit libros quinque *Hæreticarum Fabularum ;* ipsique dicavit, anno post hunc incerto. *Herculanus* in Occidente creatus, cum ejus solius nomine Epistolæ hoc anno a sancto Leone scriptæ consignentur. *Herculanus* dicitur Flavius in Epitaphio quod extat tom. i. Rom. Subterraneæ, p. 416.

2. *Marcianus imp. scribit ad S. Leonem in favorem Ecclesiæ Constantinopolitanæ.* — A n. 11 ad 19. Andreas Arnoldus V. C. anno mdclxxxv, aliqua Opuscula e Mss. eruta in lucem protulit, inter quæ extant duæ *Marciani* imp. Epistolæ ad sanctum Leonem Pontificem Romanum, quarum prior latino sermone ab Holstenio in Collectione Romana primum edita fuerat, et postea a Quesnello inter Epistolas divi Leonis collocata. Ea Marcianus Leonem gratulatur de fide apud Chalcedonem roborata, et pace Ecclesiæ restituta; petitque ut sedi Constantinopolitanæ secundus locus juxta statuta secundæ Synodi Constantinopolitanæ, et quartæ Chalcedone habitæ tribuatur : « Qua de re, inquit, per Lucianum virum religiosum episcopum, et Basilium diaconum harum portitores omnia vere insinuari oportere censuimus. Et petimus, ut ea quæ sancta Synodus statuit, etiam Religio tua in perpetuum præcipiat observari ». Ea Epistola data *XV kalend. Januar. Constantinopoli Marciano Aug. et qui fuerit nominatus coss.*, ut alia manu scriptum, ideoque anno præcedenti ad Leonem missa, sed hoc tantum ab eodem accepta. Porro Adelphium in Occidente *Marciani* collegam in consulatu renuntiatum fuisse, Constantinopoli mense Decembri ignorari non potuit post tot litteras Constantinopoli Romamque Constantinopolim eo anno scriptas. Verum ut docui, in Dissert. Hypatica, usus ferebat, ut in Oriente, vel uterque consul in Actis publicis memoraretur, vel solus consul Orientalis, vel is cum hac formula, *et qui fuerit nuntiatus* vel denique, ut consules superioris anni, aut etiam solius consulis Orientalis, nomina cum hac formula proponerentur, *post consulatum N.N.* qui pariter mos in Occidente servabatur. Quam observationem hic non iterarem, nisi viderem viros eruditissimos adhuc hac in re hærere. In secunda Epistola *Marcianus* a Leone idem petit ac in prima. Verum sanctus Pontifex Epistola data *XI kalend. Junii, Herculano consule*, quæ alias erat liv, nunc lxxviii, Marciano respondet, Constantinopolitanam sedem, quæ regia esset, non Apostolica, aliarum depressione attolli non posse : rogatque imperatorem, ut Anatolii episcopi Constantinopolitani cupiditatem comprimat.

3. *Monachi in Palæstina adversus Synodum Chalced. tumultuabantur.* — A num. 27 ad 37. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cdxlv, qui kalendis Septemb. currentis Christi anni inchoa-

tur, hæc de tumultibus a pseudomonachis in Palæstina excitatis scribit : « Theodosius monachus, vir exitiosus, peracto Chalcedone Concilio, cursu concito Hierosolymam delatus, et de Eudociæ Augustæ versus Dioscorum a Concilio depositum affectu certior factus, adversus illud quasi rectam pervertisset fidem, vociferari et clamare cœpit : et Augusta in propriam sententiam rapta, circumventis etiam monachis familiaribus sibi cædibus usus, barbarico more in pontificium thronum etiam ipsis Augustæ domesticis invasionis hujusmodi administris intruditur, et per urbes episcopis adhuc in Concilio considentibus episcopos destinat, Severianum autem Scythopoleos episcopum cum ipsius pravis moribus assentiri nollet, civitate expulsum interfecit, persecutionemque in eos qui ejus communionem adversarentur, excitat, et quosdam quidem examinat tormentis, aliorum ædes igne depopulatur ; adeo ut civitatis a Barbaris devastatæ faciem in ipsa civitate exhiberet. Tandemque Athanasium sanctæ Resurrectionis diaconum, summam ejus in Deum impietatem probris et reprehensionibus insectantem necavit crudeliter, sanctique corpus per urbem publice in ludibrium raptum canibus objecit. Domnus vero Antiochiæ, et Juvenalis Hierosolymorum episcopi in eremum secessu saluti consuluerunt. Cum vero illa pestis viginti menses continuos Hierosolymitanam occupasset sedem, Marcianus re comperta, ipsum comprehendi jussit. At ille fuga Sinæum montem se recepit. Ipso vero una cum sacrilege ordinatis eliminato, Juvenalis in sedem sibi propriam est restitutus ».

4. *Tumultus illi anno sequenti finem accipiunt.* — Ita accurate Theophanes, cui tam quoad rem gestam, quam quoad durationem tyrannidis Theodosii consentiunt Cyrillus monachus in Vita sancti Euthymii, et Nicephorus lib. 15, cap. 9. Cœperunt itaque Palæstinæ tumultus anno superiori, mense Octobri aut Novembri, quibus Synodus Chalcedonensis habita, et perdurarunt usque ad mensem circiter Julium anni Christi insequentis. Evagrius lib. 2, cap. 5, eamdem rem narrat, et de his monachis seditiosis scribit : « In Ecclesia sanctæ Resurrectionis episcopum ordinant Theodosium, ἀνὰ ἁγίαν ἀνάστασιν », quæ verba græca Christophorsonus, quem Baronius num. 27 secutus est, sic vertit : *In die sancto festi Resurrectionis;* sed illud procul ab Evagrii mente, ut Valesius in Notis ad hunc Historicum observat. Præterea Baronius num. 29 refert, *Eudociam* Augustam post Theodosii imp. obitum Hierosolymam se contulisse, et num. 31 tradit, *Theodosium monachum* hoc anno se in sedem Hierosolymorum intrusisse, quæ ex dictis stare non possunt.

5. *Attila ingreditur Italiam.* — A num. 53 ad 60. Prosper in Chronico sub hujus anni coss. hæc habet : « Attila redintegratis viribus, quas in Gallia amiserat, Italiam ingredi per Pannonias intendit, nihil duce nostro Aetio secundum prioris belli opera prospiciente ; ita ut nec clausuris Alpium, quibus hostes prohiberi poterant, uteretur, hoc solum suis superesse existimans, si ab omni Italia cum imperatore discederet. Sed cum hoc plenum dedecoris et periculi videretur, continuit verecundia metum, et tot nobilium provinciarum latissima eversione credita est sævitia et cupiditas hostilis explenda : nihilque inter omnia consilia principis ac senatus populique Romani salubrius visum est, quam ut per legatos pax truculentissimi regis expeteretur. Suscepit hoc negotium cum viro consulari Abieno et viro præfectorio Trigetio beatissimus papa Leo, auxilio Dei fretus, quem sciret nunquam piorum laboribus defuisse. Nec aliud secutum est, quam præsumpserat fides ; nam tota legatione dignanter accepta, ita Summi Sacerdotis præsentia rex gavisus est, ut et bello abstineri præciperet, et ultra Danubium promissa pace discederet ».

6. *Vastatis pluribus urbibus discedit.* — Hoc bellum descripserat Priscus Rhetor, sed ejus Historia ad nos non pervenit. Et tantum de eo in Excerptis, quæ supersunt pag. 40 habet : « Attilas vastata Italia ad sua se retrahit, et Romanorum imperatoribus in Oriente bellum et vastitatem denuntiavit ; propterea quod tributum sibi a Theodosio constitutum non solvebatur ». Jornandes lib. de Reb. Get., cap. 42, quæ ab Attila hoc anno in Italia gesta egregie narrat, cui tuto fides adhiberi potest, quia *Prisci* quem citat, Historiam viderat. Ait itaque Attilam cernentem *hostium solutionem per partes* ad oppressionem Romanorum movisse procinctum ; primaque aggressione Aquileiensem obsedisse civitatem, quæ diu multoque tempore eidem restitit ; quam tandem captam ita crudeliter vastavit, *ut vix ejus vestigia, ut appareant, reliquerint* Attilæ milites. Exhinc per reliquas Venetum civitates *Hunni* bacchantur, *Mediolanum* pari tenore devastant, necnon et *Ticinum*, vicinaque loca sævientes allidunt, demoliunturque pæne totam Italiam. Cumque ad *Romam* animus fuisset ejus attentus accedere, placida ei legatio Roma advenit. Nam *Leo* papa per se ad eum accedit in agro Venetum *Angulcio*, ubi Mincius amnis commeantium frequentatione transitur. Qui mox deposuit excitatum furorem et rediens qua venerat, id est, ultra Danubium, promissa pace discessit ; illud præ omnibus denuntians, atque interminando decernens graviora se in Italiam allaturum, nisi ad se *Honoriam* Valentiniani principis germanam, filiam Placidiæ Augustæ, cum portione sibi regalium opum debita mitterent. Hæc summarie ex Jornande excerpta.

7. *Solemnitas instituta ob Urbis liberationem.* — A num. 60 ad 63. Ob liberatam a Genserico Urbem, Romæ festivitatem publicam institutam fuisse, testatur sanctus Leo sermon. LXXXI de Octava SS. Apostolorum Petri, et Pauli, qui ideo habitus est post an. CDLV, quo Urbs a Genserico devastata. In eo conqueritur sanctus Pontifex, quod ea celebritas, ad quam antea « ob diem castigationis, inquit, et liberationis nostræ cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluebat », ita eo anno, quo

Sermonem hunc habuit, fuisset neglecta, ut pauci admodum ad eam convenissent. Baronius quidem eo loco de Attiliana irruptione Leonem sermonem habere censuit; verum ea verba de Urbis sub Genserico direptione intelligenda, probant ex ipso sermonis contextu Quesnellus in Dissert. I de Vita et rebus gestis S. Leonis ad annum CDLV, et Ruinartus in Hist. Persecut. Vandalicæ part. 2, cap. 6. Leo enim hanc Urbis *liberationem,* non solum *ineffabili omnipotentis Dei misericordiæ* deputat, *qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus est;* sed et *sanctorum curæ* attribuit, quæ *Urbem reformavit saluti, a captivitate eruit, a cæde defendit.* Quæ quidem verba optime irruptioni Genserici, minus recte Attilianæ cladi congruunt. Cum enim in die octava festivitatis Apostolorum de neglecta Urbis liberatæ commemoratione Leo conquestus sit, patet eam circa illud tempus Romæ celebrari solitam fuisse. Hoc autem ipso tempore Urbem e *Genserici* tyrannide liberatam inde colligitur, quod occiso pridie idus Junii *Maximo,* tertia die sequenti *Gensericus* Romam invaserit. Nec obest quod eo in sermone ludis Circensibus, qui nequaquam mense Junio celebrabantur, magis quam sanctorum cultui addictos fuisse Romanos dicat Leo; cum ex ipsius verbis inferri non possit, ipso tempore, quo hæc loquebatur, ejusmodi ludos celebratos fuisse.

8. *Deogratias fit episc. Carthaginensis.* — Ad num. 66. Ex Victore Vitensi lib. I de Persecut. Africana, duorum episcoporum Carthaginensium ordinem distinguere est. Primus fuit *Quodvultdeus* Neapolim relegatus statim post captam a Vandalis Carthaginem, ut anno CDXXXIX Baronius habet. Illo in exilio demortuo, Valentinianus imp. anno CDLIII egit apud Gensericum Vandalorum regem, ut post eum ordinaretur episcopus Carthaginensis nomine *Deogratias*, quod tamen hoc anno peractum esse, perperam existimavit Baronius. Marianus enim Scotus in Chronico ait: « Ordinatus est episcopus Deogratias in Basilica Fausti die Dominico VIII kalend. Novemb. » seu die XXV mensis Octobris, qui anno sequenti in Dominicam incidit, qua die in Africa ordinationes episcoporum fieri solitas inter omnes convenit. Marianus laudata verba cum consulatu Aetii et Studii anno CDLV a se copulato conjungit, sed nec consulatus hic in annum illum incidit, nec anno CDLIV, quo gestus est, dies XXV Octobris cum Dominica concurrit. Ruinartus citatus *Deogratias* ordinationem, ex Ms. codice Augustano sub Tironis Prosperi nomine publici juris facto, a Canisio tom. I Antiq. Lect. cum consulatu Aetii et Studii anno CDLIV in Fastis notato, et cum VIII kalend. Novemb. connectit. Sed nec pariter illo anno dies ille in Dominicam incidit, licet ibidem in illa editione asseratur. Itaque ex Victore Vitensi, quem Victorem Uticensem a Baronio, aliisque ante nostra tempora male vocatum fuisse suo loco ostendemus, non bene deducit Cardinalis doctissimus, Ecclesiam Carthaginensem annis tredecim absque episcopo fuisse; cum ex dictis consequens sit, *Quodvultdeum* in exilio anno sequenti vita functum esse; ac eo tantum anno, agente Valentiniano imp., *Deogratias*, in illius locum subrogatum fuisse. Mabillonius tom. III Veter. Analect. exhibet antiquum kalendarium Ecclesiæ Carthaginensis, in quo ad VI idus Jan. legitur: *Depositio Quodvultdei episcopi,* quod sine dubio de episcopo, de quo loquimur, intelligendum. Hoc tamen nomen frequens fuit in Africa, ut colligere est ex Augustino in Epistola ad Innocentium, et ex Notitia provinciarum Africæ.

9. *Floret Marius Mercator.* — *Marius Mercator*, qui Baronii tempore non extabat, quique varia antea incognita de Pelagianis et Nestorianis nos edocuit, aliquanto post habitam Chalcedonensem Synodum Opera sua scripsit, ut deducit Baluzius ex iis, quæ ille habet, dum de *Eutherio* hæretico loquitur pag. 355. Ait enim Mercator: *Nestorii sectatores Euticianos* criminari eos, qui suo dogmati nefario reluctantur: quare post inventum Eutychianorum nomen *Mercator* libros suos edidit. Verum quidem est, eum graviter insectari *Theodoretum* episcopum Cyrensem, qui tamen a Synodo Chalcedonensi post idoneam fidei suæ professionem receptus fuerat; sed vel ea adversus eum scripsit, antequam Chalcedonensis Synodus haberetur, aut si postea scripsit, tarde ad eum gesta Synodi pervenere, et *Theodoreti* susceptio illi comperta non fuit. Jam florebat *Mercator* anno CDXVIII quo ab Augustino accepit Epistolam, quæ inter Augustinianas legitur. Joannes Garnerius anno MDCLXXIII ejus Opera publici juris fecit, addiditque Annotationes et Dissertationes amplissimas quæ Mercatoris scriptis magnam lucem afferunt. Sed cum Baluzius ex collatione codicis Bellovacensis cum Vaticano, in quibus solis antiqui hujus scriptoris Opera habentur, agnovisset Garnerium eorum ordinem invertisse, multa etiam immutasse, dum medicinam adhibere tentaret locis corruptis, et denique nonnulla omisisse, novam editionem adornavit, ea fide ac diligentia, ut errores etiam retinuerit veterum librariorum, quod dolendum ab omnibus, qui antiquorum Opera e tenebris eruere, semper præstitutum non fuisse.

10. *Inventio Capitis S. Joannis Baptistæ.* — Auctor Chronici Alex. sub consulatu Vincomali, et Opilionis, anno sc. sequenti ait: « Imperantibus Valentiniano et Marciano Augustis, mense Peritio, et ante diem XII kalend. Martias, media jejuniorum hebdomada, anno Syro-Macedonum DCCLXIII, Antiochenorum CI, et CDXXV anno quo postquam capite truncatus est sanctus Præcursor et Propheta Baptista Joannes, illud venerandum Caput in Emesanorum civitate inventum est ». Verum hæc inventio ad præsentem annum pertinet, ut ostendit Ducangius in Notis ad laudatum locum. Anno enim sequenti nec die XVIII Februarii, ad quem eam refert auctor Chronici Alex., nec die XXIV Februarii quo eam contigisse vult Marcellinus in Chronico, ubi plerumque idem, quod scriptor ille habet, media jejuniorum seu Quadragesimæ hebdomada accidere potuit, cum eo anno Pascha XII Aprilis extite-

rit, proindeque Dominica III et IV Quadragesimæ, quæ jejuniorum hebdomadem includunt, in VIII et XV Martii mensis inciderint, juxta observatam et receptam a Græcis magnam Quadragesimam. Ista tamen sic conciliari possunt. *Marcellus abbas*, et auctor Chronici Alex. hanc inventionem esse factam aiunt anno Syro-Macedonum DCCLXIII, Indict. VI, atque adeo anno Antiochenorum DI, ut ait auctor ejusdem Chronici. Cum vero Syro-Macedonum Epocha kalend. Octobris ineat, sequitur annum DCCLXIII incidere in mensem Octobrem anni Christi CDLI, mensem vero Februarium sequentem in præsentem Christi annum, quo Pascha fuit XXIII Martii, ac proinde media jejuniorum hebdomada, cœpit feria I die XVIII mensis Februarii, qui hoc anno dies XXIX habuit ob bissextum, desiitque in Dominicam sequentem XXIV ejusdem mensis. Quæ quidem quadrant omnino cum narratione Marcelli scribentis *Uranium* episcopum Caput *S. Joannis Baptistæ* ex loco, ubi inventum fuerat, in secretarium attulisse die Dominica XXIV ejusdem mensis. Alia quippe media Quadragesimæ septimana apud Græcos ab ea quam Latini *Medianam* vocant; cum apud Græcos illa sit, quæ *Medianam* latinorum præcedit Quadragesimam; quippe ii auspicantur a Feria II Sexagesimæ, ita ut revera VIII septimanis illa constet, quarum quarta Dominica mediam Quadragesimæ conficit. Ex quibus colligitur, hanc inventionem ad præsentem annum pertinere.

11. *Thorismundus Visigothorum rex occiditur.* — Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXIX, qui kalend. Octobris hujus Christi anni exorditur, scribit : « Thorismo rex Gothorum spirans hostilia a Theuderico et Frederico fratribus jugulatur, cui Theudericus succedit in regno ». Idem habet Isidorus in Chronico Gothorum, nisi quod in era cum annis Marciani imp. copulandis errat, ut in hujusmodi connexionibus solet. Recte tamen scribit eum anno uno regnasse.

LEONIS ANNUS 14. — CHRISTI 453.

1. *Ad Anatolii audaciam retundendam S. Leo scribit Epistolam circularem de approbatione Concilii Chalcedonensis, cujus Acta in latinum verti jubet.* — Quadringentesimus quinquagesimus tertius Christi annus consulatu Opilionis et Vincomali redditus Fastis legitur : quo nequitia Anatolii Constantinopolitani episcopi rursus perturbatur Ecclesia. Sane quidem exemplum docuit, cum hæreticis nonnisi gravi Ecclesiæ damno ut plurimum indulgentius agi. Iste enim (ut dictum est) Eutychianus hæreticus, Dioscori Alexandrini olim episcopi Apocrisiarius Constantinopoli in locum viventis S. Flaviani ab eodem impio Dioscoro in Ephesino conventiculo subrogatus fuit Constantinopolitanus episcopus : cujus ordinatio, nulla licet, ut validaretur auctoritate Leonis Romani Pontificis, Marcianus imp. pacis studio procuravit, dum ipse Anatolius sese Catholicæ fidei professione Catholicum esse docuit : unde factum est ut ipse Romanus Pontifex bono pacis indulserit, ut Constantinopoli idem Anatolius sederet episcopus. Qui post episcopalem thronum adeptum dolo malo (ut vidimus) arrogavit etiam sibi primatum super Ecclesiam Alexandrinam et Antiochenam : sed cum resistere et adversari sibi eumdem S. Leonem papam audisset; movit instar Judæ [1] adversus eum calcaneum suum, proditorie in ipsum agens, sicuti superius demonstratum est. Sed et ubi accepisset litteris S. Leonis anno superiori ad se datis justam de invaso primatu objurgationem; tantum abfuit ut mitior et remissior redderetur, ut majori fastu et arrogantia in eumdem sanctum Pontificem insiliret, non quidem palam ad eum rescribens defensionem, vel excusationem aliquam; sed vafre in primis occultans litteras Pontificis ad se scriptas, cœpit primo susurros, inde rumores in vulgus (ut dictum est) spargere de sanctissimo papa, ipsum respuisse Synodum Chalcedonensem; sed et graviori calumnia addidit ipsum quærere occulta via deprimere defensores fidei Orthodoxæ, et suspectos hæresis exaltare. Ad hæc etiam illud adjecit, ut archidiaconum Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem sciret esse

[1] Joan. XIII, 18.

Romani Pontificis studiosum, e gradu deponeret sub prætextu majoris honoris, et in locum ejus subrogaret Andream, qui tanquam hæreticus antea ejectus fuerat : hic ille namque fuit omnium nequissimus S. Flaviani calumniator. Adjecit insuper persequi omnes qui a Flaviano fuerant ordinati; contra vero fovere et in Ecclesiæ honores provehere illos qui Eutychianæ hæresis fuerant infamati : ista quidem in contumeliam atque contemptum ejus quem adversarium patiebatur, Romani Pontificis, Anatolius ab anno superiori machinari non destitit.

2. Hæc autem omnia cum fidelibus nuntiis S. Leoni significata essent, imo (ut docent ejusdem Pontificis litteræ ad Pulcheriam [1]) ipse Marcianus Romanum Pontificem admonuisset, rogassetque ut litteris confirmationem fidei Concilii Chacedonensis notam faceret : ipse S. Leo eam in vulgus sparsam studens datis litteris abolere de non recepto Concilio Chalcedonensi calumniam, litteras dedit ad eamdem Synodum Chalcedonensem : non quod adhuc Synodus Chalcedone perduraret; sed ad episcopos omnes qui ad ipsum Concilium convenerant, Circularem Epistolam verbis istis conscripsit [2] :

3. « Leo episcopus sanctæ Synodo apud Chalcedonem habitæ.

« Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitiones sanctæ Synodi, quæ ad confirmationem fidei in Chalcedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum : quia nulla sinebat ratio, ut qui unitatem Catholicæ fidei dolebam ab hæreticis fuisse turbatam, non exultanter in integrum rediisse gauderem. Hoc autem non solum ex ipso beatissimæ consensionis affectu, sed etiam ex Epistolis meis, quas post reditum meorum, ad Constantinopolitanæ urbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem Sedis Apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in Synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem : hæc ad omnes fratres et coepiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi : quæ gloriosissimus et clementissimus princeps (sicut poposci) in notitiam vestram mittere pro Catholicæ fidei amore dignabitur : ut et fraterna universitas et omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem Gestorum Synodalium propriam vobiscum iniisse sententiam, in sola videlicet fidei causa (quod sæpe dicendum est) propter quam generale Concilium et ex præcepto Christianorum principum, et ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari, damnatis hæreticis; qui si corrigi voluissent, nulla penitus resideret de vera Domini nostri Jesu Christi Incarnatione dubitatio.

4. « Unde si quis unquam ausus fuerit vel Nestorii perfidiam tueri, vel Eutychetis ac Dioscori impium dogma defendere : a Catholicorum communione resecetur, nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem, fratres carissimi. De custodiendis quoque sanctorum Patrum statutis quæ in Synodo Nicæna inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestræ sanctitatis admoneo, ut jura ecclesiarum sicut ab illis tercentis decem et octo Patribus divinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imminutionem suum aliquis quærat augmentum. Quamtumlibet enim exortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, et appetitus suos Conciliorum æstimet nomine roborandos; infirmum atque irritum erit, quicquid a prædictorum Patrum canonibus discreparit : quorum regulis Apostolica Sedes quam reverenter utatur scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere; et me, auxiliante Domino nostro, et Catholicæ fidei et paternarum traditionum esse custodem. Data XII kalendas Aprilis, Opilione V. C. consule ». Hæc S. Leo ad Patres, quibus profitetur Chalcedonensis Concilii nihil, præter illa quæ ad fidei decretum pertinent, se recipere.

5. Extant et ipsæ litteræ, quarum meminit, ad Marcianum imperatorem datæ, quibus hanc ad episcopos Synodi datam Epistolam de confirmatione Concilii Chalcedonensis quod ad fidei decretum spectat, voluit omnibus fieri manifestam : scriptæ autem sunt hoc anno sub eodem die et consule. Est earum exordium [1] : « Multa mihi in omnibus clementiæ vestræ litteris, etc. » quibus potissimum queritur de Anatolio, qui Apostolicæ Sedis litteras occultasset, eo quod illis ejus primatus male usurpatus abrogaretur. Sed et gratulatur eidem imperatori, quod acquieverit iis quæ ipse S. Leo statuisset de non violandis decretis Nicæni Concilii : ac proinde irrita prorsus reddi voluerit quæ in favorem sedis Constantinopolitanæ Anatolius ab episcopis extorsisset : sunt enim hæc verba Leonis ad Marcianum [2]: « Et merito geminatur gaudium meum, cum vobis religiosissime placere cognosco, ut et fides Nicæna suam teneat firmitatem, et privilegia Ecclesiarum illibata permaneant ». Eodem quoque argumento, eadem itidem die ipse sanctus Leo litteras scripsit ad S. Pulcheriam [3], quibus palam fecit quæ ab ipso Marciano imperatore de Anatolio significata essent.

6. Quod insuper ad Chalcedonense Concilium pertinet; ejusdem Anatolii fortasse factum est impostura, ut exemplar Actorum ejusdem Concilii, quod ad Apostolicam Sedem Romam perlatum fuit, haud adeo clarum compertum esset. Quamobrem idem sanctus Leo hoc anno in litteris ad Julianum Coensem episcopum datis [4], jussit ex originali typo Acta quam fidelissime scribi, atque in latinum transferri; cujus ad eum scriptæ in fine Epistolæ ista sunt verba : « Gestorum Synodalium, quæ omnibus diebus Concilii in Chalcedonensi civitate confecta

[1] Leo, Ep. LX. — [2] Leo, Ep. LXI.

[1] Leo, Ep. LIX. — [2] Leo, Ep. LIX. — [3] Leo, Ep. LX. — [4] Leo Ep. LVI.

sunt, parum clara propter linguæ diversitatem apud nos habetur instructio : et ideo fraternitati tuæ specialiter injungo, ut in unum codicem universa facias congregari, in latinum sermonem absolutissima interpretatione translata : ut in nulla parte Actionum dubitare possimus, neque ullo modo esse possit ambiguum, quod ad plenam intelligentiam te fuerit studente perductum ». Hæc ad Julianum hoc anno quinto idus Martias Leo papa. Vides, lector, jam ab ipso exordio promulgati Concilii Chalcedonensis in illud hostem humani generis insidias parare cœpisse.

7. *S. Leonis querelæ de Aetio archidiacono deposito.* — De causa autem Aetii archidiaconi ab ipso (ut dictum est) Anatolio e gradu amoto, substituto in ejus locum Andrea Eutychiano; haud silendum putavit idem sanctissimus Leo, acceptis ab eodem Aetio de ea re querelarum litteris. Quamobrem voluit de his commonuisse aliis litteris eumdem Marcianum imperatorem, necnon etiam Pulcheriam Augustam. Ad Marcianum autem ista est de Anatolio justa expostulatio [1], post recensita quæ olim in ejus commendationem scripsisset ipse imperator, cum petiit ut ab ipso Romano Pontifice in sede confirmaretur : « Miror, inquit, quid causæ aut occasionis emerserit, ut virum Catholicæ fidei, et Nestorianis atque Eutychianis hæreticis constanter etiam adversarium archidiaconum sub honoris specie degradaret, et dispensationem totius causæ et curæ Ecclesiasticæ in Andream Eutychianistam repente transferret; adeo nimia commotione turbatus, ut consecrationem, quam pro injuria dabat, sexta sabbati, traditionis Apostolicæ aut nescius, aut oblitus, inferret : quasi non ad episcopum magis, quam ad presbyterum, ordinationis illius vitium pertineret : qui non inveniens quod argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit; addens sententiæ illud injuriæ, ut eum cœmeterio deputando, condemnaret exilio. Quem tamen pietati vestræ commendare præsumo, ne ullis alterius noxiis ingravari possit insidiis, quem Dominus (ut comperi) sub vestra defensione constituit.

8. « Adjicio autem etiam hanc obsecrationem, ut prædictum episcopum a professione sua dissonum, et nimium testimonii vestri ac favoris oblitum necessario increpare dignemini; cesset Catholicos insectari; cesset eos qui sanctæ memoriæ Flaviano placuere, conterere, et eorum societatem, quos improbavit, eligere. Fraternam enim illi charitatem non aliter poterimus impendere, quam ut se inimicos Catholicæ fidei approbet execrari; ejusque a se consortium, quem merito abjecit, Andream nempe, abscindat : qui etiam si magna fuisset satisfactione purgatus, post dubium tamen reversus errorem, Catholicis diaconibus postponi debuit, non præponi ». Hæc cum scribat sanctus Leo, excommunicationem proculdubio Anatolio comminatur. Eamdem ingeminat idem Pontifex querelam, ad sanctam Pulcheriam scribens. Agit de his et in Epistola [1] ad Julianum Coensem episcopum data, qua, cur statim ex hac causa in ipsum Anatolium censuris Ecclesiasticis auctoritate Apostolica non insurrexerit, ejusmodi rationem affert his verbis [2] : « In quem pro causæ merito differo commoveri : et quid ipse mecum cum suis Epistolis agat, quas missurum eum filius noster Aetius indicavit, exspecto, dans locum voluntariæ emendationi, qua dolorem meum cupio mitigari ». Hæc Leo, qui quidem ita Anatolium ipsum perstrinxit, ut, nisi Catholica communicatione omnino carere vellet, Aetium in pristinum locum restitueret. Quomodo autem ad arbitrium Romani Pontificis hæc omnia Anatolius emendarit, atque etiam a causa de arrogando sibi primatu penitus resilierit, datis de his omnibus ad sanctum Leonem litteris, anno sequenti, suo loco dicturi sumus : modo vero quæ reliquæ sunt hujus anni cum Orientalibus sancti Leonis res gestæ (ut ordo postulat temporis) prosequamur.

9. *Julianus episcopus Coensis vicarius Apost. in Oriente.* — Quod enim ex his quæ in contumeliam Chalcedonensis Concilii et Apostolicæ Sedis injuriam ab Anatolio tentata essent, portam hostibus aperiri ad labefactandam fidem Catholicam Leo papa pastorali vigilantia persentisceret : ad obviandum iisdem, Juliano Coensi episcopo, quem fidelissimum semper expertus esset, vicariam, iterum delegat præfecturam. Ad eum enim hoc anno scribens, hæc inter alia habet [3] : « Hac speciali cura vice mea functus utaris, ne hæresis Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revirescat : quia in episcopo Constantinopolitano Catholicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanæ, aut pro sua est æstimatione sollicitus ». Hoc idem munere impertito, quod et antea in Chalcedonensi Concilio (ut vidimus) delegaverat; quid curare debeat, et in primis ut sollicitus esset de omnibus quæ ab hæreticis tentarentur, Apostolicam Sedem reddere certiorem admonuit, et ut doceat etiam quo progressa sit causa tumultuantium in Palæstina monachorum : id enim, ut quam exacte litteris ipse significaret, præcepit his verbis [4] :

10. « De Palæstinis vero monachis, qui jampridem in tumultu dissensionis esse dicuntur, quo ad hæc animo moveantur, ignoro : neque cujusquam sermone mihi patefactum est, quas causas videantur antefatæ præferre discordiæ : utrum scilicet Eutychianæ perversitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant episcopum suum in hanc impietatem posse (potuisse) traduci, qui contra ipsorum locorum sanctorum testimonia, quibus totus mundus instruitur, ab Incarnationis Dominicæ veritate desciverit; et quod in aliis per indulgentiam curare placuit in illo putent non esse veniale. Unde

[1] Leo, Ep. LVII.

[1] Leo, Ep. LVIII. — [2] Leo, Ep. LVI. — [3] Leo, Ep. LVI. — [4] Leo, eadem Ep. LVI.

cupio me super his plenius edoceri, ut etiam talium correctioni congrue studeatur : quia aliud est contra fidem impie armari, aliud in errore quempiam detineri ». Hæc idcirco Leo, quod accepisset ab illis expulsum Juvenalem episcopum, qui Dioscorum et Eutychetem fuisset aliquando sectatus, et alium in ejus locum fuisse subrogatum Hierosolymorum antistitem; putans eos in ipsum esse commotos, quob in hæresim ante lapsus, in sedem fuisset immeritus restitutus.

11. Paulo post has datas ad Julianum litteras, idem S. Leo alias accepit ab ipso missas, quibus de iisdem monachis Palæstinis, quid rescripsisset Marcianus imperator, quasve ad eos sancta Pulcheria litteras reddidisset, admonitus fuit, missis exemplaribus litterarum. Testantur hæc quidem ejusdem sancti Leonis litteræ paulo post tum ad Marcianum, tum ad Pulcheriam datæ : nam ad Marcianum [1] : « Per fratrem meum Julianum, inquit, innotuisse significo, quam pio dignati fueritis responso, imperitorum monachorum animos cohibere pariter et docere : ut si illos non penitus deseruerit divina miseratio, sentiant se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant ». Hæc ad imperatorem. Ad Pulcheriam vero ista [2] : « Indicante fratre nostro Juliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus præceptionum vestrarum saluberrimæ sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, et docendo punire; ut, si eos ad pœnitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis et a nefandis cædibus et ab hæreticorum blasphemiis diluantur ». Hæc ad Pulcheriam S. Leo hoc anno, duodecimo kalendas Aprilis, eadem die qua ad Marcianum litteras dedit.

12. *Eudociam et monachos hæreticos per Epistolam monet Leo.* — Scripsit hoc pariter anno, mense Junii, de iisdem Palæstinis monachis turbas cientibus idem S. Leo ad Eudociam Augustam Hierosolymis agentem, rogans, ut quantum valeat suis admonitionibus curet eosdem a fide devios monachos ad Catholicam Ecclesiam revocare. Ita plane prudenter visum est sancto Leoni cum femina agere, non (ut par erat) acrioribus ea redarguendo litteris, quod ejus fisi patrocinio (ut vidimus) Eutychiani monachi adeo nefaria perpetrassent; sed dissimulando ejus errorem, blandis rogat potius verbis ejus implorans auxilium : ut ita in castris fidelium eam quodammodo cogeret, ex præsumpta de ipsa fiducia militare. Tale quippe sciebat esse ingenium hæreticarum mulierum, ut eo pertinacius inhærescant errori, quo instantius fuerint admonitæ et increpatæ. Sed ipsam perbrevem sancti Leonis papæ ad eam eo argumento accipe datam Epistolam et tanti Pontificis admirare prudentiam [3]:

13. « Quanta mihi Catholicæ cura sit fidei, et qua sollicitudine (in quantum Dominus adjuvat) debeat præcaveri, ne unquam ab imperitis et impiis veritatis Evangelio resistatur, pietatem vestram scire non dubito. Et ideo cum salutationis officio, quo semper mihi est vestra oranda clementia, obsecro Dominum, ut me tuam incolumitatem in causa fidei in qua quorumdam intra provinciam Palæstinam monachorum fuerant corda turbata; magis magisque faciat adjuvare : ut tantum (quod pietatis tuæ studio fieri potest) hæreticæ perversitati omnis fiducia subtrahatur ». Hæc idcirco Leo, quod scisset Eudociæ fiducia impios illos armatos nefaria perpetrasse. Sed subdit : « Quos enim nec ratio sacramentorum, nec auctoritas scriptorum, neque sanctorum locorum testimonia commovebant : quid eis nisi abruptum periculum timeretur? Prosit ergo Ecclesiis, sicut favente Deo et prodest, et prosit generi humano in verbis Dei vestram ibi esse voluntatem, ubi Dominum nostrum Jesum Christum vobis sicut Deum verum, et verum quoque hominem in unitate personæ et mirabilium indicia, et passionum documenta loquuntur. Si ergo prædicti nomen Catholicum venerantur et diligunt, et inter Domini corpus se volunt membra nominari; pravos errores, quos temere admiserunt, detestentur, et agant pœnitentiam impiarum blasphemiarum, cruentorumque factorum. Succumbant pro salute animarum suarum Synodalibus, quæ in civitate Chalcedonensi sunt confirmata, decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanæ, nisi fides vera et humilitas quieta non pervenit; credant in Evangelio quod confitentur in Symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim Catholica sicut damnat Nestorium, qui in uno Domino nostro Jesu Christo duas ausus est prædicare personas; ita damnat etiam Eutychetem cum Dioscoro, quod ab unigenito Dei Verbo negant in utero Virginis matris veritatem carnis humanæ esse susceptam. Si quid autem erga prædictorum conversionem exhortatio vestra profecerit (quod gloriam vobis præstabit æternam) peto, hoc mihi clementiæ vestræ litteris indicetis : ut et in vobis boni operis fructum, et in illis gaudeamus misericordiam Domini non periisse. Data VII kal. Julii, Opilione V. C. consule ».

14. Sed ut qui pastoralis muneris essent S. Leo numeros omnes expleret, eosdem in transversum ductos miserrimos monachos ad conversionem invitavit litteris suis, et quidem amantissimis : quod enim aliter sibi agendum esse sciret cum recens lapsis in errorem, aliter cum iterum restitutis et non recto pede in Evangelium incedentibus : hinc ipse tractans cum Anatolio comminationibus agit; monachos vero istos, quos furor in præceps adegerat, mitius atque blandius monet : est enim ejusmodi litterarum exordium, quo ut eos ad conversionem attrahat, ipsorum delicta excusat [1] :

15. « Sollicitudini meæ, quam universali Ecclesiæ omnibusque ejus filiis debeo, multorum relatione patefactum est, dilectionis vestræ animis quiddam offensionis illatum, dum aut imperiti (ut

[1] Leo, Ep. LIX. — [2] Leo, Ep. LX. — [3] Leo, Ep. LXVI.

[1] Leo, Ep. LXXXIII.

apparet) interpretes, aut maligni quædam vos aliter intelligere, quam a me sunt prædicata, fecerunt, non valentes in græcum eloquium apte et proprie latina transferre; cum in rebus subtilibus et difficilibus explicandis, vix sibi etiam in sua lingua disputator quisque sufficiat. Quod tamen apud me eo proficit, ut dum ea quæ Catholica fides respuit improbatis, intelligamus vos veri amiciores esse quam falsi, et id merito refutare, quod ex antiqua institutione doctrinæ etiam ipse detestor. Quamvis enim Epistola mea ad sanctæ memoriæ Flavianum episcopum data satis sibi ad manifestationem sui ipsa sufficiat, neque in aliquo aut purgationis aut expositionis indigeat: et alia tamen cum eadem mea scripta concordant, in quibus similiter prædicationis meæ sensus in aperto est, etc. » Excusat ergo, quod ipsi Catholicæ mentis sint, sed in depravatam ab hæreticis ipsis Epistolam offendentes, extra Catholicam Ecclesiam se contituerint : quamobrem rursus quæ vera sit Orthodoxa fides, quæ duas simul infra (intra) se contrarias hæreses Nestorianam et Eutychianam jugulet, eadem Epistola pluribus docet. Magna quidem summi pastoris apparuit prudentia, pro diversitate rerum, temporum, ac personarum gregem pascentis; qui factus omnibus omnia, ut omnes lucrifaceret, singulis accommodata impertiit medicamenta. Et quidem ex sententia accidit, ut anno sequenti (prout suo loco dicendum erit) iidem omnes simul ad Ecclesiam Catholicam se converterint.

16. *Ad moniales scribit Pulcheria, ut eas a Theodosii erroribus revocet.* — Sparserat impius ille Theodosius (ut dictum est) rumorem, cum Synodum Chalcedonensem, tum S. Leonem Nestorii hæresim confirmasse, id ipsum quoque sapere imperatorem atque Augustam Pulcheriam : quamobrem miseros illos, prætextu defendendæ Catholicæ fidei, converterat in furorem; adeo ut ea monachi ausi fuerint, quæ et latrones sævissimi exhorruissent. Sed resipuisse ex lapsis primum Dei benignitate permotos litteris imperatoris superiori anno datis laicos Hierosolymitanos, ex Epistola sanctæ Pulcheriæ constat quam dedit ad Bassam abbatissam monasterii, quod erat Hierosolymis : quarum quidem scribendarum litterarum causa illa præcessit, ut sanctis monialibus a scelestissimo Theodosio deceptis succurreret, illisque significaret, nonnisi Catholicæ religioni consentientia tum Synodum Chalcedonensem statuisse, tum se etiam credere : ut his persuasæ feminæ illæ ad Catholicam unitatem connecterentur. Extat quidem ejusmodi sanctæ Pulcheriæ Epistola in appendice ad Acta Concilii Chalcedonensis græce conscripta, ultimaque datarum ab ipsa Epistolarum, qua digna memoria ac testimonio pietatis, finem vivendi faciens, suum ad Deum transitum egregie consignavit. Quoniam autem nullibi hactenus extat (quod sciamus) impressa; hic ipsam describere e græco in latinum redditam, operæ pretium existimavimus: postrema enim sanctissimæ imperatricis elogia sæpe sæpius piis auribus inferenda quis non avide audiat, mentisque thesauro recondat? Est autem ejus Epistolæ ejusmodi in codice titulus:

17. « Exemplum regiarum litterarum scriptarum ad Bassam præfectam asceterio in Ælia a piissima et Christi amante Augusta Pulcheria.

« Serenitatis nostræ studium, animumque in sanctam et Orthodoxam fidem, et quomodo eam usquequaque amplificare et celebrare studemus, nemini dubium esse arbitramur : maxime vero omnium id nosse certo tuam reverentiam confidimus. Sed quoniam his temporibus extitit Simonis magi Samaritani imitator, seu potius Antichristi præcursor Theodosius : qui quemadmodum affecerit Æliensium civitatem, Palæstinæque sanctissimas Ecclesias turbaverit, contra divina et humana jura mala innumerabilia perpetrans, et calumnians sanctam et venerabilem collectam Chalcedone Synodum, quod Symbolum trecentorum decem et octo Patrum commoverit et labefactaverit, et duos Filios, duosque Christos, ac duas personas adorari oportere docuerit, nec reverentiam tuam latet : necessarium duxit pietas nostra per sacras nostras litteras antea missas redarguere memorati nefarii viri mendacia, nostramque fidem nobis a majoribus traditam declarare; et quod juxta Symbolum trecentorum decem et octo Patrum credimus; quod quidem sancta Synodus Chalcedone habita, nihil vel addens, vel minuens, confirmavit. Cum vero benignitate atque humanitate Domini nostri et Salvatoris Christi, ii qui Æliensium urbem incolunt, cognovissent meæ serenitatis et religiosissimi domini orbis terræ et conjugis meæ majestatis veram et Orthodoxam fidem; ad eam accurrerunt, multisque laudibus Dominum nostrum et Salvatorem Jesum Christum ac nostram potestatem celebrarunt, veniamque delictorum, quæ ante commiserant, orarunt.

18. « At de illis quidem sacratissimus et piissimus dominus et conjux meæ serenitatis, solita usus humanitate, tum typum dedit, quem ipsius pietatem deceat : nostra autem serenitas considerans præfati scelesti ac nefarii Theodosii calumnias, metuensque ne quas e religiosis feminis simpliciores circumscripserit, suisque præstigiis ac fallaciis eas valuerit a veritate abducere : volensque undique delere memorati scelesti hominis impietatem; idcirco has ad vos sacras litteras dirigimus, quibus fidem nobis usque a Patribus traditam declaramus, atque volumus omnibus Deo consecratis feminis prout manifestum esse, quod nos fidem secundum expositum Symbolum a trecentis decem et octo sanctis Patribus servamus : detestamur vero Photini et Apollinaris et Valentini et Nestorii impietatem, ad hæc vero et novellam improbatamque Eutychetis sententiam.

19. « Et credimus Dominum et Salvatorem nostrum Jesum Christum de Spiritu sancto et Maria Deipara natum esse : confitentes unum et eumdem Filium Jesum Deum perfectum et hominem per-

fectum eumdem, Deum vere et hominem vere eumdem, nulloque modo divisum, aut separatum, aut conversum, Salvatorem Christum semper adoramus; in hac fide sine fluctuatione agere optantes, et anathematizantes eos qui dicunt duos Filios, aut duos Christos, aut duas personas, vel qui dixerunt, aut scripserunt, aut dicere audent. Quam quidem sanctam et Orthodoxam fidem venerabilis Synodus, quæ proxime Chalcedone habita fuit, confirmavit, nullumque vel additamentum, vel detractionem fecit in exposito sancto Symbolo a trecentis decem et octo sanctis Patribus; ac solius Eutychetis perversam opinionem condemnavit, suffragio sanctis Patribus concinente. Quamobrem reverentia tua, cognita serenitatis nostræ vera et Orthodoxa fide, impensius pro nobis nostroque imperio orare studeat ». Hactenus Pulcheria ad Bassam asceteriam, quæ quidem Catholicam fidem sectata est, ut suo loco dicturi sumus inferius.

20. *Pulcheriæ obitus, et præclara ejus pietatis monumenta.* — Porro ipsa Pulcheria post hæc, undecima mensis Septembris, vita in virginitate honestissime atque sanctissime perfuncta, migravit in cælum, ibi coronam cum sanctis virginibus acceptura. Sub his namque consulibus eam obiisse diem, Marcellinus antiquior chronographus affirmat his verbis : « Pulcheria Augusta Marciani principis uxor, beati Laurentii atrium mirabili opere consummavit, beatumque vivendi finem fecit ». Hæc ipse : cui magis quam Nicephoro[1] assentimur, dum ait : ipsam vivere desiisse anno sexto Marciani imperatoris.

21. Hæc quidem Christianæ religionis summum decus, cum se ipsam in primis puram sanctamque Deo, cui se voverat, conservarit, et a tenera ætate imperium divinitus inspirata mirabili providentia gubernarit : cum et omni virtutum genere semper temporibus etiam perditissimis enituerit, et ad diem usque novissimum semper steterit pro fide Catholica, sedula patrona et pugnatrix invicta, adeo ut de omnium sui temporis hæresum expugnatione acceptam victoriam ipse (ut vidimus) S. Leo eidem ingenue acceptam semper tulerit : hæc, inquam, Catholicæ fidei ornamentum, dicta die, a cælesti vocata sponso, in æternum cum eo felicius regnatura cælum conscendit. Cujus memoria benedictionibus locupletata, nobili epitaphio in Albo Ecclesiæ ob oculos omnium posita, perenniter permansura notis amplissimis collocata, annis singulis solemni ritu, publicoque diaconorum præconio recoli consuevit, virginisque Augustæ augustum atque celebre monimentum ejusmodi inscriptione piorum auribus redditur semper vivens : « Commemoratio sanctæ Pulcheriæ reginæ in pace quiescentis. Hæc fuit soror Theodosii junioris conjux Marciani pietate præstantissimi imperatoris : quæ cum virginitatem ipsam ad senectutem usque servasset, multaque præclara opera in templorum et hospitalium domorum ædificia contulisset, et sanctæ Chalcedonensis Synodi Patres adjuvasset, in pace quievit ». Hæc Orientalis Ecclesia : Occidentalis quoque paribus eadem die votis ipsam est prosecuta.

22. Defuncta autem est anno ætatis suæ quinquagesimo quarto; quippe quæ, Marcellino auctore, nata ponitur sub consulatu Eutropii et Theodori, anno Domini undequadringentesimo. Quæ, jam absoluto martyri templo, in Dei templum non manufactum semper manens transferri promeruit : in his enim vivens semper fuit, ut sive ecclesias, sive monasteria, vel domos erigeret hospitales. In ædificiis vero sacris a se erectis primum locum tenuit illud, de quo dictum est, templum Dei Genitrici dicatum in Blachernis : post hoc illud in via Ducum, ob idque ὁδηγῶν dictum, in quo tradit Nicephorus collocatam ab ea divinam imaginem Deiparæ Virginis, quæ a S. Luca depicta, traditione majorum ferebatur : Salvatoris infantis fasciis ab Eudocia Augusta Hierosolymis missis ibidem ab ipsa reconditis, in quarum memoriam trigesima prima mensis Augusti dies fuit perpetuo consecrata. Sed quas S. Germanus[1] Constantinopolitanus episcopus fascias infantiæ vocat, Nicephorus[2] fascias sepulcrales appellat. Nobilis pariter fuit basilica ab eadem sancta Pulcheria erecta in Foro Fabrorum, cui sancti sepulcri nomen inditum fuit. Agit de his Nicephorus, necnon de dicta sacra imagine : sed ante eum Theodorus Lector[3] ait Pulcheriam ab Eudocia donatam esse imagine Dei Genitricis Mariæ a sancto Luca depicta, conciliatæ inter eas amicitiæ signo.

23. Ad hæc ipsa plane egregia S. Pulcheriæ opera Cyrillus[4] alludere visus est, dum in libro ad reginas conscripto : « Ecce, inquit, et valde sapienter confugientes ad regnum Christi, operam datis ut, quæ illi probantur, et sciatis et faciatis : partim (ut dixi) operibus et irreprehensibili fide, et vestras et regum aulas perspicua virginitatis gloria decoratis : partim sumptuosissima Christo templa erigitis ». Hæc et alia in reginarum laudem Cyrillus, Pulcheriæ, inquam, atque sororum virginum. Præstitit quidem ipsa S. Pulcheria illud egregium, ut non solum ipsa sacræ virginitatis cultrix existeret, sed et sanctis sororibus, ut et ipsæ cæleste munus consequerentur, optima conciliatrix extiterit.

24. Fuit plane grande videre miraculum, in regia illa regiarum virginum monasterium contineri : sed illud singulare superexcellens, in femina eademque virgine enitescere una cum monastica observantia simul optimum imperii regimen, altero munere, sine alterius detrimento, juncto alteri, imo maximo adjumento utrisque connexis. Nam evidenter apparuit (quod et sæpe superius demonstratum est) cum imperii habenas ejus arbitrio moderandas germanus ipsius Theodosius imp. reliquit, nullum unquam felicius tutiusve Romano imperio

[1] Niceph. l. xv. c. 15.

[1] Germ. serm. de fasciis Domini. — [2] Niceph. l. xiv. c. 2. — [3] Theod. Lector Collect. l. i. — [4] Cyril. de Orthod. fide ad Regin.

regimen obtigisse, neque aliquando terrarum orbi tempora feliciora illuxisse: cum vero perfidia eunuchorum et mentis eversæ Eudociæ conjugis suasionibus Theodosius in transversum actus, a sanctæ sororis consiliis declinavit, se ipsum plane una cum imperio præcipitem egit, atque simul religionem in maximum discrimen adduxit, et perdidisset illic omnino, nisi (quod testificatione sancti Leonis sæpe superius dictum est) ipsa S. Pulcheria collabentem sæpe Orientalem Ecclesiam, hæreticorum impulsibus actam, indefesso semper studio suffulsisset. Reliquisse insuper S. Pulcheriam cuncta sua bona pauperibus, tradit Theodorus his verbis [1]: « Pulcheria pia moritur, multis post se præclaris factis, et cunctis bonis quæ habuit ad sustentationem pauperum relictis: quibus Marcianus non contradixit, sed cunctorum necessitatibus animo propenso servivit ».

25. Ad postremum accedat ad ejusdem sanctæ Pulcheriæ funeris atque sepulcri decorem, ipsius Augustæ regnantis imago; quandiu quæsitam, vix tandem in aureo nummo cusam inventam, D. Lælius Pasqualinus in suo museo asservat.

Quam ibi in postica vides Crucem corona cinctam, eam super diadema gestare consuevisse Christianas imperatrices, quæ sunt dicta superius in Eudoxia, satis docent. At de sancta Pulcheria hactenus. Jam ad Leonem Pontificem redeamus.

26. *Singulis Orientis Ecclesiis sapienter consulit Leo.* — Quem autem consecutæ finem fuerint, quas sanctus Leo, necnon cum Marciano imp. Augusta Pulcheria litteras dedere ad restituendam fidem exulem Palæstinis, declarat his verbis idem Leo Pontifex in Epistola ad Julianum scripta anno sequenti, quinto idus Januarii, dum accepta cuncta fert religioni et diligentiæ imperatoris maxime pii: ait enim de ipso [2]: « Cujus post Deum beneficiis hoc debetur, quod Hierosolymitanus episcopus est receptus, et monachos, quos perfidia hæreticæ falsitatis invaserat, ad sanitatem Augusta auctoritas revocavit. Mox itaque ut accepi Epistolas tuas talia continentes, non solum eadem die, sed prope eadem hora responsum reddere maturavi, ut certior de omnibus quæ scripseras reddereris ». Hæc de his Leo sequenti anno dicta die, quinto idus Januarii: ut plane necesse sit affirmare, hoc anno vel autumnali, vel hiemali tempore, Juvenalem esse reversum Hierosolymam: quid autem ibi egerit, dicemus anno sequenti.

27. Qui pro Palæstinæ Ecclesia ex munere universalis regiminis pastoralem S. Leo papa (ut vidimus) propensiorem curam suscepit; idem et tumultus Ægyptios, quos anno superiori recensuimus excitatos sedare pro viribus non prætermisit. Hinc ipse in litteris [3] hoc anno missis ad Julianum Coensem episcopum agentem Constantinopoli vicarium Apostolicæ Sedis. « De Ægyptiis, inquit, monachis, quam quieti, et cujus sint fidei, scire desidero; et de Alexandrinæ Ecclesiæ pace quid ad vos veris nuntiis perferatur: ad cujus episcopum, et ordinatores ipsius, seu clericos, quod (quæ) alia scripta direxerim, missis exemplaribus scire te volui ». Hæc ipse.

28. Post has autem litteras quinto idus Martias hoc anno ab ipso Pontifice datas perlatam esse Romam ad S. Leonem Epistolam Proterii novi episcopi Alexandrini continentem ex more fidei Catholicæ professionem, quo Catholicam ab ipso Pontifice communicationem mereretur accipere, testatur ipse quidem S. Leo in litteris ad eumdem Julianum, anni sequentis exordio, quinto idus Januarii scriptis, ubi ait [1]: « Fratrem Proterium Alexandrinæ urbis episcopum gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifeste quidnam teneat indicasse: cui me dignam gratiam pro fidei ipsius sinceritate necesse est præstare, ut honorem in nullo suæ perdat Ecclesiæ, sed sedis suæ privilegia paternæ antiquitatis exemplo juxta canonum illibata jura possideat ». Hæc sanctus Leo. Sed exciderunt tum Proterii ad Leonem, tum etiam Leonis ad Proterium redditæ litteræ.

29. Constat autem post hæc ab eodem Proterio fuisse collectum Orthodoxorum Concilium, in quo actum est, ut ad Catholicam communicationem, qui hactenus ob hæresim Eutychianam separati fuissent, Catholica oblata professione redirent: sed cum illi penitus restitissent, irrogatum in eos fuit ab imperatore exilium. Mentio hujus Synodi habetur in Epistola Catholicorum episcoporum Ægypti et clericorum Orthodoxorum ad Leonem imperatorem data [2] de qua suo loco dicendum erit.

30. Misit insuper hoc anno Maximus Antiochenus episcopus legatos Marinianum presbyterum et Olympium diaconum una cum litteris ad ipsum S. Leonem Romanum Pontificem, qui de statu Syrorum Ecclesiæ eumdem redderent certiorem, et rogarent pro conservatione privilegiorum sedis Antiochenæ, quæ e gradu suo dejici Anatolii Constantinopolitani episcopi ambitu periclitabatur: dum enim primatum post Romanam Ecclesiam sibi dari ille satageret, utique id in detrimentum vertebatur Ecclesiæ Antiochenæ, ut quæ tertia esset ordine, jam quarta numeranda foret. Favet rogationi Maximi sanctus Leo, et ut cœperat, se Anatolii infringere temeritatem non defuturum, redditis ad eum litteris pollicetur [3]: quibus inter alia salubre illud admonuit, ut sicuti laicos, ita nec monachos populum docere permitteret, optime recolens hujusmodi occasione omne fluxisse malum. Nestorius quippe cum doceret Antiochiæ, monachus erat; et Eutyches pariter monachus. Ait enim: « Illud quoque dilectionem tuam convenit præcavere ut præter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi jus docendi et prædicandi audeat vindicare, sive sit ille

[1] Theod. Lector Collect. l. I. — [2] Leo, Ep. LXVIII. — [3] Leo, Ep. LVI.

[1] Leo, Ep. LXVIII. — [2] Extat inter. Epis. viror. illustr. pro Concil. Chalced. — [3] Leo, Ep. LXII.

monachus, sive sit laicus, qui alicujus scientiæ nomine glorietur. Quia etsi optandum est, ut omnes Ecclesiæ filii quæ recta et sana sunt sapiant; non tamen permittendum est, ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum sibi prædicatoris adsumat; cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore et excellentiora membra suum officium impleant, et inferiora superioribus non resultent ». Hæc S. Leo hoc anno, tertio idus Junii.

31. Vidisti præsidentem universo gregi pastorem, totius Orientalis orbis eodem ferme temporis momento suis scriptis Ecclesias visitare; modo invisere Constantinopolitanos, et ea quæ essent corrigenda monere; modo Palæstinos adire, et lapsos ad pœnitentiam revocare; penetrare rursum Ægyptum, et devios corrigere, stantesque firmare; percurrere insuper Syros, eisdemque salubres præscribere leges, quæ essent universæ Ecclesiæ Orientali communes, tanquam opportunum cavendæ pestis antidotum. Etenim has ad Maximum Antiochenum litteras datas voluit idem sanctus Pontifex esse Encyclicas, communes omnibus, et toto Catholico orbi proficuas. Testatur id ipse quidem in Epistola quam pridie ejus diei ad Theodoretum dedit, ubi hæc in fine [1]: « Quas tamen litteras pro utilitate Ecclesiæ per prædictum fratrem coepiscopum nostrum Maximum ad omnium volumus pervenire notitiam, et ob hoc hic voluimus earum exemplar adjicere: quia quæ prædicto fratri injunximus, non dubitamus implenda ».

32. *Theodoreti, ad quem Leo scribit, obitus.* — Scripsit ad Theodoretum hæc sanctus Leo eodem anno pridie ejus diei quo ad Maximum eas litteras dedit, nempe quarto idus Junii. Quod enim sciret inter Orientales omnes episcopos Theodoretum excellere: eumdem ad pugnam adversus hæreticos sibi intime jungere, et in illos immittere habuit in consilio: quapropter ejus operam adversus hæreticos exhibitam pluribus commendans, ut pergat viriliter agere, exhortatur: nam inter alia: « Exulta igitur, inquit, carissime frater; et in unico Dei Filio victor exulta. Vicit per nos ille pro se, cujus carnis veritas negabatur. Vicit per nos et pro nobis ille, cui vicimus, etc. » Quin etiam curam eidem delegat, ut de omnibus quæ in Orientalibus illis provinciis molirentur hæretici, Apostolicam Sedem sedulo faciat certiorem. Nam ait ad finem Epistolæ: « Quod superest, exhortamur, ut quia illic nonnullas Eutychiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi Apostolicæ collabores ». Et paulo post: « Unde in hoc quoque tuæ vigilantiæ sollicitudine volumus adjuvari; ut tua relatione currente, quid apud illos religionis doctrina Dominica proficiat, Apostolicam Sedem festines instruere, quatenus illius regionis sacerdotes in quocumque usus exegerit, adjuvemus ». Hæc et alia ad Theodoretum S. Leo.

[1] Leo, Ep. LXIII.

33. Quid vero Theodoretus? equidem naviter collaborasse certum ducimus argumentum ex iis, quæ ab eodem gesta sunt ante Concilium Chalcedonense, cum legatos Romam (ut vidimus) ad eumdem Romanum Pontificem misit. Cæterum ipsum haud diu fuisse superstitem, iisdemque ferme temporibus mortuum esse, ex eo possumus intelligere, quod in litteris Syrorum episcoporum pro defensione Chalcedonensis Concilii ad Leonem imperatorem post biennium datis, nulla ejus mentio habetur, nec subscriptus in illis, aut aliis, sicut reliqui Orthodoxi, reperitur: qui quidem si fuisset superstes, haud dubium, requisitum a Leone imperatore, et expetitum a S. Leone Romano Pontifice officium juvandæ Catholicæ fidei non denegasset. Porro antequam vita defungeretur, quod ab Orthodoxis Orientalibus haud secure in communionem fuisset acceptus eo quod favisset aliquando Nestorio, quodque in magno Chalcedonensi Concilio a Patribus jussus esset publicis illorum conclamationibus Nestorio dicere anathema; testatam fidem suam Catholicam pluribus Epistolis voluit reliquisse, et inter alias in ea (ut superius dictum est) ad Sporatium data, quæ inter ejus Epistolas primum obtinet locum. Qui ergo male cœpit, gratia Dei (quod paucorum est) bene perfecit, honestatus ante obitum egregiis S. Leonis papæ præconiis, Epistola ad eum hoc anno, quam diximus, data, affigenda tanquam nobile epitaphium lapidi sepulcrali. Sed rursus ad Leonem.

34. *De Cyclo Paschali, et die Paschatis statuendo Leonis sollicitudo.* — Hoc eodem anno idem qui supra speculam pro universa Ecclesia agebat excubias S. Leo, quod muneris quoque ejus essent cunctæ Catholicæ Ecclesiæ sequentis anni indicere Paschæ diem ab omnibus celebrandum: cum ex Theophili centenario cyclo Paschali definitum reperisset eam diem anno Domini quadringentesimo quinquagesimo quinto ad octavum kalend. Maias incidere, contendentibus nonnullis errasse Theophilum; de his consulere peritos voluit ante annum, quam indicendi Paschatis tempus adesset: datisque ad Orientales litteris, in primis ad Marcianum imperatorem hoc anno decimo sexto kalendas Julii ista post alia scripsit [1]:

35. « Paschale festum, quo sacramentum salutis humanæ maxime continetur, quamvis in primo semper mense celebrandum sit: ita tamen est lunaris cursus conditione mutabilis, ut plerumque sacratissimi diei ambigua currat electio; et ex hoc fiat plerumque quod non licet, ut non simul omnis Ecclesia, quod nonnisi unum esse oportet, observet. Studuereque sancti Patres occasionem hujus erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo delegantes: quoniam apud Ægyptios hujus supputationis tradita esse videbatur peritia, per quam qui annis singulis dies prædictæ solemnitatis eveniret, Sedi Apostolicæ indicaretur, ut hujus scripti ad lon-

[1] Leo, Ep. LXIV.

ginquiores Ecclesias judicium (indicium) generaliter percurreret.

36. « Sed sanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinæ urbis Ecclesiæ episcopus, cum hujus observationis annos centum numero collegisset, septuagesimo sexto Paschale festum longe aliter quam alii decreverant, tenendum esse constituit: a primo augustæ memoriæ Theodosii senioris consulatu succedentes sibi sacræ observantiæ ordines ponens ut longioris temporis ratio ejus litteris teneretur adscripta: cujus complexionis septuagesimus et quartus est annus, in qua pridie idus Aprilis (hoc nempe anno Domini quadringentesimo quinquagesimo tertio) sanctum Pascha celebravimus : sequenti vero anno (nempe quinquagesimo quarto supra quadringentesimum) pridie nonas Aprilis eadem, propitio Deo, erit habenda festivitas, sicut regulariter centenariæ annorum rationis ordo declarat : sed in anno qui erit septuagesimus sextus (Domini vero quadringentesimus quinquagesimus quintus) Paschæ dies invenietur adscriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit auctoritas : nam diem octavum kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus præfinitum, qui anni limitem antiquitus constitutum excedit, cum alii quinto decimo kalendarum Maiarum huic festivitati deputaverint diem.

37. « Siquidem ab undecimo kalend. Aprilium usque in decimum kalendarum Maiarum legitimum spatium sit præfinitum, intra quod omnium varietatum necessitas concludatur, ut Pascha Dominicum nec prius possimus habere, nec tardius. Quod enim in decimum et in nonum kalendarum Maiarum videtur nonnunquam pervenisse festivitas, quadam ratione defenditur : quia etsi dies Resurrectionis ultra terminum videtur exiisse, dies tamen Passionis limitem positum non invenietur egressus : ad octavum autem kalendarum Maiarum Paschalem observantiam perducere nimis insolens et aperta transgressio est.

38. « Quia ergo in illa (ut dixi) centenaria supputatione Theophili septuagesimus sextus annus diem Paschæ contra morem Ecclesiasticum statuisse monstratur, et non leviter delinquitur, si in principio sacramenti veritas et unitas ab universali Ecclesia non tenetur; obsecro clementiam vestram, ut studium vestrum præstare dignemini, qualenus Ægyptii, vel si qui sunt alii, qui certam hujus supputationis videntur habere notitiam, scrupulum hujus sollicitudinis absolvant : ut cum diem generalis observantia dirigat, qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec ultra præfixos terminos evagetur. Quicquid autem pietas vestra de hac consultatione cognoverit, ad meam jubeat mox notitiam pervenire, ut in divinis mysteriis nulla dissonantiæ culpa nascatur ». Hæc sub consulatu Opilionis dicta die XVI kal. Julii S. Leo. Qua etiam die eodem argumento ad Eudociam Augustam [1] Hierosolymis agentem litteras dedit. Scripsisse etiam de his ad Proterium Alexandrinum episcopum, Beda auctor est, qui et ejusdem Proterii ad S. Leonem datæ Epistolæ meminit, breveque fragmentum redditæ ad eum Leonis Epistolæ recitat, ubi ait [1] : « Cujus circuli (nempe Theophili) Proterius Alexandrinæ urbis antistes ad inquisitionem sancti Leonis papæ luculentissimam reddens rationem, talis rescripti ab eo meruit tenore prædicari : Lætificaverunt me litteræ dilectionis tuæ quas frater et coepiscopus meus Nectarius pio adportavit officio. Oportebat enim, ut ab Alexandrinæ Ecclesiæ præsule talia scripta ad Sedem Apostolicam mitterentur, quæ ostenderent magisterio beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per beatum Marcum ejus discipulum didicisse Ægyptios, quod constat credidisse Romanos ». Hæc ex Epistola Leonis ad Proterium Beda.

39. Scripsit prætcrea idem S. Leo ad Paschasinum episcopum Lilybæi in Sicilia, legatum olim Apostolicæ Sedis in Concilio Chalcedonensi, virum eruditione præstantem : qui non solum ex Theophili cyclo, sed et ex Hebræorum calculo probatam reddidit veritatem, eamdemque et miraculo consignatam : ostendens non esse absurdum, ut ad octavum kalend. Maias Pascha Domini in Ecclesia celebraretur. Extant [2] ipsæ litteræ Paschasini, quas datas anno sequenti, ex eo potest certo cognosci, dum de sequentis anni Paschalis die tradit esse dubitatum, anni nimirum (ut dictum est) quinquagesimi quinti supra quadringentesimum. Ait enim : « Domine venerabilis papa, jubere dignata est corona vestra, ut quod Paschali supputatione veritas anni post hunc futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret, etc. » Ex iisdem quoque litteris intelligitur, Barbaricam illam invasionem, cujus in earum exordio meminit, anno sequenti contigisse. Agemus igitur de ea suo loco.

40. Quod vero ad præsentem de Paschalis die consultationem pertinet : exordio anni sequentis, quinto idus Januarii, de eodem S. Leo adhuc ambiguus scripsit ad Julianum Coensem episcopum Constantinopoli agentem. Rescripsisse autem ad S. Leonem Marcianum imperatorem, eam Orientalium esse sententiam, ut secundum Theophili cyclum octavo kalendas Maias Pascha celebraretur, testatur ipse S. Leo in litteris Circularibus datis ea de re anno sequenti ad episcopos Galliarum et Hispaniarum [3]. Ex his omnibus vides, quam procul abhorreat, ut Romani Pontifices inconsulto, ex animique sententia proponere consueverint in Ecclesia Catholica observanda decreta; cum in ambiguis ipsi prius omnium rogare sententias, consulere, et omnes audire, cunctaque multo consilio examinare soliti fuerint.

41. *Concilium Arelatense, sub Cæsario episcopo, doctrina et sanctitate insigni; ubi de monasterio Lerinensi.* — Sub hujus anni consulibus

[1] Leo, Ep. LXV.

[1] Bedæ de Ratione temp. c. 42. — [2] Apud S. Leon. post Ep. LXIII. — [3] Leo, Ep. XCV.

celebratum legitur Arelate Concilium [1], quod tertium ordine positum est, in quo plura de Ecclesiastica servanda disciplina in ordinandis Ecclesiæ ministris : sed et alia pleraque ab eodem Concilio sancita apud diversos auctores leguntur, quæ in unum collecta consulere poteris. Agemus nos de eo, qui præfuisse legitur huic Synodo, sancto Cæsario ejus civitatis episcopo, doctrina æque ac sanctitate conspicuo.

42. Sed dubitatio hic haud levis insurgit : quonam modo Cæsarius dici potest interfuisse huic Arelatensi Concilio jam creatus ejus civitatis episcopus, cum ex litteris S. Leonis papæ constet, anno superiori eidem Ecclesiæ præfuisse Ravennium Hilarii successorem, post quem ejusdem episcopus fuisse reperitur Æonius, idemque sedisse saltem triennio, ut Cyprianus discipulus S. Cæsarii, ejusdemque Vitæ scriptor affirmare colligitur : quo tempore Cæsarius præfuit abbas monasterio Arelatensi. Porro in tanta rerum incertitudine nihil est quod dici possit, nisi necessario asserere, illapsum esse errorem in consulatum, sicut et in notam Æræ mendum irrepsit, dum ponitur quadringentesima sexagesima prima, ex qua colligitur numerus annorum Domini quadringentorum viginti trium : unde longe absurdius redditur, ut eo tempore Cæsarius præfuerit dicto Concilio Arelatensi. Sed et cum nihil sit in quo emendari error possit, ut suo loco dictum Arelatense Concilium restituatur; hic de ipso nobis agendum fuit. Ita quidem in priori editione res insoluta relinquenda fuit, cujus nisi restitutio fiat depravati admodum textus, solutio fit impossibilis. Erratum quidem in eo est, ut dum in codice legeretur celebratum Concilium Arelatense sub consulatu Opilionis, qui gessit consulatum cum Justino imperatore iterum consule anno Redemptoris quingentesimo vicesimo quarto, nec additus inveniretur collega, quod sæpe factum invenitur in monumentis Occidentalibus, prætermisso Orientali consule, poni tantum Occidentalem : male cautus, sibique nimis sapiens visus collector, addendum putavit Vincomalum collegam, qui hoc anno una cum Opilione consul creatus est; sicque ea additione, septuaginta et unius annorum errorem induxit, simulque rerum gestarum confusionem, atque inextricabiles perplexitates invexit. Qui primus his tenebris facem admovit, fuit Jacobus Sirmondus Arvernus Societatis Jesu professor a me alias testis fidelis adduci solitus, qui humaniores litteras Theologicis admodum decore conjunxit, qui non ad Opilionis consulatum anni hujus, sed ad eum, qui alterius Opilionis nomine reperitur notatus in Fastis anno Redemptoris DXXIV, præsens Arelatense Concilium esse referendum ostendit ex præsentia Cæsarii Arelatensis episcopi, qui hoc tempore nondum natus, tunc reperitur revera sedisse Arelatensis sedis episcopus, successor Leontii, qui post Æonium sedit Ravennio substitutum. Firmantur hæc magis : dum omnes ferme episcopi qui huic Arelatensi Concilio interfuisse leguntur, iidem Concilio Arausicano secundo subscripti reperiuntur; de cujus certo tempore proxime suo loco dicendum erit, et corrigendi errores pariter in eum illapsi. Hanc ergo Synodum Arelatensem suo loco restitue, sub consulatu alterius Opilionis anno DXXIV, et simul cum eis junge quæ hic de Cæsario narrata habes.

43. Jam vero de Cæsario, qui huic præfuit Concilio, dicendum est, utpote viro qui eximia claritudine tum ex doctrina, tum ex vitæ sanctitate comparata, Gallias hoc tempore illustravit : brevique narratione in primis sunt nobis ejus percurrenda primordia, atque vitæ progressus usque ad præsentis temporis statum : eo enim splendore sanctitatis effulsit, ut nobilissimæ totius Galliarum Ecclesiæ eligi mereretur metropolitanus antistes, hoc potissimum tempore, quo eas regiones occupantibus Barbaris iisdemque vel Gentilibus, vel Arianis, magno opus esset inter tot ingruentes undique fluctus navis gubernatore.

44. Scriptæ sunt res gestæ S. Cæsarii ab ejus discipulo Cypriano ad sanctam Cæsariam illius sororem, id ipsa ab eo efflagitante : extant [1] ipsæ quidem, Dei benignitate, inter tot Galliarum busta servatæ. Placuit, inquam, divinæ providentiæ, ut afflictæ prostratæque undique Gallicanæ Ecclesiæ hoc perditissimo tempore, tam docto tamque sancto illustrarentur episcopo, cujus sanctitas ipsi inhærens ab incunabulis, septennio ætatis fructus præcoces emiserit, et in dies magis magisque secunda annorum augmento consurgeret. Cum primo erogatis quæ sibi licuit in pauperes bonis clarissimorum parentum, domo spreta ad sanctum Silvestrum meritis insignem Cabilonensem episcopum convolans, ab eo, ex sacro præscripto ritu, in clericum voluit attonderi, atque clericali institui disciptina, tanto dignus antistite educatore atque doctore, qui mira sanctitate resplendens, in Cæsarium quem dilexit ut filium, transmisit opulentam virtutum hæreditatem. Est celebris ejusdem Silvestri memoria sacris tabulis adnotata, in Ecclesia semper vigens, annis singulis rediviva [2], nosque in Notis de eo pluribus egimus. At Cæsarius, ubi flores ejus sanctitatis tanquam apis avide suxit, ad Lerinense secretius alvearium convolavit, ibique (ut idem auctor habet) sub Porcario abbate diu monasticam conversationem summa excoluit observantia : licet præ immenso animi ardore ipse sibi semper segnior videretur : ut apparet ex ejus homilia, quam postea in eodem habuit monasterio, ubi primum ista inter alia interseruit de florentissimo statu hujus temporis ejusdem cœnobii Lerinensis [3] : « Benedicimus Dominum nostrum, qui sanctam institutionem et admirabilem consuetudinem loci hujus jugiter crescere, et in majori dignatur gloriæ cumulo subli-

[1] Extat tom. I. Conc.

[1] Apud Sur. die VII. Aug. — [2] Martyrol. Rom. et alia die XX. Nov. — [3] Cæsar. homil. XX.

mare. O felix et beata habitatio insulæ hujus, ubi tam sanctis quotidie et tam spiritualibus lucris gloria Domini augetur, et tantis damnis diaboli nequitia minoratur! Beata, inquam, et felix insula Lerinensis, quæ cum parvula et plana esse videatur, innumerabiles tamen montes ad cælum misisse cognoscitur ». Hæc dicens Cæsarius, alludere ad ea videtur quæ superius recitavimus ex carmine Eucharistico, quod ad Faustum scripsit haud pridem Sidonius Apollinaris, ubi ait :

Quantos illa insula plana
Miserit ad cælum montes, etc.

per montes, Sanctos intelligens ; cum ipsa insula undique planitie lata gaudens, montibus careat. Hinc et Cæsarius ista subdit :

45. « Hæc est quæ eximios nutrit monachos, et præstantissimos per omnes provincias erogat sacerdotes ». Vix enim reperiri erat, qui his temporibus assumptus in regionibus illis ad regimen Ecclesiarum, non delectus esset ex nobilissimo et regularis institutionis observantissimo cœnobio Lerinensi : « Ac sic », subdit ipse, « quos accipit filios, reddit patres : et quos nutrit parvulos, reddit magnos : quos velut tyrones excipit, reges facit : nam omnes quoscumque felix et beata habitatio ista susceperit, charitatis pennis ad excelsa virtutum culmina Christo sublimare consuevit. Quæ res cum pæne in cunctis habitatoribus fuerit feliciter consummata, tamen resistentibus meritis meis, in me non probatur impleta. Cum enim parvitatem meam hæc sancta insula velut præclara mater et unica singularis omnium bonorum nutrix, brachiis quondam pietatis exceperit, et non parvo spatio educare et enutrire contenderit : licet reliquos ad virtutum culmina erexerit, a me tamen (quia cordis duritia contradicit) omnes negligentias auferre non potuit. Et ideo cum omni humilitate supplico, et tota cordis contritione deposco, ut quod negatur meritis meis, vestris orationibus suppleatur, etc. »

46. Mira res, ut sub tot barbararum gentium frequenter factis in Gallias grassationibus, a Suevis, Wandalis, Alanis, Gothis, Burgundionibus, Hunnis, et Francis, nihil ad hæc tempora passum fuerit detrimenti idem monasterium insulæ Lerinensis, factum ipsis etiam Barbaris atque Arianis venerandum. Unde quod valde erubescant, habent nostri sæculi novatores, qui in Galliis plusquam sexcenta monasteria combusserunt, ut taceam de cineribus innumerabilium Ecclesiarum. Quanta insuper hoc tempore esset gloria ejusdem cœnobii Lerinensis, præter illa quæ superius dicta sunt, ipsum rursum audi Cæsarium ad monachos concionantem : « Ab Oriente, inquit [1], usque ad Occidentem, et omnibus pæne locis in quibus Christiana religio colitur, religiosissima vestra conversatio ad Christi gloriam prædicatur. Jure a vobis exigitur, ut quod de vobis creditur, hoc probetur. Agite ergo, Deo auxiliante, quod semper egistis, etc. »

47. Sed quod sub Fausti nomine pervulgata legitur fabula de eodem Lerinensi cœnobio exciso a Saracenis sub Porcario abbate institutore sancti Cæsarii : eam hic obiter refellere, ex instituto onus incumbit. Primum vero scias, non esse Fausti scriptionem illam, sed appendicem ad Fausti instructionem ad monachos, ut apparet ex ea nuper edita, diligentia viri doctissimi Genebrardi nunc Aquensis episcopi, post funebrem orationem S. Hilarii episcopi Arelatensis, et alia illi conjuncta : ubi post absolutam Fausti illam tractationem, subjicitur narratio de excidio monasterii Lerinensis, qua dicitur idem monasterium a Saracenis dirutum, et sanctum Porcarium abbatem cum suis esse necatum. At quantæ fidei scriptum illud auctoris incerti ? Et ubinam gentium Saracenorum incursio his temporibus in Occiduis oris innotuit, qui vix post trecentos annos auditi sunt mare Mediterraneum infestasse? Sed haud majoris nobis fidei, quæ habentur in spuria Vita S. Honorati, ubi hæc facta dicuntur per Gensericum Wandalorum in Africa regem : cum et additur idem monasterium per Gensericum sub abbate Porcario dirutum, nunquam usque ad Pipini Francorum regis tempora esse restitutum. Si hæc vera sunt, quomodo post Gensericum jam defunctum adeo celebratur gloria ejusdem monasterii Lerinensis, ut audivimus a Cæsario? Quomodo de tanti cœnobii clade nulla penitus habetur mentio in Actis ipsius sancti Cæsarii, quæ sunt scripta (ut diximus) ab hujus temporis scriptore Cypriano? Vel quonam pacto dici potest usque ad Pipini tempora ejus desolationem perdurasse, si S. Gregorius papa ejusdem meminit [1] monasterii sub Bono abbate (ad quem scribit) existentis? Sic igitur, cum neque sub Saracenis, neque sub Genserico ea accidisse funera monasterio Lerinensi sub abbate Porcario dici possint ; necesse est affirmare, vel Porcarium, quem cum suis martyrem dicimus, qui et Cæsarium a pueritia educavit, longissimam vixisse ætatem ; et ea quæ narrant, non a Genserico, neque a Saracenis, sed ab aliis passos esse successoribus Genserici ; vel alterum dicere ejusdem nominis post hæc in eadem insula sub Saracenis Porcarium floruisse, cujus Ecclesia ipsa cum suis celebrat martyrium pridie idus Augusti.

48. Sed ad Cæsarium redeamus, quem diximus in eadem insula in exercitatione monastica sub eodem abbate vixisse ; quo jubente, Arelatem postea se contulit, ibique excultus est rhetoricis facultatibus sub Pomerio Afro insigni ejus temporis rhetore. Hic ille namque Pomerius, quem natione Maurum fuisse tradit Gennadius [2], eumdemque ordinatum in Gallia presbyterum : quem alii Julianum nominatum dixere. Quam autem decepti sint qui Julianum Pomerium putavere fuisse episcopum Toletanum, tu consule Notationes nostras

[1] Cæsar. hom. XX.

[1] Greg. l. IX. Ep. VIII. — [2] Gennad. de Scrip. Eccl. c. 38.

in Romanum Martyrologium [1]. Porro hujus Pomerii, quo usus est præceptore Cæsarius, lucubrationes Gennadius recenset, quem post Gelasii obitum sub Anastasio imperatore adhuc fuisse superstitem docet. Cæsarius autem egregie doctrinis sacris potissimum institutus, dignus judicatus est, qui post Æonium a populo, et clero expeteretur in episcopum Arelatensem : cui nec profuere latebræ sepulcrales, quin inde traheretur ad regimen episcopatus invitus.

49. Sed non prætermittimus dicere (quod et magnopere admiratus sum) Trithemium, sive alios ad posteriora tempora eumdem Cæsarium retulisse sub professoribus regulæ S. Benedicti, quem constat ante sancti Benedicti monachatum his ipsis vixisse temporibus, interfuisseque pluribus Conciliis his item temporibus celebratis. Porro id ipsum ejus vitæ Acta perspicue docent : nam vixisse tunc dicunt, cum Alaricus regnaret in Gallia Narbonensi, et Theodoricus rex potitus esset Italia : sed et cum tradat idem ejus Vitæ auctor, usum ipsum esse præceptore Pomerio Afro, atque probasse Felicem papam, vulgasseque ejusdem Cæsarii scripta ; nulla penitus de his vel leviter dubitandi occasio potuit esse relicta : cum alioqui et ejus homiliæ id ipsum facile recte intuenti demonstrent.

50. Porro (quod dolendum est) sanctissimi atque doctissimi viri exciderunt nobilissima monumenta, vixque reliquæ sunt quadraginta sex homiliæ diversis temporibus dictæ : ad quas provoco Gallos illos, qui turpiter a fide refugæ, ad hæreticos transfugæ defecere : videant quæ de Catholicis dogmatibus, quæ ipsi insectantur, senserit tantus doctor, miraculisque consignata reliquerit hoc potissimum sæculo, quo Franci in Galliis regnantes eamdem fidem Catholicam, in qua et baptizati sunt, acceperunt. Ut plane si quis ejusdem Cæsarii legerit homilias, ex illis facile intueatur illorum qui a Catholica veritate desciverunt amentiam, cogaturque præ stupore exclamare cum Paulo [2] : « O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati? » Multo magis vero, si perviderit quæ alii nobiles hujus temporis scriptores Ecclesiastici itidem Galli gentiles sui, nempe Prosper Aquitanus, Hilarius Arelatensis, Salvianus Massiliensis, Eucherius Lugdunensis, Claudianus Mamercus Viennensis, Alcimus Avitus itidem Viennensis, Sidonius Apollinaris Arvernus, et alii suis scriptis, vitæque sanctitate, atque miraculorum virtute egregie reliquere testata, in omnibus consentientia illis quæ Hilarius Pictaviensis, Irenæus Lugdunensis, atque Dionysius Parisiensis omnes sanctissimi episcopi olim iisdem tradiderunt, et nuperrime Cæsarius docuit. At de Cæsario modo hactenus, suis locis inferius de eodem sæpe dicturi. Jam vero ad aliud Gallicanum Concilium hoc item anno celebratum orationem convertamus, immoreturque in eo paulo longius ; quæ Arelatense cito, aliquibus tantum inspectis, pertransiit.

51. *Conc. Andegavense.* — Hoc itaque eodem anno sub ejusdem Opilionis consulatu item in Galliis celebratum est Concilium Andegavense : quod quidem e temporum obscuritate haud pridem in lucem vindicatum scias a docto pioque viro P. Frontone Societatis Jesu in Galliis professore, a quo et accepimus : ipsum autem cum perbreve sit necdum in lucem editum, hic tibi verbatim reddendum putavimus : sic enim se habet :

52. « Cum ad ordinandum episcopum in civitate Andegavorum convenissent, et Thalassius esset episcopus ordinatus, omnibus pariter residentibus, Leone, Eustochio, Charitatone, Rumorido, Vincentio, Victorio, et Thalassio episcopis pari consilio atque tractatu, decisionem quam verbis decreverant, etiam scripturæ mandare voluerunt, ut hac die, hoc est, quarto non. Octobris, Opilione V. C. consule, hæc regulæ Ecclesiasticæ servarentur, quæ a senioribus juxta auctoritatem Scripturarum jam fuerant constitutæ.

53. « Primum, ut contra episcopale judicium clericis non liceat resilire, neque inconsultis sacerdotibus, sæcularium judicia expetere ; sed nec de loco uno in alium sine episcopi permissione transire, nec sine commendatitiis sacerdotum suorum litteris commeare ». Habet hæc primus canon, quo proculdubio adversati sunt Patres illi constitutioni Valentiniani imperatoris datæ anno superiori, qua Ecclesiasticum forum suis (ut vidimus) privilegiis spoliavit : haud enim timuerunt refragari imperatori pro Ecclesiastica immunitate sanctissimi sacerdotes. Sed describamus reliqua :

54. « Ut diaconi presbyteris noverint omni humilitate deferendum esse ». Cujusnam rei causa hæc sanciverint Patres, dictum est Annalium quinto tomo. Sed subdunt : « Ut a violentia et crimine perputationis abstineant ». Mendosus est locus.

« Familiaritatem extranearum feminarum noverint esse vitandam. Sed si qui sunt cælibes (debiles), nonnisi a sororibus, aut amitis suis, aut a matribus consolentur. Quia sicut bonum non est homini solum esse ; ita familiares esse clericos feminis non oportet extraneis ; quia frequenter plurimorum ruinas sub hac occasione deflemus. Si quis autem post hoc interdictum a prædictis familiaritatibus se revocare noluerit : nequaquam gradu altiori donabitur, et si jam ordinatus fuerit, non ministret.

« Tum si qui in tradendis vel capiendis civitatibus interfuisse fuerint detecti : non solum a communione habeantur alieni, sed ne conviviorum quidem admittantur esse participes.

« Quod etiam de his qui accepta pœnitentia resilierunt, debita severitate servabitur. Quæ forma etiam circa eas, quæ de virginitate sanctimonialium crimine proprio deciderunt, statuto rigore permaneat.

« Hi quoque qui alienis uxoribus, superstitibus

[1] Martyrol. Rom. die VIII. Martii. — [2] Galat. III.

ipsorum maritis, nomine conjugii abutuntur, a communione habeantur extranei.

« Clerici quoque, qui relicto clero, se ad sæcularium militiam et ad laicos contulerint, non injuste ab Ecclesia, quam reliquerunt, amoveantur.

« Monachi quoque qui cœptam observationis viam reliquere, et absque epistolis et absque certis negotiis vel necessitatibus per regiones vagantur alienas, cognita districtione, si se non emendaverint, ab abbatibus suis, vel a sacerdotibus ad communionem non recipiantur.

« Aliis quoque episcopis aliorum clericis gradum augere non liceat.

« Quicumque autem vel de laicis vel de clero ministri fuerint ordinati, et observare noluerint, si laicus, communicare non liceat, nisi forte reprobaverint criminosos.

« Nonnisi unius uxoris viri, iidemque virginibus copulati diaconi, vel presbyteri ordinentur.

« Pœnitentiæ sane locus omnibus pateat, qui conversi errorem suum voluerint confiteri; quibus perspecta qualitate peccati, secundum episcopi æstimationem erit venia largienda.

... « Quod ita inter prædictos viros pari consilio et ordinatione decretum est, ut si quis ex ipsis contra hanc ordinationem agendum esse præsumpserit, obvius fuisse regulæ Ecclesiasticæ judicetur : adversus quem cæteris fratribus suis, quasi adversus contemptores licebit insurgere ». Hactenus Andegavense Concilium Romam missum.

55. De quo, quantum ad episcoporum qui interfuerunt nomina pertinet, egregie idem Fronto deprompsit ex primo Concilio Turonensi, quod post annos octo legitur celebratum sub Severini consulatu ; et quarumnam Ecclesiarum aliquot ex his episcopi essent invenit, nimirum Victorium sive Victurium fuisse episcopum Cenomanensem ; Leonem Bituricensem ; Thalassium hic ordinatum episcopum fuisse Andegavensem, qui idem Thalassius scriptus pariter habetur una cum dicto Victurio in Concilio Venetico : qua ratione idem auctor jure opinatur non esse congregatum illud Concilium in Venetia Italiæ provincia, sed Venetensi civitate in Gallia Lugdunensi ; cui et libentius assentimur, cum sciamus et ejusdem Venetensis civitatis in Gallia episcopum, Modestum nomine, cum aliis Gallicanis episcopis sedisse in concilio Aurelianensi sub Clodoveo. Habes hac diligentia exploratum, lector, quo tempore fuerit dictum Veneticum Concilium celebratum, nulla licet consulum nota perspicuum : in quo quidem complura leges, quæ in celebrato hoc anno Concilio Andegavensi sunt statuta, pauloque fusius repetita. Observavit idem vir doctus et alia pleraque in eo notatu digna : sed hæc nobis modo ad historiam satis.

Anno periodi Græco-Romanæ 5946. — Olymp. 308. — Jesu Christi 453. — Leonis papæ 14. — Valentiniani III. 29. Marciani 4.

1. *Consules.* — Coss. *Vincomalus et Opilio :* Primus Orientalis; fuit enim unus ex XIX viris illustribus, qui pro Marciano adfuere Concilio Chalcedonensi. *Theodoreto* favit, et ad eum hic Epistolam CXL scripsit. In edicti inscriptione anno superiori a Marciano dati, et inter Acta hujus Concilii recitati tom. IV Concil., pag. 844 legitur : « Vincomalo viro illustri magistro sacrorum officiorum, et consuli designato ». *Opilio* in Occidente creatus ; anno enim CDXLIX, Novellam de *principibus agentium in rebus* Valentinianus inscribit : *Opilioni magistro officiorum*, ut legitur lib. 2 Novell., tit. 14. Prælerquam quod Epistolæ S. Leonis, ejus solo consulatu notatæ habentur.

2. *Origo Nuntiorum Apostolicorum.* — A n. 9 ad 20. Sanctus Leo scripsit ad Julianum episcopum Coensem, ut vice sua sanctus assumeret specialem curam, *ne hæresis, vel Nestoriana, vel Eutychiana in aliqua parte revivisceret.* Ea Epistola, quæ alias erat LVI, nunc est LXXXVI. In Epistola vero ad Marcianum LXXXIV, de eodem Juliano loquens sanctus Leo ait : « Vicem ipsi meam contra temporis nostri hæreticos delegavi : atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset, exegi ». Data ea *VI idus Martii*, *Opilione U. C. coss.* Quibus ex verbis et similibus Marca lib. 5 de Concordia cap. 15 et seqq., et Quesnellus in Notis ad easdem Epistolas deducunt, vicariorum, seu, ut nunc loqui consuevimus, *Nuntiorum* Sedis Apostolicæ in comitatu agentium originem. Qua in institutione Orientalium patriarcharum morem secutus est *S. Leo*; illi enim apocrisiarios ad imperatores Orientis destinarunt ab eo tempore, quo Byzantium sedes imperii translata. In multis tamen Leo sese

ab eisdem pro sua prærogativa discrevit. Viderat sanctus Pontifex per novam *Nestorii* hæresim Orientales Ecclesias diris procellis jactatas, vix ac ne vix quidem per Concilii Ephesini definitiones quievisse. Non ignorabat etiam Constantinopolitanum antistitem canone secundi Concilii generalis fretum totis viribus amplificandæ potestati suæ incumbere, nec prius molitionibus suis finem positurum, quam sibi majores primates subjecisset; quibus subjectis timendum erat, ne de minuenda pariter Romanæ Sedis auctoritate aliquando cogitaret. Quare existimavit, aliquem in urbem regiam mittendum, qui fidei et Ecclesiasticæ paci vigilaret, ageretque apud imperatorem de compescendis conatibus eidem fidei ac paci contrariis. Clericis aut presbyteris apocrisiariorum munus creditum fuit priori ævo, eamque ob causam imprimis institutum, edictisque imperatoris sancitum, ne ad comitatum venirent episcopi; quod ex Justiniani Novella VI, cap. 2 manifestum est : nunc sæpe episcopis munus illud committitur. Sed de legatis *apocrisiariis* aut *Responsalibus* Romanorum Pontificum ad imperatores, pro negotiis universalis Ecclesiæ procurandis, legendus Marca laudatus.

3. *S. Leo Eudociam ad fidem Orthodoxam protegendam hortatur.* — Inter Epistolas sancti Leonis extat una, quam sanctus Leo scripsit ad *Julianum episcopum Coensem*, ordine LXXXVIII, quam nuper Quesnellus ex Ms. codice Cardinalis Grimani publicavit. In ea S. Leo scribit, se ut imperatori satisfaceret, et occasionem hæreticis auferret, ad episcopos Chalcedonenses, de consensu suo litteras dedisse, etsi non necessarias; additque se multum gaudere de edicto *Marciani imp.* quo quorumdam monachorum insania, quid mereretur ostendit, et de responsione Augustæ, qua monasteriorum præsules increpavit. Ex eadem Epistola discimus quæ hactenus occultata fuerant *Marcianum* sc. auctorem fuisse Leoni, ut ad Eudociam Theodosii viduam scriberet, et persuaderet meliora : audivisse Leonem prudens consilium et ad Eudociam continuo rescripsisse, egisseque apud *Valentinianum* Eudociæ generum, ut et ipse per litteras adhortaretur ad suscipiendum fidei patrocinium. Hæc Leonis verba : « Et quia secretius mihi clementissimus imperator per filium nostrum Paulum mandare dignatus est, de admonenda filia nostra clementissima Eudocia, feci quod voluit, ut litteris quam fructuosum ipsi foret, si Catholicæ fidei faveret, agnosceret : et ut clementissimi filii sui litteris super hoc admoneretur obtinui, non ambigens ipsam quoque pio studio elaboraturam, ut auctores seditionum propositum suæ professionis agnoscant : ut si non intelligunt docentium prædicationem, saltem vindicantium timeant potestatem ». Data est Epistola *XII kalend. April. Opilione V. C. coss.*

4. *Monachi Palæstinæ ad unitatem Ecclesiæ redeunt.* — Leonis litteræ ad *Eudociam* non supersunt; sed duæ solum aliæ Epistolæ, quarum altera ad Palæstinos monachos ordine XCVII, alias LXXVIII; altera ad *Eudociam* ordine XCVI, alias LXVI, utraque hoc anno data. Quæ ad monachos Palæstinos diem et consulem non habet, quæ vero ad Eudociam dicitur data *VII kalend. Julii*, *Opilione V. C. cos.* monachis Christi Incarnationem pluribus explicat, hortaturque, ut ad unitatem fidei pacemque redeant. Ex quibus intelligimus, die quo eæ litteræ scriptæ, tumultus Palæstinos nondum sedatos fuisse, et verum esse quod anno præcedenti diximus, perdurasse usque ad mensem circiter Julium præsentis anni. *Eudociam* vero Leo rogat, ut eorumdem monachorum hæreticam improbitatem non fulciat, imo ipsa sedulo laboret, ut illi aliquando resipiscant. Epistola ad Eudociam hunc titulum præfert apud Quesnellum : *Ad Liciniam Eudoxiam Augustam de monachis Palæstinis.* Tum : *Leo episcopus Eudoxiæ Augustæ.* Quesnellus in margine notat in codice cardinalis Grimani legi *Eudotiam*, non *Eudoxiam* : at librarius erravit, et cum eam Eudotiam, et cum *Liciniam* appellavit. Eam enim *Æliam Eudociam* dictam liquet ex nummis a Ducangio in familiis Augustis Byzantinis pag. 65 productis, in quibus nuncupatur ÆUDOCIA AUG. alterius numismatis mentionem facit pag. 66, in quo legitur ÆUDOXIA AUG. Verum nonnisi errore monetariorum, aut librariorum ea *Eudoxia* vocata, quod ad vitandam, quam similitudo nominum inducere potest confusionem, observandum.

5. *Moritur Pulcheria Augusta.* — A num. 20 ad 26. Hoc anno *Pulcheriam* Augustam in Domino obdormiisse, non solum Marcellinus et auctor Chronici Alex., sed etiam Idacius in Chronicis docent. Addit hic *mense Julio* eam mortem contigisse. Theophanem die XXX Aprilis eam collocare scribit Ducangius citatus pag. 71. Sed Theophanes nullum diem memorat. At Em. card. Norisius in Dissert. III de Epochis Syro-Macedonum cap. 4 ex Chronico Alexandrino demonstrat mortem ejus incidisse in diem XII kal. Martias, seu diem XVIII mensis Februarii. Sub hujus enim anni coss., ait Chronologus, mense Peritio, die XII kal. Martii, media hebdomade jejuniorum anno Syro-Macedonum DCCLXIII, Antiochenorum DI, eam obiisse, quos temporum characteres ibidem explicat cardinalis doctissimus. Tam in Martyrologio Romano, quam in Menæis ejus memoria colitur die decima Septembris; et rursus Marciani et Pulcheriæ memoria die XVII Februarii in Menæis celebratur. Quare ex Menæis Baronius accepit, eam die decima Septembris e vivis excessisse. Nata erat *Pulcheria* die decima nona mensis Januarii *Theodoro consule*, ut prodit auctor Chronici Alex., ideoque anno CCCXCIX. Quare vixit annos quatuor et quinquaginta ac aliquot menses. Festum *Æliæ Pulcheriæ*, ut in nummis appellatur institutum dicitur in Antiq. Constantinopol. pag. 97 a Leone Magno imperatore, et statuta ejus posita in ipsius monumento.

6. *Arcam funebrem et fascias sepulcrales B. virginis Juvenalis misit Constantinopolim.* — Nicephorus lib. 15, cap. 14 scribit, *Pulcheriam* post-

quam celeberrimum templum, cui *Blachernarum* cognomen est, ædificasset, petiisse a *Juvenali* Hierosolymorum episc. qui Concilii celebrandi causa Chalcedonem venerat, sacrosanctum Deiparæ corpus, si adhuc in eo tumulo, quo primum repositum esset, reperiretur. *Juvenalis* respondit antiquissima et verissima traditione receptum, post ejus obitum, sacrum corpus ejus repertum non esse: sed sepulchrales illius fascias duntaxat: « Hæc ubi Juvenalis dixit », inquit Nicephorus, « principes ipsi ab eo, ut sanctum eum tumulum, una cum sacris vestibus probe obsignatum ad se mitteret, rogarunt: eumque ita a Juvenali transmissum, in maximo quod ab eis constructum est Blachernarum templo, piis consecrarunt atque deposuerunt manibus, proxime ad sacram divinamque mensam. Factum id Marciano adhuc superstite ». Ubi interpres Nicephori hæc verba perperam vertit, ταῦτα διεξελθόντος Ἰουβεναλίου, οἱ κρατοῦντες τὴν ἁγίαν ἐκείνην ἐδέοντος πέμπειν σορὸν μετὰ τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἀμφίων ἀσφαλῶς τῇ σφραγίδι ἐνσημηνάμενον, etc. Nam, ut erudite observavit Pearsonius in prima parte Vindiciarum Epistolarum S. Ignatii cap. 9, Nicephorus dicit tantummodo τὴν σορὸν, et τὰ ἄμφια, illuc transmissa esse, ἄμφια autem etiam ἐνταφία σπάργανα, sepulcrales fascias appellat. Solo nomine τῆς σοροῦ hac in re utitur Nicephorus. Est autem σορὸς nihil aliud quam *loculus* vel *theca*, et σορόλινος non est λατομὸς, qui sepulcra Judæorum ritu ex petra exscindit, sed qui tales arculas compingit et conficit. Videatur etiam Julius Pollux lib. 7, cap. 33, *Arcam* igitur funebrem et *fascias*, seu vestes sepulcrales Constantinopolim misit *Juvenalis* patriarcha postquam Pulcheriæ, tum ex traditione, tum ex testimonio libri de divinis nominibus Dionysio Areopagitæ postea perperam attributi, eas ad sanctam Virginem pertinuisse ostendisset. Sed Baronius anno XLVIII, num. 19, prava illa Nicephori versione deceptus, postquam dixit, « sepulcrum Dei Genitricis in petra excisum esse, et instar sepulcri Dominici nativi lapides cohærentia loco immobiliter inhærere », miratur, quomodo illud Constantinopoli translatum fuisse dicatur. Quod tamen non Nicephorus, sed ejus interpres asserit.

7. *Ecclesiam Blachernarum Pulcheria condidit.* — Deiparæ *Blachernarum* ædes, sic dicta, quod in Blachernis sita esset, ad freti scilicet littus sinistrum, a *Pulcheria* Augusta primum ædificata, ut passim præter Nicephorum, tradunt scriptores Byzantini, Theodorus Lector lib. 1 Chronicon Alexandrinum pag. 442, Theophanes pag. 90, Cedrenus pag. 344, Glycas, et alii *Encæniorum* memoriam XXXI mensis Julii celebratam a græcis observant Menæa. *Marciano* exstincto, *Leo* Magnus imperium adeptus ejusdem Deiparæ venerandam vestem ex urbe Hierosolymorum pariter allatam, in rotundo, quod ipse struxit templo, deposuit, ut testatur ibidem Nicephorus, a quo non dissentit Codinus de Origin. Constantinopol. Quod et iterat idem Nicephorus lib. 15, cap. 24, qui et cap. 25 dicit, delubrum a Leone ædificatum fuisse etiam in *Blachernis*, ipsumque aliud construxisse ad portam auream, in loco qui *Fontis* nomen habet. De templo ad *Fontem* a Leone ædificato agemus anno CDLVII; de altero vero anno CDLXXIII.

8. *Annus emortualis Theodoreti incertus.* — Ad num. 32 et seq. Annus emortualis *Theodoreti* Cyrensis episcopi incertus. Gennadius defunctum ait *sub Leone Aug.* qui regnare cœpit anno CDLVII, unde non bene scripsit Sirmondus, cum statim a Concilio Chalcedonensi obiisse. Meminit Theodoreti Marcellinus ad consulatum Leonis Aug. III ad annum sc. CDLXVI. « Theodoretus, inquit, episcopus sanctus Cyri civitatis scripsit de Incarnatione Domini adversus Eutychen ac Dioscorum Alexandrinæ Ecclesiæ episcopum, qui humanam in Christo carnem negant ». Verum cum Gennadii tradentis Theodoretum scripsisse contra Eutychen et Dioscorum, et sub Leone seniore mortuum verba exscriberet Marcellinus, temporis indefinitam notam de media parte imperii Leonis perperam interpretatus est, in quo valde hallucinatur; siquidem Eranistes, qui contra Eutychen et Dioscorum scriptus dicitur a Gennadio, prodiit in lucem ante annum CDXLVI, ut notat Garnerius in Auctorio Oper. Theodoreti, Dissert. I, cap. 13, qui *Theodoretum* anno quadringentesimo quinquagesimo octavo vitam cum morte commutasse existimat; addens eum in pace Ecclesiæ decessisse probare amplissimas a veteribus sanctisque scriptoribus in ipsum post mortem congestas laudes. Certe Summi Pontifices Vigilius, Pelagius I, Pelagius II, Gregorius Magnus, et alii venerabilem atque Orthodoxum dicunt, defunctumque in communione universalis Ecclesiæ testantur. Ita etiam quinta Synodus, etsi erroribus *Theodoreti* graviter, ut par erat, infensa, personæ tamen detraxit nihil, imo ad mortem usque non permansisse in iis, quæ damnanda putavit, aperte innuit. Etsi vero in pace et communione Ecclesiæ quieverit, fama tamen ipsiusque nomen post obitum vexatum est. Quanquam laborabat non apud Catholicos, sed apud dissidii amantes: nec sua solius invidia, sed Apostolicæ Sedis a qua receptus erat, imo totius Ecclesiæ, quæ secuta capitis sententiam injuria damnatum in Synodo Chalcedonensi absolvit. Sed de *Theodoreto* plura Garnerius, qui ejus Historiam texuit, et Opera ejus recensuit.

9. *De ætate Theodoreti.* — Ad septuagesimum circiter ætatis annum *Theodoretum* pervenisse, ex ejus Operibus deducitur. In Epist. XC, quam anno CDXLVIII, dum in exilio domestico ageret, ad *Lupicinum* officiorum magistrum scripsit, ait: « Juventutis certaminibus defuncti, senectutisque metas ingressi, cum majori nos in honore futuros speravimus, calumniæ jaculis configimur ». In Epistola CXIII sancto Leoni Magno anno CDXLIX data, hæc habet: « Sed nolite, obsecro, supplices meas preces respuere, nec miseram meam canitiem, post multos labores contumeliose tractatam despicere ». Eo itaque anno, circiter annos sexaginta natus erat. Ve-

rum his opponitur locus Theodoreti in Historia religiosa cap. 12, ubi de *Zenone* anachoreta, qui mortuo Valente imperatore militiæ cingulum deposuerat, et in sepulcro quodam Antiochiæ vicino angelicam vitam ducebat, loquens ait : « Cum quoque ipse cum primum ejus videndi desiderio in montem ascendi, urnam in manibus tenentem vidi, etc., post multos autem de philosophia internos habitos sermones, orabam, ut benedictionis viaticum daret. Ille vero repugnabat æquum esse dicens, ut nos preces perageremus, privatumque se nominans, milites nos appellabat. Lector enim tunc eram et divinas Scripturas populo recitabam. Cumque adolescentiam ætatemque immaturam obtenderemus, ut quibus vix prima lanugo succresceret, ac nos iterum non venturos juraremus, si hoc nunc facere cogeremur, ægre tandem precibus inflexus, Deo quidem intercessionem obtulit, etc. Quod autem ad tantum philosophiæ culmen evectus, tantam animi moderationem retinuerit vir grandævus, qui annos quadraginta perpetuos in monastica exercitatione posuerat, qui satis admirari, aut magnitudinis pares efferre laudes quis possit ? » Quadragesimus vitæ anachoreticæ sancti Zenonis annus, anno quadringentesimo decimo septimo, aut decimo octavo in cursu erat, eoque is ad Deum migravit. Quod si eo Christi anno *Theodoretus* vicesimum circiter ætatis annum agebat, ut laudata verba indicare videntur, anno quadringentesimo quadragesimo nono se canum esse ad sanctum Leonem scribere non poterat.

10. *Garnerii opinio rejicitur.* — Examinavit hanc difficultatem Garnerius loco citato pag. 110, 175 et 202 conclusitque, *Theodoretum* anno circiter trecentesimo octogesimo sexto in lucem venisse, *Zenonem* monachum invisisse, cum ipse esset junior, et tamen lector atque annorum circiter viginti duorum, illum autem adiisse anno quadringentesimo octavo, et corrigendum textum Theodoreti, ubi dicitur *Zeno* exegisse tum asceticæ vitæ quadraginta annos, cum a Theodoreto viseretur : ac pro τεσσαράκοντα, id est, *quadraginta*, reponendum esse, τριάκοντα, id est, *triginta ;* alioquin, inquit, annus quadragesimus a conversione Zenonis incideret in annum Christi CDXVIII, quo anno dici non potest *Theodoretus* prima lanugine vix genas induisse ; siquidem anno CDXX episcopus ordinatus est ; utique congrua ætate, id est, triginta saltem annorum. Ita Garnerius. Verum cum *Alexander* episcopus Antiochiæ, qui eam Ecclesiam regebat, anno quo *Zeno* mortuus est, anno quadringentesimo decimo tertio, non vero CDVIII, ut perperam Garnerius, episcopatum Antiochenum adeptus fuerit ; et *Theodoretus* anno quadringentesimo vicesimo tertio episcopatum Cyrensem obtinuerit, ut suis locis demonstravi, hæc emendatio rejicienda, aliaque præfatorum verborum explicatio quærenda.

11. *Nostra proponitur et probatur.* — *Theodoretus* itaque in Historia Religiosa duo dicit : Unum, sibi, cum primum *Zenonem* vidit, vix primam lanuginem succrevisse. Secundum, *Zenonem* annos quadraginta perpetuos in monastica exercitatione posuisse. Sed non dicit *Theodoretus*, se semel *Zenonem* in spelunca invisisse, et tum cum eum invisit, *Zenonem* jam quadraginta annos in illa permansisse. Quare cum *Theodoretus* Antiochiæ natus septennis monasterio sancti Euprepii prope illam urbem sito traditus sit, tam vitæ religiosæ institutis, quam litteris quoque informandus, ac cum per ætatem licuit, Ecclesiæ Antiochenæ lector factus fuerit, vix credibile est, illum semel tantum *Zenonem*, cujus fama undique divulgabatur, visitasse. Unde dicit, cum primum illum vidit, se adolescentem fuisse ; Καγὼ δε ὅτε πρῶτον αὐτὸν ἱστορήσας ποθήσας εἰς τὸ ὄρος ἀνῆλθον, etc. quibus verbis indicat, se postea iterum et sæpius adiisse *Zenonem.* Si enim tantum post quadragesimum solitudinis annum illum invisisset, eum loquendi modum non usurparet. Quadraginta itaque anni, quibus in solitudine *Zeno* mansit, cum accessu Theodoreti non copulandi ; quia *Theodoretus* postquam accessum illum narravit, tempus commorationis Zenonis in spelunca expressit, sine ulla ad illum aditum relatione. Hinc paulo post hæc Theodoretus refert : « Quo tempore Isaurorum caterva noctu arcem cœpit, maneque usque ad montis radices progressi, plurimos tum viros, tum feminas vitam agentes monasticam atrociter confoderunt. Vir hic divinus aliorum cædem intuens, illorum oculis prece sua tenebras offudit ; ita ut januam prætereuntes non cernerent. Ut autem referebat, testem appellans veritatem, tres etiam adolescentes perspicue vidit, qui totum illud agmen profligabant, Deo peculiarem suam gratiam aperte demonstrante ». Loquitur Theodoretus de deprædationibus Isaurorum, quæ anno quadringentesimo quinto contigere, de quibus eo anno egi. Ex his intelligimus, *Theodoretum* in Zenonis Vita recitanda, seu potius elogio condendo, ordinem temporum non servare, et præfatos quadraginta solitudinis annos referendos esse, non ad Theodoreti accessum, sed ad Zenonis mortem de qua in illius capitis fine agit, ut recte Bollandus ad diem X Februarii, quo in Menæis sanctus Zeno colitur, Theodoretum explicat, aitque sanctum *Zenonem* circa annum CDXIX e vivis discessisse, post quadragesimum solitudinis annum.

12. *Alia hujus difficultatis solutio.* — Potest etiam dici *Theodoretum* tunc cum *Zenonem* invisit, natum fuisse annos viginti octo, aut etiam triginta, cum Procopius lib. 1 de Bell. Pers. cap. 12, loquens de Sitta et Belisario Romanorum ducibus, quando in Persarmeniam ingressi sunt imperante Justino seniori, iisdem fere verbis, quibus Theodoretus suam, illorum ætatem exprimat : Τούτω δὲ τῶ ἄνδρε, νεανία μὲν καὶ πρώτῳ ὑπηνήτα ἤστην, id est : « Ambo tum adolescentes ac prima lanugine signati ». Et tamen *Belisarius* anno Christi DLVIII adversus Bulgaros, qui in imperium irruperant, a Justiniano dux electus, semel et iterum dicitur fractus tunc fuisse senio ab Agathia lib. 5, ut infra videre est eo anno

num. 6, qui ideo annos ad minus sexaginta quinque natus erat, annoque circiter DXXII, quo adversus Persas bellum gessit, trigesimum ferme ætatis annum attigerat. Si igitur *Belisarius* adolescens et prima lanugine signatus a Procopio dici potuit; quid mirum si Theodoretus qui eamdem circiter ætatem agebat, se ipsum etiam adolescentem et prima lanugine signatum dicat? prælerquam quod *Theodoretus* se ipsum adolescentem appellat præ sancto *Zenone*, qui jam ad summam senectutem pervenerat. Quæ dicta sunto, si verum sit, quod non existimo, eum semel tantum virum sanctum non longe a se degentem invisisse. Quare *Theodoretus* anno quidem incerto mortuus, sed plenus dierum ac ætate provectus, cum natus videatur circa annum Christi CCCLXXXVIII. Hinc non discedam, quin monuerim, voces ætatem significantes magnam latitudinem habere, et Procopium in Historia Arcana cap. 6 loquentem de Justiniano, qui annis sex ante Justini mortem imperium rexit, scribere : « Ἀδελφιδοῦς δὲ αὐτῷ Ἰουστινιανὸς νέος ὢν ἔτι, διῳκεῖτο τὴν ἀρχὴν ξύμπασαν, id est, at ejus (nempe Justini imp.) sororis filius Justinianus ætate adhuc junior, et qui summam moderabatur imperii, etc. » Et tamen anno DXXVII, quo Justino successit, natus erat annos quadraginta quinque, ut in ejus morte probabimus.

13. *Duæ de die Paschatis controversiæ distinguendæ.* — A num. 34 ad 41. Duæ de *Paschatis* die, Leone Ecclesiam Romanam regente, controversiæ fuere, quæ in Annalibus simul miscentur. Prior contigit anno CDXLIV, Cyclo lunæ Alexandrino octavo. Posterior anno CDLV, Cyclo Alexandrino decimo nono, *sanctus Leo*, ne qua diversitas in hujus Festi celebratione oriretur, omnem adhibuit diligentiam, et annum illum CDXLIV exspectandum non ratus, priore adhuc anno CDXLIII labente : a *Cyrillo* episcopo Alexandrino primum sententiam exquisivit : tum etiam a *Paschasino* Lilybæi in Sicilia episcopo recenter e captivitate Vandalica liberato. Respondit uterque *Pascha* proximi anni, Christi scil. CDXLIV, celebrandum esse *nono kalendas Maii*, seu die XXIII Aprilis, etsi Latini indicerent in septimum kalendas Aprilis, seu XXVI Martii, luna sua XXII, ut tum ex Cyrilli ipsius Epistola ad Synodum Carthaginensem, quam Eucherius in Opere de Doct. Temp. cap. 1 ex Ms. Codice accurate *descripsit*, intelligimus, tum etiam ex ipsius *Paschasini* Epistola, quæ inter Leoninas legitur. Acquievit horum episcoporum opinioni sanctus Leo, ut ex auctiori Prosperi Chronico discimus, ubi de Paschate anni CDXLIV legitur : « Hoc anno Pascha Domini IX kalendas Maii celebratum est : nec erratum est, quia in die XI kalendas Maias dies Passionis fuit : ob cujus reverentiam Natalis Urbis sine Circensibus transiit ».

14. *Controversia de Paschate anni* CDXLIV. — Leonis ad Paschasinum Epistola desideratur imo nulla super hoc Paschate a Leone scripta reperitur. Baronius quidem existimavit, de die XXV Aprilis, seu VIII kalend. Maias fuisse controversiam, ideoque eam contentionem de Paschate in annum CDLV rejecit, duodecim annorum metachronismo; duæ enim de Paschate controversiæ eo pacto simul miscentur. Ado Viennensis in Chronico meminit Paschasini Epistolæ, cum ait, *Theodosio* imperante, Vandalos capta Carthagine Siciliam quoque delevisse. Hujus enim captivitatis Paschasinus in Epistola, quam anno CDXLIII de ratione Paschali Leoni scripsit, mentionem facit. De qua irruptione barbarica Prosper meminit in Chronico anno CDXL, Valentiniani Aug. V et Anatolii consulatu notato, ut ibidem vidimus. Quare recte Ado Carthaginis occupationi, quæ anno CDXXXIX contigit, cladem illam *Siciliæ* subjicit, nec bene cum Baronius arguit, qui Vandalorum excursionem, cujus Paschasinus meminit, ad ann. CDLIV refert. *Paschasinus* enim scribens an. CDXLIII de ea Siciliæ populatione loquitur, quæ anno CDXL facta fuerat.

15. *Controversia de Paschate anni* CDLV. — Altera controversia fuit de celebratione *Paschatis* anni Christi CDLV, de qua divus Leo scripsit ad *Marcianum* imp. Epistolam datam *XVI kal. Julii Opilione U. C. cos.*, currenti nempe anno, quæ ordine est CXIV, alias LXIV, et recitatur a Baronio num. 35 et seqq. Alteram eadem die dedit ad Julianum episcopum Coensem, quæ ordine est XCV, alias LXV, cujus meminit Baronius num. 38. Hæc ultima Epistola ibidem, et in vulgatis Codicibus præfert hanc inscriptionem : *Leo Romanæ et universalis Ecclesiæ episcopus Eudociæ Augustæ salutem.* Sed Quesnellus ex Codice Ms. Cardinalis Grimani ad Julianum datam esse ostendit, quod et totus Epistolæ contextus indicat, et Marianus Scotus, qui ad annum CDLIV laudat hanc Epistolam sub Juliani nomine, prælerquam quod *Eudocia* tum Hierosolymis commorabatur. Leo de ea controversia peritos quoque consuluit, imprimisque *Paschasinum*, Epistolamque ad eum scripsit, quæ hactenus latuerat, quamque Quesnellus eruit ex Ms. Codice Cardinalis Grimani. Data ea *VIII kalend. Julii, Adelphio V. C. cos.*, anno scil. CDLI. Leo postquam Julianum ad legationem in Concilio Chalcedonensi brevi obeundam instruxit, statum totius controversiæ aperuit, supputationis *Paschatis* diligenter investigandæ curam illi commisit, jussitque ut rem communicaret cum peritis hominibus, ut de die Paschatis non amplius ambigendi, aut errandi locus supersit. Non extat responsio *Paschasini*, nam Epistola ejus ad Leonem de die Paschatis, quæ superest, pertinet ad *Pascha* anni CDXLIV. Quare deceptus est Baronius, qui eam Paschasini Epistolam ad secundam hanc controversiam retulit; quippe putavit, Epistolam *Leonis* ad Marcianum de Paschate, ac eam, quæ ad Eudociam, seu verius ad Julianum Coensem de eo argumento legitur, ad idem pertinere Pascha, de quo *Paschasinus* consultus fuerat, vivente adhuc Cyrillo; cum, ut jam dixi, *Paschasinus* in sua Epistola loquatur de Paschate anni CDXLIV, et Leonis litteræ sint de Paschate anni CDLV. De hac controversia eodem

anno sermo redibit : interim de Paschate anni CDLV legendus Eminent. cardinalis Norisius in Fastis Consularibus e Bibliotheca Cæsarea erutis, ubi p. 41 et seqq. egregie illud exponit, et in quo, alii hanc difficultatem explicantes peccarint, ostendit.

16. *S. Cæsarius episc. Arelatensis longe post hunc annum floruit.* — A num. 41 ad 51. Baronius *Concilium Arelatense* Opilione consule anno DXXIV celebratum, hoc anno alterius Opilionis consulatu notato consignarat : sed postea in Appendice, et hoc anno in editione Coloniensi, monuit, illud ad annum DXXIV referendum esse, de quo ibidem agemus. Quia vero sanctus *Cæsarius* Arelatensis episcopus huic Concilio præfuit, Baronius de ejus primordiis atque vitæ progressu fuse hoc anno disserit; cum tamen in lucem non prodierit ante annum quadringentesimum septuagesimum, ut ex ejus Vita liquet. Ea duobus libris descripta; prioris auctor sanctus *Cyprianus* Tolonensis antistes; secundus *dicatus a Messiano presbytero, et Stephano diacono*, ut præfert ejus titulus apud Mabillonium sæculo I Benedictino, ubi Vitam illam, quæ multis in locis interpolata hactenus prodierat, ex duobus Codicibus Mss. sinceram et integram exhibet. Eam dedicavit *Cyprianus* sanctæ *Cæsariæ* abbatissæ monasterii Arelatensis, a sancto Cæsario instituti, quod etiamnum in eadem urbe visitur. Libro secundo ejusdem Vitæ dicitur, *Cæsarium* mortuum esse, *cum septuagesimum tertium gereret totius vitæ tramitis annum;* quare cum die XVII mensis Augusti anni DXLII ad Deum migrarit, ut suo loco ostendam, anno hujus sæculi circiter septuagesimo, et non antea, in lucem prodierat, et quidem in territorio Cabilonensi, quæ urbs est Æduorum ad Araris fluvii ripam sita. Cum *octavum decimum ageret ætatis annum*, ut habet codex unus Ms. quo Mabillonius usus est, petiit a sancto *Silvestro* Cabilonensi episcopo, *ut ablatis sibi capillis*, *mutatoque habitu*, divino eum servitio manciparet, quod sine mora ab eo præstitum. Interfuit sanctus *Silvester* Concilio Epaonensi anno DXVII celebrato, et *quadraginta duobus annis* Ecclesiam Cabilonensem rexit, ut habet Turonensis lib. de Gloria Confessorum c. 85. De eo Surius ad diem XXVII mensis Augusti, et Baronius ad diem XX Novemb. in Notis ad Martyrologium Romanum.

17. *S. Cæsarius fit abbas et postea episc. Arelatensis.* — Post biennium in Lerinense monasterium se recepit Cæsarius, susceptusque a sancto *Porcario* abbate *post parvum tempus in Cellario congregationis eligitur.* Hic autem Porcarius diversus est ab alio cognomine, qui octavo sæculo idem monasterium administravit, et martyrium passus est. Cum in morbum incidisset *Cæsarius,* Porcarius coegit eum ad civitatem Arelatensem causa recuperandæ sanitatis adduci. Ibi ab *Eonio* episcopo Arelatensi, concive et propinquo suo, presbyter ordinatus est, et defuncto abbati *in suburbana insula civitatis* substitutus est abbas ab eodem Eonio, ubi *parum ultra triennium* abbas fuit. Monasterii hujus mentio in litteris Gelasii papæ ad Eonium Arelatensem episcopum datis, quas Baronius anno CDXCIV recitat, perperamque *Cæsario* attribuendas censet. Emin. cardinalis Norisius lib. 2 Hist. Pelag., cap. 22, existimat, *Cæsarium* anno quingentesimo tertio episcopum Arelatensem renuntiatum esse, annoque DXLIII ad cælestem patriam migrasse. Verum anno uno citius sanctus *Eonius* Arelatensis episcopus, ante mortem suam eum successorem designavit. Messianus enim presbyter et Stephanus diaconus mortem illius describentes aiunt, Cæsarium mortuum *VI kal. Septemb.*, ac post diem dedicationis monasterii a se pro monialibus Arelatis fundati; adduntque : « Erat constitutio monasterii ipsius eo tempore annis plenariis triginta ». Quare ea dedicatio peracta *VII kal. Septemb.* anni Christi quingentesimi duodecimi, quo dies XXXI mensis Augusti in Dominicam incidebat. Ab eo autem anno ad DXLII anni triginta integri fluxere.

18. *Duæ Cæsariæ abbatissæ distinguendæ.* — Baluzius quatuordecim sancti *Cæsarii* Homilias hactenus desideratas, ab aliquot annis publicavit, et in ultima editione Operum sancti Augustini curata, complures sermones sancti Cæsarii alias Augustino attributi ab Augustinianis discernuntur. Baronius num. 44 autumavit, sanctum *Cyprianum* Vitam Cæsarii, *Cæsariæ* hujus sorori dicasse. Verum distinguendæ sunt duæ *Cæsariæ* ejusdem monasterii Arelatensis abbatissæ; prima et antiquior, quæ sancti Cæsarii soror fuit, et longe ante fratrem mortua est, altera quæ eidem in regimen monasterii successit, et superstes *Cæsario* fuit, illique *Cyprianus* Opus suum inscripsit. Nam ipsemet Cyprianus lib. 1, num. 23 tradit : « Monasterii matrem germanam suam *Cæsariam* sanctam ad præmia Christi migrantem exceptam fuisse ab ea, *quæ nunc superest Cæsaria matre.* Sancta *Cæsaria*, Cæsarii soror, magistra fuit sanctæ *Radegundis* reginæ, quæ et ipsa postea monasterii Pictaviensis abbatissa extitit, quod liquet ex Fortunato carmine de nomine suo. Præterea Baronius existimavit, Cæsarium *Leontio* in episcopatum Arelatensem successisse; cum tamen *Leontius* ante annum quadringentesimum nonagesimum e vivis excesserit, et sanctus *Eonius* eidem substitutus fuerit, ut certo constat ex monumentis, quæ supersunt, et ex Vita sancti Cæsarii quæ testatur, hunc sanctum Eonio successisse (1).

19. *Julianus Pomerius floret.* — *Julianus* co-

(1) Ultra has Cæsarias tertiam aliam admittere Cæsariam Arelatensem abbatissam necesse est, quæ floruerit paulo post annum DCLXIV quo Bathildis regina monacham induit; extat enim apud Martene Anecdot. tom. 1, pag. 3, Cæsariæ Epistola ad Bathildam, recens, ut videtur, conversam, ad quam transmittit regulam S. Cæsarii ab ipsa postulatam. Hæc utique Cæsaria nec soror esse potuit S. Cæsarii, quæ decessit ante fratrem, mortuum anno DXLII nec altera quæ primæ huic Cæsariæ successit in regimine, nec enim vitam prorogare illa potuit usque ad annum DCLXIV. Igitur non duas, sed tres Cæsarias admittamus oportet. Hæc pariter Epistola inscribitur ad Radegundem, quo nomine aliam a regina Radegunde intelligere oportet; nec sane alia est, quam filia quædam ejusdem Bathildis, quæ ejusdem propositi socia ante matrem suam decessit. MANSI.

gnomento *Pomerius* natione Maurus, primum in Gallia rhetor, tum presbyter ordinatus rhetoricam Arelate docuit, et *sanctum Cæsarium*, Arelatensem dein episcopum habuit auditorem, ut in hujus sancti Vita lib. 1, cap. 7 dicitur. Auctor est librorum trium *de Vita contemplativa*, licet in plerisque editionibus Prospero Aquitano attribuantur, et sub hujus nomine laudati sint a *Chrodegango* Mettensi episcopo in libro *de Laicali institutione*, a Synodo Aquisgranensi sub Ludovico Pio celebrata, et a *Theodulpho* Aurelianensi episcopo in libro de Spiritu Sancto, anno DCCCIX scripto. *Pomerio* enim Opus illud asserit sanctus Isidorus in lib. de Script. Eccles. cap. 12, eidemque etiam in antiqua Collectione canonum Codicis Andegavensis adscribitur. Præterquam quod stylus ac dicendi character Prospero illud abjudicant, alia hanc in rem argumenta profert Emin. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelag., cap. 14, ubi et ostendit ex eodem Isidoro *Julianum Pomerium* existimasse animam esse corpoream, uti hoc etiam sæculo crediderunt Cassianus, Faustus, et Gennadius : cujus oppositum scriptis sustinebant sanctus *Avitus* Viennensis episcopus in Epistola ad regem Burgundionum, et *Claudianus Mamertus* in libris *de Anima*. Ex quo intelligimus, celebrem hac ætate in Gallia fuisse de animæ corpulentia quæstionem.

20. *Concilia Andegavense et Veneticum.* — Ad num. 51 et seqq. Concilium Andegavense, *IV nonas Octobris Opilione V. C. cos.* celebratum, ut in ejus Præfatione legitur, ideoque hoc anno recte a Baronio consignatum. Convocatum fuit, ut *Talassius* episcopus consecraretur, et quidem Andegavorum, ut ex Turonensis Concilii anno CDLXI congregati subscriptionibus liquet. Hujus ordinationis occasione duodecim canones editi ad Ecclesiasticam disciplinam restaurandam. Concilium *Veneticum*, cujus meminit Baronius num. 55, non multo post Turonicum anno CDLXI habitum, congregatum est *causa ordinandi episcopi*, ut inquiunt in ejus Præfatione *Perpetuus, Paternus*, et quatuor alii episcopi ibidem nominati, inter quos *Nunechius*, Eusebii Nannetensis episcopi, qui Concilio Turonico interfuerat, successor. Ex quo colligit Sirmondus Veneticum Turonico posterius esse. Verum Usserius in Antiquit. Britann. Eccles. cap. 14 observat hallucinatum Sirmondum, cum ait, *Paternum* Venetensem episcopum in hac Synodo ordinatum ; is enim jam episcopus erat, ut liquet ex laudatæ Præfationis verbis, Concilioque subscripsit ante quatuor alios episcopos. Expungendus itaque ex Catalogo episcoporum Ecclesiæ Veneticæ, quem San-Marthani exhibent, et addendus alius *Paternus* sanctitate illustris, qui floruit anno CDLIX, ut eo anno videbimus cujus San-Marthani et Cointius in Annal. nullam mentionem faciunt.

21. *Anglo-Saxones de Britannia sibi subjicienda cogitant.* — Qui missi in Germaniam fuerant, ut novum militem in Britanniam adducerent, in eam insulam rediere, cum *Hengisti* filia, quæ *Vortigerni* regis oculos animumque expugnavit. Malmesburiensis lib. 1 de Reg. cap. 1, sine tamen ullo temporis charactere, rem narrat : « Adducunt filiam Hengisti virginem, ut accepimus, quæ esset et naturæ miraculum et virorum spectaculum. Regressis adornatur convivium. Jubet Hengistus filiam fungi pincernæ munere, ut regis accumbentis oculos pasceret. Nec id frustra fuit. Nam ille (ut semper in feminarum decorem adhinniebat) statim et formæ gratia, et gestuum elegantia sauciatus animum, potiendæ puellæ spem imbibit. Nec distulit, quin nuptias peteret ; patrem volentem cogens. Ipse enim astu primo negare tam humiles nuptias, regi indignas allegans. Postremo quasi gravatus in sententiam transiit, totam Cantiam pro munere accipiens ». Vix Hengisti *Rowenam* filiam Vortigernus Britannorum rex acceperat, et repudiata propria uxore infideli feminæ sese miscuerat, ac sacramenti jura temerarat, cum *Saxones* res novas moliti turbas cient, civibus minantur, ac in apertam factionem prorumpunt, ut pluribus prosequitur Huntindoniensis lib. 2.

22. *Anglo-Saxones in Britannos sæviunt.* — Gildas in libello de Excidio Britanniæ, postquam alteram Saxonum classem, in qua *Rowena* vehebatur, venisse exposuit, statim subdit, quid factum sit a milite : « Igitur intromissi in insulam Barbari veluti milites, et magna, ut mentiebantur, discrimina pro hospitibus subituri, impetrant sibi annonas dari ; quæ multo tempore impertitæ clauserunt, ut dicitur, canis faucem. Item conqueruntur non affluenter sibi epimenia contribui, occasiones de industria colorantes, et ni profusior eis magnificentia cumularetur, testantur se cuncta rupto fœdere depopulaturos. Nec mora, minas effectibus prosequuntur. Confovebatur namque ultionis justæ præcedentium scelerum causa de mari usque ad mare ignis Orientali sacrilegorum manu exaggeratus ; finitimas quasque civitates, agrosque populans non quievit accensus, donec cunctam pæne exurens insulæ superficiem, rubra Occidentalem trucique Oceanum lingua delamberet ». Pergit Gildas : « In hoc ergo impetu, simili Assyrio olim in Judam facto ; completur quoque in nobis, secundum Historiam, quod Propheta deplorans ait : Incenderunt igne Sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui ». Et iterum : « Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, coinquinaverunt templum sanctum tuum, etc. Ita ut cunctæ coloniæ crebris arietibus, omnesque coloni cum præpositis Ecclesiæ, cum sacerdotibus, ac populo mucronibus undique micantibus, ac flammis crepitantibus, simul solo sternerentur, et miserabili visu in medio platearum : una turrium cardine avulso, murorumque celsorum saxa, sacra altaria, cadaverum frusta, crustis purpurei cruoris tecta, velut in quodam horrendo torculari mixta viderentur et nulla esset omnimodis præter domorum ruinas, bestiarum volucrumque ventres in medio sepultura, salva sanctarum animarum reverentia ; si tamen

nullæ inventæ sint, quæ ad ardua cæli id temporis a sanctis Angelis veherentur. Ita enim degeneraverat tunc vinea illa olim bona in amaritudinem ; ut raro secundum Prophetam videretur, quasi post tergum vindemiatorum aut messorum racemus aut spica ». Cum hunc miseriarum cumulum exposuit Gildas, mox refert quid factum a provincialibus, et quonam fugerint aut aliter declinaverint tempestatem : « Itaque nonnulli miserarum reliquiarum in montibus deprehensi (quo nimirum fugerant) acervatim jugulabantur : alii fame confecti accedentes manus hostibus dabant in ævum servituri : si tamen non continuo trucidarentur, quod altissimæ gratiæ stabat loco. Alii transmarinas petebant regiones cum ululatu magno ; celeumatis vice hoc modo sub velorum sinibus cantantes : Dedisti nos tanquam oves escarum, et in gentibus dispersisti nos. Alii montanis collibus minacibus præruptis, vallatis densissimis saltibus, marinisque rupibus vitam suspecta semper mente credentes, in patria licet trepidi perstabant ». Hæc Gildas, qui sæculo sequenti vixit. Postea sensim in insula Religio Christiana imminuta, quæ tamen nunquam exstincta fuit.

23. *Attilæ interitus.* — De *Attilæ* Hunnorum regis interitu anno sequenti cum Baronio num. 8 agemus.

LEONIS ANNUS 15. — CHRISTI 454.

1. *Aetii consulatus et obitus.* — Qui sequens est annus Domini quadringentesimus quinquagesimus quartus. Studio et Aetio consulibus Fastis reperitur adscriptus : illum quidem Marcianus, hunc autem Valentinianus Romæ creavit. Sed funeste ipsi Aetio accidit, ut ipsius consulatus occisionis ejus index sit positus temporis : nam de ipso hoc anno Marcellinus in Chronico sub ejus consulatu : « Aetius, inquit, patricius, magna Occidentalis imperii salus, et regis quondam Attilæ terror, a Valentiniano imperatore cum Boetio amico in palatio trucidatur, atque cum ipso Hesperium cecidit regnum, nec hactenus valuit relevari ». Hæc Marcellinus.

2. Quomodo autem id molitus sit Maximus Romanus senator, Procopius ita narrat [1] : « Maximus erat quidam e senatoribus, unus ex stirpe illius Maximi tyranni, quem Theodosius senior sustulerat, pro qua victoria Romani quolibet anno festum agunt : huic uxor formosissima, sicut et pudicissima fuerat; qua Valentinianus amore captus cum potiri cuperet, resque admodum ardua foret, rem iniquam excogitavit : Maximum jussit ad se in palatium venire, quod cum talis colludens, auro certo proposito, annulum ejus victor nactus est; hunc clam ad uxorem misit viri nomine, ut quamprimum signo perspecto in palatium salutatum Eudoxiam imperatricem veniat. Illa subito paret : quam certi, quibus res nota ac mandata erat, protinus in aula excipientes, longe in Gyneconiditem duxerunt; ubi Valentinianus occurrens, vim ei intulit. Illa post hæc mœsta domum regressa, calamitatem fatumque suum flere, virumque magnopere detestari cœpit, ut qui occasionem huic rei dederit.

3. « Maximus vero dolore ingenti perculsus, de insidiis contra imperatorem secum meditatur. Cumque videret Aetium tunc maximum ducem, qui paulo ante clarismam victoriam de Attila, Massegetarum, Scytharumque exercitu armato contra Romanum imperium retulerat, succurrit ei ita agere, ut laudem omnem et merita gestorum amitteret, suspectumque illum redderet imperatori ». Hic considera et in mentem revoca, lector, quomodo iisdem insidiis Aetius pereat, quibus ipse olim circumvenerat magnum ducem Bonifacium, cujus occasione Wandali potiti sunt Africa : unde perspicias et divinam in tarditate supplicii patientiam, et æquum in exhibitione vindictæ judicium. Sed pergit Procopius : « Tempus quoque commodum tunc visum, quod longe abesset, quod spes in eo potissimum Romanorum esset : cum eunuchis agit, quorum custodiæ uti fidissimorum, corporis sui curam im-

[1] Procop. de bel. Wandal. l. I.

perator tradiderat, ut ei persuaderent, Aetium novis rebus studere. Imperator facile credens, suspectamque illius habens virtutem, ut interficeretur mandat. Fertur et proximum quemdam ex Romanis interrogasse, an utilis foret Aetii mors : ille autem respondisse ; hoc ipse videret, bene, an male ; se tantum scire, quod sibi dexteram altera manu inciderit ». Hæc de Aetii nece Procopius : quæ autem subdit de grassatione Attilæ in Italiam, ea ante Aetii mortem accidisse, jam superius perspicue demonstratum est. Quid vero, sublato de medio Aetio, Maximus in Valentinianum molitus sit, suo loco dicendum anno sequenti. De Aetii porro nece est versus Sidonii Apollinaris in detestationem Valentiniani.

Aetium Placidus mactavit semivir amens.

Manibus etiam ipsius Valentiniani imperatoris necatum esse Aetium, auctor[1] Miscellæ testatur : sed ita ante eum Cassiodorus[2] : « Aetius patricius in palatio manu Valentiniani imperatoris exstinctus est : Boetius vero præfectus prætorio ab amicis ejus circumstantibus interemptus ». At de consulatu et nece Aetii satis : jam reliquas anni hujus res gestas prosequamur.

4. *Leo sollicitus de rebus Alexandrinæ Ecclesiæ ad Marcianum scribit.* — Sanctus Leo Romanus Pontifex, ut componeret res Orientalis Ecclesiæ omne adhibens studium, plures hoc anno ea de causa ad Marcianum imperatorem litteras dedit, ac primum quidem sexto idus Martii[3], quibus laborantem magno discrimine commendat Ecclesiam Alexandrinam, itemque Proterium recens ejus creatum antistitem, cujus anno superiori sinceræ fidei professionis litteras accepisset. In his quidem curandis, primo unde morbus irrepsisset docet, atque mox præsentaneum remedium affert his verbis : « Quia vero quorumdam hæreticorum versuta nequitia ad conturbandam aliorum simplicitatem Epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi, falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam verbis, vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris asserant. Obsecro venerabilem clementiam vestram, ut eamdem Epistolam per fratrem meum Julianum episcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus pietas vestra delegerit, in græcum sermonem jubeatis integre diligenterque translatam, per idoneum latorem sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis, qui eam clero et plebi ipsius civitatis cum prædictorum episcoporum prædicationibus, qui et meo scripto consentiunt, faciant recitari : ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere, et probentur Apostolicæ Sedis sinceri esse discipuli, apud quam nec Eutyches, nec Nestorius ullum obtinent locum ; quia sicut alios hæreticos, ita et istos damnavit ». Hæc S. Leo.

5. Quænam autem fuerint quas dicit prædicationes episcoporum esse una cum Epistola ad Flavianum Alexandrinis significandas, superius manifestarat, nempe laborasse se ad convincendos et reducendos Alexandrinos ad fidem Catholicam, ut quæcumque ipse scripsisset in dicta Epistola ad Flavianum, ea cuncta probata testataque redderet assertionibus Alexandrinorum episcoporum illorum qui majori apud eos gloria claruissent : nam ait : « Et ne memoratis nova inferre, et propria dicta Epistola videatur adstruere ; venerabilium Patrum, qui ei Ecclesiæ præfuerunt, scripta relegantur ; et quid beatus Athanasius, quid Theophilus, quid Cyrillus, quid etiam Orientales magistri de Incarnatione Domini senserint, recognoscant ». Et paulo post : « Sed nunc (ut dixi) hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum linea Alexandrinæ plebis et cleri auribus innotescat ; ac si qui sunt qui nostra scripta despiciant, illis saltem qui nobiscum Apostolicis sensibus congruunt, acquiescant ». Hæc sanctus Leo ex divino plane deprompta Spiritu : nam hoc unum exhibitum Ecclesiæ Alexandrinæ remedium satis esse potest ad expurgandas hæresibus omnibus cunctas Ecclesias, provocando nimirum singulas ad illos doctores, qui in eis doctrina et sanctitate claruerunt, a quibus et Evangelium vel prædicatum ipsis, vel propagatum fuisse constat. Hæc quidem (ut diximus) sexto idus Martii Leo pontifex ad Marcianum.

6. *Marciani rescriptum adversus hæreticos.* — Paruit Marcianus Augustus Leoni Pontifici, atque ex ejus sententia promulgavit edictum ad ipsos potissimum Alexandrinos, quo jussit eos non recedere debere ab his quæ a sacris œcumenicis Conciliis statuta fuissent, et quæ ipsis prædicata essent a sanctis ipsorum episcopis Athanasio, Theophilo, atque Cyrillo. Quod autem in eo de sancti Leonis Epistola non meminit imperator, inde fortasse accidit, quod illa nondum esset græco sermoni donata, vel ex prototypo emendata, quæ ad illos ab hæreticis corrupta allata fuerat. Sed illud adverte, in Codice Justinianeo depravatam consulibus ejusmodi recitari sanctionem : quippe cum in ejus inscriptione a Valentiniano et Marciano promulgata feratur, consules in fine ponuntur et dies, in quibus neuter illorum superstes erat. Quamobrem quoniam eadem sanctio concinnationem habere cognoscitur cum dicta Epistola S. Leonis papæ hoc anno data ad Marcianum imperatorem sexto idus Martii ; eamdem ipsam sub hujus anni consulibus idibus Augusti (ut se habet) fuisse editam, jure dici posse videtur : quam quidem veluti attinem dictæ Leonis Epistolæ hic describere dignum putamus : sic enim se habet[1] :

7. « Quicumque in hac sacra urbe, vel Alexandrina, vel in omni Ægyptiaca diœcesi, diversique aliis provinciis Eutychetis profanam perversitatem

[1] Paul. diac. l. XV. — [2] Cassiod. in Chron. hoc anno. — [3] Leo, Ep. LXIII.

[1] L. VIII. C. de hæret.

sequuntur, et non ita credunt, ut trecenti decem et octo sancti Patres tradiderunt Catholicam fidem in Nicæa civitate fundantes : centum quoque et quinquaginta alii venerabiles episcopi, qui in alma urbe Constantinopolitana postea convenerunt; sicut et Athanasius et Theophilus et Cyrillus sanctæ recordationis episcopi Alexandrinæ civitatis credebant, quos etiam Ephesina Synodus (cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit, in qua Nestorii error expulsus est) in universis secuta est; quos et nuper venerabilis Chalcedonensis Synodus est secuta prioribus Conciliis sacerdotum in omni prorsus parte consentiens, nihil adimens sacrosancto Symbolo, neque adjiciens, sed Eutychetis dogmata funesta condemnans : sciant se esse hæreticos Apollinaristas : Apollinaris enim facinorosissimam sectam Eutyches et Dioscorus mente sacrilega sunt secuti. Ideoque hi homines, qui Apollinaris, vel Eutychetis perversitatem sequuntur, illis pœnis, quæ divorum retro principum constitutionibus contra Apollinaristas; vel serenitatis nostræ postmodum sanctione contra Eutychianistas ; vel hac ipsa Augustissima lege contra eosdem decretæ sunt, noverint se esse plectendos.

8. « Idcirco Apollinaristas, hoc est, Eutychianistas (quibus etsi est in appellatione diversitas, tamen est in hæresis perversitate conjunctio, et dispar quidem nomen, sed idem sacrilegium) sive in hac alma urbe, diversisque provinciis, sive in Alexandrina civitate, sive intra Ægyptiacam diœcesim sunt, et neque ita credunt, ut prædicti venerabiles Patres credebant, neque viro reverendissimo Alexandrinæ urbis antistiti Proterio fidem Orthodoxam tenenti communicant, episcopos, presbyteros aliosve clericos creare et habere prohibemus. Scientibus tam his Eutychianistis, qui ausi fuerint cuiquam episcopi, vel presbyteri, vel clerici nomen imponere, quam his qui passi fuerint impositum sibi nomen sacerdotale retinere, pœnam exilii cum facultatum suarum amissione se habituros.

9. « Universi præterea Apollinaristæ, vel Eutychianistæ non Ecclesias, non monasteria sibi construant : parasynaxes et conventicula tam diurna quam nocturna non contrahant; neque ad domum, vel possessionem cujusquam, neque ad monasterium, vel quemcumque alterum locum operaturi sectæ funestissimæ congregentur. Quod si fecerint, et hoc factum fuisse domino volente constiterit; post rem in examine judicis approbatam, domum vel possessionem ejus, in qua convenerint, vel monasterium, ejus civitatis Orthodoxæ Ecclesiæ, in cujus territorio est, jubemus addici. Si vero ignorante domino, sciente vero eo qui pensiones domus exigit, vel actore, vel conductore prædii, parasynaxes et conventicula interdicta collegerint : conductor vel procurator, sive actor, vel quicumque eos in domum vel possessionem vel monasterium receperint, et passi fuerint illicitas parasynaxes, conventusque celebrari; si vilis et abjectæ sint conditionis, fustibus publice et in pœnam suam et in aliorum coerceantur exemplum : si honestæ vero sint personæ decem libras auri mulctæ nomine fisco nostro cogantur inferre.

10. « Nullum præterea Apollinaristam, vel Eutychianistam ad aliquam jubemus aspirare militiam : et si inventi fuerint militare, cingulo soluto, honestorum hominum et palatii communione priventur : nec in aliqua, nec in qua nati sunt civitate, vel vico, aut regione versentur. Si qui vero in hac alma urbe nati sunt, tam sacratissimo comitatu, quam omni per provincias metropolitana civitate pellantur. Nulli insuper Eutychianistæ, vel Apollinaristæ publice vel privatim convocandi cœtus, vel circulos contrahendi, et de errore hæretico disputandi, ac perversitatem facinorosi dogmatis asserendi tribuatur facultas. Nulli etiam contra venerabilem Chalcedonensem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo hujusmodi habere libros, et sacrilega scriptorum audeat monumenta servare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Eos vero qui discendi studio adierint de infausta hæresi disputantes, decem librarum auri, quæ fisco nostro inferendæ sunt, jubemus subire dispendium. Ultimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentaverint. Omnes vero hujusmodi chartæ, ac libri, qui funestum Eutychetis scilicet et Apollinaris complexi fuerint dogma, incendio concrementur, ut facinorosæ perversitatis vestigia flammis combusta depereant. Æquum namque est, ut immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat. Scientibus moderatoribus provinciarum eorumque apparitoribus, defensoribus etiam civitatum, quod si ea quæ legis hujus religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint aut aliqua permiserint temeritate violari ; denarum librarum auri mulctam fisco nostro inferre cogentur, insuper etiam existimationis suæ periculum sustinebunt. Dat. Constantinopoli, idibus Augusti, Constantio et Rufo consulibus ». Sed reddenda hæc ad hujus anni consules Studium et Aetium. Quod si non mutandos consules quis pertinaciter asseveret, tunc necesse ipsis erit, ut titulum legis mutet, ac pro Valentiniano et Marciano restituat Majorianum atque Leonem. Sed cum hac constitutione imperator profiteatur se contra Eutychianos alias edidisse sanctiones, nihil est quod ad Leonem post eum in Oriente regnantem, ipso primo sui imperii anno, qui dictis consulibus consignatur, spectare possit. Porro qui revera legem sancivit Marcianus Augustus, idem in transgressores ejus animadvertisse reperitur : etenim fautores Dioscori, qui turbas Alexandriæ excitabant, ab Ecclesia pulsos, in exilium mitti præcepit, ut fidem faciunt litteræ Orthodoxorum Ægyptiorum ad Leonem imperatorem post necem Proterii datæ [1], quæ suo loco recita-

[1] Apud Evagr. l. II, c. 8.

buntur. Modo ad Leonem Romanum Pontificem redeamus.

11. *Anatolii resipiscentis ambitio repressa, et Eutychetis durius exilium.* — Sequenti mense post datam Epistolam ad Marcianum imperatorem, decimo septimo kalend. Maii, ad eumdem de Anatolio episcopo Constantinopolitano, cum fastum, quo erectus erat, demisisse videretur, hæc scribit [1] : « Constantinopolitanus episcopus ad omnem pietatis profectum præsenti clementiæ vestræ doceatur exemplo. Si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habebit in me sinceræ gratiæ animum; tantum ut quod verbis spondet corde perficiat. Si vero quæ Deo et pietati vestræ displicent, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestræ reverentia, utar cum omnibus et pro omnibus, vobis quoque adnitentibus, adversus superbientem liberiori constantia : quem (quod sæpe dicendum est) mallem pro sanctis actibus fraterna charitate complecti ». Hæc de Anatolio ad imperatorem.

12. Persuasus igitur litteris Leonis Pontificis Marcianus Augustus, Anatolii repressit audaciam, nihilque ipsum sibi voluit de sedis primatu amplius arrogare, sed jussit stare decretis sacrosancti Nicæni Concilii : quod studuit innotescere, publica sanctione hoc anno data sub dictis consulibus Aetio et Studio, qua omnibus notum fecit, nihil penitus innovandum de privilegiis antiquitus concessis Ecclesiis. Quin etiam omnia cassa reddidit, quæcumque ex ambitione Anatolii contra antiquos canones Chalcedone præsumpta essent de primatu Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Desideratur ipsa quidem integra sanctio, cujus tantum fragmentum in Justinianeo insertum est Codice. Puto enim, dedita opera eam esse decurtatam sanctionem de abrogando primatu sancitam, eo quod ipse Justinianus contrarium postea firmare voluit, cum sua sanctione [2] eidem primatum contulit. Sed reddamus hic ejusdem sanctionis Marciani fragmentum illatum in Justinianeum (ut dictum est) codicem, istis verbis [3] :

13. « Impp. Valentinianus et Marcianus Augg. Palladio præfecto prætorio.

« Privilegia, quæ generalibus constitutionibus universis sacrosanctis Ecclesiis Orthodoxæ religionis retro principes præstiterunt, firma et illibata in perpetuum decernimus custodiri. Omnes sane pragmaticas sanctiones, quæ contra canones Ecclesiasticos interventu gratiæ vel ambitionis elicitæ sunt, suo robore et firmitate vacuatas esse præcipimus. Et quia humanitatis nostræ est, egenis prospicere, ac dare operam ut pauperibus alimenta non desint; salaria etiam, quæ sacrosanctis Ecclesiis in diversis speciebus de publico hactenus ministrata sunt, jubemus nunc quoque inconcussa et a nullo prorsus imminuta præstari : liberalitatique huic promptissimæ perpetuam tribuimus firmitatem. Data Aetio et Studio conss. » Quam quidem legem ut dicamus a Marciano potius quam a Valentiniano sancitam, cum utriusque imperatoris habeat nomina inscripta; præfecti Palladii nomen, ad quem data est, Marciani esse necessario fateri admonet; etenim ipse Constantinopoli gerebat præfecturam, ut ex Novellis ejusdem Marciani imperatoris apparet. Quæ autem de sua emendatione idem Anatolius ad sanctum Leonem hoc anno rescripserit, ex redditis ad eumdem ab ipso Pontifice litteris satis potest intelligi : nimirum recepisse in amicitiam, quem ab archidiaconatu deposuerat, Aetium, et provectum in illius gradum Andream Eutychianum in ordinem redegisse, itemque a cœptis destitisse, quibus primatum Ecclesiæ Constantinopolitanæ quæsierat. Sed quod magni momenti res hæ sunt : quomodo commotus Magni Leonis rugitu, perterrefactusque ille paruerit, reddamus hic de his ad eumdem Anatolium scripta in Epistola verba, quæ sunt hujusmodi [1] :

14. « Quod ergo in Constantinopolitana Ecclesia quædam in officiis clericorum correcta significas, ut et Aetium presbyterum in gratiam tuam affectionemque revocaveris, et Andream archidiaconi actione submoveris : nobis placuisse rescribo, quia existimationem tuam (ut optabam) plurimum erigit et commendat. Et merito post correctionem in oblivionem deducitur, quod reprehensioni obnoxium videbatur, cum hæreticorum provectione, et sanctæ memoriæ Flaviani injuria gravareris : quæ nunc simul ab omni offensione cum tui (ut volui) laude cesserunt; quia in ordinem suum quæ fuerant turbata redierunt. Andream sane, qui rationabiliter archidiaconi est privatus officio, et Euphratam qui sanctæ memoriæ Flaviani (ut comperi) improbus extitit accusator, si professionibus plenissime scriptis non minus Eutychianam hæresim quam Nestorianum execrabile dogma condemnant; quoniam venia est præstanda correctis, presbyteros consecrabis, ut sibi remedium Catholicæ fidei sentiant profuisse : electo primitus et probato qui archidiaconi officium possit implere, quem nulla unquam prædictarum impietatum fama resperserit. Cæteri vero quos par reatus involverat, si veniam simili professione cum satisfactione deposcunt, suis ordinibus reformentur, his tantum ad officium primorum admissis, quos ab omni errore liberos esse constiterit ». Videsne, lector, sanctum Leonem suo arbitrio adeo longe positam moderari Constantinopolitanam Ecclesiam, perinde ac in Romanæ Urbis suburbiis esset constituta? Sed quod ad illam de primatu causam pertinet, ab ea insania resipuisse Anatolium laudat : redarguens tamen frigidam ab eo excusationem assertam, emendationem vero maxime probans, hæc ait :

15. « Illam autem culpam, quam de augenda potestate, aliena (ut asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atque sincerius tua claritas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transtulisses : quia sicut

[1] Leo, Ep. LXX. — [2] Justin. Novel. CXXXI. c. 2. — [3] L. XII. C. de sacrosanct. Eccl.

[1] Leo, Ep. LXXI.

in mala suasione delinquitur, ita et in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi, frater carissime, est quod dilectio tua profitetur sibi displicere quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressum professio dilectionis tuæ, et attestatio principis Christiani : nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abjiciatur penitus inconcessi juris, qui dissensionem fecerat appetitus, etc. » Vides igitur frustra nisum sexcentorum episcoporum suffragiis Anatolium, dum unus ei restitit Romanus Pontifex super omnes et in omnibus arbiter, et adversus omnes legitimus legum Ecclesiasticarum vindex et custos, qui solus irritum reddat, quod Concilium sexcentorum Patrum sententiis comprobasset.

16. Ad hæc insuper iisdem ad Marcianum imperatorem sanctus Leo litteris datis adversus improbum Eutychetem foventem adhuc in exilio hæresim ista conscripsit [1] : « Quia vero suggestiones meas pro tranquillitate Catholicæ fidei libenter accepistis; significatum mihi fratris et coepiscopi mei Juliani sermone cognoscite, Euthychetem impium pro suis quidem meritis exulare; sed in ipso suæ damnationis loco multa adversus integritatem Catholicam blasphemiarum desperationis venena profundere; et quod in illo totus mundus horruit atque damnavit, impudentia majore, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis æstimo, ut vestra clementia ad longinquiora eum jubeat et secretiora transferri. Monasterio vero ejus Constantinopoli constituto, in quo habitatores ipsius monachi Evangelica Apostolicaque doctrina crebrius sunt et plenius roborandi; salubriter (ut arbitror) fiet, si is qui ipsi monasterio præpositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Juliani episcopi, quem in speculis propter fidem illic esse constitui, non recedat, cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illic habitantium possit augeri ». Hæc sanctus Leo. Quid vero post hæc factum sit de Eutychete ignoratur.

17. *Juvenalis episcopus Hierosolymorum a Leone objurgatur.* — Quod autem pertinet ad res Palæstinas : Juvenalis episcopus, quem anno superiori reversum diximus in suam Ecclesiam, pacifice agens, hoc anno legatos misit ad S. Leonem Romanum Pontificem, simulque dono dedit particulam ligni sanctissimæ Christi Crucis. Accepit illud grato animo ipse Leo, sed rescribens noluit prætermittere dignam quam ob res præteritas perperam gestas objurgationem ille commeruisset : ad ipsum igitur hoc anno, dictis consulibus, scribens, hæc habet ipso exordio Epistolæ [2] :

18. « Acceptis dilectionis tuæ litteris, quas ad me filii nostri Andreas presbyter et Petrus diaconus detulerunt, gavisus quidem sum, quod tibi ad episcopatus tui sedem redire licuisset : sed confluentibus in recordationem omnibus quæ te per quosdam excessus laborare fecerunt, dolui adversitatum tuarum temetipsum tibi fuisse materiam, et resistendi hæreticis constantiam perdidisse, qui existimant non esse tibi liberum, ut eos auderes redarguere, quos tibi professus sis in suo errore placuisse. Beatæ enim memoriæ Flaviani condemnatio, et impiissimi Eutychetis receptio, quid nisi Domini nostri Jesu Christi secundum carnem negatio fuit? » Et paulo post : « Unde quia in tempore indulgentiæ resipiscentiam magis quam pertinaciam delegisti; ita gaudeo te cælestem recepisse medicinam, ut fidei ab hæreticis impugnatæ tandem possis esse defensor. Quamvis enim nulli sacerdotum liceat nescire quod prædicat, quoniam qui ignorat ignorabitur : inexcusabilior tamen est omnibus imperitis quilibet Hierosolymis habitans Christianus, qui ad cognoscendam virtutem Evangelii non solum paginarum eloquiis, sed ipsorum locorum testimoniis eruditur, etc. » Pluribus vero docet et monet pro fide sincera strenue agere, et ad postremum de misso sanctæ Crucis ligno gratias agit.

19. His itaque Leonis papæ litteris ceu flagris excitatus Juvenalis episcopus, in Palæstina provinciale Concilium collegit, in quo ad expurgandam ab hæresi totam provinciam illam, omnibus fidem Catholicam servandam proposuit. Extat adhuc Synodalis ejusdem Concilii Epistola scripta ad archimandritas et monachos ejusdem provinciæ Palæstinæ : est ejus exordium : « Cum summus et primus Apostolorum Princeps dixisset : Tu es Christus, etc. » Habetur [1] inter Epistolas virorum illustrium scriptas pro Concilio Chalcedonensi. Porro in litterarum subscriptione primo loco positus legitur ipse Juvenalis Hierosolymorum episcopus, secundo vero loco Irenæus episcopus Cæsariensis Ecclesiæ, quæ ex decreto Nicæni Concilii constituta fuit totius Palæstinæ metropolis, adversus quod ipse sibi Juvenalis arrogaverat primatum; cujus rei causa idem sanctus Leo eidem magnopere restitit, cum hæc accepisset a Maximo episcopo Antiocheno, ad quem de eodem talia sibi arrogante Juvenale ista respondit [2] :

20. « Subrependi occasiones non prætermittit ambitio; et quoties ob incurrentes causas generalis congregatio facta est sacerdotum, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliatur appetere : sicut etiam in Ephesina Synodo, quæ impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis episcopus ad obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum credidit se posse sufficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare. Quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus merito perhorrescens, scriptis suis mihi quid prædicta cupiditas ausa sit, indicavit et sollicita prece multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio. Nam cujus Epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memoriæ Cyrilli, eam in nostro scrinio requisitam, nos authenticam noveritis reperisse. Hoc autem proprium definitio-

[1] Leo, Ep. LXX. — [2] Leo, Ep. LXXII.

[1] Extat tom. II. Conc. novæ edit. — [2] Leo, Ep. LXII.

nis meæ est, ut quantumlibet numerus sacerdotum amplior aliquid per quorumdam subreptionem decernat, quod illis trecentorum decem et octo Patrum constitutionibus inveniatur adversum; id justitiæ consideratione cassetur : quoniam universæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reverentia intemerata servetur ». Hæc Leo.

21. Vides igitur in Juvenale nihil optimo dignum episcopo reperiri, et secundum parœmiam illam, in bello cervum, in pace se præstitisse leonem : qui malis artibus, mentitisque scriptis contra Nicænum Concilium invadens jura primatus, licet Cyrillus primo eidem (ut dictum est) restitisset in Concilio Ephesino, ac sanctus Leo penitus cassum reddidisset quicquid ab eo usurpatum esset; adhuc tamen non erubuit in dicta Synodo ante Cæsariensem totius Palæstinæ primatem locum sibi principem vindicare, qui (ut Leo redarguit) nec inter episcopos inferiores ob violatam fidem pacemque Catholicam locum habere dignus erat; sed bono pacis, indulgentia Romani Pontificis factum esset, ut post lapsum sederet episcopus. Quod autem sanctus Leo dicat, ea de re tempore Concilii Ephesini Cyrillum episcopum Alexandrinum ad se scripsisse; puto intelligendum, vel ad se, hoc est, ad Romanum tunc existentem Pontificem, vel (quod magis placet) quod eo tempore esset ipse Leo Ecclesiæ Romanæ archidiaconus, et ejusdem Ecclesiæ negotia pertractaret. Sed de Juvenale hactenus.

22. *Clades Siciliæ.* — Hoc ipso anno Wandali, qui Africam occupabant, piraticam exercentes, Siciliam insulam deprædati sunt. Id cum alii complures scribant, est de his querela Paschasini episcopi Lilybæi in Sicilia, in Epistola hoc anno (ut diximus) ad sanctum Leonem scripta, qui eum litteris fuerat consolatus; in cujus exordio hæc de his habet[1] : « Apostolatus vestri scripta, diacono Panormitanæ Ecclesiæ Silano deferente, percepi; quæ nuditati meæ atque ærumnis, quas amarissima captivitate faciente incurri, solatium in omnibus atque remedium attulerunt, cælesti rore animum recreantes, atque omne quod triste fuerat abstergentes ». Ado Viennensis de his agens in Chronico, hæc de eadem clade ex eodem auctore : « Wandali Carthagine capta, Siciliam quoque deleverunt : cujus captivitatis Paschasinus Lilybetanus antistes, in Epistola quam de ratione Paschatis papæ Leoni scripsit, meminit ». Hæc ipse, licet captivitati Carthaginensi male conjungat Siciliæ insulæ cladem, cum ante annos quindecim illa contigerit. Sed et ex eadem Paschasini Epistola corrigendus est Victor, dum tradit hæc post Valentiniani Augusti obitum facta esse, qui contigit anno sequenti : nam ait : « Post ejus mortem Gensericus totius Africæ ambitum obtinuit, necnon et insulas maximas Sardiniam, Siciliam, Corsicam, Elusam, Majoricam, Minoricam, et alias multas, et superbia sibi consueta defendit ». Hæc Victor, qui (ut dictum est) Paschasini testificatione corrigitur. Sed excusari potest dicique diversam fuisse hujus anni per Gensericum factam piraticam grassationem ab illa invasione, cum post Valentiniani obitum omnibus illis potitus est insulis, et sub tributo redegit.

[1] Apud S. Leonem post Ep. LXIII.

23. *Attilæ interitus.* — Hoc eodem anno, Aetio adhuc vivente : « Attila », inquit Marcellinus, « Aetii hortatu noctu mulieris manu cultro confoditur : quidam vero sanguinis rejectione eum necatum perhibent ». Hæc sub anni hujus consulibus Marcellinus : Cassiodorus autem sub anni superioris consulatu. Porro feminam hanc recens amatam ab Attila, cum plures nominent Hildiconem, Micholtam alii; Paulus diaconus in sua rerum Romanarum historia, quam appendicem posuit ad Eutropium, eam appellat Indicto, nisi sit mendum in codice, cum de Honoria sorore Valentiniani Augusti, filia videlicet Gallæ Placidiæ ejusmodi etiam texit historiam : « Igitur Attila tali modo a sua sævitia repressus, relicta Italia, Pannonias repetit. Ad quem Honoria Valentiniani principis germana, dum a fratre ob decus pudicitiæ districte servaretur, suum Eunuchum dirigit, quatenus eam sibi a fratre in matrimonium extorqueret. Accepto itaque hoc Attila nuntio qui jam Italiæ fines excesserat, nec tamen fatigato exercitu regredi poterat; mandat Valentiniano imperatori, minitans pejora se proxime illaturum Italiæ, nisi mox ei suam germanam cum parte regni debita transmisisset. Qui reversus ad proprias sedes, supra plures quas habebat uxores, puellam valde decoram (Indico vel Ildico) Indicto nomine sibi in matrimonium junxit. Ob cujus nuptias profusa convivia exercens, dum tantum vini, quantum nunquam antea insimul bibisset; cum supinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, suffocatus et exstinctus est. Eadem denique apud Constantinopolim nocte, Marciano imperatori in somnis Dominus apparens, arcum Attilæ fractum ostendit ». Hæc Paulus.

24. Porro quod ad Honoriam spectat, ejusdem unicum Romæ aureum numisma reperitur in museo L. Pasqualini.

Verum dubitatum est, num hæc illa sit Honoria, de qua actum est, Valentiniani Augusti sorore petita ab Attila, filia Gallæ Placidiæ : certe quidem cum nullum sit ei maternum cognomen, ut dicta sit Galla, vel Placidia, sed Grata; et quod appelletur Augusta (quod nomen non sororibus sed conjugibus competat imperatorum) ut diversa censeatur ab illa, jure dubitari potest. Verum quod nulla alia possit reperiri imperatoria femina Honoria dicta, nisi ista : quod ad Augustæ nomen spectat, existimari potest, ut quam una cum parte regni sibi dari Attila petiisset ea de causa a fratre timente regis barbari feritatem, eo titulo eam ab ipso auctam fuisse.

25. *Severinus apud Doricos sanctitate clarescit.* — Ab Attilæ obitu contexuit Eugipius abbas suam historiam, qua prosecutus est res gestas sancti Seve-

rini Norici Apostoli nominati, ita exordiens[1] : « Tempore quo Attila rex Hunnorum defunctus est, in utraque Pannonia cæterisque confiniis Danubii res turbantur ambiguæ : ac primo inter filios ejus de obtinendo regno magna sunt exorta certamina ; qui morbo iniquæ dominationis inflati materiam sui sceleris accepere patris interitum. Quibus diebus sanctissimus Dei famulus Severinus de partibus Orientis in Pannoniam veniens, morabatur in oppido quod Casturis (Asturis) dicitur, ubi secundum Evangelicam et Apostolicam doctrinam omni pietate præditus in confessione Catholicæ fidei venerabile propositum sanctis operibus adimplebat ».

26. At quod audis de partibus Orientis advenisse ad Noricos Severinum ; haud tamen putes eum hominem fuisse Orientalem ; sed Latinum potius, ex ejusdem Vitæ scriptore Eugipio ipsius discipulo intelligi potest. Cum alioqui patriam atque genus suum, inanis gloriæ, vitandæ gratia, celare voluerit, ut idem auctor in Epistola ad Paschasium diaconum data testatur his verbis : « Cum multi igitur sacerdotes et spirituales viri, necnon et laici nobiles atque religiosi, vel indigenæ, vel de longinquis ad eum regionibus confluentes sæpius hæsitarent, inter se quærentes, cujus nationis esset vir, quem tantis cernerent fulgere virtutibus, nec ultus ab eo penitus auderet inquirere ; tandem Primenius quidam presbyter Italiæ nobilis, et totius auctoritatis vir, qui ad eum confugerat, tempore quo patricius Orestes inique peremptus est, interfectores ejus metuens, eo quod interfecti velut pater fuisse diceretur : post multos itaque familiaritatis adeptæ dies, erupit, quasi præ (pro) omnibus et ita sciscitatus est, dicens : Domine sancte, de qua provincia Deus his regionibus tale lumen donare dignatus est? Cui vir Dei faceta primum hilaritate respondit : Si fugitivum putas, para tibi pretium quod pro me possis, cum fuero requisitus, offerre. His talia senior mox subjiciens : Quid prodest, inquit, servo Dei significatio loci vel generis sui, cum possit id tacendo, facilius vitare jactantiam, utpote sinistram, qua nesciente cupit omne opus bonum, Christo donante perficere, quo mereatur, dexteris socius fieri, et supernæ patriæ civis adscribi : quam si me indignum veraciter desiderare cognoscis ; quid te necesse est terrenam cognoscere, quam requiris? Verumtamen scito, quia Deus, qui te sacerdotem fieri præstitit, ipse me quoque periclitantibus his hominibus interesse præcepit. Tali memoratus presbyter responsione conticuit. nec quicquam ante vel postea beatum virum super hac parte percunctari præsumpsit : loquela tamen ipsius manifestabat hominem omnino Latinum ; quem constat ad quamdam Orientis solitudinem fervore perfectioris vitæ fuisse profectum, atque deinde post ad Norici Ripensis oppida Pannoniæ Superiori vicina, quæ Barbarorum crebris premebantur incursibus, divina compulsus revelatione venisse ; sicut ipse clauso sermone tanquam de alio aliquo referre solitus erat, nonnulla Orientis urbes nominans, et itineris immensa pericula se miserabiliter transiisse significans ». Hæc Eugipius in Epistola ad Paschasium præfixa ipsius Severini Vitæ, quæ desideratur in ea quam edidit Surius, sicut et pleraque alia : habemus autem ipsam integram in nostra bibliotheca, eamque claudit ejusdem Paschasii diaconi Epistola ad eumdem Eugipium reddita, de qua inferius.

27. Quod autem ad ipsius Severini genus pertinet ; fuisse illud sane clarissimum, quod ob humanam vitandam laudem silentio obvolutum reliquit, unusquisque facile poterit opinari : quam minime timuisset, si humili loco, obscuraque se ortum prosapia dicere potuisset. Severinos quidem Romæ inter senatores claros eluxisse, Fastisque sæpe dedisse nomina consulum, ipsæ consulares tabulæ docent.

28. Quod igitur qui profectionis vitæ studio (ut idem ait Eugipius) profectus erat in Orientem, inde recesserit ; causam illam plane patere vides, quod his temporibus, tum in Ægypto primaria sanctissimorum monachorum sede, tum Palæstina, universaque Syria dire vexati concussique essent Orthodoxi motibus Eutychianorum monachorum ; quos ut vitaret Severinus, profectionem parans, Dei (ut audisti) monitu, ad Noricos Ripenses, ut illis præsto esset in opportunitatibus, proficiscitur.

29. Magno sane Dei beneficio factum est, ut Ecclesia illa olim nobilis, sanctorum martyrum multiplicibus aucta coronis, frequentibus tamen Barbarorum incursionibus valde depressa, adventu Severini consurgeret, fidesque tepescens denuo miraculis incalesceret. Sed quibus signis idem continuo innotuerit, hæc accipe ab eodem Eugipio enarrata : « Dum, inquit, talibus exercitiis roboratus palmam supernæ vocationis innocue sequeretur, quadam die ad Ecclesiam processit ex more. Tunc presbyteris, clero, vel civibus requisitis, cœpit tota mentis humilitate prædicere, ut hostium insidias imminentes orationibus et jejuniis ac misericordiæ fructibus inhiberent. Sed animi contumaces, ac desideriis carnalibus inclinati, talia prædicentis oracula, infidelitatis suæ discrimine probaverunt. Famulus autem Dei reversus ad hospitium, quo ab Ecclesiæ fuerat custode susceptus, diem et horam imminentis excidii prodens : De contumaci, ait, oppido et citius perituro festinus abscedo. Inde ad proximum quod Comagenis appellatur oppidum declinavit : hoc Barbarorum intrinsecus consistentium, qui cum Romanis fœdus inierant, custodia servabatur arctissima ; nullique ingrediendi vel egrediendi facilis licentia præstabatur : a quibus tamen famulus Dei, cum esset ignotus, nec interrogatus est, nec repulsus.

30. « Itaque mox ingressus Ecclesiam, cunctos de salute propria desperantes jejunio et orationibus atque eleemosynis hortabatur armari, proponens antiquæ salutis exempla, quibus divina protectio populum suum contra opinionem omnium mi-

[1] Apud Sur. die VIII. Januar.

rabiliter liberasset. Cumque salutem omnium in ipso discriminis articulo promittenti credere dubitarent : senex qui dudum Casturis (Asturis) tanti hospitis susceptor exstiterat, venit, atque a portarum custodibus sollicita interrogatione discussus, interitum sui oppidi habitu verboque monstravit; adjiciens, eadem die, qua quidam homo Dei prædixerat, Barbarorum vastitate deletum. Quo audito, solliciti responderunt : Putasne ipse est, qui desperatis rebus, Dei nobis subsidium pollicetur? Mox igitur in Ecclesia recognito Dei famulo, senex pedibus ejus prostratus, aiebat ipsius se meritis liberatum, ne cum cæteris oppidanis subiret excidium.

31. « His auditis, habitatores oppidi memorati incredulitatis veniam postulantes, monitis viri Dei sanctis operibus paruerunt; jejunioque dediti, in Ecclesia per triduum congregati, errata præterita castigabant gemitibus et lamentis. Die autem tertio, cum sacrificii vespertini solemnitas impleretur, facto subito terræ motu, ita sunt Barbari intrinsecus habitantes exterriti, ut portas sibi Romanos coegerint aperire, velociter exeuntes. Igitur conciti diffugerunt, existimantes se vicinorum hostium obsidione vallatos : auctoque terrore divinitus, errore confusi, mutuis se gladiis conciderunt. Tali ergo adversariis internecione consumptis, divino plebs servata præsidio, per tantum virum armis didicit pugnare cælestibus ». Sic igitur a domesticis primum atque ab externis liberati sunt hostibus qui sancti Severini monitis paruere. Complura auctor subdit, quæ post hæc sunt subsecuta : sed hæc modo satis de virtutibus Severini, cui parentes Norici filiorum Attilæ evasere furorem. Hæc ego considerans, proximamque cladem a Turcis illatam eisdem populis lugens, ad eos plane clamare compellor illud Machabæi [1] : « Memores estote, quomodo salvi facti sunt patres vestri ». Si hæc tanta sunt vobis parta a Catholico et Apostolico viro Romanæ Ecclesiæ communicatione conjuncto, quæ vobis reliqua spes salutis, cum pro vobis hostes Catholicæ fidei et Romanæ Ecclesiæ perduelles hæretici contra adversarios pugnant? At illud ingerendum Joelis vociferantis [2] : « Expergiscimini, ebrii, et flete, et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quia peribit ab ore vestro. Gens enim ascendit super vos fortis et innumerabilis : dentes ejus ut dentes leonis, et molares ejus ut catuli leonis ». Interpellate iterum precibus, qui vos liberet, Severinum : et Deum colite sicut ille. At de his hactenus.

32. *Ingens penuria vexat orbem, contra quam Viennensibus præsto est Severinus.* — Hoc item anno, qui obitum Valentiniani præcessit, magna penuria laborasse complures Orientis provincias, et divino auxilio sublevatas esse, Evagrius et alii tradunt. Porro rem gestam ipse narrat his verbis [3] : « Iisdem temporibus tanta fuit imbrium paucitas in utraque Phrygia, Galatia, Cappadocia, et Cilicia, ut homines rerum necessariarum penuria coacti alimentum pestiferum et exitiale caperent : unde etiam pestis nata est, et ob victus mutationem ægrotare cœperunt; et corporibus intumescentibus propter nimiam inflammationem lumina amiserunt; ac tussi simul afflictati, tertio die migrarunt e vita. Cui quidem pesti quanquam nullum potuit omnino remedium inveniri; fames tamen iis quibus vita suppetebat, per salutarem Dei omnium moderatoris providentiam levata est. Quippe anno illo sterili et effœto alimentum ex aere non aliter ac manna olim Israelitis delapsum dicitur, et insequenti anno fructus maturos terra sua sponte produxisse. At non modo hæc mala per Palæstinam grassabantur, verum etiam aliæ graves calamitates per alias multas et prope infinitas regiones pererrabant ». Hæc ipse, qui mox subdit de nece Aetii, de qua nos hujus anni exordio. Occidentales quoque et Boreales oras penuria afflictatas deplorat Gelasius in Andromacum scribens. Sed eluxit ejusmodi famis occasione Noricorum Apostoli Severini sanctitas : nam audi quid de ipso scribat Eugipius.

33. « Eodem tempore civitatem nomine Fabianas (quam eam tradunt esse civitatem, quæ Vienna Austriæ appellatur) sæva fames oppresserat : cujus habitatores unicum sibi remedium adferre crediderunt, si ex supradicto oppido Comagenis hominem Dei religiosis precibus invitarent. Quos ille ad se venire prænoscens, a Domino, ut cum eis pergeret, commonetur. Quo cum veniret, cœpit civibus suadere dicens : Pœnitentiæ fructibus poteritis a tanta famis pernicie liberari. Qui cum talibus proficerent institutis, beatissimus Severinus divina revelatione cognovit, quamdam viduam nomine Proculam fruges plurimas occultasse. Quam productam in medium arguit vehementer : Cur, inquit, nobilissimis orta natalibus, cupiditatis te præbes ancillam, et extas avaritiæ mancipium, quæ est (dicente Apostolo) servitus idolorum? Ecce Domino famulis suis misericordia consulente, tu quid de male partis facias non habebis; nisi forte frumenta, luce negata, in Danubii fluenta projiciens, humanitatem piscibus exhibeas, quam hominibus denegasti : quamobrem subveni tibi potius quam pauperibus ex his, quæ adhuc te existimas, Christo esuriente, reservare.

34. « Quibus auditis, magno mulier pavore perterrita, cœpit servata libenter erogare pauperibus. Igitur non multo post rates plurimæ de partibus Rhethiarum mercibus onustæ quamplurimis insperate videntur in littore Danubii, quæ multis diebus crassa fluminis glacie fuerant congelatæ (colligatæ) : qua Dei imperio mox resoluta, ciborum copias laborantibus detulerunt. Tunc cœperunt omnes Deum insperati remedii largitorem continuata devotione laudare, qui de tabe diuturnæ famis interire crediderant, fatentes evidentius rates extra tempus glaciali resolutas frigore servi Dei precibus advenisse ». At de penuria satis, rebusque hoc anno gestis hic finis esto.

[1] 1. Mach. IV. — [2] Joel. I. — [3] Evag. l. II. c. 6.

Anno periodi Græco-Romanæ 5947. — Jesu Christi 454. — Leonis papæ 15. — Valentiniani III. 30. Marciani 5.

1. *Consules.* — Coss. *Studius* et *Aetius*, uterque in Oriente creatus. De priori multa habet Baronius; sed posteriorem perperam confundit cum *Aetio* ter consule. *Aetius* enim, qui hoc anno consulatum gessit, præfectus urbis Constantinopolitanæ erat anno CDXIX, teste auctore Chronici Alex., annoque CDXXV præfectus prætorio fuit sub Theodosio jun., ut liquet ex lege Cod. Theod. *de imaginibus imperialibus*, qui ideo alius est ab Aetio, qui Occidentalis imperii salus fuit sub Valentiniano III, quique eo ipso anno CDXXV curam palatii Joannis tyranni agebat, ut testatur Renatus Profuturus Frigeridus apud Turonensem lib. 2, cap. 8. *Aetius* hoc anno consul numeratur in Actis Concil. Chalced. tom. IV Concil. pag. 375, inter eos qui *Marcianum* Augustum comitati sunt, quando ingressus est Synodum, ibique dicitur *comes domesticorum et sacrorum stabulorum*.

2. *Aetius patricius a Valentiniano perimitur.* — A num. 1 ad 4. Prosper in Chronico sub hujus anni coss. de Aetii patricii, non vero consulis, ut perperam Baronius, morte, hæc scribit : « Inter Valentinianum Augustum et Aetium patricium post promissa invicem fidei sacramenta, post pactum de conjunctione filiorum diræ inimicitiæ convaluerunt; et unde fuit gratia charitatis augenda, inde exarsit fomes odiorum, incentore (ut creditum est) Heraclio spadone, qui ita sibi imperatoris animum in sincero famulatu adstrinxerat, ut eum facile in quæ vellet, impelleret. Cum ergo Heraclius sinistra omnia imperatori de Aetio persuaderet, hoc unum creditum est, saluti principis profuturum, si inimici molitiones suo opere præoccupasset. Unde Aetius dum placita instantius repetit, et causam filii commotius agit, imperatoris manu et circumstantium gladiis crudeliter confectus est, Boetio præfecto prætorio simul perempto, qui eidem multa amicitia copulabatur ». Quod sub hujus anni coss. gestum asserit etiam Cassiodorus in Chronico. Turonensis lib. 2, cap. 8, ex Renato Frigerido de patre, uxore, et filio *Aetii* et honoribus, ad quos is provectus fuerat in imperio Occidentali, singularia quædam refert, et Cassiodorus Epist. IV libri primi testatur, *Carpilionem* Aetii filium legationis officio functum esse, cum suo patre ad Attilam, cum is Romæ immineret. Ea tamen erat *Cassiodori* in paternis laudibus moderatio, ut licet pater in hujus legationis munere obeundo multam navaverit operam, ad consulatum tamen Herculani et Sporatii anno CDLII gestum scribat tantum : « Cum quo (sc. Carpilione) a Valentiniano imperatore papa Leo directus pacem fecit ».

3. *S. Leo Orientali Ecclesiæ sedandæ operam navat.* — A num. 4 ad 22. In editione Epistolarum sancti Leonis papæ a Quesnello V. C. curata, extant aliquæ hoc anno datæ, quas Baronius non viderat, quibus Annales Ecclesiastici locupletari possunt. Prior est ordine XCIX ad Marcianum Aug. a Leone scripta sub hujus anni coss. *V idus Januarii.* Ea Leo gratias agit imperatori pro sedatis Palæstinæ tumultibus, et quod licuit *Juvenali* ad episcopatus sedem tandem remeare, *non jam resultante populo, sed desiderante. Dioscorum* etiam ejusque sequaces perstringit, rogatque, ut *si quid usquam aut ægrum aut turbidum* et sanitati reddatur et paci. Tum *septimo idus Martii* Leo scripsit ad eumdem Marcianum Aug. Epistolam ordine CI et ad Julianum episcopum Coensem Epistolam ordine CII. Prior tota est de correctione *Anatolii*, quem objurgat, ut auctorem dissidiorum, laudato *Marciano* ut pacis amante : quippe qui sedare velit tempestates, quas Anatolius excitavit; eaque conditione pollicetur amicitiam ut prius scripto testetur, se abjecisse culpabilem ambitum : « Satisfaciat », inquit Leo, « canonibus, et omnium gratiam sacerdotum servaturum se esse rescribat, ambitumque culpabilem se abjecisse significet ». Anatolius omnia ex votis Leonis facturum se dixerat : ad quæ S. Leo : « Tantum quod verbis spondet, corde perficiat ». Quod si abnuat, minatur se libere et constanter facturum : « Si vero ait, quæ Deo et pietati vestræ displicent, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestræ reverentia, utar cum omnibus, et pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adversus superbientem liberiori constantia, quem, quod sæpe dicendum est, malim pro sanctis actibus fraterna charitate complecti ». Cum omnibus, dicit, et pro omnibus, quia non solum sua, sed et aliorum erat causa, si superbiam et ambitum Anatolii retunderet, canonum vim et auctoritatem defenderet, et privilegia Ecclesiarum vindicaret ab interitu. Secunda Epistola Leo rogat *Julianum Coensem*, ut

Epistolam suam ad Flavianum ex latino in græcum sermonem vertat, quam sub signaculo Augusti missam Alexandrinæ plebi in Ecclesia recitari vult, et, ut nihil illum lateat, exemplaria Epistolarum ad Marcianum, et ad Proterium episcopum Alexandrinum a se scriptarum illi mittit. Denique jubet, ut *de Paschate* sequentis anni sollicitus sit.

4. *S. Proterius episc. Alexand. ad S. Leonem scribit.* — Hoc etiam anno sanctus *Leo* litteras a præfato *Proterio* accepit, allatas per *Nestorium* episcopum. Romam non recta is venit, sed per Constantinopolim iter faciens, litteras imperatoris ei detulit, in quibus de novo Alexandrinorum antistite *Proterio* magnifice loquebatur. Hujus fides *Leoni* primo suspecta : quia carus olim *Dioscoro*, qui curam tutelamque Alexandrinæ Ecclesiæ illi commiserat, quando ad Synodum profectus est. Gratæ Leoni litteræ quia ejus rectam fidem, ut Marcianus prius testatus fuerat, declarabant, quibus et Leo egregie respondit Epistola, quæ inter Leoninas est CIII. Baronius anno CDLIII, num. 28 eam periisse vehementer dolebat, quam Quesnellus ex codice Cardinalis Grimani publici tandem juris fecit. Multis suam ad Flavianum Epistolam in illa defendit S. Leo adversus calumnias hæreticorum, quam legi optat frequenti concione ut Alexandrinos de sua doctrina certos faciat, quæ eadem est ac ea, quæ a suis illiusque defensa est majoribus. Rogat deinde *Proterium*, ut allata Patrum testimonia cum sua Epistola publice conferat : quo palam fiat, eum *Nestorium* pariter et *Eutychen* detestari. Quesnellus Epistolæ S. Leonis subjunxit Epistolam *Proterii* ad S. Leonem datam, quæ tota est de ratione Paschali, occasione Paschalis anni insequentis, de quo magna erat controversia. Baronius loco laudato putabat etiam, eam *Proterii* ad Leonem Epistolam periisse.

5. *Anatolii Epistola ad S. Leonem et hujus ad illum.* — In Holsteniana Collectione extat *Anatolii* patriarchæ Constantinopolit. Epistola, quam Quesnellus collocavit inter Epistolas divi Leonis post Epistolam CV ad Marcianum Aug., quæ alias erat LXX. Ex ea Anatolium ad saniorem mentem rediisse discimus; suum enim ex contemptu silentioque Leonis timorem significat, et se perfecisse, quod sanctus Pontifex petierat : « Ea statim, quæ continebantur eis (litteris) ut placita vobis, implevi : quod me facere vel communis pacis utilitas, vel quod decuerat, optabatur ». Subdit Anatolius, loco restitutum *Aetium*, *Andream* depositum et abjectum ab Ecclesia, cum Eutychete Euthychianisque omnibus; etsi in speciem hæresim fuissent detestati, subscripsissentque Epistolæ ejus ad Flavianum. Decretum vero in honorem sedis Constantinop. non se, sed suæ clericos Ecclesiæ quæsivisse : qui et confirmationi *Leonis* omnia reservarant. Hanc Anatolii Epistolam simul cum Epistola Marciani Aug. accepit Leo, cui utrique eodem die rescripsit *quarto kalendas Junii*. Ad Anatolium Epistolam CVI, quæ alias erat LXXI, dedit, significavitque ejus culpam fuisse, si suis caruerit litteris, quia sibi non satisfecerit, egeritque contra canones : se tamen affici gaudio, quod *Aetium* in amicitiam receperit, et ab archidiaconatu removerit *Andream*, deposueritque *Euphratem* accusatorem Flaviani : posse tamen ordinari presbyteros, si Nestorianismi et Eutychianismi suspicionem tollant : in locum *Andreæ* sufficiendum alium, cujus fides non suspecta : parum sincere loqui, qui non suam, sed clericorum cupiditatem causaretur : nihil eos ausos, nisi ipso annitente. De hac Leonis ad Anatolium Epistola Baronius num. 14 et sequenti.

6. *Prava Ecclesiæ Constantinop. consuetudo.* — Prava in Ecclesia Constantinopolitana consuetudo invalescebat : *œconomus* Ecclesiæ rationes facultatum et oblationum ad judices publicos deferebat, non, ut moris erat, ad episcopum et clerum Ecclesiæ. Hujus mali prima labes, avaritia clericorum : nam, dum illi negotium Dei quæstui habent, et rem Ecclesiæ ex commodo metiuntur, lites inter se et dissidia serunt, quibus dirimendis non idonei, quia inter ipsos sacerdotes, qui et ipsi judices, pugna. Delatæ ad publicos magistratus causæ, sensimque pravum exemplum fuit consuetudo. *Gennadius* successor Anatolii, ut hanc avaritiæ pestem *profligaret*, laboravit. Nam Theodorus lector lib. 1 docet, sanctum *Marcianum* ejus œconomum jussisse, ut suis singulæ Basilicæ fruerentur oblationibus, quas prius primaria retinebat. Huic malo consultum, Leo volens, de judiciis clericorum ad imperatorem scribit, et se jam de hoc negotio prius scripsisse refert. Hanc ejus Epistolam ex Codice Card. Grimani eruit Quesnellus : « Illud etiam », inquit Leo, « rationabiliter huic Epistolæ credidi copulandum, ut de eo, quod pietatem vestram, prioribus petii litteris, deprecarer, ut œconomos Constantinopolitanæ Ecclesiæ novo exemplo, et præcipue pietatis vestræ temporibus a publicis judicibus non sinatis audiri, et hanc quoque injuriam a sacris removeatis ordinibus; sed rationes Ecclesiæ secundum traditum morem sacerdotali examine jubeatis inquiri ».

7. *Siciliæ vastatio.* — Ad num. 22. Cladem insulæ Siciliæ a Vandalis illatam, de qua hic agit Baronius, anno superiori num. 14 ostendimus contigisse anno CDXL. Quare videnda, quæ ibi de ea diximus.

8. *Attilæ interitus.* — Ad num. 23 et seq. Marcellinus quidem citatus a Baronio Attilæ Hunnorum regis mortem sub hujus anni coss. recitat. Verum major fides Cassiodoro in Chronico, qui « sub præcedentis anni coss. » scribit : « Attila in sedibus suis moritur fluxu sanguinis e naribus repente ac subito erumpente ». Præterea Prosper in Chronico sub iisdem coss. ait : « Attila in sedibus mortuo, magna primum inter filios certamina de obtinendo regno exorta sunt; deinde aliquot gentium, quæ Chunis parebant, defectus secuti, causas et occasiones belli dederunt, quibus ferocissimi populi mutuis incursibus contererentur ». Jornandes lib. de reb. Get. capp. 49 et 50 pluribus de Attilæ morte

et contentione inter innumeros ejus filios de successione orta agit, qui cum legerit Priscum rhetorem auctorem hoc tempore viventem, et modo deperditum, magnam hac in re fidem meretur. Postquam itaque Jornandes dixit, Attilæ mortem tam utilem fuisse, ut vitam mirabilem, scribit : « Attila ut Priscus historicus refert, exstinctionis suæ tempore puellam Ildico nomine decoram valde sibi in matrimonium post innumerabiles uxores, ut mos erat gentis illius, socians, ejusque in nuptiis magna hilaritate resolutus vino somnoque gravatus resupinus jacebat, redundansque sanguis qui ei solite de naribus effluebat, dum consuetis meatibus impeditur, itinere ferali faucibus illapsus eum exstinxit. Ita glorioso per bella regi temulentia pudendum exitum dedit. Sequenti vero luce cum magna pars diei fuisset exempta, ministri regis triste aliquid suspicantes, post clamores maximos fores effringunt inveniuntque Attilæ sine vulnere necem sanguinis effusione peractam. Tunc, ut illius gentis mos est, crinium parte truncata, informes facies cavis turpavere vulneribus, ut prœliator eximius non femineis lamentationibus et lacrymis, sed sanguine lugeretur virili. De quo id accessit mirabile, ut Marciano principi Orientis de tam feroci hoste sollicito in somnis Divinitas assistens arcum Attilæ in eadem nocte fractum ostenderet, quasi quod gens ipsa eo telo multa præsumat. Hoc Priscus historicus vera se dicit attestatione probare. Nam in tantum magnis imperiis Attila terribilis habitus est, ut ejus mortem in locum muneris superna regnantibus judicarent ». Ex quo liquet, *Priscum* fuisse scriptorem Christianum.

9. *Gothis Pannoniæ, Gepidis Dacia assignatæ.* — Refert postea Jornandes, filios Attilæ, *quorum per licentiam libidinis pæne populus fuit*, de regni successione inter se contendisse, quod dum Gepidarum rex comperit, ab eo discessit, ejusque exemplum aliæ gentes secutæ sunt. Inito postea inter Attilæ filios prœlio, major natu occisus est, reliqui ejus fratres fugere juxta littus Pontici maris. *Gepidarum* rex subjectis sibi diversis regionibus, quæ antea regimini Hunnorum famulabantur, eis libertatem promisit; « venientesque multi per legatos suos ad solum Romanorum, et a principe tunc Marciano gratissime suscepti, distributas sedes, quas incolerent, accepere. Nam Gepidæ Hunnorum sibi sedes viribus vindicantes, totius Daciæ (hodie Transylvaniæ appellatæ) velut victores potiti, nihil aliud a Romano imperio, nisi pacem et annua solemnia, ut strenui viri, amica pactione postulavere. Quod et libens tunc annuit imperator, et usque nunc consuetum donum est (usque ad annum scilicet DL, quo Jornandes librum illum elucubravit). Nam gens ipsa a Romano suscipit principe; Gothi vero maluerunt a Romano regno terras petere, quam cum discrimine suo invadere alienas, accipientes Pannoniam, quæ in longa porrecta planitie habet, ab Oriente Mœsiam superiorem, a Meridie Dalmatiam, ab Occasu Noricum, a Septentrione Danubium ». Tum cap. 52 de Gothis seu Ostrogothis scribit : « In Pannonia sub rege Walemir, ejusque germanis Theodemir et Widemir morabantur, quamvis divisa loca, consilia tamen habuere unita ». Circa annum CDLXXIII, Theodemiris Theodoricum ex Erelieva concubina suscepit, de quo idem Jornandes cap. 52. « Datus Theodoricus obses a Gothis ducitur ad urbem Constantinopolitanam Leoni principi ». Hic est ille Theodoricus, qui postea Romæ regnavit. Quoad *Honoriam* Valentiniani Augusti sororem, quam Attila sibi in uxorem dari petierat, vide quæ de ea dixi, quando de Constantio Augusto ejus patre verba feci. Porro tam *Gepidæ*, quam *Gothi* Arianam sectam profitebantur.

10. *Floret S. Severinus Apost. Noricorum.* — A num. 25 ad 32. Eugipius in Vita sancti Severini Noricorum Apostoli, quæ extat apud Bollandum, ad diem VIII mensis Januarii, prodit, tempore, quo *Attila* rex Hunnorum defunctus est, turbatis in utraque Pannonia rebus, *sanctum Severinum* in Austriam venisse, apud *Noricos* Evangelium propagasse, et vitæ disciplina singulari, gestisque mirabilibus inclaruisse, de quibus fuse agit. Bollandus loco citato, et Rosweidus in Prolegomenis ad Vitas Patrum, duos distinguunt *Eugipios*, unum *Lucullanensem* in Italia abbatem, qui teste Isidoro Hispalensi episcopo, libellum *de Vita sancti Severini composuit*, et post annum Christi DIX claruit : alterum abbatem *Africanum* a Sigeberto in lib. de Script. Ecclesiast. cap. 39 laudatum, qui temporibus Pelagii papæ II et Tiberii Augusti librum Excerptorum ex divi Augustini Operibus conflaverit. Verum Lambecius tom. I Biblioth. Cæsareæ pag. 26 et seqq. ac Mabillonius tom. II Vet. Analect. pag. 11 recte notarunt, eos hac in re hallucinatos esse. *Eugipius* enim Severini laudator, presbyter et abbas fuit, ut inter omnes convenit, quod utrumque nomen *Excerptori* asserit fragmentum citatum. Ad hæc Eugipio utrique, si ita loqui liceat, eadem ætas convenit. Eugipius enim Vitam Severini scripsit biennio post consulatum Importuni, hoc est anno DXI, ut ipse testatur in Epistola ad Paschasium diaconum, quam Baronius anno CDXCV, num. 51 recitat. Eodem tempore Augustiniana Excerpta condidit *Eugipius* : siquidem Opus suum inscribit *Probæ virgini*, quæ ineunte sæculo VI clarebat. Hujus rei certum nobis argumentum suppeditat S. Fulgentius, qui tractatus duos *de Jejunio et Oratione* eidem *Probæ* nuncupavit sub annum DV. Certe Cassiodorus, cum librum Institutionum scriberet, idque ante annum quingentesimum sexagesimum, de Eugipio Excerptore non secus quam de mortuo agit his verbis : « Convenit, ut presbyteri Eugipii Opera necessario legere debeatis, quem nos quoque vidimus, etc. » Quibus verbis indicat, Eugipium, jam vivere desiisse eo tempore, ac proinde longe ante pontificatum Pelagii II et Tiberii principatum. Quare non duo, sed unicus fuit Eugipius, cui liber *de Vita sancti Severini* cum Regula Monastica ab Isidoro in lib. de Script. Eccles. memorata, ac *Ex-*

cerpta Augustiniana tribuenda sunt. Plura contra duos Eugipios Lambecius laudatus.

11. *S. Severinus præcipuum suum monasterium non condidit Viennæ.* — Ad num. 33 et seq. *Vienna* olim appellata non fuit a Romanis *Favia*, sive *Fabia*, vel *Faviana*, sive *Fabiana*, ut Otto episcopus Frisingensis lib. 1 de rebus gestis imp. Friderici I, cap. 32, aliique passim post eum, prava interpretatione aliquot locorum Vitæ S. Severini conscriptæ decepti, falso memoriæ tradiderunt, et Baronio persuaserunt. Hunc vulgarem errorem Lambecius lib. 2 Biblioth. Cæs. pag. 10 et seqq. plane evertit, ostenditque hunc sanctum Noricorum Apostolum ex Oriente, non in Pannoniam superiorem, ubi *Vienna* cis Cetium montem posita, venisse, sed in Quadorum regionem Norico Ripensi et Pannoniæ vicinam, ac trans Danubium oppositam; et ne quidem ex Quadorum regione in Pannoniam, sed in *Noricum* transiisse. Sanctus itaque *Severinus* post suum ex Oriente adventum primo commoratus est in oppidulo nomine *Astura*, sito in Danubii ripa Germanica e regione Norici Ripensis, ubi nunc est *Stockero :* illudque fuit *in vicinis Ripensis, et Pannoniarum partibus*, ut diserte legitur in Vita sancti Severini ex editione Velseriana omnium accuratissima. Eo oppidulo a Barbaris everso, Severinus venit in civitatem *nomine Favianis*, quam sæva fames oppresserat, quamque S. Abbas miraculose, ut ex Eugipio narrat Baronius, depulit. Juxta hujus civitatis muros primarium sibi exstruxit monasterium; sed ea, ut vulgo falso creditur, non cis *Cetium* montem in Pannonia superiori, uti *Vienna*, sed trans Cetium montem in Norico Ripensi, ubi olim situm fuit *Flavium*, cujus Plinius in recensione urbium Norici meminit, condita erat.

12. *Sed in Norico Ripensi, ubi Flaviana sita erat.* — In Norico itaque Ripensi trans *Cetium* montem, non vero in Pannonia superiori cis eumdem montem ædificavit *Severinus* præcipuum suum monasterium, et ibidem, nempe in Norico Ripensi, obiit; ut liquet ex ipsius Severini oratione, qua apud Eugipium cap. 42 moribundus prædixit vastationem Norici Ripensis, quæ per *Aonulfum* Odoacri regis Italiæ fratrem anno CDLXXXVII aut insequenti contigit, et translationem provincialium una cum corpore suo in Italiam. Eugipii verba recitat Baronius anno CDLXXXII, num. 59. Minime autem dubium est, quin Severinus per *terram* et *loca*, quæ post mortem suam vastatum iri prædixit, *Noricum Ripense* intellexerit. Id enim manifeste apparet ex Eugipii cap. 11, ubi de eadem vastatione agens, nominatim Norici Ripensis meminit: « Cum adhuc, inquit, Norici Ripensis oppida superiora constarent, et pæne nullum castellum Barbarorum vitaret incursus, tam celeberrima S. Severini flagrabat opinio, ut certatim eum ad se castella singula pro suis munitionibus invitarent, credentes quod ejus præsentia nihil eis adversi eveniret ». Quibus ex verbis recte colligitur civitatem, juxta cujus muros majus monasterium S. Severini fuit, unam exstitisse ex Norici Ripensis oppidis *inferioribus*, haud procul a monte *Cetio*. Denique civitatem *Flaviana* vel *Faviana*, juxta cujus muros constructum illud Severini monasterium, non fuisse in Pannonia, sed in Norico Ripense, testatur Paschasius diaconus Romanus, in cujus ad Eugipium Epistola Vitæ S. Severini præfixa, cujus partem recitat Baronius n. 26, habetur : « Opus quod Ecclesiæ universitas possit recensere, brevi reserasti compendio, dum beati Severini finitimas Pannoniarum provincias incolentis, etc ». Unde Severinus non ipsam Pannoniam, vel superiorem, in qua sita Vienna, vel *inferiorem*, sed *finitimas* tantum *Pannoniarum provincias*, incoluit. Per finitimas autem Pannoniarum provincias hic sine controversia intelliguntur regio *Quadorum* trans Danubium, et *Noricum Ripense*, cis illum fluvium. Primum enim in Quadorum oppido *Asturis* aliquantulum commoratus est, postea vero transmigravit in proximum e regione oppidum *Comagena*, quod in Norico Ripensi situm fuit, ubi nunc *Langenleber*. Tandemque *Flavianam* , venit ubi præcipuum suum monasterium construxit, et mortuus est. Legendus Lambecius citatus, qui loca a Severino inhabitata egregie explicat, variosque Historicorum et Geographorum refellit errores. Videnda etiam quæ *de Vienna* anno DCCCXXIV in medium adducam.

13. *Saxones aspirant ad imperium Britanniæ.* — Postquam Malmesburiensis lib. 1 de Reg. Angl. narravit Hengistum totam Cantiam pro munere accepisse a Vortigerno Britannorum rege, qui ejus filiam *Rowedam* uxorem acceperat de Hengisto scribit : « Nec contentus hac liberalitate Barbarus, sed abutens regis imprudentia, persuadet, ut a Germania fratrem et filium virtutis viros evocet, scena composita, ut quia ipse ab Oriente provinciam defensitaret, illi quoque ab Aquilone Scotos frænarent : ita rege connivente ipsi (circum navigata Britannia) Orchades insulas adierunt, easque gentes cum Pictis et Scotis pari ærumna involventes, in Aquilonali parte insulæ, quæ nunc Northanimbria vocatur, tunc et deinceps assiderunt : nullus tamen ibi regio insigni vel nomine usus usque ad Idam ». Quod hoc anno contigisse, bellum anno sequenti inter *Vortigernum* et *Hengistum* exortum ostendit. Conjugio enim inter Vortigernum et Rowedam inito dimissa priori uxore quæ Christiana erat, Saxoni infideli viam ad imperium insulæ aperuit, intestino bello initium dedit, et regnum, quod hactenus Deo orthodoxe et fideliter servierat, infideli et barbaro populo prostituit.

14. *Interitus Dioscori.* — *Dioscorus* hæreticus hoc anno periit, ut videre est anno CDLI, num. 61.

LEONIS ANNUS 16. — CHRISTI 455.

1. *Annus ultionis.* — Age jam annum ultionis aggrediamur, qui quadringentesimus quinquagesimus quintus ordine currit funesto consulatu Valentiniani octavo, Anthemiique collegæ : quo ipse Valentinianus Augustus obtruncatur, sed et qui tyrannice invasit imperium occiditur Maximus, atque in Urbem ab Eudoxia advocantur ex Africa Wandali : hæc quidem ab iis ex injuriis acceptis sibi invicem ultionem parantibus, ulciscente simul infenso numine peccata populi, sunt perpetrata : ut merito ultionis annus hic sit nominandus.

2. Destituitur divino penitus patrocinio imperator (ut vidimus) simul ac jura perturbat Ecclesiæ : cujus præsidio, cum antea de religione bene mereri satageret, ad triginta ferme annos inter varia oborta rerum discrimina vitam incolumis propagarat : sinitur vero in scelus se præcipitem ferre, cum incantamentis et magiis (ut inquit Procopius [1]) operam dedit, hisce artibus matronarum castitatem expugnaturus : cum et aggressus est illud nefas, unde sibi ipse paravit interfectores, ad quos perdendos Barbari ex Africa vocarentur in Urbem ; quæ ab imminenti super cervicem Hunnorum gladio jam semel divino beneficio liberata, non gratiarum actionem, sed peccata ingrata rependit, cum (ut testificatione sancti Leonis papæ diximus) Gentiles illud insigne Dei munus adscriberent fato, Christiani vero Circensibus dediti et voluptatibus præpediti ad Ecclesiam accederent infrequentes. In memoriam revocanda est concio illa Leonis, qua de acceptis a Deo beneficiis ex insperata salute liberatum populum ingratum arguit : cum ipse ista procul intuens atque prævidens exclamavit : « Magnum, inquiens [2], periculum est, esse homines ingratos Deo, et per oblivionem beneficiorum ejus nec de correctione compungi, nec de remissione lætari. Vereor igitur, dilectissimi, ne vox illa Prophetica tales increpasse videatur, quæ dicit [3] : Flagellavi eos, et non doluerunt : castigavi eos, et noluerunt accipere disciplinam, etc. » Sed singulorum funera prosequamur.

3. *Valentiniano occiso, Maximus imperium occupat.* — Hoc igitur anno, decimo sexto kalendas Aprilis, Valentinianus imperator occiditur in Campo Martio (ait Cassiodorus [1]) ab amicis Aetii, dolo Maximi (subdit Marcellinus [2]) per Ostilam et Transtilam Aetii satellites, jam percusso Heraclio spadone. De his item Evagrius [3] et alii. Tenuit Valentinianus imperium annos triginta minus mensibus septem et diebus sex.

4. Sed ne ignominiose omnino Valentinianus sepeliatur, quod reliquit posteris pietatis monumentum, hic perspicuum cunctis ejus affigamus sepulcro. Agens Hadrianus papa in Epistola ad Carolum Magnum de cultu sacrarum imaginum, cum quæ essent in Urbe nobiliores recenset, hæc subdit : « Sed et per rogatum ejus (nempe Sixti papæ) Valentinianus Augustus fecit imaginem auream cum duodecim portis et Salvatore gemmis pretiosis ornatam, quam voto gratiæ super Confessionem beati Petri Apostoli posuit, et a tunc usque hactenus apud nos ab omnibus fidelibus venerantur ». Hæc Hadrianus. Ex quibus et illud observatione dignissimum æque intelligere potes, Wandalos hoc anno ingressos in Urbem, pretiosa quæque prædantes, abstinuisse tamen ab Ecclesiæ S. Petri ornamentis : Quomodo rogo, ad Hadriani papæ tempora aureum illud monumentum intextum gemmis super Confessionem Petri Apostoli immobiliter inhærens integrum perdurasset, nisi manus Wandalica religionis intuitu pepercisset? Sed cœptam jam prosequamur historiam.

5. Occiso Valentiniano, Maximus horum omnium architectus, nullo obice, invadit, sibique sumit imperium; de quo ista Procopius [4] : « Interea Romæ Maximus, imperatore nullo negotio interfecto, tyrannidem capit, Eudoxia potitur, eamque sibi conjugem jungit, cum forte antea prima uxor

[1] Procop. de bello Wandal. l. I. — [2] Leo serm. in Octava Apost. — [3] Hierem. V.

[1] Cassiod. in Chron. — [2] Marc. in Chron. — [3] Evag. l. II. c. 7. — [4] Procop. de bello Wandal. l. I.

decessisset ». Sidonius de Maximo agens, tradit ipsum mox creasse magistrum militum Avitum, virum quidem insignem, et nobilibus præfecturis clarum. Tanto autem duce Maximus meditabatur Romanum imperium in pristinum vindicare : nam de eo agente in Galliis ista Sidonius :

Sed perdita cernens
Terrarum spatia princeps jam Maximus, unum
Quod fuit in rebus, peditum equitumque magistrum
Te sibi, Avite, legit.

Ita ipse de electo a Maximo duce Avito, peritia militari Aetio quidem impari, sed probitate majore. Agebat tunc in Galliis Avitus præfectum prætorii, quem magistratum summa cum laude pluribus annis administraverat : cum et injunxit eidem Maximus legationem ad Barbarorum reges, ad fœdera cum illis pasciscenda : nam ipse apud Sidonium hæc ad illos pro concione fertur orasse :

Sed dum me nostri princeps modo Maximus orbis
Ignarum, absentem, procerum post mille repulsas
Ad lituos post jura vocat, voluitque sonoris
Præconem mutare tubis : promptissimus istud
Arripui officium, vos, quo legatus adirem.
Fœdera prisca precor, etc.

Dedere illi dexteram, spesque magna meliorum illuxit temporum, si licuisset.

6. *Eudoxia in Italiam Gensericum vocat, a quo Maximus occiditur.* — Verum foris cautus, intus socors Maximus, cito nimis Eudoxiæ credens, se ipsum perdidit et imperium. Subdit enim Procopius : « Ejusque tandem amore, dum una dormirent, fassus est se virum interfecisse. Quare illa exacerbata, prius animo de ultione viri cogitans, multo magis ob ejus verba et animum impudicum detectum ad vindicandum facinus est incensa. Ubi igitur illuxit, Carthaginem mittit rogatum Gensericum, ut viri necem ab impio tyranno ulcisci velit, ipsam vero indigna ab eodem pati, imperium occupatum, omnia perditum iri. Addit quoque pro officio illud facturum, si afflictis auxilium ferat, cum in amicitia societateque Valentiniani esset ; e Constantinopoli nullam esse spem, Theodosio jam exstincto, et Marciano imperante. Gensericus igitur avaritia in primis permotus, speque opum maxime consequendarum, ingenti classe in Italiam adnavigans, Romam, nullo adversante, facile ingreditur. Maximum evestigio Romani fugientem insectati, lapidibus obruunt, membratimque discerpunt ». Hic finis Maximi, cum menses tantum duos et dies aliquot imperasset. De quo quidem hic Sidonii Apollinaris egregie philosophantis describamus Epistolam, quam ad Serranum, qui eum laudaverat, reddidit verbis istis [1] :

7. « Epistolam tuam nobis Marcellinus togatus exhibuit, homo peritus, virque amicorum ; quæ primoribus verbis salutatione libata, reliquo sui tractatu, qui quidem grandis est, patroni tui Petronii Maximi imperatoris laudes habebat : quem tamen tu pertinacius, aut amabilius, quam rectius, veriusque felicissimum appellas : propter hoc quippe, cum per amplissimos fascium titulos fuerit evectus usque ad imperium. Sed sententiæ tali nunquam ego assentior, ut fortunatos putem, qui Reipublicæ præcipitibus ac lubricis culminibus insistunt. Nam dici nequit, quantum per horas fert in hac vita miseriarum vita felicium illorum (si tamen sic sunt pronuntiandi, qui sibi hoc nomen ut Sylla præsumunt) nimirum qui supergressi jus fasque commune, summam beatitudinem existimant summam potestatem, hoc ipso satis miseriores, quod parum intelligant inquietissimo se subjacere famulatui. Nam sicut hominibus reges, ita regibus dominandi desideria dominantur.

8. « Hic si omittamus antecedentium principum casus, vel secutorum : solus iste peculiaris tuus Maximus maximo nobis documento potuit esse : qui quanquam in arcem præfectoriam, patriciam, consularemque intrepidus ascenderat, eosque quos gesserat magistratus, ceu recurrentibus orbitis, inexpletus intraverat : cum tamen venit omnibus viribus ad principalis apicis abruptum, quamdam potestatis immensæ vertiginem sub corona patiebatur, nec sustinebat dominus esse, qui non sustinuerat esse sub domino. Denique require in supradicto (Maximo scilicet) vitæ prioris gratiam, potentiam, diuturnitatemque æque diverso principatus paulo amplius quam bimestris, originem, turbinem, finem ; profecto invenies hominem beatiorem prius fuisse, quam beatissimus æstimaretur.

9. « Igitur ille, cujus anterius Epistolæ, mores, pecuniæ, fasces, pompæ, litteræ, patrimonia et patrocinia florebant, cujus ipsa sic denique spatia vitæ custodiebantur, ut per horarum dispositas clepsydras explicarentur : is nuncupatus Augustus, ac sub hac specie palatinis liminibus inclusus (limitibus) ante crepusculum ingemuit, quod ad vota pervenerat. Cumque mole curarum pristinæ quietis tenere dimensum prohiberetur, veteris actutum regulæ legibus renuntiavit : atque prospexit pariter ire non posse negotium principis, et otium senatoris. Nec fefellerunt futura mœrentem : nam cum cæteros aulicos honores tranquillissime percurrisset, ipsam aulam turbulentissime texit (rexit) inter tumultus militum, popularium, fœderatorum, quod et exitus prodidit novus, celer, acerbus; quem cruentavit fortunæ diu lenocinantis perfidus finis, quæ virum, ut scorpius, ultima parte percussit.

10. « Dicere solebat vir litteratus atque ob ingenii merita quæstorius, partium certe bonarum pars magna, Fulgentius, ore se ex ejus frequenter audisse, cum perosus pondus imperii, veterem desideraret securitatem : Felicem te, ait, Damocles, qui non uno longius prandio regni necessitatem toleravisti. Iste enim (ut legimus) Damocles provincia Siculus, urbe Syracusanus, familiaris tyranno Dionysio fuit. Qui cum nimis laudibus bona patroni,

[1] Sidon. l. II, Ep. XIII.

ut cætera scilicet inexpertus, efferret : Vis, inquit Dionysius, hodie in hac mensa bonis meis ac malis pariter uti? Libenter, inquit. Cum ille confestim lætum clientem, quanquam attonitum, plebeio tegmine erepto, muricis Tyrii seu Tarentini conchiliato ditat indutu; et renitentem gemmis, margaritisque aureo lecto, sericatoque toreumati imponit. Cumque pransuro, Sardanapalilium in morem, panis daretur e Leontina segete confectus, insuper dapes cultæ ferculis cultioribus apponerentur; spumarent Falerno gemmæ capaces, inque crystallis calerent unguenta glacialibus : hinc suffita cinnamomo ac thure cœnatio spargeret peregrinos naribus odores, et madescentes nardo capillos circumfusa florum serta siccarent; cœpit supra tergum sic recumbentis vibrari mucro districtus e lacunaribus, qui videbatur in jugulum purpurati jam jamque ruiturus : nam filo equinæ setæ ligatus, et ita pondere minax et acumine gulam formidolosi Tantaleo frenabat exemplo, ne cibi ingressi per ora, per vulnera exirent. Unde post mixtas fletibus preces, atque multimoda suspiria, vix absolutus, emicatimque prosiliens, illa refugit celeritate divitias deliciasque regales, qua solent appeti : reductus ad desideria mediocrium, timore summorum, et satis cavens ne beatum ultra diceret duceretque, qui septus armis ac satellitibus, et per hoc raptis incubans opibus, ferro pressus, premeret aurum. Quapropter ad statum hujusmodi, domine frater, nescio an constet tendere beatos : patet certe miseros pervenire ». Hactenus Sidonius ad Serranum suum, egregie sane philosophatus de vita Maximi. Sed jam quæ reliqua sunt historiæ lugubris prosequamur.

11. Una Eudoxia furens femina orbem simul cum Urbe prostravit, cum eam Vandalico gladio volens libensque subjecit, Barbaro nimium credens, fidensque : ignorans infelix se cum filiabus fore captivam. De his enim ista Procopius [1] : « Gensericus vero Eudoxiam simul cum Eudocia et Placidia ejus ex Valentiniano filiabus cepit, gazamque omnem imperatoriam in navibus positam secum in Africam tulit : ac si qua erant Romæ decora, itemque Jovis Capitolini tegularum ex ære auratarum partem dimidiam abripuit. Unam vero ex his navibus, ubi statuæ fuerant, tempestate periisse dicunt, cæteras incolumes in Africam delatas ». Hæc de direpta Urbe Procopius, ex innumeris perpauca recensens. Constat [2] siquidem inter alia vetera monumenta hactenus asservata, vasa illa Hierosolymitani templi a Tito Romam translata, a Genserico esse ablata, atque delata in Africam : quæ postmodum per Justinianum imperatorem belli jure vindicata, Constantinopolim translata fuisse, suo loco dicemus.

12. *In direptione Urbis Vandali parcunt primariis Basilicis.* — Sed et de capta hoc anno Urbe a Wandalis, simulque et de nece Maximi, Sidonius hos habet [1] versus, cum Aviti imperatoris laudes celebrat, sui temporis res gestas tractans, atque Romam alloquens :

> Interea incautam furtivis Wandalus armis
> Te capit : infidoque tibi Burgundio ductu
> Extorquet trepidas mactandi principis iras.
> Heu facinus! in bella iterum, quartosque labores
> Perfida Elisseæ crudescunt classica Byrsæ.
> Nutritis quod fata malum! Conscenderat arces
> Evandri Massyla phalanx, montesque Quirini
> Marmarici pressere pedes, rursumque revexit
> Quæ captiva dedit quondam stipendia Barche.
> Exitium patrum, etc.

13. Incensam a Genserico Urbem, Evagrius tradit [2] : spectacula tantum combusta, ait Nicephorus [3]. Habet autem auctor Miscellæ [4], occursu sancti Leonis liberatam Urbem a cæde atque incendio : « Gensericus, inquit, continuo vacuam præsidio civitatem capit; et occursu Leonis papæ mitigatus ab incendio, cædibus, atque suppliciis Urbem immunem servavit : omnibus tamen opibus ablatis, multa inde captivorum millia cum Augusta Eudoxia et ejus filiabus Carthaginem revexit ». Adde his amplius, coercitum pariter a S. Leone Gensericum fuisse ne in thesauros trium præcipuarum Basilicarum manus injiceret, direptis cæteris : quod et certo exemplo docuimus in obitu Valentiniani. Sane quidem post cladem Wandalicam remansisse integra vasa a Constantino tribus illis majoribus Basilicis donata, quæ in Leone leguntur in libro de Romanis Pontificibus fidem faciunt istis verbis : « Hic renovavit post cladem Wandalicam omnia ministeria sacrata argentea per omnes titulos de conflatis hydriis sex, duas Basilicæ Constantinianæ, duas Basilicæ beati Petri Apostoli, duas beati Pauli Apostoli, quas Constantinus Augustus obtulit, quæ pensaverunt singulæ libras centum ». Hæc ibi : ex quibus intelligere possumus, pepercisse Wandalos tribus primariis Romanæ Urbis Basilicis, titulos autem tantum prædatos esse : quod quidem summa admiratione dignum est, truces Barbaros, eosdemque Arianos majoribus pepercisse Basilicis, in quibus immensitas thesaurorum recondita erat, a Constantino collata. Durasse autem Urbis direptionem diebus quatuordecim, Isidorus in historia Wandalorum affirmat : sed illud male, quod habet Valentinianum post direptionem Romæ relictum, quem liquet ante esse necatum. Periisse autem naufragio direptas opes affirmant.

14. *Romanos captivos Carthaginem delatos Deogratias episcopus reficit.* — Sed miseros captivos delatos Carthaginem prosequamur : ait de illis ista Procopius [5] : « E captivis mulieribus Eudociam Honorico filio, Placidiam vero Olybrio nobili senatori Romano locavit : quam Placidiam simul cum Eudoxia matre, rogante Leone imperatore, qui post

[1] Procop. de bello Wandal. l. I. — [2] Procop. de bello Wandal. l. II. Niceph. l. XV. c. 11. et Justinian. de Offic. Prætor. Afric.

[1] Sydon. in Panegyric. Aviti Imp. — [2] Evagr. l. II. c. 7. — [3] Nicep l. XV. c. 11. — [4] Paul. diacon. l. XV. — [5] Procop. de bello Wandal. l. I.

Marcianum successit, Constantinopolim misit». Hæc de his Procopius : eadem Evagrius[1] : sed nuptias Placidiæ cum Olybrio, non per Gensericum, sed per Marcianum Constantinopoli esse contractas, cum illuc, capta Urbe, Olybrius confugisset, testatur : eademque Nicephorus[2] qui tamen errare conspicitur, dum vivente Pulcheria hæc facta esse affirmat. Exhibuit tamen istam humanitatem Barbarus, ut Placidiam cum Eudoxia matre Constantinopolim honorifice miserit, ut cognovit eam jam ante invasam Urbem esse desponsatam Olybrio, qui, urbe capta, profugus Constantinopolim se contulerat. Ista Nicephorus. At quod ad nuptias Eudociæ cum Honorico spectat, suo loco dicemus.

15. Quod vero ad reliquos captivos pertinet, quanta charitate eos prosecutus fuerit Deogratias episcopus Carthaginensis, Victor his narrat verbis[3] : « Illo igitur episcopo constituto, factum est, peccatis urgentibus, ut urbem illam quondam nobilissimam atque famosam, decimo quinto regni sui anno Gensericus caperet Romam : et simul exinde regum multorum divitias cum populis captivavit. Quæ dum multitudo captivitatis Africanum attingeret littus, dividentibus Wandalis et Mauris ingentem populi quantitatem (ut moris est Barbaris) mariti ab uxoribus, liberi a parentibus separabantur. Statim sategit vir Deo plenus et carus universa vasa ministerii aurea vel argentea distrahere, et libertatem de servitute barbarica liberare, et ut conjugia fœderata manerent, et pignora genitoribus redderentur. Et quia loca nulla sufficiebant ad capessendam multitudinem tantam, Basilicas duas nominatas et amplas Fausti et Novarum eorum lectulis atque straminibus deputavit, decernens per singulos dies, quantum quis pro merito acciperet. Et quia plerosque insuetudo navigii, et crudelitas captivitatis afflixerat, non parvus inter eos numerus fuerat ægrotorum : quos ille beatus antistes, ut nutrix pia, per momenta singula cum medicis circuibat, sequentibus cibis, ut inspecta (secta) vena, quid cui opus esset, illo præsente, daretur. Sed nec nocturnis horis ab hoc opere misericordiæ feriabatur, sed pergebat currens per singulos lectos, sciscitans qualiter se quisque haberet. Ita se tradiderat omnino labori, ut nec defessis membris, nec cariosæ jam senectuti parceret.

16. « Quo livore Ariani succensi, dolis eum quamplurimis voluere sæpius enecare. Quod credo, prævidens Dominus, passerem suum de manibus accipitrum voluit liberare. Cujus exitum ita Urbici captivi planxerunt, ut tunc se putarent magis tradi manibus Barbarorum, quando ille perrexit ad cælum. Functus est autem eo sacerdotio annis tribus. Cujus amore et desiderio populus attentus potuerat membra digni corporis rapere, nisi consilio prudenti, dum evocatur, nesciente multitudine, sepeliretur ». Hæc de episcopo Deogratias atque Romanis captivis Victor. Porro honorifica memoria tabulis Ecclesiæ publicis ejusdem sanctissimi viri commendata, certa die annis singulis rediviva undecimo kalendas Aprilis peragi consuevit.

17. Sed quod impii agere non valuerunt in sanctum, quem ab oculis eorum Deus eripuisset, converterunt in ipsius ordinatorem Thomam, de quo ista mox idem supjicit Victor : « Et quia tacendum semper non est de impietatibus hæreticorum, nec verecundum potest esse, quod ad laudem proficit patientis : ordinator quidam memorati sacerdotis, nomine Thomas, dum variis insidiis ab eis sæpius arctaretur, quodam tempore venerabilem senem in publica facie catomis (catomum) cæciderunt : quod ille non ad opprobrium, sed ad mercedem computans gloriæ suæ, in Domino lætabatur ». Hæc Victor. At quid sit catomis cædere, vel catomum cædi, consule nostras Notas ad Romanum Martyrologium[1]. Porro defuncto Deogratias episcopo Carthaginensi, impius barbarus Gensericus, usquedum vixit, nullum alium passus est in locum defuncti Carthaginensem episcopum subrogari. Sed quomodo grassari cœpit gravior in Catholicos persecutio, dicemus anno sequenti.

18. *Eudocia calamitatibus edocta, resipiscit.* — Profuit gravis ista afflictio et captivitas Eudoxiæ Augustæ et filiarum ejus, matri Eudociæ itidem Augustæ, uxori quondam Theodosii junioris, Hierosolymis agenti. Etenim cum ita imbibisset Eutychianam hæresim, ut resipiscentibus cæteris, ipsa obstinata persisteret; his attrita flagellis, tandem reddita menti, quam hactenus fovisset hæresim est detestata : id in primis operante sanctissimo viro Euthymio, de quo plura superius. At quomodo se hæc habuerint, Cyrillum monachum eadem fidelissime describentem audiamus. Ubi enim ejusdem Eudociæ conatus recensuit adversus Catholicam fidem, eam instigante subdolo illo Theodosio ex monacho pseudoepiscopo, ista subdit[2] : « Postquam vero justitia aggressa est Theodosium, et ille quidem procul abest (sive fuga lapsus, sive in exilium deportatus) Juvenalis autem suam sedem recepit; et ea dissolvuntur quæ Ecclesiis afferebant molestiam : Valerii fratris et Olybrii generi (cui, ut dictum est, desponsata erat filia Eudoxiæ Placidia) sæpe mittuntur litteræ ad imperatricem Eudociam hac de causa, ut Eutychianistarum relicta communione, sequatur ea quæ decreta fuerant ab Ecclesia Catholica. Illa autem primum quidem cunctabatur et differebat mutationem ; neque sciebat quemadmodum dimitteret ea quæ sibi visa fuerant. Postquam vero intellexisset suum generum (nempe Valentinianum imperatorem) fuisse interemptum in Urbe, filiamque et ejus filias esse in potestate hostium, et captivas abductas Carthaginem, corde valde sauciata, et rerum carissimarum amissione ea esse repensa arbitrata, invenit calamitatem ma-

[1] Evag. l. II. c. 7. — [2] Niceph. l. XV. c. 11. — [3] Victor. de pers. Wandal. l. I.

[1] Martyrol. Rom. die XV. Junii. — [2] Cyrill. in Vita S. Euthym. apud Sur. die XX. Januar.

gistram ejus quod recte habet : Ipsa enim (inquit [1]) tua disciplina me docebit. Et ad rectam et veram fidem per illam reducta, statuit deinceps viris divinis vacare, ab eis instrui, et uti ducibus ad salutem.

19. « Et ideo Anastasium chorepiscopum cum quibusdam aliis, qui ei serviebant, mittit Antiochiam, ad Simeonem χιωνίτην, id est, columnam habitantem, qui erat multo altius sublatus virtute, quam columna, et vere totius orbis miraculum : ei scopum cordis sui per litteras significans, rogansque ut ab illo rursus acciperet, quænam sua esset sententia. Quidnam autem respondit? Scias (inquit) quod malignus videns opus tuarum virtutum, expetivit te, ut cribraret [2] sicut triticum, et per pestiferum illum Theodosium tuam corrupit animam. Sed esto bono animo : non enim defecit fides tua. Mihi autem hoc succurrit admirari, quod cum sit tibi fons propinquus, ipsum quidem despicis, procul vero quæris eamdem aquam haurire : habes enim divinum Euthymium, cujus sequens doctrinam, non errabis a salute. His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque supina in boni inquisitione : sed cum statim de viro inquisivisset, et intellexisset ei esse prohibitum ad civitatem aliquam accedere, turrim in solitudine, quæ vergit ad Orientem, in altissimo ædificat promontorio, quod non plusquam triginta stadia distat a Laura. Et illa quidem in eam ascendit, ut nullo prohibente, frueretur ad satietatem doctrina Euthymii.

20. « Statim autem mittit ad eum quærendum Cosmam Crucis custodem, et qui a me supra dictus est, Anastasium chorepiscopum. Illi autem cum ardenti mandato æque vehemens ad parendum studium attendissent, in Lauram quidem protinus perveniunt. Cum vero accepissent eum non adesse, sed jamdiu transiisse in Ruban », locum eremi secretiorem : « nec sic quidem a cœpto destiterunt : sed cum simul beatum accepissent Theoctistum, ad eum abeunt, et eum vehementer simul orant et obsecrant, et tandem persuadent, ut ad turrim veniat, ubi nunc est ædificatum Scholarii monasterium.

21. « Cum autem eum vidisset imperatrix Eudocia, non leviter adspexit, sed ut qui in æstate aquam sitit, ad illius pedes præ gaudio procidens : Nunc cognovi (inquit) quod Deus me visitavit. Ille autem cum eam solita impertiisset benedictione : Sed oportet (inquit) o filia, te tibi deinceps attendere, et in futurum diligenter cavere : nam quoniam vel parum abducta fuisti una cum Theodosio, propterea tibi molesta eveniunt in rebus carissimis. Sed ut per totam vitam abstineas ab hac a ratione aliena contentione ; oportet te præter tres sanctas et œcumenicas Synodos, nempe Nicænam quæ convenit adversus Arium, et Constantinopolitanam quæ ipsa quoque congregata fuit adversus Macedonium, et Ephesinam priorem adversus Nestorium, accipere etiam decretum quod fuit editum ab ea quæ nunc fuit congregata Chalcedone ; et cum te separaveris a communione Dioscori, Juvenali Hierosolymitano archiepiscopo omnino communicare, et cum eo omnino consentire. Cum hæc quidem dixisset, et precatus esset pro imperatrice, et deinde ei vale dixisset, recedit.

22. « Illa autem statim reipsa est executa ea quæ mandata fuerant, sanctamque ingressa civitatem, Juvenali et Catholicæ communicavit Ecclesiæ; magnamque et frequentem inducit multitudinem monachorum et laicorum, ut quæ sicut dissensionis, ita etiam communionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam unus archimandrita Eleutherius. Nam Gerontius (quem vidimus præfectum Melaniæ monasterio) in malo maluit consenescere, et non sibi solum, sed multis quoque aliis fuit causa interitus : cui etiam similem et similiter ducentem ad exitium duo quidem ingressi sunt Elpidii conventum Marianus et Romanus, et construxit uterque monasteria, unus autem circa sanctam Bethlehem, alter vero in vico Theocorum. Et beata quidem Eudocia accersit e Laura fratres custodis Crucis, nempe Chrysippum et Gabriellium, et effecit ut ordinarentur presbyteri. Et Chrysippus quidem cum fuisset in presbyteratu insignis, reliquit scripta sua, digna quæ mandarentur memoriæ : Gabriellio autem committit præfecturam monasterii Stephani protomartyris.

23. « Bassa autem pia et Deo amabilis cum Andream fratrem Stephani Jamneæ episcopi e Laura accersivisset, eum pastorem effecit et præfectum monasterii, quod ab ea fuerat ædificatum : ædificatum autem fuit in nomine Mennæ martyris ». Hactenus de his Cyrillus : quibus intelligas non Eudociam Augustam tantum redditam pietati, sed et per eam monasteria, quæ fuerant hæresi maculata, fidei Catholicæ restituta esse : cujus exemplo id ipsum tunc Bassa clarissima femina præstitit : hæc namque illa, ad quam sancta Pulcheria (ut vidimus) scribens, istud ipsum litteris expetierat. Isthæc autem ex Cyrillo recitata ferme omnia etiam Nicephorus [1] habet ; sed nos maluimus e fonte petere, ab auctore nimirum qui in res temporum suorum scribens præsens interfuit. Sic igitur maximo Dei beneficio factum est, ut femina potens, hæresi valde labefactata, tandem ea vexatione excitaretur, et ad bonam frugem per sanctissimos patres Simeonem atque Euthymium perduceretur, facta et ipsa plurimis causa salutis.

24. *Avitus creatus imperator.* — Hoc eodem anno, a sede Maximi interstitio duodetriginta dierum interregni elapso, in Galliis Avitus, qui magister militum a Maximo creatus fuerat et præfectura prætorii Galliarum a Valentiniano donatus, legatum tunc apud Gothorum regem Theodericum agens, ab exercitu, adnitentibus Gothis, imperator acclamatur : imo primum Gothorum regem nomen

[1] Psal. XXVII. — [2] Luc. XXII.

[1] Niceph. l. XV. c. 13.

illi Augusti detulisse, magnaque simul Romanæ Reipublicæ spopondisse, Sidonius docet his versibus cum hæc Theodoricum dixisse refert :

Testor, Roma, tuum nobis venerabile nomen,
Et socium et de Marte genus, vel quicquid ab ævo,
(Nil te mundus habet melius, nil ipsa Senatu)
Me pacem servare tibi, vel velle abolere
Quæ noster peccavit avus : quem fuscat id unum,
Quod te, Roma, capit. Sed dii si vota secundant,
Excidii veteris crimen purgare valebit
Ultio præsentis, si tu, dux inclyte, solum
Augusti subeas nomen. Quid lumina flectis?
Invitum plus esse decet, etc.

Compositis in hunc modum rebus, et jam cum Gothis sancita firmissima pace, tum militum tum Galliarum procerum omnium animis in unum conspirantibus, ab iisdem acclamatus est imperator, licet invitus atque reluctans. Erat Avitus domi militiæque spectatus, nobilissimo ortus genere, orator egregius, juris consultissimus, laborisque bellici haud expers; cujus res gestas Sidonius perstrinxit paucis in Panegyrico, anni sequentis exordio in consulatus auspicatione versibus edito. Quomodo autem imperium deposuerit, suo loco anno sequenti dicturi sumus.

25. *Marcianus abrogat leges adversus clericos latas.* — Tantam illatam Occidentali imperio cladem longe positus Marcianus imperator contemplatus, doluit, et ingemuit, quod nec satis tunc sibi virium esset, nec temporis, vel occasionis (jam Wandalis præda onustis reversis in Africam) tantis malis occurrere; quibus jam perpetratis non esset sibi integrum, ne fierent, præcavere. Sed qui prudens erat, religionis contemptum considerans intercessisse, cujus causa ruinam et casum imperium passum esset; cum intelligeret Valentinianum divinam in se ipsum iram concitasse, simul ac sanctionem edidit adversus Ecclesiasticam immunitatem : sed et principes haud impune in religionem peccare solere, docuisset Theodosii prædecessoris exemplum : his monitus ipse prudens, haud sibi satis visum fidei Catholicæ se exibuisse patronum, sed et personas etiam Ecclesiasticas pristinæ restitui voluit jurium libertati, antiquatis legibus illis adversus libertatem Ecclesiasticam ab aliis imperatoribus antea promulgatis, quibus et interdicebatur clericis ne quid ex testamento relictum a viduis caperent : itaque ista ad Palladium præfectum prætorio rescripsit [1] :

26. « Sæpe materiam scribendis ferendisque legibus negotia inopinato exorta suppeditant; et aut novas constitui sanctiones, aut durius et asperius latas faciunt abrogari. Æqualis enim in utroque æquitas est, vel promulgare quæ justa sunt, vel antiquare quæ gravia sunt. Nuper cum de testamento clarissimæ memoriæ Hipatiæ, quæ inter alios virum religiosum Anatolium presbyterum in portione manifesta bonorum suorum scripsit hæredem, amplissimo senatu præsente, tractaret pietas mea; et dubium videretur an veræ esse deberent hæ voluntates viduarum, quæ testamento suo aliquid his clericis relinquunt, qui sub prætextu religionis hujusmodi feminarum domos adeunt. Cum lex divæ memoriæ Valentiniani, et Valentis, et Gratiani, Ecclesiasticos, vel eos qui se continentium volunt nomine nuncupari, nihil quacumque liberalitate viduarum extremo judicio permittat adipisci : contra vero hæc divæ memoriæ Valentiniani, Theodosii, et Arcadii constitutio legeretur : inspicientibus et æstimantibus nobis latoris animum, visum est justa ac rationabili pœnitentia priorum constitutionum vigorem antiquare voluisse. Nam cum in prima lege viduarum tantummodo mentio facta sit, in secunda autem tantummodo diaconissarum; intelligitur, eam constitutionem, quæ viduarum et diaconissarum meminit, de lege utraque dixisse.

27. « Quod cum de voluntate latoris et de sanctione legis nobis videretur : universum testamentum nobis jussimus relegi atque replicari : et cum repertum fuisset alias quoque partes ejusdem voluntatis ita juste et prudenter institutas, ut nullum bene de se meritum neglexerit, multa sacrosanctis Ecclesiis, multa pauperibus, multa monachis religionis intuitu, multa captivorum redemptioni commota miserabili eorum sorte contulerit, multa libertis suis eadem latorum sibi obsequiorum contemplatione præstiterit ; alteram quoque partem institutionis, in qua Anatolium presbyterum reliquit hæredem, advertimus ordine fuisse dispositam. Ea enim mobilia quæ plurimis juste ac pie reliquit, per hunc voluit universa compleri; ut non solum hæredis, sed etiam dispensatoris fungatur officio. Ideoque hujusmodi clarissimæ memoriæ Hipatiæ voluntatem etiam in ea parte, qua Anatolium presbyterum instituit hæredem, mea auctoritate firmavi.

28. « Sed ne in posterum, vel ex prioribus constitutionibus, quarum fecimus mentionem, et quas nunc præcipio penitus abrogari, vel ex præsentis negotii dubitatione aliquid forte relinquatur ambiguum; securitati vel fiduciæ morientium providentes, generali perpetuoque victura hac lege sancimus, ut sive vidua, sive diaconissa, sive virgo Deo dicata, vel sanctimonialis mulier, sive quocumque alio nomine religiosi honoris vel dignitatis femina nuncupetur, testamento, vel codicillo suo, quod tamen alia omnis juris ratione munitum sit, Ecclesiæ, vel martyrio, vel clerico, vel monacho, vel pauperibus aliquid vel ex integro, vel ex parte in quacumque re vel specie crediderit relinquendum; id omnibus modis ratum signatumque consistat, sive hoc institutione, sive substitutione, sive legato, aut fidei commisso per universitatem, vel specialiter, sive scripta, sive non scripta voluntate fuerit relictum, omni in posterum de ejusmodi negotio ambiguitate submota : donationibus etiam vel qualibet liberalitate tam viduarum, quam diaconissarum, sive virginum quæ Deo dicatæ sunt,

[1] Marc. Novel. tit. v.

vel sanctimonialium, quæcumque in Ecclesiam, vel martyrium, vel clericum, vel monachum, vel pauperes collata fuerint; pari robore firma esse præcipio, Palladi parens carissime Augustorum. Illustris igitur et magnifica auctoritas tua, ea quæ generalis legis hujus sanctione decrevi, edictis ex more propositis, ad omnium notitiam faciat pervenire. Data decimo kalendas Maias, Constantinopoli, Anthemio viro clarissimo consule ». Hæc Marcianus, cum jam potuerit rescivisse Valentiniani, necem : mensis enim spatio per veredarios perferri solitas Roma litteras Constantinopolim, superius demonstratum est. Probavit hæc eadem Justinianus, suoque Codici voluit intexuisse [1] :

29. *Prosperi Chronicon.* — Sed jam finem hujus anni rebus gestis imposituri, haud prætereundum putamus, quod tradit Cassiodorus [1], in hunc usque annum, quo a Genserico Urbs depopulata est, S. Prosperum Chronicon perduxisse; quod etiam affirmat Gennadius [2], dum ait usque ad Valentiniani obitum ea scriptione Prosperum pervenisse. Ex quibus redarguas qui eum ad Leonis senioris imperatoris tempora scripsisse tradunt : antiquioribus enim et res suorum temporum scribentibus major debetur fides. Cum alioqui sciamus, quod cusum extat Prosperi Chronicon, decurtatum ac plane mutilatum esse ; cum nonnisi usque ad sextum consulatum Valentiniani cum Nomo, annum Domini quadringentesimum quadragesimum quintum, tempora digesta habeat ; ut plane decem annorum spatia intercisa noscantur.

[1] L. generali lege Cod. de episcop. et cleric.

[1] Cassiodor. Instit. divin. lect. c. 17. — [2] Gennad. de Vir. illustr. c. 84.

Anno periodi Græco-Romanæ 5948. — Jesu Christi 455. — Leonis papæ 16. — Marciani 6. Aviti 1.

1. *Tricennalia Valentiniani, et Marciani quinquennalia.* — Coss. *Valentinianus Aug. VIII* et *Anthemius.* Hic in Oriente creatus est, qui tamen in Occidente postea imperavit, ut infra videbimus. Sumptus consulatus a Valentiniano ob ejus imperii *tricennalia.* Hinc Mediobarbus in numismatis impp. unum hujus imperatoris exhibet, in quo cernitur habitu consulari indutus, et hæc extat inscriptio : Vot. XXX, Mult. XL. Duo similes nummi aurei magnæ molis visuntur in Museo Farnesiano tom. I, pag. 308. Porro Valentinianus qui diu regnavit, nonnisi imperii initio, et in quinquennalibus, aliisque hujusmodi festis consulatum capessiit ; ex quo plane liquet imperatorum consulatibus certos annos destinatos fuisse. Marciani *quinquennalia* in hunc annum incidunt.

2. *Valentinianus perimitur.* — A num. 1 ad 5. Prosper in Chronico sub hujus anni coss. scribit : « Mortem Aetii mors Valentiniani non longo post tempore consecuta est, tam imprudenter non declinata, ut interfector Aetii amicos armigerosque ejus sibimet consociaret, qui concepti facinoris opportunitatem dissimulanter aucupantes, egressum extra urbem principem, et ludo gestationis intentum inopinatis ictibus confoderunt, Heraclio simul, ut erat proximus interempto, et nullo ex multitudine regia ad ultionem tanti sceleris accenso. Ut autem hoc parricidium perpetratum est, Maximus vir gemini consulatus, et patriciæ dignitatis sumpsit imperium, qui cum periclitanti Reipublicæ per omnia profuturus crederetur, non sero documento, quid animi haberet, probavit; siquidem interfectores Valentiniani non solum non plecterit ; sed etiam in amicitiam receperit, uxoremque ejus Augustam amissionem viri lugere prohibitam, intra paucissimos dies in conjugium suum transire coegerit. Sed hac incontinentia non diu potitus est ; nam post alterum mensem nuntiatur ex Africa Genserici regis adventus, multisque nobilibus ac popularibus ex Urbe fugientibus, cum ipse quoque data cunctis abeundi licentia, trepide vellet recedere, septuagesimo septimo adepti imperii die a famulis regiis dilaniatus est, et membratim dejectus in Tiberim sepultura quoque caruit ». Idacius in Chronico tradit, Valentinianum necatum anno *ætatis suæ* XXXVI, *et regni* XXXI. Quare in lucem prodierat anno CDXIX, non vero anno antecedenti, ut suo loco ostendi. Hujus cædis diem docuit nos Chronologus Anonymus a Cuspiniano editus, qui ab hoc anno, quo Prosper Chronicon suum absolvit, usque ad Odoacris regnum in Italia magno nobis subsidio erit. Chronographus iste sub hujus anni coss. ait : « Post interitum Valentiniani imp. levatus est Maximus imperator XVI kal. Aprilis et occisus est pridie idus Junias et in-

travit Gensericus Romam, et prædavit eam dies xiv, et levatus est imperator in Galliis Avitus VI idus Julias, et eversa est Sabaria a terræ motu VII idus Septembris die Veneris ». Sed loco *XVI kal. Aprilis*, legendum, *VI kalend. Aprilis*, et loco die vii *idus Septemb.*, legendum, *V idus Septemb.* qui dies hoc anno littera Dominicali B. notato, cum feria vi concurrebat.

3. *Maximus tyrannus occiditur.* — Occisus est itaque Valentinianus *VII kal. Aprilis*, seu die xxvi mensis Martii, et *Maximus* die insequenti ejusdem mensis nuncupatus imperator; cum Marianus Scotus in Chronico tradat, Maximum altera die. a cæde Valentiniani quæ ibi errore librariorum cum *XIII kal. April.* copulatur, imperium sumpsisse. A die autem xxvii Martii ad diem duodecimum Junii, *seu pridie idus Jun.* lxxvii dies interjiciuntur. Quare recte scribit Victor Tununensis in Chronico, hujus captivitatis lxxv die *Avitum* in Galliis imperium consecutum esse, sed ubi habet, *Maximum* imperium tenuisse *diebus* lxvii, legendum *diebus* lxxvii, quia sc. librarius unum denarium omisit. Marcellinus in Chronico, qui ait, Maximum tertio tyrannidis suæ mense periisse, et Idacius in Chronico, qui eumdem occisum affirmat, *vix quatuor regni sui mensibus expletis,* numero rotundo loquuntur, alterque menses quatuor numerat, et alter aliquot dies negligit. In nummis apud Mediobarbum, Maximus modo dicitur Fl. Anicius Maximus, modo Petronius Maximus P. F. Aug. et in nummo aureo Musei Farnesiani pag. 314, DN. Petronius Maximus P. F. Aug. in altera parte, Victoria Aug. infra, Comob.

4. *Roma a Genserico devastata.* — A num. 5 ad 15. *Prosper* proxime post laudata verba subjungit : « Post hunc Maximi exitum confestim secuta est multis digna lacrymis Romana captivitas, et Urbem omni præsidio vacuam Gensericus obtinuit, occurrente sibi extra portas sancto Leone episcopo, cujus supplicatio ita eum Deo agente lenivit, ut cum omnia potestatis ipsius essent, tradita sibi civitate, ab igne tamen et cæde atque suppliciis abstineretur. Post quatuordecim igitur dies secura et libera scrutatione omnibus opibus suis Roma vacuata est; multaque millia captivorum, prout quique aut ætate aut arte placuerunt, cum regina et filiabus ejus Carthaginem abducta sunt ». Marianus in Chronico prodit, Gensericum Vandalorum regem vacuam omni præsidio Romam obtinuisse *IV idus Julii, Feria* iii, die nempe duodecima mensis Julii, in quam feria tertia hoc anno littera Dominicali B insignito cadebat. Die itaque xxv aut xxvi ejusdem mensis, qui xiv erat ab ejus ingressu, *Gensericus* Urbem reliquit.

5. *Eudoxia Aug. cum duabus filiabus in captivitatem abducta.* — Auctor Chronici Alex. sub hujus anni coss. ait : « Et occupavit Urbem Gensericus Afrorum rex uxoremque Valentiniani Eudoxiam et filias illius geminas Placidiam et Honoriam secum abduxit, quas paulo post Leo imperator e servitute redemit. Honoriam retinuit Gensericus filio suo Hunerico desponsam ». Verum filia minor natu Valentiniani non *Honoria*, sed *Placidia* vocabatur, major natu *Eudocia* erat, quam non solum auctor Chronici Alexand., sed etiam Priscus rhetor pag. 42, *Honoriam* Honorichi conjugem appellat. Priscus tamen pag. 74, ait, Gensericum regem non ante familiam Valentiniani liberasse, « quam majorem natu filiarum Valentiniani, Eudociam nomine, Honorico filio desponderet ». Quare Eudocia mariti nomine Honoria nuncupata. Evagrius lib. 2, cap. 7, Procopius lib. 1 de Bell. Vandal. cap. 5, Theophanes et alii, qui ejus matrem *Eudoxiam* appellant, eam *Eudociam* vocant. Quare non audiendus Cedrenus, a quo *Eudocia* nominatur *Eudoxia*. Procopius ibidem tradit *Placidiam* alteram Valentiniani Aug. filiam, jam uxorem fuisse *Olybrii* in Romano senatu clarissimi, quando cum *Eudoxia* matre et Eudocia sorore in Africam a Genserico rege abducta est, quod Theophanes, Cedrenus, et Zonaras etiam scripsere : Priscus vero, et Evagrius locis citatis testantur, Placidiæ cum Olybrio conjugium nonnisi postquam Placidia a *Genserico* ad Marcianum imp. cum matre remissa est, peractum esse. Verum Cyrillus monachus in Vita S. Euthymii abbatis a Procopio stat, ut mox videbimus, cujus ideo sententia præferenda; cum sit auctor accuratissimus, et Priscus ambigue loquatur, ut ex ejus verbis anno cdlvii, num. 14 referendis liquebit.

6. *Eas in libertatem asseri Marcianus et Avitus impp. petunt.* — « Marcianus Romanorum Orientalium imperator », inquit Priscus pag. 73, « ad Gensericum post Romam ab eo, Avito imperante, dirutam legatos misit, qui juberent ab Italiæ vastitate abstinere, et uxorem Valentiniani, et ejus filias in captivitatem abductas libertati restituere. Sed legati, re infecta, in Orientem reversi sunt, neque quicquam eorum quæ a Marciano imperata fuerant facere, aut liberare mulieres voluit. Quamobrem Marcianus iterum litteras ad Gensericum scripsit per Bledam legatum. Erat autem Bleda episcopus hæreseos Genserici. Vandali enim Christianorum cultum, et religionem amplexi fuerant. Hic ubi ad Gensericum accessit, atque alienum a sua legatione perspexit, in verba superbiora erupit. Non bene cessurum, licet illi secundæ res animos facerent, si bellum cum Romanorum imperatore contraheret. Sed neque ulla verborum lenitas quantumvis a legato usurpata, neque incussus timor illum ad ullam animi æquitatem, aut moderationem, ut mulieres redderet, pertrahere potuerunt. Bledam enim irrita legatione remisit, et rursus in Siciliam et proxima Italiæ loca exercitum immittens, omnem regionem vastavit. Avitus quoque Romanorum Occidentalium imperator ad eum legatos misit, qui monerent, ut fœderum pridem cum illo initorum meminisset, ut et ea sibi observanda statueret, sin minus se, et domestico exercitu, et auxiliariis copiis fretum, bellum apparaturum ». Majoriano imperante Eudoxia cum Placidia a Gen-

serico Constantinopolim remissa fuit, ut infra videbimus.

7. *Persecutio Vandalica.* — A num. 15 ad 18. Victor Vitensis lib. I de Persecut. Vandal. quam crudeliter Gensericus alios captivos habuerit, et quanta charitate *Deogratias* episcopus Carthaginensis eos prosecutus fuerit, narrat, additque : « Functus est autem eo sacerdotio annis tribus ». Paulo post scribit : « Et quia tacendum semper non est de impietatibus hæreticorum, nec verendum poterit esse, quod ad laudem proficit patientis, ordinator quondam memorati sacerdotis (episcopi sc. Deogratias) nomine Thomas, dum variis ab eis insidiis sæpius arctaretur, quodam tempore venerabilem senem in publicam faciem catomis ceciderunt ». Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem XV mensis Junii, plura habet de intelligentia *catomi*, tandemque concludit, remanere adhuc integram de *catomo* quæstionem. Verum, ut observat *Ducangius* in Glossario suo, *catomos* genus virgæ fuisse, videtur innuere vetus interpres Juvenalis ad Sat. III. « Quia aut catomis cædebantur, aut quia manibus vapulabant cunei per civitatem ». Ita enim legendum, ut ostendit Ducangius, *ubi catomis cædi, et manibus vapulari*, diversa esse innuuntur. Certe Papias « catomos virgas ferreas interpretatur : Breviloquus etiam flagella ex virgis ferreis facta, vel flagella ex virgis in modum scoparum, quibus, inquit, utuntur religiosi in Capitulis ». Chiffletius in editione Victoris Vitensis secutus editionem Coloniensem anno MDXXXV curatam, et Codicem Ms. Carthusiæ Portarum, hunc Thomam episcopum fuisse Carthaginensem, et sic legendum, contendit : « Ordinatur quidam in sacerdotium nomine Thomas. Qui dum variis, etc. » Sed non dubito, quin hæc lectio mendosa sit. Præterquam enim quod pleræque editiones Victoris, quæ Chiffletianam antecessere, eidem lectioni contrariæ sunt, et in Calendario antiquissimo Ecclesiæ Carthaginensis a Mabillonio tom. III Veter. Analect. publicato, in quo nulli sancti, needum Fulgentius episcopus reperiuntur iis posteriores, qui in Wandalorum persecutione sub Hunnerico passi sunt, nullius Thomæ episcopi mentio fiat (licet alii sancti episcopi Carthaginenses ibidem memorentur) alia Mss. Victoris aliis editionibus suffragantur. In Codice Colbertino num. 905, legitur : « Quod ad laudem proficit patientis, ordinat quondam sacerdotio nomine Thomas, dum variis, etc. » Qui tamen locus etiam corruptus est. In alio Codice Colbertino num. 1746, *Ordinatur quondam sacerdos nomine Thomas, qui dum variis, etc.* In Codice ejusdem Bibliothecæ, num. 3119, *Ordinatus quondam sacerdos, nomine Thomas, dum variis, etc.* Sed ex his nihil certi erui potest.

8. *Thomas non fuit episc. Carthaginensis.* — Frustra Chiffletius in Elucidationibus ad Victorem, cap. 13, opinionem suam his conjecturis probare conatur : « Si Deogratias episcopum ordinavit Thomas, ipse ergo episcopus fuit. Si fuit episcopus, quomodo non sedem ejus appellavit Victor, ut in aliis solet? Ad hæc, si Thomas cum aliis duobus episcopis secundum antiquos canones episcopum Deogratias consecravit, quomodo solitarie ejus ordinator diceretur? Denique, ordinato ante triennium episcopo Deogratias, quomodo extra propriam sedem contra canones tamdiu Carthagine restitisset ? » Verum leves hæ conjecturæ. *Thomas* enim anno currenti, quo *Deogratias* ad Deum migravit, propter causas nobis ignotas Carthagine fuit : solitarie autem eum nominat Victor, quia ex tribus episcopis qui consecrationi Deogratias interfuere, Thomas fuerat *ordinator*, seu consecrator, ut loquitur Pontificale Romanum ; duo vero alii a Victore non nominati, assistentes tantum, quo pacto Pontificale Romanum mentionem semper facit consecratoris, et duorum assistentium, quos nunquam consecratores appellat. Neque opus erat, ut sedem ejus idem historicus appellaret, sed tantum, ut quæ passus esset, narraret. Victor scribit, Carthaginensem Ecclesiam per annos XXIV sine episcopo fuisse. Quare cum pax Ecclesiæ Carthaginensi anno CDLXXIX reddita fuerit, et hoc anno *Gensericus* post captam Romam in Orthodoxos Africæ sævierit, neque initium *Deogratias* ab anno CDLIII, neque ejus martyrium ab hoc anno removeri possunt. In laudato Calendario Ecclesiæ Carthaginensis *ad nonas Januar.*, legitur : *Depositio sancti Deogratias, et Eugenii episcoporum*, qui dies vel ad ejus mortem, vel ad ejus translationem referendus ; uterque enim *depositionis* nomine sæpe ab antiquis expressus, ut mille exemplis liquet. Huc revocanda quæ anno CDLII, num. 7 de instituta Romæ post hanc cladem festivitate diximus.

9. *Eudocia Aug. redit ad Catholicam Ecclesiam.* — A num. 18 ad 24. Cyrillus monachus in Vita S. Euthymii abbatis nuper a Pougeto Benedictino græce et latine publicata, de conversione Eudociæ Augustæ Theodosii jun. viduæ, quæ Hierosolymis morabatur, hæc habet : « Illa variis litteris a fratre suo Valerio, et Olybrio suæ filiæ genero acceptis (quibus monebatur, ut ab Eutychianistarum communione discederet, et Catholicæ Ecclesiæ communicaret, et maxime ob molesta negotia, quæ ipsi acciderant, nempe genero suo Romæ tunc occiso, indeque filia et nepotibus in Africam captivis ductis) gravi dubitatione agitabatur ». Sed loco *Nepotibus*, vertendum *Neptibus*, Eudocia sc. et Placidia Eudoxiæ Augustæ filiabus. Narrat postea Cyrillus, Eudociam Augustam a sancto Euthymio conversam, plurimos laicos et monachos, quos Theodosius deceperat, in Catholicam communionem reduxisse. Cum vero *Olybrius* Eudoxiæ Augustæ gener ibidem appelletur, apparet *Placidiam* ante suam captivitatem desponsatam fuisse, indeque forsan factum, ut ex Scriptoribus, alii tradiderint *Olybrium* eam, antequam in Africam duceretur, conjugem duxisse ; alii vero id tantum contigisse, postquam a servitute liberata est, neglectis sc. sponsalibus.

10. *Avitus fit imperator in Galliis.* — Ad num. 24. Idacius in Chronico anni Abrahami MMCDLXXI, qui

kalendis Octobris superioris Christi anni inchoatur, postquam Valentiniani et Maximi cædem narravit, ait : « Ipso anno in Galliis Avitus, Gallus civis, ab exercitu Gallicano et ab Honoratis primum Tolosæ, dehinc apud Arelatum Augustus appellatus Romam pergit et suscipitur. Usque ad Valentinianum Theodosii generatio tenuit principatum ». Turonensis lib. 2, cap. 11, de Avito scribit : « Avitus unus ex senatoribus, et, ut valde manifestum est, civis Arvernus ». Isidorus vero in Chronico Gothorum de Theuderico Visigothorum rege habet : « Qui pro eo quod imperatori Avito sumendi imperialis fastigii cum Gallis auxilium præbuisset, ab Aquitania in Spanias cum ingenti multitudine exercitus, et cum licentia ejusdem imperatoris ingreditur ». Verum Theuderici victoria et Recliarii cædes ad annum sequentem pertinent, ubi de utraque agemus. Porro Onuphrius in Fastis scribit, post *Maximi* interitum fuisse interregnum dierum XVIII, in Chronico vero dierum XXVIII, quam ultimam sententiam amplexus est Baronius, sed utramque ex dictis rejiciendam liquet.

11. *Avitus non erat præfectus prætorio quando dictus est imperator.* — Marius episcopus Aventicensis, qui ab hoc anno Chronicon suum, post Baronii mortem publicatum, exorditur, ait : « Levatus est Avitus imperator in Galliis, et ingressus est Theodoricus rex Gothorum Arelato cum fratribus suis in pace ». Sidonius Apollinaris in Panegyrico Avito Augusto socero suo dicto prodit, *Avitum* a Maximo imperatore institutum fuisse magistrum peditum atque equitum, et honore illo suscepto ad Visigothos properasse, præmisso *Messiano* patricio, qui non bellum illis, sed pacem offerret, Tolosamque ingressos, Avitum *Theodoricum* regem Visigothorum, et *Fridericum* Theodorici fratrem, ibique Avitum nuncupatum imperatorem. Quare is Tolosa Arelatum profectus est cum Theodorico rege et ejus fratribus, ibique pax cum Romanis sancita. Baronius scribit, *Avitum* præfecturam Galliarum gerentem renuntiatum esse imperatorem, eumque illam præfecturam pluribus annis administrasse, quod ex Panegyrico Sidonii citato colligi putat.

> Ex quo militiæ post munia trina superbum
> Præfecturæ apicem quarto jam culmine rexit.

Verum, ut ait Sirmondus in Notis ad illum Panegyricum, falluntur, qui ex hoc loco Avitum ter magistrum militum, quater præfectum prætorio fuisse augurantur. Neque enim *Avitus*, quem Sidonius loquentem inducit, hoc asserit ; sed dicit tantum sibi postquam triplici jam bello, non sine honoris titulo militasset, quarto loco præfecturam obtigisse. Præfectura autem *Aviti* incidit in annum Christi CDXXXIX, ut ibidem ostendit Sirmondus ad num. 296.

12. *Edictum Marciani in favorem Eccles.* — A num. 25 ad 29. *Marcianus* hoc anno quinquennalibus suis dicato decessorum suorum exemplo, ea memorabilia reddere voluit, eamque ob rem personas Ecclesiasticas pristinæ restitui jussit jurium libertati, antiquatis legibus adversus libertatem Ecclesiasticam ab aliis imperatoribus promulgatis, quibus et interdicebatur clericis, ne quid ex testamento relictum a viduis caperent. Marciani Novellam datam *X kalendas Maias Constantinop. Anthemio U. C.* cos. recitat Baronius.

13. *S. Leonis Epistola de Paschate hujus anni.* — Hoc anno S. Leo Epistolas tres scripsit, quas Quesnellus ex codice Ms. Cardinalis Grimani eruit. Prior est ad Marcianum Aug. ordine CXII, qua respondet Leo se illi jam pridem gratias per litteras egisse, seque Alexandrinorum secutum sententiam, quam Occidentalium partium episcopis significavit : « Eadem occasione, inquit, qua pietatis vestræ apices veneranter accepi, debita salutationis verba exolvo, et insufficienter gratias ago, quod de sacratissima die Paschæ sacerdotali sollicitudine pietas vestra me commonuit : licet dudum in hac observantiæ regula me acquiescere sim professus, eumdem diem venerabilis Festi omnibus Occidentalium partium sacerdotibus intimasse, quem Alexandrini episcopi declaravit instructio, id est, ut anno præsenti VIII kalendas Maii Pascha celebretur, omissis omnibus scrupulis propter studium unitatis et pacis ». Data est Epistola *III idus Augusto Valentiniano VIII consule*, ubi post vocem *idus* nomen mensis deest. Prosper, qui Chronicon suum hoc anno sequentibus verbis claudit, ostendit se a sententia Alexandrinorum alienum fuisse : « Eodem, inquit, anno Pascha Dominicum die VIII kalendas Maii celebratum est pertinaci intentione Alexandrini episcopi, cui omnes Orientales consentiendum putaverunt : quamvis sanctus Leo XV kalendas Maii potius observandum protestaretur. Extant ejusdem papæ Epistolæ ad clementissimum principem Marcianum datæ, quibus ratio veritatis sollicitæ evidenter patefacta est. Ex quibus Catholica Ecclesia instrui potest, quod hæc persuasio studio unitatis et pacis tolerata sit, potius quam probata ; nunquam deinceps imitanda : ut quæ exitialem attulit offensionem, omnem in perpetuum perdat auctoritatem ».

14. *Duæ legationes Joannis decurionis in Ægyptum distinguendæ.* — Alia Epistola ordine CXIII data est ad Julianum episcopum Coensem *V idus Maii, Valentiniano octies consule.* Quesnellus, loco *V idus Maii*, reponit, *V idus Martii*, quod Valentinianus Aug. jam die XVI *kal. Aprilis* interfectus fuisset. Verum licet consules mortui essent, eorum tamen nominibus Acta publica consignata fuisse certum, ideoque illa emendatio rejicienda. Ea in Epistola dicit Leo, sibi ab eo significari : « Joannem spectabilem virum et in fidei sinceritate laudabilem ad Ægyptum causa fidei fuisse directum, qui quantum paci emendationique profuerit, cum primum redierit, scire me facias ». Hunc Joannem eumdem esse, ac Joannem illum decurionem, cui Marcianus Aug. litteras suas ad Alexandrinos mo-

nachos perferendas dedit, quæ parte III Concilii Chalced. cap. 8, referuntur, existimat Quesnellus, indeque deducit, *Joannem* ad Alexandrinos missum, non anno CDLII, ut ibi num. 24 scribit Baronius, sed currenti, vel sub præcedentis finem. Verum ex lectione illius Epistolæ Marciani ad monachos Alexandrinos per *Joannem decurionem* missæ, constat eam datam, tum cum maxime *Theodosius monachus* divina simul et humana jura violaret : et tamen S. Leo Epistola ad Marcianum Aug. *V idus Januarii, Aetio et Studio coss.* anno sc. CDLIV, ei gratias agit pro sedatis Palæstinæ motibus, et restituto in suam sedem Juvenali episcopo ; quæ Epistola de qua superius egi, ordine est XCIX. Quare legatio Joannis decurionis in Orientem adversus Theodosium monachum anno CDLII, aut insequenti missa. Epistola vero quam Leo hoc anno ad Julianum episcopum Coensem scripsit , diversa est a priori : nec enim tamdiu *Julianus Coensis* distulisset significare *Leoni*, quantum Joannes paci et emendationi profuisset ; quod tamen nondum hoc anno illi significaverat, ut ex laudatis verbis patet. Certe post Concilium Chalcedonense Ægyptus non semel turbata ab iis, qui Eutychis partes sequebantur.

15. *Cavet Leo, ne hæresis in urbe Constantinop. revalescat.* — Tertia Leonis Epistola ordine CXIV, data est ad Anatolium episcopum Constantinopolit. *tertio idus Martii, Valentiniano Augusto VIII consule*, eaque Leo eum hortatur, ut instanter incumbat, ne hæreticorum reliquiæ in urbe Constantinopolitana latentes nimia lenitate foveantur, ac revalescant. Loquitur Leo de *Caroso*, et *Dorotheo*, pro quibus e suis monasteriis ablatis gratias agit Marciano Aug. Epistola hoc anno scripta, de qua mox egimus, « de Caroso, et Dorotheo », inquit Leo, « qui hæretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem vestram saluberrime præcepisse, ut ablati a monasteriis suis apud eos degere juberentur, quibus nocere non possent ». Carosum archimandritam in Synodo Chalcedonensi monachi Eutychianæ partis principem factionis habuerant ; auditi in Synodo fuerant, rejectique. Tum percussa hæresi per speciem assensi Synodo sunt metu excommunicationis. Nihilo tamen meliores facti monachorum fidem corrumpere non destiterant. Leo de his ad Marcianum scripserat, ut liquet ex Epistola ejusdem ad Marcianum Aug. de correctione Anatolii, quæ ordine est CVII, data *IV kalend. Junii, Aetio et Studio VV. CC. coss.*, superiori sc. anno. Marcianus seditiosos monachos alio transferri jusserat, ut ex Epistola Leonis hoc anno ad Marcianum scripta mox ostendimus. *Carosus* aut pœna, aut conscientia victus confessionem fidei ediderat congruentem Concilii decretis ; nec tamen admissus ad communionem ab Anatolio. De quo negotio Leo ad Julianum in Epistola, quam hoc anno ad eum dedit, ait : « Significas Carosum in fidei confessione correctum ; sed ita contra fratrem Anatolium in simultate nescio qua permanere, ut propter ipsius discordiam etiam num a communione desciscat ». Hic obiter observabis, tres Leonis Epistolas solo *Valentiniani*, edictum vero *Marciani* solo Anthemii consulatu notata esse quia sc. hoc tempore Orientales solum suum consulem, Occidentales vero solum Occidentalem plerumque in Actis publicis apponebant.

16. *Concilium Arelatense III.* — Anno incerto celebratum III Concilium *Arelatense*, a Sirmondo post Baronii mortem in lucem editum. Ei præfuit *Ravennius* Arelatensis episcopus, qui cum ante annum CDLXI vita functus sit, ut Hilari papæ ad Leontium Ravennii successorem litteræ, a Baronio eo anno recitatæ, docent, consequens est, ante eum Christi annum hoc Concilium coactum esse. Vir doctus suspicatur, illud anno CDL vel insequenti congregatum esse hac præsertim conjectura, quod hoc Arelatense Concilium a Chalcedonensis œcumenici determinatione in aliquibus deflexerit, quod non essent ausi Patres Arelatenses, si post memorati Concilii celebrationem congregati fuissent. Synodi cogendæ causa controversia fuit, quæ inter *Faustum* abbatem insulæ Lerinensis et *Theodorum* Forojuliensem episcopum versabatur. *Theodoro* hac in causa juncti erant *Valerianus* Cemelenensis, *Maximus* Reiensis, aliique episcopi. Statuit autem Synodus, ut clerici ab episcopo Forojuliensi, vel cui ipse injungeret, ordinarentur. Ab ipso chrisma et confirmatio peteretur ; clerici advenæ ad communionem vel ad ministerium sine ipsius præcepto non admitterentur ; ipse vicissim *Theodorus* laicæ congregationis monasterii curam omnem abbati liberam relinqueret ; neque ex ea quemquam, nisi abbate petente, clericum faceret. Quæ formula deinceps apud alios episcopos et abbates servata est.

17. *Episcopatus Prosperi Aquitani fictitius.* — Post hanc Synodum sancti *Maximi* Reiensis episcopi nulla mentio occurrit, cui cum *Faustus* abbas Lerinensis in episcopatum successerit, et post annum quadringentesimum septuagesimum, ut infra videbimus, adhuc in vivis fuerit, liquet *Prosperum* Aquitanum nunquam episcopum Reiensem fuisse. *Valerianus* Cemelenensis seu Cemelensis, qui laudato Concilio interfuit, varias Homilias scripsit, Epistolamque ad monachos, quas Sirmondus publici juris fecit. *Valerianum* a Semipelagianismo Theophilus Raynaudus edita Apologia vindicavit. Jam a pluribus sæculis *Cemela* destructa, et episcopatus cum Niciensi, qui Ebredunensi archiepiscopo subest, conjunctus.

18. *Britones et Saxones de insulæ imperio dimicant.* — *Vortimerus* filius Vortigerni Britanniæ regis videns *Hengistum* imperium insulæ ambire, patri Britannisque omnibus auctor fuit novam regnandi cupiditatem in radice exstinguere, ne, si porro serperet, evelli non posset. « Guortimer filius Vortigerni haudquaquam ultra dissimulandum ratus, quod se Britonesque suos Anglorum dolo perverti cerneret, ad expulsionem eorum mentem intendit, simulque patrem ad idem audendum incendit. Hoc igitur auctore post annos septem adventus eorum,

fœdus fœdatum, et per viginti annos frequenter levibus prœliis, sed quater, ut Chronica tradit, ab omnibus copiis depugnatum », inquit Malmesburiensis lib. I de reg. Aug., cui suffragatur Huntindoniensis lib. 2 qui ait, *anno* VII adventus Saxonum in Angliam, currenti sc. (cum anno CDXLIX in eam venerint) commissum esse prœlium, in quo *Horsus* Hengisti frater interfectus est, et *Vortimerus* vir fortissimus *Hengistum* in fugam conjecit. Idem habet Westmonasteriensis ad annum CDLV, et Wigorniensis ad eumdem Christi annum, sed hic diserte asserit, *Hengistum*, occiso fratre, victoriam obtinuisse : et postea cum filio *Aesia* regnare cœpisse. Wigorniensi consentit Ethelwerdus cæteris antiquior, qui lib. 1 scribit : « Anno in sexto post inierunt bellum Hengest et Horsa contra Wirthgernum in campo Egelesthrip. Ibi interficitur Horsa, et Hengest cœpit regnare ».

LEONIS ANNUS 17. — CHRISTI 456.

1. *Aviti consulatus.* — Reddunt Fasti consulares præsentem annum Domini quadringentesimum quinquagesimum sextum notatum consulibus Joanne atque Varane seu Varare, ut Cassiodori atque Marcellini Chronica docent. Verum Sidonius Apollinaris hujus temporis scriptor alterum consulum Avitum Augustum ponit in Panegyrico ipsi dicto kalendis Januarii : qui enim anno superiori creatum eum tradit imperatorem, hoc anno consulatum adiisse his explicat versibus :

> Principis anterior jam consulis iste coruscat
> Annus, et emerita trabeis diademata crescunt.

Ostendit id ipsum in fine. Sed et de eodem Aviti consulatu vetus extat monumentum, ut nullum penitus de his dubitandi locus reliquus esse possit. In basilica enim sanctæ Agnetis via Numentana, ejusmodi inscriptio legitur incisa lapidi pavimento inhærenti :

> LOCVS. CERONT. PRESB. REQVIESCIT
> IN DOMINO. CONS. EPARCHI AVITI. V. C.

Sic igitur de Aviti consulatu nulla remanet dubitatio. Sed accidisse puto ut cum imperio eidem abrogatus fuerit consulatus : « Hoc enim anno, inquit Cassiodorus in Chronico, Placentiæ deposuit Avitus imperium ». Qui illud tenuisse tradit menses decem et dies octo, licet Evagrius [1] octo tantum menses ejus imperio tribuat.

2. *Aviti imperatoris abdicatio.* — Porro de ejusdem imperii depositione diversæ sunt sententiæ : peste eum exstinctum idem Evagrius tradit; Nicephorus [1] autem fame vitæ imposuisse terminum. Sed longe ab his abhorrent quæ de eo habet Gregorius Turonensis his verbis [2] : « Avitus unus ex senatoribus et (ut valde manifestum est) civis Arvernus, cum Romanum ambivisset imperium luxuriose agere volens, a senatoribus ejectus, apud Placentiam urbem episcopus ordinatur. Comperto autem quod adhuc indignans senatus vita eum privare vellet, basilicam sancti Juliani Arverni martyris cum multis muneribus expetivit. Sed impleto in itinere vitæ cursu, obiit, delatusque ad Brivatensem vicum, ad pedes dicti martyris est sepultus ». Hæc ipse Gregorius.

3. Cæterum ob odium in Maximum imp. a populo occisum, Avitus qui ab eo electus fuerat magister militum, passus invidiam, Romano populo senatuique perinfensus redditus, haud ab eo receptus est imperator : quamobrem quod nec sibi satis virium in militibus, nec tuta fides ob odium conceptum in Maximum cui accepta ferebatur clades illata urbi, Avitum sponte se abdicasse putamus. Ne autem errare contingat in nomine et genere, alius Avitus vixit hoc tempore, idemque Sidonio sanguine propinquus ad quem extat data ab eo Epistola [3] cujus ex exordium : « Multis quidem vinculis charitatis, etc. », qua quidem cum demonstret se illius esse ætate æqualem, plane fateri necesse est, longe alium ipsum esse ab Avito qui purpuram induit : nam constat hoc tempore Sidonium plane

[1] Evag. l. II. c. 7.

[1] Niceph. l. XV. c. 11. — [2] Greg. Tur. hist. Franc. l. II. c. 21.— [3] Sidon. l. III. Ep. I.

adolescentem fuisse, qui testatur [1] se sub consulatu Asterii, qui incidit in annum Domini quadringentesimum undequinquagesimum, ex nuper puero adolescentulum fuisse annorum puto sexdecim vel circiter : cum tamen ex Panegyrico a Sidonio dicto satis appareat, Avitum imperatorem, cum est creatus Augustus, fuisse emeritæ militiæ senem qui jam quater præfecturam prætorii Galliarum administrasset longe ante, jamque ea, de qua idem Sidonius scribit, legatione apud Theodoricum regem pro Maximo functus esset. Quomodo igitur qui æqualis Sidonio juvenis fuisse in ea Epistola Avitus dicitur, ille esse potuit imperator, quem scimus ejusdem Sidonii assertione in Panegyrico dici senem? Hæc ad ambiguitates tollendas dicta sunto. Porro quod ad Aviti imperatoris abdicationem pertinet, hoc anno decimo sexto kalendas Junii facta ponitur, fuisseque interregnum decem mensibus et diebus quindecim.

4. *Childericus, qui regnum Francorum statuit in Gallia, mirifice colit sanctam Genovefam.* — Sed quid inter hæc qui suppetias cum auxiliaribus copiis pollicitus adeo liberaliter fuerat Theodoricus Gothorum rex Avito? Audi S. Isidorum [2]: « Theodoricus pro eo quod imperatori Avito sumendi imperialis fastigii cum Gallis auxilium præbuisset, Aquitanias cum ingenti exercitu, et cum ingenti licentia ejusdem Aviti imperatoris ingreditur. Cui cum magna copia rex Suevorum Rectiarius occurrens, duodecimo Asturicensis urbis milliario, apud fluvium qui Urbicus appellatur, inito mox certamine superatus est, cæsis suorum agminibus, aliquantis captis, plurimisque fugatis, ipse postremum rex telo sauciatus fugit. Rectiarius vero ad locum Portuculæ profectus, regi Theodorico captus adducitur. Quo perempto, cæteris, qui de priori certamine superfuerant, sese tradentibus, aliquantis nihilominus interfectis, regnum Suevorum pæne destructum est et finitum. Reliqui Suevi qui remanserant in extrema Gallicia Massylæ filium nomine Masdrum sibi regem constituunt, regnumque reparatur Suevorum. Theodoricus autem de Gallicia in Lusitaniam victor succedens, dum Emeritensem urbem deprædari molitur, beatissimæ Eulaliæ martyris terretur ostentis. Mox adversis sibi nuntiis territus, de Emerita egressus, Gallias repetit, et partem exercitus cum suis ducibus iterum ad campos Galliciæ dirigit : qui cæsa Asturicensi regione, rursum revertuntur in Gallias, etc. » Hæc Isidorus : quæ quidem hoc anno cœpta, plurium annorum implevere curricula.

5. Porro Sidonius [3] in Epistola ad Agricolam, Theodoricum hunc mirifice celebrat, et cum animi, tum corporis egregiam effigiem calami penicillo perspicuam cunctis reddit; et quod ad religionis cultum pertinet, hæc habet quæ in principe bellígero admireris : « Antelucanos sacerdotum suorum cœtus minimo comitatu expetit, grandi sedulitate veneratur : quanquam (sit sermo secretus) possis animadvertere, quod servet istam pro consuetudine potius quam pro ratione reverentiam ». Ista quidem Sidonius, quod Theodoricus Arianus secta esset : addit alia plura optimo principe digna : ut non mirum videatur, si dignus habitus sit qui clarissimi viri Sidonii Apollinaris laudibus celebraretur. Quod autem Theodoricus bella in Hispanias convertit, cesserunt hæc percommode Childerico Francorum regi, qui his diebus successerat Meroveo, dum absente Romano exercitu in Italiam secuto Avitum, et Gothorum viribus in Suevos conversis, atque in Hispaniam opportuna occasione transmissis, datum est Francis, cum sæpe frustra Gallias pertentassent, ut figerent tandem in eo solo feliciter regni radices. Jam enim diu ante, temporibus Aureliani imperatoris (ut Flavius Vopiscus [1] est auctor) Gallias invaserunt, et repulsi sunt; rursumque tempore Juliani cum earumdem partes extremas attigissent, fuerunt ab eodem repressi [2]. Insuper (ut alias repentinas ab occasione oblatas eorumdem grassationes in easdem regiones dicere prætermittamus) sub Valentiniano majore una cum Burgundionibus magno exercitu rursus Gallias invasere, sed æque rejecti : itemque sub Valentiniano tertio in Gallias sese intrusere; sed per Aetium atque Majorianum (ut Sidonius [3] tradit) sunt victi, Tauro et Felice consulibus, quod S. Prosper et Cassiodorus affirmant. Demum vero iidem cum Attila sese in Gallias immisere, ut Sidonius [4] docet : discesserintne amplius, haud certum est. Liquet tamen, ab hujus anni tempore, cum res Romanæ collapsæ essent, et Gothis negotium esset cum Suevis, Francos in Gallia suas firmasse sedes, regnumque stabiliisse Parisiis, dicto Childerico regnante, qui (ut dictum est) succedit Meroveo, quem præcesserat Clodio. Quinam autem hos antecesserint, obscurum est : habuisse tamen gentem fortissimam semper reges, ex Ammiano et aliis constat.

6. Præsenti igitur anno, qui est primus a nece Maximi, cœptum apparet regnum Francorum in Gallia : quibus cum consentiat Sigebertus [5], nempe a nece Maximi regnare in Gallia cœpisse Childericum; erat tamen ponens post annum sequentem ejus exordium, deceptus nimirum, dum sequenti anno Maximum interfectum esse putavit. De Parisiorum longa obsidione per Francos mentio habetur in Actis [6] sanctissimæ virginis Genovefæ, quæ miro modo periclitantem fame populum liberavit. Potitos vero tandem esse Francos Parisiorum civitate, et in ea Childericum ipsorum regem sedem firmasse, eadem Acta fidelia sane testantur, quibus etiam significatur, ipsum regem etsi Ethnicum mirifice coluisse sanctissimam virginem, auditis ingentibus ab ea solitis edi miraculis, adeo ut petenti

[1] Sidon. l. VIII. Ep. VI. — [2] Isidor. in Chron. Gothor. — [3] Sidon. l. I. Ep. II

[1] Vopisc. in Aurel. — [2] Cassiod. in Chron. Cons, Valentin. et Valentis. — [3] Sidon. in Panegyric. Mariani. — [4] Sidon. in Panegyric. Aviti. — [5] Sigebert. in Chron. — [6] Extant apud Sur. die III. Jan.

aliquid virgini nihil auderet omnino negare. Sed accipe id ex his quæ in iisdem Actis de rebus ab ea gestis narrantur verbis istis : « Childericus rex Francorum, tametsi non esset Christiana religione initiatus, virginem hanc sanctissimam singulari veneratione prosecutus est : nam cum aliquando quosdam reos capitis pertinaci animi sententia decrevisset occidere, ne sanctæ Genovefæ precibus posset flecti ad misericordiam, ex urbe egressus, jussit portas occludi. At ubi sanctæ Genovefæ renuntiatum est, regem eos necandi gratia extra oppidum processisse; mox illis veniam precatura, festina abiit. Atque adveniente illa ad portas obseratas, confestim ei, stupefactis custodibus, quasi ad quoddam jubentis imperium, reseratæ sunt; sicque cœptum carpens iter, ubi ad regem pervenit, ne miseri illi capite plecterentur, obtinuit. Ita illi jamjamque perituri a præsentissimo mortis discrimine sunt liberati ». Hæc ibi de rebus inter sanctam Genovefam et Childericum regem transactis, cum multa alia hæc oportuit præcessisse, quibus tantam sibi apud novum regem et a religione Christiana alienum, natura ferum, fiduciam comparasset.

7. Vides quidem, et puto admiraris, lector, barbarum regem, idolorum cultorem, hostem Romani nominis, invasorem Galliarum, eumdemque (quod Gregorius ait) et moribus impudicum, tanto honore prosecutum esse virginem Christianam, ut exertum et jam ad ictum sublimem elatum gladium, veluti vetante numine, ejus rogatu cohibuerit, et incruentum vaginæ reddiderit. Ut plane ex his intelligas, quam longe deteriores Ethnicis sint Hæretici, et quam longissime a piissima illa sint Francorum nobilitate degeneres ii, qui cum se profiteantur esse fideles, vincuntur tamen in veneratione et cultu Sanctorum ab Ethnico rege. Cui quidem pro munere illud videtur a Deo omnium remuneratore largiter impertitum, ut sicut Ægyptiis obstetricibus ob subtractos a nece Hebræorum infantes domus in præmium fuerunt ædificatæ [1], ita regi Francorum regnum (quod hactenus Barbarorum multi licuit) in nobilissima parte Galliæ stabiliretur, permansurum tamdiu ipsum, quoadusque ejusmodi in cultu Sanctorum pie jacta fundamenta permanserint; periturum vero omnino cum eadem ipsa impie admodum fuerint hæretica pravitate revulsa. At de rebus Francorum modo satis, de illis acturi frequentius suis locis.

8. *Romani exules Christiani in Mauritania martyria subeunt, fidem propagant.* — Hoc ipso anno, vita functo (ut dictum est anno superiori) Deogratias episcopo Carthaginensi viro sanctissimo, qui ad preces Valentiniani a Genserico permissus fuerat ordinari : nulla facta est Catholicis potestas alicujus in locum ejus subrogandi; quin ejus ordinatore Thoma (ut vidimus) ludibrio exposito et verberibus affecto, remotioribus quoque provinciis dempta est facultas ordinandorum antistitum. Sed hæc tam dira, quæ Africana Ecclesia hoc anno ad cumulum præteritorum malorum passa est, verbis Victoris [1] ea describentis in medium afferamus : « Factum est, inquit, ut post obitum episcopi Carthaginensis, Zeugitanæ et proconsulari provinciæ episcopos interdiceret ordinandos, quorum erat numerus centum sexaginta quatuor : qui paulatim deficientes, nunc simul qui supersunt, tres tantum esse videntur, Vincentius Gigitanus, Paulus Sinnaritanus, vere merito et nomine Paulus; et alius Quintianus, qui nunc persecutionem fugiens, apud Edessam Syriæ (Macedoniæ) civitatem commanet peregrinus.

9. « Sed etiam martyria quamplurima esse probantur, confessorum autem ingens et plurima multitudo, ex quibus aliqua enarrare tentabo. Erant tunc servi cujusdam Wandali (fuit hic Wandalus ex illis, quos Millenarios vocant) Martinianus, Saturianus, et eorum duo germani; erat et conserva eorum quædam egregia Christi ancilla, nomine Maxima, corpore simul et corde decora (ex capta nuper Urbe his Wandali omnes erant ditati servitiis). Et quia Martinianus armifactor erat, et domino suo satis videbatur acceptus, et Maxima universæ domui dominabatur : credidit Wandalus, ut fideles sibi magis memoratos faceret famulos, Martinianum Maximamque conjugali consortio sociare. Martinianus, adolescentulorum sæcularium more, conjugium affectabat : Maxima namque jam Deo consecrata humanas nuptias refutabat. At ubi ventum est ut cubiculi adirent secreta silentia, et Martinianus nesciens quid de illo decreverat Deus, maritali fiducia, quasi cum conjuge cuperet cubitare : viva ei voce memorata famula Christi respondit : Christo ego, Martiniane frater, membra mei corporis dedicavi, nec possum humanum sortiri conjugium, habens jam cælestem et verum sponsum : sed dabo consilium; si velis, poteris et ipse tibi præstare, cum licet, ut cui ego concupivi nubere, delecteris et ipse servire. Ita factum est, Domino procurante, ut obediens virgini etiam adolescens suam animam lucraretur.

10. « Nesciente igitur Wandalo, compunctus, atque spiritualis secreti commercium mutuatus (mutatus) Martinianus, etiam suis fratribus persuasit, ut thesaurum quem invenerat haberent, utpote germani, communem : conversus est itaque cum tribus fratribus. Dei puella comitante, nocte clam egredientes, Tabraceno monasterio, cui præerat tunc nobilis pastor Andreas sociantur : illa vero haud procul monasterium incoluit puellarum. Sciscitante igitur Barbaro inquisitionibus et muneribus crebris, quod gestum erat, celari non potuit. Inveniens itaque jam non sua sed Christi mancipia, conjicit in vinculis, et variis tormentis Christi servos insectatur, agens cum eis non tantum ut pariter miscerentur, sed, quod gravius est, per rebaptizationis cœnum fidei suæ ornamenta turparent. Pervenit hoc ipsum usque ad notitiam Genserici. De-

[1] Exod. I.

[1] Victor. de pers. Wandal. l. I.

cernit rex, ut tamdiu implacabilis herus servos affligeret, quandiu illius succumberent voluntati. Jubet in modum serrarum fustes robustos veluti palmatos cum stirpibus fieri, qui, quatientibus tergis, non solum ossa confringerent, sed etiam terebrantes aculei intrinsecus remanerent. Qui, dum sanguis effiueret, et dissipatis carnibus, viscera nudarentur : sequenti die, Christo medente, incolumes reddebantur. Hoc sæpius ac multo factum est tempore, ut nulla plagarum vestigia viderentur, sancto Spiritu subinde curante.

11. « Post hæc arctatur Maxima diræ custodiæ, cuspidique crudeli extenditur. Cui cum Dei servorum non deesset frequentia visitantium, videntibus cunctis, ingentium lignorum putrescens soluta est fortitudo. Miraculum hoc et voce omnium celebratur, et nobis, ad quem custodia pertinebat, cum sacramento testatus est ita fuisse. Ast ubi Wandalus virtutem neglexit cognoscere divinam, cœpit in domo ejus vindicatrix ira grassari. Moritur ipse simul et filii; familiæ atque animalium quæcumque optima erant, pariter intereunt : remansitque domina vidua marito, et filiis et substantia destituta. Servos Christi cognato regis Sesaoni gratia muneris offert. Qui cum eos utpote oblatos cum gratulatione nimia suscepisset : filios et domesticos, sanctorum merito, male cœpit dæmon variis motibus agitare. Ex ordine ille cognatus, ut gestum erat, suggerit regi. Decernit statim rex cuidam Gentili regi Maurorum, cui nomen erat Capsur, relegandos debere transmitti. Maximam vero Christi famulam, confusus et victus, propriæ voluntati dimisit : quæ nunc superest virgo, mater multarum virginum Dei, nobis etiam nequaquam ignota.

12. « Pervenientes autem traduntur memorato regi Maurorum commanenti in parte eremi quæ dicitur Caprapicti. Videntes igitur Christi discipuli multa apud Gentiles, et illicita sacrificiorum sacrilegia, cœperunt prædicatione et conversatione sua ad cognitionem Domini Dei nostri Barbaros invitare, ut tali modo ingentem multitudinem Gentilium Barbarorum Christo Domino lucrarentur, ubi antea nulla fama Christiani nominis fuerat divulgata. Tunc deinde cogitatur, quid fieret, ut ager jam cultus et egraminatus vomere prædicationis, Evangelicum susciperet semen, et imbre sacri baptismatis rigaretur. Mittunt legatos per itinera distenta deserti : pervenitur tandem in civitatem Romanam : rogatur episcopus ut presbyterum et ministros credenti populo destinaret. Explet cum gaudio quod petebatur pontifex : Dei constituitur Ecclesia, baptizatur multitudo maxima Barbarorum, et de lupis grex fecundus multiplicatur agnorum.

13. « Hoc Genserico relatione sua nuntiat Capsur. De qua resurgens invidia jubet famulos Dei, ligatis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum pariter introire; ut ducta et reducta dumosis lignorum aculeis innocentium corpora carperentur, ita deligans, ut exitum suum invicem perviderent. Qui cum e vicino currentibus Mauris, sese mutuo conspicarent, Vale sibi in angusto fugæ unusquisque ita dicebat : Frater, ora pro me : implevit Deus desiderium nostrum : taliter pervenitur ad regnum cælorum. Itaque orando atque psallendo, gaudentibus Angelis, pias animas emiserunt. Ubi usque in hodiernum diem non deest ingentia mirabilia Jesus Christus Dominus noster operari. Nam nobis beatus quondam Faustus Biaronitanus episcopus attestatus est, cæcam quamdam mulierem illuminatam fuisse ubi ipse aderat præsens ». Hæc de martyribus et fide Christi in Mauritania interiori propagata Victor. Claret adhuc vigetque horum sanctorum martyrum in publicis Ecclesiæ tabulis memoria rediviva singulis annis decima sexta die mensis Octobris, una cum Maxima horum bonorum omnium conciliatrice.

14. *Consulit S. Leo episcopis Ecclesiæ Mauritanæ.* — Quod autem idem martyres suaserint pro sacris ministris legationem esse mittendam ad Romanum Pontificem, cum tamen illi provinciæ proxima esset Mauritania Cæsariensis, quæ nondum erat exhausta sacerdotibus : inde conjicimus hos martyres ex Romana Urbe fuisse captivos, et unde venerant, petiisse ministros : vel potius voluisse ex ipso limpidissimo fonte petere Catholicæ fluenta doctrinæ. Constat autem episcopos, qui his temporibus erant in Mauritania, a sancto Leone Romano Pontifice admonitos esse, ut Ecclesiasticam observantiam custodirent. Etenim qui totius Ecclesiæ universalis curæ invigilabat, Potentium episcopum delegaverat, qui in ea provincia de episcopis inquireret, an juxta canones ordinati essent. Est de his ipsius sancti Leonis Epistola ad episcopos per Mauritaniam Cæsariensem constitutos, quæ hæc habet sui exordio [1] :

15. « Cum in ordinationibus sacerdotum quædam apud vos illicite usurpata, crebrior ad nos commeantium sermo perferret; ratio pietatis exegit, ut pro sollicitudine, quam universæ Ecclesiæ ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curæ nostræ proficiscenti a nobis fratri et consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui secundum scripta quæ per ipsum ad vos direximus, de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissimæ notitiæ nostræ cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quædam Christi plebes in partibus provinciæ Cæsariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit : necessarium fuit, ut dolorem cordis nostri, quo pro Dominicorum gregum periculis æstuamus, datis nunc ad vos litteris promereremus, mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio Ecclesiæ crederetur », etc. Porro hujus-

[1] Leo, Ep. XXXVII.

modi ordinationes episcoporum fuisse oportuit secretas, ne scirentur a Genserico rege, qui (ut nuper vidimus) edicto vetuit defunctis novos subrogari ab illis episcopos; nisi forte quod denegatum vidimus Zeugitanæ et proconsulari Africæ provinciis, id permissum fuerit Mauritaniæ Cæsariensi de qua agitur.

16. Sed illud plane admiratione dignum est, quod cum occasione perturbati temporis indulgendum videri posset Ecclesiæ illi, quæ ex conflata persecutione ministris videretur maxime indigere, ut aliqua ex parte rigor canonum relaxari posset; tamen Pontifex Leo nihil voluit prætermitti Ecclesiasticæ disciplinæ : quamobrem bigamos ordinatos, vel qui antea viduam uxorem accepissent, deponi voluit, nec quidem cum eis dispensandum putavit : cum alioqui incredibilis esset in Africa penuria Dei ministrorum. Si enim (ut suo loco superius dictum est) temporibus sancti Augustini, et Aurelii episcopi Carthaginensis, licet florentissimus tunc status esset Ecclesiæ Africanæ, ita tamen ministris indigens erat, ut illos ipsi a Romano Pontifice et ab episcopo Mediolanensi litteris expetierint : quanto indigentiorem illis eamdem Ecclesiam esse oportuit his temporibus Wandalicæ persecutionis urgentis? Et tamen cum bigamis idem Leo minime relaxandam censuram Ecclesiasticam existimavit. Agit insuper in eadem Epistola sanctus Leo de Lupicino episcopo, qui ad Sedem Apostolicam appellaverat, ac de aliis, quibus Romani Pontificis supremum in omnes Ecclesias jus et potestatem usu frequenti exhibitum manifestat.

17. *In persecutione Genserici in Africa insignium scriptorum copia, martyrum præclara certamina, præsertim Armogastis et Saturi.* — Illustrabat his temporibus eam provinciam Mauritaniæ Victor Cartennæ episcopus, qui adversantes et insultantes exagitantesque fidem Catholicam Arianos scripto libro redarguit : quem quidem neque intra parietes continuit edendum post obitum, sed misit ad Gensericum regem, paratus oppetere pro fidei confessione martyrium. Meminit ejus lucubrationis Gennadius, et aliorum ipsius scriptorum his verbis [1] : « Victor Cartennæ Mauritaniæ civitatis episcopus scripsit adversus Arianos librum unum longum, quem Genserico regi per suos audiendum obtulit, sicut ex proœmio ipsius libri didici. Et de Pœnitentia publica librum unum, in quo et regulam vivendi pœnitentibus juxta Scripturarum auctoritatem instituit. Ad Basilium quemdam super mortem filii librum consolatorium spe resurrectionis perfecta instructione munitum. Homilias etiam composuit multas, quas a fratribus salutis propriæ sollicitis in libris digestas servari cognovi ». Hæc de Victore Gennadius.

18. Sed et exilivit in prœlium pro domo Dei adversus Arianos Voconius in eadem provincia Mauritaniæ episcopus, de quo idem auctor hæc pauca [2] : « Voconius Castellani Mauritaniæ oppidi episcopus scripsit adversus Ecclesiæ inimicos Judæos et Arianos et alios Hæreticos. Composuit etiam Sacramentorum egregium volumen ». Claruit et his ipsis temporibus itidem in Mauritania Pomerius scientia celebris : qui illinc recedens, Romam primum, inde se in Gallias contulit, multaque scripsit, quæ Gennadius numerat; laudatque simul ejus vitæ mores sanctissimos. Tot plane siderum illustrata radiis provincia illa fuit : quæ etsi nihil profuerunt Wandalis, et ipsi regi eorum Genserico; constat tamen horum et aliorum sanctorum episcoporum labores Catholicis fuisse proficuos, utpote qui eorum classico ad subeundum pro recta fide martyrium animarentur; quod, cum occasio exegit, egregie præstiterunt. Siquidem quod pertinet ad Gensericum, tantum abfuit ut ex Martiniani ac fratrum martyrio et miraculis ullum pœnitentiæ signum ostenderit; ut acerbius ferociusque Catholicos exagitare perseverarit. Nam audi Victorem [1] : « Accenditur, inquit, propter hæc adversus Dei Ecclesiam Gensericus. Mittit Proculum quemdam in provinciam Zeugitanam, qui coarctaret ad tradendum ministeria divina, vel libros cunctos Domini sacerdotes : ut primo armis nudaret, ut ita facilius inermes hostis callidus captivasset. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta populabatur, atque de palliis (pallis) altaris (proh nefas!) camisias sibi et femoralia faciebat. Qui tamen Proculus hujus rei executor, frustratim comedens linguam, in brevi turpissima consumptus est morte ». Ita ultus est pessimus dæmon, cum obsidens, Dei omnium creatoris injuriam. Sed pergit :

19. « Tunc enim sanctus Valerianus Abensis civitatis episcopus, dum viriliter, sacramenta divina ne traderet, dimicasset : foras civitatem singularis jussus est pelli : et ita præceptum est, ut nullus eum neque in domo neque in agro dimitteret habitare. Qui in strata publica multo tempore, nudo jacuit sub aere : annorum erat plus octoginta : quem nos tunc indigni in tali exilio meruimus salutare ». Sed Valeriani defuncti senis memoria indita sacris chartis die decima quinta Decembris in Ecclesia perseverat. Subdit autem :

20. « Quo tempore Paschalis solemnitas agebatur, et dum in quodam loco qui Regia vocitatur, ob diem Paschalis honoris, nostri sibimet clausam Ecclesiam reserarent, compererunt Ariani : statim quidam presbyter eorum, Andiot nomine, congregata secum armatorum manu, ad expugnandam turbam accenditur innocentium. Introierunt evaginatis spathis, arma corripiunt, alii quoque tecta conscendunt, et per fenestras Ecclesiæ sagittas spargunt. Et tunc forte, et canente populo Dei, lector unus pulpito sistens, Alleluiaticum melos canebat : quo tempore sagitta in gutture jaculatus, cadente de manibus codice, mortuus post cecidit ipse. Nam et alii quamplurimi sagittis et jaculis in medio crepidinis altaris probantur occisi. Nam qui gladiis

[1] Gennad. de Scriptor. Eccl. c. 77. — [2] Ibid. c. 78.

[1] Victor. de pers. Wandal. l. 1.

tum interempti non sunt, postea pœnis attriti, regio jussu omnes pæne necati sunt, præsertim maturioris ætatis ». Quorum omnium natalis dies coronis martyrum laureatus annuatim in Ecclesia exhibetur nonis Aprilis. Ad hæc Victor :

21. « Alibi namque, sicut Thunazudæ contigit, Galibus, vico Ammoniæ, vel aliis in locis, tempore quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes maximo furore, Corpus Christi et Sanguinem pavimentis sparserunt, et illud pollutis pedibus calcaverunt ». Vides ad quam execranda et horrenda sacrilegia inducantur infelices hæretici. Quæ autem his diebus Carthagine facta sint, eumdem Victorem referentem audi, cum subdit :

22. « Ipse enim Gensericus præceperat (ita persuadentibus episcopis suis) ut intra aulam suam, filiorumque suorum, nonnisi Ariani per diversa ministeria ponerentur. Inter alios ventum est tunc ad Armogastem nostrum. Cujus cum diu ac sæpius tibias torquendo tumentibus confringerent chordis; et frontem, in qua Christus vexillum suæ fixerat Crucis, rugatam magisque aratam extendentes atque mugientes distenderent nervi, ut fila aranearum, sancto cælum respiciente, crepabant. At ubi tortores nervicas chordas disruptas esse viderunt, allatis crebrius fortioribus chordis atque cannabinis, illo nihil aliud nisi nomen Christi invocante, illa omnia vanescebant. Sed et capite deorsum, dum ad unum penderet pedem, dormire quasi super lectum plumis stratis, omnibus videbatur.

23. « Quem cum Theodoricus regis filius, qui ejus dominus erat, pœnis non valentibus, capite truncari jussisset, a suo prohibetur Jocundo presbytero, dicente sibi : Poteris eum diversis afflictionibus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani martyrem prædicare ». Vides, lector, usum loquendi, ut qui dicerentur Catholici, iidem Romani nominarentur : quod alias superius est demonstratum. Quod enim ad Arianos vel alios hæræticos spectat : cum more prædonum vindicarent sibi Catholicum nomen : qui vere essent Catholici (quod eo potissimum discernerentur signo, nempe si communicarent cum Romana Ecclesia) eos appellare Romanos consueverunt : non secus ac hodie recentiores hæretici usurpantes sibi et ipsi Catholicum titulum, Papistas nominant, quos ex coitione cum Romano Pontifice Ecclesiastica antiquitas semper novit esse Catholicos, et eo semper nomine nuncupavit : ut plane ipsorum confessione appareat eos vere esse Catholicos Orthodoxos, quos eo nomine celebrant, quo se illos infamare ac reddere viles putant. Sed prosequamur cœptum fortissimi Armogastis certamen.

24. « Tunc », subdit Victor, « Theodoricus in Byzacenam provinciam ad fodiendas eum condemnat scrobes. Postea quasi ad majus opprobrium, haud procul Carthagine, ubi ab omnibus videretur, pastorem eum præcepit esse vaccarum. Inter hæc, Domino revelante, cum dormitionis suæ proximum cerneret diem, advocat quemdam Felicem venerabilem Christianum, procuratorem domus filii regis, qui Armogastem ut Apostolum venerabatur : dixitque ille : Tempus meæ resolutionis advenit : obsecro te per fidem quam utrique tenemus, ut sub hac siliquæ arbore me sepelire digneris, redditurus Domino nostro, nisi feceris, rationem. Non quod ille curaret, ubi, aut qualiter suum sepeliretur corpus ; sed ut illud demonstraretur, quod servo revelaverat Deus. Respondit Felix, et dixit : Absit a nobis, confessor venerabilis, sed sepeliam te in una basilicarum cum triumpho, et gratia, quam mereris. Cui beatus Armogas : Non ; sed quod dixi, facturus es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod dixerat, promisit se esse facturum. Statim intra paucos dies comes bonæ confessionis de hac vita migravit. Festinavit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum. Cui cum intextæ radices et soliditas aridæ telluris moram facerent, et calore angeretur, quod tardius sancti membra corporis humarentur ; tandem abscissis radicibus, nullo altius terram cavans, conspicit sarcophagum splendidissimi marmoris præparatum, qualem forte nullus omnino habuit regum ». Hucusque de consummato Armogastis agone Victor.

25. Vides, lector, esse divinæ curæ et providentiæ, ut confessores sui, quos in cælo celebrat coram Patre, in terra condantur honesto sepulcro ; quod et in aliis factum sæpe legimus : ut vel ex his intelligas, quam pugnent contra Deum, qui in sepulcra sanctorum insaniunt. Porro vincentis nomen athletæ inseruit triumphantium martyrum choro Catholica Dei Ecclesia his solita nobilitari triumphis, cum persecutione adversariorum urgetur, quæ in ipsorum commemoratione victoriæ, certis diebus quibus exultavere victores, eorum coronas annuatim publico præconio exhibet venerandas : et sicut de aliis facere consuevit, ita clarissimo Armogasto, quarto kal. Aprilis, annis singulis digna persolvit.

26. Subdit Victor et reliquorum certamina martyrum istis verbis : « Sed nec quemdam archimimum nomine Masculan, debeo præterire ; qui cum multis insidiis premeretur, ut Catholicam amitteret fidem : ipse eum rex postea blandiendo affatibus sæcularibus mutabat, promittens eum multis divitiis cumulandum, si voluntati ejus auditum facile commodasset. Qui cum fortis atque invictus maneret, jubet eum subire sententiam capitalem : ita tamen callidus occulte præcipiens, ut si in illa hora vibrantis gladii pertimesceret ictum, magis eum occideret, ne martyrem gloriosum fecisset : si autem fortem in confessione conspiceret, a gladio temperaret. Sed ille, ut columna immobilis, Christo solidante, effectus, confessor revertitur gloriosus. Et si martyrem invidus hostis noluit facere ; confessorem tamen nostrum non potuit violare ». Porro quod et iste perseverans in Christi semper confessione consummavit agonem, eumdem inter sanctos Deo caros, hominibus colendos, Catholica descripsit Ecclesia quarto item kalendas Aprilis.

27. Sed audi ultimo loco positum viri clarissimi Saturi illustre certamen; quod sui splendore coruscum absque eloquentiæ fuco ita Victor enarrat: « Novimus et alium ea tempestate, nomine Saturum, qui cum lucidum esset membrum Ecclesiæ Christi, et pravitatem Arianorum libertate Catholica frequenter argueret (fuit hic procurator domus Hunerici) convenitur, accusante Marivado quodam diacono, quem Hunericus infaustus singulariter honorabat: ut fieret Saturus Arianus promittuntur honores et divitiæ multæ, si faceret: præparantur supplicia dira, si nollet. Hac optione proposita, ut si regalibus jussis non obediret, primo facta discussione, et ante amissa domo vel substantia, distractis omnibus mancipiis ac filiis, uxor ipsius, ipso præsente, camelario in conjugium traderetur. Quod ille plenus Deo, magis ut velociter prævenisset, impios provocabat. Ob quam causam uxor ejus inducias visa est ab iis qui exsequebantur, nesciente marito, petiisse. Accedit ad maritum alia Eva, consilio magistrata serpentis: sed ille Adam non fuit, qui illecebrosa vetitæ arboris poma contingeret: quia non indigens, sed Saturus vocabatur, saturatus ab ubertate domus Dei, et torrente deliciarum ejus potatus.

28. « Advenit mulier ad locum, ubi maritus singularis orabat, conscissis vestibus, crineque soluto, secum comitantibus filiis, unamque infantulam, quæ tunc lactabatur, manibus gestans; quæ nescientis projicitur ad pedes mariti: etiam ipsa suis genua complectitur ulnis, sibilans vociferatione draconis: Miserere mei, dulcissime, simul et tui · miserere communibus liberis, quos conspicis ipse: non subjaceant conditioni servili, quos clara prosapia edidit generis nostri: non subjiciar ego indigno et turpi conjugio, vivente marito, quæ mihi semper inter coævas plaudebam de Saturo meo: cognoscit Deus, quia invitus facturus es hoc, quod forte voluntarie aliquanti fecerunt. Cui ille Job [1] sancti voce respondit: Tanquam una ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem, mulier, si sola esset hujus vitæ amabilis dulcedo: artificio, conjux, diaboli ministraris: si diligeres maritum, nunquam ad secundam mortem attraheres proprium virum. Distrahant filios, separent uxorem, auferant substantiam: mei Domini ego securus de promissis verba tenebo [2]: Si quis non dimiserit uxorem, filios, agros, aut domum, meus non poterit esse discipulus. Quid ultra? discedente muliere cum filiis refutata, confortatur Saturus ad coronam, discutitur, expoliatur, pœnis conteritur, mendicus dimittitur, interdicitur ei prodeundi accessus: totum ei tulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non potuerunt ». Ita Saturus longo jugique martyrio auctiorem nobilioremque de adversariorum perfidia revexit triumphum, qui et suæ victoriæ insignibus velut trophæis erectis, in Ecclesiasticis monumentis perpetuo permansuris, vivens semper anniversaria memoria perseverat, quarto kalend. Aprilis jugiter rediviva.

29. « Post hæc », addit Victor, « Gensericus Ecclesiam Carthaginis claudi præcepit, dissipatis atque dispersis per diversa exiliorum loca (quia episcopus non fuerat) presbyteris et ministris. Quæ vix reserata est, Zenone principe supplicante per patricium Severum, et sic universi de exilio redierunt ». Sed de his suo loco. Porro hæc quidem hoc anno (ut vidimus) cœpta, in sequentes sunt propagata. At vero non Africa tantum passa dirum Barbarum, acerbum persecutorem ingemuit: sed et aliæ Romani orbis provinciæ, cum ipse annis ferme singulis valida classe ora maritima infestaret. Hinc idem Victor ad ea quæ sunt dicta adjiciens corollarium, ista subjicit: « Quæ autem in Hispania, Italia, Dalmatia, Calabria, Apulia, Sicilia, Sardinia, Brutiis, Lucania, Epiro, vel Hellade gesserit, melius ibi ipsi quæ passi sunt miserabiliter lugenda narrabunt ». Hactenus ipse.

30. *De Basilio episcopo Antiocheno et de Philippo presbytero.* — Hoc eodem anno defuncto Maximo episcopo Antiocheno, in locum ipsius Basilius subrogatus est. At ne hoc de obitus Maximi tempore divinatio esse credatur, inde certum deducimus argumentum, quod cum constet assertione Nicephori, qui unus catalogum episcoporum Antiochenorum recensuisse scitur, sedisse Basilium suffectum Maximo annis duobus, et qui illi substitutus fuit Acacius annum unum; addatque memorabilem cladem illam terræ motus Antiochiam subruentis sub Acacio contigisse; constet vero eamdem factam esse anno secundo Leonis imperatoris, ut suo loco dicemus, cum idem Leo regnare cœperit anno sequenti, et ab hoc anno usque ad cladem illam tres intercedant inchoati anni, quibus impletur locus sedis Basilii et Acacii; dicendum utique est, anni hujus exordio Maximum esse ex hac vita subductum, cum sedisset annos septem: quippe quem creatum vidimus anno Domini quadringentesimo quadragesimo nono, cum Ephesi sub Dioscoro improbatum illud Ephesinum Concilium ageretur. Fuisse vero Basilium Catholica fide præstantem, litteræ Syrorum episcoporum datæ postea ad Leonem imperatorem significant.

31. Hoc item anno, dum Avitus cum Marciano regnaret: « Philippus presbyter », inquit Gennadius, « optimus auditor Hieronymi, commentariorum in Job edidit sermone simplici librum. Legi ejus familiares Epistolas valde salsas, et maxime ad paupertatis et dolorum tolerantiam exhortatorias. Moritur Marciano et Avito regnantibus ». Hæc ipse.

[1] Job. II. — [2] Matth. XIX. Marc. X.

Anno periodi Græco-Romanæ 5949. — Jesu Christi 456. — Leonis papæ 17. — Marciani 7. Aviti 2.

1. *Consules.* — Hoc anno alii in Oriente, alii in Occidente consules fuere; in Oriente *Varanes* et *Joannes*, ut tam in Fastis græcis et latinis legitur, quam in constitutione Cod. Justin. *de episcopali audientia*, data *VIII kal. April. Varare et Joanne coss.;* sed *Vararis* pro *Varane* corrupte hic legitur. Uterque consul a Marciano in Oriente creatus; in Occidente vero *Avitus* consul processit de more novorum imperatorum, ut non tantum ex Aviti Panegyrico a Sidonio Apollinari dicto, sed etiam ex duabus inscriptionibus a Sirmondo recitatis liquet. Marcianus duos consules designavit, quia *Avitum* nonnisi post legatos missos imperatorem agnovit.

2. *Marcianus Avitum imperatorem agnoscit.* — A num. 1 ad 6. Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXXII, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, scribit: «Per Avitum, qui a Romanis et evocatus et susceptus fuerat imperator, legati ad Marcianum pro unanimitate mittuntur imperii. Marcianus et Avitus concordes principatu Romani utuntur imperii. Per Augustum Avitum Fronto comes legatus mittitur ad Suevos. Similiter et a rege Gothorum Theudoricus, quia fidus Romano esset imperio, legati ad eosdem mittuntur, ut tam secum, quam cum Romano imperio, quia uno essent pacis fœdere copulati, jurati fœderis promissa servarent. Remissis legatis utriusque partis, atque omni jure ratione violata Suevi Tarraconensem provinciam, quæ Romano imperio deserviebat, invadunt». In Hispaniis enim erant adhuc aliquæ provinciæ, quæ Romanis parebant, quas *Avitus* conservare volens, legatos ad *Rechiarium* Suevorum regem, qui in Gallæcia regnabat, misit, sed haud prospero successu.

3. *Prœlium Visigothos inter et Suevos habitum.* — Tum Idacius subdit: «Legati Gothorum rursum veniunt ad Suevos, post quorum adventum rex Suevorum Rechiarius cum magna suorum multitudine regiones provinciæ Tarraconensis invadit: acta illic depredatione, et grandi ad Gallæciam captivitate deducta. Mox Hispanias rex Gothorum Theudoricus cum ingenti exercitu suo, et cum voluntate et ordinatione Aviti imperatoris ingreditur. Cui cum multitudine Suevorum rex Rechiarius occurrens duodecimo de Asturicensi Urbe milliario ad fluvium nomine Urbicum, tertio nonas Octobris die, sexta feria (hoc sc. anno quo dies v Octob. cum feria sexta concurrit) inito mox certamine superatur: cæsis suorum agminibus, aliquantis captis, plurimisque fugatis, ipse ad extremas sedes Gallæciæ plagatus vix evadit ac profugus, Theuderico rege cum exercitu ad Bracaram extremam civitatem Gallæciæ pertendente. quinto kal. Novemb. die Dominico (currenti sc. Christi anno, quo dies Dominica cadit in diem XXVIII mensis Octob.) etsi incruenta, fit tamen satis mœsta, et lacrymabilis ejusdem direptio civitatis. Romanorum magna agitur captivitas captivorum, sanctorum Basilicæ effractæ, altaria sublata atque confracta, virgines Dei exin quidem abductæ, sed integritate servata; clerus usque ad nuditatem pudoris exutus, promiscui sexus cum parvulis de locis refugii sanctis, populus omnis abstractus, jumentorum, pecorum, camelorumque horrore locus sacer impletur, scripta super Hierusalem ex parte cælestis iræ revocavit exemplar». Hoc itaque anno Theodoricus Visigothorum regnum usque ad Suevorum regnum extendit.

4. *Rechiarius Suevorum rex occiditur.* — Postea Idacius anno Abrahami MMCDLXXIII, qui kalend. Octobris præsentis Christi anni exorditur, scribit: «Rechiarius ad locum, qui Portucale appellatur, profugus regi Theuderico captivus adducitur; quo in custodiam redacto, cæteris, qui de priore certamine superfuerant, tradentibus se Suevis, aliquantis nihilominus interfectis, regnum destructum et finitum est Suevorum. Iisdem diebus Rechimeris comitis circumventione magna multitudo Vandalorum, quæ se Carthagine cum LXIX navibus ad Gallias, vel ad Italiam moverat, regi Theuderico nuntiatur, occisa per Avitum. Hesichius tribunus, legatus ad Theudoricum cum sacris muneribus missus ad Gallæciam venit, nuntians ei id quod supra, in Corsica cæsam multitudinem Vandalorum, et Avitum de Italia ad Gallias Arelate successisse, Orientalium naves Hispalim venientes per Marciani exercitum cæsas nuntiat. Occiso Rechiario mense Decembri (præsentis sc. Christi anni) rex Theudoricus de Gallæcia ad Lusitaniam succedit: Suevi qui remanserant in extrema parte Gallæciæ, Massiliæ filium nomine Maldram sibi regem constituunt». Dein Idacius anno Abrahami MMCDLXXIV, qui kalend. Octobris sequentis Christi anni exorditur,

ait : « Avitus tertio anno posteaquam a Gallis et a Gothis factus fuerat imperator, caret imperio, Gothorum promisso destitutus auxilio, caret et vita ».

5. *Avitus imperator deponitur.* — Quæ Idacius tribus variis annis refert, hic uno intuitu exhibenda esse duxi, ut ejus error in annis Aviti imp. multiplicandis magis pateat. Sed observandum primo, Idacium qui kalendis Octobris annum inchoat, anno Abrahami MMCDLXXII uno tenore recitare, quæ mense Octobri acta sunt in prœlio inter Theodoricum et Rechiarium reges gesto. Secundo, Jornandem lib. de Reb. Get. cap. 44, et Isidorum tam in Chronico Gothorum, quam in Historia Suevorum idem prœlium accurate narrare, ac testari Suevorum gentem pæne cunctam usque ad internecionem fuisse prostratam. Tertio, Baronium, quia Idacii Chronicon non viderat, perperam scripsisse *Avitum* a senatu Romano receptum non fuisse imperatorem. Quarto, errorem Idacii in annis tribus assignandis Avito manifeste patere, tam ex inauguratione *Majoriani*, qui anno sequenti dictus est imperator Occidentis, quam ex Chronico accuratissimo a Cuspiniano publicato, in quo sub hujus anni coss. legitur : « Occisus est Remiscus patricius in palatio Classis XV kal. Octobris, captus est imp. Avitus Placentiæ a magistro militum Recimere, et occisus est Messianus patricius ejus XVI kalendas Junias ». Hæc tamen verba varie a recentioribus explicantur.

6. *Chronicon Cuspinianeum male expositum.* — Petavius in Rationario temporum affirmat, Evagrium scripsisse Avitum imperasse menses decem et dies octo; cum tamen Evagrius lib. 2, cap. 7, tantum dicat : « Post Maximum Avitus Romæ imperavit menses octo ». Præterea Petavius ibidem, et in lib. 13 de Doct. Temp. ait laudatum Chronographum tradere Avitum *XIII kal. Octobris* captum fuisse; cum tamen Anonymus iste illum diem ac mensem ad mortem Remisci, de qua immediate ante loquitur, referat, perperamque in editione ejus Chronici post vocem *Classis*, interjecta distinctio fuerit, quæ post *XV kal. Octob.* apponi debet hoc modo : « Occisus est Remiscus in palatio Classis XV kal. Octobris. Captus est imp. Avitus Placentiæ a magistro militum Ricimere, et occisus est Messianus patricius ejus XVI kal. Junias (1) ». Is quippe Anonymus in brevi, sed exacto illo Chronico, diem ac mensem rebus, quas narrat semper postponit, ut v. g. cum de depositione *Aviti*, et de morte *Messiani* loquitur; qui mos ei solemnis est, ut ejus Chronicon legenti patebit. Recte itaque scribit Baronius, abdicationem Aviti hoc anno XVI kalend. Junii factam, fuisseque interregnum decem mensium, et dierum quindecim; cum *Majorianus* nonnisi kalendis Aprilis sequentis Christi anni imperator Occidentis renuntiatus fuerit. Cumque *Avitus* die decima mensis Julii anni superioris purpuram sumpserit, imperavit menses decem et dies octo, et Evagrius erravit, cum ei tantum menses octo attribuit. Theophanes cum ait, eum annos duos regnasse utrumque annum incompletum pro completo numerat. Verum in Idacio explicando major est difficultas.

7. *Altera ejusdem Chronici expositio rejicitur.* — Valesius in Notis ad laudatum Evagrii locum afferens hæc ejus verba : Avitus tertio anno posteaquam a Gallis et a Gothis factus fuerat imperator, caret imperio, ait : « Verum in Ms. Codice, quo usus est Jacobus Sirmondus hic locus ita legitur » : Tertio anno Avitus septimo mense posteaquam a Gallis et a Gothis factus fuerat imperator, etc. « Jacobus Sirmondus cum hæc duo simul stare non posse intelligeret », has duas voces, septimo mense, « in editione sua omisit, melius facturus, si duas illas », tertio anno, « expunxisset. Neque enim Avitus tres annos imperavit, sed septem duntaxat aut octo mensibus, qui sub duobus consulibus cucurrerunt ». Antea scripserat Valesius deceptum esse Sigonium, qui lib. 14 de Occidentali imperio affirmavit, uno eodemque die Avitum purpuram deposuisse, et Messianum necatum ; « licet », inquit Valesius, « vetus Chronologus id non dicat. Dies enim ille XVI kalendas Junias ad cædem Messiani refertur, non ad Aviti depositionem ». At nullum dubium esse debet, quin Chronographus iste diem illum *XVI kal. Junias* referat, et ad depositionem Aviti, et ad cædem Messiani, cum captus est Avitus, interfecti. Neque enim existimandum, Chronographum illum qui dies, quibus levati sunt Aviti successores, aut quibus depositi, aut demortui, diligenter notat, prætermisisse diem depositionis *Aviti*, et diei mortis *Messiani* meminisse. Verba itaque illa, de quibus quæstio est, in Idacium videntur infarta. In nummo apud Mediobarbum Avitus dicitur, FL. MÆCILIUS AVITUS, in alio, AVITUS P. A. P. F. AUG., id est, *Perpetuus Augustus*, *Pius*, *Felix*, *Augustus*.

8. *Moritur Meroveus Francorum rex.* — Ad num. 6 et seq. *Meroveus* Francorum rex annos decem, teste Sigeberto in Chronico, regnavit, quem *Childericus*, ut ex ejus morte constabit, excepit. Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 12, eum Merovei filium fuisse testatur, et ibidem ait : « Cum esset nimia in luxuria dissolutus, ut regnaret supra Francorum gentem cœpit filias eorum stuprose detrahere, illique ob hoc indignantes de regno eum ejiciunt. Comperto autem, quod eum etiam interficere vellent, Thoringiam petiit, relinquens ibi hominem sibi carum, qui virorum furentium animos verbis mollibus mollire posset, dans etiam signum quando redire posset in patriam, id est, diviserunt sibi aureum, et unam quidem partem secum detulit Childericus, aliam vero partem amicus ejus retinuit, dicens : Quandoquidem hanc partem tibi misero, partesque conjunctæ unum effecerint solidum, tunc tu securo animo in patriam repedabis. Abiens ergo

(1) Chronicon quod Cuspiniani dicitur, recusum est a Bollandistis, et licet eadem ferme habet, ac prius illud Cuspiniani, rectius tamen enuntiat diem capti et depositi Aviti ; non enim legit 16 kal. Junias, at 16 kal. Novembris, quod cum calculo Petavii melius congruit. MANSI.

in Thoringiam apud regem Bisinum, uxoremque ejus Basinam latuit: denique Franci hoc ejecto, Ægidium sibi, quem superius magistrum militum a Republica missum diximus, unanimiter regem adsciscunt». Superiori vero capite scripserat: «Avito Majorianus successit. In Galliis autem Ægidius ex Romanis magister militum datus est». Quare cum constet ex Chronico Cuspinianeo, *Ricimerem* hoc anno magistrum militum fuisse, sequentique eum pridie kal. Martias patricium creatum, et ipso die factum esse *Majorianum* magistrum militum, ac dein levatum imperatorem *kalend. April.*, manifestum est, *Ægidium*, nonnisi sequenti anno post diem primum Aprilis renuntiatum esse magistrum militum, et sub finem circiter ætatis ejusdem anni Francorum principem dictum. Is enim Roma missus fuit, neque a Francis electus, nisi postquam ii magnam de eo opinionem concepere. Serius autem Francorum regimen non suscepit; cum *annis octo* illud obtinuerit, annoque CDLXV vivere desierit. Quare *Cointius*, qui *Childerici* regis initium recte cum hoc anno alligat, ejus e regno ejectionem, et *Ægidii* in ejus locum substitutionem hoc etiam anno contigisse perperam credidit. Mortem *Merovei* Sigebertus in annum CDLVIII differt, et tempora principum, qui tunc vixere, male pariter collocat.

9. *Persecutio Vandalica.* — A num. 8 ad 30. Persecutio Vandalica hoc anno continuata, et sequentibus propagata. Victor enim lib. 1, cap. 13 de Persecut. Vandal. docet Arianos, dum *Paschalis solemnitas agebatur* a Catholicis, eosdem incendisse; alios evaginatis ensibus in Ecclesiam introiisse; alios tecta conscendisse, et per fenestras Ecclesiæ sagittas sparsisse. Lector dum in Pulpito *Alleluia* cantaret, sagitta in gutture transfixus est. Hujus martyrium die quinta Aprilis in Martyrologio Romano consignatur, quod si eo die passus sit, cum anno CDLIX in eum diem Pascha inciderit, eo anno facinus illud perpetratum. Hinc Henschenius ad diem V Aprilis de sanctis Martyribus Afris agens, scribit, melius facturum fuisse Baronium, qui persecutionem Vandalicam hoc anno narravit, si in annum CDLIX distulisset. Verum dupliciter errat vir doctissimus. Primo enim sancti aliis diebus, quam quibus obierint, aut martyrium consummaverint, in Martyrologiis sæpe memorati. Secundo, cum *Deogratias* episcopus Carthaginensis anno præcedenti e vivis abierit, et post ejus mortem episcoporum ordinatio a *Genserico* rege prohibita fuerit, ut Victor loco laudato testatur, ac denique Ecclesia Carthaginensis per annos XXIV sine episcopo fuerit, persecutio anno superiori inchoata, et sequentibus continuata. Quod si anno duntaxat CDLIX, episcopos ordinare prohibitum fuisset, tantum temporis intervallum ante Eugenii episcopi Carthaginensis ordinationem non effluxisset, ut suo loco videbitur. Passi et alibi in Africa *Armogastes* comes, *Archiminus* nomine Mascula, *Saturus* regiæ domus procurator, aliique qui pro confessione fidei multa et gravia supplicia pertulere, teste Victore citato, ut videre est apud Baronium.

10. *Gensericus extra Africam etiam sæviit.* — Sed non tantum in Africa, verum etiam extra eam sæviit *Gensericus*, ut legere est in Victore Vitensi, qui libro laudato cap. 17, tredecim provincias recenset ejus persecutione afflictas: «Quæ vero, inquit, in Hispania, in Italia, Dalmatia, Campania, Calabria, Apulia, Sicilia, Sardinia, Brutiis, Venetia, Lucania, Epiro veteri, vel Hellada gesserit, melius ibi ipsi, qui passi sunt, miserabiliter lugendo narrabunt». Procopius lib. 1 de Bello Vandalico ejusmodi irruptiones post Valentiniani imp. obitum frequentiores fuisse refert; cum nempe præter Alanos Mauri quoque sese Vandalis, in his expeditionibus adjunxere. «Gensericus, inquit, Maurorum auxilio validior factus, postquam Valentinianus satis concesserat, quoties vel redierat, nunc Siciliam, nunc Italiam populabundus vexabat, oppida alia in servitium trahens, diruens alia, cuncta rapinis exhauriens, donec inde ipsa vastitate locorum, rerumque penuria fugatus ad Orientis imperatori subdita se vertit, Illyricumque omnem et Peloponnesum, eique adjacentes insulas, aliaque Græci nominis invadit. Inde Italiam Siciliamque repetens, si quid nuper relictum fuerat, diripit». Hinc Idacius, cujus verba num. 4 recitavimus, refert ingentem victoriam sub *Avito* imp. de Vandalis reportatam, asseritque magnam eorum multitudinem a *Ricimere* circumventam et cæsam fuisse, qui *cum sexaginta navibus ad Gallias vel Italiam moverat;* quod in Corsica insula contigisse ibidem narrat.

11. *Epistola S. Leonis ad Mauros interpolata.* — Cæterum legatio missa a captivis Catholicis in Africa pro institutione novellæ Ecclesiæ, quæ in cujusdam Maurorum regis ditione nascebatur, non pertinet ad præsentem annum, quo de ea agit Baronius num. 14. Nam, ut observat Quesnellus in Notis ad Epistolam primam S. Leonis, episcopis Africanis Mauritaniæ Cæsariensis datam, quæ alias ordine erat LXXXVII, capta anno superiori a Vandalis Roma, nihil potuit *Leo* post istam cladem circa Africanas Ecclesias statuere et ordinare, quia, ut notat Victor citatus, post mortem Valentiniani, qui partem Africæ possederat, Gensericus *totius Africæ ambitum obtinuit.* Quare nulla ibi judiciorum forma, nullus consecrationis sacerdotalis ordo, de quibus loquitur Leo in ea Epistola, constitui potuit; ideoque ea, cum adhuc potiretur Mauritania Valentinianus, scripta. Tunc enim *Leo* ad hujus provinciæ episcopos legatum vice sua acturum destinavit *Potentium*, et litteras ad eosdem dedit, ut de ordinationibus illicite celebratis, de violatis canonum regulis, et aliud hujusmodi diligentius inquireret, et ad Apostolicam Sedem referret plenissime. Cum *Potentii* relationibus instructus fuisset *Leo*, eam Epistolam ad Africanos scripsit, in qua et moderationem eam servat, quæ congruebat tempori, et cum exerit vigorem, qui rescindendis corruptelis

necessarius videbatur. Sed Leonis hæc Epistola variis assumentis amplificata fuit, ut docte probat Quesnellus, qui eam et cum interpolationibus et sine eis repræsentat, et interpolatam fuisse ostendit, tam ex variis Mss. quæ citat, quam variis rationibus, quæ mihi videntur rem evincere. Mss. ab eo productis addendum aliud ab eo non visum, quod extat in Bibliotheca Colbertina num. 784, ubi illa Leonis Epistola episcopis Africanis Mauritaniæ Cæsariensis scripta legitur sine interpolationibus, quæ habentur in Collectione Dionysiana, quasque merito rejecit Quesnellus. Illud Ms. eo magis faciendum, quo octingentorum est aut circiter annorum.

12. *Maximus episc. Antiochenus moritur.* — Ad num. 30. Mortem *Maximi* episcopi Antiocheni, qui anno CDXLIX sedem illam adeptus est, recte hoc anno consignavit Baronius, ut liquebit ex his quæ in morte *Basilii* ejus successoris anno CDLVIII in medium afferemus. Nicephorus in Chronico et Tabulæ Theophanis *Maximo* annos tantum quatuor attribuunt; sed cum annos circiter octo sedisse constat. *Maximum* non hujus anni initio, ut scribit Baronius, sed ipso in finem vergente, aut forsan sequentis initio e vita migrasse, liquet ex Epistola S. Leonis ad Basilium ejus successorem scripta, quam anno seq. num. 5... referemus.

13. *Gundeucus et Chilpericus in Burgundia regnant.* — *Gundeucus* et ejus frater *Chilpericus* Burgundionum reges regi Visigothorum auxilio fuere adversus Suevos in prœlio habito, et de quo mox egimus, ut testatur Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 44. Fines paulatim per vicina protulere, et prima Lugdunensis, Maxima Sequanorum, Viennensis, Alpes Graiæ et Penninæ, ac provincia cis Druentiam eis tandem cessere, sed non ante præsentem Christi annum, quo Marius Aventicensis in Chronico ait : « Joanne et Varane coss. Eo anno Burgundiones partem Galliæ occupaverunt, terrasque cum Galliæ senatoribus diviserunt ». Quare hoc anno in universa Gallia Sequanica dominatio Romanorum exstincta, et progressu temporis pariter in regionibus præfatis. Falluntur itaque qui eas ante hoc tempus Burgundionibus paruisse arbitrati fuere. Burgundiones, qui huc usque regiones ripis Araris et Rhodani proximas in potestate Romanorum, cum quibus pacem semper coluerunt, retinuerant, ab eorum ditionibus, quæ in Galliis supererant, defendendis non destiterunt, cum Gundeucus rex in Epistola Hilari papæ ad Leontium episcopum Arelatensem data, *magister militum* appelletur, ut videre est apud Baronium anno CDLXIII, n. 3.

14. *Saxones a Britannis fusi fugatique.* — *Hengistus* iterum hoc anno in Britones pugnavit, sed infelici successu, coactus est enim de reditu in patriam cogitare, ut novum inde supplementum peteret ad novi regni firmitatem : « Anno gratiæ CDLVI, Horsa defuncto, Saxones Hengistum fratrem ejus in regnum Cantiæ sublimaverunt. Quo etiam anno ter contra Britones pugnasse legitur. Sed probitati Vortimeri resistere non valens ad insulam Tanet confugit, ubi quotidie prœlio navali vexabatur. Tandem Saxones cimba sua ingressi, relictis mulieribus et filiis in Germaniam redierunt », inquit Florilegus. Est *Tanetos*, vulgo *Tanet*, insula Angliæ in ora Cantii, vix angusto freto ab ea dissita. Idem habet Ethelwerdus lib. 1 qui addit : « Relicta tunc Cantia, quæ vulgo Kent nuncupatur, fugam dant in Lundonam urbem », quæ nunc Londinium dicitur. Recentiores Angliæ Historici referunt, hoc tempore omnes in Cantio sacras ædes sanguine profanatas, moniales aliasque religiosas personas hominum violentia prostitutas domibus bonisque exutas fuisse.

LEONIS ANNUS 18. — CHRISTI 457.

1. *Marciani obitus et laudes.* — Sequitur Christi annus quadringentesimus quinquagesimus septimus, Constantino et Rufo inscriptus consulibus, quo Marcianus imperator ex hac vita migrasse ponitur a Marcellino [1], et Cassiodoro [2], et aliis : ex quibus corrigendus est Evagrius [3], qui eum imperasse tradit usque ad imperium Severi in Occidente regnantis : sed et redarguitur ex Epistolis S. Leonis papæ ad Leonem imperatorem ante imperium Severi conscriptis. Numerant vero annos imperii Marciani sex integros, menses sex, et dies duos. Anni quidem hujus exordio, nempe vicesima sexta Januarii defunctum esse Marcianum, Theodorus lector [4] cum tradat, de eo ista præmittit : « Marcianus ad supplicationes quæ in Campo fiebant, egressus, multa largitus est egenis : Anatolium vero episcopum hortatus est, ut secundum consuetudinem urbis illius episcoporum, a Tauro usque ad Campum vectus supplicaret : hic cum Marcianum peditem ingredientem videret, pedes et ipse supplicavit ». Ad hæc addit idem auctor : « Marcianus, cognitis quæ contra Romanam civitatem et imperatrices ab Afris fierent, pro majestate imperii commotus, ad bellum se paravit. Contigit autem, ut ad supplicandum in Campum cum egrederetur, vicesima sexta Jan. diem obierit ». Hæc Theodoretus de tempore ejus obitus.

2. Prædicatur et inter alias ejus virtutes, digno præconio a Nicephoro effusa in pauperes Marciani largitas, et in primis inculpata religio, propensissimumque erga fidem Catholicam studium, et in imperii administratione prudentia, cujus tempore omnes Barbari conticuerint : legum insuper in eo laudatur inviolata custodia, ut nihil præter fas sibi concessum esse putaret ; unde non curaverit in canonum contumeliam sancitum tueri de primatu sedis Constantinopolitanæ in Concilio Chalcedonensi decretum : celebratur et admiranda ejus tum corporis, tum animi castitas ; ut non tantum ab alienis abstinens fuerit, sed quam accepit Augustam virginem conjugem, virginem pariter transmiserit ad Christum primum ejus sponsum in cælis cum eo perpetuo regnaturam. Atque demum (ut una sententia plura tanquam uno fasce perstringam) vix sit reperiri inter Constantinopolitanos imperatores aliquis post Constantinum, qui cum Marciano conferendus videatur. Quod igitur robore bellico atque religione polleret, in numismatibus galeatus et dextera jaculum tenens exprimitur, ex parte vero altera insignis Cruce gemmata Victoria collocatur, prout ex aureo numismate apud L. Pasqualinum probatur.

3. *Leo imperator eligitur et cur Ecclesiam S. Mariæ* ad fontem *ædificaverit.* — Sed et ipsius pariter cedit laudi, quod adeo modestum et bene obsequentem (quod raro contigit) reliquit in omnibus senatui exercitum, ipsumque senatum adeo summa pace conjunctum animis, ut ipso defuncto, quamvis legitimus deesset hæres, et plures essent tum in militia, tum in senatu qui sibi imperii jura prætextu aliquo vindicare, vel tyrannice arripere potuissent ; summa tamen pace atque concordia tanquam si in illa florentissima olim Romana antiqua Republica tractaretur, qui optimus videbatur, ipse a Catonibus eligeretur Augustus : « Sic igitur », inquit Nicephorus [1], « communi senatus calculo Leo tribunitius, Thrax ipse quoque genere, imperator Romanorum salutatus est, et a patriarcha Anatolio diademate coronatus ». Hæc ipse. Verum Ardaburius et Asper filius, militiæ magistri, videri voluerunt ipsius Leonis in imperium promotores : quorum officium Leo non recusavit, et ipsorum petitionibus annuit, ea arte e manibus Arianorum hominum exercitus robur eliciens, quod timebatur a Catholicis omnibus. At non prætereunda putamus, quæ de rebus ante imperium gestis tradita posteris de Leone sunt. Nicephorus enim de ejus rebus ante imperium præclare transactis ejusmodi narrationem instituit [2] :

4. « Leo iste cum nondum divino nutu imperiali dignitate exornatus, privatus degeret, et circa eum locum (ubi scilicet postea factus imperator construxit Ecclesiam) in hominem cæcum tota via

[1] Marcellin. in Chron. — [2] Cassiod. in Chron. — [3] Evag. l. II. c. 8. — [4] Theod. Lect. Collect. l. I.

[1] Niceph. l. XV. c. 15. — [2] Ibid. c. 25.

errantem incidit : et vicem ejus miseratus (erat enim vir bonus et misericors et in rebus omnibus consideratus et providus) manu eum duxit, oculi ei vicem præstans, gressumque ejus per loca plana dirigens, si quid in itinere spinarum aut duri esset, quod incedentem offendere posset, removit; atque ille quidem hunc ducebat, ille autem sequebatur. Et jam itinere aliquanto confecto, prope cœnosum hunc locum venerant; cæcusque ille siti plurimum conficiebatur, et quin concideret, parum aberat : ita humor omnis in eo æstu vehementissimo exaruerat. Itaque Leoni valde institit, ab eoque crebrius contendit, ut siti ejus mederetur, et viæ laborem in umbra quapiam aliquantulum recrearet. Erat hoc inenarrabilis cognitionis et sapientiæ Dei, quæ mirifice omnia instituit.

5. « Ille igitur misericordia erga pauperem motus, densam silvam omnem perlustravit, et si quis aquæ humor ibi scateret, scrutatus est. Ut vero post fatigationem multam, infecta re ad illum rediit, et anxie admodum quiritaretur, quod misero illi in tali casu nihil solatii conferre posset; vocem incredibilem præter opinionem omnem ex alto ad se delatam audiit, quæ diceret : Non ita anxietate te macerari oportet, Leo; ecce aqua prope est. Proinde nova hac voce consternatus, denuo undam inquirere instituit, sed et ipse cæcus prorsus fuit. circum enim eam versabatur, minime tamen eam videbat, quod et silvæ densæ opacitas ei obstaret, et cœnum profundius illum inde removeret. Quapropter partim indignans, quod quem manu duxerat, cæcus ærumnam eam pateretur; partim vocem eam in animo fixam considerans, et aquam rursus investigans, denuo eam ipsam exaudiit suave quiddam et jucundum cælitus sonantem vocem. Nam et de nomine eum compellavit, et imperialem dignitatem primo quoque ei tempore adventuram certo denuntiavit, ita inquiens : Leo imperator, densum hunc et umbrosum lucum ingressus, turbidam aquam hauri, eaque sitim hominis ægri relice, et limum cœnosum manibus cape, quo cæci oculos inungas. Quæ vero sum, dudum hunc obtinens locum, eoque me oblectans, mox scies. Tu fac ut ædem hic mihi sacram construas, in qua identidem verser et suaviter deambulem; in qua etiam precantibus omnibus, locumque hunc cum ardore et fide certa adeuntibus optata præstem omnia. Neque quicquam est prorsus quod mihi adversetur, et non continuo meæ potestati cessurum sit, etiam si dæmon sit, aut morbus qui omnem superet medicinæ curam; aut aliud quicquam quod factura non sim, dummodo rite pieque sit petitum.

6. « Verbis ejus Leo parens, cœnum et undam ad cæcum parum id jam curantem, ut in quo spiritus prope exstinctus esset, attulit; et oculos ejus luto, non secus atque Salvator illius a nativitate cæci, linivit : deinde etiam aquam præbuit. Oculos attrectanti ecce autem majestas, et magnificentia tua, o Dei Genitrix, se exhibet; et misero illi aqua turbida et lutum Siloe fit. Confestim enim visum recipit, et diuturnas abjicit tenebras, oculis præter spem omnem solem, seu potius cœnum et lutum inspiciens. Sicuti namque sol primum, qui visui lucem primus dat, ab eo conspicitur; sic tum lutum, quo lumen illi ministraverat, primum ab eo est conspectum. Qua in re illud etiam admirandum fuit : nam quod oculis valentibus maxime adversatur, id tum natura et vi sua, deposita salutare est factum ». Hæc Nicephorus de his quæ ante imperium adeptum, de imperio tamen adipiscendo sunt prænuntiata Leoni : qui et de templo ibi Dei Genitrici Mariæ, ad fontem nuncupato, ab eodem, postquam factus est imperator, erecto, historiam narrat. Quod autem referant plures, necem Asparis et Ardaburi ipsius exordio Leonis imperii patratam esse, manifeste errare convincuntur auctoritate Marcellini, qui post annos tredecim id factum ponit : agemus ergo de his suo loco.

7. *Leo Augustus Leonis papæ litteris excitatus Catholicam fidem tuetur.* — Interea autem cum S. Leo Romanus Pontifex de electione Leonis imperatoris nuntium accepisset, litteras ad eum ex more gratulatorias dedit, ut ipse testatur in litteris [1] ad eumdem secundo datis. Hortatus vero est idem S. Leo Leonem novum imperatorem ad custodiam ejus quam una cum imperio acceperat a prædecessore Marciano Augusto fidem Catholicam, defensionemque Chalcedonensis Concilii, quod tantopere hæretici cum in Ægypto, tum in Palæstina labefactare conati essent. Leo Augustus igitur tanto excitatus classico, licet sponte curreret, vehementius tamen in opus fertur. Quamobrem nihil antiquius habuit quam fidei Orthodoxæ consulere, et quibus eam valeret viribus obfirmare, atque solidius stabilire. Ad quod præstandum salubre illud consilium iniit, ut sanctionem amplissimam ederet, qua significaret, se confirmare omnia a prædecessoribus imperatoribus adversus hæreticos promulgata decreta, atque in primis quæ pro firmitate Chalcedonensis Concilii haud pridem a Marciano Augusto sancita fuissent edicta.

8. Adjecit postea, ut ad metropolitanos omnes Orientales litteras daret, quibus reliqui pariter admonerentur Ecclesiarum minores episcopi, ut cujus essent fidei, redditis litteris facerent manifestum : ex quo alterum de duobus efficeretur, ut vel in hunc modum calculo omnium Orthodoxorum iterum ipsorum confessione Chalcedonense Concilium firmaretur, et perinde ac præsentes essent in Synodo sua scriptione fidem Catholicam communirent; vel ex hoc qui essent hæretici, palam fierent, detectique tum sententia episcoporum, tum etiam legibus imperatorum e gradu sedeque protinus pellerentur. Horum omnium fidem faciunt litteræ Alexandrinorum et Ægyptiorum Orthodoxorum ad ipsum Leonem imperatorem postea redditæ, in quarum exordio ista narrantur [2] :

[1] Leo, Ep. LXXIII. — [2] Extat inter Epist. illustr. personar. pro Concit. Chalc. tom. II. Concil.

9. « A superna gratia modo divinitus confortatus, juste non cessas pro communi utilitate cogitare, post Deum, cunctorum venerabilis imperator. Quapropter etiam omnis fortitudo verborum, tuis vincitur actibus, quibus Divinitas exornatur; et verba ad hoc eis necessaria non sunt, quibus opera facere noscuntur indicium. Nuper enim electus a Deo et purpura exornatus, optimum judicasti, propositum tuum magnum ostendere, quem ipse omnium creator elegit, benignus initiis largitorem remunerando bonorum : quando repente in ipso principio, voce vestra ex scripto procedente piissima, ad sanctissimos metropolitanos episcopos, infrangibilem Ecclesiæ Catholicæ crepidinem roborastis, et priorum omnium piissimorumque principum constituta pro Orthodoxa religione firmastis.

10. « Insuper et iis quæ nuper a sanctæ memoriæ Marciano principe nostro sancita sunt, consona decernentes, nihil aliud estis mercati, quam pacem omnium et stabilitatem Reipublicæ, frenantes linguas eorum, qui adversus Ecclesias Christianas consurgunt, et blasphemant Deum, aut in eum quocumque modo delinquunt. Injuria namque Dei manifesta est hæreticorum abscindentium semetipsos a rectæ fidei sententia (licentia). Quapropter hanc optime sciens, venerabilis imperator, maligni prolem existere insidiantis quieti sanctarum Christi semper Ecclesiarum, eamque immutilatam pacem consistere non sinentis; recte providentiam tuam studuisti mox adhibere, ei per omnia resistentem : quod est opus piissimorum principum pro Orthodoxa fide pugnantium et resistentium primitus malis extrinsecus venientibus, et animabus fidelium adversantibus ». Hæc de institutione Leonis imperatoris ipso regni sui exordio fidem Catholicam confirmantis, optimique principis specimen edentis, sic posteris relinquentis exemplum imperatoribus, quodnam tantæ moli regiminis debeant subjicere fundamentum, ut sit ab omni hostium turbine inconcussa atque stabilis permansura. Sicut enim Catholicæ fidei confessioni neque ipsæ portæ inferi, Domini promissione, valent obsistere; ita pariter super eadem imperium stabilitum, perseveravit adversus ingruentes adversarios omnes, semper illæsum.

11. Excidit autem ejusmodi Leonis imp. sanctio, qua Deo sui imperii primordia consecravit : sed satis ad rei gestæ historiæ veritatem consequendam, hæc modo ex litteris Alexandrinorum et totius Ægypti Orthodoxorum in medium adduxisse. At unde earum scribendarum litterarum occasio eisdem Orthodoxis Ægyptiis data fuerit, ex ipsis itidem petenda est. Dum enim hæc pro firmitate Catholicæ fidei Constantinopoli a Leone imperatore omni studio agerentur, contigit Alexandrinam civitatem una cum omnibus Ægypti provinciis turbis vehementioribus agitari, vexarique mirum in modum a factione Dioscori, ex improviso omnem quam per septem ferme annorum spatium in stomacho continuerat, auxeratque in dies bilem, in ipsum sanctissimum Alexandrinum Proterium evomente. Hæc autem quomodo se habuerint, jam narrare aggrediamur.

12. *Cleri Alexandrini et Ægyptiorum episcoporum Epistola ad Leonem imperatorem querentium de sceleribus Timothei, qui occiso Proterio episcopo, sedem Alexandrinam invadit, et Catholicos vexat.* — Cum Ægyptii illi hæretici, qui Dioscori studiosissimi erant, licet sæpe moniti, nunquam tamen resipiscere voluissent, et in exilium eam ob causam exturbati essent : simul ac defuncti Marciani nuntium accepissent, duce Timotheo olim ex monacho creato presbytero Alexandrino, venientes Alexandriam, adeo in sanctum Proterium ejus sedis episcopum consortes hæreseos concitarunt, ut eumdem occiderint, et in locum ejusdem ipsum Timotheum subrogaverint. De quo quidem Timotheo hæc habet in primis Theodorus Lector his verbis [1] : « Timotheus Ælurus, antequam occideretur Proterius, nigra veste indutus cellas monachorum circuibat, et unumquemque monachum ex nomine vocabat : cum autem illi auscultarent, unum se ex administratoriis spiritibus esse dicebat, ad hoc missum, ut cunctis ediceret, ne cum Proterio communicarent, sed Timotheum Ælurum episcopum designarent, hoc pacto cunctis sese insinuans ». Hæc Theodorus.

13. Sed quomodo tantum nefas, et inauditum hactenus in sanctissima illa Ecclesia sacrilegium sit perpetratum, cum in loco sacro venerabilis baptisterii, tempore sacro, nempe majoris hebdomadæ prope Pascha, vir sanctissimus atque primus in Ecclesia Dei post Romanum episcopus occisus fuerit atque discerptus, enarrare progrediamur. Extat ea de re dicta Epistola cleri Alexandrini et Ægyptiorum episcoporum Orthodoxorum ad Leonem imperatorem missa, qua cuncta quæ ab impio Timotheo facta sunt exacte describuntur. Nos igitur ex ea, illa tantum quæ ad historiam spectant hic inseremus. Est autem ejusmodi Epistolæ titulus [2] :

14. « Oblatæ preces ab universis episcopis nostræ Ægyptiacæ diœcesis, et clericis sanctissimæ vestræ maximæ civitatis Alexandrinæ ». Epistola vero sic exorditur : « A superna gratia modo divinitus confortatus, etc. » Recitavimus ex ea superius quæ ibi sequuntur de edita ab imperatore sanctione adversus hæreticos : quæ autem ad res Alexandriæ gestas pertinent, ita se habent; ut primum doceant se Catholicæ fidei cultores esse, his verbis : « Hunc igitur animum te possidentem religiosum et tutorem humani generis, tantumque circa Christum studium demonstrantem, adimus et nos importabilia mala passi, licet peccatores, Christi pontifices quæ neque sermonibus sufficimus præsentare, nec lugere digne valemus. Quemadmodum autem nostra sit gesta calamitas, enarramus. Catholica siquidem intemerata et Apostolica

[1] Theod. Lector. in Collect. tom. I. — [2] Extant inter Epist. datas a diversis pro Concil. Chalced.

fide in Nicæa a sanctis trecentis decem et octo Patribus posita et ubique firmata, et apud omnes verbum veritatis recte prædicantes habita, quam etiam unaquæque per tempora Orthodoxorum episcoporum ad peremptionem quidem sæpius exortarum contra rectam fidem vanarum quæstionum, custodiam vero recte confitentium Patrum firmavit atque roboravit. Simili quoque modo et Chalcedone sanctum et universale Concilium congregatum dudum sub pio sanctæ memoriæ principe Marciano hanc inviolatam incontaminatamque servavit; abscindens quidem zizaniæ pestem a quibusdam rectis superseminatam dogmatibus; confirmans autem venerabilis Nicænæ fidei (sicuti diximus) Symbolum salutare, et figens inevertibiles terminos super eum, sicut gratia Spiritus sancti dictabat; formamque constituit, per quam omnem adjectionem, omnem imminutionem adversus confessionem rectam penitus abnegavit.

15. « Quapropter et nostro Ægyptio Concilio necessario cum archiepiscopo nostro sanctæ memoriæ Proterio indubitanter ei consentiente, et ea sapiente; et unanimiter cum universis totius orbis Christi sacerdotibus, et præ omnibus cum suis sanctis episcopis, id est, Romano Leone, regiæ Constantinopolis Anatolio, et Antiocheno Basilio, et Juvenali Hierosolymorum, et omnibus Orthodoxis episcopis consentiente: laborantibus nobis secundum sanctum Apostolum pro Evangelicæ fidei firmitate, et in Christo sapientibus cum nostris Ecclesiis et civitatibus, et incommutata (incommota) pace Orthodoxi populi apud nos et apud Alexandrinam consistentis, excepto Timotheo, qui semetipsum ab Ecclesiæ Catholicæ fide disrupit pariter, et abscidit mox post Chalcedonense Concilium, dum tunc dignitate presbyterii fungeretur, cum quatuor aut quinque solis episcopis et paucis monachis hæretica Apollinaris et ejus similium secta languentibus; propter quam damnati tunc regulariter a sanctæ memoriæ Proterio et omni Ægyptiaco Concilio, etiam imperiali nutu digne exilium sunt experti.

16. « Hunc Timotheum malignus invenit arma suæ machinationis aptissima: quem novimus quidem boni cujuslibet extorrem, diabolicæ vero mentis solummodo instrumentum opportunum existere. Qui dudum inhians in episcopatum Alexandrinæ maximæ civitatis (sicuti rei eventus ostendit) apparens, quod eum oportebat effugisse, si tamen saperet; bene proponens schisma, quod vitare se primum dolose fingebat: insidiatusque transitum sanctæ memoriæ principis Marciani, quo migravit ad Deum; blasphemis vocibus impudenter adversus eum insurgens, et sanctum et universale Concilium Chalcedonense anathematizans inverecunde, et vulgus populi seditiosorum et vilium congregans; denique contra sanctas regulas, Ecclesiasticam disciplinam, et communem Rempublicam, legesque coarmans irruit in Ecclesiam sanctam Dei, habentem pastorem, atque doctorem sanctissimum nostrum tunc fratrem archiepiscopum Proterium, et collectas solitas celebrantem, et orationes fundentem omnium nostrum Salvatori Christo pro vestræ pietatis imperio et Christianissimo vestro Palatio, congregatis in ipsa civitate magnificentissimis judicibus et curia et plebe fideli, omnibusque simul clero et monachis.

17. « Hoc itaque malo procedente et vix adhuc facta die, dum in episcopio secundum consuetudinem degeret Deo amabilis Proterius; assumens secum Timotheus juste condemnatos duos episcopos et clericos similiter, qui (ut diximus) in exilium fuerant habitare damnati, tanquam manus impositionem suscepturus a duobus, nullo penitus Orthodoxorum episcoporum ex diœcesi Ægyptiaca præsente, ut moris est in Alexandrinorum episcoporum ordinationibus interesse (ut credit) adeptus est pontificatus sedem, adulterium aperte præsumens in Ecclesia proprium sponsum habente et agentem in ea divina mysteria, et sedem propriam regulariter exornantem.

18. « Iste optimus odibilem Deo et undique periculosam differri non sinens actionem, cum rabie quadam incomprehensibili repente semetipsum inthronizavit, legem et ordinem Ecclesiasticum irrationabilem iram populi permixti esse confidens; et neque regulas Patrum, non legem imperialem, non judicialem severitatem mente percipiens, mox ordinationes effecit episcoporum simul et clericorum, episcopus sine impositione manus existens. Sed neque priorem habens presbyteratus ordinem baptisma fecit, et omnes operationes, quæ ei nullatenus agere competebant, exercuit. His ita audacter et nefarie per eum quotidie procedentibus, post aliquot dies, dum alibi degeret, magnificus et gloriosissimus Dionysius civitati adfuit laboranti, et egit quatenus pestifer Ecclesiæ crudelissimus tyrannus etiam ab ipsa civitate recederet: quo facto Ecclesiæ et civitati communem utilitatem contulit.

19. « Si ergo decursis paucis diebus, dum commotio et rationabilis ira pro Timotheo concitaretur ab aliquibus contra sanctæ memoriæ Proterium; nihil aliud erat quod faceret ille beatæ memoriæ, quam ut locum daret iræ (secundum quod scriptum est [1]) et ad sacrum baptisterium se conferret, invasionem fugiens contra suam concurrentium necem. In quo scilicet loco a Barbaris et cunctis ferocibus hominibus timor fuit, etiam nescientibus loci culturam et exinde gratiam emanantem. Tunc hi vero qui ab initio intentionem Timothei ad effectum perducere festinabant, neque in illis intemeratis locis eum salvari volentes, neque cultum loci metuentes, neque tempus, cum esset salutaris Paschæ festivitas, nec ipsum sacerdotium pavescentes, quod est mediatio Dei et hominum ». Hoc quod de Pascha dicitur, de Cœna Domini intelligi debet, in qua id perpetratum fuisse, habet Liberatus [2] diaconus. Sed pergunt:

[1] Rom. XII. — [2] Liberat. diac. in Brev. c. 15.

20. « Percusserunt inculpabilem virum, cumque crudeliter occiderunt etiam cum aliis sex, et circumducentes ejus ubique cadaver vulneratum, crudeliterque trahentes per omnia pæne civitatis loca insensibile corpus plagis sine misericordia verberabant, dividentes membratim eum, et neque parcentes interiora, more canum, gustare illius viri, quem nuper habere se Dei et hominum mediatorem putaverunt : tradentesque reliquum ejus corpus igni, etiam dispergebant ejus cineres in ventos, ferocitatem bestiarum omnium transcendentes. Horum siquidem omnium auctor fuit et sapiens (si Deo placet) architectus Timotheus, primo siquidem adulter; postea etiam homicida, pæne manibus propriis hoc nefas efficiens, et propterea condemnandus : quando agenti, qui jubet malum fieri, in supplicio proximus est.

21. « Adjecit etiam his malis sine timore pejora, dum inique contra regulas operatur. Hactenus agit sacra mysteria, qui neque communionem habere laicorum sanctis canonibus potest, et gubernat quidem auctoritate sua sanctam Alexandrinam Ecclesiam; res autem ejus, ut ei visum fuerit, male devastat; et habentes alimenta pauperes ab Ecclesia, ejus solatiis privat omnimodis, aliis hæc sceleratissimis expendendo. Et aperte quidem episcopos condemnatos quatuor, vel quinque contrarios Orthodoxæ fidei (sicut diximus) existentes, alios quidem secum habet, alios vero per civitates mittit, ut in eis episcopos Orthodoxos persequantur; sed et alios ordinare non cessat. Eos autem qui regulariter consistunt; velut communicatores sancti et universalis Concilii et sanctæ memoriæ Proterii, anathematizat; et jam expulit omnem sanctissimum urbis Alexandrinæ clerum communicantem similiter generali Concilio et sanctæ memoriæ Proterio archiepiscopo. Sed etiam clericos, qui in nostris Ecclesiis, et a nobis sunt ordinati, omnes velut hæreticos anathematizandos vere monstravit. Orthodoxos vero senes, et sanctæ memoriæ Theophilum Alexandrinorum civitatis episcopum, et sanctæ memoriæ Cyrillum, et beatæ memoriæ Proterium omnes antiquitus ordinatos, et (ut diximus) anathematizavit, et a sacerdotio cuncto prohibuit.

22. « Addidit etiam istis malis, quod ex venerabilibus Diptychis abstulit quidem sanctæ memoriæ Proterii vocabulum; posuit vero suum nomen, et Dioscori ab universali Concilio condemnati, cujus nec ordinationes suscepit. Sic undique velut ebrius varia calliditate convincitur, et per singulas civitates et venerabilia monasteria præcipit, ut nullus communionem suscipiat aut ab episcopis, aut a clericis qui communicatores sunt aut fuerunt sancti et universalis Concilii Chalcedonensis et memoriæ venerandæ Proterii. Nec putat clericos qui a nobis sunt ordinati, sed pro illis alios jubet introduci, tam quos ipse ordinat, quam quos alios facere jubet. Hinc igitur cunctas Ægyptiacæ diœceseos sanctas Ecclesias obtinente caligine atque mœrore, eisque confusione rerum in eis sic existentium cumulatis; coacti sumus, contemnentes salutem propriam, multo itineris labore suscepto, de civitatibus nostris exire, et leporibus atque ranis formidolosiorem agere vitam propter calumnias a Timotheo et aliis ei concordantibus contra nos singulos meditatas; et tanquam ad serenissimum et imperturbatum portum, id est, ad vestræ tranquillitatis vestigia convolare : deferentes consacerdotes nostros in quibusdam latentes locis propter insidias ab iis factas, nec valentes nobiscum longa itinera peragrare : exspectantes per nos vestræ pietatis auxilia, unam eamdemque nobiscum et simul cum Alexandrinis omnibus clericis habentes fidem.

23. « Quia vero sic aperta sunt quæ quotidie a Timotheo præsumuntur, ut neque convictionibus, neque laboribus egeant ad probandum, quando ejus superbia manifesta est, et contra regulas Patrum, et contra sanctiones Ecclesiarum, contraque ipsam Rempublicam, contra omnem cingulum et potestatem (præsumimus autem dicere aperte), etiam contra vestræ pietatis imperium; supplicamus et deprecamur vestram Christianissimam pietatem, ut Orthodoxam et intemeratam fidem, et integre ubique servatam, et indubitabiliter consistentem, nulloque nostrorum circa eam discrepante, sed (sicut diximus) concordantibus nobis cum omnibus totius orbis sacerdotibus, non patiamini tyrannidem rectitudinem fidei sustinere, sed vindicare potius sanctas Patrum regulas in ordinem Ecclesiasticum, civilemque disciplinam, et sanctorum magnorumque Conciliorum diversis temporibus pro Orthodoxæ fidei vigore celebratorum injuriam. Et scribere dignemini sanctissimo Romanæ civitatis episcopo, quatenus hæc ei a vestra tranquillitate nota fiant; necnon et Antiocheno, et Hierosolymitano, et Thessalonicensium urbis episcopo, et Ephesio, aliisque quibus vestræ visum fuerit potestati, nam archiepiscopo hujus regiæ civitatis Anatolio declarata est nostris libellis hujusmodi causa, ut eorum sanctitas certissime cognoscens mala quæ provenerunt contra Orthodoxorum Ecclesias et episcopos per Timotheum, vestræ pietati renuntiet quid in tantis malefactis, sanctorum Patrum regulis sit decretum. Et nunc sanciat quidem vestra potentia, ut qui ita vastavit Ecclesiasticas sanctiones, ab Alexandrinorum Ecclesia sancta recedat, qui præsederat tyrannico modo, et non legitima dispositione tentavit atque perfecit, tantarumque præsumptionum pœnæ subjaceat.

24. « Deinde jubeat (sicut sanctæ Patrum regulæ præcipiunt, et antiqua consuetudo tradit Ægyptiacæ diœcesis) omnem Synodum Orthodoxam et communicatricem totius orbis episcoporum, quempiam sanctæ vitæ eligere dignum sacerdotio virum, et communicatorem venerabilis Concilii et vestræ pariter pietatis; et qui sedi sancti Marci irreprehensibilis esse videatur; quique possit vita Alexandrinum populum in sanctitate atque justitia gubernare, nosque valeat veluti propria membra defendere, et sit ad satisfaciendum idoneus verbo

simul et doctrina secundum Apostolum [1], ut possit erudire resultantes, et ad veritatem cum satisfactione reducere. Si vero (quod non credimus) postquam secuta fuerint hæc quæ poscimus supplicantes, opus fuerit etiam Synodo, non pro causa fidei, quia (sicut prædiximus) nullo modo dubitamus, sed propter Timothei novitates et vanitates et nefandos actus; neque hoc evitamus, neque segnes ad hoc erimus, sed potius confidentes accedimus : quia ipsa nostra justitia defensionem nobis apportat : quando nobis nullum sermonem facientibus pro redargutione vel probatione eorum, ipsa quæ ab illis jam contra sanctas regulas prave commissa sunt, et hactenus perpetrantur pæne vocem suam adversus eos emittunt, nec occultari possunt.

25. « Cumque ipse cum suis instanter usque ad præsens, impudenterque deroget et anathematizet summos archiepiscopos, id est, Romanum Leonem, et Constantinopolitanum Anatolium, et Basilium Antiochenum, cunctumque Chalcedonense Concilium, omnesque totius orbis episcopos, et undique Orthodoxos clericos simul et laicos; hinc itaque vestram tranquillitatem suppliciter exoramus, quatenus dum petitiones nostræ perveniant ad effectum, sancire jubeatis vestræ syllabis pietatis, Timotheum ab appetita vesania prohiberi, ut nec ordinationes aliquas tanquam episcopus faciat episcoporum, seu clericorum, aut quorumlibet aliorum; neque collectas debeat celebrare, aut quodlibet aliud episcopi opus efficere; vel contra nostras civitates aut Ecclesias et adversum eos aliquid tentare vel innovare : quoniam absolute contrarius apparuit et Concilio et Catholicæ simul Ecclesiæ.

26. « Sed ut neque res Alexandrinæ Ecclesiæ, ut visum ei fuerat, dispergat; ne (sicut male putat) per pecunias suæ utilitati prospiciat; sed ut consilio senioris cleri Alexandrinæ civitatis, præter eos scilicet qui ab ipso nunc sine judicio et contra regulas ordinati sunt, constituat : qui etiam dudum judicium diligentiæ et favoris sanctæ Ecclesiæ temporibus Patrum præcedentium præbuerunt, quatenus et providere rebus Ecclesiæ, et custodire ejus redditus possit Domino. Hæc forma a vestra pietate proferatur. Clericos vero universos honore dignos et in reverentia senescentes, qui ab eo sunt (sicuti jam diximus) expulsi, sanciri præcipite, sine calumnia ad suas Ecclesias, in pace celebrantes pro vestra pietate solemnes orationes, cum quiete servari, urbemque pariter, et in ea sanctas Ecclesias constitutas, ad Christi gloriam et salutem et perpetuitatem vestræ Christianissimæ pietatis : litteras dirigentes pro his quæ poscimus ad magnificentissimum Dionysium ducem, necnon ad singularum provinciarum judices; quatenus ea quæ a vestra mansuetudine sunt sancita et serventur et effectui contradantur ». Hactenus episcopi Ægyptii et clerici Alexandrini ad Leonem imperatorem.

27. Scripserunt iidem tunc etiam (ut dictum est) litteras ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum, quibus eadem quæ sunt in litteris ad Leonem imperatorem recensent, adduntque de virginum sacrarum et monachorum monasteriis ab eodem Timotheo profanatis; itemque de sede Proterii a Timotheo igne succensa : rogantes eumdem, ut ea quæ scripserant, Romano Pontifici significanda curaret : quod quidem quam diligentissime Anatolius præstitit, ut ex litteris ipsius sancti Leonis apparet, de quibus proxime dicturi sumus.

28. Vidisti, lector, et exhorruisti ferale spectaculum, crudele facinus, immane scelus, horrendum flagitium, et sacrilegium portentosum, sive ad personam, sive ad locum, tempusve respicias in nece Proterii perpetrata? Unde consideres, qualia esse soleant opera a fide Catholica deviantium impiorum. Sed licet irrumpat audacia, furatque temeritas, atque debacchetur soluta licentia, grassetur insuper infrænis, perfricta fronte, procacia; occidat, trahat, discerpat, comburat, et tenues cineres spargat in ventum, atque ne ejus nomen memoretur amplius, abradat e Diptychis : longe tamen securior quibusvis æreis tabulis Proterii nomen liber vitæ habet descriptum in cælis, et in terris non una tantum, sed omnes totius orbis Ecclesiæ indelebilibus notis perpetuæ memoriæ commendatum solemniter acceperunt annis singulis magno præconio repetendum : quem sciunt sacerdotali corona decorum, martyrii splendentem purpura, partem in cælis cum sanctis Apostolis accepisse.

29. Intuitus es pariter, nescire in delinquendo terminum semel transgressam vallum fidei Catholicæ hæresim : haud enim cruenta bestia exsatiari valuit nece Proterii, sed debacchatur in clerum Alexandrinum ; sed et pervadit civitates omnes Ægypti, furit in Orthodoxos episcopos, omnes explorat vicos, penetralia solitudinis penetrat, irruit in monasteria, exagitans Catholicos omnes : nec his contenta limitibus, longius amens sagittas emittit, intorquet furens anathematis jacula in Romanum Pontificem, quem pertimescit vindicem necis sanctissimi viri, judicem læsæ fidei, et ultorem omnium scelerum patratorum ; ex quo intelligere valeas, unde emergat cornuta bestia, quæ cornibus petat supremum Ecclesiæ thronum ; nimirum e portis inferi, inferorum satellitio constipata : quibus nostri temporis infelicissimi hæretici satellites accesserunt, contendentes totis viribus, ne a suis majoribus crudelitate atque perfidia superentur. Sed stat sui firmitate Christi promissio solidata, atque supra firmam petram erecta, cum Petro dixit : « Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam ». At reliqua prosequamur.

30. *Hæretici imperatori per litteras fidei professionem offerunt, quos ipse Anatolio examinandas tradit.* — Non defuerunt hæretici partibus suis : miserunt et ipsi ad Leonem imperatorem legatos, litterasque dedere, in quibus de nece ex vi publica illata sancto Proterio nec verbum quidem, solum

[1] Tit. 1.

in eo insistentes, sedente Timotheo, pacem esse redditam Alexandriæ, omniaque statu tranquillissimo collocata. Sed et quod litteris imperatoris omnes metropolitani (ut diximus) exigerentur professionem fidei, quam profiterentur, scribere; iidem quæ tum ipsi, tum Timotheus crederent, magna procacia iisdem litteris adjunxerunt, quæ sic se habent[1]:

31. « Piissimo et Christianissimo imperatori Orthodoxo Leoni, victori, triumphatori, semper Augusto, episcopi et clerici Ægyptiacæ diœcesis ab episcopo Timotheo Æluro destinati.

« Scriptum est : Omni[2] petenti rationem esse reddendam de spe quæ in nobis est : atque multo magis piissimo atque Christianissimo principi. Nos itaque sanctissimi et Deo amantissimi patris nostri Timothei litteras tranquillitati vestræ detulimus gratiarum actione plenissimas : et quod Alexandrinorum magna civitas, auspice Deo, sub vestræ pietatis imperio pacem habeat, cum quiete multa tam ipsa civitas quam sanctissimæ Ecclesiæ et venerabilia monasteria gubernantur. Quia vero necesse visum fuit etiam spem nostram et fidem breviter vestræ mansuetudini declarare : suggerimus, nos trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, qui in Nicæa civitate collecti sunt, et per sanctum spiritum sunt locuti, Symbolum atque fidem tenere et custodire, et neque augmentum aliquod neque imminutionem recipere ». Considera hic, lector, peculiare esse hæreticorum, quo decipiant simplices atque rudes, speciem saltem aliquam induere Catholicæ formæ; atque ipso primo cum eis congressu, illa prima verba habere in ore, se credere quod crediderunt Apostoli; Symbolumque ipsum Apostolicum reddunt, sive (ut isti) Nicænum, sed plane suo ipsorum illud sensu interpretatum, et diverso prorsus ab eo, quem Ecclesia Catholica ob emergentes hæreses declarans apposuit : fitque ut qui additionem respuunt, ipsi impia addant; et qui interpretationem Ecclesiæ renuunt, ipsi pro animi sententia ad prava sensa illud distorqueant. Sed pergunt illi : « Ea namque quæ a sancto Spiritu dicta atque conscripta sunt, fas non est aliquo modo retractari, nec augmentum aliquod nec imminutionem eis inferre, sicut scriptum est[3] : Noli transponere terminos æternos, quos posuerunt patres tui : quando neque interpretatione eget prædictorum sanctorum Patrum fidei Symbolum, cum per se interpretatum sit, et clare prædicet mysteria pietatis.

32. « Hanc ergo fidem firme et inconcusse atque immobiliter retinemus : hæc ad satisfactionem perfectam mansuetudini tuæ suggerimus, et ita credimus tam nos, quam Deo amantissimus archiepiscopus noster Timotheus. Hoc autem manifestum tuæ facimus pietati de prædicto archiepiscopo nostro Timotheo, quia confidens de tua pietate, eidem Symbolo trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, in quo baptizati estis, bonamque confessionem confessi, credere, et in eo persistere, et spem salutis habere : et communicat tuæ pietati, et confitetur Orthodoxum ita sapientem atque credentem, ut etiam collectas et sine sanguine sacrificia celebret pro vestra potentia. Quia vero satisfecimus præcepto vestræ tranquillitatis, suppliciter exoramus, ut annuatis precibus nostris, et Deo amantissimo et sanctissimo archiepiscopo nostro rescribatis, et nos ad ejus sanctitatem protinus dirigatis. Speramus enim, quoniam Deus, qui tuæ serenitati pium hoc donavit imperium, pacemque in Alexandrina civitate dispensare dignatus est, vestrum corroborabit amplius imperium, majoremque pacem donabit cuncto terrarum orbi, et sanctis Ecclesiis.

33. « Quia vero vestra pietas imperavit, ut quemadmodum de Synodis sapiamus, nostram sententiam faciamus manifestam : quoniam communicat Ecclesia Synodis in Epheso celebratis; Synodum vero centum quinquaginta nescimus : novimus autem quia beati Patres nostri et archiepiscopi post Concilium et in Constantinopolitana Ecclesia congregati sunt : Synodum autem Chalcedonensem Ecclesia maximæ civitatis Alexandrinæ non suscipit ». Hæc pro Timotheo ad imperatorem. Sed dolo hæreticorum factum, ut istiusmodi suis litteris subscriptionem non apposuerint, ut fecerant Orthodoxi : sugillat enim id S. Leo[1] Romanus Pontifex, ut suo loco dicemus. Considerastine eorumdem hæreticorum perfidiam, profiteri eos Ephesina Concilia non unum sub Cyrillo duntaxat, sed aliud sub Dioscoro nefandissimum, quod vel nominare saltem erubescere debuissent? Missas autem has fuisse litteras postquam de edenda a singulis fidei suæ professione Leo Augustus Sacram dedisset, ipsæ sui narratione demonstrant : quamobrem errare videtur Liberatus[2] diaconus, dum habet post horum legationem ea de re fuisse ab imperatore scriptas Epistolas.

34. His omnibus acceptis litteris atque libellis, Leo imperator Anatolio episcopo Constantinopolitano legenda ea misit, ad quem et hæc scripsit[3] :

« Imperator Cæsar piissimus victor et triumphator Maximus semper Augustus, Anatalio regiæ civitatis episcopo. Fuit meæ pietati in optatis, ut tum omnes sanctissimæ Orthodoxæque Ecclesiæ, tum præterea civitates Reipublicæ Romanæ subjectæ summa tranquillitate fruerentur; nihilque accideret, quod quietum earum statum perturbaret. Quæ autem turbæ nuper Alexandriæ contigerunt, tuæ sanctitati minime jam obscurum arbitramur. Verum quo accuratius omnia intelligas, et quæ causæ tanti tumultus, tantæque perturbationis extiterint, vera cognoscens; exemplaria supplicum libellorum, quos sanctissimi episcopi et clerici a prædicta urbe et diœcesi Ægyptiaca Constantinopolim urbem imperii primariam adventantes con-

[1] Inter. Ep. Vir. illustr. pro Conc. Chalc. — [2] 1. Petr. II. — [3] Prov. XXII.

[1] Leo, Ep. LXXV. — [2] Liberat. diac. Breviar. c. 15. — [3] Extat inter Epist. vir. illustr. pro Conc. Chalc. tom. III. Conc.

tra Timotheum ad meam pietatem attulerunt, quin etiam exemplaria supplicum libellorum, quos quidam etiam Alexandria a Timotheo ad nostra castra venientes, nostræ clementiæ tradiderunt, ad tuam pietatem misimus : ad eum plane finem, uti quod factum sit a Timotheo, quem et populus Alexandrinus, et curiales viri, ac cives, et naucleri sibi proposuerunt episcopum, deque aliis rebus in ipso supplicum libellorum corpore comprehensis, et præterea de Chalcedonensi Concilio, cui minime assentiuntur, sicut libelli supplices infra positi declarant, tua sanctitas prospicere et intelligere possit.

35. « Proinde tua pietas agat, ut omnes Orthodoxi et sanctissimi episcopi, qui in hac urbe primaria in præsentia commorantur, quin etiam omnes sanctissimi clerici confestim apud te conveniant : ut omnibus rebus (quippe Alexandria, quæ uti in statu tranquillo et pacato locetur maximæ curæ est, jam vehementer turbata est) diligenter tractatis, disquisitisque; quid de eo, de quo supra diximus Timotheo; quid etiam de Concilio Chalcedonensi, omni humano timore, gratia, et odio penitus deposito, soloque Dei omnipotentis timore ante oculos statuto (nostis enim vos de hac re sanctæ ejus et sinceræ divinitati rationem reddituros) quid, inquam, vobis videatur, plane significetis : quo nos de omnibus per vestras litteras certiores facti, edictum quod apposite illis conveniat, promulgare possimus ». Hactenus ad Anatolium imperator : in quibus diligenter praxim observa in causis Ecclesiasticis pertractandis, cum etiam si manifesta et nefanda essent crimina, minime se solerent ingerere imperatores, nisi consultis prius episcopis. Quid autem ad ista rescripserit Anatolius, accipe[1] :

36. *Anatolius respondens Timothei facta improbat, de quo et consulit papam cæterosque orbis episcopos.* — « Piissimo et Christianissimo imperatori Augusto victori et triumphatori Leoni, Anatolius Constantinopolitanus episcopus.

« Orationi siquidem nostræ opus est, Christianissime et fidelissime imperator, ut non circa meditationem a diabolo provenientium rerum contra communem Ecclesiarum pacem occupemur. Quia vero (sicut apparet) adversarius non sinit præsentem sine fluctuatione navigare nos vitam : necesse est supernæ gratiæ gubernaculo uti oportere nos omnes, qui Deo auctore sumus in sacerdotio constituti, illius certaminibus obviantes. Unde etiam nunc in his quæ sunt præsumpta in Alexandrinorum Ecclesia non quievi : sed sequens vestræ tranquillitati intentionem, volens et sanctorum Patrum regulas non sperni, et civilia jura servari, quod me facere congruebat, scilicet sedem gubernantem hujus regiæ civitatis, egi : et hæc vestræ pietati manifesta fient, per ea quæ scripsi tam Romano sanctissimo et venerando Leoni Pontifici, quam omnibus cujuscumque diœcesis metropolitanis episcopis : apud quos ingemui petulantiam contra sanctorum Patrum regulas per pietatem, et facta scelesta Timothei, sicut accusationes adversus eum vestræ pietati et nobis scriptæ testantur : qui conculcavit Ecclesiasticas sanctiones, et leges civiles; quique secundum quod scriptum est, malam potius partem libenter elegit, et quæ illis, quæ in rebus decentibus deficiunt, commodatur. Ait enim[1] : Impius dum ceciderit in profundum malorum, spernit.

37. « Significavi nihilominus eis et de sancto beatoque nostro Concilio Chalcedonensi quæ digna sunt. Ergo quoniam aliis hæc convenienter exposui, prolixior non extiti, ut cum fiducia clarius de rebus præsentibus meam possim publicare sententiam. Notum igitur facio vestræ tranquillitati, quod piissimis vestris syllabis a nobis fieri præcepistis : quia constituo Timotheum quidem (quantum ad integritatem sanctorum canonum, adversum quos semper ea quæ gessit et gerit, hactenus irritavit) in ordinatione sacerdotii nullatenus esse dignum. Quomodo enim sacerdos erit, qui ita a proprio pontifice et ab omnibus totius orbis sacerdotibus sponte semetipsum abrupit, et hæreticum per omnia demonstravit, dudum se a sancto et famosissimo Chalcedonensi Concilio separando, et reverendissimos episcopos Ægyptiacæ diœcesis, et clericos, necnon et Orthodoxorum multitudinem et monachorum Catholicæ fidei et ipsi universali Concilio communicantium, veluti hæreticos, ab Ecclesiis propriis expellendo : insuper et aliarum multarum malarumque rerum auctor existens, sicut accusationes adversus eum oblatæ proclamant? » Sed hic adverte, lector, hanc non esse Anatolii judicialem definitivamque sententiam damnantis Timotheum Alexandrinum intrusum episcopum (haud enim id partium ejus erat, sed majoris sedis episcopi) verum potius ejusdem fuisse suffragium in Timothei damnationem collatum per litteras, ut quæ de eo inferius dicenda sunt, facile declarabunt. Sed pergit ad petitionem imperatoris respondere quid de Chalcedonensi Synodo sentiat, atque ait :

38. « De Chalcedonensi vero sancto et universali Concilio hoc aperte pronuntio, quia tentare omnino retractare aliquid eorum quæ a Deo definita sunt, hominum est insidiantium solummodo Catholicæ Ecclesiarum Christi concordiæ, congaudentium turbis ac tumultui; quando Apostolica quidem et paterna dogmata olim nobis tradita, in eo roborata sunt et confirmata : nullum enim dogma rectitudini Ecclesiasticæ contrarium illic peregrine aut noviter est probatum. Illa siquidem Deo amabilis et veneranda Synodus ex imperiali tunc sanctione celebrata, ad peremptionem scandalorum, quæ tunc contra fidem intemeratam videbantur exorta, non aliam innovavit fidem, non peremit antiquitus existentem, non adjecit aliquid confessioni olim contradictæ, non imminuit ea quæ semper custoditur et salvat; sed trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolum incontaminabile et

[1] Extat inter Epist. vir. illust. pro Conc. Chalced.

[1] Prov. XVIII.

inviolabile a domesticis fidei custodiri, et eis qui imbuuntur ab impietate cum errore tradi præcepit: necnon Synodos sanctas et Orthodoxas post illam maximam ei consonas existentes, et pro illius confirmatione diversis temporibus celebratas recte probavit; et solummodo (sicut diximus) semen zizaniorum tum exortum exterminavit; ne ulla ex hoc malitiæ radix per eos qui inerudite contendunt, denuo pullularet, et puram intemeratamque nostram fidem in aliquo noceret, quatenus ab hoc aliqui simplicium fœdarentur.

39. « Nunc igitur, famosissime et fidelissime noster princeps, insertæ tibi justitiæ congruit sancire, ne quorumdam mala voluntas, seu hæretica pravitas cuncto orbi terrarum, et omnibus Christi sacerdotibus unitis secundum Deum, et pacem habentibus, vexationis communis et contritionis fiat occasio; et sacris canonibus suum robur contra Timotheum spernentem eos per nos demonstrantibus decernere, uti quæ necessaria sunt, ut per vestræ pietatis imperium, sicut in illis quoque contra talium rerum præsumpta provenire sancitum est, hæc secundum legum severitatem effectui contradantur, ad vindictam contemptarum Ecclesiæ sanctionum, et innoxii sanguinis, hoc est, sanctæ memoriæ Proterii Orthodoxi Alexandrinæ civitatis episcopi, sicut visum fuerit vestræ tranquillitati, Christianissime ac fidelissime imperator Auguste, immaculata et intemerabili dextera ». Hactenus Epistola Anatolii ad Leonem Augustum.

40. Porro idem Anatolius (ut rogatus fuerat ab Orthodoxis Alexandrinis, velut ipse in nuper recitata Epistola ad imperatorem habet) de his omnibus quæ Alexandriæ accidissent adeo execranda certiorem in primis reddidit sanctum Leonem Romanum Pontificem, ac demum publicis circularibus litteris totius Christiani orbis Ecclesias. Quibuscumque autem scriptum est a Leone piissimo principe, simul cum ejus litteris sunt annexæ duæ petitiones episcoporum Ægypti, et eorum qui ex persona Timothei Æluri preces obtulerunt, necnon ejusdem Anatolii dictæ litteræ circulares ad metropolitanos totius Orientis episcopos, ut patet ex redditis ab iisdem litteris ad Leonem imperatorem. Cæterum quod ad Anatolium spectat, constat quidem ad eam functionem ab ipso diaconum Asclepiadem esse missum, ut tradit Liberatus [1]. Porro ipse Romanus Pontifex, acceptis ab Anatolio litteris, ad Leonem Augustum ista mox scripsit [2]:

41. *Quid S. Leo ad imperatorem et ad Anatolium rescripserit.*— « Officiis, quæ ad gratulationem imperii pertinent, persolutis; etiam hanc paginam necessariæ supplicationis adjeci, qua Catholicæ fidei divinitus præparatum favoris vestri posco præsidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata, fratris et coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti atque violari, nisi universali fidei vestra devotione prospiciatur; et memoratæ Ecclesiæ, quæ antea Catholicis fuit clara doctoribus, reddatur Christiana libertas, ut cessantibus hæreticorum impugnationibus. Evangelica doctrina, quæ illic ante Dioscorum viguit, unita cum totius Ecclesiæ pace reparetur. Quod opus virtutibus vestris gloriæque conveniens celerem et Deo placitum habebit effectum, si apud sanctam Chalcedonensem Synodum de Domini nostri (Christi) Incarnatione firmata, nulla permiseritis retractatione pulsari.

42. « Quia in illo Concilio per Spiritum sanctum congregato tam plene ac perfectis definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regulæ, quæ ex divina inspiratione prolata est, aut addi possit, aut minui. Hoc autem etiam apud clementiæ vestræ scientiam non ambigimus esse perspicuum, si quidem (ut multorum ante relatione comperimus) molitiones hæreticorum, quæ contra prædictæ Synodi auctoritatem, conabantur insurgere, nihil ex hoc permiseritis audere. Unde quod negandum illis sponte vidistis, gloriosum vobis est universali Ecclesiæ, me supplicante, concedere; et incommutabiliter perpetueque præstare, ut quæ secundum Evangelium Christi et prædicationis Evangelicæ veritatem ab omnibus retro sæculis una fide, unaque intelligentia roborata sunt, nulla ulterius possint actione convelli. Prout ergo misericordia Dei, consilio Spiritus sui, mentem vestræ pietatis instruxerit: sanctæ primitus Alexandrinæ Ecclesiæ pacis reparationi consulite; et per Catholicos sacerdotes talem provideri jubete Pontificem, in quo et in actuum probitate, et in fidei perfectione nihil possit reprehensibile reperiri: ut omnibus rite compositis, eadem ubique servetur prædicatio veritatis. Data sexto idus Junii, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus ». Hactenus Leonis papæ ad Leonem imperatorem Epistola.

43. Scripsit etiam ad ipsum, a quo ea de re acceperat litteras, Anatolium Constantinopolitanum episcopum: quibus cum ejus laudet studium, et Ægyptiis Orthodoxis legatis exhibitam charitatem; objurgat tamen, quod non ageret censura canonum in aliquos ex suæ ipsius Ecclesiæ clericis, qui cum adversariis habere consuetudinem dicerentur. Sed audi ipsum: « Illud, inquit [1], sane plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuæ clericos quidam esse dicuntur, qui adversariorum conniveant pravitati, et vasa iræ vasis misericordiæ misceantur. Quibus investigandis et severitate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere; ita ut hi quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscissio. Oportet enim nos Evangelici [2] meminisse mandati, quod ab ipsa veritate percipitur; ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit manus, a compage corporis auferatur: quia melius sit in Ecclesia carere membris quam cum ipsis in æterna ire supplicia. Nam superfluo extra Ecclesiam positis resistimus, si ab iis qui

[1] Liberat. in Breviar. c. 15. — [2] Leo, Ep. LXXIII.

[1] Leo, Ep. LXXVI. — [2] Matth. XVI. Marc. XIX.

intus sunt, in eis quos decipiunt, vulneramur. Abjicienda prorsus pestifera hæc a sacerdotali vigore patientia est, quæ sibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit, etc. » Hæc et alia ad Anatolium S. Leo : plane significans, etsi quibuslibet peccantibus præsto esse debeant sacerdotes, spiritu lenitatis atque clementiæ fracta membra componentes, et patientia solidantes; adversus tamen hæreticos atque fautores eorum absque mora severiori debere insurgere disciplina, et quam celerrime acriori medicamento, atque etiam sectione, si opus sit, uti, adversus eos nimirum, quos ignorantia non excusat, sed perfidia obstinata condemnat.

44. Sed et de iisdem hæc ad imperatorem [1] : « Sacerdotalem namque et Apostolicum tuæ pietatis animum etiam hoc malum ad justitiam ultionis debet accendere, quod Constantinopolitanæ Ecclesiæ puritatem pestilentes obscurent, in qua inveniuntur clerici quidam hæreticorum sensui consonantes, et intra ipsa Catholicorum viscera assertionibus suis hæreticorum partem adjuvantes. In quibus deturbandis si frater meus Anatolius, cum nimis benigne parcit, segnior invenitur ; dignamini pro fide vestra etiam istam Ecclesiæ præstare medicinam, ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur, ne ulterius sanctus Dei populus perversorum hominum contagio polluatur ». Hæc de his S. Leo, suggillans plane clericos illos, qui licet fidem profiterentur Catholicam (aliter autem nec licuisset illis in Ecclesia Catholica ministrare), hæreticorum tamen partibus faverent, foverentque ipsorum causam : quos sane vel ex hoc ipso esse ejiciendos, S. Leo præcepit. Sed ad hæc quid Leo Augustus?

45. *Hæreticis Concilium generale audacter petentibus Leo papa refragatur, in eosque sapienter decernit.* — S. Leonis papæ litteris admonitus ardentiori animo hæreticis restitit, publiceque professus est, se Chalcedonensis Synodi esse custodem. Testatur id ipse S. Leo [2] se accepisse ex Anatolii litteris. Tamen quod cuperet imperator omnes simul in unam concordiam fideles uniri : missos a Timotheo legatos haud (ut par erat) sprevit atque rejecit, nec in ipsum Timotheum ultus est, sed petentibus illis causam agi debere in universali Concilio ; factum perperam, ut moræ importunæ nectenterentur, dum de congregando iterum Concilio œcumenico tractaretur. Sic igitur Leo Augustus bono pacis illectus, sed deceptus, de celebrando œcumenico Concilio assensum præbuit; optavitque ad terminandas omnes quæ ubique essent in Ecclesia lites, præsentiam requiri debere Romani Pontificis; ad quem, ut præsto esset rogans litteras dedit, misitque pariter utriusque partis oblatos precum libellos ab Alexandrinis acceptos. His imperatoris S. Leoni redditis litteris, conatus est Pontifex vehementer hujuscemodi conatibus hæreticorum obniti atque penitus refragari : primum vero quod ad suum Constantinopolim adventum et ad celebrationem Concilii pertinet, hæc ad eum rescripsit [1] :

46. « Litteras clementiæ tuæ, plenas virtute fidei et lumine veritatis, veneranter accepi : quibus cuperem, etiam in eo quod præsentiam meam pietas vestra necessariam existimat, obedire, ut majorem fructum conspectu vestri splendoris assequerer : sed magis id vobis arbitror placiturum, quod eligendum ratio demonstravit ». Nempe non opus esse novum rursus Concilium œcumenicum cogere, et statuta semel iterum tractanda proponere. Hinc subdit : « Nam cum sancto et spiritali studio universam pacem Ecclesiæ muniatis ; nihilque sit convenientius fidei defendendæ, quam his, quæ per omnia, instruente Spiritu sancto, irreprehensibiliter definita sunt, inhærere; ipsi videbimur bene statuta convellere, et auctoritates, quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium hæreticæ petitionis infringere : atque ita nullum colligendis Ecclesiis modum ponere, sed data licentia rebellandi, dilatare magis, quam sopire certamina ». Hæc S. Leo.

47. Porro quod ejusmodi Concilium expetiissent ii qui erant ex parte Timothei agentes Constantinopoli, ut hoc prætextu fovere justitiam viderentur, qui totius Ecclesiæ judicium implorarent ; ista idem S. Leo Pontifex eadem Epistola ad imperatorem addit : « Apud Christianissimum igitur principem, et inter Christi prædicatores digno honore numerandum, utor Catholicæ fidei libertate ; et ad consortium te Apostolorum ac Prophetarum securus exhortor ; ut constanter despicias ac repellas eos qui se Christiano nomine privavere, nec patiaris parricidas sacrilega simulatione de fide agere, quos constat fidem velle evacuare. Cum enim clementiam tuam Dominus tanta sacramenti sui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam ; ut ausus nefarios comprimendo, et quæ bene sunt statuta defendas, et veram pacem his quæ sunt turbata restituas, depellendo scilicet pervasores juris alieni, et antiquæ fidei sedem Alexandrinæ Ecclesiæ reformando : ut correctionibus tuis Dei iracundia mitigata, regiæ civitati non retribuat quæ antea admissa sunt, sed remittat.

48. « Constitue ante oculos cordis tui, venerabilis imperator, omnes qui per totum orbem sunt Domini sacerdotes pro ea tibi fide, in qua totius mundi est redemptio, supplicare : in qua re specialiter ambiunt qui Apostolicæ fidei sectatores Alexandrinæ Ecclesiæ præsident, agentes apud pietatem vestram, ne hæreticos homines et merito pro sua perversitate damnatos uti sua persuasione patiamini : cum sive impietatem errorum adspicias, sive opus perpetrati furoris attendas ; non solum ad sacerdotii honorem admitti nequeant, sed ab ipso Christiano nomine mereantur abscindi. Nam (quod

[1] Leo, Ep. LXXV. — [2] Leo, Ep. LXXIV.

[1] Leo, Ep. LXXV.

exorata pietatis vestræ venia dixerim) quædam contagio splendorem vestræ serenitatis offuscat, cum sacrilegi parricidæ id audeant petere, quod nec innocentes liceat obtinere ». Hæc de his Leo. Intelligis hinc, lector, nonnisi consentiente Romano Pontifice, esse juris imperatoris œcumenica congregare Concilia : qui si resistat, nihil penitus posse confici, ut modo vidimus accidisse.

49. Vides et captiosos hæreticos sub pulchræ pacis nomine detinuisse diutius imperatorem, ne in sævum parricidam et grassatorem, invasoremque Ecclesiæ Alexandrinæ Timotheum (ut par erat) lege ageret; delusisseque hactenus eidem sub specie Nicænæ fidei confessionis, ostentantes se esse Catholicos. Sed et hanc omnem eadem Epistola sanctus Pontifex ipsorum aperuit imposturam ; nimirum cum docet, non satis esse ad perfectam confessionem his temporibus Nicænum tantummodo Symbolum profiteri, in quo non de humanitate Christi, sed de divinitate potissimum actum esset ; in Concilio vero Chalcedonensi tractatum sit de vera et perfecta Christi humanitate : atque proinde sicut verum hominem et verum Deum Christum unum confiteri fideles debent, ita pariter adstringi omnes utramque Synodum profiteri. Hinc illa accedit justa contestatio ejusdem Pontificis iisdem in litteris ad Leonem præmissa [1].

50. « Cum ergo, inquit, universalis Ecclesia per illius principalis petræ ædificationem facta sit petra, et primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini dicentis audierit [2] : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam ; quis est nisi Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem veritatem ? qui sua in malitia inconvertibilis, perseverans, per vasa iræ et suæ apta fallaciæ, falso diligentiæ nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare. Atque contemnanda et evitanda merito, quæ sibi incontinens furor et impietas cæca præscripsit, ut dum diabolico instinctu in sanctam Alexandrinam sævit Ecclesiam, quales essent qui Chalcedonensem Synodum retractari cupiunt, disceretur : in qua nullo modo accidere potuit, ut a nobis contra sanctam Nicænam Synodum sentiretur; quod hæretici mentiuntur, qui se fidem Nicæni Concilii tenere confingunt : in quo sancti et venerabiles Patres nostri contra Arium congregati, non carnem Domini, sed divinitatem Filii homousion Patri esse firmavere. In Chalcedonensi autem Concilio adversus Eutychianam impietatem definitum est, de substantia Virginis matris Dominum Jesum Christum sumpsisse nostri corporis veritatem ». Istis vero revelatis a sancto Leone technis hæreticorum, ac pariter confutatis, idem ipse arbiter sedens, de utriusque partis libellis oblatis judicans, quid demum imperator agere debeat, admonet. Sed audi ipsum ad eumdem imperatorem ad finem prope Epistolæ ista scribentem :

51. « Oblatæ sunt gloriosissimæ pietati vestræ preces, quarum exempla vestris litteris subdidistis. Sed in his quæ Catholicorum sunt, deplorantium subscriptio continetur : et quia causa probabilis est, fiducialiter nomina singulorum, vel dignitas sui honoris aperitur. In illis autem, quas Orthodoxo principi hæretica porrigere non formidavit obreptio, sub incerto confusæ universitatis vocabulo ideo certum nomen retrahitur, ne non solum paucitas personarum, sed etiam meritum detegatur : latere enim sibi utile æstimant eorum quantitatem, quorum est qualitas judicata : nec incongrue, cujus loci homines sunt, profiteri metuunt, qui meruere damnari. In una ergo Catholicorum supplicatio continetur; in alia hæreticorum commenta panduntur : hic sacerdotum Domini et totius Christiani populi ac monasteriorum defletur inversio : ibi immanium scelerum continuatio demonstratur; ut quod non licuit audiri, liceat dilatari. Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum ?

52. « Manifestum quippe est, per crudelissimam immanissimamque sævitiam, omne illic cælestium sacramentorum lumen exstinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, et parricidialibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris cælique dispersum, audent sibi jus pervasæ dignitatis expetere, et Apostolicæ doctrinæ inviolabilem fidem ad Concilia provocare. Magnum ergo vobis est, ut diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiæ triumphetis : quia si laudabile vobis est, adversus gentes arma convertere, quanta erit gloria, ab insanissimo tyranno Alexandrinorum Ecclesiam, in cujus contritione omnium Christianorum est injuria, liberare? » Hæc sanctus Leo ad Leonem Augustum prope finem anni hujus, nempe kalendis Decembris. Ad hæc usque tempora potuerunt fallaciis suis implicatum tenere hæretici imperatorem de indicendo Concilio, qui tandem his sancti Leonis litteris a proposito destitit.

53. Aderat in palatio Basiliscus, qui postea invasit imperium. Hic licet specie tenus se Catholicum profiteretur, hostis tamen erat Chalcedonensis Concilii, favebatque hæreticis clanculo : cujus putamus persuasione ita retardatum fuisse Leonem imperatorem, et persuasum de novo celebrando Concilio. Sed Leonis papæ prævaluit auctoritas, cujus impulsu tandem anno sequenti (ut suo loco dicemus) Timotheum abjiciendum, et alium in ejus locum subrogandum præcepit. Addit ad hæc Evagrius [1] : « Primum igitur Leo episcopus antiquæ

[1] Leo, Ep. LXXV. — [2] Matth. XVI.

[1] Evag. l. II. c. 10.

Romæ pro defensione Concilii Chalcedonensis scripsit, creationemque Timothei, utpote contra Ecclesiæ leges factam, improbavit. Quam Leonis Epistolam imperator per silentiarium ejus mandata exequentem Timotheo Alexandrino antistiti mittit : cui respondit Timotheus, et cum Concilium Chalcedonense, tum Leonis Epistolam coarguit. Istarum Epistolarum exemplaria extant in litteris Leonis imperatoris generatim ad omnes scriptis ». Hæc Evagrius.

54. *Probant metropolitani Concilium Chalcedonense.* — Reliquum autem est, ut quæ Orientales diversarum provinciarum episcopi ad Leonem imperatorem rescripserint videamus, cum metropolitani singuli, quid de fide Catholica sentirent, et de fidei decreto Concilii Chalcedonensis, litteris ipsius fuissent interrogati. Rem ipsam Liberatus diaconus his paucis absolvit [1] : « Rescribunt, inquit, Chalcedonensem Synodum usque ad sanguinem vindicandam, eo quod non alteram fidem teneret, quam Synodus Nicæna constituit; Timotheum vero non solum inter episcopos non haberi, sed etiam Christiana appellatione privari. Et hæ Epistolæ, vel relationes episcoporum omnium in uno codicis corpore positæ vocantur Encyclicæ ». Hæc Liberatus.

55. Extant triginta septem provinciarum metropolitanorum cum subscriptione suorum episcoporum Epistolæ ea de re simul redditæ ad Leonem imperatorem : quæ omnes eodem sunt argumento scriptæ, in unam sententiam conspirantes in confirmando fidei decreto edito in Concilio Chalcedonensi, atque damnatione Timothei pseudoepiscopi Alexandrini : de quibus hæc Evagrius [2] : « Porro alii itidem episcopi Chalcedonensis Concilii firmiter adhæsere decretis et creationem Timothei consentientibus suffragiis damnavere. At solus Amphilochius episcopus Sydæ Epistolam scripsit ad imperatorem, in qua uti contra Timothei creationem graviter vociferatur, sic Concilium Chalcedonense improbat : quæ res sunt etiam a Zacharia rhetore litteris mandatæ, ipsaque Epistola Amphilochii in ejus libro posita ». Ista Evagrius. Porro reperitur quoque post hæc scripsisse idem Leo imperator ad sanctissimos monachos Simeonem Stylitam et alios magni nominis anachoretas, sed anno sequenti potius, quam præsenti : agemus de his itaque suo loco.

56. *De Majoriano imperatore, obitu Juvenalis episcopi Hierosolymæ et Saba monacho.* — Hoc item anno Ravennæ creatus est imperator Occidentalis imperii Valerius Majorianus, nepos illius Majoriani, de cujus genere ista Sidonius [3] :

Fertur Pannoniæ qua Martia pollet Achintus
Illyricum rexisse solum cum tractibus Istri
Hujus avus. Nam Theodosius quo tempore Syrmii
Augustum sumpsit nomen, per utramque magistrum
Militiam, ad partes regni venturus Eoas,
Majorianum habuit.

Et paulo post :

Hunc socerum pater hujus habet vir clarus, et uno
Culmine militiæ semper contentus, ut unum
Casibus in dubiis junctus sequeretur amicum, etc.

Fuerat enim ob victos Francos, et superatos Alemannos jam magister militiæ creatus, quæ omnia pluribus Sidonius cecinit : additque summa concordia creatum fuisse imperatorem, annuentibus simul senatu atque militibus et Leone imperatore, dum ait :

Simul ordine vobis
Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega simul.

Subdit de victoria, simul ac creatus est imperator, obtenta de Wandalis, quos ad Campanum littus classis Genserici regis invexerat. Tu ipsum consule : hæc nobis satis ad novi imperatoris exordium consignandum.

57. Hoc etiam anno defunctum esse Juvenalem Hierosolymorum episcopum, cum sedisset annos viginti octo, Cyrillus monachus in Vita sancti Sabæ abbatis, res sui temporis posteris tradens, narrat his verbis [1] : Cum Saba in hoc quidem monasterio annos decem transegisset, ætatis vero ageret annum decimum octavum, quo Marcianus et Juvenalis, ambo pii et religiosi, ille ab imperio, hic autem a pontificatu morte desistunt, etc. » Fertur idem Juvenalis ex majorum traditione, de Transitu Virginis libellum scripsisse : tradit hoc Nicephorus [2] : sed quod addit sepulcrum Dei Genitricis ab eodem translatum fuisse Constantinopolim, de inhærentibus ipsi lapidibus intelligendum puto; siquidem (ut suo loco dictum est) non in mobili lapide, sed in montis rupe illud more Judæorum fuerat excavatum. Vacasse autem successore episcopo Hierosolymitanam sedem usque in annum sequentem, Acta [3] Quiriaci anachoretæ nos admonent, in quibus qui nonus numeratur annus Leonis imperatoris, idem Anastasii sedis recensetur octavus : adeo ut qui primus Anastasii, idem Leonis fuerit annus secundus : agemus ergo de ejus creatione anno sequenti.

58. Quo item anno Saba ille sanctorum monachorum vertex, ubique egregia sanctitate conspicuus, in Palæstinam perrexit adolescentulus ad magnum Euthymium, cum ageret annum ætatis suæ decimum octavum, natus nimirum (ut idem Cyrillus tradit) sub Theodosii minoris consulatu decimo septimo. Iste quidem hoc anno ad nobilem structuram jecit egregia fundamenta. Dicturi sumus de eo sæpe inferius pro temporis ratione, et rerum ab eo gestarum occasione. Cum enim plurima turba

[1] Liber. diac. in Breviar. c. 15. tom. II. Concil. — [2] Evag. l. II. . 10. — [3] Sidon. in Paneg. Majoriani.

[1] Apud Sur. tom. VI. die v. Decemb. — [2] Niceph. l. II. c. 23. et l. XV. c. 24. — [3] Apud Sur. die XXIX. Septemb. tom. V.

monachorum, Eutychetis atque Dioscori veneno semel hausto, non a Catholica tantum fide, sed et ab omni monastico instituto penitus deviasset; summa Dei misericordia factum est, ut ejusdem monasticæ professionis homines sublime perfectionis culmen attigerint, iidemque in Palæstina claruerint, nimirum Euthymius, Saba, Joannes cognomento Silentiarius, Cyriacus, Gerasimus, Theodosius, et alii plures : quorum res gestas qui eodem vixit tempore Cyrillus, posteris (ut diximus) commendavit.

Anno periodi Græco-Romanæ 5950. — Olymp. 309. — Urb. cond. 1210. — Jesu Christi 457. — Leonis papæ 18.— Leonis imp. 1. Majoriani 1.

1. *Consules.* — Coss. *Constantinus* et *Rufus*, uterque Orientalis, ut patebit, ex his quæ num. 15 ex Prisco referemus. Præterea in Actione VI Concil. Chalced. pag. 575, inter viros illustres, qui Marcianum Synodum Chalcedonensem ingredientem comitati sunt, numeratur expræfectus *Constantinus* et excomes *Constantinus*. *Constantinus* autem hoc anno consul ter præfecturam gessit, ut mox dicemus, annoque CDXLVI Theodoretus scripsit Epistolam ordine XLII ad Constantium, præfectum sc. prætorii. Græci passim Constantinum et Constantium promiscue usurpant, quamvis *Constantinus* hoc anno consul a Latinis semper Constantinus appelletur. *Rufi* comitis mentio est in Epistola Theodoreti LXXXIX ad Anatolium anno CDXLVIII data. In Epistolis undecim divi Leonis hoc anno scriptis utriusque consulis nomen legitur; *Constantinus* tamen semper præponitur, licet, si *Rufus* consul Occidentalis fuisset, semper postponeretur, ut vice versa in Oriente, quando uterque consul nominabatur, Occidentali ultimus semper locus in Actis publicis assignabatur.

2. *Leo Magnus succedit Marciano.* — A num. 1 ad 7. *Marcianum* sub hujus anni coss. mortuum esse Marcellinus et Cassiodorus in Chronicis, aliique testantur. Theodorus lector lib. 1 scribit : « Marcianus cum didicisset ea, quæ adversus Romam et imperatrices a Vandalis ex Africa profectis, sicut imperatorem decebat commotus, ad bellum se paravit. Contigit autem, ut ad supplicationem procederet in campum die XXVI Januarii. Ejus autem loco imperator eligitur Leo oriundus ex Thracia dignitate tribunus ». Valesius in Notis ait : « Post hæc verba, *die* XXVI *Januarii* notandus est asteriscus quæ sic suppleri possunt : *Sexto autem post die abiit e vita pridie kal. Februarias.* Male apud Theophanem in Chronico scriptum est, *pridie kal. Maias.* Id enim refellit ipse Theophanes, qui paulo post scribit Leonem Marciano mortuo subrogatum fuisse mense Februario ». Ita Valesius. Verum hæc emendatio cum loco mendoso Theophanis innitatur, et auctorem Chronici Alex. sub hujus anni coss. contrarium habeat, minime admittenda. Hæc Chronici Alex. verba : « His coss. obiit diem suum Marcianus Aug. Vixit annos LXV, et creatus est ab exercitu imperator Leo Magnus mense Peritio VII idus Feb. regnavit annos XVI ». Dies itaque natalis imperii Leonis fuit septima mensis Februarii, quo mense etiam eum imperium iniisse docet Theodorus Lector, qui in fine lib. 2 ait : « Leo Augustus imperare cœpit Indictione decima, mense Februario, coronatus ab Anatolio patriarcha ». Imperium susceperat *Marcianus* die XXIV mensis Augusti anni CDL; quare imperavit annos sex et menses circiter sex, quos auctor Chronici Alex. neglexit, quosve numerant qui scribunt eum annos septem imperasse.

3. *Leo imp. condit templum Deiparæ ad Fontem dictum.* — Baronius ad pietatem *Leonis*, antequam imperaret, commendandam, refert ex Nicephoro lib. 15, cap. 25, eum aqua miraculose inventa siti, qua cruciabatur, liberatum esse, et imperatorem nuncupatum, Ecclesiam eodem in loco in honorem Deiparæ construxisse. Lambecius tom. VIII Biblioth. Cæs. pag. 56 et seqq. multa habet de hac miraculosa Inventione, de qua loquitur Nicephorus, et de primaria templi super eum exstructi origine, quæ ad Leonem imp. non vero ad Marcianum imp., ut perperam Goarus in Notis ad Codinum cap. 22 de Officiis Constantinopolitanis, referenda. Extant in Biblioth. Cæsarea ejusdem Nicephori liber Ms. *De origine, structura et miraculis templi Beatissimæ Virginis Deiparæ ad Fontem*, ex quo aliqua refert Lambecius. Extat etiam ibidem ejusdem Nicephori *Acoluthia* sive *Officium Festi dedicationis templi Beatissimæ Virginis Deiparæ* cognomine *Fontis* seu ad *Fontem* uno circiter stadio a terrestribus urbis Constantinopolitanæ dissiti. Eidem *Acoluthiæ*

insertum est Nicephori Synaxarium, sive narratio succincta *de origine, incremento et miraculis istius templi*, quam Lambecius integram recitat; in ea dicitur, Leonem nondum imperatorem templum illud ædificasse, quod postea a Justiniano, Basilio Macedone, Leone Sapiente, aliisque sequentibus imperatoribus, propter plurima ibi edita miracula, diversis temporibus amplificatum, exornatum atque restauratum est. Fons ille nostro tempore adhuc superest, quem Turcæ pariter ac Christiani tanta veneratione dignum experti sunt, ut χρυσοπηγὴ sive *aureus* fons vulgo appellari meruerit, quod testatur Crusius in Annotat. ad lib. 7 Turco-Græciæ, ubi refert patriarcham Constantinopolitanum, eo in templo tanquam præcipuo, concionari tempore Quadragesimæ, quod etiam observat Goarus citatus. De hac Deiparæ ad Fontem Ecclesia plura habet etiam Ducangius lib. 4 Constantinopolis Christianæ cap. 14, n. 13.

4. *S. Proterius episc. Alexand. occiditur.* — A num. 12 ad 28. *S. Proterius* patriarcha Alexandrinus ab Eutychianis occisus est, cum esset *salutaris Paschæ festivitas,* inquiunt Ægyptii episcopi in Epistola ad Leonem Augustum, ut videre est apud Baronium num. 19, qui Epistolam illam recitat. Vel *primo Paschalis celebritatis die*, inquit Theophanes, *magno Sabbato*, inquit Cedrenus, Liberatus tamen cap. 15 die, quo Cœna Domini celebratur; Tununensis vero die, *qua Salvator noster Dominus a Judæis est crucifixus.* Henschenius multa habet de virtutibus S. Proterii patriarchæ Alexandrini et martyris ad diem XXVIII mensis Februarii, quo colitur, miraturque Baronium, qui scribit omnes totius orbis Ecclesias indelebilibus notis nomen *Proterii* perpetuæ memoriæ commendatum solemniter accepisse, illud in tabulas Martyrologii Romani non retulisse, imo neque venisse in censum aliorum Fastorum latinorum. Certe Græci in Menæis, et apud Maximum Cytheræum, *S. Proterii* Festum celebrant die XXVIII mensis Februarii. *Timotheus Aelurus,* Proterio adhuc vivente, sedem ejus invasit, ut testantur Theodorus Lector lib. 1 et Evagrius lib. 2, cap. 8. In Catalogo patriarcharum Coptitarum ab aliquo hæretico Eutychiano composito, ex albo patriarcharum Alexandrinorum expunguntur Orthodoxi episcopi qui Dioscoro non adhæserunt, uti Proterius et alii.

5. *Alexandrinæ et Antiochenæ Ecclesiæ paci S. Leo intentus.* — Baronius varias S. Leonis papæ Epistolas hoc anno recitat, quibus aliquæ addendæ sunt a Quesnello publicatæ, quarum hic summarium referam. Post cædem Proterii *Anatolius* Constantinopol. episcopus, ejus mortis nuntio accepto, anceps quid ageret, scripsit ad S. Leonem, docuitque quæ acta essent Alexandriæ, et tot tantisque malis quærenda esse remedia significavit. Sanctus *Leo* ad eum rescripsit Epistolam quæ ordine est CXVI in qua ait, *Marcianum* sine intercessione cujusque repulisse omnes insidias hæreticorum, *qui opportunitatem invenisse se temporis æstimabant, quo sanctæ Synodi Chalcedonensis decreta cassarent.* Addit, se Leoni Augusto supplicasse, *ne in pervasionem Alexandrinæ Ecclesiæ aliquid ulterius sibi possit hæretica audacia vindicare.* Data est Epistola sub hujus anni coss. *V idus Julii.* In Epistola CXVII eadem die data ad Julianum episcopum Coensem et Aetium presbyterum, utrique injungit Leo ut omni assiduitate a Leone Aug. *quem pro religionis Catholicæ munimento sponte jam quædam præstitisse* dicit, deposcant, *ut in locum sanctæ memoriæ Proterii probatissimus, et de cujus fide nequeat dubitari, constituatur antistes.* In Epistola CXVIII, *X kal. Septemb.* ad Basilium episcopum Antiochenum data, queritur *Leo*, quod ejus ordinatio, non pro more, aut illius, ac comprovincialium episcoporum litteris fuerit sibi significata : « Ordinationem quidem dilectionis tuæ, secundum Ecclesiasticum morem tuæ vel fratrum nostrorum provincialium episcoporum debueramus sermone cognoscere. Sed quia non defuerunt causæ quæ possent hanc diligentiam præpedire, et sanctæ memoriæ Marcianus princeps suis scriptis consecrationem tuam nobis cognitam fecit, etc. » Quare *Maximus* Basilii decessor anno superiori jam affecto, vel currentis forsitan initio mortuus est, cum S. Leo die XXIII mensis Augusti queratur, *Basilii* ejus successoris ordinationem sibi ab episcopis comprovincialibus significatam nondum fuisse. Quod si anni præcedentis initio *Basilius* consecratus fuisset, ei *Leo* tantam moram non objecisset.

6. *Ecclesiarum Orientis S. Leo sollicitus.*— Epistola CXIX ad *Euxitheum* episcopum Thessalonicensem, et *Juvenalem* Hierosolymorum *X k. Septemb.* data, hortatur eos Leo, ut sceleratis ausibus Eutychianorum, qui *Proterium* Alexandrinum episcopum occiderant, strenue resistant, nec patiantur Synodum alteram congregari, sed sua Chalcedonensi firmitas asseratur. In Epistola CXX ad *Julianum Coensem* episc. *kalendis Septembris* data, mirari se dicit Leo esse aliquos, qui in Epistola sua ad Flavianum esse quædam obscura, vel sensu, vel sermone ambigua calumnientur : « Quia, inquit, quidquid tunc a nobis scriptum est ex Apostolica et Evangelica probatur sumptum esse doctrina ». In Epistola CXXI ad Aetium presbyterum Constantinop. scripta, significat S. Leo se ad Leonem Augustum, et *ad magnificum virum patricium Asparem necessaria in causa fidei scripta* transmisisse, et exemplaria litterarum, quas Galli atque Itali episcopi ad se scripserant, dirigit, ut sciat illorum cum eo fidem unam esse. Epistola CXXIII scripta *episcopis ex Ægypto Catholicis apud Constantinopolim constitutis*, dataque est *V idus Octobr.* Eos Leo pro fide extorres consolatur : et ut pro Incarnationis mysterio patienter adversa tolerent, hortatur. Erant tunc ii episcopi Constantinopoli, ut exponerent Leoni imp. mala quæ perpessi Catholici essent. Quas omnes Leonis Epistolas Baronius non viderat.

7. *Tres Epistolæ S. Leonis suspectæ fidei.* — Cæterum Epistolæ CXVIII et CXIX eadem die datæ,

quarum ultima ne verbum quidem habet, quod non legatur in priori, suspectæ fidei sunt, cum in utrisque hæc verba recitentur : « Certus sum quod clementissimus imperator et vir magnificus patricius, cum omni cœtu illustrium potestatum nihil in perturbationem Ecclesiæ patientur hæreticos obtinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare ». Idem judicium ferendum de Epistola cxxi citata in qua habetur : « Nos pro diligentia nostri et ad clementissimum principem, et ad magnificum virum patricium Asparem necessaria in causa fidei scripta transmisimus, quæ sine dubio effectum congruum poterunt obtinere, si etiam cura vestra pervigilet» : et ratio est quia Aspar et patricius ejus filius secta Ariani erant, et anno sequenti quando præsules Orthodoxi acceptis litteris encyclicis, petierunt a Leone imp. ut *Timotheus Aelurus* plecteretur, quam male affectus esset erga Ecclesiam Catholicam Aspar demonstravit. Theophanes enim ad annum iii Leonis imp. ait : « Ut quæ nefarie perpetrata condignæ subjicerentur ultioni, studium omne penes imperatorem Gennadius adhibuit; adversæ licet parti oppositus faveret Aspar Arianus ». Quare nullo modo verisimile est, S. Leonem prudentissimum Pontificem, et de quibuscumque Constantinopoli agebantur, optime edoctum, contra decessorum suorum morem, postulasse auxilium ab *Aspare* viro Ariano adversus Timotheum, cujus ille patrocinium susceperat. Nec est quod quis in medium adducat exemplum Romanorum Pontificum, qui postea Theodorici Italiæ regis Ariani opem implorarunt, ubi enim suprema potestas penes hæreticos erat, nullum aliud restabat refugium. Præterquam quod Arianæ sectæ Constantinopoli tunc depressæ plurimum referebat, ut *Homousiani* in varias sectiones scinderentur, quo eam erigere possent. Cum tamen stylus Leoninus videatur, magna mihi suspicio est, nomina *patricii* et *Asparis* in locum aliquorum aliorum magnatum substituta fuisse. Sic anno cdxx ostendi nomen *Arcadii* in locum *Theodosii* a librariis describentibus librum de *Promissionibus Divinis* subrogatum fuisse; similia alia exempla in hoc opere indicabimus. Tres citatæ Leonis Epistolæ ex Codice Cardinalis Grimani a Quesnello extractæ nunquam antea lucem viderant; sed eas vir doctissimus non examinavit.

8. *Orthodoxi et hæretici Alexandriæ libellos ad imperatorem mittunt.* — A num. 49 ad 54. Tum S. Leo *kalendis Decembris* Epistolam cxxv, quæ alias erat lxxv, et recitatur a Baronio, ad Leonem Aug. scripsit, *Proterio* episcopo Alexandrino occiso, Timotheoque in ejus sedem intruso, episcopi Orthodoxi, quibus nihil tutum in Ægypto, fuga et latebris sibi consulere cogitarunt. Ii quibus per ætatem licuit Constantinopolim profecti sunt, et auctoritatem imperatoris implorarunt contra furentem hæresim. Hæretici pariter legatos Constantinopolim misere, et quæ esset sua fides explicarunt; Nicænam Synodum et Ephesinam sese accipere professi : *Dioscori* Pseudo-Synodum Ephesinam prædicarunt, Constantinopoli habitam a *Flaviano* Synodum, cum Concilio Chalcedonensi repudiarunt, *Timotheum* in sede Alexandrina ab imperatore confirmari poscentes. Libellis Orthodoxorum complures episcopi subscripserant ; hæreticorum litteris subscriptiones nullæ. Utrorumque libelli inter Acta Concil. Chalcedon. reperiuntur parte 3, num. 22 et seqq. Baronius relationes illas missas ex Ægypto ab episcopis Orthodoxis credit. Sed ex dictis apparet, ab ipsis Ægyptiis episcopis tum profugis Constantinopoli agentibus oblatas fuisse. Addit num. 33 relationes non datas imperatori, nisi ad omnes metropolitas missis litteris : a quibus imperator professionem fidei poscebat. Sed, ut inquit Quesnellus, hæc non conveniunt cum litteris imperatoris, responsisque episcoporum, qui de relationibus conceptis verbis agunt. Id etiam constat ex Epistola *Varadati* monachi, et ex testimonio Liberati ipsius cap. 15, qui litteras imperatoris nonnisi post acceptas relationes, missas commemorat. Quare Baronius eum deceptum fuisse perperam scribit.

9. *S. Leo hortatus Anatolium, ut spem novæ Synodi cogendæ hæreticis amputet.* — Duas alias *Leonis* Epistolas ex Codice Ms. Cardinalis Grimani producit Quesnellus, quarum prior ordine cxxvi data est ad Anatolium episcopum Constantinopolitanum, eaque sine die et consule habetur. Hac *Leo* Anatolium hortatur, ut apud imperatorem, quem primum laudat, pro comprimendis hæreticis strenue agat; idque curet ut Chalced. Synodus firma permaneat; pax Ecclesiæ Alexandrinæ restituatur ; parricidæ ab ea pellantur, et afflicti Ægypti episcopi, qui Constantinopolim confugerant, adjuventur. Lætitiam quoque suam non dissimulat, quod quatuor duntaxat episcopi *Timotheo* et ejus hæresi adhæreant, eumque sollicitat ut spem adimat hæreticis novæ Synodi cogendæ. Tandem eum vehementer arguit, quod *Atticum* passus sit publice Constantinopoli adversus fidem Chalcedone professam disserere : « Et ideo, inquit, acrius moneo, neque amplius dissimulandum esse protestor, si hominem pestilentem, ulterius in tua habendum communione credideris; quem nos si fieri potest, emendari volumus, quam perire ». Idem dicit de *Andrea* impietatis Attici socio. *Atticus* quidem anno sequenti Romam fidei confessionem misit, sed obscuram, et ambage verborum implicatam, qua contentus non fuit sanctus Leo, ut liquet ex Epistola cxxviii, alias lxxvii, anno sequenti ad eumdem Anatolium episcopum Constantinopolitanum data *XV kal. April.*, ut videre est eo anno apud Baronium num. 13 et seqq. Denique *kalendis Decemb.* ad episcopos Catholicos Ægypti apud *Constantinopolim constitutos* scribit Leo Epistolam ordine cxxvii, qua eos pro fide extorres consolatur, promissa sua apud imperatorem actione.

10. *Codex Encyclius continens Epistolas ad Leonem imp. scriptas.* — Ad num. 54 et seqq. *Leo imperator* postquam accepit libellos a Catholicis

episcopis Ægypti, quatenus mors *Proterii* vindicaretur, et ab iis quoque, qui stabant pro *Timotheo*, et petebant in irritum mitti decreta Synodi Chalcedonensis, de hoc negotio scripsit singularum metropolitanarum civitatum episcopis, et iis qui in monastica vita excellebant. Rescripsere omnes, Chalcedonensem Synodum usque ad sanguinem vindicandam esse, et Timotheum etiam Christiana appellatione privandum, *et hæ Epistolæ vel relationes episcoporum omnium in uno Codicis corpore vocantur Encyclia*, inquit Liberatus in Breviario, quo etiam nomine ab omnibus antiquis vocatæ, ut ostendit Baluzius in nova Collect. Concil. cujus studio *Codex Encyclius* rursus adspexit lucem. Is Codex magno in honore apud veteres habitus, diu neglectus fuit, hodieque vix cognitus erat. Compositus fuerat a quodam homine græco, ac postea latine jussu Cassiodori versus ab Epiphanio Scholastico. Eum primus in lucem emisit Surius, sed mutato titulo : vocavit *Epistolas illustrium personarum* pro Concilio Chalcedonensi. Tum editores Romani Conciliorum multa inseruerunt huic collectioni, quæ ad illam non pertinent, quædam magni momenti detraxere, ac prætermisere, tum Epistolarum ordinem mutavere. Editionem Romanam imitatæ erant posteriores, et quæ in eo Codice descripta erant, permiscuerant collectioni illi, quam editores Romani vocaverunt *Tertiam partem Concilii Chalcedonensis*. His malis ope duorum Mss. medicinam attulit Baluzius et *Codicem Encyclium* in primum suum statum restituit. Denique editores harum Epistolarum hactenus prætermiserunt annotationem de numero episcoporum, qui Encyclias Epistolas ad Leonem imp. scripserunt, quam his verbis expressam esse in Mss. testatur Baluzius. *Expliciunt Epistolæ episcoporum numero quingentorum feliciter.*

11. *Epistolæ illæ anno* CDLVIII *datæ.* — Controversia est de tempore, quo Epistolæ illæ scriptæ. Baronius eas ad præsentem annum retulit, quo paulo post mortem Marciani imp. turbæ Alexandrinæ excitatæ. Verum cum Marcellinus in Chronico tradat, *Leonem imp.* singulis episcopis Orthodoxis misisse Epistolas, quo sibi quid de Concilio Chalcedonensi sentirent, indicarent, et Epistola Leonis papæ ad Leonem imp. ordine CXXV, de qua superius egi, quæque dicitur data *kal. Decembris*, nullam mentionem faciat litterarum ab imperatore ad metropolitas scriptarum, apparet eum illas nondum tunc scripsisse, vel saltem Pontificem Romanum de eo consilio edoctum non fuisse; ideoque tam eas ad metropolitas, quam ad magni nominis monachos litteras datas, partim sub ipsum finem currentis anni, partim anno insequenti. Et sane, inquit Baluzius citatus, negotium gravissimi momenti, quod universam commovebat Ecclesiam, de quo imperator scripsit ad universos episcopos, qui Christi gregem regebant intra limites imperii Romani, non videtur potuisse terminari intra eum annum, quo cœptum est; præsertim cum immensum sit spatium ab Alexandria Constantinopolim, et ex libellis episcoporum Catholicorum Ægypti oblatis Leoni Aug. et Anatolio episcopo Constantinopolitano, constet, multa a Timotheo Aeluro præsumpta esse in Ægyptiaca diœcesi, quæ intra modicum temporis spatium perfici non potuere. Præterea misit imperator magistrianos per totum Orientem, ut Liberatus ait : « Per quos omnes illi episcopi, qui Chalcedone fuerant congregati, quid Alexandriæ gestum fuisset, agnoscerent ». Illi postea congregati sunt in sua quique provincia, causam examinarunt, Epistolas Synodales scripserunt ad imperatorem. Quare verior videtur scriptio Marcellini comitis. Emin. card. Norisius in dissert. III de anno et epochis Syro-Macedonum recte observat, has Epistolas hyemali tempore ad metropolitas pervenisse, quod Agapetus Rhodiorum, et Lucas Dyrrachii archiepiscopi rescriptis num. 45 id testentur. Verba Lucæ hæc sunt : « Et maximam propter hyemis vehementiam nostri solemniter curam habentes præcipitis, ut singuli nostrum in regione propria de præsentibus rebus suam debeant proferre sententiam ». Hæc autem sine dubio fuit hyems, qua labente iniit annus Christi CDLVIII.

12. *Majorianus fit imperator Occidentis.* — Ad num. 56. Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. scribit : « Ricimer magister militum patricius factus est pridie kal. Martias, et factus est Majorianus magister militum ipso die. Levatus est imperator Majorianus kalendis Aprilis milliario VI, in campo ad Columellas ». Majorianus itaque feria secunda, quæ hoc anno incidebat in diem primum April. nuncupatus est imperator, nondum ferente usu ut hujusmodi nuncupationes diebus Dominicis, aut solemnioribus Festis fierent. Creatus est autem imperator Occidentis. Ducangius in familiis Augustis Byzantinis, aliqua ejus numismata exhibet, in quorum antica legitur, DN. JULIUS MAJORIANUS P. P. AUG. Duo similia aurea visuntur in Museo Farnesiano pag. 314.

13. *Moritur Juvenalis episc. Hierosolymæ.* — Ad num. 57. *Juvenalis* Hierosolymitani episcopi obitus anno tantum sequenti contigit; cum in Vita sancti Cyriaci anachoretæ a Pougeto in Analect. græcis publicata legatur : « Hierosolymam venit jam decem et octo annos natus nono quidem imperii Leonis magni anno, pontificatus autem Anastasii Hierosolymorum episcopi octavo. Imperare cœpit *Leo* die septima mensis Februarii præsentis anni : quare anno CDLXV nonus imperii ejus annus, et octavus patriarchatus Anastasii, qui Juvenali successit, in cursu erant, et Anastasius anno tantum Christi insequenti sedere cœperat. Præterea dicitur in Vita S. Sabæ a Cyrillo monacho conscripta, obiisse sanctum *Euthymium* abbatem anno XV Anastasii patriarchæ Hierosolymitani; *Euthymium* autem die XX mensis Januarii anni quadringentesimi septuagesimi tertii ad Deum migrasse. Quod verum non esset, si Anastasius hoc anno ad sedem Hierosolymitanam evectus fuisset; eo enim casu *Euthymius*

anno XVI pontificatus Anastasii e vivis excessisset. Baronius quidem Anastasii initium recte in annum sequentem distulit, sed post Juvenalis obitum, sedem patriarchalem vacasse, nullo teste asseruit. Ad hæc hæsit in eo quod Nicephorus ait, sepulcrum Dei Genitricis a *Juvenali* Constantinopolim translatum fuisse. Sed id non Nicephorus, at ejus interpres scripsit, ut anno CDLIII, num. 6 ostendimus. De annis quibus sedit *Juvenalis*, et de initio sedis *Anastasii* anno sequenti agemus.

14. *Eudoxia cum Placidia filia in libertatem asserta.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDXLIX, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait : « Hoc anno Eudoxia Theodosii imperatoris filia, Valentiniani vero tertii conjux cum Placidia filiarum altera. Olybrii uxore, ex Africa remeavit : Eudocia siquidem Honoricho Giserichi filio matrimonio juncta non rediit ». Zonaras tradit, hunc reditum vivente adhuc Marciano; Priscus vero pag. 74 cui major fides habenda, Majoriano imperante, contigisse. Hæc Zonaræ verba : « Quæ (nempe Eudoxia) cum biennium ibi egisset, cum filia Placidia, regnante adhuc Marciano Byzantium revertitur relicta filia Eudocia ». Priscus vero scribit : « Gensericus cum non amplius fœderibus cum Majoriano pactis stare constituisset, Vandalorum et Maurusiorum multitudinem ad vastationem Italiæ et Siciliæ immisit. Marcellinus enim jam ante insula cesserat, propterea quod majorem exercitus sui partem ei Richimerus abduxerat, et militibus ejus pecunias largiri (erant autem fere omnes Scythæ) quo illis persuaderet a Marcellino deficere, in animo habebat. Itaque Marcellinus Sicilia excesserat, veritus tum insidias, tum ne si cum Richimero certandum illi foret, salvis sibi insulæ opibus minime se recipere posset. Missa est igitur ad Gensericum legatio, tum a Richimero, ne fœdera violaret : tum ab eo, qui apud Romanos et in Oriente rerum potiebatur, ut ab Italia et Sicilia abstineret, et mulieres regias redderet. Gensericus vero multis ad eum ex diversis partibus legatis missis, non ante mulieres liberavit, quam majorem natu sororum Valentiniani, Eudociam nomine, Honorico filio desponderet. Tunc enim Eudoxiam Theodosii sororem remisit cum Placidia altera ejus sorore, quam duxit Olybrius. Neque eo secius Italiam et Siciliam Gensericus vastare destitit, sed multo magis post mortem Majoriani, cum Olybrium ad imperium Occidentis provehere propter affinitatem ex nuptiis cogitaret ». Sed quam Priscus vocat majorem natu filiarum Valentiniani, ejus interpres perperam dicit majorem natu sororum Valentiniani. Vox enim θυγάτηρ qua Priscus usus est, non *sororem* sed *filiam* significat. Hoc itaque anno Majoriano regnante *Eudoxia* cum *Placidia* filia in libertatem asserta est, et *Eudocia* Honorico matrimonio copulata, ut anno CDLXXI magis explicabimus.

15. *Obitus Isdigerdis II Persarum regis.* — Hoc anno *Isdigerdes II* Persarum rex, *cum imperio annis septemdecim et mensibus circiter quatuor esset potitus*, mortuus est, inquit Agathias lib. 4, qui nihil ab eo gestum memorat, neque quo anno ejus mors acciderit, exponit. Is tamen nobis innotescit ex annis, quos Isdigerdi, et ejus successoribus assignat. Subdit Agathias : « Perozes post illum rex declaratur, vir temerarie audax et bellorum cupidus, et magnificentiam semper præ se ferebat, solidis autem tutisque consiliis non admodum utebatur, sed plus in eo erat audaciæ, quam consilii ». Priscus pag. 74, mentionem facit legationis ad eum missæ his verbis : « Sub Leone Romanorum imperatore legatus pro Italis ad Vandalos profectus est Tatianus in patriciorum numero conscriptus. Ad Persas vero Constantius tertium consul, et una cum consulatu patriciatus dignitatem sortitus. Et Tatianus quidem a Vandalis intra breve tempus, re infecta reversus est. Constantius vero Edessæ, quæ urbs est in Romanorum ditione posita, et Persis conterminа substitit, in qua longo tempore commoratus est, cum eum admittere Parthorum rex differret ». Verum in græco, loco ὕπαρχος, id est, *præfectus*, errore librariorum scriptum est, ὕπατος, id est, *consul*, ut liquet ex eodem Prisco pag. 43, ubi utriusque legationis etiam meminit. *Constantinus* itaque, ut in hoc secundo loco vocat eum Priscus (ex quo alter ejus locus a nobis recitatus corrigendus est) post tertiam præfecturam consulatum in Oriente gessit, et ad *Perozem* Persarum regem legatus missus est. *Perozes* tunc bellum cum Hunnorum rege habebat, et Constantinum, « postquam per quosdam dies laute festiviterque tractasset, nullo grato et consentaneo ad legationem dato responso dimisit », inquit ibidem Priscus.

16. *Hengistus regnum in Britannia firmat.* — *Hengistus* Anglo-Saxonum rex, qui Britannorum agris, urbibusque vastatis, ex insula discesserat, in eam multo auctus milite rediit et gravissime *Britannos* pressit, postquam jam *Vortimerus*, quem *Vortigernus* pater in societatem regni Britanniæ adsciverat, incerto mortis genere exstinctus fuisset. De victoria *Hengisti* hoc anno reportata legendi Wigorniensis, Huntindoniensis, aliique historici Anglici. Post *Vortimerum*, Vortigernus parens iterum regnavit, sed *Hengisti* filia ita mentem ejus fascinarat, ut impune Hengistus regis sedem tenuerit, et dominationem suam firmarit.

17. *Terræ motus.* — *Antiochia* hoc anno terræ motu concussa, de quo cum Baronio anno sequenti agemus. *Victorius Aquitanus* Cyclum suum XXXII annorum publicat, ut dicetur anno CDLXIII. *Ariadna* Leonis imp. filia nubit Zenoni postea imperatori, ut anno CDLXXI, num. 5 videbimus.

LEONIS ANNUS 19. — CHRISTI 458.

1. *Majorianus imperator laudatus a Sidonio ad senatum Romanum dat litteras.* — Novus annus novis consulibus, ambobusque novis Augustis, Leone et Majoriano, utriusque imperii summa lætitia aperitur, qui Christi Redemptoris numeratur quadringentesimus quinquagesimus octavus. Porro consulatum Majoriani Panegyrico celebravit Sidonius Apollinaris : qui clarissimus genere, litteris probe excultus, eodem tempore publicis meruit monumentis honestari, gemina nempe corona, donarique statua in Foro Trajano : nam ipse ad Firminum suum post alia hæc habet[1] :

Sistimus portu, geminæ potiti
 Fronde coronæ :
Quam mihi indulsit populus Quirini
Blattifer, vel quam tribuit senatus :
Quam peritorum dedit ordo consors
 Judiciorum :
Cum meis poni statuam perennem
Nerva Trajanus titulis videret
Inter auctores utriusque fixam
 Bibliothecæ.

Alludit Sidonius ad Forum Trajani, ubi hujusmodi statuæ collocari solitæ erant.

2. Majorianus autem, postquam adiit consulatum, hæc ad senatum, cum esset Ravennæ, conscripsit[2].

« Imperatorem me factum, patres conscripti, vestræ electionis arbitrio, et fortissimi exercitus ordinatione, agnoscite. Adsit ordinationi omnium propitia Divinitas, quæ regni nostri augeat pro vestra utilitate et publica successus, qui ad sustinendi principatus apicem non voluntate mea, sed obsequio publicæ devotionis accessi; ne aut mihi soli viverem, aut ingratus Reipublicæ, cui natus sum, sub hac recusatione judicarer. Dicatis quoque Jano kalendis suscepti feliciter consulatus ereximus fasces; ut præsens annus nascentis imperii nostri incrementa suscipiens, nostro etiam nomine signaretur. Favete nunc principi, quem fecistis; et tractandarum rerum curam participate nobiscum : ut imperium, quod mihi, vobis adnitentibus, datum est, studiis communibus augeatur. Præsumite justitiam nostris vigere temporibus, et sub innocentiæ merito proficere posse virtutes.

3. « Nemo delationes metuat, quas et privati in aliorum moribus condemnavimus, et nunc specialiter persequimur. Nullus calumnias reformidet, nisi quas ipse commoverit. Apud nos cum patre patricioque nostro Richemere (Ricimero), rei militaris pervigili cura Romani orbis statum, quem communibus excubiis et ab externo hoste et domestica clade liberavimus, propitia Divinitate servemus. Peto institutionis nostræ vobis inesse notitiam, quam mihi amore vestrum vitæ et periculorum quondam socios indubitanter expondeo. Enitar tamen rebus communibus (si superna concesserint) auctoritate principis et obsequio collegæ, ut vestrum in me vobis non possit displicere judicium ». Et manu divina. « Optamus vos felicissimos et florentissimos per multos annos bene valere, sanctissimi ordinis patres conscripti. Data idibus Januarii, Ravennæ, Majoriano Augusto primum consule ». Idemque septimo idus Martii publicæ indulgentiæ edidit sanctionem [1], qua tributa omnia in præsentem usque annum non soluta, quæ multiplicia erant, penitus relaxavit.

4. *Quid de virginibus et viduis, suadente Leone papa, sanxerit Majorianus, et quos elegerit ministros.* — Sed et hoc eodem anno promulgavit edictum [2] adversus eos, qui filias virgines invitas cogebant sacrum velum accipere, Deoque in perpetuo virginitatis cultu dicari : prohibens, ne aliqua hujusmodi a parentibus oblata virgo, ante quadragesimum ætatis annum sacrum velamen acciperet; ut usque ad illud tempus libera esset, possetque nubere, si vellet. Eadem quoque lege pariter exagitavit viduas illas, quæ non amore continentiæ, sed ut liberius viverent, refugerent nuptias iterare. Hæc quidem suadente S. Leone Romano Pontifice,

[1] Sidon. l. IX. Ep. XVI. — [2] Marian. Nov. tit. III.

[1] Majorian. Nov. tit. IV. — [2] Ibid. tit. VIII.

qui Ecclesiastico decreto eadem prohibuerat, fuisse a Majoriano constituta, ad coercendam nobilium Romanorum potentiam vim inferentium filiabus; quæ de eodem sancto Leone habentur scripta in libro de Romanis Pontificibus, satis ostendunt, dum hæc ab ipso instituta esse, traditur his verbis: «Hic quoque constituit, ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate annis quadraginta». Porro idem sanctus Leo de virginibus, quæ sponte habitum virginitatis susceperant, ad Rusticum Narbonensem ita rescripsit [1]: «Puellæ, quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt; si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi consecratio non accessit: cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent». Ex his intelligis, lector, cum de rebus sacris imperatores leges sancivere, id ipsum admonitione sanctorum præsulum requirentium eorum officium ex scriptis legibus statuisse; nimirum ut imperatoria coercerentur auctoritate, qui sanctiones Ecclesiasticas parvipenderent.

5. His igitur optimis legibus Majorianus primordia stabilivit imperii, quod et munivit ministris insignibus: contulit enim Ricimero exercitum gubernandum, magistrum constituens militum, quem Sidonius pluribus laudat. Magistrum vero scrinii creavit Petrum, quem idem auctor in eodem de Majoriani consulatu Panegyrico valde commendat, eumdemque poeticis facultatibus apprime imbutum tradit, dum editi ab eo libri, scribens ad Tonantium, meminit [2].

6. *Leoni imperatori per legatos et Epistolam Leo papa quid de hæreticis Concilium petentibus statuendum significat.* — Sed ad res Orientales hæreticorum turbinibus agitatas transeamus. Cum Leo imperator datas a sancto Leone Romano Pontifice kalendis Decembris anni superioris litteras accepisset, et quæ esset de indictione novi Concilii ejus sententia, percepisset; a cœptis penitus destitit, ad ipsumque rescribens, se ei in omnibus assensurum fore pollicitus, ad componendas tamen res Orientalis Ecclesiæ petiit ab eo legatos mitti Constantinopolim. Annuit his libenter sanctus Leo, et absque mora ad eumdem reddidit litteras [3] hoc ipso anno, vicesima secunda die Martii: contestatus tamen est illis, non se missurum legatos ad disputandum cum hæreticis, quod non esset Ecclesiasticæ dignitatis ac majestatis, in dubitationem revocare, ac rursus disceptationi subjicere, quæ œcumenicis jam fuissent definita Conciliis. Exigunt autem a nobis dignitas argumenti, personarum sublimitas, atque utilitas rerum hanc Leonis ad Leonem (cum [4] dies diei eructat verbum) Epistolam recitare, et tanquam Ecclesiasticam regulam exhibere, qua omnes erudiantur, post sacrosanctas Patrum in Spiritu sancto legitime simul congregatorum definitiones, non esse hæreticorum petulantiæ atque garrulitati ullatenus assentiendum, ut rursum de iisdem agatur, atque Catholicæ veritatis amplitudo iterum subjiciatur arbitrio judicantium. Sed ipsam reddamus Epistolam [1].

7. «Multo gaudio mens mea exultat in Domino, et magna mihi est ratio gloriandi, cum clementiæ vestræ excellentissimam fidem augeri per omnia donis gratiæ cælestis agnosco; et per incrementa diligentiæ devotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestræ pietatis alloquiis non dubie patet, quid per vos in totius Ecclesiæ salutem Spiritus sanctus operetur, et quantum universorum fidelium precibus sit optandum, ut in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium religiosæ providentiæ famulatum divinis et æternis dispositionibus perseveranter impenditis: ut scilicet Catholica fides, quæ humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat; et dissensiones, quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petræ, supra quam civitas Dei ædificatur, abigantur. Hæc autem Dei munera ita divinitus demum nobis conferentur, si de his quæ præstita sunt, non inveniamur ingrati; et tanquam nulla sint quæ adepti sumus, contraria potius expetamus. Nam quæ patefacta sunt quærere, quæ perfecta sunt retractare, et quæ sunt definita convellere; quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, et ad interdictæ arboris cibum mortiferos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?

8. «Unde quia ad pacem universalis Ecclesiæ, et ad custodiam Catholicæ fidei cura dignamini sollicitiore respicere; evidenter agnoscitis, quod magnis hæreticorum audetur insidiis, ut inter Eutychetis Dioscorique discipulos, et eum quem Apostolica Sedes direxerit, diligentior, tanquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur; et quod totius mundi Catholici sacerdotes in sancta Chalcedonensi Synodo probant, gaudentque firmatum, in injuriam etiam sacratissimi Concilii Nicæni efficiatur infirmum. Quod enim nostris temporibus apud Chalcedonem de Domini nostri Jesu Christi Incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicæam mysticus ille Patrum numerus definivit, ne Catholicorum confessio aut unigenitum Dei Filium in aliquo crederet Patri imparem, aut eumdem qui factus est Filius hominis non veram carnis nostræ atque animæ habuisse naturam. Detestandum ergo nobis est, perseveranterque vitandum, quod fraus hæretica nititur obtinere: nec in aliquam disceptationem pie et plene definita revocanda sunt: ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia propheticis et Evangelicis et Apostolicis auctoritatibus consonare.

9. «Unde si qui sunt, qui ab his, quæ cælitus sunt constituta, dissentiunt; suis opinionibus relin-

[1] Leo, Ep. XCII. c. 14. — [2] Sidon. l. IX. Ep. XIII. — [3] Leo, Ep. LXXVIII. — [4] Ps. XVIII.

[1] Leo, Ep. LXXVIII.

quentur, et ab unitate Ecclesiæ cum ea quam elegere perversitate discedant. Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur. Jactent se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum suarum versutia, quæ inimica est fidei, glorientur: nobis placet Apostolicis obedire præceptis, dicentibus: Videte[1] ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem seductionem hominum. Nam secundum eumdem Apostolum[2]: Si quæ destruxi, et ædifico, prævaricatorem me constituo; hæc eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmavi: quia sicut sancte veraciterque dixistis: Perfectio incrementum, et adjectionem plenitudo non recipit.

10. « Unde cum hoc sciam, te, venerabilis princeps, sincerissimo veritatis lumine imbutum in nulla fidei parte nutare, sed sancto perfectoque judicio a pravis recta discernere, et a refutandis amplectenda dividere; obsecro, ne humilitatem meam de diffidentia putes esse culpandam: cum hæc mea cautio non solum universali Ecclesiæ consulat, sed etiam tuæ gloriæ famuletur; ne sub imperii tui tempore, et hæreticorum aucta videatur improbitas, et Catholicorum perturbata securitas. Quamvis ergo multum per omnia de pietatis vestræ corde confidam, et per inhabitantem in vobis Spiritum Dei, satis vos instructos esse perspiciam, ne fidei vestræ ullus possit error illudere: præceptioni tamen vestræ in eo adnitar obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos præsentiæ meæ instar exhibeant; et quæ sit Apostolicæ fidei regula, licet (ut dixi) vobis bene sit nota, demonstrent; patefacientes in omnibus et probantes, non esse omnino inter Catholicos computandos qui definitiones venerabilis Synodi Nicænæ, vel sancti Chalcedonensis Concilii regulas non sequuntur: cum utrorumque sancta decreta ex Evangelico et Apostolico sit manifestum fonte prodire; et quicquid non est de irrigatione Christi, poculi esse viperei.

11. « Pernoscat igitur pietas vestra, venerabilis imperator, hos quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus fidei, nec ad certandum contra illos, a Sede Apostolica profecturos: quia de rebus et apud Nicæam et apud Chalcedonem, sicut Deo placuit, definitis nullum audemus inire tractatum; tanquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas. Instructioni autem parvulorum nostrorum, qui post lactis alimoniam cibo desiderant solidiore satiari, ministerii nostri præsidium non negamus. Et sicut simpliciores non spernimus, ita a rebellibus hæreticis abstinemus, memores præcepti Domini dicentis[3]: Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos. Nimis quippe indignum, nimisque injustum est, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus sanctus per Prophetam dicens[1]: Filii alieni mentiti sunt mihi. Qui etiamsi Evangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrarent, de quibus scriptum est[2]: Deum se profitentur scire, factis autem negant: clamante adhuc justi Abel[3] sanguine adversus impium Cain, qui increpatus a Domino non requievit ad pœnitudinem, sed exarsit ad cædem. Cujus vindictam sic Domini judicio volumus reservari, ut improbus prædo et parricida crudelis in se ipsum recidat, et nostra non teneat. Neque sanctæ Ecclesiæ Alexandrinæ lamentabilem captivitatem patiamini ulterius prolongari: cui oportet fidei vestræ, justitiæque præsidio suam restitui libertatem, ut per omnes Ægypti urbes dignitas Patrum et jus sacerdotale reparetur. Data undecimo kalendas Aprilis, Leone et Majoriano Augustis consulibus ».

12. Quod autem nulla in his de legatorum nominibus mentio habeatur, alias præter has litteras a Leone Pontifice datas existimamus, quibus, ex more, de certis missis legatis et eorumdem commendatione sit actum. Quinam autem hi fuerint, ex ejusdem sancti Leonis papæ litteris[4] ad Gennadium Constantinopolitanæ sedis hoc anno post Anatolium successorem datis satis potest intelligi; missos nimirum fuisse episcopos Domitianum et Geminianum: sed quarum Ecclesiarum episcopi fuerint, mentio ibi nulla est: putatur tamen Geminianus ille fuisse sanctitate clarus Mutinensis episcopus, quem ejus Acta habent claruisse temporibus Attilæ. Domitianum autem episcopum, qui hoc tempore claruerit, invenimus neminem præter Catalaunensem sanctitudine æque conspicuum, cujus est mentio in Concilio Turonensi, et apud Venantium Fortunatum, ut notavimus in Romano martyrologio, ubi utriusque certi dies eorum natalibus habentur adscripti. Porro hoc eodem anno ad eumdem Leonem imperatorem sanctus Leo papa prolixiorem dedit Epistolam de Verbi Incarnatione conscriptam, cum appendice sententiarum sanctorum Patrum de eadem Incarnatione vera certaque testantium: est ejus exordium[5]: « Promisisse memini, etc. »

13. *Anatolium redarguit Leo papa de Attico hæretico recepto.* — Sed et eodem mense Martii, quo (ut vidimus) ad Leonem imperatorem recitatam nuper S. Leo scripsit Epistolam, dedit aliam ad Anatolium[6] Constantinopolitanum antistitem, redarguens eum: quod non eo modo quo decebat, hæreticos pœnitentes reciperet in Ecclesiam; et quonam modo esset eorum recipienda confessio, docet: quod et diligenter attende. Cum enim solius esset Sedis Apostolicæ juris, pœnitentes hæreticos recipere in Ecclesiam, ut hoc ipsum idem Anatolius Constantinopoli præstare posset, delegaverat eidem ipse Pontifex vices suas: quibus ille abusus, Atticum quemdam presbyterum lapsum in hære-

[1] Coloss. II. — [2] Galat. II. — [3] Matth. VII.

[1] Ps. XVII. — [2] Tit. I. — [3] Genes. IV. — [4] Leo, Ep. C. — [5] Leo, Ep. XCVII. — [6] Leo, Ep. LXXVII.

sim, speciem quamdam pœnitentiæ præ se ferentem, absque legitima satisfactione inter Catholicos esse patiebatur : cujus rei causa idem sanctus Leo papa commotus, litteris ad eum datis amice redarguit, hæc inter alias scribens [1] :

14. « Admonui, ne ad negligentiam rectoris referretur, si quisquam in Ecclesia Catholica ea prædicare præsumeret, quæ hæreticorum sensibus convenirent : quod utrum veraciter fama jactaret, dilectionis tuæ inquirendum judicio delegavi : neque in aliquo honorem tuum læsi, cui discutienda ea, quæ ad me erant perlata, commisi. Ut scilicet Atticus presbyter, quem talia audere cognoveram, nisi perfecta se satisfactione purgasset, et non solum voce hæreticos, sed etiam propriæ manus subscriptione damnasset, a communionis gratia esset alienus. Qui scripta mittendo dubiæ fidei et professionis incertæ, confirmavit magis, quam diluit, quicquid ad nos de eo fama pertulerat : cum si conscientiam suam voluisset probare sinceram, non Eutychetem sibi odiosum fuisse, sed quod perfidiam ipsius reprobaret atque damnaret, debuerat confiteri : quia aliud sunt humanæ etiam inter Catholicos simultates, aliud diabolici, quos fides Catholica damnat, errores ». Et paulo post, quonam modo recipiendus Atticus esset, docet his verbis :

15. « Prædictus autem Atticus ut ab omni suspicione contraria liber appareat : quid in Eutychete anathematizet et damnet, evidenter ostendat : et in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione, subscribat; ita ut Chalcedonensis Synodi definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, et quam Apostolicæ Sedis firmavit auctoritas profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione propriæ manus, quæ in Ecclesia, Christiano populo præsente, recitetur : ut pro Catholica fide neque nos negligentes, neque ipse ultra suspectus habeatur ». Hæc sanctus Leo ad Anatolium, more majorum; ne videlicet homo in Ecclesiam peccans absque Ecclesia, præsentia scilicet populi Orthodoxi, recipiatur : cujus quidem praxis plura superius singulis sparsa tomis exempla prodidimus.

16. *Sanctos anachoretas per litteras consulit Leo imperator, cui respondent Simeon Stylita et Baradatus de cujus sanctitate multa.* — Inter hæc autem Leo imperator, consulturus in omnibus Catholicæ fidei, etsi anno superiori ex universo orbe Orientali exegerat litteris ab episcopis Catholicæ fidei confessionem, qua illi cum Chalcedonensem Synodum comprobarent, tum impudentem Timotheum condemnarent : adhuc putavit utile fore ad simplicium corda potissimum confirmanda, ne hæreticorum vacillarent impulsibus, et labefactarentur ictibus; si sanctissimorum virorum, quos Deus innumeris miraculis illustrasset, qui et vitæ mirifica sanctitudine ubique splendescerent, ipsum Chalcedonense fidei decretum testificatione corroboraret; quod idem plane videri posset, ac si fidem Catholicam omnium scriptione et subscriptione firmatam, etiam miraculis consignaret. Quamobrem consilium illud iniit, ut scriberet ad celeberrimi nominis sanctos anachoretas, præcipue vero ad magnum illum adhuc superstitem Simeonem, quem super omnes mortales columnæ incolatus evexerat, ac subinde ad alios, ad quos singulos dedit Epistolas certis nuntiis.

17. Contigisse vero hujusmodi ad sanctos anachoretas legationem hoc anno, non autem superiori, ex eo inducimur, quod redditæ ad imperatorem litteræ datæ leguntur (ut dicemus) mense Augusti hoc anno secundo ipsius Leonis imperatoris. De his autem agens Evagrius, hæc ait [1] : « Non dissimiles ab eodem imperatore scriptæ fuerunt litteræ tum ad alios episcopos, tum ad viros illustres, qui id temporis (ut supra demonstratum est) vitam inopem in rebus omnibus ad victum necessariis destitutam egerunt : ex quorum numero Simeones, de quo superius nostra mentionem fecit historia, fuit; qui quidem primus omnium cœpit in columna habitare, illudque domicilii genus invenit : his adnumerati Baradatus et Jacobus Syrii ». Est horum illustris memoria apud Theodoretum in libro sanctorum Deum amantium Patrum [2]. Per Eutropium enim Magistrianum ad Syriæ anachoretas imperatorem misisse litteras, habet idem Baradatus in Epistola ad ipsum reddita. Subdit vero Evagrius hæc inferius sequenti capite : « Simeones item vir sanctæ memoriæ binas de iisdem rebus scripsit Epistolas, alteram ad Leonem imperatorem, ad Basilium Antiochiæ episcopum alteram. Quarum eam quæ est ad Basilium, utpote brevem, in hac mea ponam historia, cujus hæc est sententia :

18. « Domino meo religiosissimo, sanctissimo, Deoque carissimo Basilio archiepiscopo, Simeones humilis peccator, in Domino salutem :

« Jam opportune dicere possumus : Benedictus Deus, qui non amovit orationem nostram et misericordiam suam a nobis peccatoribus. Cum litteras vestræ amplitudinis accepissem, admiratus sum singulare studium et pietatem imperatoris nostri sanctissimi, quam non modo erga sanctos Patres, verum etiam erga fidem ab illis confirmatam demonstravit declaravitque. Verum hoc non ex nobis donum (ut sanctus loquitur Apostolus [3]) sed ex Deo, qui per preces vestras hanc propensam illi largitus est voluntatem ». Postea adjungit ista : « Quapropter ego abjectus et vilis vermis, abortus monachorum, imperatori significavi, tum quid ipse de fide sexcentorum illorum et triginta sanctorum Patrum Chalcedone in unum coactorum senserim, tum me illi adhærescere, et ab eadem non recedere, utpote sancti Spiritus afflatu demonstrata et confirmata, affirmavi.

19. « Nam si Salvator adest in medio duorum

[1] Leo, Ep. LXXVII.

[1] Evag. l. II. c. 9. — [2] Theod. l. SS. Patr. c. 21. et 27. — [3] Ephes. III.

vel trium in nomine ejus congregatorum; qui fieri potest, ut tam multorum, tamque sanctorum Patrum non intersit Concilio : cum Spiritus sanctus fuerit cum illis ab initio et postea? Quamobrem confortare et esto robustus in veræ pietatis defensione, non aliter atque Jesus filius Nave servus Domini in populo Israelitico gubernando tuendoque. Universo clero tuæ sanctitati obsequenti, et populo benedicto ac fideli, a me, quæso, salutem dicito ». Hæc magnus ille ad Basilium Antiochenum episcopum. Intelligis, lector, quanti vir ille divinus, totius orbis luminare resplendens, miraculorum radiis ubique refulgens, quanti, inquam, fecerit sacra Conciliorum decreta : ut plane per ipsum Deo sacratum organum, nonnisi Spiritum sanctum esse locutum, quisque, dummodo mentis sit compos intelligat. Utinam ita his addere liceret et eam quam scripsit idem Simeon ad Leonem imperatorem Epistolam, cum tanti viri singuli apices quibusvis gemmis pretiosiores extiterint. Functum vero esse legatione a Simeone ad Leonem imperatorem Sergium monachum, per eumdemque missum cucullum suum ad eumdem Augustum, habent Acta S. Danielis cognomento Stylitæ : sed quonam casu camdem vestem ipse Daniel [1] accipere meruerit, suo loco dicemus.

20. Extat autem Epistola Baradati : de qua antequam agamus, hic describamus quæ de eo Theodoretus posteris tradidit, cum ait [2] : « Is enim (Baradatus scilicet) excogitavit novas rationes exercendæ tolerantiæ. Nam cum primum quidem longo tempore se inclusisset in domuncula, sola divina fruebatur contemplatione. Illinc cum occupasset rupem eminentem, et parvam quamdam arcam, nec justa quidem symmetria corpori congruentem ex lignis construxisset; in ea vitam degebat, deorsum assidue incurvari coactus. Non enim habebat altitudinem ejus longitudini justa proportione convenientem. Non erat autem ea compacta asseribus, sed erat aperta similiter atque cancelli, et erat similis fenestris, quæ latiores habent ingressus luminis. Quocirca nec a pluviæ erat impetu libera, nec erat tecta a flamma solis, sed utraque non minus admittebat, quam alia quæ sunt sub dio : in hoc autem solo ea superabat, quod accederet labor inclusionis.

21. « Cum autem longum tempus hoc modo transegisset, postea egressus est cedens precibus divini Theodoti, cui obtigerat pontificalis sedes Antiochena. Stat autem assidue manus ad cælum tendens, et universorum Deum laudans, totum corpus tunica pellicea contegens : circa nasum autem solum et os reliquit modicum ingressum spiritui, ut respiret, communem aerem excipiens, quod humana natura non possit aliter vivere. Omnem autem eum laborem sustinet, cum non sit corpore valde robusto, sed valetudinario et multis morbis obnoxio : fervens autem animi alacritas et divino amore incensa cogit ut laboret qui non potest laborare. Jam vero sapientia quoque et intelligentia ornatus, optime et interrogat et respondet, et ratiocinatur nonnunquam melius et potentius iis qui Aristotelicos legere labyrinthos.

22. « Cum sit autem in ipso summo virtutum fastigio, non sinit ut arrogantia simul efferatur spiritus, sed jubet ipsum deorsum repere circa ipsum latus montis : scit enim, quantum sibi damnum mens conciliat, quæ tumet et ardet insolentia. Hæc est in summa ejus philosophia : cui concedatur, ut crescendo possit metam cursus attingere. Est enim communis piorum lætitia horum, qui victoria potiti sunt, gloria. Mihi autem detur, ut eorum suffultus precibus, non sim procul ab hoc monte, sed paulatim conscendam, et me eorum contemplationis voluptate expleant ». Hactenus de Baradato scripsit Theodoretus, dum adhuc ille viveret; cum et Syrorum sibi notorum sui temporis anachoretarum res gestas posteris tradidit. Reliquum vero est, ut cujus audivimus adeo præclara facta, avidius legamus et scripta : sed prius consideremus ætatem.

23. Qui enim sub Theodoto majorem cursus ætatis partem Baradatus (ut vidimus) confecisset, hoc tempore ætate senem valde fuisse liquet. Ad hunc igitur Baradatum (ut ex Evagrio dictum est) Leo Augustus cum dedisset Epistolam, ut quid de fide in Chalcedonensi Concilio firmata sentiret, litteris declararet; paruit ipse æque ac Simeon Stylita, scripsitque ad eumdem imperatorem Epistolam, quæ integra, mendosa licet, adhuc extat inter Epistolas episcoporum ea de re scribentium ad eumdem Leonem Augustum : qua inter alia multa his verbis eumdem hortatur ad insequendos hæreticos, ad ipsum Leonis nomen alludens [1] :

24. « Audivimus quomodo incedunt lupi super greges, et rapiunt oves ab ovilibus suis, et non metuunt a voce pastorum. Quapropter repente, amice Leo, rugies, fiasque eis valde terribilis; ut pro metu Leonis impetum fugientes, quod abripuerunt, de suo reddant. Sic ergo vestram facere condecet pietatem, ut sicut nomen est imperii vestri, ita prædicetur in toto mundo terribile pietatis vestræ decretum, cum scriptum sit [2] : Sicut nomen tuum Deus, ita et laudatio tua. Sed et Salomon David filius ait [3] : Similis est ira regis furori Leonis. Et Dominus omnipotens glorificavit nomen Leonis super omnia quæ in terra sunt, ut subjiciat omnes volentes extolli contra timorem Dei, etc. » Subdit etiam perstans in leonis metaphora, quod sicut leo insurrexit vindex mandatorum Dei adversus Prophetam [4] qui Dei præceptum fuerat prævaricatus; ita ipse Leo imper. exurgat armatus adversus trangressores Catholicæ fidei : « Sic decet (inquiens) nomen pietatis vestræ terribilia ferre præcepta in omni terra contra eos qui præsumunt divina mandata corrumpere. Isti enim sunt filii Timothei, qui latenter egit

[1] Apud Sur. die XI. Decembr. — [2] Theod. l. SS. Patr. c. 27.

[1] Extat tom. II. Conc. — [2] Ps. XLVII. — [3] Prov. XIX. — [4] 3. Reg. XIII.

iniqua, etc. » Post hæc autem de leonis similitudine ad eum excitandum adversus hæreticos inculcata, plura habens in detestationem perfidorum atque eorum antesignani Timothei, subjicit ex divinis Scripturis Orthodoxæ fidei confessionem consentientem Catholicæ pietati, cum exprobratione impietatis hæreticorum abjicientium Chalcedonense Concilium eo prætextu, quod nihil admittendum dicerent præter Nicænum fidei Symbolum : meminitque de redditis ad ipsum imperatorem litteris eodem argumento conscriptis : pluraque disertissime disputans et inculcans, plane quam verissimum esse declarat, quod de ipso scribit Theodoretus, ipsum fuisse sermone atque doctrina præstantem. De tempore autem scriptæ ab eo hoc anno Epistolæ, in fine ista habet, cum salutationem apponit : « Hæc cum tremore scripsi vestræ pietatis imperio, septima et vicesima die Augusti mensis, anno secundo imperii, Indictione decima (undecima), etc. » Vides, qualis ac quantus anachoreta ad excitandum adversus hæreticos imperatorem, classicum occinat.

25. At cum plurium sanctorum monachorum Syriam incolentium, tum Jacobi etiam Syri admirabilis sanctitate viri litteræ in eamdem sententiam ad Leonem imperatorem datæ desiderantur. Quam autem hic extiterit sanctitate eximius, prolixam narrationem prosecutus est Theodoretus. Tu ipsum consule : longa nimis esset digressio cuncta de eo ab ipso descripta narrare : invenies quidem mira. De eodem meminit et Theodorus Lector in Collectaneis ; et ad tollendam dubitationem, vel errorem eorum qui putarunt hunc eumdem esse cum Nisibeno illo Jacobo, hæc ait [1] : « Sciendum est, Jacobum illum, qui miraculum hoc circa fontem et puellas operatus est, non esse eum qui ad Encyclicam rescripsit. Hic Nisibenus Constantii temporibus vixit. Verumtamen ille alius Jacobus magnus erat et clarus miraculis, sicut Theodoretus in sua historia dicit. Urnam Theodoretus magno Jacobo ad sepulturam paravit, ipsum autem Theodoretum prius mori contigit : in eadem tamen et ipse magnus Jacobus est reconditus ». Hæc Theodorus : quem si legisset Nicephorus, vel aliter rem accuratius perpendisset, haud in errorem lapsus esset, ut diceret [2] Jacobum hunc Syrum, ad quem Encyclicam Leo scripsit, fuisse Jacobum Nisibenum, quem longe ante hæc tempora constat ex hac vita migrasse.

26. Quod vero spectat ad circulares datas litteras ad eos qui erant in Syria monachos præstantissimos : haud putandum præteriisse Leonem Augustum alios sanctissimos viros in aliis provinciis agentes ; sed ipse Evagrius patria Epiphaniensis proximorum tantum meminit sanctorum virorum, ad quos scripsit imperator : cum haud dubium esse debeat, ad alios aliarum provinciarum celebres sanctissimos anachoretas ipsum eadem in causa dedisse litteras, præcipue vero ad eos qui incolerent Syriam Palæstinam, ut inter alios ad magnum illum Euthymium, et cæteros superius nominatos monachos celeberrimos ; itemque ad admirandum illum Auxentium degentem in Bithynia æque sanctissimum virum, quem alias confirmasse suo elogio sub Marciano Concilium Chalcedonense, superius dictum est. Rursus etiam scripsisse ad admirabilem Danielem Stylitam, probe notum Constantinopolitanis, et in primis Anatolio ejus civitatis episcopo, quem antea ægra valetudine laborantem curarat, nemo jure poterit dubitare. Sic igitur voluit Leo Augustus contra omnium adversantium hæreticorum calumniam sacrosanctum Concilium Chalcedonense in omnibus custoditum ac veluti munitionibus obfirmatum, ut sic os penitus oblatranti occluderet impietati.

27. *Ingens Antiochiæ terræ motus.* — Hoc item anno (ut superius diximus) defunctus est Basilius episcopus Antiochenus, anno nimirum ejus sedis secundo ; in cujus locum fuit subrogatus Acacius, sub quo hoc præsenti anno memorabilis clades accidit ex terræ motu Antiocheno. Tradit autem sub anni sequentis consulibus Marcellinus, cladem hanc scriptam fuisse ab Isaac ejus Ecclesiæ presbytero, viro diserto : ait enim [1] : « Isaac Antiochenæ Ecclesiæ presbyter scripsit Syro sermone multa, præcipuæ adversus Eutychianos et Nestorianos : ruinam quoque Antiochiæ elego carmine planxit, quemadmodum Ephræm monachus Nicomediæ lapsum ». Hæc Marcellinus : eadem quoque Gennadius [2]. Sed audi de eodem terræ motu Antiocheno hæc dicentem Evagrium [3] :

28. « Secundo, inquit, anno imperii Leonis ingens terræ motus et conquassatio Antiochiæ accidit : ante cujus initium quidam e populo ejusdem urbis satis supra modum insanire et omnem belluinam feritatem superare visi sunt, quasi proœmium ejusmodi cladibus præbituri ». Hæc ipse : sed quod subdit computans annos a civitate illa condita usque ad præsens tempus, numeratque annos sex supra quingentos ; errorem putamus in numerum irrepsisse : cum civitas illa (ut auctor est Eusebius in Chronico) condita sit anno duodecimo Seleuci, qui regnare cœpit eodem quo mortuus est Alexander anno, Olympiade centesima quarta ; præsens vero annus ponatur sub Olympiadis trecentesimæ nonæ anno secundo. Cum autem idem ibi tradat, id factum esse hoc anno secundo Leonis Augusti, cum ætatis annum ageret quinquagesimum sextum ; plane indicat ipsum creatum imperatorem anno suæ ætatis quinquagesimo quarto.

29. Sed unde tanta urbi Antiochenæ clades ? Non aliunde quidem ea manasse videri potest, quam ex impietate hæreticæ pravitatis. Confertam sane fuisse civitatem illam Apollinaristis et Nestorianis, quæ dicentur, inferius demonstrabunt. Etenim neque ex hac tam ingenti clade, abjecta scoria, Ecclesia illa purgari valuit. Quod enim Nestorius

[1] Theod. Collect. l. I. — [2] Niceph. l. XV. c. 22.

[1] Marc. in Chron. — [2] Gennadius de Script. Eccles. c. 66. — [3] Evagr. l. II. c. 22.

diu ibi degens, malum semen ibidem sevit, sub Joanne Nestorii fautore in messem crevit, et secundo proventu est congregatum in horrea impietatis. Sic igitur non sera vindicta fuit Antiochenis magna ex parte hæresi depravatis.

30. Sed prosequamur de eodem terræ motu Evagrii narrationem : quem cum ipse anno secundo imperatoris accidisse tradat, id factum dicit decima quarta die mensis Septembris, hora quarta noctis· lugubre plane spectaculum præbens, terrorem ingentem spectantibus et horrorem incutiens : cum non una civitas, sed machina ipsa mundi videretur penitus ruitura : « Hic quidem, inquit, omnes fere ædes urbis novæ disturbavit : quæ urbs a multis hominibus incolebatur, nullaque ejus pars deserta fuit aut neglecta, sed tota imperatorum magnificentia, aliorum alios in ea re superare contendentium, exquisite elaborata constructaque. Quin etiam prima et secunda palatii domus dejecta, aliis stantibus una cum adjuncto balneo, quod cum ante nulli fuisset usui, jam tum in ea calamitate necessario propter clades quæ reliquis balneis obtigerunt, civitati abluendæ inservivit. Eversæ etiam porticus ante palatium, et locus qui Tetraphylon dicebatur, et turres Circi prope januas, et quasdam etiam porticus ex illis egredientes, aliquam item partem balneorum Trajani, Severi et Hadriani concussit, diruitque : aliam quoque viciniæ, quæ Ostracina dicitur, una cum porticibus, et Nymphæum (sic enim nominatur) prostravit : quorum singula accurate a Joanne Rhetore narrantur. Ait porro, tum civitati de tributis mille auri talenta ab imperatore esse condonata, tum civibus etiam vectigalia, qui ea clade afflicti erant; tum denique ab eodem curam de publicis ædificiis reficiendis esse susceptam ». Hactenus de his Evagrius. Addit Nicephorus : « Ea tempestate Thracia etiam, et Hellespontus, Ionia omnis, et quæ vocantur Cyclades insulæ concussæ sunt, ædificia vero plura in Gnido et Coo collapsa ». Dirutum Cyzicum in Hellesponto positum terræ motu, sub anni sequentis consulibus Marcellinus narrat.

31. *Defuncto Anatolio Gennadius successor disciplinam restituit.* — Inter hæc autem contigit, ut sanctiori antistite Constantinopolitana Ecclesia ornaretur, Anatolio sublato de medio, qui hoc anno, cum jam sedisset annos octo et totidem menses, ex hac vita decessit. Qualis autem iste fuerit, Dei judicio relinquitur judicandus : illud constat, non per portam ingressum, sed aliunde in ovile ovium ascendisse, cum ab interfectore sanctissimi Flaviani Dioscoro fuerit episcopus successor indignissimus ordinatus : scimus pariter eumdem sæpesæpius diversis ex causis redargutum fuisse a sancto Leone Romano Pontifice, maculatumque potissimum tolerantia hæreticorum, quos adscitos inter clericos, opus fuit jussione ejusdem sancti Leonis expelli; ut non sit mirum, si tanto fulti præsidio iidem hæretici invaluerint in Oriente. Cæterum ipsum videri voluisse Catholicum, ex scriptis ipsius satis liquido constat : verum ut qui magnam cum Dioscoro olim iniisset familiaritatem, cui et sedem illam acceptam ferebat, haud adversus hæreticos (ut par erat) ardore Catholicæ fidei insurrexit.

32. Leo autem imperator, defuncto Anatolio, omnem adhibuit diligentiam, ut vir pius nulla suspicione labefactatus, omnique macula purus, sanctus, atque doctus illi subrogaretur episcopus. Cumque in hoc nonnihil esset collaboratum, rem ipsam Deo gubernante, ex sententia accidit, ut virtutibus insignis Gennadius eligeretur Constantinopolitanæ Ecclesiæ episcopus; de cujus electione hæc Theodorus [1] : « Mortuo Anatolio, Gennadius Ecclesiæ presbyter eligitur, suffragatore Acacio orphanorum nutritore. Designavit autem Gennadius Marcianum œconomum, ad Ecclesiam, relicta Catharorum secta, translatum : qui mox atque œconomus esset factus, quæ in unaquaque Ecclesia offerebantur, ab ejus loci clericis auferri decrevit, donec (neque) magna Ecclesia cuncta illius acciperet ». Hæc Theodorus de Marciano œconomo : eadem verbis istis dilucidius apud Nicephorum [2] : « Constituit, inquit, ut quæ in Ecclesia quacumque loco muneris offerrentur, ea ut loci cujusque clerici ferrent : cum ad id tempus Ecclesia Catholica seu universalis, dona hujuscemodi omnia tulisset » : plane significans, usurpasse majorem Ecclesiam oblationes aliarum minorum sibi subditarum Ecclesiarum; sub Gennadio vero factum, ut quique clerici suarum Ecclesiarum oblationibus fruerentur, ita cohibente avaritiam primariæ Ecclesiæ ministrorum, subjectarum sibi Ecclesiarum oblationibus inhiantium.

33. Invaluerat quidem mirum in modum in illa Ecclesia avaritia, sed et creverat simoniaca labes; quam anno sequenti cum Synodali, tum imperiali decreto excisam esse, suo loco dicturi sumus, ubi agemus de Concilio provinciali Constantinopoli eo tempore congregato præsentibus Apostolicæ Sedis legatis. Simul ac enim Gennadius thronum illum conscendit, ad sananda illata vulnera tum ab hæreticis, tum a pravis clericis labefactantibus Ecclesiasticam disciplinam, adjecit animum; simulque ad impurum illum invasorem Ecclesiæ Alexandrinæ pellendum, una cum legatis Apostolicæ Sedis a Leone Pontifice missis, omne studium curamque prudenter adhibuit. Ad hæc autem omnia præstanda, Concilium in sequentem annum Constantinopoli celebrandum indixit, de quo suo loco dicendum.

34. *Anastasius, cui id Euthymius prædixerat, episcopus Hierosolymæ eligitur.* — Hoc eodem anno secundo Leonis imperatoris (ut anno superiori dictum est) in locum Juvenalis Hierosolymorum episcopi suffectus est Anastasius ex presbytero illius Ecclesiæ vasorum custode : ordinatus quidem, secundum Apostolum, præcedentibus prophetiis. Quænam autem hæ fuerint, accipe a Cyrillo in rebus gestis [3] S. Euthymii abbatis ab eo conscri-

[1] Theod. Lector. Collect. l. I. — [2] Niceph. l. XV. c. 22. — [3] Extant apud Sur. die XX. Januarii.

ptis, qui ait : « Sequenti autem anno Juvenalis quidem Patriarcha XIV (XXVIII) anno ejus patriarchatus, ex hac vita excedit : Anastasius vero communi omnium suffragio ad sedem illius promovetur, de quo Euthymii fuerunt prædictiones, et de eo veræ promissiones. Quarum is statim recordatus, Phidium, qui in Lauram cum ipso accesserat, et illas audierat prædictiones, ordinat diaconum, et rursum ad magnum illum mittit Euthymium una cum custode Crucis, et prophetiæ significans eventum, et rogans, ut sibi permitteretur ad eum descendere. Is autem hæc dat responsa : Ego quidem semper desidero vestram videre perfectionem, et sic lucrum consequi spirituale : sed prior quidem vester adventus erat ab omni turba remotus, et separatus ab omnibus negotiis; nunc autem vestri magistratus magnitudo dat vobis alium locum, et ordinem, Deo ita volente : quamobrem longe meam superat imbecillitatem vestra scilicet præsentia. Rogo ergo te, ne amplius vexeris hoc iter suscipiendo : sin minus, ego quidem te venientem prompto et alacri animi studio accipiam ; et deinde necesse erit ut non possim alios amplius repellere ; nec potero amplius deinceps hic versari, ut qui ab eorum qui accedunt, hic sim comprimendus multitudine ». Hæc ad Anastasium patriarcham S. Euthymius : cujus de eo præcedentes prophetias, quas te cupere scio, lector, ex eodem auctore hic describamus.

35. « Euthymium, inquit Cyrillus, videre valde desiderabat Anastasius, cujus fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ resurrectionis Ecclesiæ, eratque chorepiscopus, fuitque simul discipulus et imitator sancti Passarionis. Cum ergo teneretur tanto ejus videndi desiderio, Phido Joppes episcopo, et Cosmæ, cujus munus erat custodire Crucem, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos assumpsisset, quin etiam quoque Phidum Phidi episcopi nepotem (erat autem is adhuc ætate juvenis et in chorum lectorum cooptatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit et narravit), cum eis proficiscitur ad magnum Euthymium. Postquam autem fuerunt jam prope Lauram, ab aliis quidem, cum nondum pervenisset, ignorabatur, Euthymio vero arcano quodam modo aperuit Spiritus. Cum vero statim vocasset Lauræ œconomum Chrysippum : Sint, inquit, tibi parata quæ sunt ad recipiendos hospites necessaria : ecce enim simul cum fratre tuo ad nos venit etiam patriarcha. Cum autem ipsi jam advenissent, diviniore quadam contemplatione magnus correptus Euthymius colloquebatur et disserebat cum Anastasio, tanquam cum patriarcha Hierosolymorum. Atque qui aderant quidem omnes admirabantur.

36. « Chrysippus vero quoque ipse obstupefactus, et ad aurem se inclinans Euthymii : Sed non est (inquit) apud nos patriarcha, o venerande pater : hic autem est sacrorum vasorum custos Anastasius. Vides quisnam sit ejus vestitus? ostendens ejus vestes : eæ autem erant splendidæ et sericæ : quas quidem, inquit, non est fas Hierosolymitanum patriarcham induere ». Ad imitationem enim primi ejus Ecclesiæ episcopi qui sindone tantum simplici induebatur, sancti Jacobi fratris Domini et in ipsius Domini in eo loco crucifixi memoriam, factum est, ut Hierosolymitani episcopi haud circumspecte vestiti incederent, sed viliori habitu quam illius Ecclesiæ clerici, qui sericis etiam (ut vides) utebantur indumentis. Sed pergit Cyrillus : « Cum aliquo autem tempore se repressisset senex, et veluti ad se rediisset : Sed mihi crede, fili, inquit : hunc vidi candida veste indutum, et quali decet indui patriarcham ; et existimo me non esse deceptum. Sed quod Deus præscivit, id ad finem quoque deducet. Sunt enim ejus charismata minime pœnitenda. Ille ergo hæc quidem dixit, multis audientibus : et consecutus fuit rerum eventus ». Hactenus de his ibi.

37. *Translatio reliquiarum S. Anastasiæ.* — Hoc item anno, qui primus Gennadii Constantinopolitani episcopi numeratur, facta est translatio reliquiarum sanctæ Anastasiæ martyris, impulsu Marciani œconomi, Gennadio id suadente Leoni imperatori, collocatæque sunt in Ecclesia ab eodem Marciano nobiliter erecta Constantinopoli super ædiculam Anastasiæ, ita nominatum locum illum, ubi primum hospitatus S. Gregorius Nazianzenus prostratam fidem erexit, unde Anastasiæ nomen accepit; id ipsi Gregorio divino revelante Spiritu, fore aliquando, ut ædicula illa in Basilicam ingentem consurgeret. Hæc quidem facta esse hoc anno, non superiori primo Leonis imperatoris (ut vult Cedrenus) ideo affirmamus, quod sententia Theodori [1], Nicephori [2], et aliorum, eam translationem factam liquet sub Gennadio patriarcha. De ipsius autem templi dedicatione agemus anno sequenti.

[1] Theodor. Collect. l. II. in fin. — [2] Niceph. l. XIV. c. 10. et Ced in Compend.

Anno periodi Græco-Romanæ 5951. — Jesu Christi 458. — Leonis papæ 19. — Leonis imp. 2. Majoriani 2.

1. *Consules.* — Coss. *Leo Augustus, et Julius Majorianus Aug.*, alter in Oriente, alter in Occidente et uterque propter imperii initium consul creatus.

2. *S. Leo legatos duos Constantinopolim mittit.* — A num. 6 ad 14. Cum Eutychiani, spe Synodi amputata, publicum colloquium peterent, cum iis, quos mallet *Leo* Pontifex Romanus, Leo imp. consiliis in speciem utilibus circumventus, ad S. Leonem de eo negotio scripsit postulavitque, ut mitteret episcopos ex Occidente, qui quasdam quæstiones elucidarent. Pontifex *XI kal. April.* imperatori respondit Epistola CXXXII, alias LXXVIII, recitata a Baronio num. 7 et seqq., legatos a se mittendos esse, non ut disputent, sed ut instruant: « Ne, inquit, ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere ; quæ manifestum est per omnia Propheticis, et Evangelicis, et Apostolicis auctoritatibus consonare ». His litteris alias adjungit ad episcopos clericosque, qui factione hæreticorum ex patria pulsi Constantinopoli morabantur. Epistola data *XII kal. April.* estque ordine CXXX cujus inscriptio : *Ad episcopos et clericos Catholicos ex Ægypto apud Constantinopolim constitutos :* ad quindecim episcopos sedium nominibus non memoratis directa est. Hujus nulla mentio in Annalibus, quia primum illam e tenebris eruit Quesnellus. In ea solatur S. *Leo* eorum exilium monetque ne adventu episcoporum Occidentalium perturbentur, quos rogatu imperatoris Constantinopolim mittit, ad explanandas fidei quæstiones, quæ nonnullorum animos pulsabant. Hos deinde excitat, ut constanter pro fide pugnare pergant, caveantque ne discordia res eorum dilabantur, atque iterum cum hæreticis manus conserant, vel colloqui vel disputationis specie decepti.

3. *Petit ab imperatore ut Aelurus episcopatu dejiciatur.* — Tertiam Epistolam addidit *Leo* eadem die datam *presbyteris, diaconis et clericis Constantinopolitanæ Ecclesiæ.* Ea ordine est CXXXI. Illis S. Leo fidei sinceritatem gratulatur, hortaturque, ut eliminent ex suo cœtu, quos hæresi infectos sciant, ac *Atticum*, *Andreamque* ab officio dejici præcipit, nisi palam jurent in fidem Chalcedonensem. Hæc etiam Epistola primum a Quesnello edita, sicuti et Epistola ordine CXXXIII ad Leonem Aug. scripta. Recte existimavit Baronius n. 12, aliam a LXXVIII, quæ nunc est CXXXII, Epistolam extitisse, qua ex more de *Domitiano* et *Geminiano* episcopis missis legatis, et eorum commendatione sit actum. Ea autem Epistola alia non est quam illa, de qua agimus, data *XVI kalend. Septemb.* qua S. Leo imperatori significat, se misisse *Domitianum* et *Geminianum* episcopos vice sua pro libertate Ecclesiæ acturos, qui supplicarent, non vero qui disceptarent. In ea etiam Pontifex obsecrat, obtestaturque imperatorem ne renovandæ disceptationis copiam permittat : neque de fide iterum agi : opem ferat Ecclesiæ Alexandrinæ et *Timotheum* nulla miseratione ab episcopatu Alexandrino dejiciat. Quare legati quos sanctus *Leo* mittere promiserat, nonnisi exeunte Augusto Roma profecti sunt.

4. *Imperator litteras Encyclias ad metropolitas suos scribit.* — A num. 16 ad 27. Autumavit Baronius, *Leonem* imp. anno superiori ad metropolitas sui imperii litteras encyclias misisse, et currenti ad monachos, quorum vita spectabilior, et fama major erat. Verum uno eodemque tempore illum ad episcopos et monachos scripsisse insinuat Evagrius lib. 2, cap. 9, qui ait : « Scripsit circulares Epistolas ad omnes orbis Romani episcopos, et ad eos qui in vita monastica excellebant, interrogans eos tum de Chalcedonensi Synodo tum de ordinatione Timothei cognomento Aeluri ». Præterea Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLII, qui kalend. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur, scribit : « Hoc anno ad singulos omnium provinciarum episcopos litteras dedit imperator, ut propriam ipsi renuntiarent sententiam : num Chalcedonensis Concilii decretis acquiescerent, et de Aeluri promotione quid sentirent ? Sancto insuper Simeoni Stylitæ et Bardæ monacho, tum Jacobo miraculorum patratori scripsit, quasi Deo rerum omnium Domino rationem reddituros, de controversis rebus, ut judicium facerent, cunctos obtestatus. Illi una voce communique sensu coactam Chalcedone Synodum sanctam esse firmant, etc. » Sed Theophanes anno uno tardius rem istam narrat. Decepit Baronium depravata temporis nota, quæ legitur in Epistola Varadati, quem Theophanes « Bardam » vocat. In ea enim legitur : « Hæc cum tremore scripsi vestræ pietatis imperio septima et vicesima die Augusti mensis anno secundo imperii, Indictione decima ». Inde enim collegit Baronius, Leonem

primo imperii sui anno ad metropolitas, anno vero secundo ad monachos scripsisse. Verum cum subscriptio illa corrupta sit, ut fatetur Cardinalis doctissimus num. 24, nihil inde deduci potest contra auctoritatem Evagrii et Theophanis. Indictio enim x anno superiori in cursu fuit usque ad kalend. Septemb., ideoque ea Epistola data esset mense Augusto illius Christi anni, quo annus primus, non vero secundus Leonis imp. obtinebat. Præterquam quod « litteræ Encycliæ » nondum tum missæ sunt ab imperatore, multo minus responsa episcoporum et monachorum ad illum. Dicit quidem Baronius, loco *Indictionis* x, reponendam esse, *Indictionem* xi. Sed præterquam quod hæc emendatio certa non est, non inde sequitur, imperatorem præcedenti anno ad episcopos, præsenti vero ad monachos litteras dedisse.

5. *Moritur Basilius episc. Antiochenus.* — Ad num. 27. *Basilius* episcopus Antiochenus, qui exeunte anno CDLVI, aut insequentis initio, patriarcha Antiochenus renuntiatus fuerat, quique, ut legitur in Chronico Nicephori et in Tabulis Theophanis, *annos duos* sedit, hoc anno vitam cum morte commutavit. Hunc enim usque ad præsentem annum pervenisse ostendunt litteræ Leonis imp. ad eum scriptæ, et a Baronio num. 18 et seq. recitatæ. Quis ei in episcopatum successerit, divinare facile non est, antiquis inter se non consentientibus. Nicephorus enim in Chronico episcopos Antiochenos hoc ordine recenset : « Basilius annis II, Acacius, quo præsidente, urbs corruit, anno uno. Martyrius annis XIII, etc. » Et tamen in Tabulis Theophanis post *Basilium* ponitur *Martyrius*, cui anni XIII attribuuntur, et in Chronico Victoris Tununensis nulla etiam *Acacii* mentio fit; sed in Chronico illo ad consulatum VI Leonis imp. legitur post *Alexandrum* sedisse *Martyrium*. Ad hæc, anno superiori, quo terræ motus Antiochenus accidit, ut statim videbimus, *Basilius* Ecclesiam Antiochenam regebat. Quare si *Acacius* Basilio successit, id fuit postquam Antiochia terræ motu jam concussa fuerat, et hoc in capite Nicephorus erravit, ut non raro in aliis factis Historicis.

6. *Antiochia terræ motu concussa.* — A num. 28 ad 31. Evagrius lib. 2, cap. 12 de terræ motu Antiocheno scribit : « Anno secundo imperii Leonis, ingens terræ motus ac succussio contigit Antiochiæ, cum quædam a populo civitatis illius facta essent plena furoris ac dementiæ, etc. Accidit autem ingens hæc calamitas anno quingentesimo sexto a conditu urbis Antiochiæ circa horam noctis quartam, die quarto decimo mensis Gorpiæi, quem Romani Septembrem vocant imminente die Dominico, Indictione undecima. Sextus hic terræ motus accidisse dicitur, trecentis quadraginta et septem annis elapsis ab illo terræ motu, qui Trajani temporibus contigerat. Nam ille quidem terræ motus sub Trajano accidit anno CLIX, ex quo civitas libera et sui juris fuerat appellata. Hic autem Leonis Augusti temporibus contigit anno sexto et quingentesimo, ut produnt scriptores diligentissimi ». Annos Antiochenos inchoat Evagrius a kalendis Septembris, ut Dissert. de Periodo Græco-Romana ostendi. Quare cum kalend. Septemb. superioris Christi anni cœperit annus Antiochenus DVI, et terræ motus factus fuerit die XIV mensis Septemb., Indictione XI et die Sabbati, ad superiorem Christi annum, quo dies XIV Septembris in Sabbatum cadebat, omnino retrahendus est. Dupliciter tamen Evagrius erravit. Primo, in eo quod ait hunc terræ motum urbem Antiochenam evertisse anno II imperii Leonis; anno enim superiori mense Septembri, currebat adhuc annus Leonis primus. Secundo, perperam scribit Evagrius, a terræ motu, qui sub Trajano fuit ad eum, de quo agitur, intercurrisse annos CCCXLVII. Nam imperante *Trajano* Antiochia terræ motu concussa *Messala et Pedone coss.* anno sc. Christi CXV, ideoque et anno Antiocheno centesimo sexagesimo quarto; cum post mensem Septembrem Trajano imperante ille terræ motus acciderit, ut eo anno ostendi. Quare ab illo terræ motu, ad illum, qui sub Leone factus est, fluxere anni trecenti et quadraginta tres, non vero quadraginta septem, ut habet Evagrius, ex cujus verbis apparet, eum de intervallo, quod inter hos duos terræ motus extitit, parum edoctum fuisse, cum scribat : « Sextus hic terræ motus accidisse dicitur ».

7. *Sed anno superiori.* — Præterea Theophanes anno primo Leonis, annoque Incarnat. secundum Alex. CDL quem utrumque a kalendis Septemb. superioris Christi anni exorditur, ait : « Hoc anno maximo terræ motu Antiochiæ facto tota ferme civitas corruit ». Idem habet Cedrenus ad annum primum Leonis. Quare cum Antiochia die XIV Septemb. terræ motu conquassata fuerit, is ad annum præcedentem retrahendus. Denique Emin. cardin. Norisius in Dissert. III de anno et epochis Syro-Macedonum cap. 6, citat Chronicon Joannis Malelæ, qui scribit : « Imperante Leone divinæ iræ vicissitudinem quartum passa est Antiochia magna Septembris XIII die Dominica illucescente, anno Eræ ejusdem Antiochiæ quingentesimo sexto, sub consulatu Patricii. Opus suum scripsit Malela ante finem imperii Justiniani, saltem ad illud usque tempus produxit. Is in nullo discrepat ab Evagrio, præterquam in nota consulari male apposita; cum *Patricius* anno tantum sequenti magistratum gesserit. Nam dies XIII Septembris manifesto librariorum errore positus est pro XIV. Denique Malela *quartum* istum terræ motum appellat, quia duos ab Evagrio numeratos negligit, ut sæpe fit ab aliis scriptoribus in id genus supputationibus. Sic enim *quarta*, v. g., Ecclesiæ persecutio a quibusdam appellatur *quinta*. Existimat tamen Card. Norisius loco citato, hunc terræ motum ad hunc annum pertinere, et *Malelam* falsos characteres apposuisse, ac suspicatur, Evagrium itidem falsas notas *Dominicæ imminentis*, ac *Indictionis* XI de suo addidisse. Verum hæ Cardinalis doctissimi conjecturæ non videntur admittendæ; cum Evagrio et Malelæ, Theo-

phanes et Cedrenus suffragentur. Nititur etiam Card. Norisius in auctoritate citata Nicephori in Chronico, qui ait, *Acacium*, quando Antiochia corruit, urbi præfuisse; cumque *Basilius* ejus decessor ante hunc annum non obierit, hunc terræ motum ab anno, quo *Acacius* episcopatum iniit, removendum non esse arbitratur. Verum vel hæc notatio in Nicephorum infarta, vel ipsemet in ea hallucinatus est; cum auctores se antiquiores, quique varias temporis notas adhibuere, habeat adversantes, et incertum sit, an *Acacius* Basilium exceperit.

8. *Obitus Anatolii episc. Constantinop.* — A num. 31 ad 34. Baronius *Anatolii* patriarchæ Constantinopolitani mortem recte quidem hoc anno consignavit, sed res Anatolii tractavit subiracundior, quod auctor fuisset canonis XXVIII de privigiis sedis Constantinopolitanæ. Verum plenissime ejus famam vindicat Andreas Chevillerus Dissert. in Synodum Chalcedonensem *de Formulis fidei subscribendis*, cap. 2. num. 8 et seqq. post celebratum latrocinium Ephesinum, quo vir sanctissimus *Flavianus* damnationem reportavit, cæsus postea, et nefario Eutychianorum scelere trucidatus. *Anatolius* substitutus est in sedem Constantinopolitanam. De nova consecratione scripsit Theodosius Augustus ad S. Leonem : qui statim postulavit ab Anatolio subscriptionem communi fidei, quia hunc de fide et schismate suspectum putabat, ut videre est in Epist. LII, alias XXXIII, ad Theodosium Aug. Leo ubi accepit Anatolium fidei formulæ subscripsisse, ad eum scripsit Epistolam LX, tam novo quam veteri ordine, datam *idib. April. Adelphio V. C. cos.* anno sc. CDLI. « Gaudemus in Domino, inquit, et in dono gratiæ ipsius gloriamur : quia sicut dilectionis tuæ litteris et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus relatione cognovimus, sequacem te Evangelicæ eruditionis ostendis, ut per sacerdotis probabilem fidem merito præsumamus, quod tota Ecclesia eidem credita, nec rugam cujusque erroris sit habitura, nec maculam, etc. In qua societatem tuæ dilectionis amplectimur, et gestorum quæ sumpsimus seriem necessariis, sicut oportuit, munitam subscriptionibus approbamus, etc. » quibus verbis, sc. *necessariis subscriptionibus*, indicare videtur Leo non unicam fuisse Anatolii subscriptionem, sed multiplicem, subscripsisse nimirum sine ulla reluctantia, et Epistolæ ad Flavianum et breviori formulæ et præterea exarasse fidei propriam professionem. Addit his Chevillerus sequentia.

9. *In quo peccatum ejus situm fuit.* — Paululum inspiciendum est, quantum esset illud *Anatolii* peccatum, quo tantam meruerat Ecclesiæ severitatem, ut media via nulla relinqueretur, sed aut subscribendum, aut ab ea necessario exulandum. Imprimis illud esse videtur, quod fuisset *Constantinopoli Apocrisiarius Dioscori*, ut refert Liberatus cap. 12, aut, ut habet Nicephorus in Chronico, *presbyter et responsalis Ecclesiæ Alexandrinæ.* Sed maxime id ei probro erat, quod post Conciliabulum Ephesinum, pulso et necato sancto antistite *Flaviano*, consecratus fuisset ab episcopis ejusdem cum *Dioscoro* factionis. Ex qua cum hæreticis familiaritate pronum erat, de ejus fide judicare, eam sc. aliam non esse quam quæ esset *Dioscori*, et ordinatorum. Attamen si res æqua lance ponderetur, ex eo cum hæreticis commercio nihil aliud concludi debet nisi suspectum fuisse de novitate. Eum vero duntaxat ea de causa asseveranter pronuntiare hæreticum, et Eutychianistam fuisse, severioris est arbitri. Neque in tota Eutychianorum causa invenitur aliqua *Anatolii* interlocutio, scriptura ulla qua in hæresim suffragatus sit : in eo duntaxat reus quod hæreticorum amicus esset, et amplo beneficio ab iisdem donatus.

10. *Sanam doctrinam professus est.* — Hæc sola ratio fuit, cur Leo Magnus interdum in Epistolis suis XXXIX et XLIV, juxta veterem ordinem, aut LIX et LXIII, juxta novum, perhibeat damnati olim dogmatis redivivum assertorem fuisse. Ipsemet Leo duobus in locis indicat undenam hauserit, quod de Anatolio alibi dixit, hæresim docuisse. Primus est ex Epistola ad eumdem Anatolium LXXX et juxta veterem ordinem LIII. « Decessore tuo beatæ memoriæ Flaviano propter defensionem Catholicæ veritatis ejecto, non immerito credebatur, quod ordinatores tui contra sanctorum canonum constituta viderentur sui similem consecrasse : sed adfuit misericordia Dei, in hoc te dirigens atque confirmans, ut malis principiis beneettereris, et non te judicio hominum, sed Dei provectum benignitate monstrares ». Alter ex Epistola ad Marcianum Aug. LXXXIV, veteri vero ordine LVII. « Anatolii episcopi ordinationem, sicut scientia Dei testis est, suspectam, quod fatendum est, mihi fecerant consecrationis ejus auctores; nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum; secutumque est, ut dum communione Apostolicæ Sedis existeret alienus, diu dandis ad eum Epistolis pacis me abstinerem; sed cum illi pietatis vestræ testimonium suffragetur, etc. » Inde manifestum est, a Leone non alia de causa dictum fuisse *Anatolium* assertorem novi dogmatis, nisi quia manuum impositionem consecutus fuerat a Schismaticis. Sed hæc probabilis duntaxat conjectura : quam processus temporis diluit omnino, dum *Anatolius* alius inventus non est quam Catholicus et Orthodoxus, ut anno CDLI, n. 37 et seqq. fuse ostendimus. Anatolio successit S. *Gennadius* Ecclesiæ Constantinopolitanæ presbyter.

11. *Anastasius fit patriarcha Hierosolymorum.* — A num. 34 ad 37. Cyrillus monachus in Vita S. Euthymii abbatis tom. I Analect. græcorum publicata, de Juvenalis patriarchæ Hierosolymitani morte, et electione Anastasii ejus successoris, p. 70, hæc habet : « Octogesimo tertio magni Euthymii ætatis anno Juvenalis archiepiscopus cum quadraginta quatuor annos in patriarchatu implesset, e vita migravit, Anastasius vero, de quo sæpe mentio facta, universi populi suffragio in sedem Jacobi evectus est initio mensis Julii ». Verum, ut advertit illius Vitæ editor in Notulis ad Vitam sancti Cyriaci

anachoretæ, quæ in eodem tomo legitur, errores duo in laudatum locum irrepsere: loco enim LXXXIII, legendum LXXXI, cum certum sit, *Euthymium* natum esse IV *Gratiani Augusti consulatu*, ut docet Cyrillus initio Vitæ S. Euthymii, anno sc. Christi CCCLXXVII, a quo ad currentem anni ætatis Euthymii LXXXI tantum numerari possunt, etiamsi quis contenderet cum Baronio *Juvenalem* anno superiori obiisse, quod in Vita S. Sabæ, quæ habetur apud Surium V Decembris, dicatur Juvenalis eodem anno, quo Marcianus imperator, mortuus esse. Secundo, loco XLIV, legendum XXXIV, cum *Juvenalis* circa annum Christi CDXXIV, episcopus Hierosolymorum dictus sit, ut suo loco dictum, et quamcumque de ejus initio sententiam tuearis, tam diuturnam sedem *Juvenali* attribuere non possis. Cum porro in Vita S. Euthymii *Anastasius* dicatur *custos sacrorum vasorum sanctæ resurrectionis, et chorepiscopus*, liquet verum esse quod suo loco diximus, *Joanne* sc. Ecclesiam Hierosolymitanam regente, *Praylam*, qui postea ei successit, *chorepiscopum* etiam fuisse. Denique in Vita latina S. Euthymii Cyrillo monacho attributa, qua Baronius usus, dicitur *Juvenalis* obiisse XIV *anno ejus patriarchatus*, ubi vides numerum quartum ubique servatum fuisse, aliquali argumento, *Juvenalem* anno sedis XXXIV ad Deum migrasse.

12. *Floret Euthalius episc. Sulcensis.* — Scripsit hoc anno Euthalius diaconus, postea Sulcensis episcopus opus suum in Epistolas divi Pauli, quod cum aliis ab eo in Scripturam sacram editis nuper e Bibliotheca Vaticana eruit et in lucem Romæ emisit doctissimus Laurentius Alexander Zacagnius ejusdem Bibliothecæ præfectus. Ipse Euthalius in editione Epistolarum divi Pauli, pag. 536 tempus his verbis designat, et Zacagnius in Præfatione n. 51 exponit: « Præcisius designavi tempus martyrii Pauli Apostoli. Et a consulatu quarto quidem Arcadii, tertio vero Honorii (ab anno nempe CCCXCVI Eræ nostræ vulgaris) usque ad præsentem hunc consulatum primum Leonis Augusti, (sc. usque ad annum ejusdem Eræ CDLVIII) Indictione XII (legendum, Indictione XI, ut reliqui characteres demonstrant) Epiphi mensis die V (apud Romanos vero tertio kal. Julii) Diocletiani vero annum CLXXIV, sunt anni LXIII; ita ut omnes anni a Salvatoris nostri adventu, usque ad modo memoratum annum (sc. consulatum primum Leonis Augusti, annumque Eræ nostræ CDLVIII) sint anni CDLXII : quia nempe Euthalius annos Christi quadriennio antevertit, Christo annos triginta tres vitæ completos tribuit, ejusque mortem ponit in consulatu duorum Geminorum, quæ opinio tunc communissima erat, anno sc. Eræ vulgaris vicesimo nono. Ex quo patet hunc Commentarium currenti anno in lucem prolatum, hactenusque Chronologos omnes in tempore quo Euthalius floruit consignando cæcutiisse. Vixit ultra annum quadringentesimum nonagesimum, cum opus suum in Actus Apostolorum Athanasio juniori cognomento Celete seu Hernioso Alexandrino episcopo hujus nominis II dicaverit, qui eo anno sacris infulis decoratus fuit, ut ibidem n. 24 monstrabimus. Licet Euthalium hæreticum fuisse ejus opera non ostendant, cum tamen patriarchæ hæretico hunc ultimum suum librum dicarit, eum Catholicum extitisse certum non est, præsertim cum tunc Concilii Chalcedonensis occasione Catholici ab Hæreticis in ea diœcesi tantopere abhorrerent. Ex his corrigendus inter alios Guillelmus Cave in Historia litteraria scriptorum Ecclesiasticorum, ubi ait eum opus suum in Epistolas D. Pauli scripsisse anno CCCXCVI, sexaginta videlicet et amplius ante hunc annis, quem errorem in Supplemento seu in secunda parte ejusdem Historiæ litterariæ non emendavit.

LEONIS ANNUS 20. — CHRISTI 459.

1. *Concilium Constantinopolitanum, ex quo unus qui superest, canon adversus Simoniacos.* — Christi annus quadringentesimus quinquagesimus nonus novis aperitur consulibus Ricimere atque Patricio : cum Constantinopoli, præsentibus Apostolicæ Sedis legatis, exoptatum diu a Leone imp. celebratum est Concilium, non quidem œcumenicum, ut petebat, ad quod omnes convocarentur episcopi, sed ex proximis tantum provinciis, Gennadio adnitente Constantinopolitanæ sedis episcopo, fidei Catholicæ et Ecclesiasticæ disciplinæ acerrimo vindice atque custode : qui inter alias deformitates cum nactus esset Ecclesiam illam simoniaca labe deturpatam, ad eam penitus evellendam, aliosque pravos mores extirpandos, Synodum colligi festinavit. Interfuit huic Synodo numerus septuaginta trium episcoporum, præsentesque fuere (ut dictum est) Apostolicæ Sedis legati a S. Leone missi (cum anno superiori imperator eos expetiisset) Domitianus atque Geminianus episcopi, quos constat Constantinopoli usque ad sequentem saltem annum commoratos esse, prout litteræ S. Leonis papæ ad eumdem Gennadium datæ declarant [1].

2. Perierunt quidem hujus Synodi Acta, ut nonnisi canon unus adversus Simoniacos datus reperiri possit. Actum vero in ea esse de abolenda penitus Eutychiana hæresi, nulla potest esse dubitatio : etenim ipse Leo Augustus ejus rei causa expetierat præsentiam S. Leonis Romani Pontificis : quam cum obtinere minime licuisset, ut saltem legatos e Latere ipse mitteret, exoravit : quibus missis, etsi ab eodem S. Leone non valuerit impetrare ut œcumenica Synodus haberetur, egit tamen ut ex finitimis saltem provinciis Concilium cogeretur. Ubi autem convevenere Patres, ex more, primum omnium actum esse de firmando fidei decreto in Chalcedonensi Concilio edito, quod frequentibus ictibus hæretici concutere atque penitus disjicere conabantur; recitatasque ibidem fuisse omnes Epistolas illas cum ab episcopis Orientis, tum etiam a sanctissimis anachoretis conscriptas, in primis vero Romani Pontificis litteras eo argumento anno superiori datas : omnes puto consentient absque aliqua controversia : cum (ut dictum est) ea potissimum ex causa hæc fuerit Synodus convocata. Sed quod ipsa Acta Synodalia, quæ hæc ostenderent, periere, illud saltem unum quod Synodi hujus fragmentum superest, recitemus, relictum tanquam fortem arietem ad demoliendas simoniacas molitiones : sic enim se habet quæ tunc ab eadem Synodo scripta est Epistola Circularis [1] :

3. « Religiosissimo et sanctissimo in sacris comministro N. Gennadius, et quæ in Christi amante regia civitate Constantinopoli coacta est sancta Synodus.

« Cum Dominus et Deus et Salvator noster Jesus Christus suis discipulis Evangelii prædicationem credidisset, eosque per universum terrarum orbem inter homines ad docendum misisset, aperte jussit, ut quod gratis accepissent, eis quoque gratis darent, non aurum vel argentum, aut alias omnino materiales et terrenas facultates pro eis acquirentes : cælestibus enim et spiritualibus donis nulla est cum terrenis et temporalibus commutandi ratio. Hoc autem præceptum non solum illis, sed etiam nobis per illos dedit quos in illorum gradum et locum substituere dignatus est : oportet, sicut illi tunc, nos quoque nunc accurate et diligenter servare, nec in iis quæ technas sophisticas non admittunt, uti sophistica calliditate, nec aleam periculosam jacere. Gratis, inquit [2], accepistis, gratis date : Non possidentes [3] æs, neque aurum, neque argentum in zonis vestris. Simplex est et aperta hujus mandati ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non sit facile et explicatum, nihil quod sophistica expositione egeat. A me, inquit, accepistis dignitatem sacerdotii : si mihi pro ipso parum quid vel magnum solvistis, et hoc a me venditum est; vos quoque ipsum aliis vendite : si autem gratis accepistis, vos quoque gratis date. Quid hoc est mandato apertius? Quid autem iis qui parent, utilius? Væ illis revera qui Dei donum acquirere, vel illud pro pecunia dare in animum inducunt : In fel enim amaritudinis et vinculum iniquitatis ii

[1] Leo, Ep. c.

[1] Apud Theod. post Nomoc. et tom. I. Bibl. sanct. — [2] Matth. x. — [3] Marc. VI.

(juxta sancti Petri sententiam [1]) a sua malitia comprehensi sunt.

4. « Unde et sanctorum et beatorum Patrum sanctæ et magnæ Synodi œcumenicæ Chalcedone congregatæ huic legi Dominicæ convenit canon, qui sic a nobis aperte iisdem verbis editus est :

« Si quis episcopus pecuniis ordinationem fecerit, vel non venalem gratiam ad venditionem deduxerit, et pecuniis ordinaverit episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyterum, vel diaconum, vel aliquem eorum qui in clero connumerantur, vel pecuniis provehat œconomum, vel defensorem, vel paramonarium, vel omnino aliquem ex clero propter suum turpe lucrum : qui hoc aggressus esse convictus fuerit, de proprio gradu veniat in periculum; et qui ordinatur, nihil ex ordinatione, vel promotione, quæ fit instar mercaturæ, juvetur, sed sit alienus a dignitate, vel curatione, quam pecuniis assecutus est. Si quis autem his turpibus ac nefariis lucris sequester, intercessorve, apparuerit, is quoque si sit clericus, a primo gradu excidat; si autem laicus, vel monachus, anathematizetur ». Quæ sequuntur, tanquam Theodori verba sint, diverso hoc charactere habentur exarata : sed eorumdem Patrum Constantinopoli hoc anno congregatorum Epistolæ Encyclicæ convenire, neminem puto inficias iturum : quæ sic se habent :

5. « Pulcherrima et valde pia sunt hujus canonis sanctorum Patrum præcepta, quæ omnem invasionem satanicam, diabolicumque conatum, qui in donum spirituale intenditur, repellit et rescindit. Nullo enim modo vult ordinationis promotionem pecuniis aut fieri, aut suscipi, nec ab eo qui illam exercet, nec ab eo qui ordinationis promotionem accepit : sed nec ante tempus ordinationis, nec post dari pecunias concedit : omnium enim in hac quoque re esse sordes, munerumque corruptionem pronuntiat.

6. « Quoniam tamen, iis ita aperte prohibitis, quidam sunt in Galatarum Ecclesia deprehensi propter turpe lucrum et avaritiam hæc salutaria et humana præcepta negligere et transgredi; eo quoque ipsa nobis renovare visum est cum hac sancta Synodo, quæ in hac regione, nova Roma, nunc agit : ut sine omni penitus inventione, et omni prætextu, callidoque commento impiam hanc et odiosam, quæ nescio quomodo in sanctissimas Ecclesias subiit, consuetudinem omnino exscindamus; ut, cum pura et absque ulla cauponatione eorum qui ordinantur, renuntiatio ab antistitibus facta fuerit, gratia Spiritus sancti superne veniat. Quibus nescio ut per pecuniam promotionem facientibus, et manu non pure operante, ad eum qui promovetur accedit, secundum vocem Evangelii, et non potius retrahitur gratia sancti Spiritus.

7. « Scias ergo, o vir religiosissime et omni ex parte sanctissime, quod quicumque hujus convictus fuerit episcopus, vel chorepiscopus, vel viator, vel presbyter, vel diaconus, vel quivis alius ex canone, vel ex laicis, communi antistitum decreto, communique sententia condemnatus est, sicut de hoc quoque sanctorum Patrum præcedens canon loquitur. Oportet enim gratiam semper esse gratiam, et argentum apud eam nequaquam intercedere. Sit ergo et ab omni sacerdotali dignitate et ministerio alienus, et anathematis loco subjectus, qui et se per pecunias acquirere existimat, et qui eam pecuniis habere pollicetur, sive sit clericus, sive laicus; sive hoc facere convincatur, sive non : quia fieri non potest, ut conveniant quæ convenire nequeunt, nec ut mammona Deo consentiat; vel ut qui ei serviunt, Deo serviant. Domini [1] est sententia, cui contradici non potest : Non potestis Deo servire et mammonæ.

8. « Nos in his pro viribus consulentes, et eis cedentes (credentes), cum eo qui hæc dixit, adversus eos qui in iis peccant, sententiam protulimus. Tua sanctitas curam gerat, omni adhibita diligentia, ut hæc per transcripta exemplaria innotescant et sanctissimis episcopis qui tibi subsunt, et περιοδευταῖς, et aliis omnibus ; ut in uno spiritu et una anima omnes simul constipati Christiani adversus communem inimicum, Dei auxilio, possimus avaritiæ radicem, quæ ab illo in nobis insita est, cum omnibus eorum malorum germinibus exscindere. Omnem quæ tecum est in Christo fraternitatem salutamus. Fortis existens in Christo, ora pro nobis, sanctissime frater ». Post Epistolam hæc ibidem sequuntur : « Huic Epistolæ cum ipso Gennadio subscripserunt etiam septuaginta tres ». Sed ponuntur ibi metropolitanorum antistitum tantummodo nomina, videlicet :

« Joannes episcopus metropolis Heracleæ.

« Anastasius episcopus metropolis Ancyræ.

« Eunomius episcopus metropolis Nicomediæ.

« Petrus episcopus metropolis Nicææ.

Reliquorum autem nomina desunt : at tantummodo hæc sunt quæ ex nobilissima Synodo remanserunt. Cæterum excisis licet Simoniæ malæ arboris ramis, ex occultis radicibus iterum infelices propagines pullularunt : adeo ut opus fuerit, non post multos annos, ut quos Ecclesiastica censura non terruit, imperator in officio contineret : sed de his suo loco dicturi sumus.

9. *Gennadius in restituenda disciplina acerrimus.* — Qui autem solertissimus fuit una cum Catholica fide etiam Ecclesiasticam disciplinam sartam tectam relinquere, ipse Gennadius Constantinopolitanus episcopus, haud impune sivit Ecclesiasticos conculcari canones : in quorum custodiam non episcopos tantum et imperatorem, sed sanctos ipsos cum Deo in cælo degentes coadjutores, et delinquentium ultores adhibuit. Pavendum plane de his extat exemplum a Theodoro [2] lectore primum, ac subinde a Nicephoro [3] recitatum, de clerico ecclesiæ sancti Eleutherii martyris : quem cum Gen-

[1] Act. VIII.

[1] Matth. VI. — [2] Theod. Collect. l. I. — [3] Niceph. l. XV. c. 23.

nadius sæpe admonuisset, ut pravorum morum usum relinqueret, et ministerio cui mancipatus fuerat, et ordini quo insignitus erat, vitam consentaneam institueret : cum vero in admonendo et corrigendo eum operam (ut dicitur) et impensam perderet; martyrem ejus vel emendatorem, vel ultorem interpellavit. Res gesta describitur non solum a Theodoro lectore, atque Nicephoro, sed et a Cedreno, et aliis, at copiosius a Sophronio, istis verbis primo, unde acceperit, fideliter narrante [1] :

10. « Accessimus ad cœnobium, quod dicitur Salama, nono ab Alexandria milliario distans, invenimusque illic duos presbyteros senes, qui dixerunt nobis Constantinopolitanæ Ecclesiæ se esse presbyteros. Narrabantque nobis de beato Gennadio Constantinopolitano patriarcha, quod fuerit mitissimus et mundus corpore, multumque continens. Dicebant et hoc nobis de ipso : Quod cum molestaretur a pluribus de quodam clerico nimis delinquente, Charisio nomine : accersivit eum patriarcha, ipsumque emendare conatus est. Cum vero nihil increpando proficeret, permisit eum cum paterna et Ecclesiastica censura flagellari. Postquam vero didicit in nullo meliorem fieri neque per verba, neque per flagella (vacabat enim homicidiis et magicis præstigiis) misso quodam apocrisiario suo, jussit ut diceret sancto martyri Eleutherio (erat enim lector in ipsius Oratorio Charisius) : Miles tuus, sancte Dei Eleutheri, multum peccator est : aut emenda illum, aut excide. Venit igitur apocrisiarius in Oratorium; et stans ante altare, et intendens ad sepulcrum martyris, exstendensque manum suam, ait martyri : Patriarcha Gennadius significat vobis, sancte Chrysti martyr Eleutheri, per me peccatorem, quia miles tuus multum peccat : aut emenda illum, aut præcide eum. In crastinum vero mortuus inventus est scelerum opifex Charisius ». Hactenus ibi.

11. *In encœniis Ecclesiæ S. Anastasiæ miraculum.* — Quod rursum pertinet ad Gennadii studium de restituenda Ecclesiastica disciplina, addit post hæc Nicephorus [2] nunquam eum voluisse ordinare aliquem sacerdotem, qui Psalterium David non semper haberet in ore : ut plane exegerit in clero monasticam observantiam.

12. Hoc item anno, ubi primum episcoporum Synodus Constantinopoli habita ad finem perducta est, ab eisdem episcopis celeberrima facta est dedicatio nobilis Ecclesiæ a Marciano erectæ, nomine Anastasiæ, egregii magni illius Gregorii Nazianzeni monumenti. Moris namque fuit celebrare encænia tempore Synodorum, cum videlicet plurimi episcopi convenissent in unum, prout innumera superius diversis locis exempla recitata declarant. Quæ vero acciderint, in ejusmodi dedicatione Basilicæ, ipsius Marciani Acta demonstrant, quæ sic se habent [1], post enarratam ejusdem templi amplitudinem, et sacrorum vasorum eidem collatorum præstantiam :

13. « Omnibus autem convenientibus, novi quidem templi (ut par est) encænia celebrantur, et dies quoque, qua ipsa martyr certamen consummavit, ipso, inquam, Decembre. Vocabant autem ad encænia et fideles imperatores, et sacrum senatum et omnem (ut semel dicam) civitatem. Oportebat autem, quod latebat, Marcianum eo die videri, qualis esset moribus, qualis virtute, et quantum se ultra mandata extendebat. Nam cum tota concurreret civitas, et egentes una cum ea quodam pacto attraherentur ; pauper quidam accedens ad hunc virum egregium (ii enim exquirunt et discunt benignas et clementes animas, non secus atque hi qui laborant, medicos) accedens ergo, respexit ad ejus dexteram, et petiit ut acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tunc enim nihil gestabat in sinu , sed revera habebat intra animæ sinum benignitatem multam et clementiam) cum remotus fuisset ab omnibus, et locum adspexisset valde latentem, nullo autem alio nisi unica tegeretur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare, ut duabus non uteretur tunicis, cum sic se haberet vir divinus, etsi facile erat, excusando egestatem, repellere supplicationem ; nam quod nihil portabat, testes habebat omnia intuentes oculos : ille perinde ac si non daret, fieri non posset ut non Deo afferret molestiam, cum se ea ipsa, quæ sola intus erat, veste exuisset, dat egenti prompto et alacri animo : et de cætero habebat solam vestem sacerdotalem et penulam, quæ corpus contegebat ; quam etiam undequaque contrahens, cupiebat, quantum fieri poterat, latere, et id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

14. « Postquam autem fuerunt intra ædem sacram (ei autem divinum celebrare sacrificium jussit primus sacerdotum) ille quidem penulam similiter contrahebat et complicabat, cupiens (ut diximus) etiam latere. Qui autem aderant, et una cum eis pontifex, cum oculos in eum defixissent, vident quodam novum et arcanum miraculum, et propemodum iis solum credibile qui adspexerunt. Vident eum intus indutum eximia quadam veste regia, et auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magis apparebat in manibus, quando eos, qui accedebant, divino corpore impertiebat. Hæc videntes alii quidem apud se mirabantur, alii autem aliis quoque enuntiabant, nonnulli quidem ut admirantes, nonnulli vero (ut est verisimile) etiam invidentes. Qui etiam apud ipsum pontificem Gennadium accedentes, tanquam existimantes eum nescire, quæ eum scire maxime volebant, ei renuntiabant : deinde etiam ei conabantur detrahere, et movebant calumnias adversus bonam illam animam. Et ille se ipsum quoque dicebat vidisse, modum autem ignorare, et se de eo revera dubitare.

[1] Prat. Spirit. c. 145. — [2] Niceph. l. XV. c. 23.

[1] Extant apud Sur. tom. I. die X. Januarii.

15. « Postquam autem a Marciano fuit impositus finis sacrificio, eum accersit patriarcha, et eum, secundum conveniens, de veste reprehendit, dicens, eam magis imperatoribus convenire, quam sacerdotibus. Ille autem magis animi dubius, quam is qui dubitabat, procidit ad pedes illius, et in eos multas effundens lacrymas, negabat omnino id quod dictum fuerat, et dicebat deceptos fuisse ejus oculos : tale quid enim vel solum cogitasse, aperta est insania. Ad hæc patriarcha (stultum enim existimabat, et a ratione aperte alienum propriis non credere oculis) manu propria statim tangens, relaxat ipse penulam cum veste sacerdotali; et de cætero miraculum videbatur et dicebatur. Nam illa quidem aurea quæ ante videbatur tunica, nusquam erat : nudus autem sanctus videbatur, sicut erat, exceptis his indumentis sacerdotalibus : nudus, inquam, qui vere aureis virtutis tunicis, quæ sub adspectum non cadunt, tegebatur. Hoc Pontificem quidem adducit in admirationem; in admirationem etiam adducit imperatores, cum jam fama ad eos pervenisset », Leonem nimirum et Irenem Augustum; « clarum autem erigit trophæum simul et adversus malignam et sceleratam Eutychetis (Arii) insaniam, quæ (proh dolor!) usque ad id tempus defendebatur ab aliquibus ». Hæc ex Actis Marciani œconomi viri sanctissimi : reliqua autem de ipso suo loco dicemus opportunius. Tali namque meruerunt nobilitari miraculo encænia illius Anastasiæ, Gregorii olim Nazianzeni sedis, ab ipso plurimis laudibus celebratæ.

16. *Monasterium Studitarum, seu Acœmetarium, erectum.* — Aucta est etiam eodem Gennadii episcopi tempore Constantinopolitana Ecclesia nobilissimo cœnobio monachorum Acœmetarum, hoc est, Insomnium; in quo plurima multitudo habitans monachorum juges die noctuque privigiles Deo laudes offerret, tripartito tempore, et monachis sibi invicem succedentibus. Vocati sunt iidem, Studitæ, a Studio viro clarissimo, qui ejusmodi monasterium erexit : de quo ista Nicephorus [1] : « Ejusdem Gennadii episcopatus tempore, Studius vir præclarus Roma Constantinopolim pervenit, et sancto præcursori templum erexit, in quod monachos ex domicilio eorum, qui ἀκοίμητοι, hoc est, insomnes dicuntur, induxit. Horum domicilium Marcellus divinissimus construxerat, in quo perpetuis carminibus nunquam non hymni Deo canebantur; sodalitate monachorum eam ob rem in tres cœtus divisa. In ea quoque mandra Joannes Calybites monachum egit ». Hæc Nicephorus.

17. Quod vero ad Studium monasterii conditorem pertinet : non solum suo ipsius clarus fuit munere consulatus, sed majorum suorum quoque magistratibus insignis. Temporibus namque majoris Theodosii claruit Studius præfectus prætorio, ad quem extat luculenta S. Ambrosii Epistola [2] ad ejus consultationem respondentis, qua ipsius summa religio innotescit. Porro hunc de quo est sermo, ante quinquennium cum Aetio consulatum gessisse, Fasti produnt consulares : ea enim nobilissima omnium dignitate insignire voluit Studium novum Constantinopolis colonum Marcianus imp. anno Domini quadringentesimo quinquagesimo quarto. In Oriente quidem ipsum creatum fuisse consulem, ex eo liquet, quod Aetium collegam constet esse creatum in Occidente. Divino plane consilio accidit, ut religiosissimus senator cum bonis suis Roma migrarit Constantinopolim, ita præreptus a ventura per Wandalos inferenda Urbis captivitate. Hunc quidem qui consulatum gessit, eumdem esse cum Studio qui condidit monasterium, Suidas affirmat, cum de alio ab eo erecto ædificio hæc ait [1] : « Idem Studius princeps ædem Archistrategi Nacoliæ condidit, in qua extant versus heroici.

Studius illustrem ædem condidit, celeriterque suorum
Laborum præmium reperit, consulares fasces adeptus.

Ante quidem excidium Urbis per Gothos illatum Studiorum familiam translatam Constantinopolim, inde potes intelligere, quod reperitur [2] Studius præfectus urbis Constantinopolis sub consulatu Honorii sexto et Aristeneti, anno Domini quadringentesimo quarto. At de Studio hactenus : de Studitis vero monachis suo loco pluribus dicendum. Ad sextum autem imperatoris annum illud absolutum esse cœnobium, Cedrenus habet.

18. Cæterum quod spectat ad Acœmetarum monachorum institutum, non fuit ejus Marcellus auctor, sed propagator : verum Alexander abbas, ejusdemque Marcelli institutor religiosum illum cultum invenit, prout ejusdem Marcelli Acta [3] testantur. Successit vero Alexandro in præfectura monasterii Joannes Marcelli collega, cum ne crearetur abbas, Marcellus ipse inde recessisset, sed post Joannem præesse cœnobio compulsus. Porro sub ipso Marcello plura ædificante monasteria, laudabile institutum illud semper Deum laudantium longe lateque diffusum esse, ejus Vitæ Acta testantur.

Hoc eodem anno Acacius episcopus Antiochenus, cum sedisset annum duntaxat, ex hac vita decessit : in cujus locum subrogatus est Martyrius, de cujus sedis annis in ejus obitu dicturi sumus.

19. *S. Leonis decretalis Epistola circa disciplinam et præsertim confessionem peccatorum secretam.* — Quod autem ad hujus anni res gestas in Occidente pertinet, obrutæ pæne noscuntur esse silentio, nisi tantum quod sub anni hujus consulibus data habetur S. Leonis decretalis Epistola [4] ad episcopos Campaniæ, Samnii, atque Picœni de servanda antiqua traditione Ecclesiæ, ut nonnisi Paschæ et Pentecostes tempore, citra necessitatem, sanctum baptisma ministraretur, præmissis catechismis et

[1] Niceph. l. XV. c. 23.

[1] Suid. in histor. — [2] L. XV. de Episc. et Cleric. — [3] Extant apud Sur. die XXIV. Decembr. — [4] Leo, Ep. LXXX.

exorcismis, jejuniis atque aliis, quæ sacrum baptisma præcedere solerent. Sed et illi etiam occurrere studuit corruptelæ, cum prætextu magis fructuosæ pœnitentiæ, confessionem peccatorum quæ solita erat esse secreta, quidam in publicam convertebant : quem pravum usum sanctus Leo removit, jubens omnino fieri eam ex more secretam. Est autem hujusmodi ipsius de confessione publica tollenda decretum :

20. « Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituimus submoveri (de pœnitentia videlicet, quæ ita a fidelibus postulatur) ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur ; tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicare ; removeatur tam improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare, quibus possunt legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator attendit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis ». Hæc ipse : qui dum ait, contra Apostolicam regulam ista præsumi, plane insinuat ex Apostolica traditione probatam haberi in Ecclesia secretam peccatorum confessionem. At de his superius actum est pluribus. Jam transeamus ad anni sequentis res gestas.

Anno periodi Græco-Romanæ 5952. — Jesu Christi 459. — Leonis papæ 20. — Leonis imp. 3. Majoriani 3.

1. *Consules.* — Coss. *Patricius et Fl. Ricimer ;* prior Orientalis, et filius *Asparis* anno CDXXXIV consulis ac frater *Ardaburii* qui anno CDXLVII consulatum in Oriente gessit. De *Aspare* et ejus filiis suo loco sermo erit. *Ricimer* in Occidente creatus, ubi anno CDLVII magister militum fuit, ut eo anno diximus. *Is Fl.* dicitur lib. 4, cap. 7 Romæ subterraneæ in inscriptione ibi relata.

2. *Concilium Constantinopolitanum.*— A num. 1 ad 9. Concilium Constantinopolitanum a *Gennadio* patriarcha Constantinopolitano celebratum adversus *Simoniacos*, cujus extat tantum Epistola Synodica et circularis a Baronio recitata, certam epocham non habet ; cum in eo nullus reperiatur temporis character ex quo illa deduci possit. In fine ejusdem Epistolæ hæc verba leguntur : *Huic Epistolæ cum ipso Gennadio subscripserunt etiam septuaginta tres.* Sed recte notavit Labbeus, hæc forte verba Balsamonem addidisse Epistolæ Synodali. Baluzius enim in nova Collect. Concil. pag. 1452, refert ex vetusto codice Ms. Bibliot. Cæs., cujus meminit Lambecius tom. VIII, subscriptiones episcoporum, quæ desunt in laudata Epistola Synodica, quæ numero sunt LXXXI. Cum Gennadio Epistolæ subscribunt decem et octo alii metropolitæ. Cumque nulla ibi *Domitiani* ac *Geminiani* episcoporum, quos S. Leo legatos in Orientem misit, mentio sit, non videtur admittenda conjectura Baronii, qui autumavit, præsentibus Apostolicæ Sedis legatis, hoc Concilium habitum.

3. *Constantinopoli Ecclesia S. Anastasiæ dedicatur.* — A num. 12 ad 16. Existimavit Baronius ab iisdem episcopis, qui Concilio Constantinopolitano interfuere, factam esse celeberrimam dedicationem Ecclesiæ sanctæ *Anastasiæ*, a sancto Marciano presbytero, et postea Ecclesiæ Constantinopolitanæ œconomo constructæ. Illam narrat Metaphraste in Vita sancti Marciani cap. 3, apud Bollandum, ad diem x Januarii, quo colitur, ubi ea dicitur facta a *Gennadio* patriarcha Constantinopolitano, qui anno tantum superiori ad eam dignitatem evectus est. Verum res non caret difficultate ; Socrates enim, qui ante annum CDL Historiam suam absolvit, lib. 5, cap. 7 de exiguo oratorio a Gregorio Nazianzeno constructo, in quo Orthodoxi conventus suos agebant, loquens, ait : « Cui postea imperatores cum maximam Basilicam adjunxissent, Anastasiæ ei nomen indiderunt ». Sozomenus vero qui eodem circiter tempore, quo Socrates Historiam suam absolvit, lib. 7, cap. 5, de eodem Oratorio verba faciens, inquit : « Sequenti tempore præ cæteris regiæ urbis Ecclesiis illustris hæc fuit, et nunc quoque est, non solum ob structuræ elegantiam atque amplitudinem ; verum etiam ob assiduas, quæ ex divini Numinis præsentia illic percipiuntur utilitates ». Quare *sanctæ Anastasiæ* templum, antequam Socrates et

Sozomenus Historias suas in lucem daret, non solum constructum, sed etiam dedicatum erat; per ista enim tempora Ecclesiarum dedicationes, iis ædificatis, differri, interimque in iis sacra mysteria peragi, mos non ferebat. Examinarunt hanc difficultatem Bollandus loco citato. Hermantius in Vita S. Gregorii Nazianzeni, et Papebrocius tam in Notis ad vitam S. Gregorii Nazianzeni ad diem IX Maii, quam in Vita S. Isidori in insula Chio, ad diem XV mensis Maii. Ipsemet in Dissert. Hypatica part. 2, cap. 14, num. 10, et in Prolegomenis ejusdem Dissert. n. 36 in ea discutienda plurimam operam posui. Sed neque ea quæ illi neque quæ ipsemet in medium tunc attuli, eam solvunt; cum ipse ea Encænia in annum CDLVIII, illi vero tardius facta ponant.

4. *Non a Gennadio, sed a Maximiano vel Proclo.* — Cum itaque Socrati et Sozomeno hac in re fides denegari non possit, et Vita S. Marciani sive a Metaphraste, quod Allatius in Diatriba *de Simeonum scriptis pag.* 76, non existimat sive ab aliquo auctore antiquiori, a quo eam acceperit, scripta, nihil complectatur, quod eam suspectam reddere debeat, nunc mihi pæne certa stat sententia, *Gennadii* nomen in eam Vitam ab aliquo sciolo intrusum fuisse, aut e margine in textum, quod non raro fit, irrepsisse, eamque dedicationem Theodosio jun. imperante, anno aliquo ejus decennalibus, aut id genus Festis destinato, peractam. Metaphraste enim in illa cap. 3 narrans, quoddam miraculum in illis encæniis patratum, mentionem facit pontificis, ejus nomine non memorato, et paulo post ait: «Ad ipsum pontificem Gennadium accedentes», ac dein nominat tantum pontificem vel patriarcham tacito ejus nomine. Quare patriarchæ illius nomen Metaphrastem latuit, illudque secunda manu additum. *Gennadii* nomine rejecto, Socrates, qui Constantinopoli, ubi ea dedicatio facta, Historiam suam scripsit, Sozomenus, et Metaphraste inter se egregie conveniunt; alioquin Socrates et Sozomenus a Metaphraste dissentiunt, nec inter se conciliari possunt.

5. *Quod ex Theodoro, Sozomeno et Metaphraste inter se collatis eruitur.* — Confirmant hanc nostram conjecturam tam Theodorus lector lib. 1, quam Metaphraste laudatus. Ille enim scribit: « Mortuo Anatolio, Gennadius presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ in ejus locum substituitur: simul nominato quorumdam suffragiis Acacio, Orphanotrophii præposito. Porro Gennadius œconomum Ecclesiæ constituit Marcianum » ; quare Gennadius episcopatus sui initio *Acacium* curatorem declaravit Orphanotrophii, qui locus erat, in quo pueri parentibus orbati pascebantur, et *Marcianum* magnæ Ecclesiæ œconomum. Hunc autem Ecclesiam sanctæ Anastasiæ ante suum œconomatum, et construxisse, et dedicari curasse, tradit Metaphraste cap. 1, ubi inquit: « Refertur etiam in numerum sacerdotum. Deinde etiam fit œconomus magnæ Ecclesiæ communi suffragio, non vim afferens, sed invitus, ut non tam honoratus, quam eos honorans, qui eum prætulerant. Sed hæc quidem postea. Modo autem cum ei admodum juveni creditum esset sacerdotium, etc. » Tum cap. 2 scribit, Marcianum templum magnificum sanctæ Anastasiæ exstruxisse, et cap. 3 illud dedicatum fuisse, ac denique cap. 5 asserit Marcianum templum sanctæ *Irenes,* aliaque ædificasse, postquam *ei etiam fuisset tradita magnæ Ecclesiæ dispensatio.* Quamobrem Ecclesia sanctæ Anastasiæ ante episcopatum Gennadii et Marciani œconomatum condita, et dedicata, ut eruitur ex Metaphraste, et manifeste insinuant Socrates et Sozomenus, qui docent in eadem, sua ætate, plura facta esse miracula. Non dubium itaque quin nomen *Gennadii* in Acta sancti Marciani intrusum fuerit, quemadmodum *Asterii* nomen in Acta sancti Aretæ martyris et sociorum, ubi antea patriarchæ Alexandrini nomen tantum legebatur, ut anno DXXIII ostendemus. De Ecclesia sanctæ *Anastasiæ* legendus Ducangius lib. 4 Constantinopolis Christ. cap. 7, num. 3, qui cap. 9, num. 19 agit de *Orphanotrophio*, cujus mentionem facit lex Cod. Justin. 35 *de episcopis et clericis,* docetque *Zoticum*, qui ibidem dicitur *beatissimæ memoriæ*, primum *hujusmodi pietatis officium* invenisse, huicque *Niconem* in cura Orphanotrophii successisse. Quare cum laudata lex data sit an. CDLXIX, Zenone se. et Marciano coss. apparet, *Acacium*, qui Gennadio in episcopatum Constantinopol. successit, fuisse unum ex primis Orphanotrophis. *Zoticus* colitur in Mæneis ad diem ult. Decemb.

6. *Florent monachi Acœmitæ.* — A num. 16 ad 19. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLV, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXII exorditur, scribit: « Hoc anno Præcursoris templum Studius exstruxit, et traductos ex Insomnium mansione monachos in eo posuit ». Idem habet Cedrenus ad annum VI Leonis imp. Quare citius quam par erat, hujus monasterii conditum recitavit Baronius. De eo plura congerit Ducangius lib. 4 Const. Christ. cap. 4, num. 15, traditque Studianum monasterium nunc extare, sed translatum esse in delubrum Mahumetanum. *Acœmeti* autem ita appellati, non quod insomnes et conniventes oculis, perpetuis se vigiliis exercerent, ut quidam scripsere, sed quod divina in eorum Ecclesiis hymnologia non intercideret, nullaque hora vacaret a laudibus divinis; quam perpetuam psalmodiam in quædam Galliarum cœnobia postmodum introductam, suis locis dicemus. Hujus ordinis olim in Ecclesia Orientali celeberrimi fundator extitit sanctus *Alexander*, cujus Vitam ab auctore monacho Acœmeto ejus discipulo scriptam edidit Bollandus ad diem XV Januarii. Ex ea discimus, *Alexandrum* annos quinquaginta in religiosæ vitæ exercitatione posuisse, et antea annis aliquot militiam secutum esse. Postquam vero in eremum Syriæ secessit, *Rabulam*, qui postea episcopus Edessenus fuit, ad fidem Christianam convertit, aliosque multos. Primum sui ordinis cœnobium ad Euphratem, ubi discipulos congregaverat, erexit, eique per annos vi-

ginti præfuit. Ad cujus normam alia ab ejus discipulis ipso vivente condita. Deinum Constantinopolim venit, ubi monasterium ædificavit, ibique obiit circa annum CDXXX. Hoc colligit Bollandus ex ejus Vita cap. 6, ubi dicitur, *Alexandrum* Antiochiam venisse, cum *Theodotus* illius urbis episcopatum gereret, et paulo post Constantinopolim venisse, ubi et mortuus est. *Theodotus* autem vixit usque ad annum CDXXIX. Post Alexandri decessum monasterium in Bithyniam translatum est a sancto *Joanne Calybita* ejus successore, ut legitur, in Vita sancti Marcelli abbatis, qui ab eo sacrum habitum suscepit, et tertius Acœmetorum monasterio præfuit. Sub sancto Marcello ea colendi Dei ratio late sparsa est, quando *Studius* qui anno CDXLIV consulatum gessit, « Roma Constantinopolim venit, et divo Præcursori templum erexit », inquit Nicephorus lib. 15, cap. 23. A Studio orti *Studitæ*, qui adversus imperatores Iconoclastas gloriose decertarunt. De *Acœmetis* videndus etiam Ducangius in Glossario mediæ et infimæ latinitatis.

7. *Series regum Suevorum.* — Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXXV, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, scribit *Suevos* inter se divisos fuisse, aliosque *Frantanem*, alios vero *Maldram* regem appellasse, sed Frantane mortuo, Suevos cum *Maldra* pacem iniisse; post biennium *Maldra* interfecto inter *Frumarium* et *Remismundum* ortam fuisse de regni potestate dissentionem; sed anno Abrahami MMCDLXXXI, *Frumario* demortuo, *Remismundum* omnibus Suevis præpositum fuisse, qui licet pacem cum Visigothis sanxisset *Conimbriam* tamen diripuit et *Ulisipponam* occupavit. Ita Hispania modo a Visigothis, modo a Suevis, per hæc tempora misere devastata, et Suevorum regnum ad magnas angustias redactum.

LEONIS ANNUS 21. — CHRISTI 460.

1. *Pulso Alexandria Timotheo, Leonis papæ Epistolæ ad Gennadium et imperatorem caventis ab ipso Timotheo, et de novi episcopi electione agentis, qui item Timotheus nominatur.* — Sexagesimus supra quadringentesimum volvitur annus Domini, notatus Magni et Apollonii consulatu. Est mentio Magni consulis apud Gennadium, ubi agit de Fausto, atque ait [1] : « Scripsit postea ad Felicem præfectum prætorii et patriciæ dignitatis virum, filium Magni consulis jam religiosum, Epistolam ad timorem Domini hortatoriam ». Hæc ipse : at de Felice inferius.

2. Hujus anni exordio Leo Augustus impulsus Synodicis decretis Concilii ad finem anni superioris Constantinopoli (ut vidimus) celebrati, jam peractis encæniis, jussit invasorem Alexandrinæ Ecclesiæ Timotheum inde ejici, dato ad hoc certo rescripto ad ducem Augustalem, qui curaret exacte negotium. Sed quæ de his habet Liberatus diaconus, hic reddamus, ait enim [2] : « Scripsit imp. Leo duci Alexandriæ Stylæ, ut pelleret quidem ab episcopatu omnibus modis Timotheum, inthronizaret autem alium decreto populi, qui Synodum vindicaret. Jussione suscepta, dux Styla fecit quæ fuerant imperata. In exilio relegatur Timotheus Aelurus Chersonæ arcta custodia, et cum eo Petrus hæreticus; et pro Proterio Timotheus cognomento Solofaciolus, sive Albus, episcopus constituitur ». Hæc Liberatus. Quæ quidem primum omnium (quod ad tempus spectat) hoc anno et non ante facta esse (ut habet Cedrenus [1] anno superiori) ut affirmemus, monent litteræ sancti Leonis Romani Pontificis ad Leonem imperatorem hoc anno datæ decimo quinto kalendas Julias, quibus ut de recenti facto gratias agit de expulso invasore Timotheo, cum necdum creatus ejus successor esset Solofaciolus : ut plane appareat hoc eodem anno ejectum fuisse Timotheum, et non ante.

3. Sed in eo corrigendus est Liberatus, dum ait, eum statim relegatum esse Chersonam, vel quod scribit Cedrenus, missum in Paphlagoniam primum, deinde vero relegatum in Chersonesum,

[1] Gennad. de Scrip. Eccl. c. 85. — [2] Liberat. Brev. c. 15.

[1] Cedr. in Comp. anno tertio Leonis.

vel (ut alii habent) in Oasim. Nam constat ejusdem sancti Leonis Romani Pontificis litteris dicta die hoc anno ad Gennadium datis, eumdem Timotheum permissum fuisse venire Constantinopolim sub specie quadam abdicandæ hæresis, et recipiendi Chalcedonensis Concilii : ista enim speciosa larva sese impius per suos, quos penes imperatorem Constantinopoli habebat, intrudere in eam urbem conatus est, revera tamen, ut edita professione Catholica, restitueretur in Alexandrinam Ecclesiam. De his autem cum tam Gennadius Constantinopolitanus episcopus, quam etiam ibi adhuc agentes Apostolicæ Sedis legati Domitianus et Geminianus episcopi reddidissent certiorem sanctum Leonem, ipse mox ad eumdem Gennadium ista rescripsit[1] :

4. « Dilectionis tuæ litteris et fratrum coepiscoporumque nostrorum Domitiani et Geminiani sermone agnovi, Timotheum, postquam Ecclesia Alexandrinæ civitatis expulsus est, Constantinopolim (nonnullis hoc fidei adversariis agentibus) venire permissum : ut (quantum datur intelligi) quia universorum Domini sacerdotum sententiis coarctatus, invitus saltem ad Catholicum se dogma convertat ; ut (tanquam propter hanc tantummodo culpam videatur ejectus) hæreticæ perversitatis errore damnato, doctrinæ Apostolicæ, ut ad Alexandrinam redeat Ecclesiam, acquiescat : cum illi, etiamsi Catholicus probaretur, hoc vehementer obsistat, quod vivente episcopo, tantæ sedis invasor, et auctor apparuit inauditæ crudelitatis admissæ.

5. « Et ideo dilectio tua, sollicitudine qua claret, eniti et elaborare debebit, ne cum tam nefario homine sermo aliquis privatim vel publice misceatur ; neve sub specie correctionis ejus, quorumdam conventui præbeatur occasio ; neve redeundi integram capiat libertatem, de quo jam edictis suis princeps Christianissimus judicavit. Omni igitur labore et circumspectione pervigili unitati Ecclesiasticæ profuturus, enitere, frater carissime, ut spes suffragatoribus ipsius adimatur, et Alexandrinis ex clero suo Catholicus episcopus secundum morem veterem per Orthodoxos episcopos consecretur. Quia parricida ille non aliter a suis defensoribus deseretur, nisi Alexandrina Ecclesia, quæ Patrum honori et suæ restituenda est libertati, rectorem sanandis omnibus, quæ male gesta sunt, probatissimum fuerit consecuta. Datum decimo quinto kalendas Julias, Magno et Apollonio consulibus, per Philoxenum agentem in rebus ». Hæc sanctus Leo : ex quibus in primis erroris redarguas, qui dixerunt Timotheum relegatum fuisse, arctaque custodia, ne effugeret, custoditum. Eadem quoque die, de subrogando in locum Timothei alium episcopum, ita scripsit ad Leonem imperatorem[2] :

6. « Si gloriosum pietatis vestræ in fidei defensione propositum tanta prosequi laude cupiamus, quanta rerum ipsarum magnitudo deposcit ; inveniremur impares in actione gratiarum, si nostri tantum oris angustiis universalis Ecclesiæ gaudia celebremus. Sed dignius illius remuneratio vestris actibus meritisque servabitur, in cujus causa et speciali excellitis animo, et optato triumphatis eventu gloriæ. Sciat igitur clementia vestra omnes Ecclesias Dei cum laude exultare pariter et lætari, quod ab Alexandrinæ Ecclesiæ jugo improbus parricida depulsus est ; et populus Dei, cui prædo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem redactus, potest jam in salutis viam fidelium sacerdotum prædicatione revocari, cum videat omne seminarium venenorum cum ipso auctore projectum. Nunc ergo quia hoc constanti proposito et magna mente peregistis : consummato operi fidei illud adjungite, ut de Catholico illius civitatis præsule, quod Deo placeat, decernatis, qui nulla damnatæ toties impietatis sit infectus aspergine : ne fortasse tectum vulnus sub specie obductæ cicatricis increscat ; et plebs Christiana, quæ, vobis agentibus, aperte ab hæreticorum perversitate liberata est, lethalibus iterum obnoxia sit venenis.

7. « Vides autem, venerabilis imperator, et evidenter agnoscis, quod in persona de cujus abscissione agitur, non sola est fidei integritas intuenda, quæ etiamsi ullis correctionibus professionibusque purgari et in integrum valeret qualibet conditione restitui, nequaquam tamen quæ sceleste cruenteque commissa sunt, possunt probabilium verborum protestationibus aboleri : quia in pontifice de hoc (maxime tamen tantæ Ecclesiæ sacerdote) non sufficit sonus linguæ et sermo labiorum ; et nihil prodest, si Deus voce prædicatur, et mens impietate convincitur. De talibus enim per Apostolum sanctus Spiritus loquitur[1] : Habentes speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et iterum alibi[2] : Deum profitentur se scire, factis autem negant. Unde cum in omni Ecclesiæ membro et integræ fidei veritas et bonorum operum plenitudo quæratur ; quanto magis in summo Pontifice debent utraque præcellere, quia alterum sine altero non potest cum Christi corpore compaginari ? Nec necesse est nunc omnia, quæ Timotheum execrabilem faciunt, enarrare ; cum copiose atque manifeste in totius mundi notitiam, quæ per ipsum ac propter ipsum sunt gesta, processerint : et si quid ab incomposito vulgo contra justitiam perpetratum est, in hujus omnia verticem confluant, cujus desideriis manus furentium servierunt : unde si etiam in professione fidei nihil hic negligat, nihil fallat ; aptissimum gloriæ vestræ est, ab hoc appetitu illum prorsus excludere : quia in tantæ urbis antistite universa Ecclesiæ membra decet sancta exultatione gaudere ; ut vera pax Domini non solum prædicatione fidei, sed etiam morum clarificetur exemplo. Datum decimo quinto kalendarum Juliarum, Magno et Apollonio coss. per Philoxenum agentem in rebus ».

8. Hæc cum accepisset imperator, obsequens Romano Pontifici, et Timotheum relegari præcepit,

[1] Leo, Ep. c.

[1] Tim. III. — [2] Tit. I.

et successorem Proterii a clero Alexandrino eligi, et ab Ægyptiis episcopis, more pristino, ordinari. Ad hoc quidem tempus, quæ de relegatione Timothei et electione successoris episcopi Alexandrini a Liberato diacono vel aliis dicta sunt, referri debent. Porro de successore Proterii, item Timotheo nominato, hæc idem auctor habet [1] : « Hic quidem Timotheus Catholicorum episcopus vixit sine seditione. Quievit enim Alexandrina Ecclesia toto tempore Leonis et Zenonis, donec Basiliscus arripuit tyrannidem, etc. » Quæ autem post hæc renovatæ sunt turbæ, suo loco dicemus.

9. *Legatio Timothei, episcoporum Ægyptiorum et cleri Alexandrini ad Romanum Pontificem cujus ad singulos Epistolæ.* — Ordinatus itaque Orthodoxus episcopus Ecclesiæ Alexandrinæ Timotheus, statim, more majorum, de sua ordinatione una cum Catholicæ fidei professione litteras dedit ad sanctum Leonem Romanum Pontificem, missis ad hoc legatis Daniele presbytero atque Timotheo diacono : præstiterunt id ipsum ejusdem Alexandrinæ Ecclesiæ clerus, necnon Ægypti episcopi Orthodoxi, qui Timothei ordinationi interfuerunt : ad quos singulos perbreves extant redditæ ab eodem Leone Epistolæ, atque in primis ad Timotheum recens creatum episcopum ita conscriptæ [2] :

10. « Evidenter apparet, sub Apostolicæ splendore sententiæ [3], quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ; et divinæ dispensatione pietatis, ubi excipiuntur adversa, ibi donantur et prospera : quod Alexandrinæ Ecclesiæ experimenta demonstrant, in qua multos sibi patientiæ thesauros humilitas, modestia, et tolerantia congregavit : quia [4] juxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit : glorificata in omnibus inclyti principis fide, per quem dextera Domini fecit virtutem, ne in thronum beatorum Patrum, Antichristi diutius sederet opprobrium, cujus impietas nemini magis quam sibi nocuit : quia etsi aliquos ad societatem facinoris impulit, se tantum denique inexpiabiliter cruentavit. Unde de eo, quod instinctu fidei in fraternitatem tuam, cleri, et plebis, atque omnium fidelium egit electio, universam mecum Ecclesiam Domini gaudere rescribo : utque hoc benignitas divinæ pietatis multiplicata gratia confirmet, exopto : ita ipsi per omnia tua devotione famulante, ut etiam eos qui veritati aliquatenus restiterunt, reconciliandos Deo per Ecclesiæ preces instanter acquiras, et sacramento Catholicæ fidei, cujus soliditas nullam divisionem recipit, sollicitus rector adjungas : illum imitatus verum piumque pastorem, qui animam suam [5] posuit pro ovibus suis, et errantem [6] unam ovem non flagellis coercuit, sed ad ovile proprium suis humeris reportavit.

11. « Agat ergo dilectio tua, frater carissime, ne vel Nestoriani dogmatis, vel Eutychiani erroris ullum in Dei populo possit vestigium reperiri. Quia [7] nemo potest fundamentum ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus : qui universum mundum non reconciliaret Deo patri, nisi per fidei regenerationem omnes in nostræ carnis veritate susciperet. Cum ergo scribendi opportunitates, quibus fraternitas tua utatur, extiterint : sicut necessarie et ex more fecisti, ut per filios nostros Danielem presbyterum et Timotheum diaconum ordinationis tuæ ad nos scripta dirigeres ; ita omni tempore in hoc officio perseveres, ut de proventibus pacis sæpe (quantum fieri potest) sollicitudini nostræ mittantur indicia ; ut per alterna colloquia sentiamus, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Datum decimo quinto kalendas Septembris, Magno et Apollonio coss. » Hæc ad Timotheum sanctus Leo.

12. Ad episcopos etiam ejus ordinatores eadem die idem Pontifex Leo scripsit Epistolam. Portaverant hi pondus diei et æstus, et persecutionis tempore adversus Timotheum sedis illius invasorem infracti steterant et inconcussi. Horum igitur cum S. Leo litteras de Catholico ordinato antistite accepisset, eisdem adgratulans, istas reddidit [1] :

« Leo episcopus Theophilo, Joanni, Athanasio, Abrahæ, Danieli, Joanni (Jornne), Paphnutio, Mursæo, Panulvio, et Petro episcopis Ægyptiis.

« Litteris fraternitatis vestræ, quas ad me filii nostri Daniel presbyter et Timotheus diaconus detulerunt, cognovisse me gaudeo, quod gloriosi et venerandi principis fides Propheticis, et Evangelicis unita doctrinis ad sanctos et Deo placitos dispositionum suarum devenit effectus : ut cruentissimo Alexandrinæ Ecclesiæ pervasore dejecto, et in longinquiora translato, dignum sua gubernatione rectorem totius civitatis mereretur electio, ad cujus vos consecrationem nullus ambitus traheret, nulla seditio impelleret, nulla iniquitas incitaret ; sed in medio constituta meritorum sanctitate, eum cunctis non dubitaret præponere, quem sibi universitas cuperet præsidere. Unde reddita populis Christianis Dei pace gaudentes, commendamus vobis invicem vestri operis dignitatem : ut religiose per omnia ordinatus antistes fraterno se vivere experiatur assensu, et ad abolenda scandala, quæ error hæreticus excitaverat, cooperatione vestra gaudeat adjuvari.

13. « Excluso enim qui imitator diaboli fuit, et in veritate non stetit, male utens specie pervasi honoris et nominis ; congruit ut Alexandrina Ecclesia eum veneretur, et diligat, quem et probitate morum, et integritate Catholicæ fidei dignum tanto sacerdotio comprobavit. Cui mutuæ charitatis plenum animi nostri præbemus affectum, cohortantes, fratres carissimi, et fiducialiter exigentes, ut in prædicatione verbi, in eruditione præcepti, illam formam custodiatis charitatis, sine qua nullæ possunt prodesse virtutes. Quod autem fratri et coepiscopo nostro Timotheo de revocandis iis, qui a

[1] Liber. diac. in Brev. c. 15. — [2] Leo, Ep. CI. — [3] Rom. VIII. — [4] Ps. XXXIII. — [5] Joan. X. — [6] Luc. XV. — [7] 1. Cor. III.

[1] Leo, Ep. CII.

veritatis itinere deviantes, inconsultius se ferociusque gesserunt, scriptum esse cognoscitis; dilectio quoque vestra ad curam suam intelligat pertinere : ut quia late sese pestilens illa ægritudo diffudit, ubique omnibus eadem adhibeatur medicina vulneribus : ut per diligentiam pastoralem in cunctis Ecclesiis Domini ovile reparetur, et per sollicitudinem charitatis atque doctrinæ omnes Christi oves unum sentiant habere pastorem. Data decimo quinto kalendas Septembris, Magno et Apollonio coss. »

14. Vidistine, lector, quales esse soleant Orthodoxi vincentes? non efferri superbia, nec ad vindictam acceptarum injuriarum impelli, sed omnia in eos qui superati sunt emolumenta convertere : ut plane appareat, non contra impios, sed contra impietatem potius bellum gessisse, imo et pro ipsorum salute dimicasse : cum omni abolita injuriarum memoria, memores tantum sint, quibus valeant modis omnibus, illis subvenire atque prodesse. Ita plane filii pacis, quos non odium et vindicta, sed charitas et benignitas movet ad bellum. Ut vel ex hac saltem parte valeas pios ab impiis, atque ab hæreticis Orthodoxos discriminare : cum innumeris exemplis, Ecclesiæ præsertim Alexandrinæ, videas illos rerum potestatem semel nactos, statim furentes in Orthodoxos insurgere, arma sumere, et in eos excitare alios undique hostes, sacra dispergere, cruentare manus, et (quod latronum ac furum est) mactare gregem et perdere. Sed gratulantem adhuc sanctum Leonem clero Alexandrino de novi veri pastoris electione audiamus ut qui ejus lugubres in afflictionibus querelas mœrentes audivimus, adgaudentes pariter, tantæ lætitiæ comparticipes simus : his enim verbis per litteras eos alloquitur [1] :

15. « Gaudeo exultanter in Domino de piissimo quem inter vos habetis affectu, dum (sicut scripta vestra manifestant) et pastor gregem et grex ostenditur amare pastorem. Solliciti ergo invicem (sicut Apostolus ait [2]) : observare unitatem spiritus in vinculo pacis, properate ad fructum vestræ pervenire patientiæ. Quid enim dignius aut velle potestis, aut agere, quam ut, auxiliante Dei gratia, gloriosissimi principis fide ad profectum solidissimæ pacis utamini, remota procul ea bestia, quæ vineam plantationis Dominicæ (sicut psalmus Propheticus [3] canit) singulari feritate vastabat? Quia ergo in ovili Dominico nec furum jam insidiæ, nec latronum timentur incursus; redeat universitas vestra in concordiam, et magisterio Spritus sancti illa in omnibus unitas exspectatur, propter quam dicit Apostolus [4] : Non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. Id ipsum dicant et sentiant omnes : nulla sint sensuum disputationumque certamina.

16. « Quod usque ad Catholicos præsules in Alexandrina Ecclesia discipuli veritatis didicerunt, atque docuerunt, eadem a cunctis fidelibus confessione promatur : quia varietatem veritas (quæ est simplex atque una) non recipit. Si quos autem cujuslibet ordinis Christianos impia hæreticorum conturbavere mendacia, ad satisfactionis remedia provocate, et in spiritu mansuetudinis cum benignitate corripite : quia (sicut ait beatus Apostolus Petrus [1]) non tardat Dominus promissum, sed patienter agit propter nos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam converti. Agendum ergo est, ne difficultas veniæ curationem faciat tardiorem. Data decimo quinto kal. Septembris, Magno et Apollonio coss. » Hæc S. Leo : est hæc novissima earum quæ extant ipsius Epistolarum : contigit enim ipsum anno sequenti hac vita defungi : quem his Dominus prævenit benedictionibus dulcedinis, ut antequam ex hac vita migraret, in pristinum statum restitutam viderit Ecclesiam Alexandrinam, pro cujus salute atque concordia diutius tantopere laborarat.

17. *Simeonis Stylitæ obitus cujus celeberrimam sanctitatem Daniel ejus discipulus æmulatur.* — Hoc ipso anno [2], quarto nempe Leonis imperatoris, magnus Simeon ille Stylita, orbis miraculum, ex hac vita migravit. Hoc quidem nomine Theodoretus eum honorat, ubi ait : « Simeonem illum insignem, magnum illud orbis terrarum miraculum, sciunt quidem omnes qui parent Romano imperio; norunt autem Persæ quoque et Indi et Æthiopes; quin etiam ad Scythas atque Nomadas fama pervadens ejus in laboribus subeundis diligentiam docuit et philosophiam ». Sed inferius addit, eumdem notum fuisse Occidentalibus et Borealibus omnibus, Britannis, Gallis, et Hispanis. Quod vero ad ejus ætatem longævam pertinet; ipsum ultra centesimum annum ætatem propagasse, inde facile colliges, quod jam columnam ascenderat vivente Meletio episcopo Antiocheno, qui mortuus est anno Domini trecentesimo octogesimo primo : a quo tempore usque in hanc diem numerare licet annos octoginta uno minus. Verum cum eum invisit Meletius, haud putamus minorem fuisse annis triginta. Porro qui ipsius adhuc viventis aliqua scripsit, prosecuturus post ejus obitum reliqua, Theodoretus, accidit ut præmoreretur ipse, relicto Simeone superstite : unde et factum est ut maxima tanti viri rerum gestarum pars remanserit obvoluta silentio : etenim nondum exegerat in columna annos duodetriginta, cum Theodoretus ejus res gestas conscripsit; cum tamen constet plusquam octoginta annos eumdem incoluisse columnam.

18. Hunc velut supra eminentem thronum in media Syria extulit Deus hoc deploratissimo sæculo perspicuum cunctis doctorem orbis, ut omnes addiscerent in tot tantisque tenebrosis anfractibus hæresum, illam vere esse Catholicam fidem, quam humanus Angelus illis credendam insinuaret, crebrisque miraculis confirmaret. Ita plane consulendum fuit vel imperitis simplicibusque, vel reliquis

[1] Leo, Ep. CII. — [2] Ephes. IV. — [3] Ps. LXXIX. — [4] I. Cor. X.

[1] 2. Petr. III. — [2] Cedr. in Compend. an. IV. Leon.

omnibus qui sacra Concilia recipienda renuerent, et sanctorum Patrum decreta et Ecclesiæ traditiones negligerent; ut fuit Eudocia Augusta, quæ in hæresim Eutychianam prolapsa, per Simeonem hunc salutem invenit; et alii plurimi ejusdem erroris vel aliarum hæresum sectatores, persuasi omnes, haud falsam posse docere fidem, cujus dictis omnipotens ipse Deus jugi miraculorum operatione subscriberet: ut merito tum ad sui ipsius, tum aliorum salutem, eumdem Simeonem, quid de fide sentiret, Leo imperator (ut vidimus) consuluerit.

19. Jure igitur Christianus orbis, qui viventis (ut dictum est) coluit nomen, et est veneratus imagines, memoriam defuncti majoribus est prosecutus honoribus, annis singulis ejus diem natalem celebrandum instituens sive diem translationis; cum videlicet venerandum ipsius corpus paulo post obitum Constantinopolim translatum fuit, ita eodem præcipiente Leone imperatore maxime pio: qui et digne quidem in ejus honorem nobilem ibidem erexit Ecclesiam, ut in Actis Danielis Stylitæ narratur [1]. Hunc tandem accepit magnus Simeon post mortem honorem, quem viventem ab imperatore Marciano sæpe privato habitu conventum, Suidas tradit: litteris vero pios omnes imperatores eum frequentasse et coluisse, quæ dicta sunt superius, satis docent. Cæterum solemnem pompam exhibitam a cælitibus ipsa die, qua triumphans cælum conscendit, non unus Daniel, longe licet absens, agnovit, sed et celeberrimus ille Auxentius [2], de quo plura superius narrata sunt, cum esset in Bithynia, intellexit, ut eorumdem Acta significant.

20. At sicut Elias Elisæum spiritus reliquit hæredem et virtutum imitatorem; ita Simeon Danielem monachum, quem prædictionibus et divinis visionibus ad ejusmodi angelicum abripiendum ritæ institutum adhortatus est, sibi substituisse visus est spiritualis hæreditatis legitimum successorem. Paulo enim ante ejus obitum idem Daniel instar Elisæi, sicut ille pallium est consecutus Eliæ, ipse cucullum Simeonis per Sergium discipulum ad Leonem imperatorem missum, sed ab illo non acceptum, accipere meruit: ita plane divino consilio factum est, utpote quod Simeonis hæres spiritus et virtutis in editione signorum esset: accidit autem in eodem die quo idem Simeon ex hac vita decessit. Ubi vero illum Daniel accepit a Sergio, eidem decessum Simeonis sibi revelatum patefecit; et magna fiducia, ceu paternam aditurus hæreditatem, constructam apud ostia Ponti columnam ascendit: cum adversantem sibi mox expertus est inter alios S. Gennadium Constantinopolitanum antistitem, rei novitate perculsum, subverentem quidem, ne inflatus homo superbia, æmulatione magni Simeonis impulsus, inde humanam captaret auram, et ea arte sibi gloriolam compararet: sed signis divinitus editis satis tandem persuasus est, Danielem Dei amicum, non humana id tentasse præsumptione, sed Dei consilio niti, ejusque imperio regi, spiritu agi, et ejus ope fulciri. Ita sane decuit margaritam probari, quod nimia sui magnitudine, imposturæ suspicionem augebat.

21. Cæterum etsi hoc anno columnam conscendit: haud tamen in monastica professione tyro dicendus erat, qui eam ab anno duodecimo suæ ætatis feliciter fuerat auspicatus; et jam in ea militia veteranus, præfectus meruerat eligi monachorum, sed renuit. Qui igitur jam perfectissimo studio omnia explesset officia monachorum, recumbenti illi in novissimo loco, a Domino dictum est: « Amice, ascende superius ». Quæ vero inter Danielem, et imperatorem, et Eudoxiam, cum eisdem innotuisset, transacta sint, dicemus anno sequenti, quo accidisse probantur. Errare autem qui conscensum Danielis in columnam ad annum Leonis imperatoris octavum referunt (ut Cedrenus) Acta ipsius ostendunt.

22. *Eudociæ interitus et optimæ res gestæ.* — Hoc item anno Eudocia Augusta Theodosii junioris relicta conjux, in Palæstina, ubi a viri obitus tempore vitam transegit, defuncta est. De qua ista apud Nicephorum [1] ex antiquioribus prodita sunt monumentis: « Postremo templum amplitudine et forma præclarum ex ipsis fundamentis admirando illi et primo diacono simul et martyri Stephano, stadio uno ab Hierosolymis, Eudocia erexit: quo in loco a persecutoribus Domini saxis obrutus ille, immarcescibilem coronam reportasse dicitur. In quo templo et ipsa, aliquo post tempore, cum ad immortalem migrasset vitam condita est, quarto magni Leonis imperii anno, cum piam Deo placitamque exegisset vitam. Defuncta est autem ætatis suæ sexagesimo septimo anno: nam viginti annos nata imperatori Theodosio conjuncta est: et in aula imperiali et una cum Augusta Pulcheria viginti novem transegit; ipsa sola absque Pulcheria imperium annis septem administravit. Porro Hierosolymis undecim transegit: ex eo tempore quatuor vixit annos, universalis Synodi Chalcedonensis Acta non probans; postquam autem Synodi ejus decreta rata grataque habuit, alios etiam transegit quatuor, et tandem mortua est ». Hæc Nicephorus. Sed præstat audire Cyrillum de his quæ ipsi hoc eodem anno ante ejus obitum contigerunt. Dum enim res gestas sanctissimi viri Euthymii oratione prosequitur, de Eudocia Augusta post alia ejusmodi inserit orationem, res suæ ætatis, quas conspexisse potuit, posteris tradens [2]:

23. « Beata autem Eudocia cum quamplurima templa Deo ædificasset, Gerontochomiaque et Prochotrophia, quæ ne facile quidem possunt numerari, pie construxisset; jussit in quodam ex eis templis, quæ erant ab ea ædificata, quod est sacrum Petro principi Apostolorum, situm est autem e re-

[1] Apud Sur. die XI. Decemb. — [2] Apud Sur. die IV. Febr.

[1] Niceph. l. XIV. c. 59. — [2] Apud Sur. die XX. Januarii.

gione Lauræ Euthymii, non distans minus quam viginti stadia, cisternam valde profundam simul et latam gratia alicujus usus necessarii construi. Cum autem aliquando venisset ad eam spectandam, videt Lauram Euthymii positam in media solitudine, et quemadmodum cellæ fratrum erant a se invicem sejunctæ : et cum illud scripturæ apud se cogitasset [1] : Quam pulchri sunt pedes Jacob, tabernacula Israel : et ex eo anima esset valde compuncta : ad eum statim mittit Gabriellium, rogans Euthymium. ut sibi permitteretur ad eum accedere, et frui illius sermone atque doctrina, et simul etiam Lauræ eique dare redditus habebat in animo : causa autem erat, ut fratribus daretur sufficiens rerum necessariarum suppeditatio. Ille vero eam sic prius compellat : Cum tuus decessus sit in foribus, cur sollicita es, o filia, et distraheris circa plurima? Illa sint tibi solum parata, quæ pertinent ad excessum ex hac vita. Nostri autem ne memineris quantum ad redditus et pecunias; sed communis Domini memineris, apud quem rogamus ut nostri potius recorderis.

24. « His illa auditis, his duobus affectionibus bifariam divisum habuit animum, admiratione et animi ægritudine : illud quidem magni Euthymii tribuens præscientiæ, et quemadmodum quod ipsa animo suo agitabat, ille longo ante spatio intelligat : hoc autem propterea, quod ipsa a sua spe excidisset. Volebat autem ei pecunias relinquere et redditus, ut diximus. Hinc vero venit ad sanctam civitatem, et cum Anastasium accersisset patriarcham, et ei exposuisset quæ a divino audivisset Euthymio, ea fecit quæ illi priori cogitationi respondebant, et erant plane fraterna. Et primum quidem Stephani protomartyris Christi templum, quod nondum erat plene constructum, dedicat quinto decimo mensis Januarii : deinde cum ei etiam multum tribuisset redditanum, et ejus curam dedisset Gabriellio : neque alias quoque neglexit Ecclesias quæ ab ea ædificatæ fuerant : sed eas quoque valde diligenter obibat, et dedicans, et sufficientem redditum unicuique tribuens. Cum quatuor autem menses jam præteriissent post dedicationem, ipsa quoque, humana vita relicta, excedit ad Dominum ». Hactenus Cyrillus res Eudociæ prosecutus. Hanc tandem felicem finem consecuta est Eudocia Augusta : de qua (vere dixerim) plane miraculum contigit, ut femina potens in hæresim lapsa, diuque in ea versata, resipuerit, demumque sancto fine clauserit diem extremum.

[1] Num. XXIV.

Anno periodi Græco-Romanæ 5953. — Jesu Christi 460. — Leonis papæ 21. — Leonis imp. 4. Majoriani 4.

1. *Consules.* — Coss. *Magnus* et *Apollonius*. Primus Occidentalis fuit, indeque Epistolæ *S. Leonis* papæ hoc anno datæ *Magnum* semper primo loco exhibent. Eum fuisse domo Narbonensem liquet ex Carmine XXIII Sidonii Apollinaris, ubi ejus sæpe mentionem facit. In Propemptico prodit, *Probum* et *Felicem*, de quibus infra, ejus filios extitisse. *Apollonius* in Oriente creatus; memoratur enim in Allocutione Marciani imp. ad Synodum Chalcedonensem. Apud Baluzium in Nova Conc. Collect. p. 1388 dicitur *expræfectus Urbis*, sed rectius in aliis editionibus dicitur tantum *expræfectus;* cum ex variis Novellis eidem inscriptis, illum præfectum prætorio Orientis fuisse constet.

2. *Timotheus Aelurus episcopatu Alex. dejectus.* — A num. 2 ad 9. Victor Tununensis sub hujus anni coss. ait : « Timotheus episcopus interfector Proterii episcopi, Leonis principis præcepto vi a sede Alexandrinæ raptus Ecclesiæ Chersonam exilio relegatur; et post menses quinque eidem Alexandrinæ Ecclesiæ, alius pro eo Timotheus Solophaciolus Synodi Chalcedonensis defensor, episcopus ordinatur ». Quare inter expulsionem Timothei Aeluri, et electionem Timothei Solophacioli, aliquot menses intercessere; quod et indicat Leo in Epistola CXXXVIII, alias C, ad Gennadium episcopum Constantinopolitanum a Baronio recitata. Data ea *XV kal. Julias*, in qua dicit, accepisse se, Timotheum (Æturum sc.) ab Ecclesia Alexandrina expulsum fuisse, hortaturque, « ut Alexandrinis ex clero suo Catholicus episcopus secundum veterem morem per Orthodoxos episcopos consecretur ». Non eodem itaque tempore *Aelurus* episcopatu dejectus, et *Solophaciolus* ordinatus; quod et ex Epistola ejusdem Pontificis eadem die ad Leonem Aug. data, et a Baronio etiam recitata, manifestum sit. Cumque Evagrius lib. 3, cap. 4 prodat, Aelurum in exilio *octodecim annos* transegisse; quod Nicephorus lib. 16, cap. 2 etiam habet, apparet illum sub postremis anni præcedentis mensibus relegatum, annos illos XVIII utrinque incom-

pletos numerandos esse, et Tununensem res duobus annis gestas uno tenore recitasse. *Aelurum* enim anno CDLXXVI a Basilisco tyranno in sedem Alexandrinam restitutum fuisse, infra videbimus. Hinc *Timotheo Aeluro* anni duo, tam in Chronico Nicephori, quam in tabulis Theophanis assignantur, et Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLI, de Timotheo Aeluro agit, annoque Alexandrino CDLII de Timotheo Solophaciolo in ejus locum substituto. Liberatus cap. 15 ait, scripsisse Leonem imp. duci Alexandriæ *Stilæ*, ut pelleretur ab episcopatu Timotheus, et cap. seqq. subdit : « Jussione suscepta dux Stila, fecit quæ fuerant imperata, et exilio relegatur Timotheus Aelurus Chersonam arcta custodia, et fit pro Proterio Timotheus, cognomento Solophaciolus, sive Asbus ». Quod etiam habent Cedrenus, et Tununensis citatus. Baronius quidem dicit, contrarium liquere ex Epistola Leonis ad Gennadium, in qua sanctus Pontifex queritur, quod *Aeluro* permissum fuerit venire Constantinopolim. Verum cum ex Evagrio laudato constet, *Aeluri* exilium anno superiori cœpisse, potuit Leo imperator eo etiam anno illi facultatem facere Constantinopolim veniendi, et agnita ejus pertinacia in exilium illum remittere, quod factum fuisse existimo; ideoque Liberatum, et alios a sancto Leone non dissentire.

3. *Moritur S. Simeon Stylita.* — A num. 17 ad 22. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLIII, qui kalend. Septembr. hujus Christi anni incipitur, ait : « Eodem anno quievit Simeon magnus Stylita : cœtus monastici celeberrimus, qui ejusmodi virtutis exemplum, factus præ reliquis antesignanus, exhibuit ». Idem habet Cedrenus ad annum IV Leonis imp. Sanctus *Simeon Stylita* colitur in Martyrologio Romano, aliisque latinis die V Januarii; in Menologio vero Græcorum et Menæis die prima mensis Septemb., ut videre est apud Bollandum ad diem V mensis Januarii, ubi Vitas tres hujus sancti repræsentat, monetque Simeonem Stylitam seniorem, de quo hic agimus, male confusum fuisse a quibusdam cum sancto *Simeone Stylita juniore*, qui refertur in Martyrologio Romano die III mensis Septemb. Colitur hic a Græcis die XXIV Maii, et floruit tantum sæculo sequenti, de quo ibidem agemus. Simeonis Stylitæ senioris Vitam scripsit Antonius ejus discipulus. Aliam ejus vitam ex veteribus Mss. latinis exhibet Bollandus, tertiamque a Metaphraste elucubratam. Egit etiam de Simeonis virtutibus Theodoretus in Hist. Religiosa anno CDXLV a se in lucem emissa. In secunda Vita S. Simeonis cap. 9 legitur : « Post multos annos, imminente die obitus sui, factum est una die, hoc est, sexta Sabbati, inclinavit se ad orationem, sicut consuetudo erat ei, et migravit ad Dominum ». Ideoque S. Simeon anno quadringentesimo sexagesimo primo, quo feria sexta incidit in primum diem Septembr. mortuus est. Nam Antonius laudatus cap. 8 ejus Vitæ asserit etiam eum die *Parasceves* animam Deo reddidisse. Antiqui quidem diem ejus mortis non notarunt, sed dies primus Septembris a Græcis electus videtur; quia in eum mors ejus inciderat. De ejus corporis Translatione Antiochiam, vide annum CDLXXI.

4. *De annis quibus in columna vixit.* — Garnerius in auctario Oper. Theodoreti Dissert. II, cap. 5, examinat celebrem quæstionem de anno quo *Simeon Stylita* in columnam ascendit, et de tempore, quo in ea stetit, observatque Baronium tria narrare de Simeone, quæ non solum cum omnibus Vitæ ejus scriptoribus, et cum Theodoreto, sed et cum ipsomet Baronio pugnant. Credidit enim Cardinalis doctissimus, visitatum fuisse Simeonem, postquam in columnam jam ascendisset, a sancto *Meletio* Antiocheno episcopo, qui anno CCCLXXXI e vivis excessit. Probat id auctoritate Theodoreti, qui ait : « Cum admirandus Meletius, qui Antiochenæ regionis, tunc episcopatum regebat, vir prudentia et intelligentia clarus, ingeniique solertia ornatus, supervacaneum diceret, ferrum esse; cum adorationis vincula corpori injicienda voluntas sufficeret : cessit, et admonitioni ejus paruit, accitoque fabro, vinculum solvi jussit ». Hoc testimonio Baronius innixus tria pronuntiat. Primo, conventum fuisse a *Meletio* aliquo Antiocheno episcopo Simeonem, cum jam ascendisset in columnam. Secundo, hunc a quo conventus est, Meletium non differre a magno Meletio. Tertio, in columna stetisse Simeonem plusquam octoginta annos, Vitamque ipsius a Theodoreto scriptam esse, cum nondum explesset vicesimum octavum stationis annum.

5. *S. Simeon annis* XL *in columna stetit.* — Verum ultimum nullo modo stare potest. Nam si octoginta annos *Simeon* columnam incoluit, et hoc anno mortuus est, ut scribit Baronius, necesse est ut ascenderit columnam anno CCCLXXX, aut etiam citius : necesse quoque, ut scripserit Theodoretus Simeonis encomium anno CDVIII, cum nondum evenissent, quæ de *Simeone* narrat Theodoretus, eum sc. ad se quos converterat, mittere solitum, ut sacerdotalem benedictionem acciperent. Theodoretus enim ante annum CDXXIII episcopus renuntiatus non est. Sed quomodo, quod ait Baronius de Meletio Simeonem invisente, cum jam ascendisset in columnam, convenit cum Theodoreti narratione de Meletio Simeonem invisente, ferreamque catenam auferri suadente? Id enim Theodoretus apertis verbis tradit, accidisse antequam in columnam ascendisset : « Tribus, inquit, in domuncula transactis annis ad celeberrimum hunc montis verticem venit, maceriam circumduci præcipiens, catenaque ferrea viginti cubitorum fabricata, ejusque capite ad saxum ingens affixo, altero ad dextrum pedem illigato, ut extra limites illos, nec si vellet, egredi posset, invitus mansit, cælum assidue animo agitans et quæ supra cælos sunt, contemplari annitens. Mentis enim volatum vinculum illud non impediebat. Cum vero admirandus ille Meletius, etc.

6. *Invisit eum non Meletius episc. Antiochenus sed Meletius chorepiscopus.* — In eo denique quod scribit Baronius *Simeonem* in columna stetisse

plusquam octoginta annis, dissentit ab omnibus antiquis scriptoribus, Theodoreto, Antonio Simeonis discipulo, et Evagrio Historico. De Theodoreto id jam ostensum est. Antonius vero et Evagrius totam ita narrant asceticæ Simeonis Vitæ Historiam, sive inter monachos, sive in domuncula, sive in mandra, sive in columnis primum depressioribus, deinde altioribus, ut non plures quam quinquaginta sex aut septem annos complexa sit, Simeonque in columnam, post detractam catenam ascenderit circiter annum Christi CDXX, atque ita modo humiliorem, modo excelsiorem, inhabitaverit, quadraginta circiter annorum spatio. Quoad *Meletium*, Garnerius et Bollandus laudati existimant eum fuisse chorepiscopum sub *Theodoto* anno CDXX episcopo Antiocheno cui commissa erat regionis illius, in qua fuit Simeonis mandra, inspiciendæ regendæque sub primate cura, quod videntur verba Theodoreti innuere, *qui Antiochenæ regionis tunc episcopatum regebat*. Quæ nemo de episcopo urbis proprie dixerit; dixerit vero apposite de chorepiscopo. Sed hoc definire videtur canon X Antiochenus, qui est de *chorepiscopis* constitutis in vicis vel pagis. Ostendit enim non paucos fuisse ejusmodi *chorepiscopos*, quibus distributa erat cura Ecclesiarum extra civitatem positarum, quorumque ad munus pertinebat invigilare omnibus, quæ ad pietatem pertinerent. Sancto *Simeoni Stylitæ* successit sanctus *Daniel*, qui post Simeonis mortem in columnam ascendit. Sancti Danielis Stylitæ Vita extat apud Surium ad diem XI Decembris.

7. *Obitus Eudociæ Aug.* — Ad num. 22 et seq. In Vita S. Euthymii abbatis, quam vere scripsit Cyrillus monachus, quamque nuper ex Mss. codicibus publicavit Pougetus tom. I Analect. græc., narrata Eudociæ Augustæ conversione, de qua supra locuti sumus, legitur de Eudocia Augusta : « Beata Eudocia Ecclesias quamplurimas Christo ædificavit, tot vero monasteria pauperum et senum hospitia, ut meæ, non sit facultatis ea numerare, etc. Gabrielium sancti Stephani præfectum ad magnum Euthymium misit, rogans, ut veniret, illiusque oratione et doctrina frueretur. Verum magnus Euthymius hæc ipsi nuntiavit : Te me in carne visuram, ne amplius speraveris. Tu vero, o filia, quid distraheris circa plurima? Existimo te ante hyemem ad Dominum migraturam. Igitur te ipsam per hanc æstatem collige, et ad exitum præpara, etc. Porro sanctam urbem celerrime petiit (sc. Eudocia), accersitoque archiepiscopo, ea quæ magnus Euthymius dixerat, narravit, et imperfectum sancti Stephani Protomartyris templum decima quinta die mensis Junii dedicari curavit, amplumque proventum illi assignavit, et Gabrielium totius diœcesis dominum constituit. Omnes quoque alias Ecclesias a se conditas dedicandi causa perlustravit, singulis sufficienti proventu assignato. Quatuor vero mensibus post dedicationem expletis religioso et Deo accepto modo disposita, in manus Dei spiritum commendavit, mense Octobri vicesima, decima quarta Indictione», anno sc. currenti, quo dies XV mensis Junii cum feria quarta concurrit, nullave quinquennalia, aut id genus Festa edita. Sed cum hæc dedicatio, sicuti et omnium aliarum Ecclesiarum ab illa conditarum quarum Cyrillus meminit, extra ordinem facta sit, non dies Dominicus, aut annus aliquis quinquennalium imperatoris solemnitate nobilitatus eligendi fuere. Baronius Eudociæ Augustæ obitum recte hoc anno consignavit, sed in eo quod ait, Ecclesiam sancti Stephani Protomartyris dedicatam esse die XV *Januarii*, deceptus est a Metaphraste in Vita sancti Euthymii, quæ usque ad nostra tempora attributa fuerat Cyrillo monacho, ab ipso etiam Cotelerio in Monum. Eccl. græc. tom. II, et a Bollando ad diem XX mensis Januarii.

8. *Eudocia scriptis clara.* — *Eudocia* exemplo *Faltoniæ Probæ* illustris feminæ composuit ex græcis Homeri carminibus admirabili industria plurimas Veteris ac Novi Testamenti Historias, servata pedum mensura, et Homerici carminis majestate, quod opus in compendium redactum, *Homero-Centones* ab ipsa inscriptum. Extat illud tam græce quam latine, legiturque in Bibliotheca Patrum. Meminit etiam Eudociæ Photius in Biblioth. cod. CLXXXIII et seq. narratque eam scripsisse : « Metaphrasim in Octateuchum » metrice, et « in Zachariam, et in Danielem, et libros tres in Cyprianum martyrem ». Addit hac occasione Photius Historiam conversionis atque martyrii SS. Cypriani et Justinæ, ideoque non de Cypriano episcopo Carthaginensi, sed de alio Cypriano etiam martyre locuta est Eudocia in sua Metaphrasi, quæ non extat. Plura de ejus Operibus Oudinus in Supplem. de Script. Ecclesiast.

9. *Britones a Saxonibus vexati novam Britanniam in Galliis instituunt.* — Hoc circiter tempore *Britones* aliqui, quorum regionem Angli et Saxones occuparant, in Gallias transfretarunt, ibique sedem fixerunt. In Concilio enim primo, in urbe Turonensi ad Ligerim fluvium sita, celebrato, *Mansuetus* episcopus Britonum inter tertiæ Lugdunensis comprovinciales memoratur. Præterea Sidonius lib. 1, Epist. VII, inter arcana Ariovandi præfecti prætorio Galliarum consilia et capita accusationis CDLXVIII ei intentatæ istud numerat : « Britannos super Ligerim sitos oppugnari oportere, cum Burgundionibus jure gentium Gallias dividi debere, quod utrumque Gothorum regi persuasum cupiebat ». Sirmondus in Notis ad illum Sidonii locum, Britannos illos recte interpretatur *Armoricos*, horumque regem *Riothimum* fuisse scribit. Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45, ait : « Eurichus Vesegotharum rex crebram mutationem Romanorum principum cernens, Gallias suo jure nisus est occupare. Quod comperiens Anthemius imp. protinus solatia Britonum postulavit. Quorum rex Riothimus cum XII millibus veniens, in Biturigas civitatem Oceano et navibus egressus susceptus est. Ad quos rex Vesegotharum Euricus innumerum ductans exercitum advenit; diuque pugnans, Riothimum

Britonum regem, antequam Romani in ejus societate conjungerentur, superavit. Qui ampla parte exercitus amissa cum quibus potuit fugiens, ad Burgundionum gentem vicinam, Romanis in eo tempore fœderatam advenit.

10. *Serius Armoricam occuparunt.* — Hinc Turonensis lib. 2, cap. 18, *Britanni de Biturica a Gothis expulsi sunt, multis apud Dolensem vicum peremptis.* Castrum Dolense situm erat in territorio Bituricensi, in quo, sæculo millesimo conditum fuit insigne monasterium monachorum, ut videre est apud Mabillonium sæculo v Ord. S. Benedicti pag. 83, et apud Hadrianum Valesium in Notitia Galliarum, voce *Dolensis vicus.* Britanni super Ligerim siti temporis progressu, *Minoris* hodiernæ partes occuparunt, tandemque Armoricam omnem, quæ usque ad Ligerim antiquitus non protendebatur. Hinc minoris Britanniæ inferioris incolæ etiamnum eadem lingua ac Cornubiæ et Walliæ provinciarum Angliæ incolæ fere utuntur : hi enim *Autoctones*, et nullo modo Anglo-Saxones, aut Scoti origine existunt. Civitates Venetum, Corisopitum, Ossimorum, et Diablinthum sæculo tantum sequenti *Britanniæ Minoris* nomine appellatæ. Rhedones et Nannetes, qui liberi erant, Clodoveus M. Francorum rex anno incerto in suam potestatem redegit, ut infra videbimus. A Gregorio lib. 4, cap. 4, ante ultimos annos *Clotarii* regis Francorum hujus nominis primi, *Armorica* minor Britannia non appellatur, ut videre est lib. 4, c. 20. Denique Nannetensis et Rhedonensis episcopatus ante Carolum Calvum Francorum regem minori Britanniæ non adjuncti, ut legitur apud San-Marthanos. Vide quæ anno CCCLXXXIII de minori Britannia in medium attuli.

11. *Dissensio inter Suevorum reges exorta.* — Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXXVIII, qui kalend. Octobris sequentis Christi anni exorditur, ait, *Maldram* Suevorum regem, qui fratrem anno antecedenti occiderat, merito periisse interitu *in fine mensis Februarii : Maldra* interfecto inter *Frumarium* et *Remismundum* ortam esse de regno dissensionem. Addit Idacius *Majorianum* mense Maio ingressum esse imperatorem in Hispanias, indeque in Italiam rediisse. Sed numeri in Idacio, librariorum oscitantia, per hæc tempora corrupti. Ex dicendis enim anno sequenti liquebit, hæc serius in Idacio collocanda fuisse. Dicit denique is Chronographus *Gaisericum* Vandalorum regem a *Majoriano imp.* per legatos pacem postulasse.

HILARI ANNUS 1. — CHRISTI 461.

1. *Majoriani mors, et Severi imperium.* — Annus Christi agitur quadringentesimus sexagesimus primus, consulibus Severino et Dagalaipho : quo Majorianus imperator apud Dertonam Hispaniæ civitatem fraude Severi necatur, qui post eum tyrannice invasit imperium. Hæc quidem Marcellinus sub hujus anni consulibus, necnon Cassiodorus, qui item affirmat id factum immissione Ricimeri magistri militum Gothi hominis et Ariani, cujus ope idem Severus in imperium est exaltatus. Quoto autem die vel mense hæc acciderint, antiquorum (quod viderim) cum nullus prodat, haud acquiescendum putavimus recentiori auctori [1] pro animi sententia annos, menses, et dies tum Majoriano, tum Severo etiam præscribenti. Nobis autem religio plane sit, quicquam absque majorum auctoritate firmare. Porro de ejus sepulcro hi extant Ennodii versus :

> Cum præstat gravior bustum Fortuna petitum
> Contulit exuviis, Majoriane, tuis.
> Nunc indignis pyramidum jam (vel tu) prospice moles,
> Vilia principibus linque sepulcra piis.

2. Sic igitur Majoriano laudatissimo imperatore sublato, plane concidit Occidentale, quod ei innitebatur, imperium : cujus ruinæ illa certior causa præcessit, quod Gotho homini et hæretico Ariano Ricimero creato magistro militum, male creditæ fuere vires imperii, ut exitus declaravit : docuit enim sæpe experimentum, magno damno hæreticos admisceri Catholicis; quod nulla sit (ut ait Apostolus [1]) conventio lucis ad tenebras.

[1] Panvin. de Roman. Imp. et in Fast.

[1] 2. Cor. VI.

3. *Defuncto S. Leone, cujus recensentur scripta et cæteræ res gestæ, Hilarus papa succedit, qui decretum fidei confirmat.* — Eodem etiam anno, sub iisdem consulibus, tertio idus Aprilis moritur S. Leo Romanus Pontifex, cum sedisset annos viginti unum minus diebus triginta duobus. Redarguitur vero erroris Marcellini Chronicon, dum anno superiori Leonis papæ obitum ponit : etenim cum reperiantur ab eo datæ Epistolæ anno qui hunc præcedit, mense Augusti, et sit omnium sententia, ipsum vita functum mense Aprilis; certum est non ante præsentem annum id contingere potuisse. Hic quidem ob excellentem virtutem, doctrinam, et in cura pastorali vigilantissimum studium, a majoribus, Magnus cognomento jure meritoque meruit appellari.

4. De quo cum sint nonnulla antiquis tradita monumentis, quæ nequeant certis ejus sedis annis adscribi, hic in ejus obitu referemus : atque in primis quæ de eo habet sanctus Gregorius papa in Epistola ad Constantinam Augustam his verbis [1] : « Cognoscat autem tranquillissima domina quia Romanis consuetudo non est, quando Sanctorum reliquias dant, ut quicquam tangere præsumant de corpore; sed tantummodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacratissima sanctorum corpora ponitur : quod elevatum in Ecclesia, quæ est dedicanda, cum veneratione reconditur : et tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit, ut beatæ recordationis Leonis papæ temporibus (sicuti a majoribus traditur) dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent : prædictus Pontifex hoc ipsum brandeum allatis forficibus inciderit, et ex ipsa incisione sanguis effluxerit ». Hæc S. Gregorius. Unde autem acceperit recens auctor [2], qui rem diverse ab ipso Gregorio narrat, non invenimus.

5. At hic opportune describamus veterem Ecclesiæ morem ponendi vela vel sudaria supra Apostoli Petri sepulcrum, ut ea reciperent benedictione locupletata. Meminit ejus Gregorius Turonensis, qui de ipsa Basilica Vaticana ista præmittit [3] : « Quatuor ordines columnarum valde admirabilium numero nonaginta sex habens. Habet etiam quatuor in altari, quæ sunt simul centum, præter illas, quæ Ciborium sepulcri sustentant. Hoc enim sepulcrum sub altari collocatum, valde carum (rarum) habetur. Sed qui orare desiderat, reseratis cancellis quibus locus ille ambitur, accedit super sepulcrum ; et sic fenestella parvula patefacta, immisso introrsum capite, quæ necessitas promit, efflagitat. Nec moratur effectus, si petitionis tantum justa proferatur oratio. Quod si beata auferre desiderat pignora, palliolum aliquod momentanea (nempe statera) pensatum jacit intrinsecus : deinde vigilans ac jejunans, devotissime deprecatur, ut devotioni suæ virtus Apostolica suffragetur. Mirum dictu, si fides hominis prævaluerit, a tumulo palliolum elevatum, ita imbuitur divina virtute, ut multo amplius quam prius pensaverat, ponderaret : et tunc scit qui levaverit, cum ejus gratia sumpsisse quod petiit. Multi enim et claves aureas ad reserandos cancellos beati sepulcri faciunt, qui ferentes pro benedictione, priores accipiunt, quibus infirmitates tribulantium medeantur. Omnia enim fides integra præstat. Sunt ibi et columnæ miræ elegantiæ candore niveo quatuor numero, quæ Ciborium sepulcri sustinere dicuntur ». Hactenus ille : quæ, ut facilius intelligas quæ de S. Leone ex Gregorio papa sunt enarrata, hic tibi spectanda proponimus.

6. Rursum vero apud Sophronium hæc de eodem Leone scripta leguntur [1] : « Cum descendisset abbas Amos Hierosolymam, et patriarcha ordinatus esset ; venerunt omnes monasteriorum eremi abbates, ut adorarent eum : inter quos adfui et ego cum abbate meo. Cœpitque patriarcha dicere patribus : Orate pro me, patres : magnum enim onus et intolerabile mihi injunctum est, sacerdotiique dignitas me terret immodice. Petri et Pauli similium est regere rationales animas : ego autem infelix et peccator sum : plus enim quam cætera timeo ordinationis sarcinam. Nam inveni scriptum, quia beatissimus et æqualis angelis Leo papa, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, quadraginta dies perseveravit ad sepulcrum Apostoli Petri, vigiliis et orationibus insistens, petensque ab Apostolo, ut pro se apud Deum intercederet, ut dimitterentur sibi peccata sua. Impletis diebus quadraginta, apparuit ei Apostolus Petrus, dicens ei : Oravi pro te; et dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præter quam impositionis manuum. Hoc solum abs te requiretur, sive bene, sive fortasse male egeris ». Hæc ibi.

7. Sed quid est : Omnia tibi sunt dimissa peccata præter manuum impositionem? Num peccata ex parte dimitti possunt? minime gentium, si ad culpam referas. Cæterum quoad pœnam dici debent dimissa fuisse S. Leoni peccata. Quod enim facile sit in his peccare etiam prudentem episcopum, jure S. Apostolus [2] monet ita Timotheum : « Nemini cito manus imposueris, neque communicaveris peccatis alienis ». Illis ergo remanebat S. Leo delictorum pœnis obligatus, quæ illi perpetrassent, qui ab eo indigni promoti fuissent ad ordines. Tunc namque dicuntur præsules communicare peccatis alienis, dum indignis conferunt honores et ministeria. Hinc sibi timens Propheta rex ait [3] : « Ab alienis parce servo tuo » : quod si hæc [4] fiunt in viridi, quid fiet in arido? Leone quis sanctior atque prudentior, ut tantum periculum liber transiliat?

8. De eodem sanctissimo Pontifice quædam indigna Christianis auribus irrepsit sine ulla majorum auctoritate jactata fabella, quæ a recentioribus tamen nonnullis absque delectu cuncta consarcinantibus, et sive sint vera, vel falsa, minime disquirentibus, vel saltem leviter dubitantibus scriptis

[1] Greg. l. III. Ep. XXX. — [2] Sigebert. in Chron. an. CDXLI. — [3] Greg. Turon. Miracul. l. I. c. 28.

[1] Prat. spirit. c. 149.— [2] I. Tim. V.— [3] Ps. XVIII.— [4] Luc. XIII.

asseritur : nempe S. Leonem, cum formosa mulier ejus manum esset exosculata, passum quid oblectationis humanæ ob eam causam in se ipsum ultorem, ad excidendam dexteram ferro armasse sinistram : sed oranti ipsi ad Dei genitricis imaginem, ab eadem sectam manum fuisse restitutam. At nugæ sunt istæ, et garrularum fabulæ vetularum. Quod enim S. Joanni Damasceno contigit, cum ab Iconoclasta Leone mutilatus est dextera, et sanatus a Virgine : inversa historiæ veritate, Leo papa præcisus manu jactatur, et a Deipara eadem restitutus asseritur. Sed facessant commenta isthæc, quorum imago picta, jussu Clementis papæ octavi, consultis viris doctis abradi jussa est, quod nulla penitus reperta sit veritate subnixa, vel saltem veri similitudine colorata sed levissime in vulgus sparsa, instarque somniorum effusa, ut solent nugæ reliquæ ab otiosis effingi. Describerem hic, quæ ad refellendam fabulam hanc, jussus conscripsi, si id alicujus ponderis quæstio, et non quæ sua levitate evanescit, exigeret.

9. Jam vero quæ de eodem S. Leone in libro de Romanis Pontificibus ab Anastasio scripta leguntur, adjiciamus : præter illa enim quæ superius certis locis sunt collocata, de scriptis ab eo Epistolis hæc ibi habentur :

« Hic beatissimus Leo archiepiscopus multas Epistolas fidei misit, quæ hodie Archivo Ecclesiæ Romanæ reconditæ tenentur. Hic firmavit frequenter suis Epistolis Synodum Chalcedonensem : ad Marcianum Augustum Epistolas duodecim : ad Leonem Augustum Epistolas tredecim : ad Flavianum episcopum Epistolas novem : ad episcopos per Orientem Epistolas octodecim, per quas fidem Synodi confirmavit ». Et inferius : « Hic renovavit Basilicam Petri Apostoli, et fecit ibi cameram, quam et ornavit. Et beati Pauli Basilicam post ignem divinum », cum videlicet tacta fulmine incensa est, « renovavit : fecit et cameram in eadem similiter, et in Basilica Constantiniana». Sed dilucidius de opere S. Leonis in Basilica S. Pauli hæc habet Hadrianus papa in Epistola ad Carolum Magnum imperatorem :

10. « Item de sacro quarto Concilio egregius atque mirificus prædicatur S. Leo papa : qui et ipse fecit Ecclesias, quas in musivo ex diversis historiis, seu imaginibus pingens decoravit : magis autem in Basilica S. Pauli Apostoli, arcum ibidem majorem faciens et in musivo depingens Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum, et secum viginti quatuor seniores, nomine suo versibus decoravit : et a tunc usque hactenus fideliter a nobis venerantur». Hæc Hadrianus ad Carolum. Porro ipsa Salvatoris imago cum dictis viginti quatuor senioribus super majorem arcum ab ipso ad suffulciendum veterem arcum superadditum musivo opere elaborata, adhuc extat, seniorum vero imagines nonnihil passæ jacturam. Facta hæc autem expensis Gallæ Placidiæ, docet inscriptio superius in ejusdem Gallæ obitu recitata. Reliquos vero, qui nomine Leonis repperiuntur ibi tituli, sive supra Basilicæ januam, sive in columna dextera majoris arcus, scias esse Leonis papæ tertii.

11. Sed rursus apud eumdem auctorem de eodem de quo est sermo Leone hæc sequuntur: « Fecit quoque Basilicam S. Cornelio episcopo et martyri juxta cœmeterium Callisti, via Appia ». Et paulo post: « Hic constituit monasterium apud B. Petrum Apostolum. Hic constituit, ut intra actionem sacrificii diceretur : Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam, etc. » Et inferius : « Hic etiam constituit et addidit super sepulcra Apostolorum ex clero Romano custodes, qui dicuntur cubicularii » : quos modo dicimus capellanos : cubiculum enim idem fuisse apud antiquos, quod hodie apud nos Capellam, notavimus in Romano Martyrologio : cum alioqui et aliquos ex cubiculariis fuisse laicos homines, doceat Ordo Romanus. Subditur vero ibidem : « Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decembrem in Urbe Roma, presbyteros octoginta unum, diaconos triginta unum, episcopos per diversa loca centum octoginta quinque. Qui etiam sepultus est apud beatum Petrum Apostolum tertio idus Aprilis. Cessavit episcopatus ejus dies septem». Hæc ibi. Extat ejusdem S. Leonis sepulturæ inditum epitaphium, non cum modo sepultus est, sed cum translatum est ejus venerandum corpus a Sergio papa, quod sic se habet [1] :

HUJUS APOSTOLICI PRIMUM EST HIC CORPUS HUMATUM
QUOD FORET ET TUMULO DIGNUS IN ARCE PETRI
HUNC VATUM PROCERUMQUE COHORS QUOS CERNIS ADESSE
MEMBRA SUBEGREGIA SUNT ADOPERTA DOMO
SED DUDUM UT PASTOR MAGNUS LEO SEPTA GREGEMQUE
CHRISTICOLAM SERVANS JANITOR ARCIS ERAT
COMMONET E TUMULO QUOD GESSERAT IPSE SUPERSTES
INSIDIANS NE LUPUS VASTET OVILE DEI
TESTANTUR MISSI PRO RECTO DOGMATE LIBRI
QUOS PIA CORDA COLUNT QUOS PRAVA TURBA TIMET
RUGIIT ET PAVIDA STUPUERUNT CORDA FERARUM
PASTORISQUE SUI JUSSA SEQUUNTUR OVES
HIC TAMEN EXTREMO JACUIT SUB MARMORE TEMPLI
QUEM JAM PONTIFICUM PLURA SEPULCRA CELANT
SERGIUS ANTISTES DIVINO IMPULSUS AMORE
NUNC IN FRONTE SACRÆ TRANSTULIT INDE DOMUS
EXORNANS RUTILUM PRETIOSO MARMORE TUMBUM
IN QUO POSCENTES MIRA SUPERNA VIDENT
ET QUIA PREMICUIT MIRIS VIRTUTIBUS OLIM
ULTIMA PONTIFICIS GLORIA MAJOR ERIT.

12. Ad postremum vero quod invenimus nobile monumentum, nempe cusum numisma æreum in S. Leonis papæ memoriam, cum imagine et nomine S. Petri a parte altera, altera vero nomine expresso ipsius S. Leonis, quod de aliis ante eum Romanis Pontificibus non reperitur. Extat ipsum quidem in Archivo rerum antiquarum mei pernecessarii viri diserti, Lelii Pasquatini Canonici S. Mariæ Majoris : præ se fert namque omnem cum antiquitate sinceri-

[1] Antiq. Inscript. in Append. pag. 1170. num. 4.

tatem, ut nec levissimæ suspicioni subjaceat imposturæ.

De quo si quis meam roget sententiam, puto illud eo tempore cusum, quo ab Attila Hunnorum rege cum exercitu imminenti, fultus præsidio S. Petri Apostoli, Urbem (ut diximus) liberavit. Sed dicet aliquis : Quid super humerum clavis? Utique allusum esse scias ad vaticinium Isaiæ, quo hæc sub figura de Christo dicuntur [1] : « Dabo clavem domus David super humerum ejus : et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat » : cujus clavis pariter mentio est in Apocalypsi [2] : quo symbolo significaretur Christi potestas sancto Petro collata. Habes etiam et excusa S. Petri imagine, quales esse solerent tonsuræ sacerdotum, quas coronas vocamus. Non omittimus de S. Leone, quod auctor fuit Placidiæ Augustæ, ut exornaret Basilicam S. Pauli (quod et superius suo loco dictum cum de eadem Basilica fusius tractatum est). Sed et curavit pariter idem S. Leo ut eadem Placidia Basilicam S. Laurentii in agro Verano in meliorem formam restitueret et ornaret. Est namque de his vetus inscriptio, quam hic describendam curavimus [3] :

GAUDET PONFIFICIS STUDIO SPLENDERE LEONIS
PLACIDIÆ PIA MENS OPERIS DECUS OMNE PATER
DEMOVIT DOMINUS TENEBRAS UT LUCE CREATA
HIS QUONDAM LATEBRIS SIC MODO FULGUR INEST
ANGUSTOS ADDITUS VENERABILE CORPUS HABEBAT
HUC UBI NUNC POPULUM LARGIOR AULA CAPIT
ERUTA PLANITIES PATUIT SUB MONTE RECISA
ESTQUE REMOTA GRAVI MOLE RUINA MINAX.

Ad postremum vero quod apud Valfridum legitur de S. Leone, septies vel novies missarum solemnia eadem die celebrasse : de tertio Leone potius, quam de primo accipiendum est : cum alioqui ipse Leo in Epistola ad Dioscorum tradat, ex justa causa sæpius sacrificium eadem die iterare licere.

13. De tempore autem vacationis Sedis sancti Leonis, quod traditur vacasse dies septem, certus deprehenditur error; cum ex Concilio Romano sub Hilaro papa Leonis successore constet, subrogationem Hilari contigisse mense Novembris : habent enim ipsa Concilii Acta, convenisse eo tempore Romæ episcopos celebrandi causa natalis diei ipsius Pontificis. Porro per natalem diem, qui solemniter Romæ agi solitus erat Romani episcopi, nonnisi ordinationis ejus in Summum Pontificem intelligi debere diem, S. Leonis papæ ea de re sermones habiti manifeste declarant. Par est igitur, de tempore creationis Hilari, Concilii Actis et ipsius papæ Epistolæ potius acquiescere, quam numero dierum incerto auctore signato; cum præsertim assertorem hujus veritatis dignum chronographum habeamus Marianum Scotum, qui pridie idus Novembris ordinationem Hilari papæ ponit.

14. Qui vero post S. Leonem subrogatus est Hilarus fuit natione Sardus, patre Crispino genitus : quem olim diaconum idem S. Leo legatum una cum collegis (ut dictum est) miserat Ephesum ad Concilium ibi œcumenicum sub Theodosio celebrandum. Simul ac autem Hilarus in Romanæ Ecclesiæ Apostolica Sede consedit, memor se tanti esse Pontificis successorem, sub quo adversus hæreticos certans, vicem ejus agens, primos ordines duxerat; nihil antiquius habuit, quam quæ tanto labore essent contra hæreticos constituta, eadem sarta tecta firmaque atque custodita relinquere. Quamobrem Epistolam Encyclicam scripsit de damnatione Nestorii et Eutychetis, et confirmatione trium præcipuorum œcumenicorum Conciliorum : id enim in rebus ab eo gestis, in ipso earum ingressu ita describitur : « Hic fecit decretalem et per universum Orientem sparsit Epistolam de fide Catholica, confirmans tres Synodos, Nicænam, Ephesinam, et Chalcedonensem, et tomum sancti archiepiscopi Leonis : et damnavit Eutychetem et Nestorium, et omnes eorum sequaces, et omnes hæreticos, confirmans dominationem et principatum sanctæ Sedis Catholicæ et Apostolicæ ». Hæc ibi : atque de Hilaro modo satis.

15. *Leo imperator et Eudoxia Valentiniani uxor consulunt Danielem.* — Quod vero ad res Orientis spectat : hoc ipso tempore, cum sancti Danielis, qui columnam ascenderat anno (ut vidimus) superiori, miraculorum editione fama celebris innotesceret; Leo imperator eum cœpit magno honore habere, et interdum etiam visitare, cujus et ad Deum precibus masculam prolem ex Verina conjuge obtinuit : quomodo autem hæc se habuerint in rebus ab eo gestis fideliter scriptis ita narratur [1] : « Magnus Leo, qui Romanum quondam regebat imperium, naturam autem regere non poterat, sed proles ei deerat mascula, quid facit? Confugit ad Deum omnium Dominum, apud ipsum Daniele usus intercessore. Ille vero paruit, et anno sequenti parituram esse uxorem protinus significavit. Res vero ut dixerat, successit : natura cessit precibus, non solum ad hoc ut daret filium, sed ad hoc etiam ut daret illo tempore, quo sancti os divinum prædixerat. Sic ille Daniel non solum erat filius precationis, sed per preces dabat aliis ut haberent filios ». Hæc ibi. Verum transtulit infantem Deus e terreni regni successione ad fruitionem regni cælestis, occulto judicio, sed tamen ipsi infanti proficuo. Cæterum haud levis suspicio est, subductum fuisse ex hac vita arte Ariadnæ sororis nequissimæ feminæ, Zenonis uxoris, inhiantis imperio, et malorum omnium, quibus afflictata est Orientalis Ecclesia, subdolæ concinnatricis. Subdit vero mox auctor de Eudoxia uxore Valentiniani Augusti, quæ cum filiabus captiva ducta fuerat a Genserico Wan-

[1] Isai. XXII. — [2] Apoc. III. — [3] Antiq. Inscript. in append. pag. 1173. n. 1.

[1] Apud Sur. die XI. Decembr.

dalorum rege in Africam, atque inde una cum filia Placidia conjuge Olybrii missa Constantinopolim.

16. « Cum, inquit, fama erga sanctum ubique prædicaretur, ad eum venit etiam imperatrix Eudoxia, nuper servata ex Africa : et magnam quidem ei reverentiam, multum autem tribuens honorem, et rogans ipsum Danielem ut descenderet quidem de columna, ad sua vero loca veniret et cohabitaret. Sunt autem, dicebat, ea quidem multa, et amica silentio, et quæ possint aliquam præbere consolationem. Ille vero bonam ejus mentem accipiens et laudans, statuit non transmigrare, sed in eo loco perseverare in quo fuerat a Christo plantatus ». Ista ibi de Eudoxia, quæ depravato textu nominatur Eudocia : nam quæ fuit hoc nomine imperatrix conjux Theodosii junioris, ipsa jam (ut vidimus) defuncta Hierosolymis erat : alia autem Eudocia filia Eudoxiæ Augustæ retenta fuit in Africa a Genserico in conjugem Hunerici ejus filii ; ipsa vero Eudoxia dimissa libera est proficisci ad filiam Olybrio nuptam Constantinopolim, ubi et diem clausit extremum.

17. Quod autem duæ reperiantur Eudoxiæ, eædemque Augustæ, prior Arcadii uxor, posterior vero Theodosii junioris filia ex Eudocia, uxor Valentiniani tertii hujus nominis imperatoris : priorem illam dictam esse cognomento Liciniam cum antiquarius magni nominis nobis assereret, errandi tribuit occasionem : cæterum ex litteris [1] ipsius Eudoxiæ ad Theodosium datis adversus Dioscorum et Eutychetem pro sancto Leone Romano Pontifice satis aperte apparet, non illam, sed juniorem dictam fuisse Liciniam Eudoxiam. Priorem vero Eudoxiam omnes ferme Juliam cognomento nominant : Eudociam autem junioris Eudoxiæ matrem, Æliam cognominatam fuisse, vetera numismata docent : quod quidem cognomen deductum videri potest a Flaccilla Augusta Theodosii majoris uxore, quæ Ælia dicta reperitur. Quarum quidem Augustarum hic tibi simul ex numismatibus formas reddere laboravimus, atque imprimis Æliæ Flaccillæ conjugis Theodosii senioris, a qua Augustæ posteriores Æliæ nominatæ videntur.

Quod autem subditur cusum numisma, est Æliæ Eudociæ Augustæ Theodosii junioris uxoris, matris vero Eudoxiæ Augustæ conjugis Valentiniani imperatoris.

Quam vero vidisti Crucem intra coronam, eam super frontem gestasse Augustas, alias diximus, et sequentis nummi forma declarat, quæ est Liciniæ Eudoxiæ Augustæ conjugis Valentiniani, errore aliquando posita pro Eudoxia Augusta Arcadii uxore : sed cur non et ipsa Ælia dicta ignorantur. Extant in museo L. Pasqualini.

[1] In preambul. Concil. Chalced.

Anno periodi Græco-Romanæ 5954. — Olymp. 310. — Jesu Christi 461. — Hilari papæ 1. — Leonis 5. Severi 1.

1. *Quinquennalia Majoriani.* — Coss. *Severinus* et *Dagalaiphus;* ille in Occidente, ut statim videbimus, hic in Oriente creatus. De Dagalaipho Theophanes ad annum XIV Anastasii imp. scribit, eum e Dyagesthea Ardaburii filia, et Asparis nepti suscepisse *Areobindum*, qui ab Anastasio imp. dux Orientis, et præfectus exercitus adversus Gothos eo anno missus est : filium vero fuisse *Areobindi*, qui Theodosii jun. temporibus in prœliis adversus Persas inclaruit. *Majorianum* Occidentis imperatorem *quinquennalia* hoc anno Arelatis edidisse, ostendit Sidonius lib. 1, Epist. XI, qui narrata sua Arelatem profectione, ubi Majorianus habitabat, scribit : « Postridie jussit Augustus, ut epulo suo Circensibus ludis interessemus. Primus jacebat cornu sinistro consul ordinarius Severinus, etc. » De hoc magnifico convivio, ex quo discimus, qui olim accumbendi ordo servatus fuerit in conviviis, legendi Sirmondus in Notis, et Lambecius tom. IV.... Biblioth. Cæs. pag. 13. Porro in Dissert. Hypatica part. 2, cap. 2, num. 24 et alibi ostendi imperatores in quinquennalibus viros illustriores splendidissimis epulis excepisse solitos : quam etiam in rem Pollio in Gallieno cap. 9, loquens de decennalibus hujus imperatoris, inquit : « Conviviis et epulis depulsis, alias dies publicis voluptatibus deputabat ». Quare Sidonius quando ait absolute, *epulo suo*, et de ludis Circensibus loquitur, innuit Majorianum tunc *quinquennalia* edidisse, quorum mentionem Sidonium facere observavit etiam Savaro in Notis ad citatam Epistolam. Anno DXXXI, num. 2, nummum referam, in quo hæc solemnia memorata.

2. *Majoriano occiso, Severus imperator dicitur.* — Ad num. 1 et seq. Diem emortualem Majoriani

imp. et natalem Severi ejus successoris docet nos Chronographus a Cuspiniano editus, qui sub hujus anni cos. scribit: « Depositus est Majorianus a patricio Ricimere Dertonæ, IV nonas Augusti, et occisus est ad fluvium Ilyram VII idus Augusti, ac levatus est imperator dominus Severus XIII kal. Decembris ». Baronius reprehendit Onuphrium, quasi pro animi sententia annos, menses et dies tum Majoriano, tum etiam Severo præscriberet. Verum *Onuphrius* ex egregio illo Chronico a se etiam edito hæc desumpsit. Porro dies XIX mensis Novembris, seu *XIII kalend. Decemb.* cum Dominica hoc anno concurrit, ideoque dies Dominica ad similes inaugurationes jam eligebatur. Marius in suo Chronico addit, *Severum* Ravennæ levatum esse imperatorem. *Ricimer*, qui Majorianum deposuit, alius non est, quam qui a triennio collega Patricii in consulatu fuit. Idacius in Chron. scribit, *Majorianum* e Galliis Romam redeuntem fraude interfectum esse.

3. *Dies et mensis obitus S. Leonis M.* — A num. 3 ad 13. Dies ac mensis quibus *S. Leo Magnus* ad Deum migravit, hactenus in obscuro fuere, licet de ejus mortis anno nunquam controversia fuerit. Hac quidem ætate fere ubique S. Leoni papæ II, dies Junii XXVIII Sacra habetur, sed in antiquis Ecclesiæ monumentis non ille, sed *Leo M.* ea die colitur; præterquam quod sancti Martyrologiis, aliis sæpissime diebus, quam quibus e vivis abiere, inscripti, et in Ecclesia culti. Quare dies emortualis hujus sanctissimi Pontificis non in Fastis Ecclesiasticis quærendus fuit, sed ex Sedis ejus duratione eruendus. Cumque ex dictis de duratione Sedis Bonifacii I, Cælestini I, et Sixti III ac ex interpontificio, quod post Sixti III mortem fuit, perspicuum fiat, Leonem M. die vicesima secunda mensis Septembris anni CDXL Pontificem Romanum consecratum fuisse, mors ejus, quod hucusque omnes latuit, contigit pridie nonas mensis Novembris, seu die quarto ejusdem mensis. Ut enim habent Ms. Anastasii Thuaneum, nunc in Bibliotheca Colbertina asservatum, ipsius sancti Leonis epitaphium mox producendum, Ordericus lib. 2 Hist. Eccles., auctor fusioris Chronici veterum Pontif., Luitprandus, Abbo Floriacensis abbas, Gotfridus Viterbiensis in Chron. pag. 539, Honorius Augustodunensis, Catalogus Palatino-Vaticanus, variique alii catalogi, tam a viris doctis, quam a nobis publicati, sanctus Leo sedit *annos viginti unum, mensem unum, et dies tredecim*, a quibus dies emortualis excluditur. Multi quidem Codices Anastasiani supra annos et mensem unum, habent dies XXVI, sed manifesto librariorum errore. Ad hæc cum *S. Hilari*, ejus successoris ordinatio, die XII mensis Novembris, ut mox videbitur, peracta fuerit, et Anastasius tradat, post Leonis mortem vacasse Sedem *dies septem*, quod et in omnibus ejus exemplaribus Mss. ac in Chronicis Luitprandi, Orderici, et Abbonis abbatis, ac variis Catalogis nostris habetur, apparet, non alio die, quam quarto mensis Novemb. sanctum Leonem vita functum, et diem ejus emortualem non minus ab illo interpontificio, quam ab ejus Sedis duratione, quod non raro fit, excludi.

4. *Quo die antiquitus cultus fuerit.* — Verum est, *sanctum Leonem M.* in nullo Martyrologio diei quartæ mensis Novembris adscriptum fuisse; sed hoc illi commune cum sancto Leone II, sancto Benedicto monachorum Occidentis patriarcha, et variis illustribus sanctis episcopis, martyribus ac virginibus; indeque evidentissime patet, vulgarem opinionem, quæ per tot sæcula obtinuit, quæque etiamnum a multorum animis evelli vix potest, sanctos scilicet iis, quibus coluntur diebus, ad cælos evolasse, locum imposterum habere non posse. Festum S. Leonis M. seu ejus Natale primum affixum fuit *IV idus* Novemb. seu diei decimæ ejusdem mensis, quo notatur in Martyrologio Hieronymiano a Florentinio publicato, qui in Notis ait, in kalendario Hieronymiano Canonic. Lucensium perantiquo *Novemb. quarto idus sancti Leonis papæ* celebritatem reponi, et huic consonare Martyrologium Rabani, qui ad IV idus Novemb. habet: *Romæ depositio sancti Leonis episcopi;* quæ Henschenius ad diem XI mensis April. in Comment. prævio ad Vitam S. Leonis M. notat etiam legi apud Notherum, et in Mss. Martyrologiis Vaticano S. Petri, Atrebatensi, Divionensi, Tornacensi, Lætiensi, item monasterii S. Cyriaci, ac in vetustis Mss. Altempsiano, duplici Trevirensi S. Maximini, et tertio S. Martini, item in duplici Leodiensi, sc. S. Lamberti et S. Laurentii, Bruxellensi S. Gudilæ, et aliis. Ex quibus tam Florentinius, quam Henschenius deducendum existimabant, S. Leonem M. eo die demortuum.

5. *Ejus Reliquiæ antiquitus bis translatæ.* — Non multo post sancti Leonis M. mortem duæ reliquiarum ejus *Translationes* factæ, altera *III idus April.* seu die undecima illius mensis, altera *IV kal. Julii*, seu die XXVIII mensis Junii. Utriusque meminit Beda, qui anno DCCXXXV vitam cum morte commutavit. In genuino enim ejus Martyrologio ad diem III idus April. legitur: *Romæ Leonis papæ et confessoris;* et rursus ad IV kal. Julii: *Ipso die S. Leonis papæ.* In antiquissimo Martyrologio a Joanne Frontone publicato, et ut ipse judicat, medio circiter sæculo octavo scripto, ad IV kalend. Julias habetur: *Translatio corporis beati Leonis*, sed ad III idus Aprilis nulla ejus mentio. Ad utramque diem in variis antiquis Martyrologiis, etiam memoratur, et in aliquibus dicitur *depositus*, in aliquibus vero habetur: *Natale S. Leonis papæ.* Porro auctores Ecclesiasticos *depositionis* et *natalis* nomine sæpe translationes sanctorum designare passim in hoc opere ostendi.

6. *Prima S. Leonis M. translatio III idus Aprilis facta.* — Quænam ex his duabus translationibus prius peracta fuerit, non satis exploratum; licet enim *Sergium* hujus nominis primum prioris auctorem fuisse passim tradatur, vix tamen hoc mihi persuadere possunt. Is enim mense Decembri

anni DCLXXXVII ad cathedram sancti Petri evectus est, annoque insequenti IV kal. Julii, ut mox videbimus, corpus sancti Leonis in decentiorem locum transtulit. Quod si hæc prima sancti hujus Pontificis translatio fuisset, auctor libri Pontificalis Anastasius Bibliothecarius vulgari errore creditus, qui circa initium octavi sæculi Romanorum Pontificum Vitas vulgavit usque ad Gregorium secundum, in sancto Leone M. non scripsisset : « Sepultus est apud Basilicam B. Petri Apostoli, tertio idus Aprilis » ; nam cum nunc certum esse debeat, Leonem magnum mense Novembri spiritum Deo reddidisse, evidens est, hunc scriptorem, quod et in more positum, ad diem ejus translationis respexisse, ideoque et eam, quæ III idus April. facta, illam præcessisse, quæ ejus ætate a Sergio I peracta fuerat. Præterea cum utraque translatio ante Bedæ mortem contigerit, verosimile non est, post quadraginta circiter annos corpus sancti Leonis iterum translatum fuisse.

7. *Secunda IV kalend. Julii.* — Sed difficultatem dirimere videtur codex Ms. Virdunensis cœnobii sancti Vitoni Eusebii Historiam continens, in quo post Damasi versus, uti nos docet Mabillonius tom. III Analect. pag. 431, referuntur quædam epitaphia sub hoc titulo : *Ista epitaphia inventa sunt in Ecclesia sancti Petri*, quæ sunt Leonis magni, Bonifacii papæ, item alterius Bonifacii. In epitaphio vero sancti Leonis mentio fit de ejus translatione per *Sergium papam* facta, et post epitaphium depositus memoratur *III id.* mensis nomine oblitterato; translatus autem IV kal. Jul. Epitaphium illud editum est a Baronio num. 11, at correctius extat apud Quesnellum in dissert. I de Vita et reb. gestis S. Leonis magni, ubi singulari diligentia collegit, quæ martyrologia multa, breviaria, et missalia de die mortis S. Leonis magni habent. Sed illud epitaphium tam apud utrumque, quam apud alios sine additamento codicis Vitoniani legitur, quia ante Mabillonium lucem non viderat. Hæc hujus additamenti de S. Leone verba : « Sedit in episcopatu annos XXI, mensem I, dies XIII. Depositus est III idus... et iterum translatus huc a beato papa Sergio, IV kalend. Jul. indict. I ». Ubi injuria temporum vox *Aprilis* deleta fuit. Sedente Sergio I, bis indictio prima obtinuit, anno nempe DCLXXXVIII annoque DCCIII (1). Si ratio diei Dominicæ habita fuerit, ea translatio die XXVIII mensis Junii anni DCLXXXVIII facta, si vero Apostolorum Petri et Pauli vigiliæ, quæ celeberrima erat, ad quemnam ex illis duobus annis ea pertineat, incompertum.

8. *Hæc in sacramentarium Gregorii M. intrusa.* — His obstare videtur sacramentarium sancti Gregorii magni initio sæculi septimi humanis erepti, in quo ad IV kalendas Julii annotatur *Natale S. Leonis papæ ;* inde enim sequitur, *Sergium I*, sancti Leonis corpus eadem die, qua olim translatum fuerat iterum transtulisse. Verum illud sacramentario additum fuisse jam suspicati sunt viri eruditi, innixi codice Remensi ab Hugone Menardo laudato, a quo ea verba absunt. Certe egregium illud antiquitatis monumentum interpolatum fuisse negari non potest, cujus rei insigne exemplum deduco ex Walafrido Strabo, qui in lib. de Reb. Ecclesiast. scribit : « B. Gregorius, in dispositione officiorum anni infra Quadragesimam, quintam feriam vacantem dimisit : ut, quia festiva erat veluti Dominica, etiam officio diei Dominicæ celebris haberetur. Quæ quinta feria, quoniam postmodum cœpit, ut cæteræ jejuniis applicari ; Gregorius junior (sic Gregorius II appellatus) statuit eam missis et orationibus esse solemnem (id est, suas sibi soli habere proprias missas, uti cæteræ per Quadragesimam feriæ habent) et undecumque colligens, ejusdem diei augmentavit officia ». At quæ verba Reinoldus Dehnius vir doctissimus e societate Jesu a paucis annis demortuus apud Papebrocium in conatu Chronico hist. in Gregorio II scribit : « Colligo hinc in sacramentario Gregorii Magni, orationes ad ferias quintas Quadragesimæ, ut certo Gregorii I non esse, sic forte Gregorii junioris esse : de quibus tamen Angelus Rocca, in suis ad eum librum scholiis, cum alia Gregorium Magnum auctorem non agnoscentia diligenter annotaret, monere nos omisit ». Leonis itaque magni translatio in Gregorii M. Sacramentarium infarta nullum negotium facessere debet.

9. *A tempore Gregorii XIII, festum S. Leonis M.* XI *dici April. affixum.* — Post duplicem S. Leonis Magni translationem ejus nomen in Calendariis et Martyrologiis affixum, modo diei XI mensis Aprilis, modo diei XXVIII Junii, modo diei X Novembris, quia uno eorum in aliquibus Ecclesiis, alio vero in nonnullo annuo cultu celebrabatur. Martinus Polonus, qui Chronicon suum perduxit usque ad annum MCCLXXVII testatur, suo tempore S. Leonem M. IV kal. Julii cultum fuisse : « Hic etiam, inquit, sepultus est apud Basilicam S. Petri Apostoli, cujus festum fit in vigilia Apostolorum », id est, die XXVIII mensis Junii. Ecclesiæ autem Romanæ consuetudo Martinum latere non potuit; cum in ea Nicolao III Pontificatum gerente pœnitentiarii munus obierit. Ad hæc S. Antoninus, qui anno MCDL florebat, in secunda sui Chronici parte hæc de sancto Leone Magno scribit : « Celebratur hujus sancti festum in vigilia Apostolorum Petri et Pauli ». Tandem Galesinius in martyrologio Romano Gregorii XIII auctoritate edito, Venetiisque anno MDLXXVIII typis dato, festum sancti Leonis II cum die vicesimo octavo Junii copulavit, et in Notis ad eum diem asserit se ea in re secutum esse Platinam et Onuphrium se antiquiores, et cum illis etiam

(1) *Sedente Sergio I, bis Indictio prima obtinuit, anno nempe* DCLXXXVIII *annoque* DCCIII. Memoria lapsus est Pagius, nam anno DCCIII, Joannem VI jam triennio regnantem in Critica ad eumdem annum constituit. Igitur translatio corporis S. Leonis papæ ad annum DCXXXVIII omnino referenda est. MANSI.

sancti Leonis M. mortem diei III idus Aprilis affixisse. Quod utrumque a Baronio in altera Martyrologii Romani editione servatum. Vide dicenda in morte Leonis II.

10. *Nova opinio de die emortuali S. Leonis M. refellitur.* — Quesnellus loco citato, quem Papebrocius etiam laudatus secutus est, existimavit sanctum Leonem M. *III kal. Novemb.* seu die XXX mensis Octobris ad superos abiisse; quod ad eam diem in antiquo Calendario tom. X Spicilegii Dacheriani edito habeatur : *Depositio sancti Leonis papæ.* Verum cum in nullo alio Calendario aut antiquo monumento idem legatur, non dubito, quin istud in usum tantum alicujus diœceseos exaratum fuerit, ibique *depositionis* nomine intelligendum sit Festum aut Natale sancti Leonis Magni; serius enim S. Leonis II nomen Martyrologiis inscriptum, et de eo Officium Ecclesiasticum celebratum. Die decima mensis Novembris qua sanctus Leo M. per plura sæcula cultus fuit, nulla ejus translatio facta, et tamen in Martyrologio Rabani, ut supra vidimus, ad eum diem dicitur : *Romæ depositio sancti Leonis episcopi.* Die XIV Martii, ut videre est apud Henschenium laudatum, *S. Leo papa officio* IX *lectionum* celebrandus præscribitur in Calendario missalis mixti secundum regulam B. Isidori dicti Mozarabes : quo etiam die memoratur in Ms. Atrebatensi Martyrologio, et in Breviario Ms. Montensi S. Waldetrudis; et in Ms. Adone monasterii S. Laurentii apud Leodienses, sequenti die XV Martii reperitur etiam *Leo papa.* Hinc tamen male duceretur, Leonem M. alterutro mensis Martii die ad cælestem vitam transiisse, quia, ut hæc, quibus verbis cœpi, absolvam, Martyrologiis aliis sæpe diebus, quam quibus obiere, sancti affixi.

11. *Ultima S. Leonis translatio.* — Corpus S. Leonis Magni eo in loco, ubi a *Sergio I* repositum fuerat, usque ad diem vicesimum quintum mensis Maii anni millesimi sexcentesimi septimi requievit : eo enim anno translatum est a Paulo V in altare Beatæ Mariæ, quod visitur in Basilica sancti Petri, ut constat ex Historia hujus ultimæ Translationis die XXVII Maii illius anni factæ, quam Henschenius citatus ex Ms. catalogo Ecclesiæ S. Petri refert. In ea dicitur, corpus S. Leonis Magni ante hanc translationem conditum fuisse in capsa lignea, « quæ continebatur intra nobilem et pulchram tumbam, etc. in qua siquidem capsa ex uno ligno fabrefacta, quiescebat corpus sanctissimi Leonis Magni papæ primi a Sergio I reconditum ». Paulo post ibidem legitur : « Sacrum ipsum corpus una cum ossibus aliorum Leonum, secundi, tertii, et quarti, solemni ritu in novum templum translatum fuit, memorata die XXVII Maii, Dominica infra octavam Ascensionis MDCVII, post cantatas Vesperas ». Corpus itaque S. Leonis magni ter tantum translatum fuit, diebus sc. XI Aprilis, XXVIII Junii, et XXVII mensis Maii, quorum duo priores ejus dies emortuales a pluribus perperam existimatos fuisse quæ mox in medium adduxi, demonstrant. Ex illis etiam constat, diem XXX Octobris, et diem X mensis Novembris referri non posse, neque ad ejus mortem, neque ad aliquam ejus translationem.

12. *Opera S. Leonis.* — Baronius num. 12 nummum repræsentat, in cujus antica legitur : SCS PETRVS, in postica circa effigiem : D. N. LEONI PAPÆ : quod numisma eo tempore cusum putat, quo ab Attila Urbem S. Leo liberavit. Nicolaus Alemannus in dissert. de Lateranensibus Parietinis, et post eum alii putarunt illud ad Leonem III referendum esse, quod Domini titulus in postica expressus, non Leoni I, sed Leoni II conveniat, cui Romæ *Dominium* Carolus Magnus Francorum rex et imperator primum largitus est. Verum sedente Leone IX, numisma illud cusum, uti ex ejus figura colligitur, præterquam quod supersunt alia ejusdem Pontificis; nulla vero Leonis III. Monumentum quovis ære perennius sibi vivens posuit *Leo Magnus* suis nunquam interituris lucubrationibus, quas Quesnellus cum variis Mss. contulit, ejus Epistolas ordine Chronologico digessit, varias, quæ nunquam lucem viderant, e tenebris eruit, ac quotquot ad S. Leonem datæ sunt ab aliis, ejusdem litteris inseruit, quia iis melius intelligendis sæpe necessariæ sunt. Quantopere autem chronicus Epistolarum historicarum ordo, et memoriam adjuvet, et enodandis gravissimis difficultatibus prosit, quotidiana monstrat experientia.

13. *Aliqua ei perperam attributa.* — Capitula tamen de *Gratia et libero voluntatis arbitrio*, Epistolam *ad Demetriadem*, et duos *de Vocatione omnium Gentium* libros, quos S. Leoni attribuit Quesnellus, jure merito sancto Prospero Aquitano vindicat Antelmius in dissert. de oper. sanctorum Leonis M. et Prosperi Aquitani; quod de duobus prioribus tractatibus jam suo loco ostendi. Sed quoad duos ultimos *de Vocatione* libros, ipsemet Quesnellus non modo fatetur, nullos uspiam sub Leonis nomenclatura reperiri codices aut editos, aut Mss., sed etiam omnes ab octingentis circiter annis *Prosperi* nomine insigniri. Ad hæc auctor librorum illorum Semipelagianis objicit, quod impia dogmata profiterentur. Secundo, quod ea pertinacius quandoque defenderent. Tertio, quod calumnias et insidias adversantibus struerent. Et quarto, quod per imperitiam, superbiam vel pravitatem peccarent. Quæ est accusationum summa in pauca contracta. Quod si Leo, *Cœlestino* sedente, dum adhuc ipse Romanæ Ecclesiæ diaconus erat, hos libros scripsit, qui fieri potuit, inquit Antelmius, ut Pontificatum adeptus, ac ea auctoritate potens factus, qua uno verbo poterat tam periculosa dogmata conterere, clarissimisque ingeniis doctrinarum omnium virtutumque laude commendandis, inter se summa contentione digladiantibus silentium indicendo, Ecclesiæ pacem procurare; qui, inquam, fieri potuit, ut *Leo* ex diacono Pontifex factus, in alterum mutatus conticuerit, et schisma, quod dum in inferiori ministerio penes Romanos Pontifices detestatus fuerat, et scriptis impugnarat, taciturnitate latius serpere passus sit.

Libri de Vocatione Gentium sunt Prosperi. — Certe errorem, quem in diaconatu constitutus noverat proscripseratque, jam renuntiatus Pontifex solemnis anathematis decreto perculisset, et eamdem sedulitatem in Semipelagianos impendisset, quam in Pelagianos, de quibus in Epistola ad episcopum Aquileiensem, in horum causa data, quæ alias erat LXXXVI, nunc ordine VI, ait : « Damnent apertis professionibus suis superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur, etc. Cavendum ergo dilectioni tuæ, magnaque diligentia providendum ne per hujusmodi homines exstincta dudum scandala suscitentur, et de exciso olim dogmate, aliquod in provincia tua ejusmodi germen oriatur, etc. » Et tamen Leo Pontifex factus, nihil adversus Semipelagianos scripsit, gessitque, imo eos variis honorificisque rescriptis dignatus est. Quare auctor non potest esse librorum de *Vocatione omnium Gentium*, in quibus Semipelagianorum dogmata propalantur, et damnantur, sed verus eorum parens *Prosper,* qui Semipelagianis eadem exprobrat, quæ in Prooemiis Responsionum ad objectiones Gallorum et Vincentii, in Epistola ad Rufinum, in libro contra Collatorem et in Carmine de *Ingratis*, quanquam alia via abiens, et non tam quæstiones refutans, quam proponens ac componens.

14. *Hilarus succedit Leoni Magno.* — Ad num. 13 et seq. Ex interpontificio, quod post mortem Leonis fuit, et ex die natali *Hilari* natione Sardi ejus successoris, non solum initium et finis Leonis, Sixti III, Cælestini I et Bonifacii I magis stabiliuntur et confirmantur; sed etiam eorum, qui post Hilarum hoc sæculo sederunt, Chronotaxis certo statuitur, dummodo Hilari mors suo anno reddatur; hujus enim conditionis defectu hactenus horum Pontificum tempora perturbata. Cum itaque post S. Leonis mortem vacarit Sedes *dies septem*, *Hilarus* die duodecima mensis Novembris (1), in quam hoc anno Dominica cadebat, ordinatus est, quod Marianus Scotus in Chronico in antiquo aliquo monumento notatum invenit; ait enim : « Hilarus, papa XLVI post Petrum ordinatur II idus Novembris », id est, die XII Novemb. Baronius, qui mortem divi Leonis die XI *April.* consignavit, quique Marianum Scotum in Hilari principio collocando secutus est, interpontificium usque ad septem menses integros productum fuisse, et septem dies, qui in Anastasio leguntur, mendose descriptos credidit. Verum ipsemet Annalista doctissimus probat *Hilarum* die XII Novembris consecratum fuisse ex Concilio Romano anno CDLXV, sub die XV kalendarum Decembrium celebrato, ut habent Acta vulgata, die scil. XVII mensis Novembris. Nam in præcepto, quod episcopis Ecclesiæ Tarraconensis dedit *III kal. Januar.* seu die XXIX Decembris illius anni, dicit Hilarus : « Lectis in conventu fratrum, quos natalis mei festivitas congregarat, litteris vestris ». Indeque recte deducit Baronius, natale Hilari papæ non longe remotum fuisse a die XVII mensis Novembris, quo Concilium illud Romanum habitum fuit aliquot post annos ordinationis ejus, quam nomine *Natalis* expressam fuisse certum est. Quare inde etiam intelligere poterat, mortem S. Leonis non diu ante diem XVII mensis Novembris, ac diem ordinationis *Hilari* contigisse; nec per pacatissima illa Ecclesiæ tempora post obitum S. Leonis dilatam fuisse electionem successoris, ideoque et Anastasium intra septem dies interpontificium accurate restrinxisse. Denique ordinatio *Hilari* in diem XVII Novembris ab Henschenio citato differri non potuit, sine ejus decessorum et successorum Chronologiæ depravatione, ut tam ex dictis, quam ex dicendis evidenter patebit. Nunc ad res Britannicas venio.

15. *Britones a Saxonibus magis in dies vexantur.* — « Interea », inquit Malmesburiensis lib. 1 de Reg. Angl. « Hengistus vitio quodam humani ingenii, ut quo plus habeas plus ambias, fraude subornata generum ad convivium cum CCC suorum invitat; cumque frequentioribus poculis invitatos, ad tumultum animasset, et unumquemque ex industria salsa dicacitate perstringeret, primo ad jurgia, mox ad arma ventum est. Ita Britones ad unum jugulati animas inter vina evomuere. Rex ipse captus, datis tribus provinciis, libertatem redemit, servitium exuit ».

16. *Concilium Turonense.* — Concilium *Turonense I* hoc anno habitum, ut anno CDLXXXII videbitur.

(1) Salva, quam debeo, tantis viris reverentia, vix credo Hilarium die XII Novembris hujus anni Pontificem renuntiatum fuisse, idque colligo ex Epistola ejus ad Leontium Arelatensem, quem de sua electione faciens certiorem rogat, ut coepiscopis provinciæ suæ eam renuntiet. Data est illa anno sequenti die XXV Januarii. Quis profecto credat, Pontificem duos integros menses, et semis nuntium illud distulisse? Nec obstant quæ notat ex Baronio Pagius, Hilarum scilicet in Epistola ad Tarraconenses significasse episcopos qui die XVII Novembris in Concilio Romano coiverunt, eo convenisse occasione Natalis sui celebrandi; forte enim ut citius aliquanto venirent, rerum in eo Concilio tractandarum multitudo persuasit. Certum est insuper, Concilium illud productum fuisse usque ad diem XXX Decembris, ut ex eadem Synodica ad Tarraconenses ea die data, recte Binius in Notis ad eamdem Epistolam colligit : hujus autem moræ, non alia potior causa apparet, quam quod forte dies Natalis Hilari, quæ facile circa id tempus recurrebat, exspectaretur. Neque ex eo quod initium Hilari retrahendum censeo usque ad diem XXX vel potius XXXI Decembris, quæ anno illo Dominica fuit, quidquam inferre audeo contra diem obitus S. Leonis a Pagio constitutam; forte enim interpontificium diuturnius, quam quod ab Anastasio notetur, intercessit. Nec enim novum est Anastasium in hisce errare. MANSI.

HILARI ANNUS 2. — CHRISTI 462.

1. *Hilari papæ diversæ Epistolæ, tum de sua creatione, tum de rebus disciplinaribus ad episcopos et metropolitanos.* — Quadringentesimus sexagesimus secundus Christi annus clarus duobus Augustis Leone secundum et Severo consulibus illucescit, sed scriptorum inopia obscurus omnino redditus. Quid enim certi sub hoc anno factum sit, nil plane est, nisi quod Cedrenus [1] ex antiquioribus tibi memoriis ista prodit. « Hoc anno sexto Leonis imperatoris, Constantinopoli pictori cuidam aggresso Christum forma Jovis pingere, manus exaruit. Eum facinus confessum Gennadius Constantinopolitanus episcopus sanavit ». Hæc eadem habet Theodorus lector [2], atque Nicephorus [3]. Ex quo plane facto duo sunt Ecclesiæ exempla relicta, et ut sacræ imagines pie sancteque reddantur; et ut peccata quantumvis enormia confessione purgari per sacerdotem quærantur; cum ex signo quod foris apparuit redditæ sanitatis, purgatam intrinsecus animam a reatu intelligi possit.

2. Anni hujus initio, nempe mense Januario, qui superiori anno mense Novembri creatus est Pontifex, Hilarus papa litteras de sua creatione scripsit ex more ad omnes Ecclesias. Extat inter alias ejusdem Pontificis litteras Epistola quam eo argumento dedit in Gallias ad Leontium episcopum, quam una cum cæteris ex sæpe dicto veteri codice Arelatensis Ecclesiæ hic tibi edendam curavimus: est hujusmodi :

3. « Dilectissimo fratri Leontio Hilarus.

« Quantum reverentiæ in Spiritu Dei qui subditos sibi inhabitat sacerdotes, B. Petro Apostolo et Sedi ipsius deferatur omnibus arbitror esse compertum, quibus paternarum traditionum incorrupta custodia est : quos cum volumus de nostræ ordinationis primordiis gratulari, opera quæ in nos divinæ pietatis dignatio ostendit, sanctitati tuæ duximus indicanda : ut ipse primum pro eo quem in nobis invicem semper impendimus, præstante Domino, læteris affectu : deinde ut dispositione tuæ fraternitatis omnibus per universam provinciam fratribus et consacerdotibus innotescat, quod humilitatem meam dextera Domini visitare dignata sit, et in Apostolicæ Sedis regimen non pro merito, sed pro suæ gratiæ abundantissima largitate commiserit. Proinde, frater carissime, quod sanctitati tuæ (præsenti sermone patefecimus, in omnium nostrum quemadmodum diximus) notitiam deferre dignaberis : ut supplicaturi Domino nostro Jesu Christo, sicut exultionis gaudia, ita profutura universali Ecclesiæ orationum suarum nobis vota conjungant. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Dat. II kal. Febr. domino Severo [1] Aug. conss. » His datis litteris ad Leontium, paulo post, ubi eas nondum redditas accepisset, idem Pontifex istas adjecit :

4. « Dilectissimo fratri Leontio, Hilarus.

« Dilectioni meæ, quæ circa Ecclesias Gallicanas, omnesque in eis Domini sacerdotes etiam in inferiori gradu positos abundat, multum accedit augmenti, quod per verum et spectabilem populum filium nostrum sermonis tui ad me sunt delata principia. Ex quo tamen conjicio, paginam meam, quam dudum de episcopatus mei primordiis misi, necdum traditam tibi fuisse cum scriberes, de qua utique non siluisses, nisi prolatorem aliqua causa tardasset. Unde quod et consuetudo poscebat et charitas, jampridem me executum significo : et hoc ipsis litterarum exemplaribus, quæ direxi, plenius nosse vos cupio, ut officio fraterno in nullo intelligatis fuisse me desidem : et ita vicissim frequentandis studeamus alloquiis, ut vicem nobis communis præsentiæ scribendi cura compenset, frater carissime. Acceptis itaque communis tui gratiam periisse non passus es, et quod eis sollicitudine intentum te esse cognosco, ut custodiendis paternorum canonum regulis studere me cupias; quo desiderio nihil concipi salubrius potest, quam ut in una Ecclesia, cui oportet nec maculæ aliquid inesse, nec rugæ, una sit in omnibus observantia disciplinæ. Cui si aliquid eruditionis aut correptionis addendum est, rectissime per vestram diligentiam

[1] Cedr. in Comp. — [2] Theod. Lector. Collect. l. II. — [3] Niceph. l. XV. c. 23.

[1] In Fastis præponitur Leo Aug. et additur Severus item Aug.

consuletur, si quemadmodum es dignatus scribere, tam instructa ad nos fuerit persona directa, quæ inquisitionem nostram plene ex omnibus possit instruere. Expondeo enim, quantum gratia Dei donat, ut expondeam hoc me ad universalem sacerdotum Domini concordiam provisurum, ut omnes non sua audeant quærere, sed quæ sunt Christi studeant obtinere. Deus te incolumem custodiat, frater carissime ». Accidit autem post hæc, ut cum Hermes quidam intrusisset se in Ecclesiam Narbonensem, acriter Hilarus reprehenderet Leontium episcopum, datis ad eum litteris istis :

5. « Dilectissimo fratri Leontio, Hilarus.

« Miramur fraternitatem tuam ita legis Catholicæ immemorem esse, ut quæque iniqua et contra Patrum nostrorum statuta in provincia quæ ad monarchiam tuam pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere. Siquidem quod et rumore cognovimus, et quantum diligenter a diacono Joanne, qui a magnifico viro filio nostro Frederico litteris suis insinuatus est, requisivimus, quod iniquissima usurpatione quidam Hermes episcopatum civitatis Narbonensis execrabili auctoritate præsumpserit. Quam rem decuerat sanctitatem tuam ut nobis in vestigio indicaret. Qua de re, frater carissime, monemus, ut fides adhibeatur assertis, seposita excusatione, ad nos tam dilectionis tuæ quam fratrum nostrorum, aut per portitorem litterarum, aut per quem ipsi elegeritis, subscriptam manuum vestrarum relationem transmittatis : ut quid definire possimus, recurrenti pagina possitis agnoscere. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Dat. III non. Novemb. » At de his et aliis idem Hilarus papa ejusmodi dedit litteras ad metropolitanos diversarum provinciarum his verbis :

6. « Dilectissimis fratribus episcopis provinciæ Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis primæ, et secundæ, et Alpium Apenninarum, Hilarus episcopus S.

« Quanquam notitiam dilectionis vestræ, quanta vel qualia in Narbonensi ac Biterrensi Ecclesia dudum sint admissa non lateant, et præsumptionis improbitas ad nos usque perveniens proculdubio regionibus manifesta sit Gallicanis : Apostolicæ tamen sollicitudinis interest culpas in nostro deprehensas examine non tacere : ne per incongruum silentium cum inique agentibus habere videamur conniventiæ portionem. Olim igitur urbium præsides prædictarum sanctæ memoriæ decessori meo non minus quam nobis etiam tunc attulerunt dolores illicitis petitionibus audendo prosequi, quod vix apud patientiam nostram sola necessitatem potuit deploratione liniri. Quibus enim (sicut etiam vos probatis factis) constat exemplis, et qua non objurgatione dignissimum est, quod sanctorum Patrum decretis, et ipsis repugnat canonum institutis? Cum ideo se frater jam et coepiscopus noster Hermes a Narbonensi Ecclesia credidit jure suscipi, quia indigne a Biterrensibus, quibus ordinatus est, dicebat excludi. Quod si vere hoc in se factum doleret, et legitimo remedio subvenire propriæ scisset injuriæ, vindictam magis debuit sperare perpessis, quam veniam perpetratis. Denique si nunc saltem communi omnium Domini sacerdotum utatur animo, si imitetur exemplum, si ad hæc quæ Ecclesiasticæ quietis contemplatione utcumque sopita sunt, oculis cordis intendat, et pro totius Ecclesiæ pace vel fide quæ sunt multipliciter rata consideret; nihil est profecto, quod non etiam ipse reprehendat, et erubescat sibi annui quod in altero laudabiliter improbarit.

7. « Scimus enim, et jamdiu de memorati fratris conversatione nihil habemus ambiguum, cum anteactæ vitæ ipsius cursum et retro ante positum nostro revolventes animo, hos illum quos in eo arguimus incurrisse potius, quam fugisse extimemus excessus. De quibus præsidente fratrum numeroso Concilio ex diversis provinciis ad diem natalis nostri in honorem beati Petri Apostoli per Dei gratiam congregato, præsidentibus fratribus et coepiscopis nostris Fausto et Anxanio, atque agentibus plurimis quæ vigorem respiciunt auctoritatemque judicii, id a nobis pacis amore est constitutum, ut in sententia, quam sub adversione utriusque legationis inde directæ, Christo Domino nostro inspirante, protulimus, neque charitas Evangelicæ indulgentiæ, neque Apostolicæ virga defuerit disciplinæ: namque in totum nec remittere nos fecit indulgentia, nec affectio coercere. Ei qui nunc Ecclesiæ Narbonensi præsidere permittitur, ordinandorum episcoporum, ob hæc quæ prave facta sunt, sustulimus potestatem : quam ita ad fratrem et coepiscopum nostrum Constantium Uceticæ Ecclesiæ antistitem, quia ævo honoris primas esse dicitur, pertinere censuimus, ut si superstite Herme episcopo defunctus fuerit, illum hæc cura respiciat, quem repererit episcopalis ordo primatem : Herme autem episcopo deficiente, faciendorum mos antistitum Narbonensi mox reddatur Ecclesiæ, quem non civitas, sed causa præsumptionis amisit.

8. « Unde vestræ fraternitatis in Domino sincera dilectio sollicitudinem pastoralis curæ in suis sedibus partita nobiscum commissarum sibi Ecclesiarum diligentia, vigilanter exerceat; et eorum taliter quæ in Narbonensi provincia emersere, meminerit, ut detestetur factum potius, quam sumat exemplum. Quod ita deinceps esse nolumus, sicut novimus non fuisse. Itaque, fratres carissimi, necessariis studiis est agendum, ne error, quem juvante Christo Domino nostro nuper abolevimus, aut in similes, aut in novos unquam prodire possit excessus : quod utique non aliter poterit præcaveri, nisi statuta venerandorum canonum in faciendis conventibus, quos hactenus omitti fecit certa necessitas, exequamur : in quibus possint pro emergentium necessitate causarum ad Ecclesiasticæ observantiam disciplinæ, et quæ secus facta fuerint corrigi, et sequenda constitui.

9. « Per annos itaque singulos ex provinciis,

quibus potuerit congregari, habeatur episcopale Concilium : ita ut opportunis locis atque temporibus secundum dispositionem fratris et coepiscopi nostri Leontii, cui sollicitudinem in congregandis fratribus delegavimus, metropolitanis per litteras ejus admonitis, celebretur : ut si quid usquam vel in ordinandis episcopis, vel presbyteris, aut cujuslibet loci clericis faciendis contra præcepta Apostolica reperiatur admissum, aut in eorum conversatione quippiam reprobatur communi omnium auctoritate resecetur. In ea præcipue celebritate conveniatur, quæ præsidente Christo Domino nostro et veneranda sit sanctis, et formidanda perversis. Nec cuiquam licebit a regulis evagari, quas sibi juxta canonum definitiones unita fraternitas in commune præfixerit, cum imminente quotannis examine, ita singuli actus suos dirigunt, ut his discussio judicii optari magis debeat, quam timeri. In dirimendis sane gravioribus causis, et quæ illic non potuerint terminari, Apostolicæ Sedis sententia consulatur.

10. « Illud etiam non possumus præterire, quod sollicitudine diligentiore curandum sit, ne præter metropolitanorum suorum litteras aliqui ad quamlibet provinciam audeant proficisci : quod etiam in omni genere officii clericalis per singulas debet Ecclesias custodiri. Quibus e contrario hac ratione prospicimus, ut si hoc impetrare per aliquam non meruerint simultatem, cum duobus metropolitanis provinciarum, quæ congruæ sunt, Arelatensis episcopus cuncta discutiens, pro causæ qualitate observanda constituat : nec in injuriam alterius alienum clericum suscipi præter testimonium proprii antistitis secundum canonum statuta præcipiet. Singuli autem fratres universique cognoscant parendum esse præsentibus constitutis, quibus etiam commonitio nostra denuntiat, in eos Christi Domini nostri judicium minime defuturum, qui declinando superba rebellione conventus, conscientiæ suæ testimonio confutantur sacerdotalis innocentiæ fiduciam non habere.

11. « Præterea ejusdem fratris libellus oblatus est nobis, quo perhibet parochias Arelatensis Ecclesiæ a prædecessore suo Hilario in alias (quod non licuit) fuisse translatas, petens illas pristino juri nostra auctoritate restitui. Sed moderaminis Apostolici memores fraternitati vestræ querelam ipsius remisimus audiendam, ut in vestro conventu ea quæ a nobis scripta sunt allegentur, et quæ Ecclesiasticis regulis congruant decernantur. Simul etiam super hoc universam fraternitatem volumus esse commonitam, ne prædia quæ neque deserta neque damnosa sunt, et ad Ecclesiam pertinent, ex quibus plurimorum consueverit necessitatibus subveniri, aliquo jure in alterum transferantur, nisi prius apud Concilium alienationis ipsius causa doceatur : ut quid fieri debeat, communi omnium deliberatione tractetur. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi. Dat. III non. Decemb. » Porro has omnes Hilari papæ Epistolas integras edendas curavimus, quod hactenus nunquam cusas sciamus : accepimus vero ipsas ex codice sæpe citato Arelatensis Ecclesiæ, ubi extant et aliæ ejus Epistolæ, sed quod sequentibus annis datæ appareant, suo loco ponemus.

Anno periodi Græco-Romanæ 5955. — Jesu Christi 462. — Hilari papæ 2. — Leonis 6. Severi 2.

1. *Consules.* — Coss. *Leo Aug. II et Vibius Severus Aug.* hic propter imperii initium, ille propter *quinquennalia* consul renuntiatus.

2. *Hilarus PP. monet episcopos de sua creatione.* — Ad num. 2 et seqq. *Hilarus* papa hoc anno litteris *VIII kalend. Februar., D. N. Severo Augusto consule*, datis, suam creationem Leontio episcopo Arelatensi significat, quæ Epistola circularis fuit, de more et consuetudine ad omnes Ecclesias transmissa. Baronius in margine ait, in Fastis præponi Leonem Aug. et addi Severum ; quod quidem verum est ; sed in Occidente plerumque solo Occidentali consule Acta, aliaque monumenta notabantur, et vice versa in Oriente. Porro ex ea Hilari ad Leontium Epistola liquet, *Ravennium* paulo ante hunc annum vita functum, eique Leontium successisse. In Diptychis Ecclesiæ Arelatensis a Mabillonio tom. III Analect., pag. 432, ex veteri Codice Ms. descriptis post *Ravennium* memoratur *Leontius*, nulla facta mentione *Augustalis*, quem tamen Saxius in Pontificio Arelatensi inter antistites illius urbis numeravit, quod ejus memoria sit in Martyrologio Bedæ attributo. Verum *Augustalis* nomen in vero Bedæ Martyrologio non legitur, et si episcopatum Arelatensem gessisset, in laudatis Diptychis nomen ejus omissum non fuisset. Holstenius qui-

dem in Animadversionibus ad Martyrologium Romanum ad *VII idus Septemb.* ait, in Ms. Reginæ Sueciæ legi : *Arelato S. Augustalis*, sed hoc intelligendum de loco ejus sepulturæ, non vero de ejus sede episcopali. Verum enim existimo quod in Chron. Fl. Lucio Dextro male attributo ad annum CCCLXXXIV et ad an. CCCLXXXVIII legitur. Hæc prioris loci verba : « S. Augustalis episcopus Illiberritanus moritur in Gallia, dum Catholicorum causa illic diu immoratur ». In posteriori hæc habentur : « S. Augustalis Iliberritanus episc. Arelato moritur, ac in sanctorum numerum relatus est cujus memoria colitur VII Septemb. » Hoc quidem Chronicon sub nomine Lucii Dextri, qui sancti Hieronymi tempore vixit, et cujus opus a multis sæculis deperditum, a non multis annis confictum fuit, et qui illud supposuit diem cultus sancti Augustalis a vulgari Bedæ Martyrologio mutuatus est, sed quod ait eum Eliribetanum episcopum fuisse, et in Gallia animam Deo reddidisse, ab illius Ecclesiæ monumentis accepisse videtur. Quemadmodum itaque *Cyrus* Cotyai episcopus, Smyrnensis episcopus creditus fuit, quod in ea Urbe e vivis excesserit, uti anno CDXLVI, n. 6 et seq. monstravimus, sic *Augustalis* propter eamdem rationem episcopus Arelatensis a quibusdam existimatus. Cæterum Augustalem nunquam episcopum Arelatensem extitisse certum esse debet.

3. *Aliqua Chronica supposititia.* — Præter Chronicon *Flavii Dextri*, subdititium etiam Chronicon, quod auctor in Præfatione fingit esse *continuationem omnimodæ Historiæ quam fecit Fl. Lucius Dexter*, illudque *Maximo* Cæsaraugustæ episcopo, qui Chronicon scripserat, ut videre est apud Baronium anno DLXXXIV, num. 8 attribuit. Idem judicium ferendum de Chronico *Luitprando* Ticinensi diacono, ac dein Cremonensi episcopo afficto, ac de alio Chronico, quod sub *Juliani Petri* nomine a non multis annis lucem vidit; sunt enim hæc scripta recentia ad conciliandam Dextri Chronico auctoritatem adornata. De illis inter alios legendus Bollandus in Præfatione ad Vitas SS. tomi I Februarii cap. 4. De genuinis *Luitprandi* libris anno DCDLIX mentionem faciemus.

4. *Templum S. Joannis Præcursoris CP. ædificatur.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLV, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni inchoatur, ait, *Studium* hoc anno templum Præcursoris exstruxisse pro monachis Acœmetis : Theophanis verba anno CDLIX, num. 6... quo de hujus templi fundatione agit Baronius, retulimus. Hujus templi celeberrimi ædificatio quinquennalium Leonis imp. indicium est.

5. *Britanni in Cambriam sese recipere coacti.* — Gesta in Britannia his verbis recitat Westmonasteriensis : « Anno gratiæ CDLXII, Saxones Vortigerno regi mortem comminantes, ligaverunt eum, petieruntque civitates, atque munitiones suas pro vita. Quibus illico, quicquid affectaverant, concessit; ut vivus abscedere sineretur. Quod cum juramento confirmatum fuisset, solverunt eum : atque urbem Londinensem primo adeuntes ceperunt. Deinde Eboracum et Lindocolinum, necnon et Wintoniam quasque provincias devastantes, grassantesque, subito cives invaserunt; quasi lupi oves, quas pastores deseruerunt. Ecclesias et Ecclesiastica omnia ad solum usque destruebant ; sacerdotes juxta altaria trucidabant, sacras Scripturas igne concremabant : super sanctorum martyrum sepulturas cumulos terræ congerebant. Viri religiosi, qui ab hac clade evadere potuerunt, speluncas, et nemora, atque deserta montium, et collium prærupta sanctorum reliquias portantes petierunt. Cum ergo tantam cladem inspexisset Vortigernus, inscius quid contra nefandam gentem ageret, secessit in partes Cambriæ, et sese in oppidum Genorium inclusit ». Videant Protestantes Angliæ, quam alieni sint ab antiquis Britannis, cum quibus dicunt sese in omni controversia idem ac illos sentire; dum interim cum infideli Saxone sanctorum reliquias, quas Britanni religiosissime servarunt, dehonestant, et Barbarorum more, flamma, ferroque violant, ut eis exprobrant nostri controversistæ.

6. *Inde sæpe in Saxones irruerunt.* — *Britanni* e Cambria, seu Wallia sæpe sæpius postea egressi provocaverunt *Saxones* et multo infortunio docti peritius arma tractare cœpere; etiam aliquando devicerunt : sæpe amissas provincias receperunt, et plures adhuc annos regis Britanniæ nomen nunc adverso, nunc secundo Marte, servarunt. Hinc Beda lib. 1, cap. 16 : « At ubi hostilis exercitus, exterminatis dispersisque insulæ indigenis, domum reversus est, cœperunt et illi paulatim vires animosque resumere, emergentes de latibulis, quibus abditi fuerant, et unanimi consensu auxilium cæleste precantes, ne usque ad internecionem usquequaque delerentur. Utebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis præfatæ tempestati superfuerat, occisis in eadem parentibus regium nomen et insigne ferentibus ».

HILARI ANNUS 3. — CHRISTI 463.

1. *Basilii consulatus.* — Qui sequitur annus quadringentesimus sexagesimus tertius, Cæcina Decio Basilio, et Vibiano consulibus adnotatur. Extat quidem præclara memoria Basilii consulis, dum eum Sidonius comparat [1] cum Avieno, qui ante annos octo consulatum gesserat cum Valentiniano Augusto septimum eo magistratu fungente. Agens enim de senatu Romano ejus temporis ista ait : « Erant quidem in senatu plerique opibus culti, genere sublimes, ætate graves, consilio utiles, dignitate elati, dignatione communes : sed servata pace reliquorum, duo fastigiatissimi consulares Gennadius Avienus et Cæcina Basilius præ cæteris conspiciebantur : ii in amplissimo ordine, seposita prærogativa partis armatæ, facile post purpuratum principem principes erant, etc. » Comparat eos simul, et in quibus alter alteri præstaret, enarrat : sed ad commendationem hujus hæc ait : « Avienus ad consulatum felicitate, Basilius virtute pervenerat ». Sed et de Basilii familia paulo post addit : « In hoc, inquit, Corvinorum familiæ Deciana præferebatur ».

2. *Novus Cyclus per Victorinum.* — Sub hoc anno [2] Hilarus papa considerans Theophili Alexandrini episcopi Cyclum jam in declivum labentem, absolvendum anno Christi quadringentesimo octogesimo, de novo conscribendo calculo provinciam injunxit Victorino Aquitano, qui hujus facultatis habebatur omnium hoc tempore facile princeps. Præstitit ille quidem quod a Romano Pontifice injunctum fuit opus, scripsitque Cyclum annorum quingentorum triginta duorum : expertus est tamen postea adversantem sibi Victorem episcopum Capuanum, cui magis Beda tribuit : sed de controversiis iis suo loco dicendum erit. Hæc de Victorino complures testantur. Gennadius temporis hujus scriptor de ipso ita habet [3] : « Victorinus natione Aquitanus, calculator scripturarum (temporum), invitatus a S. Hilaro Urbis Romæ episcopo, composuit Paschalem cursum indagatione cautissima post quatuor priores, Hippolytum, Eusebium, Theophilum, et Prosperum ; et protendit annorum seriem usque ad quingentesimum trigesimum secundum, ita ut quingentesimo trigesimo tertio anno Paschalis reincipiat solemnitas eodem mense et die, eadem et luna, qua primum passio, et resurrectio Domini facta est ». Hæc Gennadius.

3. Positum hic erat in priori editione Concilium Arausicanum posterius, ubi collocatum erat a veteri Conciliorum collectore. Verum ab ipso erratum vel sero cognovimus, sicut ab aliis eodem errore deceptis, qui eamdem rationem temporis inierunt. Quamobrem in sequentem tomum reponendum suo loco curavimus, ubi lector exactam de his cunctis redditam rationem, inveniet.

4. *Ad episcopum Arelatensem et episcopos Galliarum Hilarus dat litteras adversus Viennensem episcopum.* — Hoc eodem anno data reperitur in Gallias Epistola ab Hilaro papa ad Leontium Arelatensem adversus Mamertum episcopum Viennensem, quod extra suam metropolim episcopum ordinasset : quæ ex codice Arelatensi accepta sic se habet :

« Dilectissimo fratri Leontio, Hilarus.

« Qualiter contra Sedis Apostolicæ veniens constituta sacerdotalem modestiam Mamertus episcopus Viennensis excesserit, dilectionis tuæ debuimus relatione cognoscere, ut ausibus talibus maturum et juxta Ecclesiasticum ordinem regularum congruum judicium proferremus. Quantum enim filii nostri viri illustris magistri militum Gunduicii sermone est indicatum, prædictus episcopus invitis Diensibus, et qui ad Ecclesiarum ejus numerum, quem ei Apostolicæ Sedis deputavit auctoritas (sicut in scriniis nostris legimus) minime pertinebant, hostili more (ut dicitur) occupans civitatem, episcopum consecrare præsumpsit. In quo, frater carissime, si ita est, quam multiplex culpa sit, pronuntiare possumus, nisi judicii (ut diximus) et moderatio nobis esset et ordo servandus. Atque ideo memor sollicitudinis quam dilectioni tuæ scis esse commissam, quicquid nunc ad notitiam nostram brevi insinuatione delatum est, in conventu Synodali, qui secundum statuta nostra annis singulis te sibi præsidente est congregandus, discutere quæ sunt acta debebis, et a prædicto rationem facti sui sub universo cœtu

[1] Sidon. l. I. Ep. IX. — [2] Marian. Scot. in Chron. — [3] Gennad. de viris illustr. c. 88.

fraternitatis exigere : ac deinde omnium litteras nostræ intimare notitiæ; ut, quod sancto Spiritu dictante, faciendum est, ad comprimendos conatus illicitos ordinemus. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data VI id. Octobr., Basilio V. C. cons. » Eodem quoque argumento alias, quæ sequuntur, litteras dedit ad episcopos Galliarum his verbis :

5. « Dilectissimis fratribus episcopis provinciæ Viennensis, Lugdunensis, Narbonensis primæ et secundæ, et Alpinæ, Hilarus episcopus.

« Etsi meminerimus fraternitatem vestram ea quæ a nobis sunt statuta retinere, nec aliquid ex his dissimulare quæ scripsimus, ut scilicet pro disciplina Ecclesiastica et pro causis quæ inter Domini sacerdotes oboriri plerumque non dubium est, Synodalia quotannis Concilia, quorum maxime in fratre et coepiscopo nostro Leontio Arelatensis Ecclesiæ summam placuit esse, celebrentur; nec aliud fieri posse credamus, quam quod pro communis Domini domo nostra ordinatio vobis placitura constituit : tamen repetitis litteris eadem nunc quoque observanda decernimus, præcipue cum gravissima Viennensis civitatis episcopus involvatur offensa, in injuriam fratris et coepiscopi nostri Leontii Diensibus antistitem consecrando. De cujus facto vindictæ congruæ sententiam differentes relationi fratrum quæ interim fuerant visa respondimus. Sed quoniam tanti excessus majorem nobis sollicitudinis materiam detulerunt; hæc ad universam charitatem vestram etiam per fratrem et coepiscopum nostrum Antonium scripta direximus : quibus admonita communis omnium sollicitudo procuret, ne quisquam fratrum in alterius proruptus injuriam transcendat terminos a venerandis Patribus constitutos.

6. « Unde omnia quæ a vobis sunt per fratres et coepiscopos nostros Faustum et Auxanium definita roborantes, congregationes annuas ordinante fratre et coepiscopo nostro Leontio admonitis metropolitanis (quod sæpe dicendum est) iis locis celebrare dignemini, ad quæ conveniendi nulla sit cuiquam commeantium difficultas. Cui diligentiæ etiam provisio adhibenda est, ut opportunitas quemadmodum locorum, ita constituetur et temporum : ut inexcusabilior, quisquis tam necessariter et salubriter constitutum nostrum negligendum putaret, appareat, fratres carissimi. Illius autem confirmationem, quem Viennensis episcopus alienum et ad se minime pertinentem graviter ordinare præsumpsit, fratris et coepiscopi nostri Leontii relinquimus voluntati, quem confidimus non præter humanitatem pensare quæ justa sunt. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi ».

7. Hoc eodem anno, qui septimus numeratur Leonis imperii, Elisæi prophetæ [1] ossa e Palæstina Alexandriam sunt translata. Cæterum sepulcrum ejus apud Sebasten existens sub Juliano apostata profanatum esse, superius dictum est.

[1] Cedr. Ann. hoc. an. VII. Leonis Aug.

Anno periodi Græco-Romanæ 5956. — Jesu Christi 463. — Hilari papæ 3. — Leonis 7. Severi 3.

1. *Consules.* — Coss. *Fl. Cæcina Basilius et Vivianus*, ut habent Cassiodorus Marius Aventicensis, auctor Chronici Alexandrini, aliique Fastorum conditores. Errat Marcellinus in Chronico, ubi *Vivianum et Felicem* proponit. *Basilius* consul Occidentalis fuit, quem Sidonius lib. 1, Epist. IX, Cæcinam Basilium appellat, et e familia Deciana ortum fuisse docet. *Vivianus,* qui in aliquibus Fastis *Bibianus* dicitur, consul in Oriente creatus, indeque ejus solius fasti Heracliani meminere. *Viviani* mentionem facit Candidus in Excerptis pag. 18, quemadmodum et Malchus Rhetor pag. 79, quem a *Viviano* consule diversum non esse existimo. Emin. card. Norisius in Fastis consularibus, quos e Ms. Biblioth. Cæs. eruit, pag. 43, exhibet egregiam Inscriptionem, quæ unica Paschalis Festi characteribus insignita, Annales Ecclesiasticos mirifice illustrat.

NATU. SEVERI NOMINE PASCASIUS
DIES PASCALES PRID. NON. APRIL.
DIE JOBIS CONSTANTINO
ET RUFO VV. CC. CONSS. QUI VIXIT
ANNORUM VI. PERCEPIT
XI. KAL. MAJAS. ET ALBAS SUAS
OCTABAS PASCHÆ AD SEPULCRUM
DEPOSUIT D. IIII. KAL. MAI. FL. BASILIO V. C. CO.

2. *Romana Ecclesia cum Alexandrina in die Paschatis convenit.* — Hanc inscriptionem erudite

Card. Norisius explicat, ex eaque deducit, Romanam Ecclesiam cum Alexandrina in die Paschatis decernendo hoc anno convenisse. Ibi enim legitur, *percepit XI kal. Maias*, id est, die XXI mensis Aprilis hujus anni Basilii consulatu notati, qua die puer *Paschasius* annos natus sex percepit baptismum, quæ vox ibidem subintelligitur. Cum vero insequenti hebdomade, de more Ecclesiæ albas vestes ferret, demortuus, *easdem in octava Paschæ ad sepulcrum deposuit die* IV *kal. Maii*, seu die XXVIII mensis Aprilis. *Paschasius* ibidem natus dicitur *diebus Paschalibus, pridie nonas Aprilis, die Jovis, Constantino et Rufo coss.* anno scil. CDLVII, quo Pascha celebratum est die XXX Martii, et dies Jovis Natalis Paschasii fuit dies IV mensis Aprilis. His aliisque a Card. Norisio observatis addo, ideo Epitaphii conditorem duos consules anni CDLVII memorasse, quia uterque Orientalis fuit, et in Occidente, quando uterque consul Orientalis erat, uterque etiam de more in monumentis publicis nominabatur, et vice versa in Oriente, vel utriusque nomen tacebatur, et formula *Post consulatum* adhibebatur. Ex eo itaque quod *Basilius*, qui hoc anno consulatum gessit, sine *Viviano* collega ibi exprimatur, eum Occidentalem consulem fuisse innotescit. Quando enim in Occidente unius consulis mentio fiebat, solius Occidentalis nomen apponebatur, et vice versa. Nec est quod Mabillonius in lib. de Studiis monasticis dicat, ideo solius consulis Occidentalis Epitaphii conditorem meminisse, quia mense Aprili nomen consulis Orientalis nondum in Occidente nuntiatum erat. Baronius enim num. 4 refert Epistolam Hilari papæ ad Leontium episcopum Arelatensem, quæ dicitur data *VI id. Octob. Basilio V. C. cos.* Cum tamen mense Octobri Viviani consulis Orientalis nomen in Occidente neminem lateret.

3. *Victorius scribit Cyclum suum* DXXXII *annorum.* — Ad num. 2. *Victorius Aquitanus* Cyclum suum DXXXII annorum, non hoc anno, sed anno CDLVII, quo *Hilarus* adhuc Urbis Romæ archidiaconus erat, composuit, ut liquet ex Præfatione, in qua Victorius dicit, consules tunc extitisse *Constantinum et Rufum*, qui anno CDLVII Fastis nomen dedere. Canonem illum Paschalem post Baronii mortem promulgavit Bucherius in opere de Doct. Temp. et pluribus exposuit. Editus est occasione Paschalis anni CDLV, de quo magna Orientales inter et Occidentales contentio fuerat. Sanctus enim *Leo*, ne quid imposterum simile contingeret, per quempiam e suis talium intelligentem, Paschalem canonem novum conscribi voluit, negotiumque *Hilaro* tunc suo archidiacono, et postea in Petri Sede successori commisit. Bucherius cap. 2, ait Victorium clero Romano verosimiliter adscriptum fuisse, cum eum *honorabilem et dilectissimum fratrem*, Hilarus Romanus archidiaconus appellet. Verum quia hæc quandoque laudum præconia viris piis ac religiosis adscribebantur, non tam id ex his colligi debet epithetis, quam ex iis quæ vice versa Hilaro reddit ipse Victorius, quem *dominum vere sanctum ac venerabilem in Christo fratrem* appellat, inquit Antelmius in Dissert. VIII de Oper. SS. Leonis et Prosperi n. 6, *Fratris* enim nomine laici quamvis insignes et religiosi Ecclesiæ ministros, et inter eos minus Ecclesiæ archidiaconum nuncupassent. Præterea *Hilarus* in Epist. ad Victorium ait : « Quapropter, dilectissime frater, tanta rerum ambiguitate permotus, tuæ dilectionis studio fidenter injungo, ut per otium diligenter inquiras vel unde supradicta diversitas oriatur, etc. » Quæ profecto verba superioris auctoritatem exprimunt, qua quantumlibet gradu sublimis, *Hilarus* haud dubie usus non fuisset, erga alios extra cleri Romani subjectionem constitutos. De Cyclo Victorii doctissime disserit Emin. card. Norisius in Dissert. *de Paschali latinorum Cyclo annorum* LXXXIV.

4. *Annos mundi inchoat a die Passionis.* — Periodi Victorianæ caput ab anno Christi vulgari XXVII, cui *Victorius* Passionem illigavit, annoque mundi secundum LXX interpretes 5229 ineunte, deduci ostendit Victorius, cum ait, suam se periodum a Christi Passione incipere, ut videre est in Prologo, paragrapho 10. Rursus primo anno canonis ejus Paschalis apponitur : *Crucifixio Christi coss. duobus Geminis*, ut legitur pag. 15 ejusdem canonis ; ubi tamen Victorius perperam consulatum duorum Geminorum, qui in annum Dionysianum XXIX certo incidit, in annum XXVIII retrahit. Præterea paragrapho IX, ait Victorius : « Passum Dominum nostrum Jesum Christum peractis 5228 annis ab ortu mundi, eadem Chronicorum relatione monstratur. Quod gestum, inchoante XXIX anno non potest dubitari ». Loquitur de Chronico Eusebii, cujus annos mundanos eo solo discrimine adhibet Victorius, quod Eusebius eos a kalend. Octobris, ipse a die Passionis arcessat. Addit *Victorius* alios characteres, qui primum annum canonis Paschalis sui in annum Christi XXVIII certo conjiciunt. Eo Christi anno Eusebius annum mundi 5228 a kalendis Octob. orditur, qui tamen annus Christi juxta Victorium, qui annos mundi a die Passionis init, est annus mundi Eusebianus 5229, quia existimavit, Christum passum esse *VI kalend. April.* seu die XXVI mensis Martii ejusdem Christi anni, quo feria sexta in diem XXVI Martii incidebat. Licet autem *Victorius* annos mundi Eusebianos, seu secundum LXX interpretes, a Passione auspicetur, annos tamen canonis sui Paschalis inchoat *a kalendis Januariis*, quod aliquos viros doctos decepit, ut alibi demonstro.

5. *Translatio Elisœi prophetæ.* — Ad num. 7. Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. CDLVI, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni inchoatur, ait, translationem corporis *Elisœi* prophetæ Alexandriam factam esse *V idus Maias*, die sc. undecimo mensis Maii, ideoque anno Christi sequenti, quo dies XI Maii in Dominicam incidit. Eo quidem anno, quo etiam Sigebertus in Chron. hanc translationem narrat nulla quinquennalia aut id

genus Festa exhibita; verum quæ de more fiunt, mutationi subjacent, ideoque occurrunt quædam sanctorum translationes, quæ præter morem factæ fuere. Translatæ porro reliquiæ sancti *Elisæi* e Palæstina, ut prodit Cedrenus.

6. *Chronicon Idacii depravatum.* — Idacius in Chronico anno Abrahami 2480, qui kalend. Octobris hujus Christi anni orditur ait : « In provincia Gallæciæ videntur signa diversa. Era DVI nonas Martias pullorum cantu, ab occasu solis, luna in sanguinem plena convertitur. Idem dies sexta feria fuit ». Character Feriæ et Eræ Hispanicæ annum Christi quadringentesimum sexagesimum secundum certo indicant, quo Constantinopoli contingit eclipsis lunaris, quam Petavius lib. 8 de Doct. Temp. pag. 846 computat. Ex quo sequi videtur, Idacium aliter ac a nobis suo loco explicatum, annos numerare. Verum viri doctissimi, quos hic locus in transversum egit, animadvertere debuerunt, Chronicon Idacii per hæc tempora, quoad annos depravatum esse, et quod si præfatus Abrahami annus, anno Christi CDLXII, quo ea eclipsis accidit vel inciperetur, vel desineret, quidquid in hoc Chronico legitur, extra proprios annos consignatum foret, quod nullus dixerit. Quare annus Abrahami 2480 sextus Leonis imp. et secundus Severi imp. qui eidem Abrahamitico anno in eo Chronico respondent, post eam eclipsim collocandi erant, et sic verum Idacius scripsisset. Certe adeo per hæc tempora Idacii Chronicon depravatum, ut eo anno Abrahami referat terræ motum Antiochenum qui anno Christi CDLVII contigit, et *Eudoxiæ* Valentiniani imp. uxori libertatem a *Genserico* rege concessam scribat; cum tamen id ante quinquennium factum sit.

Petrus Fullo Ecclesiam Antiochenam turbare cœpit, ut anno CDLXXIII, num. 3 videre est.

HILARI ANNUS 4. — CHRISTI 464.

1. *Evaricus rex Gothorum Ecclesiam persequitur.* — Novi consules Rusticus et Olybrius novum annum Christi quadringentesimum sexagesimum quartum aperuere : quo tum Hispania, tum Gallia a novo rege Gothorum Evarico afflictati dirissime cœperunt. Hoc enim anno morte sublato Theodorico Gothorum rege, frater ejus Evarix sive Evaricus regnum capessit, ut Isidorus auctor est[1], dum ait : « Anno imperii Leonis octavo Evaricus (Evarix), pari scelere, quo frater succedit in regnum annis decem et octo : in quo honore provectus et crimine, statim bello desævit, partesque Lusitaniæ deprædatur : qui prius capta Pampilona, Cæsaraugustam invadit, totamque Hispaniam superiorem obtinuit. Tarraconensem etiam nobilitatem, quæ ei repugnaverat, exercitus irruptione peremit. In Gallias autem regressus, Arelatum et Massiliam urbes capit, suoque regno utramque subjecit ». Et paulo post : « Sub hoc rege Gothi legum instituta scriptis habere cœperunt : nam antea tantum moribus et consuetudine tenebantur ». Hæc Isidorus, paucis complectens ejus cunctas in regno res gestas. Quæ autem spectant ad persecutionem illatam ab Evarico Galliarum Ecclesiis, dicemus anno Domini quadringentesimo sexagesimo octavo, reddituri singula suis temporibus.

2. *Daniel futurum prædicit incendium.* — Hoc eodem anno, qui Constantinopolitanæ urbis præcessit incendium, Leo Augustus cum plurimum eos coleret, quos Deo sciebat amicos, præ cæteris veneratus Danielem Stylitam (quem cum admirandum vitæ institutum, tum frequentium miraculorum editio non vicinæ tantum Constantinopoli, sed reddiderant orbi notum) una cum Gennadio patriarcha invisit, qui ad eum ordinandum presbyterum perrexit; quod et præstitit, licet illo diutius reluctante. Tunc et ipse Daniel Gennadio futurum prædixit incendium urbis, quod ut anteverteret jejuniis atque precibus admonuit, significans et prædicens id ipsum imperatori. Hæc quidem fusius ipsius Danielis Acta fideliter scripta : ex quibus memoria dignum illud de Leone imperatore ab auctore narratum, ipsius verbis, ne quid addititium putet lector, hic describemus : ait enim de ipso Leone Augusto Danielem adeunte[1].

3. « Cum non ingentes, qui sunt imperii proprii,

[1] Isidor. Chron. Gothor.

[1] Acta Daniel. apud Sur. die XI. Dec.

sumpsisset spiritus, sed didicisset, quantum sit virtus imperio præstantior; ipse quoque imperator ad eum ascendit, super columnam videlicet; et perinde ac si regium fastum ac supercilium reliquisset inferius, et se exuisset, se quidem humi prosternit, tangit autem sacros illius pedes, quasi hoc faciendo magis honoraretur, quam quod esset imperator. Quos cum tetigisset, impletur admiratione sicut prius Gelasius : erant enim illi pedes valde tumentes et omnino scatentes ulceribus ; eratque simul horribile et miserabile, illos videre tangere. Tunc etiam imperator donat eum basi geminarum columnarum quas ipse posuit, duplicem etiam columnam nominans ». Hæc ibi. Subdit quæ terribilia post anni unius circulum Constantinopoli contigere ; nos vero suo loco dicturi ea sumus anno sequenti. Potuisset quidem hujuscemodi officiis divinum placare numen imperator, atque venturam cladem antevertere ; nisi peccatis id exigentibus populus illam e Dei manibus extorsisset inviti. Et quod jam completa erat iniquitas Sodomorum [1], non intercedit Abraham : obliviscitur , inquam, Gennadius, quod monuerat Daniel, publicas indicere preces, et jejunia biduana per hebdomadas singulas imperare. Sicque namque Deus ultionem immissurus in peccatores venia indignos , illud præmittere solet, quod loquitur per Isaiam [2] : « Miscuit vobis Dominus spiritum soporis : claudet oculos vestros : Prophetas et principes vestros, qui vident visiones, operiet ». Etenim tum Gennadius, tum imperator, quæ audierant de clade incendii a viro sanctissimo, omnino ea oblivioni mandarunt.

4. *Hilari papæ decretum adversus Viennensem episcopum.* — Quod pertinet ad res Ecclesiasticas hoc eodem anno, qui etiam notari consuevit post consulatum Basilii, datum legitur decretum Hilari papæ adversus Viennensem episcopum, cui ejusmodi præposita est inscriptio :

« Præceptum Hilari papæ de Ecclesia Diense, ubi episcopus indebite a Viennensi episcopo ordinatus est.

« Dilectissimis fratribus Victuro, Ingenuo, Idacio, Eustasio, Fonteio, Viventio, Eulalio, Fausto, Auxanio, Proculo, Ausonio, Paulo, Memoriali, Cælestio, Projecto, Eutropio, Aviciano, Urso et Leontio, Hilarus.

« Sollicitis admodum nobis, et ex his quæ proxima ad nos relatio certa detulerat, multa exspectatione suspensis, litteræ dilectionis vestræ, fratre et coepiscopo nostro Antonio, quem dignum tanta legatione probamus interpretem, deferente, sunt traditæ, quæ nos ab ipsis contextus sui contristavere principiis : nam qui requiescere sollicitudinem nostram, et magna ex parte relevari in his quæ a sanctæ memoriæ decessore meo de Viennensi episcopo præfixa sunt, credebamus ; evidenti assertione cognovimus ; et non sine dolore miramur , definitiones illas a Mamerto episcopo nunc potuisse transcendi , per quas Ecclesia privilegium probarat acquiri : cum præcipue sancti fratris et coepiscopi nostri Leontii moderatio formam continentiæ præbere debuerit ambienti : aut si spiritu æmulationis inflatus eum (quod non oportuit) arbitratus est negligendum decessoris sui saltem instructus exemplo, illius imitaretur temperantiam, cujus honore perfungitur : nec transgrediendo violaret, quod jam nunc, nisi patientiæ moderamina teneremus, posset amittere. Cui unquam profuit mens rebellis? aut quem superbiæ non inclinavit elatio? Altior est humilitatis gratia, cui paupertate spiritus ad præmium promissæ beatitudinis iter regni cælestis aperitur. Nec perfunctorium prævaricator existimet esse quod fecit , si eruditus doctrinis Ecclesiasticis , quid uterque mereatur, agnoscit: cum alter secundum propheticam vocem [1] in medio Dominicæ domus habitare prohibetur ; alter, suscipiente se Domino, semper junctus asseritur, cujus consolatione salvatur. Possent venerabilium veterum multa replicari, quæ juxta veritatem dicta monstrantur : sed ab eadem causa quæ se ut loqueremur injecit, recentiora sunt exempla sumenda. Non dignitatem Viennensis Ecclesiæ Mamertus episcopus meminit Arelatensis antistitis quondam transgressione crevisse, et pro corrigendis quæ perperam gerebantur, inviolabili postea definitione compositum, ne alter inglorius, alter in totum veteri honore per vitium prædecessoris reperiretur exutus.

5. « Sicuti ergo et vestræ dilectionis relatio, et fratris et coepiscopi nostri Antonii insinuatio reseravit, claret prædictum privilegia certis conclusa terminis velle perdere plus volendo. Qui abusus fratris et consacerdotis Leontii moderantia, Diensibus contra fas episcopum, etiamsi est meritus, non timuit consecrare : in quo factum ejus convenerat sic resolvi, ut juxta eorum quæ perpetrata sunt qualitatem non sine jactura proprii ordinis etiam illum a sacerdotali consortio submoveri cerneret, quem creavit indebite ; quemque indignissime fecisse convincitur, correctum justa ultione sentiret : nec conceptæ audaciæ incastigata temeritas licentiæ se peperisse putaret exemplum.

6. « Verum ad Ecclesiarum quietem tantæ transgressionis vulnera memores apostolicæ sapientiæ, curari volumus ante fomentis, ut corporis nostri membrum forte sanandum in integritatem pristinam per mitiora medicamenta revocetur : nec credatur negligi, quod interim non monetur abscindi. Prævia medendi semper austeritatis est lenitas, nec omnis ferro statim culpa compescitur, aut inexplorato, vel quod facile prodesse possit offertur : nunc enim temporis opportunitas, nunc languentis necessitas, nunc medicinæ ipsius et modus est quærendus, et qualitas : ut omnis per sapientiam facta

[1] Genes. XIX. — [2] Isai. XXIX.

[1] Psal. C.

in vitiis reprimendis sollicitudo curantis gaudeat reparatione quod salvat : nec careat moderatione, quod resecat.

7. « His igitur vestra fraternitas graviter prudenterque perpensis, alia apud nos dissimulare posse non existimet : in quorum se maxime contumeliam, qui non immerito pulsatur, erexit : fratri enim nostro Leontio nihil constitutum a sanctæ memoriæ decessore meo juris potuit abrogare, nihil valuit quod honori ejus debetur offerri : quia Christianorum quoque principum lege decretum est, ut quicquid Ecclesiis earumque rectoribus pro quiete omnium Domini sacerdotum atque ipsius observantia disciplinæ in auferendis confusionibus Apostolicæ Sedis antistes suo pronuntiasset examine, veneranter accipi, tenaciterque servari cum suis plebibus, charitas vestra cognosceret, nec unquam possent convelli, quæ et sacerdotali Ecclesiastica præceptione fulcirentur et regia.

8. « Unde, fratres carissimi, præsumptionem prædicti, quæ in fratris et coepiscopi nostri Leontii processit injuriam, ita convenit tolerare dignæ nunc interim ultionis immunem, ut si transgressor remediis abutitur satisfactionis et veniæ, nec culpam præsentis excessus curandam futuræ observantiæ sedulitate promittit, redeunte querimonia, eo privilegia Viennensis Ecclesiæ ad Arelatensem antistitem transferantur exemplo, quo migravere principio. Unde moderationis nostræ nomen tenentes, ad Veranum fratrem et coepiscopum nostrum scripta direximus, ut prædictum de nostra delegatione conveniat, quatenus quod de eo retuleritis agnoscat : quia onerosum esse non debet delinquentem fratrem de propriis excessibus increpare, quibus præceptum constat frequenter ignoscere. Necesse est autem, si nullum correctionis ejus indicium sumpserimus, quod illa est professione retinendum, quam definitione Sedis Apostolicæ periculo ordinis sui observandam semper sine ulla deinceps transgressione testetur, ad Arelatensem Ecclesiam easdem quatuor civitates, quarum non fuit aut non fuerit Mamertus episcopus, ordinatione esse revocandas. Quod etiam tunc oportebit fieri, si ullus unquam post eum, quem nunc charitate corripimus, et ulterius ab illicitis confidimus abstinere, præsumptionis hujus imitator extiterit. De hoc sane, qui licet indebite Diensibus cognoscitur ordinatus, justitiæ ratione censuimus, ut sacerdotium ejus fratris et coepiscopi nostri Leontii confirmetur arbitrio, a quo rite debuit consecrari. Deus vos custodiat, fratres carissimi, ævo longiore. Dat. VI kalend. Mar. P. C. Basilii V. C. cons. » Non mireris, lector, Romanum Pontificem Hilarum, adversus Mamertum adeo vehementer insurgere, virum (ut declararunt eventa) sanctitate insignem : in his enim quæ contentiosi fori sunt, perfacile est quemque decipi. Persimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme ex causa acerrime invectus est. Quis nesciat sæpe accidere, ut falsis accusationibus et subreptionibus aures Pontificum repleantur, et cum putant agere quod justum appareat, exagitent innocentem? Sed de his satis.

Anno periodi Græco-Romanæ 5957. — Jesu Christi 464. — Hilari papæ 4.— Leonis 8. Severi 4.

1. *Consules.* — Coss. *Rusticus*, vel, ut ab aliis vocatur, *Rusticius*, et *Fl. Anicius Olybrius*, uterque in Oriente renuntiatus. Posterior in Occidente postea imperavit, ut suo loco dicetur. Priorem eum esse existimo, de quo Zonaras in Leone Augusto : « Legionibus ejus præfectus fuit Rusticius, vir strenuus et rei militaris peritissimus, in cujus mortui locum suffecit Verinæ uxoris fratrem Basiliscum ». Quod etiam habet Suidas, in voce Βασιλισκος.

2. *Interitus Theodorici Visigothorum regis.* — Ad num. 1. Idacius in Chronico, anno Abrahami MMCDLXXXIII, qui kalend. Octobris anni Christi CDLXVI inchoatur, de morte Theoderici Visigothorum regis loquens, ait : « Per Theudericum Salla legatus mittitur ad Remismundum Suevorum regem qui reversus ad Gallias, eum a fratre suo Eurico reperit interfectum, Euricus pari scelere, quo frater successit in regnum ». Idacium de majori parte illius anni Abrahamitici intelligendum, et Theodoricum anno CDLXVII peremptum esse indicat Marius Aventicensis in Chronico sub illius anni coss. « Eo anno, inquit, interfectus est Theodoricus rex Gothorum a fratre suo Euthorico Tolosæ ». Isidorus in Chronico Gothorum, et Jornandes de Reb. Get. cap. 44, Theodoricum *annos tredecim* regnasse produnt, quibus aliquot mensium appendicula addenda. Perperam

tamen idem Isidorus conjungit initium Eurici, sive Evaricis cum Era DIV et anno imperii Leonis octavo: Era enim DIV in annum Christi CDLXVI convenit et annus VIII Leonis præsenti anno inchoatur.

3. *Finis regni Alanorum in Galliis.* — Hoc anno principatus *Alanorum* inter Rhodanum et Ligerim situs finem accepit. Cassiodorus enim in Chronico ad Rustici et Olybrii consulatum scribit: « His coss. rex Alanorum Beorgor apud Bergomum a patricio Ricomere (seu Ricimere) peremptus est ». Chronographus a Cuspiniano editus refert, eum occisum Bergomi *ad pedem montis, VIII idus Februarias.* Marcellinus in Chronico hujus regis mortem etiam hoc anno recitat. Quare nullus dubito, quin Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45, hallucinatus fuerit, cum loquens de Anthemio, mense Augusto anni CDLXVII, imperatore renuntiato scribit: « qui veniens, illico Ricimerem generum suum contra Alanos direxit, et regem eorum Beorgum in primo statim certamine superato, internecioni prostravit ». Chronographus enim Cuspinianeus, Jornande in ratione temporum longe accuratior. Jornandis error inde processit, quod cum *Ricimer* Anthemio imperante exercituum imperii ductor fuerit, quod gestum est *Severo* imperium administrante, attribuerit Anthemio; cum tamen *Ricimer* a Severo patricius renuntiatus fuerit, et antea magister militum extiterit. Primus Alanorum in Galliis regnantium princeps *Goarus* fuerat, sed regnum quod ille inchoarat, cum *Beorgo* exstinctum, quod nemini antea observatum.

4. *Ægidius comes Francos rexit.* — Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXXX, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, ait: « Agrippinus Gallus et comes et civis Ægidio comiti viro insigni inimicus, ut Gothorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theodorico. Adversus Ægidium comitem utriusque militiæ, virum, ut fama commendat, Deo bonis operibus complacentem in Armoricana provincia Fretiricus frater Theuderici regis insurgens, cum his, cum quibus fuerat superatus, occiditur ». Quod contigisse anno superiori testatur Marius in Chronico sub illius anni coss. scribitque, *Ægidium* cum Visigothis pugnasse *inter Ligerim et Ligerecinum* juxta Aureliam, ibique interfectum fuisse *Fridericum* Gothorum regem. At *Fridericus* non Gothorum rex, sed frater Theuderici regis Gothorum fuit, ut recte scripsit Idacius, qui anno Abrahami MMCDLXXXI, kalend. Octobris præsentis Christi anni inchoato, habet: « Mense Maio supradicti viri Ægidii legati per Oceanum Vandalos transeunt, qui eodem cursu Septembri mense revertuntur ad suos; decimo tertio kalendis Augusti die, secunda feria, in speciem lunæ quintæ, sol de lumine suo ab ora tertia in horam sextam cernitur minoratus ». Paulo post: « Ægidius moritur, alii dicunt insidiis, alii veneno deceptus. Quo desistente, mox Gothi regiones invadunt, quas Romano nomini tuebatur ». Dies XIII kalend. Augusti, seu dies XX mensis Julii hoc anno in feriam secundam incidit, annoque sequenti, quo juxta supputationem Idacii sol obscuratus est, cum feria tertia concurrit. Quare vel numeri in Idacio corrupti, vel ipsemet erravit in tempore hujus eclipsis. Petavius enim lib. 8 de Doct. Temp., pag. 848, ostendit hoc anno, die Julii XXII, feria secunda, revera Constantinopoli solis defectionem contigisse. Ideoque *Ægidii* comitis mors ad sequentem annum pertinet.

5. *Moritur Ægidius comes.* — Paulinus in Vita sancti Martini episcopi Turonensis, qui se scribente *Ægidium* vixisse indicat, hunc appellat procerem, virtute animi magnum, sed probitate et fide majorem, in quo uno omnia Galli reponerent. Aimoinus lib. 2, cap. 7, affirmat eum obiisse *Suessione*, quo sese receperat. Auctor vero de Gestis Francorum cap. 8, ait: « Ceperunt Franci Agrippinam civitatem super Rhenum, vocaveruntque eam Coloniam, multumque populum Romanorum a parte Ægidii occiderunt ibi. Ægidius vero exinde per fugam lapsus evasit. Venerunt autem Treveris civitatem super fluvium Mosellam, vastantes terras illas, ipsamque urbem succendentes ceperunt. Eo tempore mortuus est Ægidius dux Romanorum, tyrannus ». Rorico lib. 1, Coloniam Agrippinam ab ipso rege *Childerico* captam scribit, sed quia *Childerici* reditum e Turingia mors Ægidii non multo post secuta est, videtur ea civitas a Francis expugnata, Childerico in Franciam nondum reverso. *Ægidio* succedit filius *Syagrius*, qui *Suessione* constituit sedem regni sui, seu potius præfecturæ, ut addit auctor de Gestis Reg. Franc. cap. 8. Verum ut jam ex Idacio diximus Ægidio mortuo, regiones, quas Romano nomini tuitus fuerat, Gothi invasere.

6. *Childericus in regnum Francorum restituitur.* — Ægidius Francos rexerat annos VIII, postquam hi *Childericum* regem expulerant, sed *Childericus* in regnum restitutus est ante mortem Ægidii, et cum eo bellum gessit. Turonensis lib. 2, cap. 12, ejus restitutionem his verbis narrat: « Cum octavo anno regnaret (sc. Ægidius), amicus ille fidelis, pacatis occulte Francis, nuntios ad Childericum cum parte illa divisi solidi, quam retinuerat, mittit. Ille vero certa cognoscens indicia, quod a Francis desideraretur, ipsis etiam rogantibus a Toringia regressus, in regnum suum est restitutus », ideoque hoc Christi anno, qui octavus est a dejectione Childerici. Auctor de Gestis Reg. Franc. cap. 7 fusius idem narrat. Regnarunt itaque simul aliquo tempore *Childericus* et *Ægidius*, sed in diversis Galliæ partibus; cum uti diximus, *Syagrius* post patris mortem adhuc regnaverit, et idem Gregorius post laudata verba statim subdat: « His ergo regnantibus simul, Basina (regina Thuringiæ), relicto viro suo, ad Childericum venit, etc. At ille gaudens eam sibi in conjugio copulavit: quæ concipiens peperit filium vocavitque nomen ejus Clodoveum ». Post Ægidii mortem *Childericus* Franciæ fines paulatim amplificavit.

7. *Agrippinus de proditione accusatus.* — Sed

redeo ad *Agrippinum comitem*, quem Idacius, cujus verba mox recitavi, scribit *Narbonam* imperii Romani urbem Theodorico Visigothorum regi prodidisse. Hinc enim Quesnellus tom. II Oper. sancti Leonis Dissert. v, part. 1, cap. 2 deducit, Vitam sancti *Lupicini* abbatis monasterii Jurensis in Burgundia, quæ dicitur a monacho Jurensi scripta, suspectæ fidei esse, quod is cap. 3 tradat, Agrippinum apud imperatorem falso accusatum et divinitus servatum, licet Idacius, qui hoc tempore in Gallæcia vivebat, contrarium scribat : « Vir quondam illustris Agrippinus », inquit anonymus Jurensis, « sagacitate præditus singulari, atque ob dignitatem militiæ sæcularis comes Galliæ a principe constitutus, per Ægidium tum magistrum militum callida malitiosaque apud imperatorem arte fuerat offuscatus, eo quod Romanis fascibus lucens, Barbaris proculdubio favere, et subreptione clandestina provincias a publica niteretur ditione dejicere, eumque, ut diximus, antequam posset in communis puritatis assertione veris falsa prosternere, nidosi virosi accusatione turpaverat. Mox præcepta imperatoria inflammata præcipiunt, uti Reipublicæ inimicum Romam regia severitate plectendum, magister militum qui accusaverat, destinaret ». Subdit anonymus, Agrippinum ad imperatorem Romam profecturum petiisse ab Ægidio sanctum Lupicinum fidejussorem, et ubi Romæ fuit, *Hilperico patricio* (qui frater erat Gundeuci, et uterque Burgundiæ rex) præsentatum fuisse, ac ascito senatu jussisse imperatorem Agrippinum « indiscussum atque inauditum capitalem mox subire sententiam ». Retrusus deinde in carcerem Agrippinus, ubi a Lupicino sibi apparente evadendi e carcere modum doctus est. Quod ubi Lupicini jussu imperatori ac patricio nuntiatum fuit, *nec mora, præsentatus Augusto est* (nempe Severo Agrippinus) *publicata accusatione, suspicione solutus est, atque ad Gallias* repedavit.

8. *Ab Idacio reus, ab anonymo Jurensi innocens dicitur.* — Quæ ejusdem rei narratio valde ab ea diversa, quam mox ex Idacio retulimus. Verum jam anno CDXLV, Vitam sancti *Lupicini* genuinam et sinceram esse demonstravi. Nec mirum videri debet quod *Ægidius*, qui ab Idacio laudatur, ab anonymo illo vituperetur; cum non desint alii, qui Ægidium exagitent. Præterea Idacius, qui anno circiter CDLXXI Chronicon suum publicavit, *Agrippinum* Romæ innocentem declaratum fuisse ignorare potuit; cum eadem res, præsertim occulta, uti erat proditionis crimen, ab auctoribus etiam æqualibus sæpe diversimode narretur, et hæc de qua agitur gesta sit in Galliis ac Romæ, et Idacius in Hispaniis vixerit. Imo quando Anonymi narratio in aliqua ejus parte nutaret, inde tantum inferri posset, monachum Jurensem, qui sæculo sequenti floruit in Galliis, quo ad factum particulare certa documenta nactum non esse. Supra vidimus sanctum *Honoratum* episcopum Massiliensem acta Romæ inter *Leonem* Magnum et *Hilarium* episcopum Arelatensem non bene calluisse, eaque aliter quam sanctus Leo, retulisse. Quare ex ea narratione, quæ cum Idaciana in omnibus non congruit, nihil inferri potest adversus sinceritatem Vitæ sancti Lupicini. Denique neminem movere debet quod anno superiori *Gundeucus* Burgundiæ rex *Magister militum* ab Hilaro papa in litteris datis *VI id. Octob.* appelletur, ut ibidem apud Baronium num. 4 videre est, quia Burgundionum reges magistri militum quasi hæreditarii erant, et præterea alius ab imperatore, ut in Hispaniis, aliisque ditionibus ad tempus creabatur. Et hæc causa fuit, cur *Chilpericus* seu *Hilpericus* Burgundiæ rex, passim *patricius* nuncupatus interfuerit judicio Agrippini de proditione accusati, quia scilicet frater erat Gundeuci magistri militum, ad quem pertinebat cognoscere de hujusmodi crimine, quo vir militaris insimulabatur. Sic in Galliis quandoque duo præfecti prætorio fuere, ut patet ex Ausonio in gratiarum actione ad Gratianum, cum e consulatu decederet, recitata, ubi prodit Hesperium filium *ad præfecturæ collegium* Gratiani beneficio secum conjunctum fuisse.

HILARI ANNUS 5. — CHRISTI 465.

1. *Immane Constantinopoli incendium, in quo Marciani miraculum; unde de nova ædificandi ratione constitutio.* — Insigni calamitate notatus præsens annus quadringentesimus sexagesimus quintus, Constantinopolitanæ urbis conflagratione, novo consule nequissimo Basilisco, hæreticorum fautore præcipuo, aperitur, collega ei conjuncto in Occidente a Severo Augusto Herminerico Gotho, opera Ricimeri Ariani. Qui igitur magistratu duorum hæreticorum, alterius consulis Ariani, alterius vero Eutychiani, incipit annus, memorabilia secum mala vexit. « His enim consulibus », inquit Marcellinus [1], « Constantinopolis magno invasa incendio, facile fœdata deplangitur ». Hæc ipse. Sed accipe ista fusius narrata ex Dianelis Stylitæ, qui cuncta prædixit, fidelibus Actis [2] :

2. «Jampridem quidem», inquit auctor, «principium habebat anni ambitus, et mensis instabat quem Romani vocant Septembrem, in quo magni martyris Mamantis festum pii celebrant. Vespere ergo, quando festum a piis præparatur, et tota nocte agitur vigilia, finem accipit magni Danielis prophetia. Et repente in maxima atque regia civitate incipit incendium; quod usque adeo est excitatum, et adeo invaluit, ut fere universam contriverit civitatem. Nam cœpit quidem a muro qui est prope mare, quem etiam nominant Navale; pervenit autem usque ad forum Constantini, et pertigit ad portum Juliani, quasi mediam cinxisset civitatem. Quo in loco et comprehensa sunt universa corpora : quæcumque vero fuere comprehensa, facile perierunt. Et sic pastus ignis in maximam crevit flammam. Eratque malum inexpugnabile : quippe cum quicquid ad opem ferendam afferebatur, argueretur nihil proficere. Quapropter multas quidem domos, multa autem templa, virorumque et mulierum pro-er[p]sit depascens multitudinem : multi vero partibus et membris corporis, quæ invaserat ignis statim mutilabantur, erantque semiustulati, et media parte cæsi, miserabiliores iis qui omnino cum suis perierant.

3. « Erat ergo periculum, ne quod vulgo celebratur orbis terræ miraculum, Constantini, inquam, civitas cerneretur pati similia incendio Sodomorum. Vix tandem, ut in tanto malo, eis venit in mentem S. Danielis prædictio; et credunt fore, ut illius solum precibus malum vincatur. Hinc factum est, ut ad eum magna celeritate currerent, ille quidem pecuniæ deflens privationem, hic servorum, alius domus, alius amicorum, et hic quidem cognatorum, ille vero uxoris et suorum filiorum, alius autem omnium facultatum. Propter quæ sanctum tanto dolore affecere, ut totus repletus lacrymis, eos damnaret negligentiæ, quod ipso eis multum testificante et prædicente, malum pœnitentia vitare non curaverint : ut qui in patiendo solum fuerint Ninivitæ, non autem in pœnitendo. Hæc dicens, illis quidem sic suadebat curam gerere orationis et jejunii. Quin etiam ipse quoque manus in cælum tollens, illinc implorabat auxilium. Et post orationem, cum eis dixisset finem calamitatis, eos dimisit : Post septem, inquit, dies cessabunt minæ ignis. Sicut ille dixit, et res est consecuta : septimo enim die non erat amplius ignis. Tunc et alios, et eos qui gerebant magistratus, quin etiam et ipsum imperatorem incessit metus et secum assumpta imperatrice fit supplex beato Danieli, pro eo quidem quod præterierant, misericordiam; securitatem autem in futurum postulans ». Hæc ibi de incendio.

4. Sed et Evagrium audi mali origine describentem [1], fuisse nimirum immissiones per angelum malum : nam ait : « Fertur, dæmonem quemdam maleficum et consceleratum mulieris gerentem similitudinem sive mulierem egentem, quæ victum manibus quæritabat (utrumque namque dicitur), circiter tempus quo lucernæ accendi solent, lucernam in forum detulisse quasi aliquid salsamenti empturam; depositaque ibi lucerna, se inde subduxisse, flammam lucernæ stupam occupasse, maximum excitasse incendium, ædificiumque in foro positum, dicto citius, combussisse, atque ædificia alia in proximo sita, non modo quæ facile incendi poterant, verum etiam quæ erant ex lapidibus constructa, depascentem, facile absumpsisse.

[1] Marc. in Chron. sub his Coss. — [2] Apud Sur. die XI. Decemb.

[1] Evagr. l. II. c. 13.

5. « Quod quidem incendium durasse ad quatriduum, nullisque viribus comprimi potuisse, per urbem mediam totam pererrans a septentrionali regione ad Australem usque omnes domos ad quinque stadia in longum, in latum ad quatuordecim stadia penitus vastasse; nullumque ædificium vel publicum, vel privatum, nullas columnas, nullos denique fornices ex lapidibus structos toto illo spatio quo grassabatur, omnino reliquisse, sed omnem duram concremasse materiam, perinde ac si fuisset res perfacilis ad incendendum. Hanc cladem in Boreali urbis regione, in qua Navale est, a via Bovis (hoc enim nomine est) usque ad vetus templum Apollinis oberrasse : in Australi autem, a portu Juliani ad ædificia Ecclesiæ, quæ Concordiæ nomine nuncupatur, non multum distantia, grassatam : in media civitate, a foro Constantini ad Tauri forum usque, miserabile spectaculum et cum primis horrendum ante omnium oculos posuisse : nam quæcumque urbis loca in sublime cum summa pulchritudine erecta fuissent, aut quæ ad magnificentiam et singularem præstantiam affabre elaborata, aut ad publicos privatosque usus exstructa ; acervatim veluti in montes collesque invios et abruptos aggregata fuisse, atque confertos omni materiæ genere sic priorem deformasse effigiem, ut nec ab eorum habitatoribus internosci poterat, qui locus hic vel ille ante fuisset ». Hæc Evagrius, in eo a superius dictis tantum discrepans, dum quatuor duntaxat dies incendium perdurasse tradit, cum alii sex ponant.

6. At minime prætereundum est ingens tunc temporis editum a sancto Marciano miraculum. Cum enim dominans sua potentia vastum incendium depasturum esset quam nuper erexerat, atque Deo dicaverat, ingentem Basilicam Anastasiam; ipse, ne id fieret, precibus antevertit. Nam in rebus ab eo gestis hæc leguntur [1] : « Incendium, quod non multa habuit similia, exitio dabat Rostra Domini (hoc etiam nomine nuncupata est Basilica Anastasiæ, quod in eo loco Gregorius Nazianzenus pulpitum ad conciones erexisset). Nam cum ignis apprehendisset loca quæ sunt ad mare Boreale, totam urbem cingebat; et sic serpens ferociter usque ad mare quod est in Meridie, depascebat omnia quæ intercedebant. Consequenter ergo hanc quoque sacram ædem ignis comprehendebat impetus. Unusquisque ergo, propriis neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebat, igni qui non cernebatur eorum inflammatis animis.

7. « Homo autem Dei Marcianus nihil perterritus, et ne siquidem cum in orbem circumsideret ignis, nihil faciens, sed fidei in Deum credens omnia cedere, sacris acceptis Evangeliis, in summum tectum ascendit; et stans in medio flammæ, et se convertens ad preces : Christe Deus (dicebat) Deus patrum nostrorum, qui [2] Abrahæ sacrificium suscepisti, et quem ei ex promissione præter spem tribusti filium, præter spem a cæde liberasti : qui etiam in fornace Babylonica [1] tres pueros captivos eo effecisti potentiores : ipse nunc quoque, Domine, hanc tuam domum conserva, ne lædatur ab igne : et ne concedas, ut opus tuum, quod nos multo labore et tanto perfecimus desiderio, ignis destruat; ne adhuc pergat inimicus adversus nos insolenter gloriari; nec ora Arianorum qui sunt nobis propinqui, nos probris appetant : sed nunc quoque ostende aliquid dignum tua benignitate et majestate, ad gloriam tui nominis, et ad nostram, qui veritati credimus, gloriationem et exultationem.

8. « Hæc cum ille diceret, una cum verbis effluebant lacrymæ, et ostendebant cum intus exta-bescere. Deinde cum subjunxisset, Amen : videbant omnes fere qui aderant, primum quidem ignem sibilantem circa totam ædem, et in illam veluti facientem impetum, deinde vero recedentem, et veluti repressum a quadam inexpugnabili et fortissima virtute. Certe hæc quoque sacra ædes, quomodo divinorum puerorum aliquando corpora, tota illæsa, tota intacta in tanto (o Christe Salvator) igne est conservata ». Hactenus de his auctor. Sed ne tota periret civitas hoc incendio, preces quoque sancti Marcelli archimandritæ viri sanctissimi a Deo obtinuisse, qui res ab eo gestas conscripsit, testatur, a quo et ejusdem incendii vastitas describitur [2] : sed satis quæ supra iisdem consentientia sunt dicta sufficiant.

9. Deformata admodum remansit civitas tanto per tot dies exusta incendio, adeo ut pæne fuerit eadem ex integro construenda. Quamobrem Zeno imperator, qui Leoni successit in imperium, constitutionem de privatis ædificiis promulgavit [3], qua consultum fuit in posterum, ne si contingeret domum aliquam conflagrare, vicini quoque domum continentem flamma depasceret : etenim statuit, ut ædificans domum, duodecim pedes spatii relinquere debeat inter proprias et vicini ædes, ad securitatem ab igne præstandam, et alia hujusmodi. Habetur ibi mentio de domibus combustis, ut usque ad centum pedes altas instaurare liceat. Apparet quidem ex nova hac restauratione Constantinopolitanæ urbis domos omnes in insulæ formam fuisse redactas, quæ undique pedibus duodecim a vicini æde distarent. Insuper ibi meminit imperator de Leonis imperatoris eodem argumento constitutione his temporibus edita : quarum quidem legum sanciendarum quæ causa præcesserit, ex jam dictis satis habetur expressa.

10. *Alia illius urbis mala, præsertim imperatoris vitæ discrimen, a quo Danielis precibus liberatur.* — Ad affligendum vero peccantem populum haud sufficiens visa est ista una vindicta, sed Deus alias superaddidit. Conferta civitas hæreticis erat; illis vero præsertim qui ob gratiam imperatoris foris fidem Catholicam profiterentur, intus autem

[1] Apud Sur. die x. Januarii. — [2] Genes. xxxii.

[1] Dan. iii. — [2] Apud Sur. die xxix. Decemb. — [3] L. xii. C. de priv. ædif.

Eutychetem atque Dioscorum haberent inclusum. Sed et Arianorum sicut increbrescebat numerus, ita erat et soluta licentia patrocinio aulicorum potentium, in quorum manu post imperatorem summa rerum esse videbatur. Fuere hi Aspar et Ardaburius præfecti militibus, quorum magna erat penes omnes auctoritas. Ut merito Deus incendio tradiderit civitatem, in qua impietas, invito licet imperatore, sibi solium collocaverat. Sed quæ mala incendium secuta sint, his addamus, et primum de imperatore in magno vitæ discrimine collocato. Suppeditant enim hæc nobis Acta Danielis abunde, quæ de his ista habent, quibus ipsa historia texitur [1]:

11. « Jam quidem post autumnalem conversionem, mutato tempore, erat hiems, et hiems major, quam ut eam possit explicare oratio : quæ tamen superabatur ab invicto generosi Danielis animo. Cadebant autem imbres plurimi. et ventorum erat procella vehemens ». De his puto imbribus imminentibus Nicephorum intelligere, ubi multa simul quæ diversis temporibus contigerunt, in unum congerit. atque ait [2] : « Constantinopoli vero et in provincia Phrygia imbres immensi, et in quartum diem jugibus aquis cælitus fluminum more descendentibus, duraverunt; montes in planitiem deciderunt. et vici maximi diluvio perierunt. Ex quibusdam purgamentorum copia in quibusdam lacubus insulæ extiterunt. sicuti in Boane, quæ ad Nicomediam est. accidit ». Hæc ipse de pluviis. De vi autem magna ventorum, Acta iterum repete Danielis; in quibus hæc sequuntur :

12. « Venti vero inter se agitabant seditionem, et multi simul spirabant. et adeo violenti et immanes, ut ferreas ansas columnarum, quæ duas columnas inter se committebant et conjungebant, et Danielem in altum ferebant, violenter evellerent ». Et inferius, summum Danielis vitæ discrimen movisse ait imperatorem; ut ad eum invisendum obequitaret. Sed quid tunc illi magni periculi acciderit, audi : « Noverat », inquit auctor, « imperator quæ justo Danieli acciderant, et contendit ad videndum columnam, partim quidem pœnas sumpturus de his qui ansas non effecerant firmas et validas, partim vero, ut tuto eas de cætero committeret. Sed illos quidem magni Danielis mansuetudo eripit a minis imperatoris mortem eis minantis. Descendenti autem de monte imperatori non parvum accidit periculum : nam cum quidam metus equum forte fortuna turbasset, quem ille ascenderat, isque conterritus pedes erexisset anteriores, supinus quidem cecidit statim humi : jacebat equus, supinus autem etiam cum eo imperator; id vero quod ante stabat super sellam regiam, frontem contrivit imperatori. et quæ erat in capite coronam procul expellit; quo tempore contigit eas quæ in ipsa erant margaritas aliam alio dispergit. Sed Daniel quoque cum oratione prævenisset malignum, a mala morte servat imperatorem, et sic reversus fuit sine periculo ». Subdit vero auctor, quomodo ea occasione contigerit Arianum hominem ad Catholicam fidem converti, sic dicens :

13. « Equiso imperatoris (ut eum vulgaris et consueta lingua vocat) comes equorum, vel comes stabuli, omni quidem anteriori tempore laborabat nefaria Arii insania : tunc autem et imperatoris timens periculum, et ne quod acciderat ei iram concitaret, cursu venit ad sanctum. Ille vero non solum eum metu ab imperatore, sed etiam mala pollicitus est se esse liberaturum opinione, quæ est quovis alio periculo gravior. Hæc audivit equiso; et cum mitibus placidisque ejus suasionibus opinionem Arii abjurasset, ea sensit quæ orthodoxi. Atque sanctus quidem scribit ad imperatorem, quod et Jordanes (id enim illi nomen fuit) abnegata deceptione, in rectis incedit dogmatibus, et quod propter hoc ipsum est justissimus : qui etiam huc ad me venit, ut a te veniam consequeretur ». Hoc litterarum magni Danielis est argumentum, ad quem imperator ita rescripsit :

14. « Periculi quidem mei causa non alius fuit, quam ipse mihi, qui sic ausus sum ascendere ante oculos tuos, et non pedes procul abii a sacra columna. Ego autem deinceps diligenter cavebo. Jordani vero non modo non irascor; ut etiam valde læter, quod meus ex equo lapsus ei causa fuerit, ut qui jacebat, surgeret ». Hæc Leo ad Danielem. Sed pergit auctor :

15. « De cætero autem tanta erat imperatoris in sanctum reverentia, ut non solum ipse honoraret eum iis quæ oportebat, sed etiam aliis eum tanquam rem cælestem ostenderet. Itaque cum paulo post contigisset regem Lazorum venire ad imperatorem Romanorum, causa faciendi fœderis; aliis quidem prætermissis, eum vero accipiens et ducens ad sanctum : Hoc est (inquit) mei imperii miraculum. Ille autem usque adeo obstupuit, ejus videns tolerantiam atque fortitudinem, ut non solum sanctum, sed etiam columnam, in qua erat positus, cum lacrymis adorans, multas voces emitteret Barbarus valde eruditæ mentis, ut quæ multa didicerat : Ago tibi gratias, dicens, rex cælestis, quod qui ad terrenum regem veneram, cælestem hujus viri vitam ostenderis, et dignum me censueris, qui essem spectator talium mysteriorum ». Hæc ipse. At de his hactenus.

16. *Quiriacus anachoreta.* — Hoc pariter anno nono Leonis imperatoris, celebris fama Quiriacus anachoreta Hierosolymam petens, in Laura sanctissimi viri Euthymii abbatis primordia auspicatus vitæ monasticæ, ad magnæ virtutum molis ædificium construendum fundamenta jecit. Extant ejus Acta [1] et quidem mirifica, quæ et aliqua ex parte Cyrillus in rebus gestis Euthymii simul intexuit.

[1] Apud Sur. die XI. Decemb. — [2] Niceph. l. XV. c. 20.

[1] Apud Sur. die XXIX. Septemb.

Agit de eodem Cedrenus, sed sub anno Leonis Augusti septimo. Jam vero ad res Occidentalis Ecclesiæ transeamus.

17. *Occasione diei natalis Romani Pontificis Concilium Romæ habitum, in quo de quibusdam ordinationibus episcoporum in Hispania prudenter decernitur.* — Hoc eodem anno, sub iisdem consulibus, decimo octavo kalendas Decembris, ab Hilaro papa habita est Romæ Synodus. Convenerant enim eo tempore Romæ quadraginta octo episcopi ad natalem diem ipsius Romani Pontificis, ex more solemniter celebrandum pridie idus Novembris, ut ex Epistola Synodali data ad episcopos Tarraconensis provinciæ constat : de quo quidem pristino usu superius dictum est in Anastasio papa auctoritate sancti Paulini. Hujus igitur occasione episcoporum conventus, Hilarus papa Romæ Synodum habuit. Cum enim ex diversis provinciis, more majorum, missæ essent Romam ad ipsum Pontificem ab episcopis et Synodis congregatis variæ consultationes, ex Hispania nimirum, et Gallia : has omnes cum episcopis qui Romæ convenerant, communicare voluit consueta modestia Romani Pontificis qui eas poterat solus absolvere. At reliqua omnia quæ in hac Synodo fuerint pertracta, ipsa quæ extant Acta significant, quæ sic se habent, prælocuto ita in primis Hilaro papa [1] :

18. « Quoniam religiosus, sancto Spiritu congregante, conventus hortatur, ut quæcumque pro disciplina Ecclesiastica, necessaria sunt, cura diligentiore tractemus : si placet, ea quæ ad ordinationum tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta et Nicænorum canonum constituta, ita adjuvante Domino in omne ævum mensura solidemus : ut nulli fas sit sine status sui periculo, vel divinæ constitutionis, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare. Quia nos, qui potissimi sacerdotii administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inventi : quia meminimus, quod timere debemus, qualiter comminetur Dominus negligentiæ sacerdotum. Siquidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruitur; et graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum ». Hæc prælocutus Hilarus in Synodo coram episcopis, tria ad rectam ordinandorum clericorum dispositionem decreta subjecit : quibus recitatis, hæc secuta est acclamatio omnium episcoporum : « Exaudi, Christe, Hilaro vita : dictum est sexies. Hæc confirmamus, et hæc docemus : dictum est octies. Hæc tenenda sunt : hæc servanda sunt : dictum est quinquies. Doctrinæ vestræ gratias agimus : dictum est decies. Ista ut in perpetuum serventur, rogamus : dictum est quindecies. Ista per sanctum Petrum ut in perpetuum serventur, optamus : dictum est septies. Hæc præsumptio nunquam fiat : dictum est decies. Qui hæc violaverit, in se veniet : dictum est septies ». Has scias a Patribus ingestas acclamationes esse more majorum ad insinuandam episcoporum omnium in decretis a Romanis Pontificibus sanciendis spontaneam favorabilemque consensionem.

19. Post hæc autem idem Hilarus papa in medium protulit consultationem ex Hispania missam ab episcopo Tarraconensi. Etenim Acta ista subjiciunt : « Et facto silentio, Hilarus episcopus dixit : Præterea, fratres, nova et inaudita (missis de Hispania Epistolis sub certa relatione pervenit) in quibusdam locis perversitatum semina subinde nascuntur. Denique episcopatum, qui nonnisi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, sed hæreditarium putant esse compendium : et credunt, sicut res caducas atque mortales, ita sacerdotium velut legatario, aut testamentario jure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes mortis confinio constituti, in locum suum feruntur alios, designatis nominibus, subrogare, ut scilicet non legitima exspectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quod quam grave sit, æstimate ».

20. Cum hæc ab Hilaro papa de Hispaniarum Ecclesiis ingesta per litteras episcopi Tarraconensis Ecclesiæ audis; in memoriam revoca, quæ anno superiori itidem de Hispanis ex S. Isidoro dicta sunt; nimirum tremendo ac terrifico Dei judicio datas Gothis furentibus devastandas : ut plane qui secundum illud Propheticum dixerant [1] : « Venite, hæreditate possideamus sanctuarium Dei » : imprecationem ejusdem Prophetæ ultricem senserint mox ista subdentis : « Deus meus, pone illos ut rotam, et sicut stipulam ante faciem venti : sicut ignis qui comburit silvam, et sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate, etc. » Verum etsi penes aliarum Hispaniæ provinciarum episcopos solutus esset vigor Ecclesiasticæ disciplinæ, certe quidem in Tarraconensi provincia vigebat custodia legum : in quas cum quis enormiter deliquisse inventus esset; statim omnibus in unum coeuntibus audita ejus causa, deferebatur ad Romanum Pontificem : quod his diebus bis factum, ex litteris ab ipsis Romam missis intelliges.

21. Hilarus igitur in posterum consulturus, ista subjecit : « Atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam auferamus : ne (quod turpe dictu est) homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ut autem quod ad nos perlatum est, ad vestram etiam possit pervenire notitiam : Hispanorum fratrum et coepiscoporum nostrorum scripta legantur ». Recitatæ sunt primum litteræ ultimo loco datæ, postea vero quæ primitus scriptæ fuerant : priores enim de Silvano Calaguritano episcopo querelam habebant, posteriores vero causam Nundinarii episcopi Barchinonensis et ejus successoris Irenæi continebant. At nos, pro more nostro de his quæ primo loco sunt scriptæ, primum agamus.

22. Ascanius itaque Tarraconensis episcopus, et qui cum eo convenerunt omnes provinciæ illius

[1] Extant tom. II. Concil.

[1] Psal. LXXXII.

antistites in litteris ad Hilarum papam adversus Silvanum ita scripserunt :

« Domino beatissimo et Apostolica reverentia a nobis in Christo colendo papæ Hilaro, Ascanius episcopus et universi episcopi Tarraconensis provinciæ.

« Etsi nulla extaret (dictaret) necessitas Ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum revera nobis fuerat illud privilegium Sedis vestræ, quo susceptis regni clavibus post resurrectionem Salvatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio universorum illuminationi prospexit. Cujus vicarii principatus sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus et amandus. Proinde nos Deum in vobis primitus adorantes, qui sine querela servitis, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes, unde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur ». Habes, lector, satis perspicue declaratum cum plurimis aliis, tum hoc quod modo recitatur, exemplo, quanta observantia Hispaniarum episcopi sint semper prosecuti Romanum Pontificem, e cujus Sede se Evangelium accepisse scirent. Sed audi de Silvano eorumdem narrationem.

23. « Cum hæc ita se habeant : est tamen inter nos falsus frater; cujus præsumptionem sicut diutius tacere non licuit, ita et loqui futuri judicii necessitas imperavit. Silvanus quidem episcopus Calaguræ in ultima parte nostræ provinciæ constitutus, divinationes (ordinationes) sibi indebitas usurpando, humilitatem nostram ad hoc usque perduxit, ut contra ejus vanissimam superstitionem Sedis vestræ unicum remedium flagitemus. Hic namque jam ante septem aut octo amplius annos, postponens Patrum regulas, et vestra instituta despiciens, nullis petentibus populis episcopum ordinavit : cujus præproperum factum existimantes fraterna et pacifica posse admonitione sanari, profecit in pejus. Denique contra vetustatem canonum, contra Synodi constituta, alterius fratris nostri presbyterum, spiritu tantum præsumptionis accensus, in eodem loco, qui illi fuerat destinatus, cui invito et repugnanti imposuerat manus, et qui nostro jam cœtui fuerat aggregatus, episcopum fecit. Hinc factum est, ut de ejus miserrima temeritate ad nos Cæsaraugustanæ urbis episcopus frater noster universa referret, cujus diligentia et sollicitudo admodum prospexerat, si in aliquo profuisset. Siquidem cunctis in vicina positis episcopis ne se schismatico adjungerent, frequentissime contradixit : sed obstinatione damnabili totum, quod erat illicitum, et quod nobis pudor est dicere, non erubuit solus ille committere.

24. « Proinde quia his præsumptionibus quæ unitatem dividunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurri; quæsumus Sedem vestram, ut quid super hac parte observare velitis, Apostolicis affatibus instruamur : qualenus fraternitate collecta prolatis in medium venerandæ Synodi constitutis, contra rebellionis spiritum vestra auctoritate subnixi, quid oporteat de ordinatore et de ordinato fieri, intelligere, Deo adjuvante, possimus. Erit profecto vester triumphus, si Apostolatus vestris temporibus, quod sancti Petri cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si novella zizaniorum semina fuerint extirpata ». Et subscriptio : « Orantem pro nobis sanctum Apostolatum vestrum jugi ævo divina conservet æternitas ». Hactenus prior data in Silvani causa Synodi Tarraconensis Epistola : ex qua antiquam vides custoditam praxim, nimirum causas episcoporum solitas deferri ad Romanum Pontificem.

25. Posterior vero data ab iisdem ex alio episcoporum conventu Epistola in causa Irenæi, primo loco recitata est, in qua mentio habetur de datis antea litteris in causa Silvani : a qua diversa erat causa ipsius Irenæi episcopi Barchinonensis. Hunc vir dignissimus Nundinarius episcopus Barchinonensis hæredem paucorum bonorum instituens, optare se dixit, ut in locum suum idem Irenæus ordinaretur qui erat alterius Ecclesiæ episcopus. Ejus quidem ultimæ voluntatis elogium et populus et clerus, simulque comprovinciales episcopi ratum habuere, imo et annuisse ponitur metropolitanus antistes ob Ecclesiæ illius utilitatem, et merita decedentis et succedentis episcoporum. His enarratis in Epistola ad Romanum Pontificem, ejusmodi petitionem adjecerunt : « Ergo suppliciter precamur Apostolatum vestrum, ut humilitatis nostræ decretum, quod juste a nobis videtur factum, vestra auctoritate firmetis ». Intelligis Romanæ tantummodo Sedis episcopi fuisse dispensare in iis quæ contra canones præsumpta essent; nec Concilio provinciali tantam fuisse auctoritatem, ut inconsulta Apostolica Sede id præstare potuisset. Quid autem ad hæc qui Romæ convenerant Patres? Primo quidem publicis acclamationibus, inde vero singulorum sententiis, quæ ab illis episcopis probata fuerant, sunt explosa. In acclamationibus vero, inter alia, illud quinquies dictum : UT SERVETUR ANTIQUITAS ROGAMUS. Digna plane tanto consessu sententia qua tanquam valido mucrone confoditur quicquid unquam vel contra fidem vel contra Ecclesiasticam fuerit disciplinam præsumptum.

26. De his autem omnibus quæ Synodali fuerunt sententia definita, scripta est ab ipso Hilaro papa Epistola decretalis ad Ascanium et reliquos provinciæ Tarraconensis episcopos, data tertio kalendas Januarii, Basilisco et Herminerico consulibus : ut plane appareat, ab exordio Synodi cœptæ decimo quinto kalendas Decembris, usque ad datas has litteras tertio kalendas Januarii, intercurrisse mensem unum et dies duodecim, tantoque temporis spatio Synodum perdurasse : cujus aliquæ deesse videntur Actiones, ut inter alia, quæ ab adversaria parte pro Silvano episcopo allata fuisse, idem Hilarus papa in dicta Epistola docet : quæ fuerant ejusmodi, ut eumdem Pontificem ad dispensandum cum eodem Silvano permoverint, ne videlicet diro schismate scinderetur Ecclesia. Non sic quidem cum Irenæo quem ad suam Ecclesiam Hilarus re-

dire præcepit : quibus intelligas, quam indigno animo tulerint Romani episcopi sedium mutationem. Dedit et de his idem Hilarus papa privatim alias ad eumdem Ascanium Tarraconensem episcopum litteras, quæ iisdem Actis accesserunt appendix. In hac insuper Synodo ad Ecclesiæ universalis ædificationem constitutionem edidisse Hilarum papam, habent ejus vitæ Acta his verbis : « Fecit constitutum de Ecclesia in Basilica ad sanctam Mariam, consulatu Basilisci et Herminerici, decimo sexto kalendas Decembris ». Quid enim per constitutum intelligatur, superius dictum est.

27. *De Maximo Taurinensi et de Maximo Tolosano episcopis.* — Quod vero inter quadraginta octo episcopos qui Synodo interfuerunt, primo loco ponatur Maximus episcopus Taurinensis post Romanum Pontificem ; non id quidem accidit sedis prærogativa, cum digniores illic essent episcopi metropolitani, ut inter alios Ecclesiæ Mediolanensis antistes : sed id factum scias prærogativa ætatis in episcopatu agentis : hic namque mos vetus, ut qui plures annos ageret in episcopatu, vel archiepiscopatu, priorem sibi in Synodis locum vindicaret, etiamsi alioqui dignitate sedis esset inferior, salva tamen patriarchalium prærogativa sedium. Maximum autem Taurinensem plurimos egisse in episcopatu annos, ex eo poteris intelligere, quod de ipso agens Gennadius [1] qui his vivebat temporibus, claruisse eum tradit Honorio et Theodosio juniore regnantibus, licet cusi codices habeant eum obiisse diem sub iisdem Augustis. Sed quomodo id fieri potuit, ut sub Theodosio mortuus dicatur, si idem Maximus subscriptus Concilio Mediolanensi sub Marciano imperatore (ut vidimus [2]) celebrato, et hoc anno interfuisse, sedisse et subscripsisse Romanæ Synodo primo loco post Romanum Pontificem reperitur? Ut non sit qui obtendere possit alium hunc Maximum Taurinensem ab illo fuisse : nam ut primo loco sederit atque subscripserit, non (ut dictum est) aliunde, quam ex provectiore in sede ætate potuit contigisse. Unde ne dicamus adeo manifeste in rebus sui temporis Gennadium hallucinatum, mendum in codicem irrepsisse dicendum erit : sicut nuper factum vidimus, dum in fronte scriptorum ipsius Maximi, quæ Romæ sunt edita, Gennadii textus illud accepit additamentum de anno quo mortuus est, nimirum ab orbe redempto quadringentesimo vicesimo : putavit id sibi licere Galesinus qui edidit. Propagata est autem ad posteros summa gloria ejusdem Maximi memoria, cujus et dies natalis anniversaria commemoratione recurrit septimo kalendas Julii. Vixit hoc item tempore alius Maximus, et ipse inter sanctitate claros adnumerandus, episcopus Tolosanus, de quo paulo post dicturi sumus.

28. Qui vero post Maximum primo ponitur loco Ingenuus Ebredunensis episcopus, idem conquestus est apud ipsum Hilarum Romanum Pontificem de usurpatis quibusdam suæ diœceseos juribus. Extat de his Epistola ejusdem Hilari papæ ad Leontium, Veranum, et Victorium episcopos, quibus delegat causæ cognitionem et instaurationem jurium Ebredunensis episcopi metropolitani Alpium maritimarum. Adversus autem eos, qui insana cupiditate nonnisi in hoc laborant ut suæ diœcesis fines dilatent, est ejusdem Hilari papæ in eadem Epistola, aurea illa sententia : « Exspectatio fructus nostri ministerii non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponitur animarum ». Hæc et alia ibi Hilarus digna Pontifice tantæ Sedis. Porro Leontius primo loco positus inter episcopos, quibus causa committitur, etsi cujus Ecclesiæ antistes fuerit, nulla sit mentio : scias tamen istum ipsum laudatum ab Hilario Arelatensi in funebri oratione de S. Honorato episcopo prædecessore : quem Forojuliensem episcopum, eumdem opinor esse ad quem extant Sidonii Apollinaris litteræ.

29. Sed quod polliciti sumus de Maximo Tolosano episcopo dicere, non prætereat : hic his temporibus, ex Palatino invitus, renitens, nolensque cogitur a populo fieri episcopus. Ad quam sacerdotii dignitatem assumptus, qualenam specimen ediderit sanctissimi sacerdotis, accipe quæ de eo obiter Sidonius scribit ad Turnum [1], cum eidem occurrit nesciens creatum episcopum : « Ut, inquit, veni, occurrit mihi ipse, quem noveram anterius corpore erectum, gressu expeditum, voce liberum, facie liberalem ; multum ab antiquo dissimilis, habitu vero gratus, pudor, color, sermo religiosus, coma brevis, barba prolixa, tripodes sellæ, cilicum vela foribus appensa, lectus nihil habens plumæ, mensa nihil purpuræ, humanitas ipsa sic benigna quam frugi, nec ita carnibus abundans, ut leguminibus : certe si quid in cibo unctius, non sibi sed hospitibus indulgens.

30 « Cum surgeremus, clam percunctor astantes : quod genus vitæ de tribus arripuisset ordinibus monachum ageret, an clericum, pœnitentemve? Dixerunt, nuper impacto sacerdotio fungi, quo recusantem factiose ligasset civicus amor ». Hæc de Maximi mutatione ubi electus est episcopus Tolosanus : a quo discant, qui in Ecclesiasticam dignitatem assumpti nobiles et divites, de sacerdotio majoris luxus captant occasionem, ut in Ecclesiam Christi transferant regios apparatus ; vel (quod deterius est) qui ignobiles ad episcopatum accedentes et pauperes, mox Sybariticas quærunt delicias. Quantum autem temporis Maximus iste sederit, ignoratur : constat tamen, Concilio Aurelianensi non Maximum, sed Leontium ejus successorem haberi subscriptum.

31. *Severus imperator occiditur ; unde Wandalorum incursiones.* — Hujus pariter anni consulibus, Severus imperator dolo Ricimeris in Palatio veneno peremptus est. Hæc Cassiodorus, cui consen-

[1] Gennad. de vir. illust. c. 40. — [2] Epist. Conc. Mediolan. apud S. Leonem post. ep. LII.

[1] Sidon. l. IV. Ep. XXIV

tit Marcellinus. Perobscuræ quidem res Severi Augusti remansere: duæ autem ab ipso editæ extant constitutiones, quarum posterior hoc anno data habetur septimo kal. Octobris. Ex quibus redarguas eum qui divinatur [1] Severum hoc anno defunctum decimo octavo kalendas Septembris. Abrogatam ex parte fuisse a Severo, in iis scilicet quæ spectabant ad moniales et viduas, constitutionem Majoriani Augusti, de qua suo loco dictum est, inscriptio indita priori ab eo editæ constitutioni demonstrat. Post obitum vero Severi factum esse interregnum per annum et menses aliquot, itidem Cassiodorus affirmat, dum creationem Anthemii post sequentis anni consules ponit.

32. Obfuit multum Italiæ cjusmodi interregnum, et frequens ista mutatio Augustorum : ex quo factum est, ut Wandali regnantes in Africa crebrius Romana littora incursarent. Hinc Sidonius in Panegyrico Anthemio dicto :

> Quemcumque creavit
> Axe meo natum, confestim fregit in illo
> Imperii Fortuna rotas. Hinc Wandalus hostis
> Urget, et in nostrum numerosa classe quotannis
> Militat excidium, conversoque ordine fati,
> Torrida Caucaseos infert mihi Byrsa furores.
> Præterea invictus Ricimer quem publica fata
> Respiciunt, proprio solus vix marte repellit
> Piratam per rura vagum, etc.

Ad hæc fortasse allusit Maximus [2] Taurinensis, ubi ait : « Non spirituales, sed etiam carnales nobis (qui sunt barbari) piratæ non desint ».

33. Cæterum non hujus tantum tempore interregni ista Gensericus aggressus est, sed cœptam diu ante piraticam ab ipso Valentiniani obitu quotannis exercuit, de qua ista Procopius [3] : « Post mortem Valentiniani, aliquot annos, veris initio, continuo longas fecit prædando et populando incursiones, nunc in Siciliam, nunc in Italiam, civitates insuper partim diripiendo, partim solo æquando : ubi vero omnia delevit, ad Orientis conversus imperium, Illyricum omne simul et Peloponnesum, hisque adjacentes insulas cum reliqua Græcia invadit. Ad Italiam rursum Siciliamque reversus, quicquid erat reliqui diripuit. Verum quondam, cum e Carthaginis portu passis velis soluturus esset; interrogatus a nauclero, quo tendere populabundus vellet respondisse : Quo Deus impulerit : adeo ex nulla causa in obvios quoscumque hostiliter ferebatur ». Hæc Procopius. Porro ita formidabilis factus erat Gensericus piratica classe, ut Alexandria etiam fuerit timore concussa. Etenim habent hæc Acta [1] Danielis Stylitæ : « Quædam fama in omnes gentes manavit, Gensericum regem Wandalorum bellum gerere adversus Romanos magno apparatu et majori audacia, et quod magna manu pervenit Alexandriam, eam sibi volens belli facere præmium. Non parum ergo animo angebatur magistratus et ipse imperator : Qui cito cucurrit ad confectum medicamentum animi ægritudinis, et sancto Danieli famam significat. Ille vero tanquam non prævidens, sed videns oculis ea quæ erant ventura, dixit protinus : Non solum Gensericum Alexandriam non esse occupaturum; sed in omnibus etiam aliis, re infecta, domum esse reversurum. Omnino nihil opus est adjicere id quod evenit, iis qui virum norunt. Factum est autem non multo post, sicut divina Daniel lingua prædixit ». Hæc ibi.

34. *Translatio S. Simeonis Stylitæ.* — Post hanc autem prædictionem, eodem petente Daniele curasse Leonem imperatorem translationem reliquiarum magni illius Simeonis Stylitæ ex Syria in Thraciam, eadem Acta habent : sed quoto anno id Leonis imperatoris acciderit, haud facile sit asserere. Ex dicta autem Alexandrinorum turbatione accepta occasione, Leo Augustus comparandi classem adversus Wandalos consilium inire cœpit, quod perfecit tertio abhinc anno, ut suo loco dicemus.

[1] Panv. in Fast. — [2] Maxim. ser. de non timend. Barb. — [3] Procop. de bello Wandal. l. I.

[1] Apud Sur. die XI. Decemb.

Anno periodi Græco-Romanæ 5958. — Olymp. 311. — Jesu Christi 465. — Hilari papæ 5. — Leonis imp. 9. Severi 4.

1. *Consules.* — Coss. Fl. *Basiliscus* et *Hermenericus*, ut habent omnes Fasti, uterque in Oriente creatus. Basiliscus frater erat Verinæ Augustæ; *Hermenericus* vero filius Asparis anno CDXXXIV consulis, frater *Ardaburii* anno CDXLVII consulis, ac etiam Patricii, qui anno CDLIX consularem dignitatem gessit. Candidus enim in Excerptis scribit : « Aspar genere Alanus erat, a pueritia militiam secutus, qui ternis nuptiis totidem filios, Ardaburium, Patricium, Hermenericum, duasque filias sustulit ». Quare perperam Onuphrius Hermenericum consulem Occidentalem facit. Basiliscus infra num. 5 dicitur Fl.

2. *Incendium urbis Constantinopolitanæ.* — A num. 1 ad 10. Auctor Chronici Alex. suo hujus anni coss. incendium, quo Constantinopolis conflagravit, his verbis narrat, diemque quo contigit, nos docet: « Post dies triginta ex vindicta numinis conflagrarunt in urbe octo regiones, mense Gorpieo II Septemb. die Mercurii, Indict. III, cum celebraretur memoria S. Mamantis ». Evagrius lib. 2, cap. 13, notat istud incendium accidisse, circa id tempus, *quo lucernæ accendi solent*, ideoque nocte inter diem primum et secundum mensis Septembris interjecta. Hoc autem anno feria quarta, seu dies Mercurii incidit in diem primum Septembris, ideoque in Chronico Alexandrino loco *mense Gorpieo*, II *Septemb.*, legendum, *mense Gorpieo*, I *Septemb.* quo etiam die, nempe in Vigilia sancti Mamantis, Metaphraste in Vita sancti Danielis Stylitæ, dicit incendium istud accidisse : « Vespere, quando Festum (nempe sancti Mamantis martyris), a piis præparatur, et tota nocte agitur vigilia, repente in maxima et regia civitate incipit incendium, quod usque adeo est excitatum, et adeo invaluit, ut fere universam contriverit civitatem, etc. » apud Baronium legenda. Festum sancti Mamantis, Latini die XVII Augusti, Græci die secunda Septembris celebrant. Theophanes scribit incendium illud accidisse *Septembris mensis die secundo;* qua in re ab aliis non differt, quia incendii initium factum fuit nocte diei secundæ Septemb. Erravit tamen Theophanes in eo, quod incendium istud recitat anno Incarnat. secundum Alex. CDLIV, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXI auspicatur. Valesius in Notis ad lib. 2, cap. 13 Evagrii, dicit, hunc Historicum eamdem ac Theophanes opinionem secutum esse, quod memorato terræ motu Antiocheno anno CDLVII facto, loquatur de incendio Constantinopolitano, et tradat, συνηνέχθη δὲ, etc., nempe conflagrationem urbis Constantinopolitanæ non longo tempore, post terræ motum Antiochenum accidisse. Verum in his loquendi modis tempus exprimentibus explicandis, tam hic, quam alibi non raro vir doctissimus, aliique passim hallucinantur, non animadvertentes similes loquendi formulas magnam latitudinem habere, et quandoque non tantum decem aut duodecim, sed etiam plures annos designare, ut variis in locis hujus Criticæ insinuavi, ad varios errores, qui invaluere, eliminandos.

3. *Ecclesia Anastasiæ incendio liberata.* — Theodorus Lector hujus etiam incendii meminit lib. 1, aitque : « His temporibus magnum extitit incendium die secundo Septembris. Quod a Neorio exorsum, usque ad Ecclesiam sancti Thomæ Apostoli, quæ Amantii dicitur, pervenit. Marcianus vero œconomus, cum in tectum S. Anastasiæ conscendisset, Evangeliorum codicem manu gestans, precibus et lacrymis ædem illæsam servavit ». Sancti Thomæ Apostoli ædes, quæ *Amantii* appellabatur, mentio est in Historia Translationis reliquiarum sancti Chrysostomi, quæ habetur in Mæneis ad diem XXVII Januarii ejusque etiam meminit Theophanes, cum de hoc incendio loquitur. Quare licet Zonaras in Justino Thrace tradat, eam ab *Amantio* eunucho sacri cubiculi præposito, Anastasio imperante, exstructam fuisse : *Amantius* tamen illam solum reædificasse existimandus, ut ait Ducangius in Constantinopol. Christ. lib. 4, parag. 5, ubi plura de hac sacra æde habet. Vita sancti *Marciani* presbyteri et œconomi Ecclesiæ Constantinopolitanæ a Metaphraste scripta extat apud Bollandum ad diem X mensis Januarii.

4. *Prima sanctitatis fundamenta jacit Cyriacus.* — Ad num. 16. Vita sancti *Cyriaci* anachoretæ legitur apud Metaphrasten sine auctoris nomine, indeque eam Baronius Cyrillo monacho adscripsit. Verum Cyrillus ejus scriptor esse non potest, cum in ea de illo mentio habeatur. Quare Pougetus monachus Benedictinus, qui eam græce latineque edidit tom. I Analect., eam ideo tantum Metaphraste attribuit quod verus ejus parens ignoretur. Certe Allatius in Diatriba *de Simeonum scriptis* pag. 124 et seqq., ubi varias Vitas a Metaphraste vere conscriptas ab aliis ei attributis discernit, nullam sancti

Cyriaci Vitæ mentionem facit. Ex ea discimus, tempus ejus ortus fuisse sub finem imperii Theodosii Jun. anno sc. CDXLVIII, ante diem v mensis Martii, ut in morte ejus explicabimus, ideoque *Cyriacum*, non hoc anno, ut putavit Baronius, sed insequenti Hierosolymam venisse, unde profectus est ad Lauram sancti *Euthymii* abbatis, qui illum ad sanctum *Gerasimum* juxta Jordanem misit, cum quo per aliquot annos sanctissime vixit : hæc Metaphraste de Cyriaco verba : « Jam decem et octo annos natus, nono quidem imperii Leonis Magni anno, pontificatus autem Anastasii Hierosolymorum episcopi octavo », ideoque hoc Christi anno. De Cyriaco infra sermo redibit.

5. *Concilium Romanum sub Hilaro PP.* — A num. 17 ad 31. Concilium Romanum, *Hilaro* papa sedente celebratum in Basilica sanctæ Mariæ, correctius, quam ante fuerat editum est a Christiano Lupo in fine tom. I Epistolarum Casinensium : ibique dicitur habitum, *Flavio Basilisco et Hermenerico viris clarissimis, sub die* XVI *kalendas Decembris*. In editione vero Labbeana, *sub die* XV *kalendarum Decembrium*, sub die XIII in Appendice codicis Dionysiani, et in Moguntino. Actum in eo de disciplina Ecclesiastica et de Hispaniarum Ecclesiis, ut fuse explicat Baronius. *Maximus* Taurinensis episcopus huic Concilio ante omnes subscripsit, etiam ante *Ingenuum* Ebredunensem et Mediolanensem metropolitas, quia sc. prior illis ordinatus fuerat. Quare cum ex XLIV episcopis qui huic Concilio interfuere, antiquior fuerit, non videtur dubitandum quin hic *Maximus* Taurinensis episcopus idem sit, ac ille, qui regnante Marciano, anno CDLIII, Synodicæ Eusebii Mediolanensis ad Leonem M. Epistolæ subscripsit. Errare itaque existimandum, qui duos ejusdem nominis hoc sæculo Taurinenses episcopos fuisse, arbitrantur. Erravit et Gennadius in designando sancti Maximi obitus anno, cum ait : « Moritur Honorio et Theodosio juniore regnantibus », id est, ante annum Christi CDXXIII, quo *Honorius* vitam cum morte commutavit. Miræus, pro *moritur*, reponit, *floruit*. At priorem lectionem præfert vetustissimus Codex Corbeiensis, litteris Franco-Gallicis scriptus, cujus mentionem facit Mabillonius in Musæo Italico, ac in Præfatione ad duodecim hujus sancti sermones, quos publici juris fecit, ubi et de aliis ejus sermonibus ac stylo disserit. Baronius dicit, huic Concilio interfuisse XLVIII episcopos; sed in exemplari a Labbeo, et in altero a Lupo publicatis numerantur tantum XLIV, et in utroque deest nomen episcopi Mediolanensis.

6. *Ejus diei natalis occasione celebratum.* — Concilium istud Romanum congregatum esse occasione diei natalis, seu diei ordinationis Hilari papæ, ipsemet insinuat in præcepto universis episcopis Tarraconensis Ecclesiæ dato, in quo ait : « Lectis in conventu fratrum, quos natalis mei festivitas congregarat litteris vestris ». Ordinatus fuit Hilarus secundo idus Novemb., ut anno CDLXI vidimus; is autem dies, qui tunc in Dominicam, hoc anno in feriam sextam incidit. Quare episcopi eo die congregati initium faciunt a divino cultu, in eoque perseverant duobus sequentibus diebus, sabbato nempe et die Dominica. Quibus confectis *hortantur* papam, *ut quæcumque pro disciplina Ecclesiastica sunt, cura diligentiore tractet*, quemadmodum initio Actorum Synodalium legitur; iterumque coeunt sequentibus diebus, et ea constituunt ac decernunt, quæ in Epistola ad Tarraconenses ipsemet Hilarus exponit. Istum majorum morem egregie illustravit Tentzelius in Schediasmate *de Natalitiis episcoporum*, citatque Garnerium in Dissert. IV de Synodo V generali cap. 5, num. 2, ubi demonstrat morem tulisse ut post rem divinam die dominico rite procuratam, inchoarentur Synodi, cujus rei aliqua exempla afferemus anno DLIII, num. 9. Refellit etiam Tentzelius Quesnellum in Dissert. I ad Opera Leonis M. ad annum CDLXI, num. 4, ubi non animadvertit, natalis Hilariani festivitatem hoc anno prius celebratum, quam Concilium ad res Ecclesiasticas ordinandas habitum. Plura ibidem habet Tentzelius de sermone sacro habito, vel ab episcopo cujus natalis celebrabatur, vel ab aliis in laudem ejus, et ut ostendat, inter præcipua festa in qualibet urbe episcopali reputatum esse episcopi natalem anniversarium. Non solum enim Pontifices Romani, sed et alii omnes episcopi diem natalem suum celebrabant.

7. *Moritur Severus imperator.* — Ad num. 31. Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. scribit : *Defunctus est Severus imperator Romæ XVIII kalend. Septemb.* Baronius dicit, Onuphrium divinare diem *Severi* emortualem. Verum Onuphrius illum accepit a Chronico hujus Anonymi in fine Fastorum suorum a se post Cuspinianum publicato. Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45, scribit Severum Romæ *anno tertio imperii sui* obiisse, neglecto sc. quarto, qui incompletus fuit.

8. *Vandali Siciliam et Italiam incursant.* — Ad num. 32 et seqq. Vere scribit Baronius interregnum, quod post Severi imp. mortem fuit, multum obfuisse Italiæ, indeque Vandalos crebrius imperii littora incursasse. Idacius enim in Chronico ad annum Abrahami MMCDLXXXI, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, ait : « Vandali per Marcellinum in Sicilia cæsi effugantur ex ea ». Præterea Priscus Rhetor pag. 42 de Genserico inquit : « Ab Orientalibus partem bonorum Valentiniani obtinuerat Honoriæ nomine, quæ Honorico ejus filio nupserat, atque hanc belli renovandi occasionem singulis annis usurpabat. Itaque simul atque ver appetiit, infesto exercitu Siciliam, et Italias invasit, et urbes quidem Italorum præsidiis firmatas non facile oppugnavit, sed oppida militibus, qui resisterent, destituta circumveniens evertit, et diripuit. Nec enim ad omnia quæ Vandalorum invasioni patebant, tuenda sufficere poterant, propterea quod hostium multitudine opprimebantur. Denique copiis navalibus carebant, quas cum a Romanis Orientali-

bus petiissent, non impetrarunt, quia fœdus cum Genserico fecerant. Ea res divisa, sc. imperii administrandi ratio, magno detrimento Romanorum Occidentalium fuit ».

9. *Moritur Frumarius Suevorum rex.* — Refert etiam Idacius, *Frumario* Suevorum rege mortuo, *Remismundum* omnibus Suevis in suam ditionem regali jure revocatis pacem elapsam reformasse, cum Galliciis scilicet, ut habet Isidorus in Chronico Suevorum Era DII, qui Christi annus est CDLXIV. Addunt Isidorus et Idacius, *Frumarium* legatos fœderis ad *Theudericum* regem Gothorum misisse, a quo etiam per legatos et arma et conjugem, quam haberet, accepit.

10. *Galliæ variis bellis afflictæ.* — Turonensis lib. 2, cap. 18 varia, quæ diversis annis a tempore mortis *Ægidii* et sequentibus annis contigere, narrat, aitque : « Childericus Aurelianis pugnas egit; Odouacrius vero cum Saxonibus Andegavos venit, magna tunc lues populum devastavit. Mortuus est autem Ægidius, et reliquit filium Syagrium nomine. Quo defuncto Odouacrius de Andegavo et aliis locis obsides accepit. Britanni de Biturica a Gothis expulsi sunt, multis apud Dolensem vicum peremptis. Paulus vero comes cum Romanis ac Francis, Gothis bellum intulit, et prædas egit. Veniente vero Odouacrio Andegavos, Childericus rex sequenti die advenit, interemptoque Paulo comite, civitatem obtinuit ». Ægidius anno Christi currenti vitam cum morte commutavit, ut anno superiori ostendimus. *Britanni* vero Riothimo rege in Gallias ingressi sunt, *Anthemio*, qui pridie idus April. anni CDLXVII, imperator Occidentis renuntiatus est, regnante, et ab *Eurico* Visigothorum rege prœlio victi Biturigas sese recepere. Quare hoc circiter anno *Odouacrius* Saxonum dux in Gallias venit, ibique novum principatum instituit, qui sæculo sequenti adhuc durabat. Existimo *Paulum comitem*, qui Andegavi, quæ urbs ad Ligerim sita, aliisque quibusdam vicinis oppidis dominabatur, bellum cum Romanis et Francis adversus Visigothos non gessisse, nisi post illum Christi annum et Francos illos non *Childerici* regis, sed *Rignomeris* Cenomannensis reguli, cujus subditi Franci a Turonensi lib. 2, cap. 42 vocantur, subjectos fuisse. *Childericus* enim Aurelianum aliasque urbes Romanis parentes sibi subjicere conabatur. Hæc difficultatem non habent; sed reliqua quæ Turonensis refert, non parum obscura, ideoque tam a veteribus quam a recentioribus rerum Francicarum scriptoribus non bene interpretata.

11. *Saxones in Galliis consident.* — Unus auctor anonymus de Gestis Francorum cap. 8 in sensum Turonensis penetrasse videtur; morte enim Ægidii comitis recitata ait : « Tunc Childericus rex commoto magno exercitu hostium usque Aurelianis civitatem perrexit, terras quoque illas vastavit. At Onagrius (legendum, Odouacrius) Saxonum dux cum navale hoste Andegavis civitatem venit : magna tunc cæde populum vastavit. Adouagrius itaque de Andegavis, vel de aliis civitatibus obsides accepit. Redeunte quoque Adonagrio (legendum, Adouacrio vel Odouacrio, utrumque enim dicitur) de Andegavis, Childericus rex cum Francorum exercitu ibidem advenit, interfecto Paulo comite, qui in ipsa civitate præerat, ipsamque urbem cepit ». Sed loco *de Andegavis, legendum, Andegavos*, ut locus laudatus Turonensis manifeste indicat. Existimo *Childericum et Odouacrium* in hoc adversus Paulum bello fœdere conjunctos fuisse, et non multo post currentem annum urbem Andegavensem in potestatem *Childerici* regis venisse, non tamen Aurelianensem, ut quidam volunt : cum id Turonensis non asserat, et auctor de Gestis Francorum prodat eum tantum prædas egisse et territorium devastasse. Cæterum *Saxones*, qui in Galliis consedere, inter mare Britannicum et Ligerim fluvium commorabantur in tractu Armoricano, finibusque Bajocassium; indeque Turonensis in lib. 5, cap. 10, eos *Saxones Bajocassinos* appellat. Venantius vero Fortunatus in lib. 3 Carminum, Felicem Nannetum, quæ urbs ad Ligerim posita, episcopum Saxones mansuefecisse et multos eorum Christianis mysteriis initiasse tradit. Sedere cœpit *Felix* circa annum DLX. Denique Carolus Calvus in Capitulis Silvacensibus tom. II Capitularium Reg. Franc. pag. 69, num. 7 refert, in illis regionibus unam fuisse *Otlingam Saxoniam* appellatam, aitque, *missi in Aprincato* (id est, Abrincas) *Constantino* (Constantiam) *Bagisino* (Baiocas) *Coriliso*, *Otlinga Saxonia*, *Oxmiso* (Oximum) *et in Lisuino*, corrupte pro pago Lisuvino aut Lexoviensi.

HILARI ANNUS 6. — CHRISTI 466.

1. *Qua occasione Leo imperator pro confugientibus ad Ecclesiam amplissimam ediderit sanctionem.* — Ingreditur Christi annus quadringentesimus sexagesimus sextus, altero (ita dixerim) pede claudicans, cum nonnisi unus consul Leo Augustus tertius creatus sit in Oriente : in Occidente autem cum nullus esset imperator, nulla est a Senatu habita ratio consulis eligendi. Cum igitur tum Cassiodorus, tum Marcellinus unum tantum consulem hoc anno esse creatum dicant; undenam a recentiore chronographo [1] additio collegæ Fabii Titiani? sed nec teste aliquo id probat, neque conjectura saltem verisimili.

2. Hoc ipso anno Leo imperator ultima die Februarii de immunitate confugientium ad Ecclesiam amplissimam edidit sanctionem; cum novo casu divinitus ostensum esset, magno periculo asylum Ecclesiæ violari. Rem gestam habent Acta Marcelli Acœmetarum archimandritæ sanctissimi his verbis descriptam [2] : « De Ardaburii et Asparis, quæ erat illo tempore potentia, nihil est dicendum, neque de crudelitate æquali potentiæ atque adeo majori (erant ambo Ariani potentissimi, utpote longo tempore militiæ præfecturis insigniti, ipsi quoque imperatori timendi.) Hic ergo qui adeo potens erat et crudelis Ardaburius irascebatur cuidam ex iis, qui erant in ejus potestate, nomine Joanni. Ille vero, omnibus aliis, atque adeo ipso imperatore prætermissis, ut qui non essent satis potentes, unum novit refugium, Marcelli tabernaculum (ipsum videlicet Acœmetarum cœnobium) : et id subit, et in eo latet, tanquam sub aliquo tuto propugnaculo. Ille autem cum rescivisset, petebat (ad ipsum mittens) hominem sibi tradi. Cum vero non obtemperaret, cœpit minari. Cum Marcellus autem minas non curaret, ei vim attulit; missisque militibus et qui viribus valebant (erant multi numero) jussit quærere eum qui confugerat, et si non pareret, uti armis. Atque ille quidem cum sic jussisset, eos dimisit. Illi autem profecti, et verbis, uti jussi erant, usi; quoniam non parebat, monasterium circumsidebant. Hæc facta sunt vespere. Magnus vero Marcellus rogavit eos, an vellent manere, et se eis dixit alimenta daturum. Cum autem mansissent, suppeditavit alimenta : et res ita quidem transiit usque ad vesperam.

3. « Cum autem nox adventasset, qui foris quidem erant, enses jam quatiebant terribiliter. Monachi autem hæc videntes et audientes, sanctum circumsistentes pro ensibus eum verbis feriebant : Quid ergo, dicentes, tibi omnes propter unum peribimus? idque morte violenta et acerba? Et tuis filiis erit tibi præferendus externus? Et tibi a fundamentis cum templo peribit monasterium? Non dimittes, non cito præbebis eum, qui quæritur, qui malis huc pervenit pedibus? Cum sic per totam noctem eum et hostes et amici etiam acriter invaderent, tempusque frustra contereretur, et supplex non traderetur : mane autem statuissent milites uti gladiis, et jam essent aggressuri : tunc Christi athleta suam objecit potentiam. Eis vero præter opinionem apparet adversaria, non phalanx quidem, sed divina quædam et cælestis potentia in orbem ab igne circumscripta, et arma inexpugnabilia, nempe Crucis Christi imaginem in medio ferens, longe magis refulgentem quam ignis qui erat circumcirca. Hæc ergo terribilis potentia, quæ apparuerat, ex ipso fastigio monasterii emittebat gravia tela adversum milites, quæ quidem erant ignis fulgura intolerabilia. Quibus cum non solum resistere, sed nec ea quidem contra intueri possent : gladios in terram projecerunt, et ipsi ceciderunt; et voces ad Deum placandum accommodatas, prout quisque poterat, emittebant. Quas cum hi qui intus erant sensissent, canere cœperunt, et fuerunt ipsi quoque testes miraculi quod evenerat præter opinionem. Hoc effecit, ut crudelissimus Ardaburius suorum morum oblivisceretur; et causa fuit, ut præter sententiam benignus videretur, ira in Joannem remissa ». Hactenus ibi.

4. Hujus itaque rei tam insigniter gestæ occasione factum putamus, ut Leo imperator egregiam illam, quam diximus, sanctionem pro confugientibus ad Ecclesias promulgaverit hoc ipso anno, cum

[1] Panvin. in Fast. — [2] Ex Metaphr. Sur. die XXIX. Decembr.

tertium ageret consulatum, ita rescribens ad Erithreum præfectum prætorio [1]:

« Præsenti lege decernimus per omnia loca valitura (excepta hac urbe regia, in qua nos Divinitate propitia degentes, quoties usus exegerit, invocati, singulis causis atque personis præsentanea constituta præstamus) nullos penitus, cujuscumque conditionis sint de sacrosanctis Ecclesiis Orthodoxæ fidei expelli, aut trahi, vel protrahi confugas : nec pro his venerabiles episcopos, vel religiosos œconomos exigi, quæ ab ipsis debeantur ». Vides Leonem imperatorem antiquasse penitus veterem sanctionem, cujus a nobis quinto tomo mentio facta est, qua jubebatur, ut episcopi solvere tenerentur, quod creditoribus deberet debitor ad Ecclesiam fugiens, nisi eum redderent : cujus rei causa S. Augustinus debitor constitutus, collectam indixit, ut dissolveret, quod non dando confugam debitorem, æs alienum contraxerat. Sed pergit imperator : « His, qui hoc moliri, aut facere, aut nuda saltem cogitatione, aut tractatu ausi fuerint tentare, capitalis et ultimi supplicii animadversione plectendis.

5. « Ex his ergo locis, eorumque finibus, quos anteriorum legum præscripta sanxerunt, nullos expelli aut ejici aliquando patimur : nec in ipsis Ecclesiis reverendis ita quemquam detineri atque constringi, ut ei aliquid victualium rerum, aut vestis negetur, aut requies.

« Sed si quidem ipsi refugæ appareant in Ecclesia publice, et se in sacris locis offerant quærentibus conveniendos : ipsis servata locis reverentia, judicum, quibus subjacent, sententiis moneantur, responsum daturi, quale sibi quisque perspexerit convenire.

6. « Quod si in finibus Ecclesiasticis latitant, religiosus œconomus, seu defensor Ecclesiæ, vel certe quem his negotiis commodiorem auctoritas episcopalis elegerit, reconditam latentemque personam decenter sine ullo incommodo monitus intra fines Ecclesiæ, si invenitur, præsentet.

« Cum autem monitus fuerit in publico privatove contractu actione civili, in ejus sit arbitrio sive per se, sive (si magis elegerit) instructo solemniter procuratore directo, in ejus judicis, cujus pulsatur sententiis, examine respondere.

« Sed si hoc facere detrectet, aut differat, judiciorum legumque solitus ordo servetur. Itaque si res immobiles possidet : post edictorum solemnium citationem, ex sententia judicantis, usque ad modum debiti, bonorum ejus sive prædiorum traditio, sive venditio celebretur.

7. « Quod si res mobiles habet, easque extra terminos occultat Ecclesiæ, sententia judicantis, et executoris sollicitudine perquisitæ, quocumque loco occultentur, erutæ, pro æquitatis tramite, modoque debiti, publicis rationibus privatisque proficiant. Sane si intra fines habentur Ecclesiæ, vel apud quemlibet ex clericis absconditæ, sive depositæ fuisse firmantur : studio et providentia viri reverendissimi œconomi, sive defensoris Ecclesiæ diligentia inquisitæ, hæ quolibet modo ad sacrosanctam Ecclesiam pervenientes proferantur : ut pari æquitatis ordine, iisdem ex bonis fisco, vel Reipublicæ, sive creditoribus, et quibuscumque justis petitoribus admodum debiti consulatur. Sicubi depositæ, vel commodatæ dicuntur : inquirendi talem volumus esse cautelam : ut, si sola suspicione apud aliquem adserantur absconditæ, de sua etiam conscientia satisfacere auctoritate venerabilis antistitis jubeatur : adjicientes, quod ea, quæ de principalibus personis decrevimus, in causis fidejussorum, sive mandatorum, seu rerum ad eos pertinentium, vel familiarium, et sociorum, seu participum, et omnino in iisdem causis obnoxiorum personis præcipimus observari : scilicet si ipsos quoque secum confugæ intra Ecclesiarum terminos habere voluerint : ut eorum quoque bonis publica debita privataque solvantur : et per eos rerum, ubicumque positæ sunt, procedat inquisitio. Et hæc quidem de ingenuis liberisque personis.

8. « Sane si servus, aut colonus, vel adscriptitius, familiaris, sive libertus, et hujusmodi aliqua persona domestica, vel conditioni subdita, conquassatis rebus certis atque subtractis, aut se ipsum furatus, ad sacrosancta se loca contulerit; statim a religiosis œconomis sive defensoribus, ubi primum hoc scire potuerint per eos videlicet, ad quos hoc pertinet, ipsis præsentibus pro Ecclesiastica disciplina et qualitate commissi, aut ultione competenti, aut intercessione humanissima procedente remissione veniæ, et sacramenti interventione securi, ad locum statumque proprium revertantur : rebus, quas secum habuerint, reformandis. Diutius enim eos in Ecclesiis non convenit morari : ne patronis seu dominis per ipsorum absentiam obsequia justa denegentur, et ipsi per incommodum Ecclesiæ egentium et pauperum alantur expensis.

9. « Inter hæc autem quæ sedulo ad religiosi œconomi sive defensoris Ecclesiæ sollicitudinem curamque respiciunt, erit etiam illud observandum, ut singulorum intra Ecclesias confugientium personas, causasque incessanter conquirant : deinde judices, vel eos ad quos causæ et personæ pertinent, instantius instruant, et æquitati convenientia diligentius exequantur. Dat. prid. kal. Mart. Leone Aug. III, cos. » Hactenus constitutio Leonis imp. qui se judicem et vindicem in his quæ Constantinopoli acciderent, voluit constituere, ut magis timere discerent cives irritare præsentem imperatorem, qui per suos præfectos adeo severe, nec nisi pœna capitis statuisset crimen puniri. Potuit idem hæc sanciendo habuisse respectum ad eminentissimos viros Asparem et Ardaburium, quibus imperium ferebat acceptum : ne in eos videretur esse commotus, atque voluisse subjicere judicio præfectorum. Cæterum ubi occasionem nactus est opportunam, haud prætermisit justissime idem princeps ulcisci : ut

[1] L. vi. C. de his qui confug. ad Eccles.

plane apparuerit, prudentiæ fuisse, aliquando dissimulasse; justitiæ autem, impios Barbaros contumeliosos in omnes e medio sustulisse. At de rebus Orientalibus hactenus.

10. *Adversus Gothos res ab Ecdicio fortiter gestæ.* — Sub eodem Leonis Augusti tertio consulatu secundus absolvitur annus, quo Evaricus rex Gothorum regnare cœpit; cum et Hispaniis incursione vastatis, descendit in Gallias, atque Arvernum obsedit. Cum vir clarissimus Ecdicius, Dei virtute confisus, magno miraculo, ingentem hostium numerum, summamque ipsorum potentiam, longe dispari paucitate militum atque virium, superavit, non quidem casu tentata, (ut solet dici) fortuna, neque temeraria furentis ducis audacia, sed ingenti spe ex Divinitatis invocatione concepta: cujus nutu unus vincit et persequitur mille, et duo fugant decem millia, nimirum quia Deus [1] vendidit eos, et Dominus conclusit illos. Ita namque Sanctorum precibus redimi solet insperata victoria, quæ humanam superet exspectationem et vires. Hæc vero quomodo se habuerint, Sidonius refert in Epistola ad eumdem Ecdicium data, cum post multos annos eamdem civitatem Arvernensem a Gothis iterum afflictari contigerit, dum rogat eum ut patriæ periclitanti opem ferat. Erat enim Ecdicius filius Aviti imperatoris, natus et educatus Arvernis, ut idem Sidonius eadem Epistola narrat, qui postquam cunabulis jure naturæ debita, quæ recenset, eidem in memoriam revocavit, mox subdit de civium omnium desideriis, quibus ejus præsentia quam avidissime expetebatur: ingeritque opportune gloriosum facinus hoc tempore editum, quod et exacte describit. Sed accipe hæc tanta verbis ipsius [2]:

11. « Non enim potest unquam civicis pectoribus elabi, quam te, quantumque nuper omnis ætas, ordo, sexus, de semirutis murorum aggeribus conspicabatur: cum interjectis æquoribus in adversum perambulatis, et vix duodeviginti equitum sodalitate comitatus; aliquot millia Gothorum, non minus die quam campo medio (quod difficile sit posteritas creditura) transiisti. Ad nominis tui rumorem, personæque conspectum, exercitum exercitatissimum stupor obruit, ita ut præ admiratione nescirent duces partis inimicæ, quam se multi, quam te pauci comitarentur. Subducta est tota protinus acies in supercilium collis abrupti, quæ cum prius applicata oppugnationi, te viso, non est applicata congressui. Interea tu cæsis quibusque optimis, quos novissimos agminis non ignavia sed audacia fecerat, nullis tuorum certamine ex tanto desideratis: solus planitie quam patentissima potiebare, cum tibi non daret tot pugna socios, quot solet mensa convivas. Hinc jam per otium in urbem reduci quid tibi obviam processerit officiorum, plausuum, fletuum, gaudiorum, magis tentant vota conjicere, quam verba reserare. Siquidem cernere erat, resertis capacissimæ domus atriis, illam ipsam felicissimam stipati redditus tui orationem (devotionem), dum alii osculis pulverem tuum rapiunt, alii sanguine ac spumis pinguia lupata suscipiunt ». Et inferius:

12. « Taceo deinceps collegisse te privatis viribus publici exercitus speciem, parvis extrinsecus majorum opibus adjutum, et inferiores hostium ante discursus coercuisse popularibus. Taceo te, aliquot supervenientibus, cuneos mactasse turmales, ex numero tuorum vix binis, ternisve post prœlium desideratis: et tantum calamitatis adversæ partis inopinantis certaminibus inflictum, ut occulere cæsorum numerositatem consilio deformiore meditarentur: siquidem quos humari nox subducta prohibuerat, decervicatis liquere cadaveribus; tanquam minoris indicii foret, quam villis agnosci crinitum, dimisisse truncatum. Qui postquam luce revoluta intellexerunt furtum ruinæ suæ crudeli vilitate patuisse; tum demum palam officiis exequialibus occupabantur, non magis cladem fraude, quam fraudem festinatione celantes. Sic tamen quod nec ossa tumultuarii cæspitis mole tumulabant, quibus nec elatis vestimenta, nec vestitis sepulcra tribuebant, juste sic mortuis talia justa solventes. Jacebant corpora undique locorum plaustris conjecta rotantibus: quæ, quoniam perculsis indesinenter incumberes, raptim succensis conclusa domiciliis culminum super labentium regalibus fragmentis funerabantur ». Hæc et alia de Ecdicii bellica virtute Sidonius.

13. Cæterum tanta hæc nonnisi ope divina precibus sanctorum implorata Ecdicium præstare consuevisse, plane declarant quæ de eodem habet Gregorius Turonensis in tractatione de miraculis S. Martini, verbis istis: « Ecdicius (licet, Ægidius, depravate legatur) quoque cum obsideretur ab hostibus, et excluso a se solatio, turbatus impugnaretur; per invocationem beati viri (S. Martini videlicet) fugatis hostibus, liberatus est. Idque dæmoniacus in medio Ecclesiæ, ipsa hora qua gestum fuerat, est professus, S. Martini obtentu hoc fuisse concessum ». Hæc ipse.

Hunc autem Ecdicium, cujus sunt adeo præclara facinora, quem ex Sidonio diximus fuisse Aviti imperatoris filium, eumdem quoque germanum Papianillæ uxoris Sidonii fuisse apparet ex ejus Epistola [1] ad ipsam data.

14. *Prosperi episcopi Regiensis interitus et scripta.* — Hoc eodem anno S. Prosper Regiensis in Gallia Narbonensi episcopus ex hac vita migravit, cum sedisset annos saltem viginti quatuor: Qui enim (ut dictum est) interfuisse reperitur Vasensi Concilio sub consulatu Dioscori, anno Domini quadringentesimo quadragesimo secundo, et ad hunc usque annum (ut ejus Acta testantur) supervixit, plane eum annorum explesse numerum dicendus est. Meminit ejusdem Marcellinus ante duos annos. Erat Regiensis sedes hoc tempore nobilis in Gallia Narbonensi cujus meminit Sidonius in Epi-

[1] Deut. XXXII. — [2] Sidon. l. III. Ep. III.

[1] Sidon. l. v. Ep. XVI.

stola [1] ad sanctum Patientem Lugdunensem episcopum, primamque ponit post Arelatensem. Cui quidem post decessum S. Prosperi datus est episcopus sanctus Maximus abbas monasterii Lerinensis, et post eum Faustus ibidem ex abbate ejusdem cœnobii est creatus antistes : adeo ut qui successit Maximo in præfectura monasterii Lerinensis, idem subrogatus eidem fuerit in episcopatu Ecclesiæ Regiensis. Hinc et idem Sidonius ad Faustum [2] :

Fuit quis Maximus ille,
Urbem tu cujus monachus, antistes, et abbas
Bis successor agis, celebrans quoque laudibus illis.

Sed quando id contigerit, ut Maximo Faustus fuerit episcopus subrogatus, suo loco dicemus.

15. Quod vero ad S. Prosperi scripta pertinet : qui vivens in acie jugiter stetit pugnans adversus hæreticos Pelagianos, post obitum non caruit eorum morsibus. Etenim Gennadius et ipse Pelagianorum aspersus sordibus, de Prosperi scriptis agens, hæc ait [3]: « Legi et librum ejus adversus Collatoris opuscula sub persona Cassiani. Quæ Ecclesia Dei ut salutaria probat, ipse infamat ». Ita ipse sugillans plane sanctum Prosperum, quod adversus Cassianum scripserit, cujus opera falso jactat ab Ecclesia catholica esse probata. Sed dicat, quænam ista est Ecclesia Dei, quæ opuscula Cassiani ut catholica probat? Certe non dicenda catholica, sed Pelagianorum Ecclesia : nam si vere catholica de his consulatur Ecclesia, audi quid os Ecclesiæ catholicæ loquatur Gelasius : OPUSCULA CASSIANI PRESBYTERI GALLIARUM APOCRYPHA. Hæc est de Cassiani opusculis censura Gelasii, quem auscultare magis quam Gennadium, decet hominem Christianum. At de operibus Cassiani pluribus actum est superius : hæc tantum ad redarguendum Gennadium notam inurentem sanctissimo atque doctissimo patri, Galliarum ornamento, sint dicta. Laudatur tamen a Gennadio Prosperi dictio, utpote (ut ait) scholastica atque nervosa : eadem de eo Marcellinus in Chronico : sed magno errore ibi pro nervosa, habet, verbosa. Cæterum in omnibus quæ ad dogmata spectant, satis ad laudem Prosperi, dum litteris Cælestini Romani Pontificis commendatur, cum redarguuntur ab eo Ecclesiæ Gallicanæ presbyteri illi, qui S. Augustini scripta contra Pelagium impugnabant. Mentio est de alio ab hoc diverso Prospero apud Sidonium, quem dicit fuisse episcopum Aurelianensem. Hoc, ne quis fallatur in nomine, oportuit etiam superius admonuisse.

16. *Epiphanius episcopus Ticinensis.* — Hoc eodem anno vita functo viro sanctissimo Crispino episcopo Ticinensi, substitutus est in locum ejus sanctitate non impar, sed doctrina longe celebrior Epiphanius, de quo plura inferius dicturi sumus. Hoc quidem anno hunc sedere cœpisse, ex Ennodio diacono Ticinensi colligitur, dum de ipso agens, annum octavum ejus sedis numerat sub Nepote imperatore. Sed et scias, hoc eodem sæculo alium claruisse Epiphanium, quo Cassiodorus [1] usus est Græcorum scriptorum interprete : ab eo enim transferri curavit Græcorum historias, Eusebii, Sozomeni, Socratis atque Theodoreti, necnon scripta Didymi in Proverbia Salomonis, simulque S. Epiphanii Salaminæ in Cypro episcopi tractatum in Cantica Canticorum, et alia plura, ut ipse testatur : quem et amicum, disertissimumque virum appellat : cujus opera bibliothecam suam ex græcis scriptoribus in latinum conversis ornavit. Hæc de duobus hujus temporis viris egregiis Epiphaniis. De Ticinensi autem, qui infulas sacerdotales vitæ etiam egregia decoravit sanctitate, sæpe inferius dicturi sumus.

[1] Sidon. l. VI. Ep. XII. — [2] Sidon. carm. Euchar. ad Faustum. — [3] Gennad. de Script. Eccl. c. 84.

[1] Cassiod. Instit. div. lect. l. I. c. 5. et 17.

Anno periodi Græco-Romanæ 5959. — Jesu Christi 466. — Hilari papæ 6. — Leonis 10.

1. *Decennalia Leonis imp.* — Coss. *Leo Aug. III et Tatianus,* uterque in Oriente creatus. Reprehendit Baronius Onuphrium, qui initio Fastorum pag. 63 asserit, in Occidente *Ti. Fabium Tatianum* consulem processisse, quia id sine teste ab eo scriptum credebat. Verum tam chronographus Cuspinianeus, quam Marius in Chronico hoc anno profitentur Leonem Aug. III et Tatianum. In eo tantum peccavit tamen Onuphrius, quod loco *Tatiani Titianum* proponit, et deinde, quia eum in Occidente nuncupatum scribit. In Oriente enim eum consulem dictum, deduco ex Prisco in Excerptis, qui antequam de incendio urbis Constantinopolitanæ loquatur, ait: « Legationem ad Vandalos suscepit Tatianus in patriciatus dignitatem cooptatus », a Leone sc. imp. Tatiani etiam mentio apud Candidum in Excerptis pag. 18 editionis Lupareæ, et fuse apud Theophanem pag. 89, quem eum esse, qui hoc anno consulatum gessit, non videtur dubitandum. Consulatus a Leone ob ejus *decennalia* susceptus.

2. *Leo imp. de Ecclesia in suis decennalibus bene meretur.* — A num. 2 ad 10. *Leo imp.* suorum decessorum more in decennalibus suis Edictum in favorem Ecclesiarum promulgavit, decernens, ut qui a creditoribus vexati ad Ecclesias confugerent, inde expelli non possent. Datum illud pridie *kal. Mart. Leone A. coss. III.* Marcellinus quidem, auctor Chronici Alex. et Fasti Heracliani præferunt consulatum Leonis III, cum particula exclusiva hoc modo, *Leone III solo.* Verum idem Marcellinus, et Fasti Heracliani secundum Leonis Aug. consulatum cum eadem particula exclusiva edunt, licet certum sit, *Severum* Augustum simul cum eo consulem processisse. Hinc itaque intelligimus, eum loquendi modum male a conditoribus Fastorum non raro adhibitum, movere nos non debere. Porro Baronius existimat, eam legem a Leone imp. emissam occasione *Ardaburii*, viri in aula potentissimi, qui cum militem quemdam, qui ad monasterium *Acœmetarum* confugerat, vi extrahere tentaret, qui ad hoc missi sunt, miraculo fuere repulsi, ut legitur in Actis sancti Marcelli Acœmetarum Constantinopol. archimandritæ. Verum incertum, quo anno miraculum illud patratum fuerit; certum vero imperatores in decennalibus edictis suis de Ecclesia bene mereri solitos esse.

3. *Arvernum a Visigothis obsessum.* — A num. 10 ad 14. Baronius urbis *Arvernensis* obsidionem hoc anno narrat, quia existimavit *Euricum* anno CDLXIV Gothorum regem creatum fuisse. Verum is anno tantum sequenti Gothorum regnum suscepit, et nonnisi Hispaniis incursione vastatis in Gallias venit, annoque incerto *Arvernum* obsedit. quod tunc hostium manus evasit, quo illud tempore in Gothorum potestatem venerit, accurate infra explicabimus.

4. *Prosper Aquitanus nunquam fuit episc. Regiensis.* Ad num. 14 et 15. Ante Sirmondum ita omnibus persuasum erat, *Prosperum* Aquitanum episcopum Regiensem in secunda provincia Narbonensi fuisse, ut Ludovicus Donius Datichi episcopus Regiensis translatus postea ad episcopatum Augustodunensem, præsul pietate et doctrina clarissimus anno MDCXXXV, nomen sancti *Prosperi*, ut episcopi Regiensis in Officiis propriis suæ Ecclesiæ, a se tunc editis, collocari voluerit ad diem VII kalend. Julii, quo Martyrologium Romanum Prosperi episcopi Regiensis mentionem facit. Verum Prosper Aquitanus, neque Regii in Gallo-Provincia, neque Rhegii in Æmilia episcopus fuit. Antiqui enim, qui de eo locuti sunt, eum appellant, vel *virum divinum*, vel *virum religiosissimum*, sed nunquam episcopum. Præterea in Epistola Synodica Eusebii episcopi Mediolanensis ad S. Leonem papam anno CDLI data, inter episcoporum subscriptiones legitur, *Faventius episcopus Regiensis Ecclesiæ.* Denique Victorius, et ipse Aquitanus, sicuti Prosper, in Epistola ad Hilarum Urbis Romæ archidiaconum canoni suo Paschali præfixa, Eusebium Cæsariensem episcopum, et Hieronymum presbyterum appellat, sed de Prospero ait tantum: « His, quæ a sancto et venerabili viro Prospero », etc. Tum « cujus tenorem vir venerabilis, Prosper secutus, etc. » Quare anno CDLVII, quo ea Epistola scripta, Prosper episcopus non erat, sed *Faustus*, quem certum est decessorem immediatum S. Maximi fuisse, et plures annos post currentem vixisse, ut ex dicendis constabit. *Maximus* autem anno

CDXXXIII episcopatum Regiensem inierat, quod etiam nunc in controversiam vocari non potest.

5. *Officium de S. Prospero Regii olim ignotum.* — Fuit itaque sanctus Prosper *notarius* tantum S. Leonis papæ, quod primus scripsit Ado in Chronico, ubi inquit : *Sed et Prosper notarius B. Leonis*, seu, ut habet Codex Ms. Bibliothecæ Colbertinæ : *Sed et Prosper Aquitanicæ regionis notarius B. Leonis*, adeo ut mirum sit, inquit Antelmius in Dissert. de Oper. SS. Leonis et Prosperi, Dissert. v, Christianum Lupum, in Dissert. I de Apell. cap. 14, hoc negasse ea ratione, quod tantum munus non videatur cecidisse *in laicum monachum*, quod referre, confutare est. Vidi alias, dum Regii essem, librum *Choralem* magnis characteribus exaratum anno MDXLV, cui titulus : *Vesperale Psalterii secundum usum Ecclesiæ Reiiensis*, in quo recitantur nomina Sanctorum Ecclesiæ Regiensis, et aliquando antiphonæ propriæ ; sed ibi nulla Prosperi mentio. Ibidem vidi alium librum minoris molis, in quo continentur omnia Officia propria sanctorum Ecclesiæ Regiensis a quadringentis et amplius annis exaratum, cujus initium est : « In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen. Incipiunt Institutiones Reiiensis Ecclesiæ cathedralis, et totius episcopatus ejusdem, compositæ anno Domini M° CC° LXXXXIIII a reverendo in Christo Patre D. P. Dei gratia Reiiensi episcopo, qualiter per totum annum divinum Officium dici debeat, quibuscumque temporibus atque horis ». In illis vero *Institutionibus* a Petro de Millia episcopo Regiensi conditis, *Prosperi* nomen non legitur argumento evidenti cum tunc temporis Regii episcopum, in ea civitate creditum non fuisse, ubi nec etiam hodie in Officiis propriis illius Ecclesiæ locum habet, licet Regii in Æmilia adhuc inter illius civitatis episcopos in Officiis propriis memoretur. Annus hujus sancti emortualis incertus.

6. *S. Epiphanius fit episcopus Ticinensis.* — Ad num. 16. Sanctum *Epiphanium* Ticinensem episcopum currenti anno ad eam dignitatem evectum esse, accurate scripsit Baronius ; sed quia Sirmondus in Notis ad Ennodium hujus sancti præsulis Vitæ auctorem Epiphanio coævum, ejus episcopatum ad annum sequentem differt, Baronii opinio, ut huic controversiæ finem imponam, magis confirmanda erit anno CDXCIV, ubi de quarta ejus legatione, annoque CDXCVI, quo de ejus morte agemus. Sufficit hic observare ex Ennodio citato attigisse jam beatissimum virum *octavum in sacerdotio annum*, cum secundam legationem suscepit, ut pacem inter *Nepotem* imperatorem et *Euricum* regem Gothorum constitueret. Quare cum *Nepos* VIII kalend. Julias anni CDLXXIV imperium inierit, annoque insequenti mense Augusto ex eo deturbatus fuerit, apparet *Epiphanium* mense circiter Decembri hujus anni episcopum renuntiatum esse ; cum ante Septembrem anni CDLXXIV legatio illa obita non fuerit, ut infra videbimus. Eam vero in annum insequentem rejici non posse, ex dicendis in morte ejus certo liquebit.

7. *Aurelius Ambrosius rex a Britonibus declaratus.* — Degebat hoc tempore *Vortigernus* Britannorum rex in Occidentali parte Britanniæ inter prærupta montium et sylvarum, omnibus exosus, eoque, anno incerto, demortuo, rerum summa *Aurelio Ambrosio* delata cleri, principum, populique suffragio. Spelmannus tom. I Conciliorum Angliæ ad annum CDLXV scribit, ad novi regis inaugurationem convocatum esse Concilium, quod vocat, *Concilium Cimbricum, sive circa montes Erir apud Ordovices*, quia Westmonasteriensis ad illum Christi annum de Ambrosio ait : « Sublimatus autem, Ecclesias ad solum usque destructas, ut potuit, reparare vacavit. Erat largus in muneribus dandis, sedulus in divinis obsequiis, modestus, mendaces cum suis adulationibus postponens, pede fortis, equo fortior, et ad regendum militares exercitus peritus ; talibus insignitus virtutibus, celebris et famosus longinquis etiam regionibus habebatur ».

HILARI ANNUS 7. — CHRISTI 467.

1. *Cum Anthemio imperatore hæresis Romam advecta, cui resistit Hilarus.* — Elapso jam anno sine Romano consule et sine Augusto Occidentalis imperii, qui sequitur ordine quadringentesimus sexagesimus septimus Christi annus duobus ex more aperitur consulibus, ambobus Flaviis, Pusæo atque Joanne, et novum est nactus imperatorem Anthemium juniorem filium Procopii, nepotem senioris Anthemii. Ita namque transactum est inter Ricimerem, cujus nutu pendebat Occidentale regnum, et Leonem imperatorem, ut Græcus Romam mitteretur Augustus, cujus filiam sibi Ricimer desponsaret : de his enim ita Sidonius [1] :

> Anthemium concede mihi : sit partibus istis,
> Augustus, legumque Leo mea jura gubernet :
> Quem peti patrio vestiri murice : natam
> Gaudeat Euphemiam sidus divale parentis
> Adjice præterea privatum ad publica fœdus :
> Sit socer Augustus genero Ricimere beatus :
> Nobilitate micans est vobis regia virgo, etc.

Una autem cum Ricimere conspirasse pariter Romæ senatum in petendo a Leone imperatore Anthemium imperatorem Evagrius auctor est [2], dum ait, legationem ea de re ex senatusconsulto missam Constantinopolim : idemque affirmat Nicephorus [3].

2. Sed malis (ut ita dicam) auspiciis contigit Anthemii adventus in Occidentem : siquidem hoc anno ingenti laboratum est peste, cujus meminit Gelasius papa in Andronicum scribens adversus eos, qui Lupercalia ab urbe non auferenda contenderent : nam ait : « Quando Anthemius imperator Romam venit, Lupercalia utique gerebantur, et tamen pestilentia tanta subrepsit, ut toleranda vix fuerit ». Hæc Gelasius. Et quid mirum si secum pestem vexit Romam Anthemius, qui contagia hæreticorum secum duxit in Occidentem? Quantumlibet autem hunc ipsum imperatorem alii laudent, certe quidem hac ex parte sinceræ pietatis (quæ maximopere in Christiano imperatore requiritur) gloria caruisse videtur. Etenim secum in urbem intulit Macedonianos hæreticos qui continuo miscere cuncta, et conventicula seorsum agere aggressi sunt : adeo ut nisi Hilarus infracto pectore continuo restitisset, candor Romanæ fidei sordibus hæresis infici periclitaretur.

3. Hæc autem talia tantaque ab Hilaro papa præstita, perpetua digna memoria, penitus excidissent, nisi Gelasius papa scribens ad Dardanos obiter attigisset, his verbis [1] : « Papa Hilarus Anthemium imperatorem, cum Philotheus Macedonianus ejus familiaritate suffultus diversarum conciliabula nova sectarum in Urbem vellet inducere ; apud beatum Petrum Apostolum palam, ne id fieret, clara voce constrinxit; in tantum, ut non ea facienda, cum interpositione juramenti idem promitteret imperator ». Hæc Gelasius. Novit plane Anthemius et perspicuo didicit experimento, haud ea facilitate, qua Constantinopoli, plantari Romæ hæreses posse : cum duo vitissimi nebulones Eutyches primum, ac deinde Petrus Ælurus, novas illic serendo hæreses, universam Orientalem Ecclesiam zizaniis implevissent. Romam vero allatæ cum pompa, præcedente imperatoris satellitio, hæreses, tanquam fœnum tectorum cito citius, antequam exorirentur, penitus aruerunt, Hilaro ipso Pontifice resistente. Hoc postremum edidit ipse pastoralis vigilantiæ specimen, et bene perfunctæ Pontificiæ dignitati dignum apposuit corollarium.

4. *Hilari papæ obitus et ejus munificentia in sacris ædificiis.* — Hoc namque anno, quarto idus Septembris idem Hilarus Pontifex moritur, cum sedisset annos quinque, menses decem minus duobus diebus. Ita ex antiquis Martyrologiis, in quibus dicta die inter sanctos ejus dies natalis inscribitur. Præter illa autem quæ de rebus ab eo præclare gestis superius dicta sunt de mirifica ejus munificentia erga divinum cultum exhibita, Anastasius Bibliothecarius ex vetustioribus accepta monumentis hæc posteris scripta tradidit, de sacris locis ab eo excitatis ita exordiens : « Hic fecit oratoria tria in Basilicæ Constantinianæ Baptisterio, sancti Joannis Baptistæ, et sancti Joannis Evangelistæ, et san-

[1] Sidon. in Panegyric. Anthem. — [2] Evagr. l. II. c. 18. — [3] Niceph. l. XV. c. 11.

[1] Gelas. Ep. XI.

ctæ crucis, omnia ex argento et lapidibus pretiosis ornavit. Confessionem autem sancti Joannis Baptistæ fecit ex argento pensantem libras centum, et Crucem auream. Et in ambobus Oratoriis januas æreas argento clusas. In Oratorio vero sanctæ Crucis fecit confessionem, ubi lignum posuit Dominicum, et Crucem auream cum gemmis pensantem pondo librarum viginti. In confessione fecit januas ex argento pensantes libras quinquaginta. Supra confessionem arcum aureum, qui pensat libras quatuor (quatuordecim), quem portant columnæ onychinæ et eo loci stat Agnus aureus, qui pensat libras duas ». De luminaribus vero ista subdit :

5. « Coronam auream ante confessionem. Pharum fecit cum delphinis pensantem libras quinque : lampades aureas quatuor pensantes libras duas. Nymphæum et Triporticum ante Oratorium sanctæ Crucis, ubi sunt columnæ miræ magnitudinis, quæ dicuntur Hecatopenta. Lacus, et conchas cithariacas duas, cum columnis porphyreticis foratis aquam fundentes. Et in medio lacum porphyreticum cum concha cithariaca in medio aquam fundente, circumdata a dextris et a sinistris ; in medio cancellis æreis, et columnis cum fastigiis et epistyliis undique ornatis ex musivo, et columnis Aquitanicis tripolitis et porphyreticis.

6. « Ante confessionem beati Joannis posuit coronam argenteam pensantem libras viginti, pharum cantharum pensantem libras viginti quinque. Item ad sanctum Joannem intra sanctum fontem, lucernam auream cum mixis luminum decem, pensantem libras quinque : cervos argenteos tres fundentes aquam, pensantes singulos libras triginta : turrim argenteam cum delphinis pensantem libras sexaginta : columbam auream pensantem libras duas. In Basilica Constantiniana pharos cantharos argenteos pendentes ante altare decem, pensantes libras viginti : scyphum aureum pensantem libras sex : alium scyphum aureum pensantem libras quinque : calices aureos quinque, pensantes singulos libras singulas : scyphos argenteos quinque, pensantes singulos libras singulas : scyphos argenteos quinque , pensantes singulos libras decem : calices ministeriales viginti, pensantes singulos libras duas. Amas argenteas quinque, pensantes singulas libras decem ». Hæc ibi.

7. Porro ex omnibus his ornamentis nihil hodie superest : ipsa autem Oratoria sancti Joannis Baptistæ et Joannis Evangelistæ remanent in parietibus integra, quæ exornantur modo liberalitate Clementis papæ octavi. Oratorium vero sanctæ Crucis, cujus S. Gregorius meminit, usque ad Sixti quinti tempora (ut superius dictum est) integrum absque tamen ornamentis permansit : quod incaute dirutum Roma deflevit. Sed prosequamur reliqua munificentiæ Hilari papæ : subdit enim Anastasius : « Fecit ad beatum Petrum Apostolum scyphum aureum pensantem libras quinque : alium scyphum aureum cum gemmis prasynis et hyacinthinis pensantem libras quatuor : calices argenteos ministeriales decem, pensantes singulos libras duas : Amas argenteas duas, pensantes singulas libras decem.

8. « Ad beatum Laurentium martyrem scyphum aureum cum gemmis prasynis et hyacinthinis pensantem libras quatuor : lucernam auream mixorum decem pensantem libras quinque : scyphum aureum purissimum pensantem libras quinque : lampades aureas duas pensantes singulas libras : pharum cantharum aureum, pensantem libras duas : turrim argenteam cum delphinis, pensantem libras viginti quinque : scyphos argenteos tres, pensantes libras viginti quatuor : calices ministeriales duodecim, pensantes libras duas : altare argenteum, pensans libras quadraginta : lampades argenteas decem, pensantes libras viginti : Amas argenteas duas, pensantes singulas libras decem. In Basilica beati Laurentii martyris pharos cantharos argenteos decem, pensantes libras decem : cantharos æreos viginti sex : Ministeria ad baptismum, sive ad pœnitentiam argentea pensantia libras decem : pharos æreos quinquaginta.

9. « In Urbe Roma constituit ministeriales, qui circuirent constitutas stationes : scyphum aureum ansatum, vel stationarium, pensantem libras octo : scyphos per titulos viginti quinque, pensantes libras decem : Amas argenteas viginti quinque, pensantes libras decem : calices ministeriales quinquaginta, pensantes singulos libras duas. Hæc omnia in Basilica Constantiniana, vel ad sanctam Mariam constituta recondidit ». Hactenus de ornamentis et ministerialibus instrumentis. De ædificiis vero ista addit :

10. « Hic fecit monasteria ad S. Laurentium, et balneum, et prætorium S. Laurentio. Fecit autem Oratorium S. Stephani in Baptisterio Lateranensi. Fecit autem et bibliothecas duas in eodem loco. Ad Lunam vero monasterium in Urbe construxit. Hic fecit ordinationem unam in Urbe Roma per mensem Decembrem, creavit presbyteros viginti quinque, episcopos per diversa loca viginti duo. Qui etiam sepultus est ad S. Laurentium in crypta juxta corpus beati Sixti. Et cessavit episcopatus ejus dies decem ». Hæc ibi ex antiquioribus monumentis exscripta. Ut plane ex his saltem appareat, quæ fuerint divitiæ Romanæ Ecclesiæ, cujus adeo profusæ essent expensæ in vasis sacris et ornamentis Ecclesiarum. De eodem Hilaro papa vetus inscriptio emersit, quam his addendam putavimus : sic se habet [1] :

AD FONTEM VITÆ HOC ADITU PROPERANTE (PROPERATE) LAVANDI
CONSTANTIS FIDEI JANUA CHRISTUS ERIT.
HIC LOCUS OLIM SORDENTIS TUMULI SQUALORE

[1] Antiq. Inscrip. in append. pag 1163. n. 11.

CONGESTUS SUMPTU ET STUDIO CHRISTI FAMULI HILARI EPISCOPI JUVANTE DOMINO TANTA RUDERUM MOLES SUBLATA QUANTUM CULMINIS NUNC VIDETUR AD OFFERENDUM CHRISTO DEO MUNUS ORNATUS ATQUE DEDICATUS EST.

11. *Simplicius papa creatur.* — Cum igitur post obitum Hilari (ut dictum est) sedes vacasset dies decem, vicesima die Septembris creatus est Simplicius Tiburtinus Castini filius: cui invigilandum fuit tum domi, tum foris. In Urbe enim sub græco quidem (ut vidimus) imperatore, haud satis tuto Catholica fides consistere videbatur. In Oriente vero serpebat sicut cancer; sæpe curatum, nunquam sanatum Eutychianæ hæresis apostema. Quæ autem fuerint hujus sanctissimi viri certamina, annis ferme singulis ejus Pontificatus dicturi sumus. Monemus antea lectorem, quod ad hæc tempora collocanda essent quæ scribit Gregorius Turonensis [1] de filia Leonis imperatoris curata a dæmone Romæ a diacono Ecclesiæ Lugdunensis, si ejus narratio certa veraque assertione consisteret: sed quoniam nulla de filia Leonis Augusti memoria habetur, nisi de Ariadna nupta Zenoni, eademque Constantinopoli commorante; quæ ab eo narrata sunt, haud adeo certa firmaque fide subsistunt: ad ipsum igitur absque invidia auctorem (si ea cupit scire) lectorem rejicimus.

12. Quod vero ad Simplicium papam spectat; quæ ipso Pontificatus exordio contigerunt, hic dicamus. Simul ac enim Constantinopoli auditum est in locum Hilari papæ subrogatum fuisse Simplicium, Leo imperator quod obtinere non valuit a Leone Romano Pontifice, nec ab Hilaro successore, a Simplicio papa impetrare sategit, ut rata haberentur decreta ab episcopis Synodi Chalcedonensis, quæ pertinebant ad privilegia Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Verum et ipse Simplicius vehementius restitit, obstititque ejus conatui, misso ad hoc Probo episcopo Canusino legato Constantinopolim. Testatur id Gelasius in Epistola ad Dardaniæ episcopos istis verbis [2]: « Eaque nihilominus etiam sub sanctæ memoriæ papa Simplicio legatum Sedis Apostolicæ sanctæ memoriæ Probum Canusinæ urbis episcopum, Leone principe tunc petente, præsentem docuisse nullatenus posse tentari; neque his prorsus præbuisse consensum. Atque ideo non civitatis cujuslibet respiciant qualitatem, sed modum dispensationis Ecclesiasticæ paterna traditione firmatum convenienter observent ». Hæc Gelasius.

[1] Greg. Tur. de Glor. confess. c. 63. — [2] Gelas. Ep. XI.

13. *Sidonius Romam venit.* — Hoc item anno Sidonius Apollinaris e Galliis ubi degebat, litteris (ut ipse testatur ad Heronium scribens [1]) novi imperatoris Anthemii vocatus, in Urbem se contulit, atque interfuit nuptiis Ricimeris. Quomodo autem in via ægrotans, sanus factus sit, simul ac obvia limina Apostolorum supplex intravit, ipse narrat in eadem Epistola, verbis istis exordiens ab occasione languoris: « Egressus, lævo Picentes, dextero Umbros latere transmisi. Ubi mihi Calaber Atabulus, seu pestilens regio Tuscorum, spiritu aeris venenatis flatibus inebriato, et modo calores alternante, modo frigora, vaporatum corpus infecit. Interea febris, sitisque penitissimum cordis medullarumque secretum depopulabantur; quarum aviditati non solum amœna fontium, aut abstrusa puteorum (quanquam hæc quoque) sed tota illa vel vicina vel obvia fluenta, id est, vitrea Fucini, gelida Clitunni, Anienis cærula, Naris sulphurea, pura Fabaris, turbida Tiberis (metu tamen desiderium fallente) pollicebamur. Inter hæc patuit et Roma conspectui, cujus mihi non solum Thermas, verum etiam Naumachias videbar epotaturus.

14. « Ubi priusquam vel pomeria attingerem, triumphalibus Apostolorum liminibus affusus, omnem protinus sensi e membris male fortibus explosum esse languorem. Postque cælestis experimenta patrocinii, conducti diversorii parte susceptus, atque etiamnum hæc inter jacendum scriptitans, quieti pauxillum operam do; neque adhuc principis aulicorumque tumultuosis foribus obversor. Interveni etenim nuptiis patricii Ricimeris, cui filia perennis Augusti in spem publicæ securitatis copulabatur ». Hæc de se Sidonius; qui posterioribus litteris ad eumdem datis [2], exceptum se hospitio Pauli Romani præfectorii viri clarissimi, doctrinaque eminentissimi, tradit: de quo hæc ad postremum post multa præconia: « Illud, inquit, in eo studiorum omne culmen antevenit, quod habet huic eminenti scientiæ conscientiam superiorem ». Vivebant et hoc ipso tempore alii quamplures viri Senatorii tum eloquentia præstantes, tum etiam poeticis facultatibus nobiles, quorum idem Sidonius meminit in carmine ad Felicem.

[1] Sidon. l. I. Ep. V. — [2] Ibid. Ep. IX.

Anno periodi Greco-Romanæ 5960. — Urb. cond. 1220. — Jesu Christi 467. — Hilari papæ 7. — Leonis 11. Anthemii 1.

1. *Consules.* — Coss. *Pusæus et Joannes*, ut omnes Fasti habent, uterque in Oriente creatus; anno enim superiori, nullus fuit imperator in Occidente, et *Pusæus* memoratur hoc anno in Chronico Alex. diciturque fuisse *præfectus prætorio et consul* in urbe Constantinopolitana. Joannem eum esse puto; de quo Procopius lib. 1 Hist. Vandal., cap. 6, scribit, fuisse legatum Basilisci in prœlio navali adversus Gensericum habito, qui cum capi navim cerneret, post egregia facinora edita, sese armatum in mare dejecit.

2. *Anthemius fit imperator Occidentis.* — A num. 1 ad 4. Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. scribit : « Leo imp. Anthemium patricium Romam misit, imperatoremque constituit. Ravennam civitatem terræ motus deterruit ». Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. habet : « Levatus est imperator dominus Anthemius Romæ prid. idus Aprilis ». Cassiodorus in Chronico addit, eum suscepisse imperium tertio ab Urbe milliario in loco Brontotus. Auctor libri de publicis ædificiis Constantinopolis, prodit eum, antequam in Occidentem proficisceretur, Constantinopoli ex domo sua Ecclesiam fecisse. Auctor Chronici Alex. sub hujus anni coss. scribit : « Hoc anno imperavit Anthemius, et Romam profectus. Illius imagines laureatæ Constantinopolim per Pherentium præfectum urbi illatæ sunt ». De imaginibus imperatorum legendus Gothofredus in Comm. leg. unicæ Cod. Theod. *de Imaginibus imperialibus* ubi plura de iis contigerit. De Procopio Anthemii patre egi anno CDXXII, num. 12.

3. *Hilari papæ obitus.* — A num. 4 ad 13. Baronium, Papebrocium, aliosque hactenus decepit Marcellinus in Chronico, qui sub hujus anni coss. *Simplicii* successoris Hilari papæ initium recitavit. Nam sancti Hilari obitus anno tantum sequenti contigit, isque non annos quinque et aliquot menses, ut omnes recentiores ei attribuere, sed *annos sex, menses tres, dies decem*, Ecclesiam Romanam administravit, ut liquet tam ex Anastasio, Orderico lib. 2, Luitprando, Abbone Floriacensi, et Honorio Augustodunensi, quam ex catalogo Vaticano-Palatino, sex catalogis nostris, Reginone, Hermanno Contracto, aliisque, nisi ubi numeri mendose descripti. Marianus Scotus in Chronico, qui nos diem ejus natalem edocuit, recte etiam, diem ejus emortualem notavit. Scribit enim : *Hilarus papa obiit IX kalend. Martii*, id est, die XXI mensis Februarii, ad quem diem Bollandus ait, eum adscriptum esse Florario SS. et Maurolyci, Galesinii, Casinii, Martyrologiis, variisque Kalendariis, et Greveni ad Usuardum Auctario. Non itaque *Hilarus* depositus est die decima mensis Septembris, quo in Martyrologio Romano colitur, quove sepultum dicit Anastasius, sed eo die ejus corpus translatum; cum anni sex, menses tres, et dies decem, quibus Romanæ Ecclesiæ præfuit, die XXI mensis Februarii anni Christi CDLXVIII absolvantur. Post mortem ejus cessavit sedes non dies *decem*, ut habent Anastasius, Auctor auctioris Catalogi Pontificum Romanorum et varii Catalogi nostri, sed dies tantum *quatuor*, ut ex ipsomet Anastasio in morte *Simplicii* videbimus. Ordinatus est itaque sanctus *Simplicius, natione Tiburtinus*, die vicesima quinta mensis Februarii anni insequentis, qui bissextilis fuit, in quam Dominica cadebat. Scribit Turonensis lib. de Gloria Confess. cap. 63, filiam *Leonis imp.* curatam a dæmone Romæ a diacono Ecclesiæ Lugdunensis, quod Baronius in dubium revocat, quod existimet *Leonem* nullam aliam filiam habuisse, quam *Ariadnam* Constantinopoli commorantem. Verum præter Ariadnam *Zenonis* uxorem, suscepit etiam ex Verina *Leontiam* Marciano filio Anthemii imperatoris Occidentalis uxorem conjunctam, sed hæc nunquam Romæ fuit, ideoque hoc miraculum *Simplicio* Romæ sedente, et *Anthemio* imperante, factum esse non potuit. Quare apparet Turonensem, virum piissimum varia miracula narrare, quæ incertis rumoribus didicerat. Porro Hilarus papa duo Oratoria construxit, videlicet S. Joannis Baptistæ, et B. Joannis Evangelistæ, e regione hinc inde disposita, quæ ornavit, omnia ex argento et lapidibus pretiosis, retro Basilicam Salvatoris. Fecit et in eodem loco Bibliothecas duas. Hæc autem omnia in Basilica Constantiniana ad S. Mariam constituta reposuit, uti narrat Joannes diaconus junior in libello de Ecclesia Lateranensi § 12 et seq. ubi et plura habet de multis donis ab eo oblatis.

4. *Leo imp. Arianos exagitat.* — Auctor Chronici Alex. sub hujus anni coss. de Leone imp. scribit : « Idem religiosissimus imperator diebus Dominicis cessari ab opere præcepit eaque de re sanctissimam legem rogavit, uti nullæ tibiæ, nulla cithara, aliudve instrumentum musicum die Dominico ca-

neret, sed omnia cessarent; omnesque mortales ferias agitarent. Idem imperator Leo acerrime persecutus est Arianos Exocionitas, edictoque promulgato, ubique vetuit illos habere Ecclesias, omnesque conventus illorum penitus sustulit ». Legenda lex ult. Cod. Justin. de feriis, data *Zenone* et *Marciano* coss. anno scit. CDLXIX, quæ est de sanctificandis Festis diebus, et prohibendis scenicis spectaculis ad quam pertinet, quod hic habet de eadem prohibitione Auctor Chronici Alex. Porro *Exocionitæ* ab Anastasio aliisque memorati, Ariani erant; ita dicti, quod Constantinopoli in loco *Exocionio* appellato conventus suos agerent, ut observat Ducangius in Constantinopoli Christ. lib. 2, parag. 16, num. 38, ubi probat, *Exocionium* fuisse partem muri Constantiniani, ita vocatam, quod priusquam urbis producerentur muri a Constantino Magno, hoc in loco columna esset, cui hujus imperatoris statua insistebat. Diruto Constantiniano muro, mansit loco *Exocionii* appellatio, et celebris potissimum fuit Exocionii tractus, quod in eo habitarent Ariani, ex quo a Theodosio Magno, una cum patriarcha *Demophilo* urbe migrare, et extra urbem conventus suos agere compulsi sunt. Ex hinc enim Ariani *Exocionitæ* passim nuncupati apud veteres scriptores.

5. *Euricus Hispanias Galliasque aggreditur.* — Hoc anno *Theodericus* Visigothorum rex qui pacem cum Romanis semper coluerat, et pugnans contra Suevos in Hispaniis regnantes principatum suum plurimum dilatarat, occisus est a fratre suo *Eurico*, ut anno CDLXIV, n. 2 ostendimus. In eo « honore provectus statim legatos ad Leonem imp. dirigit » Euricus, qui « crebram mutationem Romanorum principum cernens Gallias suo jure nisus est occupare », inquit Jornandes de Reb. Get. c. 45, qui addit *Anthemium* imperatorem protinus auxilia Britonum postulasse, eorumque regem *Riothimum* in urbem Bituricensem venisse, sed prœlio victum ab Eurico, fugisse ad Burgundionum gentem vicinam, quæ Romanis fœderata erat, de quo prœlio anno CDLX, num. 9 locuti sumus. Qua ratione ad hoc bellum princeps iste Arianus Orthodoxis infensissimus motus fuerit, indicat Sidonius lib. 7, in Epist. I ad Mamertum episcopum Viennensem data : « Rumor est Gothos in Romanum solum castra movisse. Huic semper irruptioni nos miseri Arverni janua sumus. Namque odiis inimicorum hinc peculiaria fomenta subministramus, quia quod necdum terminos suos ab Oceano, in Rhodanum Ligeris alveo limitaverunt solam sub ope Christi moram de nostra tantum obice (obex feminino genere a coævis scriptoribus dictus) patiuntur. Circumjectarum vero spatia, tractumque regionum jam pridem regni minacis importuna devoravit impressio ». Consilium itaque *Eurici* regis erat, imperii sui limitem promovere, et quicquid Oceanum inter, Rhodanum et Ligerim, interjacet, occupare. Quia vero *Arverni* in regis Ariani potestatem venire nolebant, et fortiter a Romanis stabant, hæc ad sanctum Mamertum scribit Sidonius anno circiter quadringentesimo septuagesimo. Isidorus tamen in Chronico Gothorum refert, *Euricum*, statim ac in solium evectus fuit, *Pampilonam* et *Cæsaraugustam* misso exercitu cepisse, ac Tarraconensem provinciam exercitus irruptione evertisse, indeque in Gallias rediisse. Quare quæ Baronius anno CDLXVI, a n. 10 ad 14 de urbis Arvernensis obsidione ab Eurico facta, habet, ante annum CDLXX non contigere, et *Euricus* regni sui initio Hispanias et Gallias afflixit.

SIMPLICII ANNUS 1. — CHRISTI 468.

1. *Anthemius a Sidonio laudatus.* — Christi Redemptoris annus quadringentesimus sexagesimus octavus unius tantum iterati consulatus Anthemii nota habetur inscriptus : nam Sidonius, qui Romæ existens in hoc ejus consulatu carmen habuit Panegyricum, hæc de secundo hoc Anthemii consulatu[1] :

> Annum pande novum, consul vetus, et sine fastu
> Scribere bis Fastis.

Collega enim in primo consulatu accesserat ante annos tredecim Valentiniano Augusto octavum consuli. Cum vero Romæ probe cognita esset Sidonii excellentia in carminibus edendis : quonam modo a Basilio exconsule viro eminentissimo rogatus fuerit in novi consulis ipsius Augusti laudem aliquid

[1] Sidon. in Paneg. Anthem. in princip.

ex more canere, ipse in posteriori Epistola ad Heronium data declarat his verbis [1] : « Ilicet dum per hunc amplissimum virum aliquid de legationis Arvernæ petitionibus elaborabamus : ecce et kalendæ Januariæ, quæ Augusti consulis mox futuri repetendum Fastis nomen operiebantur. Tunc Patronus : Eia (inquit) Solli meus, quanquam suscepti officii mole gravaris : exeras volo in obsequium novi consulis veterem musam, votivum quippiam vel tumultuariis fidibus carminantem ». Hæc ipse. Porro præstitit egregie Sidonius, quod fuit a Basilio postulatum ; cujus petitione se tunc ab eodem imperatore præfecturam obtinuisse, testatur. His consentiunt quæ idem Sidonius habet in Epistola ad Firminum his sapphicis :

Quanquam post visus prope post bilustre
Tempus, accepi cupiens honorem
Qui patrum ac plebis simul unus olim
Jura gubernat.

Plane significans se post decennium a Majoriani consulatu, quo Romæ fuit, iterum remeasse illuc, potitumque honore præfecturæ. Contigit Majoriani consulatus anno Domini quadringentesimo quinquagesimo octavo.

2. *Arvandus Galliarum præfectus criminis majestatis damnatur.* — Hoc pariter anno, dum idem Sidonius adhuc moraretur in Urbe, Arvandus Galliarum præfectus querelis pulsatus plurium virorum illustrium, jussus est venire Romam ad dicendam causam : de cujus judicio ejusdem Sidonii extat Epistola ad Vincentium data. Haud vero levis fuit accusatio, qua criminis læsæ majestatis constitutus est reus, postulatusque judicio, nimirum quod Galliarum partes Romano subjectas imperio clam prodere tentasset Evarico Gothorum regi, tum rerum Romanorum, tum etiam Catholicæ pietatis infensissimo hosti. Porro totius rei gestæ seriem quam exactissime ipse Sidonius ad Vincentium scribens enarrat : res sane digna auditu, in qua complura invenias impressa vestigia antiquitatis : est autem hujusmodi ad eum data Epistola [2] :

3. « Angit me casus Arvandi, nec dissimulo quin angat. Nam hic quoque cumulus accedit laudibus imperatoris, quod amare palam licet et capite damnatos. Amicus homini fui superquam morum ejus facilitas varietasque patiebantur. Testatur hoc, propter ipsum nuper mihi invidia conflata, cujus me paulo incautiorem flamma detorruit. Sed quod in amicitia steti, mihi debui. Porro autem in natura ille non habuit diligentiam perseverandi : libere queror, non insultatorie : quia fidelium consilia despiciens, fortunæ ludibrium per omnia fuit. Denique non eum aliquando cecidisse, sed tamdiu stetisse, plus miror. O quotiens sæpe ipse se adversa perpessum gloriabatur, cum tamen nos ab effectu profundiore ruituram ejus quandoque temeritatem miseraremur : definientes non esse felicem, qui hoc frequenter potius esse quam semper judicaretur. Sed gubernationis suæ ordinem exposcis. Salva fidei reverentia, quæ amico etiam debetur afflicto, rem breviter exponam.

4. « Præfecturam primam gubernavit cum magna popularitate, consequentemque cum maxima populatione. Pariter onere depressus æris alieni, metu creditorum successuros sibi optimates æmulabatur. Omnium colloquia ridere, consilia rimari, officia contemnere, pati de occurrentum raritate suspicionem, de assiduitate fastidium, donec odii publici mole vallatus, et prius cinctus custodia, quam potestate discinctus, captus destinatusque pervenit Romam. Illico tumens quod prospero cursu procellosum Tusciæ littus enavigasset, tanquam sibi bene conscio ipsa quodammodo elementa famularentur ; in Capitolio custodiebatur ab hospite Flavio Asellio comite sacrarum largitionum, qui adhuc in eo semifumantem præfecturæ nuper extortæ dignitatem venerabatur.

5. « Interea legati provinciæ Galliæ Tonantius Ferreolus præfectorius, Afranii Syagrii consulis e filia nepos, Thaumastus quoque et Petronius, maxima rerum verborumque scientia præditi, et inter principalia patriæ nostræ decora ponendi, prævium Arvandum publico nomine accusaturi cum Gestis decretalibus insequuntur. Qui inter cætera quæ sibi provinciales agenda mandaverant, interceptas litteras deferebant, quas Arvandi scriba correptus dominum dictasse profitebatur. Hæc ad regem Gothorum charta videbatur emitti (eniti), pacem cum græco imperatore dissuadens, Britannos super Ligerim sitos impugnari oportere demonstrans, cum Burgundionibus jure gentium Gallias dividi debere confirmans : et in hunc ferme modum plurima insana, quæ iram regi feroci, placido verecundiam inferrent.

6. « Hanc Epistolam læsæ majestatis crimen ardenter jurisconsulti interpretabantur. Me et Auxanium præstantissimum virum tractatus iste non latuit, qui Arvandi amicitias quoquo genere incursas, inter ipsius adversa vitare, perfidum, ignavum, barbarum computabamus. Deferimus igitur nihil tale metuenti totam perimachiam, quam summo artificio acres et flammei viri occulere in tempus judicii meditabantur : scilicet ut adversarium incautum, et consiliis sodalium repudiatis, sibi soli temere fidentem professione responsi præcipitis involverent. Dicimus ergo, quid nobis, quid amicis secretioribus tutum putaretur. Suademus nihil quasi leve fatendum, si quid ab inimicis etiam pro levissimo flagitaretur : ipsam illam dissimulationem tribulosissimam fore, quo facilius securitatem persuasionis inferrent. Quibus agnitis, proripit sese ; atque in convicia subita prorumpens : abite, degeneres, inquit, et præfectoriis patribus indigni, cum hac superforanea trepidatione : mihi (quia nihil intelligitis) hanc negotii partem sinite curandam. Satis Arvando conscientia sua sufficit : vix illud dignabor admittere, ut advocati mihi in actionibus

[1] Sidon. l. I. Ep. IX. — [2] Ibid. Ep. VII.

repetundarum patrocinentur. Discedimus tristes, et non magis injuria, quam mœrore confusi. Quis enim medicorum jure moveatur, quotiens desperatum furor arripiat?

7. « Inter hæc reus noster aream Capitolinam percurrere albatus, modo subdolis salutationibus pasci, modo crepantes adulationum bullas ut recognoscens, libenter audire, modo serica et gemmas et pretiosa quæque involucra rimari, et quasi mercaturas (mercaturus) trapezitarum inspicere, prensare, depretiari, devolvere, et inter agendum multum de legibus, de temporibus, de senatu, de principe conqueri, quod se, non priusquam discuterent, ulciscerentur.

8. « Pauci medii dies, et intrat prætorium (in tractatorium) frequens senatus (sic post comperi : nam inter ista discesseram) procedit noster ad Curiam, paulo ante detonsus punicatusque; cum accusatores semipullati atque conscerpti nuntios a decemviris opperirentur, et ab industria squalidi præripuissent misero debitam miserationem sub invidia sordidatorum. Citati intromittuntur : partes (ut moris est) e regione consistunt. Offertur præfectoriis ante propositionis exordium jus sedendi. Arvandus jam tunc infelici impudentia concito gradu mediis prope judicum sinibus ingeritur. Ferreolus, circumsistentibus latera collegis verecunde ac leniter in uno subselliorum capite consedit : ita ut non minus legatum se quam senatorem reminisceretur; plus ob hoc postea laudatus, honoratusque, dum hæc et cui procerum defuerant, affuerunt : consurgunt partes, legatique proponunt. Epistola post provinciale mandatum, cujus supra mentio facta est, profertur : atque cum sensim recitaretur, Arvandus necdum interrogatus, se dictasse proclamat. Respondere legati, quoniam valde nequiter constaret, quod ipse dictasset. At ubi se furens ille, quantumque caderet ignarus, bis terque repetita confessione transfodit : acclamatur ab accusatoribus, conclamatur a judicibus, reum se læsæ majestatis confitentem teneri. Ad hoc, et millibus formularum juribus id sancientibus jugulabatur. Tum demum laboriosus tarda pœnitudine loquacitatis impalluisse perhibetur, sero cognoscens posse reum majestatis pronuntiari etiam eum, qui non affectasset habitum purpuratorum.

9. « Confestim privilegiis geminæ præfecturæ, quam per quinquennium repetitis fascibus rexerat, exauguratus, et plebeiæ familiæ non ut additus, sed ut redditus, publico carceri adjudicatus est. Illud sane ærumnosissimum (sicut narravere qui viderant) quod quia se sub atratis accusatoribus exornatum ille politumque judicibus intulerat; paulo post cum duceretur, addictus miser, nec miserabilis erat. Quis enim super statu ejus nimis inflecteretur, quem videret accuratum delibutumque latomiis aut ergastulo inferri? Sed ut judicio vix per hebdomadam duplicem comperendinato, capite mulctatus, in insulam conjectus est serpentis Epidauri : ibi usque ad inimicorum dolorem devenustatus, et a rebus humanis veluti vomitu Fortunæ nauseantis exputus, nunc ex vetere senatusconsulto Tiberiano triginta dierum vitam post sententiam trahit, uncum et gemonias et laqueum per horas turbulenti carnificis horrescens. Nos quoque quidem, prout valemus, absentes præsentesque vota facimus, preces supplicationesque geminamus, ut suspenso ictu jam jamque mucronis exerti, pietas Augusta seminecem (quanquam publicatis bonis) vel exilio muneretur. Illo tamen, seu exspectat extrema quæque, seu sustinet, infelicius nihil est, si post tot notas inustas contumeliasque aliquid nunc amplius quam vivere timet. Vale ». Observasti, puto, antiqui formam judicii, de quo essent complura notanda : sed quod tendamus alio, ea istiusmodi facultatis curiosis exquisitoribus derelinquimus. Spectasti tanquam in scena tragœdiam, dignum humanæ miseriæ monimentum : quo et illud pariter admonemur, peccata hominum in patratores ipsorum quibusvis accusatoribus acriora insurgere testes et vindices.

10. Quid autem postquam hæc scripsit Sidonius, Arvando contigerit, nusquam meminit : cæterum ex Cassiodori emaculato loco accipere licet, Sidonii preces a Deo exauditas, flexumque esse imperatoris animum, ut miserum sub laqueo et unco periclitantem, trahendum per scalas gemonias, projiciendumque in Tiberim, expaventem absolverit, atque exilii pœna compensarit. Id, inquam, textus Cassiodori in Chronico nobis insinuat, si quis eum in pristinam veritatem, explosa corruptione, restituat : qui sic se habet secundum depravatam veterem editionem, sub anni sequentis consulibus : « Arabundus imperium tentans, jussu Anthemii, exilio deportatur ». Hæc ibi : sed qui putavit emendare, enormius deturpavit, dum habet loco Arabundi, Ardaburium ; motus fortasse, quod his temporibus Ardaburius potentissimus viveret, qui pulsatus est crimine majestatis : at ille non exulavit, verum omnium sententia occidi meruit; nec quidem Romæ, sed Constantinopoli ; neque ab Anthemio, sed a Leone imperatore talia passus : ut plane appareat, loco, Arabundus, esse restituendum, non Ardaburius, sed Arvandus. Quibus etiam intelligas, Arvandum hoc anno e præfectura Galliarum amotum atque damnatum, anno sequenti in exilium deportatum. At magno Galliarum accidit infortunio, ut non unum Arvandum proditorem pati contigerit, sed plures : siquidem haud modestior vel fidelior fuit ille præfectus, nomine Seronatus. Ita plane infelix populus vel sub barbarico gladio captivus ingemiscebat, vel sub sceleratorum præfectorum securibus lugens lamentabatur.

11. *Galliæ a præfectis Romanis exagitatæ.* — Sed audi alias Sidonii de Seronato in Galliis præfecto querelas, cum ad Ecdicium scribit, ut periclitanti patriæ sub diro tyranno subveniat [1] : « Rediit, inquit, ipse Catilina sæculi nostri in peremptoribus,

[1] Sidon. l. II. Ep.

ut sanguinem fortunasque miserorum, quas ille sibi ex parte propinaverat, hic ex asse misceret. Scitote in eo per dies spiritum diu dissimulati furoris aperiri : aperte invidet, abjecte fingit, serviliter superbit, indicit ut dominus, exigit ut tyrannus, addicit ut judex, calumniatur ut barbarus; tota die a metu armatus, ab avaritia jejunus, a cupiditate terribilis, a vanitate crudelis, non cessat simul furta vel punire, vel facere palam, et ridentibus convocatis : ructat inter cives pugnas, inter Barbaros litteratas epistolas, nec primis quidem apicibus sufficienter initiatus, publice a jactantia dictat, ab impudentia emendat: totum quod concupiscit, quasi comparat; nec dat pretia, contemnens, nec accipit instrumenta (instauramenta), desperans : in Concilio tacet in Concilio jubet, in Ecclesia jocatur, in convivio prædicat, in cubiculo damnat, in quæstione dormitat : implet quotidie silvas fugientibus, villas hospitibus (hostibus), altaria reis, carceres clericis : exultans Gothis, insultans Romanis, illudensque præfectis, colludensque munerariis, leges Theodosianas calcans Theodoricianasque proponens : veteres culpas, nova tributa perquirit ». Hæc et alia Sidonius, rogans Ecdicium quantocius his occurrere : quæ quidem his Anthemii temporibus accidisse, in fine declarat. Verum et hunc prodentem Gothis Gallias, constat majestatis judicio postulatum, scelus capite luisse : nam idem Sidonius [1] hæc de eo ad Græcum episcopum : « Illi amore Reipublicæ, Seronatum Barbaris provincias propinantem, non timuere legibus tradere, quem convictum deinceps Respublica vix præsumpsit occidere ». Hæc Sidonius.

12. Sed ex his illud observa, non Evaricum primo (ut Isidorus [2] habet) jura Gothis scripta dare cœpisse, sed Theodoricum ejus prædecessorem, quas Sidonius Theodoricianas leges appellat. Non ergo sub Evarico Gothi legum instituta (ut ait) scriptis habere cœperunt, sed sub Theodorico ejus prædecessore.

Vidisti Galliarum præfectos Gallias pessumdantes : ut jam Sidonii testificatione certius compertas habeas Salviani [3] Massiliensis ista lugentis effusas lacrymas, utpote potissimas causas, cur exclusis Romanis, Barbari potiti sint Galliis. Sed audi de his ejus lugubres voces, intuere madidas genas, attende suspiria intercepta singultibus, cum deplorat res Gallicanas, non ab ipsis tantum præfectis, sed ab omnibus eis subjectis ministris labefactatas. Nam accipe : « Non, inquit, judices solum infausta ista peragunt, sed etiam judicibus obsequentes. Quæ enim sunt non modo urbes, sed etiam municipia atque vici, ubi non quot curiales fuerint tot tyranni sint? quanquam forte hoc nomine sibi gratulentur, quia potens et honoratum etiam videtur : nam et latrones gloriantur, si atrociores admodum quam sunt, esse dicantur. Quis ergo (ut dixi) locus est, ubi non a principalibus civitatum viduarum et pupillorum viscera devorentur, et cum his ferme sanctorum omnium? nam et hos quasi viduas et pupillos habent, quia tueri se aut pro studio professionis suæ nolunt, aut innocentia atque humilitate non possunt : nemo itaque tutus horum est ». Et post multa id genus, de iisdem judicibus :

13. « Qui in similitudinem immanium bestiarum, non rexerunt traditos sibi, sed devoraverunt : nec spoliis tantum hominum (ut plerique latrones solent) sed laceratione etiam et (ut ita dicam) sanguine pascebantur. Ac sic actum est, ut latrociniis judicum strangulati homines et necati, inciperent esse quasi Barbari, quia non permittebantur esse Romani. Acquieverunt enim esse quod non erant, quia non permittebantur esse quod fuerant : coactique sunt saltem vitam defendere, quia jam libertatem videbantur penitus perdidisse ». Et post aliqua : « Sed quid possunt aliud fieri miseri, qui assiduum, imo continuum exactionis publicæ patiuntur excidium; quibus imminet semper gravis, et indefensa proscriptio : qui domos suas deserunt, ne in ipsis domibus torqueantur : exilia petunt, ne supplicia sustineant? Leviores his hostes quam exactores sunt; et res ipsa hoc indicat : ad hostes fugiunt, ut vim exactionis evadant ». Ac post multa, hæc in eodem argumento versatus :

14. « Ubi enim, et in quibus sunt, nisi in Romanis tantum hæc mala? Quorum injustitia tanta, nisi nostra? Franci enim hoc scelus nesciunt : Hunni ab his sceleribus immunes sunt : nihil horum est apud Wandalos, nihil horum apud Gothos. Tam longe enim est ut hæc inter Gothos Barbari tolerent, ut ne Romani quidem qui inter eos vivunt ista patiantur. Itaque illic Romanorum omnium votum est, ne unquam eos necesse sit in jus transire Romanorum : una et consentiens illic Romanæ plebis oratio, ut liceat eis vitam quam agunt agere cum Barbaris. Et miramur, si non vincantur a nostris patribus Gothi cum malint apud eos esse, quam apud nos Romani. Itaque non solum transfugere ab eis ad nos fratres nostri omnino nolunt sed etiam ut ad eos confugiant, nos relinquunt. Et quidem mirari satis non possumus, quod hoc non omnes omnino faciant tributarii pauperes et egestuosi : nisi quod una causa tantum est, qua non faciunt; quia transferre illuc tegulas atque habitatiunculas suas, familiasque non possunt, etc. » Plurimus quidem in his deplorandis est Salvianus.

15. Unde illud intelligas profuisse Romano imperio, ne simul cunctis Galliarum provinciis potiti sint Gothi, nimirum non Romanorum dilectione accidisse, ut se Galli sub eorum dominio continerent, sub quo assiduo gemerent atque lugerent; sed id factum amore Catholicæ fidei, cum Evaricus rex Gothorum Arianus esset Catholicorum dogmatum acerrimus impugnator, et ea sectantium persecutor. Bene ergo cessit Romano imperio regis barbari tanta perfidia : dum adituri populi Gothos, quo effugerent præfectorum intolerabilia latrocinia,

[1] Sidon. l. VII. Ep. VII. — [2] Isidor. in Chron. Goth. æra 504. — [3] Salv. l. V. de vero judicio.

revocarentur timore prodendæ Catholicæ fidei. Hincque accidit, ut ad Francos potius quam ad Gothos, Hunnos, Burgundiones, Suevos, vel Wandalos (quos omnes Gallias invadentes Ariana hæresis comitabatur) Gallorum studia se converterint; quod Catholicis populis tutior sedes esset apud Gentiles veræ licet religionis ignaros, quam hæreticos Catholicæ religionis eversores atque persecutores.

16. Quomodo autem occasione iniquorum atque rapacium præfectorum pauperes Galliarum a potentioribus premerentur, eumdem rursum Salvianum ausculta, qui inter lugendum et ista deplorat : « Veniunt, inquit, plerumque novi nuntii novarum Epistolarum a summis sublimitatibus missi, qui commendantur illustribus paucis ad exitia plurimorum. Decernuntur his nova munera, decernuntur novæ indictiones : decernunt potentes, quod solvant pauperes : decernit gratia divitum, quod perdat turba miserorum : ipsi enim in nullo sentiunt quod decernunt. Sed non possunt (inquis) non honorari, et liberalius accipi, qui fuerint a majoribus missi. Estote ergo vos divites primi in conferendo, qui estis primi in decernendo ». At tantum abfuit ut id præstarent, ut non modo quid penderent, sed ex pauperum pensitatione non solum bonis ipsorum violenta distractione potirentur, sed et ipsas personas in miserandam redigerent servitutem; cum non habentes unde se alerent, in villas se transferrent potentium, ubi ex colonis, mutato statu, servi penitus redderentur. Sed Salvianum attende :

17. « Et quidem, inquit, quia ita infelix necessitas cogit (ut scilicet in aliena rura coloni se traderent, qui sua jam perdidissent) ferenda utcumque erat extrema sors eorum, si non esset aliquid extremius. Illud gravius et acerbius, quod additur huic malo servitutis (servitutum) malum. Nam suscipiuntur ut advenæ, fiunt præjudicio habitationis indigenæ : et exemplo quodam illius maleficæ potentis, quæ transferre homines in bestias dicebatur; ita et isti omnes, qui intra fundos divitum recipiuntur, quasi Circæi populi transfiguratione mutantur. Nam quos suscipiunt ut extraneos et alienos, incipiunt habere quasi proprios : quos esse constat ingenuos, vertunt in servos. Et miramur si nos Barbari capiunt, cum fratres nostros nos faciamus esse captivos. Nihil ergo mirum est, quod vastationes fiunt atque excidia civitatum. Diu in plurimorum oppressione elaboravimus, ut captivando alios, etiam ipsi inciperemus esse captivi, etc. » Habes igitur quam amplissimis notis apertissime demonstrari, justissimo Dei judicio permissum occupari a Barbaris Gallias, pellique Romanos. Sed jam de his hactenus.

18. *Marcelliano et Basilisco hæreticis exercituum ducibus male res gestæ adversus Wandalos.* — Quod vero ad res pertinet Orientales quod non hæreticis tantum, sed et Gentilibus idololatris abundarent civitates, Leo imperator adversus eosdem hoc anno edidit sanctionem, qua vetuit ne qui Christianus non esset, causas agere in judiciis præsumeret [1]. Hujus autem edendæ sanctionis causa illa præcessisse videtur, quod accidisse ante hæc Cedrenus tradit, ut Isocasius quæstor, qui philosophum etiam profiteretur, cum delatus esset apud judicem cultor Gentilitiæ superstitionis, coram Pusæo præfecto prætorio causam dicturus, cavillo quodam judicium elusisset. Reperitur præterea his temporibus, quibus cum Anthemio Leo imperabat, aliam insuper sanctionem [2] adversus paganos ab eodem esse promulgatam. Sed et hoc anno evenisse Marcellinus habet in Chronico, ut dux exercitus Marcellinus, sive Marcellianus, homo Paganus a suis occisus fuerit, alioqui de Republica bene meritus. Meminit Marcelliani hujus Procopius, cum de comparata a Leone Augusto ingenti classe adversus Wandalos in Africa degentes agit. Hæc quidem de classe hoc anno facta esse, cum quæ de nece Marcelliani sunt dicta docent, tum Cedrenus adstipulator accedit. Procopius autem rem gestam sic narrat [3] :

19. « Talem igitur imperator Constantinopolitanus audaciam » Genserici incursantis Orientales oras « perosus contra Wandalos movere decrevit. Cujus exercitus terrestris fertur ad millia centum fuisse, classis autem magnitudinem undiquaque ex omni Græcia collectam habuit : in milites et nautas sumptus ingentes ostendit, eo quod contra Barbaros procul ituri essent. Ferunt enim millia trecenta frustra hoc bello erogasse : et ut victoriam de Wandalis minime assequeretur, classis præfectum Basiliscum misisse (quem diximus fuisse Eutychianum hæreticum, et illorum patronum) Verinæ conjugis fratrem imperio tunc maxime fidum, quod tutum sibi fore arbitrabatur, Asparis durante amicitia. Ipse enim Aspar, quod secta esset Arianus, imperator esse non valuit : Leonem tamen fallere potuit, cui paulo post insidias visus est tendere, metuens, ne ex victoriæ Wandalicæ successu elatus, non æquus ei, tum cæteris imperii rebus foret. Quapropter multa Basilisco discedenti mandasse, cum ut bellum duceret suasisset, fertur ». At quid boni eventus spei concipi potuit, cum duces primarii essent hæretici? Sed pergit :

20. « Leo vero jam Anthemium senatorem opibus et genere magnum ad imperium Occidentale suscipiendum miserat, ut Wandalorum bello auxilio foret. Gensericus vero Olybrio item senatori potentissimo pollicetur, ut si una conspirent, ei Occidentis imperium simul cum Valentiniani filia Placidia se daturum. Quo fretus majores assumpsit spiritus, audaciusque omnem imperii ditionem vexavit. Erat ea tempestate in Dalmatia quidam Marcellianus notus Aetio, vir admodum probus, qui post Aetium interfectum, ad imperatorem redire recusavit, res in ea parte novas excitando : eaque fuit potentia, ut nemo

[1] L. XV. C. de Epis. audient. — [2] L. VIII. Cod. de Pagan. — [3] Procop. de bell. Wandal. l. I.

resistere auderet. Leo igitur hunc metuens, omnibus modis sibi conciliatum in Sardiniam misit, ut eam a Wandalis liberaret : quod et breviter et facile factum. Heraclius interea Byzantio cum classe in Africam veniens apud Tripolim Wandalos vicit, navibusque dimissis cum exercitu pedestri adversus Carthaginem tendit. A Carthagine non minus ducentis octoginta stadiis distans applicuit, ubi Mercurii templum antiquitus conditum fuit : quod si minime cunctatus, inde evestigio Carthaginem advolasset, ipsam proculdubio cepisset.

21. « Gensericus autem, ubi Sardiniam ac Tripolim captas audivit, simulque Basilisci classem ingentem animadvertit : Leonem imperatorem, ut admodum inexpugnabilem, formidare cœpit. Tantam itaque victoriæ occasionem amisit ducis sive tarditas, sive ignavia, seu etiam proditio. Gensericus autem Basilisci socordiam nactus, hæc gessit : In primis subditos omnes velociter cum navibus quibus potest armat, partim viris vacuas mittit; ut repente adnavigantes, cum instrumentis ac munitionibus sint præsto parati : interimque legatos ad Basiliscum mittit rogatum, uti quinque dierum spatio prœlium supersedeat, donec quidnam facturus sit, tempus habeat deliberandi, an imperatori obtemperet ac cum eo conveniat. Ferunt quidem hanc auri corruptione nactum opportunitatem fuisse. Et hæc quidem hoc modo se habuere ». Hactenus Procopius, a quo multa quidem esse prætermissa liquet.

22. Atque primum quod ad numerum navium pertinet, magnam sane admirationem legentibus affert Nicephorus [1], dum tradit, paratam tanto tempore tantoque impendio classem continuisse numerum navium mille atque centum. Sed et illud funestum ex Basilisci proditione factum, cum classes ambæ ad prœlium dispositæ essent : ipsum nimirum absque pugna navem prætoriam, qua vehebatur, proram vertere, et classe subduci jussisse, tanquam fuga labentem : quo viso, et reliquas naves prætoriam esse secutas ; et sic quam præ manibus victoriam certam haberent, hostibus infeliciter ab eo traditam esse : sed quasi parva hæc damna fuissent, additum ut cum post fugam absque solerti custodia esset relicta classis, eademque reperta absque præsidio, ab insequenti Wandalica classe incensa fuerit.

23. Porro hæc omnia in gratiam Asparis et Ardaburii qui in Leonem infenso animo erant, Basiliscum esse operatum constat, cum ab eo pollicitationem accepisset imperii : quam implere nequissent, si ex sententia Leoni res prospere cederent. In aliquam igitur eum necessitatem conjiciendum illi dicebant, ut possent ipsi adversus eum angustia pressum, novum qui subsisteret, erigere protinus imperatorem. Fuisse autem hæc tradunt inter eos pactionis jure transacta ; ut Ariani ipsi duces, et potentia cæteris eminentes, Basilisco conferrent imperium ; ille vero rependeret, ut Arianis suam ipsorum liceret propagare perfidiam. Cujus rei causa iidem duces Ariani Genserico Wandalorum regi Ariano et Arianæ hæresis ardentissimo defensori occulto patrocinati semper fuerant, et hactenus opem ferre non desinerent : quorum dicta ex causa aspirabat votis impius Basiliscus. Hæc ex Nicephoro [1] habes et aliis. Amissa autem classe, jactura pariter facta est exercitus, qui jam absque obice prope Carthaginem victor accesserat, animo consternatis ipsis ducibus atque militibus, cum viderent, omni amica classe funditus perdita, tanto se esse præsidio destitutos.

24. Videsne, lector, quanto periculo, quantaque jactura sinantur hæretici in aula versari, quantoque graviori dispendio, publicarum rerum eisdem administratio concedatur, et maximo omnium damno expeditio bellica, in qua rerum vertitur summa, credatur ; cum certum sit, aversos semel a Deo homines, Ecclesiæ perduelles omnia agere proditorie et hostiliter ? Atque simul attende, quanto sit detrimento Reipublicæ nimia imperatorum facilitas in tolerandis hæreticis, sese omnibus dolis atque fallaciis insinuantibus et intrudentibus : quod suo maximo damno Leo expertus est imperator ; dum quem aversari ac procul abjicere hominem debuisset, quem sciret haud Chalcedonensis Concilii assentiri decretis ; affinitatis tamen plus quam veritatis habita ratione, ipsum conjugis suæ Verinæ germanum perfidum Basiliscum, in sui totiusque Romani imperii interitum, serpentis instar, in sinu fovit et aluit. Quam par fuisset Christiano imperatori agere exemplo David illa dicentis [2] : « Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi ». Frustra namque legibus exagitabat hæreticos, et erigere conabatur collapsam in Oriente Catholicam fidem, dum domi retineret contraria scripta dantem, et fidem Catholicam pedibus proculcantem. Sed quid post hæc?

25. Summi sceleris sibi conscius, et apertissimæ proditionis reus ab omnibus, cum reversus esset Constantinopolim, conclamatus, profugus instar Cain, impius Basiliscus, ad asylum Catholicæ Ecclesiæ, quam sæpius violarat, concito gradu confugit : quem soror ejus Verina Augusta liberavit, amandavitque hominem ignominia circumseptum maledictisque jugiter impetitum Perinthum Thraciæ, ubi ageret : hæc ex Nicephoro. Leo autem in auctores sceleris Asparem et Ardaburium, cum ansa daretur, quam quærebat, in animum duxit ulcisci : quando autem id perfecerit, suo loco dicemus.

26. *Rex Hunnorum occisus.* — Sed etsi proditione hæretici hominis res nautica periit, et classicus apparatus instar nubium in auras dissolutus penitus fuit : alia tamen ex parte, in qua non ab hæretico duce prœlium agebatur, in Hunnorum re-

[1] Niceph. l. xv. c. 27.

[1] Niceph. l. xv. c. 27. — [2] Psal. CLVIII.

gem Attilæ filium Densicem nomine, patrem ferocia superantem, ducatu insolescentem, res dextere confecta est : adeo ut tota illa omnibus metuenda potentia, præter exspectationem, fuerit divina ope protrita. Superatis enim illis, ipsoque eorum rege occiso, ejus caput in conto Constantinopolim magna gloria omniumque lætitia delatum est. Hæc quidem de capite regis habet Marcellinus sub hujus anni consulibus. Quod autem tanta hæc levissime attigerunt historici, inde factum puto, quod (ut ait Evagrius [1]) Priscus Rhetor ejus temporis scriptor hujusmodi bella adversus Scythas (quos Hunnos dicimus) quam exactissime prosecutus esset : sed periit historia ipsa.

[1] Evagr. l. II. c. 14. 16.

Anno periodi Græco-Romanæ 5961. — Jesu Christi 468. — Simplicii papæ 1. — Leonis 12. Anthemii 2.

1. *Consules.* — Coss. *Anthemius Aug. II* sine collega, ut in omnibus Fastis legitur, qui consul processit ob imperium anno superiori susceptum.

2. *Casus Arvandi et Seronati præfectorum Galliæ.* — A num. 2 ad 18. Baronius pluribus narrat ex Sidonio lib. 1, Epist. VII, casum *Arvandi* Galliarum præfecti, qui læsæ majestatis constitutus est reus et postulatus judicio quod, Galliarum partes Romano imperio subjectas, clam prodere tentasset *Evarico* Visigothorum regi, Romanorum ac etiam Catholicorum hosti. Nomen Arvandi Cassiodorus, Marianus Scotus, Sigebertus et alii interpolarunt, et varie corruperunt. Imo in Chronico Cassiodori ad consulatum Marciani et Zenonis anno sequenti gestum legitur : « His coss. Ardaburius imperium tentans jussu Anthemii exilio deportatur », ubi loco *Ardaburii*, legendum, *Arvandus*, qui ab Anthemio exitio est mulctatus, non vero *Ardaburius*, qui in imperio Orientali vixit, et ibi interfectus est. Refert ibidem num. 11 Baronius casum *Seronati* præfecti Galliarum scelestissimi, ex Sidonio lib. 2, Epist. I, ubi pluribus in eum invehitur, aitque : « Exultans Gothis, insultans Romanis, illudensque præfectis, colludensque numerariis, leges Theodosianas calcans, Theodoricianasque proponens; veteres culpas, nova tributa perquirit ». Sirmondus ad hunc Sidonii locum recte observat, *Theodosianas* leges esse Romanas redactas in Codicem Theodosianum, qui tum in Galliis vigebat, *Theodoricianas* vero Gothicas a Theodoricis regibus Gothorum denominatas. Licet enim, cum hæc scriberet Sidonius, Gothis Galliarum partem occupantibus rex fuerit Euricus, Sidonius tamen leges, quibus hi subdebantur, *Theodoricianas* dicere maluit ob paronomosiam cum Theodosianis. Ex quibus deducit Sirmondus, cum *Euricus* in Isidori Chronico legum instituta, Gothis primus tradidisse dicitur, hoc non sic esse accipiendum, quasi ante *Euricum* leges Gothicæ nullæ fuerint : sed quod earum corpus et codicem primus collegerit *Euricus :* quod perspicue docent verba ejusdem Isidori in Leuvigildo rege. Porro quæ Baronius a num. 12 ad 18 ex Salviano presbytero Massiliensi lib. 5 de Providentia, deplorante res Gallicanas, non tantum ab ipsis præfectis; sed etiam ab omnibus eis subjectis ministris labefactatas et pauperes a potentioribus pressos refert, spectare non possunt ad præsentem Galliarum statum; cum Salvianus libros illos circa annum quadringentesimum quadragesimum absolverit, ut eo anno ostendi. Ibi itaque Salvianus mala luget, quibus Gallia afflicta fuerat annos aliquot, antequam opus illud absolveret, eaque rapacitati præfectorum et judicum attribuit.

3. *Prior expeditio Romanorum adversus Vandalos infausta.* — A num. 18 ad 26. De ingenti exercitu, quem Leo imp. adversus *Gensericum* regem in Africam misit, hæc habet Theophanes, quem Baronius non viderat, ad annum Incarnat. secundum Alex. CDLXI, qui kal. Septemb. currentis Christi anni exorditur : « Hoc anno Leo imp. ingentem classem et valide instructum exercitum adversus Gisericum, qui Africam obtinebat, emisit. Gisericus quippe defuncto Marciano multa mala intulit in provincias Romanæ ditioni subjectas, prædis abactis, plerisque in captivitatem missis, et eversis passim civitatibus. Quibus excandescens imperator naves ex toto Oriente centies mille contraxit, ipsasque militibus et armis plene munitas adversus Gisericum destinavit. In eam classem mille et trecenta auri centenaria expendisse narrant. Itaque ducem et præfectum instituit Basiliscum Verinæ Augustæ fratrem, consulis munere jam perfunctum, et frequentibus in Scythas per Thraciam victoriis clarum. Is confluente in auxilium ex occiduo mari navium non pœnitenda manu, cum Giserici classe frequentiores conflictus exercuit, plerasque naves in pro-

fundum demersit, et ipsam tandem Carthaginem potentia superavit. Demum donorum illecebris, et vi pecuniarum inescatus priorem impetum remisit, et spontaneus denique, prout Historiæ Thrax Persicus commisit, profligatur. Referunt alii Asparem et Ardaburium Arii sectatores, cum ob id maxime ad imperii fastigium minime possent pervenire, Leonem qui tunc eorum procurator erat, ad imperium evexisse, quasi rerum omnium summam post hæc administrare præstolatos. Ab eorum spe eum animum averteret imperator, reclam ejus gubernandi rationem labefactare, et in pejus trahere contendebant, et Basilisco imperium se pollicebantur tradere, si modo classem cum toto exercitu Giserico, qui una cum ipsis Arianas opiniones sequebatur, proderet. Qua de causa Basiliscum ad exercitum prodendum inclinasse dicunt. Tum Gisericus dolos meditatus naves hostilibus similes materia ad ignem facili replevit, remque noctu molitus, dum Romani dormirent incustoditi, ipsas e terra vento exinde aspirante in Romanam classem emisit, adeo ut multa quidem navigia igne consumpta defecerint, alia vero periculo subducta in Siciliam reverterentur : atque ita demum Basilisci dolus, cum ne ullum amplius in toto exercitu laleret, manifeste deprehensus ». De secunda expeditione Vandalica anno sequenti sermo erit.

4. *Ingens pecunia in hoc bello insumpta.* — Historicus, quem citat Theophanes, alius non est, quam Priscus rhetor cujus tantum Excerpta supersunt, qui librarii errore *Persicus* dicitur. De hujus belli apparatu extat illustris locus apud Suidam, in voce χειρίζω ubi ait : « Caddus Historio-Graphus ait, Leonem Macellem, qui post Marcianum imperavit, in expeditione adversus Vandalos infinitam pecuniæ vim consumpsisse. Nam, ut testantur ii, qui pecuniam illam administrarunt, per præfectos quidem prætorio impensa sunt auri librarum quadraginta septem millia : cum sumptus abunde suppeterent, partim ex bonis proscriptorum, partim ex ærario imperatoris Anthemii ». Valesius in notis Evagrii lib. 2, cap. 16, recte scribit, corruptum esse auctoris nomen, et hæc scripta fuisse a Candido Isauro in lib. 1 Hist., indeque apparet, Historiam Candidi, cujus tantum supersunt Excerpta, Suidæ ætate nondum deperditam fuisse.

5. *Interitus filii Attilæ.* — Ad num. 26, auctor Chronici Alex. sub hujus anni coss. habet : « Genserieus Attilæ filius ab Anogasto magistro militum in Thracia cæsus est, cujus caput delatum Constantinopolim, dum Circenses agerentur per medium circum gestatum est, et in palo suspensum : cujus spectandi causa multis diebus universa civitas egressa est ». Sed error in nomen irrepsit : filius enim Attilæ a Prisco cap. 44, ubi describit bellum, quod Romanis intulit, vocatur *Dengisich*, a Marcellino sub anni sequentis coss. *Denzices*, et a Jornande de reb. Get. cap. 53, *Dinzic.* Indeque per corruptionem *Gensericus* in Chronico Alexandrino dictus est.

Hoc anno *Hilarus* papa e vivis excessit, ut anno superiori num. 3 vidimus.

SIMPLICII ANNUS 2. — CHRISTI 469.

1. *De filio Asparis creando Cæsare Leo sollicitus.* — Annus qui sequitur Domini quadringentesimus sexagesimus nonus Zenonem generum imperatoris et Marcianum consules habuit : quo Leo Aug. haud ignarus proditionis ducum Arianorum, et cum Genserico factæ collusionis cum potentissimæ jactura classis, et amissione victoris exercitus, de proditoribus sumpturus pœnas, interim iram conceptam decoquit in stomacho; quod in opprimendo vi Asparem ejusque filios, periculosa alea jaceretur. Quamobrem arte artem fallere, et proditores proditione perstringere, sagaci consilio studuit; ac proinde tanquam minime conscius rerum quæ inter ipsos et Basiliscum atque Gensericum transactæ essent, eosdem majoribus frequentat officiis; usque adeo, ut filio Asparis Patricio sive Patriciolo nominato, filiam suam sponderet conjugem, eumdemque Cæsarem nominaret : hunc enim, et non alterum Asparis filium Ardaburium creatum fuisse Cæsarem tum Marcellinus in Chronico, tum etiam Acta Marcelli archimandritæ, atque Cedrenus significant; licet Nicephorus et ante eum Eva-

grius [1] Cæsarem creatum tradant Ardaburium, patricium dignitate, non nomine proprio dictum.

2. Jam enim ab ipso Leonis imperatoris exordio exigebat Aspar ut filius ejus Cæsar crearetur, idque tanquam ex pactis conventis, quod Aspar fecisset ut Leo evaserit imperator. Accidisse vero aliquando tradunt, ut cum id Aspar exposceret, diceretque comprehensa ejus veste : « Imperator, tali purpura amictum non licet mentiri », responderit imperator : « Sane hoc quoque imperatorem decet, nemini cedere, aut subditum esse, maxime cum incommodo Reipublicæ fuerit ». Hæc habet Nicephorus [2] et Cedrenus, qui hæc omnia dolose acta esse hoc anno a Leone imperatore cognoscere potuerunt ex dictis lucubrationibus Prisci; nimirum hujusmodi inter eos tum initum conjugium nonnisi fallendi artem, et decipiendi fuisse consilium. Ut vero tantam diu cupitam dignitatem filio suo Aspar consequi posset; quod impedimento esse videbatur Ariana perfidia, primum voluit eam a filio, Cæsare creando, damnari; sed et se ipsum etiam ad id persuasum ostendit. Cedrenus enim hæc de his : « Eodem anno Asparis filius Patricius Cæsar a Leone creatur, ac Alexandriam mittitur; quia Asparem ab Ariana secta abduxerat, et sibi benevolum reddiderat ». Hæc ipse, sed anno superiori, nempe duodecimo Leonis imperatoris. Nicephorus item tradit, laborasse Leonem Augustum, ut eos ab hæresi abstraheret Ariana.

3. Cæterum ex Actis S. Marcelli liquet, designatum esset Cæsarem filium Asparis, cum adhuc esset Arianus, et ob eam causam magnas turbas excitatas fuisse Constantinopoli. Sed audiamus rem gestam accurate in iisdem Marcelli Actis expressam his verbis [3] : « Cum multa accidissent inter Ardaburium et imperatorem, quæ inter se ipsos inimicitiam alebant et suspiciones; ex utriusque quidem natum est odium. Cum autem utrinque magnum in se invicem immineret periculum, neutri autem eorum facilis erat victoria; convertuntur ad communia ineunda fœdera, nempe ut Asparis quidam filius, frater autem Ardaburii, cum duxisset uxorem filiam imperatoris, Cæsar crearetur. Hoc autem qui accepisset, est alius (ut dixerit quispiam) subimperator : est enim ei et aurata purpura, et alia insignia imperii, nisi quod aurea corona non habet omnia insignia imperii ». Hæc ibi. Verum si de Cæsaris nominatione primam originem, causam, et significationem scire cupis, consule quæ habet Cicero ad Atticum [4]. Pergit vero auctor de Cæsaris dignitate, et potestate : « Is itaque accepta hac dignitate, cum vivente quidem imperatore erat omnia facturus communiter : eo autem mortuo, ipse primus et solus accepturus imperium, et tanquam debita sibi sceptra suscepturus. Ea res vero non parum conturbabat Ecclesiam, si rursum sit imperium Arianus invasurus. Aspar enim et filii et tota domus Arii insaniam mirum in modum amplectebantur.

4. « Cum itaque omnes essent pleni tumultu, communiter convenerunt, et ducibus Geladio et Marcello (viro sanctissimo monasterii Acœmetarum archimandrita, de quo superius mentio facta est), venerunt ad Hippodromum, ut ab inhonesto et indigno hoc cœpto arcerent imperatorem : qui ipse quidem ad hoc erat prompto et alacri animo, sed cedebat tempori Asparis et Ardaburii. Cum ergo sic paratus esset Christi exercitus, eis quoque Deus ostendit ducem, et tantum interesse inter sanctum Marcellum Acœmetarum abbatem et alios sacerdotes atque pontifices, quantum inter exercitus ducem et imperatorem, atque adeo (si velis) inter militem et ducem. Hoc fuit evidens signum : nam inter ambulandum, videbant ii qui digni erant ea videre, juvenem quidem statura maximum, forma autem pulcherrimum, et zona cinctum aurea, adspectu quidem tam candidum, ut nivem videretur superare; tam lucidum autem, ut luce coruscaret : læna vero erat tunica, eaque nive candidior. Eum ergo videbant a sinistris simul cum magno Marcello ambulantem veluti quemdam satellitem, simul terribilem, et manum veluti supponentem sustinuisse senem, et cum maxima reverentia non desiisse ei inservire ». Visio tamen (ut auctor ait) non omnibus manifesta, sed testibus præordinatis a Deo. At pergit :

5. « Cum autem ingressi essent in eum locum in quo solebat sedere imperator : erat quidem sic quoque Marcellus omnia iis qui erant Ecclesiæ, quin etiam libere loquebatur ad imperatorem; et illis addebat animum, et quodammodo eos hortabatur ad certamen pro Christo suscipiendum. At illi quidem cum omnia effecissent propter quæ venerant, quæ quidem erant ut Asparis filius aut rectam disceret opinionem, aut dignitatem Cæsaris non acciperet, hæcque cum illis pollicitus esset imperator; lætantes exierunt. Ille vero rursus adolescens et altissimus et splendidissimus visus est adhuc adesse, et versari cum Marcello. Cum vero eum deduxisset usque ad portas, de cætero evanuit ab oculis. De quo nullus dubitavit ex his qui viderant, sed evidens omnibus fuit, eum fuisse Dei ministrum virili habitu indutum, qui missus fuerat, ut esset custos et satelles Marcelli, qui ab eo fuit habitus tanto honore ». Hæc quidem, qui puriores oculos habuerunt, comites sancti Marcelli videre meruerunt, quæ cæteris erant occulta; quibus plane significatum est, piis pro fide certantibus Angelos ad ministerium præsto esse. Testatur et Zonaras [1], clericos et monachos convenisse imperatorem, et exclamasse contra eum, ut Cæsar Catholicus crearetur. « Haud ita post », subdit Auctor, « acceperunt finem ea quæ idem Marcellus prædixit ».

6. At quænam fuerit ista ex accepta visione

[1] Evag. l. II. c. 16. — [2] Niceph. l. V. c. 27. et Cedren. in Comp. an. I. Leon. Imp. — [3] Extant apud Sur. die XIX. Decemb. — [4] Cic. ad Att. l. XIV. Ep. VIII.

[1] Zonar. Annal. c. 3.

prædictio, accipe : « Cum se post orationem somno aliquando dedisset, ei apparuit visio illa : erat autem hujusmodi. Pugnabant inter se leo et draco : sed draco quidem cum esset ingentis magnitudinis, cauda leonem verberabat et torquebat ; leo vero dolebat quidem, et ad se defendendum excitabatur, et draconem obiens, inaniter depugnabat, et cum nihil lædebat ; quousque ipse quidem defessus plagis, humi totus jacebat afflictus et imbecillus ». Repræsentabat visio statum illum Leonis imperatoris, cum anno superiori dolo Asparis florentissimus in Africam missus exercitus periit, et classis relicta est Genserico comburenda. Sed subdit : « Inde cum se rursum leo paululum recreasset, et veluti e quodam somno surrexisset, magno vehementique impetu in draconem insiliit, eumque pronum in ventrem prostravit. Hoc cum divinus vidisset Marcellus, et accuratissime conjecisset, prædixit haud ita post Asparem et Ardaburium esse cum toto genere interimendum ab imperatore ». Et inferius : « Haud ita multo post acceperunt finem ea quæ prædixit ». Nimirum sequenti anno. Agemus itaque de his fusius suo loco.

7. *De sanctificandis diebus festis Leonis constitutio.* — Hoc item anno Leo imperator ad conciliandam sibi in summo rerum discrimine divinitatem, mense Decembris, de sanctificandis festis diebus, prohibendisque in eisdem Circensibus, scenicisque spectaculis, ejusmodi promulgavit santionem [1] :

« Dies festos majestati altissimæ dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari, nec ullis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaque diem ita semper honorabilem decernimus venerandum, ut a cunctis executionibus excusetur. Nulla quemquam urgeat admonitio, nulla fidejussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, advocatio delitescat : sit ille dies a cognitionibus alienus, præconis horrida vox silescat, respirent e controversiis litigantes, et habeant fœderis intervallum : ad sese simul veniant adversarii non timentes, subeat animos vicaria pœnitudo, pacta conferant, transactiones loquantur.

8. « Nec hujus tamen religiosi diei otia relaxantes, quemquam patimur voluptatibus detineri. Nihil eodem die sibi vindicet scena theatralis, aut Circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula. Et si in nostrum ortum aut natalem celebranda solemnitas inciderit, differatur. Amissionem militiæ, proscriptionemque patrimonii sustinebit, si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse, aut cujuscumque judicis apparitor prætextu negotii publici, vel privati, hæc quæ hac lege statuta sunt, crediderit temeranda. Data idibus Decembris, Constantinopoli, Zenone et Marciano consulibus ». Sic itaque dies festos sequentis anni pia religione custodiendos voluit, in quo magnum de exstinguendis tyrannis et occultis imperii perduellibus negotium tractaretur. Quod enim animo destinarat eam de proditoribus peragendam esse tragœdiam in ipsis Circensibus, ea noluit celebrari die Dominico ; ne licet justa esset ultio, tamen diem sacram ignominia videri posset labefactasse.

9. *Ejusdem contra Simoniacos sanctio.* — Sed qui totus in sacris erat Augustus, hoc pariter anno ipsius pietate dignam adversus intrudentes se simoniaca pravitate in episcopatum legem edidit, qua et docuit quales esse deberent in episcopos ordinandi, ad Armatum (ita legendum, non Armasium) præfectum prætorio ista rescribens [1] :

« Si quemquam vel in hac regia urbe, vel in exteris provinciis, quæ toto orbe diffusæ sunt, ad episcopatus gradum provehi, Deo auctore contigerit ; sincero omnium judicio proferatur. Nemo gradum sacerdotii pretii venalitate mercetur : quantum quisquis mercatur, non quantum dare sufficiat, æstimetur. Profecto enim quis locus tutus, et quæ causa esse poterit excusata, si veneranda Dei templa pecuniis expugnentur ? Quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, si auri sacra fames in penetralia veneranda proserpat ? Quid denique cautum esse poterit et securum, si sanctitas incorrupta corrumpatur ? Cesset altaribus imminere profanus ardor avaritiæ, et a sacris adytis repellatur piaculare flagitium. Itaque castus et humilis nostris temporibus eligatur episcopus ; ut quocumque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Nec pretio, sed precibus ordinetur antistes. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profecto enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus.

10. « Cum sane si quis hanc sanctam et venerandam antistitis sedem pecuniæ interventu subiisse, aut si quis ut alterum ordinaret vel eligeret, aliquid accepisse detegitur ; ad instar publici criminis, et læsæ Majestatis accusatione proposita, a gradu sacerdotii retrahatur : nec hoc solum deinceps honore privari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus : ut eos quos par facinus coinquinat et æquat, utrosque similis pœna comitetur. Dat. octavo idus Maias, Constantinopoli, Marciano et Zenone consulibus ». Ita plane Leo Augustus, probe sciens cessura omnia prospere imperatoribus, quibus purus Christianæ religionis cultus est cordi. Quantum vero istiusmodi sancte pieque sancitis divinum conciliaverit sibi numen, quæ sequenti dicentur anno, docebunt.

[1] L. ult. C. de feriis.

[1] L. XXXI. Cod. de Episc. et cler.

Anno periodi Græco-Romanæ 5962. — Olymp. 312. — Jesu Christi 469. — Simplicii papæ 2. — Leonis 13. Anthemii 3.

1. *Consules.* — Coss. *Zeno* et *Marcianus*, uterque Orientalis; prior gener erat Leonis imp., posterior Anthemii filius qui postea *Leontiam* ejusdem imperatoris filiam, natu minorem uxorem duxit, ut infra videbimus.

2. *Zeno in Thraciam missus.* — A num. 1 ad 7. Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. CDLXI, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait: « Hoc anno Patricius Asparis filius quem Leo Cæsarem crearat, ut ab Arii pravis opinionibus Asparem avocaret, et de imperio bene mereretur, cum magna apparatus ostentatione missus est Alexandriam ». Tum anno Incarnat. secundum Alex. CDLXII, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni cœpit, scribit: « Hoc anno Leo im. Zenonem militiæ in Oriente magistrum, et proprium generum, urgente belli necessitate in Thraciam misit, et ex proprio satellitio alium exercitum ad suppetias ferendas ei colligi mandavit. Milites a cæde Leonis suasibus Asparis inferenda leviter erraverunt. Periculum enim subodoratus Sardicem Thraciæ urbem fuga elapsus saluti consulit: ex quo Aspar Leoni suspectus habetur ». Quare Patricius jam Cæsaream dignitatem obtinuerat: post hoc enim facinus Leoni invisus fuit. Currenti autem anno Zenonem in Thraciam missum, confirmat auctor Vitæ sancti Danielis Stylites cap. 40, ubi ait: « Leo cum honore consulatus afficit. Deinde etiam eum mittit adversus Barbaros, qui populabantur Thraciam. Ille autem simul cum iis, qui ejus imperio parebant, principibus ad velox auxilium, nempe B. ascendit Danielem. Ille vero prophetice effatur, et prædicit illæsum reversurum Zenonem, et aliquos quidem ei esse postea structuros insidias (anno nempe CDLXXVI) cum autem insidiis fore superiorem ». Quare Zeno ante annum CDLXXVII, quo in imperium restitutus, Deum habuit propitium, et religionem catholicam tuitus est.

3. *Gensericus rex a Romanis victus cum illis pacem init.* — Postea Theophanes anno CDLXIII, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXX exorditur, ait: « Hoc anno Leo imp. Heraclium Edessenum Flori exconsulis filium, et Marsum Isaurum viros armis strenuos, cum exercitibus ex Ægypto, Thebaide, et eremo collectis adversus Gisericum misit. Isti ex improviso Vandalos aggressi Tripolim et alias Lybiæ civitates plurimas receperunt, et gravius multo quam antehac navali prœlio Basiliscus, Giserici vires attriverunt: adeo ut de pace cum imp. Leone sancienda legationem mittere pararet: eamque demum a Leone obtinuit, cum nimirum Basilisci, Heraclii et Marci opera ad struendas Aspari insidias indigeret. Aspar siquidem, ut præmisi, imperatori, propter eam qua circumvallatus erat potestatem, suspectus, imperatoris dolo paulo post neci traditur cum filiis Ardaburio et Patricio, quorum hunc, ut Asparem sibi demereretur, Cæsarem olim declaraverat imperator ». Est hoc secundum bellum Vandalicum satis feliciter gestum, cujus unus Theophanes meminit, istud a Baronio prætermissum, quia Theophanes ejus tempore lucem non viderat.

4. *Non exspectatis imperatoris quindecennalibus Patricius dicitur Cæsar.* — Ex dictis liquet, *Patricium* anno superiori Cæsarem nuncupatum fuisse; quæ designatio extra ordinem facta, quia scilicet Leo imp. ejus proditionem antevertere voluit. Perperam itaque ea *Patricii* nuncupatio in Chronico Victoris Tununensis, in annum CDLXX dilata; facta enim ea ante secundum bellum Vandalicum. Metaphraste in Vita S. Marcelli Acœmetorum archimandritæ hanc in rem hæc habet: « Cum multa accidissent inter Ardaburium et imperatorem, convertuntur ad communia ineunda fœdera, nempe ut Asparis quidam filius, frater autem Ardaburii, cum duxisset uxorem filiam imperatoris, Cæsar crearetur. Hoc autem qui accepisset, est alius (ut dixerit quispiam) subimperator; est enim ei et aurata purpura, et alia insignia imperii, nisi quod aurea corona non habet omnia signa imperii. Is itaque accepta hac dignitate, eum vivente quidem imperatore, erat omnia facturus communiter; eo autem mortuo, ipse primus et solus accepturus imperium, et tanquam debita sibi sceptra suscepturus, etc. » a Baronio recitata. Ex quibus patet, *Cæsares* non solum jus ad successionem imperii habuisse; sed etiam consortes imperii fuisse, quod ultimum, perperam ab aliquibus in dubium revocatum. Secundo, *Leontiam* Leonis Aug. filiam minorem natu *Patricio* desponsatam fuisse; *Ariadne* enim soror ejus major nata jam diu *Zenoni* nupserat. Baronius versione Christophorsoni deceptus dicit, Evagrium lib. 2, cap. 16, male scripsisse

Cæsarem creatum *Ardaburium*, qui patricius dignitate, non nomine proprio dicebatur. Verum id non asserit Evagrius, sed ait tantum : « Filios quoque Asparis sustulerit (sc. Leo) Ardaburium ac Patricium : quem quidem Leo paulo ante Cæsarem creaverat, ut Asparis benevolentiam sibi conciliaret ». Quare perperam Christophorsonus vertit : « Quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium trucidavit »; licet hæc verba, *quem antea Cæsarem creaverat*, non post *Ardaburium*, sed post *Patricium* collocari debeant in versione; cum in græco post nomen Ardaburii et Patricii habeatur ; ὃν Κάισαρα πεποίηκε πρότερον, etc. Dicit etiam Baronius, ejusdem cum Evagrio sententiæ Nicephorum esse, lib. 15, cap. 27, qui tamen, de Aspare quidem, de Ardaburio, et de Patricio, ac de ejus cum imperatoris filia conjugio loquitur; sed nulla Cæsareæ dignitatis mentione facta.

5. *Idacius absolvit Chronicon suum.* — Idacius in Chronico anno Abrahami MMCDLXXXV, qui kalend. Octobris superioris Christi anni inchoatur, scribit : « Legati qui ad imperatorem missi fuerant (ab Eurico sc. Visigothorum rege) redeunt, nuntiantes sub præsentia sui magnum valde exercitum cum tribus ducibus lectis adversus Vandalos a Leone imperatore descendisse, directo Marcellino pariter cum manu magna eidem per imperatorem Anthemium sociata. Rechimerum generum Anthemii imperatoris, et patricium factum : Asparem degradatum ad privatam vitam, filium ejus occisum adversum Romanum imperium, sicut detectique sunt Vandalis consulentes ». Et post hæc Chronicon suum absolvit. Verum pleraque ex his aliter ac se habuerant, Idacio nuntiata, idque anno CDLXXI, quo Asparem cum filiis occisum fuisse ostendimus, et forsan etiam, tardius ei significata. Quare Idacius, qui hoc anno Chronico suo finem imposuit, hæc eidem postea addidit. Idem ab abbate Biclariensi, et a Beda præstitum fuisse, et utrumque, post plures annos ab eorum publicatione, aliqua adjecisse, suis locis visuri sumus.

6. *Quod ultra hunc annum non protrahitur.* — Sigebertus in Chronico ad annum CDXC scribit : « Idacius Lemicæ Hispaniarum urbis episcopus Chronica sua a primo Theodosii consulatu inchoata huc usque perduxit », sed non dubito, quin Chronographus iste, plerumque parum accuratus, quamdam continuationem ad calcem Idacii subjectam pro hujus Chronico usurparit, uti plures continuatorem Chronici Marcellini, pro ipsomet Marcellino sumpsere. Idacius asserit, se infantulum et pupillum vidisse *Theophilum* episcopum Alexandrinum, et sanctum *Hieronymum*, qui ideo usque ad an. CDXC non videtur vitam produxisse. Ejus Chronicon sanctus Isidorus Hispalensis episc. ferme de verbo ad verbum, omissis tamen annis ad marginem appositis, descripsit; qui cum in Idacio loco moti fuerint variis in annis, altera editio cum Mss. collata valde necessaria esset; verum hactenus nullum aliud visum, quam quod asservatur in Bibliotheca PP. Jesuitarum Parisiensium.

7. *Amplectitur hæresim Arianam Remismundus rex Suevorum.* — Isidorus in Hist. Suevorum, postquam narravit Remismundum Suevorum regem Conimbriam diripuisse, et Ulisipponam occupasse, ait : « Hoc tempore Ajax, natione Galata, effectus apostata Arianus inter Suevos regis auxilio hostis Catholicæ fidei, et Divinæ Trinitatis, emergit de Gallicana Gothorum regione, hoc pestiferum virus afferens et totam gentem Suevorum lethali tabe inficiens. Multis deinde Suevorum regibus in Arianam hæresim permanentibus, tandem regiam potestatem Theodimerus suscepit. Qui confestim Arianæ impietatis errore destructo, Suevos Catholicæ fidei reddidit, innitente Martino monasterii Dumiensis episcopo fide et scientia claro ». Suevi usque ad annum circiter DLX in Ariana hæresi permanserunt, eamque ob causam *Remismundi* successores ab Historicis Hispanicis non memorati. In divisione tamen Diœceseon et civitatum Hispanicarum Wambæ Visigothorum regis tempore peracta, unius e successoribus Remismundi mentio fit his verbis : « Legio, quam dotaverunt Hermericus, Rechila, Reciarius, Maldra, Frumarius, Remismundus, Theodomundus Suevorum reges, et Theodemirus ». Denique in Vita S. Vincentii abbatis legionis in Hispania et Martyris, quæ extat apud Bollandum ad diem XI mensis Martii memorantur duo ultimi Suevorum reges Ariani, qui Catholicos acerbissime vexarunt, nempe, *Hermenericus*, et filius ejus *Ricilianus*, qui sæculo sequenti sanctum *Vincentium*, ut suo loco ostendimus, et aliquot ejus monachos, qui fidem Catholicam profitebantur, morti tradidere. Cumque sæculo sequenti ante annum DLX *Theodemirus* Suevorum rex fidem Catholicam in illud regnum restituerit, omnium Suevorum regum nomina e tenebris nunc videntur eruta.

SIMPLICII ANNUS 3. — CHRISTI 470.

1. *De Consulatu Severi, sive Severiani.* — Septuagesimus supra quadringentesimum qui volvitur annus, consulatu Severi atque Jordani receptus publicis indicibus reperitur : sed pro Severo, reperimus alicubi scriptum Severianum. Constat quidem his temporibus claruisse in administratione Reipublicæ Severianum virum amplissimum, magnæ potentiæ hominem, cujus gratiam Zeno, qui in imperium Leoni successit, demerere curaverit : eumdemque hostem implacabilem fuisse Aspari et Ardaburio, Suidas de eo pluribus agens, affirmat [1], pariter docens se his vixisse temporibus, dum ait, auditorem fuisse Severiani Isocraticas orationes explicantis, magistrumque illum pariter extitisse Juliani, ejusdem Suidæ fratris majoris natu. Hoc igitur adversario Asparis et Ardaburii consule, adversus eos Leo imp. insurgens, statum imperii corroboravit. Si vero magis placet legere Severum quam Severianum ; et Severum scias vixisse virum clarissimum Constantinopoli, cujus idem Suidas meminit. Quod ad tempus, quo Suidas vixerit, spectat : et si ex his optime pateat, his eum vixisse temporibus; tamen cum alibi idem ipse insinuet, se vixisse sub Philippo imperatore, qui imperavit anno Domini septingentesimo duodecimo : insuper et cum in verbo, Adam, chronologiam mundi extendat usque ad annum nonagentesimum septuagesimum sextum, quo obiit Joannes Tzimisis imperator ; ut affirmemus nos inducit, volumen ipsum utique a Suida conscriptum, aliorum diversorum auctorum esse locupletatum additamentis, ut in aliis Lexicis novimus contigisse.

2. *Asparis et filiorum cædes.* — « Hoc autem anno », inquit Marcellinus [2], « Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem Cæsare, generoque Leonis appellato, Arianus cum Ariana prole, spadonum ensibus in palatio vulneratus interiit. » Hæc ipse, pro instituti ratione, summatim, quo tempore quid factum sit docens : sed Cassiodorus ponit sub anno sequenti. Rem gestam pluribus prosecutum fuisse Priscum Rhetorem hujus temporis scriptorem, Evagrius tradit [1]; ex quo vix ista ipse prodidit : « Non solum hæ res, quæ ad institutionem Anthemii imperatoris, et ad classem adversus Gensericum missam pertinent, a Prisco Rhetore accuratissime conscriptæ sunt; verum etiam quomodo Leo Asparem, qui imperium ei tradiderat, per dolum, quasi mercedem honoris, ad quem ipsum extulerat, ei redditurus, e medio sustulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium, quo Asparis patris eorum insolentiam et inscitiam ludificaret, itidem trucidavit. » Hæc ex Prisco Evagrius jejune admodum factum duntaxat tradens, non quomodo res peracta sit, indicans. Sed Nicephorus paulo fusius narrat verbis istis [2] :

3. « Ubi Constantinopolitani cognoverunt », Asparem scilicet cum filiis adversus imperium machinari, « contra eos concitati sunt, et in Hippodromo conviciis eos acerbe prosciderunt ». Infensissime quidem tulerunt Cæsarem esse creatum hominem Arianum, mox post obitum senis plene in imperium successurum. Recordati enim, quæ sub Arianis imperatoribus Constantio atque Valente Constantinopolitani majores ipsorum passi essent : sub eodem rursus jugo subjici impatientes, eo modo in novum Cæsarem et patrem ejus aliosque Arianos vociferati sunt in Circo, adeoque tumultuarie, ut populus ibi degens timendus illis admodum esset, ne rapido impetu, rabidoque furore in eos insiliret, atque discerperet. Vides hominum insipientiam in propriam salutem diutissime laborantium : per annos enim tredecim nihil diligentius curavit cum filio Aspar, qui auctor Leoni hac pollicitatione fuerat, ut crearetur imperator, ut filius ejus ab eo Cæsar nuncuparetur : ignorans imprudens ex hoc sibi suisque pariturum fore ruinam. Etenim cum eos populus diutissime tolerasset, cum tamen Arianum super se regnaturum accepit, adeo molesto tulit animo, ut occasione Circensium exspectata, eos omnes tanquam expetitam diutius prædam primo clamoribus oppetiverint, mox vi publica in eosdem, cum licuisset, acturi. « Illi vero », subdit Nicepho-

[1] Suid. in Sever. — [2] Marcellin. in Chron.

[1] Evagr. l. 1. c. 5. — [2] Niceph. l. XV. c. 17.

rus, « plebem metuentes, Chalcedonem trajecerunt, exercitu omni eos insequente; et in templum Euphemiæ martyris confugerunt ».

4. Hic siste gradum, lector, et in memoriam revoca quæ ante quatuor annos contigisse diximus cum confugientem hominem ad Ecclesiam Acœmetarum, cui præerat S. Marcellus, Ardaburius ad eum inde extrahendum obstinata voluntate persistens milites misit, qui tamen exterriti numine destiterunt. Qui igitur asylum sacrum per milites præceperat violandum, ad ipsum una cum suis modo confugere cogitur, et in eo exspectare salutem. Quod ipsum et aliis inconcessa Ecclesiastica jura sæculari potentia invadentibus sæpius contigisse, quæ superius diversis temporibus dicta sunt, exploratissimum reddunt; patefactumque adstare Deum vindicem Ecclesiasticæ immunitatis in eos qui illam violare conantur. Experiuntur quotidie principes a Deo verbera ob violata jura Ecclesiastica, sed nolunt vel dissimulant intelligere eadem ejusmodi ex causa inflicta esse : unde accidit ut gravioribus semper urgeantur angustiis, atque premantur ærumnis. Sed inchoatam semel miserorum tragœdiam prosequamur. Pergit enim ita Nicephorus, postquam eorum in Ecclesiam confugium enarravit :

5. « Imperator, patriarcha ad eos misso, se fidem eis servaturum esse, si ex Ecclesia discederent, pollicitus est : ipsi vero se loco excessuros, nisi imperator ipse adesset, negarunt. Proinde Leo eo concessit, et viros illos præter rationem ad se pertraxit, et ad mensam suam adhibuit, et alia præterea multa, injuriarum oblivionem illis pollicitus fuit. Alia autem ex parte, Zenoni Isauro, qui ei fidus magnopere videbatur, ut is illis per balineas ad imperiatem regiam venientibus, subito impetu capita resecaret, præcepit. Aderant illi, et Zeno Ardaburio primum caput amputavit.

6. « Quod ubi Aspar vidit, indoluit; et magna voce exclamans : Dignum, inquit, fert exitium senex canus, qui frustra gloriatus est, neque unquam admonitioni meæ audiens fuit : persæpe enim ei dixi : Prius leonem devoremus, quam ille nos sibi in prandio apponat. Hæc ubi dixit, et ipse ferro cæsus, vitam amisit. Filium autem ejus Patricium illum a filia Ariadna per repudium sejunctum, in exitium misit; et Ariadnam Zenoni, utpote qui insidiatores sustulisset, conjugem dedit ». Hæc Nicephorus : verum alii filios omnes Asparis occisos tradunt. Quod autem ad Zenonis nuptias pertinet : cum sint complures qui ad superiora tempora Leonis imp. referant conjugium ipsum Zenonis cum Ariadna, iidem errare videntur. Quomodo enim potuit Zenoni antea fuisse nupta, quæ anno superiori filio Asparis est desponsata? Hæc quidem hoc anno facta esse, omni fide exploratum satis superius redditum est. Porro ex cæde Asparis et filiorum Leo Augustus consecutus est nomen ut Macelis, nempe interfector, fuerit cognominatus. Sic itaque visio impleta est sancti Marcelli, qua vincendum tandem a Leone draconem fuerat ipsi divinitus antea demonstratum.

Anno periodi Græco-Romanæ 5963. — Jesu Christi 470. — Simplicii papæ 3. — Leonis imp. 14. Anthemii 4.

1. *Quindecennalia Leonis imp.* — Coss. *Severus et Jordanus*, qui in aliquibus Fastis *Jordanes* appellatur. Prior Occidentalis, ut liquet ex Damascio in Vita Isodori Philosophi apud Photium in Biblioth. Cod. CCXLII, ubi inter alia habet : « Severi equus (qui Romanus erat; spem faciente Anthemio Romam eversam iterum per ipsum erigendam, hac spe cum prius discessisset, consulatum adeptus) hujus igitur equus, etc. » Non multo post subjungit Photius : « Dicit (sc. Damascius) Anthemium Rom. imperatorem Gentilem, et cum Severo, qui idola adoraret, sensisse, quem ipse consulem designat, et inter se occulta consilia agitasse de execrabili idolorum cultu redintegrando ». Verum consilium de restituenda idololatria, nonnisi per calumniam *Anthemio* adscribi potest. ut liquet ex Annal. Eccles. Unde Photius Cod. CLXXXI de Damascio scribit : « Summe is impius fuit, et novis atque anilibus fabellis animum simul ac sermonem refertum gerit. Quare et sanctam fidem nostram, tametsi timide tectaque malevolentia non tamen raro, allatrat ». Quare Baronius, qui hæret, an Severus, vel Severianus, de quo Suidas in Severiano, consul hoc anno processerit, hæc Photii verba non legerat. In Excerptis Malchi Rhetoris pag. 87 dicitur, *Severum* legatum missum fuisse a Zenone imp. ad *Theodoricum* Triarii filium Gothorum regem, et ab eodem Zenone patricium creatum. Sed iste Severus Orientalis fuit, et, ut liquet, diversus est a Severo consule renuntiato ab Anthemio imp. De *Jordano* nihil me legisse memini. *Quindecennalia* Leonis hoc anno peracta esse, ostendit consulatus ejus IV

in annum sequentem dilatus, quod ab aliis imperatoribus etiam aliquando factum. Neque dici potest; cum etiam *quindecennalia* in annum sequentem distulisse; cum, ut infra visuri sumus, anno CDLXXIII, vicennalia dederit; et hujusmodi solemnia duobus annis nunquam fuisse anticipata legantur.

2. *Aspar cum filiis occisus.* — Ad num. 2 et seqq. Anno tantum sequenti *Leo imp.* morte affecit *Asparem* cum filiis, *Ardaburio* et *Patricio* Cæsare, ut habent Marcellinus, et Cassiodorus in Chronicis, ad consulatum *Leonis* Aug. IV et *Probiani*. Baronius quidem Marcellinum pro sua sententia citat, sed ut sæpe monui, usus est Cardinalis doctissimus codice Marcellini depravato. Cassiodoro et Marcellino Victor Tunnensis, Theophanes, et Marianus Scotus suffragantur. Candidus, ut refert Photius Cod. LXXIX, narrat, « quomodo exinde asperius in dies crescente mutua suspicione, Leo imperator Asparem sustulit, ejusque liberos Ardaburium et Patricium Cæsarem, etsi Cæsar excepta plaga, inopinato salvus evasit, vixitque; et alius item de Asparis filiis Armenericus, quod abesset tum forte a patre, cædem perinde effugit ». Verum alii auctores Patricium etiam occisum referunt. De Hermenerico hæc habet Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. CDLXIV, qui kalend. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur : « Armenarchus vero Aspari junior filius furtive subtractus Zenonis consilio fugam arripit in Isauriam missus, et a spurio Zenonis filio gener assumitur : qui tandem post Leonis obitum Byzantium regressus, reliquum vitæ feliciter peregit ». Damascius loco citato prodit, *Hermenericum* conjurationem patris ac fratris detexisse Zenoni. De *Hermenerici* consulatu egimus anno CDLXV.

3. *Patricius Cæsar sponsus fuit Leontiæ.* — Baronius hæc verba Nicephori lib. 15, cap. 7, in medium adducit : « Filium autem ejus », nempe Asparis », Patricium illum a filia sua Ariadna per repudium sejunctum in exilium misit; et Ariadnam Zenoni, utpote qui insidiatores sustulisset, conjugem dedit » ; et Nicephorum secutus ait, Zenonem Ariadnam uxorem duxisse, eamque antea Patricio Asparis filio desponsatam. Verum non *Ariadna* Leonis major natu filia, sed *Leontia* Patricio pacta fuerat, ut anno sequenti monstrabo. Errat etiam Nicephorus in eo quod scribit, *Patricium* in exilium missum ; nam Theophanes, aliique, uno Candido excepto, duos Asparis filios trucidatos tradunt, et Damascius in Isidori Philosophi Vita apud Photium in Biblioth. Codice CCXLII, ait : « Leo rex ducem Gothorum Asparem et filios fraudulenter necavit ». Damascius autem Justiniani imp. temporibus floruit, ut docet Suidas in voce Δαμάσκιος, qui hæc ideo scire potuit.

SIMPLICII ANNUS 4. — CHRISTI 471.

1. *Gennadio defuncto succedit Acacius episcopus Constantinopolitanus.* — Qui sequitur Christi annus quadringentesimus septuagesimus primus, consulatu quarto Leonis Augusti cum Probiano collega notatus habetur : quo Gennadius Constantinopolitanus episcopus cum sedisset annos tredecim (ut habet Nicephori Chronicon) ex hac vita decessit sui desiderium bonis omnibus relinquens. Sed quid haud pridem ante ejus obitum prodigiosum visum fuerit, audi : « Cum noctu ad altare sacrificii orans adstaret, dum preces ad Deum funderet : spectrum quoddam dæmoniacum ei apparuit ; quod ille, protinus signo Crucis, veluti immisso telo fugavit : cumque recederet, hæc est humana voce locutum : Abeo, et te vivente quiescam, reversurus post obitum tuum . et modis omnibus eversurus Ecclesiam ». Habent hæc Theodorus lector[1], Nicephorus[2], et alii : et quidem in hoc minime mentitum mendacem spiritum, eventus ostendit.

2. Evenit namque postea, ut fuerat dæmon pessimus comminatus : subrogato enim in locum Gennadii Acacio expræfecto (ut ait Evagrius) orphanorum collegio, quales turbines exagitarint Ecclesiam, quæ annis singulis inferius describentur, facile demonstrabunt. Adnumeratur Gennadius inter scriptores Ecclesiasticos a Gennadio Massiliensi,

[1] Theod. Lect. Collect. l. I. — [2] Niceph. l. XV. c. 23.

cum de eo agit his verbis[1] : « Gennadius Constantinopolitanæ Ecclesiæ episcopus, vir lingua nitidus et ingenio acer, tam dives in lectione antiquorum fuit ut Danielem Prophetam ex integro ad verbum commentatus exponeret : homilias etiam multas composuit. Moritur sub Leone seniore ». Hæc ipse, cui consentit Marcellinus comes in Chronico. Inter sanctos relatum ipsum habent Græci in Menologio die vicesima quinta mensis Augusti honorifico cultu annuatim ejus memoriam merito prosequentes.

3. Reperiuntur Leonis imperatoris constitutiones diversis temporibus sub Gennadio datæ de rebus ad cultum religionis spectantibus, quarum auctor ille idem creditur fuisse Gennadius. Ad arbitrium enim episcoporum ejusmodi sanctiones edere consuevisse ipsum Leonem imperatorem quæ post hæc suggerente Acacio novo episcopo promulgavit, facile demonstrabunt. Sed accipe quæ hoc ipso anno ante obitum Gennadii de monachis idem Augustus saluberrime hac lege sancivit[2] :

4. *Petri Fullonis scelera Ecclesiam Antiochenam Zenonis ope invadentis et inde pulsi.* — « Qui in monasteriis agunt, ne potestatem habeant a monasteriis exeundi ; neve in Antiochia, neve in aliis civitatibus versandi : iis solis exceptis, quos apocrisarios, id est, procuratores vocant, quibus potestatem permittimus (si volent) per solas procurationes, easque necessarias, exeundi. Porro hi qui exeunt, caveant, ne de religione aut dogmate disceptent, aut conciliabulis quibusdam præsint : aut turba excitata, simplices et mansuetos animos populi avertant : scientes, quia quæ a nostra pietate instituta sunt contemnentes, legum severitati subjicientur. Dat. kalendis Junii, Constantinopoli, Leone et Probiano consulibus ».

5. Cum autem hujusmodi imperatoris rescriptum ad Zenonem, et de Antiochena potissimum civitate hoc ipso anno datum habeatur ; plane demonstrat tempora quibus ibi agente Zenone, contigit Ecclesiam illam per Petrum Fullonem monachum erronem gravissime perturbari. Errare quidem noscuntur[3] qui ad priora Leonis tempora ejusmodi præfecturam Zenonis, et Petri Fullonis originem ponunt : nam præter legis hujus auctoritatem, ex sua etiam ipsorum assertione convincuntur. Cum enim id factum dicant postquam Zenoni Ariadna filia Leonis juncta in matrimonium fuit ; certe quidem non ante superiorem annum id contingere potuisse, cum illa ante desponsata esset filio Asparis, satis dilucide est patefactum. Sic igitur cum post nuptias cum Ariadna omnes affirment Zenonem creatum esse comitem Orientis, tuncque cum illo Antiochiam perrexisse Petrum Fullonem, et tumultus illos excitasse ; ad eos comprimendos, ejusmodi sanctionem adversus vagos monachos, quales erant Petrus Fullo Antiochenam Ecclesiam perturbans, rescripsisse idem voluit imperator. Sed age rem gestam enarremus ex priscis auctoribus.

6. Ait in primis Theodorus lector[1] : « Cum Martyrius Antiochenæ Ecclesiæ episcopus esset ; Zeno prætor gener Leonis imperatoris, filiam ejus Ariadnam uxorem habens, Antiochiam venit. Ad hunc Zenonem imperatoris generum secutus est Antiochiam usque Petrus cognomento Cnapheus », idemque Fullo nuncupatus, « templi Bassæ martyris, quod Chalcedone est, presbyter ». Monachum quidem hunc fuisse, et ob hæresim expulsum e monasterio, narrat Alexander his verbis[2] : « In religioso Acœmetarum monasterio extitit monachus quidam, qui ut Judas inter Apostolos, diaboli mores imitabatur : qui fullonis artem exercebat : sanctam vero et venerandam Synodum in urbe Chalcedone celebratam aversabatur, et dogmatis Euthychiani erat propugnator. Hujusmodi hominem et corruptorem, et pestilentem, atque Apostolicorum dogmatum hostem acerrimum, ejus loci homines e monasterio expulerunt.

7. « Qui cum expulsus fuisset, Constantinopolim profectus est, et assentatorum vitam imitatus, modo hanc, modo illam domum obibat, ventri et gulæ inserviens. Cumque execrabilis suæ hæresis participes quosdam honore præditos invenisset, illis adhærere cœpit, per quos etiam in ejus notitiam venit qui erat gener imperatoris Patricius excubitorum comes (sic enim appellabatur qui excubiis præsidebat). Sic Petrus ille cum religionis speciem induisset, erat quidem assidue cum Zenone imperatoris genero : non audebat autem propriam impietatem aperire. Cum autem Zeno ad Orientis partes proficisceretur, secutus est eum Fullo usque Antiochiam. Ubi cum invenisset multos sectatores Apollinaris, una cum illis contra patriarcham temeritatem exercuit, adversus eum seditiosissimum quemque hominem concitans, et Chalcedonensem Synodum convicians, et patriarcham illum Nestorianum appellans.

8. « Cum igitur Antiochena civitas multa seditione et tumultu perturbaretur : Petrus ille comitem Zenonem dolo aggressus : Nisi (inquit) civitatis hujus episcopus commutetur, fieri non potest ut populus quiete vivat. Quin etiam multam auri vim ei proposuit, si ab eo impetraret quod petebat. Patefecit ei consilium, quod ante occultavit. Tunc infames quosque et improbos homines, qui eadem quæ ipse sentiebant, persuasionibus secum duxit, et gravissima quæque scelera contra patriarcham falso conficta ad imperatorem detulit. Sed ejus malitia nihil profecit, cum imperator Apostolicorum dogmatum esset propugnator ». Hæc Alexander de rebus gestis Petri Fullonis usque ad obitum Leonis imperatoris.

9. Vides, lector, et causam, puto, rimaris, cur sub Orthodoxo atque æquissimo imperatore, post tot tantaque remedia adversus hæreticos frequenter

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 95. — [2] L. XXIX. Cod. de episc. et cler. — [3] Cedr. in compen. an. VII. Leonis.

[1] Theod. Lect. Collect. l. I. — [2] Alex. Ser. de S. Barnab. apud Sur. tom. III.

adhibita, post nimirum Chalcedonense Concilium, et litteras sæpe iteratas sancti Leonis papæ, postque omnium Orthodoxorum, provinciarum omnium Orientalium, sanctorumque virorum additas his Epistolas, post denique Catholicorum imperatorum edicta; adhuc tamen magis magisque hæresis invalesceret: nimirum quod ipsa potentissimos magistratus haberet patronos, qui graviori damno Catholicæ veritatis, sub Catholico nomine clanculo delitescerent.

10. Quod vero ad palæstram hæreticorum exercendam periculosum videretur Constantinopolitanæ civitatis esse theatrum, spectante Catholico principe; ab eorum Xystarcho Antiochia delecta est ad experiendas impiorum vires: resque ex sententia accidit, ut favore Zenonis Orthodoxus episcopus calumniis lancinatus et graviter oppressus fuerit. Accommodatam namque ad id quod acturus erat, nactus est Fullo occasionem, dum prætextu expugnandi quos illic repererat Apollinaristas atque Nestorianos, in Catholicam fidem ejusque defensores jacula intorquebat eo validius, quo illi vires suppeditabantur ab ipso comite Orientis Zenone: qui et tuendæ Catholicæ fidei adversus impios prætextum, tanquam larvam quamdam pietatis, superinduxerat, ut ita imperatoris eludere posset adspectum.

11. Addit autem ad ea quæ dicta sunt de Martyrio episcopo Antiocheno Theodorus Lector[1]: perductum fuisse ad Leonem imperatorem, sed studio et exhortatione Gennadii episcopi Constantinopolis multo cum honore dimissum esse. Antiochiam vero reversum, cum Antiochenos tumultuationibus, et seditionibus delectari, et Zenonem ad hoc illis esse subsidio cerneret, episcopatui renuntiasse, altiori voce ista præfatum in publica Ecclesia.

CLERO IMMORIGERO ET POPULO REBELLI ET ECCLESIÆ CONTAMINATÆ RENUNTIO, SERVATA INTERIM MIHI SACERDOTII DIGNITATE.

12. « Post discessionem Martyrii (subdit ille) Cnapheus sedem episcopalem tyrannice invasit, et statim Joannem quemdam antea depositum Apameæ episcopum ordinavit. Quo cognito, Gennadius imperatori cuncta significat: qui Cnapheum in exilium ablegari jubet. Ille autem cum id præscisset, fuga elapsus, exilium evasit. Julianus vero communi suffragio episcopatu potitur ». Hucusque Theodorus est prosecutus res Petri Fullonis ad hunc annum spectantes, cum adhuc Gennadius Constantinopolitanus episcopus superstes esset.

13. Sed audiamus quæ ex Acacio episcopo Constantinopolitano conscripsit Liberatus diaconus nonnihil ab his diversa, verbis istis[2]: « Addidit Acacius quod de alio Petro Antiocheno hæretico scripserat, nimirum, Petrum apud Constantinopolim monasterium gubernasse; et hoc propter crimina derelicto, Antiochiam refugisse: ubi pulso Martyrio episcopo, per vilissimum populum et hæreticum sedem illius occupasse: continuoque damnatum ab episcopis, et Leonis imperio Samum (oasim) deportatum. Qui fugiens, rediisse dicitur Constantinopolim, et dedisse fidem, se per vilissimas turbas nihil audere ». Hæc ibi usque ad Basilisci tempora: quæ cum non liceat certis annorum interstitiis discriminare, hic una simul oportuit congessisse. Porro pulso Fullone, abdicanti se Martyrio, nullus in ejus locum suffectus est: quod non alium quam ipsum Orthodoxi sedi illi optarent episcopum. Adversus autem hujusmodi Eutychianorum invalescentes hæreses scripsisse hoc anno Theodorum Tyri episcopum, Marianus affirmat[1]. Sed et alios præstantissimos viros, quos Gennadius recenset, id etiam perfecisse, alibi dictum est.

14. *Ricimer in Anthemium imperatorem insidias molitus eidem per legationem Epiphanii episcopi Ticinensis verba dare pacem postulando nititur.* — Quod vero ad politicum statum pertinet: pax quæ parta est Orientali imperio, cæsis perduellibus Gothis Arianis, bellum intulit imperio Occidentali. Qui enim ejus sectæ erant Ariani in orbe Romano potentes et reges, totum sibi illum videbantur esse partiti, et ad propagationem perfidiæ tacita inter se fœdera iniisse. Erant hi in Oriente, quos diximus nuper exstinctos, Aspar et Ardaburius Gothi Ariani; Romæ Ricimer item Gothus et Arianus; in Hispaniis atque Galliis Evaricus rex Gothorum Arianus pariter et persecutor; in Africa vero Gensericus Wandalorum rex, Arianorum omnium scelestissimus. Ita sane his impiorum funibus cinctus et colligatus, penitusque constrictus erat Catholicus orbis, Arianis ubique invalescentibus, tum potentia regum, tum etiam sublimitate magistratuum cuncta pro animi arbitrio moderantium: nam vidimus, tam in Oriente, quam in Occidente creandorum imperatorum facultatem penes Gothos duces eosdemque impios Arianos fuisse.

15. Cum igitur Arianos illos, qui Constantinopoli principatum per dignitatem Cæsaream sibi jam vindicarant, occisos audivit Ricimer Romæ potentissimus magister militum: indignissime ferens, in Anthemium imperatorem græcum a Leone Romam missum, licet socerum, meditari cœpit insidias; sed cum illæ detectæ essent, ipse Ricimer fuga sibi consuluit, Mediolanum se conferens: ubi aliquandiu moratus cum suis, haud imminutus robore militum, ad aliud se Barbarus insidiarum genus convertit: nempe ut cum socero pacem petere simularet; eaque obtenta, occultiores moliretur insidias, et sub involucro pacis gladios ad necem imperatoris occuleret: sed et ut omnem doli suspicionem auferret, ad hoc ministrum delegit, quem ob egregiæ sanctitatis merita omnes inspicerent, simulque venerarentur.

16. Sic igitur a proditore Ricimere delectus est ad hoc munus Epiphanius Ticinensis episcopus, vir plane sanctissimus atque eloquentissimus: cujus legatio descripta invenitur ab Ennodio ejusdem

[1] Theod. Lector. Collect. l. I. — [2] Liber. diac. Brev. c. 18.

[1] Marian. Scot. in Chronic.

Ecclesiæ diacono, qui ipsius Epiphanii res gestas memoriæ tradidit. Exscribemus hic ea collata cum Vaticano codice, quod quæ cusa extant edita eadem Epiphanii Acta [1], mendosa admodum esse noscantur : sic enim se habent, dum de Epiphanii legatione agitur.

17. « Mox vero per universum mundum sanctam illius conversationem illa, quæ licet in gloriosis actibus tardior esse solet, fama non tacuit, sed ad aures Ricimeris, qui tunc secundus ab Anthemio principe habenis Rempublicam gubernabat, detulit. Nam imperatore Romæ posito, seminarium inter eos jecit scandali illa, quæ dominantes sequestrat, invidia. Est par dignitas causa discordiæ. Surrexerat enim tanta rabies atque dissensio, ut mutuo bella præpararent : et præterquam origo irarum proprios suggerebat stimulos, lis ipsa circumstantium consilio nutriebatur. Nutabat status periclitantis Italiæ, et affligebatur ipsis discriminibus gravius, dum exspectabat futura discrimina.

18. « Interea apud Ricimerem Mediolani ea tempestate residentem fit collectio Ligurum nobilitatis; qui, flexis genibus, soloque prostrati pacem orabant principem, et ut a scandalo utræque partes desinerent, occasiones gratia ab una precabantur auferri. Quid plura contexam? Mutatur Ricimer, et velle reparare concordiam, permotus multorum fletibus, pollicetur. Sed quis (ait) potissimum hujus legationis pondus excipiet? Quem tantæ molis cura manet? Quis est, qui Galatam concitatum revocare possit et principem? Nam semper cum rogatur, exuberat, qui iram naturali moderatione non terminat. Tunc uno omnes ore responderunt : Vester tantummodo ad pacem declinetur assensus : est nobis persona nuper ad sacerdotium Ticinensis urbis adscita, cui et belluæ rabidæ colla submittant : cui ante preces offeratur beneficium, quod a quolibet petiturus advenit : cui est cultus vitæ similis, quem venerari possit quicumque, si est Catholicus et Romanus; amare certe si videre illum mereatur, et Græculus. Nunquam sic diras aspides verborum digitis incantator Thessalus violentis poterit evocare carminibus, quomodo ille effectum petitionis suæ etiam a negaturis extorquet. Pendet in arbitrio ejus, cum loqui cœperit, sententia audientis. Perdet jus suum, qui excusare (accusare) disposuit, si illi allegandi copia concedatur.

19. « Tunc patricius Ricimer ita respondit : Detulit ad me hunc hominem, quem exponitis, fama gloriosum; et in hoc admirationi magis mihi est, quod omnes habeat laudatores : nullos enim, quibus per invidiam abundare solet novitas, prodit inimicos. Ite ergo, et rogate hominem Dei, ut ambulet : jungite etiam preces. Egressi de Concilio, statim Ticinum petunt, causam narrant fusius : ut istum laborem susciperet, beatus Epiphanius rogatur lacrymis. Qui ne extenuaret beneficium, si filios diutina supplicatione torqueret, antecessit desideria postulantium. Quos tamen taliter allocutus est : Quamvis tantæ rei necessitas probatissimæ personæ pondus inquirat, et titubet sub gravi fasce portitor immaturus; affectum tamen, quem debeo, patriæ non negabo. Quibus breviter narratis : quomodo erat loquendi parcus, ad Ricimerem patricium perrexit : a quo simul visus et electus est.

20. « Mandato ergo sibi legationis ordine Romam petiit. In quo itinere quid molestiarum sustinuerit, quidve virtutum gesserit, festinans ad majora prætereo. Mox tamen ut supradictæ Urbis portas ingressus est, fama quæ absentem illum notum fecerat, digito cœpit ostendere. Conversis omnium oculis, stupuere mentes attonitæ, quod tantam sibi exhiberi reverentiam, imago ejus index sanctitatis extiterit. Inexpiabilis se culpæ reum fatebatur quilibet potentum, nisi tantum genua ipsius amplexus esset. Tollebatur clamor in cælum : nemo illum mortalium numero computabat, cui omnia cælestis gratiæ videbant bona constare. Perfertur ad principem Anthemium, studio legationis episcopum venisse Liguriæ, hominem quem nullus possit etiam dives eloquio sufficienter exponere.

21. « At ille : Callida mecum Ricimer et in legationibus suis arte decertat. Tales dirigit, qui supplicatione expugnent, quos ille lacessit injuriis. Perducite tamen ad me hominem Dei : qui si possibilia precatur, admittam : si difficilia, supplicabo ne excusationem meam gravetur accipere. Dubito tamen, an Ricimer apud me, quod poscit, obtineat; cujus scio votorum intemperantem esse personam, et in conditionibus proponendis rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antistes, ac laudatam jampridem præsentet effigiem.

22. « Egrediuntur officia Palatina tota urbe, ubi rogatus adveniebat episcopus. At venerabilis et sæculis omnibus probatus pontifex, postquam introgressus est, et proferendi sermonis donatus licentia, quasi fugitivæ potestatis insignia ostrum gemmasque rutilantes reverendæ imaginis fulgore compressit : etenim quasi absente imperatore, ita in se oculos traxerat singulorum. Tali tamen narratione incipiens, januam oris reseravit.

23. «Summa cælestis Domini, venerande princeps, est ordinatione dispositum, ut cui tantæ Reipublicæ cura mandabatur, idem per Catholicæ fidei dogma Deum et auctorem et amatorem pietatis agnosceret, per quem bellorum furorem pacis arma confringunt; et calcans colla superbiæ concordia superat, quod fortitudo non prævalet. Sic namque David prædicabilem parcendi magis inimico animus reddidit, quam intentio vindicandi. Sic præfecti (perfecti) sæculorum reges et domini, supplicantibus indulgere cælesti arte didicerunt : supremæ namque dominationis instar possidet, qui imperium suum pietate sublimat.

24. «Hoc ergo Italia vestra freto judicio, vel Ricimer patricius parvitatem meam oratum direxit, indubitanter conjiciens, quod pacem Romanus Deo munus tribuat, quam precatur et Barbarus. Erit

[1] Apud Sur. die XXII. Januar.

enim triumphus vestris proprie profuturus annalibus, si sine sanguine viceritis simul. Nescio quæ species fortior possit esse bellorum, quam dimicare contra iracundiam, et ferocissimi Getæ pudorem onerare beneficiis. Gravius enim percellitur, si postulata impetret, quem puduit hactenus supplicare. Tractandus deinde anceps bellandi eventus : in quo tamen si ita prævaluerint peccata, certamine vestro regnum defraudabitur, quod partes utrinque perdiderint. Nam quæcumque apud Ricimerem, si amicus est, salva sunt, cum ipso a vobis patricio possidentur. Cogitate pariter, quia bene causæ suæ ordinem dirigit, qui pacem primus obtulerit. Hactenus admirandus pontifex prosecutus, loquendi finem fecit.

25. « Tunc princeps erigens oculos, desertum se omnibus vidit adspectibus atque in eum invitatos vultus esse cunctorum, quem admirari nec ipse desinebat. Tunc alto trahens verba suspirio, ita orsus est : Quamvis inexplicabilis mihi, sancte antistes, adversus Ricimerem causa doloris sit, et nihil profuerit maximis eum a nobis donatum fuisse beneficiis : quem etiam (quod non sine pudore et regni et sanguinis nostri dicendum est) in familiæ stemma copulavimus, dum indulsimus amori Reipublicæ, quod videretur ad nostrorum odium pertinere. Quis hoc namque veterum retro principum fecit unquam, ut inter munera, quæ pellito Getæ dari necesse erat pro quiete communi, filia poneretur? Nescivimus parcere sanguini nostro, dum servamus alienum. Nemo tamen hoc credat propriæ causa factum esse formidinis : nam in tanta circumspectione salutis omnium, solum pro nobis timere non novimus. Bene enim apud nos compertum est, perire imperatori laudem suæ virtutis, qui pro aliorum cautela non minuit (timuit). Sed ut tuæ venerationi ad liquidum conatus illius aperiamus; quoties a nobis majoribus donis cumulatus est Ricimer, toties gravior inimicus apparuit. Quanta contra Rempublicam bella prius paravit? Quantas externarum gentium per illum vires furor accepit? Postremo etiam ubi nocere non potuit, movendi tamen fomenta suggessit. Huic nos pacem dabimus? Hunc intestinum sub indumento amicitiarum inimicum sustinebimus, quem nec fœdus concordiæ, nec affinitatis vinculum tenuerunt? Grandis cautio est, adversarii animum cognovisse : etenim hostem protinus sensisse, superasse est. Produnt semper deprehensa odia stimulos, quos occultata conceperant.

26. « Sed in his omnibus reverentia tua et vades et mediator accedit, qui potes spirituali indagine consilia nefanda invenire, et inventa corrigere. Pacem, quam et tu poscis, negare non audeo. Postremo si solide calliditatis astutia etiam te fefellerit, certamen jam vulneratus assumat : me tamen, statumque Reipublicæ ejus committo et commendo manibus : et gratiam quam supplicanti et profuso per se Ricimeri negare disposueram, per te primus exhibeo : profunda enim deliberatione compendiis nostris in hac parte consulimus, si in certis procellarum erroribus ex boni gubernatoris ordinatione feramur (flectamus). Quis enim tibi excusare præsumat beneficium postulanti, cui oportuerat ante preces offerri? Hæc imperator.

27. « At venerabilis sacerdos : Gratias, inquit, omnipotenti Domino, qui pacem suam principis menti inseruit, quem ad instar superni dominatus, vicarium potestatis suæ voluit esse mortalibus. Quibus et breviter enarratis, accepto etiam pro concordiæ firmitate ab Anthemio sacramento, discessit, festinans ad Liguriam reverti, quoniam resurrectionis Dominicæ tempus instabat ». Hucusque Ennodius de legatione Epiphanii ad Anthemium. Sed quid pace confecta Ricimer, cum Romam venisset, in Anthemium molitus sit suo tempore enarrabitur.

28. *Eudociæ fuga ex Africa et obitus.* — Hoc eodem anno, qui numeratur decimus sextus a capta a Wandalis Urbe Eudocia junior filio Genserici Hunerico in matrimonium juncta, fugam arripiens venit Hierosolymam. Testatur hæc quidem de ea Nicephorus verbis istis [1] : « Junior Eudocia », filia Valentiniani et Eudoxiæ, « quæ a Genserico capta fuerat Hunerico filio desponsata, cum quo annos sexdecim vixit, eique filium Uldericum genuit; porro cum parum grata esset ei viri conjunctio, qui Arianam profitebatur religionem; arte manus ejus dilapsa et aviam Eudociam imitata, ad sancta loca concessit, et sepulcrum illius longe post exosculata est. Ubi et ipsa non diu vixit; sed somno beato sopita, juxta aviæ tumulum in præclaro posita est monumento. Quicquid autem ei erat facultatum, id pauperibus, et sanctæ Christi Resurrectioni consecravit ». Hæc Nicephorus de Eudocia juniori.

29. *Ingens Vesuvii eruptio.* — Sub hujus quoque anni consulibus prodigiosa hæc habet Marcellinus in Chronico : « Vesuvius mons Campaniæ torridus intestinis ignibus æstuans, exusta evomit viscera, nocturnisque in diem tenebris omnem Europæ faciem minuto contexit pulvere. Hujus metuendi memoriam cineris annue celebrant octavo idus Novembris ». Constantinopolitani videlicet : eo enim usque violentus perlatus est et dilapsus magno omnium timore cinis : nam Procopius tantæ rei anniversariæ memoriæ his verbis meminit [2] : « Ferunt namque cum in Byzantium semel cinis hic (e Vesuvio egressus scilicet) recidisset, sic ejus loci homines terruisse; ut ex eo tempore ad nostram ætatem annuis Deum supplicationibus placent. In Tripolique item Libyæ altero et subsequenti anno illapsum affirmant ». Hæc et alia de his Procopius. Sed scimus recentem [3] historicorum censorem ista ridere, et levitatis Procopium sugillare : sicut et Eusebium de miraculo herbæ ad pedes æneæ statuæ Salvatoris nascentis, nulla contraria testificatione allata, contemnere : sed de hoc egimus primo Annalium tomo; de eo autem in Notis ad Martyro-

[1] Niceph. l. xv, c. 12. — [2] Procop. de bello Goth. — [3] Bodin. in metho. art. histor. c. 4.

logium Romanum, quod et probe testatum relinquimus.

30. Verum si homo adeo emunctæ naris non vult prodigia neque miracula ab historicis recitari; omnes plane tam Græcos, quam Latinos, Ethnicos et Christianos, antiquos atque recentiores necesse est ut contemnat atque exufflet historicos: cum ejusmodi habeant omnes aliquid semper in suis scriptis admixtum, quod delicato ejus stomacho nauseam pariat. At quod ad Procopium spectat; si legisset Marcellinum id ipsum testantem, fortasse a Procopio ineptiæ arguendo cessasset. Sed et si latinum auctorem Cassiodorum perlegisset, haud adeo facile ea sapere græcam vanitatem dixisset. Miror certe, non accurate intuitum esse quæ Cassiodorus [1] ad Faustum præfectum scribat de his quæ tunc temporis fieri contigissent. Cum enim de alia recentiori agit eruptione Vesuvii, cujus rei causa Campanis gravissima passis Theodoricus tributorum remissionem indulsisset; hæc inter alia de admirandis cinerum eructationibus habet:

31. « Volat per mare magnum cinis decoctus et terrenis (tetris) nubibus excitatis, transmarinas quoque provincias pulvereis guttis compluit. Et quid Campania pati possit agnoscitur, quando malum ejus in orbis alia parte sentitur. Videas illic (illinc) quasi quosdam fluvios ire pulvereos et arenam sterilem impetu fervente veluti liquida fluenta decurrere ». Et paulo inferius: « Quæ est ista singularis exceptio (eruptio), unum montem sic infremere, ut tot mundi partes probetur aeris permutatione terrere; et sic suam substantiam ubique dispergere, ut non videatur damna sentire? Longe lateque pulveres rotat, vicinis autem quasdam moles eructat: et tot sæculis mons habetur, qui erogationibus tantis expenditur. Quis credat tam ingentes glebas usque in plana deductas de tam profundis hiatibus ebullisse? et spiritu quodam efflante, montis ore consputas, quasi leves paleas fuisse projectas? Alibi cacumina magna terrarum localiter videntur ardere: hujus incendia pæne mundo datum est posse cognoscere. Quemadmodum ergo non credamus incolis, quod testimonio potest universitatis agnosci? » Hæc Cassiodorus. Quis vero tanto auctori res suorum temporum scribenti non credat, non id privatis familiaribusque litteris, et ad hominem ignotum, cui velit illudere, conscribenti commentum; sed publicis atque adeo patentibus regis litteris, imo impertitæ indulgentiæ edicto in albo affigendo prætoris, et publicis monumentis ad posterorum memoriam in archivis conservando testanti? Admiretur magis ista quæ respuit, causasque naturales (si valet) inquirat: et si non invenerit, vehementius obstupescat potius, quam illas ignorans, carpat historicos. nec neget historiam tribus gravissimis auctoribus græcis atque latinis satis superque testatam, probatam, consignatamque cultu religionis annis singulis celebri memoria repeti solito. Sed de his hactenus.

32. *Fides catholica probata miraculis.* — Sub eodem quo Acacius episcopus Constantinopolitanus creatus est, hoc nempe anno, quid acciderit, Nicephorus ita tradit [1]: « Tum quoque evenit, ut duo episcopi, quorum alter Arii rabie infectus dicendi ac disputandi arte instructissimus; alter virtute, religione, et recta fide ornatissimus erat, de doctrina religionis contenderent. Porro Orthodoxo et recte sentienti visum est, verborum contentione relicta, ad rem ipsam descendere, ac veritatem explorare: videlicet, ut rogo ingenti accenso sese in ignem conjicerent. Quod ubi Arianus detrectavit, Orthodoxus igni se contulit, atque inde cum impio sermonem conferens disputavit, salvusque etiam vestibus intactis permansit ». Hæc ipse: quæ quidem licet unum Nicephorum testem habere videantur: ex aliis tamen his similibus casibus, quos sæpe alias contigisse suis locis dicemus, haud incredibilia videri possunt. Subdit vero his etiam illud de Judæo miraculose per S. Sergium ab igne liberato, et ad fidem converso:

33. « Archisynagogus quoque inter Judæos quidam cum pueris duobus in tumultu concitato, perinde atque ipse auctor fuisset, correptus, et a viro consulari cruciatus est. Is autem inter tormenta varia illud tantum vociferatus est: O Deus sancti Sergii, adjuva me ». Frequens erat his temporibus peregrinatio ad sanctum Sergium martyrem, a quo quæ singuli peterent, solerent accipere: qua re vulgata, factum est, ut a Judæo dira patiente, vehemens dolor extorqueret, ut Deum S. Sergii invocaret: « Addebat vero », inquit Nicephorus, « hæc verba: Sancte Sergi, tu nosti. Judices porro fingere ac simulare hæc Hebræum putantes, ad ignem, ut vivus combureretur, condemnarunt. Et ecce in medio flammæ equites duo candidis induti stolis apparentes, horis multis intactum conservaverunt. Et multitudo in flammam insiliens, hominem inde eripuit. Qui deinde baptizatus, Sergius nominatus est. Atque ille non minus mente quoque illuminatus, substantia sua, quam habuit, vendita, in pyræ ejus loco amplissimum Sergio martyri templum construxit: ubi capite raso, reliquam juxta Dei beneplacitum vitam exegit. Idem duo ejus effecere pueri, nominibus suis in Sergii et Bacchi nomina mutatis ». Hucusque Nicephorus sub tempore creationis Acacii.

34. *S. Remigius Rhemensis episcopus divinitus creatus quibus emicuerit virtutibus.* — At non prætereundum, hoc eodem anno contigisse, ut magnus ille Rhemensis Ecclesiæ episcopus Remigius, Francorum Apostolus nominatus, defuncto ejusdem civitatis episcopo Gennadio, immaturus ævo, moribus autem senior populi voce, comprovincialium episcoporum consensu, divino cooperante suffragio,

[1] Cassiod. Variar. l. IV. c. 50.

[1] Niceph. l. XV. c. 23.

in Rhemensem episcopum ex inferioris cleri mutia assumeretur, annum ætatis agens vicesimum secundum. De tempore fidem faciunt conscripti indices [1] episcoporum Rhemensium, quibus chronographi [2] assentiuntur. Res autem divino nutu transacta, ita in rebus ab eo gestis describitur [3] : « Cum Remigius ad viginti et duos ætatis annos pervenit, defuncto Gennadio archiepiscopo in hac urbe Rhemensi, omnium generaliter votis ad pontificii culmen raptus fuisse dignoscitur potius, quam electus. Fit ergo concursus populi, diversi quidem sexus et dignitatis, necnon et ætatis : sed unius atque ejusdem sententiæ cuncti hunc vere dignum, et qui populis præfici deberet, acclamabant. Vir autem beatissimus his angustiis depressus, nimiis afficiebatur angoribus; quia nec fugæ locus usquam patebat, nec populo ut ab intentione cœpta resipisceret ullo modo satisfacere poterat. Divinæ namque erat voluntatis, ut qui omnium saluti profuturus erat, omnium acclamationibus eligeretur : et qui unitati fidei cum jam fidelibus, et futuris fidelibus erat provisurus, unione cuncti populi ad sedem eveheretur sacerdotalis honoris.

35. « Sanctissimus quidem vir cum his acclamationibus se urgeri conspiceret, de infirmitatis et ætatis suæ tempore conqueri cœpit : et quia Ecclesiasticus ordo infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignitatem, voce publica fatebatur. Timebat enim, ne immatura ætas, inimici versutiis impugnata, aliquid contraheret sinistri. Sed divina gratia et voces populorum constantissime in ejus fecit perdurare electione, et sanctum virum ab antiqui hostis protexit malignitate ». Quod ad hæc de ætate pertinet : accidisse interdum cognoscitur, ut cum in aliquo eminentissima virtus atque scientia egregia cerneretur, de minori ætate ratio minime haberi soleret : ut vidimus accidisse S. Joanni Chrysostomo, qui nonnisi fuga sibi consulere potuit, ne ejusdem ætatis episcopus ordinaretur.

36. Sed hæc haud facta esse absque divino suffragio, quæ ab eodem auctore subduntur ostendunt, his verbis : « Et cum populi acclamaret frequentia, et sanctissimus vir magna reniteretur constantia; placuit omnipotenti Deo, ei manifestissimis manifestare indiciis, quod ipse de eo haberet judicium. Etenim cum modo prædicto reniti conaretur, videntibus cunctis qui aderant, descendit subito radius novi luminis super ipsius sancti viri verticem, ac si ipse sol de cælo motus super eum ceciderit : et quia illuminandarum lux parabatur animarum, ipse quoque cum ad hoc opus adscisceretur, lumine debuit declarari visibili ». Et paulo post : « Placuit etiam omnipotentiæ divinæ huic miraculo aliud addere ad ostensionem meritorum beatissimi viri. Etenim radio supradicto se illustrante, sensit capiti suo unguinis sacri infusum liquorem, quo totum ejus delibutum est caput ». Hæc ibi. Talibus plane tantisque debuit cælitus sacris signis initiari, qui ad conversionem nobilissimæ gentis Francorum Apostolus parabatur.

37. At qualis quantusve extiterit, qui a Deo atque hominibus tam celebre testimonium dignus accepit, quam etiam excellentis fuerit eruditionis, testificatione viri doctissimi meruit comprobari. Etenim Sidonius Apollinaris, hujus sæculi Gallicanorum scriptorum decus et ornamentum, ad eumdem Remigium scribens Epistolam, hæc inter alia habet [1] : « Rarus, aut nullus est, cui meditaturo par assistat dispositio per causas, positio per litteras, compositio per syllabas : ad hoc, opportunitas in exemplis, fides in testimoniis, proprietas in epithetis, urbanitas in figuris, virtus in argumentis, pondus in sensibus, flumen in verbis, fulmen in clausulis, structura vero fortis et firma, conjunctionumque perfectarum nexa cæsuris insolubilibus : sed nec hinc minus lubrica et levis ac modis omnibus erotundata, quæ lectoris linguam inoffensam decenter expediat, ne salebrosas passa jacturas, per cameram palati volutata balbutiat : tota denique liquida prorsus et ductilis, veluti cum crystallinas crustas, aut onychinas non impacto digitus ungue perlabitur : quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur. Quid plura? Non extat ad præsens vivi hominis oratio, quam peritia tua non sine labore, transgredi queat ac supervadere, etc. » Hæc, lector, tanquam imaginem quamdam scriptorum Remigii delineatam Sidonii penicillo proponimus intuendam, quod non liceat lucubrationibus ipsis frui, quas vivens ille præ animi submissione oblivione potius obruere voluit, quam perpetuitati dicare. Utinam ipse qui hæc scribit Sidonius, perfecisset quod iisdem litteris ad eum datis est comminatus his verbis : « Si distuleris nostram sterilitatem facundis fecundare colloquiis, aucupabimur nundinas involantum, et ultro scrinia tua, conniventibus nobis et subornantibus, effractorum manus arguta populabitur : inchoabisque tunc frustra moveri, spoliatus furto, si nunc rogatus non moveris officio ». At de Remigio hactenus, dicturi de ipso sæpe inferius, cum id ratio instituti a nobis exegerit, tempore opportuno.

[1] Apud Demochar. de sacrif. Miss. — [2] Sigeb. et alii. — [3] Hincmar. Episc. in Vita S. Remigii die XIII. Januar. Sur. tom I.

[1] Sidon. l. IX Ep. VII.

Anno periodi Græco-Romanæ 5964. — Jesu Christi 471. — Simplicii papæ 4. — Leonis 15. Anthemii 5.

1. *Consules.* — Coss. *Leo* Aug. IV et *Probianus.* Sumptus hic a Leone consulatus ob ejus *quindecennalia* anno superiori, ut ibi dixi, edita, consulatu in præsentem dilato. *Probianus* in Occidente creatus; erat enim e familia Anicia quam exhibet Reinesius in Syntagm. Inscr. pag. 67.

2. *Moritur S. Gennadius episcopus Constantinop.* — Ad num. 1 et seq. *Gennadius*, patriarcha Constantinopolit. qui anno CDLVIII *Anatolio* successerat, hoc anno ex hac vita migravit, ut recte Baronius habet. Nicephorus enim in Chronico ei annos tredecim, et menses duos attribuit. Zonaras numero rotundo annos XIII, et in Tabulis Theophanis, ubi ei etiam assignantur anni XIII, *Acacii* ejus successoris exordium cum anno Incarnat. secundum Alexand. CDLXIV copulatur. Idem Nicephorus de Acacio ejus successore scribit : « Acacius presbyter et orphanorum curator hæreticus », qui multas tragœdias in Ecclesia Orientali excitavit, de quibus sequentibus annis diligenter nobis agendum est. Valesius quidem in duobus libris Observationum Ecclesiast. ad Evagrium, *Acacii* Constantinopolitani episcopi et *Petri Fullonis* episcopi Antiocheni historiam post Baronium retractavit; sed multa notitiam ejus subterfugere, eaque magni momenti, quæ ex tenebris eruere conati sumus, ut hanc partem Hist. Eccles. hucusque valde depravatam, suo nitori restitueremus.

3. *Petrus Fullo turbat Ecclesiam Antiochenam.* — A num. 3 ad 14. Existimavit Baronius cœpisse hoc anno *Petrum Fullonem* turbare Ecclesiam Antiochenam, cujus opinionem Valesius lib. primo Observat. Ecclesiast. cap. 1 corroborare conatus est. Verum initium tumultuum a *Petro Fullone* excitatorum repetendum esse ab anno Christi CDLXIII aut insequenti, apud me certum. Theophanes enim ad annum Incarnat. secundum Alex. CDLVI, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXIII auspicatur, scribit : « Hoc anno Leo imp. Zenonem generum ducem Orientis instituit, et Basiliscum Verinæ Augustæ fratrem Thraciæ pariter ducem. Zeno vero Antiochiam profectus sacrum Martyrium in ea comperit episcopum. Petrus autem Fullo, etiam in templo Bassæ martyris Chalcedonensi presbyterio fungens Zenonem sequebatur. Is implorata Zenonis opera nonnullos ex Apollinarii asseclis mercede conductos sibi conjungit : et innumeros tumultus contra fidem et Martyrium excitat : anathemate etiam ferit, qui non assererent Deum Cruci suffixum, populoque demum in duas partes Antiochiæ discisso, addit ter sancto hymno : Qui crucifixus est pro nobis : quæ voces ab eo tempore in hodiernum usque diem a Theopaschitis usurpari consueverunt. Martyrius porro ad imp. Leonem profectus, Gennadii Constantinopolit. præsulis commendationibus multo cum honore suscipitur. Antiochiam deinde reversus, cum populi factiones varias, easdemque tumultibus comperisset agitatas, et Zenonis favore fortiores, in Ecclesiæ conventu cessit episcopatu, verbis usus hujusmodi : Clero inobedienti, populo contumaci, et Ecclesiæ sordibus infectæ nuntium remitto : solaque sacerdotii dignitate mihi reservata episcopale munus depono. Eo secedente, Petrus Fullo in Antiochiæ thronum insiliens confestim Joannem quemdam degradatione damnatum ordinat Apameæ episcopum. Nuntio de his accepto, Gennadius cuncta refert ad imperatorem, qui Petrum Fullonem exilio plectendum pronuntiat. Quod cum Petrus audisset, ipse fuga proprium exilium evitat : moxque communibus suffragiis Julianus quidam Antiochiæ episcopus institutus est ». Idem habet Cedrenus ad annum VII Leonis imp. et Theodorus Lector lib. 1, cujus verba recitat Baronius num. 6, antequam de incendio urbis Constantinopol., quod anno CDLXV accidit, loquatur.

4. *Ab anno* CDLXII. — Theophanes, quæ variis annis contigere uno tenore, ut solet, ibidem recitat, ut mox ostendam, recteque horum motuum initium ab anno Christi CDLXIII aut sequenti desumit. In suggestione enim secunda *Germani* et *Joannis* episcoporum, *Felicis* et *Dioscori* diaconorum, et *Blandi* presbyteri, anno DXIX ab Hormisda papa ad Justinum imp. missorum, ut Ecclesiis Orientalibus pacem conciliarent, litteris *III kalend. Julias Constantinopoli datis,* legati isti Hormisdam rogant, ut monachos Scythas novitates inducentes repellat, aiuntque, « sufficere debet Ecclesiæ, quod per sexaginta annos ab Eutychete usque modo sustinuit ». Quæ Epistola, licet consulem non habeat, anno DXIX scripta, ut suo loco videbitur. Ibi vero legati de aliis tumultibus loqui non possunt, quam de iis, qui a *Petro Fullone* excitati fuerant, quorum reliquias

abolere studebant. Ista enim propositio : *Unus de Trinitate crucifixus est*, quam monachi illi defendebant, videbatur legatis sensu convenire cum his, quæ Petrus Fullo Trisagio addidit: *Qui crucifixus est pro nobis*, qua de re suo loco. Si itaque ab anno DXIX per annos sexaginta retrocedas, pervenies ad annum CDLX. Legati numero rotundo, ut sæpe fit, loquuntur, et longe ante præsentem annum Fullonem Ecclesiam Antiochenam turbare cœpisse, certo nos edocent.

5. *Refellitur communis opinio.* — Baronius ut hos tumultus in hunc annum differret, duabus rationibus motus est. Ait enim primo *Zenonem* creatum esse ducem Orientis postquam nupsit cum *Ariadna*, et illud matrimonium contingere non potuisse ante præsentem annum, quia *Ariadna* desponsata erat Patricio Cæsari jussu Leonis imp. interfecto. Verum vulgaris ille error facile evanescet, si duæ Leonis et Verinæ filiæ distinguantur, *Ariadna* sc. et *Leontia*. Prior nupta fuit Zenoni, secundo Leonis imp. anno, ut habet Cedrenus, vel anno Incarnat. secundum Alex. CDLI, ut prodit Theophanes, ideoque anno Christi CDLVIII, a quo matrimonium illud removeri non potest ; cum Leo junior filius Zenonis et Ariadnæ vita functus sit anno CDLXXIV, dum natus esset annos XVII. Altera Leonis imp. filia fuit *Leontia*, Zonara in Leone, Theodoro Lectore in fine lib. 1, Evagrio lib. 3, cap. 26 et Theophane ad annum V Zenonis imp. locupletissimis testibus. Hæc autem, non vero Ariadna *Patricio* Cæsari desponsata fuerat, et postquam is occisus fuit, cum *Marciano* Anthemii imp. filio in matrimonium conjuncta, ut plerique ex citatis auctoribus docent, et suo loco visuri sumus.

6. *Petrus Fullo deponitur et damnatur.* — Secundam rationem deducit Baronius a lege hoc anno emissa a Leone imp. data *kal. Junii* sub hujus anni coss. qua imperator prohibet monachis, ne a monasteriis exeant, neque Antiochiam veniant, et quibus permissum fuerit, ne de religione disceptent. Refert eam legem Baronius num. 4. Verum tumultus Antiochenos hoc anno cœpisse, ex ea lege minime sequitur, sed tantum eosdem antea invaluisse, et *Martyrium* tunc Ecclesiam Antiochenam deserere coactum esse. Quod et anni, quibus Ecclesiæ Antiochenæ præfuit, demonstrant. Testatur enim Nicephorus in Chronico eum *annis tredecim* sedisse : qui cum anno CDLIX episcopatum inierit, anni illi incompleti numerandi sunt. Cum vero *Petrus Fullo* Ecclesiam Antiochenam invasisset, imperator hac temeritate commotus Synodum episcoporum fieri præcepit, in qua *Fullo* depositus ac damnatus, et in ejus locum ordinatus est *Julianus*, ut scribunt Theophanes, et Theodorus Lector citati, ac præterea Victor Tununensis, qui sub hujus anni coss. ait : « Post Martyrium Julianus ordinatur episcopus ». Joannes, de quo Theophanes loco citato loquitur, anno tantum CDLXXVI Apameæ episcopus creatus, ut infra ostendam. Quare Joannis ordinationem loco suo non recitavit Theophanes.

7. *In Synodo Antiochena.* — Valesius citatus dicit *Petri Fullonis* depositionem in Synodo ab episcopis factam fuisse non vero ab imperatore ; quod episcopi nunquam soliti essent in exilium mitti a Christianis imperatoribus, nisi post damnationis sententiam in eos legitime prolatam. Sed opus non est ad conjecturas recurrere ; cum Synodi Antiochenæ Synopsim referat libellus Synodicus : « Quod cum comperisset Leo magnus et piissimus imperator (Fullonem sc. Trisagio laudata verba addidisse) in exilium agi ipsum præcipit. Verum ipse prævertens in monasterium Pervigilatorum (sc. Acœmetarum. inter quos vitam duxerat) confugit ». Auctor Breviculi Historiæ Eutychianistarum, de *Petri Fullonis* exilio hæc scribit : « Cui dum Acacii scripta legeremus, quæ de Petro (sc. Fullone) et Joanne Antiochenis miserat, excessus Acacii etiam in hac causa gravissimos deprehendit. Illo enim tempore, quo de Petro Alexandrino damnato retulerat, non longe post etiam de Petro et Joanne scripserat : Petrum apud Constantinopolim monasterium gubernasse, sed hoc propter crimina derelicto Antiochiam fugisse. Ibi pulso Martyrio episcopo Catholico, per hæreticos sedem ipsius occupasse : continuoque damnatum a Leone tunc principe ad Oasitanum exilium esse directum. De quo lapsum Constantinopolim rediisse ac dedisse fidem quod nullas ulterius turbas facere prorsus auderet ». Hæc ex Epistola Acacii episcopi Constantinopolitani descripta, ex qua etiam ea accepit Liberatus cap. 18, ubi diserte scribit, ut Valesius citatus observat, *Fullonem* ab episcopis esse damnatum, et Leonis imperio in Oasim deportatum. Idem Valesius ex laudatis verbis Breviarii Eutychianistarum deducit, brevi admodum tempore sedisse *Fullonem*, cum ibidem post abreptum episcopatum *continuo* damnatus esse dicatur. Quod verum est ; cum anni sedis Juliani a currenti proficiscantur, et Nicephorus in Chronico, ubi annos numerat, quos *Fullo* in duabus aliis intrusionibus sedit, hujus non meminerit.

8. *Zeno successit Ardaburio in magisterio militum Orientis.* — Valesius libro laudato cap. 1 initium tumultuum Antiochenorum cum Baronio hoc anno consignat, contenditque Theophanem, quem Baronius non viderat, non esse audiendum : « Cum constet, inquit, ex Candidi Historia Zenonem magistrum Orientalis militiæ factum non fuisse, nisi post cædem Asparis et Ardaburii. Etenim Ardaburius magister erat rei militaris per Orientem, ut testatur Damascius apud Suidam, in voce σεβηριανός». Verum summopere fallitur vir doctissimus. Ut enim a magisterio militum Ardaburio per Orientem concesso incipiam, Suidas in eo loco asserit quidem Ardaburium Orientalium legionum ducem fuisse, sed sub quo imperatore, non memorat. In voce vero ἀρδαβούριος scribit : « Huic igitur fortitudinis præmia Marcianus imperator Orientalium castrorum et legionum præturam præbuit ». In qua præfectura Ardaburius continuatus est a Leone imp. usque ad annum CDLXIII. Antonius enim discipulus sancti

Simeonis Stylitæ in hujus sancti Vita, quæ extat apud Bollandum ad diem v Januarii cap. 8, narrata Simeonis morte, quæ initio anni CDLXII contigit, ait: « Venit episcopus Antiochiæ cum sex aliis episcopis, et præfectus Ardaburius cum sex virorum millibus, ne regionis istius incolæ eum raperent; sic enim proposuerant ». In alia Vita S. Simeonis ex veteribus Mss. latinis a Bollando ibidem descripta, *Ardaburius* cap. 8 et 9, dicitur etiam *magister militum*, dum de hujus sancti morte agitur. Denique in alia Vita sancti Simeonis scripta a Metaphraste cap. 14 dicitur, Ardaburium *Orientalium copiarum ducem* translationi ejus reliquiarum interfuisse, quæ ideo non multo post obitum facta est; cum corpus ejus post mortem in columna erectum permanserit, donec Antiochiam deportatum est, ut habetur in Vita a Metaphraste elucubrata cap. 14, ubi et dicitur : « Non multo tempore post, splendido admodum apparatu sacri corporis funus ex Mandra in urbem Antiochenam » delatum esse. Quare Zeno Ardaburio in eam præfecturam successit, idque anno CDLXIII aut insequenti, ut accurate Theophanes litteris mandavit.

9. *Anno* CDLXIII. — Quoad Candidum, Photius in ejus Excerptis affirmat, se legisse tres ejus Historiarum libros; docere *Candidum* Asparis studio *Leonem* imperium adeptum esse : primo libro narrare *Asparis* liberorumque ejus potentiam ; eum cum imperatore contendisse , imperatoremque ea ex causa cum Isaurorum gente societatem iniisse per Zenonem, *quem etiam*, inquit, *generum sibi adscivit*, et *quomodo deinde*, *asperius in dies crescente mutua* suspicione Leo imp. Asparem sustulit, additque : « Taradicodisam ergo sibi generum, data Ariadna filia imperator adscivit, Zenonemque nominatum exercitus in Oriente ducem creavit ». Refert deinde quæ in Africa secunda adversaque gesserit Basiliscus. Candidus itaque ipso Historiæ suæ initio loquitur de *Aspare* ejusque filiis, ac de dissidio, quod inter imperatorem eosdemque intercessit, cujus occasione *Leo* per *Zenonem*, qui jam gener ejus erat, societatem cum Isauris iniit. Postea ubi de familiæ Asparis exstinctione locutus est Candidus, quam uno tenore recitavit, redit ad *Zenonem* et ad conjugium ejus cum *Ariadna*; non quod post cædem *Asparis* peractum fuerit, cum ipsemet Zenonem Leonis generum jam vocaverit, dum de supradicto dissidio loqueretur; sed quia imposterum de *Zenone* et *Leone* sermonem facere intenderat. Quod si Valesii explicatio admittenda esset, sequeretur, *Basiliscum* Africanam expeditionem post Asparis et filiorum interitum suscepisse, currenti sc. anno, quo illi interfecti sunt; cum de ea expeditione loquatur Candidus post relatam Asparis et filiorum cædem ; et tamen omnium Historicorum consensu constat, non solum eam expeditionem præcessisse evectionem *Patricii* ad Cæsaream dignitatem ; sed eam etiam in causa fuisse, cur imperator de familia *Asparis* extirpanda cogitarit. Nihil itaque neque ex conjugio filiæ Leonis cum Patricio, neque ex *Ardaburii* præfectura, neque ex Candidi narratione colligi potest, quod Theophanis et Cedreni fidem in commemorandis tumultuum a *Petro Fullone* Antiochiæ excitatorum initiis, dubiam facere possit.

10. *Legatio S. Epiphanii ad Anthemium imp.* — A num. 14 ad 27. *Ricimer* magister militum insidias struxit *Anthemio* imp. socero, quæ cum patefactæ fuissent, Mediolanum fugit, et bellum imperatori minatus est. Verum pax per *sanctum Epiphanium* episcopum Ticinensem legatum ad Anthemium a nobilibus Liguriæ missum, conciliata est, et Epiphanius « accepto etiam pro concordiæ firmitate ab Anthemio sacramento discessit , festinans ad Liguriam reverti, quoniam Resurrectionis Dominicæ tempus instabat », inquit Ennodius episcopus etiam Ticinensis, in Vita sancti Epiphanii cap. 6, quæ apud Bollandum ad diem XXI Januarii legenda. Cum porro perfidus *Ricimer* an. CDLXVII Anthemii imp. filiam uxorem duxerit, ut testatur Sidonius lib. 1, Epist. IV, (qui sub ejus anni finem Romam ingressus nuptiis intervenit) et novus tunc Ticinensis antistes *Epiphanius* fuerit, quando hanc legationem obivit, ea anno CDLXVIII peracta, ut observat Sirmondus in Notis ad Vitam ejus. Ennodius enim ubi de Epiphanii, ad episcopatum evectione locutus est, statim scribit : « Mox vero per universum mundum sanctam illius conversationem illa, quæ licet in gloriosis actibus, tardior esse solet, fama non tacuit. Sed ad aures Ricimeris, qui tunc secundis ab Anthemio principe habenis rempublicam gubernabat, detulit. Nam imperatore Romæ posito, seminarium inter eos jecit scandali illa, quæ dominantes sequestrat, invidia, et par dignitas, causa discordiæ ». Quare sanctus Epiphanius ante Pascha anni CDLXVIII, vel saltem ante Pascha insequentis Christi anni hoc munere functus est. Episcopatum enim suscepit anno CDLXVI.

11. *Eudocia Honorichi regis uxor ex Africa fugit.* — Ad num. 28. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXIV, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni inchoatur, habet : « Hoc anno Aspare una cum filiis Ardaburio et Patricio a Leone interfectis, Ostris Asparis satelles, et Theodericus Triarii filius, et Asparis conjugis frater, necatorum sanguinem ulturi, cum armatorum copiis irruerunt in urbem , ac nisi Basiliscus ex Sicilia reversus et Zeno pariter e Chalcedone, ubi Asparis lethi nuntium præstolabatur, urbem præoccupantes tulissent auxilium, et dissipassent seditionum auctores, ingenti prorsus tumultu res omnes turbabantur ». Paulo post subjungit Theophanes : « Junior Eudocia Theodosii neptis, annis jam sexdecim cum Honoricho conjuge in Africa exactis, et puero Ilderico ex ejus amplexibus suscepto, virum, ceu Arianum aversa, occasione sese ultro offerente, fugam arripit, et Hierosolyma dirigit iter : tum venerandis locis Christiano ritu adoratis, salutato etiam aviæ sepulcro, cum paucos dies in sancta urbe moram fecisset, bonis suis omnibus sanctæ Resurrectionis ædi testa-

mento relictis, Curco insuper, cujus opera et auxiliis, velut sibi fidissimi, dum Honorichum conjugem fugeret, usa fuerat, cum liberis archiepiscopo Hierosolymorum commendato in pace animam efflavit ». Idem habet Zonaras in Marciano, nisi quod eam Constantinopolim, indeque Hierosolymam profectam esse refert. *Eudocia* itaque sequenti Christi anno ex Africa fugit annique sexdecim, quibus cum Honoricho conjuge vixit, proficiscuntur ab anno CDLVII quo *Gensericus* Vandalorum rex *Eudoxiam* Eudociæ matrem, et *Placidiam* ejus sororem liberas dimisit, et Eudociam cum *Honoricho* filio suo matrimonio conjunxit. Matrimonium enim illud ante annum CDLVII peractum non esse, anni XVI quibus cum marito fuit, annusque ejus fugæ demonstrant.

12. *Vesuvii montis eruptio.*— A num. 29 ad 32. *Vesuvii* montis eruptio, cujus meminit Baronius, et cujus memoria Byzantii *VIII idus Novemb.* celebratur, ut inquit Marcellinus in Chronico, contigit *Marciano et Festo coss.* ideoque anno sequenti, in quem consulatus ille cadit. Sed Baronius, uti sæpe monui, in mendosum Marcellini codicem inciderat.

13. *S. Remigius fit episcopus Remensis.* — Ad num. 34 et seqq. Baronius initium episcopatus sancti *Remigii* Francorum Apostoli, fretus auctoritate Democharis, et Sigeberti in Chronico, huic anno illigat; et quia Turonensis in lib. de Gloria Confess. cap. 79 ait eum, *septuaginta, aut eo amplius in episcopatu annos* explevisse, *Remigium* mortuum existimat anno DXLII. Verum hic calculus nullo modo stare potest; *Flavius* enim *Remigii* post *Romanum* successor interfuit, subscripsitque Concilio Arvernensi anno DXXXV celebrato. Quare cum anni aliqui *Romano* et *Flavio* assignandi sint, Henschenius ad diem VI Februarii in Vita sancti Vedasti episcopi Atrebatensis, qui eodem, quo *Remigius* floruit tempore, initium episcopatus *Remigii* consignat anno CDLVII, ejus vero mortem anno DXXX. Cointius ad annum CDLXXXVI, *Remigium* ad episcopalem sedem provectum putat anno quadringentesimo quinquagesimo nono, ita ut obierit an. DXXXIII, quod Hincmarus archiepiscopus Remensis in Vita sancti Remigii scribat, defuncto *Bennadio* electum fuisse Remigium, et in episcopatu LXXIV *annos* transegisse. Henschenius et Cointius multis ostendunt, suos computos aut veros, aut vero proximos esse. Successit autem *Remigius* non Gennadio, ut habet Baronius, sed *Bennadio*, ut Hincmarus citatus et Flodoardus lib. 1, cap. 9 testantur. Qui error non Baronio, sed librariis attribuendus.

14. *Non est auctor explanationum Epistolarum B. Pauli.* — Monet Spondanus in Epitome, editas esse post obitum Baronii *Explanationes Remigii* Epistolarum B. Pauli Apostoli, anno MDCXIV Moguntiæ. Verum opus illud ei perperam adjudicat. Nec enim potuit *Remigius* Remensis episcopus, qui ante annum DXXXV e vivis excessit, citare B. Benedictum, S. Gregorium papam, et Vitam S. Cæsarii episcopi Arelatensis a Cypriano Tolonensi episcopo post annum DXLIV elucubratam. Aliqui, ut Labbeus in Dissert. de Script. Eccles. in voce *Remigius Autisiodorensis*, hanc Explanationem Haymonis Alberstatensis episcopi fœtum esse suspicantur; Usserius in Historia Goteschalchi, et quidam alii, eam *Remigio* Lugdunensi episcopo tribuunt. Albertinus vero lib. de Sacram. Euchar. p. 886 et seqq. ejus auctorem putat *Remigium* in abbatia sancti Germani Autisiodorensis monachum, qui sub finem sæculi IX floruit, quique ad scholas instaurandas Remos evocatus est, ut testatur Flodoardus lib. 4, cap. 9. Hanc Albertini conjecturam plures amplexi sunt, de qua sicuti et de auctore hujus operis legendus Cointius anno DXXXII, num. 49.

SIMPLICII ANNUS 5. — CHRISTI 472.

---

1. *Consules.* — Novus aperitur novis conss. præsens annus, Festo ac Marciano : quorum alter, nempe Festus, Romæ; alter vero, Marcianus scilicet, creatus est Constantinopoli. Mentio habetur Festi consulatus in epitaphio sepulcrali Prætextati exquæstoris sacri Palatii, quod hactenus extat in pavimento Ecclesiæ sancti Martini tituli Equitii in monte Cœlio istis verbis :

hic requiescit in pace prætextatus v. i. ex
quæstor. s.c. p. dp. vii. idus octobr. festo v.c. cons.
filia ejus prætextata ce. dp. xv. kal.
aug. decio v. c. cons.

Quæ legis elementa minoris characteris deerant in tabula. Quod vero Christianorum hominum sepulturæ ejusmodi inscriptio esse noscatur : intelligere potes ex ea, Ethnicos prætextatos, Christianæ religionis illusores et refractarios, sese tandem, abdicatis idolis, Christi fidei subjecisse.

2. *Acacio primatum sedis Constantinopolitanæ impudenter affectanti resistit Simplicius.*— Hoc anno Acacius Constantinopolitanus episcopus electus anno superiori, ad novas res adjiciens animum, revocare tentavit, quod Anatolius frustra conatus fuerat sub Leone Romano Pontifice, tanquam ex duobus œcumenicis Conciliis Constantinopolitano et Chalcedonensi indebite usurpare, ut sedes Constantinopolitana post Romanam locum principem obtineret : cujus rei gratia astuto consilio rem pedetentim acturus, tantæ erigendæ molis jecit ejusmodi fundamentum. Leonem imperatorem adiens, fit illi auctor sanctionis edendæ, qua cuncta concessa Ecclesiis privilegia jam perdita restitueret atque firmaret : id nimirum acturus, ut hac via quod Anatolius Gennadii prædecessor, resistente Leone Romano Pontifice, de Constantinopolitanæ Ecclesiæ primatu visus fuerat fecisse dispendium, ipsum illi in integrum restitueret. Sed attende imperatoriam sanctionem, et considera Acacium per secretum tramitem in jura patriarchalium Ecclesiarum irrumpere : sic enim se habet [1] :

3. « Decernimus, ut antiquatis et infirmatis funditus iis, quæ contra ipsum religionis dominum (Deum vel dominium) quodammodo facta sunt, in integrum restituantur universa et ad unum ordinem revocentur, quæ ante professionem nostræ mansuetudinis de Orthodoxæ religionis fide et sanctissimarum Ecclesiarum et Martyriorum statu firmiter obtinebant. Iis quæ contra hæc tempore tyrannidis innovata sunt tam contra venerabiles Ecclesias, quarum sacerdotium gerit beatissimus ac religiosissimus episcopus patriarcha nostræ pietatis pater Acacius, quam contra cæteras quæ per diversas provincias collocatæ sunt, necnon et reverendissimos earum antistites seu de jure sacerdotalium, seu de expulsione cujusquam episcopi a quolibet illis temporibus facta seu de prærogativa in episcoporum Concilio, vel extra Concilium ante alios residendi, vel de privilegio metropolitano, vel patriarchico sub iisdem impiis temporibus, penitus antiquandis. Ut cassatis et rescissis quæ per hujusmodi sceleratas jussiones, aut pragmaticas sanctiones, aut constitutiones impias, seu formam subsecuta sunt; quæ a divæ recordationis retro principibus ante nostrum imperium et deinceps a nostra mansuetudine indulta vel constituta sunt super sanctis Ecclesiis et Martyriis et religiosis episcopis et clericis aut monachis, inviolata serventur.

4. « Sacrosanctam quoque religiosissimæ hujus civitatis Ecclesiam et matrem nostræ pietatis, et Christianorum Orthodoxæ religionis omnium et ejusdem regiæ urbis sanctissimam sedem, privilegia et honores omnes super episcoporum creationibus et jure ante alios residenti, et cætera omnia, quæ ante nostrum imperium, vel nobis imperantibus habuisse dignoscitur, habere in perpetuum firmiter regiæ urbis intuitu judicamus et sancimus ». Hæc Leo, sed Acacii fastu tumentis procuidubio verbis concepta, et stylo superbiæ exarata : haud enim pii principis verba illa esse potuerint, quibus dicitur Constantinopolitanam ecclesiam Christianorum omnium et Orthodoxæ religionis matrem esse. Sunt hæc plane illa, quæ caput ipsum super omnes filios superbiæ, ita nominatus diabolus haud frustra comminatus fuerat S. Gennadio ejus sedis episcopo, nimirum fore ut post ipsius obitum maximas in Ecclesia concitaret discordias, inflammaret odia atque moveret turbas. Factumque quidem fuit, ut talia inconcessa sibi Acacio usurpante, maximum in Ecclesia Dei fuerit schisma conflatum, Oriente ab Occidente diviso. Sed unde illi tam ingentes sumendi spiritus animus, et inconcessa tentandi adeo incensa cupido? Accipe inchoandæ tragœdiæ argumentum.

5. Quod enim collapsum pæne videret Acacius Occidentale Romanum imperium Orientale vero auctum et propagatum ; cum jam et illud sibi subjecisse quodammodo videretur imperator Constantinopolis, mittens ex ejus urbis Senatu hominem, qui illius imperii moderaretur habenas : stulte putans Acacius una cum Romano imperio Romanam pariter esse imminutam Ecclesiam, quasi spiritualia atque sacra e rerum temporalium et profanarum diminutione detrimentum pati necesse esset : nimia elatus superbia, summa arrogantia ad alta fastigia molienda aditum sibi patere putavit; ratus nimirum, magno illo defuncto Leone Romano Pontifice, qui Anatolium talia tentantem compresserat et imperatorem eadem petentem rejecerat; haud in successoribus tantum insidere constantiæ, ut ipsi et Leoni imperatori hæc agentibus reniterentur, atque penitus contradicerent. Sed fefellit spes vana ventosum hominem, satis superque suo damno expertum se in durissimam impegisse petram, cum Petri successores impudens lacessivit : fractus nimirum est ipse fronte, dum vane putavit perfricta fronte petram percutiendo confringere.

6. Restitit quidem ipsius exordio, tentatæ stultæ præsumptioni Acacii, qui hoc tempore Romanam

[1] L. XVI. C. de sacrosanct. Eccles.

regebat Ecclesiam papa Simplicius : cujus res fortiter gestæ et Acta cum perierint, atque litteræ datæ prorsus exciderint; ex paucis quæ a Gelasio Romano Pontifice obiter enarrantur, satis superque possumus ex victoria consecuta præcedens existimare certamen. Scribens enim ad Dardaniæ episcopos [1] de sancto Simplicio papa, primum de Leone papa locutus, subdit hæc de Simplicio resistente Leoni imperatori et Acacio talia postulantibus : « Eaque, inquit, nihilominus sub sanctæ memoriæ papa Simplicio legatum Sedis Apostolicæ sanctæ memoriæ Probum Canusinæ urbis episcopum, Leone principe tunc petente (præsente) docuisse nullatenus posse tentari ; neque his prorsus præbuisse consensum. Atque ideo non ad civitatis cujuslibet respiciant qualitatem, sed modum dispensationis Ecclesiasticæ Patrum traditione firmatum convenienter conservent ». Hæc Gelasius de tentatis per Acacium hujus Leonis imperatoris tempore : qui licet sub ejus successoribus Zenone et Basilisco repulsus sit, idem rursus ab eo est instauratum certamen : sed semper tum Simplicium, tum ejus successorem Felicem papam passus est Acacius adversantes ac penitus resistentes : nam idem Gelasius subdit :

7. « Sanctæ memoriæ nihilominus papa Simplicius, et post eum sanctæ memoriæ papa Felix, non solum Basiliscum tyrannum sed etiam imperatorem Zenonem pro iisdem ipsis excessibus auctoritate libera sæpe increpasse noscuntur : flectique potuisset, nisi Constantinopolitani præsulis accenderetur instinctu, qui particeps externæ communicationis effectus, necessario in quod inciderat, jam fovebat, malens in suæ prævaricationis obstinatione persistere, quam curandus ad salubria remeare, sicut ipse rerum probavit eventus ». Hæc Gelasius ad Acacii scelus alludens, dum ut se contra Romanum Pontificem roboraret, iis qui a Sedis Apostolicæ communione fuerant segregati, temere communicavit. Sed de his dicendum inferius : hæc modo satis tum ad Acacii hujus Leonis tempore temerarium ausum insinuandum, tum ad Simplicii papæ in resistendo constantiam declarandam. Quomodo vero repulsus Acacius deformiora aggressus est excitare certamina, dum Ecclesiæ Alexandrinæ restituit impium illum et sacrilegum Timotheum Ælurum jam antea sub hoc ipso Leone imperatore expulsum, suo loco dicemus.

8. *S. Euthymii obitus.* — Hoc anno qui numeratur Leonis imperii decimus sextus, magnus ille Euthymius archimandrita in Palæstina, cujus sæpe superius mentio facta est, ad Deum ex hoc mundo vocatus concessit : cujus res gestas [2] Cyrillus monachus ejus discipulus, quam accurate conscripsit omni fide signata. Interfuit funeri Anastasius Hierosolymorum episcopus, et honorificentissima eum condidit sepultura, illustratum tum viventem tum mortuum innumeris plane miraculis : quæ omnia tu consulas, lector : ratio enim instituti haud demorari in his diutius sinit. Satis hoc tibi, fidem ejusdem temporis scriptoris reddi in omnibus commendatam atque probatam. Porro natalis ejus anniversaria dies mox peragi cœpta est : celebravit eum solemni ritu inter alios Sabas sanctissimus abbas, de quo plura dicemus. Sed audi clamores tragicos Occidentis.

9. *Anthemius Augustus a Ricimere Gotho necatur.* — Hoc eodem anno Anthemius imperator proditione generi Ricimeri necatur. Id quidem Cassiodorus his habet verbis [1] : « His consulibus Patricius Ricimer, Romæ facto imperatore Olybrio, Anthemium contra reverentiam principis et ejus affinitatis cum gravi clade civitatis exstinguit. Qui non diutius peracto scelere gloriatus post quadraginta dies defunctus est : Olybrius autem septimo mense vitam peregit ». Hæc ipse : eadem Marcellinus et alii. Porro Olybrii interitus contigit anno sequenti.

10. Sic igitur proditor Barbarus, fax Occidentalis imperii, perfidus Arianus Ricimer, sero licet, tandem sensit se nolentem licet (sicut [2] Antiochus) subditum esse Deo. Hic ille perfidus, qui instar mancipiorum habuit imperatores, pro arbitrio eos tollens et subrogans, miscens et versans pro ludibrio summam rerum aleam. Hic ille sacrilegus Arianus, qui cum tantam sibi in Romanum imperium usurpasset auctoritatem, invitis licet ipsis Romanæ Ecclesiæ pontificibus barbarica tamen auctoritate in Urbe sibi Ecclesiam vindicarat, in quam cum suis Arianis Gothis militibus conveniret. Fuit illa quidem titulo sanctæ Agathæ ad radices Quirinalis montis contra Viminalem posita parva licet, ab ipso tamen Ariano ornata Catholico more : etenim ejus apsidem marmorum crustis et imaginibus sacris Salvatoris ac duodecim Apostolorum ex musivo egregie nobilitavit. Permansit opus usque ad tempora nostra, cum nimia vetustate fatiscens apsis ipsa ante quinquennium improvisa ruina collapsa funditus periit. Quam vir egregius Romanæ Ecclesiæ ornamentum, ejus Ecclesiæ diaconus cardinalis Federicus Borromæus mox restituit a fundamentis.

11. Erat autem in ejusdem apsidis hemicyclo ex musivo pariter opere ejusmodi inscriptio exarata :

FL. RICIMER V. I. MAGISTER UTRIUSQUE MILITIÆ PATRICIUS ET EXCONSUL. ORD. PRO VOTO SUO ADORNAVIT.

Quid vero acciderit, cum a Christianis Catholicis eadem Ecclesia, pulsis Arianis, vindicata est, et a sancto Gregorio sacris expiata, Catholicorumque usui reddita fuit : idem Gregorius [3] narrat : sed nos suo loco dicemus. Scimus ipsum Ricimerum Gothum a Gotho scriptore Jordane laudari : sed indulsisse eum privatis gentilitatis affectibus, ipsa facta

[1] Gelas. Ep. XI. tom. I. Ep. Rom. Pontif. — [2] Acta Euthymii apud Sur. die XX. Januarii.

[1] Cassiod. in Chron. — [2] 2. Mach. II. — [3] Greg. l. III. Ep. XIX. et dialog. l. III. c. 30.

declarant, quæ nec narrat quidem, relinquens ea sepulta silentio, cum non haberet quod excusaret.

12. *Sidonius Apollinaris creatus episcopus Arvernensis sanctitate et doctrina conspicuus.* — Sed ad res Gallicanas transeamus, quas his ipsis temporibus complures sanctissimi episcopi illustrarunt, de quibus suis locis. Hic modo de Sidonio Apollinari sat meminisse, qui hoc anno creatus reperitur episcopus Arvernensis, vir plane egregius, gener Aviti imperatoris, patriciatus dignitate insignis, qui et maxime claruit poeticis et rhetoricis litteris, nulli in his suæ ætatis secundus: sed et summa morum enituit sanctitate. De quo in primis habet ista Gregorius Turonensis, ubi recensuit virtutes ejus prædecessoris Eparchii [1]: « Sidonius ex præfecto substituitur, vir secundum sæculi dignitatem nobilissimus, et de primis Galliarum senatoribus ». Et inferius: « Cum autem esset magnificæ sanctitatis, atque (ut diximus) ex senatoribus primis; plerumque, nesciente conjuge, vasa argentea auferebat e domo, et pauperibus erogabat. Quod illa cum cognosceret, scandalizabatur in eum: sed tamen, dato egenis pretio, species domi restituebat ». Hæc ipse: cætera inferius.

13. Quod autem hoc potissimum anno eum dixerimus fuisse creatum episcopum: ne quid temere et pro animi arbitrio absque certa ratione dixisse videamur; accipe de his exactam chronographiam. In primis igitur quod ad sæculares magistratus quibus functus, et honores, quibus est insignitus, spectat: meminisse debet lector ætatem et magistratus atque honores Sidonii ex suis ipsius scriptis superius certis annis consignatos positos esse: nimirum, sub consulatu Asterii, qui est annus Domini quadringentesimus quadragesimus nonus, pueritiam jam excessisse, cœpisseque adolescere, utpote annorum circiter decem et septem: sub consulatu vero Majoriani, nempe anno Domini quadringentesimo quinquagesimo octavo ob insignem eruditionem tum in rhetoricis, tum etiam in poeticis facultatibus, statua in foro Trajano posita ex senatus consulto fuisse donatum: sub consulatu vero Anthemii imperatoris (is est annus Christi quadringentesimus sexagesimus octavus) ab eodem Augusto præfectura insignitum: quando autem auctus fuerit dignitate patriciatus, nescitur, quam tamen constat ipsum ante Ecdicium uxoris suæ fratrem esse consecutum, qui eam accepit a Julio Nepote Augusto ante biennium. Hæc quod ad sæculares dignitates; quod autem ad sacra munera spectat, ex suis etiam ipsius scriptis, tanquam per tenuem in ostio ex obliquo rimulam ejus episcopatus certum tempus intelligi posse videtur.

14. Extat quidem ejus Epistola [2] scripta ad S. Lupum Trecensem episcopum data, cum ipse Sidonius creatus est episcopus: qua sanctissimi viri preces implorat, ut regiminis quod tunc susceperat onus illæsa conscientia ferre posset: nam queritur dicens: « Facinorum continuatione miser eo necessitatis accessi, ut is pro peccato populi nunc orare compellar, pro quo populus innocentum vix debet impetrare, si supplicet ». Quando autem ea fuerit scripta Epistola, ut pariter Sidonii promotio possit haberi comperta, hoc investigandum, si quomodo consequi liceat quod optamus. Considerandum est igitur, quod idem ait, eo tempore, quo illa scribebat, ipsum Lupum jam in sede episcopali exegisse annos quadraginta quinque: sunt enim hæc ejus verba: « Cum primo post desudatas militiæ Lerinensis excubias, et in Apostolica Sede novem jam decursa quinquennia, utriusque sanctorum ordinis quemdam te conclamatissimum primipilarem spiritualia castra venerentur, etc. » Cum ergo tunc sit creatus episcopus Arvernensis Sidonius, cum sanctus Lupus novem jam exegisset in sede quinquennia: modo pervestigandum est tempus sedis sancti Lupi Trecensis, ut ex eo notus pariter fiat annus, quo Sidonius ad episcopatum provectus est.

15. Extant res gestæ [1] sancti Lupi, licet brevi compendio, omni tamen fide antiquitus ab homine ejus temporis scriptis traditæ: ex quibus potest intelligi quo potissimum anno ipse fuerit creatus episcopus. Dum enim ait ipsum sanctum Lupum adjunctum esse collegam S. Germano episcopo Antisiodorensi in legatione in Britanniam adversus Pelagianos suscepta, cum idem Lupus jam annum secundum ageret in episcopatu; ex hoc colligi necesse est, ipsum esse creatum Trecensem episcopum anno Domini quadringentesimo vicesimo septimo; cum jam constet ex his quæ superiori tomo quinto Annalium dicta sunt, S. Prosperi auctoritate, contigisse eam obire sanctos episcopos legationem anno Redemptoris quadringentesimo vicesimo nono. Adde igitur novem quinquennia exacta post annum Domini quadringentesimum vicesimum septimum, quo S. Lupum creatum episcopum diximus: utique pervenies ad præsentem annum Domini quadringentesimum septuagesimum secundum. Cum igitur constet, anno quo ipse sanctus Lupus jam transegerat novem in episcopatu quinquennia, Sidonium esse creatum episcopum Arvernensem; utique dicendum est, ipsum creatum episcopum hoc ipso anno Domini quadringentesimo septuagesimo secundo, cum esset annorum circiter quadraginta. Assumptus est autem ad episcopatum, cum adhuc superstes esset Papianilla conjux, filia Aviti imperatoris, susceperatque ex ea filiolam (ut vidimus) nomine Rosciam, quam apud aviam sancte pieque instituendam curavit.

16. Porro ad episcopatum assumptus, ita mores composuit, ut statim absolutissimi sacerdotis speciem præ se ferret; cujus rei gratia sanctissimi præsules eidem litteris congratulati sunt, ut inter alios magnus ille (ut diximus) celebris nomine Lupus Ecclesiæ Trecensis episcopus, ad quem Sidonius Epistolam illam reddidit, cujus nuper fecimus

[1] Gregor. Tur. l. II. c. 21. — [2] Sidon. l. VI. Ep. I.

[1] Apud Sur. tom. IV. die XIX. Julii.

mentionem, qua adeo enixe preces ab eo exigit : ex qua etiam videas, magna humilitate præditum fuisse virum, dignum ob eam virtutem, qui ad summum sanctitatis culmen a Deo attolleretur.

17. Factum vero episcopum nuntium remisisse sæcularibus jocis, hominem natura lepidum, ejus Epistolæ post episcopatum datæ declarant. Sane quidem ab hoc ipso tempore animi fuisse tranquillioris, satis ostendit, dum rogatus ab amico aliquid mensa dignum poeticum ludere; se excusans a metrico lusu, serio ista ingerit, illum monens [1] : « Quin imo quoties epulo mensæ lautioris hilarabere, religiosis (quod magis approbo) narrationibus vaca : iis proferendis confabulatio frequens; iis redicendis sollicitus auditus inserviat ». Hæc ipse, qui lascivientem Musam instar servæ Hebræorum capillis et unguibus circumcisæ retinuit, ut his sapphicis ad Firminum datis demonstrat [2] :

Neu putet solvi per amœna dicta,
Schema sit artis, phalerasque jungam,
Clerici ne quid maculet rigorem
Fama poetæ.

Hæc ipse, cum jam esset creatus episcopus, ut ex eadem Epistola colligi potest.

18. Sed intuere viri modestiam de se ipso nonnisi humillime sentientis, quamvis plurimæ essent illius dotes, quibus potuisset efferri. Sunt enim crebræ ipsius querelæ, quibus se indignum ad episcopatum assumptum deplorat : nam ad Apollinarem scribens, hæc ait [3] : « Ego autem infelicis conscientiæ mole depressus, vi febrium nuper extremum salutis accessi, utpote cui indignissimo tantæ professionis pondus impactum est : qui miser ante compulsus docere quam discere, ante præsumens prædicare quam facere, tanquam sterilis arbor cum non habeam opera pro pomis, spargo verba pro foliis ». Hæc de se ipso Sidonius; cum alioqui, testificatione Gregorii et aliorum, sanctissimus habitus sit antistes. Ad Faustum quoque nuper creatum (ut ipse ait) Regiensem episcopum scribens [4], ubi ipsum valde laudavit, quod per sacerdotium nihil immutarit vitæ monasticæ severitatem ; ejusdem exigens preces, hæc inter alia habet, bene compositum animum indicantia : « Iis igitur (ut supra dixi) precatibus obtine, ut portio nostra sit Dominus, atque ut adscripti turmæ levitarum, nec remaneamus terreni, quibus terra non manet ; inchoemusque sicut a sæculi lucris, sic quoque a culpis peregrinari, etc. » Hæc et alia hujuscemodi, quibus et demonstrat eadem circa tempora ipsum Faustum ex abbate Lerinensi creatum fuisse episcopum Regiensem. Porro in diversis aliis ipsius Sidonii Epistolis sparsi sunt threni, quibus se indignum ad episcopatum assumptum deplorat.

19. Porro tantæ apud seniores sanctos episcopos æstimationis ipse junior fuisse cognoscitur, ut oborta contentione in eligendo metropolitano episcopo Bituricensis Ecclesiæ, ipsi uni a comprovincialibus sacerdotibus, clero, et populo, quem vellet eligendi liberum fuerit delatum arbitrium : cum ipse quanto in dijudicandis hominibus polleret judicio declaravit, deligens S. Simplicium, quem omnes summo gaudio susceperunt. Extant de his ab eodem Sidonio datæ ad diversos episcopos litteræ [1], itemque ab eo tunc habita concio : qua quidem quanta polleret dicendi facundia, si legeris, admiraberis. Verum ut ex opulento convivio aliquid degustes, ne prorsus jejunus abscedas; hic tibi describam, quas ipse suas recenset angustias : cum eligendo aliquem, cuperet omnibus satisfactum, nec se id præstare posse videret : sic enim ait :

20. « Si quempiam nominavero monachorum, quamvis illum Paulis, Antoniis, Hilarionibus, Macariis conferendum, sectatæ anachoreseos prærogativa comitetur : aures illico meas incondito tumultu circumstrepitas ignobilium pumilionum murmur everberat conquerentium : hic qui nominatur (inquiunt) non episcopi, sed potius abbatis complet officium, et intercedere magis pro animabus apud cælestem judicem potest, quam pro corporibus apud terrenum judicem. Sed quis non exacerbescat, cum videat sordidari virtutum sinceritatem criminatione vitiorum? Si eligimus humilem : vocatur abjectus. Si proferimus erectum : superbire censetur. Si minus institutum : propter imperitiam creditur irridendus. Si aliquatenus doctum : propter scientiam clamatur inflatus. Si severum : tanquam crudelis horretur. Si indulgentem : facilitate culpatur. Si simplicem : despicitur ut brutus. Si acrem : vitatur ut callidus. Si diligentem : superstitiosus decernitur. Si remissum : negligens judicatur. Si solertem : cupidus. Si quietum : pronuntiatur ignavus. Si abstemium producimus : avarus accipitur. Si eum qui prandendo pascat : edacitatis impetitur. Si eum qui pascendo jejunet : vanitatis arguitur. Libertatem pro improbitate condemnant : verecundiam pro rusticitate fastidiunt : rigidos ob austeritatem non habent caros : blandi apud eos communione vilescunt. Ac si apud eos utrolibet genere vivatur : semper hi tamen bonarum partium mores, pungentibus linguis maledicorum, veluti bicipitibus hamis inuncabuntur.

21. « Inter hæc monasterialibus disciplinis ægre subditur vel popularium cervicositas, vel licentia clericorum. Si clericum dixero : sequentes æmulantur, derogant antecedentes ». Et post nonnulla adversus eos qui diuturnitate clericalis ministerii, non prærogativa meritorum cæteris ante habendos esse clamarent, hæc subdit : « Si militarem dixero forte personam », quæ nimirum ex palatina militia, præfectura aliqua emineret : « protinus in hæc verba consurgitur : Sidonius ad clericatum quia de sæculari professore translatus est, ideo sibi assumere metropolitanum de religiosa

[1] Sidon. l. IX. Ep. XIII. — [2] Ibid. Ep. X. — [3] Ibid. l. V. Ep. III. — [4] Ibid. l. IX. Ep. III.

[1] Sidon. l. VII. Ep. V. VIII. IX.

congregatione dissimulat : natalibus turget, dignitatum fastigiatur insignibus, contemnit pauperes Christi, etc. » Hæcque tibi modo satis, sed non ad satietatem explendam, sed ad gulæ potius irritamentum, quo totam ipsam appetas opiparam devorare mensam.

22. Sed accipe, quomodo ob mirificam dicendi vim Sidonio invidiam passo Dominus præsto fuerit, ut multo magis ejus eniteret et animi virtus, et in dicendo facultas. Gregorius enim hæc de ipso habet [1] : « Sanctus vero Sidonius tantæ facundiæ erat, ut plerumque ex improviso luculentissime quæ voluisset nulla obsistente mora, componeret. Contigit autem quadam die, ut ad festivitatem Basilicæ monasterii, cujus supra meminimus, invitatus accederet. Ablatoque sibi nequiter libello, per quem sacrosancta solemnia agere consueverat; ita paratus in tempore cunctum festivitatis opus explicuit, ut ab omnibus miraretur, nec putaretur ab adstantibus ibidem hominem locutum fuisse, sed angelum. Quod in Præfatione libri, quem de missis ab eo compositis conjunximus, plenius declaravimus ».

[1] Greg. Turon. l. II. c. 22.

Hæc Gregorius de Sidonio Apollinari : cujus cognominis rationem si quæras, ipsum habes qui doceat, nimirum eo nomine ipsius nuncupatum fuisse avum, qui primus suæ familiæ, abdicato Gentilitiæ superstitionis errore, Christianam amplexus est religionem. Quo nomine ipse Sidonius summopere gloriatus, cum contigit ejus Apollinaris restituere monumentum, epitaphium eidem carmine scripsit : quo ubi primum meminit de ejusdem præfectura prætorii, quam summa cum laude in Galliis administravit, ista subdit [1] :

> Hæc sed maxima dignitas probatur.
> Quod frontem Cruce, membra fonte purgans,
> Primus de numero patrum suorum
> Sacris sacrilegis renuntiavit.
> Hoc primum est decus, hæc superba virtus.

Merito igitur ab eo qui in familiam omnibus celsius præfecturis Christianum nomen intulit, Apollinari, Sollius Sidonius cognomentum accepit Apollinaris. Sed de ipso modo satis.

[1] Sidon. l. III. Ep. XII.

Anno periodi Græco-Romanæ 5965. — Jesu Christi 472. — Simplicii papæ 5. — Leonis 16. Olybrii 1.

1. *Consules.* — Coss. *Marcianus* et *Festus*. Hic in Occidente creatus; dicitur enim ab Anastasio in Symmacho papa, *Festus caput senatus exconsul* : Marcianus hoc anno consul non potest esse *Marcianus* ille, qui annum CDLXIX cum Zenone aperuit, in omnibus quippe Fastis tam græcis, quam latinis sine numerali nota editur, argumento manifesto, hunc a priori diversum esse : imo Victorius Aquitanus apud Bucherium hunc ultimum non *Marcianum*, sed *Martinianum* appellat. Cuspinianus scribit *Marcianum* anno CDLXIX consulem Anthemii imp. filium fuisse, Onuphrius vero *Marcianum* hoc anno Festi in consulatu collegam, sed neuter opinionem suam probat. Quare Cuspinianum præferendum existimo; cum enim Anthemius anno CDLXVII Occidentis imperator dictus sit, et anno CDLXVIII consul ibidem processerit, rationi et usui consentaneum videtur, eum *Marcianum* filium in annum sequentem CDLXIX in suo imperio consulem designasse, eo magis quo nulla assignari potest ratio, cur Leo imp. Marcianum consulem eo anno in Oriente dixerit, cum hic Leontiam, Leone patre jam imperatore natam, ut dicetur anno CDLXXXII, num. 16, et ideo necdum nuptiis maturam, nondum uxorem duxisset. Quod si hæc conjectura arrideat, anno CDLXIX, num. 1, *Marcianus* dici debet consul Occidentalis, non Orientalis; sed adhuc incertum remanet an Marcianus hujus anni consul Orientalis, vel Occidentalis fuerit.

2. *Acacius Constantinopolitanus episcopus primum locum post Rom. Pontificem petit.* — A num. 2 ad 8. *Acacius* Constantinopolitanus episcopus conatus est quidem a Leone imp. impetrare, ut sedes Constantinopolitana post Romanam locum principem obtineret juxta decreta Conciliorum Constantinopolitani et Chalcedonensis, sed lex XVI Cod. Justin. *de Sacrosanctis Ecclesiis*, qua Constantinopolitanæ Ecclesiæ privilegia restituuntur, non a Leone imp. ut existimavit Baronius, qui eam hic recitat, sed a Zenone Aug. emissa, flagitatu *Acacii* episcopi Constantinopolitani et quidem anno quadringentesimo septuagesimo septimo, quo *Zeno* in imperium restitutus est. Hæc enim ejus subscriptio : *Dat. XVI kalend. Janu. Armatio V. C.*

cos. ubi tamen loco *Armatio V. C.*, legendum *P. C. Armatii V. C*, qua formula annus CDLXXVII notatus fuit. Verum quidem est, in fronte hujus constitutionis legi : *Iidem AA. Sebastiano. P. P.* At cum lex XV *de Sacrosanctis Ecclesiis*, quæ immediate ante legem XVI recitatur, hunc titulum præferat : *Imp. Zeno*, manisfestum est, in titulo legis XVI, loco *Iidem AA.*, legendum esse, *idem A.*, id est, *idem Augustus*, quod eo magis dicendum, quo Sebastianus anno CDLXXVII præfectus prætorio fuit, ut liquet ex lege VII *de diversis rescriptis*, data *post consulatum Basilisci et Armati*.

3. *Moritur S. Euthymius abbas.* Ad num. 8. Obitus sancti *Euthymii* abbatis contigit anno sequenti. Cyrillus enim monachus, qui Vitam ejus scripsit, diversam ab ea, quam Metaphraste exhibet, quamque solam Baronius viderat, ait : « Obitus ejus accidit vicesima mensis Januarii, undecima Indictione ». Et paulo post : « Quinto Leonis imperatoris consulatu, ejusdemque imperii decimo sexto anno vivendi finem fecit », ideoque anno sequenti, quo Leo quintum consulatum gessit, et Indictio XI mense Januario in cursu fuit. Perperam etiam scripsit Baronius, Cyrillum monachum discipulum fuisse sancti Euthymii ; ex Vita enim S. Cyriaci anachoretæ a Metaphraste scripta, constat Cyrillum monachum, quæ de sanctis Euthymio et Sabba refert, a sancto *Cyriaco* didicisse, annoque quo hic ad Deum migravit, Christi nempe DLVII adhuc in vivis fuisse Cyrillum. Sancti Euthymii Vitam a Cyrillo scriptam, et sancti Cyriaci Vitam a Metaphraste elucubratam græce et latine publicavit Pougetus tom. I Analect. Græc. Nam quæ latine a Bollando et græce a Cotelerio editæ sunt, a Metaphraste concinnatæ.

4. *Anthemio occiso succedit Olybrius.* — A num. 9 ad 12. Chronographus a Cuspiniano editus sub hujus anni coss. ait : « Bellum civile gestum est Romæ inter Anthemium imperatorem, et Ricimerem patricium. Et levatus est Romæ imperator Olybrius ; occisus vero imp. Anthemius V idus Julias. Defunctus vero est Ricimer XV kal. Septembris. Quo anno Gundibalus patricius factus est ab imperatore. Defunctus vero est imp. Olybrius Romæ X kal. Novemb. » Gundibali hortatu *Glycerius* anno sequenti sumpsit imperium, ut ait Cassiodorus in Chronico. Perperam porro Baronius, qui Chronographum istum non viderat, *Olybrii* mortem in annum sequentem differt. Regnavit *Anthemius* annos quinque, et menses tres, unico die excepto : *Olybrius* menses tres, et dies duodecim. *Placidia* Valentiniani III filia, Olybrii uxor, marito superstes vixit usque ad Zenonis tempora. Ex utriusque conjugio prodiit *Juliana Anicia* uxor Areobindi patricii, de quorum filiis infra agetur. Theophanes ad annum XV Leonis imp. scribit, Recimerem « Anthemii pie admodum Romæ imperium administrantis generum in proprium insurrexisse socerum : bellis vero totam regionem occupantibus tanta fame atteruntur imperatoris copiæ, ut coriis aliisque cibis insolitis non parcerent », inquit Theophanes.

5. *Sidonius Apollinaris fit episc. Arvernorum.* — Ad num. 12 et seqq. Sidonius Apollinaris anno tantum sequenti Arvernorum episcopus renuntiatus est, ut ex duabus ejus Epistolis colligo. Prior data est ad S. Lupum Trecensem episcopum, cum ipse Sidonius Arvernensis episcopus dictus. In ea Epistola, quæ prima est lib. 6, ut Lupum jam in sede episcopali annos quadraginta quinque exegisse exprimat, ita loquitur : « Cum post desudatas militiæ Lirinensis excubias, et in Apostolica Sede novem jam decursa quinquennia, etc. », quibus ex verbis supra deduxi, Lupum anno CDXXVIII, quo Valentinianus III imperii Cæsaræi quinquennalia dedit, in Ecclesia Trecensi sedere cœpisse (1) : alioquin Sidonius eum loquendi modum sibi inusitatum non adhibuisset. Si itaque ei Christi anno quinquennia novem seu annos quadraginta quinque episcopatus *Lupi* adjicias, ultimo sc. anno CDXXVIII, ut fieri debet, in summam collato, pervenies ad annum CDLXXIII, ideoque ea Epistola ipso episcopatus *Sidonii* initio, Olympiadisque CCCXIII ad Lupum scripta ; quia sicut ille annos suos per Olympiadas ; ita et Lupi annos per quinquennia numerat. Quod eo magis dicendum, quo anno CDLXXIII Leo imp. *vicennalia* exhibuit, quæ *Sidonium* movere potuerunt, ut eum loquendi modum usurparet. In eo perstat Sidonius Epist. XI. lib. 9 ad Lupum data, cum hic jam annum quinquagesimum in episcopatu ageret ; ait enim : « In omnibus cedam, quippe qui in alio genere virtutum jam per quinquennia decem non æquævis sacerdotibus tantum, verum et antiquis quoties collatus, antelatusque sis ». Quæ Epistola anno CDLXXIX. quo Zeno imp. quinquennalia exhibuit, quove decem illa quinquennia absoluta, scripta est, Sirmondus in Notis ad Epist. I libri 6 Sidonii, aliique omnes Baronii sententiam secuti sunt.

6. *Regum Burgundionum successio.* — Chronographus Cuspinianeus ad consulatum Festi et Marciani, seu ad præsentem Christi annum scribit : *Gundibalus patricius factus est ab Olybrio imperatore* ideoque *Gundeuchus* Burgundionum rex ejus pater jam vivere desierat, et verosimiliter *Chilpericus* ejus frater. Utrumque Catholicum fuisse, sicuti *Gundicarium* eorum patrem, jam supra ostendimus. Si enim *Gundeuchus* Orthodoxus non fuisset, Hilarus papa in Epistola X ad Leontium episcopum Arelatensem, his verbis non uteretur : « Quantum filii nostri, viri illustris, magistri militum Gunduici sermone est indicatum ; prædictus episcopus (nempe Mamertus Viennensis) invitis Diensibus episcopum consecrare præsumpsit », ut

(1) S. Sidonium anno tantum CDLXXIII episcopum renuntiatum fuisse, non invicte quidem Pagius probat ; cum id deducat ex Epistola ejus ad S. Lupum, quam scriptam hoc anno arguit ex supputatione per quinquennalia quam ibidem adhibet. Leve id videtur Tillemontio. Porro S. Lupus Epistolam gratulatoriam dedit tunc Sidonio, quæ unica ex omnibus viri sancti Operibus nunc superest legenda apud Dacher. Spicil., tom. III, pag. 302 novæ editionis. MANSI.

videre est apud Baronium anno CDLXIII, num. 4. De Chilperico in Vita sancti Romani abbatis, Lupicini decessoris, a Turonensi lib. de Vitis Patrum scripta habetur, *Lupicinum* obtinuisse a Chilperico rege præceptionem, « ut annis singulis trecentos modios tritici, eodemque numero mensuras vini acciperet, et centum aureos ad comparanda fratrum indumenta ». Chilpericus, quemadmodum et Gundeuchus ejus pater, magister militum fuit; ita enim appellatur a Sidonio lib. 5, Epist. VI, ubi de isto *Chilperico*, non vero de *Chilperico* Gundobaldi fratre, ut putavit Sirmondus in Notis ad Sidonium, sermonem habet, ut recte observat Hadrianus Valesius lib. 3, pag. 139, de Reb. Franc. Licet enim Sidonius *Chilpericum* Tetrarcham appellet, eo tamen nomine quatuor fratres tunc regnasse non indicat ut arbitratur Sirmondus; cum qui portionem habet alicujus ditionis, *Tetrarcha* etiam appelletur.

7. *Burgundionum reges Arianam hæresim amplectuntur.* — Turonensis lib. 2, cap. 28, scribit : « Fuit autem et Gundeuchus rex Burgundionum, ex genere Athanarici regis persecutoris, de quo supra meminimus. Huic fuerunt quatuor filii, Gundobaldus, Godegesilus, Chilpericus, et Godomarus. Igitur Gundobaldus Chilpericum fratrem suum interfecit gladio, uxoremque ejus ligato ad collum lapide, aquis immersit. Hujus duas filias exilio condemnavit : quarum senior, mutata veste Mucurena, junior Chrotildis vocabatur ». Verum Turonensis in Historia priorum regum tam Gothorum, quam Burgundionum non semel lapsus est ; *Athanaricus* enim Gothorum rex ac Ecclesiæ persecutor, qui anno CCCLXXXI obiit, nihil commune habuit cum Burgundionum regibus, isque Arianam sectam professus est. *Gundeuchi* tamen filios eamdem hæresim amplexos esse recte scribit Turonensis lib. 3, cap. 1 : « Hæretici vero, nec acquirunt, sed quod videntur habere, aufertur ab eis. Probavit hoc Godegesili, Gundobaldi, atque Godomari interitus, qui et patriam simul et animas perdiderunt, etc. » Non loquitur Turonensis de Chilperico II eorum fratre, quia hic religionem Catholicam conservavit, cum Chrotildis ejus filia, quæ Clodovæi Magni Francorum regis uxor fuit, in religione Catholica sit educata. *Chilpericus* Lugduni regnavit ; sed postquam *Gundobaldus*, qui et *Gundibalus* dictus, duorum fratrum sanguine, Chilperici sc. et Gundomari manus imbuit, ipse Lugduni, ut asserit Ennodius in Vita sancti Epiphanii pag. 402, *Gundegisilus* vero Genevæ, ut Ennodius pag. 408, regnarunt.

SIMPLICII ANNUS 6. — CHRISTI 473.

1. *Occiso Olybrio, Glycerius imp. creatur.* — Quadringentesimo septuagesimo tertio Christi anno Leo Augustus quintum consul Fastis inscribitur absque collega, quod turbatæ vehementer essent res Occidentalis imperii : nam occiditur imperator Olybrius, et in locum ejus a Gothis militibus Glycerius subrogatur : sub hujus enim anni consulibus Cassiodorus hæc habet [1] : « His consulibus Gundebado hortante, Glycerius Ravennæ sumpsit imperium », tenuitque vix annum unum. Apud hunc plurimum valuisse S. Epiphanium Ticinensem episcopum, Ennodius tradit : additque complures capitis reos interventione ipsius Epiphanii ab eodem imperatore liberos esse dimissos. In hunc ergo modum magno Reipublicæ damno sæpe mutatis Augustis, addita his est nova calamitas, cum Ostrogothi sub duce Windemiro ex gente Amala ad damna descenderunt Italiæ, alia vero ex parte Theodomiro ad prædandum Orientem converso. Porro de horum origine et familia Amala Jordanum [1] ejus gentis historicum consule.

2. Sed quid accidit? « Simul ac Windemirus in Italiam cum exercitu ingressus est, ex hac vita subducitur, successorem relinquens filium hæredem suo nomine nuncupatum juniorem Windemirum : quem Glycerius imp. muneribus datis de Italia ad Gallias transtulit, quæ a diversis circumcirca positis Barbaris premebantur ; asserens vicinos ibi Wisigothos eorum parentes regnare. Quid multa? Windemirus acceptis muneribus, simulque mandatis a

[1] Cassiod. in Chron.

[1] Jordan. de reb. Get.

Glycerio imperatore, in Gallias tendit : cumque se parentibus jungeret Wisigothis, unum omnium corpus effectum est, ut dudum fuerant : et sic Gallias Hispaniasque tenentes suo jure defendunt, ut nullus sibi alius prævaleat ». Hæc Jordanus.

3. *S. Severinus cum rege Rugorum agit, mira operatur.* — Ad hæc plane tempora referenda sunt, quæ de Rugorum regis rebus gestis cum sancto Severino Noricorum Apostolo nominato Eugipius abbas fideliter scripsit his verbis : « Rugorum rex nomine Flacitheus, in ipsius regni sui cœpit nutare primordiis, habens Gothos ex inferiori Pannonia vehementer infensos, quorum innumerabili multitudine terrebatur. Is ergo beatissimum Severinum in suis periculis tanquam cæleste consulebat oraculum : siquidem dum vehementius turbaretur, veniens ad hominem Dei deflebat se a Gothorum principibus ad Italiam transitum postulatum ; a quibus se non dubitat, quia si hoc eis denegatum fuerit, occidendum. Respondit ei vir Domini Severinus : Si nos omnes una fides Catholica adnecteret, magis me de vitæ perpetuitate consulere debuisti : sed quia de præsenti tantum salute sollicitus es, ausculta quæ dico. Gothorum nec copia, nec adversitate turbaberis; quia cito securus, eis discedentibus, tu desiderata prosperitate regnabis : tantum ne humilitatis meæ monita prætermittas. Non te itaque pigeat pacem appetere etiam inimicorum. Nunquam propriis virtutibus innitaris : Maledictus (inquit Scriptura [1]) qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus. Disce igitur insidias cavere, non ponere. In lectulo quippe tuo pacifico fine transibis.

4. « Qui dum tali animatus oraculo lætus abscederet, perlato sibi quod turba latronum aliquos captivasset ex Rugis ; virum Dei protinus mittit consulendum. Qui sanctis eum mandatis, ne prædones sequeretur, Domino revelante, præmonuit, dicens : Si eos secutus fueris, occideris. Cave ne amnem transeas, et insidiis quæ tribus in locis paratæ sunt, improvida mente succumbas. Nam cito nuntius fidelis adveniet, qui te de his omnibus efficiet certiorem. Tunc duo captivorum ab his hostium sedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatissimus vir, Christo sibi revelante, prædixerat. Igitur frustratis insidiis adversantium, Flacitheus incrementis auctus prosperioribus vitam rebus tranquillissimis terminavit ». Hæc Eugipius abbas, qui his subdit grande miraculum, cum unus ex Rugorum populo, qui contritis ossibus jam annis duodecim omni caruerat usu membrorum, ab eo sanatus est : ex quo evenit, ut frequentissimus ad eum esset accessus tum Rugorum, tum etiam aliorum inde transeuntium Barbarorum. Habet hæc omnia fusius enarrata scriptus codex superius citatus, quæ sicut alia plura apud Surium desiderantur; apud quem quæ extant, inemendata satis esse noscuntur.

5. Mirum quidem fuit, tanto honore, cultu et observantia frequentatum Severinum a Barbaris regibus circumstantibus quantumlibet Arianis, ab eo ad meliorem frugem conversis : cujus cum iidem parerent monitis, omnia sibi dextera provenire solere, experimentis sæpe sæpius didicissent. Ex quibus intelligas, quanto securius et utilius reges servis Dei obtemperent, quam aliis ipsi imperent . conciliant enim divinam sibi potentiam, dum Dei amicis obediunt, consiliaque ipsorum libenter audiunt et amplectuntur. Quanto autem detrimento Dei amicorum despiciantur consilia, et petitiones rejiciantur, quod idem Eugipius de conjuge filii regis, eademque regina narrat, terribili est patefactum exemplo, quod ita subdit [1] :

6. « Felitheus quoque rex, memorati Flacithei filius (qui et Feba) paternam secutus industriam, sanctum virum, pro regni sui cœpit frequentare primordiis. Hunc conjux feralis et noxia, nomine Gisa, semper a remediis clementiæ revocabat. Hæc ergo inter cætera iniquitatis suæ contagia, etiam rebaptizare Catholicos aliquos conata est : sed ob sancti reverentiam Severini, non consentiente viro, a sacrilega quantocius intentione defecit : Romanos tamen (captivos scilicet), duris conditionibus aggravans, quos etiam Danubio jubebat adduci. Nam cum quadam die in proximo a Favianis vico veniens, aliquos ad se transferri Danubio præcepisset, vilissimis scilicet ministeriis servitutis damnandos, dirigens ad eam vir Dei, ut eos dimitteret, postulabat. Verum illa facibus feminei furoris exæstuans, mandata reportari jussit asperrima : Ora, inquit, tibi, serve Dei, intra cellam tuam delitescens : liceat nobis de servis nostris ordinare quod volumus.

7. « Audiens autem hoc homo Dei : Confido, inquit, in Domino meo Jesu Christo, quod necessitate compelletur explere, quod prava voluntate despexit. Velox itaque secuta correptio prostravit animos arrogantis. Quosdam enim aurifices Barbaros pro fabricandis regalibus ornamentis clauserat arcta custodia (nam eos jure servitutis possidebat invitos). Ad hos filius memorati regis admodum parvulus, nomine Fridericus, eo die quo regina servum Dei contempserat, puerili motu concitus introivit. Tunc aurifices pectori infantis gladium imposuere dicentes, quod si quis ad eos absque juramenti præsidio, quo vita cum libertate promitteretur, ingredi conaretur, parvulum regium primitus transfigentes, semetipsos postea trucidarent; quippe cum sibi nullam spem vitæ promitterent, macerati diuturnis ergastulis.

8. « His auditis, regina crudelis et impia, vestibus præ dolore conscissis, talia clamitabat : O serve Dei Severine, sic illatæ a Deo vindicantur injuriæ? Hanc mei contemptus ultionem effusis precibus postulasti, ut in mea viscera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miserabili lamentatione discurrens, fatebatur se pro scelere contemptus,

[1] Hierem. XVII.

[1] Eugip. in Vita Severin. c. 8.

quod in servum Dei commiserat, plagæ præsentis ultione percelli : confestimque directis equitibus, veniam poscens Romanos quos eadem die tulerat, pro quibus et rogantem contempserat, transmisit. Et abiens ad ergastulum, ubi aurifices operabantur, dato eis sacramento evadendi mortem, sospitem suum recipit infantem. Mox et illi dimissi sunt. His auditis, reverendissimus Severinus Christi servus gratias Creatori referebat immensas : qui ob hoc interdum differt vota poscentium, ut fide, spe, et charitate crescente, dum minora petuntur, majora concedat. Id namque egit omnipotentia Salvatoris, ut dum liberos sæva mulier subjecit servituti, servientes cogeretur reddere libertati. Quibus mirabiliter impetratis regina statim ad servum Dei properans, una cum marito, monstrat filium quem fatebatur illius orationibus de mortis confinio liberatum, promittens se nequaquam ultra jussionibus ejus obviare ». Hæc Eugipius. Subdit vero de propensiori cura ipsius in redimendis captivis, deque acceptis sacris reliquiis sanctorum martyrum Gervasii atque Protasii, recusataque ab eo ipsi oblata dignitate episcopatus, deque monachorum bene instituta disciplina.

9. Quomodo autem idololatriæ reliquias in eadem regione et detexit et penitus abstulit, audi eumdem Eugipium rem admirandam his verbis scribentem : « In castellum quoque cui erat vocabulum Cucullis, devotionibus accolarum vir sanctus advenerat advocatus : ubi factum grande miraculum nequeo reticere : quod tamen Majoriani (Majorani) post presbyteri nostri, civis ejusdem loci, stupenda relatione cognovimus. Pars plebis in quodam loco nefandis sacrificiis inhærebat : quo sacrilegio comperto, vir Dei multis plebem sermonibus allocutus, jejunium triduanum per presbyteros loci persuasit indici, ac per singulas domos cereos offerri præcepit : quos propria manu uniuscujusque parietibus affixit Ecclesiæ. Tunc psallerio ex more decurso, ad horam sacrificii presbyteros ac diaconos vir Dei hortatus est tota cordis alacritate communem Dominum deprecari, quatenus ad sacrilegos discernendos lumen suæ cognitionis ostenderet. Itaque cum multa largissimis fletibus, cum eis, fixis genibus deprecaretur ; pars maxima cereorum, quos fideles attulerant, subito est accensa divinitus : reliqui vero eorum, qui prædictis sacrilegiis infecti fuerant, volentesque latere negaverant, inaccensi permanserunt. Tunc ergo qui eos posuerant, divino declarati examine, protinus acclamantes, secreta pectoris satisfactionibus prodiderunt, et suorum testimonio cereorum manifesta confessione convicti, propria sacrilegia testabantur ». Hæc ipse ; quibus et pariter declaratum est, qui lucis filii fuerint, quive tenebrarum : ut et aptari illud Apostoli iisdem potuerit[1] : « Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino ». At de his satis.

10. *Leonis junioris ortus.* — Hoc eodem anno natus ex Zenone[2], genero Leonis imperatoris, et filia ejus Ariadna filius, Leo itidem avi nomine nuncupatus, ab eodem est nominatus Augustus : sed a tempore assecutæ amplissimæ dignitatis vix decem elapsis mensibus infans (ut Theodorus affirmat[3]) defunctus est, nesciens quid acceperit, quodve moriendo perdiderit. Porro de eodem Leone nepote redarguitur erroris Nicephorus, vel alii qui ejusdem reperiuntur fuisse sententiæ, nimirum ipsum non infantem, sed adolescentulum et depravatis plane moribus fuisse in vitiis enutritum : quem constat, etiamsi eodem anno, quo juncta est Ariadna cum Zenone, natus esset, excedere minime potuisset tertium ætatis annum, ut superius apertissime demonstratum est : testante præsertim una cum cæteris ipso Nicephoro, non ante illud tempus datam esse in matrimonium Ariadnam Zenoni, quæ filio Asparis creato Cæsari fuerat desponsata.

[1] Ephes. v. — [2] Marcell. in Chron. et Cassiod. — [3] Theod. Collect. lib. i.

Anno periodi Græco-Romanæ 5966. — Jesu Christi 473. — Simplicii papæ 6. — Leonis 17. Glycerii 1.

1. *Vicennalia Leonis.* — Hoc anno *Leo Aug.* quintum consulatum sine collega gessit, idque propter sua vicennalia, quæ ut Leonem nepotem imperatorem crearet, anticipavit.

2. *Glycerius fit imperator Occidentis.* — Ad num. 1 et seq. Chronographus a Cuspiniano editus, ad consulatum v Leonis Aug. scribit : « Levatus est imperator Glycerius Ravennæ, III nonas Martias ». Marcellinus vero hoc anno habet : « Glycerius apud Ravennam plus præsumptione quam electione Cæsar est factus. Constantinopoli seditione in Circo facta, multi Isaurorum a populo interempti sunt », occasione sc. ludorum Circensium, qui uti existimo, ob Leonis vicennalia exhibebantur. Regnante Glycerio Vindemirus seu Widemirus a Theudemiro Ostrogothorum rege missus est in Italiam, ut narrat Jornandes in Getic. cap. 56, et ex eo Baronius.

Leo junior fit imperator Orientis. — Ad num. 10. Cassiodorus in Chronico ad consulatum v Leonis Aug. scribit : « Eodem anno Leo nepotem suum Leonem consortem facit imperii ». Photius in Excerptis Candidi hæc ex isto Historico refert : « Leonem multa volentem molientemque, quo Zenonem generum imperatorem renuntiaret, subditis repugnantibus, minime id quidem efficere potuisse; sed paulo ante obitum nepotem ex Zenone et Ariadna natum creasse : ita post Leonis excessum a Leone filio Zenonem patrem, assentiente Senatu, esse imperatorem coronatum ». Candido magis, quam Zonaræ credendum, qui ab electione Leonis Aug. usque ad Anastasii inaugurationem Historiam scripserat, ut prodit Photius in Biblioth. Cod. LXXIX. Ait autem Zonaras, Leonem seniorem capiti Leonis nepotis diadema imposuisse, quod *Zenonem* hominem deformi corpore et facie, animo autem turpiore ac deteriore, nequaquam imperio idoneum existimaret. Baronius scribit *Leonem juniorem* hoc anno natum, sequentique imperatorem renuntiatum, indeque liquere *Ariadnam* ante triennium Zenoni nuptam non fuisse. Verum vulgarem illum errorem supra everti, ostendique, Leonem juniorem anno CDLVIII in lucem prodiisse, quod et ex dicendis anno sequenti patebit. Tradit præterea Baronius, Theodorum lectorem lib. 1 scribere, Leonem juniorem menses tantum decem vixisse, ideoque et currenti anno natum esse. At Theodorus dicit tantum : « Discessit e vita cum decem tantum menses imperasset ». post mortem sc. Leonis avi sui, quod verum est. Denique quod a Suida scriptum de vitiis Leonis jun., Baronius Nicephoro attribuit, ut anno sequenti ostendam.

4. *Theodoricus Triarii filius cum Romanis pacem facit.* — Malchus Rhetor pag. 92 narrat, *septimo decimo imperii Leonis anno* Barbaros, qui in Thracia erant, legatos ad eum misisse, Romanorum amici esse cupientes, et per eos tria ab eo poscentes. Primo, *Theodericum* eorum ducem, omni hæreditate, quam illi reliquerat Aspar, frui : secundo, ut liceret illi in Thracia habitare : tertio, ut eorum ordinum, quorum *Aspar* fuerat, dux esset. Sed cum imperator solum tertium concessisset, *Theodericus* suarum copiarum partem in Philippos campos immisit, cum altera parte Arcadiapolim obsedit, tandemque ad deditionem compulit. Cum tamen in Thracia grassaretur fames, Barbari iterum legatos ad imperatorem misere, paxque his præcipue conditionibus facta, ut duo millia librarum auri Gothis singulis annis penderentur, et Theudericus duorum exercituum, *qui maximi sunt, et circa imperatorem militum*, dux constitueretur. Ubi Malchum *Theodorici* nomine, *Theodorici* Triarii filium, qui sedes in Thracia habebat, significare, in Notis recte observavit Valesius. Quæ ad intelligentiam dicendorum hic narranda esse duxi.

5. *Alia huc revocanda.* — Hoc anno obiit sanctus *Euthymius* abbas, et *Sidonius* Arvernorum episcopus dictus est, ut anno superiori ostendimus. Rediit *Eudocia* ex Africa, et Vesuvius arsit, ut ostendi anno CDLXXI.

SIMPLICII ANNUS 7. — CHRISTI 474.

1. *Utriusque Leonis obitus et in quo senior improbandus, et in quo laudandus.* — Decimus octavus et postremus annus Leonis imperatoris, qui numeratur Christi quadringentesimus septuagesimus quartus, Leonis Augusti junioris consulatu aperitur, quo etiam clauditur vita ipsius senioris Leonis Augusti, atque pariter ejusdem junioris imperatoris exitus. Numerantur prioris Leonis imperii [1] anni septemdecim et menses sex, ejus vero nepotis menses tantummodo decem. Supervixit tantum hic illi quantum satis esset ut amplissimam transferret in patrem Zenonem imperii hæreditatem.

2. Fuisset plane Leo avus Augustus inter optimos imperatores adnumerandus, nisi suorum propinquorum sordibus videri posset aspersus. Etenim etsi omni prorsus caruit hæreticorum erroris contagio : tamen quod haud prudens ipsos non cavit hæreticos quibuscum indulgentius egit, dum Basilisco Verinæ conjugis germano pepercit, et Zenonem inexploratum adhuc sibi hominem haud probe de Catholica religione sentientem cooptavit sibi generum et administratorem imperii. Sic igitur etsi religiosus et maxime pius ipse visus semper fuerit imperator, haud tamen a posteris laudari meruit, quod adeo nequissimis hominibus straverit ad capessendum imperium viam, nempe Zenoni, qui sublato e medio filio hoc anno ipse jam creatus Augustus successit; et Basilisco, qui et ipse hæreticus, post multa scelera, in tyrannum tandem erupit.

3. Remanserunt autem ejusdem Leonis imperatoris egregia pietatis monumenta in pluribus religionis ab eo editis sanctionibus, necnon in sacris ab ipso erectis ædibus. Quod enim ad sancitas ab illo leges pertinet : præter illas quas certis temporum notis consignatas suis singulis reddidimus annis, aliæ complures extant absque die et consule positæ : ut inter alias [2] quam pro clericis sanxit ac monachis, ne ad sæcularia judicia traherentur ; et aliæ ad eorumdem bona spectantes. Illæ etiam adhuc extant quibus sanctas Ecclesias ac domos hospitales Constantinopolitanæ civitatis [1] privilegiis honestavit.

4. De sacris autem ædibus ab eo erectis illa principatum obtinuit, quæ sub Dei genitricis nomine constructa est, ad Fontem dicta, de qua superius mentionem fecimus. Huic splendore proxime accessit, quæ in honorem ejusdem sanctissimæ Virginis ab eodem excitata est, ut in ea ipsius sacras exuvias collocaret, vestem nimirum Hierosolymis tunc allatam quam innumera miracula decorarunt. De mirificis autem editis signis in hisce ædibus sacris ad Fontem erectis, Nicephorus [2] librum se scripsisse testatur. Meminit et Procopius [3] magna cum admiratione de eodem templo S. Mariæ ad Fontem ab ipso Leone exstructo, quod reliqua templa facile superasse tradit. De inventione autem sacrosanctæ vestis Dei Genitricis Mariæ habes cum ex Nicephoro [4], tum ex Metaphraste [5] enarratam historiam. Sed de Leone hactenus.

5. *Zenonis arripientis imperium impietas et turpissimi mores.* — Quod vero ad Verinam ejus conjugem Augustam pertinet, laudatam invenimus ut feminam valde piam in Actis Matronæ Pergensis, magni nominis ejus temporis feminæ, cujus res gestas e veteribus erutas monumentis edidit pariter Metaphrastes [6]. Quod vero ad Zenonem in imperium successorem spectat : fama fuit, filium Leonem juniorem Augustum ab eo malis artibus sublatum esse de medio, ut ipse solus, non ut tutor et procurator, sed imperator summam rerum administraret. Reperitur apud latinos [7] chronographos de Leone parvulo, ipsum ab interfectore Zenone immisso, alio in locum ejus supposito, subductum, atque seorsum clanculo educatum ; pervenisseque ætate usque ad Justiniani imperatoris tempora : sed hæc haud fidem satis certam inveniunt. Dum autem hoc anno adhuc superstes vita esset Leo infans Zenonis filius dictus Augustus, pater ejus Zeno ad-

[1] Marcel. in Chron. — [2] L. XXXIII. de Episc. et Cleric. Cod. Justin.

[1] L. XXXVI. de Episcop. et Cleric. Cod. Justin. — [2] Niceph. l. XV. c. 25. 26. — [3] Procop. de ædif. Justin. imp. — [4] Niceph. l. XV. c. 14. — [5] Metaph. die XV August. — [6] Metaph. die VIII Novembr. — [7] Ado Vien. in Chronic. Marian. Scot. in Chronic.

ministrandum suscepit imperium, non tamen quod ipse a Leone esset relictus Augustus, sed tantum infantis tutor et administrator imperii, quod quidem cusum hoc anno numisma docet, in quo primo loco ita positum vides nomen Leonis Augusti, ut eo titulo careat quod sequitur Zenonis nomen, cum et D. N. Dominus noster, non DD. NN. in eodem scriptum legatur. Sed quod Leo Augustus (ut diximus) infans esset, loco filii ipse Zeno diadematus in ipso habetur impressus : nisi mavis dicere, infantem Augustum eo modo decoris gratia effigiatum. Reddimus hic tibi ipsum exemplar ex aurei nummi prototypo quem accepimus a nostro Lælio Pasqualino nobis amicitiæ et rei litterariæ usu conjunctissimo.

Quod autem in adversa nummi parte nomen legis Augustorum, id factum scias more majorum, quo licet unus tantum Augustus regnaret in Oriente respectu Occidentalis etiam Augusti is titulus ponebatur.

6. Sed qualis fuerit Zeno iste qui post utriusque Leonis obitum sibi imperium vindicavit, ex Evagrio ita accipe, dum de primordiis ejus regiminis Sardanapalo dignis ista præfatur [1] : « Zeno posteaquam imperii clavum, filio suo mortuo, obtinuit : perinde ac persuasum sibi haberet, se minime totius orbis dominatu posse potiri, nisi omne voluptatum genus, quod forte occurreret, licenter et effuse consectaretur ; in initio ita libidinum illecebris se totum dedit, ut a nulla turpitudine, et nefario flagitio se continuerit, sed in illis volutaretur, ut eadem ista in tenebris et in occulto admittere, abjecti et pusilli animi putaret ; palam autem atque in oculis omnium, regale quiddam esse et solo imperatore dignum. In qua re perverso et plane servili judicio usus est. Quippe imperator, non ex eo quod aliis imperat, spectari debet, sed quod se ipsum ita regere et moderari potest, ut nullum absurdum voluptatis genus sinat in animum irrepere ». Hæc Evagrius. At quid boni exspectari potuit ab homine adeo in vitiis penitus merso? nihil certe, nisi ut secundum illud Apocalypsis : « Et qui sordescit, sordescat adhuc ». Etenim non pravis tantum infectus est moribus, sed impietate fœdatus ; utpote qui simul ac imperium administrare cœpit, partes tuendas suscepit hæreticorum. His plane saltibus ad ima quisque prolabitur, atque tandem mergitur homo : ex ejusmodi plane officina Sardanapali prodire consueverunt hæresum sectatores et defensores : nam sententia Apostoli, illi Crucis Christi inimici constituuntur, quorum Deus venter est.

7. At quid de Zenone imperium moderari incipiente Alexander monachus antiquus græcus scriptor memoriæ prodidit, adducamus in medium : sic enim ait : « Postquam Leo imperator terrestre imperium dereliquit, et ad immortale illud regnum translatus est ; Antiocheni, urgente Petro Fullone, Martyrio iterum revocato ejus sedis digno episcopo negotium fecerunt : nec sub Catholico imperatore satis virium habuerunt, ut eum sede omnino pellerent : Zenoni imperatori supplicationem obtulerunt, petentes Fullonem illum Petrum sibi episcopum creari. Id quod factum est, auro ipso omnibus qui erant in aula regia persuadente, ut Petri Fullonis patrocinium susciperent. Statim igitur ut Petrus ille est ordinatus episcopus (jam ab exilio, in quod a Leone imperatore fuerat relegatus, ab ipso Zenone revocatus) sanctam Chalcedonensem Synodum anathemate fuit detestatus. Cumque Apollinaris sectatoribus placere studeret, qui Theopaschitæ appellantur, eo quod Divinitatem ipsam passam esse dicerent ; novitatem quamdam pessimam excogitavit, ut hymno illi qui Trisagion appellatur, etiam hoc adderet : QUI CRUCIFIXUS ES PRO NOBIS, miserere nobis.

8. « Hæc cum sancti episcopi et Patres nostri audivissent, ad pravam illius opinionem refutandam alacri et prompto animo aggressi sunt. Et primo quidem litteris eum ab impietatis voragine revocare conati sunt. Sed cum eum repugnantem majori audacia et temeritate contra fidem Orthodoxam ferri vidissent ; omnes qui sunt in orbe terrarum episcopi anathemate illum expulerunt ». Sed hæc postea : modo satis ad insinuandam Zenonis admirandam impietatem, tantum idolum super sublimem Antiochenæ Ecclesiæ cathedram extollentis. Sed et idem impius Augustus pariter statuit, ut Timotheus ille sacrilegus invasor Ecclesiæ Alexandrinæ relegatus pariter ab imperatore Leone in Chersonesum, sive Oasim, cum honore ab exilio revocaretur : qui etiam ut suam, repetere ausus est Alexandrinam Ecclesiam : sed de eo fusius suo loco dicendum erit.

9. His igitur nefandis sceleribus perpetratis et veluti primitiis sui imperii a Zenone Satanæ consecratis ; quæ mox inde fuerint consecuta incommoda Reipublicæ, Evagrium audi ista narrantem [1] : « Ad hunc modum Zeno initio imperii sui vitam instituit. Illius autem subjecti, tam qui in Oriente, quam qui in Occidente incolebant, gravibus affligebantur incommodis. Quippe Barbari, qui Scenitæ vocantur, loca omnia populati sunt : multitudoque Hunnorum qui olim vocabantur Massagetæ, in Thraciam incursionem fecit ; quin etiam trajecit Danubium, prohibente nemine. Zeno vero reliquam imperii partem per vim Barbaro quodam more spoliatus fuit ». Hæc ipse.

10. Sed cur non tam cito (ut par esse videbatur) ipse malorum auctor Augustus, numine ulciscente, pœnas dedit ex iis quæ Sophronius narrat, intelligere satis poteris ubi ait [2] : « Narravit mihi quidam Patrum de Zenone imp. dicens de muliere quadam, cujus filiam ipse imperator ad libidinem exsatiandam subripuisset. Hæc (inquit) vacabat in templo Dominæ nostræ Dei Genitricis, orans eam et deprecans, ac cum lacrymis dicens : Vindica me de Zenone imperatore. Cum ergo multis diebus hoc

[1] Evagr. l. II. c. 16.

[1] Evagr. l. V. c. 2. — [2] Sophr. Prat. Spir. c. 75.

faceret, apparuit ei per visum sancta Dei Genitrix dicens : Crede mihi, mulier, ultionem tuam sæpe facere volui ; sed manus ejus prohibet me. Erat enim valde misericors et eleemosynas faciens ». Hæc ipse : ex quibus observa, lector, magnam in primis vim esse eleemosynarum : ut plene ex his intelligas, quid sit illud [1] : « Sicut aqua exstinguit ignem, ita eleemosyna resistit peccatis » nempe ad ultionem meritam differendam, et quid illud insuper [2] : « Peccata tua eleemosynis redime » scilicet : Hoc satage, ut per hujusmodi officia divinam iram, quam pravis operibus concitasti, retardes. Cum tametsi ad Dei amicitiam nullus valeat inquinatus vitiorum sordibus aspirare ; nihilominus hisce bonis operibus possit ad tempus, quæ citius prolapsura erat, divina ultio contineri : non autem vitari penitus, nisi ipsa peccata omnino vitentur. Prolixa extat disputatio sancti Augustini [3] adversus quosdam suo tempore in errorem inductos, qui putarent non obfutura illis sua peccata, qui eleemosynas in pauperes erogarent. Sed et S. Gregorius et alii Patres de his pluribus disputarunt. At de his satis. Jam vero Occidentale imperium gravioribus fluctuans impulsibus ac prope collabens fractum undique invisamus.

11. *Nepos Occidentale imperium capescit et patriciatus dignitatem confert Ecdicio.* — Hoc eodem anno Glycerius [4] imperator a Julio Nepote, Marcellini quondam patricii ex sororis filio genitus, imperio deponitur in Portu Romano; et servatus ad vitam, abdicato sæculo, in clericum attonsus, Salonitanus est creatus episcopus, ut testatur Evagrius [5] : licet in Portu Romano ordinatum episcopum alii, Jordano auctore, ferant. Eo igitur sublato de medio, ipse Nepos moderandum suscepit imperium : « Cum (ut subdit idem [6] Geticarum rerum Geticus scriptor) Evaricus rex Gothorum tantas varietates et mutationes cernens, Arvernam occupat civitatem : ubi tunc Romanorum dux præerat Ecdicius (sic namque legendum, et non Decius, ut habet liber excusus) nobilissimus senator dudum Aviti imperatoris, qui ad paucos dies regnum invaserat filius » : Et paulo post : « Hujus Aviti ergo filius Ecdicius diu certans cum Wisigothis, nec valens ante stare, relicta patria, maximeque urbe Arvernate hosti, ad tutiora loca se collegit (contulit). Quod audiens Nepos imperator præcepit Ecdicio, relictis Galliis, ad se venire, in locum ejus Oreste magistro militum ordinato ». Hæc quidem Gothus auctor (ut omnes asserunt) ex Cassiodoro.

12. Sed quam longe abhorreant a veritate, Epistolaris historia omnium sincerissima declarat ; quam quidem Sidonius Apollinaris, qui rerum tunc gestarum pars magna fuit, litteris tradidit. Atque in primis quod habet, Ecdicium præfectura illa primaria magistri utriusque militiæ a Nepote imperatore spoliatum esse, nequaquam probatur. Etenim Sidonius de ea re sæpe pluribusque agens, nihil prorsus de ea magistri militum præfectura, quod Ecdicio collata aliquando fuerit, meminit, qua constat perfunctum esse etiam post Anthemii obitum Ricimerem : ipsum vero Ecdicium propriis sumptibus militasse, ejusdem Sidonii testificatione certum est. Et quod ad Nepotem imperatorem pertinet ; ab eo nequaquam spoliatum, sed auctum potius dignitate amplissima patriciatus, idem Sidonius tradit, dum ad ejus sororem Papianillam, suam vero conjugem ejusmodi litteras dedit [1] :

13. « Ravenna veniens quæstor Licinianus, cum primum tetigit, Alpe transmissa, Galliæ solum, litteras adventus sui prævias misit, quibus indicat esse se gerulum codicillorum, quorum in adventu fratri etiam tuo Ecdicio, cujus æque titulis ac meis gaudes, honor patricius accedit ; celerrime, si cogites ejus ætatem ; si merita, tardissime. Namque ille jam pridem suffragium dignitatis ineundæ non solvit in lance, sed in acie : ærariumque publicum ipse privatus non pecuniis, sed manubiis locupletavit. Hoc tamen sancte Julius Nepos, armis pariter summus Augustus et moribus, quod decessoris Anthemii fidem, fratris tui sudoribus obligatam, quo citerior, hoc laudabilior absolvit : siquidem iste complevit, quod ille sæpissime pollicebatur. Quo fit, ut deinceps pro Republica optimus quisque possit ac debeat, si quid cuipiam virium est, quia securius, hinc avidius impendere : quandoquidem mortuo quoque imperatore, laborantium devotioni quicquid spoponderit princeps semper redhibet principatus.

14. « Interea tu (si affectum tuum bene colligo) hisce compertis, magnum solatium inter adversa maxima capis, nec animum tuum a tramite communium gaudiorum vicinæ quoque obsidionis terror exorbitat. Novi enim probe, ne meo quidem te, quem ex lege participas, sic honore lætatam : quia licet sis uxor bona, soror optima es. Qua de re, propitio Deo Christo, ampliatos prosapiæ tuæ titulos ego festinus gratulatoriis apicibus inscripsi, pariter absolvens sollicitudinem tuam, fratris pudorem : quem nil de propria dignitate indicaturum, si verecundum forte nescires, nec sic impium, judicares. Ego vero non tantum insignibus vestris, quæ tu hactenus quanto liberius, tanto impatientius præstolabare (quanquam iis quoque granditer quantum concordia fruor) quam parem nostris suisque liberis in posterum exopto : votis in commune deposcens, ut sicut nos utramque familiam nostram præfectoriam nacti, etiam patriciam divino favore reddidimus ; ita ipsi quam suscipiunt patriciam, faciant consularem. Roscia te salutat, cura communis : quæ in aviæ amicarumque indulgentissimo sinu (quod raro nepotibus contingit aliis) et cum severitate nutritur ; qua tamen tenerum non infirmatur ævum, sed informatur ingenium.

[1] Eccl. III. — [2] Dan. IV. — [3] Aug. de Civit. Dei, l. XXI. c. 22. et 27. — [4] Cassiod. in Chron. — [5] Evagr. l. III c. 1. — [6] Jordan. de rebus Getic.

[1] Sidon. l. V. Ep. XVI.

Vale ». Ita plane episcopus ex præscripto divinæ Scripturæ cum severitate enutriri gaudet infantulam : nam Sapiens[1] : « Filiæ tibi sunt? Ne ostendas hilarem faciem tuam ad illas ». Quando autem ipse Sidonius patriciatus consecutus sit dignitatem, non constat : cum tamen ante Ecdicium eo fuisse insignitum honore, recte intuenti videri possit, dum ait, conjugem quæ modo gauderet tanta fratris dignitate, jam lætatam esse eodem honore viro impartito. Porro collatam eam fuisse Sidonio dignitatem, antequam episcopatus gradum fuerit consecutus, nemini dubium esse potest, quem ante biennium esse creatum episcopum diximus.

15. *Legatio Epiphanii ad Evaricum regem Gothorum pacem sancientis inter ipsum et Nepotem.* — Quod vero idem qui supra auctor Arvernensem civitatem, patriam Ecdicii et Sidonii, sub Nepote imp. captam excisamque tradit: res aliter se habet. Obsessam illam quidem hoc tempore fuisse Sidonius[2] in Epistola ad Papianillam testari videtur. Cæterum nunquam vi captam, sed iniqua pacis conditione ipsam Gothis deditam post aliquot annos, ejusdem Sidonii testificatione dicemus. Porro solutam esse obsidionem hoc tempore, inita pace inter regem Gothorum et Romanum imperatorem, constat. Etenim idem Nepos Augustus legationem misit ad ipsum Gothorum regem Evaricum, quam rogatus ab ipso obivit sanctus Epiphanius episcopus Ticinensis, aliis legationibus honeste perfunctis ubique notus, et sanctitate clarissimus. Describemus hic ipsam legationem ex ipso Ennodio Ticinensi diacono, qui ejusdem Epiphanii res gestas fidelissime scriptas posteris tradidit ipse fama notissimus : de quo sæpe inferius continget haberi sermonem, et ex ipsius scriptis complura ad exactam rerum cognitionem petere. Quoniam vero editus liber (ut dictum est superius) mendosus nonnihil esse videtur, ex scripto codice Vaticano, in quo scripta Ennodii continentur, ista deprompsimus, quæ sic se habent :

16. « Post Glycerium ad regnum Nepos accessit. Tunc inter eum et Tolosæ alumnos Getas, quos ferrea Evaricus dominatione gubernabat, orta dissensio est. Dum illi Italici fines imperii, quos trans Gallicanas Alpes porrexerat, novitatem spernentes, non desinerent incessere : e diverso Nepos, ne in usum præsumptio malesuada duceretur, districtius cuperet commissum sibi a Deo regnandi terminum vindicare : hinc utrinque litium cœperunt fomenta consurgere. Et dum neutræ partes conceptum rumorem vincendi studio deponunt, sic exsuperabat causa discordiæ. Attigerat jam beatissimus vir octavum in sacerdotio annum : cum repente Nepotis animum submovendæ dissensionis amor infudit : ut repulso simultatis veneno, servaret inter reges charitas, quod tueri arma vix poterant. Evocantur ad consilium Liguriæ lumina, viri maturitatis, quorum possit deliberatione labans (labens) Reipublicæ status reviviscere, et in antiquum columen soliditas desperata restitui. Tantique ad tractatum coiere ex jussu principis, quanti poterant esse rectores. Scritur de ordinanda legatione sermo. In beatissimum virum Epiphanium mentes omnium et oculi diriguntur : fiunt cunctorum sententiæ, quasi unius et ore proferuntur et pectore.

17. « Quid pluribus? cum lætitia Christi miles occasionem laboris amplectitur, et spe affectum percepit; de negotii æstimatione confidens, agendi speciem melioraturus inquirit : actionem pæne conclamatam et valde difficilem cælestis potentiæ præsidio percontatus suscepit, implevit. Cujus itineris molestias necessitatesque non valeam per ordinem dirigere, nec si mihi centum linguarum fluminibus per meatus irriguos verba fundantur. Nam egressus de Ticinensi oppido, donec ad destinata loca pertingeret, tali viæ suæ fatigationem arte geminavit, ut si temperius jumentorum defectus considerarent, in futuræ mansionis diversoria accederent : præter psalmorum continuationem, præter lectionis perseverantiam, quorum nihil nisi stando faciebat; eligebat secessum nemorea fronde conclusum, ubi connexis arborum brachiis nox domestica texeretur : quod solum refugus per umbracula opaca sol nesciret, et torum viridanti cespite gratia solum naturalis sterneret. Ibi profusus in oratione, continuis fletibus expertem pluviarum terram oculorum imbribus irrigabat. Reddebantur arva illa fœcunda orationum copia, quæ frugum esse non poterant. Tali exercitio se macerans, Tolosanam, in qua Evaricus tunc rex degebat, urbem ingressus est : quem jam prævia opinio Gallorum auribus, qualis esset, intimaverat, sacerdotibus præcipue ejusdem regionis, quos attonitos de advenientibus inquisitio profunda sollicitat.

18. « Erat præterea ea tempestate consiliorum principis et moderator et arbiter Leo nomine, quem per eloquentiæ meritum non una jam declamationum palma susceperat : qui summo cum gaudio adventum pontificis indicavit notitiæ publicæ. Evocatur ex tempore regi præsentandus antistes. Ad quem illico ut ingressus, vidit, salutavit, aggressus est.

« Quamvis te, stupende terrarum princeps, multorum auribus reddat virtutis fama terribilem; et gladii, quibus finitimos continua vastitate premis, segetem quamdam inimici germinis metant : nullam tibi tamen superni gratiam nominis (numinis) dira bellandi præstat ambitio : nec ferrum fines tuetur imperii, si cælestis Dominus offendatur. Regem te habere memento, cui oportet considerare quid placeat : qui cum susceptum hominem portaret ad cælum, pro immensæ hæreditatis munere, pacem discipulis iterata sæpius admonitione commendat. Cujus nos præcepti necesse est esse custodes : præcipue cum noverimus, virum fortem dici non posse, quem vicerit indignatio. Deinde perpendere vos convenit, quod nemo diligentius propria tuetur, quam qui aliena non appetit. Quocirca Ne-

[1] Eccl. VII. — [2] Sidon. l. V. Ep. XVI.

pos, cui regimen Italiæ ordinatio divina commisit, ad hæc nos impetranda destinavit; ut reductis ad fidem mentibus, terræ sibi convenæ dilectionis jure socientur. Qui licet certamina non formidet, concordiam primus exoptat. Nostis in communi quo sit dominiorum antiquitas limitata confinio : qua substinuerint partes istæ illarum rectores famulandi patientia. Sufficiat quod elegit : aut certe patiatur amicus dici, qui meruit dominus appellari. Hæc insignissimus Epiphanius.

19. « At Evaricus, gentile nescio quod murmur infringens, mollitum se ab hortationibus ejus vultus sui serenitate significat. Leo vero nominatus superius, tanto allocutionis ipsius tenebatur miraculo, ut crederet verbis hujuscemodi expugnari posse mentes (si fas est dici) etiam si contra justitiam postularet. Taliter tamen fertur ad interpretem rex locutus.

« Licet pectus meum lorica vix deserat, et assidue manus æratum orbem includat, necnon et latus muniat ferri præsidium ; inveni tamen hominem, qui me armatum possit expugnare sermonibus. Fallunt qui dicunt Romanos in linguis scutum vel spicula non habere : norunt enim et illa quæ nos miserimus verba repellere ; et quæ a se diriguntur, ad cordis penetralia destinare. Facio ergo, venerande papa, quæ poscis : quia grandior est apud me legati persona, quam potentia destinantis. Accipe nunc fidem : et pro Nepote pollicere quod servet intemeratam concordiam : quoniam te promisisse, jurasse est.

20. « His dictis, inito etiam pactionis vinculo, venerandus pontifex, Vale dicto, discessit. Ad quem statim peccatorum turba dirigitur, ut secuturo die regis epulis interesset : quem ille jam compererat jugiter per sacerdotes suos polluta habere convivia (erat enim Arianus secta). Cui se excusavit, dixitque sibi non esse in more positum alienis aliquando prandiis vesci : perinde se magis velle proficisci. Quod constitutum maturavit implere : et Tolosa tantis comitantibus egressus est, ut pæne deserta urbs, discedente nostro pontifice, videretur. Tantos enim in brevi devinxerat sibi charitate sincera, ut captivitatem flerent, quod apud patriam remanere necessitas constringebat ». Hactenus de bene perfuncto ab Epiphanio munere legationis Ennodius.

21. Intercedente igitur inter Julium Nepotem et Evaricum regem sancita pace juramento firmata, nihil est quod dici possit, sub Nepote a Gothorum rege Evarico civitatem Arvernensem esse vi captam. Imo nunquam aliquo tempore eam ab eisdem Gothis expugnatam, sed inter pacis conditiones deditionem ejusdem civitatis esse factam, anno sequenti dicturi sumus.

22. *Leonis, oratoris nomine Evarici responsa dantis, ingenium et doctrina.* — At non excidat, quod Ennodius de Leone apud regem Evaricum oratore, qui soleret legatis responsa dare (ut vidimus) meminit. Extat Sidonii [1] Apollinaris ad eumdem virum quidem disertissimum data Epistola, in qua hæc jocose de munere ipsi a rege imposito respondendi legatis : « Sepone pauxillulum inclamatissimas declamationes, quas oris regii vice conficis; quibus ipse rex inclytus modo corda terrificat gentium transmarinarum ; modo de superiore cum Barbaris ad Vachalim trementibus fœdus victor innodat; modo per promotæ limitem sortis, ut populos sub armis, sic frænat arma sub legibus, etc. »

23. Expetiit ab ipso Sidonio aliquando idem Leo orator per amicum communem Hesperium, ut horum temporum historiam scriberet. At Sidonius in ipsum refudit opus, eleganter usus Plinii junioris exemplo, ubi ait [1] : Res est quidem digna quam tu juberes, sed non minus digna quam faceres : Namque et antiquitus cum Caius Cornelius Tacitus Caio Plinio secundo paria suasisset : ipse postremo quod injunxit arripuit : idque ab exemplo nonne melius aggrederis? quia et ego Plinio ut discipulus assurgo, et tu vetusto genere jure Cornelium antevenis : qui sæculo nostro si reviviscerет, teque qualis in litteris et quantus habeare conspicaretur; modo verius Tacitus esset ». Hæc ipse : pluraque subdit, quibus declarat in eo omnia facile reperiri, quæ in ejusmodi scribendi genere requiri et exigi possunt a quovis rigido scriptorum alienorum censore.

24. Sed et quod maxime nobis notandum est alia etiam se ex parte excusans, pluribus docet, non esse hominis clericalis professionis, historias suorum temporum scribere. Quam quidem haud temere, vel obiter dignam tanto viro prolatam sententiam fortissimis enthimematibus adstruit, roborat, atque confirmat : ut gaudeam tantum me invenisse patronum, atque paratam habeam defensionem, perspicuamque omnibus scriptam apologiam, si nostri sæculi res gestas posteris tradere prætermisero : ne quis id a me exigat importunus, aut violentus extorqueat : sed ad Leonem.

25. Adnumerat idem Sidonius eumdem Leonem oratorem inter celebres hujus ætatis scriptores, ubi post alios recensitos horum meminit his versibus [2] :

> Acrem Lampridium, carum Leonem,
> Præstantemque tuba Severianum :

Sed et præstasse cæteris Leonem poeticis facultatibus testatur scribens ad Tonantium, ubi ait :

> Istud vix Leo Rex Castalii chori;
> Vix hunc qui sequitur Lampridius queat.

Verum tanti viri ingenii nullum penitus reliquum est monumentum, præter brevem nuper recitatam responsionem, quam nomine regis Evarici sancto Epiphanio Ticinensi legato reddidit. De Severiani vero excellentia agit, dum de ejus violento obitu Epistolam ad Lupum episcopum dedit [3].

[1] Sidon. l. VIII. Ep. III.

[1] Sidon. l. IV. Ep. XXII. — [2] Ibid. l. IX. Ep. III.— [3] Ibid. l. VIII. Ep. XI.

Anno periodi Græco-Romanæ 5967. — Jesu Christi 474. — Simplicii papæ 7. — Zenonis 1. Nepotis 1.

1. *Consulatus.* — *Leo junior Augustus* sine collega consulatum gessit, de more novorum principum.

2. *Moriuntur Leo senior, et Leo jun. impp.* — A num. 1 ad 7. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXVI, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait : « Hoc anno Leo imp. morbo correptus Byzantii vita decessit, Leone Zenonis et Ariadnæ filio. quem ante designaverat, imperatore relicto, mense Januario, Indictione duodecima, qui deinde Februario Zenonem patrem in Circi sella, Verina et Ariadna opem ad hoc ferentibus, imperii corona redimivit. Solos autem menses decem cum proprio patre Zenone Leo junior imperium assecutus, ægra valetudine vexatus exstinguitur ». Auctor Chronici Alexandrini Leonis jun. mortem his verbis narrat : « Leo undecimo sui consulatus mense, Dio mense seu Novembri, morbo exstinctus est. Vixit annos XVII, quemadmodum Nestorianus tradit, qui sapientissimus Chronographus Historiam usque ad Leonem jun. perduxit ». Ex quo liquet, Leonem jun. anno CDLVIII in lucem prodiisse; et annos illos XVII utrinque incompletos numerandos esse. Erravit Marcellinus in Chronico, Baroniumque in errorem induxit : ad consulatum enim Leonis Aug. V anno superiori gestum, scribit, Leonem seniorem morbo periisse, « tam sui imperii annis, quam Leonis jun. regni mensibus computatis, anno XVII, mense VI ». Cum enim Leo senior die VII mensis Februarii anni CDLVII, imperator renuntiatus fuerit, Marcellinus menses tres minus numerat.

3. *Leo junior annos* XVII *natus obiit.* — Emin. card. Norisius in dissert. III de Epochis Syro-Macedonum cap. 4, ex Chronicis Joannis Malelæ hæc de Leone juniore refert : « Indictione XII, mense sui consulatus XI, in morbum incidens, e vivis excessit, mense Novembri, Indict. XIII, anno juxta Antiochenos DXXIII, anno ætatis septimo, uti scripsit Nestorianus sapientissimus Chronographus, qui ad Leonem juniorem Historias suas perduxit ». At non dubito, quin lectio illa mendosa sit, et quin legi oporteat, *anno ætatis decimo septimo*, loco, *anno ætatis septimo*. Suidas enim in voce ζήνων, prodit imperatoris proceres operam dedisse : « Ut adolescens ille (nempe Leo junior) Sybaritico more, crapulæ et fœdis voluptatibus indulgeret, et suis lenociniis conciliantes ipsi ejusdem ætatis puberes, quibuscum versabatur, ipsum turpiter instituerunt, ut in marium amores furore correptus ferretur ». Quod Baronius anno CDLXXIII, num. 10 memoriæ lapsu Nicephoro adscribit, quodque de puero septenni explicari non potest. Verum quidem est, Cyrillum monachum in Vita sancti Euthymii abbatis a Loppino monacho Benedictino publicata p. 86, scribere : « Anno primo ab Euthymii morte jam transacto, Leo Magnus et Christi amans imperator e vita migravit, Leone suo nepote admodum adhuc infante successore relicto, seu ut græcum habet, Λέοντα τὸν οἰκεῖον ἔκγονον ἔτι κομιδῆ νήπιον ὄντα. Sed, ut variis locis observavimus κομιδῆ νέον, seu, κομιδῆ νήπιον, auctores græci ad trigesimum usque ætatis annum extendunt, et Eusebius in Vita Constantini Magni lib. 2, cap. 51, eadem loquendi formula utitur, cum Constantinum inducit asserentem se præsentem fuisse cum oraculum de persecutione, scilicet decennali indicenda, imperatores ab Apolline peterent : quo tempore dicit Constantinus, se admodum infantem fuisse, ἡ κρεώμην τότε κομιδῆ παῖς ὑπάρχων, etc. Habita illa consultatio anno Christi CCCII, quo *Constantinus* annum trigesimum aut attigerat, aut egressus erat.

4. *Zeno voluptati deditus et crudelis.* — *Leo senior* multas sacras ædes construxit, et inter alias Ecclesiam Deiparæ *ad Fontem* dictam, de qua suo loco egimus; Zeno vero « statim ab ipso exordio illecebris cupiditatum ita se totum dedidit, ut nihil esset tam turpe tamque illicitum », quod impetum ejus cohiberet, inquit Evagrius lib. 3, cap. 1. Quod Theophanes et Zonaras confirmant, adduntque, eo imperante, subditos gravissima mala perpessos esse, sed nullus scribit eum male de religione orthodoxa sensisse.

5. *Alexander Monachus auctor futilis.* — A num. 7 ad 11. Refert Baronius ex Alexandro monacho in laudatione de S. Barnaba Apostolo, *Zenonem*, ubi imperium consecutus est, *Petrum Fullonem* in Ecclesiam Antiochenam restituisse, additque Baronius eum etiam *Timotheum Ælurum* ab exilio cum honore revocasse. Verum utrumque restitutos fuisse a *Basilisco* tyranno, illum in Antiochenam,

istum in Alexandrinam sedem, ex infra dicendis certo constabit. Nec curandum de Alexandro monacho scriptore futili ac recentiori. Combefisius tom. VI Biblioth. Concionatoriæ refert, *Historicum encomium Alexandri monachi Historiographi, de Inventione pretiosæ et vivificæ Crucis.* Sed, ut inquit Papebrocius ad diem III mensis Maii, dum Alexander loquitur de *Inventione Crucis* per Helenam et Macarium Hierosolymorum episcopum, præter substantiam ac pæne verba narrationis, ex Theophane, vel simili scriptore acceptæ, nihil omnino habet, quo non manifestetur turpis plurium notissimarum rerum ignorantia, adeo ut nihil minus convenire illi auctori possit, quam Historiographi titulus, qui nisi græce encomium illud scripsisset, græcas litteras vix cum attigisse credibile esset. Quare judicavit Papebrocius encomium illud opere suo indignum, et hallucinatum esse Combefisium, cum notavit ad calcem illius orationis, ante Heracliana tempora et reportatam ex Perside Crucem, scriptam eam videri, quod nulla in illa ejusdem Hierosolymæ reductæ inveniatur mentio.

6. *Vixit in Oriente ante sæculum* XI. — Sed non Combefisius, verum Jacobus Gretserus tom. II *de Cruce Christi* fabulosam hanc Alexandri monachi de inventione S. Crucis Historiam primus græce et latine vulgavit anno MDC, ex exemplari gemino uno Bibliothecæ Augustanæ, altero Cryptæ Ferratæ, ut ipsemet testatur in Notis ad eam Historiam; indeque Papebrocius, Gretsero non memorato, ait eam compositam ab aliquo monacho Cryptæ Ferratæ in Latio prope Romam, et ex eo monasterio similes quisquilias plures inter græcas sanctorum Legendas ad Bibliothecam Vaticanam pervenisse. At Michael Glycas, qui Historiam suam usque ad Joannem Comnenum imperatorem perduxit, pag. 251, citat Alexandrum monachum in Historia *de pretiosæ Crucis inventione;* ideoque fabulator iste non in Occidente, sed in Oriente scripsit, ubi Joannes Comnenus anno MCXVIII imperare cœpit. Perperam etiam Baronius vocat Alexandrum monachum *antiquum scriptorem;* cum nihil habeat quod antiquitatem sapiat, fabulisque scateat. Idem Combefisius in tomo VII Biblioth. Concionat. hujus Alexandri sermonem de S. Barnaba refert; sed in eo non leguntur quæ Baronius hoc anno, et anno CDLXXI, num. 6 *de Petro Fullone* ex eodem recitat; sive quia in Ms. Codice, quo usus est Combefisius, ea non extarent; sive quia ea parum luce digna existimavit; qui si bene novisset hominem, nec hujus sermonis, nec Historiæ inventionis S. Crucis mentionem fecisset. *Julianus* itaque Ecclesiam Antiochenam, et *Timotheus* Solophaciolus Ecclesiam Alexandrinam usque ad annum CDLXXVI rexere, et nonnisi post illum Christi annum, *Zeno imp.* hæreticis favit, ut infra demonstrabitur.

7. *Glycerio deposito Nepos fit imp.* — A num. 11 ad 12. Chronographus a Cuspiniano publicatus sub hujus anni coss. scribit : « Dejectus de imperio Glycerius in portu Urbis Romæ. Eo anno levatus est dominus Julius Nepos, VIII kal. Julias ». Baronius dicit, aliquos Jordane auctore scribere, Glycerium in portu Romano ordinatum esse episcopum. Verum Jordanes cap. 45 de Reb. Get., de Glycerio loquens ait : « Quem anno vix expleto, Nepos Marcellini quondam patricii sororis filius, a regno dejiciens, in portu Romano episcopum ordinavit », vel, ut in lib. de Success. Reg. idem auctor habet, in Salona Dalmatiæ episcopum fecit. Quare Glycerius in portu Urbis Romæ imperio dejectus est, et Salonæ Dalmatiæ civitatis episcopus dictus; licet in editione Jordanis tam a Grotio, quam a Grutero curata, dictinctio ante hæc verba, *in portu Romano* perperam apponatur, ut Chronographus Cuspinianeus manifeste ostendit. *Glycerius* anno superiori, die quinta mensis Martii imperium inierat, ideoque annum unum et aliquot menses illud administravit. Porro hæc Jornandis verba *episcopum ordinavit* valde notanda; cum enim viri doctissimi ad eum antiquorum loquendi modum animum non advertissent, existimarunt, sanctum *Wilfridum* anno DCLXIV consecratum esse episcopum Eboracensem, quod Beda in Epitome eo anno scribat : « Et Ceadda, et Wilfrid Nordanhymbrorum ordinantur episcopi »; cum tamen Beda illis verbis nihil aliud designet, quam utrumque eo anno episcopum renuntiatum esse, ut anno DCLXV demonstrabo. Porro ideo Leo imp. Orientis Nepotem Romam misit; quia exercitus Italici, qui Glycerium imperatorem anno superiori dixerat, præsumptio sibi displicuerat : « Occiso Anthemio, Nepotem filium Nepotiani, copulata nepte sua in matrimonio, apud Ravennam per Domitianum clientem suum Cæsarem ordinavit : qui Nepos regno potitus legitime, Glycerium, qui sibi tyrannico more regnum imposuisset, ab imperio expulit », inquit Jornandes lib. de Success. Regn. cap. 101. Tunc *Gundibaldum* patricium, qui Glycerium ad imperium promoverat, in Gallias ad Burgundiones suos fugisse non dubitandum.

8. *S. Epiphanius legatus de pace in Galliam a Nepote missus.* — Postquam *Nepos* imperium adeptus est, ortum inter eum et Euricum Visigothorum regem bellum, quod hic in Galliis regnum suum usque ad Ligerim fluvium extendere vellet. Eam ob rem missus *sanctus Epiphanius* Ticinensis episcopus legatus in Gallias, ut pacem inter utrumque principem componeret. Hanc legationem Baronius fuse ex Ennodio in Vita Epiphanii narrat; cumque Ennodius de Epiphanio scribat : « Attigerat jam beatissimus vir octavum in sacerdotio annum », Baronius anno CDLXVI, num. 1, sumpsit inde occasionem existimandi Epiphanium eo anno episcopum Ticinensem creatum, currentique legatum ad Euricum missum esse; quod quidem verum est, sed ea legatio mense circiter Octobri suscepta, totoque hoc anno bellum Nepotem inter et Euricum gestum est, ut elicio e duabus Sidonii Epistolis, quarum altera, quæ extat lib. 3 estque ordine VII *Felici* data, altera vero Papianillæ Sidonii

uxori, estque XVI, lib. 5. In hac posteriori Sidonius scribit, *Licinianum* quæstorem Ravenna in Gallias venisse, et Julium Nepotem imperatorem *Ecdicium* patricium creasse, cujus dignitatis Diploma Licinianus afferret. Tunc *Arvernum* quod ab Ecdicio adversus Gothos fortiter propugnabatur, obsidione cinctum erat. Ait enim ibidem Sidonius : « Nec animum tuum a tramite communium gaudiorum vicinæ quoque obsidionis terror exorbitat », quia scil. Papianilla non longe ab urbe Arvernensi commorabatur. Causa adventus Liciniani in Gallias fuit tractatio pacis, ut indicat Sidonius in laudata Epistola VII, ubi ait : « Memento viatorum manus gravare chartis, quatenus amicorum cura relevetur : et indicare festina, si qua, prævio Deo, quæstor Licinianus trepidationi mutuæ januam securitatis aperuerit. Persona siquidem est, ut perhibent, magna exspectatione, major adventu, etc. Hunc nobis morum viri tenorem secundus rumor invexit. Mandate perniciter, si vero dicta conquadrant, ut tantisper a pervigili statione respirent, quos a muralibus excubiis non dies ninguidus, non nox illunis et turbida receptui canere persuadent; quia et si Barbarus in hyberna concedat, mage differunt quam relinquant semel radicatam corda formidinem ».

9. *Ea legatio anno exeunte obita.* — Ex hac Epistola manifeste patet, toto hoc anno in Galliis belligeratum esse, solamque hyemem Barbaros seu Gothos *Arvernum* obsidione liberare coegisse, ac *Licinianum* quæstorem in Gallias venisse, cum Gothi ab obsidione Arvernorum in hyberna concessissent. Hæc Epistola ea hyeme scripta, quæ hoc anno inchoata, et sequenti absoluta est; cum *Nepos* exeunte Junio currentis anni imperator levatus, exeunte Augusto insequentis Christi anni depositus fuerit. Liquet etiam ex eadem, sub hujus anni finem pacem Gothos inter et Romanos constitutam fuisse, ideoque et *Epiphanium*, qui eam reapse cum Eurico Tolosæ composuit, nonnisi exeunte hoc anno aut insequentis initio, postquam negotium a *Liciniano* aliisque inutiliter tentatum fuisset, eamdem ad optatum exitum perduxisse. Difficilem enim hanc pacis tractationem extitisse, et plures ad eamdem suam operam contulisse significat Ennodius, cum negotium hoc vocet, *negotium conclamatum.* Currenti anno Sidonius ad *Basilium*, qui episcopus Aquensis erat, occasione pacis, de qua agebatur, scripsit Epistolam VI libri 7, quam Baronius anno sequenti num. 23 et seqq. exhibet, ostenditque Sidonius, qui ab ea pace aversus erat, quod vereretur ne Arvernum Eurico ea cederet, *Leontium* Arelatensem, *Faustum* Regiensem, et *Græcum* Massiliensem episcopos in pace sancienda operam suam collocasse. Ait enim : « Per vos mala fœdera currunt : per vos regni utriusque pacta conditionesque portantur. Agite quatenus hæc sit amicitia, concordia principalis : ut episcopali ordinatione præmissa, populos Galliarum, quos limes Gothicæ sortis incluserit, teneamus ex fide, si non tenemus ex fœdere ». Ad eamdem etiam Licinianus quæstor operam suam contulit; sed verum non videtur, quod Sirmondus in Notis ad Epistolam I libri 3 Sidonii scripsit, aliisque persuasit *Licinianum* postquam Epiphanius pacem cum Eurico feliciter pactus est, Roma in Gallias, ubi *Euricus* bellum renovarat, missum fuisse, et Arvernos ex pacto dedi jussisse. *Licinianus* enim hoc quidem anno a Nepote, ut de pace ageret, in Gallias delegatus, sed nihil ab Eurico potuit obtinere. Neque Sidonius, aut quivis alius ex antiquis scripsit pacem aliquam a Liciniano cum Eurico factam fuisse. Et tantum abest, ut *Licinianus* in Gallias veniens in mandatis habuerit, *Arvernum* Eurico tradere, ut e contra, Ecdicio urbis præfecto ac magistro militum, qui eam fortiter propugnabat, patriciatus litteras attulerit, eo honore a Nepote Ecdicius affectus ob navatam in ea obsidione operam. Duplex itaque pax illa, quarum altera ab Epiphanio, altera a Liciniano peracta, mere commentitia; neque verosimile, in tam brevi intervallo, quo *Nepos* imperavit, duo de eadem urbe facta fuisse fœdera.

10. *Anno sequenti Arvernum Gothis traditum.* — Sidonius in Epistola VII lib. 7 ad Græcum, qui episcopus erat Massiliensis, eo tempore data, quo ex fœdere pacis ab Epiphanio cum Eurico initæ, Arverni Gothis, a quibus vi capi non poterant, dedi jussi, indicat hanc pacem, quæ Arvernorum servitus futura erat, diu exspectatam fuisse, ideoque aliam eodem fere tempore conclusam et diremptam, eam non præcessisse : « Occine, inquit, meruerunt inopia, flamma, ferrum, pestilentia, pingues cædibus gladii, et macri jejuniis prœliatores? propter tamen hujus inclytæ pacis exspectationem avulsas muralibus rimis herbas in cibum traximus, etc. » Pax itaque Nepotem inter et Euricum S. Epiphanii ministerio, sed consilio et consensu omnium procerum imperii conclusa, ut testatur Ennodius in Vita Epiphanii, ubi de legatione ejus acturus, ait : « Evocantur ad consilium Liguriæ lumina, viri maturitatis, quorum possit deliberatione labans Reipublicæ status reviviscere, et in antiquum columen soliditas desperata restitui : tantique ad tractatum coiere ex jussu principis, quanti poterant esse rectores ». Hinc Sidonius in Epistola laudata ad Græcum anno sequenti scripta, de nullo in particulari queritur, sed de omnibus in universum, quia scilicet Romanorum consilium fuerat Gothis *Arvernum* deserere, ut reliquæ Galliarum urbes, quæ adhuc imperio subjacebant, bello cessante, sub eodem remanerent. Hæc una omnium procerum Romanorum sententia fuit, ut Ennodius post citata verba prodit : « Fiunt cunctorum sententiæ, quasi unius et ore proferrentur et pectore », ut scilicet Epiphanius ad Euricum legatus pacis mitteretur, et Epiphanius « actionem pæne conclamatam, et valde difficilem cælestis potentiæ præsidio percunctatus est suscepit, implevit ».

11. *Pax cum Gothis a multis improbata.* — Pace facta Sidonius, aliique ea læsi frustra recla-

marunt, adeo ut Ecdicius urbis præfectus desperato omni auxilio urbem dereliquerit, ut tradit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45. « Ecdicius diu certans cum Visigothis nec valens antestare, relicta patria maximeque urbe Arvernate hosti, ad tutiora se loca collegit. Quod audiens Nepos imp. præcepit Ecdicio, relictis Galliis, ad se venire, in locum ejus Oreste magistro militum ordinato ». Verum Arvernum per deditionem Eurico traditum, quod Jornandes ignorasse videtur, diserte scribit Sidonius in Epistola citata ad Græcum : « Adhuc si necesse est obsideri, adhuc pugnare, adhuc esurire delectat. Si vero tradimur qui non potuimus viribus obtineri, invenisse vos certum est quid Barbarum suaderetis ignavi ». Hæc vero deditio sequenti anno facta; cum *Nepos* exeunte Augusto illius anni imperio deturbatus fuerit. Ex his apparet, quantum hallucinati fuerint scriptores qui tradidere, *Massiliam* et Arelatum anno CDLXXI in Eurici potestatem venisse; cum ea adhuc juris Romani fuerit, quando sancti Epiphanii opera de urbe Arvernensi dedenda actum est, et Sidonius lib. 7, Epist. VII citata ad Græcum, quæratur, *Arvernos* pro aliorum salute devoveri, et eorum servitutem factam esse *pretium securitatis alienæ*, Massiliæ scilicet, Arelatis, et aliarum Gallo-Provinciæ civitatum.

SIMPLICII ANNUS 8. – CHRISTI 475.

1. *Augustulus imperator.* — Christi annus quadringentesimus septuagesimus quintus unius tantum consulis Zenonis Augusti nomine inscribitur Fastis iterum. Res enim Occidentalis imperii perturbatæ creandi alterum Romæ consulem facultatem ademerunt. Etenim Orestes haud pridem creatus magister militiæ a Nepote imperatore, conversus in hostem, Roma cum exercitu Ravennam veniens, ibi aliquandiu moratus, filium suum Momilium Augustulum nuncupatum imperatorem acclamari fecit. Cum autem Nepos compertum habuisset, cum Oreste universum conspirare exercitum, novumque ab eo esse creatum imperatorem; in Dalmatiam fugit, ubi Glycerius jam fuerat ordinatus episcopus. Hæc a Cassiodoro Jordanus.

2. Quod vero ad Augustuli nomen spectat : falli eos quidem certum est, qui eum ita nomine proprio appellatum fuisse putarunt : cum revera non Augustulus, sed Augustus fuerit nominatus; prout numisma declarat, Romæ asservatum inter antiqua monumenta omni fide probata viri nobilis Lælii Pasqualini.

Ex quo facile intelligas accidisse, ut qui revera Augustus nomine proprio appellaretur, contemptus gratia (ut de aliis accidit imperatoribus, vulgi dicteriis indita illis nomina, quod de Caligula patet) ex Augusto fuerit dictus Augustulus : cum præsertim geminatio illa, Augustus Augustus, hactenus inusitata videretur esse molesta. Ita plane secundum illud vulgatum, « Omne quod oritur, occidit » ; Romanum imperium cœptum ab Augusto, desinit ac deficit in Augusto : sed Octavianus ille, Momilius iste ; quod nomen in reddito numismate æreo rubigo consumpsit.

3. *Odoacer rex Erulorum vocatur in Italiam.* — Qui autem Nepotis sectati sunt partes, quo se magis viribus destitutos esse sensere, eo sollicitius alto corde volvere cœperunt consilia, et meditari artes, quibus de prodito ab Oreste Nepote pœnas sumerent : quamobrem nullam ducentes cladis Italiæ inferendæ rationem, in eam immittere decernunt Barbaros, Erulos dictos, haud longe ab Italia positos, formidabili procinctu paratos : nihil enim (ut alii tradunt) cum Gothis egere, quos scirent imperatori fœdere esse conjunctos. Legationem igitur mittunt ad Odoacrem Erulorum regem, id ipsum maxime appetentem, et diu noctuque animo meditantem, quomodo potiri posset Italia jam penitus imperatorum dominium respuente. Sed antequam ejus in Italiam progressum narremus, quid de ipso ab Eugipio in rebus gestis sancti Severini narretur, hic reddamus.

4. De aliis etiam gentibus, ad quas tanti miraculi de Rugo homine incurabili morbo laborante sanato fama pervenerat, multi Christi militem videre cupiebant. Qua devotione etiam ante hoc factum quidam Barbari cum ad Italiam pergerent, promerendæ benedictionis causa ad eum intuendum diverterunt : inter quos et Odoacer, qui postea re-

gnavit in Italia, vilissimo tum habitu juvenis, statura procerus, advenerat : qui dum se, ne humillimæ tectum cellulæ suo vertice contingeret, inclinasset; a viro Dei gloriosum se fore cognovit. Cui etiam, vale dicenti : « Vade, inquit, ad Italiam vilissimis peltibus coopertus, sed multa cito pluribus largiturus ». Hæc Eugipius de vaticinio Severini prævidentis Odoacrem novum flagellum a Deo jam ante paratum. Quid autem ipse rex egerit, cum ingressus est in Italiam, faventibus illi qui erant ex parte Nepotis : cum historicorum nullus prosecutus sit stylo : ex his quæ de clade Ticinensi ab Ennodio ejus Ecclesiæ diacono scripta sunt, reliqua funesta possumus contemplari. Inter Ennodii enim scripta, quæ citatus sæpe Vaticanus codex habet, ista tantum de horum temporum rebus gestis relata leguntur :

5. *Ticinensis civitatis clades.* — « Ecce ille quietis nescius, et scelerum patrator inimicus magna dolorum incrementa conglutinat, et inquirit quibus virum integerrimum (Epiphanium scilicet) passionibus lacesseret. Exercitum adversus Orestem patricium erigit, et discordiæ crimina clandestinus supplantator inserserit : spe novarum rerum perditorum animos inquietat : Odoacrem ad regnandi ambitum extollit : et ut hæc pernicies in Ticinensi civitate contingeret; Orestem ad eam fiducia munitionis invitat. Episcopus cum omnibus ad se pertinentibus præsens invenitur. Fit maximus in urbe concursus, prædandi rabies inardescit : ubique luctus, pavor ubique et mœroris imago plurima discurrebat. Ille sollicitus poscebatur ad pœnam, cujus substantiam notiorem fecerat amicitiarum fides antiquior

6. « Alii flammam ruituris ædibus supponebant; alii ad exitium poscebant dominum, pro cujus convenerat salute pugnare. Currunt ad Ecclesiæ domum totis direptionis incendiis æstuantes : dum quem videbant erogare plurima, perimmensa suspicabantur abscondere. Proh nefas! thesauros dura barbaries quærit in terra, quos ille ad cælestia secreta transmiserat. Diripitur etiam sancta ejus germana, et seorsum ab eo sorte captivitatis deducitur. Omnes nobilium familiæ a suis sequestrabantur. Luminosa gloriosissima femina parili necessitatis conditione constringitur. O dolor : utræque Ecclesiæ flammis hostilibus concremantur : tota civitas quasi unus rogus effulgurat : cunctorum voces sacerdotem quærentium audiuntur : nemo periculi sui meminerat, dum major ab illis salutis portio divideretur. Cui quamvis confusa in singulorum exitium turba fremeret, honor tamen inter gladios impendebatur : nam illico non fuerunt quos poterat videre captivos.

7. « Venerabilem germanam suam, priusquam in vesperum diei illius lux funesta laberetur, eripuit : plurimos etiam civium absolvit precatu suo, antequam duræ conditionis vincula sentirent, matres familias præcipue, quas immanior in hac necessitate poterat commanere commoratio. Postremo status civitatis, quam multitudo barbarica succidebat, unius fortissimæ columnæ sustentatus resurgebat auxilio : nec tantum ad delendum sufficiebat exercitus, quantum ad reparandum unius persona pontificis ». Hucusque Ennodius de clade Ticinensi.

8. *In Galliarum perturbatione, quid pro suis Arvernis Sidonius gesserit; ubi de Rogationum usu ac disciplina in Ecclesia.* — Fluctuarunt et hoc motu quæ adhuc Romano imperio subjectæ erant civitates in Gallia. Ipsæ autem provinciæ Gallicanæ tetrarchis dividebantur : Sidonius enim unum ex regibus illis Barbaris Tetrarcham appellat [1], dominantibus his singulis Gothis, Burgundionibus, Francis, atque Romanis : quibus ut pars aliqua licet minima integra remaneret, non bellicus labor, sed inter Barbaros reges, æmulatio exorta præstabat, cum subiret invidiam reliquorum, et in se odium concitaret, atque etiam arma moveret, qui ex subreptione rerum Romani imperii potentior fieri reliquis aliquo modo tentasset. Verum hæc ita, dum adhuc res Romani imperii imperatorum nomine munirentur. Cum vero in declivum positæ jam penitus collapsuræ viderentur; eadem ruina contremuerunt quæ ipsi erant adnexæ provinciæ, ad earum casum pariter fluctuantes. Quid vero actum sit a Barbaris in alias subjectas imperio civitates, ignoratur. De Arvernensibus populis aliqua remansit memoria in Sidonii Apollinaris Epistola, de quibus superius mentio facta est.

9. Quæ vero hoc tempore, nempe cum jam Sidonius illis præesset episcopus, eidem contigerint civitati, modo dicenda. Cum Gothus rex Evaricus, quam sæpe frustra et magno suo damno tentarat Arvernensem civitatem, iterum aggredi parat : tunc ipse Sidonius humano destitutus auxilio, ad precum subsidia convolat, quibus potens magna virtute Gothis restitit, afflictatis licet populis tum hostium armis, tum fame, qua hoc tempore Gallia vexabatur. Hæc autem quomodo se habuerint, dignitas postulat argumenti, ut quam exactissime describantur, quantum fas est ex fragmentis hinc inde petitis implere.

10. Sed primum quam turbulentus semper esse soleret Arvernæ civitatis status, ex ipso Sidonio accipe ita ad Felicem scribente [2] : « Oppidum siquidem nostrum, quasi quemdam sui limitis oppositi obicem, circumfusarum nobis gentium arma terrificant. Sic æmulorum sibi in medio positi populorum lacrymabilis præda, suspecti Burgundionibus, proximi Gothis, nec impugnantium ira, nec propugnantium caremus invidia ». Hæc ipse.

11. Deque iisdem meminit, scribens [3] ad Faustum, dum ait, se sub specie legationis esse factum extorrem. Porro periclitante civitate, ipse Sidonius litteris suis revocare in patriam conatus est Ecdi-

[1] Sidon. l. I. Ep. VII. — [2] Sidon. l. III. Ep. IV. — [3] Sidon. l. IX. Ep. III.

cium, cujus fortitudine, divina opitulante gratia, eadem civitas alias fuerat liberata. Extat de his ad eum Epistola[1]. Sed quod magis divino quam humano inniteretur auxilio; legationem precum mittit ad Deum, sacras frequentans una cum populo Rogationes; atque ad earum restitutorem litteras mittit, ad ipsum, inquam, S. Marmercum Viennensem episcopum : quas egregia pietate conspicuas hic describendas esse putamus, ut intelligas sedulum sanctorum episcoporum studium, quod adhibere solerent, cum sibi subjectus populus contingeret ingruentibus perturbationibus agitari : sic enim se habent[2] :

12. « Rumor est, Gothos in Romanorum solum castra movisse. Huic semper irruptioni nos miseri Arverni janua sumus. Namque odiis inimicorum hinc peculiaria fomenta subministramus, quia necdum terminos suos ab Oceano in Rhodanum Ligeris alveo limitaverunt : solam sub ope Christi moram de nostro tantum obice patiuntur. Circumjectarum vero spatia tractumque regionum jampridem regni (regis) minacis importuna devoravit impressio. Sed animositati nostræ tum temerariæ, tumque periculosæ non nos aut ambustam murorum faciem, aut putrem sudium cratem, aut propugnacula vigilum trita pectoribus confidimus opitulatura : solo tamen invectarum te auctore Rogationum palpamur auxilio : quibus inchoandis instituendisque populus Arvernus, etsi non effectu pari, affectu certe non impari cœpit initiari, et ob hæc circumfusis nondum dat terga terroribus ». Ita plane Sidonius episcopus, id tot ingruentibus undique discriminibus, Rogationum pio cultu hostes repressit, populumque servavit incolumem. Pergit vero narrare, qua occasione eædem Rogationes ab eodem, ad quem scribit, S. Mamerco fuerint restitutæ, cum ait :

13. « Non enim latet nostram oscitationem, primis temporibus harumce supplicationum institutarum cum civitas cælitus tibi credita per hujuscemodi prodigiorum terriculamenta evacuabatur. Nam modo scenæ mœnium publicorum crebris terræ motibus concutiebantur : nunc ignes sæpe flammati caducas culminum cristas, superjecto favillarum monte, tumulabant : nunc stupenda foro cubilia collocabat audacium pavenda mansuetudo cervorum. Cum tu inter ista, discessu primorum populariumque, statu urbis exinanito, ad nova celer veterum Ninivitarum exempla decurristi, ne divinæ admonitioni tua quoque desperatio conviciaretur. Et vere jam de Deo tu minime poteras absque peccato post virtutum experimenta diffidere. Nam cum vice quadam civitas conflagrare cœpisset, fides tua in illo ardore plus caluit : ut cum in conspectu pavidæ plebis, objectu solo tui corporis, ignis recussus in tergum fugitivis flexibus sinuaretur, miraculo terribili, novo, inusitato; affuit flammæ cedere per reverentiam, cui sentiri debuit per naturam.

14. « Primum igitur et iis paucis nostri ordinis viris indicis jejunia, interdicis flagitia, supplicia prædicis, remedia promittis : exponis omnibus, nec pœnam longinquam esse, nec veniam : doces denuntiatæ solitudinis minas orationum frequentia molliendas : mones assiduitatem furentis incendii, aqua potius oculorum, quam flumine posse restingui : mones minacem terræ motuum conflictationem fidei stabilitate firmandam. Cujus confestim sequax humilis turba consilii, majoribus quoque suis fuit incitamento : quos cum non piguisset fugere, redire non puduit. Qua devotione placatus inspector pectorum Deus, fecit esse obsecrationem vestram vobis saluti, cæteris imitationi, utrisque præsidio. Denique illis deinceps non fuere vel damna calamitati, vel ostenta formidini.

15. « Quæ omnia sciens populus iste Viennensibus tuis et accidisse prius, et non accessisse posterius; vestigia tam sacrosanctæ informationis amplectitur sedulo, petens ut conscientiæ tuæ beatitudo mittat orationum suarum suffragia, quibus exempla transmisit. Et quia tibi soli concessa est post avorum memoriam, vel confessorem Ambrosium, duorum martyrum repertorem in partibus orbis Occidui, martyris Ferreoli solida translatio, adjecto nostri capite Juliani, quod istinc turbulento (tempore) quondam persecutorum manus retulit cruenta carnificis : non injurium est, quod pro compensatione deposcimus, ut nobis inde veniat pars patrocinii, quia vobis hinc rediit pars patroni. Memor nostri esse dignare, domine papa ». Hactenus ipse : quæ autem subobscure hic de martyrum inventione dicit, ad finem narrationis horum quæ de Rogationibus dicuntur, elucidabimus. Sic igitur S. Mamercum Sidonius interpellat, cum ingruentium Gothorum compressione civitas Arvernorum admodum laboraret : cujus occasione id emolumenti populus ille est consecutus, ut Rogationes accurate ex Ecclesiasticæ disciplinæ præscripto frequentaret. Quales autem prius esse solerent, ab eodem auctore accipe ex Epistola ad Aprum data, in qua post exordium ista leguntur[1] :

16. « In urbem tamen (ni fallimur) Rogationum contemplatione revocabere : quarum vobis solemnitatem primus Mamercus pater et pontifex reverendissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invexit. Erant quidem prius (quod salva fidei pace sit dictum) vagæ, tepentes, infrequentesque, atque (sic dixeris) oscitabundæ supplicationes; quæ sæpe interpellantium prandiorum obicibus hebetabantur, maxime aut imbres, aut serenitatem deprecaturæ : ad quas (ut nihil amplius dicam) figulo pariter atque hortulano non oportuit convenire. In his autem, quas suprafatus sacerdos, et protulit pariter et contulit, jejunatur, oratur,

[1] Sidon. l. III. Ep. III. — [2] Sidon. l. VII. Ep. I.

[1] Sidon. l. XV. Ep. IV.

psallitur, fletur. Ad hæc te festa cervicum humiliatarum, consternatorum (et sternacium) civium suspiriosa contubernia peto. Et si spiritualem animum tuum bene metior, modo citus venies, quod non ad epulas, sed ad lacrymas invitaris ». Hæc tempore Rogationum ad amicum Sidonius.

17. Cæterum non Arvernos tantum populos, vel Gallos, sed Catholicam universam Ecclesiam ejusmodi sacrum Rogationum usum recepisse. et quam citissime, testatur S. Avitus ejusdem Viennensis Ecclesiæ episcopus, qui post Esychium succedentem sancto Mamerco sedit : nam in Homilia iisdem Rogationum diebus habita, ejus exordio ista præfatur : « Currit quidem, inquit [1], tramite viali non per Gallias modo, sed per orbem totum Rogationis observantiæ flumen irriguum ». Porro prima institutio, quando periculum illud ingruit. Paschale tempus fuit : verum ne jungerentur Resurrectionis gaudiis luctus orantium, et jejunantium afflictatio; triduum illud est electum, quod sacrum præcedit festum Ascensionis, ut sanctus Avitus eadem explicat Homilia, quæ etiam citatur a Gregorio [2] Turonensi, inde petente narrandæ historicæ veritatis auctoritatem. Nos vero melius reddere ex Sidonio judicavimus, cujus tempore ea fieri contigerunt. Quod igitur ab Ecclesia Catholica antiquitus traditum, sed disciplinæ solutione cultu remissiori neglectum, sanctus Mamercus restituit et auctiori excoluit observantia; Gallicana est consectata Ecclesia, atque alii longe lateque Catholici populi sunt amplexati. Aurelianense quidem concilium, hoc eodem sæculo celebratum, his verbis Rogationum sancivit disciplinam [3] :

18. « Rogationes, id est, Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari : ita ut præmissum triduanum jejunium, in Dominicæ Ascensionis solemnitate solvatur. Per quod triduum servi, et ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, et quadragesimalibus cibis utantur ». Hæc Patres. At de his consule a nobis dicta in Notationibus ad Romanum Martyrologium locupletius.

19. *Inventio sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani.* — Ad postremum vero quod spectat ad elucidationem eorum quæ a Sidonio ad S. Mamercum de inventione sanctorum martyrum ad finem Epistolæ subobscure ponuntur; habes eadem verba Sidonii recitata, et palam facta Gregorio Turonensi in libello quem scripsit de miraculis S. Juliani, ubi de reliquiis eorumdem sanctorum martyrum Ferreoli et Juliani ejusmodi orationem instituit, quæ rei gestæ hujus temporis habet historiam de martyrum inventione. Ait enim [4] : « Quodam tempore, dum ad occursum beati Nicetii antistitis usque Lugdunum processissem, libuit animo non aliter, nisi orationis causa Viennam adire, et præcipue sepulcrum visitare Ferreoli martyris gloriosi : insederat enim menti propter antiquam dilectionem eorum, me sic esse ejus alumnum, ut Juliani. Denique oratione facta, erigo oculorum aciem ad tribunal, conspicioque in eo versiculos hoc modo conscriptos :

> Heroas Christi geminos hæc continet aula,
> Julianum capite, corpore Ferreolum.

20. « Cum hæc legens, æditurum consulerem, cur hæc scripta sic fuerint ; respondit : Basilica sancti martyris Ferreoli super ipsum Rhodani littus ab antiquis fuerat collocata. Denique cum impulsante violentia amnis, porticus quæ ab ea parte erat collocata corrueret; providus sacerdos Mamercus nomine, qui tunc Viennensem regebat Ecclesiam, ruinam futuram præveniens, aliam Basilicam eleganti opere, et in ipsa mensura sagaci intentione construxit, illuc sancti martyris transferre cupiens corpus. Advenit autem ad hoc opus abbatum et monachorum magnus numerus : vigilataque nocte, accepto sarculo, fodere cœperunt. Cumque in profundo descenderent, tria sepulcra reperiunt, ac confestim stupor mentes spectantium invadit. Nec quisquam erat certus, quinam esset beati martyris tumulus. Igitur cum starent omnes in hebetate mentis attoniti : inspirante (ut credo) divinitate, unus ex circumstantibus exclamat, dicens : antiquitus referri solitum erat, et celebri per populos sermone vulgatum, caput Juliani confessoris in sepulcro retineri martyris Ferreoli. Sic opertorio amoto, unusquisque consideretur; et sic potest, quæ sunt membra Ferreoli martyris, protinus inveniri.

21. « Hæc audiens sacerdos, cunctos jubet in oratione prosterni. Qua impleta, procedit ad tumulos : detectisque duobus, singulos in his quiescentes invenit viros. Cumque aperuisset et tertium, invenit in eo virum jacentem illæso corpore, integro vestimento, qui deciso capite, caput amplexus aliud brachio detinebat : erat enim ac si nuper sepultus, neque pallore faciei demutatus, neque capillorum decisione turpatus neque ulla putredine resolutus : sed ita integer et illæsus, ut putares eum adhuc sopore corporeo detineri. Tunc antistes gaudio magno repletus, ait : hoc esse cadaver Ferreoli, hoc esse caput Juliani martyris, dubium non habetur. Tunc cum magno psalterio plaudente populo, in loco ubi nunc est, adoratur, Domino annuente. Hæc autem, ut ad sepulcrum martyris ab ipso æditu o cognovi, fideliter retuli. Præbet autem huic operi testimonium Sollius (Sidonius scilicet) noster ipsi Mamerco scribens his verbis : Tibi soli concessa est in parte orbis Occidui martyris Ferreoli solida translatio, adjecto nostri capite Juliani. Unde pro compensatione deposcimus, ut nobis inde veniat pars patrocinii, quia vobis hinc rediit pars patroni ». Hæc Gregorius : alludereque Sidonium [1]

[1] Extat tom. VII. Bibl. sanct. inter Alcimi Aviti scripta. — [2] Greg. Turon. l. II. c. 34. — [3] Conc. Aurel. c. 29. — [4] Greg. Turon. de miracul. S. Juliani c. 2.

[1] Greg. de mirac. S. Juliani c. 1.

superius docet, quod Julianus martyr Arvernensis fuerit, civis vero Viennensis; qui fugiens apud Arvernos, ab insequentibus persecutoribus deprehensus, capite truncatus est: cum ad ostentandam martyris cædem carnifex caput Viennam, unde venerat, festine retulit; quod vindicatum atque redemptum a piis, cum sancto Ferreolo æque martyre mandatum est sepulturæ. Porro quot quantisque miraculis veluti divinæ lucis fulgoribus illustratus fuerit in suis reliquiis idem sanctus martyr Julianus, habes volumen quinquaginta capitibus accurate descriptum ab ipso Gregorio Turonensi. At de martyribus hactenus.

22. *Ecclesia Gallicana ab Evarico dire vexata.* — Certe quidem Arvernensem populum una cum sacerdote de gregis sui cura sollicito supplicantem a Deo exauditum fuisse, exitus declaravit; cum nunquam (ut dictum est) valuerit civitas ab hostibus capi: licet tandem inter iniquas initas pacis conditiones posita fuerit ejusdem civitatis deditio. Sed quid de statu totius reliquæ Ecclesiæ Gallicanæ? Licet remanserint silentio scriptorum, vel potius monumentorum amissione satis obscuræ: liquet tamen ipsas triplicis generis Barbarorum assidue pressas esse dira tyrannide. Verum quod neque Burgundiones, neque Franci ullum facesserent pietati negotium, tolerabiliores videri poterant; sed Evarici Gothorum regis Catholicam religionem insequentis jugum importabile videbatur. Perfidus enim Barbarus (ut ex Sidonio audies) haud minus quam regnum curabat propagare perfidiam; Arianamque hæresim, quam semper Galliæ instar veneni penitus respuissent, Galliis propinare satagit. Quænam autem per eum dira clades Gallicanis Ecclesiis quæ sub ejus ditione positæ erant, illata fuerit, in medium adducamus. Suppetit nobis in tanta rerum obscuritate veluti accensas faces suis litteris Sidonius Apollinaris ea potissimum Epistola, quam ad Basilium scripsit, dum ille pro concilianda cum Evarico concordia, legatione publica fungeretur; petens ab eo, ut memor esset in fœdere sanciendo Catholicæ pietatis, ut in posterum bene consultum esset afflictatis Ecclesiis, et fidei Barbarico furore depressæ. Epistola autem sic se habet [1]:

23. « Sunt nobis munere Dei, novo nostrorum temporum exemplo, amicitiarum vetera jura; dinque est quod invicem diligimus ex æquo. Porro autem quod ad communem conscientiam pertinet, tu patronus: quanquam hoc ipsum præsumptuose arroganterque loquar. Namque iniquitas mea tanta est, ut mederi de lapsuum ejus assiduitate vix etiam tuæ supplicationis efficacia queat. Igitur quia mihi es quam patrocinio, tam dilectione bis dominus; pariter et quod memini probe quo polleas igne sensuum, fonte verborum; qui viderim Modabarium civem Gothum Arianæ hæreseos jacula vibrantem, quo tu spiritualium testimoniorum mucrone confoderis: servata cæterorum tam reverentia quam pace Pontificum: non injuria tibi defleo (defero), qualiter Ecclesiasticas caulas istius aeris lupus, qui peccatis pereuntium saginatur animarum, clandestino morsu necdum intellecti dentis arrodat.

24. « Namque hostis antiquus quo facilius insultet balatibus ovium destitutarum, prius dormitantium incipit cervicibus imminere pastorum. Neque ego ita mei meminens non sum, ut nequaquam me hunc esse reminiscar, quem longis adhuc abluenda fletibus conscientia premat: cujus stercora tamen (sub ope Christi) quandoque mysticis orationum tuarum rastris eruderabuntur. Sed quoniam supereminet privati reatus verecundiam publica salus; non verebor, etsi carpat zelum in me fidei sinister interpres, sub vanitatis invidia causam prodere veritatis. Evarix rex Gothorum, quod limitem regni sui, rupto dissolutoque fœdere antiquo, vel tutatur armorum jure, vel promovet; nec nobis peccatoribus hic accusare, nec vobis sanctis hic discutere permissum est. Quin potius si requiras; ordinis res est, et ut dives hic purpura byssoque veletur, et Lazarus hic ulceribus et paupertate feriatur: ordinis res est, ut (dum in hac allegoria versamur) Ægyptius Pharao incedat cum diademate, Israelita cum cophino: ordinis res est, ut dum in hac figuratæ Babylonis fornace decoquimur, nos cum Hieremia spiritualem Hierusalem suspiriosis plangamus ululatibus; et Assur fastu regio tonans, sanctorum sancta proculcet. Quibus præsentium ego futurarumque beatitudinum vicissitudinibus inspectis, communia patientius incommoda fero: primum, quod mihi quæ merear introspicienti, quæcumque adversa provenerint, leviora reputabantur: dein quod certum scio, maximum esse remedium interioris hominis, si in hac area mundi variis passionum flagellis trituretur exterior.

25. « Sed, quod fatendum est, præfatum regem Gothorum, quanquam sit ob virium merita terribilis, non tam Romanis mœnibus, quam legibus Christianis insidiaturum pavesco. Tantum (ut ferunt) ori, tantum pectori suo Catholici intuitio nominis acet (acescit), ut ambigas, ampliusne suæ gentis, an suæ sectæ teneat principatum. Ad hoc, armis potens, acer animis, alacer annis, hunc solitum patitur errorem, quod putat sibi tractatuum consiliorumque successum tribui pro religione legitima, quem potius assequitur pro felicitate terrena.

26. « Propter quod discite cito Catholici status valetudinem occultam, ut apertam festinetis adhibere medicinam. Burdegala, Petrogorii, Ruteni, Lemovices, Gabalitani, Helusani, Vasates, Convenæ, Auscenses, multoque jam major numerus civitatum (summis sacerdotibus ipsorum morte truncatis, nec ullis deinceps episcopis in defunctorum officia suffectis, per quos utique minorum ordinum ministeria subrogabantur) latum spiritualis ruinæ limitem traxit, quem fere constat sic per singulos dies morientium Patrum proficere defectu (suffectu), ut non

[1] Sidon. l. VII. Ep. VI.

solum quoslibet hæreticos præsentum, verum etiam hæresiarchas priorum temporum potuerit inflectere: ita populos excessu pontificum orbatos, tristis intercisæ fidei desperatio premit, nulla in desolatis cura diœcesibus parochiisque.

27. « Videas in Ecclesiis aut putres culminum lapsus, aut valvarum cardinibus avulsis Basilicarum aditus hispidorum veprium fruticibus obstructos. Ipsa (proh dolor!) videas armenta non modo semipatentibus jacere vestibulis, sed etiam herbosa viridantium altarium latera depasci. Sed jam nec per rusticas solum solitudo parochias, ipsa insuper urbanarum Ecclesiarum conventicula rarescunt. Quid enim fidelibus solatii superest, quando clericalis non modo disciplina, verum etiam memoria perit? Equidem cum clericus quisque defungitur, si benedictione succidua non accipiat dignitatis hæredem, in illa Ecclesia sacerdotium moritur, non sacerdos. Atque ita quid spei restare pronunties, ubi facit terminus hominis finem religionis? Altius inspicite spiritualium membrorum damna: profecto intelligetis, quanti subripiuntur episcopi, tantorum nobis populorum fidem periclitaturam.

28. « Taceo vestros Crocum, Simpliciumque collegas quos cathedris sibi traditis eliminatos similis exilii cruciat pœna dissimilis. Namque unus ipsorum se dolet non videre quo redeat: alter se dolet videre quo non redit. Tu sacratissimorum pontificum Leontii, Fausti, Græci, urbe, ordine, charitate medius inveniris: per vos mala fœderum currunt, per vos regni utriusque pacta conditionesque portantur. Agite quatenus hæc sit amicitia concordia principalis: ut episcopali ordinatione præmissa, populos Galliarum, quos limes Gothicæ sortis incluserit, teneamus ex fide, si non tenemus ex fœdere. Memor nostri esse dignare, domine papa ».

29. Meminit hujus Epistolæ Sidonii ad Basilium etiam Gregorius Turonensis, cum cladem hujus temporis Ecclesiarum in Galliis narrat his verbis [1]: « Hujus tempore », nempe S. Patientis Lugdunensis episcopi, « Evarix rex Gothorum excedens Hispanum limitem gravem in Galliis super Christianos intulit persecutionem. Truncabat passim perversitati suæ non consentientes, clericos carceribus subjiciebat: sacerdotes vero alios dabat exilio, alios trucidabat: nam et ipsos sacrorum templorum aditus spinis jusserat obserari, scilicet ut raritas ingrediendi oblivionem faceret fidei. Maxime tunc Novempopulanæ, geminæque Germaniæ urbes hac tempestate depastæ sunt. Extat hodie quoque et pro hac causa ad Basilium episcopum nobilis Sidonii ipsius Epistola, quæ hæc ita loquitur. Sed persecutor non post multum ultione divina percussus interiit ». Hæc Gregorius. Num vero sancita sit per Basilium legatum pax inter Romanos et Gothos, nullus est, qui affirmet. Quod autem pertinet ad Simplicium episcopum una cum Croco antistite exule: mentio est apud eumdem Sidonium in concione habita in electione Simplicii, ipsum jam ante in carcerem conjectum, fuisse divinitus liberatum: Sunt hæc ejus verba: « Postremo, inquit, iste est ille, carissimi, cui in tenebris ergastularibus constituto multipliciter obserata Barbarici carceris divinitus claustra patuerunt ». Hæc Sidonius, rem sui magnitudine notam, scientibus, paucis attingens potius quam narrans. Qui igitur ante episcopatum adeo egregium summæ sanctitudinis specimen edidit, jam ad episcopatum evectus, majori quoque attollitur virtutum fastigio, quibus dignus factus sit iterata confessione duplicem promerere coronam, alteram carceris tenebris illustratam, exilii alteram pœna conspicuam.

30. *De sancto Patiente episcopo Lugdunensi ærumnas Galliarum sublevante, et maxime penuriam, una cum Ecdicio et S. Severino.* — At vero tot tantisque ærumnis Ecclesiæ Gallicanæ ad malorum culmen accessit ingens penuria, cujus Gelasius papa meminit in Andronicum scribens: sed Sidonius de ea pluribus agit, cum S. Patientis Lugdunensis episcopi effusam erga pauperes largitatem commendat. Magna plane Dei providentia factum est, ut inter tot tantaque flagella eodem tempore claruerint in Gallia viri mirificæ sanctitatis, et inter alios nobilis Ecclesia Lugdunensis tunc consecuta fuerit magnum pastorem illum S. Patientem antistitem, exemplar perfectissimi sacerdotis; cui dedit Deus ut apud Burgundionum regem, qui tunc Lugdunensibus dominabatur, non autem Gothorum rex summam gratiam inveniret, ut tam rex ipse quam regina virum sanctissimum plurimum colerent et observarent. Quantum igitur hac libertate sanctissimus præsul bene usus profuerit afflictatis Catholicis atque devastatis Gothico furore Galliarum Ecclesiis, ex Epistola disces Sidonii Apollinaris, quam etiam citat Gregorius Turonensis [1], ut eam legendi injiciat desiderium: sic enim se habet [2]:

31. « Aliquis aliquem », laudet scilicet: « Ego illum præcipue puto suo vivere bono, qui vivit alieno; quique fidelium calamitates, indigentiumque miseratus, facit in terris opera cælorum. Quorsus ista hæc? inquis. Te sententia quam maxime, papa beatissime, petit; cui non sufficit illis tantum necessitatibus opem ferre, quas noveris; quippe usque in extimos terminos Galliarum charitatis indage porrecta, prius soles indigentium respicere causas, quam inspicere personas. Nullius obest tenuitati debilitatique, si te expetere non possit: nam prævenis manibus illum, qui non valuerit ad te pedibus pervenire. Transit in alienas provincias vigilantia tua, et in hoc curæ tuæ latitudo diffunditur, ut longe positorum consoletur angustias: et hinc fuit, ut quia crebro te non minus absentium verecundia, quam præsentium querimonia movet; sæpe terseris eorum lacrymas, quorum oculos non vidisti. Omitto illa, quæ quotidie propter defectio-

[1] Gregor. Turon. l. II. c. 25.

[1] Greg. Tur. l. II. c. 24. — [2] Sidon. l. VI. Ep. XII.

nem civium pauperatorum, irrequietis toleras excubiis, precibus, expensis. Omitto te tali semper temperamento, sic semper humanum, sic abstemium judicari, ut constet indesinenter regem præsentem prandia tua, reginam laudare jejunia. Omitto te tanto cultu Ecclesiam tibi creditam convenustare, ut dubitet inspector, meliusne nova opera consurgant, an vetusta reparentur. Omitto per te plurimis locis Basilicarum fundamenta consurgere, ornamenta duplicari.

32. « Cumque multa in statu fidei tuis dispositionibus augeantur, solum hæreticorum numerum minui : teque quodam venatu Apostolico feras Photinianorum mentes spiritualium prædicationum cassibus implicare, atque a tuo Barbaros jam sequaces, quotiens convincuntur verbo, non exire vestigio, donec eos a profundo gurgite erroris felicissimus animarum piscator extraxeris. At horum aliqua tamen cum reliquis forsan communicanda collegis : illud autem deberi tibi quodam (ut jurisconsulti dicunt) præcipuo titulo, nec tuus poterit ire pudor inficias, quod post Gothicam depopulationem, post segetes incendio absumptas, peculiari sumptu inopiæ communi per desolatas Gallias gratuita frumenta, misisti : cum tabescentibus fame populis nimium contulisses, si commercio fuisset species ista, non munere. Vidimus angustas tuis frugibus vias, vidimus per Araris et Rhodani ripas, non unum, quod unus impleveras, horreum. Fabularum cedant figmenta Gentilium. Ille quasi in cælum relatus pro reperta spicarum novitate Triptolemus, quem Græcia sua cœmentariis, pictoribus, significibusque illustris, sacravit templis, formavit statuis, effigiavit imaginibus. Illum dubia fama conciliat per rudes adhuc et Dodonigenas populos duabus vagum navibus, quibus poetæ deinceps formam draconum deputaverint, ignotam contulisse sementem. Tu (ut de mediterranea taceam largitate) victum civitatibus Tyrrheni maris erogaturus, granariis potius duo tuis flumina, quam duo navigia complesti. Sed si forte Achaicis Eleusinæ superstitionis exemplis tanquam minus idoneis, religiosus laudatus offenditur : seposita mystici intellectus reverentia, venerabilis patriarchæ Joseph [1] historialem comparemus, qui contra sterilitatem septem uberes annos insecuturam, facile providit remedium quod prævidit. Secundum tamen moralem sententiam nihil judicio meo minor est, qui in superveniente simili necessitate non divinat, et subvenit.

33. « Quapropter etsi ad integrum conjicere non possum, quantas tibi gratias Arelatenses, Regienses, Aveniocus, Arausionensis quoque, et Albensis, Valentinæque, necnon et Tricassinæ urbis professor exolvat; quia difficile est eorum ex asse vota metiri, quibus noveris alimoniam sine asse collatam : Arverni tamen oppidi ego nomine uberes perquam gratias ago : cui ut succurrere meditarere, non te communio provinciæ, non proximitas civitatis, non opportunitas fluvii, non oblatio pretii adduxit. Itaque ingentes per me referunt grates, quibus obtigit per panis tui abundantiam ad sui sufficientiam pervenire. Igitur si mandati officii munia satis videor explesse, ex legato nuntius ero. Hicet scias volo , per omnem fertur Aquitaniam gloria tua : amaris, laudaris, desideraris, excoleris omnium pectoribus, omnium votis. Inter hæc temporum mala, bonus sacerdos, bonus pater; bonus es, quibus operæ pretium fuit, fieri famem suam periculo, si aliter esse non poterat tua largitas experimento. Memor nostri esse dignare, domine papa ».

34. Commendatur in eadem Galliarum inopia liberalitas Ecdicii viri clarissimi (de quo plura superius) cognati ejusdem Sidonii Apollinaris; de eo enim ista Gregorius habet [1] : « Sed tempore Sidonii episcopi magna Burgundiam fames oppressit. Cumque populi per diversas regiones dispergerentur, nec esset ullus qui alimoniam pauperibus largiretur : Ecdicius quidam ex senatoribus, hujus Sidonii propinquus magnam tunc rem in Deo confisus fecisse perhibetur : nam invalescente fame, misit pueros suos cum equis et plaustris per vicinas sibi civitates, ut eos qui hac inopia vexabantur, sibi adducerent. At illi euntes, cunctos pauperes, quotquot invenire potuerunt, adduxerunt ad domos ejus : ibique eos per omne tempus sterilitatis pascens, ab interitu famis exemit. Fueruntque (ut multi aiunt) plusquam quatuor millia promiscui sexus. Adveniente autem ubertate, ordinata iterum evectione, unumquemque in locum suum restituit. Post quorum discessum vox e cælo ad eum lapsa pervenit : Ecdici, Ecdici, quia fecisti rem hanc, tibi et semini tuo panis non deerit in sempiternum, eo quod obedieris verbis meis, et famem meam refectione pauperum satiaveris. Quem Ecdicium miræ velocitatis fuisse multi commemorant. Nam quadam vice multitudinem Gothorum cum decem viris fugasse præscribitur ». Hæc Gregorius. Sed quodnam fuerit hujusmodi ab Ecdicio adeo præclarum bellicæ virtutis editum specimen, suo loco superius dictum est.

35. Quæ Gallias vexavit dira fames, æque afflixit Rhætios, Noricos, et alios Boreales populos his finitimos : sed quomodo per S. Severinum fuerit propulsata, hortando populum ad decimarum solutionem, Eugipius [2] ita narrat, ubi ante retulisset de his qui cum decimas offerre neglexissent, secundum prædictionem ejusdem viri Dei, ab hostibus graviter vexati fuerunt : « Cives quoque, inquit, ex oppido Lauriaco, crebra quondam S. Severini exhortatione commoniti licet, frugum decimas pauperibus offerre distulerant. Quibus fame constrictis, jam maturitate messium flavescente, vicina subsidia monstrabantur. At ubi rubiginis improvisa cor-

[1] Genes. XLI.

[1] Greg. Turon. l. II. c. 14. — [2] Eugip. in Vit. S. Severin. c. 17. 18.

ruptio frugibus nocitura comparuit, mox ad ipsum convenere prostrati, pœnas suæ contumaciæ confitentes. Miles vero Christi Severinus fessos verbis spiritualibus allevabat, dicens : Si decimas obtulissetis pauperibus, non solum æterna mercede frueremini, verum etiam commodis possetis abundare præsentibus : sed quia culpam propria confessione castigatis, de Domini pietate polliceor, quod rubigo præsentis temporis tam valida, penitus non nocebit; tantum fides vestra ulterius non vacillet. Verum cives ad persolvendas decimas hæc promissio reddidit promptiores. Tunc, ut solebat, hortatus est indici jejunium. Quo expleto, placidus imber desperatæ messis amputavit incommoda ». Hactenus de his Eugipius, qui harum rerum præsens fuit inspector, inhærens viro sancto discipulus. At de penuria hujus temporis satis.

36. *Timotheus hæreticus, rursus occupata sede Alexandrina Constantinopolim pergit, Catholicos, Zenone connivente, vexat, qui legationem ad Simplicium mittunt.* — Quod vero ad Orientalis Ecclesiæ statum pertinet, pessime ille quidem se habuit : siquidem nefarius et sacrilegus parricida invasor sedis Alexandrinæ Timotheus (de quo plura superius dicta sunt) cum per suos Eutychianos exilii liberationem obtinuisset, quo damnatus fuerat a Leone imperatore vehementiori furore succensus, quem in exilii solitudine aluerat, et majoribus auxerat incrementis, revertitur Alexandriam fretus fiducia hæreticorum Dioscori memoriam adhuc honoribus prosequentium; atque Timotheum jam subrogatum Catholicum antistitem e sede removet : a quo invito licet extorsit nominationem Dioscori, aliter occidendo ut Proterius, nisi ipsi tyrannice mortem intentanti obtemperasset. Sic igitur exploso Orthodoxo Timotheo, Timotheus item nomine sedem illius invadit apostata, sedetque in sacratissimo Marci throno portentosum idolum, longe superans quotquot monstra olim coluisset Ægyptus. Quæ vero in Orthodoxos omnes nomen Dioscori execrantes, potitus jam summa rerum crudelis debacchator admiserit; facilius est cuique cogitare, quam scribere. Illud satis ad nefarii hominis indicandam infrenem cum potestate junctam audaciam; arctam sibi visam Alexandriam esse aream, et universam Ægyptum exiguum esse campum ad impietatis exercendam palæstram, et ostentandam in scena perfidiam. Quamobrem consilium iniit Constantinopolim veniendi, ubi sciret se comitum Eutychianorum pollere collegio, et imperatoris favore fulciri.

37. Adnavigat igitur hoc item anno Constantinopolim, regiamque homo venenosus civitatem ingreditur pompa triumphi. Etenim veluti fidei Catholicæ defensori, hæresum expugnatori, et gloriam captanti ex his quæ exul passus erat (ut jactabat) pro fide confessor, et quæ adversus alios egisset ceu vindex religionis offensæ, occurrunt ei atque concurrunt Eutychiani omnes ovantes, et faustis vocibus acclamantes illud Davidicum sacrum carmen, quo pueri Hebræorum [1] ingredientem Hierosolymam prosecuti sunt Dominum, dicentes : « Benedictus qui venit in nomine Domini ». Talibus namque exceptus est canticis Constantinopoli nefandus hæreticus et conspersus sanguine necati Pontificis parricida, qualibus nec Magnus Athanasius post tot de servata Catholica fide, devictis hæreticis imperatoribus, erecta trophæa, fuerit honoratus.

38. Hæc quidem haud mediocrem inusserunt notam Zenoni imperatori, ante cujus oculos ista fiebant : adeo ut (etsi dici Catholicus, tantoque ornari titulo cupiebat) vehementi valde suspicione laboraret occultæ cum Eutychianis hæreticis societatis, qua semper antea haud mediocriter aspersus fuerat ob susceptum improbi Petri Fullonis patrocinium. Quod vero palam Zeno non proderet quam alebat impietatem, jus imperandi coercuit : nimirum quod sciret maximam civium partem, necnon provinciales ferme omnes fidei studere Catholicæ. Quamobrem licet Timotheus ejusmodi fuisset plausu Eutychianorum exceptus, tumultuante populo Orthodoxo, et resistentibus clericis atque monachis, haud valuit cuncta quæ mente conceperat adimplere. Profuit tamen ista turbatio, quod complures Eutychiani, qui hactenus sub Catholico nomine inter Catholicos latuissent, adjungentes se mox Timotheo, quales essent detecti, perspicue apparuerint : prout testatur Simplicius papa in litteris ad presbyteros Constantinopolitanos, de quibus suo loco dicemus. Sed quid præterea petulans et dolosus hæreticus? vafro quidem consilio aggreditur Zenonem imperatorem, non quasi ipse injuriam intulisset, sed potius passus esset : atque ut videretur bonam causam fovere, instantibus precibus agere cœpit, ut juberet œcumenicam Synodum cogi. Id quidem litteræ itidem Simplicii papæ ad Acacium postea datæ declarant, necnon quæ ab eodem ad Zenonem sunt scriptæ.

39. Enituit tunc præsertim clericorum atque monachorum summa animi in resistendo Timotheo constantia. Etenim cum quæreret ipse cum suis aliquam occupare Basilicam, omnes eodem ferme momento fuerunt ab iis occlusæ atque defensæ. Verum ille serpentis instar exclusus, undique foraminum latibula ad synaxes agendas captare studuit : in privatorum namque domibus sectarios suos colligere frequentabat. Quod indigno ferentes animo presbyteri atque archimandritæ Constantinopoli degentes, ut tot tantisque malis consulerent, ad unicum et consuetum remedium se convertunt. At quodnam istud? illud quidem, quod etsi non præsentaneum, efficacissimum tamen esse scirent : nimirum ut legationem mitterent ad Romanæ Sedis antistitem, quem scirent pastorali regimine cunctis esse præfectum Ecclesiis. Præstiterant olim istud ipsum, cum ibidem Constantinopoli hæresis Nestoriana esset oborta, atque rursus iterum cum postea ingrueret hæresis Eutychiana, multosque seduce-

[1] Matth. XXI.

ret. Sic igitur delecto viro frugi Epiphanio, eidem ad Romanum Pontificem legationem decernunt; cui litteris significant quanta Timotheus homo nefarius recens scelera Alexandriæ admisisset, et quæ summa audacia Constantinopoli pertentasset.

40. Epiphanius igitur acceptis Epistolis a presbyteris et archimandritis, pluribus detentus in via impedimentis, nonnisi ad finem anni hujus Romam pervenit. At illud quidem magnam Simplicio papæ admirationem attulit, quod Acacius, cujus muneris erat adversus invadentem gregem lupum consurgere, et clamoribus saltem propellere : redditus plane canis mutus non valens latrare, nihil penitus ad ipsum Simplicium scripserit. Tacuisse autem in gratiam Zenonis, idem Pontifex sensit; quod et scripsit in litteris redditis ad presbyteros et archimandritas. Quid autem his acceptis Simplicius papa præstiterit, litteræ ab eo scriptæ tum ad eosdem a quibus acceperat, et aliæ ad Zenonem imperatorem, necnon et ad Acacium Constantinopolitanum episcopum datæ declarant : quæ quod missæ esse reperiantur anni sequentis exordio suo loco de illis agemus : ex quibus cuncta hæc quæ sunt de Timotheo dicta breviori compendio describuntur.

41. At non impune ista reliquit Deus vindex Catholicæ pietatis, qui æqua lance pensata vindicta, contra Zenonem, ejus æmulum concitavit, et adversus vulpem, Basiliscum immisit : passus est proditionem Zeno, qui sivit libere agere hæreticum proditorem. Qui igitur ab exilio juste damnatum Timotheum solvit, et Alexandriæ sedem alterius iterum invadere inique permisit; pati cogitur intempestive tyrannum a quo privetur imperio. Qui denum non cohibuit hæreticum parricidam Constantinopolim ingredientem cum triumpho; passus est hostem, ipso fuga lapso, regiam occupantem. At hæc quidem divinitus immissa vindicta haud diutius dilata est, sed peccatis exigentibus accelerata : quomodo autem id acciderit, sequenti anno dicturi sumus. Quod vero reliquum est hujus anni Zenonis rerum gestarum : illud laudabiliter constitutione [1] edita sanxit, ut quique præfecti atque judices, post functionem muneris absolutam, quadraginta dierum spatio ibidem, ubi magistratum gesserant, commorari deberent, reddituri de se omnibus exigentibus rationem.

42. *Gaudentio Aufiniensi episcopo interdicta ordinatio.* — Quod rursum ad Simplicium papam pertinet : hoc ipso, nempe post consulatum Leonis anno Gaudentio episcopo Aufiniensis Ecclesiæ ob illicitas ordinationes ab eo habitas, jus ordinandi penitus abrogavit [2] proximo illud episcopo delegans; et male dividentem redditus Ecclesiasticos, administratione prorsus interdixit : cum et more Ecclesiæ consueto oblationes ita partiendas esse præcepit, nempe ut ei ex his una duntaxat portio deberetur, una itidem clero, duæ vero in Ecclesiæ fabricam et in peregrinos ac pauperes erogarentur. Plane accidit ut nulla ferme alia Ecclesiastica sanctio adeo frequens ut ista, edita, iterata, et inculcata reperiatur, et quæ minus, avaritia hominum resistente, servata, custoditaque esse noscatur : præter ista enim quæ de ejusmodi institutione sunt dicta, Gelasius qui post Felicem Simplicii successorem sedit, eadem rursus ingerit atque repetit, et alii Romani Pontifices iterarunt, ut pluribus suo loco dicemus.

43. *Gerasimi Anachor. obitus.* — Hoc eodem anno sub secundo consulatu Zenonis Augusti migrasse ex hac vita magni nominis anachoretam Gerasimum, Cyrillus affirmat, ejusque recenset præclare res gestas, quarum aliquæ ab imprudente auctore sunt adscriptæ S. Hieronymo. Tu ipsas consule apud diligentem et veritatis cultorem illorum temporum florentem historicum [3]. Jam vero ad sequentis anni res gestas transeamus.

[1] L. I. C. ut omnes judices. — [2] Simpl. Ep. II. — [3] Cyril. in Vita S. Euthymii die XX. Januar. apud Sur.

Anno periodi Græco-Romanæ 5968. — Jesu Christi 475. — Simplicii papæ 8. — Zenonis 2. Augustini 1.

1. *Consulatus.* — *Zeno* Aug. II sine collega consulatum gessit, idque propter imperium anno superiori susceptum.

2. *Augustulus fit imp. Occidentis.* — A num. 1 ad 8. Auctor Chronici a Cuspiniano publicati, ad consulatum Zenonis II habet : « Intravit Ravennam patricius Orestes cum exercitu, et fugavit imperatorem Nepotem ad Dalmatias V kal. Septembris. Eo anno levatus est Augustulus imperator Ravennæ a patricio Oreste patre suo, pridie kal. Novembris » (1). Baronius dicit illum nomine proprio, non *Augustulum*, sed *Augustum* appellatum, quod probat numismate, in quo legitur... L. AUGUSTUS PF. AVG. Verum ab Historicis vocatur *Augustulus*, et in nummis modo, *Augustus*, modo, *Augustulus*, ut videre est apud Ducangium in Familiis Augustis Byzantinis pag. 81, ubi ex Baronio præfatum nummum recitat aliumque inscriptum DN. ROMULUS AVGVSTVS. PF. AUG. In Museo vero Farnesiano tom. I extat nummus aureus cum hac inscriptione DN. FL. MOMVL. AVGVSTVL P. F. AVG. Porro Augustulum ante regnum *Romulum* a parentibus vocatum fuisse, docet auctor anonymus a Valesio post libros Ammiani Marcellini editus, cujus ope sequentibus annis Annales illustrabimus : « Nepos », inquit Anonymus, « factus imperator Romæ. Mox veniens Ravennam : quem persequens Orestes patricius cum exercitu, metuens Nepos adventum Orestis ascendens navim, fugam petit ad Salonam, et ibi mansit per annos quinque, postea vero a suis occiditur. Mox eo egresso factus imperator Augustulus. Augustulus, qui ante regnum Romulus a parentibus vocabatur a patre Oreste patricio factus est imperator ». Orestes magister militiæ a Nepote imp. declaratus fuerat in locum Ecdicii Aviti imp. filii, cui præceperat, relictis Galliis ad se venire, postquam *Arvernum* in Visigothorum potestatem venit : « qui Orestes suscepto exercitu, et contra hostes egrediens a Roma Ravennam pervenit, ibique remoratus, Augustulum filium suum imperatorem efficit », inquit Jornandes de Reb. Get. cap. 45, ubi tamen in editione Grotii, loco *Decii*, legendum, *Ecdicius*, ut accurate in editione Grutteri.

3. *Arvernum Gothis traditum.* — A num. 9 ad 30. Superiori anno *sanctus Epiphanius* Ticinensis episcopus a Nepote imp. legatus ad *Euricum* Visigothorum regem Tolosæ regnantem missus, tractatione pacis tunc habita, *Arvernum* Visigothis tradi consensit, ut ibidem ostendimus. Quare post eam pacem Visigothorum regnum clausum est Ligeri, Oceano, Pyrenæis montibus, et Rhodano. Epistola Sidonii ad *Basilium episcopum Aquensem*, quam Baronius num. 23 et seqq. recitat, anno superiori data, ut ibidem ostendimus, antequam sc. Arvernum juris Gothici esset, indeque Sidonius habet de Eurico jure ambigi, *amplius ne suæ gentis, an suæ sectæ teneat principatum*, et de ejus in sacerdotes sævitia pluribus agit. Duos Galliæ præsules insolenti exilii genere mulctatos, dicit, scribitque : « Taceo vestros Crocum, Simpliciumque collegas, quos cathedris sibi traditis eliminatos, similis exilii cruciat pœna dissimilis. Namque unus ipsorum se dolet non videre, quo redeat : alter se dolet non videre, quo non redit », quod sc. unus longe patriæ finibus exactus angeretur, eam non videre, ad quam repedaret, alter juxta eam positus ægre ferre videret, quo redire non licebat. Baronius num. 29 existimat *Simplicium* illum diversum non esse a *Simplicio* Senonensi episcopo, de quo superius egimus. Verum cum *Basilius*, ad quem scribit Sidonius, Aquarum Sextiarum episcopus fuerit, ut recte ostendit Sirmondus in Notis ad eam Epistolam, quæ VII est lib. 7, ibi sermo esse videtur de exilio duorum præsulum Gallo-Provinciæ vicinorum, non tamen de duobus præsulibus vicinis Aquisextiensi civitati, et quasi conterraneis, ut arbitratur Anthelmius de initiis Ecclesiæ Forojuliensis cap. 24, cum *Euricus* ultra Rhodanum dominatio-

(1) Augustuli assumptionem consignandam censeo, non ad prid. kal. Novembris, sed ad prid. Kal. Octobris, tum, quod minus apte censeretur Orestes integrum bimestre ab hoste fugato distulisse assumptionem illam filii ad imperium ; tum etiam, quod eo nos deducit supputatio quam adhibet Auctor Historiæ Miscellæ non quidem vulgatus, sed qui ex Ms. Ambrosiano codice probatissimo expressus est a Muratorio in variis lectionibus ad eamdem Historiam l. XV Rer. Ital. tom. I, pag. 1, fol. 99. Definitur enim in illo imperium Augustuli intra vix XI menses, quot ab ineunte Octobri ad X kal. Septembris succedentis anni, qua Odoacer regnum capessivit, excurrerunt. Porro Augustulum sponte abjecisse purpuram, quod deseri se a suis sentiret, ibidem legimus. MANSI.

nem nullam tunc haberet. Porro cum *Orestes* in locum Ecdicii magister militum a Nepote imp. ordinatus fuerit, cum Arvernum Visigothis tradi præcepit, « qui Orestes, suscepto exercitu, et contra hostes egrediens, Roma Ravennam pervenit, ibique remoratus, Augustulum filium suum imperatorem efficit », inquit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 45, manifestum est, *Arvernum* prioribus hujus anni mensibus Visigothis deditum, et *Orestem* magistrum militum tunc destinatum, qui Roma, veluti in Gallias profecturus egrediens, Ravennam venit, ibique aliquanto tempore moratus filium suum Augustum nuncupavit die XXVII mensis Augusti hujus anni, ut supra dixi.

4. *Euricus Gothorum rex Catholicos vexat.* — Sed redeo ad Sidonium Apollinarem, cujus Epistolam ad Basilium Aquarum Sextiarum episcopum Baronius num. 23 et seqq. integram recitat, sicuti et num. 29 verba, quibus eamdem Turonensis lib 2, cap. 25 refert. Scribit Gregorius Turonensis *Euricum* Catholicos in utraque Germania persecutum esse, *truncasse passim* homines de Deo recte sentientes : clericos in vincula conjecisse : sacerdotes partim in exilium egisse, partim interfecisse : et Ecclesiarum aditus spinis obserari jussisse. Et tamen Sidonius in Epistola ab eo laudata tantum ait, *Crocum* et *Simplicium* episcopos relegatos esse : et apud Burdigalenses, Petrocorios, ac plerasque alias urbes, hoc est in Aquitania prima ac secunda, *summos sacerdotes morte truncatos*, id est, sua morte mortuos, nec ullos episcopos in defunctorum locum substitutos : desertas rusticas parochias : lapsa Ecclesiarum culmina ; aut *valvarum cardinibus avulsis, Basilicarum aditus vepribus obstructos* : eamque *Catholici status valetudinem occultam* appellat, ac Euricum *non tam Romanis urbibus, quam legibus Christianis insidiaturum* videri sibi, Sidonius scribit. Ex quo judicari potest, inquit Hadrianus Valesius lib. 5 Rer. Franc. qua fide Gregorio Turonensi credere nos oporteat, qui sic auctores intellexerit. Ait autem Gregorius *Euricum* Catholicos *in utraque Germania* persecutum esse, quod Aquitania a Visigothis teneretur, ipseque putaret Visigothos gentem Germanam esse. *Euricus*, postquam Arvernis dominatus est, *Sidonium* eorum episcopum in Livianum castrum, Carcassonam inter et Narbonam situm, relegavit, ut liquet ex Epist. III lib. 8, et ex Epistola IX ejusdem libri, ubi narrat, se intercessione Leonis Eurici quæstoris solutum, Burdegalam ad *Euricum* ipsum specie legationis venisse, ubi sui in integrum restitutionem impetravit, quod anno CDLXXVII contigisse, videtur, ut eo anno dicemus. *Euricus* itaque episcopos non occidebat, sed in exilium mittebat, ut ibidem etiam videbimus de *Fausto* Regiensi episcopo.

5. *Timotheus a Basilisco exilio solutus.* — A num. 36 ad 42. *Timotheus* Alexandriæ Ecclesiæ invasor, neque hoc anno Alexandriam rediit, neque anno sequenti, quo eam rursus invasit, a *Zenone imp.* illuc evocatus fuit, sed a *Basilisco* tyranno, ut ibidem demonstrabimus : et omnibus Baronii dubiis satisfaciemus, ne eadem ibi iterare cogamur.

6. *Ostrogothi Illyricum devastant.* — *Ostrogothi*, qui in Pannonia sedes habebant, quique in campis Catalaunicis pro Romanis adversus Attilam pugnarant, hoc anno in imperium Romanum irrupere, *Theodemire* eorum rege ac *Theodorico* ejus filio, qui postea in Italia regnavit, ducibus, ut refert Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 56. Theodemir, inquit, *Naissum primam urbem invadit Illyrici*, Ulpianam, et nonnulla loca Illyrici inaccessibilia, sibi tunc primum pervia facit, *Heracleam*, et *Larissam* civitates Thessaliæ sub suam redigit potestatem, et *Thessalonicam* petit, in qua *Clarianus* patricius a Zenone imp. directus cum exercitu morabatur, qui dum videret, se eorum conatibus non posse resistere, inito fœdere cum Gothis « loca eis jam sponte, quæ incolerent, tradidit, id est, Ceropellas, Europam, Medianam, Petinam, Bereum, et alia, quæ Sium vocantur ». Nec diu post hæc *Theodoricum filium regni sui* designat hæredem, et ipse mox rebus humanis excessit. Idem narrat Malchus Rhetor pag. 79, et hanc expeditionem *Videmiri*, seu *Balamero* Theodemiris fratri attribuit; huncque etiam Theodorici patrem appellat; sed duplici errore. *Valemir* enim jam ab aliquot annis e vivis excesserat, isque patruus tantum Theodorici fuerat; ut Jornandes in eodem libro diserte asserit. Ex iis tamen, quæ Malchus subjicit, intelligimus situm regni Theodemiris et Theodorici ejus successoris magnis hactenus tenebris involutum. De pace enim tunc facta loquens, ait : « Jussit », nempe Zeno imp., « regionem in Pantalia assignare, quæ Illyricæ partis est provincia, non longo intervallo distans ab ingressu Thraciæ. Quod eo consilio faciebat, ut si qua Theodoricus Triarii se commovere susciperet, Balamerum adversarium sibi proxime imminere sciret, atque etiam si Balamerus conventa violare, et pacem turbare vellet, cum in medio duorum exercituum, Illyrici et Thraciæ degeret, eum facilius opprimere posset », sed loco, *in Pantalia*, legendum, *in Pautalia*, ut mox certis argumentis demonstrabo.

7. *In Illyrico regnum in eorum favorem institutum.* — Oppida itaque a Jornande memorata sita erant in provincia *Pantaliæ*, hæc vero provincia in Thracia, in cujus descriptione Ptolomæus Tabula IX Europæ memorat *Pautaliam*, quam a Septentrione Mysia seu Mœsia inferiori, ab Occasu Mysia superiori ac parte Macedoniæ, a Meridie parte etiam Macedoniæ terminari docet. Malchus tamen *Theodemiris* regnum in Illyrico locat, quia *Illyrici* nomen posterioribus sæculis imperii Romani ad plures circumquaque provincias quam antea pertinuit, quod Magnum Illyricum Ausonius epigrammate I appellat, quodque tunc provincias XIX complectebatur. Juxta hanc divisionem *Thracia* provincias sex continet, inter quas *Thracia* pro-

prie dicta, et Mœsia secunda, seu inferior : *Dacia* vero attribuitur præfecto prætorii per Illyricum, et in quinque provincias dividitur, inter quas numerantur Mœsia prima, seu superior, et Dacia mediterranea. Juxta Hieroclem Grammaticum urbs *Pautalia* sub metropoli Sardicensi in hac Dacia posita erat, et ut scribit Theodoretus lib. 2, cap. 4 : « Serdice erat urbs Illyrici, metropolis provinciæ » Daciæ, sc. mediterraneæ. Ad hanc *Illyrici* acceptionem, cum Labbeus in Notis ad Olympiodorum pag. 101, multique alii viri docti animum non advertissent, in variis antiquorum locis aqua eis hæsit. Malchus *Pautaliam* in Illyrico juxta Notitiam imperii locat : Procopius vero lib. 4 de bell. Got. cap. 51 scribit, Gothos sedes in Thracia habuisse, quia Ptolomæi divisionem sequitur. In *Pautalia*, seu in regno *Sium*, cujus etiam meminit Anonymus Ravennatensis pag. 157, perperamque ait, *non longe* fuisse ad *Thessalonicam*, habitarunt Ostrogothi, qui postea cum Theodorico rege in Italiam venere.

8. *Urbs et provincia Pautalia in Pantaliam male transformatæ.* — Eam vero tam urbem quam provinciam, non *Pantaliam*, ut in editione Malchi Rhetoris, in loco citato Procopii in editione latina Ptolomæi anno MDXXX in lucem emissa, habetur, sed *Pautaliam* appellatam fuisse, liquet non tantum ex versione latina Ptolomæi anno MDXXXIII ab Erasmo curata ; sed et ex omnibus ejus editionibus græcis. His adde, Hieroclem loco citato, Marcellinum in Chronico ad consulatum Petri anno DXVI gestum, qui *Evangeli Pautaliensis* in Illyrico episcopi mentionem facit, ut nummos ab Occone et Mediobarba recitatos, in quibus ei *Ulpiæ* nomen tribuitur, legiturque, ΤΩΝ ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ et ΟΥΛΠΙΑΣ ΠΑΥΤΑΛΙΑΣ. Legendus Holstenius in Notis ad Thesaurum Geographicum Ortelii pag. 145, ubi eadem numismata refert, et de *Pautalia* egregie disserit. Denique amici aliqui, qui innumera numismata tractarunt, sese præ manibus habuisse varia, in quibus *Pautaliæ*, et præfectorum Romanorum Thraciæ et Mœsiæ nomina expressa sunt, mihi asseruere.

9. *Regni Theodorici institutio hoc anno facta.* — Annum, quo *Illyricum* ab Ostrogothis impetitum, et in eo *Ostrogothorum* regnum institutum, eruo ex Malcho et Jornande inter se collatis. Prodit enim ille, id Zenone imperante accidisse ; Jornandes vero cap. 56 refert, *Valemire* rege demortuo, *Theodemirem*, et *Videmirem* fratres, pacis pertæsos, belligerandum esse censuisse, et *Videmirem* quidem Italiæ terras intrasse, eoque ibidem demortuo, *Glycerium* imperatorem muneribus Videmiro, qui patri successerat datis, eum in Gallias misisse, ubi cum Visigothis ibidem regnantibus sese conjunxit : *Theodemirem* vero in Illyricum venisse, et quæ supra narravimus præstitisse. Quare cum sequentis anni initio *Zeno* imperium deserere coactus fuerit, et *Glycerius* mense Junio anni superioris ex imperio Occidentali dejectus sit, ac denique *Zeno* mense Novembri anni antecedentis solus regnare cœperit, non dubium, quin *Theodemir* currenti tantum anno ea, quæ de eo narravimus, gesserit, et novum illud regnum a novo imperatore obtinuerit. Graviter itaque erravit Marcellinus in Chronico ad consulatum Trocondi et Severini anno CDLXXXII, gestum ubi bellum illud Illyricianum recitat ; cum ipsomet teste *Theodoricus Triarii* filius anno CDLXXXI interierit, qui tamen adhuc in vivis erat, quando hoc novum regnum in ejus principatus confinio erectum, ut illius audaciam *Ostrogothorum* reges comprimere possent.

SIMPLICII ANNUS 9. — CHRISTI 476.

1. *Exstincto Occidentali imperio Odoacer regnat in Italia.* — Anno, qui sequitur, Christi quadringentesimo septuagesimo sexto, Basiliscus et Armatus creati sunt consules amboque in Oriente, quod Occidentale imperium crebris concussionibus agitatum, jam ad proximum casum vacillans, nullum penitus dederit Fastis consulem. Cum (ut inquit Cassiodorus [1]) sub Odoacre Orestes et frater ejus Paulus exstincti sunt. Rebellaverant isti a Nepote Augusto, et Augustulo imperii habenas crediderant ; ipse vero Augustulus et Lucullano Campaniæ prope Neapolim sito castello ab eodem rege Barbaro est

[1] Cassiod. in Chron.

relegatus, ut Marcellinus[1] testatur: sicque Occidentale imperium penitus collapsum est, et devolutum ad Barbaros. Habet Eugipius in Epistola ad Paschasium, hoc tempore Primenium quemdam nobilem Italiæ presbyterum, quod plurimum diligeretur ab Oreste, adeo ut veluti ejus pater haberetur; illo occiso, ad Noricos confugisse, potitumque ibi fuisse consortio viri sanctissimi Severini. Summam vero rerum consecutus Odoacer rex Erulorum, cum exstinctis adversariis, Italiæ libere dominaretur, modeste tamen tanta usus est felicitate: etenim (ut Cassiodorus testatur in Chronico) a purpura, regalibus indumentis, atque a nomine imperatoris abstinuit. Regnavit autem annos tredecim absolutos, et quartum decimum inchoavit, ut sanctus Severinus olim prædixerat, de quo ista narrat Eugipius[2]: « Dum memoratum regem multi nobiles coram sancto viro humana (ut fieri solet) adulatione laudarent, interrogat quem regem tantis præconiis prætulissent. Respondentibus illis, Odoacrem: inquit vir Dei: Odoacer integer erit inter tredecim et quatuordecim annos: videlicet regnum integrum significans.

2. « Cæterum iste », idem inquit Eugipius, « potitus jam Italia, sancto Severino familiares litteras direxit, rogans, ut quicquid ab eo vellet, peteret: memor illius præsagii, quo eum quondam prædixerat regnaturum. Quibus sanctus alloquiis invitatus, Ambrosium quemdam exilio damnatum jussit absolvi ». Hæc ipse. Porro quod ad Ambrosium spectat, hunc illum esse putamus, qui post hæc (ut dicemus anno sequenti) se in Britanniam contulit, et magnis sumptis spiritibus rem egregiam aggressus, insulam illam oppressam a Barbaris liberavit. Sed de his suo loco. Quod rursus pertinet ad Odoacrem, illud plane memoria dignum est, nullum factum ab eo negotium rebus sacris, quantumlibet Arianus esset: conanti vero postea Arianismum in Urbem inferre, restitisse eidem magno animo Gelasium papam suo loco dicemus. Sed et multa petentibus episcopis Orthodoxis eumdem principem indulsisse, testatur Ennodius diaconus Ticinensis: qui dum res gestas sancti Epiphanii ejusdem civitatis episcopi narrat, de eodem ait, petiisse ab Odoacre pro suis civibus quinquennium indulgentiæ tributorum, quæ Orestes tyrannica imposuerat potestate, obtinuisseque ipsum quæ ab eodem Odoacre petierat.

3. Vides a Deo immissum Barbarum, qui pauperes sub intolerabili tributorum fasce depressos solveret. Hæc sunt plane quæ novus ille hujus sæculi Hieremias, Salvianus videlicet Massiliensis episcopus, deploravit; nimirum ob durum intolerabileque Romanorum dominium a Deo ultore evocatos ab extremis orbis glacialis partibus Erulos, majoribus haud adeo cognitos; de quorum habitatione et vultus colore hæc habet Sidonius in Epistola ad Lampridium[3]:

Hic glaucis Erulus genis vagatur
Imos Oceani colens recessus,
Algoso prope concolor profundo.

Ex quibus plane intelligere valeas, ab irato numine ignotos e longe evocatos Barbaros ad cladem imperii Occidentalis sub rege etiam Ariano: qui tamen, si non fide Catholica, præstaret certe clementia, aliisque virtutibus Romanos emergentes novos tyrannos antecelleret.

4. Sed et unde etiam ad tantam vindictam progressa sit ira Dei, audi Gelasium papam in Andromachum ista scribentem [1]adversus eos, qui Lupercalia adhuc esse retinenda clamarent, quæ ipse Romæ a Christianis celebranda penitus interdixit: « Ego, inquit, certe absolvam conscientiam meam: ipsi videant qui justis admonitionibus obedire neglexerint: quod etiam prædecessores meos forsitan fecisse non ambigo, et apud imperiales aures hæc submovenda tentasse: et quia auditos esse non constat, dum hæc mala hodie quoque perdurant; ideo hæc ipsa imperia defecerunt; ideo etiam nomen Romanorum, non remotis etiam Lupercalibus, usque ad extrema quæque pervenit: et ideo ea nunc submovenda suadeo, etc. » Hæc Gelasius: quibus plane Dei justum judicium comprobetur, ibi penitus Romanum imperium defecisse, ubi ad propagandam Romanam Rempublicam inventa Lupercalia, post tot sæcula Christi regnantis, adhuc insano studio frequentarentur.

5. Quanta autem fuerit hoc anno illata clades Æmiliæ, atque Tusciæ, cæterisque vicinis provinciis, in quas primo impetu Barbari grassati sunt: ex ipso item Gelasio ista accipe[2]: « Quid Tuscia, quid Æmilia, cæteræque provinciæ, in quibus hominum pæne nullus existit, ut bellica necessitate consumerentur, etc. » Funestissimum plane tempus omnibus luctum implacabilem afferens. Quis enim ad tantæ molis ruinam vicinus paries non quassatus? Quis tanto imperii Romani casu non æque depressus est atque prostratus?

6. *Miserandus Christianæ religionis status, principibus hæreticis ubique regnantibus.* — Ita quidem, si politicum statum consideres: sed majori intelliges esse digna ploratu, si Christianæ religionis hujus temporis damna perpendas. Videre namque est totum Christianum orbem sub hæreticorum principum dominio constitutum, nullumque penitus Catholicum regem alicui saltem exiguæ provinciæ dominari. Etenim Italiam (ut dictum est) rex Arianus dominio occupat: Gallias itidem principes Burgundiones et Gothi iidemque Ariani, et Franci adhuc Gentiles partiti sunt: Hispaniæ pariter Gothos Arianos dominos patiuntur: universa Africa Gensericum dirum tyrannum Arianumque persecutorem sustinet: universum vero Orientale imperium Zenonem imperatorem Eutychianum hæreticum simulata perfidia bis iniquum experitur.

7. Quis hæc considerans, animum non despon-

[1] Marc. in Chron. — [2] Eugip. in Vit. S. Severini. — [3] Sidon. l. VIII. Ep. IX.

[1] Extat tom I. Ep. Rom. Pont. — [2] Gelas. in Androm.

dens, consternatus penitus, mœrorem lacrymis decoctum silentio devoret, dum Ecclesiam vehementioribus undique undis propemodum mersam intelligit? Sed manet terra cæloque firmior divina promissio, qua portas inferi, vim omnem satanicam adversus eam minime prævalituram Dominus pollicitus est [1]. Fremat igitur quantumvis pelagus, sæviant venti, grandines increbrescant, explodantque nubes densa fulgura, insuper et deorsum evomant ignes inferi portæ, omnesque in eam rugiant ut feri leones ibi degentes dæmones; stabit tamen semper ovile Christi, et navicula Petri incolumis apparebit : in qua licet obdormire qui regit eam Dominus videatur, in tuto tamen res est, quod sciamus omnipotentem ventos tandem eum fore increpaturum et mare.

8. *Simplicius papa facinora Timothei deplorans, Epistolam parœneticam ad Zenonem scribit.* — Sed quo magis pavendus fuit hujus temporis status, eo sollicitius ad antevertenda imminentia undique pericula, indefessa pastorali sollicitudine papa Simplicius laboravit. Etenim cum anno superiori ex relatione fidelissima monachorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ accepisset (ut pluribus dictum est) Timotheum invasorem scelestissimum Ecclesiæ Alexandrinæ non solum ab exilio fuisse solutum, sed etiam libere agere Constantinopoli, ac vires omnes pro hæresi propaganda insumere, favente clanculo eidem Zenone ipso imperatore; ad eumdem Augustum tunc ipse Romano quidem pontifice dignam hujus anni exordio scripsit Epistolam, prudenter dissimulans adscribere ipsi culpam, quem pœnitentem vult perpetrati sceleris fieri destructorem. Quam tibi Epistolam hic describendam curavimus; sic enim se habet [2] :

9. « Zenoni Aug. Simplicius episcopus. Cuperem quidem, quantum ad meæ spectat devotionis arbitrium, qua principes Christianos jugi veneratione suscipio, debita pietati vestræ continuis officia deferre colloquiis : sed cum ad hujus intentionis augmentum etiam sacræ cura religionis accedat; ratio mihi negotii potioris incumbit, ut simul honorificentiam vobis prona mente persolvam, et causas fidei fidenter insinuem : quia me ad utramque vel dicata trahit clementiæ vestræ semper affectio, vel respectus ordinis mei et Apostolici moderaminis sollicitudo compellit.

10. « Functus igitur, gloriosissime ac clementissime fili imperator Auguste, munere salutandi; quæ in Ecclesiis Orientis per hæreticorum latrocinia recidiva rursus dicuntur scandala concitari, nec debeo silere, nec possum. Nam sicut in meam notitiam ferventium pro fide Catholica detulerunt scripta monachorum, comperi Timotheum parricidam, qui Ægyptiacæ pridem vastator Ecclesiæ, in morem Cain (ut lectio divina testatur [3]) ejectus a facie Dei, hoc est, Ecclesiæ dignitate seclusus, etiam per deserta vagus, sceleratæ conscientiæ diu tormenta passurus in exilium proprii erroris abductus est; resumptis pristini furoris incendiis, conflasse nihilominus agmina perditorum, et Alexandrinæ urbis Ecclesiam, quam sacerdotali prius sanguine cruentavit, ipsum denuo nunc cruentum depulsione legitimi pervasisse pontificis : ut cui illa relegationis humilitas injicere debuerit, ex iis quæ impie gesserat, aculeum pœnitendi; nutriendi potius otia tribuisse videatur atrocioris insaniæ : quo proculdubio Cain ipso longe detestabilior approbatur. Ille siquidem a perpetrato semel facinore damnatus abstinuit, hic profecit ad crimina majora post pœnam.

11. « Nec eo tamen scelerum fine contentus, Constantinopolitanam insuper urbem, recti semper dogmatis amore flagrantem (ne quid intemeratum populator humanæ salutis omitteret) fertur audacter ingressus, et a suæ consortibus pravitatis libenter audisse soli Christo debitam vocem, qua plane non in nomine Domini venire benedictus, sed divini culminis usurpator evidenter est monstratus Antichristus : qui cum etiam a communione Catholica tam laudabiliter esset exclusus, per quorumdam privatas domos, respersis humano sanguine manibus non divina sacrificia, sed sacrilegia celebrasse memoratur : in quo utique non est ejus firmata susceptio, sed consociorum divulgata proditio, cum eodem de illa iniquitatis sede, nisi resipiscant, omnimode casuros, quam sicuti diabolus pater ejus, Altissimo similem se faciens, æternam sibi perfidus construere non desinit ad ruinam.

12. « Hæc, venerabilis imperator, cum horreat animus vel a tanto gladiatore fuisse tentata; maximo tamen (fateor) stupore detineor, sub vestræ pietatis adspectibus potuisse committi. Quis enim devotam semper Deo clementiæ vestræ mentem, et Orthodoxis deditam regulis, aut ignoret, aut ambigat? quippe qui supernæ dispositionis providentia, sicut pro utilitate publica Augustæ memoriæ Marciani pariter et Leonis eruditi virtutibus, sic coram sitis etiam ad Catholicam veritatem sensibus instituti; nec cuiquam omnino sit dubium, pietatem tuam illorum esse fidei sequacem, quorum es successor imperii. Quæ cum de vestræ tranquillitatis animo certa ab omnibus teneantur et fixa, absit ut temporibus vestris, divini cultus integritas, et antiquitus roborata fidei Catholicæ putetur interpellanda sinceritas.

13. « Respicite, quæso, ad divina beneficia; et quæ sint vobis collata, perpendite : atque ut hæc prospera valeant permanere, propitiandum esse censete auctorem muneris, non lædendum. Inter quaslibet enim occupationes publicas a religioso principe magnopere procurandum est, quod ejus protegit principatum; et præferenda cunctis rebus est cælestis observantiæ rectitudo, sine qua recta nulla consistunt. Suppetunt affatim clementiæ tuæ (si in palatii sui requiri mandet archivis) cum nostrorum coeuntium definitione, majorum documenta copiosa. Neque enim conscientiam vestram

[1] Matth. xvi. — [2] Simpl. Ep. III. tom. I. Ep. Rom. Pontif. — [3] Gen. IV.

latere credendum est, quæ per cunctas provincias Orientis ex imperii vestri arce diffusa sunt, illa scilicet, quæ vel ad Augustæ memoriæ Marciani nihilominus et Leonis, vel ad Chalcedonensis Concilii beatæ recordationis prædecessor meus Leo consulta direxit : quibus ita plane ac dilucide sacramentum Dominicæ Incarnationis exposuit, ut non modo Catholicus, sed ne Christianus quidem valeat nuncupari, quisquis illic redemptionis suæ causas non evidenter agnoscat.

14. « Certe ut facilis vobis necessaria non desit instructio, earumdem exemplaria litterarum ad fratrem et coepiscopum nostrum Acacium misi vestris sensibus offerenda. Hæc igitur pietas tua recensere dignetur, vel quæ totius Orientis episcopi de hujus prædicationis consensione rescripserint, adspiciet profecto examinata diligenter et veraciter promulgata, atque ideo pestiferæ falsitatis ambagibus nequaquam debere pulsari. Quia revera quæ de Scripturarum fonte purissimo sincera perspicuaque manarunt, nullis agitari nebulosæ versutiæ poterunt argumentis. Perstat enim in successoribus suis hæc et eadem Apostolicæ norma doctrinæ, cui Dominus totius curam ovilis injunxit; cui se usque ad finem sæculi minime defuturum [1]; cui portas inferi nunquam prævalituras esse promisit; cujus sententia quæ ligarentur in terris, solvi testatus est non posse nec in cælo.

15. « Quapropter clementiam vestram cui mea vice propensius frater et coepiscopus meus Acacius supplicabit, precor atque obsecro, ut imitatores facti tantorum et talium prædecessorum, nefandæ præsumptionis operarios Catholicos pectore respuentes, regia censeatis potestate cohiberi. Quisquis (sicut prædixit Apostolus [2]) præterquam accepimus, seminare molitur, anathema sit. Nullus ad aures vestras perniciosis mentibus subrependi pandatur accessus : nulla retractandi quippiam de veteribus constitutis fiducia concedatur. Quia (sicut sæpius iterandum est) quod Apostolicis manibus cum Ecclesiæ universalis assensu acie meruit Evangelicæ falcis abscindi, vigorem sumere non potest renascendi, nec in Dominicæ vitis fructivam (fructiferam) valet redire propaginem, quod igni deputatum constat æterno.

16. « Si hæresum denique machinamenta cunctarum Ecclesiasticis prostrata decretis nunquam sinuntur oppugnatione elisa reparari certamina : ante omnia autem quæso, ut beati Marci Evangelistæ sedes (Alexandrinam loquor Ecclesiam) a cruentissimi prædonis incubatione liberata, Catholico reformetur antistiti, libertatemque suam pariter recipiat et quietem. At vero impius parricida, qui divinis simul est reus legibus et humanis, reductus eodem, quo jure fuerat ante detrusus, ab innocentium nece retrahatur animarum; procul a regno pietatis vestræ funesti capitis venena discedant : quæ quoniam salutiferæ prædicationis, auribus obturatis, medicantia verba capere nequiverunt; ab humani conventus abducta pernicie, in virulentiæ suæ congrua solitudine contabescant : quo magis ac magis beati Petri Apostoli voce, qualiscumque sedis ejus minister, obtestor, ut inimicos antiquæ fidei non sinas impune grassari, qui vestros optatis hostes habere subjectos; ut veræ confessionis pacem cunctas Domini servare decernatis Ecclesias, qui orbem vestri imperii desideratis tenere pacatum; et unicam spem salutis, quæ genus hominum ad regna cælestia vitamque perducit æternam, nulla patiamini parte violari, qui placatum Deum regno vestro cupitis, vel saluti. Data quarto idus Januarii, Basilisco (et Armato cons.) Augusto cons. » Verum scias irrepsisse mendum, cum nomen Augusti, loco Armati, positum sit : nondum enim Basiliscus Augustus erat; Armatum vero constat hoc anno fuisse collegam Basilisci in consulatu, prout omnes consulares fasti testantur.

17. *Ejusdem Simplicii in eodem argumento Epistolæ, tum ad Acacium, tum ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos.* — Hæc quidem quam prudentissime Simplicius papa ad Zenonem scripsit tanquam ad Catholicum imperatorem; ut eo modo quæ essent Catholici imperatoris, ab eo extorquere valeret, sicque eum præstare cogeret quæ Orthodoxi principes exhibere soliti essent : cui etiam ut consulere posset, ne in transversum ab hæreticis penitus ageretur, Epistolam S. Leonis papæ ad prædecessorem Leonem scriptam eidem ostendendam ad Acacium Constantinopolitanum episcopum mittit; quem item rogat ut omni conatu obsistat Timotheo agenti apud imperatorem ut novum rursus œcumenicum Concilium cogeretur. Porro ad ipsum Acacium Constantinopolitanum episcopum Simplicii papæ litteræ tunc etiam datæ sic se habent [1] :

18. « Simplicius papa, Acacio episcopo Constantinopolitano.

« Quantum presbyterorum et ex diversis monasteriis Domino servientium monachorum relatione patefactum est, Ecclesias Domini rursus diabolus inquietat : ita ut excluso Alexandrino sacerdote, hæreticus atque ab universitate damnatus eumdem locum, de quo pulsus fuerat, occupasse dicatur. Insuper quibusdam faventibus, Constantinopolim ausum fuisse contendere, ut civitas Christianorum principum circa fidei Catholicæ veritatem devotione præcellens, et Christiana plebs in defensione religionis attenta, hæreticorum pravitate, quæ jam fuerat sopita, turbetur. Sed misericordia Dei, cujus est causa, non defuit, ut Timotheus, qui ab universali Ecclesia sacerdotalibus sententiis et imperialibus constitutis juste fuerat segregatus, ad Ecclesiam tuæ dilectionis, vel ad fidelium domorum limina non permitteretur accedere. Quem conven-

[1] Matth. XVI. — [2] Galat. I.

[1] Simpl. Ep. V.

tus novos pro se didicimus comminari, resolvi existimantem, quod de se universalis decrevit auctoritas. Unde quia sanctæ memoriæ prædecessorum nostrorum extante doctrina, contra quam nefas est disputare, quisquis recte sapere videtur novis assertionibus non indiget edoceri, sed plana atque perfecta sunt omnia, quibus potest vel deceptus ab hæreticis erudiri, vel in vinea Domini plantandus institui, implorata fide clementissimi principis vocem faciendæ Synodi fac respui, nec sit apud aures imp. Christiani pigra suggestio : quia salus ejus et regni ipsius Christus est fortitudo.

19. « Ergo cum prædictis presbyteris ac monachis opportune pietati ejus nostro quoque nomine supplica, et legationem hanc pro nobis quoque clementiæ ipsius, ne quid subrepatur, insinua : omnium pariter precibus instruatur, ne per occupationes publicas quieti Ecclesiasticæ aliquas inimicus moliatur insidias; integritati suæ Alexandrinam reddi præstet Ecclesiam, et beati Marci evangelistæ sede hostem parricidamque propellat, et qualiter Catholicæ fidei teneatur integritas, in penetralibus aulæ suæ dignanter inquirat. Quæ ne aliqua forsitan fidei æmulorum fraude vitientur, licet in Ecclesiæ tuæ possint scriniis inveniri; tamen exemplaria misimus, quæ pietati ipsius præparabis offerre.

20. « Nota namque et omnibus illic potestatibus celebrata, quæ sanctæ memoriæ prædecessor meus Leo ad consultationem Augustæ recordationis Leonis scripserit, et quam veneranter accepta sint, recognoscant; appareat sic (ut confidimus) ejus imitator fidei, cujus, propitiante Deo, dignior est successor imperii : sibique scriptum æstimet, quicquid ante se principibus pia est traditum lectione. Illa est namque perennitas, regnique per seriem propaganda posteritas, si in successore reperitur, quod a prædecessore descendit.

21. « Hortor ergo, frater carissime, ut modis omnibus faciendæ Synodi perversorum conatibus resistatur; quæ non alias semper indicta est, nisi cum aliquid in pravis sensibus novum, aut in assertione dogmatum emersit ambiguum; ut in commune tractantibus, si quæ esset obscuritas, sacerdotalis deliberationis illuminaret auctoritas : sicut primum Arii, ac deinde Nestorii, postremum Dioscori, atque Eutychetis fieri coegit impietas. Et (quod misericordia Christi Dei nostri Salvatoris avertat) intimandum est, abominabile esse contra sententias totius orbis Domini sacerdotum et principum utriusque rectorum, damnatos reos restituere, deduci exules, relegatos in causa nefariæ conjurationis absolvi. Itaque (quod sæpe repetendum est) hæc omnia clementissimis auribus suppliciter intimato. Veniet proculdubio Deus in adjutorium vestrum, in cujus manu cor regis esse retinens constitutum, potestatis suæ nesciat aliunde principium. Dat. quinto idus Januarii ». Hactenus Simplicius ad Acacium : cui et paulo post occasione publicæ legationis, quam misit Odoacer ad Zenonem, alias ejusdem argumenti sed breviores litteras dedit, quarum exordium est [1] : « Cum filii nostri illustris vir latinus patricius, etc. »

22. Rursus etiam duos post dies scripsit ad presbyteros et archimandritas apud Constantinopolim constitutos, a quibus cum litteris legationem acceperat. Incipit Epistola [2] : « Per filium nostrum laudabilem virum Epiphanium, etc. », ubi post nonnulla adversus recentes Timothei conatus, hæc ad postremum. dum ipsorum in resistendo Timotheo commendat animi constantiam, addit : « Jam probatum est, quid (Domino vos juvante) profecerint labores vestri : Deo placitus fructus ostendit, quando ejus domum, vobis obsistentibus, latroni introire non licuit, qui, nonnullis occurrentibus sibi, latentes adhuc forsitan sui similes publicavit. Non enim junguntur bona pessimis recta perversis; nec possunt salutaria coire cum noxiis : quia luci communio nulla cum tenebris [3], nec fidei portio cum infideli. Unde necessario damnatorum comitabuntur exitum, qui talium delegere consortium; nisi forte resipiscentibus animis, et maxime qui nuper decepti sunt, videntes in quæ abrupta sunt ducti, ad splendorem veræ fidei discussa conferant se nube mendacii : quod Apostolicæ Sedis pietate, ut provenire possit optamus : quia vitam in Domini voluntate cognoscimus. Ad Christianissimum quoque principem, vel ad fratrem et coepiscopum nostrum Acacium competentia simul scripta direximus, cujus accusandum silentium non putamus : quia scientes fidem probatissimi sacerdotis, certum tenemus, suum non esse quod tacuit ». Hæc Simplicius, excusans quem sugillat Acacium, quod in gratiam imperatoris nihil adversus Timotheum Romam scribendum curasset. At quomodo reclamaturus esset, qui in tam immensum discrimen adductum universum gregem, lupo sese inferente in caulas, nec voculam unam emisit? Ut plane de Acacio illud proverbii dicere liceat; in prœlio cervi, in pace leones : dum videlicet in tanto Ecclesiæ totius discrimine tacet : parta vero per labores Romani Pontificis pace, in eum instar leonis superbia tumens rugitus emittit. Verum ipsum Acacium adversus Basiliscum tyrannum fortiter stetisse, negari non potest. Agemus de his suo loco.

23. *Pulso Zenone Basiliscus imperium occupat, qui et Timotheo favet et Catholicos vexat.* — At quod reliquum posset esse remedium periclitanti gregi sub muto pastore, et imperatore occulte favente perfido proditori, atque cum eo omnibus ferme magistratibus scelestissimo homicidæ opem ferentibus? Reclamet licet ex adverso plebecula, atque presbyteri et archimandritæ ad præstandam opem tam longe positum Simplicium papam flebilibus vocibus invocent : quomodo auditurus esset Zeno pastorem ex Occidente litteris admonentem, qui præsentem tacere jussisset Acacium? Quid igitur in tanto discrimine factum? Exaudivit plane Deus vota Orthodoxorum clamantium : « Exsurge,

[1] Simpl. Ep IV. — [2] Simpl. Ep. VI. — [3] I. Cor. VI.

Domine, in præcepto quod mandasti : et Synagoga populorum circumdabit te » : neque despexit preces eorum, sed annuit illis, cum immisit Basiliscum tyrannum in urbem adversus imperatorem, qui contra ipsum Christum in eamdem civitatem Timotheum carnificem introduxisset. De his enim hæc perbreviter Marcellinus [1] : « Zeno imperator, Verinæ socrus suæ et Basilisci fratris illius insidiis circumventus, cum Ariadna uxore sua profugus in Italiam rediit. Regnum Zenonis Basiliscus tyrannus invasit ». Hæc Marcellinus : sed male sub anni superioris consulibus, quæ hoc anno post litteras a Simplicio scriptas contigisse, ex iisdem redditur manifestum. Ad hæc addit Theodorus lector [2] : « Basiliscus imperator declaratur in Campo, et Marcum filium suum Cæsarem et Zenonidem conjugem Augustam constituit ».

24. Porro Zeno cum hujusmodi premeretur angustiis (ut solent homines ex spe melioris status quærere solamen præsentium afflictionum) convenit Danielem Stylitam magni nominis anachoretam super columnam haud procul a Constantinopolis finibus vitam agentem. Non despexit Deus hujusmodi humilitatis obsequium, et consolatus est eum qui a Dei servo opem quæsivit. Quid autem ei dixerit Daniel, ejus Acta ita declarant [3] : « Cum sæpe Zeno sensisset insidias, omne quidem aliud despicit auxilium : ascendit autem ad Danielem, eique renuntiat universa. Prædixit ille quidem fore, ut ex imperio pelleretur, et in exilio aleretur, et præ cibi inopia herba vesceretur ; et deinde ab iis qui eum oderant, revocaretur, atque ad imperium reverteretur, et in eo vitæ finem acciperet ». Hæc Daniel : quæ quidem omnia, sicuti prædixerat, evenere. Etenim Zeno semel fuga lapsus, cum a Basilisco ad necem quæreretur, in Isauriam patrium solum rediit, atque in desertis locis vitam duxit incognitus accolis, ob idque coactus fuit interdum herbam, pane deficiente, ad cibum quærere. Sic igitur qui execrandum hæreticum ab exilio revocaverat, justo Dei judicio cogitur ipse instar Nabuchodonosor cum bestiis exul vivere, donec admissum facinus expiaret, paucis cognitus, cum interea a Basilisco instantius quæreretur: postea vero illo persequi desinente, se ipsum prodidit, et exercitum comparare cœpit. Sic itaque exul annum unum et menses sex vel octo (ut Procopius tradit) absque imperio mansit.

25. Porro qui veluti Dei flagellum ad Zenonem puniendum prodiit Basiliscus, virga furoris Domini; nihil tamen ipse melior Zenone fuit, imo longe deterior, ut exitus demonstravit. Etenim etsi antehac ob res perperam gestas impietatis notas haud leves contraxerat; mox ut evectus est in imperium, palam persecutor erupit Ecclesiæ. De quo hæc Theodorus [4] : « Basiliscus invadens imperium, mox fidem subvertere cœpit, Zenonide Augusta conjuge ipsum maxime culpabilem contra fidem Catholicam impellente ». Istud sciens Timotheus ille scelestus bis invasor Ecclesiæ Alexandrinæ, ut currentem licet contra fidem Catholicam instantius urgeret novum imperatorem, Constantinopolim veniens magno comitatu Eutychianorum hæreticorum, eumdem Basiliscum convenit, a quo et obtinuit ut sibi Catholicorum pateret Ecclesia : ad quam cum maxima duceretur pompa, novo casu cogitur sistere : quisnam is fuerit, a Theodoro ita describitur :

26. « Cum Timotheus incondita Alexandrinorum turba cuncta ex ædibus Basilisci una cum aliis supplicando, ad Ecclesiam asino vectus progressus est : et cum ad locum venisset, qui dicitur Octangulus, graviter prolapsus cecidit, fractoque crure domum reversus est ». Hæc Theodorus.

27. Sæviit interea Basiliscus adversus eos qui Timotheo restitissent, et inter alios Plato cubicularius ab eo jussus est igne cremari : postea vero ejus parentes a Zenone obtinuerunt, ut statua honoraretur, qui ita honestissima morte, martyribus haud impare, diem clausisset extremum. Ejus autem meminit Suidas his verbis : « In æde sancti Procopii magni martyris, in testudine, cujusdam eunuchi statua sita est, cujus in pectore scriptum est : QUI LOCO MOVERIT HIC SITA, STRANGULETUR. Fuit autem statua illa Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci crematus est. Cum autem parentes ejus postulassent, ut is eunuchus, monimenti ergo adversus eos qui imperatori adversarentur, statua donaretur, impetrarunt. Cum vero ædes magni martyris renovaretur, translatus est in circum equestrem : statua vero eunuchi extat in testitudine ». Hæc Suidas.

28. Revocatos fuisse hæreticos omnes antea sede pulsos, et pulsis Orthodoxis, in ipsorum Ecclesias per Basiliscum intrusus, tradit Liberatus diaconus : additque Timotheum restitutum fuisse Petrum Cnapheum nequissimum hæreticorum, de quo ista subdit [1] : « Basilisci temporibus Petrus a Timotheo illo damnato, qui Constantinopolim venerat, Antiochiam missus est episcopatum tenere. Quo facto, idem Petrus Joannem ordinat Apameensem episcopum : a quibus non receptus, rediit Antiochiam ad Petrum, et invadit ejus Ecclesiam, a quo similiter damnatus est ». Hæc ipse. Sed ista de Petro misso Antiochiam, ex sententia Evagrii, postea contigerunt; qui ista etiam habet de hæretica ab imp. evulgata Epistola :

29. *Basilisci Epistola Encyclica adversus Concilium Chalcedonense et ejus confutatio.* — « Cum Basiliscus tenuisset imperium, scripsit universo orbi sanctionem suam, quam appellavit Encyclicam, contra Chalcedonense Concilium ». At quænam qualisve illa fuerit, Evagrius eam recenset, quæ sic se habet, scripta persuasione Timothei (ut tradit Evagrius) ad ipsum infamem perditumque hominem verbis istis [2]:

30. « Imperator Cæsar Basiliscus pius, victor,

[1] Marc. in Chron. — [2] Theod. Collect. l. I. — [3] Apud Metaph. die XI. Decemb. — [4] Theod. Collect. l. I.

[1] Liber. diac. Breviar. c. 18. — [2] Evag. l. III. c. 4.

triumphator, maximus, semper Augustus, Timotheo reverendissimo et sanctissimo nobilis civitatis Alexandriæ archiepiscopo S.

« Leges pro defensione sinceræ et Apostolicæ fidei a sanctissimis impp. qui nos sunt antegressi, quique beatam et æternam vitæ (viæ) parentem Trinitatem rite coluerunt, sancitas, utpote quæ universo mundo semper salutares fuerint, nullo tempore antiquari, imo vero eas ut nostras ac proprias divulgari volumus. Nam et pietatem et singularem amorem erga Deum et Salvatorem nostrum Jesum, qui nos tum fabricavit, tum ad gloriam extulit, universo illi studio, quod in rebus humanis poni solet, præponimus : proque certo credimus, firmam Christi gregis in charitate colligationem cum saluti vobis ipsis, subjectisque omnibus, tum fundamentum quod nequit frangi, atque adeo murum qui expugnari non potest, nostro imperio esse.

31. « Itaque divinæ mentis impulsione commoti, concordem sanctæ Ecclesiæ consensum non sine causa velut primitias imperii nostri Deo et Salvatori nostro Jesu Christo offerre animo instituentes; basim et firmamentum vitæ beatæ, quæ hominibus tribuitur, Symbolum nimirum trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Nicææ olim Spiritus sancti instinctu in unum congregatorum, in quod quidem cum nos, tum majores nostri omnes credentes baptizati sunt, decernimus, ut solum in omnibus sanctissimis Dei Ecclesiis a populo Orthodoxo servetur, custodiaturque : quippe in quo uno sincera fides vere et abunde satis tum ad errorem quemque tollendum, tum ad concordiam sanctarum Dei Ecclesiarum stabiliendam definita sit. Quin etiam Acta, quæ ad illius Symboli confirmationem edita sunt, satis revera ad eam rem habent in se virium et firmitatis. Porro sanctum Symbolum a centum quinquaginta sanctis Patribus in urbe Constantinopoli contra eos qui blasphemias contra Spiritum sanctum locuti sunt, compositum, ratum facimus. Itemque Acta Concilii Ephesini contra impium Nestorium, et eos qui post eadem cum illo sentiebant, edita confirmamus.

32. « At ea quæ consensum et ordinem sanctarum Dei Ecclesiarum et pacem totius terræ disturbant, nempe Leonis de fide decisionem, et omnia quæ in Concilio Chalcedonensi de fide definienda, de expositione Symboli interpretatione, doctrina, aut disceptatione ejusdem dicta, actave, quo nova fides contra sanctum illud Symbolum a trecentis decem et octo episcopis compositum (de quo diximus) introducatur; statuimus, decernimusque, ut tum hic, tum in singulis aliis passim Ecclesiis a sanctissimis ubique episcopis anathemati addicantur; ut ubicumque locorum forte reperta fuerint, igni tradantur comburenda : quandoquidem imperatores piæ ac beatæ memoriæ Constantinus ac Theodosius junior, qui ante nostram ætatem vixerant, eodem modo de omnibus hæreticorum dogmatibus decrevere. Atque ita abrogata, ex una sola que Catholica Apostolica et Orthodoxa Ecclesia prorsus ejiciantur : utpote quæ tum salutaria illa trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, quæ perpetuo rata esse debent, tum ea quæ beati Patres Spiritus sancti impulsu in Concilio Ephesino sanciverunt, penitus tollunt ». Intelligis velamentum consuetum hæreticorum, sic semper Catholicam fidem damnare solere, quod eadem perfidiæ, quam sectantur, adversetur : cum alioqui nomen Catholicum usurpent, et Evangelicam veritatem prætexant, a quibus longe longius, ut a luce tenebræ et a bono malum, abhorrent. Sed pergit :

33. « Denique ne cuiquam vel sacerdotum vel laicorum integrum sit divinissimam sancti Symboli legem violare; sed ut una cum omnibus novis sanctionibus in Concilio Chalcedonensi editis, etiam hæresis eorum qui non confitentur Filium Dei Unigenitum ex Spiritu sancto et sancta Maria semper Virgine et Deipara vere incarnatum, hominemque factum; sed carnem ejus aut de cælo delapsam, aut visu quodam et specie figuratam monstrasse confingunt : et omnis omnino error, et si quid aliud aliquo in tempore, aliquo modo, locove in toto mundo novandarum rerum studio vel cogitatum, vel verbis expressum, ad divinum hoc Symbolum evertendum fuerit, funditus profligetur.

34. « Et quoniam imperatoris est, sedulo prospicere, ut subjectis non in præsentia solum, sed etiam in posterum secura tranquillaque vita provido ejus consilio suppeditetur; decernimus, ut sanctissimi ubique episcopi his divinis nostris litteris generatim scriptis ad omnes palamque divulgatis subscribant, quo declarent præcipue se in solo divino trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolo velle insistere : quod etiam centum et quinquaginta sancti Patres confirmarunt : idemque post ab Orthodoxis et sanctis Patribus, qui Ephesi urbis primariæ convenerunt, definite stabilitum, visumque solum illud trecentorum decem et octo sanctorum Patrum Symbolum velut ratam fidei decisionem sequendum, anathemaque indicendo Actis Concilii Chalcedonensis, quæ populo Orthodoxo offensioni esse possunt, eaque Ecclesiis penitus ejiciant, utpote a quibus cum totus orbis terrarum conturbetur, tum nostra impediatur felicitas ». En vides, lector, quam turpis facie et horrenda visu hæresis sit, quæ nec foras progredi auderet, nisi superinducto nomine Catholicæ fidei, indumentis contecta sacrorum Conciliorum, quibus nefas sit obniti, sed necesse sit consentire. Hinc velim impudentiam præsentis temporis hæreticorum consideres, dum eo procaciæ effrenes prosilierunt, ut et ejusmodi sacrorum Conciliorum adeo honesta abjiciant indumenta, pedibusque proculcent, ut sunt horribiles, videri gaudentes. Addit autem ad hæc Basiliscus : « Eos autem, qui post has nostras divinas litteras acceptas, quas (uti credimus) Dei nutu divulgari curavimus, quo concordia, quæ omnibus optabilis est, in sanctis Dei Ecclesiis stabiliatur aliquando, aggredientur vel proferre, vel nominare

sive disputando, seu dicendo, seu scriptis ullo tempore, modo, aut loco novam illam decisionem a Concilio Chalcedonensi contra fidem promulgatam; veluti tumultus et perturbationis sanctis Dei Ecclesiis, omnibus qui nostro parent imperio, auctores, Deo præterea et nostræ saluti adversarios, jubemus; idque secundum leges jam ante nostram ætatem ab imperatore beatæ et divinæ memoriæ Theodosio contra talem et tam perversam amentiam conditas, hisque nostris divinis litteris generatim ad omnes scriptis subjunctas; si episcopi fuerint, aut clerici, dignitatis suæ et ministerii gradu abdicari; sin monachi, aut laici, exilio, omnium bonorum publicatione, et aliis gravissimis suppliciis mulctari.

35. « Enimvero sancta, consubstantialis, procreatrixque omnium et vitæ parens Trinitas tali a nobis observantia honorata, jam non solum propter zizania, quæ modo commemoravimus, per nos radicitus extirpata, sed etiam propter rectas et Apostolicas sancti Symboli traditiones a nobis stabilitas; propitia et clemens animis nostris, omnibusque nobis subjectis futura est semper una nobiscum administratura imperium, rebus denique humanis statum pacatum et quietum allatura ». Hucusque Basilisci venena.

36. Sed ex his conficiamus antidotum. Licet plane ex eisdem quæ contra pietatem Timotheus per Basiliscum evomuit toxica, contra ipsa et venena cuncta alia remedium præparare. Atque primum ea ex parte, dum præfando ac perorando ipse sibi pollicitus est, stabiliendo fidem Catholicam, suum pariter imperium solidare : eventus docuit, ipsum super arenam ædificasse : dum enim, quam citissime ejus imperium collapsum penitus corruit, plane demonstratum est, minime supra firmam petram Catholicæ confessionis esse fundatum, sed super vacuum esse suspensum, innixumque mendacio. Ex quo uno prudens quisque intelligere perspicue satis valeat, cuncta quæ adversus sacrosanctum Chalcedonense Concilium vel ab ipso vel aliis statuta fuere, arma fuisse arte diaboli comparata ad oppugnandam Catholicam fidem, et ad veritatem prosternendam admotos arietes.

37. Contra vero docuit experimentum, firmissimo innixum fuisse fundamento, supraque ipsam firmissimam petram fundatum ipsum Concilium Chalcedonense, quod validis hisce ictibus nunquam concuti vel labefactari valuit. Ita quidem summa Dei sapientia semper scimus in Ecclesia factitatum, ut veritas sineretur adversantium telis impeti, ut sic ejus soliditas probaretur, et ex Deo esse ea demonstratione palam fieret : quod juxta sententiam Gamalielis sæpius repetendam [1]; quæ ex Deo sunt, dissolvi non possint; contra vero, omnem plantationem [2], quam non plantavit Pater æternus, eradicari : utpote quod de his scriptum sit [3] : « Plantæ adulterinæ non dabunt altas radices ».

38. Sed et illud observa, quanta nitatur arte falsitas; et quo fultum præsidio mendacium ostentetur; atque impietas quanto compta decore, et satellitio comitata se ingerat oculis intuentium; ipsaque hæresis Jezabel instar stibio fucata compareat, et imperatoria pompa tumens præmittat sanctionem Basilisci orbem peragraturam : quæ dum nihil præterea quam Nicænum Concilium præ se fert, oppugnat Chalcedonense Concilium. Verum videas (quod mireris) ipsum sibi mendacium refragari. Etenim si, quod jactat trisulci lingua sibilans Basiliscus, satis abundat solum ipsum Nicænum Concilium ad omnem tollendum errorem; cur superfluo addit Symbolum fidei editum Constantinopoli, et Ephesinam probat confessionem? Unde suis ipsius necesse sit armis confodi, quocumque se vertat. Nimirum vel cum dicit (quod asserit) esse satis Nicænum Concilium; tunc ut superflua opus est explodat Constantinopolitanum atque Ephesinum Concilia : Vel ista retinendo, ut profitetur retinere atque prædicat; tunc affirmet necesse est, haud (quod jactat), esse satis ad omnem tollendum errorem Nicænum Concilium : sed opus fuisse (quod digne profitetur) ad vindicandam ablatam ab hæreticis Spiritus sancti divinitatem, illa in dicto Concilio definita fuisse; atque ad declarandam firmandamque veram de Filii Dei Incarnatione doctrinam Patres Ephesi convenisse, eaque de re decretum fidei edidisse. Hæc cum ipse dicat, cur non se mentitum esse cognoscit, dum de Concilio Nicæno prolocutus, satis superque illud esse ad omnem auferendum errorem inculcat?

39. Quod si sana mente ob novas emergentes hæreses opus fuisse concedit tum Constantinopolitanum, tum Ephesinum Conventus cogi, in eisque edi de fide firmanda, vel declaranda decreta, quæ haud adeo explicita reperirentur in confessione Nicæna : cur nova emergente hæresi, novam apponere fidei elucidationem, quæ recentem confutet, atque penitus tollat errorem, non æque necesse esse contendet? ob idque non sibi rejiciendum hac ex parte Chalcedonense Concilium, quo confoditur hæresis Eutychetis, tanquam (ut ait) superfluum et seminarium dissensionis; sed potius probanda ipsi erant, quæ in eo edita sunt decreta fidei, adversus prava dogmata contra veritatem Catholicam instituta. Sed refugiens ista ipse, nec verbum quidem de Eutychiano deliramento locutus, damnationem tantum conclamavit Chalcedonensis Concilii, sic definiens imperatoria potestate : perinde ac si non homo, sed Deus, imo plus quam Deus, sua sententia destruat, quod Deo duce, tanto labore sanctissimi viri, jugibus præmissis ad Deum precibus, magna deliberatione sanxere. At hæc de his satis, quæ antidotum esse prædiximus adversus venena hæresum, pietatis speciem præ se ferentium. Jam vero quæ sunt reliqua prosequamur. Post recitatum Basilisci de abroganda fide Chalcedonensi decretum, Evagrius ista subdit [1] :

[1] Act. v. — [2] Matth. xv. — [3] Sapien. iv.

[1] Evagr. l. iii. c. 5.

40. *De episcopis qui litteris Basilisci subscripserunt.* — « His litteris a Basilisco generatim ad omnes scriptis, Timotheus qui modo (ut dixi) ab exilio reverterat (ut a Zacharia Rhetore litteris proditum est) assensit : idem fecit Petrus antistes Antiochiæ cognomento Cnapheus, qui erat tum Constantinopoli una cum Timotheo. His rebus ita constitutis, Paulus ad sedem archiepiscopatus Ephesini deligitur. Fertur Anastasium quoque, qui post Juvenalem antistes Hierosolymorum fuit, illis Basilisci litteris scriptis ad omnes generatim subscripsisse; aliosque præterea complures circiter quingentos numero idem præstitisse, qui Leonis decisionem et Concilium Chalcedonense abrogarunt ». Hæc Evagrius.

41. Sed siste gradum, lector, ne in mendaciorum lacunas incautus offendas. Scito calumniam esse constatam adversus Anastasium Hierosolymitanum episcopum ab Evagrio, seu potius a Zacharia, a quo accepisse testatur. Siquidem testificatione Cyrilli in Euthymio, defensor Concilii Chalcedonensis Anastasius habetur in omnibus laudatissimus, adversus quem Hierosolymis ab hæreticis Eutychianis fuit in sedem episcopalem elatus Gerontius monachus signifer eorumdem hæreticorum, ut idem Cyrillus narrat his verbis [1] : « Cum vero Basiliscus occupasset imperium, facit Conciliabulum adversus sanctam Synodum Chalcedonensem : quo quidem nitens pars eorum qui erant schismatici in sancta civitate, cum sibi Gerontium quemdam præfecisset archimandritam, multa innovat adversus Ecclesiam, nec minora iis, quæ prius ausus fuerat Theodosius. Quinto autem anno postea moritur quidem Anastasius patriarcha, jam incipiente mense Januario ». Hæc ibi de statu Hierosolymitanæ Ecclesiæ.

42. Cæterum quod spectat ad Zachariam Rhetorem, quem citat Evagrius, ne fallaris : constat eum quidem fuisse Eutychianum, ob idque ab eo scripta quam cautissime legenda sunt. Subodoratus id quidem ipse Evagrius fuit, dum de eodem post multa hæc ait [2] : « Quod autem ad ea attinet, quæ Zacharias Rhetor de his episcopis tradit : sive ipse falso eos criminatus est, sive illi ipsi mentiti sunt, se invitos litteris Basilisci subscripsisse, non possum pro certo affirmare ». Sed proditæ historiæ veritatis ex eo potissimum ab eodem in suspicionem adducitur, quod recitans ad verbum sanctionem editam a Basilisco contra Concilium Chalcedonense, quod postea est sancitum edictum illam abrogans suppressit omnino silentio, sicut et alia multa pro Catholica fide transacta; contra vero, quæ Eutychiano favent errori, ea ad verbum recenset : ut evidenter apparet ex his quæ ex eo narrat Evagrius, qui subdit ista post narrationem subscribentium episcoporum [3] : « Quin etiam libellus supplex extat ab episcopis Asiæ, qui Ephesi convenerunt, ad Basiliscum scriptus, ex quo nonnulla sumpsimus, quæ sunt hoc loco a nobis posita.

43. « Sanctissimis Christique amantissimis dominis nostris Basilisco et Marco victoribus semper Augustis S. ». Et aliis interjectis adjungit ista :

« Omnino, o sanctissimi et Christo deditissimi imperatores, una cum fide, quæ et invisa est et variis modis impugnata, vos impugnari declarastis » : et paulo post : « Terribilis quædam exspectatio judicii, et divinæ iræ flamma, et justa vestræ clementiæ indignatio evestigio adversarios occupavit, qui præpotentem Deum et vestrum imperium vera fide roboratum arroganter invadere impugnareque moliuntur : quique non modo non cessant nostram tenuitatem variis incommodis afficere, verum semper nos calumniari, et falsa crimina contra nos confingere student : nimirum vestris divinis et Apostolicis litteris generatim scriptis ad omnes, nos nonnisi vi ac necessitate compulsos subscripsisse : quibus certe nos libentibus animis et propensa voluntate subscripsimus ». Ac rursum infra : « Nolite alia decreta contra litteras vestras generatim scriptas decernere : pro certo (ut diximus) persuasi, mundum, si id feceritis, seditionibus eversum iri, et mala a Concilio Chalcedonensi orta (ob quæ quidem infinitæ cædes factæ, sanguisque Orthodoxorum injuste et inique fusus est) exigua admodum videri ». Postea vero addit ex eadem hæreticorum Epistola :

44. « Contestamur coram Salvatore nostro Jesu Christo, nostrum cultum erga Deum et pietatem liberum esse : oramusque ut cum illi, tum præcipue episcopus Constantinopolis, qui nequiter multis in rebus suo officio functus deprehenditur, justo, canonico, et Ecclesiastico judicio condemnetur, abdiceturque episcopatus gradu ». Hæc quoad Eutychianorum Asianorum libellum. Subdit post hæc Evagrius de eodem auctore pro Eutychiana hæresi laborante, et eamdem falsitate corroborare conante : « Zacharias porro ista quoque scribit ad hunc modum : Litteris imperatoris, quas scriptis generatim ad omnes, divulgatis, monachi Constantinopoli, qui perverso errore Eutychetis infecti erant, rati se, cum Timotheum et litteras imperatoris nacti fuissent, subsidia ad hæresim suam tuendam invenisse, sperantesque se jam institutum suum commode posse prosequi; propere ad Timotheum se conferunt : ac cum a Timotheo, qui Dei Verbum secundum carnem nobis consubstantiale, Patri autem secundum divinitatem consubstantiale ostendit, essent refutati, domum reverterunt.

45. « Idem scriptor [1] narrat, Timotheum Constantinopolim ingressum, perrexisse Ephesum, Paulumque illius urbis pontificem, qui quidem jam dudum ab episcopis provinciæ (sicut vetus Ecclesiæ consuetudo postulat) creatus fuerat, sed tamen post exciderat, in sede episcopali collocasse : reddidisseque præterea eumdem Timotheum Ecclesiæ Ephe-

[1] Apud Metaph. die xx. Januar. Sur. ea die. — [2] Evagr. l. iii. c. 9. — [3] Evagr. l. iii. c. 5.

[1] Evagr. l. iii. c. 6.

sinæ jus patriarchatus, quod Concilium Chalcedonense (uti ante demonstratum est) ei ademerat; inde tandem solventem, petiisse Alexandriam tradit: ubi ab omnibus, qui ad eum accedebant, postulavit, ut Concilio Chalcedonensi anathema denuntiarent. Resilierunt ab eo (sicut a Zacharia traditum est) cum alii complures suæ factionis, tum Theodotus unus ex eorum numero, qui Joppe a Theodosio episcopo tum a quibusdam designato Hierosolymorum, cum Juvenale Constantinopolim confugerant». Hæc Evagrius ex Zacharia.

46. *Ad defensionem fidei Catholicæ Daniel Stylita ab Acacio vocatus signis occurrit, hæreticos confundit, Basiliscum terret.* — Sed quid inter tot turbines Deus? numquid semper dormiet qui custodit Israel? Excitari quidem a discipulis suis exspectat, cum ex ingruentibus procellis, periclitante navi, ipse in ea positus dormit. Acacius igitur Constantinopolitanus episcopus dudum admonitus excitatusque et ipse litteris Simplicii Romani Pontificis, Basilisco tyranno resistere parans, quod suas imbecilles vires esse sciret, ut tantæ se posset objicere potestati, quærit a Deo per ejus servos auxilium: nam viros sanctos in eremo latitantes Constantinopolim inferre conatur, quos ob egregias virtutes etiam adversarii revereri debeant et extimescere.

47. Hic quidem admirabilem Deum in sanctis suis, et in gubernanda custodiendaque Ecclesia summam ejus providentiam dignum est contemplari. Etenim cum Orientalis Ecclesia jam propemodum arefacta careret magnis illis antesignanis doctrina eminentibus, qui adversus hæreticorum turmas ante aciem progressi pugnarent: ut fuerunt Magnus Athanasius, Basilius, Gregorius Theologus, Chrysostomus, atque Cyrillus, quorum vel solum nomen præpotens esse videretur ad terrorem incutiendum adversantibus hostibus: cum his, inquam, horumque similibus omnino careret Orientalis Ecclesia, et ex adverso fortiores instarent hostes, ac fortiora moverent prœlia, quos et præiret pollens viribus, furensque audacia imperator; alia Deus via voluit Catholicæ veritati esse consultum, nempe miraculorum virtute, qua omnibus cæcutientibus licet, manifesto tamen constaret militare Deum in castris Orthodoxorum; ex eorumque parte stare Catholicam fidem, in qua ex editione signorum eamdem attestantium inesse Dei potentia nosceretur. Edita sunt hæc quidem signa per magnum illum Danielem Stylitam sanctissimum anachoretam, de quo plura superius dicta sunt; quem omni conatu Acacius Constantinopolitanus epicopus e columna ad columnam veritatis suffulciendam, collabentemque Ecclesiam roborandam, Constantinopolim accersivit. Sed quomodo hæc cuncta se habuerint, ex ipso fonte petamus, ex ipsius, inquam, Danielis Actis, in quibus res gesta quam fidelissime narratur his verbis [1]:

[1] Acta Daniel. c. 41. apud Sur. die XI. Decemb. tom. VI.

48. « Sceptra quidem (ut dictum est) arripit Basiliscus: horribiliter autem statim sibilat adversus Ecclesiam, et de carnis a Christo susceptæ dispensatione nugatur quædam blasphema et adulterina: Acacium autem, qui tunc sedem tenebat pontificalem, qui rectam quidem defendebat rationem, illius autem dogmatum tempestati spiritus fervore et dicendi libertate vehementer resistebat, vult iniqua morte mulctare. Hoc, cum multos quidem congregasset ex iis qui vitam agunt solitariam, et ex iis qui promiscue vivunt et communiter, et grex concurrisset universus, servavit pastorem, qui ne periret, veniebat in periculum. Decretum fuit namque magnum quoque Danielem vocare in præsidium: et viro miti sacerdos imperatoris significat rabiem.

49. « Cum autem qui erat sapiens ad malefaciendum, hoc cognovisset imperator; ipse quoque Danieli significavit, hunc ipsum sacerdotem potius fuisse causam tumultus, addens: Hic facit civitatem adversus me insurgere, et milites corrumpit ac pervertit, et in me maledicta congerit et probra invehit, et adversum me facit innumerabilia. Quocirca oportet te (aiebat) precibus tuis imperatori potius opem ferre contra episcopum. At quid ad hæc Daniel? audi: Non solum probro afficit eum imperatorem videlicet, qui susceptam a Deo humanitatem probro afficiebat; sed etiam maximas minas in eum intendit, et prophetice sic effatus est: Disrumpet, inquit, disrumpet Deus regnum tuum. Et alia adjecit, quæ cor ejus usque adeo poterant mordere et tangere, ut nec ille, quidem qui futurus erat minister verborum, ausus fuerit hæc ore renuntiare imperatori; sed a magno Daniele petierit, ut litteris, iisque obsignatis hæc significarentur imperatori. Et sic ille quidem recessit.

50. « Pontifex autem cum omnes fere eximios congregasset episcopos, mittit ad magnum Danielem, eum adhortans, ut suum pro Christo daret auxilium, dicens illius esse solius linguæ et veritatis adversus adeo absurdam depugnare blasphemiam, et suscipere bellum pro Ecclesia. Atque isti quidem profecti hæc significaverunt. Quoniam vero sancto erat valde difficile e columna descendere, et renuebat: quid rursus machinatur patriarcha volens eum ad id flectere? Rursum mittit episcopos, jubens eos ei apparere mœstos, utique miserabilibus et verbis et gestibus; et profundere lacrymas, validissimum medicamentum ad persuasionem: et omni ratione conari eum flectere: Imitare (dicentes) primum magistrum et præceptorem. In iis enim quæ sunt facienda pro Christo, pulchrum est Christum imitari. Declinavit ille quoque e cælis et descendit, procurans salutem hominum. Quid ergo absurdi fuerit, si tu quoque aliquantisper e columna descenderis, et quæ venit in periculum ne pereat, servaveris Ecclesiam, pro qua ipse proprio non pepercit sanguini? Existima tibi ipsam adstare Ecclesiam, et vocem emittere, et extendere manus ad auxilium implorandum.

51. « Cum his et aliis pluribus episcopos instruxisset patriarcha, et omnino exercuisset, ut aptissime ad movendam misericordiam, et maxime miserabiliter ad proponendam accederent petitionem : illis autem imperata facientibus, et inferne supplicum ritu cum lacrymis clamantibus ; primum quidem ea quæ fiebant, ægre ferebat sanctus et angebatur animo : deinde cum videret magis perseverantes, et vehementius precantes, et cum miserabili clamore calidas lacrymas emittentes; nesciebat quid ageret illa misericors anima ad utrasque distracta cogitationes. Quando enim ad sacerdotes et ad sacerdotum intuebatur lacrymas, movebatur ; quando autem ad columnam et eos qui sunt in ea labores et optatissimam quietem, erat inflexibilis. Sic ergo inter se contendentibus cogitationibus, et in æquilibrio quodammodo positis; quærit momentum superni judicii : et eo stante ad orationem, vox statim e cælo extitit, quæ jubet ei ut descendat, et rursus revertatur ad columnam. Sic eum cum gaudio excipientes episcopi, deduxerunt ad pontificem, qui dici non potest quanta rursus fuerit plenus lætitia, et quanto cum honore exceperit.

52. « Atque statim quidem Christi miles vertit adversarium, etsi ei in conspectum non venerit, verbis autem solum tanquam eminus emissis jaculis usus sit, sicut etiam per eam quam ante miserat Epistolam, novum appellans Diocletianum : et cum per utraque eum terruisset, nempe et præsentis sæculi et futuri supplicia, tanquam improbum mancipium persuasit ut fugeret. Minarum enim timore affectus cum respondisset : Ecce tibi concedo civitatem et omnes qui sunt in ea ; ipse prætextu exercitationis processit extra terminos civitatis. Sed nec sic quidem eum dimisit vir fortissimus, sed fugientem tanquam qui clypeum abjecisset, persequebatur militem, et contendebat eum apprehendere, ut argueret, et cum eo singulari certamine decertaret. Ivit ergo viam quæ illuc ferebat. Vide autem mihi zelum athletæ. Nam cum ei pedes laborassent exercitatione, et non possent ingredi, commodato accepit alios pedes, et ducebatur portatus ab aliis. Fuitne vero iter ejus inane et absque miraculis? nequaquam. Et lubentissime quidem omnium meminissem : sed cum tria prohibeant, nempe et prolixitas narrationis, dicendi facultatis imbecillitas, et ne si velim omnia dicere, cum vos exsatiavero, sitis socordiores in iis quæ sunt præcipua ; multis prætermissis, paucorum meminero.

53. « Quidam leprosus ad eum in via accedens, emisit vocem, quam olim etiam ad Christum, nisi quod ille quidem Filium [1], hic autem servum Dei vocabat, et rogabat, ut ab eo assequeretur curationem. Ille vero : Quid tibi vis, inquit, quod eo relicto qui potest hæc curare, accessisti ad hominem, qui est similibus obnoxius affectionibus, ea postulans quæ ejus vires superant? Verum enimvero, si quidem credis non illum solum, sed etiam ejus ministros posse hæc curare; erit tibi per nos quoque, ut credidisti, sanatio. Cum autem ille hæc confitebatur, et adhuc magis rogabat ut sanaretur ; misericordia simul et admiratio magnum subiit Danielem : misericordia quidem propter morbum, admiratio autem propter fervorem fidei : et conversus significat iis qui sequebantur, et ut manus tollant in cælum, et Deum placent lacrymis. Deinde cum illius jussu is mari corpus lavisset, et fuisset mundatus (non procul enim aberat) ostensus est totus sanus iis qui aderant. Qui cum adspexissent id quod factum fuerat, et nudum accepissent eum qui fuerat curatus, quid non faciebant? quid non dicebant? quo non animi motu afficiebantur? Admirabantur, clamabant, glorificabant, obstupescebant. Movebat quidem fides eis linguam ad gratiarum actionem ; verba autem sustinebat admiratio, et efficiebat ut præ stupore obmutescerent. Quin etiam dicentes, nesciebant quidnam dicturi essent, illiusne fidem, an illius gratiam et Dei potentiam. Oculi autem omnium in illum solum erant conversi, voxque una erat, et narratio; leprosus, et illius mundatio.

54. « Ut ergo essent plures testes hujus rei admirabilis, veniunt ad maximum Dei templum, et virum illum in suggestu statuunt, facientes sicut Zachæus [1] : nam illi quoque persuasit fides ut ascenderet sycomorum ; et his rursum, ut in alto statuerent eum qui curatus fuerat, persuasit similis fervor spiritus ». Talem quidem ostentare curatum nihil aliud ferme fuit, quam adversus Eutychianos, quibus conferta civitas erat, exaltare de prostrata perfidia trophæa victoriæ : dum Deum pro ipsis stare, cujus virtute per Orthodoxum virum miraculum illud fuerat perpetratum evidentissime declarabatur. Sed addita sunt his alia majora, quibus hæretici magis magisque convincerentur. « Quis », subdit auctor, « quæ propter magnum Danielem fiebant, narraverit? Confluit ad eum universa fere civitas : ægrotantes quidem desiderio sanationis, prope habentes exemplar, leprosum qui fuerat curatus : sani autem, ut viderent eos qui curabantur, et spectaculo miraculorum minime privarentur. Quæ vero eorum, qui accedebant, fidem sequebantur miracula, sunt majora quam ut verbis exprimi possint, et auribus percipi.

55. « Cum autem sic splendide comitatus magnus ille Daniel ad locum in quo erat imperator, pervenit prope palatia Septimi : vir quidam Gothus genere, desuper prospiciens per fenestram, cum sanctum vidisset sic deduci et portari; ejus irridet mollitiem, et ironice alloquitur : Ecce (inquit) novus consul. Hæc dixit, et statim accepit fructum suarum nugarum. Illinc enim deturbatus, humi jacebat mortuus. Vident quod factum fuerat satellites : et dolore simul et ira repleti, et alioqui timore correpti, ne vel alius ex suis, vel ipse imperator

[1] Matth. VIII.

[1] Luc. XIX.

simile quid adversus magnum illum loculus in eadem incideret; non sinebant sanctum ingredi regiam. Cum vero iis qui cum eo erant conantibus ingredi alioqui magna erat perturbatio, tunc cum evangelice [1] pedum suorum excutere pulverem, eos qui cum ipso erant, hortatus esset sanctus, et ipse hoc fecisset, reversus est : sed neque tunc vacuus. Multi enim milites, cum eum parum solum vidissent, et mores et habitum obstupuissent Evangelicum, eum statim sunt secuti. Et sic quidem vadit Byzantium homo Dei.

56. « Imperator autem viri reveritus virtutem, et veritus ne quid ei grave accideret propter illius contemptum, misit ad eum quamprimum, et rogat ut revertatur. Ille vero non modo flexus, sed etiam magis irritatus, cum dixisset, quod qui cælestem regem conatur exacerbare, ipse multo magis malorum thesaurum sibi recondit : et deinde adjecisset etiam fore, ut hic brevi excidat ab imperio, et eas, quæ illic sunt, minas non effugiat : hæc cum dixisset, et si quis in tunica remanserat pulvis eum excussisset; processit fidenti animo. Cum hæc annuntiarentur imperatori, simul etiam et sua sponte cecidit turris palatii, perinde ac si per res inanimes arrogantem et insolentem hominem Deus vellet erudire.

57. « Quænam autem ab accedente sancto facta sunt miracula (quomodo enim ex urbe cum eis est egressus, ita etiam ingredientem ipsa rursus sequebantur, quodammodo ipsa, ut ita dicam, Dei virtute famulum deducente) cum ex his pauca eaque propter satietatem veluti cursim adduxero, transibo ad ea quæ supersunt. Duo quidem ab ipso adolescentes primum sanantur, qui vexabantur a dæmonibus. Deinde mulier quædam alia, fide Chananæa, quæ habebat filiam, et veluti æstuantis animi testes lacrymas profundebat ex oculis, et per eas quærebat curationem, sanam quidem accepit filiam : lætitiam autem referens pro mœrore, domum rediit. Deinde cum sanctus per mediam procederet civitatem, patricius quidam ex senatu, qui ipse quoque Zachæum [2] est imitatus, cum eum ferventi fide domo sua excepisset, Zachæo quoque similem consecutus est benedictionem.

58. « Postquam autem in ipso fuit maximo templo, et simul versatus fuit cum patriarcha, qui ipsum cum magna simul lætitia accepit et honore; hic quoque aliis quidem nova, sibi vero solita facit miracula. Serpens qui alicunde prorepserat, et se magni Danielis pedibus per spiras involverat, erat terribile spectaculum : et cum ad eum defendendum qui aderant accurrissent, illos quidem insimulabat timiditatis. Ipse autem serpenti audacter et fidenter minatus, cum ei tanquam ministro magna imperasset auctoritate : Vade, inquit, et tuas latebras repete et specus subterraneos : ille vero, perinde ac qui non posset contradicere, statim repit ad parietem, et in conspectu omnium disrumpitur ». At quid hoc adeo inexpectatum prodigium in loco serpentibus haud facile ob frequentiam habitantium accessibili, nisi quod Deus voluit hisce veluti symbolicis signis demonstrare de veternoso illo serpente humani generis deceptore esse obtentam victoriam? Sed quæ hæc secuta sunt, accipe.

59. « Hæc (subdit auctor) cum de magno Daniele didicisset mulier Rais, fide quidem ferventissima et maxime pia, gloria autem valde insignis, prompto et alacri animo ad eum accurrens, et similiter atque illa meretrix illius pedes rigans lacrymis; precibus ab eo contendit, ut sibi nasceretur filius. Cum autem humi dejecta vidisset ejus pedis soleam exercitatione a tendine discissam : stupens tolerantiam, et emittens voces Chananææ similes dans ei funiculum, rogat ut eum circa ejus pedem involveret, et ei rursum reddat : hæc est, inquiens, summa meæ petitionis. Ille vero primum quidem non sustinebat : deinde motus etiam illius lacrymis, et præterea episcopi et cæterorum verbis flexus, non solum illum cum funem circumvolvisset, ei reddidit; sed etiam significavit fore ut ipsa pareret filium, et prædixit nomen filii : Zenonem, dicens, o mulier, vocabis filium. Et sic quidem sanctus. Ego autem nihil dicam amplius : clarum est enim ita evenisse : nihil enim excidebat ex iis quæ ab illo prædicebantur.

60. « Propterea sanctum quoque timens imperator, et ei omnino repugnare declinans, eum aggreditur arte et blanditiis : et cum ipse sæpe eum et per multos ut ad ipsum veniret, precatus, non persuadebat; ipse ad eum venit, et ritu supplici adorat, et illius pedes prehensat, rogans ut sibi detur venia. Ille autem (quis enim ad ea videnda erat ipso perspicacior?) illum quidem tunc multis probris insequitur : deinde etiam aperit id quod multos latebat : Humilitas illa, dicens, et contritio est artificiosa simulatio, densa pelle contegens importunitatem ejus et immanitatem : sed cito videbitis, qui omnia perspicit, Dei oculum et validam manum, quæ etiam potentes dejecit. Atque cum sic quidem sanctus tam multa fecisset miracula, Deique vertisset et profligasset hostem, et res Ecclesiæ bene constituisset, quin etiam futura prædixisset; revertitur ad columnam, et certamina ac labores magnos ac forti animo suscipit ». At de Daniele hactenus. Meminit earumdem rerum gestarum Nicephorus, qui et ista addit [1] : « Basiliscus motum plebis urbanæ veritus, in ædes imperiales extemplo reversus est, et senatui indixit, ne molestiam Acacio exhiberet, quod multitudo ad incendendam urbem parata esset ».

61. Eadem de Daniele et Acacio habet Theodorus lector [2], qui addit præterea, Olympium monachum magna libertate invectum esse in Basiliscum imperatorem. Injectum quidem fuisse ignem in urbem in invidiam Basilisci constat : de quo incendio ista habet Cedrenus : « Hoc imperatore creato, in-

[1] Matth. x. — [2] Luc. xix.

[1] Niceph. l. xvi. c. 6. — [2] Theod. Collect. l. i.

cendium florentissimam urbis partem absumpsit. Ortum enim e mediis Chalcopratiis, cum utramque porticum, tum contigua omnia et Basilicam devoravit, in qua fuit bibliotheca librorum millia centena vicena continens. Inter quos libros fuit etiam draconis intestinum pedes centum viginti longum, cui Homeri poemata Ilias et Odissea aureis litteris fuerant inscripta cum historia rerum ab heroibus gestarum. Perdidit etiam mediæ in palatiis domus utramque porticum, et in Lauso pulcherrima donaria : ibi enim multa antiquorum simulacrorum erant posita, ut statua illa nobilis Gnidiæ Veneris, itemque Samiæ Junonis, et ex alia materia Lydiæ Minervæ, quam Amasis Ægyptiorum rex sapienti Cleobulo miserat, aliaque infinita », exussit scilicet. « Excurrit ignis etiam usque ad forum Constantini Magni. Eapropter in odio universorum fuit Basiliscus, incendiumque et eversio urbis cognominatus : nam alludebant ad serpentis nomen atque naturam. Scribit igitur ad Zenonem senatus, etc. » Sed hæc postea.

62. *Acacii opera novam Basiliscus dat sanctionem.* — Quomodo autem inter hæc Acacius non contentus ipse non lacessiri, sed consulens omnibus Ecclesiis Orientis extorsit ab eodem imperatore abrogationem sancitæ legis adversus Chalcedonense Concilium, ita narrat Evagrius [1] : « Est porro apud eumdem scriptorem », nempe Zachariam, « Acacium antistitem Constantinopolitanum his de rebus circuisse, monachosque et populum Constantinopolitanum contra Basiliscum utpote hæreticum concitasse : illumque abrogasse litteras generatim scriptas ad omnes, atque adeo decrevisse, ut ea quæ tam temere et quasi repentino impetu facta fuissent, penitus abrogarentur : effecisseque ut contrariæ litteræ ab eodem imperatore, quæ Concilium Chalcedonense approbabant passim ad omnes mitterentur ». Cæterum acta hæc esse ab Acacio vigore litterarum Simplicii Romani Pontificis, Epistola Gelasii papæ ad Dardanos episcopos manifestat, in qua hæc leguntur [2] : « Basiliscus (ut dictum est) tyrannus et hæreticus scriptis Apostolicæ Sedis vehementer infractus est, et a plurimis revocatus excessibus ». Hæc ibi. Subdit Evagrius : « Has autem litteras, quas ait contrarias alteris fuisse Zacharias, qui quamdam animi sui affectionem secutus, totam illam conscripsit historiam, missas fecit, quæ quidem litteræ ita se habent » :

63. Contrariæ litteræ imperatoris Basilisci.

« Imperatores ac Cæsares Basiliscus et Marcus. Apostolicam et Orthodoxam fidem ab initio in Ecclesiis conservatam et ad nostrum usque continuatam imperium, et nobis jam regnantibus custoditam et in perpetuum custodiendam, in qua baptizati sumus, et credimus solam integram firmamque retinendam, retentamque in omnibus Catholicis et Apostolicis Orthodoxorum Ecclesiis perpetuo continuandam decernimus, nullamque præterea quærendam esse. Quam ob causam litteras nobis imperantibus seu generatim ad omnes scriptas, seu alias, vel si quid præterea fidei et Ecclesiasticæ constitutionis gratia a nobis editum sit, mandamus irrita fieri abrogarique, atque tum Nestorio et Eutycheti, tum omnibus qui sunt ejusdem cum illis opinionis, tum omni denique hæresi anathema denuntiari, et nec concilium cogi, nec inquisitionem fieri de fide : sed ea quæ de ea decreta sunt, rata stabilitaque manere.

64. « Quin etiam provincias, quarum episcoporum creatio penes sedem hujus regiæ et illustris civitatis est, reverendissimo et sanctissimo patriarchæ et episcopo Acacio restitui : atque episcopos, qui illis etiam præsunt provinciis, proprias nihilominus sedes tenere; sicut post istorum mortem nullum præjudicium contra ordinationis jus, quod ad sanctam sedem hujus regiæ et eximiæ urbis pertinet, ex ea re fiat. Denique quod hoc divinum nostrum decretum vim habeat divini edicti, nemini dubium et obscurum esse volumus ». Hactenus nova sanctio priorem abrogans. De ejusmodi autem edicto Theodorus lector his verbis meminit, addens novam hanc causam ejus sanctionis edendæ : « Basiliscus, inquit, cognito Zenonis motu, quem Isauriæ concitaverat, Zenonidem conjugem suam sumit, et Acacio se et clero et monachis in Ecclesia purgat, sedique illi jura sua restituit, et alio edicto priora abrogat ».

65. Intelligis atque satis perspicue intueris, lector, quantam in principibus jus regnandi pariat inconstantiam. Qui enim jam a temporibus Leonis imperatoris Eutychianam ex animo sectatus est hæresim, et factus imperator eamdem publica sanctione munivit ac promulgavit : paulo post cum ob eam causam adversari sibi expertus est senatum et populum, et super omnes Constantinopolitanum episcopum, Zenonemque audivit e latebris emersum conflasse exercitum in Isauria : ut imminentem sibi ruinam vitare posset, mox instar Protei mutat formam, apparensque ex improviso Catholicus, ut Saul inter prophetas, pro recta fide promulgat edicta, et promulgatas adversus Catholicam fidem leges antiquat atque penitus delet, seque ut Samueli Saul duplex animo, arbitrio tradit episcopi. Ita plane versipellis hæreticus, quæstum pietatem putans, veluti quadam nundinatione, simulata religione redimere conatus est firmitatem vacillantis imperii : bis impius, dum abutitur ad lenocinium pietate; ter quaterque sacrilegus, dum sacri cultus pretio mercari conatur regnum.

66. Cæterum quod ad sanctionem pro fide Catholica postremo editam pertinet : sicut priorem illam impiam a Timotheo invasore sedis Alexandrinæ, impugnatore Concilii Chalcedonensis scriptam fuisse diximus; ita hanc ab Acacio dictatam et imperatori subscribendam oblatam, ex iis quæ dicta sunt, facile intelligere possumus. Cognoscis etiam, si attendis, in ea esse posita quæ a Simplicio papa ad Acacium scribente adeo fuerant inculcata;

[1] Evagr. l. III. c. 7. — [2] Epist. II. tom. I. Ep. Rom. Pont.

nimirum nullatenus permittendum, ut in causa fidei iterum œcumenicum Concilium cogeretur. At quod ad finem ejus per Acacium additum est, ut per Basilisci ejusmodi sanctionem revocaretur quod per Leonem Rom. Pontificem tempore Concilii Chalcedonensis fuerat abrogatum præsumptum privilegium ejus Ecclesiæ, ut sub aliis metropolitanis Ecclesiis positos ordinaret episcopos : res plane indigna fuit Acacio, ut a tyranno atque hæretico et sæculari potestate privilegia quæreret stabiliri, quæ neque in magno Consessu Patrum statuta vim valuerant sub Anatolio obtinere : ex qua quidem adipiscendi primatum prurigine maximas sibi ac posteris Acacius struxit dissensiones, de quibus suo loco dicendum. At hæc de Basilisci et Acacii rebus gestis hoc anno cœpta in sequentem etiam propagata fuisse, dicere jure possumus : sed nonnisi restitutione Zenonis sequens annus a præsenti certis notis distingui posse conceditur. Agemus igitur de ea suo loco.

67. *Gelasii cujusdam lucubratio de Synodo Nicæna.* — Hoc eodem tempore, cum Basiliscus regnaret, et cum eo impietas vexillum erexisset, fidesque Catholica esset undique pessumdata, Gelasius quidam Cyzici versatus, adversus Eutychianos hæreticos, qui impugnantes Chalcedonense Concilium, professores se esse magni Nicæni Concilii vane gloriarentur, edidit quæ reperit a Dalmatio Cyzici episcopo conscripta Acta Nicæni Concilii : de cujus lucubratione Photius hæc habet in Bibliotheca : « Acta primæ Synodi », nempe Nicænæ, « tribus tomis, auctore Gelasio. Quæ quidem non vere Acta ipsa, sed de rebus gestis in Synodo historia : humili namque sermone, sed diligenti tractat ea quæ in Synodo contigerunt ». Hæc Photius. Extat ipsum quidem opus græce scriptum in Vaticana bibliotheca, latinitate donatum ab Alphonso Pisano Societatis Jesu professore viro doctissimo, sed absque Gelasii auctoris titulo, quem ex Photio oportuit petiisse. Porro inter alia idem auctor, cum præfatur, hæc habet : « Post aliquot autem annos cum per voluntatem Dei huc pervenissem, in provinciam dico Bithynorum, et commotio et inquisitio magna fieret post impii Basilisci tyrannidem adversus Catholicam et Apostolicam Ecclesiam Dei, et fidem Apostolicam in ea constitutam ; succedente potissimum, atque imperatoris aulam commovente factione illorum qui hæretico Eutycheti consentiebant, ut fidem Patrum, Nicænam, inquam, exploso Chalcedonensi Concilio, teneremus : illi quidem a nobis confutati sunt, quippe qui ejus fidei hostes erant : neque enim sciebant quid dicerent, aut de quibus affirmarent. Proferente enim me quæ in illa sancta Orthodoxorum Dei corona in Spiritu sancto a Domino per eos fuerant explicata resiliebant a nobis pejorem Ariana blasphemiam lingua sua proferentes, etc. » Hæc Gelasius adversus Eutychianos strenuus pro fide Catholica propugnator, de quo rursus inferius dicendum erit.

68. *Thalmud Babylonicum.* — Cum his flagraret incendiis Oriens, Judæorum præcipui Rabbi Asse et Rabbi Hammai confarcinarunt Thalmud Babylonicum blasphemiis scatens. Tertia hæc fuit collectio : nam prima habita est a Juda Simeonis filio, anno centesimo et quinquagesimo ab ultima clade Hierosolymorum : secunda vero a Rabbi Joannam, anno trecentesimo ab eadem clade. Sed de his pluribus Sixtus [1]. Jam vero convertamus oculos in Occidentem.

69. *Genserici obitus, cui succedit filius Hunericus.* — Hoc anno Gensericus rex Wandalorum in Africa vita functus est, cum regnasset (secundum sententiam Victoris [2]) annos triginta septem, licet Procopius [3] triginta novem Genserici regno tribuat : sed Victorem res sui temporis scribentem præstat audire. Porro ejusmodi numerum annorum regni Genserici ducere eum a tempore captæ Carthaginis, non autem ex quo Wandali in Africam ingressi sunt, satis potest intelligi, dum superius numerat quindecim annos ejusdem regni tempore quo Romanam cepit Urbem, quem necesse est numerum cœpisse ab anno quadringentesimo quadragesimo, qui primus numeratur post captam Carthaginem : nam ipsam Urbem Romam liquet a Genserico captam (ut dictum est) anno Domini quadringentesimo quinquagesimo quinto. Prædicatur hic regum omnium felicissimus : etenim nulli plane unquam id datum est, duarum totius orbis potentissimarum urbium expugnatorem fuisse, Carthaginis atque Romæ, potitumque manubiis, de eis erexisse trophæa. Ut ex his, quanti Deus faciat mundi regna, atque præsentis vitæ gloriam, quibus locupletavit crudelissimum Barbarum, eumdemque perfidum Arianum, ipsi Deo semper infensum, sanguine martyrum cruentatum, intelligi possit.

70. « Mortuo igitur Genserico », inquit Victor [4], « Hunericus major filius patri succedit. Qui primordio regni (ut habet subtilitas Barbarorum) cœpit mitius et moderatius agere, et maxime circa religionem nostram : ut etiam ubi antea sub Genserico rege præjudicatum fuerat, ne spirituales fierent conventus, conventicula concurrerent populorum. Et ut se religiosum ostenderet, statuit sollicitius requirendos hæreticos Manichæos, ex quibus multos incendit, plurimos autem distraxit navibus transmarinis : quos pæne omnes Manichæos suæ religionis invenit, et præcipue presbyteros et diaconos Arianæ hæreseos. Unde magis erubescens, amplius in illos exarsit. De quibus repertus est unus nomine Clementianus monachus illorum, scriptum habens in femore, Manichæus discipulus Christi Jesu. Propter quod magis laudabilior memoratus rex videbatur, in uno displicens, quia cupiditati insatiabili vehementius inhiabat, et provincias regni sui variis calumniis atque indictionibus onerabat; ut de illo præcipue diceretur, rex egens magnus est calumniator ». Hæc de primordiis Hunerici Victor : reliqua autem de eo suis locis dicenda erunt.

[1] Sixt. l. II. — [2] Victor. de pers. Wandal. l. I. — [3] Procop. de bello Wandal. l. I. — [4] Victor. de pers. Wandal. l. II.

Anno periodi Græco-Romanæ 5969. — Jesu Christi 476. — Simplicii papæ 9. — Basilisci 1. Odoacris reg. 1.

1. *Consulatus.* — Coss. *Fl. Basiliscus II et Armatus*, uterque in Oriente creatus, de quibus mox plura.

2. *Odoacer fit rex Italiæ.* — A num. 1 ad 8. « Odoacer Turcilingorum rex habens secum Schyros, Herulos, diversarumque gentium auxiliarios, Italiam occupavit », inquit Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 46, quod hoc anno contigisse docent Marcellinus, Cassiodorus, Marius Aventicensis, et Anonymus Cuspinianeus in Chronicis. Hic diem *Odoacris* natalem nos edocet : « Levatus est, inquit, Odoacer rex X kal. Septemb. Eo etiam anno occisus est Orestes patricius Placentiæ V kal. Septemb. Item eo anno occisus est Paulus frater ejus in Ravenna pridie nonas Septembris ». Audiendus etiam anonymus Valesianus, qui Baronii tempore non extabat : « Superveniente Odoacre cum gente Schyrorum occidit Orestium in Placentia, et fratrem ejus Paulum ad Pinelas, foris classem Ravennæ. Ingrediens autem Ravennam deposuit Augustum de regno, cujus infantiæ misertus concessit ei sanguinem, et quia pulcher erat, donavit ei redditum sex millia solidos, et misit eum intra Campaniam cum parentibus suis libere vivere. Etenim pater ejus Orestes Pannotos, qui eo tempore, quando Attila ad Italiam venit, se illi junxit, et ejus notarius factus fuerat. Unde profecit, et usque ad patriciatus dignitatem pervenit ».

3. *Finis imperii Romani in Occidente.* — Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. habet : « Hesperium Romanæ gentis imperium, quod septingentesimo Urbis conditæ anno primus Augustorum Octavianus Augustus tenere cœpit, cum hoc Augustulo periit anno decessorum regni imperatorum DXXII; Gothorum dehinc regibus Romam tenentibus ». Verum cum hoc anno annus Urbis millesimus ducentesimus vicesimus nonus, secundum supputationem Varronianam inchoetur, ab institutione imperii anno sc. Urbis conditæ DCCXI, ad ejus eversionem intercurrere anni DXIX. Marcellinus itaque, et Jornandes aliam supputationem, quam Varronianam usurparunt.

4. *Hæresim plerique principes hoc tempore profitebantur.* — Quod ait Baronius num. 6 hoc tempore nullum penitus Catholicum regem *alicui saltem exiguæ provinciæ* dominatum esse, et totum Christianum orbem sub hæreticorum principum dominio gemuisse, inde procedit, quod existimarit, *Zenonem* imperatorem hæresim Eutychianam amplexum esse. Verum ex his quæ modo in medium adducemus, liquebit hunc imperatorem hoc et aliquot ex sequentibus annis fidem Orthodoxam tuitum esse, eamque ob rem a *Simplicio papa* laudari meruisse. Præterea *Britannis*, qui in Cambriam confugerant, hoc tempore præerat *Aurelius Ambrosius* rex egregie Christianus, qui successerat *Vortimero* et *Vortigerno* hujus patri, qui nunquam a fide Catholica descivere. Hinc Gildas in libello de Excidio Britanniæ Ambrosium *virum modestum* appellat, aitque, ejus *sobolem ab avita bonitate degenerasse:* statimque subdit : « Hæsit tam desperati insulæ excidio, insperatique mentio auxilii memoriæ eorum, qui utriusque miraculi testes extitere. Et ob hoc reges publici, privati, sacerdotes, Ecclesiastici suum quique ordinem servaverunt. At illis decedentibus cum successisset ætas tempestatis illius nescia, etc. » Quæ intelligi debent, ut recte explicat Alfordus hoc anno in Annal. Aug. de his, qui post Ambrosium, et deinceps fuerunt, quorum delicta acriter Gildas castigat. Huic omnes Angliæ Historici consentiunt.

5. *Basiliscus per hyemem imperium invasit.* — A num. 8 ad 68. *Basilisci* tyranni initium anno superiori a quibusdam viris doctis cum Victore Tunnunensi in Chronico perperam consignatum. Lex enim 28 Cod. Justin. *de jure dotium*, in cujus titulo habetur : *Zeno A. Æliano præfecto prætorio*, dicitur data *kal. Jan. Basilio* (legendum, Basilisco) *II et Armatio* (legendum, Armato) coss. Quare hujus anni initio, quo lex ea emissa, Zeno adhuc imperabat. Cum tamen Tunnunensis prodat, *Ariadnam* Augustam Zenonem in Isauriam fugientem *sub hyemis discrimine, navali itinere* subsecutam esse, liquet circiter finem Januarii Basiliscum imperium invasisse, quod ex dicendis anno sequenti manifestum fiet. Auctor Chronici Alexandrini, qui perperam Basilisci et Armati consulatum geminat, rem ita gestam narrat : « Zeno imp. potitus rem quampiam, a socru sua Verina negavit. Appetitus deinde ab ea insidiis, veritusque ne ab aliquo palatinorum inter-

ficeretur (in regia enim cum genere suo Verina socrus habitabat) Chalcedonem se contulit, atque inde veredis per equos dispositos velut imperator properavit in Isauriam, quem fugiens matrem suam Ariadna imperatrix secuta est in Isauriam, ibique cum viro suo degit. Post fugam Zenonis imperatoris et Ariadnæ Augustæ, extemplo domina Verina imperatorem creavit Basiliscum fratrem suum, qui imperavit annos duos, adscriptos annis primis et posterioribus Zenonis. Porro Basiliscus simul ac cœpit imperare, coronavit filium suum Marcum, et imperatorem renuntiavit simulque ambo imperitarunt. In Græco habetur, ἔστεψε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Μάρκον εἰς βασιλέα.

6. *Basiliscus filium Cæsarem ac dein Augustum creavit.* — Marcus Cæsar a patre creatus est, ut scribunt Marcellinus, Theophanes, et alii : imo in Encyclicis Basilisci litteris ab Evagrio lib. 3, cap. 6 relatis, Marcus *nobilissimus Cæsar* tantum nuncupatur. Postea vero a patre dictus est Augustus, ut ibidem in Epistola episcoporum Concilii Ephesini *Basilisci* jussu celebrati dicitur. Ex quibus Valesius in Notis ad Evagrium deducit, falli Chronicon Alex. et rectius Candidum in lib. 2 Hist. scripsisse : « Basiliscus Marcum filium suum Cæsarem crearat, ac post etiam imperatorem ». At non Auctor Chronici Alexand. sed Valesius hallucinatur ; prætterquam enim quod Chronicon Alex. rem gestam compendio narrat, nomen *regis,* quo utitur, et *imperatoris,* quod usurpat Raderus in sua versione, ex usu illorum temporum tam Cæsarem, quam imperatorem ac Augustum significat, ut ostendi anno CDLXI. Quod hic non iterarem, nisi vidissem Labbeum in Notis ad Candidum, in eumdem lapidem impegisse.

7. *Ælurus et Fullo in priorem statum restituuntur.* — Theophanes hanc *Basilisci* invasionem pluribus explicat, licet peccet in tempore. Anno enim Incarnat. secundum Alex. CDLXVII, qui kal. Septemb. anni Christi CDLXXIV exorditur, inquit : « Basiliscus Verinæ Zenonis socrus, frater ejus hortamentis impulsus, cum Heracleæ Thraciæ urbe morarentur, ipsa Verina et e senatoribus quodam opem ferentibus adversus Zenonem excitavit rebellionem. Periculum metuens Zeno, Ariadna conjuge, pecuniarumque copia secum asportatis fugit in Syriam (sed legendum, Isauriam) in castrum quoddam munitissimum, cui nomen Vara. Inde rursus cum Ariadna uxore in Thessædem se recipit ex hujusmodi causa. Illo et Secundo illuc usque Basilisco bene affectis, obsidione cum prementibus.... Porro Basiliscus imperator in Campo acclamatus, mox Marcum filium Cæsarem creat, et Augustæ corona Zenodiam conjugem ornat : ac statim Zenodiæ maxime verbis ad id impulsus, rectæ fidei bellum indicit. Quare Timotheum Ælurum promulgato Edicto revocavit exilio, Petrumque Fullonem in Insomnium monasterio latitantem sedi restituit : quotquot autem sanctam Synodum Chalcedonensem adversarii respuebant, ii liberrime impugnabant veritatem. Ælurus ad hæc perditis ac sceleratis Alexandrinis, qui forte Constantinopoli hospitabantur, collectis, e palatio supplicatione ducta asino vectus ad Ecclesiam profectus est : cumque ad ædem Octagonum dictam advenisset, asino lapsus, attrito pede cum ignominia retromeare coactus est. Eum posthac imperiali diplomate munitum, et Synodi decretis infensum Basiliscus Alexandriam transmisit, et Antiochiam Petrum Fullonem, animis utriusque adversus veritatem exasperatis, et ejus suasu corroboratis. Timotheus autem Salophaciolus Alexandriæ antistes, audito Timothei Æluri adventu, ad monasteria in Canopo posita, in quibus ascæticam vitam olim fuerat professus, secessit. Hunc, multis in plures alios illatis malis, quod omnibus charus existeret, non potuit lædere Ælurus : quinimo Æluro Alexandriam adventanti partium ejus studiosi succlamabant : Hostes tuos cibasti, o papa.

8. *Acacius Constantinop. episc. Basilisco resistit.* — « Ille vicissim respondebat: Ita est, cibavi. Hoc pacto impius ille execrationes in Chalcedonensem Synodum conjecit. Cæterum Julianus Antiochiæ præsul ex gestis rebus dolore concepto vitam amisit. Petrus autem Fullo thronum invadens se ad anathemata et tumultus excitandos convertit, ex quo cædes et domorum direptiones ob appositum ter sancto hymno additamentum. Basiliscus Edicto in publicum lato Chalcedonensem Synodum eliminavit, et Acacium Constantinop. illud idem jussit exequi. Verum totius civitatis mulierum etiam ac puerorum conferta plebs adversus Basiliscum concurrens in Ecclesiam scelus prohibuit. Acacius autem atra veste proprium corpus, tum thronum, ac tandem altare circumcinxit : magnus quoque ille Daniel divino plane zelo accensus columna, qua consederat, descendit, et cum Acacio populique frequentia assiduus cunctis Ecclesiasticis conventibus aderat ».

9. *Numerantur anni episcopatus Juliani et Salophacioli.* — Evagrius lib. 3, cap. 4 refert, *Timotheum Ælurum* annos octodecim in exilio transegisse. Quare anno CDLIX relegatus fuerat a Leone Magno, et currenti restitutus est a Basilisco. Nicephorus in Chronico, et Tabulæ Theophanis Timotheo Salophaciolo annos tantum XV assignant ; cum tamen certum sit, eum anno CDLX jam fuisse episcopum, ut eo anno videre est apud Baronium n. 9 et seqq. *Juliano* episcopo Antiocheno anni XV in Chronico Nicephori attribuuntur, sed ille librariorum error corrigendus ex Tabulis Theophanis, ubi ei *anni sex* adscribuntur. Sedere enim cœpit anno CDLXXI. Baronius ejus non meminit, quod ejus Chronologiæ incommodaret. Auctor Breviculi Eutychianistarum postquam narravit, Basilisco imperium occupante, *Petrum Fullonem* iterum se junxisse Timotheo Æluro, ait : « Sed sicut superius dictum est, Basilisci temporibus a Timotheo illo damnato (Æluro scilicet) qui Constantinopolim venerat, ad Antiochiam remissum fuisse, ut iterum illic episcopatum teneret. Quo facto idem Petrus

(nempe Fullo) Joannem quemdam presbyterum de quo Acacium diximus retulisse, ordinat Apamenis episcopum; a quibus non receptus venit Antiochiam, et Petrum episcopatus sui pellit auctorem, et invadit ejus Ecclesiam ». Sed hoc contigit post biennium, ut infra ostendam.

10. *Zeno Ælurum et Fullonem Constantinopolim non evocavit.* — Porro *Timotheum Ælurum* a Basilisco tyranno exilio solutum fuisse, testantur non solum auctores citati; sed etiam Evagrius lib. 3, c. 4, Theodorus Lector lib. 1 aliique, qui et idem de Petro Fullone Antiochiam ab eo misso scribunt. Sufficiat hic referre locum Auctoris Breviculi Hist. Eutychianistarum, qui hoc tempore vivebat : *Cum Basiliscus* occupasset imperium, damnare cœpit Chalcedonensem Synodum et Catholicos persequi. Tunc denique Timotheus « ille damnatus accepta libertate venit Constantinopolim, et damnatus hæreticos locis suis reddidit. Vadit Alexandriam, fugit Timotheus Catholicus, et in monasterio latet. Petrus ille (nempe Fullo) iterum se junxit Timotheo, cum quo fuerat ante damnatus. Redit Zeno imp. ad regnum, Basiliscus opprimitur. Mittitur Alexandriam, ut pulso pervasore Timotheus Catholicus redderetur Ecclesiæ ». Baronius quidem putavit, *Ælurum* jam Constantinopoli fuisse, quando *Basiliscus* imperium invasit, eumque a Zenone anno superiori ab exilio revocatum. Innititur autem non solum auctoritate Alexandri monachi in Laudatione sancti Barnabæ apostoli, de quo anno superiori egimus; sed etiam trium Epistolarum *Simplicii* papæ, quarum prior ad *Zenonem imp.* data ab eo recitatur num. 9 et seqq., altera ad *Acacium Constantinopolitanum episcopum*, quam refert num. 13 et seqq., tertiæ Baronius meminit num. 22, hæcque scripta est ad *presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos*. In priori *Simplicius* petit ab imperatore, ut Timotheum Ælurum, qui Alexandrinam sedem occuparat, et clam Constantinopoli suas hæreses disseminabat, regia potestate cohibeat. Data ea Epistola *IV idus Januarias, Basilisco Augusto consule,* anno sc. currenti. Ejusdem tenoris sunt aliæ duæ, quarum prior data *V idus Januarii*, sine tamen consulum nomine : secunda data *III idus Januarii consule suprascripto.*

11. *Refellitur opinio Bollandi.* — Verum cum Baronii sententia, ex ipsius etiam Simplicii papæ aliis Epistolis infra memorandis plane evertatur, hunc nodum solvere tentarunt Bollandus et Henschenius ad diem II mensis Martii, quo sanctus iste Pontifex colitur : « Arbitramur, inquiunt, retinendum consulatum Basilisci Augusti, quem videtur gessisse anno CDLXXVII. Sed cum illi ablatum imperium ipso adhuc anno fuisset, etiam honore consulatus destitutus est, et scriptum deinde, post consulatum Basilisci et Armati, uti fecit S. Simplicius in altera ad Zenonem imp. Epistola, scripta VIII idus Octob. quando hic ad fasces imperii reversus, scripta ad S. Simplicium Epistola Orthodoxæ fidei Catholicæ professionem integerrimam edidit : ac tunc quod ante dissimularat, gratulatur Zenoni de recuperato imperio, hortaturque, ut rejecto Æluro legitimum episcopum sedi Alexandrinæ restituat ». Existimant itaque viri doctissimi Timotheum quidem Ælurum et Petrum Fullonem a Basilisco tyranno sedibus restitutos fuisse, sed laudatas tres Simplicii Epistolas ad Zenonem sequenti tantum anno datas; cum nondum Zeno Ælurum Alexandria ejecisset.

12. *Zenonem in fide Orthodoxa perseverasse Simplicius PP. ostendit.* — At hæc interpretatio nullo modo admitti potest. Primo, quia ex omnibus Fastis constat, secundum *Basilisci* consulatum in hunc annum competere, ideoque et tres illas Epistolas hoc anno datas. Secundo, quando aliquis consulatu ordinario privabatur, annus quo consul processerat, vel solius ejus in consulatu collegæ nomine, vel consulum, qui anno præcedenti magistratum gesserant, annotabatur, ut plura exempla demonstrant. Tertio, Bollandus et Henschenius non probant, *Zenonem*, postquam in imperium restitutus est, novam fidei professionem edidisse : et ex Simplicii litteris mense Octobri, anno sequenti ad Zenonem datis, postquam in imperium restitutus est, liquet eum integerrimæ fidei fuisse : « Lætare igitur », inquit Simplicius, « venerabilis imperator, eos fuisse tuos hostes, qui extiterunt Divinitatis inimici : atque gaude cum Ecclesia laborasse, et cum fidei Catholicæ libertate imperium restitutum, atque ut in omnibus doceas causam tibi cum Deo esse communem, cujus ope viriliter fretus insiste, etc. » et paulo post : « Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiam non minus a funesto, quam ab hæretico pervasore clementiæ vestræ dispositionibus liberatam, Catholico ac legitimo restitui censeatis antistiti ». Zeno itaque nec novam fidei professionem edidit, neque Ælurum in sedem Alexandrinam restituit, sed in fide perstitit, et cum Ecclesia laboravit; et tantum abest, ut *Ælurum* ab exilio revocarit, ut prudentia sua ac zelo, sacrilego illo invasore Ecclesiam Alexandrinam liberarit. Hinc Simplicius infra subjungit : « Ipsa est quippe, sicut experti estis, Catholica fides, quæ potentes de sede læsa deposuit (nempe Basiliscum) et exaltandos humiles custodita servavit », sc. Zenonem. Ex qua etiam Epistola *VIII idus Octob. post consulatum Basilisci et Armati*, anno nempe sequenti a Simplicio data, statim ac accepit, Zenonem imperium recuperasse, patet tres alias supra memoratas huic prorsus esse contrarias.

13. *Epistola Basilisco a Simplicio PP. scripta Zenonis nomen hodie præfert.* — Difficili hoc in loco diu versatus sum, tandemque comperi priorem ex tribus illis Epistolis, non ad Zenonem Augustum, cui inscripta legitur, sed ad *Basiliscum Augustum* datam esse, et tam in secunda ad Acacium, quam in tertia ad presbyteros et archimandritas Constantinopolitanos eodem tempore in Orientem missis, imperatorem, de quo in illis sermo, alium non esse quam *Basiliscum.* Apparet id

manifeste ex Epistola ad Acacium, in qua Simplicius ait: « Implorata fide clementissimi principis, vocem faciendæ synodi fac respui ». Basiliscus enim in litteris suis Antencyclicis quibus Encyclicas abrogat, recitatis a Baronio num. 30 et seqq. ex Evagrio lib. 3, cap. 7, inquit: « Ac de hoc argumento nec Synodum fieri, nec amplius quæstionem ullam moveri volumus ». Synodum enim congregari hæretici petierant, quod cum Simplicium non lateret, *Acacium* monet, ut hujusmodi convocationem impedire conetur. Ad hæc Gelasius papa in Epistola ad episcopos Dardaniæ, quæ numero est 13. « Cur ergo, inquit, vel cum fieri videret Acacius, non sicut sub Basilisco jam fecerat, ad Apostolicam Sedem referre curavit; ut si solus ipse non poterat, junctis cum eadem consiliis atque tractatibus, apud imperatorem (nempe Zenonem) possent, quæ religioni competerent, allegari? Nam si Basiliscus, ut dictum est, tyrannus et hæreticus scriptis Apostolicæ Sedis vehementer infractus est, et a plurimis revocatus excessibus, quanto magis legitimus imperator qui se Catholicum videri volebat, potuit cum Apostolica Sede cunctorum quoque Pontificum moderata suggestione moderari ». Paulo post Gelasius subdit: « Sanctæ memoriæ papa Simplicius, et post eum sanctæ memoriæ Felix, non solum Basiliscum tyrannum; sed etiam imperatorem Zenonem, pro iisdem ipsis excessibus auctoritate libera sæpius increpasse noscuntur ». Sæpius igitur ad Basiliscum Simplicius scripsit, sed ex ejus litteris ea sola superest, quæ Zenonis nomen perperam præfert. Similes errores sæpe a librariis commissos esse, pluribus exemplis patet.

14. *Quod librariis attribuendum.* — Librarius vel sciolus aliquis *Simplicium* papam ad tyrannum litteras dedisse absurdum sibi persuadens, in Epigraphe litterarum memoratarum loco, *Basilisco Augusto Simplicius episcopus*, apposuit, *Zenoni Augusto Simplicius episcopus.* Quæ mihi jam diu certa stabat sententia, cum in tom. IV Concil. Edit. Labbeanæ pag. 1070, in margine ejusdem Epigraphes legi: *Basilisco habetur in C. Virdunensi.* Quare maximopere gavisus sum, quod meam conjecturam Codex Ms. firmaverit, eosque satis non potui non laudare, qui variantes antiquorum monumentorum lectiones, in novis eorum editionibus sedulo notant. Hæc itaque difficultas a tot variis doctissimis dissimulata, quia insuperabilis videbatur, nullum amplius negotium facessere potest. Baronius num. 16 dicit in subscriptione ejusdem Epistolæ, in qua habetur *IV idus Januarias Basilisco Augusto consule*, loco, *Augusto*, legendum esse *Armato*, qui hoc anno Basilisci collega in consulatu fuit. Verum non in ea voce, sed in mense cubat error, et in tribus laudatis Epistolis, loco, *III, IV, et V idus Janu.* legendum, *Jun.* ut suspicabatur Bollandus citatus: tres enim illæ Epistolæ hoc anno simul Constantinopolim missæ, post mensem Januarium, quo *Basiliscus* nondum tyrannidem arripuerat. Porro minus mirum mihi accidit, quod librarius religione tentatus *Basilisci* in Zenonis nomen commutarit; cum Baronius, quem fugere non poterat, tam Pontifices Romanos, quam præsules Catholicos tyrannis regnantibus nomen *Augusti* dedisse, Augusti in Armati nomen commutandum esse, putarit.

15. *Ælurus Paulum in episcopatum Ephesiorum restituit.* — Celebrata Basilisco imperante Synodus *Ephesi*, in qua *Paulus* in archiepiscopalem sedem Ephesinam restitutus est, ut tradit Evagrius lib. 3, cap. 5, qui cap. seq. postea scribit: « Idem Zacharias ait: Timotheum Constantinopoli digressum in Ephesiorum urbem venisse, atque illic Paulum in archiepiscopali sede collocasse. Qui cum jam prius ab episcopis illius provinciæ juxta antiquiorem consuetudinem ordinatus fuisset, sede sua exciderat. Reddidit etiam Timotheus Ephesinæ Ecclesiæ jus patriarchicum, quod illi ademptum fuerat a Chalcedonensi Synodo. Illinc profectus Alexandriam venit ». Verissimum est, inquit Valesius in Notis ad eum Evagrii locum, quod ait Zacharias Rhetor vetustiorem sc. consuetudinem fuisse, ut episcopus Ephesi ab episcopis suæ provinciæ ordinaretur. Jus autem patriarchicum appellat Zacharias ejus primatum, seu jus ordinandi metropolitanos. In hoc enim proprie consistit jus patriarchicum. Quod autem addit Zacharias, hoc jus ademptum fuisse sedi Ephesinæ, intelligit Actionem XVI Synodi Chalcedonensis, in qua decretum, ut Constantinopolitanus episcopus metropolitas in Asiana diœcesi ordinaret. Præfatus *Paulus*, ut videtur, post Stephanum in Synodo Chalcedonensi depositum, episcopus Ephesiorum ordinatus fuerat: sed propter tumultus, qui in *Stephani* depositione contigere, factum, ut in Codice Encyclio nullæ metropolis Ephesiorum litteræ Chalcedonensem Synodum approbantes legantur.

16. *Causa cur Synodus Ephesina coacta fuerit.* — Quia vero Baronius leviter admodum ac perfunctorie de hoc Concilio Ephesino locutus est, observans tantum ab Eutychianis celebratum fuisse, sed non quam ob causam, aut quid in eo gestum fuerit, commemorans, Valesius citatus quæ ab illo prætermissa sunt, hoc modo supplevit. Post editas a *Basilisco* imp. Encyclicas litteras adversus Concilium Chalcedonense, *Acacius* Constantinopolitanus episcopus solus ex patriarchis, qui Orientali imperio subjacebant, his litteris subscribere recusavit, nec Chalcedonense Concilium ex Ecclesiasticis tabulis expungere unquam sustinuit. Sed et monachi Constantinopolitani *Basilisco* fortiter restiterunt. Denique plebs Constantinopolitana gravissime tumultuari cœpit, urbis ac palatii incendium minitans, si imperator vim inferre Acacio et Catholicis perseveraret. Quare territus Basiliscus ex urbe regia aufugit: et Ecclesiæ Constantinopolitanæ jura sua ac privilegia ademit, et Senatoribus interdixit, ne *Acacium* alloquerentur. Postea vero cum *Zenonem* ex Isauria redire didicisset, metu perculsus, una cum uxore et liberis in Ecclesiam venit, seque *Acacio* et clero

urbis regiæ excusans, Ecclesiæ Constantinopolitanæ jura sua restituit, et Antencyclicas litteras promulgavit, ut Theodorus lector lib. 1 rem se habuisse narrat, et ex parte Theophanes, cujus verba supra recitavimus.

17. *Eam improbat Acacius episc. Constantinop.* — Quam egregie sese *Acacius* gesserit, insinuat Ennodius in Dictione vi, in qua inquit : « Fluxa Ecclesiasticorum corda, aut turbant quæ in præsenti vita sunt, aut delectant : quibus Acacius, qui diro diaboli a sententia sua motus imperio erubuit diu propugnatorem se fuisse veritatis ; et clari deserens ornamenta certaminis, triumphum suum, quem sub Basilisco pio sudore meruerat, debellavit : qui solis præmiis suis pæne tempore adeptionis invidet spem bonorum fructuum perfidiæ falce succidens », ut suo loco dicetur. Ad hæc sanctus Daniel Stylita, ut videre est in ejus Vita ad diem xi Decemb. cap. 41, inquit : « Sceptra quidem arripit Basiliscus ; horribiliter vero statim sibilat adversus Dei Ecclesiam, et de carnis a Christo susceptæ dispensatione nugatur quædam blasphema et adulterina. Acacium autem qui tunc sedem tenebat pontificalem, qui rectam quidem defendebat rationem : illius autem dogmatum tempestati, spiritus fervore, et dicendi libertate vehementer resistebat, vult iniqua morte mulctare ». Quibus etiam ex verbis, sicuti et ex ope quam Zeno a sancto Daniele quæsivit, ut videre est apud Baronium num. 24, liquet, Cardinalem doctissimum num. 8, perperam scribere *Zenonem* clanculum favisse scelestissimo *Timotheo Æluro ;* cum auctor Vitæ S. Danielis testetur, *Basiliscum* fuisse, qui blasphema et adulterina nugatus est, et *Danielem* non solum perfidiam *Zenoni* non exprobrasse ; sed etiam ad malorum solatium finem ei tyrannidis prædixisse.

18. *Acta in Synodo Ephesina.* — Eutychiani itaque cum viderent *Acacium* pro confirmatione Chalcedonensis Synodi tam acriter decertare, nec monasteria solum, verum etiam plebem urbis regiæ, aliosque passim sacerdotes ab eo adversus *Basiliscum* concitari, episcoporum partis suæ Concilium in urbe Epheso congregarunt ; in quo tum *Acacium*, et alios quosdam episcopos idem cum illo sentientes damnarunt, ac deposuerunt : tum *Basiliscum* imperatorem rogarunt, ut in pristina sententia maneret, nec contrariam Encyclicis suis constitutionem promulgaret. In eadem Synodo *Paulus* Ephesiorum episcopus ordinatus est, et jus patriarchicum Ephesinæ sedi restitutum, ut supra ostendimus. Eam anno sequenti celebratam, ex eo colligit Valesius, quod habita fuerit paulo antequam *Basiliscus* litteras suas Antencyclicas promulgaret. Eas autem anno sequenti publicavit, cum Zenonem ex Isauria reverti didicisset, ut supra ex Theodoro lectore retulimus. Certe hoc innuunt episcopi Asiani in Epistola ad Basiliscum : *Nihil igitur contrarium divinis Encyclicis vestris proponi jubeatis.* Huic Concilio præfuisse videtur *Timotheus Ælurus*, quia verisimile non est, *Acacium* ab alio depositum fuisse, quam ab Alexandrino episcopo, qui æqualem ab Acacio dignitatem patriarchæ obtinebat. Præterquam quod *Ælurus* Paulum in sede Ephesina collocavit, ut testatur Evagrius. Hæc ad illustrationem eorum quæ Baronius a num. 30 ad 67 scribit.

19. *Thalmud Babylonicum sæculo seq. publicatum.* — Ad num. 68. *Thalmud* Babylonicum longe post hunc annum a Judæis promulgatum fuit. *Thalmud* liber est doctrinalis Judæorum complectens, ut ipsi inquiunt, omnem eorum humanam et divinam scientiam congestus a quibusdam Rabinis, ex multorum sententiis, ut esset Judæis religionis et morum norma. Sub legis oralis, et traditionum titulo passim circumferebatur, aut in schedulis aut chartis ; sed quidam Rabinus *Jehuda* de lege orali conservanda sollicitus ex iis librum compilavit quem *Mischnaioth* vocavit ; isque omnium Judæorum calculo circa annum Christi ccxix approbatus publicam accepit auctoritatem. Tum anno Christi ccxxx R. *Jachanan Thalmud* Hierosolymitanum compilavit, cum *Mischnæ* aliquid deesse videretur ; sed cum et *Mischnæ* concisæ essent, et *Thalmud* Hierosolymitanum, utpote obscurum, paucorum manibus tereretur, R. *Judæ* nomine *Raf* novas quasdam collegit schedulas, easque certa ratione digessit. Postmodum *Raf Asse* anno Christi cclxvii, ut legitur in kalendario Judaico ; ac dein circa annum cdxxvii, *Maremar*, ejusque collega *Mar* collegerunt rursus omnium doctorum chartas, qui ab excessu R. *Judæ* aliquid in Mischnam consignaverant, et omnia tandem sub nomine *Gemaræ* quasi *perfecti et absoluti Operis* ediderunt. Atque sic anno quingentesimo sexto eræ christianæ, ut docet Kalendarium Judaicum, et *Mischna* et *Gemara* unum opus confectum, et *Thalmud Babylonicum* appellatum est. Integrum Babylonicum Thalmud primo Venetiis anno mdxx, dein Basileæ anno mdlxxxi editum. Sed ex illa editione jussu Patrum Tridentini Concilii resecata sunt ea quæ in Christum blasphema videbantur, quæ postea in editione Cracoviensi anno mdcvi a Judæis adornata, restituta fuere. Recentior est editio Amstelodamensis, quæ prodiit anno Christi mdcxlv ad Venetam conformata.

20. *Moritur Gensericus Wandalorum rex.* — Ad num. 69 et seq. *Gensericus* Wandalorum rex potentissimus anno tantum sequenti vivere desiit. Victor enim Vitensis in fine lib. 1 de persecutione Africana testatur, eum post occupatam Carthaginem, vixisse *annos* xxxvii, *menses* iii. Auctor vero Fragmenti Augustani, qui extat in Appendice Chronici Prosperi Ms. sex dies addit : « Qui regnavit, inquit, eamdem Africam civitatem annis xxxvii, mensibus iii, diebus vi ». In Bibliotheca Colbertina extat Codex Ms. in quo inter alia continetur Chronicon Prosperi cum simili additamento charactere valde antiquo exaratus. Mortuus est itaque *Gensericus* die xxiv mensis Januarii sequentis Christi anni, ut patet ex dictis anno cdxxxix, ubi ostendimus, eum Carthaginem occupasse die xix Octobris ejus-

dem Christi anni qui *Genserici* primus in Africa fuit. Cointius anno DCXLII, num. 37, perperam cum Baronio hic scribit, Procopium lib. 1 de Bell. Vandal. cap. 7 errasse, quando *Genserico* post captam Carthaginem *annos triginta novem* tribuit. Nam Procopius, quemadmodum et alii antiqui in similibus supputationibus, annos tantum Julianos eosque utrinque incompletos numeravit, ideoque confirmat, quod mox diximus, *Genserici* sc. mortem ad annum sequentem pertinere. Ei successit filius ejus *Hunericus,* qui, ut scribit Victor citatus lib. 2, regni sui exordio mitius et moderatius egit, et maxime circa religionem Christianam.

SIMPLICII ANNUS 10. — CHRISTI 477.

1. *Basilisco victo, qui et misere necatur, Zeno iterum regnat, et S. Theclæ templum excitat.* — Sequitur Christi annus quadringentesimus septuagesimus septimus, quem nullius illustravit consulatus; nam nonnisi post consulatum inscribi consuevit Basilisci atque Armati.

Quo ipso anno, eodem Basilisco imp. in ordinem redacto, Zeno iterum imperavit. Tenuisse autem imperium Basiliscum annum unum et menses sex, dictum est superius : licet Procopius [1] annum unum et menses octo ipsum imperasse tradat : quin etiam et Cyrillus in Saba testatur menses viginti Basiliscum regnasse. Quonam autem modo acciderit ut pestilens homo sublatus fuerit, audiamus a Procopio, qui ait : « Cum Basiliscus octo menses super annum tyrannidem exercuisset, omnibusque ob ejus avaritiam et aulicis et militibus infensus esset, a Zenone tandem exercitu petitus est. Ubi amborum copiæ in conspectu fuere, Armatus (sic enim nomen duci erat, qui ab eo missus fuerat) Zenonis ducibus se cum toto tradit exercitu ». Sic igitur Deo et hominibus invisus Basiliscus, Armati exconsulis et magistri militum defectione, imperio excidit. Sed quid post hæc? Subdit Procopius :

2. « Igitur Constantinopoli Basiliscus acceptæ cladis et proditionis nuntio, protinus in templum confugit : ubi captus ab Acacio præsule Constantinopolitano ob ejus impietatem, ac Zenoni traditus est. Nam ab Orthodoxa fide deficiens, in Eutychianam sectam inclinaverat, omnemque vitam pessimis moribus inquinaverat : ex quo odio cunctis erat. Zeno rursum imperium repetens, Armati officium ante omnia probavit : verum paulo post eum in suspicionem venientem de medio sustulit. Basiliscum autem tyrannum simul cum uxore et filiis in Cappadociam mittens hiemis tempore, jussit neque veste, neque cibariis juvari. Ex quo breviter una se complexi corporibus, collacrymantes misere perierunt : unde tyrannidis pœnam brevi tempore dedit. Sed hæc postea contigerunt ». Hucusque Procopius. Locus præstitutus exilio, Lyminis a Marcellino nominatur, ubi Basiliscus cum suis fame contabuit. Ista quidem ipse hoc anno post consulatum Armati. « Tali clausit fine vitam impius Basiliscus, ut fame periret, qui », inquit Suidas, « pecuniam exegit ab Ecclesiarum episcopis, et Acacium Constantinopoli episcopatu propemodum pepulisset, nisi a multitudine eorum qui monachi dicebantur reprehensus fuisset, homo insigni avaritia, ut ne cerdonibus quidem et contemptis opificibus parceret, omniaque plena essent lacrymarum inter illas exactiones ». Hæc Suidas.

3. His enarratis de miserando interitu Basilisci tyranni, adjungamus quæ idem habet Suidas de nece Armati, qui hoc ipso anno (ut vidimus) ab eodem Basilisco in consulatu collega assumptus est. Erat hic cognatus ipsius Basilisci, Zenonidis vero Augustæ, ut idem tradit, adulter : de cujus interitu ista habet : « Armatus plurimum potuit apud Zenonidem imperatricem et ipsum Basiliscum. Est autem occisus a Zenone imperatore, ac cæde ejus cives admodum sunt gavisi : nam sub Leone quoscumque Thraces, qui seditionem moverant, cepisset, hos manibus amputatis dimiserat. Cæterum Onoulus quidam eum interfecit, quem Armatus pauperem et recens a barbaris venientem humaniter susceptum, comitem primum fecerat, deinde præfectum Illyricorum, et ad convivia multo argento instruxerat : sed is barbarica perfidia et sanguinaria manu gratiam illi retulit ». Hæc Suidas.

[1] Procop. de bello Waudal. l. I.

Ista porro contigerunt, ubi Zeno, sublato e medio Basilisco, in imperium regressus est.

4. Porro hæc omnia superum nutu facta esse, intercedente apud Deum pro Zenone sancta protomartyre Thecla, probavit eventus : nam de ea ista habet Evagrius [1] : « Zeno vero per visionem (ut fertur) conspicatus sanctam, strenuam, et eximiam martyrem Theclam, non ipsum solum impellentem, verum etiam pollicentem restitutionem, versus Constantinopolim exercitum ducit. Atque viris qui illam obsidebant, muneribus inductis, Basiliscum, cum jam biennio regnaverat, imperio exturbat, et ad sacri templi adyta confugientem hostibus auferendum tradit. Quam ob causam Zeno egregiæ martyri Theclæ amplissimum templum splendore, et pulchritudine eximium Seleuciæ urbis Isauriæ dedicavit, pluribusque ac plane regalibus monumentis, quæ ad nostram usque ætatem servata sunt, exornavit ». Hæc Evagrius. Cæterum de obitu Basilisci ac suorum hæc ab aliis diversa Evagrius habet : « Basiliscus autem mittitur in Cappadociam, mortem oppetiturus. Ubi in diversorio, nomine Aconso, una cum uxore et liberis trucidatur ». Ita Evagrius. Hunc tandem consecutus est finem homo perfidus, hæreticorum patronus, revera Romani imperii pestis et exitium.

5. Per hujusmodi autem vexationem nonnihil ad meliorem frugem redditus Zeno videri voluit. Etenim simul ac pervenit Constantinopolim, memor prædictionis sanctissimi Danielis, qua prænuntiarat fore, ut sicut pellendus, ita et esset paulo post restituendus in regnum ; confestim una cum conjuge ad ipsum in columna agentem perrexit, et de accepto ejus precibus tam insigni a Deo beneficio gratias egit. Hæc quidem ipsius Danielis Acta [2] continent.

6. *Simplicii papæ ad Zenonem respondentis Epistola, qui ei suæ fidei integritatem testatus fuerat.* — Ne quid insuper prætermitteret Zeno Catholici imperatoris imaginis, præclarum pietatis illud specimen edidit, et rectæ fidei indicem prodidit, cum Epistolam scripsit ad Simplicium Romanum Pontificem, qua fidei suæ in omnibus testatam redderet integritatem. Non extat ipsa quidem, verum de ea mentionem habet idem ipse papa Simplicius in Apostolicis litteris ad eum redditis hoc ipso anno mense Octobris, quæ sic se habent [3] :

7. « Simplicius episcopus Zenoni Augusto.

« Inter opera divinæ providentiæ, quæ pia semper et justa sunt, nostris quoque temporibus eloqui potentias Domini, vix quælibet humana lingua sufficiet. Quis etenim valeat vel cogitatione complecti, vel voce depromere, quod in ipso utriusque rei laborantis articulo, et votis publicis religionis sanctæ reddidit vos quieti ; nisi quod tanti consideratione miraculi clamandum est cum Propheta [4] : Hæc est mutatio dexteræ Excelsi, quæ exaltantes semetipsos potenter humiliat, et humiliantes se clementer exaltat. In quibus etiam, si dispensationis supernæ sagacius mensura libretur, profecto evidenter apparet, ideo perfidorum irrepsisse perniciem, ut fides clementiæ tuæ etiam inter adversa probaretur ; quantoque magis rebus urgeri crederetur infestis, tanto clarius vestra magnanimitas immineret : atque ob hoc mansuetudinis vestræ de Constantinopolitana urbe provenisse discessum, ut universorum desideriis expetiti, gloria majore rediretis; ut ex contrariorum periculis quod in vobis esset, cunctis utile nosceretur, Davidicæ nimirum illius virtutis exemplo, qua singulari patientia cedens paululum furoribus parricidæ, continuo post victoriam populorum precibus imploratam, præstantiore fastigio est reversus in regnum. Lætare igitur, venerabilis imperator, eos fuisse tuos hostes, qui extiterunt Divinitatis inimici : atque gaude cum Ecclesia laborasse, et cum fidei Catholicæ libertate imperium restitutum. Atque ut in omnibus doceas causam tibi cum Deo esse communem, ejus ope viriliter fretus insiste : ut per quem publicos incubatores subegit, Ecclesiæ quoque depellat tyrannos. Sicut enim pietas vestra merito recteque confidit, illo nos tempore nihil aliud Deum nostrum suppliciter implorasse, quam ut nobis Romani imperii præsules, quales nunc loquimur, redderentur ; ita exspectari cernitis, ut hujusmodi vos esse, ipsorum actuum qualitate monstretis.

8. « Respicite, quæso, augustæ memoriæ Marciani atque Leonis omnimodo conspicuam Catholica devotione constantiam : et salubri consideratione perpendite cum in eodem loco stare nequierint, qui ab eorum rectitudine deviarunt; successorem regiæ potestatis legitimum ac divinitus attributum eum fore sine dubio, qui illorum fidei perstiterit imitator. Debes, gloriosissime et clementissime fili imperator, augustæ memoriæ tantorum virorum taliumque reverentiam, debes vices muneribus Dei. Ille te ad istorum reduxit imperium : tu Deo istis similem redde famulatum. Et quia hæc, beato Apostolo docente nos Petro, mea nuper humilitate prædicante, refutata sunt; a casuris, Deo fautore, proficiant in regni soliditate mansuris.

9. « Ego quidem litteris, quas vestra clementia destinavit, pignus immensum venerandæ religiositatis accipiens, et ingenti gratulatione respiro, et omnino non ambigo, mentem vestram in rebus divinis gesturam longe potiora quam cupio. Sed mei memor officii, in hanc partem clementiam tuam ideo prolixiori hortor alloquio, quia imperii sui pariter et salutis affectu illis te causis inhærere semper exopto, quibus solis et præsentis regni stabilitas custoditur, et æterni gloria comparatur. Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiam non minus a funesto, quam ab hæretico pervasore clementiæ vestræ dispositionibus liberatam, Catholico ac legitimo restitui censeatis antistiti ; eisque etiam, quos temeritate diabolica diversis Ecclesiis ordinasse perhibetur, ejectis, rectæ fidei subro-

[1] Evagr. l. III. c. 8. — [2] Acta Daniel. c. 47. Sur. die XI. Decembr. — [3] Simpl. Ep. VII. tom. I. Ep. Decret. — [4] Psal. LXXVI.

gari constituatis episcopos, ut sicut Rempublicam vestram a tyrannica dominatione purgastis, ita ubique Ecclesiam Dei ab hæreticorum latrociniis atque contagiis exuatis: nec id potius prævalere patiamini quod iniquitas temporum tulit, et ii quos non solum vestro imperio, sed et in Deum quoque rebellis spiritus concitavit: quam quod tot tantique pontifices, et cum egregiis Orthodoxisque pontificibus universalis Ecclesiæ decrevit assensus.

10. « Chalcedonis Synodi constituta, vel ea quæ beatæ memoriæ prædecessor meus Leo Apostolica eruditione perdocuit, intemerata vigere jubeatis: quia nec ullo modo retractari potest quod illorum definitione sopitum est, nec ullatenus recipi toties uno undique ore damnatus. Ipsa est quippe (sicut experti estis) Catholica fides, quæ potentes de sede læsa deposuit, et exaltandos humiles custodita servavit. Quare satagendum est pietati tuæ, ut qui hujus tibi auctor est doni, sit ipse etiam propagator. Data septimo idus Octobris, post consulatum Basilisci et Armati ».

11. *Asiæ episcopi resipiscunt.* — Porro ex sententia Romani Pontificis a Zenone cuncta esse impleta constat. Atque in primis intrusos a Basilisco hæreticos episcopos ab ipso fuisse ejectos, auctor est Evagrius, dum hæc ait [1]: « In imperium restitutus Zeno, visus est prudentior esse factus: perinde ac bene conscius illud sibi abrogatum a Deo fuisse ob susceptum patrocinium hæreticorum, mox legem sancivit, qua decreta Basilisci tyranni in litteris generatim ad omnes perscriptis comprehensa, abrogata fuere: et Petrus Ecclesia Antiochena, et Paulus Ephesina expellitur. Episcopi Asiæ quo placarent Acacium, deprecari culpam, veniamque petere cœperunt: mittunt quoque ad eum pœnitentiæ libellos, quibus asserebant, se non sua sponte, sed vi ac necessitate coactos, litteris Basilisci generatim ad omnes datis subscripsisse: atque adeo jurejurando confirmant rem ita revera se habere, seque non aliter quam Concilium Chalcedonense vel credidisse, vel credere. Libelli autem hanc habent sententiam:

12. « Epistola, sive libellus supplex ab episcopis Asiæ ad Acacium episcopum Constantinopolitanum missus.

« Acacio sanctissimo religiosissimoque Ecclesiæ Constantinopolis, quæ nova Roma dicitur patriarchæ S. » et postea: « Venit ad vos, uti par est, qui nostrum locum suppleat »: et paulo infra: « Per istos libellos agnoscimus nos non nostra voluntate, sed necessitate adductos, litteris subscripsisse Basilisci, eisdemque non animo, sed verbis duntaxat consensisse. Nam Dei optimi maximi aspirante numine, cui nostræ preces gratæ acceptæque sunt, credimus non aliter quam a trecentis decem et octo orbis terræ luminibus, et centum quinquaginta sanctis Patribus accepimus. Credimus præterea Actis, quæ a S. Patribus Chalcedone coactis sancte sincereque decreta sunt ». Hæc ipsi. Sed turpis plane est excusatio ista tum quibuscumque Christianis, tum maxime episcopis totius Asiæ in quibus omnibus emarcuisset penitus vigor pristinus, et quæ insidebat olim in ejusdem provinciæ episcopis sacerdotalis constantia penitus enervata esset.

13. Quod autem lapsi episcopi libellum supplicem pro restitutione darent Acacio, et non ex more ad Simplicium papam miserint; illud in causa fuit, quod ob rem bene gestam adversus Basiliscum tyrannum, idem Simplicius papa eidem legaverat vices suas: quod sane idem Romanus Pontifex profitetur in litteris postea datis, quas suo loco reddemus. Testatur id et Gelasius ad Dardaniæ episcopos scribens verbis istis, de ipso Acacio agens [1]: « Cur, inquit, tanto tempore, cum ista gererentur, vel gerenda cognosceret, non ad Sedem Apostolicam, a qua sibi curam illarum regionum noverat delegatam, referre maturavit? etc. »

14. *Ingens terræ motus.*— Inter tot autem tantaque læta novus casus animos omnium vehementer exagitavit, terræ motus videlicet, de quo ista Cedrenus: « Anno quarto Zenonis imp. terribilis fuit terræ motus Constantinopoli die vicesima quinta Septembris. Corruerunt multa templa, domus, rostraque funditus, et obruta immensa hominum multitudo. Cecidit etiam globus columnæ fori, et statua Theodosii magni, quæ columnæ Tauri imposita erat, muri interioris satis longa pars. Duravit diu ille terræ motus, adeo ut fœtor quoque urbem occuparit ». Hæc ipse. Ita plane (si conjectari licet) terra ipsa suis visa est clamasse vocibus, Pax, pax, et non erit pax: etenim visa est magnorum malorum esse prænuntia, cum videlicet, qui ad horam imperator Catholici hominis sibi larvam imposuerat, eadem postea cito projecta, qualis esset perfidus omnibus Orthodoxis innotuit. Sed quando id contigerit, suo loco dicemus: modo autem in his immoremur, quæ ab eo pro cultu Catholicæ fidei pie sancteque ipso reditus sui exordio gesta sunt.

15. *Timotheus Aelurus ex quo hæretici Timotheani, sibi mortem consciscit.* — Quod vero ipso primo in imperium regressu Zenonem hortatu Romani Pontificis ejecisse diximus, quos intruserat Basiliscus, depressisseque omnes qui ejus favore vim acceperant Eutychianos episcopos, et eos etiam Epheso atque Antiochia removendos esse præcepisse: Quid, inquies, de execrando illo omnium malorum auctore Timotheo Alexandrinæ sedis invasore, quem officiis et beneficiis auctum sub Zenone Constantinopoli antea exceptum vidimus? Putans ipse Zenonem vere in Catholicum esse mutatum, spe destitutus, mœrore absorptus, Judæ proditoris instar, cruentus carnifex est exitum consecutus. Quod enim inique admodum qui præcesserant eidem ignovissent imperatores; ipsemet in semetipsum justo Dei judicio vindex scelerum insurrexit

[1] Evagr. l. III. c. 89.

[1] Gelas. Ep. XI. tom. I. Epist. Decr.

et sui ipsius justus ultor existens, ipse sibi mortem conscivit. Quomodo autem id acciderit, Liberatus diaconus ita narrat [1] :

16. « Postquam imperator Zeno reversus est ad imperium, Timotheus Aelurus metuens zelum quem habebat circa Chalcedonensem Synodum, optavit sibi mortem : et istud perseveranter orans, ab humana vita, hausto veneno, solutus est. Dicunt sequaces ejus, prævidisse eum diem obitus sui : et revera qui se parabat veneno interficere, sciebat ». Hæc Liberatus diaconus suorum temporum testis. Ex quo redarguas Evagrium [2], qui Zachariæ Eutychiani historici assectatus vestigia, de Timotheo eodem ait, ipsum a Zenone sedere permissum usque ad obitum : nam restitutum fuisse in pristinum locum Timotheum alterum legitimum episcopum Alexandrinum, agente pro eo Romano Pontifice, suo loco dicemus, cum de turbis Alexandrinis post Timothei obitum iterum repetitis agendum erit.

17. Ex hoc nefario Timotheo dicti sunt Timotheani hæretici, adversus quos aliasque hujus temporis hæreses erudite scripsit Samuel Syrus; de quo habet ista Gennadius [3] : Samuel Edessenæ Ecclesiæ presbyter multa adversus Ecclesiæ inimicos Syro sermone construere dicitur, præcipua tamen intentione contra Nestorianos, Eutychianos, et Timotheanos novellos sed sibi diversos hæreticos. Unde et frequenter triformem bestiam Ecclesiastica simul sententia cum auctoritate sanctarum Scripturarum summatim confecit : ostendens Nestorianis, Deum in homine, non purum hominem ex Virgine natum : Eutychianis, veram humani generis carnem a Deo sumptam et non de cælo exhibitam, nec crassi aeris substantiam in carne incessisse (accepisse) formatam : Timotheanis, ita Verbum carnem factum, ut manente Verbo in sua substantia et homine in sua natura, societate, non commixtione unam filii Dei reddidisse personam. Vivere adhuc apud Constantinopolim dicitur : nam initio collati Anthemio imperii, et scripta ejus, et esse eum in carne cognovi ». Hæc Gennadius.

18. Quis autem pro hujusmodi nefandis Timotheanis scripserit, idem ostendit paulo superius hæc dicens [4] : « Syrus natione Alexandrinus, arte medicus, ex philosopho monachus, vir dicendi peritus, scripsit adversus Nestorium prius eleganter et fortiter : modo autem dum in illum invehitur nimius, et syllogismis magis quam Scripturis agit, Timotheanum dogma fovere cœpit. Denique ambiguus etiam sui, suspendit animum a consensu Chalcedonensis decreti, nec acquiescendum putat Filium Dei duabus post Incarnationem constare naturis ». Hæc ipse : qui et de eodem Timotheo agens, sic ait [5] :

19. « Scripsit ad Leonem imperatorem libellum valde suasorium, quem pravo sensu Patrum testimoniis in tantum roborare conatus est, ut ad decipiendum imperatorem, et suam hæresim constituendam, pæne Leonem Urbis Romæ Pontificem et Chalcedonensem Synodum ac totos Occidentales episcopos aliorum adminiculo Nestorianos ostenderet. Sed favente Deo, a Chalcedonense Concilio hostis Ecclesiæ arguitur et confutatur. Vivere adhuc in exilio jam hæresiarcha dicitur et habetur. Hunc ipsum libellum noscendi gratia ego rogatus a fratribus in latinum transtuli, et cavendum prætitulavi ». Hæc ipse : quibus apparet, ante hæc tempora, dum Timotheus in exilio ageret, ipsum librum Timothei ab eodem Gennadio esse translatum. Sed etsi hunc Timotheum dictæ hæresis constet auctorem fuisse; ex his tamen quæ superius sæpe dicta sunt, satis apparet eumdem Alexandrinum Timotheum camdem quam Dioscorus atque Eutyches hæresim sectatum esse. Quinam autem alii scriptores præter Samuelem hoc tempore adversus Eutychianam hæresim scripserint, alibi dictum est.

20. *Petrus Mogus episcopus Alexandrinus.* — Sed qui in locum ejectorum episcoporum fuerint substituti, Evagrius narrat : nempe Antiochiæ Stephanum, de quo plura inferius dicturi sumus : in locum vero defuncti Timothei fuisse subrogatum Petrum. Sic enim idem auctor ait : « Mortuo Timotheo, Alexandrini Petrum cognomento Mogum sua ipsius auctoritate sibi episcopum deligunt : quod Zenonem, ubi ad aures ejus pervenit, vehementer conturbavit. Itaque Petrum mulctavit morte ; Timotheum autem, qui Proterio successerat, quique tum propter quamdam populi seditionem ætatem degebat in Canopo, accersit. Sic Timotheus imperatoris jussu suam episcopalem sedem denuo obtinet », prout ex litteris papæ Simplicii admonitus fuit. Cæterum quod Petrus morte mulctatus sit, redarguitur Evagrius a Liberato diacono et aliis historicis. Sed de his agemus anno sequenti.

21. *Martyrius succedit Anastasio in sede Hierosolymitana, et de miraculis præcedentibus conversionem hæreticorum in illa civitate.* — Hoc eodem anno, qui numeratur quintus ab obitu sancti Euthymii magni nominis anachoretæ (ut auctor est in ejus Vita [1] Cyrillus) Anastasius episcopus Hierosolymitanus ex hac vita migravit anno undevicesimo suæ sedis, ut ex tempore obitus Juvenalis prædecessoris colligitur. In ejus vero locum ordinatur Martyrius monachus genere Cappadox : quod quidem futurum S. Euthymius longe ante prædixerat, ut Cyrillus his verbis narrat post recensitam cædem Proterii episcopi Alexandrini per impium Timotheum illatam [2] : « Cum ergo in Ægypto omnia essent plena turba et tumultu ; duo anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius, et Elias, unus quidem Cappadox, alter vero Arabs, profecti ex monte Nitriæ ad magnum illum veniunt Euthymium, et unusquisque eorum in cellula separata apud ipsum longo tempore sunt versati : quos quidem hic vir

[1] Liber. diac. Brev. c. 16. tom. II. Conc. — [2] Evagr. l. III. c. 12. — [3] Gennad. de Script. Eccles. c. 82. — [4] Gennad. c. 81. — [5] Gennad. c. 72.

[1] Apud Sur. die XX. Januar. — [2] Cyril. in Vit. S. Euthy. die XX. Januar. apud Sur.

divinus amplectebatur lege amicitiæ, et assidue invitabat ad collocutionem, et ad Cutilam et Ruban secessus et descensus eos quoque similiter faciebat participes; cum quibus et una cum Gerasimo et aliis deinceps anachoretis sanctæ illius manus unaquaque Dominica intemerata sumebat sacramenta. Prævidit autem magnus Euthymius perspicaci oculo animæ ea quæ erant eventura Martyrio et Eliæ; nempe fore, ut Jacobi, qui clarus erat in choro discipulorum, unusquisque eorum sedis sit successor futurus ». Hæc de rebus Martyrii ante episcopatum, et visione Euthymii Cyrillus.

22. Simul ac autem vir sanctissimus thronum Hierosolymitanæ conscendit Ecclesiæ, e sublimi loco oculis mentis lustrans populum sibi subjectum, vidensque adhuc vigere dissidia, foverique studia hæreticorum, quæ tempore nefandissimi Theodosii fuere inter monachos potissimum disseminata : ex imo pectore trahens suspiria, in memoriam revocavit functiones divini pastoris ab Ezechiele ita descriptas [1] : « Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum ; sic visitabo oves meas, et liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis et caliginis : et educam eas de populis, et congregabo eas de terris, et inducam eas in terram suam, et pascam eas in montibus Israel in rivis et cunctis sedibus terræ. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum. Ibi requiescent in terris virentibus, et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat requiram, et quod abjectum erat reducam, et quod confractum fuerat alligabo ». Ista, inquam, de Israelis pastore, Israeliticæ regionis episcopus memoria repetens, ut eadem perficeret, totis contendere viribus cœpit; concepitque tantam spem ob nova signa de restituenda collapsa fide Catholica hoc eodem anno ipso imperatore Zenone ostensa, cum ab eo abjici audiret Eutychianos episcopos, et explodi editam contra Chalcedonense Concilium sanctionem Basilisci imperatoris.

23. Quamobrem consilium iniit legationis mittendæ Constantinopolim ad eumdem Augustum. Deligitur ad opus industria et sanctitas Phidi diaconi, alumni magni illius Euthymii, quem haud pridem ex hac vita migrasse diximus. At quoniam non latebat Deum, quæ occulta erat hominibus mens perfida Zenonis imperatoris; ne ea legatio incassum perveniret Constantinopolim, sed revocaretur in Palæstinam, divinum consilium antevertit, et quidem immenso miraculo, quod fide dignissimus testis Cyrillus sui temporis et regionis historicus omni fide testatum posteris tradidit hisce verbis [2] :

24. « Quinto anno postea », ab obitu Euthymii scilicet, « moritur quidem Anastasius patriarcha, jam incipiente mense Januario. Zeno vero reversus ab exilio vincit quidem Basiliscum, qui adhuc tenebat imperium : rursus autem recuperat imperium, quod amiserat. Et sedi quidem Hierosolymitanæ succedit Martyrius, de quo a me superius sæpe facta est mentio : qui ad ipsum imperatorem Zenonem et Acacium episcopum Constantinopolitanum scribit de schismaticis et illorum blasphemia et vitanda hæresi : et cum Phido diacono dedisset litteras, mandat ei quoque non pauca ore dicenda.

25. « Ille autem cum Joppen pervenisset, et quoddam ascendisset navigium, quod proficiscebatur in Corycium ; ubi fuit in ipso mari Parthenico, in magnam incidens procellam et tempestatem, media nocte patitur naufragium. Cum vero jam demergeretur, nec se supra fluctus posset omnino tollere, sed propterea quod in medio mari esset, et quod nox esset obscura et incerta, periret; in quoddam lignum ex inopinato, vel potius quod Deus id dedisset, incidit : et cum in quemdam locum enatasset, et a tanta calamitate se paululum recreasset, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, et statim illius implorabat auxilium adversus periculum, et ambas ei manus tendebat et illius nomen sæpe invocabat. Cum sic ergo laboraret, ei alicunde magnus apparet Euthymius, per mare transiens, et secure in ipsis fluctibus inambulans. Quem cum repente vidisset Phidus, adductus est in admirationem. Eum autem ab omni angore et timore volens rursus statim liberare, ea qua prius quoque solebat allocutione : Noli, inquit, timere : Ego sum Euthymius Dei servus. Scias non esse bonum hoc iter in conspectu Dei ; neque enim afferet utilitatem aliquam matri Ecclesiarum. Et ideo te oportet reverti ad eum qui te misit, et ei meo nomine jubere, ne sit sollicitus de disjunctione schismaticorum : haud enim ita diu abhinc, sed illo pontificatum obtinente, futuram unionem, et omnes qui sunt Hierosolymis futuros unum gregem et sub uno pastore. Te autem oportet venire ad meam Lauram, et fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis, cœnobium vero ædificare illic, ubi meum ædificasti cœmeterium. Non enim Lauram, sed cœnobium potius esse locum, Deo placet.

26. « Hæc ille quidem mandat Phido, et suo eum pallio induit. Ille autem reipsa et non in somnis protinus raptus, non dissimili forte modo ei quo Habacuc, ita facile et momento temporis statuitur in littore, et perinde ac si e somno surrexisset (o divinam providentiam !) in sancta invenitur civitate. Sic autem præter opinionem in domo conservatus, deponit quidem illud divinum Euthymii pallium, quod tantum pelagus transvolare penna citius effecit et tutius; consueto autem induitur vestimento. Illud vero (sed est attendendum, miraculo enim cognatum et consimile sequitur miraculum) a quadam veluti manu abreptum, evanescit et tollitur de medio. Cum ad se ergo rediisset Phidus, et quænam eum mala oppressissent conside-

[1] Ezech. XXXIV. — [2] Apud Sur. die XX. Januar.

rasset, undæ, fluctus, nox, desperatio, et quæcumque sunt mala tempestatis : deinde vero animo agitasset repentinam hujus inexpugnabilis calamitatis solutionem, magnumque Euthymium; et quemadmodum cum jam esset defessus, et graviter suffocaretur, ei apparet pedibus ingrediens in fluctibus, et veluti manum illam porrigens hilarem, vultumque una et vocem, et ei mandans ea quæ dicta sunt, et tandem imponens pallium, et tantum mare veluti alatum per aerem transmittens, et domi suæ reddens insensibiliter. Hæc cum apud se considerasset Phidus, emisit illas voces cum magna admiratione : Nunc scio verum esse et germanum Dei servum magnum Euthymium, ab eoque missum me liberasse a calamitate.

27. « Deinceps autem hæc quoque matri narravit. Illa vero eis aures lubenter accommodans (amabat enim non solum filium, sed etiam Deum) et propterea tam ejus qui servat, quam ejus qui servatur, delectata narratione, et etiam lacrymas profundens ex oculis, consuluit filio ut omnia impleret. Deinde autem ad patriarcham quoque transiens, ei Phidus renuntiavit omnia. Ille vero admiratus narrationem, quæ omnem rationem superat et opinionem : Revera (inquit) Dei propheta est magnus Euthymius, magnaque est, et quæ dici non potest apud illum fiducia. De iis enim quæ Lauræ eventura essent, cum nos omnes essemus testes, prædixit jam in Christo consummandus. Hæc cum dixisset, ipsi quoque Phido permittit ut ædificet cœnobium, et concedit ut ad id proficiscatur : simul professus, se quoque omnibus viribus opus una esse aggressurum ».

28. Probavit autem eventus hæc omnia Dei nutu atque potentia facta esse, cum ipse Deus majus atque evidentius subjecit miraculum, quo non unum hominem e mari eripi transferrique momento contigit in Palæstinam, sed multa millia hominum e profundo erroris in regnum lucis in ictu ferme oculi, omnibus cernentibus et admirantibus, inusitato quodam modo accidit sublime ferri. Quid autem id sit, et quomodo factum fuerit, ex eodem Cyrillo auctore accipe : « Cum jam quidem patriarcha Martyrius, fidem tribuens Phidi visioni admirabili, et iis quæ in mari prædixit ille magnus, de his quidem schismaticis cessavit cogitare. Non multum autem temporis intercessit, et veluti ex diviniore quadam visitatione, Marcianus, cujus paulo ante memini (hic erat archimandrita princeps hæreticorum ipse hæreticus) omnes ipse convocat in cœnobio, quod ab ipso constructum fuerat in sancta Bethlehem, et : Quousque tandem (inquit) o fratres et patres, contendimus corpus Ecclesiæ dividere in partes, idque cum nec nobis quidem constet quæ sit Dei voluntas, sed rem sic credamus propriis cogitationibus? Est ergo nobis considerandum, ne forte existimantibus recta via ingredi, in avia contingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, sacra aiunt eloquia [1]. Et si videtur, sequentes illud Apostolicum, et veluti exemplo utentes, in conspectu jaciamus sortes episcoporum et monachorum : et si sors quidem venerit ad monachos, oportet omnino perseverare in iis, in quibus nunc manemus, et quæ nobis placent : sin autem ad episcopos, cum ipsis communicare.

29. « Cum hanc attulisset sententiam Marcianus, nullus erat ex iis qui aderant, qui non laudaret. Jactam itaque sortem episcopi quidem eam habuerunt : omnes autem ei statim communicabant, tanquam ex Deo esse cognitam arbitrati, præter Gerontium solum et Romanum : et omnes se ipsos præbent ferentes (ferventes) unioni Ecclesiæ, eique de cætero germanam ac sinceram faciunt communionem. Cum eos autem patriarcha pulchre non solum supinis (ut quis dixerit) manibus, sed etiam cordis sinibus excepisset, præclarum et celebre festum agit. Admodum enim pulchre civitati exortum est bonum pacis, et lætatæ sunt plateæ Hierusalem et per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem et Romanus, alter quidem cum quadraginta quinque annos præfuisset beatæ Melaniæ monasteriis; alter vero in Theocorum (ut supra diximus) regione monasterium construxisset, et deinde ex ipsis quoque turpiter fuissent expulsi propter eorum quæ ipsis visa fuerant impietatem, mali male huc et illuc obeuntes recesserunt. Sed hæc quidem facta sunt temporibus Zenonis ». Hactenus de his ibi quibus miranda præcedentia confirmentur.

30. *De Ambrosio Britanniæ vindice.* — Jam vero res Occidentales tandem invisamus, quæ tetra circumquaque offusa caligine ob Barbaros ubique regnantes, obscuræ admodum redditæ sunt. Etenim cum defecisset penitus Occidentis Romanum imperium, regnante Romæ Odoacre rege, magna ex parte extorres facti sunt cives, aliis ex illis in Orientem, aliis in diversa orbis loca, ubi haberent rura paterna, migrantibus. Cum interea Ambrosius Aurelianus in Britannia purpuram sumpsit, conatus liberare Britannos ab Anglo-Saxonibus eos assidue infestantibus. Vocati illi fuerant a Britannis sub Marciano imperatore, cum a Scotis et Pictis infestarentur : sed (ut superius dictum est) ex auxiliariis in hostes conversi, eosdem Britannos dirissime affligebant, ad hoc usque tempus, quo ab Ambrosio liberantur. Hic purpuram quidem assumpsisse, non autem nomen imperatoris, reperitur : ipseque primus id tentavit (ut Gilda testatur) non autem et parentes, ut legitur apud Bedam [1] qui sub Zenonis imperio hæc contigisse tradit, sicut et Ado in Chronico, licet quoto anno ipsius Zenonis id acciderit, nemo prodat; nos hoc anno posuimus, sequenti nimirum a liberatione Ambrosii ab exilio sub Odoacre, si hunc eumdem cum illo Ambrosio esse velimus : quod ut opinemur, multa persuadent.

31. Hic, inquam, sumens purpuram, ut ab-

[1] Sap. IX.

[1] Beda de sex ætat. in Zenon. et de Gest. Angl. l. I. c. 16.

quod saltem vestigium Occidentalis superesse videretur imperii, a Britannis diu multumque a Barbaris externis afflictatis, ut a Deo missus, acceptus est. Quomodo autem per eum actum sit, ut pluribus fatigatos prœliis hostes tandem penitus vicerit, Gildam Sapientem audiamus rem in hæc verba describentem [1] :

« Temporei gitur interveniente aliquanto, cum recessissent domum crudelissimi prædones, roboratæ a Deo reliquiæ, quibus se conjungunt undique de diversis locis miserrimi cives, tam avide, quam apes alveariis procella imminente; simul deprecantes cum toto corde, et (ut dicitur) innumeris onerantes æthera votis, ne ad internecionem usque delerentur : duce Ambrosio Aureliano viro modesto (qui solus forte Romanæ gentis tantæ tempestatis collisioni, occisis in eadem parentibus, purpura nimirum indutus superfuerat, cujus nunc temporibus nostris soboles magnopere avita bonitate degeneraverit), vires capessunt, victores provocantes ad prœlium : quibus victoria, Domino annuente, ex voto cessit. Et ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant : ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israelem, utrum diligat eum, annon, usque ad annum obsessionis Badonici montis, novissimeque ferme de luciferis non minimæ stragis, qui et meæ nativitatis est. Sed ne nunc quidem ut antea civitates patriæ inhabitantur, sed desertæ dirutæque hactenus squalent cessantibus licet externis bellis, sed non civilibus. Hæsit etenim tam desperati insulæ excidii, insperatique mentio auxilii memoriæ eorum, qui utriusque miraculi testes extitere : et ob hoc reges, publici, privati, sacerdotes, Ecclesiastici suum quique ordinem servaverunt ». Hæc Gilda, Ambrosio acceptam ferens libertatem Britanniæ ab ingruentibus Barbaris liberatæ, et restitutam Ecclesiasticam disciplinam. Porro quod pertinet ad cladem Badonicam : cum Beda testetur circa annos quadraginta quatuor accidisse a tempore quo Anglo-Saxones Britanniam invaserunt; habita ratione eorumdem aggressionis, quam tempore Marciani Augusti contigisse idem ipse affirmat, non amplius quam post annos circiter viginti accidisse dicendum est, et triginta annis expletis ab eo tempore quo Scoti et Picti eam invaserunt sub tertio Aetii consulatu, anno Domini quadringentesimo quadragesimo sexto.

[1] Gil. de excid. Brit.

Anno periodi Græco-Romanæ 5970. — Jesu Christi 477. — Simplicii papæ 10. — Zenonis 4. Odoacris reg. 2.

1. *Post consulatus.* — Hic annus ista formula notatus fuit : « Post consulatum Basilisci II et Armali ».

2. *Zeno in imperium restituitur.* — A num. 1 ad 6. Auctor Chronici Alexandrini Zenonis restitutionem hoc modo factam tradit : « Hoc anno imp. Zeno cum ingentibus copiis ex Isauria rediit. Basiliscus, ubi de Zenonis imp. reditu audivit, misit Armatium militiæ magistrum cum universo quem habebat exercitu in Thraciam, et Constantinopolim, atque palatium, sacramento sancto baptismatis adactum, ne se Zenoni proderet. Armatius acceptis innumeris copiis, exercitus in Thraciam trajecit. Quod ubi Zeno imp. intellexit, missa ad Armatium legatione, multa illi pollicitus est, præsentis præfecturam militiæ perpetuam, et filium illius Cæsarem futurum. Invitatus hisce promissis a Zenone Armatus prodidit rem Basilisci, et ad partes Zenonis se contulit, nec venienti cum exercitu occurrit Zenoni, sed visus est alia via abire. Imperator autem Zeno cum exercitu suo per Isauriam profectus trajecit per locum Pylas seu Portas dictum, et ingressus Constantinopolim cum suis a prætorianis et senatu receptus est. Basiliscus imp. cum accepisset a Zenone palatium occupatum et ab omnibus receptum, atque ab ipsa etiam socru domina Verina, assumptis uxore et liberis profugit ad magnam Ecclesiam atque magnum Baptisterium. Religiosissimus autem Zeno, velo ad usum Circi dato statim ascendit Hippodromum, et spectavit Circenses ludos, receptusque est a civitate. Misit idem imperator quamprimum ad magnam Ecclesiam, et abstulit a Basilisco et uxore ejus et filio omnia imperatoria signa et insignia, ejecitque illum cum conjuge et liberis, data cautione illos non plexum iri capitibus, amandavitque illum Zeno imp. cum suis in Limnarum castrum Cappadociam, ubi conjecti sunt in turrim quamdam, cujus portam instauravit, custoditumque est castrum, et turris a præsidio militari, et magna manu Isaurorum, fameque necatus interiit Basiliscus, et uxor ejus et liberi, ibidemque in Limnarum turri sepulti ».

3. *Gesta in ejus restitutione.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXVIII his verbis narrationem suam continuat : « Hoc anno, cleri monachorumque Constantinopolitanorum agmine pro Chalcedonensi Synodo decertante, territus Acacius, in unam cum eis ire sententiam dissimulans, ea de causa adversus Basiliscum et Zenonem ex Ecclesiæ suggestu peroravit. Quo comperto populi furorem Basiliscus metuens excessit civitate, ne quis Acacio familiaritatis, aut convictus præberet consortium indicens senatui : jam enim populus igne civitatem devastare parabat. Daniel autem Stylites vir ille mirandus, e monachorum et populi turba nonnullis rerum divinarum æmulatoribus assumptis, ad Basiliscum profectus multa libertate coram eo disseruit, cujus ille sermonem respuit ».

4. *Basiliscus fugit.* — Tum anno Incarnat. secundum Alexandr. CDLXIX scribit : « Hoc anno Illo et Procundo Zenonem obsidione bellica prementibus, Basilisco vero, quæ pollicita illis fuerant, nullatenus adimplente, ac insuper senatu, ob morum improbitatem et vesaniam Basiliscum non amplius ferente, et litteris cum memoratis ducibus agente, ipsi Illus et Procondus Zenoni reconciliati, eodem secum adducto in regiam urbem regressi sunt. Basiliscus his rescitis Armatium proprium nepotem Thraciæ ducem cum sibi commissis copiis, et Constantinopolitana plebe adversus Zenonem misit, eumque juramento in sanctum baptisma dato, ne se proderet, obtestatus est. Armatius ad Nicæam Bithyniæ occurrens Zenoni tantum incussit terrorem, ut cum auxiliaria Isaurorum manu retrocederet, parum abfuerit : verum amplorum donorum pollicitationibus etiam ipse obcæcatus, tum quod magistri militum officio succederet inescatus spe, filiumque Basiliscum nomine creandum Cæsarem, Zenonisque ipsius videret assessorem, Basilisco factus hostis iter convertit. Zeno deinde cum Ariadna ad urbium reginam accedens exceptus est a populo et a senatu. Basiliscus in Ecclesiam fugiens deposita sacra in mensa corona cum Zenodia conjuge pravarum opinionum sectatrice, in baptisterium se recipit. Ita Zeno regiam recuperavit.

5. *Basilisci interitus.*— « Missis autem in Ecclesia qui Basiliscum detinerent, nec ipsum, nec ejus liberos capite plectendos fidem dedit : Cucusum tamen Cappadociæ missum cum uxore et liberis sub custodia servari, et fame confici jussit. Alii, dum abduceretur, jugulatum narrant. Confestim vero Circensibus ludis celebratis, Armatium Basilisci filium Zeno Cæsarem declarat : hic in regia sella juxta patri facta pollicita ad imperatoris latus adsedit, imo cum imperatore præmia distribuit aurigantibus. Porro Zeno hæc secum animo volutans, ut Armatius jusjurando fidem oppignoratam imperatori nullatenus liberavit, ita neque mihi servaturus est imposterum : imo si vires cum ætate sumpserit filius ejus Cæsar jam renuntiatus, dubio procul in me insurget, quod promiseram implevi, patrem militiæ magistrum, Cæsarem filium institui. His perpensis, ipsum, ut perjurium in palatii cochlea, qua tenditur in circum, obtruncari, Cæsarem autem ejus filium lectorem præcepit ordinari : Ariadna quippe ipsum, ut consobrinum coluit servatum, et postmodum Cyzici episcopatum optime gessit ». Sed loco, *Armatium Basilisci filium,* legendum, *Basiliscum Armatii filium*, ut in græco habetur, et ex verbis præcedentibus liquet.

6. *Basiliscus menses* XX *regnavit.* — Perperam tamen Theophanes in tres annos dividit, quæ duobus gesta sunt. *Basiliscus* enim *menses* tantum *viginti* imperium occupavit, ut patet ex Chronico Victoris Tununensis, et ex Procopio lib. 1 de bell. Vandal., cap. 7. Anno superiori, vigente hyeme, tyrannidem arripuit, ideoque currenti, mense circiter Augusto in ordinem redactus est. Simplicius quippe Pontifex Romanus litteris ad Zenonem imp. *VIII idus Octob.* hoc anno datis, et a Baronio num. 7 et seqq. recitatis, eidem de recuperato imperio gratulatur : et hæc restitutio Romæ sciri non potuit, nisi jam elapso circiter mense, postquam facta fuerat.

7. *Theodorici Amali opera Constantinopoli pulsus.* — Zenoni auxiliatum esse Theodoricum Amalum, testatur Ennodius in Panegyrico eidem Theodorico tunc Italiæ regi dicto, in quo ejus opera Zenonem restitutum scribit : « In ipsis congressionis tuæ foribus cessit invasor (scilicet Basiliscus), cum profugo (nempe Zenoni) per te sceptra redderentur, de salute dubitanti ». Idem habet Anonymus Valesianus : « At ubi ille (nempe Zeno) egressus est, mox Basiliscus, qui ei, ut dictum est, insidiabatur, arripuit imperium. Basiliscus imperavit annos II (utrinque incompletos). Zeno confortans Isauros intra provinciam, deinde misit ad civitatem Novam, in qua erat Theodericus dux Gothorum, filius Walameris (aut potius Theodemiri, ut suo loco dixi) et eum in solatium sibi adversus Basiliscum objectans militem post biennium veniens (currenti nempe anno, qui secundus est invasionis Basilisci) obsidens civitatem Constantinopolim, etc. » Pluribus interpositis : « Zeno itaque recompensans beneficiis Theodoricum, quem fecit patricium et consulem donans ei multum, et mittens eum ad Italiam », ut suo loco narrabimus.

8. *Zeno neque Æluro neque Fulloni patrocinatus est.* — A num. 6 ad 14. Baronius num. 11 citat Evagrium lib. 3, cap. 8 et 9, quasi scripserit : « In imperium restitutus Zeno, visus est prudentior esse factus : perinde ac bene conscius illud sibi abrogatum a Deo fuisse ob susceptum patrocinium hæreticorum. Mox legem sancivit, qua decreta Basilisci tyranni in litteris generalim ad omnes perscriptis comprehensa, abrogata fuere : et Petrus Ecclesia Antiochena, et Paulus Ephesina expellitur ». Verum priora verba, quæ ista præcedunt, *legem sancivit*, non habentur apud Evagrium, nec in editione Christophorsoni, nec in editione Valesii, nec in variis lectionibus Historiæ Evagrianæ ab utroque observatis. Neque hæc scribere potuit Eva-

grius, qui jam cap. 4 de Basilisco dixerat : « Ac primo quidem missa ad ipsum (nempe Basiliscum) legatione quorumdam urbis Alexandrinæ, Timotheum Ælurum ab exilio revocavit, in quo XVIII annos transegerat ». Quare Baronium in mendosum Evagrii codicem incidisse necesse est. Profecto qui duas priores Epistolas Felicis III, Simplicii papæ successoris, ad Zenonem datas, attente legerit, certo intelliget, Zenonem, antequam ab imperio deponeretur, *Aelurum* ab exilio non revocasse, nec in sedem Alexandrinam restituisse : « Redeat, obsecro », inquit Felix papa, « in animi tui integra deliberatione conspectum, quæ inimicos tuos facto dejecerunt, quæ te ad imperiale fastigium, Deo comitante, reduxerint; qualiter illi cum nefanda dogmatis receptione conciderunt, etc. » Quod si *Zeno* nefandum hæreticum in priorem statum restituisset, hoc ei tanquam pœnam ob eam culpam admissam proponere non prætermitteret sanctus Pontifex; cum causam dejectionis *Basilisci* tyranni receptionem hæretici dogmatis fuisse dicat. Immunis itaque ab ea labe *Zeno*. Et quidni immunis? cum Evagrius a Baronio num. 4 citatus tradat, sanctam *Theclam* martyrem Zenoni apparentem pollicitam ei esse suam restitutionem, quod et præstitit sanctus *Daniel*, cum Zeno ipsum in columna vitam agentem convenit, ut narrat Baronius ex hujus sancti Actis an. CDLXXVI, num. 22.

9. *Constantinopolis terræ motu quassata.*— Ad num. 14. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXX, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni exorditur, scribit : « Hoc anno horrendus terræ motus Constantinopoli contigit, mensis Septembris die quinto ac vicesimo, Indictione prima, quo plures Ecclesiæ, domus, et porticus ad solum usque funditus eversæ. Ruinis innumera hominum multitudo oppressa. Globus quoque e manu statuæ, quæ est in foro, statua pariter magni Theodosii in Tauri columna posita, et interiora urbis mœnia ad amplum spatium conciderunt. Invaluit terræ motus in adeo longum tempus, ut fœtor ex eo erumpens urbem invaserit ». Marcellinus hunc terræ motum perperam differt in consulatum Basilisci anno CDLXXX gestum, sed recte observat, eo urbem regiam per XL continuos dies afflictam fuisse, et hunc formidolosum diem Byzantios celebrare *VIII kal. Octob.*

10. *Salophaciolus in sedem Alexandrinam restituitur.* — A num. 15 ad 21. In breviculo historiæ Eutychianistarum a Sirmondo publicato legitur : « Quandiu vixit imperator Leo, vixit Timotheus (sc. Salophaciolus) episcopus Alexandriæ cum quiete. Sed cum Basiliscus occupasset imperium, damnare cœpit Chalcedonensem Synodum, et Catholicos persequi. Tunc denique Timotheus ille damnatus (sc. Ælurus) accepta libertate venit Constantinopolim, et damnatos hæreticos locis suis reddidit. Vadit Alexandriam, fugit Timotheus Catholicus, et in monasterio latet. Petrus ille (nempe Fullo) iterum se junxit Timotheo, cum quo fuerat ante damnatus. Redit Zeno imperator ad regnum, Basiliscus opprimitur. Mittitur Alexandriam, ut pulso pervasore, Timotheus Catholicus redderetur Ecclesiæ. Sed Timotheo damnato morte prævento, Petrus (nempe Mongus, de quo supra locutus fuerat) consors ipsius ab uno hæretico Alexandrinis episcopus ordinatur. Quem nihilominus dejici jussit Christianissimus imperator (nempe Zeno) et reduci Timotheum Catholicum, sicut Acacii Constantinopolitani litteris continetur ». Evagrius lib. 3, cap. 11 prodit, Zenonem Ælurum Alexandria expellere cogitantem, a quibusdam admonitum illum jam grandævum esse, et propediem fatali sorte periturum : sicque *Zenonem* sententiam mutasse, et non multo post Ælurum mortuum esse. Liberatus etiam in Breviario cap. 16 scribit, hæreticos post *Æluri* mortem sibi *Petrum Moggum* ordinasse; sed eo imperatoris jussu dejecto, *Salophaciolum* in sedem Alexandrinam revocatum esse. Æluro anni duo post suam restitutionem in Tabulis Theophanis attribuuntur, ideoque præsenti Christi anno Salophaciolus Ecclesiam Alexandrinam obtinuit. Theophanes enim anno Incarnat. secundum Alex. CDLXIX, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur, ait : « In his Timotheus Ælurus moritur et in ejus locum Petrus Mongus inducitur, vir nequam et veritati adversarius, olim depositionis pœna mulctatus. Hic ab uno episcopo, eoque pariter deposito consecratur. Hunc Dei zelo moti monachi quidam adorti, sex tantum et triginta dies pontificatus honorem assecutum deturbant : et iterum Timotheum Salophaciolum virum throno dignum restituunt ».

11. *Joannes Apamenus ex Ecclesia Antiochena expellitur.* — Postquam *Petrus Fullo* in Ecclesiam Antiochensem restitutus fuit, « idem Petrus Joannem quemdam presbyterum ordinat Apamenis episcopum, a quibus non receptus venit Antiochiam, et Petrum episcopatus sui pellit auctorem, et invadit ejus Ecclesiam », inquit auctor Breviculi Hist. Eutych., quod anno sequenti contigisse oportet, cum *Fullo* juxta Nicephorum in Chronico annos tres sederit. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXIX, qui kal. Septemb. superioris Christi anni exorditur, asserit, *Joannem Apamenum* in Synodo Antiochena electum esse episcopum : « Cæterum Petrum Fullonem, ut qui Basilisco faverat, Zeno habuit exosum. Orientalis itaque Synodi decreto dignitate motus est, et in ejus locum Joannes ordinatur. Hic quoque post menses tres ejicitur, ac demum successor ejus Stephanus vir pietate spectabilis Antiochiæ promovetur episcopus. Petrus autem Pityos relegatus custodes eludit, et ad sanctum Theodorum Euchaitarum tutelarem profugit ». Sed contigere hæc anno sequenti; Theophanes enim anno uno citius res per hæc tempora narrat, et in Epistolis Simplicii anno sequenti datis, vel ad eum ex Oriente missis, mentio quidem restitutionis Salophacioli, sed non Petri Fullonis, ut videre est eo anno apud Baronium. Porro erat *Apamea* metropolis Syriæ secundæ, sive Salutaris, indeque in Concilio Schismaticorum apud Ephesum nomina-

tur post Joannem Antiochenum *Alexander Apameæ metropolitanus.* De hac urbe legendus cardinal. Norisius in Dissert. II de Epochis Syro-Macedonum cap. 2, paragr. 1.

12. *Simplicius PP. petit ut hæretici in Synodo damnantur.* — Holstenius in Collectione Romana publicavit Epistolam Simplicii papæ ad Acacium Constantinopol. episcopum, quæ sine die et consule est, quamque Labbeus tom. IV Concil. pag. 1039 post omnes Simplicii Epistolas male collocavit. Cum enim eam scripserit *Simplicius* paulo postquam accepit ab Acacio vim, quæ illata fuerat Ecclesiis, *sub occasione tyrannicæ dominationis, et per absentiam Christianissimi principis;* et ipso tempore, quo Ælurus adhuc vivebat, quem cum sequacibus suis *ad irremeabile exilium* dirigi, a Zenone imp. petendum esse dicit, apparet eam Epistolam in futura Collectione Conciliorum immediate collocandam esse post Epistolam VIII Simplicii ad Zenonem imp. datam *VIII idus Octob. post consulatum Basilisci et Armati*, qua Simplicius gratulatur imperatori de recuperato imperio; cum post illam in eadem Collectione Concil. sequatur Epistola Acacii ad Simplicium, qua ei Timothei Æluri mortem significat, quæ adhuc Simplicium latebat, cum Epistolam ab Holstenio editam, ad Acacium scripsit. Ex ea intelligimus, *Acacium* monuisse *Simplicium* de Synodo a se apud Constantinopolim indicta. Ait enim Simplicius : « Unde unicum post Deum, qui Ecclesiam et Rempublicam consolatione mirabili visitavit, etiamsi hoc fieri minime postulasses, clementissimi imperatoris auxilium duximus implorandum, ut pro omnibus, quæ regno ejus Dominus tribuit, ne ulterius in orbe terrarum, quas subditas suo cognoscit imperio, Ecclesiæ Dei ab hæreticorum contagione et pravitate violentur, sed doctrinæ diabolicæ præceptione pietatis ipsius præstentur immunes. Ut ii qui sibi crediderint sacerdotale ministerium damnati hominis præsumptione conferri, promulgata imperiali constitutione etiam a conventu hominum segregati, jubeantur excludi : quatenus his submotis, atque in solitudinis perpetua relegatione damnatis, antistites Catholici deceptis vel reddantur Ecclesiis, vel creentur. In quo nec nostræ preces apud religiosissimum principem, nec dilectionis tuæ suggestio, aut tantorum fratrum nostrorum, quod advenisse Constantinopolim reperimus, imploratio sacerdotum, aut supplicatio monachorum laborare poterit ».

13. *Simplicius PP. petit ut hæretici in Synodo Constantinopol. damnentur.* — Imploraverat autem imperatoris auxilium Simplicius in Epistola ad Zenonem *VIII idus Octob. post consulatum Basilisci et Armatii*, ideoque Holsteniana Epistola prioribus mensibus anni insequentis data. In illa enim quam hoc anno *VIII idus Octob.* scripsit Simplicius, ait : « Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiam non minus a funesto, quam ab hæretico pervasore clementiæ vestræ dispositionibus liberatam Catholico et legitimo restitui censeatis antistiti, eisque etiam, quos temeritate diabolica diversis ordinasse prohibetur, ejectis, rectæ fidei subrogari constituatis episcopos, etc. » Sed redeo ad Epistolam Holstenianam, in qua paulo post laudata superiori numero verba, subjungit Simplicius : « Sicut ergo litteris nostris, ita tuæ dilectioni vel omnium fratrum, qui se ad documenta fidei suæ Christianissimi principis præsentavere conspectui, suggestione repetendum est, ut Timotheus cum sequacibus suis ad irremeabile dirigatur exilium. Cum quo Paulus ab Ephesina Ecclesia, et Petrus ab Antiochena civitate depulsus, atque omnes, qui ab eo se, vel ab his, quos illicite fecerat, æstimant episcopos ordinatos, eadem debeat lege percelli ... ... De Joanne quondam Constantinopolitano, qui ab hæreticis Apamenum sacerdotium (ideoque recte scripsit Theophanes in Synodo eum electum fuisse) quod ei, qui presbyter aliunde fuerat, vel a Catholicis sumere non licebat, se hæreticum publicavit, et quod in se perperam factum est, improperium retorsit in auctorem; expellens ab Antiochia Petrum pervasorem ipsius, eamdem Ecclesiam ipse pervasit sub anathemate a Christianorum consortio, vel ipsa appellatione removemus : nec unquam his satisfactionis patefaciendus est locus ».

14. *Fullo, Ælurus, Joannes, et Paulus in hac Synodo damnati.* — Denique subjicit Simplicius : « Diu autem fratres et coepiscopos nostros apud Constantinopolim non convenit demorari : nunc præcipue, cum propter concussionem persecutionis, quæ mota fuerat, sollicitæ atquæ attonitæ sunt in suprascriptis Ecclesiis civitates ». Valesius in lib. 1 de Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 2, recte notat hanc Synodum Constantinopolitanam, cujus nulla mentio apud Baronium, anno sequenti celebratam, et in ea *Fullonem* et *Joannem Apamenum* una cum *Paulo* quodam Ephesiorum, ut videtur, inquit, episcopo damnatos esse. Verum perperam scribit Valesius *Acacium* hanc Synodum indixisse, postquam accepit Synodicas litteras *Stephani episcopi Antiocheni*, quibus ei et ordinationem suam, et damnationem Petri ac Joannis Antiocheni significabat. Synodus enim Constantinopolitana eo tempore habita, quo *Joannes Apamenus* sedem Antiochenam adhuc occupabat, nondumque *Stephanus* Antiochenus episcopus dictus fuerat; quod liquet ex Epistola Holsteniana Simplicii ad Acacium, in qua hic petit ab *Acacio* et a Synodo Constantinopolitana, ut *Joannes Apamenus* ab Antiochensi Ecclesia expellatur; et nullam Stephani mentionem facit, quia se. *Acacius*, quando *Simplicio* indictionem suæ Synodi significavit, de *Stephani* ordinatione loqui non potuit, quia ea nondum tunc peracta erat, et *Joannes* adhuc Ecclesiam Antiochenam tenebat. Recte porro Valesius suspicatus est, *Paulum*, qui cum Æluro, Fullone, et Joanne Apameno in Synodo damnatus est, esse *Paulum* Ephesiorum episcopum, hoc enim diserte asserit *Simplicius* in Epistola Holsteniana, cujus verba num. superiori retulimus.

15. *Gesta post Synodum Constantinopolitanam.* — Synodo Constantinopolitana absoluta scripsit ad Simplicium papam Acacius, petiitque ab Apostolica Sede, ut si forte ad eam prætati hæretici damnati confugerent, nec visu dignos eos haberet; etsi jam aliquam indulgentiam forsitan impetrassent, irritam esse debere affirmavit, nec eorum pœnitentiam recipiendam esse, ut refert auctor Breviculi Eutychian. *Simplicius* papa, acceptis his *Acacii* litteris, respondit, *Petrum* et *Joannem* a se damnatos esse, et ab Ecclesiæ communione præcisos. Ea quidem Epistola Simplicii ad Acacium hodie non extat, sed ejus meminit Simplicius ipse in Epistola ad Zenonem Aug. qua ei gratulatur ob vindicatam sedem *Stephani* Antiochensis episcopi, ut animadvertit Valesius citatus. Ibi enim Simplicius inter cætera hæc dicit : « Sed ut loquar fiducialiter principi Christiano, si præteritarum litterarum, quas de Petri, aliorumque nomine ad fratrem et coepiscopum meum Acacium scripsisse memini (loquitur Simplicius de Epistola ab Holstenio edita, de qua mox actum) ordo teneretur, ad hoc non potuit pervenire, quod jure non meruit vindicari. Mandaveram namque, ut facta suggestione pietati vestræ, prædictus, ut et cæteri, qui per occasionem tyrannicæ damnationis invaserant Ecclesias Dei, extra metas vestri pellerentur imperii etc. » Eadem repetit Simplicius in Epistola, quam eodem tempore, eademque de re, sc. de cæde Stephani junioris episcopi Antiocheni, scripsit ad Acacium. Nec dubium, quin de *Petro Antiocheno* hic Simplicius loquatur, etsi enim de Alexandrino *Petro Mongo* dicto, idem Acacio mandaverat Simplicius, ut ex ejus Epistolis liquet; cum tamen hic sermo sit de Antiochena Ecclesia, non de alio Petro loquitur Simplicius, quam de Antiocheno, ut animadvertit Baronius.

16. *Clausula Trisagio a Fullone addita.* — Porro damnatus est *Fullo* in Synodo Constantinopolitana anno sequenti habita, quod Trisagio hymno in Ecclesia ab anno CDXLVII cani solito, ex his tantum verbis composito : « Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis miserere nobis », clausulam hanc adjecisset : « Qui crucifixus es pro nobis », ut nempe Theopaschitarum hæresim, qua Fullo infectus erat, induceret, et Deo trino, ad quem superiora spectabant, passionem adscriberet. Hæc additio a Fullone facta est, quando primum Leone Augusto imperante, sedem Antiochenam invasit, ut testantur Theodorus Lector lib. 1, Theophanes et Cedrenus in Chronicis. Hujus Constantinopolitanæ Synodi nihil superest præter Epistolam ab Holstenio publicatam, de qua rursus anno sequenti, quo eam congregatam fuisse jam diximus.

17. *Moritur Anastasius episc. Hierosolymor.* — A num. 21 ad 30. *Anastasius* episcopus Hierosolymorum, non hoc anno, ut habet Baronius, neque anno CDLXXIX, ut autumavit Papebrocius in Historia Chronologica Patriarch. Hierosol. e vivis excessit, sed anno quadringentesimo septuagesimo octavo. Nam in Vita sancti Euthymii abbatis a Cyrillo monacho elucubrata, quam Pougetus tom. I Analect. Græc. publicavit, narrata Euthymii morte, quæ anno CDLXXIII contigit, legitur : « Quinto post hæc anno moritur Anastasius Hierosolymorum patriarcha, ineunte jam mense Januario », quod etiam legitur in Vita sancti Euthymii a Metaphraste scripta, quam Baronius Cyrilli monachi esse credebat. Quare cum *Martyrius* die XXIII mensis Aprilis anni quadringentesimi octogesimi sexti, *octavo suo Pontificatus anno*, diem obierit, ut Papebrocius fatetur, sequitur, eum anno sequenti Anastasio in sedem Hierosolymitanam successisse, perperamque scripsisse Nicephorum in Chronico, Anastasium annos viginti sedisse; cum anno CDLVIII sedem inierit. Decepit Papebrocium Codex mendosus Vitæ Euthymii a Cyrillo scriptæ, cujus vir doctissimus hæc verba citat : « Sexto post mortem Euthymii anno archiepiscopus Anastasius obiit initio mensis Julii » ; loco enim *sexto*, legendum, *quinto*, et loco *Julii*, legendum *Januarii*, ut habet Ms. Colbertinum, quo usus est Pougetus, et ut dicitur in Vita Euthymii a Metaphraste scripta.

18. *Ambrosius rex Britannorum diversus est ab Ambrosio de quo in Vita S. Severini.* — Ad num. 30 et seq. In Vita sancti *Severini*, qui Noricis Evangelium per hæc tempora annuntiavit, de Odoacre Italiæ rege Eugipius presbyter cap. 9 scribit : « Odobagar rex S. Severino familiares litteras dirigens, si qua speranda duceret, dabat suppliciter optionem, memor illius præsagii, quo eum expresserat quondam regnaturum. Tantis itaque sanctus alloquiis invitatus, Ambrosium quemdam exulantem rogat absolvi, cujus Odobagar gratulabundus paruit imperatis ». Hunc esse Ambrosium illum, qui Magnam Britanniam fortiter tuitus est, putavit Baronius, ita de illo scribens : « Hic purpuram quidem assumpsisse, non autem nomen imperatoris reperitur : ipseque primus id tentavit, ut Gilda testatur, non autem et parentes, ut legitur apud Bedam lib. de Sex Ætat. in Zenon. et de Gest. Angl. lib. 1, cap. 16, qui sub Zenonis imperio hæc contigisse tradit, sicut et Ado in Chronico; licet quoto anno ipsius Zenonis id acciderit, nemo prodat. Nos hoc anno posuimus, sequenti nimirum a liberatione Ambrosii ab exilio sub Odoacre, si hunc eumdem cum illo Ambrosio esse velimus, quod, ut opinemur, multa persuadent ». Verum in narratione Eugipii nihil occurrit quod hoc persuadere possit, præter unum Ambrosii nomen, quod illi cum multis aliis commune fuisse certum est. Præterea nec Beda, nec Ado Ambrosii regnum sub Zenone cœpisse tradunt, sed tantum uterque refert, Zenone regnante, Saxones a Britannis duce Ambrosio profligatos, quod verum est. Denique quod ipsum Aurelium Ambrosium, non parentes illius purpuram in Britannia sumpsisse asserit Baronius, illud accepit ex mendosa Gildæ editione, a Polydoro Virgilio procurata, ut Usserius ex Mss. Gildæ exemplaribus observavit in lib. de Britannic. Eccles. primordiis

pag. 448. Legitur enim in vulgatis Gildæ exemplaribus : « Ambrosius solus forte Romanæ gentis tantæ tempestatis collisioni, occisis in eadem parentibus, purpura nimirum indutis superfuerat ». Ubi loco indutis, legendum, *indutus*. Nec dissentit Beda lib. 1, cap. 16, ubi de Anglis scribit : « Utebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis præfatæ tempestati superfueral, occisis in eadem parentibus, regium nomen et insigne præferentibus ». Quæ tamen verba *præfatæ tempestati*, et sequentia in versione Saxonica desunt.

19. *Saxones et Alamanni Gallias turbant.* — Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 19, narratis iis, quæ anno CDLXV, num. 11... de Saxonibus retulimus, ait : « His ita gestis, inter Saxones atque Romanos bellum gestum est; sed Saxones terga vertentes, multos de suis, Romanis insequentibus, gladio reliquere : insulæ eorum cum multo populo interempto, a Francis captæ atque subversæ sunt. Eo anno, mense nono terra tremuit. Odouacrius cum Childerico fœdus iniit, Alamannosque qui partem Italiæ pervaserant, subjugarunt ». Turonensis annum a Martio sicuti et menses exorditur, ideoque per hunc terræ motum, alium eum intelligit ab eo, quo Constantinopolis hoc anno mense Septembri concussa, ut paulo ante narravimus. Turonensem enim *Januarium* mensem undecimum appellare, anno DXC, num. 2, videbimus, et cum de Fredegario ejus continuatore sermo erit, utrumque a Martio annum inchoare. Franci illi videntur ii, qui Cenomanensi regulo parebant, de quibus Turonensis lib. 2, cap. 42. *Saxones* vero, sicuti Childericus Francorum rex ac Visigothi, quorum regia Tolosa erat, Romanos bello infestabant, insulasque in Ligeri arcibus ac præsidiis munierant, ut postea Normanni in eodem flumine et in aliis Galliarum præstiterunt. Quod spectat ad Alamannos, qui parte Italiæ deprædata in Gallias ingressi erant, Cointius anno CDLXXXI, num. 6, existimat, in Gregorio *Alamannorum* loco, reponendos esse *Alanos*, qui, inquit, consederant ad Ligerim, partemque non Italiæ, sed Galliæ pervaserant. Verum vir doctissimus errat; nam *Alanorum* regnum in Galliis jam ab anno CDXLIV finem acceperat, ut eo anno num. 3 demonstravi.

20. *Provincia occupata ab Eurico rege.* — Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 47, narrata Urbis occupatione per Odoacrem regem, scribit : « Euricus rex Vesegotharum Romani regni vastationem cernens, Arelatum et Massiliam propriæ subdidit ditioni. Gisericus etenim Vandalorum rex suis cum muneribus ad ista committenda illexit, quatenus ipse Leonis vel Zenonis insidias, quas contra eum direxerant, præcaveret, egitque ut Orientale imperium Ostrogothæ, Hesperium Vesegothæ vastarent, ut in utraque Republica hostibus decernentibus, ipse in Africa quietus regnaret. Quod Euricus grato suscipiens animo, totas Hispanias Galliasque sibi jam jure proprio tenens, simul quoque et Burgundiones subegit ». Quare chronographus Victori Tunnunensi insertus ad Joannis et Severi consulatum seu ad annum Christi CDLXX perperam habet : « Arelatum et Massilia a Gothis occupatæ sunt ». Præterquam enim quod Jornandes id post Romam ab Odoacre captam contigisse testatur, liquet ex dictis, ante *Arvernum* captum, Massiliam ab Eurico subactam non esse, sed chronographus iste sæpissime in chronologiam peccat. Nec minus errat Jornandes in eo quod asserit, *Euricum* Hispanias, Gallias et Burgundiam subegisse, cum earum regionum partem tantum obtinuerit. Denique Procopius lib. 1 de Bell. Goth., cap. 12, de Gallia scribit : « Ubi illam Odacer in tyrannidem mutavit ; tunc tyranni concessu, Galliam omnem ad Alpes usque, quibus Gallorum ac Ligurum fines terminantur, Visigothi obtinuerunt », ideoque non ante annum CDLXXVI.

21. *Faustus episc. Regiensis in exilium missus.* — Provincia *in Eurici* regis potestatem redacta, *Faustus* episcopus Regiensis in exilium ab eo amandatus. Faustus in Epistola IX ad Ruricium episc. Lemovicensem, tom. VIII Biblioth. Vet. Patr., edit. Lugd. inquit : « Gratias ad vos, dum vobis de patria scribimus, qui nobis patriam in peregrinatione fecistis, qui indefessa liberalitate patriæ desideria temperastis; vim quamdam divinæ justitiæ succedentibus sibi beneficiis inferentes : ut quod intulerat ad castigationem, converteret ad honorem, conferret ad consolationem, mutaret ad requiem mentis; nostra prætermitteret, ut vestra cumularet; debita obliviscens, et lucra vestra multiplicans; apud utrasque partes magnitudinem suæ bonitatis exercens, nos vestro locupletaret obsequio, vos nostro ditaret exilio ».

22. *Locus ejus exilii.* — Hæc post exilium a *Fausto* scripta, qui Regium *patriam* appellat, quia hujus urbis episcopatum gerebat, indeque Possessor episcopus Africanus eum in litteris ad Hormisdam, *natione Gallum* fuisse dicit, cum tamen in Magna Britannia natus esset. Ex hac porro Epistola discimus Faustum in diœcesim Lemovicensem archiepiscopatui Bituricensi subditam relegatum fuisse; quo in exilio cum versaretur, aliam Epistolam ordine VI ad eumdem Ruricium dedit, et de se scripsit : « Dum novos cives commercio charitatis acquirimus, dum de acquisitorum salute gaudemus; inter hæc positi bona, præsenti insultamus exilio, et patrem (lege patriam), nos non amisisse, sed commutasse cognoscimus. Nam dum fideles famuli Dei in necessitatibus nostris bonitatem suæ devotionis exercent, sine sede propria possessores sine possessione divites sumus ». Affert utrumque locum Usserius in Antiquit. Eccles. Britannic. cap. 13, ut probet *Faustum* non in minori, sed in majori Britannia exortum esse, quod confirmat in Indice Chronologico Operi suo subjuncto ad annum CDLXIII, asserens *Faustum* Britannum apud Gallos exulantem, Maximo in Lirinensi primum abbatia, atque in Reiensi deinde episcopatu successisse. Verum nonnisi soli-

tudinis amore Lirinum venit Faustus, eo tempore quo illa insula, Eucherio et Cæsario testibus, gloriosos *a sæculo transfugas* recipiebat, et *quos filios patres, quos parvos magnos, quos tyrannos reges reddebat.*

SIMPLICII ANNUS 11. — CHRISTI 478.

1. *Acceptis litteris Acacii de statu Orientalis Ecclesiæ, Simplicius papa lætatur.* — Sequitur annus Christi quadringentesimus septuagesimus octavus : quo Illus vir clarissimus sine collega Constantinopoli creatus est Consul. Caruit consule Occidens, quod dum legationes ineundæ pacis causa ultro citroque a Zenone atque Odoacre missitarentur; nihil Odoacer inter hæc præsumere, nec Zeno de juribus Occidentalis imperii sibi voluit arrogare, ut alterum quoque consulem Romæ creari solitum nominaret : neque Odoacer id sibi arrogandum putavit, qui nec imperatoris nomen accepit. Hujus ergo anni principio redditæ sunt Simplicio Romano Pontifici litteræ Acacii Constantinopolitani episcopi de rebus Alexandrinæ Ecclesiæ anno superiore transactis, quas scire idem Simplicius datis ad eumdem Acacium litteris exigebat. Quæ autem ista fuerint, ipsa docet Epistola ; quæ honorifico præconio ipsum Romanum episcopum ornans, ipso sui exordio ista habet [1] :

« Domino beatissimo sancto Patri archiepiscopo Simplicio Acacius. Sollicitudinem omnium Ecclesiarum secundum Apostolum circumferentes [2], nos indesinenter hortamini, quamvis sponte vigilantes ac præcaventes. Sed vos divinum zelum solito demonstratis, statum Alexandrinæ Ecclesiæ certius requirentes, ut pro paternis canonibus suscipiatis laborem, piissimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus Dominus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, et unam nobis in his mentem atque eamdem pro gloria sua esse cognoscens; omnem victoriam ipse perfecit, consortes nos cum tranquillissimo principe faciens, et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas, et Ecclesiasticam tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitæ subduxit humanæ, dicens ei [3] : Tace, obmutesce.

3. « Petrum quoque, qui ab Alexandria, more similiter procellæ surrexerat, dissipavit, atque in æternam fugam, Spiritu sancto flante, convertit, unum de his qui olim fuerant damnati : sicut enim in nostris archivis inventum est, et de vestris scriniis (si dignamini exquirere) poteritis agnoscere, quæ in tempore de eodem subsecuta, ab Alexandrino archiepiscopo Romam ad alterutrum sunt relata. Qui Petrus noctis existens filius, et operum dierum lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium peragendum congruas earum cooperator inveniens; media nocte, adhuc jacente cadavere illius qui paternos canones subvertebat, insepulto, subrepsit in sedem sicut ipse arbitratus est, uno et solo præsente, et eo qui concors illius insistebat insaniæ : ita ut propter hoc majoribus suppliciis subderetur, nec quod sperabat, effectum est. Sed ille quidem de se ex parte vel minima judicans, nusquam penitus omnino comparuit.

4. « Timotheus autem paternorum canonum custos, qui Davidicæ mansuetudinis exemplo subditur, et usque ad finem patiens, atque potestati propriæ restitutus a Christo propriæ sedis honore lætatur, et spiritualium filiorum voces accipiens, gratiam curationis exspectat, multiplicato in se honore a Christo principe sacerdotum : propter quem et tolerantiæ coronam sibimet religavit. Attentius igitur oret vestra beatitudo pro Christianissimo imperatore, et pro nobis ipsis. Nihil enim prætermittitur eorum quæ ad custodiam Ecclesiasticæ respiciunt disciplinæ. Universam fraternitatem quæ vobiscum est in Christo, ego et qui mecum sunt, salutamus ». Et alia manu : « In Domino conserveris, sanctissime et beatissime pater ». Hactenus Acacius ad Simplicium Romanum Pontificem.

5. Qui igitur consolatur humiles Deus totius consolationis, consolatus est sanctissimum Simplicium papam in adventu harum litterarum. Angebatur ipse mœrore ex lugubri statu totius Catholicæ Ecclesiæ : nec quia premebatur proximis malis

[1] Apud Ep. Simpl. post Ep. x. t. I. Epist. decret. — [2] 2. Cor. XI. — [3] Marc. IV.

damna contemnebat externa. Quantumlibet enim ob Barbarum eumdemque Arianum Italiæ regem Odoacrem sæpe lugeret; haud tamen Orientalis Ecclesiæ pervigilem curam gerere prætermisit : frequentioribus namque agebat et urgebat litteris, ut de ejus Ecclesiæ statu certior redderetur : cum acceptis tandem ejusmodi ab Acacio litteris, mirifice adgavisus est, sperans fore, ut exul pietas Orientalis Ecclesiæ postliminio secundum dies antiquos ex optato restituenda esset. Ita plane ex ejusmodi exordiis par erat reliqua quæ ventura essent existimare : quis enim non maximam spem concipere potuisset, videns imperatorem suam in imperium restitutionem hisce pietatis operibus consecrare, et Acacium Constantinopolitanum episcopum eidem adnitentem, ducemque se potiora præstanda præbentem ?

6. *Ad Acacium cujus deploratur mutatio respondet Simplicius.* — Sed quam inconstans et labilis sit fiducia illa quæ in homine collocatur, quæ post hæc contigerunt reddidere penitus manifestum ambobus (proh dolor !) tam Acacio quam Zenoni in deteriora prolapsis. Videbis, quod et mireris, et cum Hieremia [1] exclamare cogaris : « Obstupescite cæli super hoc, et portæ cæli desolamini vehementer » : videbis, inquam, ipsum Constantinopolitanum episcopum quadam mentis vertigine motum, veluti furiis agitatum, nefandissimum illum Petrum Mogum, quem iisdem suis litteris adeo fuerat execratus, noctis filium latronem noctu irrepentem, invasoremque alienæ sedis appellans, post hæc omni fovisse studio et officio adjuvasse, ut Ecclesiæ Alexandrinæ thronum reciperet, quem fur et latro compertus jam sponte turpi lapsus fuga deseruisset. Sed levia ista tibi videri poterunt, cum illum spectabis phrenesi quadam abreptum et velut œstro percitum, adversus Romanum Pontificem violentum insurgere, appetere cornibus, appetendo primatum ; quem nuper videris, cum mentis compos esset, et sanos liberosque haberet affectus, Simplicio papæ adeo obsequentem, in omnibus obtemperantem, ac plane dignum ab eo existimatum, cui crederet vices suas, delegando eidem in Oriente vicariam præfecturam, qua roboratus, intrepidus obstitit Basilisco, repressit furentem, et coegit nova sanctione veterem contra fidem Catholicam latam penitus abrogare : ista quidem, cum mentis compos, non alta sapiens, humilibus consentiret. At est plane illa æqua mensura, qua quisque diversos uniuscujusque hominis actus metiatur; et probata æqui ponderis trutina, qua quis expendat cujusque opera, quæ sibi contraria esse noscantur : ut illa probet, quæ tranquilliori gesta sunt animo, antequam contigerit illum privatorum affectuum turbine agitari; illa vero respuat, quæ ex cæca mente et furoris impetu in transversum acta procedunt. Hæc tibi firma regula ad detegendum dignoscendumque tum Acacium, tum alios prævaricantes, secundum illud ab Apostolo de se ipso firmiter inculcatum [1] : « Si quæ ædificavi, hæc destruo; prævaricatorem me constituo ». Hæc quoad Acacium.

7. Sed et intueberis (quod non mireris, verum ingemiscas) Zenonem Augustum in conflatorio ærumnarum excoctum, visum ad breve temporis spatium purum aurum, iterum conversum in scoriam : non, inquam, miraberis, etsi lugeas; quod haud novum sit impios hæreticos, potissimum vero principes, sic interdum videri voluisse Catholicos, ut ex religione inconcessum alia via quod cuperent assequerentur imperium; ut etiam recens de Basilisco demonstravit exemplum. Sancito semel apud impios (quos nunquam dixerim Christianos) impio illo de jure regnandi decreto, licere simulare, fallere, religionem violare, pro arbitrioque mutare, ut tamen quis regnet : quomodo non summa consideratione, longa intercedente mora, donec veritatem pariat tempus, expendenda est principum hæreticorum, quam præ se ferunt factis, et scriptis proferunt, pœnitentia? Hæc obiter occasione ejus quæ tractatur historia de Zenone, et quæ sunt dicta de Basilisco, et dicturi sumus inferius de Anastasio his omnibus nequiore. Sed jam quæ rescripserit ad Acacium læta nuntiantem et adhuc mentis compotem Simplicius papa, videamus : hoc enim anno mense Martii breviter ista dedit [2] :

8. « Quam sit efficax supplicantium Domino perseverantia sacerdotum, et quam jucundo gratuletur affectu studium, quod defensioni fidei sinceris mentibus exhibetur, litteris tuæ dilectionis agnoscitur : quando post tanta certamina, quibus Dei misericordia in causa propriæ religionis famulos et ministros suæ constituens potestati, probatissimos sibi efficit esse victores. Siquidem Alexandrina Ecclesia divino tandem judicio liberata, in consortium communium nos advocans gaudiorum, eum qui ab hæretico fugatus fuerat, ad ejus sedem rediisse testaris. Unde animis exultantibus ad universalis Ecclesiæ quietem Christo Domino nostro pro salute primum fidelissimi principis supplicamus; cui pro devotione, qua cunctos antevertit sacerdotes, pietas hæc divina concedit, quæ nos liberos pro populis Christianis apud omnipotentiam cælestem præstat interpretes. Sicut ergo in reditu fratris et coepiscopi nostri Timothei gratulamur, ita eum commonente dilectione tua, cupimus irreprehensibilem reperiri : quia meministi hoc, eum jamdudum fidelis præsulis non habuisse constantiam, quando ei, ut damnati Dioscori nomen inter altaria recitaretur, extortum est. Data tertio idus Martii, Illo V. C. consule ». Hactenus ad Acacium Simplicius papa.

9. *Timothei in sedem Alexandrinam restituti legatio ad Simplicium; ubi hujus Epistolæ ad Zenonem et Acacium.* — Post hæc autem accidit, ut idem Timotheus Alexandrinus episcopus in sedem restitutus, legationem ex more mitteret ad Romanum Pontificem. Missi sunt tres legati, nempe

[1] Hierem. II.

[1] Galat. II. — [2] Simpl. Ep. VIII. tom. I. Ep. decret.

Esaias episcopus, Nilus presbyter, et Martyrius diaconus. Qua quidem legatione in primis rogavit veniam pro antea admisso delicto, cum compressus gladiis Eutychianorum, coactus fuit recitare nomen Dioscori ad altare : quod profecto haud leve facinus in tanto episcopo videri poterat, licet id præstitisset invitus. Deprecatur a Romano Pontifice veniam, quem judicem et vindicem sciret cunctis episcopis præsidere. Insuper eadem legatione notum fecit, Petrum Mogum ejusdem sedis invasorem, qui fugam captasse videbatur, latitare in civitate, et secreto rem agere, seducentem multos; et cladem illius Ecclesiæ procurare; rogans ut apud imperatorem agat, quo longius in exilium pelleretur. His igitur acceptis litteris, mox ad ipsum imperatorem Zenonem Simplicius papa ista conscripsit [1] :

10. « Simplicius episcopus Zenoni Augusto.

« Per Petrum virum spectabilem comitem Placidiæ nobilissimæ feminæ olim divinorum exultatione munerum, triumphalis in Domino regni vestri gloria dilatata : cum universalis Ecclesiæ gaudio mediocritatis meæ litteras obtulisse meminerim, nec inter universos Catholicæ fidei sacerdotes opera Domini nostri vel solus potui tacere, vel primus. Quia secundum beatum Paulum Apostolum [2], Ecclesiarum omnium curam sustinens, mihi summam gaudii de reddita pro clementia vestra earum quiete specialiter vindicavi, quod vos Divinitatis auxilio, dejectis religionis et regni hostibus, meruerimus habere victores, et in uno eodemque proventu, Christo in vobis ubique vincente, et cultus veræ fidei, et status est reparatus imperii : quod utrumque ideo fuerat, diabolo se ad tempus interserente, turbatum, ut alterutrius adversariis dissipatis, præconia fierent majora vincentis. Unde tam præclaræ fructum virtutis adeptus, cum lætitia universalis Ecclesiæ nunc quoque sine cessatione facio, tacere non possum gratias sine dubio perennes, quod antiquæ veræque fidei in fratre et coepiscopo meo Timotheo Alexandrinam Ecclesiam reddidistis : cujus apud me nuper litteræ commeantes, expulsa profanitate Eutychetis atque Dioscori damnatorum, ad regendos Orthodoxos B. Petri et Evangelistæ Marci sedem (quod ante compertum est), se recepisse commemoravit, incitans nos volentes, ut hæc ipsa pietatis vestræ sensibus referremus.

11. « Ut ergo tranquillitas vestri perpetua et fixa sit regni ; quietem, quam cunctis in memorata Ecclesia præstitistis, pervigili protectione custodite ; et quod, juvante vos Domino, pro innocentium fecistis salute animarum, religiosiore studio et diligentia attentiore protegite. Quia non minoris est gloriæ quod condideris servare, quam condere : et omnibus est probatum, tantum vobis divini favoris impensum, quantum Christianæ religioni a vestra pietate est sedulitatis exhibitum. Et quamvis in omni parte regni sui profutura divino cultui providentia vestra non desisteret curis publicis tranquillitatem Ecclesiæ præferre; precor tamen, ut quod per nos serio postulat, imo quod ipsi specialius supplicamus, Petrum Alexandrinæ Ecclesiæ pervasorem, et ob hoc jure damnatum, quia moliri quædam latens in Alexandrina (sicut ad nos scriptum est) civitate contra hæc quæ a vobis sunt statuta memoratur : ad exteriora transferri, piissima præceptione jubeatis : ne aliquos modicæ fidei (quod facere perhibetur) inficiat, et ad impietatis suæ instrumenta traducat. Longe sint ab innocentibus perniciosa contagia, ut per vos intra Dominici gregis ovile sit sinceritas (severitas), quam sola tenere potest imperialis auctoritas ». Hucusque Simplicii Epistola ad Zenonem, ad quem etiam aliæ eodem argumento hoc item anno litteræ datæ extant decimo kalendas Novembris sub eodem consulatu; est enim earum exordium : « Proxime quidem ab Urbe, etc. » Quibus pariter agit de relegando longe ab Alexandria Petro Mogo turbas secreto miscente ; atque inter alia illud de scelesto homine prodit, quod arroganter episcopum ageret Alexandriæ, quem nec constare posset ordinatum aliquando fuisse diaconum.

12. Præstabat quidem Zenonem obedire Pontifici atque pestilentem hominem longe longius extra Romani fines imperii ablegare. Etenim talis est hæreticorum natura, ut nisi ab humano consortio penitus auferantur, non religionem tantum, sed et statum ipsum politicum in maximum discrimen adducant et perdant : satis namque consultum est his a sanctis Apostolis [1], cum ejusmodi perditissimis Deo inferentibus bellum hominibus nec trium quidem litterarum communicatione misceri, ne quis, inquam, alicui ex istis dicere præsumeret, Ave. Quanto enim detrimento totius Orientalis Ecclesiæ permissus sit homo nequissimus Alexandriæ agere, exitus declaravit. Jure igitur ista prævidens, qui eminenti insistens speculæ [2] res obventuras longius contemplatur, papa Simplicius clamans, ac iterum clamans, geminatis eodem anno datis Epistolis, rogat, urget, opportune et importune monet, ut lupus ad lustra ferarum procul ab humano consortio amandetur. Quod quidem ut maximi ponderis opus perficeretur omnino, binas quoque eodem nuntio ad Acacium Constantinopolitanum litteras dedit; quem, ex rebus ab eo constanter gestis in Basiliscum tyrannum sumens argumentum, ad agendum in his viriliter adhortatur : reddemus ex iis earum priorem Epistolam, quod missæ a Timotheo Romam legationis exactiorem narrationem contineat. Sic enim se habet [3] :

13. « Simplicius episcopus, Acacio Constantinopolitano episcopo.

« Quantos et quam uberes fructus constantiæ, fidei, et devotarum circa religionem Catholicam mentium semper habeat fortitudo, labor tuæ dilectionis, et eorum qui pariter, repente diabolo, jamdudum turbantur, ostendit. Nam cum Christi

[1] Simpl. Ep. IX. tom. I. Ep. decret — [2] 2 Cor. XI.

[1] Jo. II. — [2] Ezech XXXIII. — [3] Simpl. Ep. X.

inimicus et regni Christiani semper aulam mox casurus invaderet, atque impia persecutione fideles Domini plebemque concuteret; oratione atque vigiliis sacrilega tentamenta superavit, et se victoria cælestis eo usque porrexit, ut regressu religiosissimi principis, Ecclesiæ quoque Alexandrinæ Catholicus redderetur antistes : de quo mox cum exultatione divinæ gratiæ gaudia nostra contulimus, et mutuis vos litteris fecimus gratulari. Et licet lætitiæ ipsius nunquam sui defuerit plenitudo; tamen frater et coepiscopus noster Timotheus persecutione probabilior factus, pristini non immemor instituti, per fratrem et coepiscopum Esaiam et filios nostros Nilum presbyterum et Martyrium diaconum Alexandrinæ Ecclesiæ solemnia scripta direxit : quibus et illud, quod ante perterritus de Dioscori nomine fecerat, se destruxisse memoravit, et remissionem ipsius erroris expetiit; nosque de quiete fecit Ecclesiæ gratulari : expertus erga se quantum nobiscum tua charitas videt, quod in eo tunc reprehendimus, nos inultum, et reconciliatum sibi nunc divinæ miserationis affectum impendimus, frater carissime.

14. Memoratis in Urbe, qui mox venerant, constitutis, occasionem filii nostri Petri viri spectabilis comitis, quasi ex sententia proficiscentis amplexi, tam nostro proposito, quam petitione fratris et coepiscopi nostri Timothei, legatorumque ipsius precibus, id ipsum volumus ad tuam pervenire notitiam; ut etiam nunc communium fieres particeps gaudiorum, et in prædictæ Ecclesiæ tranquillitate (quemadmodum diximus) laboris tui nobiscum carperes fructum ; et Christianissimo et clementissimo principi nostras litteras offerres super hac etiam re, ut ipse quoque devotionis et fidei propriæ donis, se Deo protegente, lætetur; atque insistente charitate tua, acrioribus studiis Catholicæ religionis salutaria scripta mittendo, munire dignetur Ecclesias : ne (sicut experti sumus) in aliqua (antiqua) regione antiquus ille serpens toties excisi capitis virus effundat, et inliciendi aliquos occasionem (quod absit) rursus inveniat, provida præceptorum suæ pietatis ordinatione disponat, et sicut evidentius approbatis, Deo se commendantibus legibus sanciat : ne vel in tenebris delitescant, et improvisi ambulantes, in luce percutiant; et his quos in fide pauperes esse repererint (quod Propheta testatur [1]) insidietur, ut rapiat.

15. « Petrum maxime, qui nonnullarum domorum, suique similium latebris confovetur, et quem zelo fidei ab episcopatu constituit submoveri, in exteriores terras abjici, sicut et nos pietati ejus scripsimus, ad Ecclesiasticam pacem, speciali præceptione decernat : quia rursum asseritur aliqua contra dispositionem fidei ipsius sine cessatione moliri. Quia igitur hæc opportunitate perlatoris fidissimi nos oportuit indicare et specialius admonere; hortamur, ut cum internuntius remeare cœperit, vel si qua forte alia occasio reperietur, quamprimum nos facias certiores, et curam nostram sublevare deproperes ». Hæc de Petro populum seducente, Simplicius. Addit vero de plurimis, quos cum Timotheus, tum ipse Petrus seduxissent, ad pœnitentiam revocatis; qui ut in Ecclesiam reciperentur, ad ipsum Romanum Pontificem libellum pœnitentiæ miserunt cum deprecatione veniæ admissorum delictorum : nam subdit :

16. « Ut autem perfecto gaudio gauderemus, idem frater, et coepiscopus noster Timotheus exemplum libelli satisfactionis eorum, quos a Catholicæ fidei veritate Timotheus et Petrus, utrique damnati, damnationis terrore traduxerant, veniam postulantes, ad nos pariter destinavit, sacerdotali pietate lapsis subvenire desiderans : quod divinæ misericordiæ intuitu, quæ neminem vult perire, refutabile non putamus ». Hactenus Simplicius ad Acacium. Paulo post autem ad eumdem eodem quoque argumento alias litteras dedit, quarum hoc est principium : « Proxime quidem dilectionis tuæ, etc. » Quæ datæ ponuntur, decimo sexto kalendas Novembris. Hi quidem fuere hujus anni Simplicii papæ labores, pro Alexandrina Ecclesia exantlati. Intelligis, puto, quod tam explicite traditur, quod et alias sæpe factum vidimus, nimirum, absolutionem a crimine hæresis reservari solitam Summo Pontifici : dum in eam lapsi pœnitentes libellos pro venia consequenda mittere consuevissent ad Romanum Pontificem, ut Alexandrinos modo fecisse constat, cum tamen eis non deesset Catholicus episcopus Alexandrinus. Quod si inconcessum id fuit primæ post Romanum Pontificem sedis episcopo ; quinam inferiorum sedium sacerdotes sibi id arrogare præsumerent? Quid autem post hæc factum sit, dicemus suis locis inferius.

17. *Ejusdem Timothei legatio ad Zenonem.* — Jam vero reliquum est ut de alia legatione ejusdem Timothei Catholici Alexandrini episcopi ad Zenonem imperatorem pro actione gratiarum missa Constantinopolim agamus : quæ a Liberato diacono paucis ita describitur [1] : Timotheus, episcopatu recepto, misit quosdam clericos. gratias agens imperatori ; cum quibus erat Joannes ex œconomo presbyter factus Tebensiotes, cognomento Talaida, et Gennadius episcopus inferioris Helenopolis, sanguine proximus Salofaciolo, quem expulerat quidem episcopatu Ælurus, restituit vero Salofaciolus. Cumque hi qui fuerant missi gratias egissent imperatori, Gennadius quidem ibi remansit, ut cum aliis responsa faceret archiepiscopi.

18. « Porro Joannes ex œconomo amicus factus est Illo magistro, qui cum reliquis descendit Alexandriam, factusque est iterum œconomus habens causam Ecclesiarum : qui multa et pretiosa xenia misit Illo magistro, despiciens Gennadium parentem archiepiscopi, et præsulem Acacium Constantinopolitanum ». Hæc Liberatus : qui subdit de legatione

[1] Ps. x.

[1] Liber. diac. c. 16.

Timothei Romam missa ad Simplicium papam, de qua nuper actum est. Ipse tamen Liberatus sugillans nonnihil Timotheum ipsum Catholicum Alexandrinum antistitem nimiæ animi facilitatis ista subdit : « Sed quoniam ipse Timotheus mitissimus erat in episcopatu, ut etiam a suis communicatoribus accusaretur imperatori, tanquam nimis remissus, et circa hæreticos placidus; ita ut ei scriberet imperator, ut neque collectas neque baptismata cum hæreticis celebraret : ille autem mansuete agebat. Dum ergo tali modo gubernaret episcopatum, amabant eum Alexandrini hæretici, et clamabant ei in plateis et in Ecclesiis : Vel si non tibi communicamus, tamen amamus te ». Hæc Liberatus de nimia indulgentia ipsius Timothei.

19. Sed quid prætcrea pertractaverit Joannes legatus, cum venit hoc anno Constantinopolim, Evagrius et Zacharia rhetor ita narrat [1] : « Joannes presbyter, cui augusti templi divi Joannis Baptistæ et præcursoris Domini administratio commissa fuit, quorumdam impulsus consilio Constantinopolim venit precaturus imperatorem, ut si forte episcopus Alexandriæ migraret e vita, sibi liceret antistitem quem vellet civibus illius civitatis nominare : qui quidem (ut Zacharias memorat) episcopatum pro se ambire, ab imperatore deprehensus est : et cum se jurejurando obstrinxisset, se nunquam sedem episcopalem petiturum, domum revertitur ». Hæc ex Zacharia Evagrius de Joanne : de quo quæ parum digna referat, verane sint, an in sincerissimum Orthodoxum ab Eutychiano auctore ex more conficta, in suspicionem quidem non levem adduci posse videntur : cum de Joanne illud certum sit, præ cæteris viguisse fide Catholica, ut ob eam causam omnium in se Eutychianorum arma converterit; ut quæ de eo inferius dicentur, manifestius declarabunt.

[1] Evagr. l. III. c. 12.

Anno periodi Græco-Romanæ 5971. — Jesu Christi 478. — Simplicii papæ 11. — Zenonis 5. Odoacris reg. 3.

1. *Quinquennalia Zenonis.* — *Illus* in Oriente sine collega consul creatus. Is cum *Trocundo*, qui perperam apud Theophanem, cujus verba anno superiori retulimus, *Procundus* vocatur, in gratiam imperatoris redierat. « Illus cum Zenone conciliata amicitia imperium eidem recuperare studuit », inquit Candidus, quod et Theophanes citatus habet. Inde Zeno eum hoc anno, quo quinquennalia dedit, consulatu cohonestavit.

2. *Salophaciolus in persecutione vacillavit.* — A num. 1 ad 17. Simplicius papa litteris ad Acacium datis *tertio idus Martii Illo V. C. coss.* et a Baronio num. 8 recitatis, scribit Acacio Constantinopolitano episcopo, sese gratulari in reditu Timothei Salophacioli : ait tamen : « Meministi hoc, cum jam dudum fidelis præsulis non habuisse constantiam, quando ei, ut damnati Dioscori nomen inter altaria recitaretur, extortum est ». Ipse Salophaciolus litteris sine die et consulatu datis, et a Baronio num. 10 et seqq. relatis, veniam deprecatur a Romano Pontifice Romam legatione ad eum missa. Ex quibus intelligere poterat Baronius in dubium revocandum non esse, quod scribit Zacharias Rhetor apud Evagrium, *Anastasium* Hierosolymorum episcopum Basilisci « Encyclicis subscripsisse, aliosque item complures, adeo ut circiter quingenti numero fuerint, qui Leonis Epistolam et Chalcedonense Concilium damnaverunt », inquit Evagrius lib. 3, cap. 5. In persecutione enim multi vacillare solent. Vide Baronium anno CDLXXVI, num. 40.

3. *Synodi Constantinopolitana et Romana.* — Celebrata hoc anno Synodus Constantinopolitana ab Acacio, et Romana a Simplicio papa. In illis Timotheus Ælurus, Petrus Fullo, Joannes Apamenus, et Paulus Ephesiorum episcopus damnati : nam Felix III Simplicii papæ successor in Epistola ad clericos et monachos Orientales, apud Baronium anno CDLXXXIII, num. 52, ait : « Quos tunc hypocrita Acacius ita fecit ab Apostolica Sede damnari, ut his etiam vocabulum Christianorum tolleretur, quod gesta apud eum habita manifestant ». Quæ ultima verba non nisi de Synodalibus gestis intelligi possunt, inquit Valesius lib. 1 Observat. Eccles. ad Evagrium cap. 2, ex illis probans, Petrum Fullonem in Synodo Constantinopolitana hoc anno congregata damnatum fuisse. Verum inde etiam constat, eum ac consortes in Synodo Romana a Simplicio post Constantinopolitanam habita damnatos; cum Felix papa dicat : « Quos tunc hypocrita Acacius, ita fecit ab Apostolica Sede damnari, etc. » Quod de more in

Synodo fiebat. De hac Synodo Romana loquitur libellus Synodicus asserens, Simplicium, in ea Eutychen, Dioscorum, et Timotheum anathemate notasse, et sanctam Chalcedonensem Synodum confirmasse.

4. *Fullo, sedente Simplicio, Romæ et Constantinopoli damnatus.* — Baronius quidem anno CDLXXXIII, num. 52 scripsit, *Petrum Fullonem* damnatum esse in Synodo Romana et in Synodo Constantinopolitana, sed contendit utramque habitam eo Christi anno, et post Simplicii papæ obitum. Hanc in rem laudat Epistolam Felicis papæ ad Petrum Fullonem scriptam, cujus initium : *Quis dabit capiti meo aquam*, ut videre est ibidem num. 56. Extat ea græce t. IV Concil. pag. 1058, in qua Felix Fullonem monet, ut resipiscat, et singulas ejus blasphemias confutat. Refert deinde Baronius n. 66 sententiam a *Felice* adversus Fullonem latam, quæ his verbis inchoatur : *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, quæ extat etiam græce et latine in eodem tom. p. 1066, sed alterius versionis. Denique Baronius num. 71 recitat litteras ejusdem Felicis ad Zenonem imp. in quibus ei Pontifex significat, ut caveat a communione Petri jam judicio Ecclesiastico condamnati. Quæ Epistola græce et latine habetur in eodem tom. Conci. pag. 1070, ubi p. 1095 et seqq. Concilium illud Romanum contra Acacium et Petrum Fullonem consarcinatur partim ex actis et productis in causa Acacii, partim ex actis et productis in causa Petri Fullonis. Constantinopolitanum vero Concilium ibid. pag. 1108 et seqq. conflatur ex Epistola Acacii ad Petrum Antiochenum, quæ ibi tam græce quam latine legitur ; et cujus initium in latino : *Obstupuit cœlum et tremuit terra*, etc. Huic Concilio etiam assignantur quatuor aliæ Epistolæ græcæ et latinæ a quatuor episcopis Orientalibus ad Petrum Fullonem scriptæ. Hæc monumenta a Baronio ibidem, uti in Collectione Conciliorum disposita.

5. *Concilium Romanum adversus Fullonem fictitium.* — Sed hæc farrago est rerum inter se nullum ordinem habentium, imo inter se pugnantium. Nam in Concilio Romano mittitur libellus citationis ad Acacium, et in eodem Concilio profertur sententia in Petrum Fullonem, in qua Felix papa dicit : « Firma sit hæc tua dispositio a me, et ab his, qui una mecum Apostolicum thronum regunt, et ab Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ pastore, et a venerabilibus episcopis sibi subjectis, quoniam ipsorum monimenta non sustinuisti ». Et tamen in Epistola, quam ex eadem Synodo Felix ad Acacium scribit, cujus exordium : *Posteaquam sanctæ memoriæ decessore meo*, etc. suspectus hæresis habetur Acacius, et per *Vitalem* et *Misenum* citatur. In Concilio vero Constantinopolitano Acacius damnat Petrum Fullonem, qui jam in Concilio Romano eodem anno habito damnatus fuerat et ipsemet Acacius, ut mox dixi, Romam citatur. Præterea *Flaccianus* episcopus Rhodopensis scribit ad Petrum Fullonem tanquam ad illum, qui hæresum procellas excitavit, aitque : « Falsis litteris cor Pontificis erexisti », id est, Acacii, « ut ad communionem te susciperet ». Unde in Concilio Constantinopolitano Acacius damnabat Fullonem, et Flaccianus Acacium conscium criminis Fullonis dicebat, si res ita actæ sint eo in Concilio, ut Baronius et Collectores Conciliorum existimarunt. Mitto alia multa absurda, quæ necessario consequuntur, si verum sit in utraque Synodo res ita se habuisse ; ut passim dicitur, quia vel sola Epistolarum illarum inter se collatione, quilibet ea observare poterit.

6. *Aperitur origo hujus communis erroris.* — Rem paucis extricare conabor. Certum est, Simplicium et Acacium, illum in Synodo Romana, hunc in Synodo Constantinopolitana *Petrum Fullonem* damnasse ; quod non tantum ex iis, quæ modo in medium protuli, sed etiam ex variis aliis testimoniis, quæ brevitatis causa prætermitto, indubitatum redditur. Certum est secundo, *Felicem III* Fullonem non damnasse, antequam is, ejecto *Calendione*, sedem Antiochenam invasisset, idque non contigisse, nisi postquam *Felix* in Concilio Romano anno CDLXXXIV coacto sententiam tulit adversus Acacium *V kalend. Augusti* illius anni, quod ex iis, quæ suo loco afferemus, manifestum fiet. Quare Epistola illa, cujus initium : *Quis dabit capiti meo aquam*, et sententia, quæ incipit : *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, ab imperitis librariis male attributæ fuere Felici III ; datæ enim sunt a *Simplicio* in Synodo Romana adversus Fullonem hoc anno indicta. Neque res aliter se habere potuit, cum illa sententia prolata sit eo tempore, quo *Acacius* cum Pontifice Romano conspirabat et consentiebat, ut ex verbis supra ex ea recitatis evidenter patet. At nunquam inter *Felicem* et *Acacium* convenit, quinimo in prima Epistola, quam Felix ad Acacium dedit, questus est Acacium a decessoribus suis litteris incitatum, velut *obstinato silentio* nihil quicquam voluisse referre. Cum contra certo constet, Simplicium et Acacium uno animorum consensu Fullonem damnasse, Simplicium in Synodo Romana, Acacium in Constantinopolitana. Non dubium itaque, quin Epistola laudata a Simplicio ad Fullonem scripta sit, eoque pertinaciter mandata ejus contemnente, supradicta sententia ab eodem Pontifice in ipsum lata. Ad hæc Epistola, cujus initium, *Obstupuit cœlum*, etc. in Synodo Constantinopolitana, hoc anno coacta, scripta ab Acacio ad Petrum Fullonem, postquam in ea damnatus est. Denique Epistola ad Zenonem, cujus exordium : *Convenit clementiæ tuæ*, etc. data quidem a Felice papa, sed post utramque Synodum Romanam an. CDLXXXV ab eo congregatam, in quarum priori *Acacius*, in posteriori *Petrus Fullo* episcopatu depositi sunt, et excommunicati. Id ex ejusdem Epistolæ lectione planum fit ; ea enim ad Zenonem scripta eo tempore, quo Zeno obstinata mente Fullonem in Antiochena Ecclesia sedentem tuebatur, parumque de Pontificis monitis curabat.

7. *Is error librariis attribuendus.* — Fontem

erroris aperio. Cum librarius incidisset in Codicem, in quo descripta erat hæc Epistola græco-latina *Felicis* ad *Zenonem*, insuperque tres laudatæ Epistolæ græcæ etiam ac latinæ, quarum altera ab *Acacio* ad *Fullonem*, et duæ priores a Pontifice Romano ad eumdem Fullonem inscriptæ erant sine Romani Pontificis nomine, existimavit, priores illas duas Epistolas, quemadmodum et Epistolam ad Zenonem a Felice fuisse datas. Quæ conjectura nostra firmatur ex eo, quod duæ priores illæ Epistolæ a Pontifice Romano scriptæ, editæ sunt cum sola inscriptione latina, quia nempe in græco inscriptio græca desiderabatur; cumque putaret librarius utramque a Felice datam, utramque etiam in inscriptione latina *Felici* attribuit; quod non raro accidisse norunt viri docti. Quare cum certum sit, *Simplicium* et *Acacium* damnasse *Petrum Fullonem*, idque non multo post Zenonis in imperium restitutionem, et Felicem in Fullonem sententiam non tulisse ante annum CDLXXXIV aut potius insequentem, apparet conjecturam nostram certam esse, Epistolam nempe Acacii ad Fullonem, pertinere ad Synodum Constantinopolitanam hoc anno habitam, et utramque Epistolam a Pontifice Romano ad Fullonem, spectare ad Synodum Romanam adversus eumdem hoc anno coactam. Quoad alias Epistolas græco-latinas, a quibusdam episcopis Orientalibus ad Petrum Fullonem missas, quarum mox meminimus, datæ illæ anno CDLXXXIV in variis Synodis adversus Fullonem habitis, ut eo anno ostendemus.

8. *In Synodo Romana Fullo et additamentum Trisagii damnantur.* — In Synodo Romana huc usque perperam Felici attributa *Simplicius* damnavit etiam *Fullonem* ob ejusdem clausulæ additionem, ut liquet ex Epistola Felici papæ male adscripta, quæ incipit : *Quis dabit capiti meo*, etc. et ex Epistola alia, cujus initium : *Quoniam pestiferis doctrinis*, etc. quæ utraque ad Fullonem data est, in iisque Simplicius in eum invehitur, quod Trisagiæ deprecationi additionem illam induxerit. Executio sententiæ, qua Petrus Fullo damnatus et episcopatu Antiocheno dejectus, demandata Acacio, ut docet Gelasius papa in Epistola ad episcopos Dardaniæ : « Hæc (sc. Sedes Apostolica), dum Acacium certis comperisset indiciis a communione Catholica deviasse, diutius ista non credens, quippe quem noverat executorem sæpe necessariæ dispositionis suæ contra hæreticos extitisse, per triennium fere litteris destinatis eumdem monere non destitit, sicut per diversos missa frequenter scripta testantur ». Idem habet Gelasius in Commonitorio ad Faustum : « In hac ipsa causa, inquit, Timotheus Alexandrinus et Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Joannes, et cæteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii præferentes, sola Sedis Apostolicæ sunt auctoritate dejecti, cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor ». Et paulo post : « Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, est damnatus Acacius, qui eorum damnationem, antequam prævaricator existeret, fuerat executus ». Quas adversus hæreticos sententias in Synodo Romana latas Acacius minime executioni dedisset, si Synodus illa anno CDLXXXIII coacta fuisset; cum anno præcedenti tam ipse, quam *Petrus Mongus* Henotico Zenonis jam subscripsissent, ut testatur Liberatus in Breviario cap. 17. « Communicavit etiam et Petrus Moggus his, qui descenderunt cum Henotico », et Acacio Synodicam scripsit Epistolam, et ab eo recepit. Cumque Henoticon anno CDLXXXII emissum sit, post eum annum inter Pontifices Romanos et Acacium nunquam convenit, hicque ab eo tempore episcopis hæreticis, aliis publice, aliis occulte adhæsit, ideoque posthac decretorum adversus eosdem latorum executor non fuit.

9. *Refelluntur rationes adversus Epistolas ad Fullonem datas.* — Valesius citatus utramque adversus Fullonem Synodum *Simplicii* tempore celebratam fuisse docte observavit, sed cum difficiliorem nodum dissolvere non posset, dissecuit, scripsitque omnes Epistolas illas græcas confictas et commentitias esse. Hæc prima ejus ratio : Cur, inquit, Pontifex Romanus græce scribit ad *Petrum Fullonem?* Neque enim solebant illis temporibus episcopi Romani alia quam latina lingua litteras scribere ad episcopos græcos, ut testantur Epistolæ Pontificum Romanorum. Ita Valesius cap. 4. At Simplicius quidem ad Fullonem, et ad Zenonem Felix latine scripsere, sed cum eæ litteræ in linguam græcam conversæ fuissent, ut moris erat, et progressu temporis autographum periisset, græcæ, quæ etiamnum extant, in linguam latinam versæ sunt. Non raro enim contigit, ut monumenta græca deperdita fuerint, et solæ versiones superfuerint; et vice versa, ut deperditis autographis latinis, solæ versiones græcæ ad nos pervenerint.

10. *Refellitur* II *ratio.* — Secundo in medium adducit Valesius verba Simplicii papæ ad Fullonem, quibus damnationis sententiam in eum contorquet, quæ mox retulimus, licet ex alia versione : *Firma sit*, etc. « Primo enim, inquit, hic mos non erat Pontificum Romanorum, ut episcoporum, qui una cum ipsis in Synodo consederant, in decretis suis ac sententiis mentionem ullam facerent. Quid quod *Acacium* sibi adjungit, quasi ejus sententiam in damnando Petro Antiocheno secutus esse videatur, omissa mentione Simplicii papæ, a quo idem Petrus diu antea fuerat condemnatus ». Hæc vir eruditissimus, qui non animadverterat, eas ad *Fullonem* litteras, non a Felice, sed a Simplicio datas esse, licet librariorum errore *Felicis* nomen præferant, non quidem cum epigraphe græca, sed cum latina, quia sc. græca in autographo deerat. Cæterum mirum videri non debet, quod *Simplicius* in sententia, quam adversus Fullonem dedit, *Acacii* mentionem fecerit. Hic enim *Fullonem* in Synodo Constantinopolitana jam damnaverat, petieratque ab Apostolica Sede, ut si forte is et Joannes Apamenus ad eum confugerent, « nec visu dignos haberet : et

si jam forsitan aliquam indulgentiam impetrassent, irritum esse debere, nec eorum pœnitentiam recipiendam esse », inquit auctor Breviculi Hist. Eutychian. Præterea executio sententiæ in ea Synodo Romana mandata erat *Acacio*, cui, ut lubentiori et acriori animo effectum daret, aliquid præter morem in *Acacii* gratiam faciendum esse judicavit Simplicius. Neque enim levis res erat depositio patriarchæ Antiocheni, et aliorum episcoporum, a quibus universa Eutychianistarum factio tunc potentissima stabat.

11. *Refelluntur* IV *et* V. — Tertiam rationem deducit Valesius cap. 5 a clausula, quam *Petrus Fullo* hymno Trisagio addidit. « Si enim, inquit, *Petrus Fullo* ob adjectionem illius clausulæ a Sede Romana et Constantinopolitana damnatus fuisset, nunquam profecto appendix illa *Trisagii* retenta esset ab Orientalibus, nec Constantinopolitani et reliqui Occidentales communicare deinceps sustinuissent Orientalibus, qui eam clausulam retinebant ». Huic rationi ad annum DXII, quod de ea clausula nobis agendum erit, commodius satisfaciemus. Dicit denique Valesius, argumenta, quæ convincunt falsitatem Epistolarum ab episcopis Orientalibus ad Fullonem scriptarum, de quibus supra mentionem fecimus, demonstrare etiam non solum Epistolas Felicis ad Fullonem confictas esse; sed etiam Synodum Romanam a *Felice*, et Constantinopolitanam ab *Acacio* adversus eumdem Fullonem celebratas. At eas Orientalium litteras sinceras et germanas esse anno CDLXXXV ostendemus : nec verum est, utramque illam Synodum revera coactam non fuisse. Nam, ut ex dictis constat, erratum a librariis, qui Epistolas a *Simplicio* scriptas *Felici* ejus successori attribuerunt, et a Baronio ac Conciliorum Collectoribus, qui errorem illum non suspicati utrumque Synodum anno CDLXXXIII, quo jam *Felix* in Romana Cathedra sedebat, consignarunt; cum tamen eo anno *Calendio* ab Acacio ordinatus jam sedem Antiochenam obtineret, ut suo loco monstrabitur.

12. *Stephanus fit episc. Antiochenus.* — Dejecto hoc anno a sede Antiochena Joanne Apamensi, *Stephanus* ad dignitatem illam evectus est, ut anno superiori ostendimus.

SIMPLICII ANNUS 12. — CHRISTI 479.

1. *Inter turbas in Antiochena Ecclesia ab hæreticis excitatas Stephanus episcopus martyr occumbit.* — Qui sequitur Christi Redemptoris annus quadringentesimus septuagesimus nonus, tertio Zenonis imperatoris consulatu notatur in Fastis : quo Orientalis Ecclesia, quæ paululum nacta esse quietis post reditum Zenonis Augusti visa est, rursum opera Eutychianorum hæreticorum novis cœpta est turbinibus exagitari. Etenim præter illa quæ clanculo moliretur Petrus Mogus in Ecclesia Alexandrina, majoribusque in dies accessionibus augerentur (quod exitus demonstravit) Antiochena Ecclesia mirum in modum furore hæreticorum non jam rem secreto agentium, sed in prœlium erumpentium, afflictata est. Etenim cum Stephanus Orthodoxus episcopus una cum suis in magna Ecclesia sacram Synaxim solemniter celebraret; Eutychiani, soboles Petri Cnaphei omnium perditissimi hæreticorum, conferto agmine, exertis gladiis furentes ingressi, in Dei sacerdotes sævientes, eosdem sævissime trucidarunt; sanctissimumque ipsum antistitem Stephanum in quem potissimum majori odio æstuabant, et ira incensi erant corripientes, ad necem usque atrocissimis confecere tormentis. De quo ex Joanne Rhetore suorum temporum rerum gestarum scriptore hæc habet Evagrius [1] :

2. « Petro Ecclesiæ Antiochenæ exturbato, Stephanus illius sedem capessit, quam triennio in hunc usque annum tenuit. Hunc (subdit ipse) Antiocheni calamis ad similitudinem hastarum præacutis (uti scribit Joannes Rhetor) confecerunt ». Hæc Evagrius, paucis admodum rem tantam absolvens. Meminit ejusdem necis Nicephorus [2], ejusque corpus in Orontem amnem projectum, ex eodem Joanne auctore tradit. Est de hoc Joanne historico mentio apud Photium, qui ait ipsum sui temporis esse prosecutum historiam Ecclesiasticam, nimirum a temporibus Theodosii junioris usque ad finem Zenonis. Utinam illam nobis Græcia conservasset, martyrum sanguine adeo illustratam. Porro

[1] Evagr. l. III. c. 10. — [2] Niceph. l. XV. c. 28.

satis ad pietatem et historiæ veritatem nobile de sanctissimo episcopo elogium, quod anniversaria memoria vicesima quinta die mensis Aprilis repetere Ecclesia consuevit verbis istis, veluti egregium martyris epitaphium : « Antiochiæ S. Stephani episcopi et martyris, qui ab hæreticis Synodum Chalcedonensem impugnantibus multa passus, in Orontem fluvium præcipitatus est tempore Zenonis imperatoris ». Ita ibi. Post hunc divinum martyrem Stephanum, alium in locum ejus subrogatum Stephanum, sed eumdem tantummodo unum sedisse annum, habet Nicephori Chronicon ; postea vero electum esse Calendionem, ibidem notatum ostenditur. Verum de tempore sedis Stephani junioris, suo loco dicemus.

3. Sed quonam auctore et impulsore tanta ausi sunt impii ? nullo quidem alio, quam scelestissimo illo Petro Fullone, itidem Cnapheo dicto : qui cum sub Leone imperatore sedem illam invasisset, tandem post restitutum Zenonem in imperium, ab ipso throno dejectus, illic inconsulte nimis degere versarique permissus est ; reclamante licet a longe Romano Pontifice, ut pestilens homo quam longissime deportaretur. Probavit eventus, quanto periculo sinantur perditissimi hæretici inter Catholicos commorari. Sensit id primum Zeno sero sapiens, frustra pœnitens non paruisse consiliis Romani Pontificis. Ipse tamen imperator in perfidos atque sacrilegos homicidas tam immane facinus vindicare quamprimum non destitit, missis illuc ultoribus militibus, qui (ut par erat) de factiosis illis pœnas sumerent.

4. *Electo Constantinopoli alio Stephano episcopo Antiochiæ, de statu Antiochenæ Ecclesiæ Simplicius ad Zenonem et ad Acacium scribit.* — Qui insuper, ut caveret ne in electione successoris antistitis compressæ gladio turbæ iterum reviviscerent, eo necessitatis adactus est, ut quod hactenus fuerat a majoribus intentatum, ipse primus ut paci ac quieti ejus prospiceret civitatis, jusserit ut Antiochenus futurus episcopus eligeretur Constantinopoli : male enim obducta cicatrix rursus eruptura timebatur in ulcus, si Antiochiæ sinerentur de antistite deligendo haberi comitia. Electo igitur Stephano Stephani martyris successore, ut ea cuncta præter regulas Ecclesiasticas præsumpta, occasione illa urgente, rata haberentur a Romano Pontifice, scripsit de his Zeno Augustus litteras ad papam Simplicium. Hæc quidem ita esse transacta, quæ ab ipso Romano Pontifice ad imperatorem Zenonem hoc eodem anno redditæ sunt litteræ, manifestant, quæ sic se habent [1] :

5. « Simplicius episcopus, Zenoni Augusto.

« De Ecclesia Antiochena venerandos mihi semper vestræ pietatis apices gavisus accepi, quibus ingenito vobis studio Catholicæ religionis, post defensionem fidei, quæ vos servat ac custodit, impietatis audaciam et facinora apud Antiochiam perpetrata coercita reperimus : exultantes, vobis inesse animum fidelissimi sacerdotis et principis, ut imperialis auctoritas et juncta Christianæ religioni acceptabilior Deo fieret, et appareret integritas : cum hi qui in episcoporum neces sacrilega cæde versati sunt, dignis jubentur perire suppliciis ; in quo et quieti Ecclesiæ et vestro consuleretis imperio : qua (quia) vindicata Dei contumelia, ulciscentis est gratia, et conciliator his divini favoris auxilium, quorum cura sacrilegium non reliquerit impunitum.

6. « Sed ut loquar fiducialiter principi Christiano : si præteritarum litterarum, quas de Petri aliorumque nomine jamdudum ad fratrem et coepiscopum meum Acacium scripsisse memini, ordo teneretur, ad hoc non potuit pervenire, quod jure nunc meruit vindicari. Mandaveram namque, ut facta suggestione pietati vestræ, prædictus, ut et cæteri qui per occasionem tyrannicæ dominationis invaserant Ecclesias Dei, extra metas vestri pellerentur imperii, ne pestiferis sensibus quibusque simplicioribus ore sacrilego virus infunderent, et verbis impiis contra fidem Orthodoxam innocentiores animas sauciarent : quod tum apparet, cum minus ista curantur, et levia esse creduntur.

7. « Actum est, ut (quemadmodum perhibetis) inter altaria non tam plebs persuasionibus eorum, sed ipsi quoque præsules, et prædicatores fidei perirent funestis gladiis sacerdotes. Unde si quæ et aliæ reliquiæ sub vestro reperiuntur imperio, eas vel nunc in exteriores terras jubete propelli, ne qua deinceps in eo sit necessitas et causa supplicii. Quia melius est aditum obstruxisse, quam pœnam exegisse peccati.

8. « Et quoniam seditiones Antiochenas religiosissimo proposito sedandas non aliter existimastis, nisi (præter præjudicium venerandi illius Concili Nicæni) apud Constantinopolim, iisdem petentibus, ordinaretur antistes : quod in ejus tantummodo persona sic memorastis assumptum, ut deinceps secundum definitiones Patrum, Orientali Synodo creatio Antiocheni pontificis servaretur ; nec haberi loco vultis injuriæ, quod dissensionis gratia factum est auferendæ : tenet hanc pietatis vestræ beatus Petrus Apostolus sponsionem, et Christianissimi fidelissimique principis mentem in hæc verba jurasse, quod post hac in Antiochena urbe, veteri more servato, a comprovincialibus suis episcopus ordinetur : ne quod nunc frater et coepiscopus meus Acacius vobis est jubentibus executus, in usum posteritatis veniat ; et statuta Patrum, quæ præcipue præstastis illæsa, confundat.

9. « Unde quæ a vobis amore quietis sancte ac religiose sunt ordinata, reprobare non possumus, ne status Antiochenæ Ecclesiæ sub nostra dubitatione videatur ambiguus : præcipue cum is qui legitur ordinatus, testimoniis clementiæ vestræ, et tanta sit prædicatione subnixus, ut in eo præter horum vulnerum dolorem posito, possimus et Ecclesiæ, quæ illum meruit, gratulari (gloriari). Hæc repensis sermonibus, et venerationis officio respon-

[1] Simpl. Ep. XIII. tom. I. Ep. decret.

dente, curavi, ut tantas hæreticorum fraudes, et facinora divinis et sæcularibus legibus persequenda, quæ sæpe probatis esse tam noxia, de memoria et conversatione hominum jubeatis auferre; quorum impietas nulla (quantum videtis, potest auctoritate compesci. Data decimo kalendas Julias post consulatum Illi V. C. » Hactenus Simplicius ad imperatorem, illud (ut vidisti) vehementius inculcans, et refricans, quod frustra sæpe antea monuisset ut damnati hæretici e finibus Romani propulsarentur imperii : quod ille adhuc facere prætermittens, tum religionem Christianam, tum ipsum Romanum imperium pessumdedit, ut inferius ex rebus gestis manifestius apparebit. Repetit et exprobrat hoc ipsum idem papa Simplicius in Epistola ad Acacium episcopum Constantinopolitanum hoc eodem anno data, non absque animi amaritudine, verbis istis [1] :

10. « Simplicius episcopus, Acacio episcopo Constantinopolitano.

« Clementissimi principis litteris, tuæque dilectionis de sacrilega et funestissima cæde, quæ apud Antiochiam facta est, sauciatus et nimium affectus mœrore respondeo : adstruens, si quæ dudum de Petro, et aliis complicibus eorum scripseram, et ut pietati ejus cum cæteris qui aderant fratribus suggerere postularam, ut optaveram, ordinatum fuisset, hæreticorum temeritas ad tantum facinus non veniret; nec aliquid necessitatis existeret, ut non aliter prædictæ subveniretur Ecclesiæ, nisi ut aliquid de jure ejus curatio ipsa minueret. Quamvis enim profecerit ad quietem, quod Christianissimi principis jussione vel sine præjudicio canonum a tua charitate fuerit Antiochenus episcopus ordinatus : tamen non est sine invidia factum, cujus cavendum deinceps etiam ille testatur, qui præcepit, exemplum.

11. « In quo pietati ejus gratias dignum est nos referre : quoniam ita gloriæ suæ moderatus est potestatem, ut fidelissima devotione Patrum regulis submitteret, quæ juberet, nec in auctoritatem recipi, quod sequenti constituit ætate prohiberi; ut scilicet in hac tantummodo persona, quam jussu ejus et studio quietis Antiochensibus, non tua usurpatione, antistitem consecrasti, quod factum est, necessitate sufficeret. In quo tuæ dilectionis non irrationabilem cognoscimus fuisse famulatum : quia Ecclesiarum jura respiciens, diu te non immerito suspendisse testaris, ne videreris ambire, quod tanto principi, et in tam gravi causa non poteras abnegare. Quapropter, frater carissime, institutorum veterum, quæ in te sunt probata, non immemor, sicut veniale judicare non pervides, quod tibi certum est imperatum : ita ipse dans honorem fratribus, labora ne necessitas sit nulla faciendi, quod optas nunc satisfactione purgari ». Hactenus ad Acacium Simplicius, istud ipsum vehementius inculcans, quod hominis ingenium nosceret ad volatum Icarias pennas appetere, et eas quavis oblata occasione captare : nec eum quidem opinatio ista fefellit, ut exitus demonstravit. Sed de his suo loco erit agendum.

12. *Acacius ambitione laborat.* — Sic igitur novo et prorsus inusitato exemplo contigit, ut qui a totius Syriæ episcopis ordinari soleret Antiochenus antistes, agente imperatore, et ratum habente Romano Pontifice, fuerit ab Acacio Constantinopolitano episcopo ordinatus Stephanus junior. At quid accidit? Sicut latens malus humor in cutem cum a natura transmittitur, levi confricatione pruritus mordacior excitatur; ita plane quæ in Acacio hactenus ambitio latuit, occasione ordinationis episcopi Antiocheni magis magisque incensa appetitum primatus illi vehementiorem ingessit; usque adeo, ut famis, seu potius rabiei expellendæ causa, custodita canonum claustra ruperit, et vincula Catholicæ communionis confregerit, seque ac posteros suos præcipites dederit : ut quæ sæpe dicentur inferius, manifestissime declarabunt.

13. De tempore autem quo sederit Stephanus junior, corrigendum est Nicephori Chronicon, cum ei unum tantum annum sedis tribuit, quem constat eam ad triennium propagasse, nimirum usque ad annum Domini quadringentesimum octogesimum secundum, quo creatus reperitur Calendion ejus successor. Id quidem apertissime liquet ex litteris S. Simplici Romani Pontificis ad Acacium eo anno datis, quibus agit de recenti tunc facta Calendionis electione : sed de his suo tempore opportunius agemus.

14. *De S. Lupi obitu et ejus discipulis sanctissimis.* — Hoc eodem anno magnus ille Lupus Trecensis Ecclesiæ episcopus, Gallicanæ Ecclesiæ decus, cujus immensa præconia superius ex Sidonio Apollinari retulimus, ex hoc mundo migravit in cælum, æternæ vitæ præmia a Deo consecuturus, cum jam annis quinquaginta duobus episcopali præfectura suam Ecclesiam sanctissime administrasset. Porro ejus hoc anno obitus temporis ratio inde certa deducitur : quod cum fidelissimus auctor, qui res ab eo gestas posteris tradidit, testetur ipsum esse creatum episcopum biennio ante functionem legationis cum S. Germano in Britanniam, nempe anno Domini quadringentesimo vicesimo septimo; his si addas ejus sedis annos quinquaginta duos, plane invenies ipsum hoc anno quadringentesimo septuagesimo nono mortuum esse. Sed quid de ejus discipulis viris laudatissimis, deque ejusdem Lupi obitu idem auctor scribat, ipsius hic verbis reddamus [1] :

15. « Multos autem habuit vir beatissimus præclara virtute discipulos, insigni miraculorum gloria illustres. In sancto Polychronio Virdunensis Ecclesiæ episcopo gratia curationum præfulsit; ita ut religatis post tergum manibus, dæmonibus imperaret, priusque sensum reciperent obsessi, quam corporum suorum collisionem. Sanctum Severum Treverensis Ecclesiæ ordinatum episcopum primæ

[1] Simpl. Ep. XV.

[1] Apud Sur. tom. IV. die XIX. August.

Germaniæ gentibus prædicantem non ambigimus inter Apostolos suum habere consortium. Sanctum quoque Albinum Catalaunensem antistitem diuturnæ sanctitatis prærogativa eminentem non debemus taciti omittere, quam ille crebro permultis locis dæmones ab hominibus profligarit. Nec immerito, dum tantorum virorum celebramus præconia, eximii magistri laudes depromere videri debemus.

16. « Successit autem ei dignus illo honore sacerdos Camelianus, ejus morum imitator. Jam annis quinquaginta et duobus S. Lupus gloriosæ memoriæ antistes sacerdotio functus erat, cum vitæ præsentis debitum persolvens, spiritum misit ad superos, dignis in terra laudibus celebrandus. Inde ergo nunc nobis, quo sublimis evectus est, præsidium impendit ». Hactenus de Lupo : cujus diem natalem Ecclesia Catholica religioso cultu annis singulis quarto kal. Augusti celebrandum suscepit. At ne putes in tam longævæ sedis Lupi numerum errorem (ut assolet) irrepsisse : accipe ex Sidonio veritatem. Extat ejus Epistola [1] ad ipsum data, cum ageret in sede annum quinquagesimum : sunt hæc enim Sidonii verba : « Jam per quinquennia decem non æquævis sacerdotibus tantum, verum et antiquis quoties collatus, antelatusque sis, etc. » Hæc ipse de Lupo : in cujus locum (ut dictum est) subrogatus est Camelianus ab auctore laudatus, hicque subscriptus reperitur Concilio Aurelianensi primo.

[1] Sidon. l. IX. Ep. XI.

Anno periodi Græco-Romanæ 5972. — Jesu Christi 479. — Simplicii papæ 12. — Zenonis 6. Odoacris reg. 4.

1. *Quinquennalia Zenonis.— Fl. Zeno Aug. III* sine collega consulatum iniit ob *quinquennalia* imperii post Leonis jun. mortem suscepti.

2. *Non Stephanus senior, sed Stephanus jun. mart. fuit.* — A num. 1 ad 14. Epistola Simplicii papæ ad Zenonem Aug. ordine XI, *data X kalendas Julias, post consulatum Illi V. C.* et recitata a Baronio num. 4 et seqq., in qua dicit Simplicius se facinora apud Antiochiam perpetrata accepisse, et quæ ab imperatore *amore quietis sancte et religiose sunt ordinata*, sese reprobare non posse, ordinationem sc. novi episcopi Antiocheni Constantinopoli factam post cædem decessoris (quod et in Epistola ordine XV ad Acacium scripta, et a Baronio num. 10 et seq. relata iterat Simplicius) eidem Baronio, omnibusque persuasit, *Stephanum seniorem* episcopum Antiochenum hoc anno ab hæreticis interfectum fuisse, et in ejus locum imperatoris jussu *Stephanum juniorem* Constantinopoli ab Acacio ordinatum. Verum ex his, quæ infra in medium adducemus, liquebit vulgarem hanc opinionem falsam esse, et in subscriptione prioris Epistolæ Simplicii papæ ad Zenonem Aug. loco, *post consulatum Illi V. C.*, legendum esse, *post consulatum Placidi V. C.;* ideoque eam datam anno quadringentesimo octogesimo secundo; cum Placidus anno CDLXXXI consulatum gesserit. Detritis enim prioribus nominis *Placidi* litteris facile fuit librario errare et locò *Placidi*, legere, *Illi;* eo magis quo Epistola XII et XIII quæ eam præcedunt, datæ sunt *Illo V. C. consule*, anno sc. CDLXXVIII. Erratum enim sæpe esse a librariis in consulatibus, vel postconsulatibus describendis, præsertim cum ancipites et fugitivi characteres eos devinare cogunt, compluribus exemplis liquet. Duæ itaque Epistolæ Simplicii hoc anno a Baronio recitatæ, in quibus mentio de cæde episcopi Antiocheni, ejus nomine suppresso, pertinet ad annum quadringentesimum octogesimum secundum, eæque non de Stephano seniori, sed de *Stephano juniori* intelligendæ. Hic enim ab hæreticis interfectus, et neuter ab Acacio ordinatus, sed *Calendio*, qui Stephano juniori successit, ut eo Christi anno monstrabo. Quod vero Baronius ait, novo et inusitato exemplo episcopum Antiochenum Constantinopoli ordinatum fuisse, corruit ex iis, quæ anno CDXLIX diximus. Ibi enim ostendimus, *Maximum* episcopum Antiochenum Constantinopoli ab Anatolio consecratum.

3. *Stephanus senior post biennium demortuus.* — Stephano seniori *anni tres* tam in Chronico Nicephori, quam in Tabulis Theophanis assignantur. Quare cum anno superiori episcopatum Antiochenum consecutus sit, vitam produxit usque ad annum CDLXXX aut insequentem; nec ipse, sed *Stephanus junior* ejus successor fidei perduellium gladio occubuit, ut ibidem evidenter ostendam. Baronius num. 2 refert hæc verba Evagrii lib. 3, cap. 10 : « Petro Antiochenæ Ecclesiæ exturbato, Stephanus sedem illius capessit, quam triennio in hunc usque annum tenuit. Hunc (subdit ipse) Antiocheni calamis ad similitudinem hastarum præacutis confecerunt ». Hæc Baronius, cujus est etiam

parenthesis. Verum hæc verba, *quam triennio in hunc usque annum tenuit*, neque in editione Christophorsoni, neque in editione Valesii leguntur. Illud itaque errore typographi, Baronii verba ab Evagrii textu diverso charactere non distinguentis, ita editum. Evagrius enim durationem sedis *Stephani* non memorat, et tamen Binius in Nota ad Epist. xv Simplicii ad Acacium, aliique passim Baronium secuti, locum illum integrum Evagrio adscribunt, quod monendum duxi, ne in posterum locus ille iv fucum faciat.

4. *Theodoricus Amalus in imperium Rom. irruit.* — Marcellinus in Chronico ad consulatum iii Zenonis Aug. hæc habet : « Sabinianus magnus Illyricianæ utriusque militiæ ductor creatus, curiam, fragilem collapsumque justum Reipublicæ censum, vel præpaventem fovit, vel dependentem tutatus est. Disciplinæ præterea militaris ita optimus institutor coercitorque fuit, ut priscis Romanorum ductoribus comparetur. Theodoricum idem Sabinianus regem apud Græciam debacchantem ingenio magis quam virtute deterruit ». Tum anno cdlxxxi ejusdem Sabiniani mortem recitat. De hac Theoderici grassatione pluribus agit Malchus pag. 80 et seq. aitque eum *Epidamnum*, hodie Dyrrachium appellatum, occupasse, sed ad *Lychnedum* accedentem repulsum esse. Hanc Urbem Ptolomæus *Lychnidum* appellat, et in Macedonia locat; Livius vero in Illyrico. Episcopalem fuisse docet Marcellinus ad consulatum Petri, seu ad annum dxvi, ubi meminit Laurentii Lychnidensis episcopi, qui pro Orthodoxis adversus Anastasium imp. stetit. Porro tam Marcellinus, quam Malchus de Theoderico Amalo loquuntur. Contingebant hi tumultus ob Zenonis imp. ignaviam, cujus vitii eum insimulat Malchus tam p. 87, quam pag. 97. Rediit postea *Theodoricus* in gratiam Zenonis, ut infra videbimus.

Finis persecutionis in Africa adversus Catholicos excitatæ, de qua anno sequenti.

SIMPLICII ANNUS 13. — CHRISTI 480.

1. *Africana Ecclesia recreatur ob electionem Eugenii episcopi Carthaginensis.* — Annus sequens consulatu Basilii junioris illuxit : quo tandem per legationem Zenonis imperatoris Carthaginensis Ecclesia, post longa spatia annorum viginti quatuor ærumnosæ viduitatis, novum accepit sponsum, sanctissimum virum Eugenium episcopum. Quomodo autem acciderit tam faustum ac jucundum desolatæ Ecclesiæ Africanæ solatium, antequam narrare aggrediamur; de tempore, quo hæc gesta esse hoc anno præsenti diximus, ratio est exacte disquirenda. Auctor est Victor [1], qui interfuit, ejusdemque Ecclesiæ cladis a Wandalis illatæ particeps fuit, post occlusam Carthaginensem Ecclesiam, defuncto Deogratias Ecclesiæ ejusdem antistite, ita perseverasse absque pastore annos viginti quatuor. Cum autem ex his quæ superius dicta sunt, satis evidens fuerit demonstratum, obiisse dictum episcopum paulo post captam a Genserico Romam (quod contigisse vidimus anno Domini quadringentesimo quinquagesimo quinto) nempe sequenti anno quinquagesimo sexto post quadringentesimum : huic numero si annos viginti quatuor addas ejusdem sedis cessationis, plane reperies hoc ipso anno Domini quadringentesimo octogesimo creatum fuisse sanctum Eugenium Carthaginensem episcopum. His de tempore elucidatis, jam rem ipsam a Victore descriptam hic reddamus, qui post Hunerici in regnum successionem hæc habet de restituta Ecclesia Carthaginensi :

2. « Dedit, inquit, licentiam Hunericus, Zenone imperatore atque Placidia relicta Olybrii rogantibus, ut Carthaginensis Ecclesia sibi, quem vellet, episcopum ordinaret, quæ jam per viginti quatuor annos tali ornamento fuerat destituta. Misit ergo tunc ad Ecclesiam Alexandrum virum illustrem hujusmodi legationem ferentem, ut præsentia ejus Catholicus populus dignum sibi peteret sacerdotem; destinans quoque per notarium suum Witared edictum, quod publice legeretur, hunc continens modum :

3. « Jussit vobis dominus dici, quia imperator Zeno et nobilissima Placidia per Alexandrum virum illustrem scripserunt, petentes ut Ecclesia Cartha-

[1] Victor. de pers. Wandal. l. ii.

ginensis religionis vestræ proprium episcopum habeat. Hoc fieri præcepit, atque eis rescripsit, vel legatis ab eis directis dici jussit, ut sicut petierunt vobis episcopum quem volueritis ordinetis : eo sub tenore, ut nostræ religionis episcopi, qui in Constantinopoli sunt, et per alias provincias Orientis, ex ejus præcepto episcopi, liberum arbitrium habeant, in Ecclesiis suis, quibus voluerint linguis populo tractare, et legem Christianam colere, quemadmodum vos hic, vel in aliis Ecclesiis quæ in provinciis Africanis constitutæ sunt, liberum arbitrium habetis in Ecclesiis vestris Missas agere vel tractare, et quæ legis vestræ sunt, quemadmodum vultis, facere. Nam si hoc circa eos non fuerit observatum, tam episcopus qui ordinatus fuerit, vel clerici, vel alii episcopi cum clericis suis, qui in Africanis provinciis sunt, jubentur inter Mauros mitti.

4. « Quod edictum dum, nobis præsentibus, decimo quarto kalendarum Juliarum universæ Ecclesiæ legeretur; gemere cœpimus, mussitantes, eo quod meditantibus dolos, malorum esset futura persecutio præparata. Et ita legato dixisse probamur : Si ita est; interpositis his conditionibus periculosis, hæc Ecclesia episcopum non delectatur habere. Gubernat eam Christus, qui semper dignatur gubernare. Quam suggestionem legatus accipere neglexit. Simul et populus, ut tunc fieret, ut ignis exarsit, cujus erat clamor intolerabilis, qui nulla posset ratione sedari.

5. « Ordinato itaque episcopo Eugenio viro sancto Deoque accepto, sublimis nata est lætitia, et gaudium cumulatum est Ecclesiæ Dei. Exultat multitudo Catholica sub Barbara dominatione de ordinatione pontificis reparati. Nam maximus juvenum numerus atque adolescentularum sibimet in commune congaudens, attestabatur quod nunquam vidisset episcopum in throno sedentem. Porro ille vir Dei sacerdos Eugenius cœpit per conversationem operum bonorum venerabilis ac reverendus haberi etiam ab iis qui foris sunt, et ita esse omnibus gratus, ut si fas esset, animam suam pro eodem universos ponere delectaret. Eleemosynas quoque tales per eum Dominus dignatus est facere, ut incredibile videatur tanta eum impendere, ubi Ecclesia, totum Barbaris tenentibus, nec unius nummi habere cognoscitur facultatem. Humilitatem in illo, charitatem, pietatem divinitus condonatam, si quisquam incipiat, non potuerit explicare. Pecuniam apud eum mansisse non probatur, nisi forte tali hora offerretur, quando jam sol diei explicans cursum nocturnis tenebris ordinem daret et locum. Unde tantum reservabat, quantum diei sufficeret, non quantum cupiditas expetisset, Deo nostro subinde quotidie ingentia et majora donante ». Hactenus Victor de ordinatione Eugenii, et episcopalis ipsius curæ primo progressu. Quomodo autem occasione ejus vitæ morum non levis adversus eum invidia ab Arianis conflata sit, ac subinde persecutio subsecuta, dicere incipiemus anno sequenti, ut congrue tempora reddamus temporibus.

6. *Arvernensium urbi, quam jam Evaricus deditione acceperat, præficitur Victorius.* — Decimus quartus hic annus est, quo (ut inquit Gregorius Turonensis [1]) Evaricus rex Gothorum in Gallia præfecit septem civitatibus (inter quas adnumerabatur Arvernum) Victorium ducem. Quomodo autem acceperit civitatem Arvernensem Evaricus non armorum vi, quam sæpe antea frustra tentaverat, sed deditione non quidem civium, verum legatorum ignava promissione, paucis dicamus. Cum enim pax cum Evarico rege tunc potentissimo sanciretur, inter alias pacis conditiones illa iniquior fuit, ut potiretur Arverno diutius concupito, expugnato nunquam. Extat autem de his ingens querela Sidonii Apollinaris ejusdem civitatis episcopi, dum lacrymis perfusam Epistolam dedit ad Græcum, sive Græcium, vel Agricium [2] Massiliensis civitatis episcopum, unum ex legatis, qui dispendio ejusdem Arvernensis civitatis pacem redemerant reliquorum Galliæ proxime degentium populorum : in qua hæc post alia ingerit :

7. « Nostri hic nunc est infelicis anguli status, cujus (ut fama confirmat) melior fuit sub bello quam sub pace conditio. Facta est servitus nostra pretium securitatis alienæ : Arvernorum (proh dolor!) servitus : qui (si prisca replicarentur) audebant (audiebant) se quondam fratres Latio dicere, et sanguinem ab Iliaco populo computare. Si recentia rememorabuntur : ii sunt qui viribus propriis hostium publicorum arma remorati sunt : cui sæpe populo Gothus non fuit clauso intra mœnia formidini, cum vicissim ipse fieret oppugnatoribus positis intra castra terrori. Ii sunt qui sibi adversus vicinorum aciem tam duces fuere, quam milites. De quorum tamen sorte certaminum si quid prosperum cessit, vos secunda solata sunt; si quid contrarium, illos adversa fregerunt.

8. « Illi amore Reipublicæ, Seronatum Barbaris provincias propinantem, non timuere legibus tradere, quem convictum deinceps Respublica vix præsumpsit occidere. Hoccine meruerunt inopia, flamma, ferrum, pestilentia, pingues cædibus gladii, et macri jejuniis prœliatores? Propter hujus tamen inclytæ pacis exspectationem, avulsas muralibus rimis herbas in cibum traximus, crebro per ignorantiam venenatis graminibus infecti, quæ indiscretis foliis succisque viridantia sæpe manus fame concolor legit? Pro iis tot tantisque devotionis experimentis, nostri (quantum audio) facta jactura est? Pudeat vos precamur, hujus fœderis nec utilis, nec decori.

9. « Per vos legationes meant : vobis primum (quanquam principe absente) non solum tractata reserantur, verum etiam tractanda committuntur. Veniabilis sit, quæsumus, apud aures vestras veritatis asperitas, cujus convicii invidiam dolor eripit.

[1] Greg. Tur. l. II. c. 20. — [2] Sidon. l. VII. Ep. VII.

Parum in commune consulitis; et cum in Concilio convenitis, non tam curæ est publicis mederi periculis, quam privatis studere fortunis. Quod utique sæpe diuque facientes, jam non primi comprovincialium cœpistis esse seduli. At quousque istæ poterunt durare præstigiæ? Non enim diutius ipsi majores nostri hoc nomine gloriabuntur, qui minores incipiunt non habere. Quapropter vel consilio quo potestis statum concordiæ tam turpis incidite. Adhuc si necesse est, obsideri, adhuc pugnare, adhuc esurire delectat. Si vero tradimur, quando non potuimus viribus obtineri : invenisse vos certum est quid Barbarum (Barbaris) suaderetis ignavi.

10. « Sed cur dolori nimio frena laxantur? Quin potius ignoscite afflictis, nec imputate merentibus: namque alia regio tradita servitium sperat, Arverna supplicium. Sane si medicari nostris ultimis non valetis; saltem hoc efficite prece sedula, ut sanguis vivat, quorum est moritura libertas : parate exulibus terram, capiendis redemptionem, viaticum peregrinaturis. Si murus noster aperitur hostibus, non sit clausus vester hospitibus. Memor nostri esse dignare, domine papa ». Hactenus Sidonii lugubris Epistola. Sed nihil profecit, rebus jam mutuo consensu compositis. Dedita est tandem Gothis civitas ipsa : permissi sunt tamen cives abire liberi, et ad alias migrare civitates. Verum memores iidem Gothi plurimas sibi a civitate illa strages illatas fuisse, cum eam sæpius obsedissent, quod in cives non poterant ob pactum conventum, in muros vindicantes, eamdem incendio concremarunt. Testatur id ipse Sidonius in Epistola ad Constantium [1], cum agit de reditu civium eamdem instaurantium.

11. Etenim ubi exsatiatus est Gothicus furor : ne tantæ pateretur dispendium civitatis, quam vix tandem ex pace ceperat, quam bello frusta sæpe tentarat; ad ejus instaurationem adjecit animum, cum hoc anno (ut dictum est ex Gregorio) rex Evaricus Victorium ducem illuc misit : qui cum pius esset, sacra etiam illic plura ædificia erexit, de quibus ubi supra ista Gregorius [2] : « Protinus Arvernos adveniens, civitatem addere voluit : unde et cryptæ illæ usque hodie perstant ad basilicam S. Juliani; et columnas, quæ sunt in æde positæ, exhiberi jussit : Basilicam S. Laurentii et S. Germani Licaniacensis vici jussit ædificari. Fuit autem Arvernis annis novem ». Hæc de his ibi. Quid præterea mirandum de eodem Victorio duce Arvernis commorante alibi idem Gregorius habeat, accipe [3]:

12. « Fuit (inquit) in supradicta Arverna urbe admirabilis sanctitatis Amabilis quidam vici Ricomagensis presbyter, qui virtutibus magnis præcellens sæpe serpentibus dicitur imperasse. Nam ad hujus tumulum cum dux Victorius despexisset orare, adfixo e regione equo, nequaquam poterat amovere : quem cum flagris stimulisque urgeret, et ille quasi æneus staret immobilis; tandem aliquando dux a suis commonitus, qui (ut ita dicam) ipsi pecudi similis erat factus, ad orationem descendit : cumque fideliter orasset, quo voluit ivit. Ad hujus sepulcrum energumenum vidi mundatum : perjurantem diriguisse ut ferrum : crimen confessum, illico absolutum ». Hæc Gregorius. Est ejusdem Victorii honorifica mentio apud Sidonium Apollinarem, ubi agit de S. Abraham abbatis obitu, cum et carmine lugubri illum laudavit : hæc enim habet scribens ad Volusianum [1], cum adhuc Victorius præesset Arvernis :

13. *De sancto Abraham abbate.* — « Jubes me, domine frater, lege amicitiæ, quam nefas lædi, jam diu desides digitos incudibus officinæ veteris imponere, et S. Abrahæ die functo næniam funebrem luctuosis carminibus inscribere. Celeriter injunctis obsecundabo, cum tua tractus auctoritate, tum principaliter amplissimi viri Victorii comitis devotione præventus, quem jure sæculari patronum, jure Ecclesiastico filium excolo ut cliens, ut pater diligo. Qui satis docuit, quæ sibi aut qualis erga famulos Christi cura ferveret, cum totum circa decumbentis antistitis, non dignitatem minus quam membra curvatus, ac supra vultum propinqua morte pallentem, dolore concolor factus, quid viro vellet, lacrymis indicibus ostenderet. Et quia sibi maximas humandi funeris partes ipse præripuit, totum apparatum supercurrentis impendii, quod funerando sacerdoti competeret impartiens; saltem ad obsequium, quæ remanserunt, verba conferimus, nihil aliud exaraturi styli scalpentis impressu, quam testimonium mutuæ dilectionis. Cæterum rimores, gesta, virtutes, indignissime meorum vilitate dictorum ponderabuntur ».

Abraham sanctis merito sociande patronis,
  Quos tibi collegas dicere non trepidem.
Nam sic præcedunt, ut mox tamen ipse sequare :
  Dat partem regni portio martyrii.
Natus ad Euphratem pro Christo ergastula passus,
  Et quinquennali vincula laxa fame,
Elapsus regi truculento Susidis oræ,
  Occiduum properas solus ad usque solum.
Sed confessorem virtutum signa sequuntur :
  Spiritibusque malis fers, fugitive, fugam.
Quaque venis, Lemurum se clamat cedere turba :
  Dæmonas ire jubes exul in exilium.
Expeteris cunctis, nec te capit ambitus ullus :
  Est tibi delatus plus onerosus honor.
Romuleos refugis, Bizantinosque fragores,
  Atque sagittifero mœnia fracta Tito.
Murus Alexandri te non tenet, Antiochique :
  Spernis Elisseæ Byrsica tecta domus.
Rura paludicolæ temnis populosa Ravennæ,
  Et quæ lanigero de sue nomen habent.
Angulus iste placet, pauperrimusque (paupertinusque) recessus,
  Et casa cui culmo culmina pressa forent.
Ædificas hic ipse Deo venerabile templum,
  Ipse Dei templum corpore facte prius.
Finiti cursus istic vitæque viæque,
  Sudori superest dupla corona tuo.
Jam te circumstant paradisi millia sacri,
  Abraham jam te comperegrinus habent.
Jam patriam ingrederis, sed de qua decidit Adam,
  Jam potes ad fontem fluminis ire tui.

Hactenus epitaphium.

[1] Sidon. l. III. Ep. XX. — [2] Greg. hist. l. II. c. 20. — [3] Greg. Tur. de Glor. confess. c. 33.

[1] Sidon. l. VII. Ep. XVII.

Subdit vero de monasterio, tanto destituto rectore, rogans eumdem Volusianum, ut consolaretur in eo degentes monachos, foveretque præpositum illis abbatem, cum ait : « Ecce ut injunxeras, quæ restant sepulto justa persolvimus. Sed si vicissim charitatis imperiis fratres, amicos, commilitones obsequi decet; ad vicem, quæso, tu quoque quibus emines institutis, discipulos ejus aggredere solari, fluctuantemque regulam fratrum destitutorum secundum statuta Lerinensium Patrum vel Grinnicensium festinus informa : cujus disciplinæ si qui rebelles, ipse castiga ; si qui sequaces, ipse collauda. Præpositus illis quidem videtur S. Auxianus, qui vir (ut nosti) plusculum justo et corpore infirmus, et verecundus ingenio ; eoque parendi quam imperandi promptior, exigit te rogari, ut tuo ipse sub magisterio monasterii magister accedat : et si quis illum de junioribus spreverit tanquam imperitum vel pusillanimem, per te unum sentiat utrumque non impune contemni. Quid multa? Vis ut paucis quid velim agnoscas? Quæso ut abbas sit frater Auxianus supra congregationem, tu vero et super abbatem. Vale ».

14. Porro tam de Abraham, quam de Victorio meminit Gregorius istis verbis [1] : « Cum adhuc apud urbem Arvernum Victorius, cujus supra meminimus, moraretur, fuit in monasterio B. Cyriaci urbis ipsius, abbas Abraham nomine, qui fide atque operibus Abrahæ illius prioris refulgebat, sicut in libro Vitæ ejus scripsimus ». Extat quidem illa tertio loco posita in Vitis sanctorum Patrum ab ipso conscriptis. Cæterum qui adeo instar Abrahæ Abraham insigniter vixit, moriens perpetuo vivens inhæsit sacris Ecclesiæ tabulis, anniversaria memoria celebris, quæ decimo septimo kalendas Junias repeti consuevit. At de Abraham satis, qui nobis occurrit in via, dum agimus de Victorio qui eum mirifice coluit.

15. *Victorius in deterius mutatus Eucherium nobilissimum senatorem occidit.* — Rursum vero quod ad eumdem Victorium spectat : etsi religiosi valdeque pii hominis sæpe specimen egregium edidit, novissima tamen ipsius gloria caruere : etenim quod Barbaro eidemque sævo regi Gothorum in famulatu esset, ejusdem sævitiam induit, eamdemque in clarissimum senatorem exercuit : de quo pauca ista Gregorius [2] : « Super Eucherium vero senatorem calumnias devolvit, quem in carcere positum nocte extrahi jussit, ligatumque juxta parietem antiquum ipsum parietem super eum elidi jussit ». Hæc ipse.

16. Porro in quem adeo immaniter Victorius sævivit, hic ille fuisse putatur senator Eucherius quem mirifice Sidonius prædicat dum ad ipsum scribens hæc habet [3] : « Veneror antiquos, non tamen ita ut qui æquævorum meorum virtutes aut merita postponam. Neque si Romana Respublica in extrema hæc miseriarum defluxit, ut studiosos sui nunquam remuneretur; non idcirco Brutos Torquatosque non pariunt sæcula mea. Quorsum ista hæc? inquis. De te ad te mihi sermo est, vir efficacissime, cui debet Respublica, quod supradictis solutum laudat historia. Quapropter temerarii rerum temeraria judicia suspendant, nec perseverent satis aut suspicere præteritos, aut despicere præsentes, etc. » Hæc Sidonius : ex quibus plane et causam cædis Eucherii intueris, et cur homo serviens Gothis, in eum sævierit Reipublicæ studiosum, aversum penitus ab eam subjicientibus Barbaris.

17. Porro hunc eumdem Eucherium fuisse et religione præstantem, et plane dignum qui in episcopum assumeretur, nisi bigamiæ impedimentum obstasset, idem Sidonius fidem facit, et quidem publice, dum pro concione laudans etiam a nobilitate Simplicium a se electum Bituricensem archiepiscopum, hæc habet [1] : « Illustris in utraque conversatione prosapia, aut episcopis floruit, aut præfectis : ita semper hujuscemodi aut humanum aut divinum dictare jus usui fuit. Si vero personam suam tractatu consultiore pensemus, invenimus illum tenere istic inter spectabiles principes locum. Sed dicitis, viros Eucherium aut Pannichium illustres haberi superiores : quod hactenus eos esto putatos; sed præsentem jam modo ad causam illi ex canone non requiruntur, qui ambo ad secundas nuptias transierunt». Hæc Sidonius de Eucherio viro clarissimo, quem non alium quidem a dicto Eucherio senatore fuisse putamus.

18. Quod vero ad ejus interfectorem Victorium pertinet : sicut truculentis accidere solet hominibus, ut iidem turpiter emolliantur, effluantque carnalibus concupiscentiis, et libidinibus turpissime obruantur (quod de Herode atque Nerone et aliis veteres prodidere) id ipsum plane de Victorio scriptis traditum invenimus. Etenim de ipso idem qui supra Gregorius agens, ad finem, quo ejus vitæ periodum claudit, ista habet : « Ipse vero dum nimium esset amore mulierum luxuriosus, et ab Arvernis vereretur interfici, Romam aufugit : ibidemque tentans exercere luxuriam, lapidibus est obrutus ». Hæc Gregorius, qui ejus mortem accidisse testatur ante quatuor annos ab obitu Evarici : in libro autem Miraculorum [2] eumdem Victorium occisum esse tradit apud Romam ab Apollinare nobili Arvernensi ; qui ea de causa Mediolanum relegatus, ope S. Victoris martyris divinitus est liberatus.

19. *Eximia apud Arvernenses castitatis exempla.* — Sed ne perfunctorie, lector, id transeas, velim, quod magnam conciliat Arvernensi Ecclesiæ laudem, nimirum adeo populum illum castitatis fuisse cultorem, ut deditus impudicitiis præfectus nonnisi fuga sibi consultum esse putaret, quo pudicos Arvernenses in seipsum tumultuantes evaderet. Certe quidem virginitatis cultum hac ætate in ea

[1] Greg. Tur. l. II. c. 21. — [2] Ibid. c. 20. — [3] Sidon. l. III. p. VIII.

[1] Sidon. l. VII. Ep. IX. — [2] Greg. mirac. l. I. c. 45.

Ecclesia floruisse, tum quæ Sidonius, tum quæ Gregorius posteris tradiderunt, declarant exempla. Et in primis quod ad Sidonium spectat, mirifice laudat, scribens ad Aprum Arvernensem civem, Frontinam virginem verbis istis [1] : « Sed et matertera tua hinc, et hinc fuit sanctior sanctis Frontina virginibus, quam verebatur mater, pater venerabatur, summæ abstinentiæ puella, summi rigoris, ac fidei ingentis, sic Deum timens, ut ab hominibus timeretur ». Hæc Sidonius. Sed accipe ex Gregorio duobus præclaris hæc ipsa de cultu illibatæ virginitatis Ecclesiæ Arvernensis declarata exemplis : ait enim [2] :

20. « Duos fuisse apud Arvernum, virum scilicet et puellam, refert antiquitas, qui conjuncti conjugio, non coitu; et in uno stratu quiescentes, non sunt ab alterutro polluti in voluptate carnali : post multos vero annos, cum eis esset latenter vita castissima, ex consensu pari vir tonsuratus ad clericatum, puella vero religiosum induit vestimentum. Factum est autem, ut impletis diebus, puella migraret a sæculo : denique vir ejus, præparata sepultura, exhibuit corpusculum ad sepeliendum. Cumque eam sepulcro reconderet, arcanum quod inter eos convenerat, elevatis manibus ad cælum, pandit, dicens : Gratias tibi, rerum omnium artifex, ago, quod sicut mihi eam commendare dignatus es, ita tibi reddidi ab omni voluptatis contagio impollutam. At illa subridens ait : Sile, sile, vir Dei; quia non est necesse fatearis nostrum, nemine interrogante, secretum. Post hæc, obtecta opertorio, recessit.

21. « Non post multum vero tempus et ipse migravit a sæculo, sepultusque est in loco suo. Erat autem in una quadam Basilica, sed e diversis parietibus utrumque sepulcrum habebatur, et unum quidem ad Meridiem, alterum ad Aquilonem. Mane autem facto, inventa sunt pariter esse sepulcra, quæ usque hodie sic perdurant : idcirco nunc incolæ, Duos Amantes vocitant, et summo venerantur honore ». Hæc ipse. Quæ secundum ea facta esse noscuntur, quæ superius suis locis ex Tertulliano, et aliis dicta sunt, nempe frequentia fuisse in Ecclesia vera conjugia, sed quoad commixtionem corporum simulata, dum frequentes essent reperiri in conjugali consortio virgines. Sed et dignum pariter existimamus ut in Annales inferatur exemplum de alia ejusdem civitatis sancta virgine, quam et publicæ Ecclesiasticæ tabulæ scriptam retinent, et Catholica Ecclesia anniversario cultu prosequitur. Georgia huic nomen fuit, de qua ista Gregorius [3] :

[1] Sidon. l. IV. Ep. XXI. — [2] Greg. Tur. de Glor. confess. c. 32.— [3] Greg. de Glor. confess. c. 34.

22. « Fertur etiam fuisse in ea urbe puella quædam religiosa atque devota Deo : quæ in rure commanens, quo ab urbica populatione submota liberius dignas Deo laudum hostias exhiberet, quotidie autem jejuniis et orationibus insistebat. Factum est igitur, ut migrans ab hoc mundo, ad Basilicam oppidi causa sepeliendi portaretur. Verum ubi levato feretro corpus per viam ferri cœpisset, adveniens grex magnus columbarum super eam volare cœpit, atque huc illuc volitando sequi quo hæc a proximis ferebatur. Qua in Basilica delata, grex totus super tectum ædis ipsius visus est consedisse : illaque sepulta, ad cælos evolavere columbæ. Unde non immerito Georgia nuncupata est, quæ sic exercuit mentem cultura spiritali, ut adepto virginitatis sexagesimi fructus proventu, egrediens de sæculo, cælestibus honoraretur exequiis ». Hæc Gregorius, a nobis hic opportune relata, occasione Victorii ducis et comitis, hoc anno præfecti cum aliis populis etiam Arvernensibus, impudica vita eamdem nobilem Ecclesiam labefactare non verentis. At quod dicit, debitum virgini sexagesimi fructus proventum : id ea de causa, quod centesimum putavit martyri convenire. Porro ipsius Georgiæ virginis votiva celebritas, in Ecclesia Occidentali quinto decimo kalend. Martias annis singulis agitur. At de rebus Gallicis satis.

23. *Terræ motus Constantinopoli.*— De Orientalibus vero nihil hoc anno præterea, nisi quod Marcellinus hæc de prodigioso terræ motu, quo Constantinopolitana civitas agitata est, habet [1] : « Urbs regia Constantinopolis assiduo terræ motu quassata, magnopere sese afflictam deplanxit : ambæ Troadenses porticus cadunt : aliquantæ Ecclesiæ vel scissæ sunt, vel collapsæ : statua Theodosii Magni in foro Tauri super cochlidem columnam posita corruit, duabus fornicibus ejus fori collapsis. Hunc formidolosum diem Byzantii celebrant octavo kalendas Octobris ». Hæc Marcellinus : quem subdubitamus errore lapsum, dum quod fuit terræ motus sub Proclo monumentum (dicta enim die habent ejus memoriam Græcorum Menologia) ipse posteriori huic adscribit terræ motui : sed et Cedrenus ad aliud tempus refert. Quovis anno id acciderit, certe nonnisi magnorum malorum constat fuisse prænuntium ; cum non solum civitas ipsa Constantinopolitana, sed totus plane orbis ex Eutychianorum turbis graviori motu concussus sit. Sed ad res anni sequentis transeamus.

[1] Marc. in Chron. sub hujus anni Cons.

Anno periodi Græco-Romanæ 5973. — Jesu Christi 480. — Simplicii papæ 13. — Zenonis 7. Odoacris reg. 5.

1. *Consulatus.* — *Basilius junior*, ut in lege Cod. Justin. 21 *de testamentis*, et in Chronicis Cassiodori, Mariani Scoti, et Marii Aventicensis vocatur, sine collega in Occidente consul creatus est. Dicitur *junior* respectu Basilii anno CDLXIII consulis, qui ideo ex eadem familia, Deciana nempe, fuit. De tertio Basilio anno DXLI, quo consulatum ultimus ex privatis gessit, verba faciemus. *Basilius junior* præfectus prætorio Italiæ ac patricius fuit, vices agens Odoacris; ejusque mentio in Concilio Romano III sub Symmacho, ut videre est apud Baronium anno CDLXXXIII, num. 10.

2. *Finis persecutionis Africanæ.* — A num. 1 ad 6. Ecclesia Carthaginensis jam per *annos* XXIV, ut habet Victor Vitensis lib. 2 de Persecut. Afr., episcopo destituta fuerat, cum *Zenone imp. et Placidia relicta Olybrii rogantibus*, Hunericus Vandalorum rex *dedit licentiam, ut Carthaginensis Ecclesia sibi quem vellet episcopum ordinaret.* Addit Victor Zenonem id petiisse *per Alexandrum virum illustrem* legatum suum. Sed hæc legatio, sicuti et finis annorum XXIV a Victore numeratorum, pertinent ad superiorem Christi annum, quo Zeno imperii sui quinquennalia dedit, et de more suorum decessorum ea insigni aliquo facinore illustria voluit reddere. *Deogratias* Carthaginensis episcopus anno CDLV ad Deum migravit, eoque mortuo Ecclesia sine pastore fuit usque ad annum præcedentem, quo Carthaginenses *Eugenium* sibi præposuere.

3. *Duæ legationes ad Zenonem missæ.* — De simili legatione, aliaque a Gothis ad Zenonem facta loquitur Malchus Rhetor pag. 94, aitque : « Proximo post Zenonis restitutionem anno, advenere legati a Gothis qui in Thracia consederant, et fœdere Romanis conjuncti erant ». Addit Malchus, eos imperatorem rogasse, ut reconciliari vellet Theuderícho Triarii filio, et considerarct *quanta mala, cum hostis extitisset, Romanorum rebus attulisset.* Sed milites, accusationibus quas in Theuderichum imperator intenderat auditis, acclamaverunt omnes, Romanorum hostem esse Theuderichum. Paulo post Malchus scribit : « Eodem quoque anno legati a Carthagine Byzantium venere, quos Alexander uxoris Alliari (sed legendum, *Olybrii*, ut recte Valesius in Notis ad Malchum) procurator ducebat, qui jam olim a Zenone Placidia consentiente, eo missus fuerat. Dicebant vero legati Honorichum velle cum imperatore sine fraude amicitiam contrahere, etc. Neque vero ista, quæ in speciem dici videbantur, quia magnam belli suspicionem dederat, a verisimilitudine abhorrebant. Etenim a morte Genserici in omnem mollitiem devenerant, neque amplius sollicitudini aut timori Romæ erant. Neque exercitus alere continuarant, quos Gensericus ad omnes occasiones instructos habebat, ut semper celeritate exequendi aliorum consilia præveniret, et anteverteret. Legatos Zeno liberaliter accepit, et honore debito est prosecutus, et muneribus pro merito ornatos dimisit, et Alexandrum comitem privatarum rerum fecit ». Alexander itaque qui jam ab aliquot annis Carthaginem profectus fuerat, illuc anno CDLXXIX rediit, postulaturus ab Hunericho, ut Orthodoxis liceret episcopum eligere, quod et factum fuit. Verum pacem illam non diu durasse infra visuri sumus.

4. *Nepos quondam imperator occiditur.* — Marcellinus in Chronico, *Basilio solo cos.* hoc sc. anno scribit : « His coss. Nepos, quem dudum Orestes imperio abdicaverat, Viatoris et Ovidæ comitum suorum insidiis haud longe a Salonis sua in villa occisus est », quinto sc. anno postquam imperio dejectus fuerat. Hinc lucem accipiunt quæ scribit Candidus in Excerptis : « Post interemptum Nepotem imperatorem Romanum, et ejus successorem Augustulum expulsum, Odoacer Italia, atque ipsa adeo Urbe potitus est. Rebellantibus autem huic Occidentis Gallis, et legatione ab ipsis aliaque ab Odoacro ad Zenonem missa, in Odoacrum magis Zenonis animus inclinavit ». Ubi interpres Candidi hæc verba non bene vertit, ὡς μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ βασιλέως Νέπωτος Ῥώμης. Vox enim ἀναίρεσις eo in loco *cædem* non significat, *sed depositionem.* Nec verum est, Odoacrem post Nepotis mortem Italiam sibi subjecisse, cum *Nepos* usque ad præsentem annum in vivis fuerit. Ad eumdem lapidem offendit interpres Zozimi pag. 679. Ubi hic Historicus loquens de pace inter Constantinum et Licinium anno CCCXIV inita, ait unam e pacis conditionibus fuisse, ut Οὐάλεντα δε, τὸν ὑπὸ Λικιννίου Καίσαρα κατεσταμένον ἀναιρεσθῆναι, id est, *ut Valens appellatus a*

Licinnio Cæsar exauctoraretur. Et tamen Sylburgius in sua versione habet, *e medio tolleretur*, quod non dixit Zozimus, neque etiam verum est, cum Valentem tantum depositum fuisse testentur Anonymus Valesianus, et Petrus patricius in Excerpt. de Legat. Præterea loco horum verborum, *rebellantibus autem huic Occidentis Gallis*, in græco Candidi legitur, καὶ στασιασάντων αὐτῷ τῶν δυσμικῶν Γαλατῶν, sed vertendum *dissidentibus ab eo Occidentalibus Gallis.* Neque enim Galli Odoacri Italiæ regi subditi fuere. Malchus Rhetor pag. 93, hæc de Odoacre et Nepote scribit, quibus Candidi narratio melius intelligitur, et præsens imperii status magis explicatur : « Augustus Orestis filius, ut audivit Zenonem iterum Orientis imperium, expulso Basilisco, recuperasse, senatum veteris Romæ legationem ad Zenonem mittere coegit, quæ illi significaret Urbem proprio imperatore non indigere. Unum quidem imperatorem, sed communiter illi utriusque imperii fines tutandos esse : Odoacrum sibi præpositum assumpsisse idoneum, qui salvas res faceret. Ille enim et scientia Reipublicæ administrandæ, et rei militaris peritia præstat. Itaque orare, ut illum Zeno patriciatus dignitate ornet, et Italicam diœcesim regendam committat. Profecti sunt igitur ex senatu veteris Romæ viri, qui hos sermones Byzantium deferrent ».

5. *Zeno Odoacrem patricium renuntiat.* — Pergit Malchus : « Iisdem diebus venerunt et a Nepote nuntii, qui Zenoni restitutum imperium gratularentur, et ipsum obtestarentur, cum easdem calamitates, quas Nepos expertus esset, ut omni opere et studio illum in recipiendo imperio prompto et alacri animo adjuvaret; et pecunias, et exercitus, et alia, quæ opus forent suppeditaret, quod illi reditum ad pristinam fortunam elaboraret et conficeret. Hæc qui dicerent Nepos misit. At Zeno, his qui venerant, hæc responsa dedit. Et senatoribus illos ex duobus, qui ab Oriente imperium susceperant, unum expulisse et Anthemium occidisse. Nunc quid sibi facto opus esset, illos dixit perspicere. Imperatore enim superstite non aliam debere valere sententiam, quam illum amplecti et illi adhærere. Ad ea vero quæ Barbarus nuntiarat, recte et juste facturum, si a Nepote imperatore Odoacer patriciatus dignitatem susciperet. Eam illi missurum, nisi Nepos prævenerit. Hortari simul atque eam adeptus fuerit, ut cultum Romanis convenientem assumat et usurpet. Se quoque confidere fore, ut imperatorem, qui illum hoc honore affecerit, si quidem justa facere voluerit, observet et colat. Sed tamen in litteris regiis, quibus Odoacro eam dignitatem mittere renuit, eum patricium nominavit. Quæ Zeno cum Nepoti studebat, ex suis, Nepotis malorum commiseratione duci, et proprio casu communi hominum casu ingemiscere edoctus faciebat. Eo quoque illum impulit Verina, quæ Nepotis uxori, cujus erat consanguineus, favebat ».

6. *Multæ Galliarum civitates adhuc a Romanis stabant.* — Malchus legationis Gallorum ad *Zenonem*, de qua Candidus citatus, mentionem non facit, quia nempe Gallorum legati diversi non erant ab iis, quos *Nepos* horum imperator legitimus mittebat. Hæc itaque legatio anno quadringentesimo septuagesimo septimo obita. Variæ adhuc civitates in Galliis, uti Remi, Nannetes aliæque Romanam majestatem venerabantur, et ut liquet ex Jornande lib. de Reb. Get. cap. 45, Burgundionum gens Romanis fœderata erat. Ad hæc Arelate, Massilia, cæteræque urbes Rhodanum inter ac Druentiam et Alpes sitæ a Romanis stabant. Quare Candidus nomine *Gallorum*, qui in græco *Galatæ* appellantur, intelligit missos ab illis civitatibus et principibus, qui jure merito verebantur, ne *Euricus* Visigothorum, et *Childericus* Francorum reges universas Gallias occuparent, si Romanorum dominatio in eis penitus exstingueretur.

SIMPLICII ANNUS 14. — CHRISTI 481.

1. *Theodoricus Scytha aggressurus Constantinopolim occiditur.* — Christi annus quadringentesimus octogesimus primus Placidium consulem habuit : quo periclitanti sub gladio Gothico imperio Orientali, et ipsi Constantinopolitanæ civitati in discrimen adductæ, Deus improviso casu subvenit. Rem gestam ita narrat Evagrius [1] : « Per idem tempus Theodoricus Schyta genere contra Zenonem arma ferre parat, et copiis suis in Thracia collectis; bellum gerit adversus Zenonem : agrisque omnibus qui ante pedes jacebant usque ad ostium Ponti vastatis, parum aberat quin Constantinopolim cepisset; nisi quidam ex illius maxime necessariis vehementer erga eum offensi consilium de illo interimendo inivissent. Qui cum suorum intellexisset malevolentiam, retulit pedem, atque non adeo multo post in mortuorum numerum adscriptus est. Verum quo genere mortis occubuerit, dicam, quod ita habet. Pro castris ejus hasta cuspide bifida in sublime suspensa fuit more Barbarico. Deinde corpus suum agitare, exercereque cupiens, equum sibi adduci jubet. Tum absque mora (cujus etiam in aliis quoque rebus gerendis impatiens esse solet) in equum insiliit. Equus autem, utpote indomitus et ferox, cum nondum Theodoricus pedibus utrinque rite dispositis firme insideret, pedes anteriores tollit in sublime, ac posterioribus solum insistit rectus : adeo ut Theodoricus cum magna contentione cum eo luctaretur, et neque auderet eum fræno, ne in ipsum caderet, retrahere, neque adhuc in sella firme sederet; huc illucque sic volutaretur, ut hastæ suspensæ cuspidem vehementer agitaret : qui in eum impactus, latus graviter vulneravit. Inde igitur lecto coactus decumbere, paucis post diebus ex eo vulnere periit ». Hucusque Evagrius.

2. Id quidem hoc anno factum esse, Marcellinus testatur in Chronico, huncque esse Theodoricum Triarii filium tradit, eumque pervenisse usque ad Anaphum locum ad quartum lapidem Constantinopoli distantem, inde vero in Illyricum parasse iter, cum eo modo morte præventus est. Ex quibus Jordanum, alias Jornandem dictum redarguas, dum non Theodoricum Triarii filium fuisse narrat, sed Valemirum Amalum Gothorum regem, fratrem Theodomiri patris Theodorici Amali, qui hoc anno in Gothorum regnum successit. « Quem », inquit Evagrius, « Zeno imperator, evocatoria destinata, ad se in urbem Constantinopolim venire præcepit; dignoque suscipiens honore, inter proceres sui palatii collocavit. Et post aliquod tempus, ad ampliandum honorem ejus in arma, eum sibi filium adoptavit, de suisque stipendiis triumphum in urbe donavit ». Sed id factum est, cum rebellantes Zenoni domesticos vicit in Oriente : quæ omnia præterierunt Jordanum. At agendum erit de his suo loco inferius.

3. *De futura persecutione præsagia.* — Hoc eodem anno, quo numeratur Hunerici Wandalorum regis quinquennium, biennium vero ante excitatam diram persecutionem adversus Africanam Ecclesiam, Deus (sicuti olim vidimus factum temporibus sanctissimi Cypriani episcopi) multis signis futuram persecutionem (ut Victor ait) pluribus demonstravit, quo se cuncti præpararent ad pugnam. At quænam illa fuerint, his ipse verbis enarrat [1] : « Ante persecutionis tamen tempestatem multis præeuntibus visionibus et signis, imminens demonstratum fuerat malum. Nam ferme ante biennium quam fieret, vidit quidam Fausti Ecclesiam solito in ornatu fulgentem : et dum lætaretur tanti fulgoris candore, cereis quoque fulgentibus, palliisque velaminum et lampadibus rutilantem : subito, ait, luminis illius concupiscibilis exstinctus est fulgor, et tenebris succedentibus, adversarius naribus natus est fœtor; omnisque illa beatorum turba, expellentibus quibusdam Æthiopibus, minata est foras : ob hoc jugiter lamentatum, quod eam in claritatem pristinam nequaquam viderit iterum restitutam. Nam visionem istam, nobis præsentibus, sancto retulit Eugenio.

4. « Vidit et quidam presbyter ipsam Fausti

[1] Evagr. l. III. c. 25.

[1] Victor. de persec. Wandal. l. II.

Ecclesiam refertam turbis innumerabilibus populorum, et post paululum evacuatam, et repletam porcorum multitudine atque caprarum. Item alius vidit aream triticeam ventilationi paratam, granis adhuc ventilatoris judicio necdum a paleis separatis : et dum ingentis massæ, licet confusæ, magnitudinem miraretur; subito ecce turbo veniens tempestatis sonivago flatu cœpit adventum suum surgente pulvere demonstrare : cujus impetu palea illa omnis omnino volavit, remanentibus granis. Post hæc venit quidam procerus splendido vultu, habituque nitido fulgens : et cœpit grana vacua, macilenta, atque similaginea reproba purgando projicere : quæ diu examinans, vix magnitudinem illius massæ licet probatæ, ad acervum tamen produxit exiguum.

5. « Item alius ait : Stabat quidam præcelsus super montem qui Ziquensis dicitur, et clamabat dextera levaque : Migrate, Migrate. Alius conspicit, rugiente cælo atque turbato, sulphureas nubes, quæ ingentes cœperunt lapides jaculari : qui lapides dum cecidissent in terram, plus accendebantur, et majoribus flammis ardebant : atque intrantes in penetralia domorum, quos invenerant, incendebant. Qui autem vidit, ait, cum se in quodam cubiculo abscondisset, miseratione divina ad eum flamma non potuit pervenire : reor ut illud propheticum compleretur [1] : Claude ostium tuum, et abscondere pusillum aliquantulum, donec pertranseat ira Dei.

6. « Vidit et venerabilis Paulus episcopus arborem usque ad cælos ramis florentibus extensam, quæ etiam dilatatione sua omnem pæne Africam occupabat : et cum universi ejus magnitudine et speciositate gauderent : Ecce subito, inquit, venit asinus violentus, qui defricans cervicem suam super robur radicum ejus, impulsu suo cum ingenti sonitu illam mirabilem arborem elisit ad terram. Sed et Quintinianus venerabilis episcopus vidit se super quemdam montem stare, de quo conspiciebat gregem innumerabilium ovium suarum, et in medio gregis duæ erant ollæ nimium bullientes. Aderant autem ovium occisores, quarum carnes ollis bullientibus demergebant. Et cum ita fieret; omnis illa magnitudo consumpta est gregis. Reor ergo illas duas ollas, Siccam Veneriam et Laribusam, duas esse civitates in quibus multitudo prima fuerat congregata, e quibus incendii initium sumpsit; aut Hunericum regem, et Cyrolam episcopum ejus. Sed de multis visionibus, quia brevitati consulendum fuit, hæc dicta sufficiant ». Hucusque Victor. Sic igitur secundum propheticum illud [2]: « Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus », accidit, ut hæc Deus voluerit ante biennium, hoc nimirum anno, fidelibus innotescere.

7. *Hunerici mira crudelitas, tum in Catholicos, tum in suos.* — Verum etsi persecutio ingruens instar grandinis ad biennium sit dilata; præcesserunt tamen furorem bellicum velitationes nonnullæ, quibus diversis in locis dira pati contigit Christianos : atque primum hoc tempore Hunericum insequi cœpisse crudeliter suos, et illos potissimum, quos scisset cum Catholicis Catholicos redditos in Catholicorum Ecclesiam convenire. Erant hi plures utriusque sexus mares et feminæ, qui divino illustrati lumine, ubinam esset dogmatum veritas intelligentes, eo emergentes e tenebris convenere : qui quidem felicissimi non solum Catholicæ fidei participes fieri meruere, et inter Catholicos adnumerari; sed digni habiti sunt ante omnes tormentorum gloria exornari, et aliqui ex eis martyrio coronari. Has igitur ex hostibus abreptas manubias Africana Ecclesia primum omnium Domino consecravit, hasque ex hostili agro sacras primitias acceptas præmisit in cælum. Quomodo autem hæc acciderint, Victor spectator certaminis, res gestas verbis istis omni fide testatas posteris tradidit, cum de sancti Eugenii Carthaginensis episcopi sanctis operibus agit :

8. « Cum fama ejus esset celebris atque manifesta; cœperunt exinde Arianorum episcopi invidia graviter queri, quotidianis (et præcipue cum Cyrola) calumniis insectantes. Quid plurimum? suggerunt de illo, ut suum nequaquam sederet thronum, neque Dei populo verbum faceret consuetum : deinde quoscumque mares vel feminas in habitu barbaro incedentes in Ecclesia conspiceret, prohiberet. Ille respondit, ut decuit : Domus Dei omnibus patet : intrantes nullus poterit repellere : maxime quia ingens fuerat multitudo nostrorum Catholicorum in habitu illorum incedentium, ob hoc quod domui regiæ serviebant.

9. « At ubi ab homine Dei tale responsum accepit; statuit in portis Ecclesiæ collocare tortores. Qui videntes feminam vel masculum in specie suæ gentis ambulantes, illico palis minoribus dentatis jactis in capite, crinibusque in eisdem colligatis, ac vehementius stringentes, simul cum capillis omnem pelliculam capitis auferebant. Nonnulli, dum hoc fieret, statim oculos amiserunt; alii ipso dolore defuncti sunt : mulieres vero post hanc pœnam capitibus pelle nudatis, præcone præeunte, per plateas ad ostensionem totius civitatis ducebantur : quod sibi magis, quæ patiebantur, lucrum maximum computabant : quorum nos plurimos novimus, nec scimus eorum aliquem tunc etiam pœnis urgentibus a recto itinere destitisse.

10. « At ubi isto modo fidei infringere non valuit murum, cogitat ut nostræ religionis homines in aula ejus constituti, neque annonas, neque stipendia solita potirentur; addidit quoque et laboribus eos conterere rusticanis. Dirigit viros ingenuos et admodum delicatos ad campum Uticensem, ut sub ardentis solis incendio cæspites messium desecarent : ubi omnes cum gaudio pergentes, in Domino lætabantur. In quorum contubernio quidam fuit aridam habens manum, quæ per annos quamplurimos nullum ei præstiterat obsequium : qui cum

[1] Isai. XXVI. — [2] Ps. LIX.

veraciter excusaret se operari non posse, magis violenter jussus est pergere. Sed ubi ad locum ventum est, et præsertim pro eo orando ingemuerunt omnes; pietate divina, illa arida incolumis confessoris restituta est manus ». Hoc quidem idcirco Deus voluit signum palam edi, ut manifestum omnibus fieret, stare Deum in castris filiorum Israel; et ibi Ecclesiam esse Catholicam, ubi Deus esset, certo certius redderetur expressum, Deo ipso miraculorum testificatione loquente, imo clamante. Sed ne cœptam tyrannus prosequeretur persecutionem, timore suorum cessavit absterritus, unde in suos gentiles gladium convertit.

11. Quas enim post hæc in suos Hunericus dominandi cupidine ebrius tyrannice carnificinas exercuit, idem Victor ita refert[1] : « Ipse autem Hunericus, qui sese jamdudum omnibus lenem ostenderat, desiderans post obitum suum (quod non contigit) regnum statuere, Theodoricum fratrem, filiosque ejus, Gentonisque fratres, nihilominus filios crudeliter cœpit insequi : quorum nullum dimitteret, nisi ei mors desiderii sui voluntatem auferret. Primo sciens uxorem Theodorici fratris astutam credo ne forte maritum, aut majorem filium, qui prudens et sapiens videbatur, consiliis acrioribus adversus tyrannum armasset, crimine apposito, gladio eam interfici jubet. Post occiditur et ille filius magnis litteris institutus, cui secundum constitutionem Genserici, eo quod major omnibus esset, regnum inter nepotes potissimum debebatur.

12. « Accenditur adhuc crudelitas aliquid perpetrare. Adstante vulgo in media civitate pro gradibus plateæ novæ, episcopum suæ religionis nomine Jocundum, quem patriarcham vocitabant, præcepit incendio concremari, ob hoc, quod in domo Theodorici germani regis acceptissimus habebatur, cujus forte suffragio memorata domus regnum poterat obtinere. In quo impietatis scelere futurum nobis adesse prospeximus malum, aientes singuli invicem nobis : Qui in suo ita crudelis effectus est sacerdote; quando nostræ religioni, vel nobis parciturus est? Tunc et Gentonis majorem filium, nomine Godagisum, cum uxore, absque solatio servuli aut ancillæ, crudeli exilio relegavit. Fratrem vero Theodoricum post occisionem uxoris et filii nudum atque destitutum similiter exulavit. Post cujus mortem, filium qui supererat infantulum duasque filias ejus adultas impositas asinis longius affligendo projecit. Sed et comites quamplurimos, et nobiles gentis suæ objectionibus falsis insectans, ob hoc quod germano faverent, alios incendit, alios jugulavit, imitator Genserici patris, qui sui fratris uxorem, ligato pondere lapidum, in Amsagam fluvium Cirtensem famosum jactando demersit, et post necem matris etiam filios interfecit.

13. « Sed et multos ei Gensericus pater moriens, sacramento interposito, commendaverat : quos ille immemor fidei, et sacramenti violator, diversis pœnis et incendiis trucidavit. Nam Heldicam quemdam, quem pater ejus præpositum fecerat regni, jam veteranum atque annosum, cum dedecore capite detruncavit, ejusque uxorem cum alia, nomine Teucaria, in medio civitatis incendit : quarum corpora per vicos, et plateas trahi mandavit; quæ tota die jacentia, rogatus a suis episcopis, vix vespere sepeliri concessit. Gamuth namque Heldicæ fratrem, quia ad Ecclesiam eorum confugerat, occidere non poterat : quem tamen in loco latrinarum obsceno conclusit, temporeque multo cum ibi degere statuit : postea cum caprario quodam et rustico ad faciendas scrobes vineis profuturas condemnavit : quos etiam duodecies per annum, id est, per singulos menses flagellis crudelibus dissipat; vix modico aquæ cibarioque pane concesso. Hoc per quinque vel amplius perpessi sunt annos; quibus hæc supplicia proficere poterant ad æternam mercedem, si Catholici fuissent, et fidei suæ merito illa perferrent.

14. « Sed ideo istud silere nequivimus, ut impietatem regis etiam in suos minime sileremus, qui non solum episcopum suum Jocundum (ut superius demonstravimus) flammis adussit, sed et presbyteros et diaconos suos, id est, Arianos quam plurimos incendit, necnon et bestiis mancipavit. Amputatis igitur in brevi omnibus, quos timebat, et solidans sibi (ut putabat) regnum, quod breve fuerat et caducum, omni ex parte otiosus atque securus universa tela furoris in persecutionem Ecclesiæ Catholicæ sicut leo rugiens convertit ». Hæc Victor; qui cum subdat, post biennium esse cœptam persecutionem, æque ad duos annos hanc perseverasse ipsius tyrannidem in suos, possumus intelligere : ut non mireris, si qui hoc anno cœpit insequi suos ad Ecclesiam Catholicorum confluentes, a persecutione cessarit, conversus ad cædem suorum, quos suspicio reddiderat infensissimos hostes. Quæ autem hæc secuta sint, ordine servato temporum, inferius dicemus.

Anno periodi Græco-Romanæ 5974. — Jesu Christi 481. — Simplicii papæ 14. — Zenonis 8, Odoacris reg. 6.

1. *Consulatus.* — *Placidus* sine collega consul processit, et quidem in Occidente, ut existimat Onuphrius.

2. *Moritur Theodoricus Triarii filius.* — Ad num. 1 et seq. Marcellinus in Chronico *Placido solo cos.* scribit, Theodoricum *Triarii* filium Gothorum regem, qui ad quartum urbis Constantinop. milliarium cum copiis advenerat, pedem retulisse, et non multo post mortuum esse; quod hoc anno notavit Baronius. Errat enim Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. CDLXX, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXXVII inchoatur, ubi quidem motum Theodorici Triarii filii adversus Zenonem accurate narrat, sed illud bellum, et ejusdem Theodorici interitum citius quam par est, recitat. Nam ex dicendis anno sequenti constabit, Theodoricum Triarii filium ad illud tempus vitam protraxisse. Præter istum Theodoricum fuit alius *Theodoricus Amalus* dictus, quem pater regni sui designavit hæredem, paulo antequam rebus humanis excederet, ut ait Jornandes de Reb. Get. cap. 56, qui capite seq. de eo subdit : « Theodoricum vero genti suæ audiens ordinatum imp. Zeno, gratum suscepit, eique, evocatoria destinata, ad se in urbem venire præcepit, dignoque suscipiens honore, inter proceres sui palatii collocavit, etc. » Quæ Jornandis verba Baronius memoriæ lapsu attribuit Evagrio.

3. *Historia Gothorum elucidatur.* — Secundo, Baronius immerito reprehendit *Jornandem* quod lib. de Reb. Geticis cap. 52, scripserit, *Valemirem* Gothorum regem Amala stirpe procreatum, dum consueta a Marciano imp. dona non acciperet, Illyricum pæne totum cum Theodemire et Videmire fratribus devastasse. Hoc enim bellum prorsus diversum ab eo, quod ipse ex Evagrio lib. 3, cap. 15 recitat, a *Theodorico* Triarii filio gestum, quia istius belli non meminit Jornandes, sicuti nec auxilii a Theodorico Amalo, Zenoni imperatori adversus rebelles præstiti, de quo agit Baronius ex Evagrio lib. 3, cap. 27, anno sequenti num. 10, ubi Jordanem illud hoc anno silentio præteriisse, tradit. Quod quidem verum est, sed hic Historiographus non omnia quæ a Gothis gesta, litteris mandavit, et Theodoricus ille diversus est a Theodorico Amalo, ut ibidem videbimus. Tertio, *Theodoricus Amalus*, qui postea in Italia imperavit, a Baronio, aliisque multis non bene dicitur filius *Valamiris*, seu *Balameris*, licet ita perperam appelletur a Malcho Rhetore in Excerptis de Legat. et apud Photium in Biblioth. Cod. LXXVIII, Theophane ad annum XI Zenonis imp. et quibusdam aliis. Longe enim major fides Jornandis, tam in lib. de Reb. Get. quam in lib. de success. Regn., ubi eum semper Theodemiri filium nuncupat, cum Gothicæ gentis Historiam accurate scripserit, Gothus ipse, et episcopus Ravennatensis, quique Theodoricum Amalum videre potuit. Malchus quidem a Constantini M. imperio Historiam suam quæ ad nos non pervenit, ad Anastasium usque perduxit; sed incertum quo tempore floruerit, quidquid dicat Vossius lib. de Historicis Græcis, ubi eum Anastasii imp. tempore vixisse gratis asserit. Non mirum autem *Malchum* Theodorici Amali patrem ignorasse; cum similes errores in aliis Historicis etiam coævis non raro occurrant. Magis errarunt Theodorus Lector lib. 2; Theophanes et Nicephorus Calixti, qui Theodoricum *Afrum* appellarunt.

4. *Persecutionis Africanæ signa prævia.* — Ad num. 3 et seqq. Victor. de Persec. Afr. lib. 2 loquens asserit, *ferme ante biennium quam fieret*, multa præcessisse signa, quæ eamdem persecutionem demonstrarunt, quæ pluribus ex Victore a Baronio narrata. Verum cum persecutio anno tantum CDLXXXIV ab *Hunerico* rege Ariano adversus Orthodoxos mota fuerit, visiones illæ ac signa non contigere ante sequentem annum.

5. *Moritur Perozes Persarum rex.* — Hoc circiter anno, *Perozes* Persarum rex *periit in expeditione adversus Nephtalitas*, quæ gens Hunnica erat, inquit Agathias lib. 4. Procopius lib. 1 de Bell. Pers. cap. 3 et 4, pluribus describit duas ejus expeditiones adversus *Ephtalitas*, *sive Hunnos Albos*, in quarum ultima Perozes periit cum triginta filiis, et universo Persarum exercitu. De utraque expeditione loquitur etiam Theophanes ad annum I et II Zenonis imp. et quos *Ephtalitas* Procopius, ipse cum Agathia, *Nephtalitas* appellat. Obolas Perozis frater ad regnum evectus nihil memorabile gessit : huic, inquit Agathias, « quatuor dumtaxat

anni in regno sunt decursi. Post hunc etiam Cavades Perozi filius Persico imperio potitus multa adversus Romanos bella gessit ». Procopius, aliique illum *Cabadem* vocant, cœpitque regnare anno circiter quadringentesimo octogesimo quinto. De eo sæpius mentio infra occurret.

6. Moritur *Stephanus senior* episcopus Antiochenus, ut videre est anno CDLXXIX. Moritur et *Chilpericus* Francorum rex ex dicendis anno CDLXXXIV, et Timotheus Salofaciolus episc. Alex., ut anno CDLXXXII dicetur.

SIMPLICII ANNUS 15. — CHRISTI 482.

1. *Calendion electus episcopus Antiochenus reliquias S. Eustathii transfert Antiochiam.* — Quadringentesimus octogesimus secundus Redemptoris annus consulatu Severini in publicis adscriptus est monumentis : quo Stephanus junior Antiochenus episcopus tertio suæ sedis anno ex hac vita migravit ; statimque in ejus locum electus est Calendion episcopus : moxque a collecta ibi Synodo directus est Anastasius episcopus ad Romanum Pontificem, ex more, ut ejus electionem ratam haberet. Fuit iste quidem Catholicus, qui et (ut Evagrius ait [1]) omnes qui ipsum adibant induxit, ut tum hæretico Timotheo, tum litteris Basilisci generatim ad omnes scriptis anathema dicerent. Probasse autem sanctum Simplicium papam Calendionis electionem, litteræ ipsius ad Acacium episcopum Constantinopolitanum datæ significant, quæ sic se habent [2] :

2. « Simplicius episcopus, Acacio episcopo Constantinopolitano.

« Antiocheni exordium sacerdotis qua ratione fuerit serius indicatum, quamvis minime nos latere potuerit ; tamen et ipse, vel Synodus ipsius indicavit. Quod sicut non optavimus fieri, ita faciles excusationi, quam necessitas fecit, extitimus : quia quod voluntarium non est, vocari non potest in reatum. Et ideo per fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium, qui ex prædicta regione directus est, litteris quoque tuæ dilectionis acceptis, alterni vicissitudinem sermonis tuæ reddimus charitati. Necessario fratris et coepiscopi nostri Calendionis sacerdotium gremio Apostolicæ Sedis amplexi, in consortium nostrum per gratiam Christi Dei nostri tantæ urbis antistitem collegii unione numeramus. Miramur autem, nihil nos de statu Alexandrinæ Ecclesiæ, te instruente, didicisse ; quem nunc ita habere se comperimus, ut improbi per occasionem obitus sanctæ memoriæ Timothei eamdem Ecclesiam conentur habere captivam. Unde agendum est dilectioni tuæ cum clementissimo principe, ne convellatur sub ejus imperio, quod tyranni temporibus potuit obtineri. Data id. Julii, Severino V. C. consule ».

3. Factum autem fuisse episcopum Calendionem, non ut prædecessor ipsius ab Acacio Constantinopolitano episcopo, sed contra ejus voluntatem, ex eo patuit, quod paulo post, opera ejusdem Acacii ipso Calendione pulso, in ejus locum Petrus est restitutus, quem Felix papa primo suæ Sedis anno deposuit. Simul enim ac degustasset Acacius in electione Stephani episcopi Antiocheni ex necessitate sibi credita primatus dulcedinem ; factus ebrius, non aliud quam hunc ipsum sitire, et undique sibi captare, licet gravi totius Ecclesiæ scandalo, indefesso studio, malisque artibus abripere ad obitum usque nunquam destitit : ut quæ inferius dicturi sumus, abunde satis significabunt.

4. Quod vero ad Calendionem pertinet : quo tempore in sede pacifice egit, illud inter alia memoria dignum operatus est, ut sacras reliquias S. Eustathii Antiocheni episcopi, qui Nicæno Concilio interfuit, et fidei protegendæ causa exilium passus, gloriosus confessor occubuit ; a Zenone imp. impetraret ut Antiochiam transferret. Est hujus rei assertor Theodorus Lector, cum ait [1] : « Calendion petitas a Zenone Eustathii reliquias e Philippis Macedoniæ, ubi ille in exilio mortuus fue-

[1] Evagr. l. III. c. 10. — [2] Simpl. Ep. XIV.

[1] Theod. Lect. Coll. l. II.

rat, Antiochiam detulit : quas maximo cum honore exceperunt. Tota siquidem civitas et omnis ætas, (ut ita dicam) ad decem et octo milliaria urbe in occursum illarum egressa est. Qui vero ad id usque temporis separati ac divisi propter Eustathium fuerant, Ecclesiæ post centum annos a morte illius restituti sunt ». Hæc Theodorus.

5. *Calendion in exilium pellitur, calumniam passus in perduellium motibus contra Zenonem; et Petrus Fullo sedem occupat.* — Verum ante hæc tempora Eustathianos aliis se junxisse Catholicis, quæ superius dicta sunt, facile ostendere possunt. Sed et error in numero reperitur, cum amplius quam centum annos ab obitu Eustathii in hunc usque annum numerare contingat : cum eum constet paulo post Nicænum Concilium, quod est celebratum anno Domini trecentesimo vicesimo quinto, in exilium deportatum. Sed quid accidit ? Sicut enim qui recipit Prophetam [1] in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet ; ita plane qui recepit confessorem in nomine confessoris, confessionis palmam est consecutus : nam Calendion dignus est habitus et exilii causa durum exilium pati, et confessionis gloria decorus occumbere. Quomodo autem id acciderit, Evagrius ita narrat [2] :

6. « Calendion antistes Antiochiæ scribens ad imperatorem Zenonem et Acacium Constantinopolitanum episcopum, Petrum non solum adulterum vocat (illum Mogum scilicet, qui Alexandrinam Ecclesiam invaserat) verum etiam eum, cum esset Alexandriæ, Chalcedonensi Concilio anathema indixisse asserit. Qui postea ad incolendam Oasim, deterrimum omnium exilium, condemnatus fuit, quod partes Illi, Leontii, et Pamprepis contra Zenonem fovebat ». Ita plane hoc velamento criminis majestatis Catholicus antistes expulsus est ab hæreticis, Acacio id machinante, ut Gelasius multiplicibus querelis exaggerat. « Post amotum Calendionem », subdit Evagrius, « Petrus cognomento Cnapheus, qui ante Calendionem et Stephanum episcopus fuit (ut supra dixi) Antiochiæ, propriam sedem recuperavit, qui et Epistolæ subscripsit Zenonis de concordia, et Synodales litteras ad Petrum Mogum Alexandrinum episcopum scripsit ». Hæc de Petro Cnapheo sive Fullone dicto Evagrius. Addit his Gelasius in Epistola ad Dardanos, datum fuisse crimini sancto Calendioni, quod nomen Zenonis imperatoris, e Diptychis abstulerit. Quod si egit, ea ratione ab eo factum quis dubitat, quod idem imperator cum hæreticis communicaret ?

7. Sed de Petro Fullone quid accidit? Simul ac iste thronum conscendit, palam hæresim promulgavit, et illam quidem nimis enormem sæpe ante damnatam, Theopaschitarum dictam, dum non unam tantum de Trinitate personam passam esse diceret ; sed ipsi sanctissimæ Trinitati in Trisagio hymno crucem adscriberet : quod quidem vehementer commovit Orientales episcopos. Quomodo autem ipsum illi admonuere, necnon Romanus Pontifex, dicitur anno sequenti quo blasphemiæ istæ in Occidente visæ sunt innotuisse. Quod vero spectat ad motus Orientales, quorum occasione captata atque affectata Calendionem in exilium pulsum hoc tempore fuisse constat ; jam certum est imperii perduellium conspirationem ad hunc vel superiorem annum esse referendam, non autem post sequentem annum, ut a Marcellino in Chronico ponitur. Res vero gesta ab Evagrio ita narratur [1] :

8. « Marcianus cum Zenone inimicitias exercere cœpit : qui filius fuit Anthemii, qui ante imperium gesserat. Iste ubi Leontiam Leonis filiam minorem natu uxorem duxerat, tyrannidem occupare molitur : ac pugna gravi in palatio commissa, et multis utrinque cadentibus, Marcianus adversarios terga dare coegit : qui certe palatio potitus fuisset, nisi negotio, quod susceperat, in crastinum dilato, oblatam occasionem omisisset : quæ sicut cum ad pedes accedit, forsan capi potest, ita cum quasi e manibus elapsa est, in sublime subvolat, ridetque insequentes, atque de reliquo omnem aditum ad se illis penitus præcludit ». Et paulo post : « Quod plane evenit Marciano, qui ut tempus opportunum sibi datum omisit, sic idem ipsum de cætero reperire non potuit : nam postero die, a suis proditus, et relictus solus, confugit ad templum sanctorum Apostolorum ; indeque vi abstractus, Cæsaream Cappadociæ demigrat : ibique ad quosdam monachos se aggregans, postea dum latitare recuperet, deprehensus est : atque ab imperatore Tarsum usque Ciliciæ amandatus, coma abrasa, presbyter designatus est. Sunt ista quidem ab Eustathio Syro scripta pereleganter ». Hæc de Marciano Evagrius. Rem eamdem paucis prosecutus Theodorus Lector paulo diverse narrat [2]. Sed de aliis imperii perduellibus Evagrius [3] ista subnectit, atque in primis de Verina Augusta :

9. « Est apud eumdem scriptorem, Zenonem imperatorem infinitas fere insidias contra Verinam socrum suam struxisse, postea vero eam relegasse in Ciliciam : eamque inde denuo ad arcem quæ Papyriana dicitur, Illo jam tyrannidem exercente, transtulisse, in qua excessit e vita. Res autem ab Illo exconsule gestas idem Eustathius perdiserte scribit, tum quemadmodum a Zenone insidiis appetitus effugerit, tum quo pacto Zeno eum, cui dederat mandatum ut Illum interficeret, morte mulctarit, capite ideo cervicibus abscisso, quod eum ob conatus frustrationem tali mercede compensare voluit. Illum vero, quo facinus tentatum occultaret, ducem copiarum in Oriente militantium designavit. Is amicitia non cum Leontio solum sed cum Marco viro spectato et Pamprepete contracta, in partibus Orientis commoratus est.

10. « Idem vero narrat, quod Leontius Tarsi Ciliciæ imperator renuntiatus fuerit, et quem fru-

[1] Matth. x. — [2] Evagr. l. III. c. 16.

[1] Evag. l. III. c. 26. — [2] Theod. Lect. l. I. Coll. in fin.— [3] Evag. l. III. c. 27.

ctum ista ex tyrannide sua perceperint, cum Theodoricus vir genere Gothus, et apud Romanos in magno honore habitus dux cum nostris, tum exteris copiis stipatus contra eos missus esset ». Hæc de his Evagrius, qui ex eodem auctore tradit, hos injuste a Zenone persecutionem esse perpessos, coactosque quodammodo in hostes converti ex amicis de imperatore bene merentibus. Hæc quidem occasione Calendionis Antiocheni episcopi a nobis ex Evagrio sunt recensita, quod dictum sit eodem auctore, Calendionem calumniam passum de conspiratione seu favore his præstito fuisse in Oasim relegatum. Hæc autem hoc anno cœpta, sequenti consummata sunt, post quem Theodoricus ob res bene gestas meruit consulatum, atque equestrem in foro statuam, ut suo loco inferius dicetur : in sequentem hæc enim annum esse propagata videntur, quo ob res bene gestas idem Theodoricus consul est designatus.

11. *Defuncto Timotheo, eligitur Joannes Alexandrinus episcopus cujus electionem, obsistente Zenone, confirmat Romanus Pontifex scribens ad Acacium.* — Jam vero ad res Alexandrinas oratio se convertat. Ex litteris quidem nuper recitatis Simplicii Pontificis ad Acacium Constantinopolitanum episcopum hoc anno datis certum habetur, eodem anno diem obiisse Timotheum Catholicum episcopum Alexandrinum, cum sedisset annos viginti tres, interpolatis tamen vicibus, cum inde sæpe expulsus fuerit : ita quidem et Liberatus diaconus [1], qui et totidem sedi ejus annos tribuit ac menses sex. Tunc autem coeuntes in unum Ægypti episcopi ex communi consensu elegerunt Joannem hominem Orthodoxum, de quo plura superius dicta sunt : sed huic Zeno imperator impulsu Acacii adversatus est, eo prætextu quod diceret ipsum ante jurasse non futurum aliquando ut in Alexandrinum episcopum eligi pateretur. His imperator addidit longe deteriora, cum non erubuit contra eumdem Joannem in sedem restituere nefandum illum Petrum Mogum hæreticum antea pulsum.

12. Jam vero diu sub Catholico nomine latens hypocrisis, omni seposita verecundia, procax exilit, et ut furia debacchatur. Sane quidem tanquam portentum accidit, ut Zeno imperator, qui nuper ejectos Catholicos restituerat, et expulerat intrusos hæreticos, ita mutatus sit; et quod Acacius Constantinopolitanus episcopus, cujus arbitrio ipse imperator regi videbatur, qui paulo ante adversus Basiliscum certamen pro fide Catholica iniit, cogens illum restituere ejectos Catholicos, modo idem vice versa, pulsis insignibus Orthodoxis, in pontificiam cathedram hæreticos restituendos curarit. Latuerunt ista quidem de sede Antiochena Simplicium papam : verum explorata habuit quæ Alexandriæ facta sunt, ex legatione missa a Synodo Alexandrina, qua Joannis electionem confirmandam ab ipso Romano Pontifice petierunt : de quibus ipse expostulans, mox ad Acacium dedit Epistolam [1], eum redarguens, quod de rebus adeo magni momenti nihil scripsisset; quod ex credito ipsi officio vicariæ præfecturæ Apostolicæ Sedis quam naviter præstare debuisset. Epistola autem sic se habet :

13. « Simplicius episcopus, Acacio episcopo Constantinopolitano.

« Miramur pariter et dolemus, ita in tuæ dilectionis animo dissimulatam lacerare (latitare) curam charitatis et fidei, ut cum Christianissimus imperator pietatis et religionis instinctu affandi me et de causis Ecclesiasticis consulendi, fideles atque solertes internuntios destinaret; ipse et alternæ gratiæ, et vigilantiæ pastoralis oblitus, nec alloqui nos volueris, nec de his, quæ ad Catholicæ veritatis custodiam pertinebant, duxeris instruendos. Atque ideo, frater carissime, quæ non immerito cernis libera affectione culpari, potiore diligentia repensanda cognosce, proinde delegatum tibi munus impendens, sensus tuos prudenter attolle, et pro tuendis Chalcedonensis Synodi constitutis vehementer invigila, ne per negligentiam desidiamque nostram subrepatur gregibus Domini lethale dispendium ». Hæc tam instanter Simplicius papa ab Acacio exigit, quod ei (ut dictum est superius) delegaverat vices suas. Sed pergit dicere de rebus Alexandriæ gestis :

14. « Nuper ab Ægyptia Synodo, quæ et numero plurima, et fidei Catholicæ esset communione suffulta, atque ab ipso omni propemodum clero Alexandrinæ sedis ad nos ex more relatio missa patefecit, sanctæ memoriæ fratrem quondam et coepiscopum nostrum obiisse Timotheum ; inque ejus vicem consona fidelium voluntate Joannem, cui ad sacerdotium constare crederentur omnia, subrogatum : et nihil omnino restare videbatur, nisi ut Deo nostro gratias agentibus nobis atque gaudentibus, ut sine strepitu, quod Catholicus in defuncti ministerium successisset antistes, Apostolicæ quoque moderationis assensu votivam sumeret firmitatem.

15. « Cum ecce secundum consuetudinem mihi talia disponenti, tranquillissimi principis scripta sunt reddita, quibus memoratum tanquam perjurii reum (quod fraternitati quoque tuæ non esse diceretur incognitum) sacerdotio perhiberet indignum. Illico retraxi pedem, et meam revocavi super ejus confirmatione sententiam, ne quid contra tantum ac tale testimonium præpropere fecisse judicaret ». Hæc cum adeo disertis verbis de confirmatione episcopi Alexandrini Simplicius dicat; puto, lector, intelligis veterem morem, ut non haberetur firma ratave Alexandrini, sicut nec Antiocheni novi antistitis electio, nisi illa a Romano Pontifice confirmaretur : cum ejus rei causa mox iidem electi, et Synodi quæ elegerant, statim post creationem eorumdem (ut sæpius factum vidimus) mittere sole-

[1] Liber. diac. in Brev. c. 16.

[1] Simpl. Ep. XVII. t. 1. Ep. decret.

rent ad ipsum Romanum Pontificem legationem cum fidei professione; ut quæ per ipsos acta essent, ab eodem Romano Pontifice confirmarentur. Ante hæc autem haud idonei illi habebantur, ut ipsis reliqui episcopi communicarent, quibus nondum Romanus antistes communicasset. At prosequamur quæ sunt reliqua Simplicii papæ Epistolæ ad Acacium justas ingerentis querelas de Petro Mogo, quem ex litteris imperatoris audisset promovendum in sedem Alexandrinam :

16. « Sed illud me non mediocriter facit attonitum, quod iisdem litteris suis (Zeno scilicet imperator) Petrum, qui hæreticorum socius dudum extitisse probetur et princeps (quod conscientiam dilectionis tuæ meminimus non latere, instructionesque ipsas, quibus fuerit confutatus, nosse confidimus, quemque etiam dubium non sit adhuc extra communionem durare Catholicam, sæpeque nos de eodem ex illa urbe pellendo scripsisse), sit certum ad præfatæ Ecclesiæ regimen existimet provehendum : eumque promittat rectæ fidei definitionibus convenire, a cujus utique (sicut superius dixi) consortio tam degit extraneus, quem ab ejus communione discretus est. Ad quam nunc si redire contendit, nisi per satisfactionem Christianis regulis competentem, non potest introire : ac proinde non ad fastigium sacerdotalis dignitatis accedere, sed medelæ, quæ post pœnitudinem præbenda est, consequenter aptari animæ suæ cupiens, reconciliatus auxilium, non gradum summi honoris affectans; qui diu convincitur fuisse perversus, ne per speciem remeantis, non remedium sinceræ salvationis inquirat, sed facultatem propagandæ pravitatis inveniat : quo facto non hunc magis ab errore detrahimus, quam perniciem fidelibus irrogamus; eoque modo Chalcedonensis Synodi statuta violantes, aditum sæva populatione grassandi in Ecclesiam lupis rapacibus aperimus.

17. « Denique ab eisdem ipsis, cum quibus olim a Catholica participatione divisus est, pontifex dicitur postulari : ut satis evidenter appareat, non eos rectam fidem velle, sed in præsule proprio nefandi dogmatis quærere potestatem; neque inter ipsos et veraciter sentientes pax inde possit fida generari, unde hæreticarum mentium crescit funesta damnatio (dominatio), et Catholicorum succedit miseranda captivitas. Tantis igitur malis atque periculis pro sacerdotii qualitate, et Catholicæ prædicationis intuitu, ut qua potes ratione vehementer obsistas, maximis undique rebus adstringeris. Nec dilectioni tuæ id fas est segnius operari, quod ad animæ tuæ causam, honoris æstimationisque respectum non dubitas pertinere.

18. « Opportunitatibus ergo repertis, clementissimi principis voluntatem incessabiliter pro fide Catholica supplicando, et ab his sedulo revocare quæ nociva sunt dogmati Christiano; et secundum hæc quæ mandamus, informare crebro, inque eam partem quæ amica sit veritati, potius instare non desinas; et (ut S. Timotheum venerandus Apostolus Paulus[1] instituit) opportune, importune obsecrando, insinuando, exponendoque nullatenus allegare cessabis; et nobis subinde, quæ gerantur, quæve gerenda sint, veraciter indicare : ut creditorum tibimet dispensatione Dominica talentorum in hac multiplicatione fidelis servus ostendaris : si non tantum in Ecclesia cui præsides, sed ubicumque potueris, pro unitate Catholica et pro paternis definitionibus suadere non remuas. Data idibus Juliis, Severino V. C. consule ». Junxit his ejusdem argumenti litteras ad Zenonem imperatorem Simplicius papa, ut ipse testatur in aliis ad eumdem postea datis litteris : sed non extant.

19. *Petrus Mogus, Acacio favente, iterum introducitur in sedem Alexandrinam, pulso Joanne.* — Acacius vero nec his acceptis, quicquam ad Simplicium papam rescripsit, utpote qui pro subrogandis ac promovendis hæreticis sollicitius apud imperatorem agebat. Quamobrem expletis jam mensibus quatuor, rursus eum Simplicius excitat dormientem, imo coercet hominem ad malum vigilantem : nam sicut de Juda, dicendum illud de Acacio fuit[2] : « Adversarius noster non dormit, sed levavit contra me calcaneum suum ». Sic igitur per Restitutum quemdam postremas has ad ipsum perbreves quidem, sed aculeatas mense Novembris litteras[3] dedit, quibus in primis aperit animi sui angorem, in quo versatur.

20. « Dilectissimo fratri Acacio, Simplicius.

« Cogitationum ferias non habemus : nec enim quiescere nos causa permittit; quam si relinquamus, apud Christum Dominum nostrum, cujus interest, inexcusabiles sumus. Et mirum est, dilectionem tuam, tot emensis temporibus, et tot opportunitatibus inde venientibus, nihil ad nos de Alexandrina Ecclesia, quæ tam graviter quatitur, instruere voluisse : cum monere te nec increpatio nostra destiterit, ut participata sollicitudine litteras meas apud Christianissimum et clementissimum principem præsentibus tuæ dilectionis prosequereris alloquiis; et instituti veteris memor, in Orthodoxorum defensionem nobiscum sic semper incumberes, ne quisquam nostrum, Christiana plebe pereunte, reatum deditionis incurrat, et mercenarius potius videatur esse, quam pastor. Unde hortamur dilectionem tuam, ut opportune et importune piis auribus insinuare non desinas, quatenus remotis scandalis quæ in Alexandrinam Ecclesiam recidivis ausibus irruerunt, pax optata reddatur; et celeriter vigilantiæ tuæ profectus, posthabitis difficultatibus, inducatur. Data octavo idus Novembris, Severino consule ». Directa per Restitutum.

21. Sed frustra Simplicius papa clamat, incassumque laborat excitare, et ad prœlium in hæreticos provocare Acacium jam transfugam, et in castris adversariorum militantem. Quæ autem, inter hæc affectata silentia, foverit aspidum ova idem prævaricator Acacius, exitus demonstravit, cum ex eis

[1] 2. Tim. IV. — [2] Jo. XIII. — [3] Simpl. Ep. XVIII.

reguli eruperunt : dum egit ut Petrus Cnapheus, pulso Calendione, revocaretur Antiochiam ; et Petrus Mogus in sedem Alexandrinam, ejecto Joanne, iterum intruderetur episcopus : ambo venenati colubri, truculentæ bestiæ, fæces hæreticorum. Exclamavit contra hæc post Simplicium Felix papa, atque post Felicem sæpe Gelasius adversus eumdem Acacium in Epistola ad Faustum : « Quibus (inquit) canonibus, quibusve regulis Calendion exclusus est, vel primi urbium diversarum sacerdotes? » Et in Epistola ad episcopos Dardaniæ de eodem Acacio : « Qua Synodo tertiæ sedis episcopum sanctum Calendionem fecit expelli ; ac nihilominus eidem Petrum jam hæreticum manifestum, ut eidem palam nec se communicare prætenderet, sua passus est dispositione substitui ? » Idem rursus de eodem in Epistola ad Orientales hæc eadem refricat et inculcat.

22. *Quanta et cur adversus Joannem molitus fuerit Acacius.* — De sede autem Alexandrina, pulso inde episcopo Orthodoxo Joanne, et suffecto nefario Petro, hæc idem Gelasius ad Faustum : « Qua in Synodo, vel secundum cujus Synodi formam Alexandrinum Joannem de Ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerunt, qui nullis causis evidentibus, nec ante conventus, nec postea provocatus, etiam in judicio competenti potuit accusari ? Quod si dicunt : Imperator hoc fecit : hoc ipsum quibus canonibus, quibus regulis est præceptum ? Cur huic tam pravo facto consensit Acacius ; cum auctoritas divina dicat [1] : Non solum qui faciunt prava, reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus ? » Et ad episcopos Dardaniæ, in eumdem Acacium dum rursum invehitur, ait : « Dicat ergo, qua ipse Synodo secundæ sedis antistitem, qualemcumque, certe Catholicum, et a Catholicis ordinatum, nec de fide Catholica aliquando impetitum, duxerit excludendum ; et hæreticum manifestum Petrum, sua quoque executione damnatum, pontifici Catholico permiserit subrogandum ? » Hæc ad eos Gelasius, quæ et fusius est prosecutus in Epistola ad Orientales.

23. Sed cur ita Acacius commotus fuerit contra Joannem creatum episcopum Alexandriæ Orthodoxum, Liberatus diaconus sic narrat [2] : « Joannes Talaida de ordinatione sua neglexit per suos Synodicas litteras Acacio Constantinopolitano episcopo destinare : habens enim amicum Illum (qui ante quadriennium gesserat consulatum) supradictum magistrum officiorum, ei de sua ordinatione scripsit ; scribens etiam principi, quatenus per Illum magistrum omnis ejus causa disponeretur, putans eum Constantinopoli permanere. Mandavit ergo magistriano litteras Synodicas, delegans ei omnia cum illius facere voluntate. Contigit autem tunc illum magistrum ab imperatore Zenone mitti Antiochiam, ut teneret Leontium, qui illic ab exercitu cum voto Verinæ Augustæ fuerat ordinatus ». Hæc cum dicat Liberatus, corrigendum est ex his Marcellini Chronicon, dum Leontii tyrannidem recenset post annos duos : quod et superius admonuimus. Pergit vero idem Liberatus cœptam semel de Joannis legatione narrationem :

24. « Cumque magistrianus, qui fuerat a Joanne missus, non invenisset Illum magistrum ; neque Acacio, neque imperatori litteras obtulit, sed perrexit Antiochiam. Post hæc Acacius audiens de ordinatione Joannis, et contristatus quia Synodicas Epistolas non direxisset, et una faciens cum Gennadio episcopo parente beati Timothei, volentes ei nocere, trahebant (tractabant) apud Zenonem, et accusabant eum, habentes adjutores patronos Petri Mogi ; quasi opportunus episcopatui non esset Joannes, eo quod jam, vivente Timotheo Catholico, tractaverit exire de Ecclesia, et ab ipso suaderetur idem Timotheus ut susciperet Dioscorum in Diptychis post mortem : Petrum autem amabilem in populo, et posse eum in communionem populum congregare. Occurrerunt quidam a Petro, volentes quasi fieri unitatem ; quod jucundissime accepit Acacius, et imperatori præsentavit, et persuasit ei ut scriberet Apollonio Augustali et duci Pergamio, ut Joannes expelleretur ab Alexandrina sede : quasi eam contra suum jusjurandum, quod in regia civitate dedit, arripuisset ; cooperaretur Petro Mogo, ut remaneret in sede : nec prius hoc faceret, nisi susciperet Enoticon principis, Synodicas destinaret Epistolas Constantinopolitano Acacio, et Simplicio Romano, et cæteris archiepiscopis. Acacius vero, promittente Petro facere unitatem, nec adhuc implente legitime, nomen ejus in Diptychis recitari permisit, tanquam jam Alexandrini præsulis in sede Catholica positi.

25. « Joannes Talaida judicatur a Zenone ab episcopatu pelli. Acacius auxilio patronorum Petri persuasit Zenoni, ut fieret Enoticon : ad cujus perlationem, seu professionem suscepit communicantes sibi clericos Petri hæreticos et laicos ejectos Constantinopoli. Communicavit etiam Petrus Mogus his qui descenderunt cum Enotico, et Acacio Synodicam scripsit Epistolam, et ab eo recepit ». Hæc Liberatus de causa et progressu rerum Acacii adversus Joannem ; cum non est veritus, sui animi explendæ vindictæ causa, universam Orientalem Ecclesiam perturbare ac funditus perdere, ipsamque fidem Catholicam pessumdare, atque sacrosanctum Chalcedonense Concilium penitus labefactare. Quanta in re una, bone Deus, absurda, quantaque monstra simul oborta cernere fuit ! imperatorem sua sponte deponere Catholicum legitime ordinatum sacerdotem, et hæreticum provehere ; recipere in sedem damnatum et depositum hæreticum, idque facere absque Synodo, inconsultoque qui eum damnaverat Romano Pontifice ; insuper nomen ejus in tabulas referre Ecclesiasticas : hæcque omnia absque vel oblata saltem ab eo fidei Catholicæ confessione : et quod cunctis his portentis deformius videri poterat, illud fuit, ab imperatore de fide sanciri decretum ; sed et quod magi

[1] Rom. I. — [2] Liber. diac. Breviar. c. 17.

horrendum apparuit, ab eodem laico homine inferri in episcopos et omnes alios Orthodoxos anathema. Hæc quidem pavenda adeo visu monstra Acacius primo concepit, sed Zeno Augustus peperit. At quodnam qualeve fuerit edictum illud Zenonis, quod Unitivum voluit appellari; ex Evagrio hic describamus [2]:

26. *Zenonis Enoticon sive impium Edictum, quod Petrus Mogus publicat.* — « Zeno imp. Cæsar, pius, victor, triumphator, max. semper Augustus, reverendissimis Alexandriæ, Ægypti, Libyæ et Pentapolis episcopis, clericis, monachis, laicis S.

« Quoniam pro certo scimus imperium nostrum a sincera solum et vera fide tum initium habuisse, tum stabilitum esse, tum robur ac præsidium quod expugnari nequit, ex ea sumpsisse (quam quidem fidem divini numinis instinctu trecenti decem et octo sancti Patres Nicææ congregati exposuerunt; quam etiam confirmarunt centum et quinquaginta sancti Patres Constantinopoli coacti) noctes diesque non precibus solum, sed studio omni et legibus sancitis laboravimus, uti ea in sancta Catholica et Apostolica Dei Ecclesia, quæ ubique terrarum est, quæque immortalis et sempiterna nostri principatus quasi parens est, plene perfecteque expleatur: piusque Dei populus in pace et divina concordia perseverans, gratas acceptasque precationes una cum sanctissimis episcopis et clero pietati deditissimo, monasteriorum præpositis et monachis, Deo pro nostri imperii conservatione offerat. Nam si præpotens Deus et Salvator noster Jesus Christus, qui ex sancta Virgine Maria Deipara carnem sumpsit et natus est, et nostras consentientes laudes et cultum quem ei tribuimus approbet, lubensque et quasi parato animo excipiat; non modo omnia adversariorum genera fracta debilitataque concident, verum etiam alii omnes mortales suam ipsorum cervicem jugo nostri imperii, proxime ac secundum Deum, sponte subjicient: et pax ejusque commoda, æquabilis aeris temperatio, fructuum cujusque generis abundantia, aliaque omnia quæ sunt ad humanæ vitæ usum accommoda, affatim suppeditabuntur.

27. « Jam igitur cum constet inter omnes, nos imperiumque Romanum sinceræ fidei subsidio conservari; afferuntur nobis libelli supplices a piis monasteriorum præfectis, eremitis, et aliis reverendissimis viris: qui nos vehementer obtestantur, ut sanctissimis Ecclesiis restituatur concordia, membraque membris conjungantur, quæ hostis probitatis dæmonium longissimo temporis spatio dirimere pro virili laboravit: pro certo persuasus, si corpus Ecclesiæ concordiæ vinculis firme cohærens impugnaret, se superatum iri. Nam quia membra Ecclesiæ non coalescebant, factum est, ut infinitæ hominum multitudines, quas temporis longinquitas tot annorum curriculis ex hac vita exemerit, partim baptismatis lavacro carentes mortem obierint, partim divinæ communionis minime factæ participes ex corporis custodia (quod nemo homo vitare potest) emigrarint: quin etiam cædes fere infinitæ inde factæ, et non terra modo, verum etiam aer copiosa sanguinis effusione inquinatus. Quotus quisque ergo est, qui non optarit ista corrigi, adque statum reduci meliorem?

28. « Quocirca dedimus operam, ut vos intelligatis, tum omnes ubique Ecclesias non aliud symbolum, vel doctrinam, vel decisionem fidei, vel fidem, quam sanctum symbolum, de quo diximus, trecentorum decem et octo episcoporum, quod centum quinquaginta Patres, quos supra commemoravimus, confirmarunt; aut habuisse, aut habere, aut habituros esse, aut scire alios habere. Quod si quisquam aliud habeat, eum alienum ab Ecclesia existimamus. Nam hoc solo nostrum imperium (uti docuimus) conservari confidimus; idemque ipsum populi amplexati, salutari Spiritus sancti illustrantur lumine, sacroque baptismatis lavacro tinguntur: eidem quoque assensi sunt sancti Patres in Concilio Ephesino congregati, qui impium Nestorium et ejus erroris fautores ministerio Ecclesiastico abdicarunt. Cui etiam una cum Eutychete (uterque enim fidei decretis, quæ diximus, repugnat) anathema denuntiamus, approbamusque ea quæ duodecim capita dicuntur Cyrilli piæ memoriæ sanctæ et Catholicæ Ecclesiæ Alexandrinæ archiepiscopi.

29. « Nam confitemur, Unigenitum Dei filium Dominum nostrum Jesum Christum vere incarnatum esse, consubstantialem Patri secundum divinitatem, secundum humanitatem nobis consubstantialem, descendisse de cælo, carnem suscepisse a Spiritu sancto et Maria Virgine Deipara: unum esse, non duo. Unius enim esse dicimus et miracula quæ edidit, et passiones quas in carne sustinuit. Eos autem qui eum dividunt, aut naturas ejus confundunt, aut carnem suscepisse imaginariam introducunt, omnino rejicimus. Quippe incarnatio sine labe peccati ex Deipara revera facta, accessionem alterius Filii non effecit. Nam manet Trinitas, etiam cum una Trinitatis persona, nempe Deus Verbum, incarnata sit. Quare cum exploratum habeamus, cum omnes sanctas ubique et Orthodoxas Ecclesias, tum earum præsides Deo carissimos, tum nostrum imperium, nullum aliud Symbolum, aliamve fidei decisionem, præter Symbolum, de quo sumus modo locuti, vel admisisse, vel admittere velle; absque ulla hæsitatione nos ad concordiam reducamus. Ista quidem certo vobis scripsimus, non ut novaremus fidem, sed ut vobis de fide penitus persuaderemus. Cuique autem, qui aliud quiddam vel senserit, vel sentiat seu jam, seu alias, seu in Concilio Chalcedonensi, seu in alio quovis Concilio, anathema indicimus, maxime vero omnium Nestorio, Eutycheti, et illorum doctrinæ fautoribus.

30. « Quocirca vos spirituali matri Ecclesiæ adjungite, atque secundum unam solamque fidei decisionem trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, nobiscum una divina in ea communione

[2] Evagr. l. III, c. 14.

fruimini. Nam sacrosancta vestra mater Ecclesia tum vos ingenuos suos filios amplecti cupit, tum vestram diu optatam dulcemque vocem audire desiderat. Propere igitur vos ad eam recipite. Nam si hoc præstiteritis, non modo Domini Salvatoris et Dei nostri Jesu Christi benevolentiam vobis conciliabitis, verum etiam a nostra celsitudine magnam laudem consequemini ». Hactenus Zenonis Enoticon, quo (proh nefas!) anathema infertur in Chalcedonense Concilium. At si effectum consideres, nempe proscriptionem Concilii Chalcedonensis, quid minus habuit ab impia Basilisci tyranni Encyclica, Zenonis Enoticon? Quibus plane intelligas, quam fraudulenta fuerit cum detrimento Catholicæ fidei pax sancita, eademque hisce litteris promulgata.

31. Istane cudit Acacius in secreto cubiculo, quæ voce præconis Zeno promulgat? Quod enim tacuit, cujus erat obsistere et reclamare, satis superque ipso hæc esse facta auctore cunctis innotuit. Proh pudor! istene ille, qui Basilisco eadem conanti, sacerdotali constantia, fulcita auctoritate illius cujus gerebat vices Romani Pontificis, viriliter obstitit? Quo infelix proruit diræ ambitionis furiis agitatus! Unde quam justissima ea fuit querela Gelasii, adversus eumdem expostulantis, quod cum Basilisco viriliter restitisset, Zenoni in eamdem impietatem prolabenti minime obstitisset, quin potius impulisset.

32. Vidisti fidei naufragium, Ecclesiarum ruinam, cladem infelicem Orthodoxorum, sacrorum canonum abrogationem, sancitam tacitam abdicationem Synodi Chalcedonensis, inversa jura, eversa Catholica dogmata, affectos ignominia Patres, irrisas traditiones Ecclesiæ, Apostolicam læsam auctoritatem, spretam Sedis Pontificiæ majestatem, pessumdatam funditus Christianam religionem, exturbatamque penitus Ecclesiasticam disciplinam, dum laicus homo fidei decreta sancit episcopis, et claves potestatis suffurans latro, in non obtemperantes anathema violentus intorquet. Sed considera velatam fraudem : simulat se imperator cum Nestorio damnare etiam Eutychetem, quo doceret se non esse hæreticum, qui auctorem hæresis Eutychetem condemnet. At numquid satis ad hæresis proscriptionem unius potuit esse damnatio, quæ quamplurimos habuisset acerrimos defensores? Cur non cum Eutychete hæresim quoque ipsius et omnes qui eam secuti essent, vel sequerentur, pariter condemnavit : et cum scribat Enoticon illud ad Alexandrinos, cur ne verbum quidem habuit de damnatione Dioscori Eutychiani erroris antesignani? Satis igitur, puto, intelligis sanctionem pacis et reconciliationis edictum intra se gladios peracutos occuluisse ad necem Orthodoxorum, et propinatum aureum calicem Babylonis intus continuisse blasphemias.

33. De Zenone quidem illud dixerim atque firmiter asseverarim, ex his quæ præcesserunt imperium et quæ postea sunt subsecuta, satis ostensum fuisse ipsum semper hæreticum, illorumque patrocinium modo palam, modo clanculo suscepisse : ad breve autem temporis spatium, ut a Basilisci tyrannide sibi imperium vindicaret, se simulasse Catholicum; atque tamdiu eam superinductam larvam pietatis præ se tulisset, quoadusque ipsum cerneret esse firmiter stabilitum : exuisse autem illam postmodum, ubi ex sententia prospere cuncta se viderit consecutum. Mos hic vetus est hæreticorum, ad tempus simulare se esse Catholicos, et ostentare extrinsecus pietatem, donec de religione faciens lenocinium, potiatur optatis. At quænam secuta sint, accipe :

34. « Petrus Mogus », inquit Evagrius [1], « Epistolam recepit (ipsum Enoticon scilicet) eique subscripsit; pollicetur que se eos, qui partes adversarias sequebantur, admissurum. Postea ergo cum celebris conventus Alexandriæ ab universo populo ageretur, et ad unum omnes Epistolam Zenonis de concordia admitterent; Petrus quoque eos qui stabant a Proterio recipit, et concione apud populum in Ecclesia habita, Epistolam Zenonis de concordia legit ». Hæc Evagrius. At quid præter hæc scelestus? Simul ac in sede positus est, profanavit sepulcrum Timothei Catholici episcopi nuper defuncti, ejusque corpus inde dimovens, alio projecit potius quam transtulit, ut ex litteris Felicis papæ ad Acacium datis suo loco recitandis apparet. Hæc quidem Alexandriæ gesta sunt.

35. *Versutiæ Zenonis et hæreticorum ficte acceptantium Chalcedonense Concilium, ut Catholicorum odium effugiant.* — Cum vero ob tale promulgatum edictum maximus ab Orthodoxis tumultus excitaretur in ipsum imperatorem, quod Chalcedonense Concilium visum esset ignominia affecisse, atque tacite abrogasse : rursus Proteus, Zeno, inquam, mutat formam, induit forinsecus pietatem, qua contegat latentem intrinsecus lupum, tali sibi uti arte opus esse considerans, si regnare velit. Quid facit? ne ab Orthodoxis proclamaretur hæreticus, se vindicem demonstrare conatus est ejusdem Concilii Chalcedonensis, cujus causa simulat se Catholico Joanni Alexandrino infensum esse, quod in suspicionem (ut calumniabatur) adductus esse videretur, non recipere Chalcedonense Concilium. Nam audi quid de eo Liberatus diaconus habet [2] :

36. « His, inquit, itaque gestis, episcopus quidem Antiochiæ suscepit Synodicam Joannis Talaidæ episcopi Alexandrini quam per magistrianum miserat cum Illo magistro. Imperator autem putans, quod Joannes episcopus non sane saperet de Concilio Chalcedonensi, sed omnia simulate ageret, consilio Acacii scripsit litteras Pergamio duci, et Apollonio Augustali, ut pelleret quidem Joannem Talaidam, inthronizaret autem Petrum suscipientem Enoticon, et clericos Timothei Catholici, et quam transmisit Synodicam Acacio et Simplicio Romano. Descenderunt ergo Alexandriam abbas Amon, et qui cum illo pro Petro deferentes apices

[1] Evagr. l. III. cap. 13. — [2] Liber. diac. c. 18.

imperiales. Et quidem Petrus inthronizatur ab omnibus ». Hæc Liberatus. Sic igitur videas, Catholicum esse pulsum eo falso prætextu, quod non reciperet Concilium Chalcedonense, cujus idem erat validissimus assertor et propugnator : contra vero manifestum hæreticum Petrum illius Synodi adversarium, ceu Catholicum esse in sedem evectum.

37. Ita quidem inter eos res videtur fuisse composita, ut quod negarent factis, ore tamen profiteri viderentur Chalcedonense Concilium : quod tantum ab hæreticis exigere videbatur ipse imperator, necnon Acacius Constantinopolitanus episcopus. Hinc plane accidebat, ut in gratiam hæreticorum Petrus Mogus Concilium illud damnaret; probaret vero, ut ab Orthodoxis benevolentiam eo modo captaret. De quo hæc habet Evagrius [1] : « Iste Petrus homo fraudulentus, versutus, et temporibus inserviens, minime in una perstitit sententia : sed modo Concilium Chalcedonense anathemate damnavit; modo palinodiam cecinit, idemque ipsum Concilium omnibus suffragiis approbavit ». Hæc ipse. Intueris, lector, ludum hæreticorum aliud re, aliud verbis agentium, nec idem præstare factis, quod verbis; sed per occasiones varias, diversas ac plane contrarias easque novas subinducere sibi formas : ut plane ludificatione quadam intuentium oculos perstringere videantur, dum non idem semper, sed diverse admodum de religione sentire, et ad horas ferme fidem mutare noscantur. Ita plane ejusmodi ventorum impulsibus hinc inde ferri semper hæresis consuevit, ut quæ nullius pondere veritatis constans firmaque subsistat : sicque ex sua ipsius levitate jure argui possit erroris. Qui igitur adversus Chalcedonense Concilium hactenus decertavit hæreticus Petrus Mogus, accepto Zenonis Enotico, quo trium tantum professione Conciliorum tenebatur adstrictus; ad præ se ferendam tamen speciem aliquam pietatis, qua posset decipere Orthodoxos impudenter nimis hisce litteris ad Acacium scriptis, profitetur se Chalcedonensis Concilii esse constantissimum assertorem. Recitat eas Evagrius, quæ sic se habent [2] :

38. « Summus omnium Deus tuam sanctitatem pro tantis tuis laboribus et vigiliis susceptis compenset : qui tot annorum temporis curriculo, non modo fidem sanctorum Patrum observasti, sed etiam eamdem sine intermissione palam prædicando confirmasti. Ad quam roborandam, Symbolum a trecentis decem et octo sanctis Patribus apte compositum animadvertimus, secundum quod Symbolum baptizati credidimus et credimus : quod etiam centum et quinquaginta sancti Patres, qui Constantinopoli in unum convenerant, notum fecerunt. Proinde tu assidue omnibus præis ut dux; sanctam Dei Ecclesiam traducis ad concordiam; nobis denique firmissimis rationibus persuades, nihil in sanctissimo et generali Concilio actum contra ista Patrum decreta : sed ea quæ erant olim Nicææ a sanctis Patribus sancita hoc Concilio consensu omnium confirmata esse. Nos igitur quoniam nihil in fide novatum invenimus, nostra sponte illi consensimus, credimusque.

39. « Attamen non sumus nescii, monachos quosdam, qui nostræ fraternæ concordiæ invident, tuis piis auribus quædam inculcasse convicia, quæ tuam sanctitatem non adeo facile offendere potuerunt. Primum, quod reliquias sanctissimi et beatissimi nostri patris Timothei archiepiscopi in alterum locum transtulimus : quam rem nec Deo acceptam, nec legibus consentaneam esse prædicant. Deinde ad alterum crimen transiliunt, quod ut commentitium, ita priore multo deterius est. Nam qui fieri potest, ut nos Concilium Chalcedonense anathemate damnemus, cum idem credendo confirmemus ? Tuæ enim pietati minime obscuram aut incognitam esse arbitror populi qui apud nos est æmulationem, monachorumque levitatem rebus novis studentium, qui una cum aliis quibusdam sceleratis hominibus ab Ecclesia refugere cogitarunt, populumque inde avellere conati sunt.

40. « Quamobrem vestris precibus adjuti, litteras hasce excogitavimus, quæ huic malo sint remedio, quæque de auctoritate Concilii Chalcedonensis nihil detrahant; pro certo persuasi, nihil in eo novatum esse. Atque quo tum simplicibus persuaderemus, tum ut illi qui nobiscum una versabantur, pro defensione idem ipsum dicerent, effecimus : in quod quidem negotium cum assidue incumberemus, exiguo momento populi animum repressimus. Illud etiam vestra sanctitas intelligat velim, quod adhuc etiam monachi non desinunt disseminare zizania, sibique quosdam homines, qui nunquam vixere in monasterio, velut instrumenta sibi admiscere ; et circumcursando rumores varios contra nos et contra pacem Ecclesiæ Christi dissipare; nihilque nobis permittere, sicut canones et decus etiam sanctæ Catholicæ Dei Ecclesiæ postulat, obire; sed efficere ut noster populus nobis potius imperet, quam pareat : omniaque moliuntur quæ Deo indigna sunt et indecora.

41. « Spes est igitur, tuam sanctitatem divinissimo totius orbis terræ domino imperatori de omnibus significaturam effecturamque ut decretum ab illius clementia illis tribuatur quod ea quæ sunt consentanea Ecclesiasticæ tranquillitati (quæ cum Deo tum imperatori congruens est) præscribat ad eum sane finem, ut omnes in illis rebus acquiescant ». Hactenus Petri Mogi ad Acacium litteræ : quibus illud plane fraudulentum detegitur initum esse consilium, atque ita inter eos ex consensu transactum, ut sic subscribendum daretur Zenonis Enoticon, in quo nulla mentio nisi cum dedecore fieret Concilii Chalcedonensis, quo ex illo possent conciliari hæretici adversarii Chalcedonensis Concilii : sed tamen ne ex adverso excludi viderentur Catholici ejusdem Concilii defensores, actum est inter eos, ut Concilium Chalcedonense haberetur in ore ; et tamen ne hæretici indigne ferrent, cum

[1] Evagr. l. III, c. 17. — [2] Evagr. ibid.

opus esse viderent, illud ipsum anathemate condemnarent: quod idem Petrus visus est egregie præstitisse. Testatur enim Liberatus diaconus [1], non ad Acacium tantum, sed et ad Simplicium papam Petrum Mogum dedisse litteras, quibus significaret, professorem se esse Chalcedonensis Concilii. Vidisti subdolas artes, oblectas fraudes, velata commenta, simulata studia, delibuta melle venena, confictaque omnia opera hæreticorum: quibus intelligas militare eos sub eo duce qui pater est mendacii appellatus, et adversus eum qui Veritas est, Christum, inire certamen.

42. Sed quid actum? Comprehensus est astutus in astutia sua: dum enim ea usus est arte Petrus ad Catholicos decipiendos et hæresi addicendos, perdidit ex suis quamplurimos, qui seorsum ab ipso sine capite convenere; de quibus scribit ista Leontius [2]: « Unione facta, Petrus apud Alexandrinos in honore præcipuo erat, probatoque unionis illo scripto, in solio ponitur (solio potitur) Alexandrino, nec jam amplius in occulto sed palam erat episcopus. Quidam tamen nimio contra Synodum Chalcedonensem odio impulsi, secessionem a Petro faciunt, nec cum illo communicabant ob eam causam, quod unionis scripto probato, Synodum anathemate manifesto non fuisset execratus. Atque hi vocantur Acephali, capite carentes, quod patriarcham suum minime secuti, seorsum communicarent. Hinc Petrus qui populum multipliciter scindi videret, tandem Synodum Chalcedonensem palam anathematizare cogitur: quo fiebat, ut pariter et unionis scriptum reciperet, et palam anathemati Synodum subjiceret. Verum nec sic quidem Acephali cum eo communicabant, quod ab initio scriptum unionis approbasset, non anathematizata Synodo ». Hæc Leontius.

43. Ex his omnibus plane satis perspicue potest intelligi, quam inconsulte Christiani principes quavis ratione, nisi abdicata penitus hæresi, transigant cum hæreticis; et quam procul abhorreat a veritate et simplicitate Catholica, ut religio se velamentis obtegi atque traduci mendaciis et fictionibus patiatur, cum lucis candore gaudeat; contra vero hæreses vespertillionum more latibula quærant, ac lucem fugiant. Quæ autem post fuerint consecuta, dicemus ordine temporis anno sequenti: jam vero quæ sunt anni hujus Simplicii res gestæ videamus.

44. *Simplicius Joannem Ravennatem arguit.* — Hoc eodem anno, decimo kal. Julias Simplicius scripta Epistola [3] ad Joannem Ravennatem antistitem, acri eum reprehensione perstringit de adhibita vi Gregorio, cum promovit ad presbyteratum, non ut honoraret, sed ut invidia e loco pristino dimoveret. Huic vero idem Simplicius gubernandam tradidit Mutinensem Ecclesiam, ne quid Joannes eidem in posterum negotii importune facesceret: sed et eidem Gregorio triginta solidorum reddituum possessionem ad Ravennatem pertinentem Ecclesiam, dum viveret, impertiri jussit. Ex qua quidem Epistola, non aliunde quam ab Apostolica Sede manasse privilegia Ravennatis Ecclesiæ, æque possumus intelligere, dum si illis abutatur, ablaturum se ea fore minatur. At quænam illa essent, æque demonstrat, nimirum ut præesset episcopis provinciæ Æmiliensis. Increpans igitur, hæc ait: « Privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate ». Et in fine: « Denuntiamus, si posthac quicquam tale præsumpseris, et aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ vel Æmiliensis noveris auferendas ». Sed pluribus dictum est superius, stropham et commentum esse, quod asseritur, per Valentinianum imperatorem aucta esse jura et diœcesim Ravennatis Ecclesiæ.

45. *Zeno episc. Hispalensis vicarius Apostolicæ Sedis a Simplicio eligitur.* — Reperitur idem Simplicius papa, scripta Epistola ad Zenonem Hispalensem episcopum, suas illi vices in omnibus Hispaniarum Ecclesiis delegasse: sed quod careat illa consulibus, nec ob id certo anno reddi potuerit, hic ad finem rerum Simplicii ipsius meminisse voluimus, qua quidem pervigil ipsius papæ Simplicii studium ostenditur, dum videlicet sub gladio Erulorum existens, non prætermitteret sollicitudinem externarum quæ essent longe positæ Ecclesiarum sub Gothica servitute gementium. Ipsa autem perbrevis Epistola sic se habet [1]:

46. « Dilectissimo fratri Zenoni Simplicius.

« Plurimorum relatu comperimus dilectionem tuam fervore Spiritus sancti ita se Ecclesiæ gubernatorem existere, ut naufragii detrimenta, Deo auctore, non sentiat. Talibus idcirco gloriantes indiciis, congruum duximus vicaria Sedis nostræ te auctoritate fulciri; cujus vigore munitus, Apostolicæ institutionis decreta, vel sanctorum terminos Patrum nullo modo transcendi permittas: quoniam digna honoris remuneratione cumulandus est, per quem in his regionibus divinus crescere innotuit cultus. Deus te incolumem custodiat, frater carissime ». Hæc Simplicius more majorum ubique per vicarios Catholicæ Ecclesiæ præsidens: nam vidimus ejusdem testificatione, in Orientalibus moderandis Ecclesiis Acacio Constantinopolitano episcopo suas vices delegasse; quod et in aliis regionibus esse factum facile possumus intelligere, licet quæ ex multis perpaucæ remanserunt Simplicii papæ litteræ tantummodo ista nos doceant.

47. *Synodus Turonensis; ubi de translatione S. Martini et Basilica illi erecta a Perpetuo episcopo.* — Hoc eodem anno, sub consulatu Severini, decimo octavo kal. Decembris habita est Synodus Turonensis, cui præfuit S. Perpetuus ejus sedis tertius episcopus a S. Martino, sextus [2] numeratus Turonensium episcoporum: eidemque Synodo in-

[1] Liber. diac. in Brev. c. 18. — [2] Leont. de sect. act. v. — [3] Simpl. pap. Ep. XVI. t. I. Ep. decret.

[1] Simpl. Ep. I. — [2] Gregor. Turon. l. X. c. 31.

terfuerunt aliquot ex episcopis, quos diximus convenisse ad Concilium Andegavense sub Talassio ejus Ecclesiæ episcopo, qui etiam ille creditur, qui huic Concilio Turonensi absens subscripsit. Cur autem non posuerimus ipsum sub consulatu illo Severini, qui habet collegam Dagalaiphum, anno videlicet Christi quadringentesimo sexagesimo primo, ut proposueramus, cum de Concilio Andegavensi sermonem habuimus anno quadringentesimo quinquagesimo tertio; quæ proxime dicentur de festo die, ad quem vocati sunt episcopi, atque de sancto Perpetuo Turonensi episcopo facient manifestum. Sanciti in eo reperiuntur canones tredecim spectantes ad Ecclesiasticam disciplinam. Quod autem hoc Concilium celebratum dicitur Turoni dicta die, cum (ut ibi narratur) ad sacratissimam festivitatem receptionis sancti Martini episcopi convenissent : quænam hæc solemnitas fuerit, diximus in Notis ad Romanum Martyrologium [1]. Sed mirum quidem quod Gregorius ejusdem Turonensis Ecclesiæ episcopus, cum dies festos recenset, qui hoc tempore in ea Ecclesia agerentur, nullam de receptione habeat mentionem; ait enim [2] : « Solemnitas hujus Basilicæ triplici virtute pollet, id est, dedicatione templi, translatione corporis sancti, ordinatione ejus episcopatus : hanc enim quarto nonas Julias observabis : depositionem vero ejus tertio idus Novembris esse cognoscet ». Hæc ibi.

48. Porro diem ordinationis simul agi cum die translationis, docet idem Gregorius [3] in libro quem scripsit de miraculis sancti Martini. Cæterum receptionem sancti Martini eamdem esse cum translatione putamus, cum videlicet e pristino loco perangusto in ampliorem Basilicam ejus venerandum corpus receptum est, ad quam solemnitatem invitati sunt episcopi qui huic Synodo interfuerunt : hoc namque tempore ipsam fuisse absolutam Basilicam, Sidonius, qui de ea carmen scripsit, satis admonet, cum tamen ex supputatione annorum Turonensium episcoporum post S. Martinum a Gregorio facta, hic essent numeranda primordia ejusdem Perpetui episcopatus : sed Acta Concilii repugnant, quod hoc anno ponitur celebratum post absolutam Basilicam a Perpetuo erectam, de qua Gregorius ista habet [4] :

49. « Cum virtutes assiduas ad sepulcrum ejus fieri cerneret : cellulam, quæ super eum fabricata fuerat, videns parvulam, indignam talibus miraculis judicavit. Qua submota, magnam ibi Basilicam, quæ usque hodie permanet, fabricavit, quæ abest (habetur) a civitate passus quingentos quinquaginta : habet in longum pedes centum sexaginta, in latum sexaginta : habet in altum usque ad cameram pedes quadraginta, quinque fenestras in altario, viginti duas in capso : viginti columnas [5] ...quadraginta unas : in toto ædificio fenestras quinquaginta duas columnas centum viginti, ostia octo, tria in altario, quinque in capso ». Erat quod nominat Capsum, ea Basilicæ pars amplior, quam alio nomine Gremium dictam invenies, incipiens a cancellis primarii altaris (quod sanctuarium dici consuevit) usque ad januas, quibus fideles ingrediuntur in Ecclesiam; dictum Capsum a κάψα, cujus est diminutivum καψίον. de quibus vocibus Suidam consule. Hæc de Basilica, in quam receptum est corpus S. Martini : e priori enim cellula fuisse sublatum, quæ de ea idem auctor subdit his verbis demonstrant paulo post, cum ait : « Et quoniam camera cellulæ illius prioris eleganti opere fuerat fabricata; indignum duxit sacerdos ut opera ejus deperirent; sed in honorem beatorum Petri et Pauli illam construxit Basilicam, in qua cameram illam affixit : et multas alias Basilicas ædificavit, quæ usque hodie in Christi nomine constant ». Hæc Gregorius de Perpetuo, quem ex nobilissimo senatore atque ditissimo ad ejus Ecclesiæ regimen post Eustochium ipsius propinquum vocatum fuisse, alibi tradit [1], ubi et de facta in novam Basilicam translatione meminit.

50. « Optavit in eadem Basilica idem Perpetuus carmen inscribi, quod ut a Sidonio Apollinari fieret rogavit, præstitit id ipse lubenti animo : quod in Epistola ad Lucentium scripta descriptum extat, ubi hæc præmisit de templo ab eo constructo [2] : « Basilicam sancti pontificis confessorisque Martini Perpetuus episcopus, dignissimus tanto prædecessore successor, multum priori, quæ fuit hactenus, capaciorem, novavit. Magnum est (ut ferunt) opus nominandumque quod in honorem talis viri factum, talis vir fecisse debuerit. Hujus me parietibus inscribere supradictus sacerdos hoc epigramma compellit, quod recensebis, ut est in his quæcumque deposcit privilegio charitatis imperiosissimus. Atque utinam molis illius pompam, sive donaria, nihil hujus obsequii turpet oblatio. Quod secus fore plurimum timeo; nisi forsitan inter omnia venusta, sic epigrammatis istius fœditas placeat, ut niger nævus candido in corpore, qui quidem solet sic facere risum, quod accipere suffragium. Sed quid hinc amplius? pone fistulas ipse pastorias, et elegiæ nostræ, quia pede claudicat, manum porrige.

Martini corpus totis venerabile terris,
  In quo post vitæ tempora vivit honor,
Texerat hic primum plebeio machina cultu,
  Quæ confessori non erat æqua suo :
Nec desistebat cives onerare pudore
  Gloria magna viri, gratia parva loci.
Antistes sed qui numeratur sextus ab ipso,
  Longam Perpetuus sustulit invidiam.
Internum removens modici penetrale sacelli,
  Amplaque tecta levans interiore domo.
Creveruntque simul, valido tribuente patrono,
  In spatiis ædes conditor in meritis.
Quæ Salomoniaco potis est confligere templo,
  Septima quæ mundo fabrica mira fuit.
Nam gemmis, auro, argento si splenduit illud,
  Istud transgreditur cuncta metalla fide.
Livor abi mordax, absolvanturque priores :
  Nil movet, aut addat garrula posteritas.
Dumque venit Christus, populos qui suscitet omnes,
  Perpetuo durent culmina Perpetui.

[1] Die XI. Novemb. — [2] Greg. Turon. l. II. c. 14. — [3] Greg. Turon. lib. Mirac. S. Mart. c. 6. — [4] Greg. Turon. l. II. c. 14. — [5] Aliqua desunt.

[1] Greg. Turon. l. X. XIII. — [2] Sidon. l. IV. Ep. XVIII.

Hactenus inscriptio de nova Basilica a sancto Perpetuo erecta. Ad eumdem etiam extat ejusdem Sidonii [1] Epistola, cum ipsi petenti concionem habitam in electione episcopi Bituricensis misit.

51. *Jejunia et vigiliæ ab eodem S. Perpetuo instituuntur.* — Huic simile idem cecinit carmen, sed alio metro, de Basilica Lugdunensi a sancto Patiente ejus civitatis antistite excitata, quod extat [2]. Ad cujus Ecclesiæ dedicationem cum ex more complures ejusdem provinciæ episcopi convenissent, Faustus episcopus Regiensis habuit concionem, cujus auditor idem Sidonius fuit eximius laudator [3]. Est quidem admiratione dignum, his temporibus, cum sub Barbarorum gladio Galliæ laborarent, sanctos episcopos in ædificatione Basilicarum plurimos fuisse, perinde atque summo degerent in otio et libertate. Invigilasseque eosdem in instauranda Ecclesiastica disciplina, certum est. Nam ut non recedamus a S. Perpetuo, de quo agi cœptum, occasione Turonensis Concilii, quod (ut vidimus) congregarunt hoc anno; vide quibus ille suam Ecclesiam excoluit sacris institutis; quæ verbis istis recitat Gregorius Turonensis [4]:

52. « Hic instituit jejunia vigiliasque qualiter per circulum anni observarentur, quod hodie quoque apud nos retinetur scriptum; quorum ordo hic est :

« De jejuniis.

« Post Quinquagesimam », nempe Pentecosten, « quarta et sexta feria usque ad natalem S. Joannis.

« De kalendis Septembris usque ad kalendas Octobris bina in septimana jejunia.

« De kalendis Octobris usque ad depositionem domni Martini bina in septimana jejunia.

« A depositione domni Martini usque ad Natalem Domini terna in septimana jejunia.

« De natali S. Hilarii usque ad medium Februarium bina in septimana jejunia ». Hæc de jejuniis S. Perpetuus instituit præter illa quæ universalis Ecclesiæ auctoritate ab omnibus et ubique custodirentur, ut Quadragesimæ jejunia et alia. Subdit hæc insuper de vigiliis ab eodem S. Perpetuo indictis, designatis pariter locis, in quibus eadem agi deberent, videlicet :

« Natali Domini in Ecclesia » primaria scilicet.

« Epiphania in Ecclesia.

« Natali sancti Joannis ab Basilicam sancti Martini.

« Natali sancti Petri episcopatus (quem dicimus Cathedram) ad ipsius Basilicam.

« Sexto kalendas Aprilis in Resurrectione Domini nostri ad Basilicam domni Martini.

« Pascha in Ecclesia » : moris namque fuisse videtur ejus Ecclesiæ, ut præter mobile Pascha, diem celebraret, qua crederetur Dominus surrexisse.

« Die Ascensionis in Basilica sancti Martini.

« Die Quinquagesima », nempe Pentecostes, « in Ecclesia.

« Passione sancti Joannis ad Basilicam in Baptisterio.

« Natali sanctorum Apostolorum Petri et Pauli ad ipsorum Basilicam.

« Natali sancti Martini ad ejus Basilicam.

« Natali S. Symphoriani ad Basilicam domni Martini.

« Natali sancti Lidorii ad ejus Basilicam.

« Natali sancti Hilarii ad domni Martini Basilicam ». Hactenus de vigiliis atque jejuniis : quibus commendetur ejus populi in Christianæ religionis cultu laudabilis observantia, redarguaturque simul oscitantia fide tepescentium Christianorum : pariterque antiquæ consuetudinis custoditus usus ad posteros transmissus intelligatur, quo (ut suo loco ex Tertulliano diximus) solerent episcopi subditis sibi fidelibus indicere jejunia atque vigilias. Subdit his Gregorius de aliis ab eodem Perpetuo erectis Ecclesiis. Porro ipsius natalis dies anniversaria celebratione non in Ecclesia tantum Turonensi, sed in orbe Occidentali recurrit sexto idus Aprilis.

53. *S. Severini Noricorum Apostoli acta cum Alemannorum et Rugorum regibus, et cætera ejus gesta et obitus.* — Hoc eodem anno ex hac vita migrare contigit clarissimum illum a Deo missum ad Noricos et alias finitimas nationes Apostolum sanctum Severinum, de quo plura superius pro ratione temporis dicta sunt. Licet autem Eugipius abbas ejus discipulus, qui res ab eo gestas quam fidelissime posteris tradidit, quo potissimum anno Domini, quibusve consulibus ipse decesserit, expresse non dicat; satis tamen ex ipsius scriptis veritas temporis consignari posse videtur. Dum enim post victos Rugos, vinctos ductos eorum regem atque reginam in Italiam ab Odoacre rege testatur, additque iterum adversus Fridericum regis filium ab eodem Odoacre rege suum missum esse germanum: qui, illo fugato, transtulit gentem illam in Italiæ regiones, quando et sacræ ejusdem sancti reliquiæ pariter per ejus discipulos translatæ fuere (quod factum esse patebit anno Domini quadringentesimo octogesimo octavo) cumque idem auctor dicat annos sex mansisse ante translationem in sepultura ejusdem sancti venerandum cadaver; jam certa numeri deducta nota, affirmare opus est, ipsum hoc anno esse defunctum.

54. Quænam autem præcesserint ejus obitum, præstat hic ex eodem fidelissimo scriptore narrare : atque primum quæ inter ipsum et Alemannorum regem transacta sunt, in medium afferemus. Ait enim Eugipius [1] : « Batavis appellatur oppidum inter utraque flumina, Rhenum videlicet atque Danubium, constitutum, ubi beatus Severinus cellulam paucis monachis solito more fundaverat, eo quod ipse sæpius illuc rogatus a civibus adveniret,

[1] Sidon. l. VII. Ep. X. — [2] Sidon. l. VIII. Ep. X. — [3] Sidon. l. IX. Ep. III. — [4] Greg. Turon. hist. Franc. l. X. c. 31.

[1] Eugip. Vit. Sever. c. 19.

maxime propter Alemannorum incursus assiduos, quorum rex Gibuldus summa cum reverentia diligebat: qui etiam quodam tempore ad eum videndum desideranter occurrit. Cui sanctus obviam, ne adventu suo eam civitatem prægravaret, egressus est; tantaque constantia regem allocutus est, ut ille tremere coram eo vehementius cœperit, secedensque suis exercitibus indicarit nunquam se nec in re bellica, nec aliqua formidine tanto fuisse tremore concussum.

55. « Cumque Dei famulo daret optionem imperandi quæ vellet: rogavit doctor piissimus, ut sibi potius præstaturus gentem suam a Romana vastatione cohiberet; et captivos, quos tenuerat, gratanter absolveret. Tunc rex constituit, ut ex suis aliquem dirigeret ad id opus maturius exequendum. Statimque missus Amantius diaconus, evestigio regem subsequitur; ejusque præ foribus excubantis adventus multis diebus non potuit nuntiari. Cui pro re, qua directus fuerat, non peracta, tristissimo revertenti, apparuit quidam effigiem sancti præ se ferens Severini, qui eum minaci compellatione perterritum sequi se jussit: cumque pavens et concitus sequeretur, pervenit ad januam regis, statimque dux ille prævius ex oculis mirantis evanuit.

56. « Verum regis internuntius diaconum, unde esset, vel quid exspectaret, interrogat. Ille rem breviter insinuans, oblatis regi, perceptisque remeavit Epistolis. Dimissus igitur, revexit fere septuaginta captivos; insuper promissionis regis gratiam deferens, qua se spopondit, cum diligenter eam provinciam peragrarit, remissurum quantus in eadem repertus fuisset numerus captivorum. Pro qua re sanctus Lucillus presbyter postmodum destinatus magnam miserorum copiam ex captivitate revocavit ». Hæc Eugipius de rebus sancti Severini cum Alemannis: qui postea iterum Romanos bello lacessentes, ab iisdem, licet longe dispari militum numero, orante pro eis eodem Severino, quomodo victi sint, idem auctor pluribus narrat: quæ nos brevitati consulentes, sicut alia plurima prætermittimus, ad ejus obitum recensendum festinantes.

57. Sed remorantur adhuc nos, quæ his similia de eodem Alemannorum rege leguntur in rebus gestis omni fide conscriptis sancti Lupi Trecensis episcopi, ad quarum finem ista leguntur [1]: « Omnes quidem Gentium reges ei præstabant reverentiam; sed specialius tamen a rege Gebavulto (ita enim ibi legitur pro Gibuldo) eximia ei fuit exhibita obedientia. Namque Brionenses, quos olim captivos adduxerat Alemannorum immanitas, litteris a beato viro acceptis, non illectus cupiditate, non præda hominum captus, non auri pondere nec pretio victus, sed regia dignitate sublimis libertati restituit, hostili servitute absolutos; et nimiæ jam dominationis acerbitate pressos, tanquam devotus Reipublicæ minister, in eum statum, quem legibus omnes amiserant, revocavit, pristina dignitate donatos ». Hæc ibi. At de Alemannorum rege satis.

58. Verum ad Severinum revocetur oratio: de cujus obitu, qui hoc anno contigit, antequam Eugipius [1] agat, quæ idem regem Rugorum, et reginam admonuit, præmittit his verbis: « Post multos agones, et diuturna certamina, cum se idem beatus Severinus de hoc sæculo transiturum, Domino revelante, sensisset, memoratum Rugorum regem Febam cum uxore ejus crudelissima nomine Gisa ad se venire commonuit: quem cum salutaribus exhortatus esset affatibus, ut ita cum sibi subjectis ageret, quo se jugiter cogitaret pro statu regni sui rationem Domino redditurum, aliisque verbis intrepide monuisset, protenta manu regis pectus ostendens, reginam his interrogationibus arguebat: Hanc (inquit) animam, Gisa, an aurum argentumque plus diligis? Cumque illa maritum se diceret cunctis opibus anteferre: vir Dei sapienter adjecit: Ergo (inquit) desine innocentes opprimere, ne illorum afflictio vestram magis dissipet potestatem: etenim mansuetudinem regiam tu sæpe convellis. At illa: Cur (inquit) nos sic accipis, serve Dei? Cui ipse: Contestor (ait) vos ego humillimus jam profecturus ad Dominum, ut ab iniquis actibus temperantes, piis insistatis operibus. Hucusque regnum vestrum auctore Domino prosperatum est: jam ex hoc vos videritis. His monitis rex cum conjuge sufficienter instructi, vale dicentes ei, profecti sunt ». Ita quidem Severinus instar Hieremiæ [2], ad quem Dominus: « Constitui te super reges et principes », barbaros reges sæpe increpando perterruit, coegitque jussa capessere, a quibus resilientes mox divina est consecuta vindicta: nam (ut de aliis taceamus) isti ipsi cum sancti senis piis monitis non paruissent, post annos quinque vincti captivique ducti sunt in Italiam ab Odoacre rege, ut inferius suo loco pluribus dicetur. Sed pergit Eugipius de obitu dicere:

59. « Tunc sanctus non desinebat de suæ migrationis vicinia suos alloqui dulcedine charitatis, quod quidem facere nec ante cessaverat. Scitote (inquit) fratres, sicut filios Israel constat ereptos esse de terra Ægypti, ita cunctos populos terræ hujus oportet ab injusta Barbarorum dominatione liberari. Etenim omnes cum suis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam provinciam absque ulla sui captivitate pervenient. Sed mementote præcepti sancti Joseph [3] patriarchæ, cujus ego indignus et infimus vos attestatione convenio. Visitatione visitabit vos Dominus: tollite ossa mea hinc vobiscum, quod non mihi, sed vobis est profuturum. Hæc quippe loca nunc frequentata cultoribus in tam vastissimam solitudinem redigentur, ut hostes æstimantes auri se quippiam reperturos, etiam mortuorum sepulturas effodiant. Cujus vaticinii veritatem eventus rerum præsentium comprobavit. Levari vero suum corpusculum pater sanctissimus

[1] Apud Sur. tom. IV. die XXIX. Jul.

[1] Eugip. Vit. S. Sev. c. 40. — [2] Hierem. I. — [3] Exod .

pietatis providus argumento præcepit, ut dum generalis populi transmigratio provenit, secum indivisa fratrum quos acquisierat congregatio proficiscens, obtentu memoriæ ejus in uno societatis sanctæ vinculo permaneret. Diem etiam quo transiturus esset idem beatus Severinus e corpore ante duos seu amplius annos hac significatione monstravit.

60. « Præterea Fridericus a fratre suo Rugorum rege Feba ex paucis quæ super ripam Danubii remanserant oppidis, unum acceperat Favianis, juxta quod sanctus Severinus (ut retuli) commanebat. Ad quem cum idem Fridericus ex more salutaturus accederet, cœpit ei Christi miles iter suum enixius indicare, sub contestatione hæc proloquens: Noveris me (inquit) quantocius ad Dominum profecturum: et idcirco monitus præcaveto, ne me discedente, aliquid horum, quæ mihi commissa sunt, attaminare pertentes, et substantiam pauperum captivorumque contingas, indignationem Dei (quod absit) tali temeritate sensurus. Sed Fridericus insperata commonitione perculsus: Cur, inquit, hac contestatione confundimur, cum nos optemus tantis orbari præsidiis, et sanctæ largitioni tuæ, quæ omnibus nota est, conferre aliquid deceat, non auferre; quatenus solita, sicut et pater noster Flaccitheus, tua merear oratione muniri, qui experimento didicit sanctitatis tuæ meritis se fuisse semper adjutum. Et ille: Qualibet (inquit) occasione cellulam meam volueris lædere, et hic statim probabis et in futuro solves, quam non opto, vindictam. Tunc Fridericus promittens se Christi famuli monita servaturum, remeavit ad propria.

61. « Doctor vero dulcissimus non cessabat suos alloqui per monita discipulos, dicens: Confido de gratia Domini mei Jesu Christi, quia vobis in opere suo durantibus, et meæ memoriæ pacata societate conjunctis, æternæ vitæ bona tribuet, nec præsentium solatia denegabit. Nonis itaque Januarii cœpit leniter lateris dolore pulsari, quo durante per triduum, medio noctis tempore fratres adesse præcepit: quos de corpore suo commonens, et paterna informatione corroborans, instanter ac mirabiliter talia prosecutus aiebat: Filii in Christo carissimi, etc.

62. « Post hujusmodi igitur ædificationis alloquium cunctos per ordinem ad osculum suum jussit accedere, et sacramento communionis accepto, fleri se penitus prohibet; totumque corpus signo Crucis tenta manu consignans, ut psallerent imperavit. Quibus mœroris suffusione cunctantibus, ipse psalmum protulit ad canendum: Laudate Dominum in sanctis ejus. Et dicto: Omnis spiritus laudet Dominum: sexto iduum Januariarum die in hoc versiculo, nostris vix respondentibus, quievit in Domino. Quo sepulto, credentes omnimodo seniores nostri quæ de transmigratione prædixerat, sicut et multa alia, præterire non posse, loccilum ligneum paraverunt, ut cum prænuntiata populi transmigratio provenisset, prædictoris imperata complerent.

63. « Fridericus vero beati Severini morte comperta, pauper et impius barbara cupiditate semper immanior, vestes pauperibus deputatas et alia nonnulla credidit auferenda. Cui sceleri sacrilegium copulans, calicem argenteum cæteraque altaris ministeria præcepit auferri: quæ cum imposita essent sacris altaribus, nec auderet directus villicus ad tale facinus manus suas extendere; quemdam militem Avitianum nomine compulit diripere memorata: qui quamvis invitus præcepta perficiens, mox tamen incessabiliter vexatus omnium tremore membrorum, dæmonio quoque corripitur. Is ergo velociter consilio meliore correxit errata: suscepto namque professionis sanctæ proposito, in insulæ solitudine armis cælestibus mancipatum militiæ commutavit officium. Fridericus autem immemor contestationis et præsagii sancti viri, abrasis omnibus monasterii rebus, parietes tantum, quos Danubio non potuit transferre, dimisit: sed mox in eum ultio denuntiata pervenit. Nam intra mensis spatium a Friderico fratris filio interfectus, prædam pariter amisit et vitam ». Hic finis viri sacrilegi: reliqua autem quæ ad S. Severini translationem pertinent, dicturi sumus suo loco inferius. Sed redarguendus hic ille qui penes plures error invaluit, dum eum appellant episcopum Noricorum, quem nunquam voluisse episcopatu initiari, Eugipius ejus discipulus disertis verbis affirmat.

64. *Auctoris in hæreticos compellatio.* — Ad hoc ipsum (clamare liceat) vivum semperque manens omnium virtutum dignissimum exemplar digito Dei inscriptum (quot enim miracula per ipsum Deus edidit, tot quisque vere dixerit esse notas amplissimas divinæ manus opera exaratas) ad hoc ipsum, inquam, prototypum provoco filios desertores, quo sentiant quantum abhorreant a pura illa religione fideque Catholica, quam acceperunt majores ipsorum a viro sanctissimo; qui jure licet Noricorum Apostolus nominetur, tamen non solum Noricis, sed et Batavis, Vindelicis, Rugis, et aliis Evangelium prædicavit, sequentibus Apostolicis signis: ut plane nihil minus in his habuisse visus sit a cæteris Apostolis. Quo cum eædem nationes tanto glorientur institutore; quid est quod quamplurimi ex ipsis, posthabita recta veraque miraculis etiam ostensa doctrina, conversi sunt ad recentiorum fabulas hæreticorum? « Currebatis bene (sic liceat Apostoli [1] eos verbis a fide refugas compellare); quis vos impedivit veritati non obedire? Persuasio hæc non est ex eo qui vocavit vos ». Cujus rerum præclare gestarum auctorem habetis adeo probatum, utpote qui scripsit ea quæ vidit, et tanta quidem fide, ut non audeant eum vestri rejicere, imo laudent, celebrent, atque commendent [2]. Hæc autem obiter adversus apostatas a Catholica religione dicta sunto; cum tamen sciamus iisdem in locis adhuc superesse, qui eadem quæ Severinus, retineant defendantque Catholica dogmata, et ejus virtutes assectantes, proxime imitatores accedant.

[1] Galat. v. — [2] Valent. Annal. Boior. l. II.

Anno periodi Græco-Romanæ 5975. — Jesu Christi 482. — Simplicii papæ 15. — Zenonis 9. Odoacris reg. 7.

1. *Decennalia Zenonis.* — Coss. *Trocondus* et *Severinus* junior, ut hunc Marius Aventicensis vocat, qui Occidentalis fuit, et ex eadem familia, qua *Severinus* anno CDLXI consul, ut ea vox *junior* indicat. Hinc solus in litteris Simplicii papæ hoc anno scriptis memoratur. *Trocondus* in Oriente creatus, erat enim frater *Illi* nuper consulis ordinarii, ut docet Theophanes pag. 112, ubi perperam eum *Trobundum* vocat, qui tamen plura tam de *Illo*, quam de *Trocundo* habet. *Decennalia* Zenonis eum Leone juniori imperantis.

2. *Stephanus junior episc. Antiochenus occiditur.* — A num. 1 ad 7. Stephanus senior episcopus Antiochenus anno superiori e vivis excessit, ut anno CDLXXIX, num. 1 et seqq. ostendimus. Huic successit *Stephanus* junior, qui annum unum sedit, Nicephoro et Theophane in Chronicis testibus. Hic anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXIII, qui kalend. Septemb. anni Christi CDLXXX inchoatur, ait : « Hoc anno, Stephano Antiochiæ episcopo fatis functo, Stephanum alterum Zenonis imp. jussu in ejus locum ordinaverunt : quem fidei perduelles, pro sua in Petrum Fullonem propensione, in amentiæ subsidium furorem armantes in sancti martyris Barlaam Baptisterio acutis calamis perfossum, et necatum in Orontem fluvium projecerunt. Zeno porro facinus attentatum ulturus Acacio Constantinopoli præsuli, ut Antiochiæ crearet episcopum, mandavit : qui consecravit Calendionem. Antiochenses ordinationis factæ nescii Joannem nomine Codonatum sibi præfecerunt episcopum, quem Calandion postmodum in Tyri sedem, quæ post Antiochiam prima est, transtulit ». Calandion dicitur etiam *Calendio* ; Baronius, qui Theophanem non viderat, scribit *Calendionem* a Synodo Antiochena electum fuisse, eum vero, qui ab Acacio Antiochenus episcopus ordinatus, Stephanum juniorem esse. Valesius vero in lib. 1 Observat. Eccles. ad Evagrium cap. 3, arbitratur Stephanum seniorem ab hæreticis anno CDLXXIX interemptum, et Stephanum juniorem ab Acacio Antiochenum episcopum ordinatum, ac post ejus obitum, Zenonem præcepisse *iterum Acacio, ut in urbe regia episcopum Antiochensibus ordinaret,* qui Calendionem *ordinavit Antiochensem episcopum,* quod currenti anno factum esse dicit Valesius. Verum tam in anno emortuali Stephani senioris, quam in ordinatione Stephani junioris uterque peccavit. Quia *Stephanus senior* usque ad superioris anni finem, vel circiter vixit, et *Stephanus junior,* non ab Acacio, sed a Synodo Orientali, ut mos ferebat, episcopus renuntiatus est. Denique in eo etiam fallitur Valesius quod Acacium duos episcopos Antiochenos, Stephanum sc. juniorem, et Calendionem ordinasse autumaverit ; *Acacius* enim Calendionem tantum ordinavit ; et vulgaris sententia, quæ *Stephanum juniorem* ab Acacio consecratum docet, a veritate aliena.

3. *Calendio succedit Stephano martyri.* — Et primo quidem, interfecto Stephano juniore *Calendionem* ab Acacio ordinatum esse, jubente Zenone imperatore, non tantum Theophanes laudatus, sed et alii antiqui testantur. Quæ enim de Calendione Theophanes, habet etiam Evagrius lib. 3, cap. 10, qui ait : Ejecto Petro (sc. Fullone) « Stephanus Antiochensis Ecclesiæ episcopatum sortitus est, quem Antiochensium pueri calamis instar telorum præacutis interfecerunt, ut scribit Joannes Rhetor. Post Stephanum vero ejusdem sedis administratio Calendioni commissa est ». Sed quia Evagrius Joannem, qui per menses tres episcopus Antiochenus fuit, et Stephanum seniorem, qui annos tres sedit, præteriit, hinc factum, ut Baronius, cæterique omnes existimarint, Evagrium prætermisisse *Stephanum juniorem*, et de seniori tantum locutum esse ; cum tamen ex eo quod *Joannem* etiam tacuerit, et de Stephani successore verba fecerit, proclivius fuisset judicare, eum Joannem et Stephanum seniorem, uti minus celebres, omisisse, ac existimasse eum, qui proxime Calendionem antecessit, martyrio coronatum esse. Evagrium Nicephorus lib. 15, cap. 28, secutus est, solumque addidit, Stephano in episcopatu Calendionem, *qui tum Constantinopoli propter negotium certum erat*, successisse. *Calendionis* enim ordinationem Constantinopoli factam mox videbimus.

4. *Ordinatur Constantinopoli.* — Secundo, Theodorus Lector lib. 2, ait : *Scribit Theodorus noster*, *Calendionem Constantinopoli ordinatum fuisse cum Theodorito consentiens*, qui Theodoritus seu Theodoretus, non est ille, qui Historiam Ecclesiasticam scripsit, sed Theodoretus junior, qui prioris Theodoreti Historiam Ecclesiast. adjectis quinque aliis libris, continuarat, ex cujus Historia Ecclesiastica locum affert Joannes Damascenus, ut observa-

runt Baronius et Valesius in Annotat. ad lib. 2 Hist. Ecclesiast. Theodori Lectoris. Cum enim *Simplicius papa* in Epistola ad Zenonem Aug. apud Baronium anno CDLXXIX, num. 8 diserte dicat, episcopum Antiochenum, qui in locum episcopi ab hæreticis jugulati subrogatus est, apud Constantinopolim ab *Acacio* ordinatum esse : nullum dubium est, quin de eodem episcopo Antiocheno Theodorus Lector loquatur; atque ideo quin Calendio Stephano martyri successerit. Tertio, auctor Breviculi Historiæ Eutychian., loquens de damnatione Acacii a Felice III papa peracta, ait : « Cujus audacia deteriora committens, etiam Petrum Antiochenum (Fullonem sc.) ejecto Catholico Calendione, quem ipse ordinaverat, ad Antiochenam misit Ecclesiam ».

5. *Stephanus jun. succedit seniori in episcopatum Antiochiæ.* — Quarto, auctor libelli Synodici, recitata Antiochena Synodo, jubente Zenone adversus Petrum Fullonem coacta, quæ hunc *exilio et anathemate subjecit*, *eique beatum Stephanum substituit*, statim subdit : *Cui mox ad Christum emigranti Stephanus alius successit.* Postea Laodicensem pro Stephano juniori Synodum his verbis refert : « Qui vero Petri studiosi erant tanquam Nestorianum illum (Stephanum sc. juniorem) insimulabant : et imperatori Zenoni persuadebant, ut divinam et sanctam Laodiceæ Synodum cogeret. Quæ cum falso accusatum ab impiis Stephanum comperisset, solio eum Antiochiæ restituit. Qui vero falsum dogma profitebantur; non longo tempore interposito, ita maxima ex invidia accensi beatum martyrem Stephanum arundinibus acutis instar hastarum confixum interemerunt, et in profluentem Orontem fluvium demerserunt ». Meminit hujus Synodi Laodicenæ Theophanes ad annum III Zenonis imp.; sed præterquam quod locus ejus corruptus, eam in causa Stephani senioris habitam esse perperam refert; cum non is, sed Stephanus junior, et *Calendionis* immediatus decessor ab hæreticis interfectus fuerit, ut ipsemet Theophanes citatus fatetur, ideoque et paulo antea ab iisdem falsis criminationibus læsus. Quare cum Baronius, Valesius, aliique omnes non inficias eant, proximum Stephani martyris successorem Constantinopoli ordinatum, constetque *Calendionem* non solum Stephani junioris immediatum successorem fuisse, sed etiam ejus ordinationem Constantinopoli peractam, evidentissimum est, non *Stephanum seniorem*, sed *Stephanum juniorem* martyrio vitam finiisse.

6. *Non Stephanus senior sed Stephanus junior martyr fuit.* — Verum quidem est, Candidum Isaurum de Petro Fullone loquentem scribere : « Cum Petrus ille impius Orientis turbaret Ecclesias, misit Zeno imperator Calendionem, ut Antiochenæ sedis episcopus sacraretur ». Verum locum hunc pessime vertit interpres, Καλανδίωνα Ζήνων ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἱερᾶσθαι Ἀντιοχείας ἀπέσταλκε, verum his locus ita latine reddendus, *misit Zeno imp. Calendionem*, *ut episcopus Antiochiæ esset*, vel, *ut Antiochiæ sacerdotio honore fungeretur*, postquam sc. jam Constantinopoli ab Acacio episcopus consecratus fuerat. Quare non est, quod quis imposterum in re tam clara tamque testata hærere possit, ac in dubium revocare, quin *Stephanus junior* acutis calamis veluti cuspidibus jugulatus fuerit. Meminit Martyrologium Romanum ad diem XXV Aprilis S. Stephani episcopi Antiocheni et martyris, et ad eumdem diem Henschenius congerit, quæ antiqui de Stephani ep. Antiocheno et martyre scripsere; sed vulgarem opinionem, licet animi dubius, amplectitur.

7. *Duæ Simplicii Epistolæ de cæde Stephani jun. hoc anno datæ.* — At, inquiunt Baronius et Valesius, Epistola Simplicii papæ ad Zenonem Aug. in qua de cæde episcopi Antiocheni, cujus nomen non exprimit, loquitur, legitur *data X kalendas Julias, post consulatum Illi U. C.* anno nempe CDLXXIX. Qua de re est etiam Epistola Simplicii ad Acacium Constantinopol. antistitem eodem tempore data, licet neque diem, neque consulem præferat. Verum jam eo anno ostendi, errorem esse in illo postconsulatu, legendumque *post consulatum Placidi U. C.* qui cum anno præcedenti consulatum gesserit, ea Epistola currenti anno, quo Stephanus junior trucidatus, scripta. Nec refert, quod tres aliæ Epistolæ hoc anno a Simplicio exaratæ, dicantur datæ *Severino U. C. cos.* Nam, ut in Dissert. Hypatica demonstravi, usus per hæc tempora ferebat, ut vel uterque consul. vel unicus exprimeretur, vel formula *post consulatum* usurparetur. Præterea hujus subscriptionis falsitas apparet ex Epistola Simplicii ad Acacium num. 2 a Baronio recitata, quæ dicitur data *idibus Julii Severino V. C. cos.* hoc sc. anno. In ea enim Simplicius Calendionis Antiocheni episcopi electionem confirmans, inquit : « Antiocheni exordium sacerdotis, qua ratione fuerit indicatum, quamvis minime nos latere potuerit, tamen et ipse, vel Synodus ipsius indicavit. Quod sicut non optavimus fieri, ita faciles excusationi, quam necessitas fecit, extitimus, quia quod voluntarium non est, vocari non potest in reatum ». Quis enim reatus, quæve necessitas excusanda fuit apud Simplicium, nisi quod *Calendionem* contra leges Ecclesiasticas ordinarat Acacius? ut ipsemet Valesius in Annotat. ad lib. 3 Evagrii, cap. 16, observavit, recteque vidit, Calendionem ab Acacio Constantinopoli episcopum Antiochenum consecratum fuisse. Præterea factum illud, quod præter præjudicium Concilii Nicæni in laudata Epistola ad Zenonem Aug. *data X kalend. Julias* dicitur, Simplicio maximopere displicuit. Ad hæc Simplicius illud in necessitatem refundit in Epistola ad Acacium eodem tempore data; in ea enim de imperatore ait : « In quo pietati ejus gratias dignum est nos referre : quoniam ita gloriæ suæ moderatus est potestatem, ut fidelissima devotione Patrum regulis submittere, quæ juberet, nec in auctoritatem recipi, quod sequenti constituit ætate prohiberi, ut sc. in hac tantummodo persona, quam jussu ejus, et studio quietis Antiochensibus,

non tua usurpatione, antistitem consecrasti, quod factum est necessitate sufficeret ». Tum Epistolam suam his verbis claudit : « Labora ne necessitas sit ulla faciendi, quod optas nunc satisfactione purgari », quia sc. scripserat Acacius ad Simplicium diu se hæsisse, an episcopum Antiochenum ordinaret, postquam illud sibi mandatum fuerat ab imperatore.

8. *Tertia Simplicii Epistola de cæde Stephani jun. hoc etiam anno data.*—Vides, ut duæ illæ Epistolæ Simplicii datæ *X kalendas Julias post consulatum Illi U. C.* sicuti errore librariorum ibi legitur, de eadem plane re agant, de qua in Epistola *data idibus Juliis Severino U. C. cos.* et in utraque sermo sit de episcopo Antiocheno, jubente imperatore et urgente necessitate ex seditionibus Antiochenis proveniente, ab Acacio ordinato. Quare duæ priores Epistolæ die XXII mensis Junii, ultima vero die XV mensis Julii datæ sunt, et quidem hoc anno, vel consulatu Severini vel post consulatum Placidi notato; quod ex postrema ista Epistola manifestissimum redditur. In ea enim, postquam Simplicius dixit, *Antiocheni sacerdotis exordium*, et cætera supra recitata, statim subjicit : « Et ideo per fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium, qui ex prædicta regione directus est, litteris quoque tuæ dilectionis acceptis, alterni vicissitudinem sermonis tuæ reddidimus charitati, necessario fratris et coepiscopi nostri Calendionis sacerdotium gremio Apostolicæ Sedis amplexi, etc. » Neque enim Simplicius de aliis scriptis ab Acacio litteris loqui potest, quam de iis, in quibus episcopi Antiocheni electionem non reprobat, *quia necessitate facta fuerat.* Hinc tres laudatæ Epistolæ de Ecclesia Antiochena agentes continenter recitantur inter Epistolas sancti Simplicii, quia revera uno eodemque anno, eademque de causa scriptæ sunt.

9. *Error hujus ultimæ Epistolæ indicatur.* — Nec mirum, subscriptionem prioris Epistolæ mendosam esse, et loco, *post consulatum Placidi U. C.* per errorem exaratum, *post consulatum Illi U. C.*, cum similia menda occurrant in Epistolis sancti Leonis, Theodoreti, et aliorum ; et certum videatur, errorem etiam irrepsisse in diem datæ Epistolæ ad Acacium, ordine XVII inter Epistolas Simplicii, cujus partem recitat Baronius num. 16, in qua conqueritur Simplicius, sese una cum imperatoris litteris ab eodem Acacio litteras non accepisse ; et imperatorem *Petrum Mongum* hæreticum in Alexandriæ episcopum petere, dum ipse Simplicius paratus esset Joannem *Talaiam*, ut ab aliis appellatur, confirmare : ac hortatur, ut imperatorem moneat, ne hæretico jam damnato favere velit. Ea enim dicitur *data id. Juliis Severino U. C. cos.* Et tamen in Epistola XVI Simplicii papæ ad eumdem Acacium eadem die ac mense scripta, eodemque consule notata, ut videre est apud Baronium num. 2, queritur *Simplicius*, quod de statu Alexandrinæ Ecclesiæ eum *Acacius* non edoceat. Quamobrem non potest utraque Epistola eodem die a Simplicio data esse, præsertim cum in Epistola XVI ad Acacium non dicat, se accepisse litteras ab imperatore de statu Ecclesiæ Alexandrinæ, quod tamen asserit in Epistola XVII. Denique qui utramque Epistolam inter se contulerit, intelliget, eas uno eodemque die datas non esse, licet utraque *idibus Juliis* signetur.

10. *Acacius unicum episc. Antiochenum ordinavit.* — Valesius tam *Calendionem*, quam *Stephanum juniorem* ab Acacio Constantinopolit. episcopo consecratum contendit. Sed præterquam quod *Acacium* duos episcopos Antiochenos Constantinopoli Zenone imperante ordinasse, nullus ex antiquis prodit, ex Epistola Simplicii ordine XVI ad Acacium, quæ est de Calendionis consecratione, evidenter innotescit, *Calendionem* duntaxat ab Acacio pro Antiochenis ordinatum. *Simplicius* enim ubi didicit, Stephanum Antiochiæ antistitem ab hæreticis necatum, aliumque in ejus locum imperatoris jussu subrogatum, ad eum scripsit Epistolam ordine XIV a Baronio anno CDLXXIX, num. 5 et seqq. recitatam, in qua ait, quæ *amore quietis* ab eo ordinata fuissent, sese reprobare non posse, sed rogare, ne quod Acacius eo jubente executus esset, in usum posteritatis veniret : « Et quoniam, inquit, seditiones Antiochenas religiosissimo proposito sedandas non aliter existimastis, nisi præter præjudicium venerandi illius Concilii Nicæni apud Constantinopolim, iisdem (nempe Antiochenis Catholicis) petentibus ordinaretur antistes, quod in ejus tantummodo persona sic memoratis assumptum, ut deinceps secundum definitiones Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni episcopi reservetur, nec haberi loco vullis injuriæ, quod dissensionis gratia factum est auferendæ ». Ita Simplicius, qui eodem tempore scripsit ad Acacium Epistolam ordine XV, a Baronio anno CDLXXIX, num. 10 et seq. recitatam, significans eam ordinationem *non sine invidia* factam, cum qui præcepisset, cavendum *exemplum*, testatus esset, et in auctoritatem recipi sequenti ætate prohibuisset : « Ut sc. (subdit Simplicius), in hac tantummodo persona, quam jussu ejus et studio quietis Antiochensibus, non tua usurpatione antistitem consecrasti, quod factum est necessitate sufficeret ». Deinde insinuat, Acacium ad se scripsisse, quod diu hæsisset, an ordinationem illam perageret; monetque, ut imposterum jura Ecclesiarum respiciat, et institutorum veterum memor sit, in utraque Epistola ad Zenonem et ad Acacium testatum faciens, quam ægre tulisset ordinationem illam præter canones factam.

11. *Id ex ultima Simplicii de cæde Stephani Epistola certo deducitur.* — Quod si in Epistola XVI, *idibus Juliis*, *Severino consule* data, hoc sc. anno, de nova ordinatione ab *Acacio* peracta loqueretur, ut persuasum habuit Valesius, numquid vehementissime in *Acacium*, tanquam in hominem, qui aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habuisset, quando ad eum a triennio scripsit, commotus fuisset Simplicius? Ad me scripseras, dixisset sanctus Pontifex, te priorem electionem diu suspensam tenuisse, *ne videreris ambire, quod tanto prin-*

cipi, et in tam gravi causa, non poteras abnegare. Jusserat imperator, ut in hac tantummodo persona, quam post Stephani cædem consecraras, jussio ejus locum haberet, tibique ipsemet significaveram, *ut institutorum veterum non immemor Ecclesiarum jura* imposterum respiceres : et imperator ad me scripserat jussisse se, ut deinceps *secundum definitiones Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni episcopi* reservaretur, et cavisse ne quod *in una tantummodo persona* actum fuerat, in usum deinceps veniret. Tu nihilominus rursus *Calendionem* non necessitate, sed usurpatione consecrasti, et haberi loco injuriæ voluisti, *quod dissensionis gratia* factum fuerat *auferendæ*. Hæc similiave Acacio Simplicius exprobrasset, si iterum episcopum Antiochenis dare præsumpsisset. Et tamen in posteriori Epistola, quæ ordine XVI est, quam alterius ordinationis causa scriptam Valesius putavit, non aliud respondet Simplicius, quam quæ certo ostendunt, ordinationem, de qua loquitur, fuisse primam et sine exemplo : « Sicut non optavimus fieri, ita faciles excusationi, quam necessitas fecit, extitimus, quia quod voluntarium non est, vocari non potest in reatum ». Profecto Simplicium primam ordinationem episcopi Antiocheni gravissime tulisse, et ad secundam, si peracta esset, obmutuisse, et facilem excusationi fuisse, fidem omnem superat. Quare tam Epistolæ XIV et XV Simplicii recitatæ a Baronio anno CDLXXIX, quam Epistola XVI ejusdem Simplicii ab eodem hoc anno num. 2 relata, de una eademque ordinatione, *Calendionis* sc. loquuntur ; ideoque tam Epistolæ XIV quam XV, hoc anno datæ fuere, *X kalendas Julias post consulatum Placidi*, non vero anno CDLXXIV *post consulatum Illi*, ut falsa hæc subscriptio hucusque omnibus persuasit.

12. *Calendio ab Antiochenis suscipitur.* — Victor Tununensis post consulatum II Longini, anno sc. CDXC, ideoque præpostero ordine, postquam locutus est de Calendionis ordinatione, ait : « Orientales episcopi tanquam nescientes, Joannem cognomento Codonatum eidem Antiochenæ Ecclesiæ consecrant episcopum ». Ordinatus Constantinopoli Calendio, mox Antiochiam profectus est, ubi collecta episcoporum provincialium Synodo, primo quidem ordinationem suam omnium suffragio comprobandam voluit : deinde Synodicam Epistolam misit ad Simplicium papam per Anastasium episcopum, qui Constantinopoli transiens acceptis ab Acacio intercessionis litteris Romam profectus est. Ubi cum litteras *Calendionis*, simul et *Acacii* Simplicio obtulisset, is libenti animo Calendionem in communionem suam suscepit. Litteras quoque ejus rei testes Anastasio tradidit, tum ad *Calendionem*, tum ad *Acacium* perferendas. Extant tantum litteræ Simplicii ad Acacium, datæ *idibus Julii Severino U. C. cos.* quas recitat Baronius num. 2, et quarum supra mentionem fecimus. Quando *Calendio* episcopatu dejectus fuerit, dicemus anno CDLXXXV. Baronius enim, qui ei annum unicum, et Valesius, qui ei annos duos assignarunt, sedem ejus mutilarunt.

13. *Translatio S. Eustathii episc. Antiocheni.* — Quoad translationem reliquiarum sancti *Eustathii* episcopi Antiocheni, de qua Baronius hoc anno, num. 4. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXI, anno Christi CDLXXXVIII inchoato scribit : « Hoc anno Calendion Antiochenus episcopus Eustathii magni reliquias Philippis, ubi sanctus exul obierat, transtulit ; tota Antiochiæ civitate ad duodecimum milliare in occursum cum plurimo honore effusa. Qui vero sancti causa ab Ecclesia se resciderant, annis ab ejus obitu exactis centum, iterum se ei sociaverunt ». Idem habet Theodorus Lector lib. 2, cujus verba Theophanes exscripsit, qui cum annum non expresserit, Baronius, qui ea recitat, præsentem elegit. Verum tam Theophanem, quam Baronium male calculos posuisse certum ; ut enim jam diximus, *Calendio* sub finem tantum anni currentis episcopus renuntiatus, annoque CDLXXXV in exilium missus. Quare ea translatio anno quadringentesimo octogesimo quarto peracta, antequam scilicet relegaretur. Quod eo magis dicendum, quod sanctorum translationes annis decennalibus destinatis de more fierent, eodemque Christi anno dedicatio *Lauræ sancti Euthymii* abbatis facta fuerit, ut anno CDLXXXV videbimus.

14. *Trajanopoli mortuus est.* — Corrigendus et hic alter error Theodori et Theophanis, qui aiunt *Eustathium* Philippos in exilium amandatum ; ibi sepultum, et ex eadem urbe, quæ in Macedonia posita est, ejus reliquias Antiochiam translatas ; *Eustathius* enim, non in Macedoniam, sed in Thraciam relegatus, teste Hieronymo in lib. de Script. Ecclesiast. Ubi de eo scribit : « Sub Constantio principe pulsus est in exilium Trajanopolim Thraciarum, ubi usque hodie conditus est ». Hieronymus autem librum illum anno CCCXCII promulgavit, ut suo loco diximus. Baronius anno CCCXL, num. 21, locum illum Hieronymi refert, et num. 24, alium Theodoreti, qui lib. 1, cap. 31 tradit, *Eustathium* in exilium abductum esse *per Thraciam in urbem quamdam Illyrici*, quæ alia non erat, quam Trajanopolis. In priori tomo hujus criticæ anno CCCXXIV ostendi, locum illum Hieronymi corruptum esse, et loco, *sub Constantio principe*, legendum, *sub Constantino principe*, annoque CCCXL monstravi, id accidisse an. CCCXXVII, non vero CCCXL, ut putavit Baronius, qui memoriæ lapsu sequitur hic Theodorum errantem, et locum exilii *Eustathii* male designantem, qui tamen jam ibi, eum in Thraciam relegatum recte scripserat.

15. *Inde ejus reliquiæ Philippos delatæ fuerant.* — Causa erroris Theodori Lectoris et sectatorum inde profluxit, quod postquam Hieronymus librum suum de Script. Ecclesiast. in lucem emisit, sancti *Eustathii* corpus Trajanopoli *Philippos* delatum fuit, ubi, cum fere per sæculum quievisset, Antiochiam translatum est anno CDLXXXIV ; inde enim a Theodoro, aliisque creditum, *Eustathium* Philippis demortuum, et ex ea urbe Antiochiam

delatum. Anno CDXLVI, num. 6 et seq. similem errorem correximus, ostendimusque *Cyrum* ideo a quibusdam scriptoribus Smyrnensem episcopum creditum fuisse, quod cum propter quamdam calumniam sibi impositam, e Phrygia ubi episcopus erat, Smyrnam fugisset, ibidem usque ad mortem mansisset. Pronum enim fuit, existimare *Cyrum* in ea urbe episcopum fuisse, ubi ejus sepulcrum visebatur. Sic Theodorus sciens *Eustathii* reliquias *Philippis* Antiochiam translatas, non dubitavit, quin Philippos relegatus fuerit, ibique animam Deo reddiderit. Addunt Theodorus et Theophanes « qui sancti causa ab Ecclesia se resciderant, annis ab ejus obitu exactis centum, iterum se ei sociaverunt », sed eos ea in re falli manifestum facit silentium antiquorum, qui schismatis tam diuturni nullam mentionem fecere. Valesius in Notis ad Socratem lib. 4, cap. 14, id etiam falsum existimat, sed perperam hanc translationem cum Victore Tununensi in Chron. in annum CDXC confert. Tunc enim, ut jam diximus, *Calendio* Antiochiæ non erat, sed in exilio vitam ducebat.

16. *Marciani rebellio.* — A num. 7 ad 11. Marciani, Procopii, et Romuli filiorum Anthemii imp. rebellio narratur a Theophane anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXI kalend. Septemb. anni Christi CDLXXVIII inchoato: « Hoc anno, inquit, Marcianus Anthemii, qui Romæ imperaverat, filius, idemque Leontiæ Verinæ quidem filiæ, imperatricis vero Ariadnæ sororis maritus, ad Constantinopolim adversus Zenonem imp. bellum movet : eo quod Leontia ejus uxor ex Leone jam imperante, Ariadna vero priusquam imperium fuisset assecutus, nata fuerat. Igitur acri prœlio inter Zenonem et Marcianum commisso, Marcianus, Romulo et Procopio ejus fratribus una suppetias ferentibus, viribus superior evasit, omnesque Zenonis copias in palatium tanquam in præsidium se recipere adegit : tantumque abfuit, ut palatio simul et imperio potiretur. Verum de rebus gerendis parum sollicitus ad cœnæ epulas somnumque capiendum versus, et Illo magistro donis copias ejus subducente belli sociis spoliatus, sequenti luce inferior adeo recessit e pugna, ut ad Apostolorum ædem et tutelam confugeret, et ad Zenonis jussum ab Acacio presbyter ordinatus ad Papurium Cappadociæ castellum exul ageretur. Procopius autem et Romulus ejus fratres noctu, dum lavarentur, ab Illo comprehensi, et ex ejus potestate fuga dilapsi Romam se contulerunt ». Idem refert Baronius ex Evagrio lib. 3, cap. 26. Ex quibus intelligere poterat Cardinalis doctissimus Leoni Magno imp. duas filias fuisse, *Ariadnam* et *Leontiam,* qua de re supra dictum est.

17. *Contigit anno* CDLXXVIII, *aut insequenti.* — Sed cum *Theodoricus* Triarii filius circa idem tempus e vivis excesserit, et *Marciani* rebellio ante ejus mortem contigerit, ea ad annum CDLXXVIII aut insequentem cum Theophane retrahenda. Malchus enim Rhetor pag. 86 narrat, Theodoricum *Triarii* filium magnam Barbarorum copiam coegisse, tanquam sibi propositum esset imperatorem et Constantinopolim a periculo liberare, sed revera ut seditionem augeret. Quod Zeno veritus misit Pelagium virum illustrem cum multis pecuniis et non parvis muneribus, et ita Theodoricus secessit. Candidus de Procopio Marciani fratre loquens, ait : « Procopius vero ad Theudoricum in Thraciam confugit », ad Theodoricum nempe Triarii filium, de quo et loquitur Marcellinus in Chronico ad Zenonis Aug. III consulatum, ad annum nempe CDLXXIX. Ad hæc Evagrius lib. 3, cap. 25 scribit, Theodoricum collectis in Thracia suis copiis expeditionem suscepisse in Zenonem, et Constantinopolim infestum venisse, nec multo post vitam cum morte commutasse. Quare cum Theodoricus Triarii filius, de quo tam Malchus quam Candidus, Marcellinus et Evagrius citati loquuntur, quemque *Theodoricum* absque cognomine appellare solent, post reditum e præfata expeditione Constantinopolitana perierit, manifestum est, ut inquit Valesius in Notis ad citatum Evagrii locum, *Marciani* rebellionem recte a Theophane consignatam esse, eum tamen et Evagrium in eo errasse, quod motum illum statim post obitum *Theodorici Triarii filii* referant ; quod in causa fuit, cur Baronius eam hoc anno recitarit, existimans Evagrium ordinem temporum servasse, quod vel ex sola hujus rebellionis relatione refellitur.

18. *Leontius tyrannidem arripit.* — Quoad *Leontium,* recte Baronius tradit, eum hoc anno tyrannidem Antiochiæ arripuisse ; cum id referat Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXIV, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur. Præterea Liberatus in Breviario cap. 17 loquens de ordinatione Joannis episcopi Alexandrini, quæ sub finem superioris Christi anni, vel currentis initio facta est, dicit, *Joannem,* quem *Talaiam* cognominat, episcopum Alexandrinum neglexisse Synodicas litteras de sua ordinatione Acacio destinare, quod haberet amicum *Illum* seu *Ellum* (utrumque enim dicitur) magistrum officiorum, ad quem magistrianum Constantinopolim miserat : « Contigit autem », inquit Liberatus, « tunc Ellum magistrum ab imp. Zenone mitti in Antiochiam, ut teneret Leontium, qui illic ab exercitu cum voto Verinæ Augustæ fuerat ordinatus. Cumque magistrianus, qui fuerat a Joanne missus, non invenisset Ellum magistrum, neque Acacio, neque imperatore litteras obtulit, sed perrexit Antiochiam. Post hæc Acacius audiens de ordinatione Joannis, et contristatus, quia Epistolas Synodicas non direxisset, etc. » Acacius vero tardius quam præsenti anno Joannis Talaiæ ordinationem scire non potuit ; cum Simplicius papa in Epistola ad eumdem *data idibus Juliis Severino V. C. cos.* hoc sc. anno, significet se eam accepisse, sed non confirmasse, quod Zeno Aug. scripsisset, Joannem episcopatu indignum esse. Itaque Marcellinus in Chronico, quando sub coss. anni CDLXXXIV scribit : « Illus natione Isaurus, dignitate magister officiorum, amputata apud comitatum auricula, Orientem Zenoni infestus inva-

sit. Porro cum Leontio tyrannidem arripuit », significat tantum Illum cum Leontio tyranno societatem iniisse.

19. *Salophaciolo demortuo Joannes Talaia fit episc. Alexandriæ.* — — A num. 11 ad 23. Victor Tunnunensis in Chronico, *anno post consulatum Zenonis* III, Christi sc. 480, *Timothei Salophacioli* episcopi Alexandrini mortem consignat. Verum Theophanes in Chronico ad annum CDLXXIII secundum Alexandrinos, qui kalend. Septemb. ejusdem Christi anni inchoatur, mortem ejus recitat, et in Tabulis eidem Chronico insertis anni IV ei tribuuntur, deductis scilicet ab anno Christi CDLXXVII, quo a Zenone imp. in sedem restitutus est. At Theophanem intelligere annum Eræ nostræ CDLXXXI, ex mox dictis de ordinatione Joannis ejus successoris manifeste patet. Liberatus qui cap. 16 omnes præsulatus ejus annos enumerat, perperam scribit, eum *anno episcopatus sui* XXIII, *mense sexto* obiisse; episcopatum enim inierat sub finem anni CDLIX aut insequentis initio, et Simplicius papa laudata ad Acacium Epistola data *idibus Juliis* mentionem facit ejus mortis, ac Joannis ejus successoris ordinationis. Joannes itaque quem Græci *Tabenniositam* cognominant, eo quod esset ex numero Tabennensium monachorum, qui apud Canopum monasterium habitabant, jam inde a Cyrilli temporibus, post mortem Salophacioli a Catholicis ordinatus est episcopus Alexandriæ, statimque Synodicas litteras ex more misit ad Simplicium papam, et ad *Calendionem* episcopum Antiochiæ, ut ex Breviario Hist. Eutychian. et ex Liberato liquet. Ad *Acacium* vero Constantinopolit. episcopum Synodicas mittere neglexit, seu quod amicitiæ *Illi* magistri officiorum nimis confideret, seu quod jam diu ante infensus erat *Acacio*, ut mox ex Liberato diximus. Ea res *Acacii* animum graviter commovit. Qui se a Joanne despectum videns, imperatoris animum adversus eum exasperavit, minus idoneum episcopatu Alexandrino esse dicens, qui olim de Ecclesia exire voluisset, et *Salophaciolo* suasisset, ut nomen *Dioscori* sacris Diptychis insereret : ad hæc perjurii reum esse affirmans, quippe qui jurasset olim imperatori, nunquam se Alexandrinam sedem ambiturum, *Petrum* vero *Moggum* magis idoneum esse episcopatui, utpote gratum atque acceptum populo Alexandrino : ejusque opera Ecclesias urbis Alexandrinæ ac totius Ægypti ad unitatem reduci posse.

20. *Petrus Mogus fit etiam episc. Alexandriæ.* — His adductus imperator scripsit primo litteras ad Simplicium papam per *Uranium Subadjuvam*, quibus Joannem tanquam perjurii reum, quod quidem *Acacio* etiam episcopo notum esse perhibebat, sacerdotio judicabat indignum. Satius autem esse dicebat, ut ad procurandam Ecclesiarum Ægypti unitatem atque concordiam, *Petrus* in eam sedem restitueretur. His imperatoris litteris acceptis *Simplicius papa*, qui Joannis apocrisiarios in communionem suam recipere, ejusque ordinationem sua sententia confirmare jam paratus erat, pedem repressit, ne contra imperatoris testimonium quicquam præpropere egisse videretur. Mox per eumdem *Uranium* rescripsit imperatori. Quod quidem ad *Joannis* ordinationem attinet, lecto imperatoris testimonio suspendisse se ab ejus confirmatione, quod vero ad restitutionem *Petri Moggi* spectat, eum utpote hæreticum et ab hæreticis postulatum, nec posse nec debere restitui, quippe qui Apostolico judicio damnatus, in pristino errore adhuc permaneret. Periere hæ litteræ; sed extant, quas eodem tempore scripsit ad Acacium Constantinopolitanum episcopum, quæ a Baronio num. 13 et seqq. recitantur, datæque sunt *idibus Juliis Severino U. C. coss.* At Zeno, cum id quod maxime cupiebat, restitutionem sc. Petri sibi a Simplicio denegatam videret, graviter offensus est, ut testatur Auctor Breviculi Hist. Eutychian. his verbis : « Defuncto isto Timotheo episcopo Joannes œconomus Catholicus a Catholicis ordinatur episcopus. Qui cum de consuetudine majorum ad Apostolicam Sedem Synodica per Isidorum presbyterum et Petrum diaconum scripta misisset; superveniente *Uranio Subadjuva*, et contra Joannem jam episcopum Sacra principis deferente, ab episcopatus illius confirmatione papa suspensus est. Et quia in iisdem Sacris de restituendo Petro (Moggo scilicet), quem ipse damnavit, fecerat mentionem, hæc pars omnino est denegata. Unde videtur clementissimus imperator offensus. Cum ergo sanctæ memoriæ papæ Simplicii nihil totiens ad Acacium directa, propter Alexandrinæ Ecclesiæ quietem, et Catholicæ fidei integritatem, scripta proficerent, supervenit idem sanctus Joannes episcopus, qui sicut decebat, ab Apostolica Sede susceptus est ».

21. *Zeno Henoticum promulgat.* — Zeno igitur spreta Simplicii papæ responsione, scripsit ad Pergamium ducem Ægypti, et ad Apollonium Augustalem, « ut Joannes expelleretur ab Alexandrina sede, quasi eam contra suum jusjurandum, quod in regia civitate dedit, arripuisset : cooperaretur Petro Moggo, ut remaneret in sede; nec prius hoc faceret, nisi susciperet Henoticum principis, Synodicas destinaret Epistolas Constantinopolitano Acacio, et Simplicio Romano, et cæteris archiepiscopis. Acacius vero, promittente Petro facere unitatem, nec adhuc implente, legitime nomen ejus in Diptychis recitare permisit, tanquam jam Alexandrini præsulis in Sede Apostolica positi », inquit Liberatus cap. 17. Soliti erant imperatores annis suis decennalibus aut id genus Festis addictis bonum aut pacem Ecclesiæ procurare. Quare Zeno occasione *decennalium suorum* usus *Henoticum* seu Unitivum Edictum, vel suadente vel dictante Acacio emisit, et ad Ægyptiacæ diœceseos antistites, monachos, plebemque Christianam direxit animo conciliandæ pacis et procurandæ Ecclesiarum unitatis. In eo non aliud Symbolum admittendum decernit, quam Nicænum : approbat XII sancti Cyrilli Capitula : *Nestorium* et Eutychen damnat anathemathe : de *Dioscoro* silet, ne Alexandrinos offendat : Synodum Chalcedonen-

sem, et fidei definitionem in ea editam, ac Epistolam sancti Leonis ad *Flavianum* silentio premit : imo damnat anathemate sanctam Synodum, si expositæ in hoc suo Edicto fidei contraria sit. Cæterum fidem Concilii Chalcedonensis reipsa profitetur, et anathema iterat in hæreticos omnes præsertim in Nestorium et in Eutychetem.

22. *Illud ab omnibus viris piis rejicitur.* — Edictum illud causæ fidei nocuit, fovitque hæresim, silendo tum de sancti Leonis Epistola, tum de Synodi Chalcedonensis definitione, tum denique de his vocabulis : *Ex duabus et in duabus naturis* quæ Catholicæ fidei contra Eutychianam perfidiam nota singularis erat. Hinc Baronius ait, Zenonem hæreticum fuisse, evertisse Catholica dogmata, et pessumdedisse funditus Christianam religionem. Natalis tamen Alexander in parte prima sæculi v, cap. 3, et Dissert. XVIII tam ex ipsius Henotici verbis, quam ex Epistola Zenonis ad Felicem papam, cujus fragmentum refert Evagrius lib. 3, cap. 20 illud nullam hæresim continere ostendit. Verba Epistolæ Zenonis post Edictum Henoticum datæ, hæc sunt : « Pro certo habere debes et pietatem nostram, et supra memoratum sanctissimum Petrum, et universas sacrosanctas Ecclesias, sanctissimum Chalcedonense Concilium amplecti atque venerari, quod cum fide Nicæni Concilii prorsus consentit ». Quamvis autem *Henoticum* nullam hæresim contineret, communiter tamen ab Orthodoxis rejectum fuit. Neque enim laici principes decernere de fide possunt, et *Zeno* definitionem Synodi Chalcedonensis, et Epistolam sancti Leonis ad Flavianum, summo totius Synodi consensu receptam silentio premendo, sua œconomia condescendit hæreticis, qui illas execrabantur. Quare sicut *Ecthesim* Heraclii et *Typum* Constantis. imp. rejecit Ecclesia ob suppressas *duarum operationum* voces, quibus Monothelitarum hæresis profligabatur ; ita et *Henoticum* ob suppressam sancti Chalcedonensis Concilii, et Epistolæ sancti Leonis memoriam, obrutasque silentio voces, *ex duabus et in duabus naturis*, quibus hæresim Eutychianam jugularunt.

23. *Ecclesia quadam erga Zenonem usa est œconomia.* — Zenonis imp. nomen post mortem ex sacris Diptychis expunctum summo totius Ecclesiæ consensu, quando pax inita est inter Orientalem Ecclesiam et Romanam sub Hormisdæ pontificatu et Justini senioris imperio. Œconomia autem quadam usa est Ecclesia erga *Zenonem*, nec ejus edidictum diserte damnavit, tum ne ipsius animum exacerbaret, et graviora inde schismata et mala orirentur, quorum difficilior esset sanatio : tum quia *Zeno* Synodum Chalcedonensem diserte non damnavit, nec hæresim ullam adstruxit *Henotico* suo, imo damnavit Eutychianum dogma, et aliunde privatis litteris ad Pontifices Romanos datis Synodum Chalcedonensem professus est, ut liquet ex verbis laudatis, quibus scripsit ad Felicem III. Audiendus Facundus Hermianensis, qui multa circa Henoticum notatu digna habet, lib. 12, cap. 4 : « Ea vero quæ postea Zeno imp. calcata reverenti a Dei, pro suo arbitrio ac potestate decrevit, quis accipiat, quis attendat ? In quibus potestas inconsiderata, non quod expediret, sed sibi liceret attendit : nec intellexit, quod non confusio faciat unitatem. Nam si unitas non hæreticorum conversione, sed contagio et commixtione facienda est, cur Acephali tantum, et non omnes hæretici admitterentur in Ecclesiam suis erroribus non ante damnatis, neque receptis definitionibus, quæ adversus errores eorum constitutæ sunt ? Exhortans quippe memoratos Acephalos ad Ecclesiam reverti , priore loco sic dicit : Flavius Zeno, pius, victor, triumphator, maximus semper Augustus, Orthodoxis episcopis, archimandritis, et populis per Alexandriam, et per Ægyptum, et Pentapolim, Lybiam constitutis, et postquam eos vocavit Orthodoxos, commonet, ut socientur Ecclesiæ, dicens : Conjungimini igitur Matri spirituali Ecclesiæ, ut una divina communicatione fruamini. O virum prudentem, et undique circumspectum, qui incubare præsumpsit officio sacerdotum ! Orthodoxos vocat Acephalos, si nihil aliud, ab Ecclesia separatos. Cur igitur eos hortatur, ut conjungantur Matri spiritali, si ex ea disjuncti permanserunt Orthodoxi ? »

24. *Facundus in Henoticum invehitur.* — Pergit infra Facundus : « Sed quid adhuc potestas mundana sibi et non rationi confidens agat, accipite. Nam volens eisdem Semieutychianis satisfacere, in hoc edicto fidem suam exposuit profitens quod Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum Concilium susciperet, tacens autem de Chalcedonensi, et duarum Christi naturarum professionem refugiens : quasi non antidoto sanandi sint morbidi, sed ad aliorum contagium colligendi. Cumque scriptum sit : Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar ; rex confundebatur in conspectu subjectorum loqui quod verum est. Hoc merebatur de justitia divina Dei contemptor, ut qui ejus ordini subditus esse noluit, subditos vereretur. Qui etiam aliud deterius addens, ait : Quod sanctæ quæ ubique essent Catholicæ Ecclesiæ, et qui eis præessent Deo amabiles sacerdotes, non aliter crederent. Quasi omnium fides Ecclesiarum ex ejus voluntate penderet, et nemini liceret aliter credere quam præciperet imperator ».

25. *Et etiam in ipsum Zenonem.* — Postea subjungit : « Deinde cum palatii causæ transferantur ad Ecclesiam, quomodo Ecclesiæ causam ad palatium transferebat ? Postremo : Numquid jam docuerat, vel pacaverat omnes reipublicæ infensas nationes ? Jam per diversas imperii sui provincias seditiones ac seditionum causas abstulerat, jam cunctis criminalium sive civilium causarum querelis convenientem dederat finem ? Cum igitur his non sufficeret, quibus nemo sufficere potest, quomodo si cogitaret tanta loci sui pericula, et de omnibus se rationem Deo crederet redditurum, etiam periculis se alienis immergeret, vel si talem præsumptionem divina justitia non damnaret ? His au-

tem non contentus hoc quoque ad injuriam sanctæ Synodi Chalcedonensis adjecit, dicens : Adunate ergo vos in nullo dubitantes. Hæc enim scripsimus vobis non innovantes fidem, sed ut vobis satisfaceremus. Omnem vero aliter sapientem, sive nunc, sive quandoque, sive Chalcedone, sive in quacumque Synodo anathematizamus. Denique sic in memorato dixit edicto : Coaptentur membra membris, quæ inimicus boni ex multo tempore separare festinavit : scit enim, quoniam si integrum corpus Ecclesiæ impugnet, facile superatur. Ex hac ergo divisione contigit per tantas generationes tantorum annorum, ut alii quidem lavacro regenerationis fraudati de hac vita discederent, etc. Quod si consentiamus prædicationi potentiæ sæcularis, quæ post tantas generationes fallendo, vel tacendo quod verum est, facere se posse credidit unitatem : dicemus etiam nos, quod nisi aggregati simus Eutychianis integrum non sit corpus Ecclesiæ, sed væ nobis est, si absque Acephalis truncos nos credimus remansisse. Cumque beatissimus Leo diceret : Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur; ille contradictores in Ecclesiam misit, dans sanctum canibus, et conculcandas ante porcos projiciens margaritas. Denique in ipsos temeratores conversi, disruperunt eos, et ab Ecclesia diviserunt. Propter quod etiam grande ac diuturnum schisma factum est, donec misericors Deus per vestræ pietatis ministerium eos redderet unitati ».

26. *Episcopus Hispalensis declaratur primas.* — Ad num. 45. Episcopus Hispalensis in Hispaniis ante cæteros *primatus* jure potitus est. Epistola enim prima *Simplicii* a Baronio hoc anno recitata hic sanctus Pontifex ei vices suas ad curandam canonum executionem committit. Postea sanctus *Leander* Hispalensis episcopus Concilio III Toletano, ut Sedis Apostolicæ vicarius interfuit, ut habet sanctus Isidorus in Chronico lib. 2. Iste primatus ad Concilii Toletani XII tempora aut circiter perduravit. Verum Hispalensis episcopus solus in Hispaniis primas non fuit : Hormisdas enim papa Joanni *Tarraconensi* episc. vices suas commisit anno DXVII, ut patet ex ejus Epistola XXIV.

27. *Concilium Turonense.* — A num. 47 ad 53. Concilium Turonense primum hoc temporis charactere in Præfatione notatur : *Severino V. C. consule, sub die* XIV *kalend. Decembris.* Extat illud Ms. cum iisdem verbis, sed sine nominibus episcopatuum, in codice bibliothecæ regiæ n. 4241, XIV *kalend. Decemb.* etiam habent aliqui alii codices. Verum legendum esse cum codicibus Mss. Bellovacensi et Remensi, *sub die* XVIII kalend. Decemb. in Dissert. *de anno et die mortis sancti Martini episcopi Turonensis* ostendi. Cum vero *Severinus* anno CDLXI Dagalaipho collega consul fuerit, currentique anno *Severinus* alter cum *Trocondo* eamdem dignitatem gesserit, Baronius sub hoc Severino juniori hoc Concilium congregatum existimavit. At recte observavit Sirmondus, revocandum illud esse ad annum CDLXI, quia *Leo Bituricensis* episcopus, qui eidem subscripsit, longe ante præsentem annum obiit : interfuit enim Concilio Andegavensi anno CDLIII coacto, nec pervenit ad consulatum posterioris Severini; cum Sidonius in litteris ad *Perpetuum* Turonensem anno CDLXXIII datis recitet res gestas in electione *Simplicii*, qui post Palladium et Eulodium Leonis successores Bituricensem Ecclesiam rexit. In hoc Concilio translatio reliquiarum sancti *Martini* episcopi Turonensis facta non est, ut dixi in citata Dissert. de anno mortis S. Martini episcopi Turonensis.

28. *Floret S. Perpetuus episc. Turonensis.* — Præfuit huic Concilio *sanctus Perpetuus* episcopus Turonensis, qui colitur die VIII Aprilis, ad quem diem Henschenius de ejus virtutibus agit, et refert ejus testamentum *kal. Maias*, *post consulatum Leonis minoris scriptum*, anno sc. CDXIII. Gregorius Turonensis lib. 1 de Miraculis sancti Martini cap. 6, tempus nos edocet quo episcopatum Turonensem Perpetuus suscepit, dum ait : « Anno LXIV post transitum gloriosi domini Martini, beatus Perpetuus Turonicæ sedis cathedram sortitus est dignitatis ». Asserit autem Gregorius, sanctum Briccium divi Martini successorem sedisse annos XLVII, quos suo loco diximus ab anno Christi CCCXCVII proficisci, et Briccium anno CDXLIV e vita migrasse. Quare cum *S. Eustochius*, qui eum excepit, annos XVII Ecclesiam Turonensem rexerit, ut prodit Gregorius Turonensis, sanctus Perpetuus anno CDLX, aut insequenti episcopus Turonensis dictus est, et Gregorius annum LXIV *post transitum gloriosi domini Martini* deducit ab anno CCCXCVII, ut plerumque alibi, quamvis, ut alibi diximus de anno ejus mortis loquentes, certum sit, sanctum Martinum anno CD animam Deo reddidisse. Cumque annos triginta sedi sancti *Perpetui* Gregorius tribuat, diemque ejus obitus taceat, mortuus est anno CDXC aut insequenti, die incerto.

29. *S. Severinus Apostolus Noricorum moritur.* — Ad num. 53 et seqq. Mortem sancti *Severini* Noricorum Apostoli recte consignat hoc anno Baronius, quod colligit ex ejus Vita ab Eugipio presbytero scripta, et recitata a Bollando ad diem VIII mensis Januarii, quo Severinus ad Deum migravit. Ejus reliquiæ processu temporis Neapolim translatæ, ubi etiamnum coluntur.

SIMPLICII ANNUS 16. — CHRISTI 483.

1. *Joannes episcopus Alexandrinus appellat Romanum Pontificem.* — Quadringentesimo octogesimo tertio Christi anno Anicius Faustus consul creatus est : quo Joannes episcopus Alexandrinus Catholicus, expulsus Zenonis jussu anno superiori, Antiochiam primum ad Calendionem episcopum, inde vero Romam se contulit ad Simplicium Romanum Pontificem, quem ut legitimum judicem appellarat. Agit de his Liberatus diaconus verbis istis [1] : « Joannes autem Talaida ejectus de sede Alexandrina propter Petrum Mogum, profectus est Antiochiam, ut videret Illum exconsulem magistrum officiorum : cui cum narrasset quæ sibi evenerant, ejus consilio ingressus est ad Calendionem Antiochenum patriarcham ; et sumptis ab eo intercessionis Synodicis litteris, Romanum Pontificem Simplicium appellavit, sicut et beatus fecerat Athanasius ; et suasit scribere pro se Acacio Constantinopolitano episcopo. Et quidem ad hoc Simplicius præparati animi et voluntatis fuit : Acacius vero susceptis Epistolis, simpliciter scripsit ei, quia Joannem quidem ignoraret episcopum, Petrum vero Mogum suscepisset in communionem in Zenonis principis Unitivo ; et quod citra ejus gessisset sententiam propter unitatem Ecclesiarum, principis jussione.

2. « Simplicius suscipiens hujusmodi litteras contristabatur adversus Acacium, eique scripsit ; quod non bene fecerit contra sententiam Apostolicæ Sedis ad communionem hominem suscipiens. Oportebat enim, communi decreto damnatum tanquam adulterum, communi Concilio damnatione liberari. Ad hæc autem, quia non sufficeret Petro confiteri communicatorem se esse Ecclesiæ Catholicæ secundum edictum, sed oporteret eum secundum terminum Chalcedonensis Concilii et secundum Epistolam papæ Leonis amplecti communionem : unum enim de duobus agere debere, aut suadere Petro pure suscipere terminum Synodi, aut removere se ab ejus communione. Sed cum ad Acacium hæc scripta venissent, et deliberaret quid eum oporteret scribere, papa Simplicius defunctus est ». Hæc Liberatus. Desiderantur ejusmodi novissimæ Simplicii ad Acacium litteræ : sed quam acres fuerint, ex aliis ab ipso ad eumdem anno superiori simili argumento conscriptis possumus intelligere. Porro qui Romanum Pontificem appellavit Joannes Alexandrinus episcopus, appellationem ipse prosecuturus, Romam se contulit. Verum cum venit, Simplicium papam defunctum inveniens, libellum obtulit ejus successori Felici : quod quidem ex ipsius Felicis papæ litteris constat.

3. Quod vero ait superius Liberatus in litteris Acacii ad Simplicium papam redditis in causa Joannis, contrarium plane esse videtur iis quæ inferius idem auctor habet his verbis : « Dum per quinque annos sæpius fuisset admonitus Acacius, de statu Alexandrinæ Ecclesiæ sanctæ, papæ sollicitudinem relevaret, nihil unquam respondere dignatus est ». Fuit eadem de Acacio querela Simplicii papæ successorum, quod alto silentio rem tantam præteriisset, sinens hæreticos in Ecclesias debacchari.

4. *Papæ Simplicii obitus et res gestæ.* — Obitus autem Simplicii, de quo facta est mentio, principio mensis Martii contigit (ut habet Anastasius de Rom. Pontificibus) cum sedisset annos quindecim, menses quinque, et dies decem : de quo præter eas quæ superius sunt enarratæ dignæ sanctissimo præsule res gestæ, hæc in eodem libro leguntur : « Hic dedicavit Basilicam S. Stephani in Cælio monte in Urbe Roma, et Basilicam B. Apostoli Andreæ juxta Basilicam S. Mariæ, et aliam Basilicam S. Stephani juxta Basilicam S. Laurentii, et aliam Basilicam intra Urbem Romam juxta palatium Licinianum beatæ martyris Bibianæ, ubi corpus ejus requiescit ».

5. Quod vero ad Basilicam S. Andreæ in Esquilino monte erectam pertinet : cum illa penitus diruta perierit, quod unicum extat de ea monumentum a Platina conservatum, hic memoriæ causa erigam ; ait enim : « Hoc autem in templo hæc carmina legisse me memini musivo opere descripta.

[1] Liber. diac. in Brev. c. 18.

Hæc tibi mens valide decrevit prædia, Christe,
Cui testator opes detulit ille suas :
Simpliciusque papa sacris cælestibus aptans
Effecit vere muneris esse tui.
Ne quod Apostolici deessent limina nobis,
Martyris Andreæ nomine composuit.
Utitur hæc hæres titulis Ecclesia justis,
Succedensque domo mystica jura locat.
Plebs devota, veni, perque hæc commercia disce
Terreno sensu regna superna peti.

In antiquarum inscriptionum volumine, de eodem Simplicio, quod fecerit in Paradiso (erat locus amœnus juxta Basilicam S. Petri ita dictus) ædificium, est ejusmodi antiqua descriptio, hoc titulo [1] : « In Paradiso ».

CUM SUBITIS PERAGI FALLAX CLEMENTIA VERIS
ET SACER ADDENDO FESTA VETARET AQUIS
SIMPLICIUS PRÆSUL SACRARIA CELSA PETENTEM
PORTICIBUS JUNCTIS TEXIT AB IMBRE DIEM.

Ibidem sub hoc titulo [2] : « Super limina introitus Ecclesiæ »;

QUI REGNI CLAVES ET CURAM TRADIT OVILIS
QUI CÆLI TERRÆQUE PETRO COMMISIT (HABENAS) AVENAS
UT RESERET CLAUSIS UT SOLVAT VINCLA LIGATIS
SIMPLICIO NUNC IPSE DEDIT SACRA JURA TENERE
PRÆSULE QUO CULTUS VENERANDÆ CRESCERET AULÆ.

Hactenus vetus inscriptio. Subdit vero Anastasius : « Hic constituit ad sanctum Petrum Apostolum, et ad S. Paulum Apostolum, et ad S. Laurentium martyres hebdomadas, ut presbyteri manerent ibi propter pœnitentes et baptismum, regionem tertiam ad sanctum Laurentium, regionem primam ad S. Paulum, regionem sextam et septimam ad S. Petrum. Hæc ibi.

6. Sed pœnitentiariorum presbyterorum in Ecclesiis præstolantium pœnitentes haud recentem fuisse in Romana Ecclesia usum, jam superius dictum est. Hebdomadarii erant hujusmodi, quod ob ingruentem populum vicissim succedere solerent. Sed cur pro quatuor tantummodo regionibus hi propositi erant, cum in septem partitam universam Urbem ad sacrarum rerum usum, superius, dum de septem diaconis egimus regionariis, dictum sit? Accidisse putamus, quod reliquas tres regiones Eruli occupassent, qui Catholicæ Ecclesiæ minime communicarent, utpote quod secta essent hæretici Ariani.

7. Ex quibus plane intelligis, quam procul absit, ut Romanorum Pontificum auctoritas ex humanis fuerit deducta auctaque præsidiis; quod inscii rerum gestarum garriunt imperiti, nimirum cum blaterant, ob sedem imperii Romæ fixam, crevisse potentiam Apostolicæ Sedis. Antequam enim Christiani principes regnarent; quinam fovebant Romanos antistites? Num Ethnici imperatores, qui eos persequebantur, demetebantque falce martyrii? Ab his quidem emolumentum plane nullum, damna autem plurima quotidie experiri solebant iidem Rom. Pontifices : quorum tamen temporibus eosdem Romanæ Ecclesiæ præsules eadem amplissima auctoritate et potestate cunctis totius orbis Ecclesiis pastorali regimine præfuisse, manifeste docent res gestæ singulis ferme annis superius secundo tomo Annalium recitatæ. Quarum plane rerum imaginem, et temporum faciem aliqua saltem ex parte, his annis reddi conspicimus : dum cessantibus penitus Occidentalis orbis Romanis imperatoribus, et regnantibus in Italia ad plura annorum spatia Barbaris Arianis, Catholicis omnibus, ipsique potissimmum Romanæ Ecclesiæ infensissimis; nihilominus Romanæ Ecclesiæ semper effulsit auctoritas atque majestas, perinde ac si tempora essent Constantini atque Theodosii imperatorum, non Romæ tantum, sed ubique terrarum, ubi vigeret Christiana religio, quod ex rebus gestis suis temporibus enarratis, pervidere facile est.

8. Et ne a Simplicio, de quo agimus, digrediamur : vidisti eum sub Odoacre rege Romam occupante, Barbaris Arianis eam replentibus, inter Barbaricum furorem, et Arianorum cum potentia junctam procaciam, deploratissimis hisce temporibus, perinde ac in summa pace, otio et tranquillitate esset, eadem auctoritate ac libertate, qua semper antea prædecessores, insidere cathedræ Petri, universi orbis Ecclesiis Occidentalibus et Orientalibus sancire leges, cognoscere causas, definire sententias, illos exauctorare, hos promovere, illosque in sedes episcopales restituere, relevare oppressos, fastu elatos dejicere, coercere imperatores, obsistere omnibus Barbaris victoribus regibus, insuper ab Oriente et Occidente suscipere legationes, in omnibus denique arbitrum ipsis atque judicem considere; et ubi corpore non posset præsens assistere, legationum auctoritate ac per vicarias præfecturas tum Occiduo tum etiam Orientali semper orbi præsto fuisse, præfuisseque cunctis Ecclesiis. Hæc quidem haud esse ventosa atque inania verba, ex iis quæ singulis ejus Pontificatus annis dicta sunt, haud dubiis, sed probatissimis atque certissimis assertionibus perfacile quisque poterit intelligere : unde simul omnino perspicias, haud super humanam inniti potentiam Petri cathedram, sed supra firmam petram, super quam fundavit eam Altissimus; adeo ut adversus eam nec homines eidem adversantes, neque tota vis inferorum prævaleant : sed tamen parva hæc paucaque esse senties, quæ per Simplicium papam auctoritate Apostolica præstita esse diximus, si quæ ab ejus successoribus fuere perfecta didiceris.

9. Sed quæ sunt reliqua de Simplicio, quæ ad ornatum Ecclesiæ pertinent, et alia, ex eodem volumine de Romanis Pontificibus his attexamus : « Hic fecit in Ecclesia Romana scyphum aureum pensantem libras quinque, cantharos argenteos ad B. Pe-

[1] Antiq. Inscript. in Append. pag. 1164. n. 1. — [2] Ibid. pag. 1163. n. 3.

trum sexdecim pensantes singulos libras duodecim. Hic fecit ordinationes in Urbe Roma tres per mensem Decembrem, et Februarium, creavitque presbyteros quinquaginta octo, diaconos undecim, episcopos per diversa loca numero triginta sex. Hic sepultus est in Basilica S. Petri sexto nonas Martii, et cessavit episcopatus ejus dies sex ». Hactenus ibi.

10. *Quæ tempore sedis vacantis præsumpta sint per Basilium præfectum prætorio.* — Quæ autem hoc tempore Sedis Simplicii vacantis nondum successore creato Romæ præsumpta sint per Basilium præfectum prætorio vicem agentem Odoacris regis, hic in medium adducamus ex Actis tertiæ Romanæ Synodi sub Symmacho papa, quæ sic se habent [1] : « Dixerunt inter alia (schismatici scilicet) scripturam quamdam illustris memoriæ Basilium quasi pro Ecclesiasticæ amore substantiæ conscripsisse, in qua nullus Romanæ Ecclesiæ nec interfuit, nec subscripsit antistes, per quem potuisset sortiri legitimam firmitatem. Ne vero ego (inquit Symmachus papa) inde disputem, sed ut possit vestrum judicare Concilium; requiratur et deferatur in medium, ut lectione agnoscatis cujusmodi possit habere substantiam. Sancta Synodus respondit : Deferatur in medium, ut cujusmodi sit, possit agnosci. Et dum dixit, Hormisda diaconus recitavit :

11. « Cum in unum apud B. Petrum Apostolum resedissent : sublimis et eminentissimus vir præfectus prætorio atque patricius, agens etiam vices præcellentissimi regis Odoacris, Basilius dixit : Quanquam studii nostri et religionis intersit, ut in episcopatus electione concordia principaliter servetur Ecclesiæ, ne per occasionem seditionis status civitatis vocetur in dubium : tamen admonitione beatissimi viri papæ nostri Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc vobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum et venerabilis Ecclesiæ detrimentum, cum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cujuslibet celebraretur electio ». Vides quibus artibus sæculares potestates immiscere se conatæ sint in electione Romani Pontificis. Potuit forte rogasse eum Simplicius papa, ut ad comprimendas turbas, dissidiaque vitanda, præsto esset futuræ electioni successoris Pontificis, non autem ut absque ejus consultatione electio haud fieret. Cæterum hæc omnia fuisse conficta, ac prorsus indigna quæ in medium proferrentur, cum res in controversiam deducta est sub Symmacho in dicto Romano Concilio, Cresconius Ecclesiæ Tiburtinæ affirmans, ista dum legerentur, hæc fuit interlocutus : « Hic perpendat sancta Synodus, uti prætermissis personis religiosis quibus maxime cura est de tanto Pontifice, electionem laici in suam redegerint potestatem : quod contra canones esse, manifestum est ». His ab illo dictis, pergit Hormisda diaconus legere quæ sequuntur.

12. « Nam et cum quid confusionis atque dispendii venerabilis Ecclesia sustineret; miramur, prætermissis nobis, quicquam fuisse tentatum : cum, etiam sacerdote nostro superstite, nihil sine nobis debuisset assumi. Quare si amplitudini vestræ vel sanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri antistitis electionem respiciunt, religiosa veneratione servemus, hanc legem specialiter præferentes, quam nobis hæredibusque nostris Christianæ mentis devotione sancimus.

13. « Ne unquam prædium seu rusticum, seu urbanum, vel ornamenta, aut ministeria Ecclesiarum, quæ nunc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis ad Ecclesiarum jura pervenerint, ab eo qui nunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus, et illis qui futuris sæculis sequentur, quocumque titulo et commento alienentur. Si quis vero aliquid eorum alienare voluerit, inefficax atque irritum judicetur : sitque facienti, vel consentienti, accipientique anathema ». Ista audiens et exhorrescens Maximus episcopus Bleranæ Ecclesiæ, hæc mox est interlocutus : « Modo sancta Synodus dignetur edicere : si licet laico homini anathema in ordine Ecclesiastico dictare : aut si potuit laicus sacerdotali (ordini) anathema dicere, et contra canones quod ei non competebat constituere. Dicite, vobis quid videtur : De me licuit laico legem dare? Sancta Synodus dixit : Non licuit. Et adjecit : Lege sequentia. Hormisda diaconus legit :

14. « Et is qui prædium rusticum vel urbanum juris Ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel præscriptione munitum : sed sive is qui alienaverit, sive qui eum sequetur (consequetur), voluntate contraria prædium hujusmodi alienatum revocare tentaverit, id cum fructibus restituat qui illud fuerit consecutus; quam etiam pœnam placuit accipientis hæredes prohæredesque respicere. In qua re cuilibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim et sacrilegii instar, ut quæ pro salute vel pro requie animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesiæ pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his quos hoc maxime servare convenerat, in aliquem (alienationem) transferantur. Plane quæcumque in gemmis, vel auro, vel argento, necnon et vestibus minus apta usibus vel ornatui videbuntur Ecclesiæ, quæ servari ac diu manere non possunt, sub justa æstimatione vendantur, et erogationi religiosæ proficiant ». Hæc autem scripta a schismaticis sub Basilii titulo oblata sunt : quæ nullius prorsus fuisse roboris, eadem sancta Romana Synodus sub Symmacho, ipsoque præsente, decrevit : in quorum abrogationem cum gravissimæ a sanctis Patribus sententiæ dictæ fuerint; hic satis ex illis vel unam saltem referre Eulalii episcopi Syracusæ, quæ sic se habuit :

15. « Scriptura quæ in sacerdotali Concilio recitata est, evidentissimis documentis constat invalida. Primum, quod contra Patrum regulas a laicis quamvis religiosis, quibus nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam at-

[1] Conc. Rom. III. sub Symmach. c. 12.

tributa facultas, facta videtur. Deinde, quod nullius præsulis Apostolicæ Sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cujuslibet provinciæ sacerdotes, intra terminos suos Concilio habito, quicquam sine metropolitani, suive antistitis auctoritate tentaverint, irritum esse debere Patres sancti sanxerunt; quanto magis quod, in Apostolica Sede non existente præsule, qui prærogativa beati meritis Apostoli Petri per universum orbem primatum obtinens sacerdotii, statutis Synodalibus consuevit tribuere firmitatem, a laicis, licet consentientibus aliquantis episcopis (qui tamen pontifici, a quo consecrari probantur, præjudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica ullo modo statuta censeri? » Hæc dixit Eulalius consententia iis quæ ab aliis sanctissimis episcopis dicta fuerunt: in quam sententiam et reliqui abiere. Sicque cassa irritaque prorsus reddita sunt, quæ hoc anno a Basilio agente vicem regis Odoacris, eodemque præfecto prætorio facta fuisse dicuntur; sed quæ subdola ac fraudulenta commentitiaque rejecta sunt, penitus antiquata fuere : utpote quod a schismaticis post annos duodeviginti, non ex Archivis Romanæ Ecclesiæ edita, in quæ nunquam illata fuere; sed scriniis fortasse prætorianis. Porro Basilium hunc præfectum prætorio haud alium existimamus fuisse ab illo Cæcina Basilio consulari Romæ spectatissimo, in cujus laudem plura habet Sidonius in Epistola ad Heronium [1]. Porro quod ad Simplicium papam pertinet, ne quis putet eum Romanæ Ecclesiæ bona profudisse, ut ea occasione Basilius præfectus de non alienandis bonis Ecclesiæ edictum promulgarit. Ipsum quidem Pontificem non minuisse, sed auxisse Ecclesiæ bona, argumento est, quod apud Cassiodorum [2] in litteris Theodorici, de domo quadam ab ipso papa Simplicio empta Romanæ Ecclesiæ hæc scripta reperiuntur : « Defensores itaque sanctæ Romanæ Ecclesiæ conquesti sunt, beatæ recordationis quondam Simplicium domum in sacratissima Urbe positam ab Euphrasio acolytho instrumentis factis solemniter comparasse : quam per annorum longa curricula Ecclesiam Romanam quieto jure suggerunt possedisse, et in usus alienos transtulisse securitate dominii; nunc autem existere Samareæ superstitionis populum improba fronte duratum, qui synagogam ibidem fuisse, iniquis conatibus mentitur, cum ad humanos usus habitacula longe aliter formata doceantur, quam potest esse memorata constructio, etc. » Sub Barbaris regibus Roma subjecta, omnibus improbis sectis Romæ domicilia et synagogas ad profanos ritus habere concessum fuit, adeo ut etiam Samaritani ibi domicilium sibi quærerent. Sed ad sancti Simplicii successorem electum transeamus.

16. *Felix papa tertius eligitur, qui Zenonis Enoticon detestatur, Joannem Alexandrinum audit.* — Post dies sex cessationis papæ Simplicii; die octava Martii creatus est pontifex Felix patria Romanus ex patre Felice itidem genitus, functus antea presbyterio in Titulo Fasciolæ : prodit hæc vetus Anastasii liber de Romanis Pontificibus. Simul ac autem Felix tantæ moli, tali turbulentissimo tempore subjecit humeros, insistens prædecessorum vestigiis eadem post illos graditur via : nam quod ad fidem Catholicam pertinet, rejecit Zenonis Enoticon. Testatur id quidem Theodorus Lector, qui ait [1] : « Cum autem omnes (ut fertur) alii patriarchæ Conciliationem Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit ». Hæc ipse. Præstiturus id erat Simplicius prædecessor : sed morte præventus, rem integram successori reliquit. Felix igitur rem indignissimam detestatus, execratusque est probrosum facinus, quo tum fides Catholica abrogatione Chalcedonensis Concilii magnopere læderetur, tum etiam corrumperetur Ecclesiastica disciplina; dum eo progressa est Zenonis audacia, ut de fide edictum promulgans, leges præscriberet, Ecclesiæ doceret doctores, et episcopis novum symbolum fidei servandum proponeret : ista, inquam, Felix exhorrescens, in subscribentes impio edicto intulit anathema, ipsumque proscripsit unitatis edictum, vere impietatis seminarium.

17. Quod vero ad causam spectat Alexandrinæ Ecclesiæ, idem pontifex Felix audivit Joannem episcopum Alexandrinum Sedem Apostolicam appellantem; suscepitque ab eo querelarum libellum, quem ille Simplicio offerendum pararat; sed morte prævento, tradidit successori. Eo accepto Felix, quod res magni esset momenti, maximique ponderis, cum jam eo causa producta videri posset, ut messe matura forent evellenda zizania; verteretque periculum non unius Ecclesiæ, sed trium præcipuarum sedium Orientis Ecclesiarum : cum dissimulatum diutius esset, ut post hæc omnis tolerantia ignaviæ potius quam patientiæ adscribenda esset; idem Felix ea de re in maxima omnium causa Concilium ex Italiæ episcopis more majorum cogendum esse putavit.

18. *Concilium Romanum in causa Acacii; et inde legatio et litteræ Felicis ad Acacium et Zenonem.* — Convenerunt itaque sanctissimi Patres, habentur sacra comitia, gravissimæ dicuntur sententiæ : in illud tamen omnium conspiravere suffragia, ut legatio decerneretur Constantinopolim ad Zenonem imperatorem, scriberenturque robustissimæ litteræ, quibus de proditione Catholicæ fidei, ejusque proditoribus querelæ ingererentur : scriberetur insuper ad Acacium Constantinopolitanum episcopum, cui de non defensa fide, deque conniventia cum hæreticis ipse Romanus Pontifex (ut par erat) expostularet : insuper adderetur his accusationis libellus eidem Romano Pontifici adversus eumdem Acacium oblatus a Joanne episcopo Alexandrino : huic jungeretur ipsius Romani Pontificis libellus ad eumdem Acacium, instar citationis, ut responderent

[1] Sidon. l. I. Ep. IX. — [2] Cassiod. Variar. l. III. Ep. XLV.

[1] Theod. Lect. Col. l. II.

adversum se oblatis in Apostolicæ Sedis judicio objectionibus: sed et ea de re alius mitteretur ad Zenonem imperatorem libellus, ut cogeret Acacium cum accusatore experiri judicio. Hæc nota sunt in Synodo fuisse decreta, præter alia quæ secreto fuerunt commissa legatis. Constant hæc quidem omnia cum ex litteris ipsius papæ Felicis ad Acacium datis, tum etiam ex Epistola ad imperatorem ab ipso conscripta: quæ ambæ, quod rerum gestarum per exactam narrationem complectantur, hic eas describendas putamus; eo magis, quod nusquam (quod sciamus) editæ, nunc primum e penetralibus nostræ bibliothecæ produntur in lucem. Extant ipsæ quidem in pervetusto codice Cresconianæ collectionis.

19. Datæ sunt autem hæ litteræ iis qui a sancta Synodo ad magnam hanc provinciam obeundam legati delecti sunt, nempe Vitali atque Miseno episcopis, necnon Felici Ecclesiæ Romanæ defensori. Quarum vero hi fuerint civitatem episcopi nusquam apud aliquem historicum expressum invenimus. De Miseno tantum, in constituto Vigilii Romani Pontificis de tribus capitulis, reperimus eum nominatum esse Cumanum episcopum. Sed in scripto perantiquo codice nostræ bibliothecæ, cui est titulus, Concordantiæ canonum, inter alia inest perbreve compendium historiæ, complectens tempora ab ortu Nestorii hæresis usque ad Concilium Romanum sub Felice papa, in quo damnatus est Acacius; quod licet sine auctoris nomine editum reperiatur, alicujus qui hoc sæculo vixit, et veritatis studiosus fuit, esse videtur: in hoc, inquam, opere inter alia habentur hæc de his legatis missis Constantinopolim: « Postquam ergo Felix papa litteras prædecessoris sui nihil proficere cognovit, et ludibria quædam in eversionem fidei ab Acacio fieri: tunc Vitalem episcopum Droentinum ex regione Picena, et Misenum Cumanæ Ecclesiæ episcopum ex regione Campaniæ direxit, etc. » Sed pro, Droentinum, Truentinum legendum est. Erat enim tunc ea civitas apud fluvium eodem nomine nuncupatum Truentum, hodie vulgo, Tronto, dictum: meminerunt ejusdem civitatis Plinius, Ptolemæus, et alii. Hæc de legatis Constantinopolim missis satis sunto. Sed subjiciamus his litteras in Cresconiana collectione repertas, hactenus nusquam cusas; quarum lectio eo gratior accidere debet, quod earumdem mentionem habet ex græcis Evagrius, ex latinis vero Liberatus diaconus, utpote quæ in Oriente atque Occidente essent ubique notæ.

20. Ipsas igitur datas ex Synodo litteras reddituri, primo loco eas quæ ad Acacium Constantinopolitanum episcopum scriptæ sunt, hic describamus, per quem optavit sancta Synodus conveniri Zenonem imperatorem, ut quæ adversus Catholicam fidem perperam hactenus egisset, sedulo studio emendaret. Præfigitur his in codice litteris ejusmodi inscriptio: « Felicis ad Acacium episcopum per Vitalem et Misenum episcopos ». Ipsa autem Epistola sic se habet:

21. « Postquam sanctæ memoriæ decessore meo papa Simplicio de hujus vitæ cursu, superna præceptione, migrante, ministerii quod regebat ad meæ humilitatis officium gubernacula pervenerunt; in diversas generalis Ecclesiæ curas, quas ubique terrarum cunctis populis Christianis, summi Pastoris voce delegante, beatissimus Petrus Apostolus pervigili moderatione dispensat: continuo me sollicitudo maxima, quæ et prædecessorem meum incessanter urgebat, tam Alexandrinæ urbis, quam status fidei totius Orientalis regionis excepit. Hæc nos diebus noctibusque prestringens, ad dominum filium nostrum Christianissimum principem per Vitalem et Misenum fratres et coepiscopos nostros legationem compulit destinare: quæ vice mea pietati ejus et debita præsentaret officia, et pro fide Catholica, majorumque nostrorum servandis constitutionibus supplicaret.

22. « Hac igitur illo pergente, par fuit dilectionem tuam dilectis pariter salutare colloquiis, et consequenter hortari, ut aliquando tandem patrocinium causæ Domini communis impendas; nec despiciendum putes, quod Christi confessione veridica, et universalis ejus Ecclesiæ definitione..... vel de pace concorditer....... si illius et honore cupis esse clarus et nomine. Fatemur enim secundum Apostolicam [1] vocem, magnam nobis inesse tristitiam et dolorem cordis nostri continuum cogitationibus, quas in dies procedentibus (propellentibus) negotiis sustinemus. In primis illud, quod dudum ante oculos fere omnium vertebatur, occurrit: cujusnam rei causa videlicet intercessit, indica nobis, quod dilectio tua non modo tantis opportunitatibus indesinenter exortis, verum etiam sæpenumero a decessoribus meis litteris invitata (incitata), velut obstinato silentio, nunquam super hanc partem aut consulere quicquam voluerit, aut referre. Cumque nos aliquid temere sinistrum (quod absit) de tua mente conveniat opinari: tamen quia venerabilium virorum, qui Ecclesiam, cui præsides, ante rexerunt, morem formamque destituas, ullo modo possis non esse suspectus.

23. « Certe si (quod non credimus) dedignaris beati Apostoli victoriis reverentiam tuis deferre fastuosis affectibus; memor saltem officii pro fidei integritate Catholicæ, pro paternarum custodia sanctionum, pro Synodi Chalcedonensis constitutione servanda, quæ Nicæni conventus penitus probat articulos; atque pro eis ubique hostibus comprimendis, sicut Orthodoxorum urbis illius imitator antistitum, constanter exurgere debuisses: quoniam te aliter inter membra corporis Christi monstrare non possis, nisi nullatenus providere desisteres illis, quæ per totum mundum dicuntur obrepsisse, contagiis.

24. « Proinde adire debes sæpius Christianæ mentis Augustum, et causas eidem salutis suæ atque etiam imperii redditurus, et conservandi ejus

[1] Rom. IX.

auxilium frequenter ingerere; unde inimici illius corruerint, et qua via idem surrexerit, nihilominus intimare ei; scripta illa sensibus pietatis ejus offerre, quibus decessorem meum eximia laude extulit, eo quod hæreticam tyrannidem Catholicæ veritatis assertione confoderit. Item illa quoque, quibus Petrum Alexandrinum ab Alexandrinæ cervicibus excussit Ecclesiæ, et sanctæ memoriæ Timotheum revocavit Orthodoxum: nec illa præterire, quibus, episcopis et clericis, laicisque per omnem Ægyptum constitutis, quod a divina Christiana professione deviassent, sicut Catholicus imperator obtestans, nisi intra duos menses ad communionem Timothei redirent; honoribus, Ecclesiis, omnibusque in illa regione denuntiavit esse privandos: simul etiam quibus Petri, quem illicite se Alexandrinæ Ecclesiæ injecisse perhibuit, ac Timothei hæretici jam defuncti ordinationes, vel ea quæ secreto per modos dicebant, ita recassavit: necnon etiam illud adnectere, quod cum Timotheus sanctæ memoriæ Catholicus fungeretur extremis, divinæ inspirationis instinctu, tam ad ejus pontificis consulta rescribens, quam ad urbis Alexandrinæ clerum, omni providentia mandaverit præcavendum, ut si præfatum Dominus sacerdotem transire jusserit, nonnisi de Catholicorum corpore clericorum, et qui Orthodoxæ fidei probaretur esse discipulus, omnibusque communicaret Ecclesiis, atque a Catholicis ordinatus succederet defuncto pontifici: nimirum sapienter intendens, Petrum, qui aut a nullis, aut ab hæreticis falsi nominis hujus honore jactaretur, super petram (unde Petrum) Catholicæ Ecclesiæ, e qua ejus temeraria fuerat præsumptione depulsus, nunquam posse penitus præsidere». Vides quanta arma neglexit Acacius, quibus, si voluisset, vincere potuisset imperatorem. Sed subdit:

25. «Hæc hujusmodi quæ gesta sunt et dilectionis tuæ conscientiam non latent, convenerat sæpius impertiri; præcipue cum in his Christianissimo principi promulgandis, quando ad regiam potestatem, Deo comitante, remeavit, operam tuam missis huc litteris non tacueris vehementer impensam esse, dignam Catholico pontifice; gloriareris, omnes qui contra sedem vestram (nostram) contraque Chalcedonensem Synodum, et contra prædicationem Sedis Apostolicæ venire tentaverint, fuisse prostratos: quo magis te pro tua salute et professione ferventius apud clementiæ ejus aures oportuerat talia incessabiliter allegare, ac magnopere deprecari, quo nec suam, quam Catholica mente deprompserat, violari ullatenus pateretur cujuslibet subreptione sententiam: nec adversus universalis Ecclesiæ sanctionem per hæreticorum furias, quas, Deo inspirante, pietas ejus eliserat, sineret denuo pullulare, quam manifestissime pervideres; ac tua modis omnibus prædicatione rursum in ea quæ extiterant ei adversa consurgeres, atque eadem sine dubitatione firmares: quando huic reluctantia, sicut dudum fuerant subversa jacuissent; ne vel tuæ (quod absit) fidei destitutor, vel perfidiæ diceeris fautor alienæ. Error enim, cui non resistitur, approbatur; et veritas, quæ minime defensatur, opprimitur. Deinde cum tibi, Domino præstante, apud dominum filium nostrum religiosum principem familiaritatem esse noverimus; nullus unquam potuit suaderi, dilectionem tuam nequivisse gerere, quin potius noluisse. Et ideo quia non impossibilitatis esset, quod taceretur: ipse quoque non ambigis quid hinc universalis judicare possit Ecclesia.

26. «Ubi est, frater Acaci, labor tuus, quo tyrannidis hæreticæ tempore desudasti? Patieris hoc damno conscientiæ tuæ ejusmodi perire mercedem? Respice Apostoli[1] verba, quæ testantur: Currebatis bene: quis vos confascinavit? Cur eorum, frater, quærere semitas veteres nunc relinquis? Cur irruentibus in ovile Dominicum lupis, nulla vigilantia ministerii pastoralis obsistis, sed æquanimiter atque securus commissum gregem aut laniari perspicis, aut necari? Non dicentem recolis Dominum, et animam suam quidem pro ovibus ponere pios pro devotione pastores; mercenarium autem de his curam penitus non habentem, mox ut bestiam forte conspexerit, sine ulla diffugere consideratione testantem? Verum cum tibi fugiendi nulla sit causa: nam nulla formido est: metuo ne septa Dominica non tam pavore deserere, quam (quod est detestabilius) sponte videaris sævis dentibus objecisse (dejecisse).

27. «Ausculta vocem ejusdem Domini præmonentis[2]: Qui mecum non est, contra me est: et qui mecum non colligit, dispergit: et diligenter attende, nihil aliud esse, non procurare quæ Christi sunt nisi se palam profiteri ejus inimicum. Non desperemus facere, frater, veram Salvatoris nostri sententiam[3], qua se usque ad finem sæculi Ecclesiæ suæ non defuturum esse pollicitus est: nec ab inferi portis eam dixit[4] esse superandam; et quæ[5] omnia per Apostolicæ scita doctrinæ ligarentur in terris, nec in cælestibus memoravit absolvi. Neque putemus, quod, quibuslibet sit vallata periculis, unquam pondus vigoris sui, vel censura beatissimi Petri, vel auctoritas universalis amittat Ecclesiæ: quæ quanto magis cavet ne mundi prosperitatibus intepescat, tanto non frangitur, sed potius erudita divinitus, crescit adversis. Unde (ubi) perspiciendum est, ne eam, quæ nullis potest obrui motibus (molibus) procellarum, quicumque eam submergere nititur in ipso sæculi pelago fluctuantis; ipse potius a gubernatione salutari in profunda dejectus, illa prævalente, mergatur.

28. «Atque ideo, cum ita sit, moneo, hortor, et suadeo, ut quæ commissa sunt corrigas, et sequentibus studiis de te facias meliora sentiri: negligere quippe, cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere. Non caret scrupulo societatis occultæ, qui evidenter facinori desinit obviare. Unde si contra Synodi instituta Chalcedo-

[1] Galat. V. — [2] Luc. XI. — [3] Matth. XVIII. — [4] Matth. XVI. — [5] Matth. XVI. XVIII.

nensis tendere hostilia corda perspicis, et quiescis, mihi crede, nescio quemadmodum te Ecclesiæ totius asseris esse participem. Ad te oculos præterea non reducis, quia non solum in hac causa adversus omnem Catholici dogmatis tendatur unitatem, sed etiam cunctis hæresibus, quæ vel se nobis melius sentire prætendunt, resumendi vires, atque inter usus pristinos resurgendi, latus campus aperitur, si semel quod a nostris majoribus est dispositum, qualibet occasione pulsetur.

29. « Unde iterum atque iterum protestamur, ne in abruptum totius Ecclesiæ status per audaciam contra Synodum Catholicam insurgere molientium sinatur abduci. In quo quidem certamine firmum fundamentum Deus statuet, sicut de eo nobis licet sperare; et novit Dominus qui sunt ejus. Verumtamen, salvo eo, quod in die judicii talem a nobis Ecclesiam, certum est, qualem a Patribus accepimus, exigendam; etiam in hac vita se ad eam non pertinere cognoscat, qui non solum plenitudini ejus noxia conatur inferre, sed etiam qui ea quæ eidem congruentia sunt, dissimulat providere. Absit ut de tua dilectione taliter nos credamus, quem et dudum pro Catholica fide viriliter stetisse reminiscimur, et a totius Ecclesiæ corpore nolumus discrepare. Quapropter instantius (qui te sincero diligimus charitatis intuitu), crebro repetitis hortationibus incitamus, ut ipse vicissim ea post hæc devites, quæ te ab omni domo Christi ostendant esse disjunctum; nec magis illa secteris, quæ ab eadem te faciant esse divisum. Multa vero (quia non opus fuit litteris universa congerere) quæque utilitas negotii præsentis efflagitat, fratribus et coepiscopis Apostolicæ Sedis legatione fungentibus, vel cum domno filio nostro clementissimo principe, vel cum tua dilectione colloquenda mandavimus: quod (quos) æquum est et pro Catholicæ fidei observatione prompta mente suscipere, et pro tuæ æstimationis intuitu necessariam apud Augustæ mentis benevolentiam suggestionibus adjuvari ». Hactenus ad Acacium Felicis Epistola.

30. Vidisti, et (ut par est) magna, puto, admiratione considerasti, quanta humanitate, charitate, mansuetudine, ac denique patientia agitari Apostolicæ Sedis judicia consueverint: ut licet mille undique fuerint obortæ dignæ causæ in Acacium graviores Ecclesiæ censuras experiendi; tamen ne superbum et arrogantem hominem in suorum pravorum affectuum foveam præcipitem ageret severior disciplina, optimus Samaritanus, et Christi Redemptoris arte bene instructus ad sananda inflicta vulnera medicus, lenitate olei ulcus durum emolliat, adhibens interdum et correctionis debitæ vinum, ut illud omni purgatum sanie redditum suscipiendæ sanitatis compos efficeretur. Ita plane accidit [1], ut bonus homo de bono thesauro suo profert bona, malus autem mala: etenim instar alienæ [2] vitis conversus est Acacius in amaritudinem: et quæ [1] exspectata est ut faceret uvas, fecit labruscas. Sed describamus hic ex eodem codice Cresconiano Epistolam ejusdem Felicis papæ ad Zenonem imperatorem eisdem legatis hoc anno datam, cui præfixus ejusmodi ibi legitur titulus [2]:

31. « Incipit Epistolæ exemplum beatissimi papæ Felicis Urbis Romæ ad Zenonem Augustum per Vitalem et Misenum episcopos.

« Decebat profecto, venerabilis imperator, post sanctæ memoriæ decessoris mei transitum, meque in ejus locum divina gratia subrogatum, clementiæ tuæ litterarum munus offerre, quod vel ea, sicut rerum poscebat ratio, nuntiarem, vel officiositatis meæ primitias exhiberem: quibus tamen rite depensis, etiam illa pariter necterentur, quæ ad vestri munimen imperii, prosperitatisque ejus suffragia pertinerent; quantoque essent studio majore curanda, tanto dignioribus internuntiis explerentur. Itaque conveniens fuit, ut Vitalis et Miseni fratrum et coepiscoporum meorum, et famuli vestri Felicis Ecclesiæ defensoris ad vos necessariam legationem mitterem, qui non tam bajuli specie ista deferrent, quam meam vicem peragentes, me quodammodo vobis facerent esse præsentem. Per hanc igitur velut cominus honorificentiæ tuæ junctus colloquiis, precor ut supplicationem meam benignis auribus, sicut princeps Christianus, accipias. Nec existimet pietas tua quod quisquam magis sincera mente te diligat quam qui te pacem in Deo vult habere perpetuam: quando fideli mente non ambigas, et temporalis culminis potestatem, et æternæ vitæ commercia de superna propitiatione pendere.

32. « Ecce jamdiu est, quod B. Apostoli Sedes, datis per beatæ memoriæ decessorem meum ad serenitatem tuam litteris, exspectans, et nullum recepit pro Catholica fide, pro Occidentalium (Orientalium) tranquillitate responsum; præsertim cum tuam conscientiam, gloriosissime princeps, metuendis obstrinxerit illa sacramentis, ne sedes beati Evangelistæ Marci a doctrina magistri sui, vel communione permitteres separari. Sed quoniam præfati decessoris mei studium, longa incommoditate faciente, hæc eadem crebrius iterare non potuit; per meæ nunc humilitatis officium sollicitius repetere non quiescit. Rursus ergo Apostoli Petri veneranda confessio materne instat vocibus, et suorum præcipue filiorum compellare non desinens confidentiam tuæ pietatis, exclamat: Christiane princeps, cur me a curriculo charitatis, quo Ecclesia universalis adstringitur, permittis incidi? cur in me rumpis totius orbis assensum?

33. « Quæso te, fili piissime, ne tunica Domini desuper contexta per totum, qua in unum corpus sancto Spiritu ubique regente, individuam fore Christi figuravit Ecclesiam, ulla patiaris sorte violari: neve cujus inter ipsos qui crucifixerunt Salvatorem mansit integritas, tuis videatur temporibus esse divisa. Nonne mea fides est, quam solam

[1] Luc. VI. — [2] Hierem. II.

[1] Isai. V. — [2] Ex eod. C. Crescon. ex nostra biblioth. pag. 290. 2.

esse unam, et nulla adversitate superandam Dominus ipse monstravit, qui Ecclesiæ suæ in mea confessione fundatæ portas inferi nunquam prævalituras esse promisit? Hæc te renatum ad regiam sustulit dignitatem, atque ab ejus impugnatoribus potestate extrusa, prævalendi tibi denuo viam in ipsius defensione patefecit.

34. « Verum, qu eso, propone etiam exempla gestorum, et hanc vicem meis repende beneficiis, ut quæ per rerum examina comprobasti, et periculosa præcaveas, et subsidia recuperatæ a te dignitatis affectes. Hæc rogo, quæ dicta Deus esse voluit per dictæ sedis antistitem, vel per mei ordinis parvitatem, qui tuæ securitatis intuitu, hujuscemodi ideo promenda judicavit, ut non tam per ejus qualemcumque vicarium, sed præsentis Apostoli velut auctoritate commonitus, altius vias et divinæ reverentiæ et humanæ conditionis adspiciens (quod absit) non ingratus existere videaris collatæ felicitatis auctori. Redeat, obsecro, in animi tui integra deliberatione conspectum, quæ inimicos tuos facta dejecerunt; quæ te ad imperiale fastigium, Deo comitante, revexerint ; qualiter illi cum nefanda dogmatis receptione conciderunt, et quemadmodum gloria tua in hæreticorum fuerit depulsione reparata; ut illi contra Chalcedonensis Synodi venerabilia constituta et beatissimi papæ Leonis scripta venientes, ipsa sui molitione collapsi sunt; et quibus modis eorum reformationes ad pristinum remearunt (repararunt), tuam reverentiam principatum.

35. « Liceat, oro, apud te fidenter exponere (exercere), quem convenit non tacere. Unicum in te superest prisci nomen imperatoris. Ne, quæso, nobis salutem tuam, pie imperator, invideas : ne fiduciam pro te minuas supplicandi. Causæ, quibus Dominus sit propitius, inquirendæ sunt, non quibus ejus indignatio provocetur. Convenio, contestor, obtestor; quoniam metuo, horresco, formido, ne mutuatione causarum (quod absit) mutetur eventus. Respice propitius ad decessores tuos Augustæ memoriæ Marcianum scilicet et Leonem, et tantorum principum fidem, legitimus eorum successor. Amplecti debes illorum in religione consensum, quorum debes memoriæ reverentiam. Absit a tua devotione, absit a tua potestate, ut talium credaris respuisse judicium.

36. « Postremo professionem tuam, conscientiamque recolendam sensibus tuæ pietatis insinuo : palatii tui facito scrinia recenseri, et scripta illa diligenter investigari, quæ ad apicem summæ regrediens potestatis, ad decessorem meum pietas tua pro communi gratulatione direxit : his cum semper magna laude prosequeris, quod hæreticam tyrannidem prædicationis Catholicæ vigore contriveris, qua utique istius veritatis prædicatione nihil aliud quam de Eutychiano labores errore prorsus abolendo , ejusque sequacibus excludendis. Hæc pro Synodi Chalcedonensis definitione servanda, reducendoque sanctæ memoriæ Timotheo rectæ fidei sacerdote, tota sua textus serie pie locuta est. Hæc certe tua mansuetudo cognovit : nec res incognitas tua clementia proferre potuisset, et palam aperteque professa, quod laudum tuarum testificatione firmasti.

37. « Requirantur illa quoque, quæ ad sanctæ memoriæ Timotheum Orthodoxum Alexandrinum episcopum serenitatis tuæ paginæ sunt locutæ, atque ex ipsis Actibus intuere, nisi Petro ex ea memorata urbe secluso, qui Ecclesiæ tunc temporis incubabat, supradictum Timotheum non fuisse revocatum. Vos ad eumdem venerandæ recordationis pontificem jam reductum Sacras venerabiles mox dedistis, quibus fideli pectore gloriabamini, quod sanctæ Ecclesæ magnæ civitatis Alexandriæ providens Orthodoxæ fidei, Dominus noster ac Salvator verum restituerit sacerdotem. Ubi manifestum est, quia cum hoc verbum dicitis, illum fuisse falsum qui pulsus est ostenditis : et cum in venerando Timotheo Orthodoxo fidem Dominum testamini reduxisse perversam in omnibus in Petro perhibetis refutasse doctrinam ; non ob aliud, nisi quia et ille qui Orthodoxus pronuntiatur et verus, Chalcedonensi Synodo (sicut ejus tunc missa tenet professio) consentiebat; et iste qui falsus et perversus ejicitur, ab ejusdem Synodi tramite discrepabat.

38. « Denique cunctos episcopos Ægypti, universosque cleros (clericos) increpastis; vestris generaliter apicibus sancientes, ut nisi intra duos menses ab his quæ a principio contra canones, contra Ecclesias Dei, contra Orthodoxam fidem cogitaverunt, abstinerent, atque beati Timothei communione, quam impie reliquerunt, dignæ pœnitentiæ satisfactione remearent; non solum despoliandos honoribus, verum etiam et Alexandrina urbe, et omni Ægyptiaca regione carituros : injustum enim videri, sicut Christianus imperator affirmans, ut qui se ab Ecclesia, quæ ubique terrarum est, segregarent, haberent sacerdotes, aut ullo sacro ministerii nomine censerentur. Vos indigne ferentes ab Alexandrinis seditiones concitatas, eos qui propter ordinem clericalem simili deceptione tenebantur, nisi salutaribus monitis obedirent, tali pœna dignos arbitrabamini.

39. « Vos Petrum speciali notantes elogio, quod illicite se Alexandrinæ injecisset Ecclesiæ, omnes qui tam ab eo, quam ab hæretico Timotheo jam defuncto fuerant ordinati, si infra finita tempora resipiscerent, ad communionem Catholici Timothei mandastis recipi (non etiam ad male præsumpti gradus privilegia decreveratis admitti), consequenter addentes, cæteros deteriora subituros, si eligere meliora noluissent. Vos cujuslibet post has varias satisfactiones causas cunctis penitus abstulistis, quibus ipsos ab unitatis consortio discedentes recensuistis tulisse judicium. Vos de ipsius persona Petri quicquam denuo defricandi, sapienti consideratione tacuistis : quippe quem Ecclesiæ arce dejectum, simul pervasi pontificii videretis honore nudatum; nec ullo modo fieri posse, ut unquam

vel Orthodoxis præsideret, qui aut a nullis aut ab hæreticis fuerat institutus; vel recidiva totiens temeritate violentus ovile Dominicum subdolus et invidiosus intraret.

40. « Atque ideo quod corrigendis ejus prætendebatis sectatoribus irrogandum, huic jam quasi magistro sceleris rationabiliter deputabatis inflictum : ut quibus fratres merserat ad ruinam, fieret ipse metuendæ damnationis exemplum. Quodque adeo verum est, ut superstare venerando Timotheo legionem sollicite jusseritis, si eidem humanitus aliquid evenisset. Vos nonnisi de Catholicorum collegio clericorum et a Catholicis consecratum subiislis videre pastorem : quia ubique nullo more, nullo ritu sub vestræ serenitatis obtutibus, hæresis ipse præcipuus Eutychianæ dementiæ potuit esse vel dici Orthodoxi successor antistitis. Quo igitur animo bestiam, quam a gregibus Christi duxistis abigendam, in eorum denuo patimini sævire perniciem? Certe legibus, quas universis imponitis, magis vultis vinci, quam promulgare contraria : quanto satius fuerit, intemerata persistere quæ heri pro integritate retinenda totius Ecclesiæ protulistis, quo et tui Catholici imperii auctoritas inconvulsa permaneat, et nihil accedat quod actibus apud Dominum vestræ felicitati obsistat.

41. « Cernis enim, venerabilis imperator, quia ut Chalcedonensis Synodi indubitata defensio, inimicorum ejus elisio est, sic vicissim manifesta illius impugnatione comprobatur hostium venerandæ ipsius cognitionis (protectionis) evectio. Meministis quemadmodum verba divina nos instruant neque in dexterum, neque in sinistrum limitem rectæ dispositionis excedere, sed via (ut scriptum est [1]) regia mediaque gradiendo; hinc atque inde Nestorii Eutychetisque sacrilegia condemnata detestans, ita magnæ pietatis prædicans sacramentum, ut omnipotentis Dei Patris consubstantiale sempiternumque Verbum, quod incommutabili Deitate et incarnatum est, et ab ipso ineffabilis conceptionis exordio, quam sibi in utero Virginis matris potenter instruxit, unum eumdemque Jesum Christum Dominum nostrum, unum eumdemque Dei et hominis Filium, unum eumdemque inconfuse, indivise Deum hominemque veraciter permanentem intemerata Patris lege prolatum, in hoc mundo fuisse conspicuum (perspicuum) divina simul humanaque gessisse; mortuum, atque ex mortuis exsurgentem, in Patris dextera residere, itemque inde venturum, ut est visus ire in cælos, eatenus profiterentur, quatenus librorum memorat traditio divinorum, et Nicæni Concilii forma, sicuti cuncti retro prædicavere pontifices : sic eorum tam Ephesino primo competenter inserta Conventui, quo beati papæ Cælestini temporibus Nestoriana pestis exstincta est, quam datis Augustæ memoriæ Leoni sanctæ memoriæ Leonis papæ Epistolis capitula subjecta testantur : quibus vir ille consulens etiam totius Orientis episcopis, eorumque responsa, subscriptionesque super Synodi Chalcedonensis approbatione suscipiens, ea nullatenus passus est mutari; quo magis Christiana mente perpendit, et hoc esse verum, quod cum divinis assertionibus Catholicorum de toto orbe doctorum longe antequam hujusmodi quæstio nasceretur, consonantia ubique dicta concinuerant : et ideo nulla iteratione refodienda, quæ constarent jure damnata : ne non solum causa præsens in omne Catholici nominis extendat exitium, sed etiam cunctis residuis publica bella resumendi pandatur occasio, si quolibet modo, quod semel a veteribus universaliter decisum est, retractetur : uti esse jam etiam pervidetis Alexandrinæ Ecclesiæ perversorem funesta diu impunitate grassantem, vestris præceptionibus, quibus merito dudum probatur ejectus, esse nihilominus abigendum.

42. « Annon ipse est per triginta annos Catholicæ desertor Ecclesiæ, inimicorumque ejus sectator et doctor, et ad fundendum sanguinem semper velox fuit et promptus? Numquid ad hanc istam dissimulationem sumus quadam ex conniventia præceptoris? In quo revera non est opus discussione subtili; quia ejus aperta sunt crimina. Dolet certe pietas tua, quod per diuturnos partis alternæ gravesque conflictus multi ex hoc sæculo videantur ablati aut baptismatis aut communionis expertes. Sub hoc ergo præsule ne sint baptizati, et efficiantur hæretici, et sine communione transeant, ne in perditorum pravitate deficiant : ut quemadmodum scriptum est [1] : Cæcus cæco ducatum præbens, cum eodem mergatur in foveam.

43. « Non est hoc, oro te, acerrimum decrevisse periculum, quando nec sauciis adhibetur firma curatio, et sanis ingeritur miseranda contagio? Nam quomodo aiunt sedari posse, si in futuro furores suos patiantur? Quid est illud dicere jam causam nullam superesse certaminis, nisi hæreticis victoria tribuatur? Proinde quibus inferri castigationis aliquid etiam corporalis, ut pater benignus horrescit; multo clementius eorum animas non patiaris intercipi, sed pia depositione compressos tandem subdi facias Catholico sacerdoti : ut veræ generationis effectum et securum sibimet profuturæ communionis auxilium consequantur. Subjecit vobis divina providentia facultatem, qua itidem effringatis opera perfidorum. Depulit ille nostræ religionis vastatorem : vos ab ejus Ecclesiæ cervicibus irruptionem deturbate prædonum. Pacavit ille Rempublicam (sicut vester quoque sermo testatur) a tyrannide hæretica : libertatem vos ab ipsis hæreseos præceptoribus populos eruentes, Christianis restituite. Ille vos aulæ legitimæ restituit imperatoris jure suffultos : reddite vos magistro discipulum : sedem beati Marci Evangelistæ ad communionem beatissimi Petri, de vitæ eorum meritis devotione reducite : ut ipso in vobis opus bonum

[1] Deut. xxv.

[1] Matth. xv.

perficiente, qui cœperit, secure audire mereamini [1] : Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit : et ad tuæ gloriæ cumulum, ita vice Dei præsideas, verendus veraciter existens Divinitatis imitator ; atque adhuc in rebus temporalibus constitutus, jam experiaris et munus in æternam tibi beatitudinem præparatum.

44. « Quod vero cuncta litteris non potuerunt comprehendi, quæ negotii qualitas non sinit præteriri ; quædam venerabilibus nostris fratribus, et coepiscopis meis, quibus cura legationis injuncta est, proprio apud vos agenda sermone, commissa sunt. Precor ut ea quæque et audire benignus, et indifficulter annuere, tum pro Catholicæ observantia veritatis, tum etiam pro regni vestri incolumitate dignemini ». Hactenus Felicis papæ Epistola ad Zenonem imperatorem, fortissima ipsa quidem ad redarguendum, et potentissima ad suadendum, ac digna plane tanto Apostolicæ Sedis antistite; sed mendosa scriptio atque cariosa vetustas reddunt eam in nonnullis obscuram.

45. Quod vero magnopere crederetur fore ut Acacius refractarius suasionibus Pontificis et Apostolicæ Sedis monitis minime acquiesceret ; sed contumaciter solita arrogantia resiliret : optime consultum fuit, ut iisdem legatis daretur citationis libellus, quo Acacius ad Apostolicam Sedem ad respondendum objectis coram ipso Romano Pontifice vocaretur; qui sic se habet ex eodem codice scriptus.

46. « Episcopali diligentia commonente, debuerat dilectio tua Ecclesiasticum morem secuta, quid responsio sanctæ memoriæ prædecessoris mei per virum devotum Uranium subdiaconum apud clementissimum principem, quid apud te quoque litteræ ipsius in causa Alexandrinæ Ecclesiæ profecerint, indicare : et curam, cujus te non immerito voluit esse participem, cuncto studio prosperorum significatione moliri ; ut Catholica fides apud Chalcedonensem Synodum roborata, et iterum firmata responsis omnium qui in eadem resederant Domini sacerdotum, quam inopinato rursus hæreticorum pravitas inquietat, communi opere inimicis propriis subjacere non permitteretur oppressa. Quod cum diu omittitur, superveniens et coepiscopus noster Joannes fugatus ab hæreticis pervasoribus sedis Alexandrinæ, libellum nobis, quem sanctæ memoriæ decessori meo paraverat porrigendum (quantum ex subjectis agnosces) ingessit. Quem morem, majoris sui beatæ memoriæ Athanasii exemplo et priorum (piorum) nostrorum, non potuimus refutare.

47. « Et ideo lectis subditis (subjectis), frater carissime, ad hæc quæ proposita esse cognoscis, apud beatum Petrum Apostolum, cui preces in nobis oblatas pervides, et quem ligandi atque solvendi a Domino potestatem sumpsisse, non potes diffiteri; et in conventu fratrum, et coepiscoporum nostrorum respondere festina : ut in alterutram partem quod justitia paraverit, ordinantes, amotis scandalis Ecclesiarum, quas scindi videmus, reparata concordia, et servata integritate fidei, puris mentibus acceptissimas faciamus placationis hostias, quas pro omni populo Christiano et salute gloriosissimi imperatoris offerimus. Ad quam rem de collegio nostro fratres et coepiscopos nostros Vitalem et Misenum, cum quibus illum a latere nostro fidelissimum nostrum Felicem defensorem, sanctæ Ecclesiæ Romanæ ordinatione direximus : quibus moram fieri non oportet, ne ad indignationem Domini provocandam, quæ corrigenda sunt, procrastinationibus convalescant ». Hucusque libellus Acacio offerendus. Junctus huic fuerat et ille oblatus Romano Pontifici libellus Joannis episcopi Alexandrini, sed desideratur in codice : ubi tamen scriptus extat hujusmodi ejusdem Felicis papæ libellus ad Zenonem imperatorem :

48. « Cum sibi redditam pacem, compressis per vos hæreticis, qui sentiebantur attolli, universalis gauderet Ecclesia, et vestræ pietatis imperium etiam de inimicis suis victoriam reportasset, et per universum orbem pro salute vestræ serenitatis oratio cunctorum oraret ad Dominum sacerdotum, et vestra pietas fidei custos et defensor Orthodoxiæ sub æterni regis propitiatione regnaret : quando venerandi apices vestri, et Deo proxima currens de sacro pectore frequenter auctoritas, inter gaudia recepti imperii Petrum conversatum cum hæreticis, et parricidæ illi Timotheo cohærentem, a profanis (quia nec ab aliis fieri poterat) Alexandrinæ Ecclesiæ episcopum, quantum sibi existimaverat, ordinatum, acceptissima Deo præceptione dejecerat ; et tyranni litteras, quas in eversione contra fas et sacrosancti Chalcedonensis Concilii definitiones mens insana dictaverat, pro regni sui commendatione evacuavit : ita deinde illicitas ordinationes ejus, vel etiam Timothei, utpote hæreticorum, irritas fecit ; atque eos, quantum extra Ecclesiam fuerint, judicavit (indicavit).

49. « Sed nunc eum, mutatis omnium gaudiis in mœrorem, Ecclesiæ Alexandrinæ cognovimus præsidere. Quod si verum est (ut Christianissimo principi coram Deo fiducialiter est faciendum) divino judicio suggerimus, non leviter esse pensandum ; nisi certis remediis, quod in contumeliam Dei factum dicitur, fuerit expiatum. Et quia (sicut scriptum est [1]) unius membri totum corpus patitur passiones, in persona ejus Orientis concutiuntur Ecclesiæ. Quod fratrem et coepiscopum meum Constantinopolitanum respicit sacerdotem ; adversus quem in Conventu mihi ab eo, cujus sedem præfatus fertur tenere, libellus oblatus est, quem deplorationibus meæ humilitatis annexui ; ut idem frater et coepiscopus meus Acacius (sicut Ecclesiasticis necesse est, et vestris legibus fieri decet) ad hæc quæ de se pervidet intimari, apud beatissimum

[1] Matth. x. xxiv.

[1] 1. Cor. xii.

Petrum Apostolum diluere obedienter procuret, nec ullo modo existimet differendum. Qui si (quemadmodum confidimus) bene conscius est, Apostolicum non debet judicium cum consacerdotibus suis et moderationem abjicere; ut sacerdotalibus actibus et comprobatione fideli comprobatus, primum Christi Domini nostri atque omnium sacerdotum, ac deinde pietatis vestræ gratia gloriosus perfruatur ». Hucusque Felicis papæ libellus ad Zenonem contra Acacium. Desideratur vero (ut diximus) Joannis episcopi Alexandrini libellus, quem his se subjecisse idem Felix affirmat. Cæterum non ad Zenonem solum atque Acacium per eosdem legatos datæ sunt litteræ Constantinopolim, sed etiam ad clericos, monachos, atque laicos Orthodoxos, ut testatur Liberatus diaconus[1]. Intueris Romani Pontificis amplitudinem, et eminentem subjici nesciam auctoritatem : dum licet Romæ sub Erulis Arianis propemodum captivus ageret, Zenonem Augustum gravibus coercet Epistolis, et Constantinopolitanum antistitem ad dicendam causam Romam vocat (ut ex recitatis modo Felicis papæ scriptis vidimus) cum Alexandrinus patriarcha apud ipsum Romanum Pontificem, oblato libello, eumdem accusasset Acacium, probe sciens majorum exemplo Romanum Pontificem universali Ecclesiæ judicem præsidere.

50. Meminit etiam earumdem litterarum et aliarum (ut diximus) Evagrius, qui de accusatione Joannis Alexandrini episcopi contra Acacium in oblato libello contenta agit ; et quomodo Felix papa, ut Romam ad dicendam causam idem Acacius mitteretur, a Zenone petierit, narrat, res omnes paucis complexus post refutatum Zachariam historicum rem tantam ambagibus obvolventem ; ait enim[2] : « Cum libelli a Joanne Felici contra Acacium, quod contra Ecclesiæ ritum cum Petro communicaverat, deque aliis facinoribus ab eo contra canones admissis dati erant : mittuntur a Felice ad Zenonem Vitalis et Misenus episcopi ut ejus auctoritate tum Concilium Chalcedonense firmaret, tum Petrus ut hæreticus episcopatu pelleretur, tum denique Acacius mitteretur ad ipsum Felicem, rationem de rebus, quas Joannes, cujus mentionem sæpe fecimus, ei objectasset, redditurus. At priusquam Vitalis et Misenus venere ad imperatorem, Cyrillus qui monachis, quos ἀκοιμήτους, hoc est, Insomnes, vocant, præerat, mittit ad Felicem, quod eum, cum tam gravia peccata contra veram fidem commissa essent, insimularet tarditatis.

51. « Felix igitur scribit ad Misenum, ut nihil ante moliretur, quam esset cum Cyrillo collocutus, et ab eo quid esset faciendum didicisset. Aliæ præterea litteræ a Felice tum ad illos, tum ad Zenonem scriptæ fuerunt, quibus eos, non modo Concilii Chalcedonensis, verum etiam persecutionis in Africa regnante Theodorico excitatæ, in memoriam redigeret ». Hæc Evagrius : ex quibus intelligis pariter, hoc anno postquam legati ab urbe recessissent, fuisse excitatam in Africa adversus Catholicos persecutionem, de qua legatos jam profectos litteris admonuisset. Agemus de ea inferius, postquam quæ reliqua sunt rerum gestarum anni hujus Felicis papæ adversus alios hæreticos fuerimus prosecuti. Quæ vero Constantinopoli per legatos acta sint, suo loco dicentur inferius anno sequenti.

52. *In eodem Concilio damnatur Petrus Fullo cujus hæresim post papæ sententiam universi episcopi execrantur, ac plures refellunt.* — Hoc itidem anno primo Felicis Romani Pontificis, in eadem quæ est habita (ut dictum est) Romæ Synodo, ab eodem Romano Pontifice damnatus est Petrus Fullo, idemque dictus et Cnapheus, intrusus post ejectum Calendionem episcopus Antiochenus. Hæc quidem hoc ipso anno facta esse, certum inde argumentum deducitur, quod cum in litteris de ejusdem Petri damnatione mentio habeatur de Acacio adhuc præsidente episcopo Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem tamen constat anno sequenti a Felice exauctoratum ; affirmandum esse videtur, id factum hoc anno : nec dicere possumus eadem facta esse antea ; cum hæc ipsa non ab ejus prædecessore Simplicio, sed a Felice papa peracta esse noscantur, qui (ut vidimus) hoc anno sedere cœpit. Magna profecto ista Romæ habita Synodus dicenda est, in qua tanta sunt gesta, cui Romanus Pontifex præfuit judex, advenit Alexandrinus patriarcha actor, citatusque ex ea Constantinopolitanus episcopus, et Antiochenus depositus sententiam damnationis accepit.

53. Acturi igitur de Petri funestissimi hæresiarchæ damnatione hoc anno Romæ in Concilio per Romanum Pontificem Felicem facta, quæ antea præcesserunt in medium adducemus. Accidit autem, ut (quod dictum est) nefarius Petrus, quam occultasset in corde, repentina eruptione in conspectum omnium hæresim propalaret, nempe se non Eutychianum esse tantum hæreticum, sed et Apollinaristam atque Sabellianum : dum sacro Trisagio cani solito in omnibus Orientis Ecclesiis divinitus hominibus impertito, quo dicitur, SANCTUS DEUS, SANCTUS FORTIS, SANCTUS IMMORTALIS, addidit iste in hæc verba blasphemiam, QUI PASSUS ES PRO NOBIS, adscribens nimirum passionem sanctissimæ Trinitati : deque his litteras scripsit ad Acacium Constantinopolitanum episcopum. Quo quidem portento edito se primo detexit esse Eutychianum, dum unam in Christo affirmabat esse naturam ; et cum diceret carnem de cælo allatam, in Verbum esse conversam, se esse docuit sectatorem Apollinaris : cum vero æque Patri, ac Filio, Spirituique sancto passionem conjungeret, plane Sabellianum se aperuit, asserens unam tantum totius Trinitatis esse personam, sicque majori cumulo redderet proscriptum diu ante nefandum Theopaschitarum errorem, excitans et blasphemias Marcionis, Valentini, Manetis, et aliorum jam diu ante ejectorum hæreticorum.

54. Hæc autem ubi audierunt Orthodoxi epi-

[1] Liber. diac. in Brev. c. 18. — [2] Evag. l. III. c. 18. 19. 20.

scopi Orientales, horrescentes tot blasphemiarum involucrum instar serpentum mutuis spiris inter se invicem glomerantium continuo exclamavere. Sed et Acacius episcopus Constantinopolitanus simul ac ad se scriptam ab ipso Petro audivit horrendam blasphemiam, quantumlibet eidem Petro nonnihil studuisset, tamen ad dementem hominem curandum, congregavit Constantinopoli Concilium episcoporum, ubi ab omnibus insanus ille Petri damnatus fuit error. Meminit ejusdem quoque Synodi Constantinopoli ab Acacio celebratæ Felix papa in posteriori Epistola ad ipsum scripta. Extant adhuc et Epistolæ [1] a diversis episcopis ad eumdem impostorem protinus datæ : et inter alias, quam scripsit Antheon episcopus Arseniotis in Ægypto, cujus est exordium : « Multum valde angustiatus sum super te, frater honorandissime; quoniam per te magnum oritur scandalum, etc. » Meminit de ipsius ad Acacium, quibus adstruebat hæresim, litteris.

55. Scripsit etiam ad eumdem Petrum Faustus episcopus Apollonidis, necnon Pamphilus episcopus Abydorum, alias Amidenorum, ab Acacio episcopo Constantinopolitano, ut id faceret, persuasus : nam inter alia : « Multa, inquit, tristitia repletus hæc tibi addo simul cum Acacio inducente me ad hoc ipsum, etc. » Sed et Asclepas Tralliarum antistes id ipsum naviter operatus est, scribens pariter ad eum Epistolam, cujus est principium : « Ecce carissime, repletus est mundus scandalo, etc. » Acacius quoque, qui auctor illi extiterat reassumendæ sedis Antiochenæ, facti sero pœnitens eumdem Petrum gravissimis admonuit litteris, quæ sic incipiunt : « Obstupuit cælum, et tremuit terra; mota sunt autem et fundamenta sanctæ Dei et Apostolicæ Ecclesiæ; luctus et ploratus apprehendit sacerdotes Christi in his quæ ego et sancta Synodus hic secundum Dei nutum congregata audivimus fieri a te frater » : et quæ sequuntur. Qui autem post Epistolam subjiciuntur in codice anathematismi, non sunt ad Acacii Epistolam spectantes, sed ad Epistolam Quintiani episcopi Asculani, ut præ se fert Vaticanum latinum pervetus exemplar, in quo et dictæ Epistolæ emendatiores leguntur, quam in secundo tomo Conciliorum, ubi editæ reperiuntur cum aliis ab Occidentalibus ad eumdem datis.

56. Tantæ autem blasphemiæ tonitruus, qui Orientem feriendo concussit, non sine horrore in Occidente auditus est. Cum et Romanæ Urbis Felix antistes super universum gregem invigilans, his quantocius occurrere festinavit : collectaque Synodo nefandum damnavit errorem, scripsitque ad eumdem Petrum litteras, quibus ejus singulas blasphemias confutavit : sed primo cum luctu ita exorditur : « Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum? etc. » in fine autem de collecta Synodo meminit verbis istis : « Hæc tibi scripsi una cum præsenti Synodo conveniens te coram Deo et sanctis Angelis, ut ea doceas, et nobiscum sentias, ut illibata fides nostra permaneat ad gloriam Dei ». Addidit et post has alias commonitorias litteras, ut idem papa testatur in sententiæ libello adversus eumdem Petrum conscripto : sed cum has omnes despexisset, damnationis in eum sententiam irrogavit, ut suo loco dicemus.

57. At non Felix tantum in Occidente, sed (ut dictum est) et Quintianus magni nominis Asculanus episcopus id ipsum præstitit scribens et admonens nefarium Petrum de illatis ab eo in Deum blasphemiis : est ejus Epistolæ exordium [1] : « Multifariam multisque modis a veritate, carissime, declinasti, etc. » Post multa autem duodecim apposuit anathematismos, qui sic se habent :

58. « Omnis qui dicit unam naturam Dei Verbi et carnis, non duas unitas indivisasque ; damnetur.

« Si quis confundit duas Christi naturas dicens Deum passum carne, et non passum Christum carne, secundum Apostolum ; damnetur.

« Si quis impassibilem et immortalem Deum Verbum dicit conversum in passionem et mortem, et non hoc reddit ejus carni ; damnetur.

« Si quis nomen Trisagion, hoc est, ter sanctum, dicit propter nos crucifixum, et non Dominum Jesum Christum Filium Dei Unigenitum ; damnetur.

« Si quis post vocem ter sanctam, Deum dicit crucifixum propter nos, et non potius unum Filium, cui in medio ter sanctæ vocis hymnus dicitur; damnetur.

« Si quis hominem dicit qui pro nobis crucifixus est, sive Deum, dividendo naturas, et non eas copulando in crucifixione ejus damnetur.

« Si quis dicit duas personas, seu subsistentias, et non potius duas naturas in unam personam et unam substantiam concurrentes; damnetur.

« Si quis alterius substantiæ dixerit carnem Domini a carne nostra, et non potius nobis consubstantialem absque peccato ; damnetur.

« Si quis Deum hominem, et non magis Deum et hominem dicit ; damnetur.

« Si quis dicit creatum Patris Verbum, et non magis ejus carnem ; damnetur.

« Si quis dicit consubstantialem carnem Domini Deo et Patri, et non potius Deum Verbum ; damnetur.

59. « Si quis dicit sine mente et sine anima Dominum nostrum Jesum Christum, et pro ea habuisse divinitatem, et ex hoc dicendum passum carne Deum, et non magis mentem cum anima rationali humanatum Deum Verbùm, et impassibilem dicendum eumdem divinitate, humanitate vero passibilem; damnetur ». Hactenus Quintiani anathematismi. Qui autem apud secundum tomum Conciliorum post hos duodecim sequuntur octo alii anathematismi, non sunt Quintiani episcopi Asculani, sed Asclepiadis Trallensis antistitis, ut apparet ex

[1] Habentur tom. II. Conc. in vet. edit. in exordio Quintæ Synod. in recent. edit. in Felice Papa, habet easdem cit. superius C. Vaticanus.

[1] Extat apud tom. II. Concil.

codice Vaticano : non enim plures quam duodecim fuerunt Quintiani anathematismi, de quibus ipse mox ista pergit dicere.

60. « Has duodecim damnationes direxi tibi, ut metuens horum judicia, recedas a tua callidissima novitate : sciens quia oportet nos sequi relationem sanctissimi episcopi Constantinopolitanæ Ecclesiæ Procli : quomodo cum in Campum concurreret cum omni populo suo inundante pro terræ motu eadem fluctuante civitate, et luctu ob omnibus emisso, repente puer in aera a quadam virtute elevatus est, eique præceptum est, ut in Litania diceretur Trisagion, hoc est, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis : et hæc denuntiare episcopo jussus est, qui per tres horas stetit in tribunali circa pedes ejusdem episcopi : et hoc narravit puer. Et istam Litaniam facientibus, steterunt illi terrores. Sic itaque et tu Litaniam facito, et cessabit a te ira prolata : alioquin veniet super te Felicis papæ nostri damnatio. Custodiat autem Deus mundum a scandalis nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen ». Hactenus de his Quintiani Epistola reddita ex codice Vaticano : quæ licet suo loco, eo anno quo acciderunt, fuerunt enarrata : ob prodigii excellentiam haud piguit ex ejusdem Quintiani Epistola hic repetere. Sequebatur in codice post Quintiani litteras Epistola Justini episcopi in Sicilia ad eumdem Petrum blasphemum data, quæ incipit : « Oportet armari militem adversus hostem, etc. » Ubi post nonnulla hanc salubrem admonitionem apponit : « Quiesce ergo ab hac impietate sævissima, non adjicias scandalum, et non eris causa perditionis simplicum hominum : ne forte Pontifex noster Felix secundum canones te condemnet; et nihil tibi proderit dicenti : Ego bene hæc apposui, dum Crucifixum in voce Trisagion sum confessus, etc. »

61. Sed in eodem codice Vaticano extat Epistola Flacciani episcopi Rhodopensis hactenus nusquam edita. Fuisse hic unus videtur ex illis episcopis, qui ex Ægypto Romam cum Joanne Alexandrino venerunt, atque Romano Concilio interfuerunt. Habentur in ea nonnulla suo ipsius exordio, quomodo hic nefarius deceperit Acacium Constantinopolitanum episcopum, ut restitueretur in sedem. Reddamus hic aliqua ex ea, ab ipso Epistolæ initio inchoantes, quod est hujusmodi :

62. « Venatores bestiarum iracundia non terrentur, neque sanguineis earum oculis perturbantur; sed potius ex adverso provocant eas qui confidunt in jaculis quæ secum habere noscuntur. Et veritatis indagatores non metuunt regum et principum hæreticorum iracundias, nec qui inflammant in subversionem oculos suos; sed accedunt ad eos viriliter, si quo modo possint ex iis cibum Deo venari, cum faciunt furorem cessare eorum, quem habent de mala conscientia, si quando sancto Spiritui reluctantur. Hirundo dum non prævalet in hieme consistere, apprehendit ea loca ubi tranquillus aer est : et pii viri hæreticorum fluctus respicere non valentes, illuc confugiunt, ubi fides temperata consistit ». Præfatur ista Rhodopensis, quod in adeo horrenda tempestate, qua Oriens obriguisset algore perfidiæ, ipse Romam ad Apostolicæ Sedis tranquillitatem instar hirundinis commigrasset. Sed quomodo ipse feram bestiam se appetere dicat, ejusmodi eum exagitans invectiva demonstrat :

63. « Quis est igitur qui procellas excitavit hæresum, nisi tu, qui sollicitasti aures principis innocentis, et falsis litteris cor pontificis erexisti, id est, Acacii, ut ad communionem te susciperet, dicendo : Non mihi fiat ulterius crucem apponere Trinitati, prædicando tantum Christum crucifixum. Cui enim non videatur errare sermo impudentiæ? Ubi ergo ex hoc declinans, remaneam non susceptus a vobis? Et ubi sunt viscera Christi ad Petrum? » Sunt hæc verba olim scripta ab ipso Petro ad Acacium, cum se simulavit Catholicum esse ut receptus in communionem ab ipso, sedem, ex qua exciderat, recuperaret. Pergit vero Flaccianus : « Hæc et alia similia dicens, non audis baculum exactoris : institisti in proposito tuo, universisque errores distribuis. At enim cribratus es canonice a præsulibus nostris, id est, a principe Apostolorum Petro, cui Dominus ait [1] : Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælo. At nec hoc meruisti, ut per dignam pœnitentiam relaxeris, in temetipsum statuens ut perseveres in hac damnatione. Sed in hac vita spem habes tantummodo sperare in principibus, ut redeas ubi digne ejectus es a sancta sede : ideoque perfectius es miserabilior omnibus hominibus, tanquam minime desiderium habens ad Deum vivum et ejus regnum cælorum. Veruntamen noli frustra pulvere dealbari, quia irregulariter sacerdotii principatum arripuisti : neque intferis adversus nos pie recteque prædicantes, etc. » Pergit ipse pluribus et quidem fortiter confutare ejus blasphemias.

64. Cum enim inter alia profiteretur Petrus præ omnibus hæreticis Arium detestari; ostendit ipsum eadem sentire cum Ario : nam cum interdum excusando diceret, se non affirmare Trinitatem esse crucifixam, sed unam ex personis ejus nempe Filium tantum; ad hæc ipse : « Cur (inquit) abhorres Arium, ut putes non quæ sunt illius sapere? Ubi apud te consubstantialitas invenitur, quæ apud illum nequaquam suscipitur? Dixisti enim : Unum Trinitatis reor passibilem, sed non Patrem, nec Spiritum sanctum, sed Filium Dei. Ecce factus es Arianæ hæreseos a temetipso convictus, cum hoc Arius dixerit : quia si passibilis est Filius, Pater vero non, quomodo consubstantialis? » Ad postremum vero post eruditam satis adversus eum in longum productam disputationem, hæc habet : « Resipisce, vigila, ne permaneas in judicio Patrum : scis enim, quia neque reges, neque potestates, neque principatus solvere te poterunt hoc vinculo, nisi convictus relinquas temporalem dignitalem, sedeasque tanquam Job super sordes extra

[1] Matth. XVI.

civitatem. Hæc est ad te mea salutatio secundum Deum in Christo circa te, non secundum homines ». Hactenus ipse.

65. Porro scripta ista ab eo ad Petrum videtur Epistola, cum jam ipse Petrus a Felice papa damnatus esset : id enim significasse illis visus est verbis : « Cribratus es canonice a Patribus nostris, id est, a principe Apostolorum, etc. » Cum videlicet auditis adeo horrendis in Occidente blasphemiis, simul cum Romano Pontifice qui collecti fuerunt Romæ episcopi, aprum illum silvestrem divinæ Scripturæ et sanctorum Patrum scriptis appetivere, confodereque illato in eum ab omnibus anathemate, obnitente in primis in eumdem ipso Romano Pontifice. Extat prolata in Petrum ipsum blasphemum Felicis papæ sententia in dicta Romana Synodo quadraginta duorum episcoporum hoc anno habita; quæ sic se habet [1] :

66. « Quoniam pestiferis doctrinis imbutus, et impietate verborum, non curasti sequi præordinatos sanctos Patres, qui sedem beatæ memoriæ Ignatii gloriosi martyris ordinaverunt : quo etiam cum sis indignus, nescio quemadmodum adeptus fueris principatum, et sceleribus tuis profanis, impiisque dogmatibus inferre putaveris Ecclesiæ Catholicæ novitatem, ut non propter nos Christum crucifixum dicas, sed passionem impassibili Deo iniquissime intulisti, et immortali Spiritui mortem apponere præsumpsisti : nec exterritus es, quæ tibi a sanctis Evangeliis (Evangelistis) et Apostolis et viris probatissimis et beatissimis Patribus tradita sunt, sed callidis hæc commentis adstruere, et sensum proprii languoris, et hujus hæreseos scandalum simplicioribus inculcare, ita ut nec similis prioribus videatur hæresibus, sed multipliciter potius hæc transcendant : nec ambulare in veritate, nec nostris duabus Epistolis aurem voluisti accommodare ». Vides duas præcessisse Epistolas a Felice datas, præter alias ad eumdem a prædecessoribus scriptas; et antequam sententiam in eum ferret, a Simplicio papa antea condemnatum, sed pergit :

67. « Nunc igitur sum exorsus adversus te proferre sententiam (magis autem princeps Apostolorum Petrus qui inter sanctorum Apostolorum præconia præco veridicus est) et non solum adversus te, qui ejus nomini non consentis, neque fidei parem te esse cognoscis, quoniam ultra modum ab ejus intentione recta inviolabili fide deviasti ; sed etiam adversus eos qui non erubescentes Evangeliorum venerabiles characteres, neque horum sequacium Apostolorum perfectorumque virorum doctorum sermones, inconstanti sententia, iniquis traditionibus tuis incumbunt, ita ut malæ sectæ detestabiliter revera sequantur amaritudinem, nec hujusmodi execrabilem aversantur impietatem. Dicimus ergo tibi, sicut etiam illis [2] : Quoniam dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui æquitatem : dilexisti omnia verba præcipitationis et linguam dolosam ; propterea destruet te Deus in finem, non solum ab Antiochenæ Ecclesiæ sede, sed etiam ab omni civitate.

68. « Etenim sit in te hæc fixa damnatio a me, et ab his qui sub me constituti episcopales sedes gubernare noscuntur, et Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ pastore, et venerabilibus episcopis ejus juri subjectis, tanquam et ipsis minime consentientibus tuis commentis. Sic aliquando siquidem dixisti, Trinitatem propter nos crucifixam, et non Christum : aliquando vero immortalem Spiritum, Manichæi secutus errorem : aliquando autem hæc fugiens, nostrorum sermonum pignoribus increpatus, Christum post immortalem Spiritum passionem sustinuisse dixisti, sicut Paulus Samosatenus et Nestorius, unum Filium dividentes in dualitatem Filiorum. Et cum his (hic) putasti non immorandum, ad pejora venisti, ut hymni, quos Cherubin cum tremore Trinitati incessanter emittunt, ad Trinitatem glorificandam non referantur ; sed ut totus hymnus ad Filium deducatur, confirmare volens sententiam velut cancrum serpentem, quam adversus simplices extulisti : et hinc in omnium hæresum laqueos præcipitatus es, a veritate declinando, nec prædicando propter nos Christum crucifixum Unigenitum Dei Filium, qui in medio Patris et sancti Spiritus glorificatur.

69. « Quid enim hoc erit damnabilius, quam cum a vobis Pater et Spiritus sanctus fiat gloriosus, calumnia Seraphin inferatur, quam cum non Trinitatem glorificare credatur, cum dicit, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sed solam personam ? Quæ infernalis hæresis ita crudeliter, ut vos inverecunda fuit ? Verumtamen adhuc in ista discurrentes novitate, usque ad fundamenta blasphemiarum Dei pertingitis : Filium Patrem et Spiritum sanctum dicentes, Sabellium sectamini et confusionem inducitis et Trinitatis confessionem pariter abnegatis in qua baptizati sumus, et credimus et fatemur. Quis ergo non lugeat talia dicentes de sancta et inviolabili Trinitate ? Hoc mihi valde convenit allegare, et planctum sufficienter effundere, cum in hoc simplicium animæ fuerint captivatæ, quæ tunc rem impiam divulgaverunt : quos etiam extraneos judicamus a recta fide, Ecclesiaque Catholica et communione gloriosissimi nostri principis Petri, qui [1] claves regni cælorum a nostro Salvatore percepit.

70. « Qui ergo voluerint esse communicatores Apostoli, ejus quoque doctrinam sequantur docendo et credendo Christum propter nos crucifixum, neque eum negando sicut Petrus, qui nuper damnatus est, eo quod prave et nefarie in hymno Trisagion noviter introduxit, Qui crucifixus est propter nos. Scientes quia non Trinitatem crucifixam ab Apostolis accepistis, neque Patrem, neque Spiritum sanctum, nisi carnem Christi, Filium Dei

[1] Extat tom. I. Epist. decr. Rom. Pont. et tom. II. Conc. — [2] Ps. LI.

[1] Matth. XVI.

unigenitum solum. Igitur fugite ab hujusmodi communione sacrilega, et ero vester socius atque communicator, et vos quoque mei, peste dolosa a vestra rectitudine procul expulsa. Custodite, Christi discipuli, mei autem filii, traditiones quas a sacris voluminibus accepistis ». Hactenus excommunicationis in Petrum et ejus sectatores sententia missa in Orientem.

71. Adjecit his litteras Felix papa ad Zenonem imperatorem, monens eum ut caveat a communione Petri jam judicio Ecclesiastico condemnati. Ipsæ autem sic se habent [1] ut in re seria Romanum Pontificem decuit :

« Convenit, tuæ clementiæ rerum ordinem nuntiare gestarum pro tranquillitate imperii serenitatis tuæ. Et oro suscipias precem meam, ac si ipse præsens essem benignis auribus tuis, ut Christianissimus imperator; et nequaquam arbitretur pietas tua illum puro vos corde diligere, quicumque te pacem cum Deo habere non vult. Quoniam vero fideli mente credidisti, nec ambigis, et temporalis solii potestatem et æternæ vitæ retributionem superno ex momento pendere : per nostram etiam parvitatem dignare suscipere venerabilem ac divinam beatissimi Petri confessionem, Apostolorum scilicet principis, cui et regni claves a Salvatore traditæ sunt [2]; qui etiam præparabit Christianissimo imperio vestro locum in cælo cum sanctis Angelis : quique immutabilem et immaculatam fidem in Dominum nostrum Jesum Christum Dei Filium Unigenitum primus exponens a Salvatore ipso beatus dictus est. Nam cum ipse dixisset ad Dominum [3] : Tu es Christus Filius Dei vivi, ab ipso audire meruit : Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est : et super istam confessionem ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

72. « Cum ergo Salvator dixerit, quod portæ inferi non prævalebunt adversus ipsius Ecclesiam, ut ab ea ipsius denominationem tollant, quæ dicitur Christus Jesus et Dei omnipotentis Filius : Petrus Fullo primogenitus et diaboli filius, qui sanctæ Antiochenæ Ecclesiæ indignissime se ingessit, sanctamque sedem pontificatus Ignatii martyris polluit, qui Petri dextera episcopus ordinatus est, Eustathiique confessoris ac præsidentis trecentorum decem et octo Patrum qui in Nicæa convenerunt, ausus est dicere, non oportere Christum etiam Dei Filium nominare secundum divinam Salvatoris sanctionem et traditionem divinarum Scripturarum, Patrumque expositionem, sed unum de Trinitate passionem pro nobis pertulisse in substantia Deitatis, juxta Arii, Apollinaris, Eunomiique blasphemiam, volens hac voce evacuare salutarem Domini Incarnationem, secundum quam Christus et passionem subiit (dicitur [4] enim unus ex nobis, qui Abrahæ semen apprehendit). Augere quoque Deorum pluralitatem nititur : quippe sensus ejus tres introducit Deos, unum mortuum, duos viventes. Solvit etiam consubstantialis nomen, sacrasque abjicit Synodos Nicænam, Constantinopolitanam, et Chalcedonensem : sanctam quoque Mariam Virginem nequaquam admittere deprehenditur. Si enim non ex ea Verbum incarnatum homo factum est : quæ necessitas Virginis? et quare ad eam Gabriel : Quod ex te nascetur sanctum vocabitur Filius Dei, et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus?

73. « Post hæc autem omnia impia, et blasphemiæ suæ præsumpta, et depravationem Trisagiæ deprecationis, cum illi addere voluit : Qui crucifixus est pro nobis, multa inconvenientia effecit; multumque a nobis et in Christo dilectis fratribus nostris qui in Oriente sunt, et a venerabili Acacio vestræ regalis et a Deo amatæ civitatis archiepiscopo admonitus, converti noluit. Quapropter nunc sancta Dei Ecclesia maternis te vocibus, utpote ad excellentem ejus filium alloqui non cessat : O a Christo amate imperator, meæ venerabilitatis vinculum, in quo multitudines fidelium constringuntur, dissolvi non permittas. Domini autem Christi et Unigeniti Filii Dei laudationem transgredi non permittas, quæ et vestram civitatem periclitantem salvavit : sed tanquam Angelorum traditionem indepravatam conserva, et Petrum Arianæ superstitionis sequacem ab Ecclesia Antiochena expelle.

74. « Qua ex causa Petrus scidit vestem meam desuper contextam? Deus et Pater mandavit principi Apostolorum, quid vocarent Filium [1]. Ejus unigenitus Filius in confessione primi Apostolorum fundavit me. Sanctus Spiritus quotidie testatur mihi dicens [2] : Non judica te scire aliquid, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. Si autem inimici, increduli insidiatores qui extra vitem sunt, et qui Unigenitum Filium Dei mactaverunt, lapidaverunt (lanciaverunt), et ligno crucis affixerunt, vestem suam non diviserunt; et Petrus fidei meæ vestem dirupit? Portæ inferi non prævaluerunt adversus me; et Petrus tentat meos muros demoliri?

75. « Ego, piissime imperator, te de imperio expulsum rursus introduxi, et malignos et inobedientes meis divinis dogmatibus dedi pro sepultura tua, viam quoque potentiæ aperui ante te, inimicos tuos percussi una cum iniquo eorum dogmate, antiquam potentiam exquisivi tibi a Deo in altis regnante, ex quo et regnare sumpsisti.

« Respice ad prædecessorem tuum piissimum imperatorem Marcianum, et illius fidem libenter amplectere : hæreticam tyrannidem Petri quam citissime eradica : Valentini et Eutychetis discipulum expelle et a civitate simul et Ecclesiastico regimine, et a dignitate hierarchica dejectum esse sancito.

[1] Felic. Ep. III. tom. I. Ep. Rom. Pont. — [2] Matth. XVI. — [3] Ibid. — [4] Hebr. I.

[1] Matth. XVI. — [2] I. Cor. II.

76. « Conspice, sanctissime fili, et imperator invictissime, qualis in Chalcedonensi Synodo indubitabilis defensio fuit, et quibus expugnavit Eutychetem (Aeschinum), et divulgationes hæreticæ doctrinæ Petri expedias. Hæc legat sancta Dei Apostolica et Catholica Ecclesia, ut ab ipsa propter prædictas causas depositum ad communionem non suscipias, sed per divinos apices vestræ serenitatis ab Antiochiæ confinio propellite. Pro ipso autem constituite virum operibus sacerdotium ornantem, custodemque diligentem sanctæ Chalcedonensis Synodi, et eorum quæ in ea firmata sunt. Omnipotens Deus custodiat vestram potentiam in pace semper ». Hactenus Felix papa ad Zenonem imperatorem hoc quidem anno (ut dictum est) cum adhuc non esset Acacius ab Apostolicæ Sedis communione rejectus, quod fieri contigit anno sequenti. Cur vero de restitutione Calendionis nihil penitus Felix agat; puto quidem rem interim dissimulatam fuisse, quod ille, licet per calumniam, una cum aliis majestatis crimine factus reus, digno (ut apparebat) prætextu fuisset expulsus.

77. Ad hæc autem omnia de Petro hoc anno sub Felice papa conficienda, plures Synodi habitæ esse noscuntur Actiones, in quibus primo scriptæ fuerint litteræ admonitionis ad Petrum : in dicta enim ad eum data tunc Epistola de Synodo ea de causa congregata mentio habetur, postquam aliæ secutæ sunt ejusdem Pontificis ad Petrum ipsum litteræ eum iterum admonentis. Postremo vero illa celebrata est Actio, in qua recitata nuper est in Petrum lata sententia : diutius enim detenti Romæ ea de causa episcopi fuere : nisi velimus dicere ad aliam Synodum iterum eos vocatos Romam eodem anno fuisse. Quæ autem Antiochiæ inter hæc acta sint, in compendio nuper citato ista leguntur : « Dum Acacii scripta legeremus, quæ de Petro et Joanne Antiochenis ad papam miserat; excessus Acacii etiam in hac causa gravissima deprehenditur.

78. « Denique (etenim) memoratus Petrus Joannem quemdam presbyterum ordinavit Apameæ episcopum ; a quibus non receptus, venit Antiochiam, et Petrum episcopatus sui pellit auctorem, et invadit ejus Ecclesiam : quos simul iterum damnatos dicit Acacius, petens ab Apostolica Sede, ut si ad eam forte confugerent, nec visu dignos haberet : sed si fortasse jam aliquam indulgentiam impetrassent, irritam esse debere, nec eorum pœnitentiam recipiendam esse. Quod cum fatus Joannes Alexandrinus episcopus relegisset, tacere non potuit, quod illum Joannem, quem Acacius damnaverat cum Petro, et sine remedio pœnitentiæ fecit ab Apostolica Sede damnari, post tot damnationes Tyriorum miserat Ecclesiæ præsidere ». Hæc ibi; quæ gesta esse ante decretam in Romano Concilio legationem, auctor ostendit. Habet hæc etiam de damnatione Petri atque Joannis Antiochenorum intrusorum antistitum, deque Acacio promovente ad Tyriæ Ecclesiæ episcopatum eumdem Joannem, Liberatus diaconus [1] : eademque exacte explicata habentur in litteris [2] Felicis papæ anno sequenti datis ad clericos et archimandritas Constantinopolitanos, ubi etiam legitur, Joannis ordinationem in episcopum Tyri factam esse ab Acacio anno sequenti, cum de ipso cœptum esset Romæ agitare judicium. Quæ autem hæc secuta fuerint, dicemus suo loco. Jam vero in Occidentem clamor persecutionis in Africa excitatæ nos revocat.

79. *Ecclesia Africana dirissimam patitur ab Hunnerico Wandalorum rege persecutionem, in qua plurium martyrum virtus, ac persecutorum crudelitas et versutiæ clarescunt.* — Hoc enim anno, qui secundus numeratur ab eo tempore, quo de ventura persecutione in Ecclesiam Africanam ostensæ sunt recitatæ superius divinæ prædictiones, cœpta est eadem provincia dire ab Hunnerico Wandalorum rege exagitari : quod et datæ a Felice papa hoc anno (ut vidimus) litteræ ad Zenonem imperatorem significant. Quæ igitur hoc anno, quæve sequenti gesta sint, ex Victore, qui aderat, prosequemur : sic enim exorditur [3] : « Censet primo tyrannus jussione terribili, ut nemo in ejus palatio militaret, neque publicas ageret actiones, nisi se Arianum fecisset. Quorum ingens numerus, ne fidem perderet, militiam temporalem abjecit. Quos postea domibus projectos, omnique substantia spoliatos, in insulas Siciliam et Sardiniam relegavit.

80. « Quodam (quo eodem) tempore statuere per totam Africam festinavit, ut nostrorum episcoporum defunctorum fiscus sibi substantiam vindicaret (vindicasset) : qui autem defuncto succedere poterat, non ante ordinaretur, nisi fisco regali quingentos solidos obtulisset. Sed hoc ædificium ubi construere nisus est diabolus, statim illud destruere dignatus est Christus.

81. « Suggesserunt ei domestici sui dicentes : Si istud firmaverit præceptio vestra, nostri episcopi in partibus Thraciæ et aliis regionibus constituti pejora incipient pati ». Quod igitur hæc ipsi via præclusa esset, ne quid contra jus fasque in episcopos Catholicos agere videretur, quibus permotus Zeno imperator eadem in sibi subditos Arianos episcopos irrogare potuisset; aliis dignis sibi visis prætextibus et justis apparentibus causis persecutionem adornare conatus est : nimirum inquirere dirissimis quæstionibus si quæ reperire posset crimina episcoporum. Sed qua id arte quæsierit, ex eodem Victore audi :

82. « Præcepit, inquit, deinde sacras virgines congregari, dirigens Wandalos cum suæ gentis obstetricibus ad inspicienda et contrectanda contra jura verecundiæ verecunda pudoris, ubi nec matres aderant, nec aliqua matronarum : quas cremantes gravi suspendio, atque ingentia pondera pedibus alligantes, laminas ferri ignitas dorso, ventri, mamillis, et lateribus apponebant, quibus inter

[1] Liber. diac. in Brev. c. 18. — [2] Felic. Epist. IV. — [3] Victor. de persec. Wandal. l. II.

supplicia dicebatur : Dicite quomodo episcopi vobiscum concubant, et clerici vestri. Quarum acerbitate pœnarum plurimas tunc scimus exstinctas esse : aliæ quæ remanserunt, cutibus arescentibus, factæ sunt curvæ. Nitebatur enim semitam invenire, per cujus aditum publicam, sicut fecit, faceret persecutionem. Et ita faciens, nullo modo investigare potuit, quomodo Christi Ecclesiam macularet ». Cum igitur nihil inventum esset, unde hac ex causa persecutionem posset inferre, nec quiescere valeret animo, quem furor et crudelitas assiduis stimulis ad cladem Orthodoxorum impellerent; jam vi agere cœpit, quod jure explere quomodo posset non invenit : sicque persecutionem auspicatur acerbam satis, quam Victor cernens lugubri prosecutus est stylo, cum ait :

83. « Quibus autem prosequar fluminibus lacrymarum, quando episcopos, presbyteros, diaconos, et alia Ecclesiæ membra, id est, quatuor millia nongenta sexaginta sex in exilium eremi destinavit? in quibus erant podagri quamplurimi, alii propter ætatem annorum lumine temporali privati. In quorum numero beatus Felix Abderitanus episcopus habens jam in episcopatu quadraginta quatuor annos, qui paralysis morbo percussus nec sentiebat quicquam, nec penitus loquebatur. De quo nos maxime cogitantes, quod non posset jumento portari, ut a suis rex peteretur, ut saltem eum propere moriturum Carthagini esse jussisset, quod ad exilium nulla posset ratione perduci. Cui ita fertur tyrannus cum furore dixisse : Si animali sedere non potest, jungantur boves indomiti qui eum colligatis funibus trahentes perducant ubi ego præcepi. Quem ex transverso super burdonem vinctum, quasi quemdam ligni truncum toto itinere portabamus.

84. « Congregantur universi in Siccensem et Larensem civitates, ut illuc occurrentes Mauri sibi traditos ad eremum perduxissent. Supervenientes igitur comites duo subtilitate damnabili blandis sermonibus cum Dei confessoribus agere cœperunt : Quid vobis (inquiunt) videtur, ut ita pertinaces sitis, ut domini nostri præceptis minime obtemperetis, qui esse poteritis in conspectu regis honorabiles, si ejus festinetis facere voluntatem? Statim illis clamantibus et dicentibus ingenti vociferatione : Christiani sumus, Catholici sumus, Trinitatem unum Deum inviolabilem confitemur : includuntur graviori quidem, sed adhuc latiori custodia, ubi nobis copia dabatur et introire, et verbum admonitionis fratribus facere, et divina mysteria celebrare. Ibi et infantuli fuere quamplurimi, quos genitrices materno sequebantur affectu, aliæ gaudentes, aliæ retrahentes : aliæ gaudebant se martyres peperisse, aliæ morituros diluvio rebaptizationis nitebantur a confessione fidei revocare. Nullum tamen tunc nec blandimenta vicerunt, nec carnalis pietas aliquem inclinavit in terram. Nam quædam quid tunc fecerit anus, breviter referre delectat.

85. « Dum iter ageremus cum Dei exercitu comitantes et forte magis noctibus promoveremur propter solis ardorem : conspicimus muliérculam sacculum et alia vestimenta portantem, manu infantulum una tenentem, atque his sermonibus consolantem : Curre, domine meus : vide universos sanctos, quomodo pergunt et festinant hilares ad coronas? Quam cum nos increparemus, quod importuna videretur, aut viris pro sexu jungi, aut exercitui Christi sociari, respondit : Benedicite, et orate pro me, et pro isto nepotulo meo; quia etsi peccatrix, filia sum quondam Zuritaniæ civitatis episcopi. Cui nos : Et qua ratione de tam longo itinere huc pergere demonstrasti? Quæ respondit : Cum hoc servo vestro parvulo ad exilium pergo, ne inveniat eum solum inimicus, et a via veritatis revocet ad mortem. Ad hæc verba repleti lacrymis, nihil dicere valuimus, nisi ut voluntas fieret Dei.

86. « Sed ubi adversarius, qui jam forte dicebat [1] : Participabor spolia, replebo animam meam, interficiam gladio meo, dominabitur manus mea : nullum potuit occupare : incurrit (invenit) angusta et teterrima loca in quorum conclavibus Dei exercitum coarctaret. Tunc eis etiam visitationis humanæ negata consolatio. Puniuntur et custodes fustibus, et graviter affliguntur. Jactantur confessores Christi super invicem, angustia coarctante, unus super alium, ut agmina locustarum, et (ut prope dicatur) ut grana pretiosissima frumentorum. In qua constipatione secedendi ad naturale officium nulla ratio sinebat loci : sed et stercora et urinam, urgente necessitate, ibidem faciebant, ut ille tunc fœtor et horror universa pœnarum genera superaret. Ad quos aliquando, dantes ingentia munera Mauris, dormientibus Wandalis, vix clam admissi sumus intrare. Qui introeuntes velut in gurgite luti usque ad genua cœpimus mergi; illic tunc Hieremiæ videntes fuisse completum [2] : Qui nutriti sunt in croceis, amplexati sunt stercora sua.

87. « Quid multa? præcepti sunt, undique perstrepentibus Mauris, ad iter, ubi destinati sunt, præparari (properare). Exeuntes itaque die Dominica, linita habentes stercoribus vestimenta, facies simul et capita, a Mauris tamen crudeliter minabantur, hymnum cum exultatione Domino decantantes : Hæc [3] est gloria omnibus sanctis ejus. Aderat enim ibi tunc beatus Pontifex Cyprianus Unizibirensis episcopus consolator egregius, qui singulos pio et paterno fovebat affectu (affatu) non sine fluminibus currentium lacrymarum paratus pro fratribus animam ponere, et se ultroneum, si dimitteretur, talibus passionibus dare : qui totum quod habuit egentibus fratribus in illa tunc necessitate expendit. Quærebat enim occasionem, qualiter confessoribus sociaretur ipse animo et virtute confessor : qui postea per multos agones et squalores carceris ad exilium, quod desiderabat, cum exultatione perrexit.

88. « Quantæ tunc multitudines de diversis re-

[1] Exod. XV. — [2] Hierem. Thren. IV. — [3] Psal. CXLIX.

gionibus et civitatibus ad visendos Dei martyres occurrerent populorum, testantur viæ vel semitæ : quæ cum agmina venientium nequaquam caperent, per vertices montium et ima vallium concurrens turba fidelium inæstimabilis descendebat, cereos manibus gestantes, suosque infantulos vestigiis martyrum projicientes, ista clamabant : Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas? Qui hos baptizaturi sunt parvulos fontibus aquæ perennis? Qui nobis pœnitentiæ munus allaturi sunt, et reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est [1] : Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cælis. Qui nos solemnibus orationibus sepulturi sunt morientes? A quibus divini sacrificii ritus adhibendus est consuetus? » Hæ fuerunt ex præcordiis erumpentes piorum querelæ, quibus intelligis quæ essent munia sacerdotum, et perseverans in tot angustiis in sacris obeundis, ac ministrandis Ecclesiæ sacramentis traditio accepta a majoribus, et in posteros jugiter propagata : quibus infelicissimos sugilles nostri temporis novatores.

89. « In his vocibus », subdit Victor, « et lacrymis nullus jam pergere admissus est consolator; sed arctabatur multitudo ad currendum, ut ubi cannava erat præparata, laboriosam caperet mansionem. Qui cum senes deficerent et alii forte etsi juvenes delicati, cœperunt hastilium cuspidibus ad currendum et lapidibus tundi : unde magis deficientes, amplius lassabantur. Post vero imperatum est Mauris, ut eos qui ambulare non poterant, ligatis pedibus, ut cadavera animalis mortui traherent per dura et aspera lapidum loca : ubi primo vestimenta, postea membra singula carpebantur : quibus per gladios acutos petrarum huic caput conterebatur, alii latera findebantur, et ita inter manus trahentium spiritum exhalabant. Quorum numerum nequaquam valuimus colligere, multitudine coercente. Exaltatur tamen per totum aggerem publicum vilis sepultura sanctorum loquentibus tumulis.

90. « Reliqui habiliores ad solitudinis loca perveniunt, in quibus collocati, hordeum ad vescendum ut jumenta accipiunt. Ubi etiam venenatorum animalium atque scorpionum tanta dicitur esse multitudo, ut ignorantibus incredibilis videatur : quæ solo flatu etiam procul positis veneni virus infundat. Ab scorpii autem percussu nullum dicunt aliquando evasisse. Quorum feritas virulenta usque ad præsens tempus, Christo defendente nullum servorum ejus, nocuisse docetur. Sed cum illic alerentur ordeaceis granis, postea et hoc ablatum est : quasi non poterat Deus qui pluerat patribus manna, pascere et nunc tali exilio mancipatos.

« Cogitat acriora adversus Ecclesiam Dei, ut qui membra aliqua absciderat, totum laniando perderet corpus. Nam die Ascensionis Domini legatus Zenonis imperatoris, regina præsente, legendum in media Ecclesia episcopo Eugenio dirigit præceptum, quod etiam universæ Africæ veredis currentibus destinavit :

91. « Rex Hunericus Wandalorum et Alanorum universis episcopis Homousianis. Non semel, sed sæpius constat esse prohibitum, ut in sortibus Wandalorum sacerdotes vestri conventus minime celebrarent, ne sua seductione animas subverterent Christianas. Quam rem spernentes plurimi reperti sunt contra interdictum Missas in sortibus Wandalorum egisse, asserentes se integram regulam Christianæ fidei tenere. Et quia in provinciis a Deo nobis concessis scandalum esse nolumus, ideo Dei providentia cum consensu sanctorum episcoporum nostrorum hoc nos statuisse cognoscite : ut ad diem kalendarum Februariarum proxime futurarum, omissa inexcusatione formidinis, omnes Carthaginem veniatis, ut de ratione fidei cum nostris venerabilibus episcopis possitis inire conventum, et de fide Homousianiorum, quam defenditis, de divinis Scripturis proprie approbetis; quo possit agnosci, si integram fidem teneatis.

92. « Hujus autem edicti tenorem universis episcopis tuis per universam Africam constitutis direximus. Data sub die XIII kalend. Junias, anno septimo Hunerici ». Est hic ipse annus. Hæc sunt de futura collatione Hunerici mandata, fiduciam habentis defecturos omnino Catholicos ab ea quam ipse exigebat probatione, nempe ut ex divina Scriptura vocem consubstantialitatis probare possent, quam certo sciret testificatione suorum episcoporum in divinis Scripturis expressam minime reperiri : sicque patefacta fovea videretur, qua vel Catholici fidem quam non probarent ex divinis Scripturis desererent : vel si perstarent in sententia, oblata justa videri posset occasio omnes episcopos Orthodoxos ab Africa expellendi. Quæ autem postea secuta fuerint, et quomodo hæc a piis accepta, subdit sic Victor :

93. « Cognoscentibus igitur qui aderamus, simulque legentibus, contrita sunt extemplo corda nostra, et contenebrati sunt oculi nostri et vere tunc dies [1] festi nostri conversi sunt in luctum, et cantica in lamentationem, dum edicti tenor indicaret futuræ persecutionis furorem. Et præsertim ubi dixit : In provinciis nostris a Deo nobis concessis scandalum esse nolumus : quasi diceret : In provinciis nostris Catholicos esse nolumus. Tractatum est quid fieret. Nullum invenit remedium imminens calamitas, nisi a sancto Eugenio rationabilis (si cor Barbarum emolliretur) suggerenda daretur tali textu conscripta :

94. « Quoties animæ vel vitæ æternæ ac fidei Christianæ causa tractatur intrepide (sicut regalis providentia compromisit) necesse est quod competit, suggeratur. Nuper potestas regia per Witaredum notarium parvitatem meam admonere dignata

[1] Matth. XVI.

[1] Tob. II.

est, qui nobis de merito ac religione fidei præceptum ejus in Ecclesia, præsente clero et plebe, recensuit : ex cujus tenore cognovimus ad omnes coepiscopos meos præceptum regium similiter emanasse, ut die constituta pro disputatione fidei veniatur. Quod nos venerabiliter accepisse suggessimus : debere etiam transmarinarum omnium partium, qui nobis sunt in una religione vel communione consortes, agnoscere : quia ubique regno ejus obtemperant universi : maxime quod totius mundi causa est, non specialis provinciarum Africanarum tantummodo. Et quia secundo responso suggerendum me promisi oblaturum; merito suppliciter peto magnificentiam tuam, ut ad domini et clementissimi regis aures memoratam suggestionem meam perferre digneris; quo ejus clementia dignanter agnoscat, nos disputationem legis cum adjutorio Dei nullatenus declinare, vel fugere; sed sine universitatis assensu nos non debere asserendæ fidei nostræ causas assumere. Quod petimus, ut benignitate qua tantus est, et justitia sapientiæ suæ dignetur annuere. Data ab Eugenio episcopo Ecclesiæ Catholicæ Carthaginis.

95. « Sed cum hæc suggestio a beato Eugenio offerretur; ille jam [1] qui conceperat dolorem, urgebatur iniquitatem gravius parturire : et ita sancto viro episcopo Eugenio per Obadum præpositum regni sui mandasse videtur : Subde mihi universum orbem terrarum, et sub potestate mea universus mundus redigatur : et facio, o Eugeni, quod dicis. Ad quod beatus Eugenius respondit ut potuit : Quod rationem, inquit, non habet, dici non debuit; sic est hoc, quomodo si dicatur homini, ut per aera feratur et volitet, quod moris non est humanæ naturæ. Dixi enim : Si nostram fidem, quæ una et vera est, potestas regis cognoscere desiderat, mittat ad amicos suos : scribam et ego fratribus meis, ut veniant coepiscopi mei qui vobis nobiscum communem fidem nostram valeant demonstrare; et præcipue Ecclesia Romana, quæ caput est omnium Ecclesiarum.

96. « Ad hæc Obadus : Ergo tu et dominus meus rex similes estis? Eugenius episcopus dixit : Ego non sum similis regis; sed dixi : Si veram cognoscere desiderat fidem, scribat amicis suis, ut dirigant nostros Catholicos episcopos; et ego scribo coepiscopis meis, quia Catholicæ universæ una est cura ». Haud quidem hæc inepte Eugenius : siquidem qui Romano præerant imperio principes, erant Hunerico fœdere juncti, Odoacer in Occidente, idemque ut ille Arianus, et Zeno in Oriente in Catholicos parum æquus. Sed subdit Victor : « Hæc agebat Eugenius, non quia deessent in Africa qui adversariorum objecta refellerent, sed ut illi venissent qui alieni ab eorum dominatu majorem fiduciam libertatis haberent, pariterque oppressionis nostræ calumnias universis terris et populis nuntiarent. Ille autem qui nectebat dolos, audire noluit rationem, agens argumentationibus crebris, ut quoscumque episcoporum audierat eruditos, variis insectationibus agitaret. Jam ad exilium Vibianensem secundo Donatianum, impositis centum quinquaginta fustibus, miserat episcopum, necnon et Sufetulensem Præsidium, virum satis acutum : tunc et venerabiles Mansuetum, Germanum, Fusculum, et multos alios fustigavit.

97. « Dum hæc geruntur, imperat ut cum nostræ religionis viris illorum mensam nullus communem haberet, neque cum Catholicis omnino vescerentur. Quæ res non ipsis aliquod præstitit beneficium, sed nobis maximum contulit lucrum. Nam si sermo eorum (dicente Apostolo [1]) sicut cancer consuevit serpere; quanto magis communis mensa ciborum poterit inquinare? cum dicat Apostolus [2] : Cum nefariis nec cibum habere communem ». Hucusque Victor res præsentis anni sua historia est prosecutus : quæ vero sequitur subinferre, sequenti anno contigisse noscuntur, nosque suo ea loco reddemus.

[1] Ps. VII.

[1] 2. Tim. II. — [2] 1. Cor. V.

Anno periodi Græco-Romanæ 5976. — Jesu Christi 483. — Felicis III papæ 1. — Zenonis 10. Odoacris reg. 8.

1. *Consulatus.* — *Faustus* absque collega consul in Occidente processit. Fausti exconsulis meminit Anastasius in Symmacho papa, ad quem et Symmachum ac senatores extat Epistola Aviti Viennensis episcopi, tanquam præcipuæ dignitatis in Urbe proceres de judicio in Synodo Romana adversus Symmachum papam, Theodorici Italiæ regis auctoritate facto.

Moritur S. Simplicius PP. — A num. 4 ad 17. Sanctus *Simplicius* Romanus Pontifex hoc anno vitam cum morte commutavit, *sepultus in Basilica sancti Petri Apostoli VI nonas Martii*, inquit Anastasius. Quare cum anno CDLXVIII, die XXV Februarii Pontifex Romanus consecratus fuerit, sedit *annos quindecim et dies sex*, die sc. secundo Martii emortuali incluso, quot annos et dies Anastasius in uno exemplari Ms. Colbertino, et Marianus Scotus in Chronico eidem assignant. Idem legitur in fusiori Chronico veterum Pontificum, et in catalogis nostris IV et V. In Anastasio vulgato ei attribuuntur anni XV, dies VII; et in variis Catalogis anni XV, mensis unus, et dies sex; sed errore librariorum. Baronius ex proprio calculo ait, eum sedisse annos XV, menses V, et dies X. Papebrocius denique annos XV, menses XI, et dies VI. Verum *Hilari* ejus decessoris morte suo anno reddita, manifestum est, *Simplicium* supra annos XV, dies tantum sex Ecclesiæ Romanæ præfuisse.

2. *Immutatio in tempore ordinationum a Simplicio facta.* — Mabillonius in Commentario prævio ad Ordinem Romanum parag. 16, hæc de Simplicio observavit : « Primi Apostolici », inquit Amalarius in lib. 2, cap. 1, « semper in Decembrio mense, in quo Nativitas Domini nostri Jesu Christi celebratur, consecrationes ministrabant usque ad Simplicium, qui fuit a B. Petro XLIX. Ipse primus sacravit in Februario ». Idem testatur Micrologus *ex Romano Pontificali*, quo nomine librum de Gestis Rom. Pontif. intelligit. Sane inter tot Pontifices, qui ad finem sæculi noni ordinationes fecerunt, unus *Leo II*, in mense Maio ordinationes fecit; et in mense Septembri unam *Gregorius* Magnus, alii post Simplicium omnes vel mense Decembri, vel in prima, vel in mediana hebdomada Quadragesimæ, nulli, quod quidem sciatur, in Sabbato Paschæ. Porro hebdomada *mediana* vocabatur, quæ quartam Quadragesimæ Dominicam proxime subsequitur, sicut etiam in Dominica Passionis, ut in libris *de Ordine Romano* nuncupatur; et quidem sic utraque appellata, ut ibidem Mabillonius paragr. 19 explicat, quod cum sex Quadragesimæ hebdomades in duas partes æquales dividi possint, prima secundæ partis hebdomada dici potest *mediana*, quasi prima post mediam Quadragesimam, et qua Quadragesimæ caput a feria secunda incipiebat; Dominica Passionis hebdomadam medianam subsequens itidem *mediana* vocabatur. Hæc recte Mabillonius, nisi quod asserit, Leonem II mense Maio ordinationem fecisse, in ejus enim morte ostendemus, illum mense Junio ordinationem suam peregisse.

3. *Felix III Pontifex Rom. creatur.* — Post *Simplicii* mortem Anastasius ait, Sedem vacasse *dies* VI, quod et in variis Catalogis nostris legitur; sed interpontificium fuisse tantum dierum quinque recte scripsit auctor Chron. Vit. Pontif. Sanctum enim *Felicem* hujus nominis III, natione Romanum, die sexta mensis Martii, in quam Dominica incidebat ordinatum esse ex ejus Sedis duratione constabit. Porro diem mortis decessoris, et diem natalem novi Pontificis aliquando Anastasium et auctores Catalogorum intra interpontificium computare, multa exempla ostendunt.

4. *Acacium Romam citat.* — A num. 17 ad 52. Joannes *Talaia* episcopus Alexandrinus, ubi Romam pervenit, suasit *Simplicio papæ*, ad quem appellaverat, ut pro sua causa adversus *Petrum Moggum* ad Acacium Constantinopolitanum episcopum scriberet. Quod quidem prompto ac libenti animo fecit Simplicius papa. *Acacius* vero acceptis Simplicii litteris respondit, se Joannem quidem episcopum Alexandriæ minime agnoscere; Petrum vero *Moggum* jussu Zenonis Aug. in communione suscepisse. His litteris graviter commotus *Simplicius* rescripsit, *Acacium* non recte neque ordine egisse, qui Petrum communi sententia damnatum in communionem recepisset. Cumque Joannes *Simplicio* libellum pararet offerre varia in Acacium crimina continentem, Simplicius morte præventus est, antequam *Acacius* postremis ejus litteris respondisset, ut prodit Liberatus cap. 18. Joannes libellum, quem

Simplicio ante paraverat porrigendum, obtulit Felici papæ: « Cum libelli », inquit Evagrius lib. 3, cap. 18, « a Joanne Felici porrecti essent adversus Acacium, ut qui illicite Petro communicaret, et alia quædam gereret contra sacrorum canonum præscriptum, Felix Vitalem ac Misenum episcopos ad Zenonem misit, poscens, ut Synodus Chalcedonensis firmaretur, et Petrus tanquam hæreticus expelleretur, utque Acacius Romam mitteretur, rationem redditurus eorum, quæ Joannes ei objiciebat ». Joanni Talaiæ anni tres in Chronico Nicephori et in Tabulis Theophanis attribuuntur, qui utrinque incompleti fuere; cum anno CDLXXXI episcopus Alexandrinus renuntiatus fuerit, quod annus ejus depositionis, qui certus est, magis confirmat.

5. *Ob idque duos legatos Constantinopolim mittit.* — In Breviculo Hist. Eutychian. nomina episcopatuum *Vitalis* et *Miseni* exprimuntur: « Postquam ergo non solum nihil profecisse litteras decessoris sui sanctus Felix papa cognovit, et ludibria quædam Acacio fieri in eversionem totius Ecclesiasticæ disciplinæ electis Vitale episcopo Truentinate ex Picena regione, et Miseno Cumanæ Ecclesiæ episcopo ex regione Campaniæ sub hac instructione direxit, ut Petrus de Alexandrina pelleretur Ecclesia, et ut libello sancti Joannis episcopi Alexandrini responderet Acacius, atque ipsi denuntiaretur Acacio, ut anathema diceret Petro ». Est autem Truentum vulgo *Tronto*, fluvius Piceni, qui dividit Marchiam Anconitanam ab Aprutio ulteriori, juxta quem fluvium erat *Truentum* oppidum, nunc plane excisum. Cumæ vero, vulgo *Cuma*, erat urbs Campaniæ in ora littorali inter Linternum et Misenum oppidum prorsus eversum, sicuti et Linternum et Misenum. Viderat Breviculum Hist. Eutychian. Baronius, ut indicat num. 19, ubi ex eo laudata verba citat. Extant etiamnum Epistolæ illæ Felicis papæ ad Zenonem Aug. quas Vitalis et Misenus episcopi secum detulerunt, et recitantur a Baronio num. 31 et seqq. Extant et litteræ Felicis papæ ad Acacium, quas refert Baronius num. 21 et seqq.

6. *Legati Felicis III in carcerem conjecti.* — Scripsit etiam Felix ad Vitalem et Misenum episcopos, ne quicquam agerent, priusquam cum Cyrillo Acœmetensium monachorum præposito *essent collocuti, et ab eo quid agendum esset, didicissent*, inquit Evagrius cap. 19, qui subdit cap. seq.: « Scripsit etiam Felix alias ad eosdem commonitorias. Litteras quoque dedit ad Zenonem, quibus eum commonebat tum de Chalcedonensi Synodo, tum de persecutione, quæ in Africa excitata fuerat ab Hunerico ». Sed posteriores hæ Felicis litteræ perierunt. Eas post vicesimum diem mensis Maii scriptas fuisse oportet; cum litteræ Hunerici Vandalorum regis de persecutione anno sequenti excitanda, datæ sint *sub die XIII kalendas Junias, anno VII regni Hunerici*, ut videre est apud Victorem lib. 2 de Persecut. Afric. qui eas in medium adducit. Septimus Hunerici regis annus die XXV mensis Januarii præsentis Christi anni inchoatur. Legati cum *Abydum* venissent, illic ab imperatoris satellitibus comprehensi, et chartis eorum ablatis custodiæ mancipati sunt, ut scribit Theophanes, cui hac in re major fides habenda, quam Anastasio, qui eos apud *Heracleam* Thraciæ oppidum captos tradit. Conjectis in custodiam legatis, primo quidem minatus est imperator, sese eos interfecturum, nisi *Petro* et *Acacio* communicarent. Sed cum minæ nihil proficerent, ad blanditias conversus donis ac muneribus eos corrumpere aggressus est. Addito etiam jurejurando tam ipse, quam *Acacius* iisdem pollicitus est, integram causam Apostolicæ Sedi servandam esse, nec ullum inde præjudicium causæ futurum, si legati cum Acacio et Petro communionis societatem iniissent. Testatur id Gelasius papa in Epistola ad episcopos Dardaniæ, haud procul ab initio: « Sed Acacius non solum despexit satisfacere postulatis; verum etiam ipsam legationem Sedis Apostolicæ blandimentis, præmiis, perjuriisque deceptam, quibus ei cum imperatore promisit, integram præsulis Apostolici causam de omnibus esse servandam, Petri e communione pollutam redire perfecit ». Quæ sub finem hujus anni, vel currentis initio contigere.

7. *Synodi Constantinopolitana et Romana adversus Fullonem fictitiæ.* — A num. 52 ad 79. Baronius, eumque secuti Conciliorum collectores duas hoc anno Synodos, in quibus *Petrus Fullo* damnatus sit, proponunt, *Constantinopolitanam* sc. ab Acacio, et Romanam a Felice papa habitam. Verum nulla Synodus hoc anno adversus Fullonem celebrari potuit, quia *Calendio* episcopus Antiochenus per vim et calumniam anno tantum CDLXXXV depositus est, et in ejus locum Petrus Fullo tunc substitutus. Præterea quorsum, inquit Valesius in Observat. Ecclesiast. ad Evagrium lib. 2, cap. 4, *Acacius* Petrum Fullonem iterum damnare necesse habebat, quem *Simplicii* papæ temporibus jam ante damnaverat, ut anno CDLXXVII demonstravi. Quorsum item Felix necesse habebat, *Petrum Fullonem* sententia sua damnare, qui jam ante a Simplicio fuerat damnatus in Synodo Romana anno CDLXXVIII congregata, ut eo anno ostendi. His rationibus hanc addo, quod non solum utriusque Concilii apud antiquos nulla mentio sit; sed etiam ex libello Synodico constet, Zenonem Aug. Joannem Tabenniositem Alexandria expulisse, et in eam Petrum Mongum, dato ei suo Henotico, remisisse, « qui hæretica convocata Synodo, Chalcedonensem sanctam Synodum anathemate notavit, Acacium Constantinopolitanum adjutorem habens ». Quare Acacius hoc tempore non tantum hæreticos non damnavit; sed fovit, illisque adhæsit. Imo idem anonymus refert postea, Synodum Romanam a Felice papa adversus Petrum Mongum et Acacium habitam, quæ utrumque *anathemate notavit, et sanctam Chalcedonensem Synodum confirmavit*, ann. sc. sequenti, ut ibidem videbimus. De Synodo vero Romana adversus Fullonem non loquitur, nisi postquam istam recitavit, quam infra anno CDLXXXV celebratam esse

dicemus. Quare cum iste auctor, qui Synodos per hæc tempora in Oriente coactas accurate narrat, de Synodo Romana adversus Fullonem taceat, ea sine dubio fictitia. Quæ vero Baronius hoc anno de Synodo Romana adversus *Fullonem* congerit, partim ad annum CDLXXVIII, partim ad annum CDLXXXV pertinent, ubi de ea commodius agemus.

8. *Primum Hunerici regis adversus Catholicos edictum.* — Ad num. 79 et seqq. Chiffletius in Elucidationibus ad Victorem Vitensem cap. 11, observat ex eodem Victore lib. 7, *Hunericum* Vandalorum regem sæviisse qua in Manichæos, qua in suos Arianos *per quinque annos vel amplius*, inde vero conversum furorem ejus in Orthodoxos; duos legatos Zenonem imp. ad eum misisse, *Reginum* sc. hoc anno, et Uranium anno sequenti : ac Hunericum duo edicta emisisse, quorum prius fuit de omnibus Africæ episcopis Carthagine convocandis ad kalendas Februarias anni VIII Hunerici regis, anno Christi CDLXXXIV. Baronius num. 91 hæc verba Victoris, quæ de priori legatione sunt, refert : « Nam die Ascensionis Domini legatus Zenonis imperatoris, regina præsente, legendum in media Ecclesia episcopo Eugenio dirigit præceptum, etc. » ita enim habent variæ Victoris editiones. Verum quomodo sui muneris putavit esse imperatoris legatus, ut Hunerici tyranni hoc edictum Eugenio episcopo in media Ecclesia legendum dirigeret, quod ad Domini sui rem nihil faceret, quinimo ejus studiis maxime adversaretur? Quare hunc locum optime restituit Chiffletius ex codice *Cartusiæ portarum* : « Nam die Ascensionis Domini, legato Zenonis imperatoris, regina præsente, legendum, etc. » Certe edictum legi non potuit Eudoxia regina præsente, cum ea hoc tempore in vivis non esset, ut in morte ejus referenda ostendimus.

9. *Persecutio Africana.* — Missum est itaque prius edictum die decima nona mensis Maii, in quam hoc anno Festum Ascensionis incidebat, ut legeretur die vicesima ejusdem mensis, seu postridie Ascensionis, cum dicatur *datum sub die* XIII *kalendas Junias anno septimo regni Hunerici*, ut videre est apud Baronium num. 92. Quamobrem litteris dies adscriptus, non quo eæ datæ, directæque : sed quo promulgari deberent. Chiffletius putavit ex die promulgationis emendandum esse diem edicto subscriptum *XIII kalendas Junias*. Quomodo enim, inquit, publice in Ecclesia lectum est edictum die XIX mensis Maii, si tantum postridie nempe die XX Maii datum confectumque est? Existimat itaque datum ipsa die Ascensionis XIV kalendas Junias. At non dicit Victor lectum esse præceptum die XIX mensis Maii seu die Ascensionis, sed eo tantum die directum; ut nempe postridie, seu XIII kalendas Junias, quo, consignatum habetur, legeretur. Victor, et ex eo Baronius produnt Hunericum hoc anno, *episcopos, presbyteros, diaconos, et alia Ecclesiæ membra, id est, quatuor millia nongenta sexaginta sex in exilium eremi* destinasse.

10. *Theodoricus pro Romanis militat.* — Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. scribit : « Theodoricus rex Gothorum Zenonis Aug. munificentiis pæne pacatus, magisterque præsentis militiæ factus, consul quoque designatus, creditam sibi Ripensis Daciæ partem Mœsiæque inferioris cum suis satellitibus pro tempore tenuit ». Magister militum præsentum, seu *Præsentalis* ita dictus erat, quod in procinctu seu comitatu principis ageret, et *Præsentalibus* numeris præesset, ut docet notitia imperii apud Ducangium in Glossario, in voce *præsens*. Morabatur *Theodoricus* in civitate *Nova*, quæ urbs erat Mœsiæ inferioris ad Danubium posita, ut anno CDLXXXVII probabimus. Porro valde decipiuntur, qui hæc Marcellini verba de regno Theodorici interpretantur; cum illud in *Pantalia* regione fuerit, ut anno superiori vidimus. De bello a *Theodorico* adversus Zenonem imp. gesto locuti sumus anno CDLXXIX.

FELICIS ANNUS 2. — CHRISTI 484.

1. *Zenoni Theodoricus studet.* — Jam volvitur annus Domini quadringentesimus octogesimus quartus, duobus notatus consulibus, Theodorico Gothorum rege, atque Venantio. Meruit barbarus rex ob debellatos imperii perduelles (ut dictum est superius) non triumphum tantum atque equestrem statuam; sed et consulatum, imo et adoptionem imperatoris, ut gestarum rerum scriptores [1] affirmant : quin insuper evexit illum Zeno in spem Occidentalis imperii potiundi. Ita plane imperator imbellis ad turbas in Ecclesia concitandas tantummodo comparatus, dum rebelles deprimit, Barbarum regem plurimis officiis demeretur; cujus ope suffultus, nec Deum [2] timere, nec homines revereri curavit. Etenim hoc anno eo audaciæ sceleratus progressus est, ut cum religione jus quoque gentium violaret. Quomodo autem id acciderit, jam enarrare pergamus.

2. *Apostolicæ Sedis legati per Zenonis violentiam et Acacii fraudes prævaricantur.* — Cum enim duo episcopi Vitalis atque Misenus Apostolicæ Sedis legatione fungentes, ab ipso Felice Romano Pontifice missi, Constantinopolim pervenissent : perinde ac si non ad regiam civitatem, neque ad Christianum imperatorem se contulissent, sed in silvarum recessibus incidissent in grassatores, continuo tenti, scriptis quæ ferebant exuti, atque carceri mancipati sunt : missi namque, loco accurrentis cum facibus cleri, hastati satellites; fuit pro cantu psalmorum sonitus catenarum; loco acclamationum jurgia atque blasphemiæ; pro osculis sputa, pro salutatione repensæ sunt contumeliæ; ac denique pro Ecclesia, in quam primo deduci solerent, tetrus paratus est carcer. Ejusmodi plane esse solent opera hæreticorum, ut omnia vi metuque agant, nulloque charitatis symbolo pacisve cum piis, sed fustibus, gladiis, atque carceribus tractent. Innovata vidit hoc anno Macedoniana tempora Constantinopolis, cum imperatoris potentia furit hæresis truculenta, sanguinem sitiens Orthodoxorum.

[1] Jordan. et alii. — [2] Luc. XVIII.

3. Sed quod deterius est, successit violentiæ fraus : illa valuit tanquam leo furens perfidus imperator; ista prævaluit tanquam draco insidians Acacius ejus civitatis episcopus : qui pellexit blanditiis, invitavit illecebris, mellitisque sermonibus emollivit tandem ferrea pectora sacerdotum; sicque liberari eos vinculis fecit, ut graviori catena prævaricationis astringeret; sic exemit e carcere, ut in profundum impietatis barathrum conjiceret; et dum sibi subdole reddit eos obsequentes et principi, apostatare fecit a Deo, et a quo missi fuerant Romano Pontifice. Quid demum ? O indignum facinus ! o portentum ! ignominiose admodum cessit legatorum Apostolicus vigor, enervata est constantia sacerdotum, emarcuitque penitus inconcussum hactenus robur antistitum; cum contra mandata Felicis papæ ut Acacio communicarent inducti sunt, utque audirent absque contradictione recitari in Ecclesiæ sacris Diptychis nomen nefandi hominis Petri hæretici Alexandrinæ Ecclesiæ invasoris.

4. Tanta hæc torpescentes admisere legati Apostolicæ Sedis, nobile susceptum munus turpi prævaricatione fœdantes; inurentes notam Ecclesiæ non habenti maculam neque rugam; immemores plane petræ [1], e qua scissi, et cavernæ laci e qua præcisi essent, Petri, inquam, Apostoli successoris Pontificis, et Romanæ Ecclesiæ inviolatæ hactenus amplitudinis, e qua profecti essent Constantinopolim corrigere devios, a quibus ipsi præcipites acti sunt.

5. Rem adeo funestam paucis his Liberatus diaconus narrat [2] : « Itum est Constantinopolim : et prædicti episcopi in custodiam sunt redacti, chartis sublatis, ne Catholicis, quibus scriptum fuerat, redderentur. Quos iterum post hæc Acacius de custodia ejiciens, secum fecit procedere, ut quasi confirmato Petri sacerdotio dimitterentur ». Et inferius hæc addit de Felice defensore socio legatorum : « Felix defensor Ecclesiæ, qui cum legatis directus fuerat, impediente infirmitate, cum ipsis pergere non potuit : sed postquam Vitalis et Mise-

[1] Isai. LI. — [2] Liber. diac. c. 18.

nus e custodia Constantinopoli sunt egressi, perrexit cum chartis Ecclesiasticis Constantinopolim : passusque est et ipse, sublatis chartis, gravissimam custodiam ». Hæc ipse perbreviter nimis, quæ tamen sunt omnino ab Evagrio prætermissa : quippe secutus Zachariam Eutychianum erubescentem nefanda ista memoriæ commendare, ea reliquit omnino pressa silentio.

6. Auspicatur autem narrationem Evagrius ab excusatione Zenonis imperatoris ad Felicem Pontificem missa, cum ait [1] : Zeno autem rescripsit ad Felicem Romanum Pontificem : « Eum frustra perturbatum verbis Joannis, qui cum jurejurando se astrinxisset, nunquam omnino sedem episcopatus Alexandrini occupaturum ; violata fide, et jurejurando neglecto, nullius non sacrilegii genus admisisset : Petrum vero non sine accurata de ejus fide inquisitione ad sacerdotii gradum elatum fuisse : sed eum subscripsisse sua manu, se fidem trecentorum decem et octo sanctorum Patrum qui Nicææ convenerant, cui sanctum Concilium Chalcedonense consentit, approbare. Ista enim a Zenone scripta sunt his verbis : Debes pro certo cognoscere, et nostram pietatem, et Petrum sanctissimum, de quo ante dictum est, et omnes sanctissimas Ecclesias, sanctissimum Concilium Chalcedonense complecti et venerari : quod quidem Concilium cum fide Concilii Nicæni consentit ». Hæc Evagrius de excusatione Zenonis imperatoris.

7. *Romanum Concilium in quo legati damnantur.* — His Romam perlatis, necnon quæ ab Orthodoxis monachis ad Felicem papam contra legatos scripta sunt : statim ipse Romanus Pontifex Felix convocavit, ex more, episcoporum concilium, ut tantum nefas ex proditione legatorum admissum sententia omnium damnaretur ; et tam ipsos proditores, quam ad scelus impulsores par damnationis pœna percelleret. Quæ autem in hoc Concilio acta sint, Evagrius in primis narrat his verbis : « Extant præterea in Actis ejusdem Concilii Romæ habiti sub Felice Epistolæ tum a Cyrillo monacho Acœmetarum ordinis, quem supra posuimus, tum ab aliis monasteriorum præpositis Constantinopolis, tum ab episcopis et clericis Ægypti ad Felicem papam contra Petrum utpote hæreticum, et eos qui cum eo communicabant ».

8. Porro iidem sanctissimi monachi Orthodoxi degentes Constantinopoli lapsu legatorum veluti ingentis molis ruina concussi sunt : sed tamen minime despondere animum ; verum majoribus sumptis spiritibus, mox aliquos delegarunt, qui Romam cuncta referre Pontifici advolarent. De his enim addit Evagrius ista : « Qui autem ex domicilio monachorum, quos Acœmetas vocant, venere ad Felicem, Misenum et Vitalem propterea coarguerunt, quod ad ipsorum usque Constantinopolim adventum Petri nomen clam et occulte in sacris tabulis legi consueverat : ex eo autem ad præsens usque tempus palam et aperte Misenum et Vitalem Petro communicasse. Epistola quidem Ægyptiorum tum ista de Petro complexa est, tum etiam quod Joannes et Orthodoxus esset, et ut leges Ecclesiasticæ postulant, ordinatus ; Petrus autem a duobus solum episcopis eadem erroris pravitate cum illis infectis creatus ; tum denique quod statim post Joannis fugam nulla non supplicii genera Orthodoxis ab eo inflicta. Quæ omnia Acacio per quosdam, qui Constantinopolim venerant, significata esse, Acaciumque Petro in omnibus quæ moliebatur subsidio fuisse, memorant.

9. « Crevere etiam res istæ sermone Simeonis monachi, qui fuit ex numero eorum qui vocantur Acœmetæ, missi a Cyrillo ad Felicem : Nam Misenus et Vitalis ab eo fuerunt reprehensi, propterea quod cum hæreticis communicaverant ; idque cum nomen Petri ut hæretici palam in sacris tabulis recitaretur : quodque ea ratione multi simplices homines ab hæreticis in errorem adducerentur, qui affirmare non dubitarunt Petrum ab episcopo Romano in communionem receptum esse. Addidit etiam Simeon, cum quadam quæstione rogarentur, Misenum et ejus fautores noluisse quemquam Orthodoxorum in colloquium venire, vel litteras reddere, vel quicquam contra veram sinceramque fidem admissum accurate examinare. Producebatur item in medium Silvanus presbyter, qui una cum Miseno et Vitali fuisset Constantinopoli ; isque verba monachorum confirmavit. Lecta est præterea Acacii Epistola ad Simplicium, quæ significabat Petrum jampridem et abdicatum fuisse, et filium tenebrarum declaratum. Quibus de causis Misenus et Vitalis de sacerdotii gradu dimoverentur, et a sacrosancta et pura separarentur communione : idque de sententia totius Concilii.

10. « Quod quidem Romanum Concilium quæ sequuntur de Petro pronuntiavit : Petrum hæreticum jampridem sententia sacræ Sedis Apostolicæ condemnatum, interdictum Ecclesia, et anathemate mulctatum Ecclesia Romana non recipit. Cui quidem licet nullum aliud crimen objiciatur, hoc profecto satis habet ponderis, eum quidem non posse Orthodoxis præesse, quod ab hæreticis ordinatus fuit. Eadem Concilii sententia hoc quoque complexa est : Acacium episcopum Constantinopolitanum gravissimo crimine dignum res ipsa declaravit : quippe tametsi litteras ad Simplicium scripserit, et Petrum appellarit hæreticum ; tamen idem ipsum jam Zenoni minime patefecerit ; cum certe illud, si modo amaret Zenonem, præstare deberet : verum imperatoris desiderio satisfacere magis, quam fidei consulere expetierit ». Hactenus Evagrius de rebus gestis hoc anno in Romano tali ex causa congregato a Felice papa Concilio.

11. Verum res tanta haud ita leviter transcunda, sed locupletius explicanda, cum sermo sit de eo Romano Concilio, in quo summi ponderis negotium ventilatum est et definitum. Non ante quidem ejusmodi Synodus habita est, quam missi legati

[1] Evag. l. III. c. 20. 21.

redierunt Constantinopoli Romam : cum iidem ad dicendam causam Synodum ingredi jussi sunt, ubi parata erant scripta, necnon præsentes testes, quibus legati prævaricationis accusarentur : hi enim eorumdem (ut dictum est) adventum præcesserant. Felix igitur in tanto rerum discrimine, licet veluti captiva sub Erulis Arianis teneri videretur Ecclesia, et majores in Oriente sciret ab Eutychianis hæreticis excitatos esse tumultus; insuper Catholicæ fidei adversari imperatorem, cumque sub Catholico pallio duplo iniquius persequentem; et in qua omnem spem collocaverat, legationem in proditionem esse conversam adspiceret : nequaquam animo consternatus est; sed consurgens alacrior, malis resistere parans, indicit Synodum, in qua septuaginta septem episcopi convenere : tot enim subscripsisse reperiuntur sententiæ in Acacium latæ, ut Vaticanus codex ostendit.

12. Properarunt ergo vocati ex Italia episcopi ad Synodum : qui simul in unum congregati cum essent apud S. Petrum Apostolum, præsidente Felice Romano Pontifice, solemnibus ex more rite peractis, jusserunt Misenum atque Vitalem episcopos de legatione sibi credita reddere rationem. Sed inventi minime ipsi servasse, imo transgressi esse præcepta, quæ obituri eam functionem acceperant : et licet modo negarent, modo excusarent se fuisse deceptos, nescientesque cum hæreticis communicasse; convicti tandem ex ipsius Acacii litteris, quas iidem ipsi secum tulerant ad eumdem Romanum Pontificem, una omnium sententia judicati sunt qui communione Apostolica essent indigni, necnon ab episcopatus honore alieni. Sic itaque abiere infelices illi instar Cain [1] projecti a facie Domini, stigmate damnationis inusti. Porro quod ad litteras Acacii pertinet, quas ad Felicem papam iidem retulere legati : ipsum illis professum se communione esse junctum cum Petro Alexandrino sæpe damnato hæretico, testatur Gelasius in Epistola ad episcopos Dardaniæ. Eo procaciæ perfrictæ frontis contumax homo pervenit, ut peccata sua sicut Sodoma [2] prædicaret.

13. *In eodem Concilio Acacius a suo scelere frustra revocatus tandem damnatur.*— His peractis, alia Sessione cognita est Acacii causa, allatisque in medium cunctis manifestis ab eo perpetratis criminibus, sententia omnium est judicatus hæreticus hæreticorum participatione pollutus. At nec sic quidem in eum excommunicationis sententiam intorquere, Patribus hactenus visum est : sed scriptis ad eum rursum litteris Synodalibus, admonitus est, ut resipisceret, alias sciret se excommunicationis sententia percellendum. De hac autem quæ præcessit sententiam admonitione, testatur Liberatus diaconus verbis istis [3] : « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hæreticus, papa Felix litteris suis Synodicis ad Acacium sic posuit : Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica, etc. »

14. Nihil plane factum præpropere ab ipso Romano Pontifice, sed toto suæ Sedis tempore usque hanc diem nihil magis ipsum curasse Felicem, quam Acacium admonere, testatur Gelasius in Epistola ad episcopos Dardaniæ. Subdit vero Liberatus : « Susceptis his Acacius litteris, perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium et tomum papæ Leonis ». Hæc Liberatus. Porro desiderantur ejusmodi litteræ Synodales ad Acacium missæ.

15. Constat autem tantum abfuisse ut Acacius resipisceret, ut mox Joannem illum Apameæ episcopum electum, qui nuper, ipso Acacio agente, fuerat a Romano Pontifice cum Petro excommunicatus; idem Acacius crearit Tyri episcopum, Petrum vero Fullonem confirmarit in sede Antiochena, ut papæ Felicis litteræ datæ ad clerum Constantinopolitanum declarant, quæ inferius recitandæ erunt. Ita plane superbus nihil quavis occasione oblatum prætermissum voluit, quo aliena sibi vindicaret jura Ecclesiarum, et adversus Romanum Pontificem niteretur; illum per omnia sectatus [1], qui ponere statuit suam sedem super astra cæli, ut fieret Altissimo similis : stulte nimis sibi fingens, una cum Romano imperio in Occidente, etiam esse Romanam Ecclesiam humi depressam; eidem contemnens obtemperare : superbe ratus ei minime cedere debere præsulem amplissimæ civitatis, in qua Romani imperii sceptra vigerent. Verum non super regnum et imperium innixi Apostolicam Sedem, sed super Christum regem regum et Dominum dominantium, ipse suo tandem expertus est damno, ut quæ sunt reliqua tomi hujus passim ostendent, et quæ sequenti dicentur tomo, cum aboleri jussum est ejus nomen e sacris tabulis, manifestabunt. Sed jam prosequamur historiam.

16. Cum igitur ipsi Romano Pontifici Felici et sanctæ Synodo simul innotuisset, Acacium more suo contempsisse novissimam admonitionem, nec spem ullam penitus esse reliquam, ut resipisceret, atque errata corrigeret; collatis calculis una omnium pari sententia condemnatur, et ut indignus penitus Catholica communicatione, ab ea rejectus exploditur : scriptaque in eum excommunicationis sententia, eadem missa est Constantinopolim. Tradit hoc ipsum Liberatus his verbis : « Hæc, inquit, cognoscens papa Felix », nempe admonitionem præmissam contemptui habitam, « scripturam misit Acacio per Tutum (Titum) defensorem, cujus est principium : Multarum transgressionum reperiris obnoxius ». Extant ipsæ quidem litteræ, quibus hujusmodi inscriptio præfixa est [2] :

17. « Felix episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ Acacio.

« Multarum transgressionum reperiris obnoxius, et in venerabilis Concilii Nicæni contumelia sæpe versatus alienarum tibi provinciarum jura temerarie vindicasti. Hæreticos pervasores atque ab hæreticis ordinatos, et quos ipse damnaveras atque

[1] Genes. IV. — [2] Isai. III. — [3] Liber. diac. Brev. c. 18.

[1] Isai. XIV. — [2] Epist. IV. Felic. tom. 1. Epist. Rom. Pont.

ab Apostolica instituisti Sede damnari, non modo communioni tuæ recipiendos putasti; verum etiam aliis Ecclesiis (quod nec de Catholicis fieri poterat) præsidere fecisti, aut honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Joannes, quem a Catholicis Apameæ non receptum, pulsumque de Antiochia Tyriis præfecisti : et Hymerius tunc de diaconio dejectus, atque Christiani nominis appellatione privatus, a te etiam in presbyterii provectus officium. Et quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ Apostolicæ veritatem ausu superbiæ tuæ tetendisti : ut Petrus, quem damnatum a sanctæ memoriæ decessore meo ipse retuleras (sicut testantur annexa) B. Evangelistæ Marci sedem, te connivente, rursus invaderet; et fugatis Orthodoxis episcopis et clericis, sui proculdubio similes ordinaret : pulsoque eo qui illic fuerat regulariter constitutus, captivam teneret Ecclesiam. Cujus tibi adeo grata persona est, et ministri ejus accepti, ut episcopos et clericos plurimos Orthodoxos nunc Constantinopolim venientes detegaris affligere, et apocrisiarios ejus confovere; atque anathematizantem eumdem Petrum Chalcedonensis decreta Concilii, et violantem sanctæ memoriæ Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores nunc quoque nuntii detulerunt, per Misenum et Vitalem credideris excusandum : nec eum laudare desieris, et multis efferre præconiis; ita ut damnationem ipsius, quam ante retuleras, veram non fuisse jactaris.

18. « Tantum autem perseveras in hominis defensione perversi, ut quondam episcopos, nunc vero et honore et communione privatos Vitalem atque Misenum, quos ad ejus expulsionem specialiter miseramus, sublatis chartis, custodiæ passus fueris mancipari : et ad processionem, quæ tibi cum hæreticis habetur, exinde productos (sicut eorum professione patefactum est) ad hæreticorum tuamque communionem, contempta quæ vel gentium jure servari debuit legatione, pertraxeris, præmiisque corruperis : et in læsionem B. Apostoli, a cujus Sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire feceris; sed etiam impugnatores omnium, quæ fuerant mandata, monstraris. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti : et ad libellum fratris et coepiscopi mei Joannis, qui te gravissimis objectionibus impetivit, in Apostolica Sede secundum canones respondere diffidens, objecta firmasti.

19. « Felicem quoque defensorem fidelissimum nobis, necessitate faciente, serius subsecutum, indignum tuis censuisti oculis. Eos quoque tecum litteris tuis communicare testatus es, quos constat hæreticos : quid enim sunt aliud, quid post obitum sanctæ memoriæ Timothei ad Ecclesiam sub Petro redeunt, vel qui se ex Catholicis eidem tradiderunt, nisi quod Petrus ab universa Ecclesia atque a te fuerat judicatus? Habe ergo cum his quos libenter amplecteris portionem ex sententia præsenti, quam per tuæ tibi direximus Ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore et communione Catholica, necnon etiam a fidelium numero segregatus; sublatum tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus judicio et Apostolica auctoritate damnatus, nunquamque anathematis vinculis exuendus ».

20. *De damnatione Acacii ad episcopos Orientales et maxime ad clericos et monachos Constantinopolitanos Epistola Synodalis.* — Cælius Felix episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ subscripsi. « Data quinto kalend. Augusti, Venantio viro clarissimo consule. Simul subscripserunt sexaginta septem episcopi ». Hactenus sententia in Acacium lata. Sed antequam ulterius progrediamur, admonendum, ex ejusmodi recitata Epistola, hoc anno sub consulatu Venantii data, redargui penitus mendacii quæ leguntur in libro de Romanis Pontificibus sub Felice, ubi dicitur, triennio post damnatum Acacium missos esse legatos Constantinopolim Misenum et Vitalem; cum ante ejus damnationem missos esse eosdem legatos, tum ex dicta recitata sententia, tum omnium historicorum testificatione exploratissimum habeatur.

21. His igitur datis a Felice papa atque Synodo de damnatione Acacii litteris, mox aliæ scriptæ fuerunt ad omnes Orientales episcopos, quibus admoniti sunt, ut Acacii communionem vitarent, quem Ecclesia Apostolica sua communicatione judicasset indignum. Paruerunt Macedones episcopi, necnon qui præerant Dardaniæ Ecclesiis, testatur id quidem Gelasius papa in Epistola ad Laurentium, et in ea quam ad episcopos Dardaniæ scripsit. Sed hic ille nobis modo nodus solvendus : Quomodo postea Euphemius episcopus Constantinopolitanus tempore Gelasii, Felicis successoris, ait ad excusationem Acacii, ipsum non fuisse damnatum in Synodo? Patet quidem ex Gelasii Epistola [1] quæstionis solutio : nempe intellexisse illum de Synodo œcumenica, quam ipse Gelasius tradit haud fuisse ad damnationem Acacii necessariam : sed et excusat, haud integrum fuisse Felici Orientales vocare episcopos, quos sciret Acacii communione pollutos.

22. Scripsit et sancta Synodus Romæ collecta etiam post latam sententiam in Acacium litteras ad clericos et monachos tum Constantinopoli, tum in omni provincia Bithyniæ consistentes, quibus eos de rebus in Synodo adversus Acacium gestis admonuit. Sic enim se habent, magno Dei beneficio conservatæ [2] :

« Sancta Synodus apud beatum Petrum Apostolum congregata universis presbyteris et archimandritis Orthodoxis Constantinopoli et Bithyniæ consistentibus dilectissimis filiis in Domino salutem.

« Olim nobis, atque ab initio Sedi Apostolicæ omnium nostrorum principi fides vestræ probata est sanctitatis : nec dubitari potest, ita vos veræ in Deum pietatis tenere constantiam, ut etiam discernendi justos ab impiis, fideles ab infidelibus, Catholicos ab hæreticis, dono divini Spiritus habeatis industriam. De quo gloriantes in Domino; etsi nihil

[1] Gelas. Ep. XI. — [2] Felic. Ep. IV. tom. I. Ep. Rom. Pont.

esset quod in causa fidei latere noverimus; tamen ne quis pusillæ forte sit mentis, pro sollicitudine ministerii, per Ezechielem Prophetam [1] a Domino specialiter verba dicta proferimus : Quod si, inquit, speculator gladium viderit venientem, et non insonuerit buccina, et populi se non custodierint, veneritque gladius, et tulerit de eis animam; ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem vero de manu speculatoris requiram. Videtis ecce quæ nos cura constringat, quæ mandata perterreant : et quod cavendum est potius, ne ipsis taceamus adversis, quam magis verendum divinis subjacere suppliciis; et cum possit cælestis vocis auditu, quisquis se custodierit, sine dubitatione salvari; speculatoris sit gravior reatus, si quemquam taciturnitas ejus amiserit.

23. « Unde quæ sint acta, memoramus. Cum Vitalis atque Misenus in nostro judicio constituti causas mandatæ sibi pro fide legationis exponerent; quoniam astutiores sunt filiis lucis filii tenebrarum, prævaricatores mandatæ sibi legationis, circumveniente magisque opprimente Acacio, sunt reperti : ita ut (quantum famæ mobilitate præcognitum est) constiterit eos, prædicti contra formam præcepti, prohibitum sui exhibuisse famulatum, cum ob hoc specialiter directi fuissent. Utinam Ecclesia vobis audientibus eum corriperet, et Petro Alexandrina urbe secluso (quem S. Simplicius papa sæpius poposcerat longinquo exilio relegandum, ut Catholicis episcopis subveniretur et populis) isti coram vobis inter altaria veneranda non solum Acacio, quod vetitum fuit contraria perpetranti, sed iisdem ipsis, ad quos directi fuerant evitandos, se nescientes communicasse dixerunt; nec Catholicis episcopis et clericis quos persequebatur Acacius, callida seductione translati, subvenire voluerunt. Et cum se universa sicut illis mandata sunt mentirentur egisse; lectis Acacii litteris, quas ipsi detulerant, manifestum est eos sine excusatione vidisse, unum atque idem Petrum Acaciumque sentire, qui Petrum a S. Simplicio et ante episcopatum fuisse damnatum, et ab episcopatus ipsius retulerat honore propulsum.

24. « Adjectum etiam tunc, cum ista in examinatione tractantur, quod Acacius Joannem illum Tyriorum Ecclesiæ fecerit præsidere, qui Apamenis a Petro Antiochenæ Ecclesiæ tyranno fuerat episcopus ordinatus; sed minime receptus, proprio ordinatore depulso, eamdem sedem non timuit occupare : quos tunc hypocrita Acacius ita fecit ab Apostolica Sede damnari, ut his etiam Christianorum vocabulum tolleretur, quod Gesta apud eum habita manifestant.

25. « His ergo deterioribus compertis, Vitalem atque Misenum a sacerdotali collegio et sacrosancta communione suspendimus : Acacium quoque membris Christi perniciosius inhiantem, et per civitates atque provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem, inter episcopos sanctos atque inter Christianos judicavimus non haberi. Qualiter enim fieri poterat, ut scindens tunicam Christi, quam nec crucifigentes eum dividere ausi sunt, in numero fidelium censeretur? Igitur omnia quæ nobis in timore Dei competunt, cogitantes et prævidentes, ne totiens exstinctæ Eutychianæ pestis hæreseos, cujus Acacius defensor est et patronus, serpens ut cancer, Christi membra disperderet; eum jam nunc e corpore Ecclesiastico, ut partem putridam anathematizamus, sententia memorata abscissum, Dominicis eloquiis obsequentes [1] : Si oculus tuus, aut pes tuus scandalizaverit te, abscinde eum, et projice abs te. Et ut charitas vestra possit agnoscere, venerandas Synodos Nicænam et Ephesinam priorem, atque Chalcedonensem contra Nestorium, et Eutychetem impiissimum, nos tenere, etc. » His subjecta fuisse videtur rectæ fidei instructio, quæ desideratur in dicta Epistola, opera librariorum ita decurtata relicta, et annexa sequentibus, quæ ejusdem esse noscuntur Epistolæ, videlicet :

26. « Post illam sententiam, quæ in Acacium perturbatorem totius Orientis Ecclesiæ dicta est, his quoque nunc congregati addicimus (adducimur) litteris, memoratam subdendo sententiam, quam placuit per Tutum defensorem Ecclesiæ Acacio dirigi; ne volentes aliqui circumscribere veritatem, malignissimis blandimentis simpliciores quosque seducant. Nam si terra marique Orthodoxis non ponerentur insidiæ, plurimi ex nobis cum eadem Acacii sententia venire potuissent. Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesiæ apud beatum Petrum Apostolum collecti, rursum dilectioni vestræ, more qui apud nos semper obtinuit, properavimus indicare.

27. « Quotiens intra Italiam propter Ecclesiasticas causas, præcipue fidei, colliguntur Domini sacerdotes, consuetudo retinetur, ut successor præsulum Sedis Apostolicæ ex persona cunctorum totius Italiæ sacerdotum, juxta sollicitudinem sibi Ecclesiarum omnibus (omnium) competentem cuncta constituat, qui caput est omnium, Domino ad beatum Petrum Apostolum dicente [2] : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quam vocem sequentes trecenti decem et octo sancti Patres apud Nicæam congregati, confirmationem rerum atque auctoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ detulerunt; quam utramque usque ad ætatem nostram successiones omnes, Christi gratia præstante, custodiunt. Quod ergo placuit sanctæ Synodo apud beatum Petrum Apostolum (sicut diximus) per Tutum Ecclesiæ defensorem, et beatissimus vir Felix, caput nostrum, papa et archiepiscopus judicavit, in subditis continetur ». His juncta fuisse videtur exscripta sententia in Acacium lata, jam superius suo loco a nobis posita : cui hæc subjecerunt.

28. « Sic (sicut) autem Acacius impietatem pes-

[1] Ezech. XXXIII.

[1] Matth. XVIII. — [2] Matth. XVI.

tiferæ damnationis tetendit, ut etiam dejectus insultet, ut scissus sævire non desinat; et cum omnino extra corpus habeatur, ejus tamen membra dilaceret, et de se scriptum esse testetur [1] : Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit; adjiciens deteriora prioribus, persequendo jam mortuos, ejus anima graviter delinquendo, condemnationem secundæ mortis incurrit : qui, Calendione episcopo sancto (quemadmodum cognovimus) nuper ejecto, Petrum totiens et a se ante damnatum in ejus immisit Ecclesiam; ita ut plurimi (si verum est) Catholici cesserint, relictis suis sedibus, sacerdotes, et nostræ projectæ sint porcis et canibus margaritæ.

29. « Verumtamen neminem terreat, quod damnatus Acacius non quiescat. Elisus est satanas, et tamen operatur. Vicit Christus et vincit, nec adhuc hostis absistit. Et quia certum est nobis, meminisse vos etiam propheticæ lectionis, nec aliquid habere contra consistentia castra formidinis : opportunissime cohortamur exspectantes Dominum, ut (sicut et nos) perseveretis in finem; et sententiam, quam reperitis in subditis, animo constanti retineatis.

30. « Ne quid autem maligni in litteris nostris mutari apud pravissimas mentes, aut aliter interpretari possit; primum clementissimo principi (sicut oportuit) supplicantes, has easdem litteras nostras ad dilectionem vestram, clerum, plebemque, et amplissimum Senatum direximus, quibus singuli universique subscripsimus; divinum petentes auxilium, ut vitatis insidiis, hæc ad vos scripta faciat pervenire ». Et alia manu : « Deus vos incolumes custodiat, filii dilectissimi ». Subscriptiones episcoporum.

31. « Candidus Tiburtinæ civitatis episcopus Petro Alexandrinæ Ecclesiæ pervasori, et Acacio quondam Ecclesiæ Constantinopolitanæ, necnon etiam Petro Antiocheno ab episcopatu et Christianorum numero olim jure et merito segregatis, omnibusque sequacibus eorum, sequens auctoritatem Sedis Apostolicæ secundum desiderium nostrum juxta Ecclesiæ statum Catholica deliberatione prolatam, anathema dicens, subscripsi ». Et quadraginta duo episcopi similiter subscripserunt. Hactenus ibi de Epistola Synodali. Ex hac igitur Candidi episcopi Tiburtini subscriptione manifestum redditur, non unum tantum esse in Synodo Romana damnatum Acacium, sed et repetitam damnationem Petri Antiocheni, et Petri Alexandrini episcoporum hæreticorum, eosdemque sedibus exauctoratos.

32. Quod vero ad ipsos monachos Constantinopolitanæ Ecclesiæ, ad quos Synodalis Epistola data est, spectat : magna quidem Dei providentia in his moderandis eluxit, ut compensato certamine, tunc pro defensione Catholicæ veritatis insurgerent monachi, cum ejusdem Ecclesiæ episcopus faveret hæreticis; sicut contra cum Eutyches archimandrita una cum suis hæresim seminaret, tunc ex adverso staret Catholicus ejusdem civitatis antistes sanctissimus Flavianus. Perseveravit et in posterum ejusmodi in monachis una cum sancta Romana Ecclesia in fide Catholica defendenda constantia, digna quidem laude : ut plane illud civibus decantare licuerit [1] : « Nisi reliquisset Dominus semen, et quidem semen verum, semen sanctum; quasi Sodoma et quasi Gomorrha fuissemus ». Sed de his sæpe dicendum suis locis inferius.

[1] Prov. XVIII.

33. *Quando et quomodo libellus sententiæ redditus Acacio.* — Hæc igitur cum hoc ipso anno, qui secundus Felicis Pontificis numeratur, ex nota consulatus et aliis signis facta esse, certissimum sit : solvenda illa objectio est, quam ex Gelasii papæ Epistola quis posset inferre, cum scribens ad Anastasium [2] imperatorem dicat, triennio ferme laboratum esse cum Acacio, ut emendaret quod deliquisset, antequam Felix in eum sententiam damnationis inferret : cum tamen hic sit secundus Felicis annus. Ad hæc dicendum est, nequaquam triennium illud ad Felicis Sedis tempora referendum esse, sed ad numerum illum explendum extrema Simplicii tempora computanda, ut quæ dicta sunt superius acta ab eo esse contra Acacium docent. Testatur id quidem Gelasius de Acacio ab Ecclesia Romana per triennii ferme temporis spatium, sæpe præmonito, in Epistola ad Dardaniæ episcopos data [3].

34. « Quid autem acciderit cum anathematis litteræ Constantinopolim perlatæ sunt, Liberatus diaconus narrat his verbis [4] : Datis Acacio hujusmodi litteris, eas non suscepit, patrocinio fultus imperatoris : ita ut cogerentur qui eas detulerant, per quemdam ignotum monachum Acœmetensem, ipsam chartam damnationis, dum ingrederetur ad celebranda sacra, suspendere in ejus pallio, et discedere ». Addit ad hæc Nicephorus [5], monachos illos monasterii Dii nominati, qui comministri ad hoc opus fuere, ab Acacianis dira passos esse, occisos ex iis aliquos, nonnullos vulneratos, vel custodiis mancipatos : quorum celebris est memoria in tabulis Ecclesiasticis, in quibus monachorum Dii monasterii ejusmodi occasione necatorum gloriosum martyrium innotescit [6]. Porro monasterium Dii dictum fuit ab archimandrita Dio, qui egregia ibi Constantinopoli claruit sanctitate, cujus meminimus in Notis.

35. Addit Nicephorus ex Basilio Cilice veteri historico (cujus meminit Suidas, quem ait fuisse episcopum Irenopolis) Acacium eo insaniæ pervenisse, ut nomen ipsius Felicis papæ e sacro eraserit Albo; cum nullus ante eum, quamvis cumplures hæretici et hæresiarchæ illi præfuerint civitati episcopi, tantum nefas nec cogitare ausus esset. At cum legis

[1] Isa. I. — [2] Gelas. Ep. X. — [3] Gelas. Ep. XI. — [4] Liber. diac. Brev. c. 16. — [5] Niceph. l. XVI. . 17. — [6] Martyrol. Rom. ex Græc. die VIII Februar.

Acacium e sacris Diptychis nomen Felicis Pontificis oblitterasse, in memoriam revoca Dioscorum Alexandrinum id ipsum adversus S. Leonem papam, in eum anathema inferendo, tentasse : et considera quales esse consueverint qui adversus Romanos Pontifices insurrexerunt. Non id prædecessores Acacii Alexander, Paulus, Chrysostomus, Proclus, et Flavianus episcopi sanctissimi et laudatissimi aliquando vel in animum induxere; neque antecessoris Dioscori Dionysius, Petrus, Alexander, Athanasius vel levi saltem cogitatione tentarunt : imo hos omnes, eorumque similes constat omni reverentiæ et honoris cultu prosecutos esse Romanos episcopos : adversus quos duntaxat cornua erexisse ejusmodi cornutas bestias illis similes, quas Joannes [1] sæpe in visu prævidit. His sese jungant socios Novatores, eorumque vestigia sectentur, tantis ducibus gloriantes, eamdem a Domino cum illis accepturi in fine mercedem.

36. *Acacius Catholicos episcopos deponit, unde in Ecclesia Orientali et maxime in Ægypto et Alexandriæ auctæ turbæ.* — Sed quid insuper contemptor Acacius? Addit Liberatus [2], nunquam cessasse sacra peragere, anathematis licet vinculis alligatum. Et quid sibi non licere, inconcessumve existimat esse, qui semel castra fidelium deserens, ad inimicos se contulit transfuga? Et quid diabolo suadenti negabit hæreticus, qui ejus impulsu vallum transiliit pietatis? Et quomodo humilis acquiescet mandatis saluberrimis imperantis, qui ei se subdidit servus, qui est rex super omnes filios superbiæ? At leviora hæc visa sunt cruentæ bestiæ, quæ pro nihilo duxit præcipuas sedes et totius Orientis metropoles hæreticis tradidisse, cum et Orthodoxos omnes quos sciret episcopos ab Ecclesiis suis expellens ac fugans, easdem nefariis hominibus dederit, quos tum hæresis infamaret, tum vitæ turpitudo damnaret.

37. Sic igitur auctum est malum, et ruina latius patuit, cum post collatas patriarchales sedes possidendas imo dissipandas hæreticis, etiam in alias præcipuas Orientalis orbis Ecclesias, pulsis pastoribus Orthodoxis, subinduxerit latrones et fures, atque ad hoc tantum in ovile ovium, ut perderent atque mactarent, immiserit. Audi de his Gelasii papæ querelas, et lacrymas intuere nec post plura annorum spatia detersas vel exsiccatas, sed uberiori scaturigine iterum atque iterum erumpentes pro mensura excrescentis in Ecclesiæ sata malorum alluvione torrentis : ista enim ipse deplorat in Epistola ad episcopos Dardaniæ scripta, cum in eumdem Acacium ait [3] : « Qua denique per totum Orientem Synodo, ejectis Orthodoxis nullo crimine maculatis, pravos quosque et criminibus involutos sua provisione supposuit? Qua Synodo tot aliena privilegia nefandus populator invasit? Sed libri non sufficerent, si tragœdias ejus, quas per Ecclesias totius Orientis exercuit, sigillatim describere moliamur. An illud ipsius argumentum nobis æstimant opponendum, quod facinora sua in imperialem nisus est jactare personam? Cur igitur quando voluit, obstitit Basilisco tyranno, certe hæretico vehementer infesto? » Et inferius de iisdem agens sic exaggerat.

38. « Quasi vero tantum in Alexandrini Petri communione Acacius prævaricator extiterit, et non in omnibus quos vel fecit, depulsis Catholicis pontificibus tanquam tyrannis, Ecclesiis quibuslibet præponi, vel taliter præpositis perversa communione permixtus est : qui hoc ipso secundum canones fuerant ab Ecclesiastica communione pellendi, quod se passi sunt successores vivis sacerdotibus adhiberi. Quis autem non perspiciat Christianus, quod Catholicis pontificibus propria sede dejectis, nonnisi hæretici potuerint introduci ? Quibus tamen cunctis vel auctor fuit Acacius subrogandis, vel subrogatis communicator accessit, his utique qui a communione hæreticorum nullatenus discrepabant. Cur igitur vel cum hæc fieri videret Acacius non sicut sub Basilisco jam fecerat, ad Apostolicam Sedem referre curavit; ut si solus ipse non poterat, junctis cum eadem consiliis atque tractatibus, apud imperatorem quæ religioni competerent, allegarent? Nam si Basiliscus (ut dictum est) tyrannus et hæreticus scriptis Apostolicæ Sedis vehementer infractus est, et a pluribus revocatus excessibus : quanto magis legitimus imperator, qui se Catholicum videri volebat, potuit cum Apostolica Sede cunctorum quoque pontificum moderata suggestione mitigari, præcipue cum ejusdem Acacii esset specialis fautor et amator, qui litteris suis tam ipsum Acacium, quam sanctæ memoriæ papam Simplicium magnis laudibus extulisset; doceretur quod hæreticis constantissime restitisset ? Cur tanto tempore Acacius inter ista conticuit, nisi quia præpediri nolebat ullatenus quæ desiderabat expleri? » Hæc et alia Gelasius in detestationem Acacii.

39. Porro pulsi ex Oriente episcopi Orthodoxi magno suorum luctu, hinc inde dispersi sunt apud Occidentales; ubi fides Catholica illibata magis servaretur et illæsa inter Barbaros Erulos, quam in Oriente, ubi tum episcopi, tum imperator atque ei parentes dominarentur hæretici. Qui autem pulsi ex Ægypto, vel aliunde a Petro Mogo, vel ab Orientalibus Ecclesiis a Petro Cnapheo se contulerunt Constantinopolim apud imperatorem de passis contumeliis conquesturi, ibi dirioribus eos pœnis affligtari contigit. Nam de his hæc Liberatus [1] summatim narrat : « Porro Petrus de propriis civitatibus proprios expulit sacerdotes, ex quibus nonnulli apud Constantinopolim persecutionem gravissimam pertulerunt.

40. « Scandalizabat autem imperator et illos, qui a parte Nephalii abbatis erant, et qui circa Joannem episcopum Eguminum (Acuminum), et

[1] Apoc. XII. XIII. XVII. — [2] Liber. c. 18. — [3] Tom. I. Ep. Rom. Pont. Ep. XI.

[1] Liber. diac. Brev. c. 18.

præpositum monasterii Diochon : et agens contra Joannem, præposituram ei abstulit, et eam tradidit monasterio abbatis Amonis. Sed permanens in episcopatu, scribens Acacio quia esset Synodi communicator; et fallens Alexandrinos, quia non communicaret Synodo : ita ut quidam communicatorum ejus clerici, monachi, et laici, cognoscentes ejus fallaciam, separaverint se ab ejus communione : et extra collectas facientes non passi sunt nomini ejus communicare, et eorum qui post episcopatum habuerunt Alexandrinum, eo quod nomen Petri haberent in Diptychis ». Sed subobscura sunt hæc ex mendis (ut puto) in codicem illapsis, quæ tamen ex his quæ dicentur inferius fient clariora. Porro etsi aliæ provinciæ horum occasione dire concussæ sunt: Ægyptus tamen gravius exagitata est : cum enim proni sint ad rixas ipsa natura, addita vero impietate, redditi sunt penitus intolerabiles : hæresum enim est, animos, quos semel occupaverint, efferare, et homines reddere penitus inhumanos. Sed Evagrium audiamus qui ait[1] :

41. « Itaque cum schisma Alexandrinæ Ecclesiæ exardesceret, Petrus quibusdam episcopis et monasteriorum præpositis persuasit, ut cum ipso communicarent, Leonisque etiam de fide decisionem et Acta Concilii Chalcedonensis rejicerent : atque eos qui libros Dioscori et Timothei non reciperent, damnavit : quin etiam alios plurimos, cum illis idem persuadere non posset, suis ipsorum monasteriis exturbavit ». Quod igitur idem Petrus invasor Ecclesiæ Alexandrinæ omnia per vim et metum agens, civitatem illam atque universam Ægyptum in magnum discrimen adduxisset, ut jam bello civili inter se confligerent, mutuoque se conficerent hæretici ac Orthodoxi; Nephalius, qui his occurrere conatus est, quomodo in discrimen adductus sit, idem qui supra Evagrius ita narrat[2] : « His de causis Nephalius Constantinopolim profectus, quid factum sit, nuntiat Zenoni. Qui animo propterea conturbatus, Cosmam unum ex satellitum numero eo mittit, qui quidem gravissimis minis coargueret Petrum, quod tum contra litteras Zenonis de concordia scriptas fecisset, tum sua asperitate gravem seditionem excitasset. At cum nihil Cosmæ succederet ex sententia, præterquam quod monachi expulsi ejus opera, suis ipsorum monasteriis essent restituti; ad imperatorem revertitur. Quare imperator mittit rursum Arsenium Ægypti præsidem, et militum præsidiariorum præfectum : qui una cum Nephalio Alexandriam profectus, de concordia inter eos constituenda verba facit. At cum illis non posset persuadere, nonnullos eorum mittit Constantinopolim : et quanquam multa verba coram ipso Zenone de Concilio Chalcedonensi fiebant, nihil tamen de eo conclusum : quandoquidem Zeno neutiquam illi omnino assensit ». Hæc Evagrius.

42. *In Africa miraculum de cæco illuminato ab Eugenio episcopo anteit indictum de fide conflictum.* — Interea autem Felix Romanus Pontifex cum videret res adeo in Oriente esse turbatas, ut nulla penitus spes foret Joannem episcopum Alexandrinum in suam sedem restitui posse; eumdem antistitem confessorem Nolanæ in Campania nobili præfecit Ecclesiæ. Testatur id quidem Liberatus diaconus, ubi ait[1] : « Joannes vero Talaida habens episcopi dignitatem remansit Romæ; cui papa Nolanam dedit Ecclesiam, quæ est in Campaniæ regione; in qua plurimos residens annos, in pace defunctus est ». At de rebus gestis hoc anno a Felice Romano Pontifice satis.

43. Sed succedunt lacrymæ lacrymis, et mœror mœrori conjungitur ex persecutione Wandalica in Ecclesia Africana majoribus in dies accessionibus aucta, et novis semper prætextibus restaurata. Meminisse hic lector debet (ut posteriora prioribus conjungamus) anno superiori promulgatum a rege Wandalorum edictum de Synodo colligenda Africanorum omnium Orthodoxorum episcoporum, in qua Orthodoxi cum Arianis de fide Catholica disputarent; præscriptæque sunt ad certamen ineundum anni hujus kalendæ Februariæ, ut relata a Victore Acta[2] testantur, et ipsius regis Hunerici edictum, quod datum ibi dicitur anno octavo regni ipsius, quem quidem sub consulibus anni hujus incidere, ex Marcellino disces in Chronico : ut plane intelligas omnia suo reddi tempori; atque cognoscas etiam, res gestas sub anno septimo Hunerici, concinne superiori anno esse relatas. His de tempore confirmatis, quænam præcesserint hoc anno publicum a rege indictum conventum, ex eodem auctore hic sunt describenda, quæ sic se habent :

44. « Cum ignis jam persecutionis accenderetur, et flamma infestantis ubique regis arderet; ostendit Deus noster quoddam miraculum per servum suum fidelem Eugenium, quod præterire non debeo. Fuit in eadem civitate, id est, Carthagine, quidam cæcus civibus civitatique notissimus, nomine Felix. Hic visitatur a Domino prædiciturque ei noctu per visum (dies enim Epiphaniorum illucescebat) : Vade ad servum meum Eugenium episcopum, et dices ei, quia ego te ad illum direxi. Et illa hora, qua benedicit fontem, ut baptizentur accedentes ad fidem, continget oculos tuos, et aperientur et videbis lumen. Qui tali visione commotus, putans se (quomodo assolet) deludi per somnium, surgere noluit cæcus : sed cum iterum mergeretur (urgeretur) in somnos, similiter ut ad Eugenium pergeret, compellitur. Rursum negligit; tertioque festinanter et graviter increpatur. Excitat puerum, qui ei solitus erat manum porrigere. Pergit veloci agilitate ad Fausti Basilicam, orat : veniens cum ingentibus lacrymis, suggerit cuidam diacono, nomine Peregrino ut cum episcopo nuntiaret, indicans se habere aliquod secreti genus intimandum.

45. « Audiens episcopus jussit hominem introire.

[1] Evag. l. III. c. 22. — [2] Ibid.

[1] Liber. diac. Breviar. c. 18. — [2] Victor de persec. Wandal. l. II.

Jam enim ob festivitatem celebritatis hymni nocturni per totam Ecclesiam, canente populo, concrepabant. Indicat cæcus antistiti ordinem visitationis (visionis) suæ; dicitque illi : Non te dimittam, nisi mihi, sicut a Domino jussus es, reddideris oculos meos. Cui Eugenius sanctus : Recede a me frater : peccator sum, et indignus, et super omnes homines delinquens, utpote qui in hæc tempora servatus sum. Ille autem tenens genua ejus, aliud non dicebat, nisi illud quod jam dixerat : Sicut jussum est, redde mihi oculos meos. Attendens quoque Eugenius inverecundam credulitatem, et quia jam tempus urgebat, pergit cum eo, comitante officio clericorum, ad fontem : ubi fixis genibus cum ingenti gemitu, pulsans singultibus cælum, crispantem benedixit alveum fontis : et cum completa surrexit oratione, ita cæco respondit : Jam tibi dixi, frater Felix, peccator homo ego sum : sed qui te visitare dignatus est, præstet tibi secundum fidem tuam, et aperiat oculos tuos. Simulque vexillo Crucis consignante oculos ejus, statim cæcus visum, Domino reddente, recepit. Quem secum, quousque universi baptizarentur, ibi detinuit ob hoc, ne tanto miraculo populus excitatus virum contereret, qui receperat lumen.

46. « Fit postea manifestum Ecclesiæ universæ. Procedit ad altare cum Eugenio, sicut moris, qui fuerat cæcus, suæ salutis oblationem Domino redditurus : quam episcopus accipiens altari imposuit. Fit strepitus, gaudio metante (manante), irrevocabilis populorum : statim nuntius pergit ad tyrannum. Rapitur Felix : inquiritur ab eo quid factum sit, qualiterque receperit lumen. Dicit illi ex ordine totum. Dicuntque Arianorum episcopi : Hoc Eugenius per maleficia fecit. Et quia oppressi confusione, non poterant nubilare, eo quod Felix universæ civitati manifestus esset et notus ; tamen volebant eum, si fas esset, necare, quemadmodum Judæi suscitatum Lazarum [1] cupiebant occidere ». Hæc Victor de cæco per Eugenium Orthodoxum Carthaginensem episcopum divinitus illuminato.

47. Quis non sentiat, divino consilio, antequam de fide iniretur cum adversariis indictus conflictus, id factum esse ad veritatem fidei Catholicæ confirmandam ? Ut sciretur a piorum parte stare Deum, qui per fidelem antistitem talia inconcessa naturæ signa ederet ; sicque absque alia disceptatione satis superque exploratum redderetur, quænam Deo probata esset Catholica fides : illudque initum tyranni consilium cassum penitus et irritum redderetur, quo (ut vidimus) anno superiori in exilium duci jusserat qui in Africa erant doctiores episcopi ; ut qui relicti essent ad Conventum hujusmodi celebrandum, ut minus periti dantes manus, causa caderent ; et sic de fide Catholica impietas Ariana trophæa victoriæ exaltaret. Sed (quod scriptum est [2]) : « Qui habitat in cælis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos » : jam ante certamen, Dei potentia victi sunt adversarii, et vera religio tanto totius populi plausu de prostrata perfidia triumphavit, atque cum illa universa simul Ecclesia, quæ eidem ut Catholico communicabat, atque communicatura est in æternum, cum eadem sit unius corporis omnium membrorum conditio, dum capiti inhærere noscuntur ; unde vel hoc uno potissimum signo Orthodoxi ab hæreticis distinguantur.

48. *Disputatio de fide inter Catholicos et Arianos episcopos, horum fraude et violentia insignis.* — Verum quod diaboli moris est, non cedere superatum, sed majori audacia post casum redintegrare certamen ; instant una cum barbaro tyranno episcopi Ariani, ut jam propinquante indicta ad disputandum die, consererent cum Catholicis episcopis manus. Non refugiunt nostri, sed exspectant parati. Quæ autem inter eos transacta fuerint, idem Victor ita describit : « Appropinquabat jam futurus dies ille calumniosus kal. Februariarum ab eodem statutus. Conveniunt non solum universæ Africæ, verum etiam insularum multarum episcopi afflictione et mœrore confecti. Fit silentium diebus multis, quousque peritos quosque et doctissimos viros exinde separaret, calumniis appositis, enecandos (præter alios anno præterito exilio separatos). Nam unum ex ipso choro doctorum, nomine Lætum, strenuum atque doctissimum virum, post diuturnos carceris squalores incendio concremavit, æstimans tali exemplo timorem incutiens, reliquos elisurum.

49. « Tandem venitur ad disputationis conflictum, ad locum scilicet, quem delegerant adversarii. Evitantes igitur nostri vociferationis tumultus, ne forte postmodum Ariani dicerent, quod eos nostrorum oppressit multitudo : eligunt de se nostri, qui pro omnibus respondeant, decem. Collocat sibi Cyrila (Cyrola) (erat hic princeps omnium Arianorum antistitum) cum suis satellitibus in loco excelso superbissimum thronum, adstantibus (stantibus) nostris. Dixeruntque nostri episcopi : Illa est semper grata collatio, ubi superba non dominatur elatio, sed ex consensu communi venitur, ut cognitoribus decernentibus, partibus agentibus, quod verum est, agnoscatur. Nunc qui erit cognitor ? qui examinator ? vel libra justitiæ, ut bene prolata confirmet, et prave assumpta refellat ?

50. « Et cum talia et alia dicerentur, notarius regis respondit....... Patriarcha Cyrila dixit....... Legatur nobis, quo concedente istud sibi nomen Cyrila assumpsit. Et exinde strepitum concitantes, calumniari adversarii cœperunt. Et quia hoc nostri petierant, ut saltem si examinare non licebat, prudenti multitudini vel spectare liceret ; jubentur universi filii Catholicæ Ecclesiæ, qui aderant, centenis fustibus tundi ». Deesse quidem in textu nonnulla noscuntur, quibus significaretur, negatam esse Catholicis præsentiam judicis cognitoris : sed instantibus iisdem, ut saltem populo interesse liceret, nec id concessum, imo (ut vidisti) jussi sunt qui aderant fustibus verberari : Sed pergit Victor :

[1] Joan. XII. — [2] Ps. II.

51. « Tunc clamare cœpit beatus Eugenius : Videat Deus vim quam patimur : cognoscat afflictionem persecutionum, quam a persecutoribus sustinemus. Conversique nostri Cyrilæ dixerunt : Propone quod disponis. Cyrila dixit : Nescio latine. Nostri episcopi dixerunt : Semper te latine esse locutum, manifesto novimus ; modo excusare non debes, præsertim quia tu hujus rei incendium suscitasti. At videns Catholicos episcopos ad conflictum magis fuisse paratos, omnino audientiam diversis cavillationibus declinavit. Quod ante nostri providentes, libellum de fide conscripserant satis decenter, sufficienterque conscriptum, dicentes : Si nostram fidem cognoscere desideratis, hæc est veritas quam tenemus, etc. » Subjicitur a Victore oblatus tunc libellus fidei, cujus est exordium : « Regali imperio, fidei Catholicæ, quam tenemus, præcipimur reddere rationem, etc. »

52. Cui quidem libello perperam inditus ejusmodi titulus reperitur : « Victoris episcopi Uticensis de Catholica fide liber ». Eam namque inscriptionem ex nomine auctoris commentarii i lius puto additam : nam a Gennadio idem ipse libellus Eugenio tribuitur, cum de ipso ait : « Eugenius Carthaginis Africæ civitatis episcopus admonitus ab Hunerico Wandalorum rege, Catholicæ fidei expositionem, et maxime verbi Homousii proprietatem disserere, cum consensu omnium Africæ, Mauritaniæ, et Sardiniæ, atque Corsicæ episcoporum et confessorum, qui in Catholica permanserunt fide, composuit librum fidei non solum sanctarum Scripturarum sententiis, sed et Patrum testimoniis communitum, et per collegas confessionis suæ porrexit ». Hæc Gennadius : verum apud Victorem idem fidei libellus minime integer reperitur : quæ enim desunt, habes in Bibliotheca SS. Patrum tom. IV, ubi integre cusus habetur. Quæ autem hæc secuta sint, idem Victor narrare pergit his verbis [1] :

53. « Cum noster libellus legeretur oblatus, veritatis lumen nequaquam sufferre cæcis oculis potuerunt, insanientes vocibus inferendis, graviterque ferentes, quare nos nomine nostro, Catholicos, dixerimus : statimque mentientes suggerunt regi de nobis eo quod strepitum fecerimus, audientiam fugientes. Qui eadem hora accensus, et credens mendacio, festinavit facere quod volebat. Et jam conscriptum habens decretum, et occulte cum eodem decreto per diversas provincias suos homines dirigens episcopis Carthagine positis, una die, universæ Africæ Ecclesias clausit, universamque substantiam episcoporum et ecclesiarum suis episcopis munere condonavit. Nesciens quoque quid loqueretur, neque de quibus affirmabat, legem, quam dudum Christiani imperatores nostri contra eos et contra alios hæreticos pro honorificentia Ecclesiæ Catholicæ promulgaverant, adversum nos illi proponere non erubuerunt, addentes multa de suis, sicut placuit tyrannicæ potestati. Hæc est enim series datæ et propositæ legis :

54. *Hunerici edictum contra Catholicos, unde persecutio.* — « Rex Hunericus Vandalorum et Alanorum universis populis regno nostro subjectis. Triumphalis majestatis et regiæ probatur esse virtutis, mala in auctores consilia retorquere. Quisquis enim aliquid pravitatis invenerit, sibi imputet quod incurrit. In qua re nutum divini judicii clementia nostra secuta est, quod quibusque personis, prout eorum facta meruerint, seu bona, seu forte talibus contraria dum facit expendi, simul etiam provenit compensari. Itaque his provocantibus, qui præceptionem inclytæ recordationis patris nostri vel mansuetudinis nostræ crediderint esse temnendam, censuram severitatis assumimus. Auctoritatibus enim cunctis populis fecimus innotesci (innotescere), ut in sortibus Wandalorum nullos conventus Homousiani sacerdotes assumerent, nec aliquid mysteriorum (quæ magis polluunt) sibimet vindicarent. Quod cum videremus esse neglectum, et plurimos esse repertos dicentes se integram regulam fidei tenere ; postmodum universos constat fuisse commonitos spatio temporis prorogato mensium.. .. novæque contentionis, si quid ab eorum proposito posset optari, ut ad kalendas Februarias anni octavi regni nostri sine metu aliquo convenirent.

55. « Qui dum huc ad Carthaginensem confluerent civitatem, post moram temporis præstituti, aliam quoque dilationem aliquantorum dierum dedisse cognoscimur. Et dum se conflictui paratos adstruerent, primo die a venerabilibus episcopis nostris eis videtur esse propositum, ut Homousion, sicut admoniti erant, ex divinis Scripturis proprie approbarent, aut certe quod a mille et quod excurrunt, pontificibus de toto orbe in Ariminensi Concilio, vel apud Seleuciam amputatum est, prædamnarent : quod nequaquam facere voluerunt universa ad seditionem per se concitati populi revocantes. Quinimo et secunda die, dum eis mandaremus, ut de eadem fide (sicuti propositum fuerat) responderent : hoc evidenter assumpsere temeritate transacta, ut seditione et clamoribus omnia perturbantes, ad conflictum facerent minime perveniri.

56. « Quibus hoc (nos) provocantes statuimus, ut eorum Ecclesiæ clauderentur, hac illis conditione præscripta, ut tamdiu essent clausæ, quamdiu mallent propositum pervenire (retinere) ; quod ea obstinatione facere noluerunt, quam pravis videntur assumpsisse consiliis. Adeo in hos est necessarium ac justissimum retorquere, quod ipsarum legum continentia demonstratur, quas inductis secum in errorem imperatoribus diversis, tunc contigit promulgari ; quarum illud videtur tenere conceptio. Ut nulla super exceptis institutionis suæ antistitibus Ecclesia patuisset, nulli liceret alios aut convictus agere, aut exercere conventus, nec Ecclesias

[1] Victor de pers. Wandal. l. IV.

aut in urbibus, aut in quibusdam parvissimis locis penitus obtinere, neque construere: sed præsumpta Fisci viribus (juribus) jungerentur; sed etiam et eorum patrimonia Ecclesiæ suæ fidei sociata suis antistitibus provenissent: nec commemorare quæcumque loca talibus licentia patuisset, sed extorres omnibus urbibus redderentur et locis, nec baptismatis omnino haberent aliquam facultatem, aut forte de religione disputarent, et nullam ordinandi haberent licentiam sive episcopos, sive presbyteros, vel alios quos ad clerum pertinere contingeret, proposita severitate vindictæ; ut tam hi qui se paterentur hujusmodi honores accipere, quam etiam ipsi ordinatores denis libris auri singuli mulctarentur: eo adjecto, ut nullus eis locus esset vel aditus supplicandi, sed etiam si qua specialia meruissent, minime prævalerent; et si in hac pernicie perdurarent, et de populo (de proprio) ablati in exilium sub prosecutione idonea mitterentur.

57. « In populos quoque præfati imperatores similiter sævientes, quod eis nec donandi libertas, nec testandi, aut capiendi vel ab aliis derelictum penitus subjaceret, non fideicommissi nomine, non legati, non donationis, aut relictionis quæ mortis causa appellatur, vel quolibet codicillo, aliisve forsitan scripturis: ita ut etiam qui suis palatiis militarent condemnationi gravissimæ pro dignitatis merito facerent subjectos, ut omni honoris privilegio spoliati, infamiam incurrerent, et publico crimini hujusmodi personæ se cognoscerent esse subjectos: officialibus etiam judicum diversorum triginta argenti pondo pœna proposita: quam si quinque vicibus in errore perdurantibus contigisset inferre, tum demum tales convicti, atque subjugati verberibus, in exilium mitterentur.

58. « Deinde codices universos sacerdotum, quos persequebantur, præceperunt ignibus tradi. Quod de libris hujusmodi, quibus sibi nominis illius errorem persuasit iniquitas, præcipimus faciendum. Hæc enim (ut dictum est) pro singulis quibusque personis illi observanda præceperant, ut illustres singillatim auri pondo quinquaginta darent, spectabiles auri pondo quadragena, senatores auri pondo tricena, populares auri pondo vicena, sacerdotales auri pondo tricena, decuriones auri pondo quina, negotiatores auri pondo quina, plebeii auri pondo quina, circumcelliones auri pondo dena. Et si qui forte in hac pernicie permanerent, confiscatis omnibus rebus suis, exilio mulctarentur. Ordines autem civitatum, sed et procuratores, et conductores possessionum tali pœna videbantur affligere, ut si forte tales celare detegerentur, et minime publicassent, et retentos judicio non facerent præsentari, ipsi tenerentur ad pœnam: conductoribus etiam regalium prædiorum hac mulcta proposita, ut quantum domui regiæ inferrent, tantum etiam fisco pœnæ nomine cogerentur exsolvere. Id generaliter in omnibus conductoribus, vel possessoribus, qui in eadem superstitione crediderint perdurandum, constituerunt observari. Judicibus etiam, qui huic rei instantissime non imminebant, pœna proscriptionis, et sanguinis supplicium poneretur: sed et de primatibus officiorum tres numero punirentur, aliis viginti librarum auri condemnatione mulctandis.

59. « Quare his necesse est constitutionibus obligari Homousianos omnes, quos hujusmodi malæ persuasionis constat tenuisse et tenere materiam: quos ab omnibus supradictis abstinere decrevimus in prosecutione venturis per ordines cunctarum urbium; sed etiam judices, qui superioribus neglectis dira supplicia diversis non intulisse monstrantur, omnes supradictæ fidei Homousion erroribus implicatos, quæ cuncto prædamnata est Concilio tantorum numero sacerdotum, universis rebus prædictis et contractibus præcipimus abstinere; quod nihil sibi noverint esse permissum. Sed universos similis pœna maneat et adstringat, si ad veram religionem, quam veneramur et colimus, intra diem kalendarum Juniarum anni octavi regni nostri conversi non fuerint. Ad diem autem præstitutum eadem pietas nostra constituit, ut prædamnatis errorum indulgentia non negetur, et obstinatos animos supplicia digna coerceant. Qui autem in eodem errore permanserint, seu domus nostræ occupati militia, seu forsitan diversis titulis necessitatibusque præpositi, pro gradibus suis dictarum superius mulctarum illationes cogantur excipere, nihil valituris quæ forsitan per subreptionem quemquam talium contigit promereri. In privatos etiam, vel cujuscumque gradus et loci personas hoc nostra promulgatio præcepit observandum, quod circa tales supradictis legibus videbatur expressum, ut pœnæ congruæ subderentur. Judices autem provinciarum quod statutum est negligentes exequi, superiori pœna, quæ talibus est præscripta, constituimus obligandos.

60. « Veris autem majestatis divinæ cultoribus, id est, sacerdotibus nostris Ecclesias universas vel totius cleri nominis supradicti quibuscumque terris et regionibus constitutas, quæ propria divinitate, imperii nostri regimine possidentur, una cum rebus quæ ad easdem pertinent, hoc decreto statuimus debere proficere: non dubitantes plus alimoniæ inopum proficere, quod sacrosanctis pontificibus nostris collatum est. Hanc igitur legem e fonte justitiæ prodeuntem, cunctis præcipimus innotescere; quatenus nullus sibi ignotum esse, quod præceptum est, possit obtendere. Optamus vos bene valere. Data sub die sexto kalendas Martii, Carthagine ». Hactenus edictum, quod quidem satis intelligitur diu ante conventum episcoporum fuisse conscriptum: haud enim paucorum dierum potuit opus, cunctas promulgatas in hæreticos ab Orthodoxis imperatoribus leges invenire, legere, ex eisdemque pœnas inflictas in hæreticos, adversus Catholicos retorquere: ut plane verum esse experimento noscatur, antequam convenirent utriusque partis episcopi, eam fuisse in Catholicos legem scriptam, quam velamento illo, quod in disputatione

defecissent, vel tumultuati essent in dicta Collatione, voluit obumbrari.

61. Sed quid acciderit in singulis locis, in quibus per universam Africam Hunerico subjectam ejusmodi fuit promulgatum edictum, in Actis passionis septem martyrum, quæ ad finem librorum Victoris habentur apposita, hæc leguntur : « Post modicum quoque temporis, universas simul Ecclesias præjudicatis (præclusis dicatis) venerabilibus portis, cæmentis ingentibus claudi mandavit. Universa namque monasteria virorum, vel puellarum sanctarum, Gentibus, id est, Mauris cum habitatoribus donare præcepit; unus fuit omnibus ejulatus, unus pro Christo moriendi integer et plenus affectus. Paria currebant flumina lacrymarum, quia permiserat Dominus [1] cibari eos pane lacrymarum, et potari eos in lacrymis mensurarum, aut forsitan sine mensura. Etsi reperta est exiens de arca [2] inhians cadaveribus mortuis pars aliqua pereuntium corvorum, major est tamen in nomine Trinitatis numerus felicium columbarum. Quanti nobiles, et optimi viri, ampli et lati cæspitis domini, terram cum cælo commutaverunt, et simul corpus cum substantia tradiderunt? atque delicatæ et nobilissimæ feminæ, contra verecundiam naturæ, spectante vulgo, virgis cæsæ, variisque tormentis cruciatæ, victricia trophæa portarunt? Quanti infantuli irridentes edicta feralia, ante mundum contempserunt, quam illecebrosam ejus semitam introirent? etc. » Hæc ibi.

62. *Quid episcopi Catholici Carthagine ad Collationem congregati passi fuerint.* — Sed redeamus ad sanctos episcopos, quos inter dracones Carthagine agentes reliquimus. Victor enim his verbis lugubrem tragœdiam prosecutus, sic ait [3] : « Post hæc dicta feralia veneno toxicato transversa, jubet Hunericus cunctos episcopos qui Carthagine fuerant congregati, quorum jam Ecclesias, domos et substantiam ceperat, in hospitiis quibus erant expoliari, et expoliatos foras muros propelli : non animal, non servus, non mutanda quæ ferebant vestimenta penitus dimittuntur : addens adhuc, ut nullus quempiam illorum hospitio reciperet, aut alimoniam præstaret : qui autem hoc miserationis causa facere tentasset, cum universa domo sua incendio cremaretur. Sapienter tunc etiam projecti episcopi fecerunt, ut licet mendicantes, exinde non abirent : quia si recederent non tantum violenter omnino revocarentur, sed et mentirentur, eos, sicut mentiti sunt, fugisse conflictum ; maxime, quia ubi reverterentur , jam nequaquam fuerat Ecclesiis substantia vel domibus occupatis.

63. « Dum ergo gementes in circuitu murorum nudo sub aere jacerent, factum est ut rex impius in piscinas exisset. Cui universi occurrere maluerunt, dicentes : Ut quid taliter affligimur? pro quibus malis forte commissis ista perpetimur? Si ad disputationem congregati sumus, quare expoliati? quare traducimur? quare differimur, et sine Ecclesiis et domibus nostris foras civitatem fame et nuditate laborantes, mediis stercoribus volutamur? quos ille torvis oculis adspiciens, priusquam suggestionem eorum audisset , jussit super eos cum sessoribus equos dimitti, ut tali violentia possent non solum conteri, verum etiam necari. Quorum tunc multi contriti sunt , et præcipue senes et infirmi. Tunc deinde jubentur ad quemdam locum, qui dicitur ædes Memoriæ, illi viri Dei occurrere , fraudem sibi nescientes aptatam. Ubi cum venissent; charta eis ostenditur involuta : diciturque illis ista subtilitate serpentis : Dominus noster rex Hunericus licet doleat quod fueritis contemptores, et adhuc ejus voluntati obedire tardetis, ut ejus efficiamini religionis, cujus est ipse : nunc tamen bonum de vobis cogitavit. Si juraveritis ita , ut quod ista charta continet, faciatis : dimittit vos Ecclesiis et domibus vestris.

64. « Ad quod universi episcopi responderunt: Semper dicimus et diximus et dicturi sumus : Christiani sumus, episcopi sumus, Apostolicam fidem unam et veram tenemus. Factoque post confessionem fidei silentio modico, illi qui a rege fuerant destinati festinabant extorquere episcopis sacramentum. Tunc beati viri Hortulanus et Florentinianus episcopi pro omnibus et cum omnibus dixerunt : Numquid animalia nos irrationabilia sumus, ut nescientes quid charta contineat, facile aut temere juremus? Acceleraverunt quoque illi a rege destinati scripturæ ejus propalare tenorem, qui hujusmodi sermonibus fuerat coloratus : Sic enim calumniosa series continebat : Jurate, si post obitum domini nostri regis, ejus filium Hildericum desideratis esse regem : vel si nullus vestrum ad regiones transmarinas Epistolas diriget. Quia si sacramentum hujus rei dederitis, restituet vos Ecclesiis vestris.

65. « Cogitavit tunc multorum pia simplicitas etiam contra prohibitionem divinam sacramentum dare, ne Dei populus in posterum diceret, quod vitio sacerdotum, qui jurare noluerunt, non fuerint Ecclesiæ restitutæ. Alii quoque astutiores episcopi sentientes dolum fraudis, nequaquam jurare voluerunt, dicentes, prohibitum fuisse Evangelica auctoritate, ipso Domino dicente [1]: Non jurabis in toto». Diu sane penesque multos invaluit ista sententia, quod prohibente Domino verbis illis , « non jurabis omnino », prohibitum esset unicuique Christiano jurare : verum adjunctis iis quæ Dominus dicit per Hieremiam [2]: «Jurabis in veritate, in judicio, et in justitia», licitum esse jurare, Catholica [3] Ecclesia docuit. Sed de his pluribus suo loco : pergit Victor :

66. « Quibus ministri regis : Secedant in parte (inquiunt) qui jurare disponunt. Qui cum secederent, notariis scribentibus, quis quid diceret, ex qua civitate fuisset exceptum est. Similiter factum est de illis qui minime juraverunt. Statimque pars

[1] Ps. LXXIX. — [2] Genes. VIII. — [3] Victor de pers. Wandal. l. IV.

[1] Matth. V. — [2] Hierem. IV. — [3] XXII. q. I. per tot.

utraque custodiis mancipatur. Post vero fraus quæ celabatur, apparuit. Jurantibus dictum est: Quare contra præceptum Evangelii jurare voluistis? Jussit rex ut civitates atque Ecclesias vestras nunquam videatis; sed relegati, colonatus jure ad excolendum agros accipiatis: ita tamen, ut non psallatis, neque oretis, aut ad legendum codicem in manibus gestetis, non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Similiter non jurantibus ait: Quia regnum filii domini nostri non optatis; idcirco jurare noluistis: ob quam causam jussi estis in Corsinanam insulam relegari, ut ligna profutura navibus dominicis incidatis ». Hæc Victor, hucusque prosecutus de episcopis Carthagine ad collationem congregatis historiam, illosque relinquens, ad persecutionem, quam in aliis Africæ provinciis mox post promulgatum edictum Orthodoxi sunt passi, stylum convertit. At nos non relinquamus hunc celebrem sanctissimorum antistitum confessorum conventum.

67. Exhorruisti, lector, simulque compassus es, ubi tot venerandos episcopos confessores barbaricæ feritati truculentissimi regis subjacere conspexisti, cum furentibus Arianis in mansuetissimos sacerdotes dire sæviendi est permissa potestas. Quibus illud Dominicum [1] jure fuerit exprobrandum: « Hæc est hora vestra et potestas tenebrarum »: cum mutandæ sint vices, et tempus affuturum, « Cum videntes [2] impii turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, et in similitudinem improperii: nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei et inter sanctos sors illorum est ».

68. Quæ autem post hæc ita exagitatis apud Carthaginem contigerit sanctis episcopis, dolemus a Victore prætermissa: nisi æquius sit existimare injuria temporis ea ex codice excidisse, sicut et alia plura vel decurtata, vel saltem mendosa reperiuntur. Constat quidem nullam penitus apud eum mentionem haberi de S. Vindemiali episcopo, hoc tempore martyrio illustrato, notissimo martyre, universo Catholico orbi conspicuo ex publicis Ecclesiæ Catholicæ monumentis [3]. De Ruffiniano præterea profugo ex provincia Bizacena, et in Sicilia vitam anachoreticam excolente, noto ex actis S. Fulgentii, nulla prorsus est apud Victorem mentio: ut plane acciderit ut idem Victor rerum scribendarum copia nimium exuberante victus fuerit: quod et ipse liberaliter ingenueque fatetur. Quamobrem quæ ex sacris martyrum passionibus de his Gregorius Turonensis in lucem prodidit, hic describamus.

69. *In persecutione Wandalica Eugenii exulantis Epistola ad suos.* — Agens enim Gregorius de eadem persecutione Wandalica sub Hunerico excitata, ex alia plane quam Victoris historia ista narrat [1]: « Legimus, inquit, quorumdam ex ipsis martyrum passiones: ex quibus quædam replicanda sunt, ut ad ea quæ spopondimus, veniamus. Igitur Cyrola falso vocatus episcopus, hæreticorum tunc maximus vocabatur assertor. Cumque ad persequendum Christianos rex per diversa transmitteret, S. Eugenium episcopum virum inenarrabili sanctitate, qui tunc ferebatur magnæ esse prudentiæ, in suburbano civitatis suæ reperit persecutor: quem ita violenter rapuit, ut nec ad hortandum gregem Christi ullum abire permitteret. Ille vero cum se videret abduci, Epistolam civibus pro custodienda fide Catholica hoc modo transmisit:

70. « Dilectissimis et in Christi amore dulcissimis filiis et filiabus Ecclesiæ mihi a Deo commissæ, Eugenius episcopus.

« Regalis emanavit auctoritas, et pro exercenda fide Catholica, edicto nos e Carthagine venire (abire) præcepit. Et ideo ne abiens a vobis, Ecclesiam Dei in ambiguo, hoc est, in suspenso dimitterem, aut oves Christi non verus pastor silentio relinquerem; necessarium duxi has pro me vicarias vestræ dirigere sanctitati. In quibus non sine lacrymis peto, hortor, moneo, et satis abundeque obtestor per Dei majestatem, et per tremendum judicii diem, atque adventus Christi terribilem claritatem, ut fixius teneatis Catholicam fidem, asserentes Filium Patri esse æqualem, et Spiritum sanctum eamdem habere cum Patre et Filio deitatem. Servate itaque unici baptismatis gratiam, custodientes chrismatis unctionem. Nemo post aquam revertatur ad aquam renatus ex aqua: nutu enim Dei sal in aqua conficitur; sed si in aquam redactum fuerit, omnis species ejus confestim evacuatur. Unde non immerito Dominus in Evangelio ait [2]: Si sal infatuatum fuerit, in quo salietur? Et utique hoc est infatuari, velle secundo condiri, cum semel factum sufficiat. Nam audistis Christum dicentem [3]: Qui semel lotus est, non habet necessitatem iterum lavandi. Ideoque fratres, et filii, filiæque meæ in Domino, non vos contristet absentia mea, quin Catholicæ disciplinæ inhæreatis. Ego vos nec longinquitate aliqua obliviscor, nec morte a vobis divellor.

71. « Scitote quia quocumque me fecerint dividi agone, mecum est palma. Si ad exilium abiero, beati Joannis Evangelistæ exemplum habeo. Si ad mortis exitium: vivere [4] mihi Christus est, mori lucrum. Si rediero, fratres, implebit Deus desiderium vestrum. Attamen sufficit modo, quod vobis non tacui. Monui, instruxi quomodo potui: ideoque immunis sum a sanguine omnium pereuntium: et scio quia adversus eos legentur litteræ istæ ante tribunal Christi, cum venerit reddere unicuique secundum opera sua. Si reversus fuero, fratres, videbo vos in hac vita: si non reversus

[1] Luc. XXII. — [2] Sap. V. — [3] Martyr. Rom. die II. Maii.

[1] Greg. Turon. hist. Franc. l. II. c. 3. — [2] Matth. V. Marc. IX. Luc. XIV. — [3] Joan. XIII. — [4] Philip. I.

fuero, videbo vos in futura. Dico tamen vobis : Valete, orate pro nobis et jejunate, quia jejunium et eleemosyna semper Dominum ad misericordiam deflexerunt. Mementote esse scriptum in Evangelio [1] : Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere : timete autem eum, qui postquam occiderit, habet potestatem et animam et corpus perdere, et mittere in gehennam ». Hucusque Eugenii sanctissimi confessoris Epistola cursim et furtim præ angustia temporis et loci conscripta, cum jam ex tyranni sententia esset in exilium deportandus. Verum multa antea præcesserunt, quæ Victoris volumen non habet; qui ut ipse testatur relictis antequam in exilium ire juberentur, episcopis, ad enarrandas clades, quæ ex regis edicto tunc inferebantur Ecclesiis, orationem convertit. Porro ex Gregorio referemus, quæ in Victore desiderantur; quæ quidem esse germana, germanitas recitatæ Epistolæ satis indicare posse videtur. Gennadius enim meminit istiusmodi S. Eugenii Epistolarum, ubi ait : « Epistolas veluti commonitorias fidei et unius sacri et conservandi baptismalis omnibus suis quasi pastor dereliquit ». Sed quænam Epistolam istam præcesserint, audi Gregorium ; qui ait :

72. *Cyrolæ Ariani episcopi falsum miraculum in verum convertunt Catholici.* — « Tractus itaque sanctus Eugenius ad regem, cum illo Arianorum episcopo pro fide Catholica decertavit. Cumque eum de sanctæ Trinitatis mysterio potentissime devicisset, et insuper multas per eum virtutes Christus ostenderet; in majorem insaniam idem episcopus, invidia inflammante, succenditur. Erant enim tunc temporis cum sancto Eugenio viri prudentissimi atque sanctissimi, Vindemialis et Longinus episcopi, pares gradu, virtute non impares, nam sanctus Vindemialis eo tempore ferebatur mortuum suscitasse; Longinus autem multis infirmis salutem tribuit. Eugenius quoque non solum visibilem oculorum cæcitatem, sed etiam mentium depellebat ». Horum gloriam æmulatus idem Arianorum antistes, ne vel hac ex parte inferior appareret, quod virtute perficere non daretur, subdola arte facere cogitavit. Quid autem egerit, audi Gregorium, dum subdit :

73. « Quod cernens ille nequam Arianorum episcopus », nempe Cyrola, « vocatum ad se quemdam hominem ab illo quo ipse vivebat errore deceptum, ait : Non patior, quod hi episcopi multa in populo signa depromant, illosque cuncti, me neglecto, sequantur. Acquiesce nunc his quæ præcipio : et acceptis quinquaginta aureis, sede in platea, per quam nobis est transitus; et manum super clausos oculos ponens, me præeunte cum reliquis, exclama magna virtute, dicens : Te, beatissime Cyrola, nostræ religionis antistes, deprecor, ut respiciens manifestes gloriam ac virtutem tuam, ut oculos meos aperiens, merear lucem videre, quam perdidi. Qui jussa complens, residensque in platea, transeunte hæretico cum sanctis Dei : iste qui Deum irridere cogitabat, exclamat magna virtute dicens : Audi me, beatissime Cyrola : audi me, sancte sacerdos Dei : respice cæcitatem meam : experiar ego medicamenta, quæ sæpe cæci reliqui a te meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ ipsi etiam mortui persenserunt : adjuro te per istam virtutem quam habes ut mihi desideratam restituas lucem, quia gravi sum cæcitate percussus.

74. « Veritatem enim nesciens, verum dicebat, quia cæcaverat eum cupiditas, et virtutem Dei omnipotentis irridere per pecuniam æstimabat. Tunc hæreticorum episcopus paululum se divertit, quasi in virtute triumphaturus, elatus vanitate atque superbia posuit manum suam super oculos ejus, dicens : Secundum fidem nostram, qua recte Deum credimus, aperiantur oculi tui. Et mox ut in hoc nefas erupit, risus mutatur in planctum, et dolus episcopi est patefactus in publico. Nam tantus dolor oculos miseri illius invasit, ut eos digitis vix comprimeret, ne creparent. Denique miser clamare cœpit, ac dicere : Væ mihi misero, quia seductus sum ab inimico legis divinæ. Væ mihi qui Deum per pecuniam irridere volui, et quinquaginta aureos accepi, ut hoc facinus perpetrarem. Ad episcopum autem aiebat : Ecce aurum tuum : redde lumen meum : quod dolo tuo perdidi. Vosque rogo, gloriosissimi Christiani, ne despiciatis miserum, sed velociter succurrite pereunti. Vere enim cognovi [1] quia Deus non irridetur.

75. « Tunc sancti Dei, misericordia moti : Si (inquiunt) credis, omnia possibilia sunt credenti. At ille clamabat voce magna : Qui non crediderit Christum Filium Dei et Spiritum sanctum æqualem habere substantiam atque deitatem cum Deo Patre, hodie quæ ego perfero, patiatur. Et adjecit : Credo Deum Patrem omnipotentem; credo Filium Dei Christum Jesum æqualem Patri; credo Spiritum sanctum Patri et Filio consubstantialem atque coæternum. Hæc illi audientes, et se invicem amore mutuo prævenientes, oritur inter eos sancta contentio, quis oculis ejus signum beatæ Crucis imponeret. Vindemialis vero ac Longinus Eugenium; ille autem e contra eos exorat, ut manus imponeret cæco. Quod cum fecissent, et manus suas super caput ejus tenerent; sanctus Eugenius Crucem super oculos cæci faciens, ait : In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti veri Dei, quem trinum in una æqualitate atque omnipotentia confitemur, aperiantur oculi tui. Et statim ablato dolore, ad pristinam rediit sanitatem. Manifestissime autem patuit per hujus cæcitatem, qualiter hæreticorum episcopus oculos cordium misero assertionis suæ velabat amictu, ne veram lucem illi liceret fidei oculis contemplari. O miserum ! qui non ingressus per januam, id est, Christum, qui est janua vera, lupus magis gregis, quam custos effectus est; et pacem fidei, quam in credentium cordibus debuerat accendere, pravitate

[1] Matth. x. Luc. xii.

[1] Galat. vi. Marc. ix.

cordis sui conabatur exstinguere. Sancti vero Dei alia signa in populo multa fecerunt, et erat vox una populi dicentis : Verus Deus Pater, verus Deus Filius, verus Deus Spiritus sanctus una fide colendus, uno timore metuendus, eodemque honore venerandus : nam quæ Cyrola asserit, falsa esse cunctis est manifestum ». Hæc quidem tunc illi : ex quibus æque irrideas et sibilis insecteris recentiorum quoque hæreticorum strophas in miraculis affectandis, cum pariter et ipsi Dei virtute delusi vitam adimunt viventi, dum videri volunt revocasse ad vitam fingentem se mortuum. Sed de his suo tempore. Jam vero quæ post hæc Hunnericus in sanctos admisit episcopos, oratio Gregorii ita prosequitur :

76. *Catholicorum episcoporum diversa exilia.* — « Videns autem, inquit, Hunericus rex assertiones suas per sanctorum fidem gloriosam taliter denudari, nec erigi sectam erroris, sed potius destrui, fraudemque pontificis sui in hoc scelere fuisse detectam; sanctos Dei post multa tormenta, post aculeos, post flammas, post ungulas, jussit interfici. Beatum vero Eugenium decollari jussit, sub ea specie, ut si in ea hora qua ensis super cervicem ejus incumbebat non reverteretur ad hæreticorum sectam, non occideretur, ne eum pro martyre excolerent Christiani; sed exilio damnaretur. Quod ita factum esse, manifestum est. Nam cum imminente morte interrogatus fuisset, si mori pro fide Catholica destinaret : respondit : Hæc est enim sempiterna vita, pro justitia mori. Tunc suspenso gladio, apud Albigensem Galliarum urbem exilio deportatus est, ubi et finem vitæ præsentis fecit ». Hæc Gregorius. Verum quæ tradit de sancti Eugenii exilio in Gallias, successore Hunerici contigerunt, ut suo loco dicturi sumus; hoc autem tempore non in Gallias, sed in eremum Tripolitanæ provinciæ relegatum, Victor tradit inferius, ubi quænam passus ibi S. Eugenius fuerit, narrat.

77. Sic igitur Barbari furentis animus, ex sanctorum Eugenii et Vindemialis virtutibus magis magisque exsauciatus, mox jubet omnes illos Carthagine congregatos sanctos episcopos, gloriosissimos confessores, martyres designatos, cives sanctorum, domesticos Dei, mundi exules, cæli incolas in exilium deportari : quod illis triumphus gloriæ, præmium vitæ, iter ad cælum, atque regni corona fuit. Cæterum non una de omnibus fuit sententia Hunerici, licet unum ejus pravæ mentis fuerit institutum, nimirum, ut omnes (si posset) prævaricari compelleret asperis, vel emolliret flecteretque lenitate. Hinc itaque accidit, ut in insulam Corsicam ad opus navium alios relegaverit, in deserta alios Africæ, alios vero in amœniora loca proxima suis, quibus præerant episcopi, civitatibus. Eugenium vero in eremum Tripolitanæ provinciæ relegavit, ubi præfectus erat Antonius quidam sævissimus Arianus, ut ab eo cogeretur durissima pati. Qui quidem ubi illuc deferendum se vidit tradi militibus, eam quam ex Gregorio recitavimus Epistolam ad suos Carthaginenses conscripsit. Cæterum licet ipse in desertum locum longe abductus esset, haud tamen cessavit suis Carthaginensibus prodesse, alias commonitorias (ut dictum est ex Gennadio) scribens Epistolas. At quid universæ Ecclesiæ Catholicæ superscripto præstitit, idem Gennadius testatur his verbis [1] : « Altercationes quoque, quas cum Arianorum præsidibus per internuntios habuit, conscripsit, et relegendas per majorem domus Hunerico transmisit; similiter et preces pro quiete Christianorum eidem veluti Apologias obtulit ». Hæc Gennadius. De alio autem ejusdem Eugenii exilio in Gallias, atque ejus obitu, suo loco dicturi sumus.

78. Porro sicut exemplo Eugenii demonstratum est, non omnes episcopos Africæ relegatos in Corsicam insulam esse; ita enim ex his quæ habentur in Actis S. Fulgentii episcopi liquet nonnullos haud longius amandatos : in eis enim hæc leguntur : « Fuit autem tunc temporis episcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Faustus, qui pro fide Catholica non longe a cathedra sua jussus fuerat relegari. De multis enim sacerdotibus hoc Hunerici tyranni astuta malignitas ordinaverat, ut juxta patriam propriam peregrinationis incommodum sustinentes, ad negandum Deum facile flecterentur. In eodem proinde loco, ubi relegatus tenebratur ; monasterium sibi construxerat ; in quo spiritualiter vivens, apud omnes Christianos venerabilis habebatur. Ad hunc ergo S. Fulgentius (quippe ei notissimus) alacriter venit, eique secretum cordis sui fideliter indicavit, etc. » Narrat enim quomodo apud eum idem S. Fulgentius vitam monasticam exercuit, atque tandem ad regimen Ruspensis Ecclesiæ vocatus est. At de exulibus hactenus.

79. *Præclarissima in Africa martyrum certamina.* — Prosequamur jam modo quæ de eadem Wandalica sub Hunerico persecutione Gregorius recenset his verbis [2] : « Sanctum vero Vindemialem gladio percuti præcepit, quod et impletum est in hoc certamine. Octavianus vero archidiaconus et multa millia virorum ac mulierum hanc fidem asserentium interempta atque debilitata sunt. Sed pro amore gloriæ nihil erant hæc supplicia confessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis bene se noverunt disponendos, juxta illud Apostoli [3] : Quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelatur in sanctis. Multi tunc errantes a fide, accipientes divitias, inseruerunt se doloribus multis. Infelix autem quidam episcopus, nomine Revocatus, eo tempore est revocatus a fide Catholica ». Hæc de his Gregorius ex passionibus quas legit Sanctorum, ut ipse testatur exordio narrationis.

80. Præter illos a Victore sub hac persecutione recensitos martyres, alii etiam (ut dictum est) passi reperiuntur. Nam et Isidorus [4] meminit Læti epi-

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 97. — [2] Greg. Turon. histor. Franc. l. II. c. 3. — [3] Rom. VIII. — [4] Isidor. histor. Wandal.

scopi Leptensis hoc tempore sub Hunerico martyrio coronati : qui et miranda hæc de ipsius præstantia addit post centum ferme annos Justinianum imperatorem fuisse ab eodem martyre excitatum, ut exercitum ad recuperandam Africam mitteret; nam ei omnia dextera eventura pollicitus est; quod quidem ut ab eodem insigni martyre Læto fuerat prænuntiatum, evenit. Hæc de præclaris martyribus a Victore prætermissis, et quidem insignibus : ut probe intelligas ipsum haud omnia prosecutum, vel scias codicem trium librorum ab ipso scriptorum haud integrum reperiri, sed plura in eo desiderari.

81. Jam vero quæ reliqua sunt anni hujus persecutionis Wandalicæ, Victore prævio, prosequamur, qui ait[1] : « Addidit itaque bestia illa, sanguinem sitiens innocentum, episcopis necdum adhuc in exilium directis, per universas Africanæ terræ provincias uno tempore tortores crudelissimos destinari; ut nulla remansisset domus et locus, ubi non fuisset ejulatus et luctus; ut nulli ætati, nulli parceretur sexui, nisi illis qui eorum succumberent voluntati. Hos fustibus, illos suspendio, alios ignibus concremabant. Mulieres et præcipuæ nobiles contra jura naturæ nudas omnino in facie publica cruciabant. Ex quibus unam nostram Dionysiam cursim ac breviter nominabo. Cum viderent eam non solum audacem, sed etiam matronis cæteris pulchriorem, ipsam primo nisi sunt fustibus expoliatam aptare. Quæ cum peteret, diceretque de Domino suo secura : Qualiterlibet cruciate, verecunda tamen membra nolite nudare : amplius illi magis furentes, celsiori loco vestimentis exutam consistunt, spectaculum eam omnibus facientes. Quæ inter ictus virgarum, dum rivuli sanguinis toto jam corpore fluitarent, libera voce dicebat: Ministri diaboli, quod ad opprobrium meum facere computatis, ipsa est laus mea. Et quia erat Scripturarum divinarum scientia plena, arctata pœnis, et ipsa jam martyr, alios ad martyrium confortabat. Quæ suo sancto exemplo universam suam patriam liberavit.

82. « Quæ cum suum unicum filium, admodum adhuc teneræ ætatis et delicatum, timore pœnarum formidolosum conspiceret, verberans cum nutibus oculorum, et increpans auctoritate materna ita confortavit, ut matre multo fortior redderetur. Cui inter crudelia verbera constituto, ita dicebat: Memento, fili mi, quia in nomine Trinitatis in matre catholica baptizati sumus : non perdamus indumentum nostræ salutis; ne veniens invitator, vestem non inveniat nuptialem, et dicat ministris[2] : Mittite in tenebras exteriores, ubi erit fletus oculorum, et stridor dentium. Illa pœna timenda est, quæ nunquam finitur : illa desideranda vita, quæ semper habetur. Talibus itaque filium solidans verbis, velociter martyrem fecit. Venerabilis vero adolescens, Majoricus nomine, in certamine confessionis spiritum reddens, cursum palmiferum consummavit. Amplexansque illa hostiam suam, quantis potuit vocibus Domino gratias agens, ad gaudium spei futuræ in sua domo maluit sepelire; ut quotiens super sepulcrum ejus Trinitati preces effundit, alienam se a filio nunquam esse confidat. Quanti igitur per eam in illa civitate (ut tali sumus) acquisiti sunt Deo, longum est enarrare. Nam et ejus germana, nomine Dativa, atque Leontia filia S. Germani episcopi, cognatusque Dativæ venerabilis Emelius medicus, religiosus quoque Tertius Trinitatis confessione præclarus, vel Sibidensis Bonifacius quanta pertulerint, qualibusque cruciatibus eviscerata, vel eviscerati sint, qui valet ex ordine dicat.

83. « Servus quoque Subarbitanæ (Suburbitanæ) civitatis majoris generosus et nobilis vir pro Christo quas pertulit, quis explicet pœnas? qui post cædes innumerabilium fustium, trochleis frequentibus elevatus, dum tota præ urbe penderet, nunc in sublime se tollente ictu celeri, dimissis iterum cannabinis, super silices platearum pondere corporis veniens, ut lapis super lapides corruebat. Sed et sæpius tractum, et lapidibus acutissimis defricatum, et cutibus separatis, pelles corporis lateribus dorsoque videres et ventre pendere. Iste jam temporibus Genserici non valde dissimilia pertulerat, ne amici cujusdam sui secreta nudaret: quanto magis nunc, ut suæ fidei sacramenta muniret? Et si hominis gratiæ fideliter exhibuit fidem; quantum debet illi, qui redditurus est pro fide mercedem?

84. « In civitate vero Culusitana non valeo quæ gesta sunt nuntiare : quia et ipsam quantitatem martyrum, vel etiam confessorum, impossibile est homini supputare. Ubi quædam matrona nutrix sui nominis Victoria, dum in conspectu vulgi continuato suspendio cremaretur, a marito jam perdito, filiis præsentibus, taliter rogabatur : Quid pateris, conjux? Si me despicis, vel horum, quos genuisti, miserere, impia, parvulorum. Quare obliviosceris uteri tui, et pro nihilo ducis quos cum gemitu peperisti? Ubi sunt fœdera conjugalis amoris? Ubi societatis vincula, quæ inter nos dudum honestatis jure tabulæ conscriptæ fecerunt? Respice, quæso, filios ac maritum, et regiæ jussionis implere festina præceptum, ut et imminentia adhuc tormenta lucreris, simul et mihi doneris et liberis nostris. Sed illa nec filiorum fletus, nec serpentis audiens blandimenta, affectum multo altius elevans e terra, mundum cum suis desideriis contemnebat. Quam cum in continuatione supplicii vulsis humeris, etiam qui cruciabant conspicerent emortuam, deposuerunt prorsus omni parte exanimem. Quæ postea retulit, quamdam sibi virginem adstitisse, atque tetigisse membra singula, et illico fuisse sanatam.

85. « Qualiter autem Adrumentinæ civitatis civem Victorianum tunc proconsulem Carthaginis prædicem nescio, deficientibus verbis : quo in Africæ partibus nullus ditior fuit, qui etiam apud

[1] Victor. de persec. Wandal. l. v. — [2] Luc. XIII.

impium regem pro rebus semper sibi commissis fidelissimus habebatur. Mandatur ei a rege familiariter, diciturque quod cum habiturus esset præ omnibus, si ejus præcepto facilem accommodasset assensum. Sed ille vir Dei missis ad se tale dedit cum fiducia magna responsum : Securus de Deo et Christo Domino meo, dico quæ regi dicatis : Subigat ignibus, adigat bestiis, excruciet generibus omnium tormentorum ; si consensero, frustra sim in Ecclesia Catholica baptizatus. Nam si hæc præsens vita sola fuisset, et aliam, quæ vera est, non speraremus æternam ; nec ita fecissem ad modicum atque temporaliter gloriari, et ingratus existere, qui suam fidem mihi contulit creditori. Ad quod tyrannus excitatus, quantorum temporum, et quantis cum afflixerit pœnis, humanus sermo non poterit explicare. Qui tripudians in Domino, feliciterque consummans, martyrialem coronam accepit.

86. « Apud Tambaiensem quoque civitatem gesta quis queat certamina martyrum explicare? Ubi duo germani Aquisregiensis civitatis sibi securi de Domino invicem juraverunt, et rogaverunt tortores, ut una pœna parique supplicio torquerentur. Et dum primo suspendio, molibus lapidum pedibus alligatis, tota die penderent, unus illorum petivit sese deponi, et sibi inducias dari. Cui frater alius metuens ne fidem negaret, de suspendio clamabat: Noli, noli frater : non ita juravimus Christo. Accusabo te, cum ante thronum ejus terribilem venerimus, quia super corpus ejus et sanguinem juravimus, ut pro eo invicem patiamur. Ista dicens et alia multa, confortavit germanum ad prælium passionis. Qui clamans ingenti voce dicebat : Adigite suppliciis quibus vultis, et pœnis Christianos arctate crudelibus : quod frater meus facturus est, hoc etiam ego. Quantis jam laminis ignitis adusti sunt, qualibus ungulis exarati, quibus cruciatibus torti, ipsa res docet, et quod eos ipsi tortores a sua facie projecerunt dicentes : Istos imitatur universus populus, ut nullus ad nostram religionem penitus convertatur, et præcipue quia nulli livores, nulla pœnarum vestigia in eis penitus videbantur.

87. « In Typasensi vero quod gestum est Mauritaniæ majoris civitate, ad laudem Dei insinuare festinemus. Dum suæ civitati Arianum episcopum ex notario Cyrillam (Cyrolam) ad perdendas animas ordinatum vidissent ; omnis simul civitas evectione navali de proximo confugit, relictis paucissimis, qui aditum non invenerant navigandi. Quos Arianorum episcopus primo blandimentis, postea minis compellere cœpit, ut eos faceret Arianos : sed fortes in Domino non solum suadentis insaniam irriserunt, verum etiam publice mysteria divina in domo una congregati celebrare cœperunt. Quod ille cognoscens, relationem occulte Carthaginem adversus eos direxit. Quæ cum regi innotuisset, comitem quemdam cum iracundia dirigens, præcepit ut in medio foro, congregata illuc omni provincia, linguas eis et manus dexteras radicitus abscinderet. Quod cum factum fuisset, Spiritu sancto præstante, ita locuti sunt, et loquuntur, quomodo antea loquebantur. Sed si quis incredulus esse voluerit, pergat nunc Constantinopolim, et ibi reperiet unum de illis subdiaconum Reparatum sermones politos sine ulla offensione loquentem ; ob quam causam venerabilis nimium in palatio Zenonis imperatoris habetur, et præcipue regina mira eum reverentia veneratur ». Intelligis ex his, lector, Victorem ipsum ejusmodi scripsisse historiam adhuc vivente Zenone Augusto.

88. *Miraculum de Confessoribus excisa lingua adhuc loquentium certissimum adstruitur.* — Quod ad hujusmodi adeo ingens totoque orbe vulgatum miraculum pertinet ; summa providentia factum est ejus qui facit mirabilia solus, ut cum divinitas Filii sui impugnaretur in Africa, adeo ut qui lingua eam defendere potuissent, extra provinciam in insulas et alia loca fuerint relegati, eamdem sine linguis, sed sublimioribus vocibus, tuba cælesti, divino præconio, Spiritus sancti tonitruo, quo etiam adversariis timor incuteretur et tremor, voluerit non in Africa solum, sed ubique terrarum audiri : ut plane dicere vere licuerit [1] : « Non hominum, sed Dei voces », et illud occinere [2] : « Altissimus dedit vocem sum », et [3] : « Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia » : cum sine humana lingua ab hominibus in sui nominis confessione ipsa veritas proferretur lingua cælesti ejusdem quidem generis cum illis quæ super singulos qui convenerant, dum [4] completi essent dies Pentecostes, linguæ dispertitæ tanquam ignis cælitus missæ sunt. Ut illud propheticum usurpare licuerit [5] : « Dominus locutus est : quis non prophetabit? » cum admirando modo : intonuit de cælo Dominus [6], et Altissimus dedit vocem suam : cujus sono tinnirent audientium aures non eorum duntaxat qui eodem vixerunt tempore, sed et qui hoc nostro sæculo sunt Christiani (nisi instar aspidis surdæ obturent aures) si velint possint audire Dei vocem, testantis apud illos esse Catholicam fidem, quos testificatione sua ipse Deus significavit esse Catholicos. At quamnam fidem sectari se antea illi professi sunt? Audisti nuper eorumdem episcopos in publica Collatione, publico dato libello, esse professos, sequi se fidem illam, quam Romana profiteretur Ecclesia ; quam et professi sunt esse caput omnium Ecclesiarum.

89. Porro rem tantam non uni vel alteri, sed unius provinciæ omnibus qui remanserant Catholicis divinitus impertitam : nec una die, vel mense, annove, sed uno ferme sæculo, usque ad obitum scilicet illorum omnium qui talia passi sunt, patefactam ; neque una in civitate, vel provincia Africæ, sed etiam in transmarinis regionibus, in quas illi dispersi sunt, prædicatam, voluit Deus etiam summæ auctoritatis scriptoribus reddi posteris omni ex parte testatam. Etenim non solum Victor idemque gloria confessionis illustris, qui isthæc omnia oculis vidit et manibus contrectavit, posteris commenda-

[1] Act. XII.— [2] Ps. XVII.— [3] Ps. XXVIII.— [4] Act. II.— [5] Amos. III. — [6] Ps. XVII.

vit; sed et imperatoriæ quoque sanctionis testificatione res tanta meruit celebrari. Audi divini operis dignum præconem, Justinianum, inquam, ipsum imperatorem; qui in constitutione a se edita de officio præfecti prætorio Africæ ista ait: « Vidimus (inquit) venerabiles viros, qui abscissis radicitus linguis, pœnas suas miserabiliter loquebantur ».

90. Accipe alium rursum de visu testem, doctissimum virum Æneam Gazæum [1], qui his temporibus claruit Platonicus philosophus, de quo et paulo inferius dicturi sumus: hic enim ad calcem disputationis elucubratissimæ de animarum immortalitate, et corporum resurrectione, in dialogo qui inscribitur: « Theophrastus », ista habet, cum per dialogismum Axithæus sic ad Theophrastum: « Quod autem heri, et quidem paulo ante factum est, id (opinor) ipse quoque vidisti. THEOPHRASTUS: Quid id est, cedo? AXITHÆUS: Magnam Libyam dura premi tyrannide. Ac quoniam tyrannis humanitatem sive benignitatem et sanam atque veram de rebus sententiam haud admittit; sane tyrannus criminis in loco ducit, eorum qui ipsius imperio subsunt, pietatem; jubetque illud tam præclarum et bonum dogma sacerdotes abnegare: iis qui non obtemperant (proh scelus!) caram Deo linguam excindit, Terei illius, de quo scriptum est in fabulis, exemplum imitatus: qui cum vim virgini fecisset, et accusationem sceleris declinare studeret, linguam exsecuit. At virgo peplo facinus intexuit, et exponit arte, cum natura ut loqueretur non daret. Illi vero, de quibus nobis est oratio, nec peplo opus habent; sed ipsius naturæ conditionem implorant, qui recentiorem eis naturam die tertia post largitur, non dato quidem alterius linguæ, sed facultatis sine lingua articulate quam unquam antea quod vellent eloquendi munere. Ego vero putabam fieri non posse, ut tibicen carens tibiis, artis suæ specimen ullum daret, itemque citharœdus destitutus cithara, musicam artem eam exerceret.

91. « At novum hoc spectaculum cogit me sententiam illam mutare, nihilque earum quæ videntur rerum fixum ac firmum existimare, si quidem id Deus loco suo movere velit. Ipse ego hos viros vidi, et loquentes audivi, et vocem adeo articulatam esse posse miratus sum. Instrumentum vocis inquirebam, et auribus non credens, oculis judicandi munus remisi: atque ore aperto, linguam totam radicitus evulsam vidi, ac stupefactus mirabar, non sane quo pacto vocem conformarent, sed quomodo conservati essent. Atque hoc ipsum etiam imperiti cujusque ad credendum duritiem emolliret, ac doceret, verumne sit quod dicimus, corpora collapsa resurgere ». Hæc Æneas Gazensis, qui (ut diximus) hoc Zenonis tempore claruit, non ab Ænea Trojano ita denominatus, sed a viro divino Ænea Gazensi episcopo, quem subrogatum Irenioni antistiti, et præcessisse Porphyrium virum sanctissimum Gazensem episcopum, quæ dicta sunt superiori tomo in rebus gestis ejusdem Porphyrii declarant. Quæ præterea miranda his ferme diebus in Syria accidisse eodem in loco ipse narrat, nos (ne a suscepta narratione longius emigremus) post hæc mox narraturi sumus.

[1] Habetur in Biblioth. sanct. tom. IX.

92. Sed et de re tanta quæ reliquæ sunt testificationes (licet ad fidem faciendam illæ opus non sint in re adeo perspicue demonstrata, et omni fide probata) in medium afferamus, quo fiet ut nec improbus adversarius et refractarius contradictor negare et a fide resilire omnino possit. Addamus igitur citatis auctoribus Marcellinum comitem, qui et his viventibus vixit, claruitque sub Justiniano imperatore. Ipse enim eadem habet in Chronico, qui et hoc addit mirabilius: « Tunc idem rex Hunericus unius Catholici adolescentis vitam a nativitate sine sermone ducentis linguam præcepit abscindi: idemque mutus, qui sine humano auditu Christo credens, fidem didicerat, mox præcisa sibi lingua locutus est, gloriamque Deo in primo vocis suæ exordio dedit. Denique ex hoc fidelium contubernio aliquantos ego religiosissimos, præcisis linguis, manibusque truncatis, apud Byzantium integra voce conspexi loquentes ». Hæc Marcellinus: quibus omnibus adde Procopium Rhetorem historicum, qui eodem vixit tempore, et sub Justiniano nobilissimos duxit militiæ ordines, et eadem quæ vidit scriptis testatus est.

93. Habes itaque (ut de aliis taceam) quinque qui eadem quæ viderunt et audierunt, scriptorum monumentis, posteris commendarunt, nempe Victorem episcopum Uticensem, Justinianum imperatorem, Æneam Gazæum, Marcellinum comitem, atque Procopium, quibus tanta prodigia voluit Deus reddi omni fide testata, omnibusque perspicua, ut posteris cunctis innotesceret, curare nostra Deum: cum tam magno miraculo, jam subacta a Wandalis Africa, ipsa Catholica fides pressuram passa tunc de victoribus triumpharet, ubi exstingui penitus putaretur: sicque certa, fida, tutaque semita monstraretur, per quam fideles cuncti absque errore, periculove securi, quo tendunt, in cælum perveniant. Ex quibus non illius tantum temporis corrigi et emendari valuissent hæretici, sed omnes qui postea emersere, quive hoc perditissimo tempore tanquam ranæ in Ægypto ebullientes Catholicam veritatem infestant.

94. Etenim quos Deus tanto signo, tot sine lingua testantibus vocibus, docuit esse Catholicos, et fidem, cujus causa subirent martyrium, esse veram; plane et Ecclesiam, in qua essent, dici debere Catholicam, perspicue demonstravit. At ab ea quam longe absint Novatores, qui se hodie Catholicos profitentur hæretici, lectis quæ ipse Victor et mox post ipsum Fulgentius, vel alii hujus temporis Africani doctores scripsere, perspicue satis, si modo velint, intelligere possunt. Contra vero cum nos eamdem cum illis sectemur fidem, eademque habeamus communia sacramenta, per omniaque doctrinam similem; Catholicos nos non esse, haud dicere pos-

sunt, redargui ab iis, qui linguas non habentes, pro nobis altissima voce clamant : ut plane per consecrata illi ex fidei confessione organa benedicta ipse Deus loqui intelligatur.

95. Ad postremum vero succedant iis qui viderunt, testes qui audierunt ab illis tamen qui viderant. Est is sanctus Gregorius papa, qui de iisdem hæc in Dialogis habet [1] : « Zenonis (Justiniani) quoque Augusti temporibus, dum contra Catholicorum fidem exorta a Wandalis persecutio Ariana in Africa vehementer insaniret; quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistentes ad medium sunt deducti : quos Wandalorum rex verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens, tormentis frangere posse se credidit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret, nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent, ne tacendo forsitan consensisse viderentur; raptus in furorem, eorum linguas abscindi radicitus præcepit. Res mira, et multis nota senioribus : quia ita pro defensione veritatis etiam sine lingua loquebantur, sicut prius loqui per linguam consueverant. Hi itaque eo tempore profugi ad Constantinopolitanam urbem venerunt. Eo quoque tempore quo pro explendis responsis Ecclesiæ ad principem ipse transmissus sum, seniorem quemdam episcopum reperi, qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur; ita ut apertis oris clamarent : Ecce videte quia linguas non habemus, et loquimur. Videbantur enim a respicientibus, ut ferebant, quia abcissis radicitus linguis quasi quoddam barathrum patebat in gutture, et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabantur. Quorum illic unus in luxuriam lapsus, mox privatus est dono miraculi : recto videlicet omnipotentis Dei judicio, ut qui carnis continentiam servare neglexerat, sine lingua carnea non haberet verba veritatis ». Hactenus S. Gregorius. Eadam de eisdem confessoribus, qui linguis abscissis, recte tamen nihilominus loquerentur, S. Isidorus testatur in historia Wandalorum.

96. Ex his autem quæ ex S. Gregorio recitavimus, possumus intelligere quæ habentur depravata satis apud Procopium, dum hæc ita leguntur [2] : « Multis etiam linguam incidendo afflixit scilicet; suntque usque meo tempore Byzantii qui impedita sunt voce : non autem omnes hoc pœnæ genus passi : sed si duo conscii fuissent amicarum cum illo concubitus, loqui amplius non permittebantur ». Hæc apud Procopium magis, quam Procopius ipse : siquidem sive depravatione textus, sive interpretis imperitia, nullum ex his verbis germanum sensum historiæ consonum elicere possumus; qui tamen ex narrata a S. Gregorio facti serie legitimus ille esse cognoscitur, ut dicere ipse velit, multos lingua præcisos ad sua tempora perseverasse Constantinopoli voce expedita loquentes; sed duos concubitu amicarum fœdatos, haud permissos esse amplius loqui. Hæc quidem Procopius ; quæ in eo tantum differunt a sancto Gregorio, quod unum ipse lapsum refert, eaque gratia nudatum, Procopius autem duos.

97. Sed antequam reliqua de rebus in Africa gestis his jungamus, prosequamur quæ polliciti sumus narrata ab hujus temporis florentissimo auctore Platonico philosopho Æneа Gazæo ad mortuorum resurrectionem insinuandam : ait enim : « Nec fabulæ sunt quod dicimus, nec e longa vetustatis memoria repetitum, sed hac tempestate factum miraculum. Ego ipse vidi senem et egregie bonum et Deo cum primis carum. Ei familiaris erat quidam agricola vir simplicis ingenii, et pater unius tantum pueruli : cum quo puero vir ille rusticus senem illum frequenter adibat, volens aliquid boni facere et discere; illucque suarum frugum primitias, tanquam ad fanum quoddam afferebat. Accidit haud ita multo post, ut puer gravi morbo correptus vitam cum morte commutaret. Eum jam defunctum pater non (uti lex mandabat) sepulcro condit; sed sportæ impositum, foliis obtectum, atque in humeros sublatum portans, ad senem ipsum intrat. Deinceps autem, deposito onere, senem (uti consueverat) affatus, cum ei intentis in ipsum oculis assedisset, paucaque et dixisset et audisset, puero (ut habebat) ceu uvarum primitiis, illic relicto, discessit.

98. « At ubi sol jam occidisset, facta solita precatione, senex fructus illos attracturus, foliis remotis, non uvas, sed mortuum invenit; et quantam pater spem fidemque habuisset, est admiratus. Ergo cum animo ad Deum intento super puerum incubuisset, prius non surrexit, quam puerum resuscitasset; atque sic eum resuscitatum ad patrem misit : ipse vero in exitium ivit, ne admiratione ejus homines perciti, nimis molesti deinceps essent ». Hæc auctor, ex tanto miraculo probans Theophrasto Catholicam fidem de resurrectione mortuorum in Ecclesia prædicatam ; cum et superius idem testetur, ad hoc ipsum indicandum sanctorum virorum ossa plurima edere solita crebro miracula. At de his hactenus. Jam res Africanas iterum repetamus, et quæ reliqua sunt de persecutione, atque legatione Zenonis imperatoris ad Hunericum tyrannum suasione Felicis Ecclesiæ Romanæ Pontificis : qui ante (ut vidimus) ad eumdem datis litteris Africanam Ecclesiam sub Wandalica persecutione laborantem, ut idem opem ferret, commendaverat. Testatur quidem Evagrius [1], etiam Zenonis in Africam ad Wandalorum regem legationem missam, jam per Felicem Romanum Pontificem procuratam : de qua acturus Victor [2] ista prius de ejusdem persecutionis acerbitate præmittit :

99. *Iterum de acerbitate persecutionis et aliis martyribus.* — « Sed quis (inquit) congruo sermone possit exequi aut coacervare diversitates pœnarum, quas ex jussu regis sui etiam ipsi Wandali in suos homines exercuerunt? In ipsa quoque quæ gesta

[1] Greg. Dial. l. II. c. 32. — [2] Procop. de bello Wandal. l. I.

[1] Evag. l. III. c. 20. — [2] Victor de pers. Wandal. l. III.

sunt Carthagine, si nitatur scriptor singillatim astruere etiam sine ornatu sermonis, nec ipsa nomina tormentorum poterit edicere. Quæ res hodieque posita in promptu demonstrat : alios sine manibus, alios sine oculis, alios absque pedibus, alios truncos naribus auribusque intendas ; aliosque videas nimio suspendio pitis evulsis, caput quod eminere solebat, in medio scapularum fuisse demersum, dum jugiter in altis ædibus suspendio cruciantes, impulsione manuum funibus agitatis per vacuum aerem huc atque illuc faciebant vagari pendentem : qui nonnunquam diruptis funibus de illa altitudine suspensionis ictu valido corruentes, plurimi arcem cerebri cum oculis amiserunt ; alii confractis ossibus, spiritum continuo reddiderunt ; alii post paulum exhalaverunt.

100. « Sed qui hoc fabulosum putat, Uranium Zenonis legatum interroget, cujus præsentia præcipue gesta sunt, illa scilicet causa, quia veniens Carthaginem, sese pro defensione Ecclesiarum Catholicarum venisse jactabat. Et ut illi ostenderet tyrannus se neminem formidare, in illis plateis vel vicis plures tortores et crudeliores statuit, in quibus legatis moris est ascendendo ad palatium, et descendendo transire, ad opprobrium videlicet Reipublicæ ipsius, et in nostri jam deficientis temporis fæcem.

101. « Tunc igitur et quædam uxor cujusdam Cellaritæ regis, nomine Dagila, quæ temporibus Genserici multoties jam confessor extiterat, matrona nobilis ac delicata, flagellis et fustibus omnino debilitata, exilio arido et invio relegatur, ubi nullus hominum forte consolationis gratia veniendi haberet accessum, relinquens cum gaudio domum, maritum, simul et filios. Cui postea oblatum esse dicitur, ut in mitiorem eremum translata, frueretur, si vellet, solatio sociorum. Illa vero ingens sibi adesse credens gaudium, ubi nullus humanus esset consolantis affectus, ne fieret, supplicavit ». Subdit his Victor enarrare exilium cleri Carthaginensis : sed quoniam ante ipsum præcessit certamen septem martyrum monachorum, de eo primum ordine temporum agendum erit. « His etiam diebus et duo negotiatores, Frumentius, et alius Frumentius ejusdem urbis Carthaginensis, egregio martyrio coronati sunt. Tunc et septem fratres non natura, sed gratia, simul in monasterio commanentes, confessionis certamine expleto, immarcescibilem pervenerunt ad coronam, id est, Liberatus abbas, Bonifacius diaconus, Servus subdiaconus Rusticus subdiaconus, Rogatus monachus, Septimus monachus, et Maximus monachus ». In quorum martyrio quoniam mirum in modum divinæ potentiæ vis enituit, ipsorum certamen hic ex veteribus monumentis describere pergratum erit : sic enim se habuit [1] :

102. « Erant hi de territorio Capsensis civitatis, cui præfuit sanctus Videmialis sacerdos egregius et Christi fidelis antistes. Quibus attractis ad urbem Carthaginensem, primo eis illecebrosis blandimentis serpens voluit sibilare, promittens honores caducos et divitias ingentium voluptatum, necnon et regis amicitias, vel alia multa, quæ solent insipientium animas, occupante diabolo, visco mundiali captare : sed hæc omnia milites Dei ac si contagia respuerunt, clamantes uno ore [1] : Unus Dominus, una fides, unum baptisma ; nec poterit in nobis, adjuvante Domino, iterari, quod in sancto Evangelio semel præceptum est dari : quia qui [2] semel lotus est, non habet necesse iterum lavari, quia mundus est totus. Facile quod vultis, inferte pœnas corporibus nostris : melius est temporalia ad modicum ferre supplicia, quam æterna pendere et subire tormenta. Habete quæ promittitis cum ipsis divitiis post paululum perituri. Nobis vero nullus de postibus frontium valebit evellere, quod uno baptismale artifex Trinitatis dignatus est titulare.

103. « Quid multa? dum tali constantia divinitus munirentur, jussi sunt carcerali custodiæ mancipari : et ita crudelius onerati ferri ponderibus, tenebrosis deputati sunt locis, ubi nulla miseratio arrideret lenitatis. Sed populus ille memoratæ urbis in Domino semper fidelis, dato munere carcerariis, die ac nocte Christi martyres frequentabat ; et ita ab eis doctrina et virtute fidei roborabatur, ut talia etiam ipsi pro Christi nomine plena delectatione perferre cuperent, et capulo persequentis facilia supponerent colla. Hoc autem tyrannicas pervenit ad aures : qui ebrietate furoris incensus, jubet eos adhuc inauditis suppliciis adigi, et majoribus vinculis onerari : navimque imperat lignorum aridorum manipulis adimpleri, atque in eadem omnibus alligatis, in medio pelago igne supposito concremari. Eductisque illis de custodia, multitudo populi Dei, bellatores Trinitatis, quasi agnos innocuos ad victimam deducebat, et rigentium pondera catenarum quasi quædam monilia pervidebat : quia non fuerant illa vincula, sed potius ornamenta.

104. « Incedebant itaque cum fiducia ad supplicium, quasi ad epulas concurrentes, una voce per ambitum platearum Domino decantantes [3] : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Votiva nobis hæc dies est, et omni festivitate festivior. Ecce [4] nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quando pro fide Domini Dei nostri perferimus præparatum supplicium, ne amittamus acquisitæ fidei indumentum. Sed et populus publica voce clamabat : Ne timeatis, o populi Dei, neque formidetis minas, neque terrores præsentium tribulationum : sed potius moriamur pro Christo, quomodo ipse mortuus est pro nobis, redimens nos pretio sui sanguinis salutaris. Unum tamen vehementi conatu, qui inter eos infantulus videbatur, nomine Maximum, cupiebant auctores malorum a sanctorum consortio separare, dicentes : Infantule, quid festinas ad mortem? dimitte eos ; insa-

[1] In Appen. ad lib. III. de pers. Wandal.

[1] Ephes. IV. — [2] Joan. XIII. — [3] Luc. II. — [4] 1. Cor. VI.

niunt : et audi consilium nostrum, ut possis invenire vitæ remedium, et tanti regis adire palatium.

105. « Tunc ille ætate quidem puerili, senili tamen maturitate clamabat : Nemo me separet a sancto patre meo Liberato abbate, et fratribus meis, qui me in monasterio nutrierunt : cum ipsis sum in timore Dei conversatus, et cum ipsis desidero passionem suscipere, cum quibus credo me et futuram gloriam invenire. Nolite putare quia potestis seducere pueritiam meam : simul nos Dominus septem voluit congregare : simul dignabitur omnes uno martyrio coronare. Quomodo nemo perire potuit de septenario illo numero felicium Machabæorum [1] ita etiam septenus nostræ congregationis numerus nullum inveniet detrimentum. Nam si negavero eum, et ipse negabit me ; quoniam ab ipso dictum est [2] : Qui me negaverit coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis : et qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis.

106. « Perducti itaque cum festinatione ad navale supplicium pro voluntate infandi regis, vel crudelium ministrorum, extensis manibus et pedibus, clavati (elevati) fuerunt potius, quam ligati. Qui dum ignis fuisset lignis injectus, statim imperio divino, videntibus cunctis, exstinctus est. Et dum sæpius renovaretur nutrientibus pabulis, iterum atque iterum exstinguebatur rogus globo flammarum. Et cum exinde magis tyrannus furore simul esset et rubore repletus, jussit eos remorum ictibus enecari, et ita singulos in modum canum, cerebris comminutis exstingui : qui tali genere mortis debitum spiritum feliciter Domino reddiderunt : nec expaverunt, lignis quatientibus mortificari quibus semper fuit spes omnis in ligno.

107. « Sed cum in mari venerabilia corpora jactarentur, illico (quod contra naturam est æquoris) eadem hora illæsa corpora pelagus littori reddere maturavit, nec ausum fuit (ut moris est) triduana dilatione in profundo retinere, ne præcepto Dominico minime paruisset. Ad quod miraculi genus et ipse tyrannus, licet impœnitens, ut fertur, expavit. Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora sanctorum martyrum diligenti tradidit sepulturæ præeunte clero venerabilis Carthaginensis Ecclesiæ. Ubi etiam et prædicandi diacones tertio jam confessores effecti, Salutaris et Muritta, geruli reliquiarum affuerunt. Humatæ sunt igitur cum hymnis solemnibus lipsanæ beatæ Sanctorum in monasterio Biguæ continuo Basilicæ quæ dicitur Celebrinæ (Celerinæ) ». Hactenus certamen et corona septem sanctorum martyrum. Post hæc autem secutum est exilium lacrymabile totius cleri Carthaginensis, qui sanctos martyres mandaverat sepulturæ, quod a Victore ita describitur [3] :

108. *In clerum Carthaginensem exulantem et maxime in Eugenium mira sævitia.* — « Tunc etiam Eugenio pastore jam in exilio constituto, universus clerus Ecclesiæ Carthaginensis cæde inediaque maceratur, fere quingenti vel amplius : inter quos quamplures erant lectores infantuli, qui gaudentes in Domino, procul exilio crudeli traduntur ». Quos autem intelligat Victor lectores infantulos, quæ nuper dicta sunt in certamine septem martyrum docent, nempe ea voce esse pueros nominatos : at Notas in Romanum Martyrologium de his consule. Pergit Victor :

109. « Sed libertatem tunc, dum media urbe cæderentur, Murittæ diaconi cæteris liberiorem tacere non debeo. Fuit quidam Helpidiphorus nomine nimium crudelis et ferus, cui fuerat delegatum membra confessorum Christi suppliciis grassantibus laniare. Hic enim dudum fuerat apud nos in Ecclesia Fausti baptizatus, quem venerabilis Muritta diaconus de alveo fontis susceperat generatum. Post vero dum apostataret, tantæ extitit feritatis adversus Ecclesiam Dei, ut superior omnibus executor persecutionis esset inventus. Quid multa? Dum primo presbyteri suppliciis macerandi ordine citarentur; post archidiaconum Salutarem, arctatur pœnis memoratus Muritta (fuit enim secundus in officio ministrorum) qui cum, Helpidiphoro sedente et fremente, honorabilis senior cœpisset extendi, priusquam exueretur, clam furto nescientibus cunctis, illa quibus eum suscipiens de fonte dudum texerat, sabana bajulabat. Quibus ventilatis, simulque in ostensione cunctorum extensis, in his verbis totam ad fletum et lacrymas commovisse dicitur civitatem.

110. « Hæc sunt linteamina, Helpidiphore minister erroris, quæ te accusabunt, dum majestas venerit judicantis, custodiente diligentia mea ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abyssum putei sulphurantis : hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem : hæc te acrius persequentur, flammantem gehennam cum cœperis possidere : quia induisti te maledictionem sicut vestimentum, scindens atque amittens veri baptismatis et fidei sacramentum. Quid facturus es miser, cum servi patris familias ad cœnam regiam congregare cœperint invitatos? Tunc te aliquando vocatum, terribiliter indignatus, exutum stola rex conspiciet nuptiali, dicetque tibi [1] : Amice, quomodo huc venisti, vestem non habens nuptialem? Non video quod contuli, non nosco quod dedi. Perdidisti militiæ chlamydem, quam in tutela virgineorum membrorum decem mensibus texui : et tendiculas Crucis, quas extendens, aquam mundavi, et purpura mei sanguinis decoravi, non conspiciunt oculi mei : characterem non video Trinitatis : talis interesse non poteris epulis meis. Ligate eum pedibus et manibus, funiculis suis, quia se ipse voluntarie separare voluit a Catholicis dudum fratribus

[1] Mach. II. — [2] Matth. X. Luc. XII. — [3] Victor de pers. Wandal. lib. VI.

[1] Matth. XXII.

suis : ipse funes extendit continuatos in laqueum, quibus et semetipsum vinxit, et alios ne ad istud venirent convivium impedivit : juxta semitam multis scandalum posuit, quem nunc cum rubore perpetuo et dedecore sempiterno de convivio meo projeci. Hæc et alia Muritta dicente, igne conscientiæ ante ignem æternum obmutescens Helpidiphorus torrebatur.

111. « Parantes itaque universi dorsa sua verberibus, alacres ad exilium pergunt. Quibus adhuc in itinere longioris viæ constitutis, destinantur, episcopis Arianorum suggerentibus, homines immisericordes ac violenti; ut illud quod eis forte miseratio Christiana victui contulerat profuturum, crudeliter auferretur. Quando unusquisque eorum libentius fortiter (forte) cantabat [1] : Nudus exivi de utero matris meæ, nudum me oportet ad exilium pergere : quia Dominus novit esurientibus cibum porrigere, et in deserto vestire. Wandali namque duo sub Genserico sæpius confessores, comitante matre, contemptis omnibus divitiis suis, cum eisdem clericis in exilium perrexerunt. De multitudine autem pergentium confessorum, id est, Ecclesiæ Carthaginis clericorum, suggerente quodam exlectore Theucario perdito, quos ille noverat vocales, strenuos atque aptos modulis cantilenæ, designatione sua debere, dicit, duodecim infantulos separari, quos ipse, dum Catholicus esset, discipulos habuit. Statim illo suggerente, sub festinatione dimittuntur, et vi Barbarici furoris bissenus numerus puerorum de itinere revocatur : segregantur corpore, non spiritu a grege sanctorum. Qui timentes præcipitium, cum suspiriis lacrymarum, ne divellerentur constringebant manibus genua sociorum : quos violentia tamen hæretica minacibus separans gladiis Carthaginem revocavit. Sed cum eis, quasi cum tali ætate, non blanditiis ageretur, superiores suis inventi sunt annis; et ne obdormirent in morte, lucernam sibi Evangelici luminis accenderunt. Indignantur ob hoc graviter Ariani, et se superatos a pueris erubescunt. Unde accensi, subdi fustibus jubent, quos jam ante paucissimos dies variis verberibus dissipaverant. Imprimuntur vulneribus vulnera, et rursum pœna restaurata recrudescit. Factum est, Domino confortante, ut nec ætas minor deficeret in dolore, et magis animus cresceret roboratus in fide. Quos nunc Carthago miro colit affectu, et quasi duodecim Apostolorum, chorum conspicit puerorum. Una degunt, simul vescuntur, pariter psallunt, simul in Domino gloriantur ». Et inferius :

112. « Illo tempore crudelius Arianorum episcopi, presbyteri, clerici, quam reges et Wandali sæviebant : nam ad persequendum ipsi cum suis clericis ubique gladiis accincti sæviebant : sicut quidam episcopus inter illos cæteris crudelior, Antonius nomine, qui tam nefaria et incredibilia in nostros exercuit, ut narrari non queant. Fuit iste in quadam civitate proxima eremo, quæ Tripolitanæ provinciæ vicinatur; qui ut bestia insatiabilis Catholicorum sitiens sanguinem, huc illucque ad rapiendum fugientes excurrebat. Nam impius Hunericus sciens Antonii ferocitatem, in ipsis eremi partibus voluit sanctum Eugenium relegare. Quem dum custodiendum Antonius accepisset, ita eum arctiori custodia cinxit, ut nullum ad eum introire permitteret; insuper variis insidiarum atque pœnarum suppliciis exstinguere cogitavit.

113. « Sed Eugenius sanctus dum nostræ persecutionis defleret incommoda, et asperitate cilicii senile attereret corpus, nudamque super humum cubitans, stratum sacci sui rigaret imbribus lacrymarum, aliquando sensit infestum paralysis morbum. Quo nuntio in gaudia conversus Arianus, pergit festinus ad cubile eximii hominis Dei. Et cum videret, urgente passione, verum pontificem balbutientia verba producere : cogitavit simul exstinguere, quem superesse nolebat. Præcepit, ut acetum asperum, nimisque acerrimum quæreretur. Cui cum fuisset allatum, venerabilis senis recusantibus et nolentibus faucibus ingerebat. Nam si communis Dominus, qui ad hoc venerat ut pateretur (potaret), cum gustasset, noluit bibere; quanto magis iste servus et confessor fidelis omnino nollet, nisi hæretica feritas ingessisset? Ex quo aceto præsertim ille passionis noxiæ morbus accepit augmentum : cui pietas Christi misericordiæ subveniens, postea sanum exhibuit ». Hæc de Eugenio Victor.

114. Porro post Hunerici obitum eumdem sanctum supervixisse, pugnasseque rursum strenue pro fide Catholica, Gelasius papa auctor est, qui de ipso ejusque collegis hæc habet in Epistola ad episcopos Dardaniæ : « Ecce nuper Hunerico regi Wandalicæ nationis vir magnus et egregius sacerdos Eugenius Carthaginensis episcopus, multique cum eodem Catholici sacerdotes constanter restiterunt sævienti, cunctaque extrema tolerantes, hodieque persecutoribus resistere non omittunt ». Hæc Gelasius. Propagasse quidem vitam sanctum Eugenium saltem usque ad pontificatum Gelasii, etiam Gennadius [1], qui eo tempore scripsit, ostendit, dum superstitem adhuc fuisse Eugenium tradit, cum de ipso agit, ejusque lucubrationes recenset. At de eo nobis sæpe dicendum inferius. Sed rursum Victor :

115. *Arianorum rebaptizantium invitos plura crudelitatis exempla.* — « Alio autem nostro episcopo Habetdeum similiter relegato, Tamalumensis civitatis, in qua Antonius fuerat, quantum potuerat infestari, res ipsa demonstrat. Nam cum diversis eum persecutionibus affligeret, nec posset eum facere Arianum, videretque Christi militem semper in confessione constantem; promiserat suis, dicens : Nisi eum nostræ fecero religionis, non sit Antonius. At ubi in sua professione minor inventus est, suggerente sibi diabolo, cogitat

[1] Job. I.

[1] Gennad. de Vir. illustr. c. 97.

aliud : pedibus manibusque ligatis, vinculis ingentibus arctat episcopum : oreque obturato, ne lingua clamaret, aquam corpori, ut putabat, rebaptizationis spargit : quasi valeret conscientiam ligare cum corpore, aut non adesset qui audit gemitus compeditorum, et cordis secreta rimatur : vel superare posset aqua mendax tantæ voluntatis propositum, quod jam homo Dei manantibus (metantibus) lacrymis miserat legatum in cælum. Exuit statim virum vinculis, et tali quasi gaudens prosequitur voce : Ecce jam frater Habetdeum noster Christianus effectus es : quid ultra facere poteris, nisi ut voluntati consentias regis? Cui Habetdeum : Illa est, impie Antoni, mortis damnatio, ubi voluntatis servatur assensio. Ego fidei meæ tenax, vocibus confitens crebris, quod credo et credidi, clamando defendi. Sed et postquam catenis vinxisti, et oris januam oppilasti, in prætorio cordis violentiæ meæ, scribentibus Angelis, Gesta confeci, et lectitanda imperatori meo transmisi.

116. « Erat quidem generalis ista violentia tyrannorum. Nam Wandali pro hac re ubique fuerant destinati, ut transeuntes itinera, sacerdotibus suis adducerent jugulandos. Ac ubi eos fallacis aquæ gladio peremissent, indicium eis perditionis, scriptura teste, tradebant; ne alibi sua violentia traherentur : quia non licebat sive privatis, sive negotiatoribus alicubi transire, nisi scriptam characteris indicio suam miseri ostenderent mortem : quam per revelationem servo suo Joanni olim ostenderat Christus, ubi dicit [1] : Nulli licebit aliquid vendere, vel emere, nisi qui habuerit characterem bestiæ in fronte sua, et in manu sua. Nam et episcopi atque presbyteri illorum cum armatorum manu nocturnis temporibus vicos et oppida circuibant, et sic despicatibus januarum aquam, gladiumque gestantes, animarum prædones intrabant : et quos domi repererant, alios forte in lectulis soporatos imbre igneo atque fulmineo respergentes, dæmoniaca vociferatione Christianos suos ipsi pariter vocitabant; ut ludum prorsus suæ hæreseos magis quam aliquam religionem ostenderent. In quo minus capaces et ignari impletum in se pollutionis sacrilegium putabant; prudentiores vero, nihil sibi, quod nolentibus atque dormientibus ingestum est, obesse gaudebant. Nam et multi eadem hora cinerem capitibus suis injecerunt : alii sese vel (quia factum est) cilicio lugubri texerunt : nonnulli cœno fœtido linierunt, et linteamina violenter imposita per fila consciderunt, atque in latrinis fœtidisque locis manu fidei projecerunt.

117. « Tali violentia, nobis videntibus, in Carthagine filius cujusdam nobilis annorum circiter septem jussu Cyrolæ patriarchæ Arianorum, a parentibus separatus est, matre sine verecundia matronali, solutis crinibus, post raptores tota urbe currente, infantulo clamante, ut poterat : Christianus sum, Christianus sum, Christianus sum. Cui et os obturantes, insontem infantem in suum gurgitem demerserunt. Ita de filiis medici venerabilis Liberati factum esse probatur. Nam cum jussu regis cum uxore et liberis ad exilium mitti juberetur : cogitavit impietas Ariana a parentibus filios parvulos separare, quo posset per pietatis affectum etiam virtutem prosternere genitorum. Disjunguntur tenera pignora filiorum. Qui cum vellet lacrymas emittere, auctoritate uxoria increpatur, ut in ipso exitu sui illico lacrymæ siccarentur. Ait enim ei conjux : En propter filios, Liberate, perditurus es animam tuam? Computa eos non fuisse natos : nam et ipsos omnino vindicaturus est Christus. Nonne vides eos clamantes et dicentes : Christiani sumus?

118. « Sed hæc mulier quid in conspectu judicum egerit, tacendum non est. Nam cum ipsa et maritus, licet seorsum, carceris tamen custodia tenerentur, ita ut se penitus non viderent : mandatur mulieri, diciturque illi : Solve jam duritiam tuam; ecce vir tuus paruit imperio regis, et noster factus est Christianus. Aitque illa : Videam illum, et faciam ego quod voluerit Deus. Educta igitur de carcere, invenit virum suum stantem cum ingenti multitudine pro tribunalibus connexum. Et verum existimans quod fecerant inimici, injecta manu apprehendens oram vestimentorum ejus gutturi proximam, videntibus omnibus, suffocabat eum, dicens : Perdite et reprobe, gratia Dei et misericordia ejus indigne, quare voluisti ad modicum gloriari, et in æternum perire? Quid tibi proderit aurum? quid argentum? numquid liberabunt te de camino gehennæ? Dixit et alia multa. Cujus maritus respondit : Quid pateris, mulier? Quid tibi videtur? Aut quid forte de me audire potuisti? Ego in nomine Christi Catholicus permaneo, nec amittere potero aliquando quod teneo. Tunc hæretici mendacii sui conscii et detecti, et fallaciam suam colorare (celare) minime potuerunt.

119. « Et quia superius de violentia immanitatis eorum breviter diximus; hanc plurimi metuentes, alii se in speluncis, alii in desertis locis, viri, vel feminæ, nullo sibi conscio, sese claudebant : et ibidem, nulla succurrente sustentatione ciborum, fame vel frigore victi, contritum et contribulatum spiritum exhalabant, per hæc afflictionis incommoda inviolatæ secum fidei securitatem portantes. Sic enim Cresconius presbyter Myzentinæ civitatis in spelunca Ziquensis montis repertus est, putrescente jam solutus cadavere.

120. « Et quia de sancto Habeldeum præfati jam sumus : pergit tunc ad Carthaginem : adire censuit nefarium regem, ut conscientiam suam, quam semper familiarem Trinitas habuit et amicam, etiam hominibus faceret manifestam. Nec eum retinere potuit Antonius propter verecundiam suam : offert impiissimo regi libellum in hac similitudine verborum.

121. « Quid, quæso, jam cum projectis habetis? Quid cum eis, quos exilio relegastis, quotidie dimi-

[1] Apoc. XIII.

catis? Abstulistis substantias; Ecclesiis, patria, domibusque privastis; sola anima remansit, quam captivare contenditis. O tempora, o mores! Universus hæc mundus intelligit, et ipse qui persequitur videt. Si fides dicitur quam tenetis, quid veræ fidei membra tantis persecutionibus agitatis? Quid vobis cum exilio nostro? Quid vobis cum egenis in sæculo, quorum est vita semper in Christo? liceat saltem gaudere consortio bestiarum eis, quos abjecistis a facie omnium populorum.

122. « Dum hæc et alia similia pontifex dixisset, sceleratus tyrannus hoc ei mandasse perhibetur : Vade ad episcopos nostros, et quod tibi dixerint sequere; quia ipsi hujus rei habere noscuntur per omnia potestatem. Sed neque Antonium hæc res ab insania potuit revocare, scientem se magis imperio regis ob hoc multum posse placere. Habetdeum vero episcopum gaudentem bono conscientiæ suæ ad locum exilii maluit revocare.

123. *Fames et pestilentia grassantur in Africa.* — « Ea tempestate facta est incredibilis fames, et cœpit Africam totam una depopulatione vastare : nullus tunc affuit imber, nulla prorsus gutta de cælo profluxit : nec frustra, sed vero et justo judicio Dei, ut ubi persequentibus cœnosi gurgitis aqua et ignis sulphuris bulliebat : indulgentiæ cælestis, quæ semper affluenter aderat, pluvia negaretur. Lurida remanserat terræ facies omnis : non vitis tegebatur æstate pampineis opaca virgultis; non sata respersa vultus cæspitum viridabant; non olea semper viridis, foliisque repleta jucundis decoris sui consuetum tegmen habebat; non pomorum virgulta, maritante tellure, gemmas produxerant florum, postea fructus (ut assolent) editura. Tristia fuere tetraque omnia, ut par pestilentiæ clades Africam contunderet omnem, etc. »

124. Prosequitur pluribus recensere funera non Africanorum tantum, sed et Wandalorum, tum fame, tum etiam peste pereuntium : ut plane ipsa elementa clamarent, in ultionem offensæ Divinitatis tales tantasque simul immitti in Africam clades, quibus omnes desolatæ fuerint urbes : quorum consideratione, et eorum quæ essent ante oculos inspectione, idem Victor confessor instar Hieremiæ seorsum positus lugubres threnos flebili voce, crebris interrupta suspiriis dolens ac mœrens occinuit. En collige tibi fructus ex semine, quod in sulcis impietatis seminat hæresis, ut plane secundum illud Evangelii [1] : « Ex fructibus eorum cognoscetis eos » : nonnisi ex inferis et satanæ regno dixeris prodire radicem, quæ in tot germina maledictionis et desolationis excrescit. Meminit etiam Gelasius in Andronicum scribens ejusmodi famis, quæ Africam dire vexavit.

125. *Hunerici portentosus obitus.* — Cæterum qui [2] dispergit superbos in furore suo, et respiciens omnem arrogantem humiliat, excitatus tanquam dormiens Dominus, vermibus tradidit consumendum eum qui robustorum militum agminibus vallabatur, Hunericum. Hoc enim anno, cum de prostrata fide Catholica amens putaret parandum sibi triumphum, divinam cogitur experiri vindictam, et omnium hominum miserrimus redditur. Quomodo autem id acciderit, idem Victor ad calcem operis his verbis, dignum apponens colophonem, rem paucis describens sic ait [1] : « Tenuit sceleratissimus Hunericus dominationem regni annis septem, mensibus decem, meritorum suorum mortem consumans, nam putrefactum et ebulliens vermibus, non corpus, sed partes corporis ejus viderentur esse sepultæ. Et ille legis dator et transversor ex Donatianorum hæresi ad eos veniens, quondam Nicasius in brevi simili morte periit ». Hactenus Victor.

126. Quod vero ad execrabilem obitum impii Hunerici spectat, rem aliter scriptam a Gregorio Turonensi reperimus, cum ait [2] : « Tunc et sol teter apparuit, ita ut vix ab eo pars vel tertia eluceret : credo namque pro tantis sceleribus et effusione sanguinis innocentis. Hunericus vero post tantum facinus abreptus a dæmone, qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, propriis se morsibus laniabat : in quo etiam cruciatu vitam indignam justa morte finivit ». Hæc Gregorius; licet perperam ipsum Hunericum successisse Trasamundo testetur. Porro sanctus Isidorus interitum Hunerici ab his etiam diverse refert his verbis : « Hunericus octavo regni sui anno, ut Arius pater ejus interioribus cunctis effusis, miserabiliter vitam amisit ». Hæc Isidorus in Historia Wandalorum, ubi ait eumdem regem menses nonnisi quinque post septem vixisse annos.

127. Verum prærogativa antiquitatis atque præsentiæ, cum hæc omnia Victor oculis intueri potuerit, ei potius præ cæteris deferendum esse videtur, ut dicamus vermibus ultricibus truculentum carnificem instar Antiochi, Herodis, et Maximini, esse consumptum, secundum antiquam illam prædictionem fortissimæ Judith dicentis [3] : « Væ genti insurgenti super genus meum : Dominus enim omnipotens vindicabit in eis : in die judicii visitabit illos : dabit enim ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum ». Fuit plane ejusmodi tam dirum supplicium præjudicium æternæ damnationis : in cujus funere næniæ illæ fuerint concinendæ, quibus Tyri regem Ezechiel flere videtur, cum ad illum Dominus [4] : « Fili hominis, leva planctum super regem Tyri » : et post multa in exprobationem ejus scelerum : « In multitudine, inquit, iniquitatum tuarum polluisti sanctificationem meam : propterea ego educam ignem de medio tui, qui comedat te. Et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium viventium. Omnes qui te viderunt in Gentibus, obstupescent super te ». Istiusmodi plane canticis decuit

[1] Matth. VII. — [2] Job. XL.

[1] Victor. de pers. Wandal. l. III. in fin. — [2] Greg. Turon. de gest. Franc. l. II c. 3. — [3] Judith. XVI. — [4] Ezech. XXVIII.

impium, contumacem, et Deo rebellem homicidam tumulari : ex adverso fidelibus gratias Deo agentibus et illud Davidicum [1] occinentibus : « Cognoscetur Dominus judicia faciens : in operibus manuum suarum comprehensus est peccator » : Et quæ sequuntur. Sarcophagum vero ejus, ipsa putrium carnium theca, iræ Dei præclarum atque perspicuum monumentum, quonam fuit dignori epitaphio inscribendum, nisi quod ad regem Tyri dictum Ezechiel addit [2] : « Nihil factus es, et non eris in perpetuum ». Vel quod magnus ille Mathathias de huic simili Antiocho dixerat [3] : « Gloria ejus fumus et vermis est ». Sed sepultum sua ignominia hominem relinquamus, jam digne (ut par erat) eidem persolutis extremis.

128. Ad hoc usque tempus, ad Hunerici obitum scilicet, perduxit suam Victor de Wandalica persecutione historiam. Porro ipse Victor particeps passionum, jugi confessione clarus, titulo sanctitudinis relatus reperitur in Romanum Martyrologium [4]. Quo tempore etiam alii ejusdem nominis claruere in Africa episcopi, ut Victor Cartennæ in Mauritania, qui ad Gensericum volumen adversus Arianos conscriptum misit. Sed et alius fuit Victor Martyrianus episcopus, cujus est mentio apud Cassiodorum [5], qui Cassiani Collationes purgavit, ut suo loco superius dictum est.

129. *Gundabundus rex Wandalorum.* — Successit Hunerico Wandalorum regi in Africa Gundabundus Gensonis alias Gentonis fratris filius, qui propior genere Gensericum attingebat, ut Procopius [6] tradit. Hunc Victor Godagisum nominat; quem natu majorem, ne succedere posset in regnum, idem Hunericus una cum uxore (ut ait Victor [7]) crudeli exilio relegavit. Hunc imitatione suorum persecutum esse Africanam Ecclesiam, Procopius tradit; secus vero Isidorus, qui ait : « Gundabundus regnavit annis duodecim, qui pacem statim Ecclesiæ donavit, et Catholicos protinus ab exilio revocavit ». Hæc ipse de rebus Wandalorum compendioso Chronico. Sed utrumque verum dixisse putamus : Isidorum quidem; quia Victor qui post annos tres eam scripsit historiam de persecutione Wandalica, si illa post obitum Hunerici adhuc perdurasset, exigebat ratio argumenti, ut de ea vel saltem meminisset. Sed et Procopium quoque vera locutum esse existimamus; quod ex Actis sancti Fulgentii in Africa episcopi Ruspensis apparet persecutionem rursus excitatam fuisse, in qua ipsum multa pati contigerit. Præterea constat Gelasii testificatione, adhuc ipso sedente fuisse in Africa persecutores : quibus S. Eugenium Carthaginensem episcopum et alios ejus collegas sacros antistites restitisse tradit. Quamobrem dicendum existimamus, ad aliquot annos novi Wandalorum regis quievisse in Africa Wandalicam persecutionem, postea vero recruduisse : quando autem id acciderit, dicemus inferius suo loco.

130. — *Evarico Gothorum regi mortuo succedit Alaricus.* — Hoc eodem anno alius princeps barbarus, itidemque Arianus, et Ecclesiæ persecutor in Gallia moritur Evaricus rex Gothorum, haud longe dissimili fine ab interitu Hunerici : nam de eo Gregorius : [1] Non multum post tempus ultione divina percussus interiit ». At quomodo id acciderit non dicit. Porro quod ad tempus ejus obitus spectat, ipsum hoc anno extremum clausisse diem, inde facile colligere possumus, quod ejus filius Alaricus, ipsi statim succedens, hoc ipso anno regnare cœpisse reperitur, ut optime colligitur ex Concilio Agathensi : quod cum celebratum habeatur sub consulatu Messalæ, quo numeratur annus Domini quingentesimus sextus, ibidemque dicatur habitum esse anno vicesimo secundo ejusdem regis; affirmare necesse est, hoc anno ipsum ibi regnare cœpisse : ex quo erroris redarguuntur, qui Evaricum tradunt regnasse annos quindecim, ut Isidorus habet in Chronico : cum enim (ut dictum est superius) constet ipsum regnare cœpisse Christi anno quadringentesimo sexagesimo quarto, ad vicesimum annum pervenisse liquet. Sed cum superius idem auctor usque in annum Zenonis imperatoris undecimum pervenisse tradit, rectæ chronographiæ concinna disponit : verum error in numero inest, dum decem et octo tantum anni ponuntur intercurrisse ab anno octavo Leonis imperatoris, qui est Domini quadringentesimus sexagesimus quartus, quo et regnare cœpisse Evaricum ponit, usque in hunc annum quo obiit, cum viginti numerentur. Ex quibus etiam habes in quo emendes Gregorium Turonensem [2], dum Evaricum habet regnasse annos viginti septem. At admonitum lectorem volumus, ab auctore recentiore [3], qui res Gothorum prosecutus est, suorum gentilium nimis studioso perperam positum eumdem Evaricum regem pium, quem tradit temporali regno ad æternum gloriosa morte migrasse; quem Arianum fuisse, et Ecclesiam Gallicanam persecutum, testificatione Sidonii, et Gregorii Turonensis, perspicua luce superius est demonstratum.

131. *Defuncto pariter Childerico Francorum rege, ei succedit Clodoveus, a quo verum illius gentis christiano nomine exorditur decus.* — Hoc pariter anno defuncto Childerico Francorum rege apud Parisios in Galliis regnante, ejus filius Clodoveus successit, qui regnum tenuit (ut Gregorius Turonensis tradit [4]) annis triginta. *Hoc quidem anno regnare cœpisse Clodoveum, ex tempore ejus obitus, quem contigisse dicemus anno Domini quingentesimo decimo quarto, satis liquet. Consentit et Sigebertus, qui et hoc anno ejusdem Clodovei regis ingressum ponit. Porro ejus nomen diverso modo

[1] Ps. IX. — [2] Ezech. XXVIII. — [3] Mach. I. — [4] Roman. Martyrol. die XXIII. Augusti. — [5] Cassiod. Institut. divin. lect. — [6] Procop. de bello Wandal. l. I. — [7] Victor. de pers. Wandal. l. II.

[1] Greg. hist. Franc. l. II. c. 25. in fin. — [2] Greg. Turon. de Gest. Franc. l. II. c. ult. — [3] Joann. Magn. hist. Goth. l. XVI. c. ult. — [4] Greg. hist. l. II. c. 20. in fin.

ab antiquis etiam ponitur : ab aliis Clodoveus, ab aliis vero Hludovicus, vel aliter scriptum reperitur.

132. Sic igitur imperio Romano Occidentali collapso, Barbarisque triplicis generis Gallias occupantibus, nempe Gothis, Burgundionibus, atque Francis : deploratis penitus rebus, divina providentia factum est, ut ejus tantummodo gentis regnum ad posteros feliciter propagaretur, penes quam cultus pietatis foret excellentius effulsurus, cujus in Childerico (ut dictum est) flores apparuerunt, in Clodoveo autem collecti sunt fructus. Coluit ille licet Ethnicus sanctissimam virginem Genovefam : quam non tantum veneratus est, sed et muneribus frequentavit ejus filius Clodoveus ; qui licet Gentilis adhuc, magna etiam veneratione prosecutus est sanctum Remigium Rhemensem episcopum, cui etiam amplissimas villas dono dedit, quas tamen ille erogandas curavit in pauperes.

133. Testatum id quidem peregregie reliquit ipse S. Remigius publica testificatione, nempe testamento suo, in quo ista leguntur [1] : « Villas, quas mihi dominus, illustrisque memoriæ Hludovicus rex, quem de sacro baptismatis fonte suscepi, cum adhuc Paganus Deum ignoraret, ad proprium (usum) tradidit, locis pauperibus deputavi; ne forte cum esset infidelis, cupidum terrenarum rerum me arbitrari posset, et non potius suæ salutem animæ, quam exteriora ab ipso bona requirere. Quod admiratus, intercedere me pro quibuscumque necessitatem patientibus, et fidelis, et ante fidem benigne liberaliterque concessit. Et quia ex omnibus episcopis Galliarum pro fide et convocatione Francorum potissimum me laborare cognovit : dedit mihi Deus tantam gratiam in conspectu ejus, virtusque divina, quæ per Spiritum sanctum me peccatorem plurima signa ad salutem præfatæ gentis Francorum operari fecit, ut non solum ablata omnibus Ecclesiis Francorum restitueret, sed etiam de proprio gratuita lenitate plurimas ditaret Ecclesias. Neque prius de regno ejus, quantum passus est pedis, Ecclesiæ Rhemorum jungere volui, donec ut hoc omnibus Ecclesiis adimpleret, obtinui. Sed neque post ejus baptismum, etc. » De illius enim post baptismum, rebus gestis, suo loco agemus. Hæc satis ex verbis ipsius S. Remigii, aureis plane exaranda notis, insinuasse ; ut intelligas reverentia erga sacerdotes, atque erga Ecclesias munificentia Clodoveum adhuc Ethnicum instar Cornelii Centurionis ad promerendam Christianam fidem sibi stravisse viam, et ad stabiliendum regnum Francorum jecisse solida fundamenta : quæ si concutiantur, totam desuper structam molem necesse sit in discrimen adduci ; si vero convellantur, deficere penitus; permanere vero firmiter, si ipsa permaneant.

134. At summa laude dignus ipse Remigius, jure dicendus Francorum Apostolus, dum quod Apostolum decet, et Apostolus docet [2], non quæ sua sunt quæsivit, sed aliorum, neque quod sibi [3] utile, sed multis, ut salvi fiant : illud ore versans et opere [1] : « Non quæro vestra ; sed vos ». Ita plane moribus ipse compositus, virtutibus imbutus, et a divino Spiritu afflatus esse debuit, qui nobilem Francorum gentem, ejusque præstantissimum regem e tenebris gentilitiæ superstitionis ad lucem Evangelicæ veritatis adduceret : sicut et talem tantumque decuit esse regem , qui primus Francorum regnum Christiana religione perpetuo illustraret, atque regno eamdem Christianam religionem jugiter protegeret et foveret.

135. Quis ista considerans, oculisque perlustrans præsentis temporis Ecclesiæ statum omni ex parte deploratissimum, non magnopere admiretur Dei providentiam in sua semper Ecclesia protegenda? Etenim ubi penitus collapsum esset Occidentis imperium, et ubique tam in Oriente quam Occidente reges regnarent hæretici ; tunc e Gentilibus Deus voluit sibi principem suscitare, et aggregare sibi populum, qui ab ingruentibus hæreticis atque exundantibus Barbaris sanctam Ecclesiam liberaret, necnon etiam magnopere illustraret : ad id namque a Deo instituti reges visi sunt esse Francorum. Hæc autem quomodo se vere habuerint, quæ suis singulis dicenda sunt annis, perspicuo declarabunt. Erit plane digito etiam demonstrare, quod ubi fides Catholica viguit, ibi regna majoribus in dies gloriæ augmentis ad posteros sunt transmissa ; in quibus autem hæresis alta radice fixa coaluit, ipsa penitus esse collapsa, et e terris quas occuparant evulsa, ut Gothorum, Wandalorum, Erulorum, Alanorum, Suevorum, et Gipedarum , secundum illam Domini prædictionem : « Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus, eradicabitur » : contra vero Francorum ob pietatis irriguum lato lætoque cæspite germinasse. Sed de his modo satis : quæ anni hujus sunt reliqua prosequamur.

136. *Sidonii Apollinaris Epistola ad Orentium ; tum ejus scripta et res gestæ usque ad obitum.* — Hunc ipsum annum Domini octogesimum quartum supra quadringentesimum signat sua Epistola ad Oresium , sive potius Orentium data Sidonius [2] Apollinaris, cum numerat a tempore sui episcopatus tres Olympiadas ; quem superius vidimus creatum Arvernensem antistitem anno Domini quadringentesimo septuagesimo secundo. Interpellatus enim a viro docto et poeticis facultatibus satis exculto Orentio Tarraconensi, ut carmen aliquod de fertili depromptum ingenio mitteret ; ipse se excusans, hæc paucis [3] :

137. « Venit in nostras a te profecta pagina manus, quæ trahit multam similitudinem de sale Hispano in jugis cæso Tarraconensibus. Nam recenti lucida et salsa est : nec tamen propter hoc ipsum mellea minus, sed sermo dulcis et propositionibus acer. Sic enim oblectat eloquio, quod turbat imperio ; quippe quæ parum mentiens quid

[1] Briss. de Form. l. VII. — [2] Philip. II. — [3] 1. Cor. X.

[1] 2. Cor. XII. — [2] Sidon. l. IX. Ep. XII. — [3] Ibid.

ordinis agam, carmina a nobis nunc nova petat. Primum ab exordio religiosæ professionis, huic principaliter exercitio renuntiavi : quia nimirum facilitati posset accommodari, si me occupasset levitas versuum, quem respicere cœperat gravitas actionum. Tum præterea constat, omnem operam, si longa intercapedine quiescat, ægre resumi. Quisnam enim ignoret, cunctis aut artificibus, aut artibus maximum decus usu venire? Cumque studia consueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigrescunt in artibus. Unde est et illud, quod sero correptus, aut raro, plus arcus manui, jugo bos, equus freno rebellat. Insuper desidiæ nostræ verecundia comes ad hoc sententiam nostram inclinat, ut me, postquam in silentio decurri tres Olympiadas, tam pudeat novum poema conficere, quam pigeat. Hoc item nefas, etiam difficilia factu tibi negari, cujus affectum tanto minus decipi decet, quanto constantius nil repulsam veretur. Tenebimus ergo quippiam medium : et sicut epigrammata recentia modo nulla dictabo, ita litteras (si quæ jacebunt versu refertæ scilicet, ante præsentis officii necessitatem) mittam tibi, petens, ne tu sis eatenus justitiæ prævaricator, ut me opineris nunquam ab hujusmodi conscriptione temperaturum. Neque enim suffragio tuo minus augear, si forte digneris jam modestum potius, quam facetum existimare. Vale ». Hactenus Sidonius : quæ Orentii occasione haud oportuit prætermissa.

138. Porro hunc ipsum Orentium Tarraconensem, ad quem Sidonius scribit, et laudat, illum puto, qui postea episcopus Eliberitanus interfuit Concilio Tarraconensi, licet Oruntius pro Orentio, vel Orontius in diversis exemplaribus scriptus inveniatur; et plane eumdem cum illo de quo Sigebertus [1] : « Orentius Commonitorium fidelibus scripsit metro heroico, ut mulceat legentem suavi breviloquio ». Id enim opinari, patriæ nomen, ac studium poeticæ facultatis, et in scribendo suavitas æque a Sigeberto atque a Sidonio laudata, facile persuadent. Dolemus nobilis ingenii omnia periisse monumenta, imo et nomen ipsum ferme oblivione sepultum, quod vix tandem eruderatum, obtectaque rubigine purgatum reddere liceat. At de Orentio satis. Post priorem vero nostrorum Annalium editionem contigit, opportune in lucem edi Antuerpiæ Commonitorium ejus Orentii, industria Martini Delrio Societatis JESU presbyteri, ab eodemque doctis notis elucidatum, cui bene precamur, atque gratias agimus, optantes nobile ejus ingenium in hujusmodi sapientiæ thesauris terra obrutis Ecclesiæ usui restituendis indefesso studio laborare.

139. Quod vero ad ipsum Sidonium spectat : haud diu post hæc putamus supervixisse : etenim non pervenisse ad tempora Anastasii imperatoris, Gennadius significare videtur, dum ipse scribens opus illud sub Anastasio, de Sidonio dum agit sub Leone atque Zenone eum claruisse tradit. Porro de ejus lucubrationibus agens [1] : « Scripsit (inquit) varia et grata volumina et sanæ doctrinæ : homo siquidem tam divinis, quam humanis litteris ad integrum imbutus, acerque ingenio. Scripsit ad diversos diverso metro, vel prosa compositum insigne volumen, in quo quid in litteris possit, ostendit. Verum in Christiano vigore pollens, etiam inter Barbaræ ferocitatis duritiem, quæ eo tempore Gallos oppresserat, Catholicus, Pater, et doctor habetur insignis ». Hæc ipse. Sed quæ vexatio a duobus sceleratis clericis ante obitum eidem illata fuerit, et quomodo in eosdem severissime ultus sit Deus, ex Gregorio hic describamus auditu dignam historiam; ubi enim ipse ejus doctrinam et erga pauperes effusam largitatem enarravit, hæc subdit [2] :

140. « Cumque ad officium Dominicum fuisset mancipatus, et sanctam ageret in sæculo vitam, surrexere contra eum duo presbyteri, et ablata ei omni potestate a rebus Ecclesiæ, arctum ei victum et tenuem relinquentes, ad summam eum contumeliam redegere. Sed non longi temporis spatio inultam ejus injuriam divina voluit sustinere clementia : nam unus ex his nequissimis et indignis dici presbyteris, cum ante noctem minatus fuisset eum de Ecclesia velle extrahere, signum ad matutinas audiens fuisse commotum, fervens felle contra sanctum Dei surrexit, hoc iniquo corde explere cogitans, quod die præcedente tractaverat. Ingressus autem in secessum suum, dum ventrem purgare nititur, spiritum exhalavit. Exspectabat enim puer a foris cum cæreo dominum egressurum. Jamque advenerat lux; et satelles ejus, id est, alius presbyter, mittit nuntium dicens : Veni, ne tardaveris, ut quæ nobis die hesterna convenerant, pariter expleamus. Sed cum responsa dare differret exanimis, elevato puer velo ostii, reperit dominum super cellulam secessus defunctum. Unde indubitatum est, non minoris criminis hunc reum esse, quam Arium illum, cui similiter in secessu fuere interna deposita per partes inferiores egesta : quia nec istud sine hæresi potest accipi, ut in Ecclesia non obediatur sacerdoti Dei, cui ad pascendum oves commissæ sunt : et ille se ingerat potestati, cui neque a Deo, neque ab hominibus aliquid est commissum. Dehinc beatus sacerdos, uno adhuc manente nihilominus inimico, suæ restituitur potestati.

141. « Factum est autem post hæc, ut accedente febre ægrotare cœpisset. Qui rogat suos, ut eum in Ecclesiam ferrent. Cumque illuc illatus fuisset, conveniebat ad eum multitudo virorum ac mulierum, simulque etiam et infantium plangentium, atque dicentium : Cur nos deseris, pastor bone, vel, cui nos quasi orphanos derelinquis? Numquid erit nobis post transitum tuum vita? Numquid erit postmodum qui nos sapientiæ sale sic condiat, aut ad Dominici nominis timorem talis prudentiæ ra-

[1] Sigebert. de Vir. illust. c. 34.

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 92. — [2] Greg. de Gest. Franc. l. II. c. 23.

tione redarguat? Hæc et his similia populis cum magno fletu dicentibus, tandem sacerdos, Spiritu in se sancto influente respondit : Nolite timere, o populi : ecce frater meus Aprunculus vivit, et ipse erit sacerdos vester. Qui non intelligentes, putabant eum loqui aliquid in extasi. Quo migrante, presbyter ille nequam, alter ex duobus qui remanserat, protinus omnem facultatem Ecclesiæ, tanquam si jam episcopus esset, inhians cupiditate, præoccupat, dicens : Tandem respexit in me Deus cognoscens me justiorem esse Sidonio; largitusque est mihi hanc potestatem.

142. « Cumque per totam urbem superbus ferretur, adveniente die Dominico, qui imminebat post transitum sancti viri, præparato epulo, jussit cunctos cives in domo Ecclesiæ invitari : despectisque senioribus, primus recumbit in toro. Cui oblato pincerna poculo ait : Domine mi, vidi somnium, quod, si permittis, dicam : Videbam hac nocte Dominica, et ecce erat domus magna, et in domo erat thronus positus, in quo quasi judex residebat, cunctis potestate præstantior : cui adsistebant multi sacerdotum in albis vestibus, sed et promiscuæ populorum turbæ valde innumerabiles. Verum cum hæc trepidus contemplarer, conspicio eminus inter eos beatum astare Sidonium, et cum presbytero illo tibi carissimo, qui ante hos paucos annos de hoc mundo migravit, attente litigantem : quo devicto, jubet rex, ut in imis carceris angustiis retrudatur : ablatoque isto, contra te iterum suggerit, dicens, te in eo scelere, propter quod ille prior damnatus fuerat, fuisse participem. Verum ubi judex quem ad te transmitteret, sollicite cœpit inquirere, ego me inter reliquos occulere cœpi, et a tergo steti, tractans apud memetipsum, ne forte ego, qui notus sum homini, mittar.

143. « Dum hæc mecum tacitus volverem, amotis omnibus, remansi solus in publico : vocatusque a judice, propius accedo. Cujus virtutem atque splendorem contuens, cœpi hebes effectus, titubare præ metu. Et ille : Ne timeas, puer, inquit; sed vade, dic presbytero illi : Veni ad respondendam causam; quia Sidonius te accersiri deprecatus est. Tu vero ne moram facias ad eumdem; quia sub grandi testificatione mihi præcepit rex ille tibi hæc loqui, dicens : Si tacueris, morte pessima morieris. Hæc eo loquente, exterritus presbyter, elapso de manu calice, reddidit spiritum, ac de recubitu ablatus, mortuus sepulturæ mandatus est, possessurus infernum cum satellite suo. Tale judicium super contumaces clericos Dominus in hunc pertulit modum, ut unus Arii sortiretur mortem, alius tanquam Simon Magus, Apostoli sancti oratione ab excelsa arce superbiæ præceps allideretur. Qui non ambiguntur, pariter possidere tartarum, qui simul legerant nequiter contra sanctum episcopum suum.

144. « Interea cum jam terror Francorum resonaret in his partibus et omnes eos amore desiderabili cuperent regnare; sanctus Aprunculus Lingonicæ civitatis episcopus apud Burgundiones cœpit haberi suspectus : cumque odium de die in diem cresceret, jussum est ut clam gladio feriretur. Quo ad eum perlato nuntio, nocte a castro Divionensi per murum demissus, Arvernos advenit, ibique juxta verbum Domini, quod posuit in ore S. Sidonii, undecimus datur episcopus ». Hæc Gregorius. Ad Aprunculum hunc spectare videtur Aper ille itidem Arvernensi matre ortus, et Arvernis educatus, ad quem extat ejusdem Sidonii Epistola [1], qua ad patriam eum nisus est revocare. Quantum vero temporis Aprunculus sederit, ignoratur : constat tamen in Aurelianensi Concilio sedisse ejus successorem Euphrasium. At cogimur post priorem editionem his ista addere ob calumniam quam patimur a novo Scholiaste in Sidonium Apollinarem, cum de Aprunculo agens, hæc ait : « Male etiam Baronius hunc Aprunculum putat esse Aprum, de quo supra lib. 4, Epist XI. » Non ista dixi, ut vides, lector (te appello), eumdem esse Aprunculum cum Apro, sed tantum ex eadem patria et cognatione nominis videri illum ad hunc spectare, quod existimare vel opinari quis prohibet? Ipse, contradicendi et redarguendi quodam velut percitus œstro, stylo mendaci; cum vero ex nostrorum scriptorum proficit lectione, tacet, et suo vult ingenio tribui quod invenit alieno multo labore paratum. Quam digna sint ista animo libero, judicent omnes : cum tamen ipsi non ingrati, cum quid jure corrigendum admonuit, eidem gratias agamus, et bene precemur. De quibus autem sumus calumniam passi, vindex erit Jacobus Sirmondus : qui etiam quantum scholia illa schola indigeant viri peritioris, ut vel voces ipsas auctor discat Ecclesiasticas, et quam multipliciter in eis erraverit, cuique intuenti apertissime demonstrabit, cum suas in Sidonium ante ipsum elucubratas edet notationes : deponetque tunc plane fastum, cum sentiet se discipulum qui magnus sibi visus est esse magister; erubescetque cum viderit se redactum sub ferulam, et ingemiscet Savarus sentiens non se verum.

[1] Sidon. l. IV. Ep. XXI.

Anno periodi Græco-Romanæ 977. — Jesu Christi 484. — Felicis III papæ 2. — Zenonis 11. Odoacris reg. 9.

1. *Decennalia Zenonis.* — Coss. *Theodoricus* Orientalis, et *Venantius* in Occidente creatus; duo enim alii Venantii consules ordinarii, de quibus suo loco, consules Occidentales fuere. *Theodoricus* Gothorum rex a Zenone adoptatus, in Fastis et Actis publicis ejus consulatu signatis rex non dicebatur, ut in priori parte Dissert. Hypat. cap. 7, num. 6, monstravi. *Zeno* imperii post Leonis jun. mortem suscepti *decennalia* dedit, quorum indicium dedicatio Lauræ S. Euthymii de qua anno sequenti num. 27.

2. *Legati Constantinopolim missi Romam redeunt.* — A num. 1 ad 43. *Vitalis* et *Misenus* Sedis Apostolicæ legati, cum variis artibus decepti fuissent, e custodia producti una cum Acacio et Petri Mongi apocrisiariis ad Ecclesiam processerunt, et Missarum solemnia celebrarunt, reclamantibus licet Orthodoxis, et prævaricationem hanc esse perditionem rectæ fidei, semel, iterum, ac tertio contestantibus. Primum quidem protestationis libellum funiculum ad hamum circumligantes uni ex legatis suspenderunt, secundum vero in codicem immiserunt, tertium olerum cophino inserentes ad legatos miserunt, ut scribit Theophanes. His ita gestis legati Sedis Apostolicæ operti ignominia ac dedecore revertuntur; cum non solum ea, ad quæ missi fuerant, non egissent, sed cum Petro Mongo, ad quem expellendum directi erant, inita communione polluti essent. Porro *Zenonis* et *Acacii* litteras, quas illi ad Felicem papam rescripserant, Romam redeuntes secum detulerunt, plenas contumeliarum in Joannem *Talaiam*, *Petri* vero *Mongi* laudibus ac præconiis refertas. Epistolæ Zenonis Aug. partem refert Evagrius in lib. 3, cap. 20; de Acacii Epistola Felix papa, Synodus Romana, et auctor Breviculi Hist. Eutychian. mentionem faciunt.

3. *Damnantur cum Acacio et Mongo.* — Post discessum legatorum ex urbe Constantinopoli *Felix* defensor Ecclesiæ Romanæ, quem Felix papa ex latere suo legatum miserat, cum *Vitalis* atque *Misenus* ex sacerdotali collegio delecti fuissent, ut testatur Felix in libello ad Zenonem Aug. cogente morbi necessitate tardius subsecutus, ita contumeliose exceptus est ab *Acacio*, ut nec eum in conspectum suum admittere sustinuerit, ut testatur Felix papa in sententia damnationis Acacii. Addit Liberatus, *Felicem* præterea detrusum esse in custodiam, et chartas ejus ablatas, quia nempe Acacio et Petro, sicut *Vitalis* et *Misenus* fecerant, communicare noluerat. Priusquam legati Romam reversi essent, fama adventum eorum præveniens, prævaricationem eorum ubique divulgaverat. Tandem ingressus in urbem Felix papa Synodum LXVII episcoporum collegit in Basilica sancti Petri. Illic *Vitalis* ac *Misenus* cum legationis sibi mandatæ rationem reddere juberentur, et ad vanas excusationes converterentur, *Felix papa* primo Vitalem ac Misenum episcopos sacerdotio et communione privavit. *Petrum* deinde *Alexandrinum*, et *Acacium* Constantinopolitanum a sacerdotali collegio, et ab Ecclesiastica communione pronuntiavit alienos. Hæc est prima damnatio Acacii in Synodo Romana habita *die v kalend. Augusti Venantio cos.*, ut colligitur ex sententia depositionis, quam Felix papa ad Acacium misit. Hujus Synodi Romanæ unicum hodie superest fragmentum, pars sc. sententiæ ab universa Synodo prolatæ in Petrum et Acacium.

4. *Duæ Synodi Romanæ adversus Acacium non confundendæ.* — *Acacius* in duabus Synodis Romanis damnatus est, quarum altera hoc anno, ut mox dixi, coacta, et a Baronio diligenter explicata: altera detecta a Valesio lib. 2 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 3, ubi tamen eam hoc anno habitam perperam credidit, ut anno sequenti, quo ea celebrata, ostendemus. In damnatione ac depositione *Acacii* duo maxime postea reprehenderunt Græci, ut advertit idem Valesius in Notis ad lib. 3 Evagrii cap. 18. Primum, quod in Synodo damnatus ac depositus non fuisset: sed solus *Felix* papa nomen suum sententiæ depositionis præfixisset. Alterum, quod non convictus, nec discussus juxta Ecclesiasticas regulas, damnationis sententiam excepisset. Priori objectioni ita respondebant Romani, non opus fuisse nova Synodo ad condemnandum *Acacium;* omnes enim sectatores et communicatores hæreticorum, qui speciali sententia olim condemnati sunt, simul cum eisdem hæreticis damnatos intelligi, ut scribit Gelasius papa in Epistola ad Orientales. Nec satisfacit responsio Baronii num. 21, Gelasium de œcumenica Synodo loqui dicentis.

Neque enim græci hoc in negotio generale inter ac particulare concilium discrimen ullum faciebant: sed generaliter affirmabant, *Acacium* nulla in Synodo specialiter ob ipsum congregata fuisse damnatum: « An de uno dolet Acacio, quod speciali Synodo non fuerit confutatus; cum proprium crimen suis litteris ipse detexerit, nec audiri debuerit jam sponte confessus, et de tantis Pontificibus Catholicis non dolet sine ulla discussione seclusis », inquit Gelasius in ea Epistola Orientales alloquens, ubi fatetur ingenue *Acacium* in nulla speciali Synodo convictum atque auditum fuisse. Certe ex duabus Synodis Romanis, in quibus damnatus *Acacius*, neutra ipsius causa congregata est, sed prior ob Vitalem ac Misenum Sedis Apostolicæ legatos collecta; in qua *Vitalis* quidem ac *Misenus* damnati, *Petrus* vero *Alexandrinus*, et *Acacius* perstricti tantum obiter ac notati, ut docet Evagrius cap. 18. Posterior vero causa Ecclesiæ Antiochenæ collecta anno sequenti, in eaque Petrus Alexandrinus et Acacius Constantinopolitanus, ut socii et communicatores Petri Fullonis Antiocheni episcopi damnati sunt.

5. *Respondetur rationibus Græcorum in causa Acacii.* — Quod vero Felicem papam solum ei sententiæ nomen suum præfixisse querebantur Græci, huic objectioni ita respondet Felix in Epistola Synodica ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes: « Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesiæ apud B. Petrum Apostolum collecti rursum dilectioni vestræ morem, qui semper apud nos obtinuit, properavimus indicare. Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas præcipuæ fidei colliguntur Domini sacerdotes, consuetudo retinetur, ut successor præsulum Sedis Apostolicæ, ex persona cunctorum et totius Italiæ sacerdotum juxta sollicitudinem sibi Ecclesiarum omnium competentem, cuncta constituat ». Idem ante Felicem dixerat Julius papa in Epistola ad Orientales, quam refert Athanasius in Apologetico. Jam vero quod spectat ad secundam objectionem Orientalium de Acacio sine ulla discussione damnato, satis responsum est a Gelasio papa in Epistola ad Orientales, cujus verba supra protulimus. Hæc recte Valesio observata.

6. *Sententia in Acacium.* — Baronius num. 13, postquam retulit damnationem Vitalis atque Miseni scribit: *his peractis alia sessione,* cognitam esse causam *Acacii*, allatisque in medium cunctis manifestis ab eo perpetratis criminibus, sententia omnium judicatum esse hæreticorum participatione pollutum. At nec sic quidem in eum excommunicationis sententiam intorquere Patribus hactenus visum esse: sed scriptis ad eum rursus litteris Synodalibus admonitum esse, ut resipisceret; alias sciret se excommunicationis sententia percellendum. De hac autem quæ præcessit sententiam admonitione, testari Liberatum cap. 18, sed hujusmodi litteras Synodales ad Acacium missas desiderari. Ita Baronius. Valesius in lib. 2 observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 8 contendit, Baronium et Liberatum hac in narratione hallucinatos esse, nec *Acacium* secundo admonitum post damnationem Vitalis atque Miseni, nec latam damnationis in Acacium *sententiam dilatam* fuisse. Qui enim fieri potest, inquit Valesius, ut Felix papa ad Synodicas litteras, quas refert Liberatus post damnationem Vitalis ac Miseni, ad Acacium scripserit; cum constet Felicem papam, *quarto aut quinto die* post damnationem illorum sententiam depositionis misisse ad Acacium? Existimat itaque Valesius primo admonitum fuisse Acacium a Felice papa per Epistolam ad ipsum scriptam, quam legati Sedis Apostolicæ Vitalis atque Misenus Constantinopolim miserunt et secundam admonitionem aliam non esse, quam libellum citationis a Felice papa ad Acacium transmissum per eosdem legatos; qui sic incipit: « Episcopali diligentia commonente, debuerat diligentia tua », et cætera apud Baronium anno CDLXXXIII, num. 46 et seq. legenda.

7. *Sententia Valesii eam statim promulgatam fuisse censentis.* — Denique quod Baronius affirmat, dilatam fuisse damnationis sententiam in Acacium, dicit Valesius manifeste refelli ex Epistola ipsius Synodi Romanæ *ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes.* In hac enim Epistola, quæ gestorum in illa Synodo Romana accuratam narrationem complectitur, primo quidem Vitalis ac Misenus damnati esse dicuntur: postea vero nulla interposita dilatione Acacius a sacerdotali honore, et Ecclesiastica communione removetur. Verba Epistolæ a Baronio num. 22 recitatæ, sunt hæc: « His ergo deterioribus compertis Vitalem atque Misenum a sacerdotali collegio et sacrosancta communione suspendimus. Acacium quoque membris Christi perniciosius inhiantem, et per civitates atque provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem, inter episcopos sanctos, atque inter Christianos judicavimus non haberi. Qualiter enim fieri poterat scindens tunicam Christi, quam nec crucifigentes eum dividere ausi sunt, in numero fidelium censeretur? Igitur omnia, quæ nobis in timore Dei competunt, cogitantes ac providentes, ne totius exstinctæ Eutychianæ pestis hæreseos, cujus Acacius defensor est ac patronus, serpens, uti cancer, Christi membra disperderet, eum jam nunc ut partem putridam anathematizamus sententia memorata abscissum ». Vides nullam hic mentionem fieri dilationis interpositæ, sed post damnationem Vitalis atque Miseni, sententiam excommunicationis continuo in Acacium esse libratam. Quod si dilatio interposita fuisset, proculdubio id retulissent episcopi in Epistola Synodica ad archimandritas. Id enim ad exaggerandum crimen Acacii non mediocre pondus habuisset; sed nec Gelasius papa in Gestis de nomine Acacii mentionem ullam facit interpositæ dilationis. Ita Valesius qui nomine *Gestorum de nomine Acacii* intelligit Breviculum Hist. Eutychian., uti etiam a quibusdam aliis appellatur.

8. *Refellitur primo.* — Verum nec Liberatus,

nec Baronius, sed ipsemet vir doctissimus fallitur. Nam, ut recte vidit Baronius, quando Felix papa *Vitalem* et *Misenum* in Orientem legavit, dedit eis Epistolam a se ad Acacium scriptam, qua significat, optare sanctam Synodum Romanam, ut Zenonem imp. inducat ad emendandum sedulo studio ea, quæ adversus Catholicam fidem hactenus perperam egisset, sed quia magnopere credebatur fore, ut Acacius refractarius suasionibus pontificiis et Apostolicæ Sedis monitis minime acquiesceret, iisdem legatis datus citationis libellus, cujus initium : *Episcopali diligentia commonente, etc.* Quare libello illo *primum* admonitus fuit Acacius, non vero *iterum :* et Epistola illa, quam etiam duo legati tulere, non est libellus citationis, sed Epistola exhortatoria, qua Felix papa Acacium *instantius, crebro, repetitis hortationibus* incitat ut ipse *ea posthæc devitet, quæ eum ab omni domo Christi ostendant esse disjunctum,* ut legitur in illa Epistola a Baronio anno CDLXXXIII, num. 25 et seqq. relata, in qua nullum admonitionis vel citationis vestigium extat. Multo minus in libello citationis, qui incipit : *Episcopali diligentia commonente.* Imo hæc verba, quæ Liberatus refert : *Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica*, ipsemet Valesius attentius consideraverat in Notis ad Evagrium lib. 3, cap. 18, ubi libellum istum primam admonitionem fuisse affirmavit, quod non video in dubium revocari debere.

9. *Refellitur secundo.*— Secundam admonitionem ad nos non pervenisse, optime etiam scripsit Baronius num. 14, eamque recte suo tempori assignavit Liberatus cap. 18, ubi hæc habet : « Redeunt aliquando legati : sed præcesserant monachi, qui eos graviter de proditione arguebant. Auditi cominus et convicti ex ipsis litteris, quas detulerunt, a locis propriis sunt remoti ». Et paulo post : « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hæreticus, papa Felix in litteris suis Synodicis ad Acacium sic posuit : Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica. Susceptis his Acacius litteris perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium et Tomum papæ Leonis. Hæc cognoscens papa Felix damnationis scripturam misit Acacio per Totum (seu melius Tutum) defensorem, cujus est principium : Multarum transgressionum reperiris obnoxius ». Prima itaque admonitio anno præcedenti ex Synodo Romana cum litteris Felicis papæ supra citatis missa in Orientem per *Vitalem* et *Misenum* : secunda, quæ in Edicto sententiæ memoratur his verbis, *Acacius, qui secundo a nobis admonitus, etc.* Acacio currenti anno denuntiata; sed non per Vitalem et Misenum, ut fuerat prior, quia, ut testatur Liberatus, ii jam Romam redierant, quando ea Constantinopolim missa. Quare cum sententia adversus Acacium, cujus initium : *Multarum transgressionum reperiris obnoxius ;* data sit *V kalend. Augusti Venantio V. C. coss.* anno sc. currenti, apparet Synodum Romanam verno tempore celebratam ; alioquin, an litteræ Synodicæ secundæ admonitionis effectum aliquem habuissent, Romæ *V kalend. Augusti,* quo die sententia lata, sciri non potuisset.

10. *Refellitur tertio.* — Decipitur etiam Valesius, quando asserit, *Felicem papam* quarto, aut quinto die post damnationem *Vitalis*, atque *Miseni*, sententiam depositionis misisse ad *Acacium :* sententia enim adversus Vitalem et Misenum menses aliquot data antequam Acacius damnaretur, ut mox dixi. Præterea Epistola Synodi Romanæ *adversus presbyteros et archimandritas Constantinopoli, et per Bithyniam consistentes*, a Baronio num. 22 et seq. recitata, pertinet ad secundam Synodum Romanam autumno anni sequentis habitam, non vero quatuor aut quinque dies post Synodum Romanam, de qua hic agimus. Quare cum ea ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli, et per Bithyniam consistentes data sit in secunda Synodo Romana, in ea summarie tantum referuntur, quæ in priori gesta sunt; neque enim opus erat in ea sicuti nec in Breviculo Hist. Eutychian. exaggerare quæ Acacius ante priorem sententiam in eum latam gessisset, sed sufficiebat, ut paucis verbis, sicuti moris est, perstringerentur, et quæ post damnationem *Acacius* egerat, fusius narranda erant. Ex illo igitur argumento mere negativo nihil deduci potest contra sententiam Baronii. Alia, quæ Valesius scribit adversus aliqua ejus dicta, cum loquitur de Synodo Romana hoc anno coacta, remitto ad annum sequentem, quo verba faciam de secunda Synodo Romana, quæ Baronio ignota fuit.

11. *Ante damnationem Acacii Joannes Apamenus Tyriorum episcopus dictus.* — Valesius tamen recte observavit, hallucinatum esse Baronium num. 15, quando scripsit, *Acacium* post Vitalis atque Miseni damnationem *Joanni Apameno* seu *Joanni Codonato*, ut eum vocat Theophanes, Tyriorum episcopatum tradidisse. Id enim factum anno CDLXXXII ut eo anno num. 2..... ex eodem Theophane ostendi. Quare diu ante Synodum Romanam hoc anno coactam, in qua *Vitalis* ac *Misenus* damnati, *Joannem Codonatum* ad episcopatum Tyri promoverat *Acacius.* Certe cum *Joannes Tabenniosita* paulo post illam translationem Romam venisset, legereturque Epistola Acacii ad Simplicium papam, qua postulabat, ut Petrus Mongus et Joannes ille Codonatus judicio Sedis Apostolicæ condemnarentur, hac etiam in parte gravissimos Acacii lapsus atque excessus se observasse dixit, ut refert Auctor Breviculi Hist. Eutychian. « Quod cum præfatus Joannes Alexandrinus episcopus relegisset, tacere non potuit, quod Joannem illum (sc. Codonatum) quem Acacius damnaverat cum Petro (nempe Fullone) et sine remedio pœnitentiæ fecit ab Apostolica Sede damnari : post tot damnationes Tyriorum miserit Ecclesiæ præsidere. Postquam ergo non solum nihil profecisse, litteras prædecessoris sui sanctus Felix papa cognovit, et ludibria quædam ab Acacio fieri in eversio-

nem totius Ecclesiasticæ disciplinæ, electis Vitali episcopo etc. » Et paulo post narrata proditione Vitalis et Miseni, subdit : « Quibus rebus habita Synodo commotus beatissimus papa Vitalem ac Misenum ab officio et communione suspendit, Acaciumque damnavit ». Viderat Baronius Breviculum Hist. Eutychian. ex quo laudatum locum refert anno CDLXXXIII, num. 19, ad quem tamen animum hic non advertit. Sed et Liberatus in Breviario cap. 18 hanc promotionem Joannis Codonati ad episcopatum Tyri, refert ante legationem Vitalis ac Miseni, et Felix papa in sententia damnationis adversus Acacium prolata, ejusdem etiam meminit.

12. *Refellitur opinio contraria.* — Fefellit Baronium Epistola Synodi Romanæ *ad universos presbyteros et archimandritas, Constantinopoli et per Bithyniam consistentes,* in qua leguntur hæc verba : « Adjectum est etiam tunc, cum ista in examinatione tractantur, quod Acacius Joannem illum Tyriorum Ecclesiæ fecerit præsidere, qui Apamenis a Petro Antiochenæ Ecclesiæ tyranno (sc. Fullone) fuerat episcopus ordinatus ». Nam hæc verba non id dicunt, quod Baronius existimavit, Joannem sc. Tyriorum Ecclesiæ ab Acacio præpositum fuisse, tunc cum Acacii causa in Romana Synodo examinaretur. Sed id tantum dicunt, inquit Valesius citatus, dum *Acacii* crimina in supradicta Synodo discuterentur, adjectum esse illud inter cætera, quod *Joannem Antiochenum* (nempe Codonatum) olim a se damnatum, et quem a Sede Apostolica una cum Petro Antiocheno (sc. Fullone) damnari curaverat, Tyriorum Ecclesiæ præfecisset. In quo duplex erat delictum : tum quod provincias nihil ad se pertinentes temere invasisset, Antiochenum sc. et Tyriorum episcopum ordinando : tum quod hominem Sedis Apostolicæ judicio condemnatum, citra ejusdem Sedis consensum, non modo in communionem suam recepisset; verum etiam ad honorem sacerdotii promovisset.

13. *Epistola Felicis P. P. ad archimandritas Constantinopoleos et provinciæ Bithyniæ data.* — Quod vero Baronius ibidem num. 15 Epistolam illam Synodi Romanæ ad *universos presbyteros et archimandritas, Constantinopoli et per Bithyniam consistentes,* vocat litteras Felicis papæ ad clerum Constantinopolitanum, in eo Cardinalem doctissimum etiam non audiendum esse, idem Valesius laudatus recte notavit. Datæ enim sunt ad archimandritas urbis Constantinopoleos, et provinciæ Bithyniæ, qui presbyterorum erant honore decorati. Certe episcopi in Epistola illa ad universos presbyteros et archimandritas, Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, testantur, se easdem litteras misisse ad clerum urbis Constantinopolis. Distinguendi sunt igitur presbyteri et archimandritæ Constantinopolis a clero ejusdem civitatis. Eosdem porro esse presbyteros et archimandritas docet Epistola III Felicis papæ, quæ hanc habet inscriptionem : *Felix Rufino, Talassio, presbyteris et archimandritis, et cæteris monachis circa Constantinopolim et Bithyniam constitutis.* Ita docte Valesius, qui in eo tamen fallitur, quod existimet, has litteras a Felice papa datas in Synodo Romana hoc anno celebrata cum scriptæ sint in alia Synodo Romana anno sequenti habita, ut ibidem demonstrabo.

14. *Refellitur opinio Henschenii.* — Henschenius ad diem XXV mensis Februarii in Vita sancti Felicis III papæ, secutus Chronica tum Theophanis, tum Victoris Tunnensis, arbitratus est, *Joannem Tabenniositam* Alexandrinum præsulem, *Acacio* cum Petro Mongo communicante, Romam venisse anno sequenti, eodemque Felicem papam Synodum Romæ coegisse, et *Vitalem* ac *Misenum* legatos Constantinopolim misisse : utrumque eo anno detentum *Abydi* in carcere fuisse, et anno CDLXXXVII pecunia corruptos Acacio consensisse; eodem anno tam ipsos, quam Acacium a Felice papa damnatos, ideoque suspicari se errorem irrepsisse in edicti subscriptionem Felicis papæ, et loco, *Venantio U. C. cos.* anno sc. CDLXXXIV, legendum esse, *Boetio U. C. cos.* qui consulatus cadit in anno CDLXXXVII, nisi forsan, inquit Henschenius, Venantius Boetii in consulatu collega fuerit. Verum Boetius sine collega consul processit, ut ex omnibus Fastis liquet, et tam ex hucusque dictis, quam ex his, quæ anno sequenti in medium proferemus, constat Chronologiam illam cum certis antiquitatis documentis consistere non posse, neque Venantii consulatum a præsenti anno removeri. Quoad Victorem Tunnensem, mira in ejus Chronico per hos annos temporum perturbatio; et quoad Theophanem, licet is per hæc tempora in rerum narratione, ut plurimum accuratus sit, in Chronologia tamen non raro peccat.

15. *Præfata Epistola anno sequenti scripta.* — Missa est per *Tutum* defensorem Ecclesiæ Romanæ ad *Acacium* sententia, quemadmodum et Epistola ad *Zenonem* Aug. qua rogabant episcopi, ut Synodi decretis obtemperaret. Valesius Baronium secutus ait, his duabus Epistolis subjectas fuisse litteras Synodicas scriptas ad universos presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, quibus subscripserant episcopi XLII. Verum, ut jam dixi, litteræ illæ Synodicæ datæ sunt tantum anno sequenti post celebratum posterius Concilium Romanum adversus Acacium. Sententia adversus *Acacium* et litteris ad Zenonem Aug. acceptis, *Tutus* in Orientem navigavit; sed ibi amore pecuniæ corruptus *Acacio* promisit, se omnia quæ Romæ contra ipsum agerentur, aperiturum. Recitatæ sunt *Tuti* litteræ in Conventu, non hoc anno habito, ut Valesius et Baronius putarunt, sed in posteriori Synodo Romana, in qua *Tutus* officio pariter et sacrosancta communione privatus est, ut anno sequenti videbimus.

16. *Hunericus Orthodoxos in Africa persequitur.* — A num. 43 ad 130. Posterius *Hunerici* Vandalorum regis contra Orthodoxos edictum, quod refert Baronius ex Victore Vitensi lib. 4, datum est sub die VI *kalendas Martias Carthagine*, idque

hoc anno, qui bissextilis fuit. Jusserat enim Hunericus priori suo edicto anno superiori emisso, ut *ad kalendas Februarias anni octavi regni nostri sine metu aliquo convenirent*, sc. Orthodoxi, ideoque hoc anno, quo die xxv mensis Januarii, cœptus est annus octavus regni Hunerici. Observat Chiffletius in Elucidat. ad Victorem Vitensem hoc secundum edictum datum esse *VI kalendas Martias* nempe ipso intercalari die, cujus diei infelix esse omen, majorum opinio fuit, vel teste Valentiniano, qui anno CCCLXIV proximo post bissextilem diem apud Nicæam imperator levatus est, cum bissextilem ipsum quasi ominosum declinasset, ut scribit Ammianus lib. 26; quod confidentius dixisset Chiffletius, si ejus tempore liber Lactantii de Mortibus persecutorum lucem vidisset. In eo enim traditur, Diocletianum, cum anno CCCII persecutionem adversus Christianos excitavit, ominosum diem elegisse, sc. Terminalia, « quæ sunt ad septimum kalendas Martias, ut quasi terminus imponeretur huic religioni », inquit Lactantius cap. 12 ut videre est tomo I hujus Criticæ anno CCCII.

17. *Eclipsis solis post persecutionem Africanam.* — Idem Victor lib. 5 multis describit famem ac luem, quæ Africam depopulatæ sunt, saltem ab æstate anni octavi Hunerici, currentis nempe, qua clade sæviente cessavit persecutio Catholicorum ab Arianis, quos fecerat communis calamitas de sua ipsorum salute sollicitos : tunc enim rex ipse Hunericus, ut ait Victor, « suis provinciis, et domibus singulos vocari jussit ». Cum igitur *Hunericus* octavo regni sui anno ad finem vergente interierit, ejus in Catholicos persecutio haud multum supra duos annos solidos tenuit; nempe toto anno regni septimo cum parte anni sexti, et parte octavi. Non solum pestis et fames in Africa grassatæ sunt, sed ut inquit Turonensis lib. 2 cap. 3 : « Tunc et sol teter apparuit, ita ut vix ab eo pars vel tertia eluceret, credo namque pro tantis sceleribus et effusione sanguinis innocentis ». Calvisius in opere Chronologico observat, hanc eclipsim contigisse anno sequenti die vicesima nona mensis Maii, horis septem post meridiem, Lutetiæ. Quare erravit Chiffletius loco citato, ut animadvertit card. Norisius in Addendis ad Historiam Pelagianam, dum autumavit Turonensem locutum esse de alia eclipsi, quæ hoc anno die XIII Januarii post meridiem contigit. In hac enim fere totus sol defecit, cum tamen tertiam solis partem non fuisse obscuratam Turonensis tradat. Marinus in Vita Procli de utraque eclipsi loquitur, et de ea, quæ præsenti anno die XIII Januarii visa est, ait : « Apparuerunt ante finem anni prodigia veluti solis defectus, adeo perspicuus, ut nocte atque interdiu perduraverit. Obscuritas enim profunda ingruit, et stellæ conspectæ sunt. Defectus autem iste contigit in Capricorno plagam versus Orientalem ». De ea eclipsi legendus card. Norisius, qui eam juxta calculum Astronomicum explicat, observandumque Marinum, qui id temporis Athenis Procli successor morabatur, ut docet Photius biblioth. cod. CCXLII incipere annum a verno tempore ; cum scribat eclipsim, quæ die XIII Januarii visa est, accidisse ante finem anni.

18. *Magnus numerus episcoporum in Africa.* — Victor Vitensis prodit, *Hunericum* post edicti sui promulgationem, jussisse cunctos episcopos, qui Carthagine fuerant congregati, numero 348, extra muros propelli, et misisse qui ab eis peterent, ut jurarent se facturos, quod in charta illis exhibita continebatur, si Ecclesias suas ac domos recuperare vellent. Continebat charta, ut jurarent se post obitum regis ejus filium *Hildericum* regni successorem desiderare, seque ad regiones transmarinas Epistolas non directuros. Refert postea Victor his, qui juraverant, dictum esse : « Jussit rex, ut civitates atque Ecclesias vestras nunquam videatis, sed relegati colonatus jure ad excolendum agros accipiatis » : non jurantibus vero : « Jussi estis in Corsicam insulam relegari, ut ligna profutura navibus Dominicis incidatis ». Ex illis itaque, CCCII extra civitates suas per Africæ provincias dispersi terram coluere, quadraginta vero sex in Corsica ligna cædere coacti sunt. Quibus si addas viginti octo, qui effugerant, passum unum, et confessorem unum, cum octoginta octo, qui ante conventum Carthaginensem e vivis excesserant, habebis numerum quadringentorum sexaginta sex episcoporum in Africa currenti anno sedentium. Et sic fiunt omnes episcopi diversarum provinciarum num. 466, ut legitur in Notitia provinciarum et civitatum Africæ, quam Sirmondus tom. I Opusculorum publicavit, quæque extat apud Victorem lib. 4 de persecutione Vandalica. In collatione Carthaginensi anno CDXI, Honorii jussu habita, mentio fit DLXXV sedium episcopalium. Quare intra annos LXXIV centum et quatuor episcopatus in Africa exstincti. Victor quidem lib. 1 testatur ex Zeugitana et proconsularis provinciæ episcopis, quorum erat numerus 164, paulatim omnes defecisse : « Et nunc, inquit, si vel ipsi supersunt, tres tantum esse videntur, Vincentius Gigitanus; Paulus Sinnaritanus, vere, merito, et nomine Paulus; et alius Quintianus, qui nunc persecutionem fugiens apud Edessam Macedoniæ civitatem commanet peregrinus », sed ibi loquitur Victor, non de episcopatibus, sed tantum de episcopis, qui ad eam redacti erant paucitatem, postquam Gensericus anno CDLV, ne aliqui ordinarentur, prohibuit; adeo ut intra annos triginta quatuor mortui fuerint episcopi in duabus tantummodo provinciis, CLXI. Victor enim, ut mox videbimus, hæc scripsit anno CDLXXXVIII aut insequenti.

19. *Martyres elingues loquuntur.* — Procopius lib. 1 de Bel. Vandal. cap. 8 de hac persecutione loquitur, cujus locum, sed corruptum refert Baronius num. 96, quem ideo hic integrum exhibebo : « Christianos Africæ tam crudeliter, tamque injuste nemo vexavit, quam Honoricus. Cum enim illos ad sectam Arianam compelleret, quoscumque parum ad hoc sequendum promptos deprehendebat, igne, aliisque suppliciis excruciatos necabat. Multis lin-

guam faucium tenus abscidit, qui etiam nostra ætate superstites Byzantii explanate loquebantur, nullum capientes sensum illius pœnæ. Ex his duo rem habere ausi cum meretricibus sermonis usum amiserunt. Annos demum octo Vandalis dominatus, morbo oppetiit, etc. Exstincto Honorico, in manus Gundamundi, cujus pater Genzo Gizerici filius fuerat, sceptrum Vandalicum devenit, etc. Christianos excarnificavit atrocius ».

20. *Zeno legatum ad Hunericum mittit.* — Hac persecutione sæviente Zeno, qui anno superiori *Reginum* legatum ad Hunericum regem miserat, alterum legatum, *Uranium* sc. hoc anno ad eumdem misit, de quo Victor lib. 5 habet : « Sed qui hoc fabulosum putat, Uranium Zenonis legatum interroget, cujus præsentia præcipue gesta sunt; illa sc. causa, quia veniens Carthaginem sese pro defensione Ecclesiarum Catholicarum venisse jactabat, et, ut illi ostenderet tyrannus se neminem formidare, in illis plateis vel vicis plures tortores et crudeliores statuit, in quibus, legatis moris est ascendendo ad palatium, et descendendo transire ad opprobrium videlicet reipublicæ ipsius, et nostri jam deficientis temporis fæcem ». Hæc legatio ad *decennalia* Zenonis referenda.

21. *Victor non Uticensis, sed Vitensis episc.* — Baronius *Victorem Vitensem* auctorem librorum quinque de persecutione Africana, errore tunc communi vocat Victorem *Uticensem*, episcopum in provincia proconsulari. Verum Chiffletius loco laudato cap. 7 ostendit, certum esse Victorem fuisse *Vitensem* episcopum, quæ provinciæ Byzacenæ civitas, cum ignota esset recentioribus librariis, hi mendum in antiquis exemplaribus suspicati, et nominum ac vocum delusi affinitate, Uticensem pro Vitensi reposuerunt. In codice Carthusiæ Portarum Ms. bonæ notæ, ipso Operis initio legit Chiffletius : « Incipit Prologus in Historia persecutionis Africanæ, edita a sancto Victore patriæ Vitensis episcopo ». Idem ego legi in duobus Mss. quorum alterum in Bibliotheca Colbertina, alterum in Bibliotheca monasterii sancti Martini de Campis in Urbe Parisiensi siti asservatur. His adde, in libello Notitiæ episcoporum Africæ, qui sub Hunerico persecutionem sustinuere, in Catalogo episcoporum provinciæ proconsularis legi : *Florentinus Uticensis*, sed in Indice præsulum provinciæ Byzacenæ ita scribi : *Victor Vitensis non occurrit.* Quare Uticensis Ecclesia ad provinciam Carthaginensem, Vitensis vero ad Byzacenam pertinebat, et tempore persecutionis Africanæ Victor noster Vitensis episcopus erat, Florentinus Uticensis.

22. *Scribit librum de Persecutione Africana.* — Porro cum Victor Vitensis ipso Operis sui initio dicat : « Sexagesimus nunc, ut clarum est, agitur annus, ex quo populus ille crudelis et sævus Vandalicæ gentis Africæ miserabilis attigit fines », et ingressus Vandalorum in Africam acciderit anno Christi CDXXIX, ut suo loco ostendi, liquet eam Historiam anno CDLXXXVIII aut sequenti elucubratam esse. Baronius in Martyrologio Romano ad diem mensis Augusti XXIII, *Uticæ in Africa,* inquit, *beati Victoris episcopi*, a quo et scriptam Historiam Vandalicæ in Africa persecutionis affirmat in Notis : de quo tamen Victore, cum nulla sit apud Bedam, Usuardum, Adonem, Rabanum Maurum, aliosque antiquos mentio, relinquendum est sacræ Rituum Congregationi, inquit Chiffletius citatus, num Victor auctor Operis de Persecutione Africana in sanctorum canonem relatus censeri possit. Holstenius in Animadvers. ad Martyrologium Rom. verba illa a recentioribus addita fuisse conqueritur.

23. *Moritur Hunericus rex Vandalorum.* — Denique cum *Hunericus* Vandalorum rex dominationem tenuerit annos septem, mensibus decem, ut habet Victor lib. 5, et Anonymus Augustanus *dies* addat *duodecim*, apparet illum obiisse hoc anno XI mensis Decembris. Cointius anno DCXLII, num. 38, reprehendit *Procopium* citatum, quod scripserit, *Hunericum annos octo* Vandalis præfuisse. At Procopius numero rotundo loquitur. Errat tamen Isidorus in Chronico, non solum quia tradit Hunericum annos septem, menses quinque regnasse; sed etiam quia mortem ejus confert in Eram DXIV quæ in annum Christi CDLXXVI convenit. *Hunerico* successit *Gundabundus,* ut supra cum Procopio diximus.

24. *Interitus Evarici Visigothorum regis.* — Ad num. CXXX. *Evarici* Visigothorum regis Ariani obitus anno sequenti contigit. Auctor enim Anonymus Chronici inserti Chronico Victoris Tununensis, *post consulatum Theodorici* anno nempe CDLXXXV, scribit : « His diebus Euricus rex moritur, et Alaricus filius pro eo rex efficitur ». Præterea Jornandes lib. de Reb. Get. cap. 47, asserit, eum *decimo nono anno regni sui*, vita privatum esse. Quare cum ineunte anno CDLXVII regnare cœperit, ad annum sequentem vitam propagavit. Ideo autem Isidorus in Chronico Gothorum *annos* ei *decem et septem* attribuit, quia non nisi annos completos regni ejus enumerat. Mortuus est ante diem secundum Februarii insequentis anni; cum Rescriptum ab Alarico ejus filio ac successore, quo Codicis Theodosiani epitomen confirmat, datum sit *sub die quarto nonas Februarii, anno* XXII *Alarici regis Tolosæ*, anno nempe Christi DVI, quod verum non esset, nisi ante secundum diem mensis Februarii insequentis Christi anni primum regni sui inchoasset. Baronius inciderat in Codicem mendosum Chronici Isidori ; siquidem scribit, eum testari Euricum regnasse annos quindecim ; cum tamen in correctis hujus Chronici Editionibus a Labbeo et Grotio curatis, anni septemdecim Eurico assignentur. In eo vero errat Isidorus, quod affirmet, hunc principem Arianum et Ecclesiarum Gallicanarum persecutorem e vivis excessisse Era DXXI, superiori sc. Christi anno. Denique Turonensis lib. 2, cap. 20, ait, *Euricum* vita functum *an.* XXVII *regni sui,* sed errore nato ex numero X, a librario perperam geminato.

25. *Moritur Childericus Francorum rex.* — A num. 131 ad 136. *Childericus* Francorum rex vi-

tam cum morte commutavit anno quadringentesimo octogesimo primo, cum *Clodoveus* ejus filius ac successor annos triginta juxta Turonensem lib. 2, cap. 43, regnaverit, ejusque mors in annum DXI inciderit, ut certis argumentis suo loco ostendetur. Regnavit *Childericus* annos viginti quatuor, Anonymo in Gestis regum Francorum cap. 9, Aimoino lib. 1, cap. 12 et Roricone lib. 1, testibus. Sed his annis menses aliquot addendi. Is *Tornaci,* quæ regalis civitas quondam fuit, ut habet Audoenus in Vita sancti Eligii Noviomensis episcopi, sepultus est Ethnico ritu, cum multis ornamentis, gladio regali, annulo, aliisque, quæ anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio XIII kalendas Junias reperta sunt, et post aliquot annos Lutetiam allata, ut scribit Joannes Jacobus Chiffletius in libro de hac sepulcrali gaza elucubrato, inscriptoque : *Anastasis Childerici regis.* Ex Clodovei initio et fine perperam in Annalibus consignatis, rerum Francicarum Chronologia in iisdem valde depravata. Unde operæ pretium nos facturos existimamus, si eam ad accuratos apices reducamus, cum postquam Christianam religionem *Clodoveus* amplexus est, frequens Francorum in Ecclesiastica Historia mentio occurrat.

26. *Floret S. Genovefa.* — Florebat hoc tempore in Galliis sancta *Genovefa*, in cujus Vita legitur, Parisienses aliquot annis gravem a Francis obsidionem passos esse, finitoque bello famem mox durissimam secutam, ac eo tempore *Genovefam* miraculis claruisse.

27. *Sidonius factus episcopus poesi renuntiavit.* — Ad num. 136 et seqq. Epistola Sidonii libri noni duodecima ad Orosium Hispanum, qui poema aliquod ab eo flagitabat, neque hoc anno, ut putavit Baronius, neque anno CDLXXXII, ut alii arbitrati sunt, sed tantum anno sequenti data. In ea enim sese huic exercitio, a tempore quo dictus est episcopus, renuntiasse dicit, addens : « Insuper desidiæ nostræ verecundia comes ad hoc sententiam inclinat, ut me postquam in silentio decurri tres Olympiadas, tam pudeat novum poema conficere, quam pigeat ». Quare cum Sidonius anno CDLXXIII Arvernensis episcopus creatus fuerit, ut suo loco ostendi, tres illæ Olympiades anno sequenti, quo nova Olympias, nempe CCCXVI cœpit, decursæ. Mortuus est postea *Sidonius* Zenone imperante, ut ex Gennadio lib. de Script. Eccles. ejusque Epitaphio colligitur. Recitat illud Savaro ex Ms. Cluniacensi in Vita Sidonii, quam in hujus Operibus a se Notis illustratis præfixit, in cujus fine legitur :

> Dextrum funde preces super sepulchrum,
> Nulli incognitus, et legendus orbi,
> Illic Sidonius tibi invocatur.

XII kal. Septemb. Zenone imp.

Refert etiam illud Sirmondus post Vitam Sidonii, sive ab eodem Ms. sive a Savarone acceperit, sed loco, *tibi invocatur*, legit, *tibi invocetur.* Nota temporaria ab imperio Zenonis desumpta demonstrat, Epitaphium longe post Sidonii mortem conditum ; cum enim sanctus præsul Visigothorum regibus *Arverno* dominantibus ad Deum migrarit, si ejus mortis tempore illud exaratum esset, non imperatoris Orientis, sed regis Visigothorum nomen in eo legeretur ; cum in ipsis etiam Conciliis, tam in Hispaniis, quam in Septimania, Visigothis regnantibus, celebratis, aliisque monumentis publicis, eorumdem regum nomina describerentur. Savaro laudatus ex eo Epitaphio, et Martyrologiis Claromontanis tam Mss. quam vulgatis, Sidonium *XII kal. Septembris*, seu die XXI mensis Augusti demortuum, et ex Gregorio Turonensi lib. 2, cap. 23, diem illum in *Sabbatum* incidisse deducit. Indeque recentiores Historici, tacito *Savaronis* nomine, Sidonii mortem in annum CDLXXXII, quo Sabbatum in diem XXI Augusti cadebat, passim conferunt.

28. *Dies et annus ejus mortis frustra hactenus investigati.* — Verum non meram et sinceram gemmam, sed adulterinam et supposititiam *Savaroni* suffurati sunt. Nam tam incertum, an Sidonius die XXI Augusti spiritum Deo reddiderit quam an dies ejus mortis cum Sabbato concurrerit. Innumeris enim exemplis in hac Critica demonstravimus, sanctos aliis diebus, quam quibus vita functi fuerint, aut eorum corpora terræ mandata, sæpe cultos fuisse. Certe Epitaphii conditor satis ostendit, se ad diem ei consecratum, non vero ad eum, quo mortuus est, aut terræ mandatus, respicere, cum ait, *tibi invocatur,* vel, ut habet Sirmondus, *tibi invocetur.* Præterquam quod videtur *Sidonius* serius inter sanctos connumeratus, cum nulli veteri Martyrologio nomen ejus inscribatur. Memoravit illud quidem Baronius in Martyrologio Rom., sed ex Additionibus Molani ad Martyrologium Usuardi, idque ad diem XXIII mensis Augusti, quia Martyrologi diei mortis aut translationis reliquiarum sanctorum plerumque rationem habere non solent. Parte alia ex Turonensis loco laudato sanctum antistitem die Sabbati ad cælum migrasse, perperam infertur. Narrat Turonensis duos presbyteros, qui adversus Sidonium, dum viveret, insurrexerant, malo fine periisse, et cum Sidonio mortuo unus ex illis *per totam urbem superbus ferretur, adveniente die Dominico, qui imminebat post transitum sancti viri,* jussisse præparato epulo cunctos cives in domo Ecclesiæ invitari, quia scilicet se Sidonio successurum credebat. Pincerna dixit se *hac nocte Dominica* vidisse thronum et Sidonium coram judice adstantem. Quæ cum narraret pincerna, presbyter ille subita morte interiit, ut pluribus narrat Baronius ex Turonensi. At si Sidonius anno CDLXXXVII, U. G. vivere desierit, idque die XXI Augusti, qui eo anno in feriam sextam incidebat, dies Dominica, quæ tunc concurrebat cum die XXIII Augusti, recte potest dici dies Dominicus adveniens, *qui imminebat post transitum sancti viri.* Quare sicut ex Martyrologiis et citato Epitaphio non sequitur, *Sidonium*

die XXI Augusti ad superos evolasse; sic nec etiam ex Turonensi diem ejus emortualem in Sabbatum incidisse. Annus itaque et dies emortualis *Sidonii* non minoribus, quam antea, tenebris circumfusi.

Translatio S. *Eustathii* episc. Antiocheni de qua anno CDLXXXII, num. XIII et seqq.

FELICIS ANNUS 3. - CHRISTI 485.

1. *Frustra ad resipiscentiam a Felice invitatur Acacius.* — Symmacho consule absque collega notatur in Fastis tam græcis, quam latinis præsens annus Domini quadringentesimus octogesimus quintus, quo res Orientalis Ecclesiæ in deterius dilabuntur, cum pulsis (ut dictum est anno superiori) Orthodoxis, et suffectis in eorum locum hæreticis, vel saltem communicatoribus hæreticorum, tenebræ undique sparsæ impietatis tetram ubique et horrendam noctem induxerunt : ut cum Hieremia lugubre illud exclamandum jugiter fuerit [1] : « Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion » : cum tamen officio non defuerit Felix papa, qui exemplo Domini [2], qui vulnerat et medetur, post damnatum Acacium Constantinopolitanum episcopum, malorum omnium (ut demonstratum est) et auctorem et propagatorem, ipsum filium tenebrarum in lucem, et desertorum revocare ad Ecclesiam omni studio laboravit.

2. Egisse id in primis eumdem Pontificem per Andromachum virum illustrem, testatus est Gelasius papa in Commonitorio ad Faustum, ubi hæc habet : « Illud autem nimis est impudens, quod Acacium veniam postulasse confingunt, et nos extitisse difficiles. Testis est frater vester, filius meus vir illustris Andromachus, qui et a nobis abundanter instructus est, ut cohortetur Acacium, deposita obstinatione, resipiscere, et ad Sedis Apostolicæ remeare consortium : quique se, sub jurejurando, magnis cum eodem molitionibus egisse, testatur; nec ad ea quæ recta sunt, potuisse deflecti, sicut rerum probatur effectu ». Hæc Gelasius de Romana Ecclesia eo tempore cum Felix papa illi præesset, non autem postquam in locum ejus ipse Gelasius est subrogatus; nam tunc jam Acacius defunctus erat. At ille quidem instar illius propheticæ bestiæ [3], induravit cor suum tanquam lapidem, et (ut est in Job) instar fabrilis incudis, ne crebro percussus, mallei verbi Dei cederet ictibus, sed magis ex piis sanctisque monitis obrigesceret; optime imitatus auctorem suum, proximus illi comes accedens, qui rex dicitur [1] super omnes filios superbiæ; cum rebellans adversus eum a quo amplissimam acceperat dignitatem, vicariam dico præfecturam Apostolicæ Sedis, tanta sibi delegata a Simplicio papa auctoritate, in ipsum auctorem atque ejus successorem Felicem arma convertit : quibus universam Orientalem Ecclesiam perturbavit, de cujus usque ad mortem obstinatione hæc idem Gelasius per ironiam : « Sed revera tali percussus pœna resipuit, correctionem promisit, emendavit errorem; aut ille tractatus lenior voluerit coerceri, qui etiam verbera dura non sensit : quo in sua perfidia et damnatione moriente, etc. »

3. Ex officiis igitur (ut vidimus) per Apostolicam Sedem adhibitis ad curationem inflicti Acacio vulneris, plane detegitur, quam calumniose ejus post obitum defensores cavillare conati sint illatam in eumdem anathematis a Felice sententiam, quod in ejus fine Pontifex illa verba posuerit : « Apostolica auctoritate damnatus, nunquam anathematis vinculis exuendus » : quasi excluserit omnino cum a venia per pœnitentiam consequenda. Nam quonam pacto januam misericordiæ prorsus clausisse Acacio Felicem papam per illam sententiam dicere potuerunt; cum ipse Felix, ut eum revocaret in Ecclesiam, tantopere requisierit? Sed sic quidem nunquam absolvendum ad calcem ponit, si in errore persisteret : quod adversus eos Gelasius agens in tractatu de anathemate pluribus docet. Qui itaque Acacio non defuit omni consilio, idem Felix papa in officio continere studuit eos, qui reliqui erant in Oriente, Orthodoxos episcopos, ne cum hæreticis communicarent : scimus id quidem præstitisse Felicem ex datis litteris ad Illyricos præsules, quarum Gelasius [2] meminit.

[1] Hierem. II. — [2] Job. V. — [3] Job. XLI.

[1] Job. XLI. — [2] Gelas. Ep. I.

4. *Corpus S. Barnabæ repertum, et eum eo Evangelium S. Matthæi.* — In tantis autem Orientalis Ecclesiæ offusis ubique tenebris, fecit Deus in insula Cypri ad illustrationem veritatis splendescere lumen suum, cum veluti redivivus collega Pauli Apostoli S. Barnabas una cum S. Matthæi Evangelio, quo potissimum Christi vera humanitas comprobatur, in opprobrium Eutychianæ hæresis tunc grassantis apparuit, certis signis, miraculorum virtute veluti digito, ubi Catholica fides esset, edocens. Historia quidem omni acceptatione dignissima, omnium assertione atque consensione recepta, ab egregio viro illius temporis Alexandrino monacho Orthodoxo scripta, extat. Quam ut egregium monumentum, et lucernam caliginoso loco lucentem, ad Dei summam in sua Ecclesia moderanda providentiam commendandam, hic tibi opportune intexendam putavimus. Etenim quod ad tempus spectat, cum hæc cuncta auctor contigisse tradat, simul ac pulso in Oasim S. Calendione, immissus est in Antiochenam Ecclesiam Petrus Fullo, et jam vexare Orthodoxos omnes aggressus; his plane eam rem convenire temporibus certum est. Quæ igitur tunc temporis transacta sint, idem auctor verbis istis aggreditur enarrare [1]:

5. « Ubi Zeno imperator beatum Calendionem patriarcham in Oasim exulem relegavit, Fullone illo Antiochenæ sedis episcopatum vi capiente; qui ut impius, et nullam spem reliquam habens, tyrannidem ipsam impune vel scelerate potius exercebat, interficiens, proscribens, et omnes eos fugans qui nolebant cum ejus impietate communicare. Sed hæc quidem missa faciam, cum multa sint, et propriam historiam requirant. Conferet autem se oratio nostra ad id quod magis urget, ut sancti Apostoli Barnabæ gratiam omnibus notam faciamus; et quanta patriam suam cura et benignitate prosequatur, declaremus. Cum nondum contentus esset Petrus Fullo innumerabilibus illis malis, quibus Orientis partes affecit; in provincias etiam illas, quæ nihil ad eum pertinebant, manus injecit. Cum enim imperatoris, et eorum qui erant apud imperatorem gratiosi, lenitatem auro sibi comparasset, ipsius etiam Dei legem deinceps contempsit: et Cyprios homines Dei et fidei amatores ac recta sentientes omnimodo vexare cogitavit: quoniam ejus insulæ habitatores pietatem a parentibus suis traditam servantes, recusabant cum ejus impietate communicare.

6. « Itaque Cypri sedem sanctissimam, et a principio inde usque ab Apostolorum tempore liberam, ipse abripere et sibi subjicere aggressus est: idque ad imperatorem retulit, falsum deferens ac dicens: Quoniam verbum Dei ab urbe Antiochia ad Cyprum insulam manavit; ob id Cypri Ecclesiam sub Antiochenæ sedis patriarcha esse oportet, quandoquidem Apostolica et patriarchica sedes est. Hæc ille rectæ fidei et sententiæ desertor contendebat, cum tamen non ignoraret, ea quæ in urbe Epheso sancta illa Synodus, Cyrillo præsidente, definierat a se violari atque corrumpi ». Extant quidem ejus rei Acta Synodalia ejusdem Ephesini Concilii [1], quorum suo loco meminimus. Subdit his vero hæc mox Alexander: « Sed pietatis præco et sanctissimus Apostolus Barnabas patriæ suæ opportuno tempore subveniens, illius Petri stultitiam, vel malitiam potius redarguit.

7. « Cum enim episcopus Salaminæ jussus fuisset ad regiam urbem se conferre, et adversus Antiochenos coram patriarcha causam dicere, præ timore torpescebat, Fullonis illius insidias suspectas habens ». Considera hic, lector, amabo te, usitatum morem hæreticorum, nempe a sententia ab œcumenica Synodo lata provocare ad imperatorem: insuper et illud prorsus Antiocheno patriarcha indignum, quod cum post Alexandrinum censeatur Antiochenus primus episcopus Orientis, subjicit se tamen judicio Constantinopolitani episcopi. Ex quibus quasi per transennam, imo aperte nimis intueri et intelligere valeas, cur Acacius nefandi hæretici sæpe damnati patrocinium suscepisset, et excommunicationem amplexus esset: ea nimirum ex causa, quod Fullo nequissimus turpiter ei cessisset jus primatus contra Leonis papæ et successorum Pontificum Romanorum sententiam. Sed pergit Alexander:

8. « Erat tunc Salaminæ urbis episcopus Anthemius vir cum primis admirabilis, quod ad rectam fidem et vitæ innocentiam pertineret, sed ad disputationem cum adversariis sustinendam parum valebat. Cum igitur ancipiti fluctuatione fluctuaret, neque certum haberet, quid ageret, num videlicet Constantinopolim proficisci deberet, necne: nocte in somnis astitit illi quidam, divinam quamdam speciem præ se ferens, et luminis splendore multo effulgens, lucidaque veste indutus, ac sacro habitu decorus; qui et hæc dixit: Cur ita tristis es nunc, episcope? Quomodo tantus iste torpor te corripuit? Cur vultus tuus ita concidit? Nihil mali ab adversariis tuis patieris. Hæc cum dixisset, ab Anthemio discessit. Qui experrectus, et timore perterritus episcopus in faciem se prostravit, et multis lacrymis ita Deum deprecatus est: Domine Jesu Christe Fili Dei vivi, adjuva Ecclesiam hanc. Scio autem quod illam adjuvas. Si visio hæc a te profecta est; fac, quæso, ut ea iterum ac tertio mihi ostendatur, ut te mecum esse, certo scire possim.

9. « Interea episcopus ille divinis precibus attentius vacabat, ab omnium hominum congressione remotus. Nocte autem quæ deinceps consecuta est, cum astitisset idem ille vir eadem forma et habitu quo antea visus fuerat: Jam (inquit) tibi dixi, nihil mali te passurum ex iis quæ tibi adversarii minantur. Nihil igitur suspicans, prompto animo ad urbem Constantinopolitanam venias. Hæc cum dixisset, discessit. Episcopus vero rursum Do-

[1] Extat apud Sur. die XI. Jun.

[1] Conc. Ephes. tom II. append. I. c. 4. edit. Pell.

mino gratias egit, neque quicquam alicui dixit, sed exspectabat tamen revelationem tertiam. Nocte igitur consequente idem vir apparuit : qui gravius eum increpans : Quousque (inquit) non vis credere verbis meis, quæ diebus his complenda sunt? Proficiscere in urbem regiam prompto et alacri animo : illinc enim cum gloria reverteris, nec quicquam mali ab adversariis patieris, cum Deum ipsum propter me servum suum tui propugnatorem habeas. Tunc episcopus : Quæso, inquit, domine mi, dic, quis es tu, qui hæc mecum loqueris. Tunc ille ait : Ego sum Barnabas discipulus Domini nostri Jesu Christi, segregatus a Spiritu sancto, ut una cum Paulo Apostolo electionis vase munus Apostolicum inter Gentes exercerem. Hujus rei signum hoc habeas : Egredere extra urbem Occidentem versus, stadiis quinque in eam regionem quæ sanitatis locus appellatur (per me enim Deus ipse in loco illo miracula efficit) et sub arbore siliquæ effodias. Speluncam enim atque arcam invenies : quoniam illic totum corpus meum conditum est, et Evangelium propria manu scriptum, quod a sancto Apostolo et Evangelista Matthæo excepi. Quoniam vero adversarii tui sursum et deorsum miscentes omnia, et jura quædam objicientes tecum disceptant, Antiochiæ sedem Apostolicam esse contendentes; et tu contra jus tuum illis opponas : Et mea, inquiens, Sedes Apostolica est : nam et Apostolum habeo in patria mea. His dictis Barnabas discessit.

10. « Episcopus vero experrectus, Deum adoravit; totoque clero et populo Christianissimo congregato, exiit in eum locum quem per revelationem didicerat, multo apparatu, et cruce ipsa prælata. Cumque preces ad Deum misisset, jussit locum effodi : quem postquam paulum fodissent, invenerunt speluncam lapidibus obstructam. Illis autem sublatis, apparuit arca illa : qua detecta, invenerunt venerandas sancti et venerabilis Apostoli Barnabæ reliquias suavem gratiæ spiritualis odorem spirantes. Invenerunt etiam Evangelium supra Barnabæ pectus impositum. Illam vero arcam plumbeo signo munierunt. Cumque Deum precati essent, discesserunt, viris religiosis in eo loco ab ipso episcopo constitutis, qui vespertinis et matutinis hymnis Deum collaudarent.

11. « Ille ergo insigniores episcopos secum habens, venit in urbem regiam Constantinopolim, et ad patriarchæ domum deductus est. De cujus adventu cum imperator audisset; patriarchæ ipsi mandavit, ut cum Synodo, quæ illuc convenerat, omnium Patrum, controversiam audiret, et quod illi videretur decerneret. Coacto igitur Concilio, cum causa illa tractaretur, adversarii asserebant sua jura, ut sibi videbantur, quod Antiochena sedes Apostolica et Patriarchica esset, ob idque contendebant et alias provincias sibi subjectas esse debere. Hæc cum assererent ; iis, qui præsentes erant, rationi consentanea dicere videbantur : Beatus vero Anthemius paulum moratus, contra objiciens : Et mea (inquit) Sedes Apostolica fuit, inde usque a principio et libertate honorata, qui et Apostolum habeo in patria mea integro corpore constantem, beatissimum, inquam, illum Barnabam sanctarum laudum præconiis celeberrimum. Hoc cum Anthemius opposuisset, nihil loci adversariis relictum est, cum episcopi qui præsentes erant, silentio Anthemii orationem confirmassent. Adversarii vero rubore perfusi, muti remanserunt responso illo tam justo perculsi.

12. « Hæc cum imperator audisset, episcopum Cypri ad se accersiri jussit, et de revelatione sancti Apostoli Barnabæ diligenter ab eo quæsivit. Ille nihil ex his quæ vera cognoverat occultavit, sed ordine rem omnem imperatori narravit. Ille hæc audiens, valde gavisus est, divinæ gratiæ divitias admirans, quod imperii sui temporibus tantum miraculum a Deo factum cognosceret. Tunc Antiochenæ urbis episcopum illinc expulit, et jussit ut in posterum Cypri episcopo, quod ad eum causa pertinebat, nihil omnino molestus esset. Beatum vero Anthemium episcopum ita rogavit : Quoniam sancti pontificatus tui temporibus Domino nostro Jesu Christo placuit sanctum suum Apostolum Barnabam revelare : jube, quæso, celeriter Evangelium illud, quod inventum est, nobis afferri. Id si feceris, mihi filio tuo gratissimum erit : habebis enim et me ipsum posthac tibi, pater, in omnibus obtemperantem. Assensus est ejus petitioni episcopus; et quemdam ex eis quos secum habebat, una cum fidelissimo imperatoris ministro episcopum misit, qui Evangelium illud in urbem Constantinopolim attulerunt : erant autem libri tabellæ thyanis lignis compositæ.

13. « Evangelium illud imperator in manibus sumpsit, et deosculatus est, auroque multo exornatum in palatio suo reposuit, ubi ad hodiernum usque diem servatur, et in magna quinta Paschæ feria quotannis in palatii oratorio Evangelium ex eo libro recitatur. Episcopum vero Anthemium magnis honoribus prosecutus, pecuniis multis donatum ad insulam Cyprum remisit, eique mandavit, ut sancto Apostolo Barnabæ templum in eo loco erigeret, ubi venerandæ ipsius reliquiæ inventæ fuerant. Multi autem ex optimatum numero pro illius templi ædificatione pecuniam contulerunt. Ille igitur in Cyprum reversus, multos artifices atque operarios collegit, et ædificationi non mediocrem operam dedit, et Apostolo Barnabæ templum valde magnum tum ædificio, tum multo et vario ornatu insigne construxit. Ad eam vero templi partem quæ ad Libyam spectat, aulam quamdam composuit quatuor porticus habentem, et cellas hinc atque illinc e regione sibi oppositas in aula construxit; ut qui divina officia in templo monachi celebrarent, in illis cellis habitare possent. Quin etiam e longinqua regione aquæductum derivari fecit, et in medio atrio concham quamdam pulcherrimam construxit, in quam aqua illa deflueret; ut tam qui in eo loco habitabant, quam qui peregre venissent, abunde aquis illis frui possent : ita ut qui locum illum vidisset,

parvæ alicujus et jucundæ urbis figuram videre sibi visus esset. Deinde arcam illam, in qua Barnabæ Apostoli reliquiæ traditæ erant, in dextera sacræ aræ parte collocavit : qui locus multo argento et marmoreis columnis ornatus erat.

14. « Diem vero festum, quo beati Apostoli et generosi martyris Barnabæ memoria celebraretur, Patres agi per singulos annos constituerunt tertio idus Junii, ut Romani numerant, ut vero Cypri Constantienses, die undecimo ejusdem mensis qui ab illis dicitur Mesores et decimus numeratur, ut autem Asiani homines, vel Paphii numerant, decimo nono mensis, qui Pthithipatus dicitur, et nonus numeratur. Hoc igitur anni tempore in eum locum, quem supra diximus, gentes plurimæ conveniunt, et divina officia concelebrant in gloria Patris et Filii et Spiritus sancti, amen. Reliquiarum S. Apostoli Barnabæ revelatio ita se habuit, ut diximus : quæ vero miracula quotidie a sanctissimo ipsius sepulcro abunde proficiscuntur, ea si quis conscribere velit, ne multis quidem voluminibus (ut opinor) illa complecti poterit ». Hactenus de his Alexander : eadem breviter habent Theodorus lector, Suidas, Nicephorus, atque alii tum græci tum latini historici. Porro Nicephorus [1] errasse plane convincitur, dum ejusmodi reliquiarum inventionem factam sub Anastasio imperatore recenset, refragantibus cæteris omnibus, ipsiusque inventionis Actis.

15. *Xenajas auctor Iconoclastarum.* — Sic igitur Deus ad convincendum et confutandum insultantem regia auctoritate pollentem Petrum hæreticum, ista tam grandia hoc ipso tempore in revelatione sacrorum pignorum, et editione signorum voluit demonstrasse : quibus non id tantum factum est, ut de subjicienda Cypri Ecclesia sub Antiochena metropoli nullum amplius negotium fuerit a Fullone impio facessitum : sed et fides Catholica ubique in Oriente exagitata, illic absque ulla molestia fuerit intacta servata. At idem perditissimus Fullo, cui in animo nihil erat magis inhærens, nisi ut cuncta a Catholicis bene gesta irritaret si posset, non tantum ista adversus sententiam Patrum Concilii Ephesini molitus est; verum etiam cum audisset vagum quemdam nebulonem Persam, fugitivum servum, agentem se ut clericum ab Ecclesia ejectum, assumpsit ipse hominem, atque ad episcopatum usque provexit : rem plane monstruosam, ut nondum Christianus, absque baptismo quis inventus fuerit ordinatus episcopus : quam quidem Nicephorus ita narrat [2] :

16. « Xenajas quidam erat (Philoxenum græca lingua recte vocet) genere Persa, et fortuna servus, peridoneus satanæ minister : qui sub Calendionis episcopatu, cum ab hero suo profugisset, ad Ecclesiam Dei accessit, clericum se esse affirmans, cum quidem nondum divinæ regenerationis lavacro initiatus esset. Calendion ubi hominem eum, et latentem in eo malevolentiam ex signis et conjecturis quibusdam cognovit, ab Ecclesia eum proscripsit. Ubi vero Calendioni Petrus Cnapheus (qui et Fullo dictus est) successit, Xenajam illum non solum recepit, verum etiam nondum baptismo initiatum, vicinæ Hierapolis episcopum creavit, et Philoxenum nominavit. Et Petrus ubi tandem se episcopatum viro nondum baptizato mandasse intellexit, dixisse fertur, sufficere ei pro baptismo consecrationem. Xenajas iste primus (o audacem animum et os impudens !) vocem illam evomuit, Christi et eorum qui ei placuere imagines venerandas non esse, etc. » Quæ enim subdit sub Flaviano contigisse, suo loco dicenda erunt. Recitantur hæc eadem ex antiquiori auctore per Anastasium diaconum in posteriori Nicæno Concilio, nempe ex Theodoro Lectore, quo tempore ejus historia integra habebatur : in qua hæc amplius leguntur, quonam modo scilicet idem scelestissimus Xenajas inventus tandem sit, quisnam qualisve esset, qui in Syria agebat episcopum : « Hunc », inquit Theodorus, « non longe posteaquam factus est a Petro Fullone episcopus Hierapolis, episcopi Persici insequentes, servilibus parentibus natum ipsum quoque servum, et nondum baptizatum accusabant, etc. »

17. Vidistine quanto gloriari possint auctore impii Iconoclastæ ? homine scilicet scelestissimo et servilis conditionis errone, vix nomine cognito, a sanctissimo Orthodoxo episcopo ejecto, a nefandissimo Fullone recepto ; qui episcopus fuerit sine baptismate, et sine Christo dictus tantum nomine Christianus, dicendus potius dæmoniacus, cui nondum pulsus per baptismum spiritus nequam fuerat, sed inhabitans semper in eo jam esset per sacramentum consecrationis quasi vectibus, ne progredi posset, inclusus : tali afflatus numine qui et tanto promotore dignus est factus episcopus. Huic igitur tam nobili hæresiarchæ dignissimi ejus sectatores Iconoclastæ ut suo ipsorum duci et principi columnas erigant, inscribant titulos, statuant simulacra : hujus solius imagines prosequantur honore, conscribant panegyricos, laudent pro rostris, incendant thura, accendant lumina, effundant unguenta, et omni denique monimentorum genere immortalitati ejus memoriam consecrent : ut omnis posteritas notum habeat, a quo ipsi gloriosum duxere principium, et cujus imitatores atque discipuli facti sint : non enim invidemus.

18. Sed quænam sapientissimus Persarum, ex Manichæis proveniens, docere in Syria cœperit, accipe ex antiquo historico, Joanne Diacrenomio : quæ his verbis recitantur in Nicæno Concilio posteriori : « Xenajas non esse decens dicebat, Angelos existentes incorporeos corporea forma effigiare, et in humana effigie incorporeos repræsentare. Quin etiam et hæc fuit opinio ejus, Christo non dandum esse honorem, aut laudem dicendam pictura arte hominum elaborata : esse autem illi solummodo acceptum adorationem in spiritu et veritate. Inter cætera autem dicebat et hoc esse puerilis animi factum, fingere in columbæ idolo ter adorabilem Spi-

[1] Niceph. l. XVI. c. 37. — [2] Ibid. c. 27.

ritum sanctum : nusquam enim Evangelicis litteris traditum esse, Spiritum sanctum columbam esse, sed quod in specie columbæ aliquando visus est : id autem dispensative, et non substantialiter factum est. Ita (ut semel dicam uno verbo) intempestivum putabat et inconveniens pios homines Spiritum sanctum ut corpus habentem delineare.

19. « Hæc quidem Xenajas, qui et Philoxenus, docens, simul cum ipsa doctrina, et opere rem demonstrabat. Sæpe Angelorum imagines afferens jecit : Christum autem imagines repræsentantes, omnes in unum locum collocavit ». Hactenus Joannes de Xenaja; de quo haud mirandum, si nondum Christianus, divinas Scripturas non perlegit, Christianæque religionis traditiones minime pervestigavit. Si enim scisset Dei præcepto jussos esse incorporeos Cherubin in arca et in sanctuario effigiari; sicque novisset Christianos procul abesse, ut columbam dicant esse Spiritum sanctum, sed ipsum repræsentare, qui in ea forma est ostensus hominibus : si scisset a temporibus ipsius Domini nostri Jesu Christi, ejus imagines in veneratione habitas in Ecclesia, et a posteris digno honore cultas; sique intellexisset rudium esse scripturam imagines, ac proinde quibus signis voluit innotescere Deus mortalibus per ipsam Scripturam divinitus traditam, eadem licere coloribus repræsentare; si his, inquam, institutus esset catechumenus homo, sine baptismo, et sine Christo, nomine tantummodo Christianus; haud illa adeo impia et insulsa aliquando effutisset. Sed danda venia cæmentario, si inveniatur in arte sutoria imperitus. At quid recitatis Xenajæ blasphemiis in eo Concilio œcumenico? « Patriarcha dixit : Audivimus, viri sacerdotes, quales fuerint qui imagines non receperunt, nempe non baptizati, Manichæi, qui non vere, sed per imaginem Deum hominem factum tradunt ». Hæc ibi. At de his satis.

20. *Martyrio episcopo Hierosolymitano defuncto succedit Sallustius qui Sabam presbyterum ordinat.* — Hoc eodem anno vita functus est Martyrius Hierosolymitanus episcopus, cum sedisset annos octo; tot enim anni ejus sedi a Nicephoro [1] adscribuntur, necnon a Cyrillo in Saba : cui cum ab Evagrio [2] crimen communicationis cum hæreticis adscribatur, injuria id factum scias : nam honorificentissima est ejus memoria apud Cyrillum in rebus gestis sanctissimi viri Euthymii, quas scripsit post ejus obitum. Quamobrem haud facile Evagrio assenserimus ea petenti a Zacharia Eutychiano; cum præsertim eumdem Martyrium Euthymii testimonia commendarint, cujus ultima functio legitur in Ecclesiæ dedicatione apud monasterium ejusdem sancti Euthymii insignibus miraculis declarata : quæ tu apud eumdem auctorem consulas, qui de Ecclesiæ dedicatione ista habet [3] : « Cum vero miraculum brevi totam pervasisset solitudinem, et pervenisset etiam ad ipsum archiepiscopum Martyrium ; descendens ille multis copiis ad cœnobium, præclaram quidem egit synaxim et vigiliam cum multis lampadibus et suffitibus : splendidam autem et magnificam fecit dedicationem, deponens sub ara quasdam partes reliquiarum martyrum Tarachi, Probi, et Andronici, septimo mensis Maii : erat vero jam duodecimus annus post decessum Euthymii ». Hæc Cyrillus. Porro ex annorum notato numero duodeno ab Euthymii migratione, quæ ipso teste contigit anno decimo sexto Leonis imperatoris, qui numeratus est annus Domini quadringentesimus septuagesimus secundus; dicendum est, anno præterito eamdem dedicationem fieri contigisse : cui cum divina miracula fuerint suffragata, et eadem una cum Catholicis sanctisque viris habita sit; non nisi a Catholico episcopo potuit celebrari.

21. Successit autem Martyrio episcopo Sallustius, et ipse Catholicus; haud enim aliter dignum sentire de eo, qui magnum illum Sabam presbyteratus ordine insignivit, jam antea calumniis circumventum, sed ab ipso absolutum ; ut plane sicut ex dedicatione Ecclesiæ S. Euthymii Orthodoxa Martyrii fides fuerit demonstrata, ita et ex ordinatione Sabæ et alterius dedicatione Ecclesiæ contingat Sallustium ipsum ejus successorem Catholicum exhibere. At scias, non parvi esse negotii certum quempiam his temporibus ostendere Orthodoxum, cum totus ferme Oriens vel hæresi, vel communicatione cum hæreticis esset diluvio pæne mersus. Porro hujus rei gestæ historiam, qua videlicet occasione sanctissimus Sabas a Sallustio Hierosolymitano episcopo presbyter ordinatus sit, idem Cyrillus est litteris prosecutus his verbis [1] :

22. « Cum patriarcha », Martyrius scilicet, « octavo anno pontificatus vita excessisset, et Sallustius sedem post accepisset ; jam quadragesimum octavum ætatis », inchoatum videlicet, « agente beato Saba, quidam ex Laura pravis animis, menteque perversa et illiberali, qui plane erant canes, et ut cum divina dicam Scriptura [2], spiritum non habebant etc. » Et paulo post : « Seditiosi ergo isti (oportet enim non ex nominibus, sed ex studiis potius illos vocare) mala meditantes adversus divinum Sabam, veniunt in sanctam civitatem ; et ad Sallustium episcopum linguis dolosis, aut (ut melius dicam) cordibus accedentes, eum quærebant, quis esset præfuturus. Ille autem cum esset sapiens, et aures non haberet faciles, nec ea admitteret, nisi prius examinata; accurate rogavit, quinam essent, et unde. Illi vero dicebant, se habitare prope quemdam torrentem, et illic peragere certamina exercitationis, celantes nomen Sabæ; sciebant enim eum ex virtute notum esse omnibus, quomodo ipsi studium ponebant, ut ex vitio cognoscerentur ab omnibus. Cum ii autem sæpe rogarentur, ut dicerent cujusnam esset torrens, et quomodo vocaretur, et non possent effugere interrogationem, dicunt : Qui ab aliquibus vocatur torrens Sabæ.

[1] Niceph. in Chron. Cyril. in Vit. Sabæ. — [2] Evagr. l. III c. 16 — [3] Cyril. in Vit. Euty. apud Sur. die XX. Jan.

[1] Cyril. in Vit. S. Sabæ apud Sur. die V. Decemb. — [2] Jud. I.

23. « Ille autem cum intellexisset eum esse præfectum, adversus quem isti struebant calumniam, rogavit rursum : Ubi est hic Sabas ? Illi autem mittentes respondere ad propositum (o arrogantiam et amentiam !) dixerunt ei non posse sufficere curæ de tam multis suscipiendæ propter simplicitatem nimiam et rusticitatem : lenitatem illius et moderationem simplicitatem vocantes improbi, eo quod nollet hic populus (ut admirandus dixit Isaias [1]) aquas Siloe, quæ fluunt silentio. Porro autem illud quoque addiderunt accusatores, nempe nimiam in suscipiendo sacerdotio cautionem, dicentes neque ipsum velle esse sacerdotem, neque alteri, ut fiat sacerdos, concedere. Sed hæc quidem illi.

24. « Quiricus autem quidam sacerdos et virtutis amator ardentissimus, cum tunc adesset apud episcopum, et quæ dicta essent audivisset : Quid vero, inquit, vos primi Sabam suscepistis, an ille vos? Cum autem illi respondissent, illum quidem ipsos suscepisse et congregasse, eis vero regendis eum minime sufficere, qui in magnam crevissent multitudinem, cum esset agrestior et simplex. Excipiens rursus Quiricus : Si ille, inquit, vos ab initio congregavit, et locum qui erat desertus construxit ad habitandum ; quanto magis et ipsum locum jam constructum et habitatum, et vos qui in unum estis congregati, erit is aptus ad regendum? Cui enim in his quæ erant magis difficilia opem tulit Deus, ipse etiam omnino adjuvabit in iis quæ sunt minus laboriosa, et facilem ei reddet præfecturam et administrationem. Ad hæc illi qui pacem oderant, cum quibus erat Sabas pacificus, et clam de proximo illiberaliter detrahebant, cum nihil possent respondere ; tunc dimisit episcopus : Considerate, inquit, in præsentia : crastino autem die accuratius de his inquiremus.

25. « Et statim quidem accersit beatum Sabam, nescientem cur esset accersitus. Porro vero eosdem quoque adducit et ad probandum quidem (ut putabant) suam accusationem, et ad expellendum Sabam a præfectura ; ut autem rei ostendit exitus, ad ora eis potius obstruenda, et ad omnem auferendam sermonis occasionem. Nam postquam astiterunt, rectus ille et incorruptus judex, nihil illis omnino dicens, non arguens, neque alio egens testimonio, qui de virtute Sabæ optime esset certior factus, et ab ea jam esset satis persuasus, eum quidem ordinat sacerdotem in conspectu omnium. Hac autem apud eos usus admonitione : Ecce, inquit, habetis vestrum patrem, et Lauræ vestræ præfectum, quem Deus desuper, et non homo elegit : nos vero solum Spiritui sancto manus commodavimus, non ipsum sed vos potius ipsos afficientes beneficio. Sic dixit : et cum statim assumpsisset beatum Sabam, et ipsos seditiosos, ac religiosum qui tunc aderat Quiricum, cum eis in Lauram proficiscitur, et primum illud sanctum consecrat templum, deinde etiam aram in eo constituit, et gloriosorum Christi martyrum illic multas recondit reliquias ». Hucusque Cyrillus de rebus gestis Sallustii episcopi cum S. Saba. Sed jam ad imperatoris aulam transferatur oratio.

26. *De Longino Zenonis imperatoris fratre, homine turpissimo.* — Sub ejusdem anni consulatu Symmachi, de fratre Zenonis imperatoris Longino nomine hæc habet Marcellinus in Chronico : « Longinus Zenonis frater Augusti post decennalem custodiam, quam eidem Illus apud Isauriam intlixerat, ad germanum Constantinopolim venit ». Conatus est hunc Zeno imperator creare Cæsarem, ut relinqueret imperii successorem : sed quod esset perditissimis imbutus moribus, nunquam id est consecutus, resistente inter alios Pelagio patricio laudatissimo viro, qui et quomodo ea de causa a Zenone sit jussus interfici, paulo post dicturi sumus. Quam vero iste Longinus germanus imperatoris, æque ac ipse Zeno, rapicissimus et impurissimus esset, Suidas prodit his verbis [1] : « Longinus et Conon fratres Zenonis imperatoris injuste potentia utentes, in urbibus omnibus alienas possessiones sibi vindicabant, et mercede gravissimorum delictorum reos defendebant. Longinus autem omni quoque incontinentia refertus, erat semper ebriorum hominum utens consuetudine, et multos lenones secum habens : qui cum se illi principum virorum uxores adducturos pollicerentur, scorta magnifice exornata in curribus insignibus adducendo, fucum illi faciebant, quasi illas ipsas adduxissent. Idem etiam monialium cœtum diremit hoc modo : cum crebro Pergis versaretur, nuntiatum illi est a lenonibus, admodum formosas esse illas mulieres. Itaque illis misit legumina et siccos panes et vestes, et alia quædam, quasi curaret eas scilicet et sollicitudine, vel conversione timorum : facile enim causas speciosas ad illaqueandas mulierculas, feminarum aucupatores comminiscuntur. Et monasterium ingressus, multas earum vi potius, quam persuasione deduxit. Nam adeo lascivus fuit, ut et in ingenuas et magistratuum uxores et virgines importune faceret impetum, omniaque ageret impudenter. In progressu autem globos argenteos et armillas projiciebat : multaque alia mala perpetravit Longinus iste ». Hæc Suidas de spurcissimo homine ad delinquendum imperatoria male uso potentia : ut plane ad malorum cumulum accesserit turpitudo soluta licentia exundans, veluti alluvione lutum ubique relinquens.

27. *Quales Zenonis magistratus.* — Quid præterea idem Suidas de ipsius Zenonis magistratum avaritia dicat, accipe : « Bonam, inquit, gubernationem Romani sensissent, nisi Sebastianus tum in aula potentissimus illum quovis suo arbitratu impulisset, velut in foro cauponans omnia, nec sine pretio quicquam in regia sinens confici. Nam et magistratus vendebat omnes, pretio tum sibi reservato, tum imperatori communicato. Quod si quis accessisset qui paululum quicquam adjiceret, is

[1] Isai. VIII.

[1] Suid. in hist.

præferebatur. In toto denique palatio nihil erat rerum omnium, quod venale non esset. Quod si Zeno magistratum aliquem suis familiaribus contulisset, ipse mancipis instar cum ab illis redemptum, pluris vendebat aliis, Zenoni furta præbens ». Hæc de magistratibus. Extant ad hunc ipsum Sebastianum prætorii præfectura fungentem ejusdem Zenonis imperatoris complura rescripta [1]. De mala vero educatione Zenonis filii, quem optabat imperii relinquere successorem, idem Suidas [2] mox ista addit :

28. *Filius Zenonis male moratus interiit.* — « Zeno Romanorum imperator filium suum admodum adolescentem imperii successorem relinquere cupiens, et dignitatibus ornabat, et corpus exercere jubebat ad staturæ incrementum. At imperatorii proceres potestatem nacti fisci affatim exhauriendi, curabant ut adolescens Sybaritico luxu corrumperetur, et lenocinio suo ad insanos amores æqualium incitabant. Itaque vitæ ratione ad voluptatem et superbiam comparata, ab omni honestate remotus, et jam tum arrogantiam ob exspectationem imperii e vultu elucentem præ se ferens sublimis incedere, et erigere cervices cœpit, ac (ut paucis dicam) erga omnes non alium se præbere, quam adversus servos. Verum inspector omnium rerum, et nativa et edocta ejus improbitate perspecta ita illum mulctavit, ut alvi profluvio multos dies sine sensu lectum inquinans, immatura ætate rebus humanis eximeretur ». Hactenus Suidas.

29. *Acacio connivente mali mores invalescunt.* Vides igitur, præter hæresum excrescentes omni ex parte torrentes, pravorum quoque morum exuberasse profluvium, ex ipsa aula regia erumpentibus iniquitatum omnium fontibus : ut non mireris ejusmodi homines hæreticis favisse, Catholicamque fidem lacerari adeo permisisse, ipsisque Romanis Pontificibus refractarios obstitisse, qui ab ipso bonorum omnium auctore Deo vitæ turpitudine separati, ab eodem fuerint divinæ præsidio gratiæ derelicti. Haud enim reperire facile erit aliquem se ab Ecclesia Catholica separasse, quem, delictis præcedentibus, non projecerit Deus, instar Saul [1], a facie sua.

30. Sed ad deploratissimum rerum statum illud accessit, quod cujus muneris erat imperatorem admonere, ut tam sua quam aliorum peccata corrigeret, idem ipse servus gloriæ, et non Apostolicus pastor Acacius, non id tantum facere prætermisit, oblitus Apostoli admonentis [2] : « Argue, increpa, obsecra » ; sed etiam (proh nefas !) turpi adulatione connivit. Quid enim corrigeret pravos mores imperatoris Acacius, qui in graviora delicta, nempe in hæreticorum communionem, ipsum veluti vinctum secum in impietatis profundum abduxerat? Testatus id quidem est ipse Zeno litteris ad Felicem Pontificem scriptis, ut tradit Gelasius papa scribens ad Dardanos, ubi ait [3] : « Ipse Zeno imperator suis litteris profitetur, cuncta se ex Acacii egisse consilio ». Sicque plane accidit, ut dum cæcus cæco ducatum præstaret, in altissimam ambo foveam ceciderint præcipites cum ruina multorum. Unus tantum inventus est Pelagius patricius omni laude dignissimus, qui Zenonem redargueret, cujus rei causa ab eodem Zenone est jussus occidi, ut suo loco dicemus.

[1] L. XXVII. XXVIII. C. De Episc. et cleric — [2] Suid. in hist.

[1] 1. Reg. XVI. — [2] 2. Timoth. IV. — [3] Gelas. Epist. XI.

Anno periodi Græco-Romanæ 5978. — Jesu Christi 485. — Felicis III papæ 3. — Zenonis 12. Odoacris reg. 1 .

1. *Consulatus.* — *Q. Aurelius Memmius Symmachus junior* absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti docent, et quidem in Occidente. In Epitaphio *Naamatii* episcopi Viennensis, quod integrum Viennæ in Gallia legitur, dicitur *junior*, quia scil. ejusdem familiæ erat ac *Symmachus* an. CDXLVI consul Occidentalis. Sirmondus in Notis ad Epistolam XXV Ennodii ad eum datam, ostendit *Symmachum* illis omnibus nominibus appellatum. Gener fuit *Boetii* philosophi ; et a Theodorico rege Italiæ judex in causa Basilii et Prætextati, qui magicarum artium accusabantur, inter alios delectus, ex Epist. XXII lib. 2 apud Cassiodorum, apud quem et aliæ sunt Theodorici ad Symmachum istum Epistolæ.

2. *Inventio corporis S. Barnabæ.* — A num. 1 ad 20. Victor Tununensis in Chronico *post consulatum Longini II*, qui juxta ejus supputandi modum annus est Christi CDLXXXVIII, scribit : « Corpus sancti Barnabæ Apostoli in Cypro, et Evangelium secun-

dum Matthæum ejus manu scriptum ipso eodem revelante inventum est »: Quod Sigebertus in Chronico anno uno tardius consignat, Cedrenus ad annum IV Zenonis imp. refert. Nicephorus vero lib. 16, cap. 37, Anastasio imperante id contigisse scribit. Quare hujus inventionis annus incertus. Quoad controversiam, quæ diu extitit patriarcham inter Antiochenum et episcopum Cypri, cujus Ecclesia ab Antiochena independens declarata est, postquam corpus S. Barnabæ ibidem repertum, legendus Lupus in Scholiis ad Concilium Ephesinum pag. 365. Sed cum corpus sancti *Barnabæ* Petro Fullone Ecclesiam Antiochenam tyrannice administrante inventum sit, accidit id inter præsentem annum, quo Ecclesiam illam iterum invasit, annumque CDLXXXVIII quo interiit.

3. *Fullo invadit Ecclesiam Antiochenam.* — Auctor Breviculi Hist. Eutychian. his verbis opus suum absolvit : « Quibus rebus habita Synodo commotus beatissimus papa Vitalem et Misenum ab officio et communione suspendit, Acaciumque damnavit (anno scil. præcedenti) cujus audacia deteriora committens, etiam Petrum Antiochenum, ejecto Catholico Calendione, quem ipse ordinaverat, ad Antiochenam misit Ecclesiam ». Quare Calendio sedit annos IV, ut legitur in Chronico Nicephori, et in Tabulis Theophanis, non vero unum aut alterum, ut perperam Baronius anno CDLXXXII, num. 4 et seqq., et anno CDLXXXIII, num. 51 et seqq. autumavit. « Imperator autem Zeno », inquit Theophanes, « a tyrannis se opprimentibus liber, Calendionem Antiochensium Ecclesia expulit, et Oasim relegavit, atque Petrum Fullonem in sedem restituit ». Paulo post : « Petrus autem Fullo Antiochiam ingressus multa nefanda perpetravit, ut puta, Synodi execrationes, episcoporum abrogationes, noxiorum intrusiones, ordinationes illegitimas, et his similia. Imprimis autem ter sancto hymno addidit : Rex Christe, qui pro nobis crucifixus es. Reversus idem sustulit verba : Rex Christe ». Theodorus tamen Lector lib. 2 additamentum illud non Petro Fulloni sed Calendioni attribuit : « Scribit etiam (nempe Theodorus) eumdem Calendionem ter sancto hymno adjecisse, Christe Rex, propter eos qui adjecerant appendicem illam : Qui crucifixus es pro nobis ». Quod et Nicephorus lib. 15, cap. 28 tradit. Quare recte Sirmondus in Notis ad Epist. III Aviti, et Valesius in Annotat. ad lib. 2. Theodori observant, ex Theodori loco emendandum esse Theophanem, et ubi de Petro Fullone scribit, πρότερον δὲ τῷ τρισαγίῳ προσέθηκεν· Χριστὲ βασιλεῦ ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Πετρὸς δε πάλιν ἐλθων περιεῖλεν τὸ Χριστὲ βασιλεῦ, id est, *in primis autem ter sancto hymno addid t : Rex Christe, qui pro nobis crucifixus es*, legendum esse, πρότερον δὲ ὁ Καλανδίων τῷ τρισαγίῳ, id est, *prius autem*, vel, *antea autem Calendio ter sancto hymno , etc.* Nam hoc Theophanis verba necessario videntur exigere. Cum enim postea dicat, Πετρὸς δε πάλιν ἐλθὼν id est, *Petrus vero reversus sustulit, etc.*, omnino significat, qui clausulam illam addiderat Trisagio, *Christe Rex*, alium fuisse a Petro. *Calendionis* igitur nomen eo loco omissum est negligentia librariorum, idque a multis sæculis; cum Anastasius in Historia et Cedrenus in Chronico idem additamentum Fulloni etiam adscribant. Goarus, qui Theophanem latine reddidit, vocem *Petrus* in sua versione prætermisit, eoque pacto locum jam mutilum obscuriorem reddidit. Porro Theophanes citatus Calendionis exilium cum anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXII male alligavit.

4. *Secunda Synodus Romana.* — Ex ejectione *Calendionis* e sede Antiochena, factum, ut Eutychianis hæreticis aditus panderetur, et in locum Catholicorum antistitum subrogarentur hæretici, ut testatur Gelasius papa, tum in Epistola, quam ad episcopos Dardaniæ, tum in ea quam ad episcopos Orientales scripsit. Hanc calamitatem Antiochensis Ecclesiæ cum Felix papa accepisset, Synodum episcoporum Romæ hoc anno coegit, cujus superest Epistola ejusdem Felicis ad Zenonem Aug. ordine V, recitata tom. IV Concil. pag. 1070 et a Baronio anno CDLXXXIII, num. 71 et seqq. Ea nuntiat *Felix* imperatori *Fullonem* Synodali judicio sententia anathematis condemnatum, ideoque ab ejus communione abstinendum esse. Hortatur præterea eumdem imperatorem, ut Fullonem depositum ex Antiochena Ecclesia expellat. Hujus Epistolæ initium est : *Convenit clementiæ tuæ.* Supersunt præterea Epistola Synodica ad *clericos*, *et monachos Orientales*, Epistola Felicis papæ ad *presbyteros et archimandritas Constantinopoli et Bithyniæ consistentes*, Epistola ejusdem Pontificis ad *Vetranionem episcopum* ipsaque adversus Acacium sententia. Valesius in Observat. Ecclesiast. ad Evagrium lib. 2, existimat, litteras Felicis papæ ad Zenonem, quæ traditæ sunt *Tuto* defensori Ecclesiæ Romanæ, ad hanc Synodum etiam pertinere. Sed *Tutus* post priorem Synodum Romanum anno elapso habitam, non vero post posteriorem, in Orientem missus est, ut ostendunt eæ litteræ *Tuti* mentionem facientes quæ datæ sunt *V kalend. Augusti Venantio V. C. consule ;* cum tamen hæc secunda Synodus Romana *III nonis Octob.* coacta fuerit, ut mox videbimus. In hac secunda Synodo *Petrus Fullo*, qui tyrannico more Antiochensem Ecclesiam occupabat, anathemate perculsus est, et *Acacius* Constantinopolitanus episcopus, cum *Petro Mongo* Alexandrino episcopo iterata excommunicatione damnatus.

5. *Baronium latuit.* — Hanc Synodum Romanam Baronius non agnovit, sed *Petrum Fullonem* a Felice damnatum existimavit, in alia Synodo Romana an. CDLXXXIII, ut ipse credidit, habita. Cum tamen nondum tunc Petrus Fullo Antiochenam Ecclesiam invasisset, et in ea quiete *Calendio* viveret. Hujus Synodi meminit libellus Synodicus, qui tam Synodi Romanæ anno præcedenti contra Petrum Mongum et Acacium coactæ, quam alterius Romanæ mentionem facit et de hac secunda ait : « Quin et ipse Felix Romæ divina et sancta convo-

cata Synodo, depositionis libellum Fulloni misit » ; sed Baronii tempore libellus hic lucem non viderat. Valesius citatus recte utramque distinxit, sed graviter peccavit, cum secundam kalendis Augusti superioris Christi anni congregatam tradidit, ita ut quatuor duntaxat dierum spatium inter utramque Synodum intercesserit; prima enim *V kalend. Aug.* illius anni coacta fuit. Illud colligere se putat Valesius ex subscriptione Epistolæ Felicis papæ *ad Zenonem Aug.* quam primus in lucem protulit Sirmondus, quæque extat tom. IV Concil. pag. 1083 ex quo factum esse Valesius opinatur, ut ea quæ in utraque Synodo gesta erant, unica Epistola complexi fuerint episcopi. Verum ea ad Zenonem Epistola ad secundam Synodum pertinere non potest, licet dicatur data *kalendis Augusti Venantio V. C. coss.* Nam ea in Epistola ad Zenonem, sicuti et in sententia Acacii, nulla fit mentio Ecclesiæ Antiochenæ, et quælibet Synodus propriam de more Synodicam dictabat. Ideo vero Epistola ad Zenonem, triduo post sententiam adversus Acacium emissam data est, quia non in Synodo, ut fuerat sententia, sed post eam solutam, a solo Felice papa scripta.

6. *Memoratur a Felice PP. in litteris ad presbyteros et archimandritas.* — Præterea Epistola, quæ est ad *presbyteros et archimandritas Constantinopoli et in Bithynia consistentes*, anno elapso data non est, ut Valesius putavit, sed currenti. Hujus Epistolæ titulus est apud Baronium anno superiori num. 22 : *Universis presbyteris et archimandritis Constantinopoli et Bithyniæ consistentibus* : in collectione vero Concil. ubi recitatur pag. 1124, ejus inscriptio est : *Epistola Synodi Romanæ ad clericos et monachos Orientales.* In ea quidem Epistola duplex Acacii excommunicatio, duæ item Synodi Romanæ, in quibus damnatus est Acacius, clare et distincte commemorantur; sed ea data est *III nonas Octobris Symmacho V. C. cos.*, ut ex veteri codice Ms. in margine notat Labbeus. Hæc temporaria nota non legitur in fine ejusdem Epistolæ a Baronio recitatæ, sicuti nec in præcedentibus Conciliorum editionibus; at eam germanam et sinceram esse, tenor ejus demonstrat. In ea enim Synodus Romana prima designatur hoc textu : « Cum Vitalis atque Misenus nostro judicio constituti, etc. prævaricatores mandatæ sibi legationis, circumveniente magisque opprimente Acacio, sunt reperti, etc. » Deinde prima Acacii damnatio refertur his verbis : « Acacium quoque membris Christi perniciosius inhiantem, et per civitates ac provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem, inter episcopos sanctos, atque inter Christianos judicavimus non haberi, etc. »

7. *Valesius eam anno suo non reddidit.* — Altera Synodus Romana, in qua Acacius iterum damnatus, paulo post fusius memoratur his verbis : « Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesiæ apud beatum Petrum Apostolum collecti, rursum dilectioni vestræ morem, qui apud nos semper obtinuit, properavimus indicare ». Tum infra : « Sic autem Acacius impietatem pestiferæ damnationis tetendit, ut etiam dejectus insultet, ut scissus sævire non desinat, et cum omnino extra corpus habeatur, ejus tamen membra dilaceret, et de se scriptum esse testetur : Impius cum venerit in profundum malorum contemnit, adjiciens deteriora prioribus, persequendo jam mortuos, anima ejus graviter delinquendo, condemnationem secundæ mortis incurrit. Qui Calendione episcopo sancto, quemadmodum cognovimus, nuper ejecto, Petrum totiens et a se damnatum, in ejus immisit Ecclesiam ». Quæ verba cap. 3 refert etiam Valesius citatus, ut duas Synodos Romanas in causa Acacii celebratas fuisse ostendat. At quomodo Romæ post quartum a priori Synodo diem, ut ipse vult, sciri potuere crimina illa ab Acacio commissa post sententiam adversus se latam? Profecto major Romam inter et Constantinopolim distantia intercedit, quam ut intra quatuor dies res in Oriente gestæ Romæ nuntiari potuerint. Unde ex laudatis verbis intelligere poterat vir eruditissimus posteriorem Synodum Romanam anno præcedenti post diem v *kalend. Augusti* coactam non fuisse. Præterea priori Synodo sexaginta septem episcopi, posteriori duo et quadraginta tantum interfuere; ideoque intra quatuor dies utraque Synodus non habita. Nam in fine laudatæ Epistolæ Synodicæ hæc verba leguntur, ut videre est apud Baronium anno superiori num. 31 : « Subscriptiones episcoporum. Candidus Tiburtinæ civitatis episcopus Petro Ecclesiæ Alexandrinæ pervasori, et Acacio quondam Ecclesiæ Constantinopolitanæ; necnon etiam Petro Antiocheno ab episcopatu et Christianorum numero olim jure et merito segregatis, omnibusque sequacibus eorum, sequens auctoritatem Sedis Apostolicæ secundum desiderium nostrum juxta Ecclesiæ statum Catholica deliberatione prolatam, anathema dicens subscripsi. Quadraginta duo episcopi similiter subscripserunt ». In fine vero sententiæ adversus Acacium, in priori Synodo Romana emissæ, habetur : *Data V kalend. Augusti Venantio U. C. consule.* Simulque subscripserunt *sexaginta septem episcopi.* Quare hæ duæ litteræ Synodicæ diversis annis scriptæ, licet Baronius utramque in una eademque Synodo datam autumarit, et Valesius nonnisi quatuor dies inter utramque interpositos crediderit. Ad hanc Synodum revocanda Epistola Felicis papæ ad Zenonem Aug. de quo legenda quæ diximus anno CDLXXVI. Sententia adversus *Acacium* lata refertur ab auctore Breviculi historiæ Entychianistarum sub hoc titulo : *Edictum sententiæ Felicis papæ propter Acacii episcopi Constantinop. damnationem* ». Sententia his verbis concepta : « Acacius, qui secundo a nobis admonitus statutorum salubrium non destitit esse contemptor, meque in meis credidit carcerizandum, hunc Deus, cælitus prolata sententia, de sacerdotio fecit extorrem. Ergo si quis episcopus, clericus, monachus, laicus, post hanc denuntiationem eidem communicaverit, anathema sit, sancto Spiritu exequente ». Et cum illa sententia egregium suum libellum claudit auctor ille Anonymus, cujus aliqu

verba in medium adducit Baronius anno CDLXXXIII, num. 19, licet Henschenius in Vita sancti Felicis III papæ ad diem XXV Februarii num. 15, perperam existimarit, auctorem Historiæ ibidem a Baronio citatæ diversum esse ab auctore Breviarii Eutychianistarum. Præterea Henschenius ibidem num. 18, utramque Synodum Romanam adversum Acacium habitam, et utramque adversus illum sententiam male confundit (1).

8. *Tutus defensor Ecclesiæ Romanæ damnatur.* — Non multo post secundam Synodum Romanam *Tutus* defensor Ecclesiæ, et officio defensoris Ecclesiæ, ac communione fidelium privatus. Is enim qui sententia *Acacii* accepta anno præcedenti in Orientem navigavit, sententiam damnationis, quam attulerat, *Acacio* inter altaria tradidit, ejusque pallio affixit, ut scribunt Victor Tununensis, Liberatus, ac Theophanes. Epistolas quoque *Felicis* papæ, ad quos scriptæ erant, reddidit. Sed et edictum sententiæ Felicis papæ universis in urbe Constantinopoli legendum proposuit. Extat illud ibidem apud Baronium num. 26 et seqq., quod tamen huc revocandum. His omnibus fideliter peractis dolis *Acacii* circumventus est. Nam, ut liquet ex Epistola Felicis papæ ad monachos urbis Constantinopoleos et Bithyniæ, quæ tomo IV Concil. pag. 1085 legitur; missus ad eum senex quidam Maronas nomine magnam pecuniæ vim *Tuto* pollicitus est, si Acacio omnia, quæ Romæ contra ipsum agebantur, aperire vellet. Verum *Rufinus* et *Thalassius* archimandritæ, et cæteri monachi Constantinopoli et per Bithyniam constituti, simul atque *Tutus* Romam reversus est, litteras scripserunt ad *Felicem* papam, missis etiam *Tuti* ipsius litteris, quibus in conventu episcoporum lectis, officio pariter et sacrosancta communione privatus est Tutus, ut docet Felix in laudata Epistola a Sirmondo primum in lucem edita : « Lectæ sunt », inquit Felix, « litteræ ipsius in conventu fratrum qualiter pacta, interposita persona Marone condemnato ei, cui sententiam portarat, inhæsisse creditur ». Quæ verba depravata sic corrigenda censet Valesius : « Qualiter pacto interposito per senem Maronam condemnato ei, cui sententiam portarat, inhæsisse creditur ». Sed quo in conventu, quove anno Tutus damnatus, incompertum.

9. *Valesius Tutum a secunda Synodo Rom. in Orientem missum putat.*— Valesius in Notis ad lib. 3 Evagrii cap. 21, contendit sententiam a Felice papa adversus *Acacium* latam, quæ incipit : *Multarum transgressionum*, etc. dictatam esse in posteriori Synodo Romana, et per Tutum defensorem Ecclesiæ ad Acacium missam; non vero tunc cum Vitalis et Misenus damnati sunt. Dicit primo id docere Felicem papam in Epistola Synodica *ad presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes.* Postquam enim de Vitale et Miseno et Acacio damnatis in Synodo Romana scripsit, hæc addit Felix papa : « Post illam sententiam, quæ in Acacium perturbatorem totius Ecclesiæ Orientis dicta est, his quoque nunc congregati adjecimus litteris, etc. » Et paulo post :

(1) Nuper opera Cl. Maffei in Collectione Veneta Conciliorum tom. V, col. 180, etc. e vetustissimo Veronensi codice vulgatum fuit supplementum Acacianum, nempe Epistola de evitanda communione Acacii ad Orientales episcopos, Gelasio I in eodem Codice adscripta ; sed quæ prædecessori ejus Felici III adscribenda videtur, ut infra. In ea vero quædam occurrunt, quæ ad hanc historiæ portionem illustrandam, atque ad Pagium emendandum valent. Id autem cum ante nos egregie præstiterit vir Cl. P. de Rubeis ordinis Prædicatorum in Dissertatione sua de hoc argumento anno 1729 excusa Venetiis, ideo ejus meditamenta in rem nostram transferemus. Igitur ex hac Epistola constat cum Acacio et Romano Pontifice fuisse *priscam communicationem.* « Quæ ut servaretur illæsa per quinquennium fere », ait Pontifex, « monuimus. Et licet nec rescribere dignaretur Acacius, nos tamen nunquam destitimus adhortari. Postremo legatis missis Vitali et Misenio, terruimus etc. » Quinquennium istud ducendum videtur ab anno, quo Timotheus Salofaciolus, amoto Petro Moggo, Alexandrinæ cathedræ restitutus fuit, quod anno 477, ut Pagius ibid. contigit. Nam Timotheus pristino restitutus muneri per litteras Simplicium Pontificem rogavit, ut scribens ad Zenonem imperatorem id efficeret, ut Moggus, qui depositus a sacerdotio, Alexandriæ tamen agebat, *ad longinquum exilium deportaretur. Ex tunc Simplicius non desiit scribendo ad Acacium, etc. Sed nunquam inde rescriptum est.* Verba sunt auctoris Gestorum de nomine Acacii. Ab hoc igitur anno vel a subsequenti cœptum quinquennium ducit nos ad annum 483, quo legati, Vitalis et Misenius Constantinopolim missi sunt. Redierunt tandem anno sequenti, et in Synodo Romana ejusdem anni, de male gesta legatione convicti, depositi sunt ab episcopatu, sententiamque damnationis subierunt. Tunc et ad Acacium damnandum processum fuit, ut Pagius 484, 6, etc. Hæc autem damnatio unica processit; nec unquam alias damnatus fuit, qua in re fallitur Pagius, putans anno 485 in alia Romana Synodo iterum ejusdem causam Acacii discussam, ac nova sententia abdicatum illum fuisse. Id enim falsum esse, et semel tantum damnatum Acacium Epistola illa nuper vulgata probat, in qua Græcis postulantibus ut absolvatur Acacius, absolvanturque pariter Vitalis et Misenius, reponitur, absolvi nequaquam posse legatos, quin simul illi *dicant anathema Petro Alexandrino, et omnibus qui ei post anathema communicaverint,* adeoque et Acacio. Dein subdit auctor : « Quomodo vultis eum (Acacium) absolvere ? An grave videtur semel damnatum Acacium ; et bis damnatum non erit grave ? » Et iterum : « Quam (damnationis Acacii sententiam) si denuo confirmo, definitionis suæ tenore mansura est ». Tum et aliud : « Sufficit vel semel dictæ sententiæ procurare solutionem. Quid eam me vis meo iterare decreto, si semel latam indignamini ». Semel igitur, non bis Acacius damnatus fuit; quanquam bis damnatus dici rectissime potuerit a Felice papa in Epistola ad Vetranionem ; semel scilicet quod in excommunicationem latam in Synodo Chalcedonensi contra Eutychianos eorumque fautores obvolutus fuerit ; iterum vero in sententia contra Acacium, vel nomine ejus expresso prolata.

In altera vero Synodo Romana, anno 485 habita, de qua Pagius, de damnando iterum Acacio actum minime fuit ; sed cum iidem Patres qui Synodo antecedentis anni interfuerant, iterum hoc ipso anno 485 convenissent, litteras ad presbyteros, archimandritas regiæ urbis dederunt, in quibus inter cætera hæc leguntur : « Post illam sententiam quæ in Acacium..... dicta est (anno 484) his quoque nunc congregati (anno 485) addicimus (addimus) litteris memoratam subdendo sententiam quam placuit per Tutum..... dirigi » ; id est, sententiam illam, jam in Acacium anno superiori latam, et ad regiam urbem per Tutum missam, nunc iterum nostris hisce in litteris inserimus. Ita verba illa explicat non inepte P. de Rubeis, ex qua demum expositione constat in Synodo anni 485, nullam novam sententiam in Acacium dictam fuisse.

Porro novam illam Epistolam nuper vulgatam ad Felicem III pertinere, licet in Ms. Veronensi et in Collectionibus Gratiani, Cardinalis Deusdedit, et Anselmi, ac demum in Epistola Nicolai I, *ad universos episcopos Galliæ*, in quibus fragmenta quædam ejusdem Epistolæ servantur, Gelasii nomen præfert ; probat invictis rationibus idem P. de Rubeis § 23. Idque demum ex eo constat, quod auctor se Acacium damnasse non semel prodat : *Acacium a nostra communione submovimus*, additque se missis legatis illum rogasse damnationem minitando, ni pareret, atque alia plura, quæ cum Felici plane congruunt. Insuper tunc temporis adhuc Petrus Moggus vivebat, qui decessit anno 490. *Quandiu vivit*, ait Epistolæ auctor de eodem Petro, *nolite illi communicare.* Denatus fuit Petrus anno 490, id est, antequam Felix obierit, et Gelasius inceperit.

MANSI.

« Unde nunc causa Antiochenæ Ecclesiæ apud beatum Petrum Apostolum collecti, rursus dilectioni vestræ morem, qui apud nos semper obtinuit, properavimus indicare ». Ex quibus verbis apparet, hanc Epistolam scriptam esse a Felice nomine Synodi tertiæ Romanæ, quæ collecta erat, causa Antiochenæ Ecclesiæ quam pulso Calendione Petrus Fullo invaserat. In hac igitur Synodo *Felix* sententiam adversus Acacium, quæ incipit : *Multarum transgressionum*, dictavit, et per Tutum defensorem ad Acacium transmisit. Ita Valesius, qui putat anno superiori tres Synodos Romæ habitas; alteram adversus Vitalem et Misenum; alteram adversus Acacium; tertiamque in causa Antiochenæ Ecclesiæ, quam Tutum in Orientem destinasse arbitratur.

10. *Refellitur.* — At jam anno superiori ostendi, unicam eo anno Romæ Synodum coactam, eamque verno tempore inchoatam, in una Sessione Vitalem et Misenum damnatos esse, et postea Acacium secundo monitum; cumque certo innotuisset, eum non resipiscere, latam esse adversus eum sententiam *V kalend. Augusti*, et post primum mensis Augusti diem, quo Felix papa de iis, quæ Romæ gesta erant, Zenonem Aug. per litteras certiorem fecit, *Tutum* in Orientem navigasse, qui Acacio sententiam, cujus initium : *Multarum transgressionum*, denuntiavit. Quia vero nihil omitti debuit, ut Acacius in viam rediret, existimo *Tutum* jussum esse remanere Constantinopoli, ut iteratam damnationem, si eam ferri opus esset, Acacio intimaret. Certe, ut legitur in Breviculo Hist. Eutychian. : « Per ferme triennium sanctæ memoriæ papa Simplicius non desiit scribendo ad Acacium episcopum, ut ageret cum imperatore, et fieret de Petro (sc. Mongo) quod Timotheus (Salophaciolus) episcopus postulabat. Scriptum est etiam principi, sed nunquam inde rescriptum est ». Quare non arbitrandum, Felicem Simplicii successorem in iterata Acacii damnatione præcipitanter egisse. Cumque in Epistola laudata ad presbyteros et archimandritas Constantinopoli et per Bithyniam consistentes, diserte dicatur, sententiam in Acacium datam per *Tutum* defensorem Ecclesiæ Acacio directam esse; quando postea sermo est de his, quæ causa Antiochenæ Ecclesiæ in posteriori Synodo Romana gesta sunt, dicitur : « Quod ergo placuit sanctæ Synodo apud beatum Petrum Apostolum, sicut diximus, per Tutum Ecclesiæ defensorem, et beatissimus vir Felix caput nostrum papa et archiepiscopus judicavit, in subditis continetur » : apparet locum illum corruptum esse, sicuti et quædam alia ejusdem Epistolæ, quod ultimum nullus negaverit; ideoque, ut quidem mihi videtur, sic esse emendandum, *per Tutum defensorem Ecclesiæ dirigi, et beatissimus vir Felix*, etc. Nisi enim locus ille corrigatur, sensum imperfectum habet; emendatus vero ostendit, *Tutum* utramque damnationem Acacio denuntiasse.

11. *Refellitur secundo.* — Dicit secundo Valesius : Non est quod quis dicat, eam sententiam jam antea latam fuisse in secunda Synodo Romana (sic enim primam Valesius vocat) tunc cum Vitalis ac Misenus damnati sunt : sed aliquanto post missam fuisse a Felice ex præcepto Synodi tertiæ Romanæ (sic secundam Valesius appellat.) Id enim refutat Evagrius, qui in Synodo Romana, qua *Vitalis* ac *Misenus* damnati sunt, sententiam depositionis in *Acacium* latam non esse dicit. Ita vir doctissimus, qui ipsemet in Notis ad idem caput Evagrii, dubium a se propositum, dum minus advertit, dissolvit. Ait enim : Post Synodum Romanam, quæ ob causam *Vitalis* ac *Miseni* collecta fuerat, et in qua Vitalis quidem et Misenus damnati sunt, *Petrus* vero et *Acacius* notati et perstricti, consequens erat, ut Evagrius de sententia depositionis in Acacium lata, et per *Tutum* defensorem Constantinopolim missa loqueretur. Nec tamen id hoc loco fecit Evagrius : cujus rei duæ possunt afferri rationes. Aut enim ob reverentiam sedis Constantinopolitanæ id factum est ab Evagrio aut propterea id jam supra retulerat ex Zacharia Rhetore, ut videre est in cap. 18. Quod igitur illic retulerat, id hoc loco repetere superfluum duxit. Ita Valesius. Hæc autem Evagrii verba : « Joannes Felici persuasit, sicut a Zacharia proditum est, ut sententiam mitteret ad Acacium, cui quidem sententiæ non acquievit Acacius ». Hæc Valesius, quibus evertit, quæ adstruere volebat.

12. *Refellitur tertio.* — Dicit tertio Valesius : Liberatus in Breviario cap. 18 manifeste docet, sententiam illam depositionis adversus Acacium diu post damnationem Vitalis ac Miseni prolatam fuisse. Audi enim quid dicat Liberatus : « Redeunt aliquando legati, sed præcesserant monachi, qui eos graviter de proditione arguebant. Auditi cominus et convicti ex ipsis litteris, quas detulerunt, a locis propriis sunt remoti ». Et paulo post : « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hæreticus, papa Felix in litteris suis Synodicis sic posuit : Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica. Susceptis his Acacius litteris perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei suscipere Synodum Chalcedonensem et tomum papæ Leonis. Hæc cognoscens papa Felix damnationis scripturam misit Acacio per Tutum defensorem, cujus est principium : Multarum transgressionum reperiris obnoxius ». Paulo ante scripserat Valesius : Post damnatos Vitalem et Misenum Felix litteras Synodicas misit ad Acacium, in quibus ita scriptum : « Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica ». Quibus acceptis, cum Acacius adhuc recalcitraret, Felix papa convocatis iterum episcopis apud sanctum Petrum depositionis sententiam in Acacium promulgavit, eamque per Tutum defensorem Ecclesiæ Romanæ direxit Acacio, quæ sic incipit : *Multarum transgressionum reperiris obnoxius.* Ita Valesius.

13. *In hac Historia varius et incertus.* — Sed hoc argumentum ad rem non facit, cum tantum probet, illam depositionis sententiam cujus initium : *Multarum transgressionum*, etc., latam esse

post priorem Sessionem Synodi Romanæ, seu, ut Valesius vocat, post primam Synodum Romanam, in qua Vitalis et Misenus damnati, quod nullus in dubium revocat. Sed quæstio vertitur, an in ultima Sessione prioris Synodi Romanæ, aut, ut vult Valesius, in secunda Synodo Romana, *V kalendas Augusti* habita sententia illa dictata fuerit; an vero in altera Synodo Romana Antiochenæ Ecclesiæ causa congregata. Valesius in hac postrema datam contendit, eamque in rem Liberatum laudat, qui tamen nihil minus dicit, nec ullum de hac Synodo verbum habet. Quomodo autem hoc asserere potest vir eruditissimus, cum ipsa sententia data sit *V kalend. Augusti*, et ipsemet scribat, postremam Synodum Romanam *kalendis Augusti* congregatam fuisse? Præterea fatetur Valesius, Acacium bis damnatum esse, quod et diserte habet Felix papa in Epistola ad Vetranionem episcopum, ubi ait: « Unde merito prædictus Acacius iterata excommunicatione depulsus est » : duplex autem excommunicatio duplicem sententiam necessario exigit, et secunda excommunicatio nova perpetrata crimina post priorem latam. At quomodo intra quatuor dies nova illa crimina Constantinopoli commissa Romæ innotescere potuere? Quod si Valesius velit, ut velle videtur, Acacium bis damnatum esse; unicamque adversus eum latam sententiam, quæ incipit: *Multarum transgressionum*, etc. profecto monstra loquitur. Quæ a se in Notis dicta diligentius in lib. 2 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium retractans ex parte revocavit : ibi tamen etiam lapsus est. Nam cap. 2 fatetur sententiam depositionis datam esse *V kalend. Aug.* in prima damnatione Acacii. Tum cap. 3 scribit, Felicem papam eam sententiam protinus ad Acacium mittendam non putasse, sed cum his adhuc graviora crimina adjecisset, *Calendionem*, aliosque Orientis episcopos e sedibus suis dejecisset, Felicem papam iterum Acacium damnasse in alia Synodo Romana *kalendis Augusti* congregata, quatuor sc. dies post istam. Deinde cap. 4 tradit, cum de Calendionis destitutione, et de violenta Petri irruptione nuntiatum fuisset, eamdem sententiam, quæ aliquandiu suppressa fuerat, jussu ultimæ Synodi Romanæ missam esse ad Acacium per *Tutum* defensorem Ecclesiæ. Ac denique cap. 6 asserit, Liberatum cap. 18 cujus verba numero præcedenti retulimus, errasse, quando scripsit, in secunda admonitione ad Acacium missa Felicem papam hæc verba posuisse : *Peccasti, ne adjicias, et de prioribus supplica.* Ait denique Valesius, secundam admonitionem aliam non esse, quam libellum citationis a Felice ad Acacium transmissum, qui incipit : *Episcopali diligentia commonente*, in quo citata a Liberato verba non leguntur. Quæ ea mente hic referenda duxi, ut quisque intelligat, quam incertus veri hac in re fuerit vir de Historia Ecclesiastica optime meritus. Vide interim quæ anno superiori num. 9 de loco Liberati ab eodem citato dixi.

14. *Fullo Chalcedonensem Synodum damnat, et ipse in Oriente damnatur.* — Baronius anno superiori num. 57 et seq. recitat partem Epistolæ Synodicæ a *Quintiano* episcopo *Arculianorum*, quem ipse perperam episcopum *Arculanum* appellat, scriptæ, cui subjiciuntur duodecim adversus eumdem *Fullonem* anathematismi. Hæc Epistola his verbis exorditur : *Multifariam multisque modis*, etc. et græce ac latine extat integra cum XII anathematismis tom. IV Concil. pag. 1103. Synodus, a qua ea Epistola scripta, legitur in libello Synodico ante annos DCC scripto, primumque græce edito, et in linguam latinam verso a Joanne Pappo Argentorati anno MDCI, et recitatur tam in Bibliotheca Juris Canonici veteris tom. II, quam in citato tomo Concil. pag. 1153. Auctor Anonymus illius libelli more a veteribus usurpato, illum per capita aut per Synodos non distinxit, indeque gravi errore hic titulus præponitur Synodo a Petro Fullone celebratæ : *Alexandrina alia*, *Petri Mongi*, cum tamen a Fullone Antiochiæ, vel in alia urbe sui patriarchatus convocata fuerit, ut constat ex ejusdem Synodi summario in quo legitur : « Zenon, Claudione (legendum Calendione) Antiocheno in exilium acto in Oasim, Petrum Fullonem denuo restituit : qui hæretica convocata Synodo sacram Chalcedonensem Synodum anathemate notavit, et multis cum sceleribus Xenaiam Hierapolis episcopum designavit ». Hierapolim autem patriarchatus Antiocheni civitatem esse inter omnes convenit. Tum eidem Synodo altera subjicitur, cujus titulus non minus insulsus : *Alexandrina proxime opposita ;* cum tamen in patriarchatu Antiocheno coacta fuerit. Hoc illius summarium in eodem libello recitatum : « Beatus igitur Felix Romæ veteris episcopus cum ab Orthodoxis Orientis episcopis, Petri (nempe Fullonis) impietatem cognovisset, per Quintianum Arculianorum episcopum, divinam et sanctam convocans Synodum, Fullonem deponendum curavit ». Quare Petrus Fullo tam in Occidente, quam in Oriente hoc anno damnatus fuit, et in altera editione Conciliorum harum duarum Synodorum tituli expungendi erunt. Porro ubi sita fuerit *Arculianorum* civitas, nec Ortelius in Thesauro suo Geographico, nec quivis alius, quem viderim, explicat; sed non dubium, quin urbs fuerit patriarchæ Antiocheno subjecta. Habitæ et aliæ Synodi adversus *Fullonem*, de quibus mox, in civitatibus etiam parum notis aut nominibus, quæ aliis civitatibus communia erant, appellatis, ut liquet de *Arsinoe*, quo nomine quatuordecim urbes vocatas fuisse, docet Ortelius citatus.

15. *Variæ Epistolæ adversus Fullonem scriptæ.* — Dicit ibidem Baronius, in Codice Vaticano post illam Epistolam et anathematismos, sequi Epistolam *Justini* episcopi in *Sicilia* ad eumdem Petrum blasphemum data, quæ incipit : *Oportet armari militem adversus hostem*, etc. Quæ etiam græce et latine extat tom. IV Concil. pag. 1103. Sed utrobique loco in *Sicilia*, legendum, in *Cilicia*, utraque enim Ciliciæ metropolis episcopo Antio-

cheno subdita erat, nihilque Siculis cum Orientalibus commune fuit. Ait etiam Baronius ibidem num. 61 et seqq. in eodem Codice Vaticano extare Epistolam *Flacciani* episcopi Rhodopensis adversus Petrum Fullonem, cujus fragmentum latinum recitat, quemadmodum et Labbeus tom. IV Concil., pag. 1107. In eodem tom. Concil. refertur: « Anthæonis episcopi Arsinoes Epistola ad Petrum episcopum Antiochiæ », quæ est de additione Crucis in Trisagio, extatque tam græce quam latine. Tum Epistola etiam græce et latine *Fausti* episcopi Apollonidæ seu Apolloniadis. Deinde Epistola *Pamphilii* episcopi *Abydarum* seu *Abydorum* ad eumdem Petrum, quæ etiam græce legitur. Ac denique Epistola *Asclepiadis* episcopi Tralliarium (seu potius Trallium sub episcopo Ephesino) ad eumdem Petrum, cui subjecti sunt anathematismi novem. Quas omnes Epistolas in Synodis diversarum provinciarum adversus Petrum Fullonem celebratis datas esse oportet. Lambecius tom. VIII Biblioth. Cæsareæ pag. 497, ait, in codice græco ibidem asservato præmitti Concilio Constantinopolitano sub Menna novem Epistolas diversorum episcoporum ad Fullonem, quarum prima est *Quintiani episcopi Erculianorum*, post quam sequuntur aliæ.

16. *Valesii rationes adversus illas Epistolas.* — Valesius lib. 1 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 4 contendit has omnes Epistolas falsas esse ac supposititias, additque hujus rei potissimum causa totam illam a se susceptam esse disputationem. Qua in re vir doctissimus summopere hallucinatur. Hæc prima ejus ratio: omnes illæ Epistolæ a diversis episcopis ad Petrum Fullonem scriptæ; ex græco sermone in latinum conversæ sunt. Quod quidem evidenter apparet, tum ex elocutione, quæ barbara est et inconcinna, tum ex eo quod duæ habentur earum interpretationes longe inter se diversæ. Ita Valesius. Verum incertum, an autographum perierit, et solæ versiones latinæ remanserint, quæ progressu temporis ab uno eodemque scriptore in græcum sermonem conversæ fuerint, indeque factum sit, ut duæ habeantur earumdem interpretationes latinæ ita inter se diversæ. Secundo dicit Valesius: Nomina ipsa episcoporum, qui ad Petrum Fullonem scribunt, haud dubie conficta sunt et commentitia. Cui enim notus est *Faustus* Apolloniadis, *Pamphilus* Abydorum, *Asclepiades* Trallium, *Anthæon* Arsinoes episcopi? Cui compertus est *Quintianus* episcopus *Asculanus*, aut *Justinus* episcopus Siciliæ? Neque enim additum est nomen urbis, sed totius insulæ episcopus appellatur. Nullus certe ex istis episcopis in Historia illorum temporum reperitur nominatus. Ita vir eruditissimus.

17. *Secunda Valesii ratio.* — Verum vana hæc ratio; cum quotidie varia nomina antiquorum episcoporum antea ignorata, e tenebris eruantur. Certe vel in solo Synodico adversus Tragœdiam Irenæi plura episcoporum græcorum nomina exhibentur, quæ omnes antea fugerant. Præterea *Quintiani* diserte meminit auctor libelli Synodici, ut mox vidimus, neque is *Asculanus* in Italia, sed *Arculianorum*, vel *Erculianorum* in Oriente episcopus fuit, ut legitur in eodem libello. Ex *Quintiani* itaque ibidem mentione liquet aliorum episcoporum nomina conficta non esse; alioquin qui ea supposuisset, episcopis per hæc tempora viventibus, ut impostorum mos est, illa attribuisset. *Justinus* exscriptoris errore dicitur episcopus in *Sicilia*: loco, in *Cilicia*, passimque apud veteres occurrunt exempla in quibus aliquis dicitur episcopus Galliarum, vel Hispaniarum, ut omnibus notum. Præterquam quod librarii in inscriptionibus Epistolarum exarandis non raro peccarunt.

18. III *Valesii ratio.* — Tertia ratio Valesii. Felicem Romanæ Urbis episcopum atque *Acacium* episcopum urbis Constantinopolitanæ, per litteras corripere atque admonere Petrum Fullonem, ut ad meliorem frugem revertatur, haudquaquam certe miramur: id enim juris habuerunt in collegam et consortem patriarchalis dignitatis. Isti vero modicarum urbium episcopi, nulla auctoritate præditi, et in diversis provinciis longe ab Antiochensi diœcesi positi, qua ratione impulsi sunt, ut Antiochenum patriarcham scriptis ad eum litteris admonerent, quibus id sufficere oportebat, ut *Petri Fullonis* hæreticam novitatem ad suos patriarchas deferrent, ipsi vero per se ac suo nomine ad *Petrum Fullonem* scribere nequaquam debuerant; verum id munus metropolitanis suis ac primatibus suis reservare. Ita Valesius non attendens animum ad miserandum Ecclesiæ Orientalis statum, in quo hoc tempore ea versabatur, neque reminiscens, quæ in Notis ad Theodoretum lib. 4, cap. 13, et lib. 5, cap. 6, ipsemet jam scripserat, ordinationem sc. presbyterorum ac episcoporum, multaque similia in Ecclesiastica Historia occurrere contra vigorem canonum gesta a præstantissimis episcopis; qui ubi Christianam religionem periclitari videbant, parvipendere solebant regulas et canones Ecclesiæ, dummodo Ecclesiam ipsam salvam et integram conservarent. Ad hæc, ut alibi diximus, ipsi laici homines adversus nascentem hæresim sæpe insurrexere, uti *Constantius,* magnus servus Dei, qui Pelagianis primus obstitit, *Eusebius Rhetor*, qui primus Nestorii dolum detexit affixa ad Ecclesiæ valvas obtestatione, et *Marius Mercator*, qui etiam laicus Pelagianos persecutus est. Miror itaque Valesium, qui doctissimis Notis Evagrium illustravit, animum non advertisse ad ea, quæ is scribit lib. 3, cap. 34. « Cosmas », inquit Evagrius, « episcopus nostræ Epiphaniæ, quam Orontes fluvius alluit, et Severianus episcopus vicinæ urbis Arethusæ, Synodicis Severi litteris commoti, cum ab ejus communione sese abrupissent, libellum depositionis ad eum mittunt, Antiochenæ Ecclesiæ etiam tum præsidentem ». Si enim anno DXII duo episcopi libellum depositionis ad Severum, unum e successoribus Fullonis, mittere ausi sunt, longe credibilius est, laudatos episcopos Fullonis doctrinam anathemate perculisse, eumque, ut resipisceret, litteris Synodicis monuisse.

19. *Episcopi modicarum urbium in Fullonem insurrexere.* — Quomodo autem modicarum urbium episcopi ad suos metropolitas, hique ad patriarchas novitates hæreticas deferre poterant, cum Petrus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, Acacius Constantinopolitanus, et plerique metropolitæ Zenonis Henoticon tuerentur, maximaque eorumdem pars cum hæreticis communicaret? Victor enim Tununensis *post consulatum Theodorici*, anno nempe præsenti, scribit : « Orientales episcopi præter paucos Henoticon Zenonis communione atque consensu polluti, Petri Alexandrini, Petri Antiocheni, et Acacii Constantinopolitani episcoporum, Synodo Chalcedonensi renuntiant ». Insuper recitatæ litteræ omnes Synodicæ sunt, non vero ab episcopis privato nomine scriptæ, et grassante hæresi nullus erat episcopus, qui adversus eam clerum suum cogere non posset, si patriarcha ea infectus esset. Hinc anno CDLXXVI, « Joannes Cyri episcopus beatus, cum Petrum Fullonem iterum Antiochiæ videret impie administrantem Ecclesiam, et Basilisci potentia suam fulcientem infirmitatem, divinam et sanctam sua in urbe congregavit Synodum, et Petrum Fullonem anathemate damnavit », inquit auctor libelli Synodici, qui nono Ecclesiæ sæculo vixit. Et tamen Cyrus urbecula tantum erat, ut eam appellat Cyrillus Alexandrinus in Responsione ad ea quæ Theodoretus, unus ex præfatis Joannis decessoribus, contra anathematismos dicit : πολίδριον, id est, *oppidulum*, non vero oppidum, ut perperam vertit interpres, oppidulum sc. Euphratensis provinciæ, episcopo Antiocheno subditum, de quo oppidulo provinciaque meminit *Hierocles* in Notitia provinciarum imperii Romani. Si itaque quando *Petrus Fullo* iterum invasit Ecclesiam Antiochenam, modicorum oppidorum episcopi Synodos adversus eum celebrarunt, quis dubitare potest, quin in tertia ejus Ecclesiæ Antiochenæ invasione, idem, et quidem majori ratione præstiterint.

20. IV *Valesii ratio.* — Quarta Valesii ratio : Omnes illæ Epistolæ, licet a diversis episcopis, et ex provinciis longe inter se dissitis conscriptæ, uno tamen eodemque stylo elaboratæ sunt, id est, rudi ac Barbaro sermone. Quo maxime argumento falsitas earum deprehenditur. Neque enim fieri potest, ut tam diversarum nationum episcopi eodem prorsus genere sermonis utantur. At si hoc verum sit, oportet omnes illas Epistolas græcas, ab uno eodemque auctore e latino sermone, postquam autographum græcum periit, in linguam græcam versas fuisse eoque tempore, quo jam Barbaries invaluerat. Verum opus non est ad eam conjecturam recurrere, cum argumentum a stylo deductum, si alia desint, infirmum sit ac lubricum, mirumque videri non debeat, Epistolas eodem tempore eademque de causa ab episcopis in scribendo parum ornatis datas, inter se non multum dissimiles esse.

21. V *Valesii ratio.* — Quintam rationem deducit Valesius ex Epistola Flacciani Rhodopensis episcopi ad Petrum Fullonem data, in qua hæc verba leguntur : « Quis est igitur qui procellas excitavit hæresum, nisi tu qui sollicitasti aures principis innocentis, et falsis litteris cor Pontificis erexisti, ut ad communionem te susciperet, dicendo : Non mihi fiat ulterius crucem apponere Trinitati, prædicando tantum Christum crucifixum. Cui enim non videatur horrere sermo impudentiæ? Ubi ergo ex hoc declinans remaneam non susceptus a vobis ; et ubi sunt viscera Christi ad Petrum? » Huic rationi jam satisfecit Baronius anno CDLXXXIII, num. 63, observavitque, hæc esse verba Fullonis in aliqua Epistola ad Acacium, ab eo scripta, tunc cum se simulavit esse Catholicum, eo consilio, ut susceptus in communionem Acacii, sedem Antiochenam recuperaret.

22. *Acacius cum Fullone communicabat, sed non palam.* — At, inquit Valesius, ex Gelasii papæ Epistola ad Orientales constat, *Acacium* nunquam Petro Fulloni communicasse. Scribit enim Gelasius in Epistola supra memorata, idque frequenter inculcat, gloriari solitum esse Acacium, quod Petro Antiocheno nunquam communione sociatus fuisset. Idem quoque testatur in Epistola XIII ad episcopos Dardaniæ : « Qua Synodo Calendionem idem expelli fecit Acacius? Nihilominus eidem Petrum tam manifestum hæreticum, ut eidem palam nec se communicare prætenderet, sua passus est dispositione substitui ». Sic enim locus ille scribendus est. Quo igitur modo litteras ab eo accepit Acacius? Hæc Valesius. Sed cum, teste Breviculo Hist. Eutychian. variisque Romanorum Pontificum litteris pateat, *Acacium* Petrum Fullonem in Ecclesiam Antiochenam immisisse, manifestum est hunc ad Acacium scripsisse, et secreto cum eo communicasse. Neque enim Gelasius loco citato dicit, Acacium prætendisse sese cum Petro Antiocheno non communicasse, sed tantum palam cum illo non communicasse. Sic in Epistola ad Orientales, non dicit, Acacium cum Petro Antiocheno non communicasse, sed tantum Petro Antiocheno *usque in finem se non communicasse gloriabatur Acacius.* Et paulo post addit Gelasius : « Hoc modo etiam ille vir bonus Acacius Antiocheno Petro, cui se palam non communicare jactabat, per alios sine ambiguo communicasse delegitur ». Flaccianus itaque in sua Epistola loquitur de latenti et secreta communione Acacii cum Petro Antiocheno, non vero de publica. Ad alia Valesii argumenta jam respondimus anno CDLXXVIII, num. 9 et seqq. Porro in eam sententiam delapsus est vir doctissimus, quod incredibile judicasset, *Quintianum* episcopum Italum, et *Justinum* in Sicilia episcopum damnasse Fullonem episcopum Orientalem, huncque etiam a Felice pontificatus sui initio condemnatum esse. Sed post ea, quæ in medium adduximus, res difficultatem non habet.

23. *Tres Epistolæ græcæ Felici PP. inscriptæ legitimæ sunt.* — Restant tres Epistolæ græcæ et latinæ Felici papæ adscriptæ, quarum prior in Edit.

Concil. III ordine est inter Felicianas, data ad *Petrum Fullonem ex Synodo Romana*. Secunda ordine IV ad eumdem Fullonem scripta, qua deponitur et anathematizatur. Ejus initium apud Baronium anno CDLXXXIII, num. 66 et seqq. *Quoniam pestiferis doctrinis imbutus*, etc.; in Editione vero Conciliorum ex alia versione : *Quoniam importabilibus verbis impie garrulasti*, etc. Tertia, ordine V, ad Zenonem Aug. qua ei Felix significat, se Fullonem Synodali judicio damnasse, ejusque initium : *Convenit clementiæ tuæ*, etc. Has tres litteras Valesius loco citato falsas esse contendit. Ait enim : « Cur episcopus Asculanus, cur Pontifex Romanus græce scribit ad Petrum Fullonem ? Neque enim solebant illis temporibus episcopi Romani alia quam latina lingua litteras scribere ad episcopos græcos, ut testantur Epistolæ Pontificum Romanorum ». Hæc Valesius. Verum *Quintianus*, non episcopus latinus, sed episcopus græcus fuit, idque *Arculianorum* se Erculianorum, ut jam diximus. Tres vero laudatæ Epistolæ fuere latina lingua scriptæ, sed deperdito latino autographo remansit tantum versio græca, ex qua latinæ factæ sunt. Idem fatum subiere aliquæ aliæ Epistolæ, quæ alia lingua, quam qua scriptæ fuerant, in lucem editæ sunt. Neque aliæ conjecturæ Valesii adversus tres laudatas Epistolas alicujus momenti sunt.

24. *Acacius damnatus non est tanquam hæreticus.* — Cæterum quamvis *Acacius* justissimis de causis a *Felice* papa damnatus fuerit, a fide tamen Catholica non defecit, ut ostendit Natalis Alexander in Dissert. XIX quinti Ecclesiæ sæculi. In Epistolis enim Summorum Pontificum, in ejus causa scriptis, multorum quidem criminum, nusquam tamen hæreseos arguitur. Ad hæc *Facundus* Hermianensis episcopus in libro adversus Motianum, ob eam causam damnatum scribit *Acacium*, quod inimicos Synodi Chalcedonensis in communionem suam susceperit, non quod ipsius Concilii fidem impugnarit, aut anathemate damnarit. Adde auctorem Breviculi Hist. Eutychian. qui licet excessus *Acacii* gravissimos memoret, quod sc. Petrum *Mongum* et Petrum *Fullonem* in communionem suam susceperit, laudaverit, et primum in sedem Alexandrinam, secundum vero in sedem Antiochenam a Zenone restitui curaverit : quod *Simplicii* et *Felicis* Romanorum Pontificum sanctissima monita spreverit et ludibrio habuerit *in eversionem totius Ecclesiasticæ disciplinæ;* et quod hostili more Sedis Apostolicæ legatos in carcerem detruserit : nusquam tamen hæresim Acacio improperat. Denique Felix papa in sententia adversus Acacium, cujus exordium est : *Multarum transgressionum repereris obnoxius*, etc., omnia capita recensens ob quæ eum damnat, violatæ fidei ab Acacio mentionem non fecit. Hinc Basilius Cilex, qui, ut testatur Photius in Bibl. cod. XLII, scripsit Historiam a morte Simplicii papæ usque ad initium Justini senioris, non dicit Acacium tanquam hæreticum damnatum esse, sed tantum ait : « Hic Petrus (sc. Mongus) sanctam Chalcedone habitam Synodum publice atque in Ecclesia anathemate damnabat. Per quem et Acacius (recte quidem initio contra illum permotus) post, quod ab illo non abhorreret, hæretici opinionem apud multos non effugit, a Romanis etiam sede motus est ».

25. *Sed tanquam hæreticorum communicator.* — Nec refert quod *Zenoni* auctor fuerit condendi aut promulgandi *Henotici*, aut etiam quod ipsum conscripserit, quia Ecclesia edictum illud non rejecit ut hæreticum, sed ut insufficiens ad hæresim Eutychianam profligandam, aut etiam quia professionem fidei modis omnibus absolutam non complectebatur. Quare licet *Acacius* ea in re graviter peccaverit, non propterea tamen a fide apostatavit. Quando vero Liberatus in Breviario cap. 18, ait : « Ubi ergo ad plenum detectus est Acacius hæreticus », significat tantum eum detectum esse hæreticum communione, non dogmate, quia sc. cum Petro Mongo aliisque hæreticis communicabat, quod indicat ipsemet Liberatus, cum statim subjungit : « Susceptis his Acacius litteris perseverat, neque recedens a communione Petri, neque suadens ei palam suscipere Chalcedonense Concilium et tomum Leonis papæ ». Perseveravit itaque Acacius in suo crimine, in communione nempe cum Petro Mongo hæretico manifesto, et jam olim ab Ecclesia damnato. Quam justis vero de causis *Acacius* damnatus fuerit, ejusque nomen ex sacris Diptychis post mortem expunctum pluribus probat Natalis Alexander laudatus.

26. *Moritur Martyrius Hierosolymorum episc.* — A num. 20 ad 26. Martyrius Hierosolymitanus episcopus anno tantum sequenti diem obiit. Cyrillus enim monachus in Vita sancti Sabæ cap. 38 scribit : « Saba jam quadragesimum octavum ætatis suæ annum agente, patriarcha Martyrius anno sui pontificatus octavo excessit e vivis ». Natus erat Saba mense Januario *Theodosio* XVII *consule,* anno sc. Christi CDXXXIX, ideoque anno tantum sequenti, XLVIII ætatis annum inchoavit. Baronius existimat, non esse audiendum Evagrium lib. 3, cap. 16, asserentem Martyrium ad Petrum Mongum Alexandrinæ urbis episcopum hæreticum, qui in locum Salophacioli subrogatus fuerat, Synodicas suas misisse. Verum subdit statim Evagrius : « Postea tamen quidam a communione Petri sese abjunxerunt : atque exinde Petrus Chalcedonensem Synodum publice anathematizavit ». Quare non mirum si *Martyrius* ad Petrum Mongum, simulantem se Catholicum, litteras Synodicas miserit; præsertim cum Liberatus cap. 18 testetur : Mongum initio episcopatus sui scripsisse *Acacio et Simplicio quia communicator eorum esset*, *et sanctæ Synodi*, et eos qui erant ex parte Salophacioli in communionem suam admitteret. Certe Cyrillus monachus in Vita sancti Euthymii abbatis græce et latine a Pougeto edita, de Martyrio prodit : Is ad Zenonem imp. et Acacium Constantinopolitanum episcopum de Apochistarum (id est, Eutychianorum) *negotio blasphe-*

mia et fugienda hæresi scripsit. Idem Cyrillus de Martyrio nondum episcopo loquens, asserit duos commemorabiles anachoretas e Nitria egressos in Palæstinam se contulisse : « Alter, inquit, nomine Martyrius genere Cappadox erat : alter Elias appellatus ex Arabia ortum ducebat. Utrumque vehementer amabat mente illuminatus Euthymius, et ad colloquium frequentius invitabat, perspicienti sc. oculo, potius prævidens unumquemque ipsorum proprio tempore sancti Jacobi Apostoli sedi successurum esse ».

27. *Martyrius Lauram S. Euthymii dedicat.* — Idem Cyrillus in Vita sancti Euthymii pag. 93, narrato quodam miraculo opera sancti Euthymii patrato, scribit, Martyrium dedicasse Lauram ejusdem sancti : « Hoc miraculo cognito archiepiscopus Martyrius multa cum magnificentia in dedicationem monasterii advenit, celebrataque est Vigilia cum insigni luminum apparatu, et synaxim agentes sub altare deposuerunt reliquias sanctorum et egregiorum victorum martyrum Tarachi, Probi et Andronici septima die mensis Maii. Erat vero jam annus duodecimus ab Euthymii obitu ». Mortuus est Euthymius mense Januario anni CDLXXIII, ideoque ea dedicatio anno superiori decennalibus Zenonis imp. memorabili peracta ; et quidem feria secunda, quæ eo anno cum die VII Maii concurrebat. Sed dies ille solemnis erat ob translationem reliquiarum sancti *Euthymii*, de qua suo loco locuti sumus. Nicephorus in Chronico annos octo Martyrio tribuit, et *Sallustium* ei successisse scribit. Addit : « A quo separatus est episcopus Romanus propter edictum concordiæ a Zenone editum ». Laudatur tamen in Vita sancti Sabæ a Cyrillo monacho, cujus verba Baronius recitat.

28. *Longinus e carcere exit.* — Ad num. 26. Marcellinus in Chronico sub Symmachi consulatu scribit : « Longinus Zenonis frater Augusti post decennalem custodiam, quam eidem Illus apud Isauriam inflixerat, ad germanum suum Constantinopolim advenit ». Ita quidem legitur tam in editione Onuphrii, quam in editione Sirmondi : verum loco *decennalem*, legendum, *annalem*. Illus enim, teste ipsomet Marcellino, anno tantum superiori adversus Zenonem rebellavit.

29. *Filius Zenonis imp. moritur.* — Ad n. 28. Suidas in Historia sua scribit, *Zenonem* habuisse filium immatura ætate demortuum. Sed Theophanes ad an. Leonis imp. XV, dicit eum fuisse spurium, cujus filiam *Ermenericus* Ardaburii patricii filius uxorem duxit. Hæc Theophanis de Ermenerico loquentis verba, καὶ νόθου Ζήνωνος παιδὸς γαμβρὸς καθίσταται ita interpretatur Petavius, ut *Ermenericus spuriæ Zenonis filiæ conjugio copulatus fuerit.* At cum constet, *Zenonem* habuisse filium, et nullus ei filiam fuisse tradat, recte Theophanis verba latine reddidit Goarus : *Et a spurio Zenonis filio gener assumitur.*

FELICIS ANNUS 4. — CHRISTI 486.

1. *Nestoriana hæresis propagatur.* — Sequens annus Domini quadringentesimus octogesimus sextus consulatu Longini atque Decii innotescit, quo hæc a Marcellino de Joanne Antiocheno narrantur in Chronico : « Joannes Antiochenæ parœciæ ex grammatico presbyter scripsit adversus eos, qui in una tantum substantia adorandum esse Christum asserunt, nec acquiescunt duas in Christo confitendas esse naturas ». Hæc cum dicat ipse, affirmare quidem visus est hunc fuisse Catholicum, et adversus invasorem Antiochenæ Ecclesiæ Petrum Fullonem vexillum veræ fidei confessionis erexisse. Verum Nestorianismi suspectus est redditus, dum et redarguere aggressus est scripta Cyrilli contra Nestorium ; de quo ista Gennadius habet [1] : « Simul et impugnat aliquas Cyrilli Alexandrini episcopi sententias, dicens incaute ab illo adversus Nestorium prolatas, quæ fomentum et robur addunt Timotheanis ; quod valde inaniter dicit. Vivere adhuc dicitur, et extempore declamare ». Hæc Gennadius. At licet hic Joannes ex grammatico dicatur presbyter, diversus plane esse videtur a Joanne Gram-

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 93.

matico dicto, qui et Philoponus cognominatus est; nam ille non Antiochiæ, sed Alexandriæ et post hæc tempora claruit.

2. Cæterum quod ad dogmata pertinet : sane quidem sicut Alexandriæ et Antiochiæ per ipsarum Ecclesiarum episcopos Eutychiana hæresis magnopere invalescebat, ita etiam in Syria Superiori Nestorianæ blasphemiæ altiores in dies radices figentes extendebant usque in Persidem propagines suas. Edessæ enim palam aderant professores Nestoriani, qui doctrinam Theodori Mopsuesteni publice in scholis docebant, ut Theodorus Lector fidem facit his verbis [1] : « In civitate Edessæ locus quidam doctrinæ erat Persicæ (ut aiunt) scholæ; unde Persæ Nestorianam opinionem contraxisse putantur, quod nonnulli Nestorio adhærentes, et loco Theodori præsidentes, dogmata sua, quibus delectabantur, Persis tradiderunt ». Hæc Theodorus. Nisibi etiam hoc sæculo fuisse celebres sacrarum litterarum scholas, ex Cassiodori [2] testificatione cognoscimus. Id pepererunt bella civilia, ut præcipuis Ecclesiis occupatis a defensoribus Eutychiani erroris, adversusque Catholicos concertantibus, Nestoriani, nemine illis facessente negotium, in Syria Superiori et Perside magnopere fuerint propagati : ex quibus postea illud infernale monstrum (ut suo loco dicetur) secta Mahometanorum erupit.

3. *Petri Fullonis obitus, cui succedit Palladius et ipse hæreticus.* — Hoc eodem tempore perditissimus ille, Orientalis Ecclesiæ pestis fidei Orthodoxæ demolitor, potentissimus diaboli minister, Petrus Fullo, invasor Ecclesiæ Antiochenæ, ex hac vita ad tremendum justitiæ divinæ tribunal sera licet morte vocatur. At nec licuit tunc, adultero e medio sublato, Ecclesiæ Antiochenæ Catholici alicujus antistitis consortio frui. Etenim prævalente hæreticorum factione favore Zenonis imperatoris, ex ipsorum sententia delectus est ejusdem hæreticæ pravitatis antistes Palladius, qui communicationem retinuit cum nefando episcopo Alexandrino, dum vixit, de quo suo loco inferius dicturi sumus. Sic nobilissimæ Antiochenæ Ecclesiæ miserandus plane erat ubique status et luctuosa conditio, prementibus eam nefandis hæreticis : ita ut videretur esse facta omnium Orientalium hæreticorum illuc undique confluentium infelix errorum emporium. Porro hoc anno sedere cœpisse Petri successorem Palladium, anni sedis ejus inferius numerandi docebunt.

[1] Theod. Lect. l. II. Collect. — [2] Cassiod. instit. div. lect. in præfat. exord.

Anno periodi Græco-Romanæ 5979. — Jesu Christi 486. — Felicis III papæ 4. — Zenonis 13. Odoacris reg. 11.

1. *Quindecennalia Zenonis.* — Coss. *Longinus* et *Decius*, ille Orientalis; erat enim imperatoris frater, ut anno superiori vidimus; *Decius* in Occidente creatus, ubi familia Deciana in magno splendore erat. Hujus Decii respectu, Decius anno DXXIX consul ordinarius, *Junior* appellatur, ut ibidem dicemus. In hunc annum incidunt *quindecennalia* imperii vivente Leone Jun. a Zenone suscepti, quorum indicium consulatus ab ejus fratre gestus.

2. *Moritur Fullo episc. Antiochenus.*— Ad num. 3. *Petro Fulloni* Ecclesiæ Antiochenæ invasori, tam in Nicephori Chronico quam in Tabulis Theophanis, anni tres post *Calendionis* depositionem assignantur ; ideoque interitus ejus contigit anno CDLXXXVIII, quo et eum recitat Victor Tunumensis in Chronico. Valde porro hallucinatus est Theophanes, qui Fullonem post Petri Mongi mortem superstitem fuisse scripsit. Gelasius enim papa in Epistola ad Orientales illum ante Mongum demortuum indicat, cum scribit : « Sed donec advixit Antiochenus Petrus, qui utrique post Acacianum cum Petro Alexandrino fœdus initum defunctus ostenditur, nunquam Antiocheno Petro, Alexandrinus Petrus communicare desiit ». Cæterum Petrus Fullo favore Zenonis Aug. episcopatum Antiochenum usque ad mortem retinuit, et *Palladium* hæreticum successorem habuit.

3. *Aquarum benedictio in Vigilia Epiphaniæ.* — Theodorus Lector lib. 2 prodit, Petrum Fullonem instituisse, « ut sacrum chrisma in Ecclesia coram omni populo consecraretur, utque invocatio super aquas die Festo Theophaniorum fieret, sub vesperam. Item, ut in omni precatione nomen Deiparæ proferretur. Denique ut in singulis Collectis Symbolum recitaretur ». Fiebat hæc sancti unguenti seu Chrismatis consecratio feria quinta magnæ hebdomadis, qua de re legendum Euchologium Græco-

rum pag. 628, et quæ ibi notavit Goarus, qui et pag. 467 Fullonem id solum instituisse censet, ut aquarum benedictio in pervigilio Theophaniorum fieret ad vesperam, cum antea media nocte fieri consuevisset, ut ex sancto Chrysostomo ostendit.

4. *Symbolum in Missis recitari solitum.* — Quoad *Symbolum*, cum in græco Theodori legatur: ἐν πάσι συνάξει, id est, *in quavis synaxi*, et synaxeos nomine sacri conventus intelligantur, in quibus Sacra mysteria peragebantur, Valesius in Notis ad Theodorum recte existimat, eum intelligendum de Missis solemnibus, in quibus etiamnum *Symbolum* fidei recitatur. Quod vero idem Theodorus paulo antea scripsit, *Timotheum* sc. Constantinopolitanum episcopum primum instituisse, ut *Symbolum* Nicænum in singulis Collectis recitaretur, arbitratur Valesius *Timotheum* id primum instituisse Constantinopoli, quod, *Petrus Fullo* longe antea Antiochiæ instituerat. Sane ritus isti, qui a Fullone primum inducti dicuntur, non illico ab omnibus Ecclesiis usurpati sunt, sed progressu temporis paulatim inoleverunt.

Obitus *Martyrii* episc. Hierosolymitani, de quo anno superiori num. 26.

FELICIS ANNUS 5. — CHRISTI 487.

1. *Concilium Romanum quo lapsis in Africana persecutione medela paratur.*— Quadringentesimus octogesimus septimus Christi annus Boetii consulatu notatur : hic ille putatur Boetius, qui Anicius familia, Manlius Severinus cognominatus est, vir clarissimus, de quo suis locis inferius dicturi sumus.

Sub hoc consulatu celebrata est Romæ Synodus, cujus Acta his verbis descripta leguntur : « Flavio Boetio V. C. consule, sub die III iduum Martiarum, in Basilica Constantiniana, residente venerabili viro papa Felice una cum Candido Tiburtino, Paschasino Centumcellensi , Constantio Aquinate, etc. » Postque enumeratos duodequadraginta episcopos, presbyterosque Romanæ Ecclesiæ, ista subnectuntur : « Felix episcopus Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romanæ et præsidens Synodo dixit : Communis dolor, et generalis est gemitus, quod intra Africam rebaptizatos etiam episcopos, presbyteros, diaconosque cognovimus : quæ res sine dubio ad vestræ quoque pervenit notitiam sanctitatis. De quo quid observari debeat, ordinare nos convenit, proinde ut manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa recitentur ». Hæc jure quidem præfatus est Felix ob funera ante biennium recensita ex Victore et aliis : quibus manifesta reddita sunt, quæ egerint Wandali, cum blanditiis, minis, ac vi adhibita, nolentes etiam ac reluctantes rebaptizarent.

2. Porro hujus hoc anno celebrandæ Synodi unde manarit occasio, est dicendum. Cum novi Wandalorum regis indulgentia (ut vidimus) essent relaxata episcoporum et aliorum Orthodoxorum exilia : qui lapsi fuerant, resipiscentes, medicinam quæsivere vulneribus : horum autem ingentem fuisse numerum, quæ ex Victore superius dicta sunt, manifestant. Sed cum hujusmodi a confessoribus postliminio redditis vitarentur ; ne iidem ita relinquerentur foris absque medela , consultum fuit petere pharmachiam, ipsam videlicet adire Romanam Ecclesiam, ex qua congruum et præsentaneum præpararetur antidotum ægrotantibus.

3. Sic itaque collecta ab ipso Felice Romano Pontifice Synodo, quod ejus muneris potissimum esset, lapsos consacerdotes erigere, cum a Domino dictum sit ad Petrum [1] : « Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos » : pro qualitate vulnerum pharmaca opportuna composuit pluribus distincta capitibus : quæ ipsa recensentur in antiqua Cresconiana collectione. Sic quidem omnia attemperata, ut cum olei lenitate sit conjuncta acrimonia vini, severitasque putredinem abstergeret ulceris, quod clementia deliniret. Idque more majorum, quo scilicet lapsis succurrere Romana semper consuevit Ecclesia, prout quæ olim inter Romanum clerum, Corneliumque Romanum Pontificem, et Cyprianum Carthaginensem episcopum intercessere declarant. Sic igitur ista decernens, ita præfatus est Felix, scribens ad eos generalem Epistolam [2] :

4. « Dilectissimis in Christo Jesu fratribus, uni-

[1] Luc. XXII. — [2] Felic. Ep. VI. tom. I. Epist. Rom. Pont.

versis episcopis per diversas provincias constitutis.

« Qualiter in Africanis regionibus astutia diaboli sævierit in populum Christianum, atque in id multiplici deceptione proruperit, ut non modo vulgus incautum, sed ipsos quoque in mortis profundo demersit sacerdotes; nullus non orbis ingemuit, nulla terra nescivit. Unde in grandi mœrore positi dissimulare non possumus pereuntium atque a nobis exigendarum discrimen animarum. Quapropter competens adhibenda est talibus medicina vulneribus, ne immatura curandi facilitas mortifera captis peste nihil possit, sed segnius tracta pernicies reatu non legitimæ curationis involvat pariter saucios et medentes. In primis itaque venientis ad nos, et remedia postulantis, sollicite discutienda est professio et persona decepti, ut medela possit congruens adhiberi, etc ».

5. Statuit enim, ut episcopi, presbyteri, atque diaconi misere lapsi, etiamsi coacti pœnis ad id fuissent impulsi, ad obitum usque ab omni fidelium exclusi cœtu, atque etiam a catechumenis segregati orantes, ad finem vitæ laica tantummodo communicatione impartirentur : reliqui autem inferioris ordinis clerici, vel monachi, aut laici, si sponte in facinus prolapsi essent, iidem triennio inter audientes perseverare deberent, septem autem annis inter pœnitentes sub manibus sacerdotum collocarentur, peregrinæ tantum communicationis participes facti, dum cum sæcularibus permitterentur orare, nondum vero eisdem communicationis viatico impertito, nisi interea aliquem ex eis mori contingeret. Pueros insuper atque puellas, sive clericos, sive laicos, quos ætas excusat, non tamen sine pœnitentia ad Ecclesiam admittendos, sed inter pœnitentes sub manus impositione retineri debere, ut tandem communicationis participes esse possent. Additum insuper his, ut ejusmodi lapsis nullus unquam aditus patere deberet ad clericatum, inter laicos Catholicos tantummodum ad exitum usque vitæ connumerandis, nec inter eos ab aliquo recipiendis, nisi litteris reconciliationis ab episcopis scriptis ostensis.

6. His igitur ab ipso Felice Romano Pontifice constitutis, ad calcem Epistolæ Apostolica auctoritate conscriptæ, Apostolica itidem eamdem noluit caruisse modestia, cum ista subjunxit : « His itaque rite dispositis, et ad Ecclesiarum vestrarum notitiam nostra deliberatione perlatis, parere vos convenit. Quibus licet ad animarum reparationem nihil deesse videatur : tamen si cui novi aliquid, quod præterire nos potuit, fuerit revelatum ; secundum beatum Apostolum Paulum, tacente priore, fideliter insinuet : quia Spiritus sanctus ubi vult spirat, maxime cum sua causa tractatur ; nec nos pigebit audire, si quæ sunt omissa, non arroganter abnuere, sed rationabiliter ordinare ». His Felix verbis clausit Epistolam : quæ quidem cum non sub anni hujus consulatu, sed sequentis idibus Martii data legatur, quæ hoc anno, dicta superius die, in Synodo lecta est ; accidisse potuit, ut tunc minime mitti valuerit, sed cum diu Romæ retenta esset, exscripta iterum, dies apposita illa fuerit, qua in Africam mitteretur.

7. *Theodoricus Zenoni infestus de Italia invadenda molitur ; postquam Odoacer Rugos devicerat.* — Eodem anno Constantinopolitana civitas defectione Theodorici Gothorum regis in discrimen adducitur : de quo ista sub anni hujus consulatu habet Marcellinus in Chronico : « Theodoricus rex Gothorum Zenonis Augusti beneficiis satiatus, cum magna suorum manu usque ad regiam civitatem et Melentiadem oppidum infestus accessit ; plurimisque locis igne crematis, ad Novensem Mœsiæ civitatem, unde advenerat, remeavit ». Hæc ipse, quæ quidem incomperta fuisse videntur iis qui dixerunt Theodoricum veneratum semper esse Zenonem ut patrem, et concessisse eidem Italiam ab Erulis vindicandam : nam tentasse constat primum infidelem et ingratum barbarum Orientale sibi imperium (si licuisset) arripere ; sed spe tanta frustratum, anno sequenti (ut suo loco dicetur) invasisse Italiam possessam ab Erulis, quos hoc anno Rugos populos infestos Italiæ debellasse, Cassiodorus affirmat in Chronico. Sic plane vides, Barbaros beneficiis Romanorum sæpe demeritos, semper proditores effectos. Sed quæ fides sincera inveniri in hominibus posset, qui infideles Deo hæretica essent imbuti perfidia ? Ex his omnibus per Marcellinum sincerissime patefactis, totam illam Jordani orationem Theodorici ad Zenonem de invadenda Italia, et Zenoni ipsi tradenda, ut effictum commentum ad contegendam Barbari regis ingratitudinem, explodendam esse facile sentias, simulque corrigendos alios ipsum secutos. Sive igitur illam accepit Jordanus (ut de aliis profitetur) a Cassiodoro erga regem illum propensissimo, sive in gratiam gentis suæ ipse confinxit ; satis sit ostendisse esse commentum. Sed quæ sint ista, ab eodem auctore accipe :

8. « Inter hæc ergo Theodoricus Zenonis imperio fœdere sociatus, dum ipse in urbe bonis omnibus frueretur, gentemque suam in Illyrico (ut diximus) residentem non omnino idoneam aut refertam audiret, elegit potius solito more gentis suæ labore quærere victum, quam ipse otiose frui regni Romani bonis, et gentem suam mediocriter victare : secumque deliberans, ad principem ait : Quamvis nihil deest nobis imperio vestro famulantibus : tantum (tamen) (si dignum ducit pietas vestra) desiderium mei cordis libenter exaudiat. Cumque ei (ut solebat) familiariter facultas fuisset loquendi concessa : Hesperia, inquit, plaga, quæ dudum decessorum prædecessorumve vestrorum regimine gubernata est, et urbs illa caput orbis et domina quare nunc sub regis Trucilingorum et Rugorum (Erulorum) tyrannide fluctuat ? Dirige cum gente mea (si præcipis) ut hic expensarum pondere careas ; et ibi, si adjutus a Domino vicero, fama vestræ pietatis irradiet. Expedit namque ut ego, qui sum servus vester et filius, si vicero, vobis donantibus regnum

illud possideam; haud ille, quem non nostis, tyranni jugo senatum vestrum, partumque reipublicæ captivitatis servitio premat. Ego vero si vicero, vestro dono vestroque munere possidebo: si victus fuero, vestra pietas nihil amittit, imo (ut diximus) lucratur expensas. Quo audito, quamvis ægre ferret imperator dicessum ejus, nolens tamen eum contristare, annuit quæ poscebat, magnisque ditatum muneribus dimisit a se, senatum populumque ei commendans Romanum ». Hæc ipse; sed prorsus inania esse, quæ superius dicta sunt, manifestant. Accessit nova commotionis causa Theodorico in Odoacrem expeditionis parandæ, nempe invidia ex rebus prospere gestis adversus Rugos, ab ipso hoc anno devictos; cum regis filius, captivo ducto patre, ad eumdem Theodoricum confugit. At hæc quomodo se habuerint, enarremus.

9. Factum id quidem hoc anno, Cassiodorus paucis refert: « His consulibus, inquit, Odoacer Phæba rege Rugorum victo captoque potitus est ». Hæc ipse. Porro hæc ante quinquennium esse prædicta a sancto Severino, Eugipius fidelis testis enarrat, nosque suo loco superius diximus. At quæ idem auctor de his dicat, audiamus: post enim recensita sacrilegia a filio regis admissa, quibus Dei iram acceleravit, ita mox subdit: « Quapropter rex Odoacer Rugis intulit bellum. Quibus devictis et Friderico fugato, patrem ejus Feletheum eumdem et Phæbam dictum, captivum duxit, atque ad Italiam cum noxia conjuge supra memorata, videlicet Gisa, transmisit ». Hæc Eugipius. Quæ autem his subdit de misso iterum ab Odoacre germano suo adversus Fridericum, qui fuga lapsus se contulerat ad Theodoricum Gothorum regem in Mœsia agentem, atque iterum reversus paternum cœperat regnum, dicemus anno sequenti, quo contigere; itemque de translatione sacrarum reliquiarum S. Severini in Italiam, cujus prædictione et spreta admonitione ad regem et conjugem facta, ista omnia contigisse diximus: ut perspicue apparuerit, quanto et vitæ et regni dispendio principes non audiant sacerdotes salubria ingerentes, et quam graviori supplicio se reddant obnoxios, qui in eosdem delinquunt. Etenim quod ad Rugorum regis statum pertinet, tanto contempto monitore, sero didicit, frustra inniti militum viribus, qui destituitur divino præsidio: violentiusque insurgere solere in auctores suos admissa peccata, quam adversariorum exercitus, qui justitiæ obice sæpe languescant, sed in vindictam delinquentium invicti reddantur.

Anno periodi Græco-Romanæ 5980. — Jesu Christi 487. — Felicis III papæ 5. — Zenonis 14. Odoacris reg. 12.

1. *Consulatus.* — Fl. *Boetius* absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti testantur, idque in Occidente. Baronius et Onuphrius eum *Boetium Anicium Manlium Severinum* vocant, quia *Boetius* Philosophus anno DX consul ita appellabatur. Verum hujus conjecturæ fundamentum prorsus falsum. Desumitur enim ex Epistola Felicis papæ ad sanctum Cæsarium Arelatensem episcopum, a Baronio anno sequenti num. 7 recitata, quæ dicitur data *post consulatum M. Sev. Boetii V. C.* et tamen ea Epistola a Felice IV, non vero a Felice III scripta, idque *post consulatum Mavortii*, ut anno sequenti videbimus. Boetius in Synodo Romana *de lapsis restituendis* habita, dicitur *Flavius Boetius*, ut videre est apud Baronium num. 1.

2. *Theodoricus insurgit adversus Zenonem.* — Ad num. 7 et seq. Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. ait: « Theodoricus Gothorum rex Zenonis Aug. nunquam beneficiis satiatus, magna suorum manu usque ad regiam civitatem, et Melentiadam oppidum infestus accessit, plurimisque locis igne crematis ad Novensem Mœsiæ civitatem, unde advenerat, remeavit ». Erat Melentias *Thraciæ pagus cii stadiis Byzantio distans*, inquit Suidas in Historia. *Nova* vero oppidum Mœsiæ inferioris ad Danubium sita, ut videre est apud Ptolomæum in Tabula nona Europæ. Ibi morabatur Theodoricus, ut etiam testatur anonymus Valesianus, qui ait Zenonem, cum *Basiliscus* imperium invasisset, misisse ad civitatem Novam, in qua erat Theodoricus dux Gothorum. Tum de rebus anno sequenti gestis loquens, scribit: « Mittens Theodoricum ad Italiam, pactuatus est (nempe Zeno) ut si victus fuisset Odoachar, pro merito laborum suorum loco ejus dum adveniret, tantum præregnaret. Ergo superveniente Theodorico patricio de civitate Nova cum

gente Gothica missus ab imperatore Zenone de partibus Orientis ad defendendam sibi Italiam ». Hanc Theodorici adversus Zenonem ingratitudinem tacet Jordanes, qui sicuti et Cassiodorus, gloriæ Theodorici nimium studiosus erat. Post illam invasionem Zeno, ut refert Anonymus Valesianus, Theodoricum in Italiam misit, sed anno sequenti, ut ibi dicetur.

3. *Regnum Rugorum in Germania exstinctum.* — Anonymus a Cuspiniano editus sub Boetii consulatu habet : « Pugna facta est inter Odoacrem regem, et Febanum regem Rugorum, et vicit Odoacer, et adduxit captivum Febanum regem sub XVII kal. Decembris ». Idem habet Cassiodorus in Chronico ; sed quem *Febam* aut *Febanum* appellat, Eugipius in Vita sancti Severini Noricorum Apostoli recitata a Bollando ad diem VIII Januarii, num. 12 *Flacciteum* vocat, testaturque salutaribus ejus monitis instructum fuisse, ac *Felecteum* seu *Favam*, aut Favum filium successorem nactum esse. Is, ut prodit Paulus diaconus lib. 1 de Gestis Langobard. cap. 19, ulteriorem Danubii ripam incolebat, quam a Norici finibus idem Danubius separat; ac illum ejusque conjugem Severinus, « ut ab iniquitate quiescerent, cælestibus monitis monuit. Quibus pia verba spernentibus, hoc quod eis postmodum contigit, longe antea futurum prædixit ». Addit Paulus, Odoacrem adunatis gentibus, quæ ejus ditioni parebant venisse in *Rugiland*, pugnasse cum Rugis, ipsosque, et Feleteum eorum regem exstinxisse. Erat vero *Rugiland* Rugorum patria jam descripta. Eugipius citatus num. 54 hæc de Odoacre addit : « Friderico fugato, patre quoque Fava capto, cum ad Italiam cum noxia conjuge supra memorata, videlicet Gisa, transmigravit ». Post hæc cum Fridericus ad propria revertisset, Odoacer misit Aonulphum fratrem suum, « ante quem denuo fugiens Fridericus ad Theodoricum regem, qui tunc apud Novam civitatem provinciæ Mœsiæ morabatur, profectus est ». Cum eo postea in Italiam venit, et pro eo adversus Odoacrem militavit. Verum Fridericus fregit deinde fidem, et hostibus sociatus est; inter quos orta discordia ipsemet victus, ut testatur Ennodius in panegyrico Theodorico dicto pag. 306, ubi Ennodius Theodoricum alloquens ait : « Fridericus, postquam tibi de adversariis tuis peregit triumphum, de se præbuit ». Ita exstinctum Rugorum in Germania regnum, in quod Langobardi de suis regionibus egressi venere, et *aliquantis commorati sunt annis*, ut prodit Paulus diaconus citatus.

4. *Floret S. Eugendus abbas.* — Florebat hoc tempore in regno Burgundico sanctus *Eugendus* abbas monasterii Jurensis, seu Condatescensis postea sancti *Claudii* appellati, quem sanctus *Romanus* et sanctus *Lupicinus* primi ejusdem cœnobii abbates successorem designaverant. Ille septem vix annos natus Romano a genitoribus oblatus est, ut legitur in sancti Romani Vita cap. 4, scripta ab anonymo monacho Jurensi discipulo trium horum sanctorum, citatis testimoniis seniorum, qui adhuc supererant, atque olim sub sanctis Romano et Lupicino vitam isthic monasticam egerant. Eam S. Romani Vitam recitat Bollandus ad diem XXVIII mensis Februarii. Successit *Eugendus* sancto Lupicino circa annum CDLXXX, et, ut ait idem auctor in Vita sancti Eugendi, relata a Bollando ad diem primum Januarii, et a Mabillonio sæculo I Benedictino, vixit *annos sexaginta et sex fere menses*. Cumque annos vix septem natus Romano a progenitoribus oblatus fuerit, ut testatur idem Anonymus in Vita S. Romani cap. 4, usque ad annum circiter DXII in vivis esse potuit. Quesnellus tom. II Oper. sancti Leonis M. in dissert. V, cap. 2, pluribus contendit, Vitas SS. Romani, Lupicini, et Eugendi corruptas fuisse, et interpolatas ab aliquo posterioris ætatis auctore, sed ejus conjecturas supra refellimus, easque Vitas genuinas esse supra monstravimus. In Vita S. Eugendi habemus insigne exemplum sacramenti Extremæ Unctionis. Is enim morti proximus, « vocato ad se uno de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungendi infirmos opus injunxerat, secretissime quoque sibi pectusculum petiit (ut moris est) inungi ». In unctione enim infirmorum non eædem partes semper inunctæ sunt, nec servata eadem temporis ratio, ut ostendit Mabillonius in Præfat. ad citatum tomum, num. 98.

FELICIS ANNUS 6. — CHRISTI 488.

1. *Defuncto Acacio, Flavitas malis artibus occupat agitatque Constantinopolitanam Ecclesiam, communicationem præ se ferens Romani Pontificis.* — Qui sequitur annus quadringentesimus octogesimus octavus, duobus consulibus Dinamio atque Siphidio adnotatur : quo et finem vivendi fecit Acacius Constantinopolitanus episcopus in anathemate perseverans, cum sedisset annis (ut Nicephorus habet in Chronico) decem et septem, atque mensibus novem : cujus nomen licet a successoribus cum Catholicis in Ecclesia recitaretur, contradicentibus Romanis Pontificibus, ex Diptychis tandem ignominiose abolitum est, id fortiter agente Hormisda papa apud Justinum imperatorem, ut suo loco dicetur. Tanti fuit hic fastus et arrogantiæ, ut sineret suas ipsius imagines adhuc viventis (quod de nullo ante eum episcopo legitur) in Ecclesiis dedicari : qui enim ei assentabantur, ipsius effigies in Ecclesiis pingere vel affingere consueverunt ; de quibus ista Suidas habet : « Cum omnes Ecclesias in sua potestate haberet, sollicitam curam impendit his qui præerant : quorum sagaciores ejus imaginem in templis consecrarunt. Cum igitur universe omnibus in Ecclesiis imagines ostenderentur : opinati quidam sunt, eum ex ambitione dedicationem illam imperasse. Confirmabat pictura templi juxta navale, e calculis musivo opere elaborata. Cum enim totum opus sub Gennadio fuisset perfectum, in insigni templi loco eum effinxerunt, et inter hunc, Salvatorem Gennadio dicentem : Solvite [1] templum hoc, et Acacio : post te hunc excitabo ». Quod scilicet post Gennadium fuisset Acacius creatus Constantinopolitanus episcopus. « Ob tales igitur imagines Acacius, quamvis benignus et officiosus, opinionem insanæ cupiditatis gloriæ est consecutus ». Hæc Suidas de Acacio. Sed cum ejus nomen e sacris tabulis, ita decernentibus Romanis Pontificibus, sublatum est, utique et ejusmodi imagines ab Ecclesiis oportuit fuisse deletas.

2. Acacio igitur in hunc modum ex hac vita subducto, in locum ejus Flavitas, quem et Flavianum alii appellant, malis artibus subrogatus est; de quo ista Nicephorus [1] : « Post Acacium Flavitas Constantinopolitanum suscepit episcopatum, vir qui quidem presbyter esse visus sit, sed usque adeo ad audaciam et improbitatem summam pervenit, ut id quod dicturus sum facinus, satis qualis fuerit, indicare possit. Zeno imperator chartam puram in sacro ponit altari, atque in charta alia per scriptum Deo supplicavit, ut per angeli manum, quæ in hominum conspectum non veniret, nomen ejus adscriberet, quem cælesti calculo Constantinopolitanæ Ecclesiæ hierarcham præfectum vellet. Atque ob eam rem quadraginta dierum jejunium indixit ; et Deum omnes orare, ut qui illi placitus esset ostenderetur, jussit. Hæc ubi Flavitas cognovit, auro multo templi custodem, qui idem princeps imperialium cubiculariorum erat, corrupit, ut in charta pura nomen ejus adnotaret, eamque rursus imperatoris sigillo obsignaret. Hoc ubi factum est, et ubi constitutum jejunii tempus præteriit, sigillo e charta sublato, derepente Flavitas ingenti gloria, perinde atque a Deo designatus esset, affluens, correptus est, et magnifico saltu in patriarchæ thronum is conscendit.

3. « Verum enimvero piaculum id omnipotens providentia non diu latere passa, illusionem eam, scenicamque actionem quamprimum in apertum duxit. Infelix enim ille cum non totos quatuor menses in sede ea transegisset, morte repentina ex hominibus sublatus est, cum ne dimidiam quidem partem muneris ejus, quo episcopalem dignitatem redemerat, corradere potuerit. Argentarii hæredibus ejus insistere, et pecuniam nuper admodum mutuo datam exigere. Atque illi qui solvendo non essent, Zenonem adiere, eique ut ab acerbis illis creditoribus liberaret, supplicarunt, et rem ipsam secreto ei ipsi, qui de illa inquirebat, indicarunt. Zeno autem, re audita, obstupuit. Et postquam non Christum, sed Chrysum, hoc est, aurum potius

[1] oan. XVI.

[1] Niceph. l. XVI. c. 18.

Flavitæ nomen in libello illo adscripsisse cognovit, judicium revera et justitiam juxta psalmum [1] fecit. Atque eunuchum quidem, qui sibi divinam existimationem et gloriam arrogasset, tolli; pecuniam autem creditam ex substantia ejus dissolvi argentariis jussit. Ipsam vero Ecclesiam episcopis permisit, ut illi suffragiis suis, quem idoneum esse procurationi ei judicarent, eligerent ». Hæc ipse: sed de successere Flavitæ agendum anno sequenti. Porro nec inter Catholicos fuit adnumerandus Flavitas, utpote hæreticorum communione pollutus: insistens enim vestigiis prædecessoris Acacii, ejus nomen inter sacra recitari fecit, quem sciebat a Catholica communione esse defunctum extorrem, ut Gelasii papæ litteræ [2] indicant, de quibus suo loco dicendum: quin etiam (ut testatur Evagrius [3]) idem est repertus hostis Concilii Chalcedonensis.

4. Sed cum talis esset, nihilominus affectavit dici Catholicus ob ineundam communicationem cum Romano Pontifice, expetens quasi Catholicus a Felice papa communionem, ex qua sciret magna infamia Acacium excidisse. De eo autem ista in primis Liberatus diaconus habet [4]: « In his turbis Ecclesia constituta, moritur Acacius, et ordinatur post eum Flavianus (Flavitas) presbyter, qui fuit a sancta Thecla; qui non consensit sine Romano Pontifice inthronizari, sed transmisit Synodicam papæ Romano Felici. Qui modico vivens tempore, moritur, non accipiens Epistolam ipsius ». Hæc Liberatus. Vides hæreticum hominem, et in ovile ovium ingressum aliunde quam per ostium ut latronem et furem: quo tamen suffurari æque posset Catholicum nomen, sedere renuisse, donec acciperet a Romano Pontifice litteras communicatorias. Sed quid insuper fraudulentus homo?

5. In gratiam Zenonis imperatoris litteras etiam dedit ad ejus amicos hæreticos episcopos, ut de eo Nicephorus ita testatur [5]: « Cum Flavitas adhuc thronum obtineret, Synodales ad Petrum Alexandrinum Epistolas dedit, et ejusdem generis litteras ab eodem accepit, in quibus eadem de Chalcedonensis Actis, anathemati ea subjiciens, scripsit ». Et paulo post: « Apposuissem, inquit, et Petri et Flavitæ litteras, nisi me prolixitas illarum exterruisset. Et Flavitas ad Felicem scribens, se illius communionis esse, Petri autem conjunctionem aversari significaverat: idem ad Petrum litteras dans fecerat, communionem se illius recipere, Felicem autem rejicere insinuans. Quas litteras ubi Felix papa a piis quibusdam ad se perlatas accepit, legatos Flavitæ cum contumelia Roma expulit ». Hæc de Flavita atque Felice Nicephorus: quibus plane usitatus hæreticorum mos detegitur nihil sincere agere, sed miscere omnia subdole, temporibus atque personis pro vitæ præsentis commodis inservientes.

6. At quis negare potuisset, rem tantam non serio agere Proteum istum, cum tanti se facere communicationem Romani Pontificis præ se tulerit, ut absque ejus consensu noluerit in throno sedere, legationemque miserit honorificam, dignam proculdubio Romano Pontifice, et litteras dederit cum professione Catholicæ fidei: tales namque oportuit illas fuisse, quibus se detestari communicationem Petri Alexandrini significarat. Quis, inquam, talia ac tanta videns, recipiendum esse ad communicationem Flavitam negaret? Attamen prudenter distulit Felix, et quid tempus pareret, provide exspectavit: probe sciens, quod fictum est, haud diutius permansurum. Sed opportune, Deo volente, factum est, ut Alexandria cum litteris Flavitæ ad Petrum datis Romam nuntii adventarent, ex quibus totius fabulæ patefactum est argumentum. Unde accidit, ut in præsentes hæretici hominis legatos, quos utique ex auctore qui miserat, tales et ipsos esse existimavit, jure Pontifex commotus fuerit, ut in fraudulentos et impostores homines, qui circumvenire atque decipere Sedem Apostolicam advenissent. At de his modo satis.

7. *Felicis papæ Epistola ad S. Cæsarium Arelatensem episcopum circa ordinandos ad sacerdotium.* — Hoc item anno, qui notatur post consulatum Mantii Severini Boetii, Felix papa ad S. Cæsarium Arelatensem episcopum has litteras dedit de non ordinando in sacerdotem quemquam ex laicis:

« Dilectissimo fratri Cæsario, Felix.

« Legi quod inter fraternitatem vestram est constitutum, non licere ex laica conversatione ad officium sacerdotale ante probationem temere promoveri; de qua re etiam a te ad nos pervenit opinio, aliquos post ordinationem ad sæcularis vitæ mores fuisse transgressos. Et licet sit talis nefanda præsumptio, plus tamen est periculosa neglectio. Qui enim potest venienti malo resistere, et hoc dissimulans fieri permittit, ipse magis mali auctor operis approbatur. Nemo se itaque per antiquam consuetudinem speret exuere: quia quæ illicite inchoata sunt, si damnentur, in posterum suos fructus generare non possunt; nam quod gradibus eruditur, si sine perfectione doctrinæ ad suum pervenit constitutum, errat per examinationem, quia non recipit firmitatem; nec honorem quis per timorem potest servare, qui in ejus gloriam semel laborare pervenit. Et laus inanis cui tribuitur lædit, ad elationem nutriens magis, quam provocans ad opera veræ virtutis. Vas electionis ad suum discipulum Timotheum scribit, dicens [1]: Nemini cito manus imposueris, nec communicaveris peccatis alienis. Quid sibi vult: Ne citius imponas manus? Quia dignitas quæ datur, ideo datur, ut duret immobilis; debet enim antequam concedatur, longa sub deliberatione tractari. Unde magister, qui elementorum ignorat initia? Unde gubernator, qui inter nautas sua servitia non monstravit? Ignorat quænam ratio magistris debetur, qui ad obedien-

[1] Psal. CXVIII. — [2] Gelas. commonit. ad Faust. — [3] Evagr. l. III. c. 23. — [4] Liber. diacon. in Brev. c. 18. — [5] Niceph. l. XVI. c. 19.

[1] 1. Tim. V.

tiam sua corda non flexit. Unde quemadmodum in domo Dei conversari debeat posteris sit in exemplum, sit in omnibus clericis, et in his maxime qui sunt ad sacerdotia deligendi, Apostolicæ monitionis eloquium, qui ait[1] : Oportet et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. Quapropter communi consensu sub observatione venerabilium canonum ordinandum eligite sacerdotem, ut et de nostra simus salute solliciti, et illorum utilitatibus consulamus, qui fuerint ad hunc ordinem diligenter adsciti. Dominus te incolumen custodiat, frater carissime. Dat. III non. Febr. P. C. M. Sev. Boetii V. C. »

8. *Theodorici apparatus ad invadendam Italiam adversus Erulos.* — Sub hujus quoque anni consulibus apparatum atque procinctum Theodorici Amali regis Gothorum ad invadendam Italiam Marcellinus recenset; ipsius autem ingressum in Italiam atque progressum refert sub sequentis anni consulibus, sicuti etiam Cassiodorus; quos in his sequemur, res gestas propriis temporibus aptantes. Dei plane consilio factum est, ut Ariani, qui diversarum nationum principatu suo orbem jam cinxisse viderentur Occidentalem, pervasuri quoque Orientem, si unanimes inter se fuissent, adversus se invicem arma converterent, armarenturque Gothi in Erulos et alios illis inhærentes populos Arianos. Incessit plane animum Theodorici regis invidia, quod ipse cum suis velut extorris incertis sedibus vagaretur, Eruli autem vix ante cogniti populi universam Italiam jam annos plurimos obtinerent, quam Gothi primi omnium bellico robore superassent : adeo ut non tam aliena quam sua sibi Theodoricus repetere videretur. Accendebatur æmulatione insuper ejus animus, cum sciret suæ gentis Alaricum regem nobilissimam Galliarum provinciam occupasse, illicque jam vagandi finem imponentem, honorificam fixisse sedem. His igitur bellicosissimi atque altissimi animi ipse juvenis stimulis agitatus, ad invadendam totis viribus Italiam vires undique sibi comparat. Quibus autem progressibus rem perfecerit, annis singulis apparebit.

9. *Occasione victoriæ ab Odoacre in Rugos iterum relatæ, ossa S. Severini in Italiam transferuntur, ubi de ejus miraculis et discipulis.* — Hoc item anno, qui sequens est a clade Rugorum per Erulos facta, cum eorum rex atque regina in Italiam captivi ducti sunt; Fridericus regis filius, qui in Mœsiam ad Theodoricum Gothorum regem fugerat, viribus pollens in paternum regnum veniens, illud præsidio destitutum invadens tenuit. Cujus rei gratia rex Erulorum Odoacer, comparato rursum exercitu, ad eumdem debellandum germanum suum mittit, ut eum obtineat, gentemque illam ab ejusdem tyrannide liberatam in Italiam transferat. Quod cum feliciter impleretur, ex eo factum, ut etiam venerandum corpus S. Severini ante annos sex defuncti, ejus discipuli memores id ab eo vivente jussum, sustulerint, atque religioso pietatis officio in Italiam transtulerint. Sed quomodo cuncta hæc acciderint, Eugipius in rebus gestis ejusdem sancti Severini narrat his verbis :

10. « Post audiens idem Odoacer Fridericum ad propria reverti se, statim fratrem suum misit cum multis exercitibus Onoulphum. Ante quem denuo fugiens Fridericus, ad Teudericum regem, qui tunc apud Novam civitatem provinciæ Mesiæ morabatur, profectus est. Onoulphus vero præcepto fratris admonitus, universos jussit ad Italiam migrare Romanos. Tunc omnes incolæ, tanquam de domo servitutis Ægyptiæ, ita de quotidiana barbarice frequentissimæ deprædationis educti, sancti Severini oracula cognoverunt » : nempe omnes fore transferendos in Italiam accolas regionis illius.

11. Quod autem ad Fridericum spectat : postea accidisse videtur, ut ipse rursus pugnans adversus Erulos, eosdem superarit, sed vinceretur postmodum ipse a Theodorico Italiæ jam facto rege. Id quidem ex verbis Ennodii Ticinensis in Panegyrico Theodorico dicto intelligi satis potest, cum sic ait : « Nam Fridericus postquam tibi de adversariis tuis peregit triumphum, de se præbuit ». Pugnasse enim visus est adversus Odoacrem sub ipso Theodorico in Italia, eumque vicisse, rebellans vero ipse postea ab eodem Theodorico esse superatus. Sed ad S. Severini translationem revocemus orationem. Quomodo vero discipuli sancti Severini exhumatum venerandum ejus corpus transtulerint, idem Eugipius ita docet, cum ista mox subdit :

12. « Cujus præcepti non immemor venerabilis noster presbyter tunc Lucillus, dum universi per comitem Pierium compellerentur exire, præmissa cum monachis vespere psalmodia, sepulturæ locum imperat aperiri. Quo patefacto, tantæ suavitatis fragrantia omnes nos circumstantes accepit, ut præ nimio gaudio atque admiratione prosterneremur in terram. Deinde humaniter æstimantes ossa funeris invenire disjuncta (nam annus sextus depositionis ejus effluxerat), integram corporis compagem reperimus : ob quod miraculum immensas gratias retulimus omnium conditori, quia cadaver sancti, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus accesserat conditoris, cum barba pariter et capillis usque ad illud tempus mansisset illæsum. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo ante jam tempore præparato funus includitur, carpento, trahentibus equis, impositum; mox evehitur, cunctis nobiscum provincialibus idem iter agentibus : qui oppidis super ripam Danubii derelictis, per diversas Italiæ regiones, varias suæ peregrinationis sortiti sunt sedes. Sancti itaque corpusculum ad castellum nomine Felethem emensis regionibus apportatum est.

13. « Per idem tempus multi variis occupati languoribus, et nonnulli a spiritibus immundis oppressi medelam divinæ gratiæ sine ulla mora senserunt. Tunc et mutus quidam ad id castellum suorum miseratione perductus est : qui dum in oratorio, quo sancti viri corpusculum super carrum

[1] I. Tim. III.

adhuc positum permanebat, alacer pervenisset, ac sub eo clauso oris sui ostio in cordis cubiculo supplicaret; illico lingua ejus in oratione soluta laudem dixit Altissimo. Cumque reversus ad hospitium quo suscipi consueverat, interrogatus fuisset, ex more, nutu, signoque pulsatus; et orasse, et laudem se Deo obtulisse, clara voce respondit. Quo loquente, pavefacti qui eum noverant, ad oratorium cum clamore currentes, S. Lucillo presbytero, simulque nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod evenerat indicarunt. Tunc omnes exultantes in gaudio divinæ gratiæ clementiæ gratiarum retulimus actionem ». Quod vero quæ his subdit Eugipius de translatione facta inde Neapolim, dicat contigisse sub Gelasio papa : plane nonnisi post annos quatuor sacras S. Severini reliquias illuc translatas esse, affirmare necesse est. Agemus de ea suo tempore.

14. Magna quidem Dei providentia factum apparet, ut in summa Occidentalis orbis obscuritate, Arianis ubique regnantibus, densaque errorum caligine veritatem obnubilantibus; tantæ lucis radii eruperint cunctis miraculorum virtute perspicui : ut audiretur ab omnibus, loquente muto, imo et defuncto virtutis voce clamante, illum esse Deum verum, quem Severinus coluisset, cujus ossibus tanta posse præstare, idem Dominus concessisset : ac proinde palam factum cunctis mortalibus, ea fide, iisdemque ritibus sacrificiis Deum esse colendum, quibus idem vir sanctissimus divinum sibi numen conciliaverat. Cui micanti fulgori si filii tenebrarum oculos aperire voluissent, rectam per quam incederent viam evidentissime perspexissent.

15. At vero non simul cum Severino præclaræ ejus virtutes exstinctæ sunt : nam et illa eum Deus auxit benedictione, ut locupletem sanctorum morum hæreditatem veluti testamento relictam transmiserit in discipulos; quos egregia enituisse sanctitate, non solum quæ unus ex illis Eugipius scribit ostendunt, sed et Ennodius Ticinensis hujus temporis scriptor celeberrimus docet. Scripsit enim iste Vitam S. Antonii ejusdem S. Severini discipuli. Fuerat hic nepos æque sanctissimi viri Constantii Lauriacensis episcopi, cujus meminit pariter Eugipius in Vita ipsius sancti Severini. Quomodo autem idem Antonius post obitum Severini e patria exire coactus, pluribus annis una cum discipulis quos collegit, vitam exercuerit eremiticam, in qua mirifica resplenduit sanctitate, dono prophetiæ clarus atque miraculis; ac quomodo fugiens humanas laudes, demum inde recesserit, atque ubi aliæ plures elucerent accensæ lucernæ, ne solus ipse vere lucerna ardens et lucens intuentium pateret adspectui, in Lerinense monasterium se contulerit, et sancto ibi fine quieverit; idem Ennodius pluribus narrat. Asservari hactenus clarum miraculis ejus venerandum corpus in Ecclesia ejusdem cœnobii Lerinensis, accepimus; solemnique ritu annis singulis ejus diem natalem a monachis S. Benedicti illic agentibus peragi, certa relatione comperimus. Sed de his modo satis.

Anno periodi Græco-Romanæ 5981. — Jesu Christi 488. — Felicis III papæ 6. — Zenonis 15. Odoacris reg. 13

1. *Quindecennalia Zenonis.* — Coss. *Dinamius* et *Fifidius* in Occidente, inquit Onuphrius, creati. *Quindecennalia* Zenonis post Leonis jun. obitum imperantis in hunc annum incidunt.

2. *Moritur Acacius Constantinop. episc.* — A num. 1 ad 7. *Acacii* Constantinopol. episcopi obitus contigit anno sequenti, *Eusebio consule*, ut scribit Victor Tununensis, cui suffragantur Nicephorus patriarcha, qui annos septemdecim et menses novem Acacio assignat, ac Theophanes, qui eum defunctum tradit anno Incarn. secundum Alex. CDLXXXI, kalend. Septemb. currentis Christi anni inchoato. Hæc Tununensis verba : « Acacius Constantinopolitanus episcopus sub damnatione moritur : et pro eo Flavianus episcopus ordinatur, cui tertio promotionis suæ mense mortuo Euphemius Synodi Chalcedonensis decretorum custos in episcopatu succedit ». Sed quem *Flavianum* Tununensis vocat, Nicephorus lib. 6, cap. 13 *Flavitam*, Theophanes vero *Phravitam* appellant. Et Nicephorus in Chronico, qui eum *Phravitam* nominat, tres menses, et dies XVII assignat. Denique Zonaras Acacio *annos* XVII, Flavitæ vero *menses tres cum semisse* attribuit.

3. *Constantinopolitan. patriarcharum imagines in Ecclesiis positæ.* — Observat Valesius ad lib. 1 Theodori lectoris, morem olim fuisse, ut pa-

triarcharum imagines in Ecclesiis collocarentur. Nec patriarcharum solum, id enim non tam mirandum esset, cum patriarchæ non minus quam imperatores ipsi colerentur; verum etiam orphanotrophorum, et aliorum clericorum imagines honoris causa in Ecclesiis apponebantur. Testatur id vetus auctor apud Suidam in voce Ἀκάκιος, ubi dicit, eos qui ab Acacio beneficiis affecti fuerant, vivente adhuc *Gennadio* ejus decessore, imagines ejus in cunctis Ecclesiis erexisse : præcipue vero in Ecclesia, quæ est juxta navale, Gennadium patriarcham et *Acacium* depinxisse; atque inter hos medium servatorem nostrum Jesum Christum, qui hæc Gennadio diceret : « Destrue hanc Ecclesiam, et successoris ejus temporibus illam restaurabo ». Baronius quidem num. 1 existimavit, eas imagines *Acacio* positas dum esset patriarcha, illumque primum ex patriarchis fuisse, qui hunc honorem affectarit. Sed Baronium refellunt verba Suidæ, qui Ecclesiam illam juxta navale, in quo erat Acacii imago tessellato opere fabricata, sub Gennadio patriarcha absolutam esse affirmat. Quare is mos ante Gennadii tempora jam invaluerat.

4. *Epistola Felicis IV perperam Felici III attributa.* — Ad num. 7. Epistola *Felicis papæ* ad sanctum Cæsarium Arelatensem episcopum de non ordinando in sacerdotem quemquam ex laicis quam Baronius recitat, data est a *Felice IV*, non vero a *Felice III*, quo Ecclesiam Romanam regente, sanctus *Cæsarem* monasticam vitam duxit. Fefellit Baronium codex, in quo librarii errore legitur : *Dat. III non. Feb. P. C. M. Sev. Boetii U. C.* Legendum enim, *post consulatum Mavortii*, ideoque anno DXXVIII, quo ea nota temporia usurpata. Quam emendationem Sirmondus eruit ex codice Ms. Ecclesiæ Arelatensis, in quo ea Epistola legitur data *post consulatum Maborti*, id est, *Mavortii*. Sed imperitus librarius locum, quem legere nescivit, ut sæpe fit, corrupit.

5. *Translatio reliquiarum S. Severini.* — Ad num. 13. Corpus sancti *Severini* Noricorum episcopi ter translatum est. Primo anno sexto depositionis ejus, ut refert Baronius ex ejus Vita, idque ex monasterio, quod juxta *Fabiana* construxerat, in Italiam *ad montem Feletem*. Eam translationem describit Eugipius in Vita sancti Severini cap. 12 qui eidem interfuit. Quare cum hic annus sextus sit a morte Severini, e quindecennalibus Zenonis imp. insigniatur, hæc translatio recte a Baronio hoc anno recitata. De duabus aliis suis locis sermo erit.

6. *Leontius et Illus morte affecti.* — Marcellinus in Chronico sub hujus anni coss. scribit : « Leontius interea rex, et Illus tyrannus in Papyrio Isauriæ castello capti, decollatique sunt. Capita eorum Constantinopolim allata præfixa hastilibus tabuere. Eodem anno Theodoricus rex omnium suorum multitudine Gothorum in Italiam tendit ». Illi et Leontii interitum hoc etiam anno recitat Theophanes ad annum nempe Incarnat. secundum Alex. CDLXXX.

Petri Fullonis interitus hoc anno contigit, ut anno CDLXXXVI insinuavi.

FELICIS ANNUS 7. — CHRISTI 489.

1. *Euphemius Flavitæ successor ideo improbandus, quod Acacii nomen non expunxerit a Diptychis.* — Redemptoris nostri annus quadringentesimus octogesimus nonus, Probino et Eusebio consulibus aperitur : quo Euphemius ex Constantinopolitanæ Ecclesiæ presbytero eligitur post Flavitam ejus civitatis episcopus; de quo ista Evagrius[1] : « Cum Euphemius litteras Petri Alexandrini de mutua inter eos communione accepisset, animadverteretque eas Actis Concilii Chalcedonensis anathema indixisse; valde omnino commotus fuit; seque a Petri communione penitus sejunxit ». Hæc Evagrius, eademque Nicephorus : ex quibus plane idem Euphemius posset videri Catholicus; cum et hoc addidit, ut Chalcedonense Concilium probarit, atque nomen Petri in sacra Diptycha relatum expunxerit, Felicis vero papæ nomen ab Acacio abolitum in easdem sacras tabulas referret : sed quod

[1] Evag. l. III. c. 23.

reliquerit in eis nomen Acacii, factum est ut Felix cum Apostolicæ Sedis communicatione indignum existimarit. Testatur hæc omnia Nicephorus istis verbis [1] : « Euphemius simul atque episcopatum iniit, nihil moratus, suis ipse manibus in sacris tabulis Petri Mogi nomen expunxit, et Felicis appellationem reposuit; atque in sacro suggestu considens, Synodales more recepto Epistolas Romam ad Felicem dedit. Porro papa scripta quidem illius recepit, et Euphemio veluti Orthodoxo favit, sed illum in episcopalem communionem non admisit, propterea quod Acacii quoque et Flavitæ nomen de sacro libro non deduxisset ». Hæc Nicephorus. Sed quod Liberatus diaconus tradit, suscepisse a Felice Romano Pontifice Euphemium scripta ; intelligas ea fuisse commonitoria, non autem communicatoria, sicut et esse comperiuntur litteræ quas ipsius in Sede successor ad eumdem Euphemium scripsit, quibus eum admonuit, ut nomen Acacii aboleret, si vellet consequi Ecclesiæ Catholicæ communionem. Hæc quidem hoc modo inter Euphemium atque Felicem hoc anno transacta sunt.

2. Inter ipsum autem Euphemium atque Alexandrinum episcopum Petrum Mogum res aliter se habuere. Confirmante enim Chalcedonense Concilium Euphemio, illo autem improbante; mutuo inter se digladiari cœperunt, cogentes alter adversus alterum Synodos, seque mutuo anathemate ferientes usque in sequentem annum, quo ex hac vita perfidum illum Mogum abripi contigit, ut tradunt Evagrius [2] atque Nicephorus.

3. Summam plane Euphemius laudem consecutus fuisset, nisi illud divinæ Scripturæ, de eo dici potuisset [3] : « Coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum » : dum videlicet haud adduci potuit, ut impii Acacii expungeret nomen e Diptychis. Flavitæ autem episcopi nomen quidem ab eo sive cassatum, sive inter defunctorum memorias non receptum, inde certum deducimus argumentum, quod cum de Acacii nomine illi a successore Felicis Gelasio negotium sit facessitum, nunquam in ejus litteris de nomine Flavitæ facta mentio reperitur, qui quidem ex scriptis ejus ad Petrum Romam perlatis manifestus fuit comprobatus hæreticus : ob id igitur de illo minime tacendum fuisset, nisi id sponte Euphemius ante præstitisset. Inde etiam accidit, ut in aliquibus Græcorum monumentis post Acacium eidem dicatur successisse Euphemius, nulla facta de Flavita penitus mentione : ut videre est in Actis magni illius Danielis Stylitæ, ubi describitur ejusdem Danielis obitus hoc ipso tempore, cum videlicet ipse Euphemius creatus est Constantinopolitanus episcopus. Res quidem memoria digna, cum sanctissimus vir miraculis plurimis nobilitatus, migraturus e vita hac, nihil magis quam fidem Catholicam quasi Dei depositum testatum atque obsignatum suis reliquerit : post quæ reddidit Deo spiritum, cum antea ista præcessissent, quæ his verbis ab auctore narrantur [1] :

4. *Danielis Stylitæ obitus et miracula.* — « Divinum mysterium Daniel celebravit, et intemerata ipsa sumpsit sacramenta, et iis, quibus præerat, impertiit. Atque jam quidem Magnus extremum agebat spiritum; et ipse antistes episcoporum (is erat Euphemius, jam enim mortuus erat Acacius) cum aliis veniebat ad emigrationem. Aderat autem Rais fidelissima, et vir quidam qui possidebatur a dæmone, ac pergebat ad columnam; qui et sanctorum ad sanctum adventum, clamando, aperte significabat, et eos suis appellabat nominibus; et ipsorum, ut qui convenissent, meminerat Angelorum. Deinde adjiciebat fore ut tertia hora ejus diei Daniel excedat ad Dominum, et a diuturna habitatione immundus expellatur spiritus : quæ utraque suo tempore evenerunt. Quæ autem prius dicta est Rais magnifice parabat ea quæ pertinebant ad sepulturam : et cum multos adduxisset artifices, et jussisset fieri tumulum in inferiore parte columnæ et usque ad fastigium, statuit ex utraque parte tumuli homines qui faces ferrent, et lampades tenerent in manibus, et ea canerent quæ cani solent in decessu.

5. « Cumque illa corpus infra detulisset, in plumbeo id ponit loculo : in hoc quoque servans magni Danielis testamentum. Illic enim mandavit discipulis : Seu imperatores, seu reges, aut ulli alii se invicem superare contendant in loculi sumptu et magnificentia; nolite suscipere : sed et illic et sic corpus deponi sinite, ubi et quomodo voluerit Rais fidelissima. Hæc ergo peracta sunt, et expulsus est immundus dæmon, cum multum hominem discerpsisset, etc. » Pergit dicere de mirandis quæ post ejus obitum contigerunt. Sed illud observa : recusari jussisse, si quæ ab imperatore ultima munera solverentur, utpote homine consuetudine hæreticorum inquinato, et ob id a communione Catholica alieno. Sic igitur magnus Daniel octogenarius ex hac vita decessit, cujus memoriam cum viventis, tum mortui miraculis illustratam Dei Ecclesia perpetuitati anniversariis solemnibus consecravit.

6. *Theodorico adveniente in Italiam, præclare facta Epiphanii Ticinensis et Laurentii Mediolanensis episcoporum.* — « His etiam consulibus (inquit in Chronico Cassiodorus) felicissimus atque fortissimus dominus noster rex Theodoricus intravit Italiam : cui Odoacer ad Isontium pugnam parans, victus cum tota gente fugatus est. Eodem anno, repetito conflictu, Veronæ vincitur Odoacer ». Hæc ipse. Sed quæ tunc transacta sint inter sanctum Epiphanium Ticinensem episcopum, et Theodoricum regem, scribit Ennodius Ticinensis diaconus verbis istis [2] ex codice tamen nonnihil depravato acceptis.

[1] Niceph. l. XVI. c. 19. — [2] Evagr. l. III. c. 23. Niceph. l. XVI. c. 20. — [3] Baruch. III.

[1] Extant apud Sur. die XI. Decemb. — [2] Ennod. Ticin. in Vit. S. Epiphan. Epis. Ticinen.

7. « Dispositione cælestis imperii ad Italiam Theodoricus rex cum immensa roboris sui multitudine commeavit. Ad quem vir integerrimus Epiphanius, dum Mediolani positus esset, occurrit. Quem cum ille regum præstantissimus cordis oculis inspexisset, et solita judicii sui sacerdotem nostrum libra pensaret, invenit in eo pondus omnium constare virtutum : cujus integritatem velut fabrilibus lineis ad perpendiculum mentis emensus est. Quique tali apud suos de illo sermone usus est : Ecce hominem, cui totus Oriens similem non habet; quem vidisse, præmium est; cum quo habitare, securitas. Fortissimo muro Ticinensis civitas, incolumi isto, vallatur : quos impugnantium nulla vis possit obruere, quos nunquam Balearis fundæ transcendat excursus. Si qua necessitas inter undas certaminum accesserit, tutum est apud istum matrem familiasque deponere, expeditum excursibus militare bellorum. Interea perduelles animos dedititi exercitus mutationum incendit ambitio : quorum caput Tufa fuit, homo in perfugarum infamia notitia veteri pollutus; qui concepit mente, ut se desperantibus partibus cum ingenti multitudine redderet. Quod cum Theodoricus rex principali sollicitudine cognovisset, continuo omnem illam, quam totus Oriens vix sustinuit, contraxit manum, atque ad Ticinensis civitatis se angustiam contulit. Videres urbem familiarum cœtibus scatentem, domorum immanium culmina in angustissimis resecata tuguriis cerneres, nec ad recipiendam habitantium densitatem solum ipsum posse sufficere.

8. « Inter hæc ille in bonis vir exercitatissimus, in quo animorum amplitudo cunctis pandebat accessum, opportunum sibi conjiciens tempus offerri, quo benignitatis suæ pleno austro vela laxaret, et portum gloriæ per variarum notitiam gentium et actuum celebritatem secunda navigatione pertingeret, primore in loco (quod nullæ chartæ veterum, nulli librorum de quocumque loquuntur annales, quod cum stupore relator affirmet, vel cum admiratione lector admittat, ut cum sagacissima gente habitans, et quam nulla suspicionum aura prætervolat, in rebus dubiis, quando metus periculi etiam mitia contra quoslibet corda sollicitat) sic illis fidelissimus extitit, ut inimicos eorum toto devinctos teneret affectu, et inter dissentientes principes solus esset qui pace frueretur amborum. Applicabat enim ad compendium unius, quicquid præstabatur ab altero : et reverentia personæ suæ atque dulcedine sic largientis temperabat animum, ut nullatenus accenderetur, si aliquid a se beneficii per episcopum et inimicus acciperet. Ille fuit sic circa quemcumque, ut concordiam pugnantes servarent, et ejus quietem bella non læderent. Jam si ad illud veniamus, quot quotidiana et ipse pascebat humanitate raptores, et illis intra civitatem sumptuum necessaria ministrabat, qui foris prædia illius continua vastitate deleverant. Nam tot millia hominum uno eodemque tempore, cum diversa poscerent, reficiebat blanditiis, humiliabat alloquio, pascebat muneribus. Si cujus liberi uxorque inimicis qualibet ex parte fuissent intercipientibus occupati, illico supplicationis illius pretio reddebantur suis, quos auri redimere non potuisset effusio. Regi aptissimus et præ sanctis omnibus venerabilis existebat: ut quoscumque Romanorum bellandi licentia hominum ejus fecisset esse captivos, mox illi restitueret, quem sola intelligebat aliorum libertate ditari.

9. « Deinde enumerare nequeam, quanta ille subjugatorum agmina solo proprio reddidit : quanta, ne vexarent, vir imposuit, etc. » Paulo post hæc sequitur, dicens : « Post hinc digressis Gothis, civitas Ticinensis Rugis est tradita, hominibus omni feritate immanibus, quos acris et acerba vis animorum ad quotidiana scelera sollicitabat : diem putabant periisse, qui illos sine facinore, casu aliquo interveniente, fugisset. Quos tam beatissimus antistes sermonum suorum melle deliniebat, ut effera corda auctoritati se submitterent sacerdotis; et amare discerent, quorum pectora odiis semper fuisse dedicata cognovimus. Mutata est per meritum illius perversitas naturalis, dum in horum mentibus radix peregrinæ apud illos affectionis inseritur. Quis sine grandi stupore credat dilexisse et timuisse reges episcopum et Catholicum et Romanum, qui parere regibus vix dignabatur ? Cum quibus tamen integrum pæne biennium exegit, ut ab eo flentes discederent etiam ad parentes et familias regressuri ». Hæc Ennodius.

10. At quid Mediolanensis civitas passa sit, cum ei præesset Laurentius episcopus, idem Ennodius docet his verbis, dum ejusdem episcopi res præclare gestas recenset [1] : « Veniamus ad illa quæ religioso sunt digna memoratu. Cum hostilis irruptio, more pecorum, Christianum populum per diversa distraheret : tu variorum generibus cruciatuum capiebaris in omnibus : tu paterna conventus pietate sustinebas tormenta multorum, ut ait Apostolus [2] : Quis vestrum cruciatur, et non ego? Inter ista tamen fractum te non vidit adversitas. Hoc triumphis suis decerpi sensit inimicus, quod capti sacerdotis animum non subegit. Pugnabas adhuc pro absolutione plurimorum : et tibi nihil metuens, de plebis tuæ anxietate pendebas. Nolo diutius tristibus immorari, nolo tragœdiam maligni temporis aperire : libens de illustri conversatione tua aliquanta prætervolo; ne te, narrando, cogam denuo sustinere quæ passus es : quanquam Doctor Gentium in tribulatione exercitum se fuisse commemoret, vociferans [3] : Cum infirmor, tunc potens sum. Taceo inediam, frigus, et injurias, et illa quæ tibi inimici animus providit augmenta morborum. Sed credo hæc puerilia, et succo antiquæ valetudinis robusta membra tolerabant. Nonne e mortuis per compages artubus, et a passibilitate propria longa jam ætate distractis, sola anima flecti nescia

[1] Ennod in natal. Laurent. Episc. Mediolan. — [2] 1. Cor. XI. — [3] 2. Cor. XII.

sustinebat, et ad imitanda intentione adversos impugnantes muro constantiæ stabilita certabat ?

11. « Post hæc ad redivivum statum libertatis optatæ, nunquam pia vota despiciens Christus Redemptor noster occurrit, et fractas ratione nominis vires artifici medela solidata, in vigorem salutiferum res contrita remeavit : cum ex alto benignis oculis cælestis dominator adspexit, Mediolanensium urbi lux est proprii reddita sacerdotis. Tunc enim rarus habitator, tunc horror (error) in domibus, et per dulcia cubiculorum limina confusa discursio. Tunc enim ubique pavor et luctus : et Dei templa ferarum habitationibus deputata sordebant, cum marcens incuria splendidissima dudum atria situ vetusti humoris obnuberat. Lætitiam cæteris tuo dedisti de reditu, tu regressus ad lacrymas, etc. » Hæc et alia Ennodius ; qui et de se ipso, quæ tunc passus sit, cum agit de rebus suis, hæc ait [1] :

12. « Tempore quo Italiam optatissimus Theodorici regis resuscitavit ingressus : cum omnia ab inimicis ejus inexplicabili clade vastarentur, et quod superest gladiis fames necaret : et excelsa montium, castrorumque arces penuria perrumperet, et in culminibus locatos armis sævior egestas obsideret : ego annorum ferme sexdecim, amici qui me aluerat, tempestate ea, privatus sum : remansi solus, inops, re et consilio destitutus, etc. » Subdit enim, se Dei ope ex conjugio nobilis ac prædivitis puellæ postea in meliorem statum collocatum. At demum mutuo consensu illa cælibem sanctamque vitam professa, ipse vero Ennodius fuit diaconus ordinatus : cum post hæc incidens in mortalem ægritudinem, ope S. Victoris curatus est, ut suis ipse scriptis affirmat.

13. *De rebus gestis ab Honorato Novariensi episcopo.* — Cum autem ejusmodi malis vehementer affligerentur Ecclesiæ ; coegit tunc necessitas, ut episcopi, quibus facultas suppeteret, ne paterent greges quibus præerant hostium frequentibus incursionibus, ædificarent castella munita : inter alios enim id præstitisse Honoratum episcopum Novariensem, ejusdem Ennodii eidem inscriptum epigramma declarat his versibus :

VERSUS DE CASTELLO HONORATI EPISCOPI.

Pontificis castrum spes est fidelissima vitæ,
Cui tutor sanctus, quæ nocitura petant ?
Hic clypeus votum est, procul hinc Bellona recede.
Quod meritis constat, prœlia nulla gravant.
Conditor hic muros solidat, munimina factor,
Nil metuat quisquis huc properat metuens.

Scias insuper, fuisse etiam et episcopis milites pro defendendis Ecclesiæ juribus : nam de his idem Ennodius in Epistola ad Faustum his verbis meminit : « Ille mancipia sua a me sublata deflevit, et contra potentiam Ecclesiastici militis advocandam credidit regiam defensionem, etc. »

14. Quod autem spectat ad Honoratum episcopum, a quo munitum castrum erectum fuit ad suorum confugium hisce temporibus barbarorum tumultuum : licet in epigrammate nulla mentio ; fuisse scias Honoratum hunc Novariensem episcopum, ad quem ejusdem Ennodii oratio extat in dedicatione Basilicæ Petri et Pauli Apostolorum, quam prædecessor Victor episcopus ex fano idolorum purgatam converterat in Deo dicandum templum sub memoria eorumdem Apostolorum ; auxit vero eamdem et ornavit idem Honoratus antistes, atque per S. Laurentium Mediolanensem episcopum, aliosque ad encænia convocatos, ex more, præsules consecrari curavit. Hæc quidem omnia in oratione in dedicatione dicta, ipso ejus exordio in primis narrantur, ipsius nomine Honorati, his verbis :

15. « Credo ego vos, fratres carissimi, tota mentis cura venerari, quod in loco hoc, manente templi nomine, vetus perierit pro religione cultura ; quod delubri reverentia fugatis instituatur libaminibus ; quod Sacrarium appelletur merito, postquam seniores hostias abjuravit, et in adolendi (adorandi) mutatione sacrificii, ædis nomen assumpserit ; postremo quod in alium statum inconcussis migraverunt fundamenta culminibus, et cum ad structuram parum humanus sudor adjecerit ». Et paulo post de Victore prædecessore episcopo hujus operis auctore ista subjicit : « Requirendum sane, quis hujus operis, quis innovationis auctor extiterit : prædecessor nempe parvitatis meæ, venerabilis Victor antistes. Futuræ annuntiatrix innocentiæ divinitas nomen imposuit, etc. » Eadem Ennodius itidem istis versibus :

possessas linquite sedes,
Quod fecit Victor, victor ubique tenet.
Accidit ad cumulum merito successor et actis,
Qui morum lumen hunc, Honorate, geris.

At de facta dedicatione Basilicæ hæc in dicta oratione : « Ubi sunt dii, quibus potentiam dederunt homines fulgore gemmarum ? Non invideo : omnia ista (ut credo) fugerunt. Christus ingressus est : respiciamus, quibus fultus auxiliis. Venerunt cum eo cælorum radii, Apostolorum diademata Petrus et Paulus. Qui enim in restauratione ædis essent necessarii, nisi architectus et petra ? nisi lapis et superædificans ? nisi fundamentum et opifex ? etc. » At de his modo satis ad insinuandum non Honoratum tantum atque Victorem SS. antistites, sed etiam eum qui apud Catholicos omnes semper viguit sanctorum cultum.

16. *Francorum incursiones, in quibus Clodovei regis elucet justitia.* — Hoc eodem anno, qui numeratur quintus regni Clodovei, idem rex Syagrium Romanum, qui Suessionensem tenebat civitatem, vicit : quem fugientem ad Alaricum Gothorum regem Arianum, ab eo petitum, redditum et acceptum idem Clodoveus occidit. Accidisse videtur, ut diruto penitus Occidentali imperio, regnante in Italia Odoacre, qui in Galliis tunc gerebant prætorii præfecturas, easdem quibus præerant, retine-

[1] Ennod. in dict. rebus suis.

rent sibi civitates. Inter hos Syagrius fuit, quem (ut diximus) a Clodoveo peremptum Gregorius scribit. Porro hunc illum putamus Syagrium pronepotem Syagrii consulis ordinarii, his temporibus degentem in Gallia, ad quem extat Sidonii Apollinaris jocosa Epistola [1], qua eumdem inhæsisse Burgundionibus docet, cum eum appellet novum Burgundionum Solonem.

17. His autem Francorum incursionibus non mediocre damnum est illatum Ecclesiis : sed tum eluxit justitia Clodovei, licet adhuc Gentilis; de quo ista narrat Gregorius [2] : « De quadam, inquit, Ecclesia urceum miræ magnitudinis ac pulchritudinis hostes abstulerunt cum reliquis Ecclesiastici ministerii ornamentis. Episcopus autem Ecclesiæ illius missos ad regem dirigit, ut si aliud de sacris vasis accipere non mereretur, saltem vel urceum Ecclesiæ suæ recipiat. Hæc audiens rex, ait nuntio : Sequere nos usque Suessionas; quia ibi cuncta quæ acquisita sunt, dividenda erunt. Cumque mihi vas illud sors dederit, quæ papa poscit adimpleam. Dehinc adveniens Suessionas, cuncto onere prædæ in medium posito, ait rex : rogo vos, o fortissimi præliatores, ut saltem mihi vas istud (hoc enim de urceo supra memorato dicebat) extra partem concedere non abnuatis. Hæc rege dicente, illi quorum erat mens sanior, aiunt : Omnia, gloriose rex, quæ cernimus, tua sunt : sed et nos ipsi tuo sumus dominio subjugati. Nunc quod tibi beneplacitum videtur, facito : nullus enim potestati tuæ resistere valet.

18. « Cum illi hæc ita dixissent, unus levis, invidus, ac cerebrosus, cum voce magna, elevatam bipennem urceo impulit, dicens : Nihil hinc accipies, nisi quæ tibi sors vera largitur. Ad hæc obstupefactis omnibus, rex injuriam suam patientiæ lenitate coercuit : acceptumque urceum nuntio Ecclesiastico reddidit, servans abditum sub pectore vulnus. Transacto vero anno, jussit omnem cum armorum apparatu advenire phalangam, ostensuram in Campo Martio suorum armorum nitorem. Verum ubi cunctos cirnire deliberat, venit ad urcei percussorem, cui ait : Nullus tam inculta, ut tu, detulit arma : nam neque tibi hasta, neque gladius, neque securis est utilis. Et apprehensam securim ejus in terram dejecit. At ille cum paululum inclinatus fuisset ad colligendam eam, rex elevatis manibus, securim suam capiti ejus defixit : Sic, inquit, tu apud Suessionas in urceo illo fecisti ». Hæc Gregorius. Fuisse autem vas illud Rhemensis Ecclesiæ, requisitum vero a S. Remigio ejus Ecclesiæ episcopo, tradit Hincmarus, dum ejusdem sancti res gestas refert.

19. Cæterum quæcumque alia damna intulissent suis Ecclesiis, idem Clodoveus factus postea Christianus (ut S. Remigius testatur) resarcienda curavit. De alio ab eo donato ipsi S. Remigio vase argenteo, hæc in testamento suo idem S. Remigius habet : « Aliud argenteum vas decem librarum, quod mihi sæpe nominatus dominus illustrisque memoriæ Hludovicus rex (quem, ut prædixi, de sacro baptismi fonte suscepit) donare dignatus est, ut de eo facerem quod ipse voluissem ; tibi hæredi meæ Ecclesiæ supra memoratæ jubeo thuribulum et imaginatum calicem fabricari ; et epigrammata quæ Lauduni in argenteo ipse dictavi, in hoc quoque inscribi volo : quod per me faciam, si habuero spatium vitæ ». Hæc ipse in suo testamento [1] Remigius. Quod pertinet ad imaginatum calicem, intelligere potes propagatum ad posteros veterem usum effigiandi sacras imagines in calicibus, de quo Tertullianus meminit in libro de Pudicitia. At de his satis.

[1] Sidon. l. v. Ep. v. — [2] Greg. Turon. de Gest. Franc. l. II c. 27.

[1] Apud Briss. form. l. VII.

Anno periodi Græco-Romanæ 5982. — Jesu Christi 489. — Felicis III papæ 7. — Zenonis 16. Odoacris reg. 14. Theodorici reg. 1.

1. *Consules.* — Coss. *Eusebius* et *Probinus.* Prior Orientalis; cum ejus solius meminerint Fasti Heracliani, ubi sæpius consules Occidentales per hæc tempora prætermittuntur; posterior Occidentalis, et ex familia Aniciana. Reinesius enim in Syntagmate Inscript. pag. 68, ubi hujus familiæ genealogiam a se conditam exhibet, observat cognomen Probi, Probini, Probiniani ac Probæ Aniciis plerumque datum fuisse. Eusebius post quinquennium iterum consul fuit.

2. *Euphemius episc. Constantinop. Synodum Chalced. veneratus est.* — A num. 1 ad 6. *Euphemius* Constantinopolitanus episcopus Chalcedonensem Synodum suscepit, et veneratus est, ac *Mongum* eidem Synodo anathema dicentem exosum habuit, ut testatur Evagrius lib. 3, cap. 23. Id unum in ipso dignum reprehensione fuit, quod Acacii nomen e sacris Diptychis non expunxerit, ut testatur Gelasius papa in Epistola prima ad eumdem data. De eo pluribus infra. Euphemio Ecclesiam Constantinopolitanam regente, sanctus *Daniel Stylita* octogenarius ad Deum migravit, ut refert Baronius ex Metaphraste in ejus Vita ad diem xi Decemb.

3. *Theodorici in Italiam ingressus.* — A num. 6 ad 13. Theodoricum hoc anno Italiam intrasse, non tantum Marcellinus et Marius Aventicensis, sed etiam Cassiodorus et Anonymus a Cuspiniano editus in suis Chronicis docent. Hæc verba ejusdem Anonymi, sed librarii errore sub anni sequentis coss. collocata: « His coss. ingressus est rex Theodoricus in Fossato pontis Sontii V kalend. Septembris, et fugit Odoacer rex de Fossato, et abiit Veronam. Eo anno ingressus est Odoacer rex in Fossatum Herulis in Pineta existentibus. Et occisus est Libella magister militum, et ceciderunt plurimi ab utraque parte, et clausit se Ravennam Odoacer rex VI idus Julias. Et regressus est rex Theodoricus in Ticino XI kal. Septembris». Sed error irrepsit in numeros, qui corrigendi ex Anonymo Valesiano in Excerptis de Constantio Chloro, et aliis impp. Loco itaque *V kal. Septembris*, legendum, *V kal. Octobris.* Deinde loco *VI idus Julias*, legendum, *pridie kalendas Octobris.* Hæc porro verba Anonymi Valesiani: « Zeno recompensans beneficiis Theodoricum, quem fecit patricium et consulem, donans ei multum et mittens eum ad Italiam, pactuatus est, ut si victus fuisset Odoachar, pro merito laborum suorum loco ejus dum adveniret, tantum præregnaret. Ergo superveniente Theodorico patricio de civitate Nova (ibi enim morabatur, ut idem Anonymus jam insinuaverat, quod et indicat Marcellinus ad consulatum Boetii) cum gente Gothica missus ab imperatore Zenone de partibus Orientis ad defendendam sibi Italiam. Cui occurrit venienti Odoachar ad fluvium Sontium, et ibi pugnans cum eodem victus fugit. At vero Odoacer abiit in Veronam, et fixit Fossatum in campo minore Veronense V kalendas Octobris. Itaque persecutus est eum Theodoricus, et pugna facta ceciderunt populi ab utraque parte; tamen superatus Odoachar fugit Ravennam pridie kalendas Octobris. Et perambulavit Theodoricus Mediolanum, et tradiderunt se ipsi maximi pars exercitus Odoacris necnon et Tufa magister militum, quem ordinaverat Odoachar cum optimatibus suis kal. April. Eo anno missus est Tufa magister militum a Theodorico contra Odoacrem Ravennam. Veniens Faventiam Tufa, obsedit Odoacrem cum exercitu, cum quo directus fuerat, et exiit Odoachar de Ravenna, et venit Faventiam, et Tufa tradidit Odoacri comitem patricii Theodorici, et missi sunt in ferro, et adducti Ravennam ». Hæc partim hoc anno, partim sequenti gesta, ex iisque lucem accipiunt, quæ recitat Baronius ex Ennodio in Vita sancti Epiphanii episcopi Ticinensis, qui Theodoricum regem, dum Mediolani esset, invisit.

4. *Clodoveus regni Francici fines amplificat.* — Ad num. 16 et seqq. Cum *Clodoveus* Francorum rex anno CDLXXXI regnare cœperit, relata ab eo, quinto regni sui anno, de Syagrio Suessionum rege victoria pertinet ad annum CDLXXXVI. De ea Gregorius Turonensis lib. 2, cap. 27, scribit: « Anno quinto regni ejus Syagrius Romanorum rex Ægidii filius ad civitatem Saxonas, quam quondam supra memoratus Ægidius tenuerat, sedem habebat. Super quem Clodovechus cum Ragenario parente suo, quia et ipsi timebat, veniens campum pugnæ pro se præparari deposcit, sed nec iste distulit ac resistere metuit ». Addit Gregorius Syagrium superatum, ad Alaricum Gothorum regem Tolosæ morantem confugisse, a quo datus Clodoveo eum petenti, regno et vita privatus est. Porro per *Saxo-*

nas Turonensis Suessionas intelligit, ut multi alii rerum Francicarum scriptores. *Chararicus* rex, qui apud Morinos sedem habebat, cum Ragenario in auxilium adversus Syagrium a Clodoveo vocatus, « eminus stetit, neutram adjuvans partem, sed eventum rei exspectans, ut cui eveniret victoria, cum illo et amicitiam conligaret », inquit Turonensis lib. 2, cap. 41, qui addit, *Ragnacharium* apud Cameracum regnasse. Eo bello defecit potestas omnis Romanorum in Gallia. Clodovei ditiones auctæ sunt prima Belgica integra : accessit et secundæ Belgicæ pars non ignobilis civitas metropolis Remorum, cum civitatibus Suessionum, et Catuellaunorum; necnon civitates Melduorum et Tricassium in provincia Lugdunensi quarta, seu Senonia cum pagis aliquot Lugdunensis primæ : penetravit enim *Clodoveus* usque ad fines Burgundionum, ut Gregorius lib. 2, cap. 23 indicat. Sed de his legendi recentes rerum Francicarum scriptores.

5. *Moritur Hengistus rex Anglo-Saxonum.* — Hoc vel superiori anno *Hengistus* Saxonum rex incerto mortis genere obiit. Huntindoniensis lib. 2 eum quadragesimo anno adventus in Britanniam mortuum asserit, Malmesburiensis lib. 1 de reg., cap. 1 scribit : « Post hæc, anno trigesimo nono adventus sui, Hengistus diem clausit, vir qui successus suos non minus fraudibus quam viribus urgens, multumque sævitiæ genuinæ indulgens, omnia cruentius quam civilius agere mallet ». Huntindoniensis vero et Malmesburiensis primum Anglorum in Britanniam adventus annum repetunt ab anno Christi CDXLIX, quem tamen Beda ab anno CDXLVII, quo in Britanniam vocati sunt, in temporum intervallis dimetiendis deducit. *Hengisto* mortuo successit in Cantii regnum *Æsca* filius, de quo, sicut nec de ejus successoribus, antequam Christianam fidem amplectantur, verba non faciemus. Ab *Hengisto* originem duxit sanctus *Edilbertus* Cantii rex, qui sancto Gregorio Magno Ecclesiam Romanam administrante sacrum baptisma suscepit, et subditos ad religionem Christianam adduxit.

Moritur *Acacius* episcopus Constantinopolitanus, ut anno superiori num. 2 diximus.

FELICIS ANNUS 8. — CHRISTI 490.

1. *Recrudescente in Africa persecutione, S. Fulgentius diros patitur cruciatus.* — Nonagesimo supra quadringentesimum Christi anno Faustus junior et Longinus secundo consules recensentur a Marcellino, a Cassiodoro autem unus tantum consul ponitur Faustus. Quo anno in Africa (quantum ex Actis S. Fulgentii Ruspensis episcopi colligere licet) Wandalica adversus Catholicos persecutio recrudescit, non quidem adversus Catholicos omnes, sed in illos duntaxat sacerdotes, qui lapsos in errorem reconciliarent pœnitentes. Scripta sunt Acta illa ab ejusdem Fulgentii discipulo exilii comite ad ipsius successorem Felicianum, omni fide testata, utpote scripta ab auctore res sui temporis prosequente : qui de dira eadem persecutione licet tantum pertingat quæ ad eumdem beatum Fulgentium spectent, tamen ex ejusmodi tenui lucis speculo cætera quæ remanserunt obscura possumus intelligere.

2. Porro res Fulgentii aggressuri, de ejus genere atque natali pauca præfari opus esse putamus. Atque in primis corrigendus est error, qui in ejus Vitæ exordium manifestus irrepsit, dum loco Genserici, ponitur Hunericus; ubi auctor ejus genus describens, hæc ait[1] : « Fulgentius parentes habuit ex numero Carthaginensium senatorum : avus denique ejus, nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginem victor invadens, senatores plurimos, imo cunctos amissis omnibus bonis ad Italiam navigare compelleret, inter cæteros etiam ipse impositam peregrinationem liberali voluntate suscepit : volens saltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Post cujus obitum duo ex filiis ejus, spe recuperandæ hæreditatis, Africanam provinciam repetentes, manere intra Carthaginem minime potuerunt, domo propria donata Arianis sacerdotibus : sed possessionibus suis ex parte auctoritate regia repetitis, ad Byzacium perrexerunt : ibique in Lepte civitate unus eorum nomine Claudius ex conjuge nomine Mariana, Christiana scilicet et honesta femina, istum », Fulgentium videli-

[1] Apud Sur. tom. II. die I. Jan.

cet, « cui tanta gloria debebatur, genuit, etc. » Corrigendum itaque esse pro Hunerico, Gensericum, illud in primis admonet, quod quæ dicta sunt, non Hunerico, sed Genserico conveniunt, qui victor Carthaginem cepit, ut quæ de eo superius diximus, declarant : nec patitur ratio temporis, ut sub Hunerico sit natus Fulgentius qui sub hac recrudescente persecutione jam abbatis nomine præfecturam gerebat monasterii. Qui igitur annum agens ætatis sexagesimum quintum (ut idem auctor testatur) in pace sub rege Hilderico decessit, hoc tempore eum egisse annos ætatis circiter duodetriginta, intelligere possumus. Quæ autem tunc ipse Fulgentius passus sit, idem auctor rem gestam sic exorditur :

3. « Nascitur rursum talis persecutio fidei, ut sanctæ memoriæ Faustum episcopum cogeret per diversas latebras commigrare, nec in ipso monasterio sineret jugiter quiescere. Tunc beatus Fulgentius timens, aut illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentius commigrare, consulto prius episcopo Fausto, vicinum monasterium petiit, ubi paucis et simplicibus fratribus, Felix nomine abbas præerat amicus ejus ab adolescentia, cum quo etiam laicus familiariter vixerat ». Et post nonnulla : « Cum subito Barbaricæ multitudinis provincia turbaretur incursu : videntes salutem temporalem fugæ præsidio vindicandam, labores illico perferendæ peregrinationis excipiunt ; limatoque consilio, procul abscedunt, ubi nulla belli nascentis opinio construendi monasterii præberet integram facultatem. Permovent igitur castra spiritualia duces inclyti cælestis exercitus, et per ignotas Africæ regiones, monachorum suorum caterva comitante, pariter gradiuntur, ubique facientes gaudium bonis, invidiam malis.

4. « In territorio denique Siccensi dum cogitant certas sedes statuere, regionis fecunditate delectati, virorum etiam fidelium favore suscepti : presbyter quidam secta Arianus in fundo Babardilla perfidiam prædicabat, cui nomen quidem fuit inter homines Felix, natione Barbarus, moribus sævus, facultatibus potens, Catholicorum persecutor acerrimus. Hic beati Fulgentii nomen in illis regionibus clarum fieri sentiens, reconciliandos occulte multos, quos deceperat, suspicabatur. Neque virum dignum sacerdotio vere adhuc esse monachum credidit, sed eum sub habitu monachi sacerdotis officium putat implere. Et revera sacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, non aliquantos reconciliando, sed omnes quos attingere poterat, ad reconciliationem salutaribus monitis invitando : cujus sermo dulcis et rectus quia dura quoque corda molliebat, nec immerito hunc presbyterum sic timere pro sua perfidia compellebat. Arripit igitur presbyter insani furoris stimulis concitatus Dei servos crudeliter persequi ; et per omnes vias custodiis distributis, ambulantium simpliciter obsidet itinera. Necessarium quippe fuerat, athletas fortissimos voluntariis abstinentiæ laboribus ad omnem tolerantiam præparatos, persequentium paululum tradi manibus : ut martyrialis agonis effecti participes, illata discerent supplicia tolerare, probaturi quid profecissent, si flagellis membra omnia dissipantibus, a fide vera minime defecissent.

5. « Nescientes igitur cogitationes maligni serpentis, habentesque fiduciam conscientiæ, nihil timentes, simul ambo gradiebantur secum loquentes. Et ecce subito quasi violentia sævissimæ tempestatis invadit incautos, dividit junctos, ligat divisos, et feralibus vinculis oneratos perducit ad presbyterum Arianum vinctos : efficiuntur subito sine crimine rei, sine belli sorte captivi. Quibus enim fugientibus nihil nocere potuerant Mauri, pœnas ingerunt Ariani. Tunc antequam teneretur Felix abbas, paucos solidos, unde fratrum sustentabatur inopia, simpliciter ubi metus pervaserat, projecit, et custodiendos Dei servis ipsi Deo committit. O divini singularis potentia miraculi ! Nemo valuit solidos illos projectos aspicere, nullus permissus est victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi soli, qui sic probandi fuerant, tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus presbyter intonat : Cur ex vestris regionibus occulte venistis Christianos reges evertere ? Bene enim miser Christianos reges esse dicebat, in quibus Christum regem regum miserabiliter exsufflaverat, et quos Filium Patri æqualem negare similis antichristo docuerat. Illis ad hæc veracissimæ responsionis verba parantibus, inferri præcepit verbera primitus.

6. « Igitur Felix abbas vehementi charitate commotus : Parcite, ait, fratri Fulgentio, qui non potest tormenta perferre : nolite istum cædere inter vestras manus forsitan moriturum. Convertatur in me vestra crudelitas : ego scio quid confitear, in me est omnis causa. Tunc dilectionis admiratione stupefactus, removeri paulisper beatum Fulgentium jubet, atque illum gravius cædi, ministris sævissimis imperat. Tunc hilari animo Felix abbas verberibus subditur : dolorem quippe cum gaudio sustinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat ». Et inferius : « Tunc sævissimus presbyter etiam de Felicis abbatis injuria minime satiatus, nec beato Fulgentio parcendum putavit. Beatus autem Fulgentius vir omnino delicati corporis, utpote ex familia natus illustri, violentos impetus fustium, repentini doloris acerbitate crescente, vix tolerans (sicut ipse nobis postea referebat) cogitavit presbyteri furentis insaniam vel mollire, si posset ; vel certe paululum, donec recrudesceret, avocare : quo facilius inter ipsas moras inveniret spatium respirandi, ne continuata pœna omnino intolerabilis fieret : Dico aliquid, si loquendi potestas tribuitur ; dum cæderetur, exclamat.

7. « Tunc presbyter putans eum confiteri velle, jubet quiescere cædentes : et sic adhuc ad flagella suspensum, loqui præcepit quod volebat. Ubi dum beatus Fulgentius eloquentiæ solitæ sermonibus

blandis, suæ peregrinationis narrare est aggressus historiam, presbyterum facit attonitum, diuque nimia verborum suavitate delinitum, pæne totius crudelitatis reddit oblitum. Miratur presbyter beati Fulgentii facundiam, probat sapientiam, magnumque aliquem virum conjiciens, erubescit inferre violentiam. Sed ne proderet suam superatam esse sævitiam: Cædite, ait, iterum fortiter, et multiplicatis flagellis lacerate verbosum. Me etiam, puto, seducere cogitat; longoque inanis fabulæ circuitu quid conficere moliatur, ignoro. Recrudescit iterum manus vesana tortorum, flagellisque innumeris beatus Fulgentius exaratur. Tandem presbyter de illa cæde confusus, virorum laudabilium merita sensit, nec apud se eos tenere diutius ausus est; sed deformiter decalvatos, ablatis etiam omnibus vestimentis, ex domo sua nudos inanesque projecit ». Porro decalvationem virorum etiam apud Barbaros magnum fuisse supplicium, docent leges Theodorici, quibus ejusmodi pœna pro diversis delictis infligitur. Pergit auctor :

8. « Sed nec illa decalvatio viris sanctissimis turpitudinem, nec nuditas attulit confusionem : quos tolerata propter odium religionis injuria, primæ jam confessionis decoraverat ornamento superna gratia fulciendos. Processerunt itaque de domo presbyteri tanquam de loco gloriosi certaminis insignis victoriæ laureis coronati. Reversique per campum, ubi fuerant capti, solidos quos abbatem Felicem projecisse diximus, integro ibi numero servatos inveniunt; et quasi ex divina manu restitutos hilariter accipiunt : agentesque ineffabiles gratias Deo, qui consolatur humiles in omni tribulatione, revertuntur ad proximos fratres. Hujus autem crudelissimi facti detestabilis opinio cunctam simul mæstificat regionem : nuntiatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoque Arianorum episcopus dolet mactatum gravi cæde beatum Fulgentium : et quia parentes ejus cognitos habebat idem episcopus, ipsumque beatum Fulgentium singulariter adhuc laicum dilexerat; adversus presbyterum suæ religionis et parochiæ, qui cædis auctor extiterat, graviter commovetur, vindicare beatum Fulgentium parans, si querelam de memorato presbytero deponere voluisset. Sed beatus Fulgentius, multis ut hoc faceret suadentibus : Non licet, ait, in hoc sæculo vindictam quærere Christiano, etc. » Puniendus quidem erat presbyter ille, quod non inventos homines reconciliare lapsos, ita fustibus verberari jussisset : nam de illis tantum pœna sumenda erat, qui addictos jam Arianis ad Ecclesiam Catholicam revocassent. Post hæc vero Fulgentius profecturus in Ægyptum ad invisendos anachoretas, navigans in Siciliam, ab Eulalio episcopo Syracusano detinetur : quomodo autem inde Romam navigaverit, suo loco dicturi sumus. At de Fulgentio modo hactenus. Porro mitiorem putamus persecutionem hanc ab illa sub Hunerico excitata : siquidem hæc illos tantum pertingeret Dei ministros, quos esset suspicio reconciliare Ecclesiæ clanculum pœnitentes.

9. *De Theodulo presbytero scriptore.* — Hoc anno, qui Zenonis imperatoris ultimus numeratur (nam anno sequenti, mense Aprilis decessit) moritur Theodulus celebris in Cœlesyria scriptor, de quo ista Gennadius [1] : «Theodulus presbyter in Cœlesyria scripsisse multa dicitur. Sed ad me liber ejus pervenit, quem de Consonantia divinæ Scripturæ composuit, id est, Veteris et Novi Testamenti adversus antiquos hæreticos, qui propter differentiam præceptorum vel cæremoniarum alium Veteris Testamenti Deum dixerunt, alium Novi. Moritur hic scriptor ante triennium, regnante Zenone». Hæc Gennadius post tres annos ista scribens. Porro ejusdem Theoduli celebris est memoria vivens jugiter in tabulis Ecclesiasticis etiam apud Latinos decimo kalendas Aprilis, ubi Antiochenus presbyter dicitur. Certe quidem perditissimis his temporibus cum res Antiochenæ penitus collapsæ essent, dominantibus nefandis Eutychianis, iisdemque pollentibus auxilio imperatoris, hunc inventum esse Orthodoxum inter eos qui scriptis exagitarent hæreticos, maximæ fuit gloriæ : etenim summæ constantiæ specimen extitit, unum hominem contra hæreticorum phalanges Orthodoxæ confessionis erexisse vexillum.

10. *Cæsarius Arelatensis episcopus librum scribit* de Gratia et libero Arbitrio *ad refellendas Fausti lucubrationes de eodem argumento, quarum texitur historia, erroresque deteguntur qui ubique improbantur.* — Quo etiam tempore in Occidente S. Cæsarius Arelatensis episcopus, doctrina celebris, sanctitate conspicuus, ad Felicem Romanum Pontificem de Gratia et libero arbitrio librum scripsit : quem agnitum ipse Felix non solum probavit, sed et scripta de eo Epistola confirmavit, vulgandumque ubique curavit : non extat ille quidem, sed quantus fuerit, ex Romani Pontificis addita illi Epistola (quod de aliis hactenus non meminimus factum) possumus opinari. De eo enim apud Gennadium hæc leguntur [2] : « Cæsarius Arelatensis urbis episcopus, vir sanctitate et virtute celeber, scripsit egregia et grata valde et monachis necessaria opuscula. De Gratia quoque et libero arbitrio edidit testimonia, divinarum Scripturarum, et sanctorum Patrum judiciis munita; ubi docet, nihil hominem de proprio agere aliquid boni posse, nisi eum divina gratia prævenerit. Quod opus etiam papa Felix per suam Epistolam roboravit, et in latius promulgavit ».

11. Sed accuratius disquirendum, quid est quod commentarium illum a Cæsario scriptum de Gratia et libero arbitrio « Felix papa per suam Epistolam roboravit », et quod (ut ait Gennadius) « in latius promulgavit? » Hæc ut percipias, lector, illa est tibi horum temporum rerum gestarum historia repræsentanda de rebus gestis in eadem Gallia Narbonensi et Aquitania. Idem enim Gennadius antequam de Cæsario agat, capite quod præcedit, recensens scripta Fausti ex abbate Lerinensi episcopi

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 91. — [2] Ibid. c. 86.

Regiensis in Aquitania, inter alia hæc habet [1] : « Edidit quoque opus egregium de Gratia Dei, qua salvamur. In quo opere docet, gratiam Dei semper et invitare et præcedere et adjuvare voluntatem ; et quicquid ipsa libertas arbitrii de labore piæ mercedis acquisierit, non esse proprium meritum ; sed esse gratiæ donum ». Hæc Gennadius. Quisnam, rogo, sub tam pulchro titulo, adeo fidei Orthodoxæ concinno, existimare posset inesse librum in quo lateret hæresis, ceu anguis in herba sub prominentibus floribus? quod quidem haud rudes tantum, sed et disertos potuit decepisse.

12. Quot enim quantisque præconiis lucubratio ista Fausti accepta fuerit (ut ex hoc magis periculum imminens innotescat, et quantum præstiterit Catholicæ Ecclesiæ Cæsarius suis scriptis, atque quam opportuna illis accesserit comprobatio facta a Felice Romano Pontifice per Epistolam, magis intelligas) necesse est, ut quæ Sidonius Apollinaris in sacris dogmatibus olim adhuc tyro jam diu ante de eisdem libris ad Faustum ipsum auctorem conscripsit, patienter audias. Res sane agitur (ut intelligis) magni momenti, utpote quæ non in Galliis tantum atque in Italia, sed et Constantinopoli atque in Africana Ecclesia (ut videbis) exagitata, cui ipso sui exordio opus fuerit dignissimorum Romanorum Pontificum intercedere auctoritatem, Felicis atque Gelasii successoris, illa probando scripta, quæ eo argumento a S. Cæsario edita essent; ista autem reprobando atque rejiciendo inter apocryphorum quisquilias, quæ eodem argumento essent ab ipso Fausto conscripta.

13. Sidonius igitur ad eumdem Faustum data Epistola, quomodo duo libri ab eo editi, a se vero diutius expetiti in manus suas devenerint, docet : atque primum verbis istis ipsum ita compellat auctorem [2] : « Venisti, magister, in manus meas : nec exulto tantum, verum insulto : venisti, et quidem talis, qualem abhinc longo jamdiu tempore desideria mea præstolabantur. Dubito sane, utrum et invitus, aut certe similis invito : quippe quo providente (prohibente) vel (si tamen hoc nimis abnuis) acquiescente, sim tuis libris insalutatus; iisque quod multo est injuriosius) territorium Arvernum cum præterirent, non solum mœnia mea, verum etiam latera radentibus. An verebare, ne tuis dictis invideremus? Sed Dei indultu, vitio nulli minus addicimur. Cui si ita ut cæteris a mea parte subjiceretur, sic quoque auferret congrediendi æmulationem desperatio (disputatio) consequendi. An supercilium tanquam difficilis ac rigidi plosoris extimescebas? Et quænam est cujusque (cuiquam) peritiæ cervix tanta, quisve hydrops, ut etiam tepida vestra non ferventissimis laudibus prosequatur? An ideo me fastidiendum negligendumque curasti, quia contemneres juniorem? quod parum credo. An quia indoctum? quod magis fero : ita tamen, ut qui dicere ignorem, non et audire : quia et qui Circensibus ludis adfuerunt, sententiam de cursibus non ferunt. An aliquo casu dissidebamus, ut putaremur, iis quos edidissetis, libellis derogaturi? Atqui, præsute Deo, tenues nobis esse amicitias, nec inimici fingere queunt ». Hæc cum scribat Sidonius, et conqueratur ad se missos non fuisse libros, satis intelligi posse videtur, Faustum illos non omnibus communicasse, utique ex mala conscientia timentem, ne, qui in eis essent laquei sub herbis latentes, ab aliquo acuti ingenii viro et dogmatum calentissimo detecti, penitus dissiparentur. Sidonius autem etsi vir pius et doctus, penetralia tamen rerum Ecclesiasticarum adhuc junior haud fuerat perscrutatus. Sed pergit ipse :

14. « Ista quorsum? inquis. Ecce jam pando, vel quid indagasse me gaudeam, vel quid te celasse succenseam. Legi volumina tua, quæ Riochatus antistes ac monachus, atque istiusmodi bis peregrinus tuis Britannis pro te reportat; illo jam in præsentiarum Fausto potius, qui non senescit, quique viventibus non defuturus post sepulturam, fiet per ipsa quæ scripsit sibi superstes. Hic igitur ipse venerabilis, apud oppidum nostrum cum moraretur, donec gentium concitatarum procella deferveret (defremeret) (cujus imaginis hinc et hinc turbo tunc inhorruerat) sic reliqua dona vestra detexit, ut perurbane quæ præstantiora portabat operuerit, spinas meas illustrare dissimulans tuis floribus. Sed post duos aut iis amplius menses sic quoque a nobis cito profectum, cum quipiam prodidissent de viatoribus mysticæ gazæ clausis involucris clam ferre thesauros, pernicibus equis insecutus abeuntem, qui facile possint itineris pridiani spatia prævertere, osculo in fauces occupati latronis insilui, humano loco (joco), gestu ferino, veluti si excussura quæcumque catulorum Parthi colla raptoris pede volatico tigris orbata superemicet. Quid multa? capti hostis genua complector, jumenta sisto, fræna ligo, sarcinas solvo, quæsitum volumen invenio, produco, lectito, excerpo, maxima ex magnis capita defrustans. Tribuit et quoddam dictare celerant scribarum sequacitas saltuosa compendium, qui comprehendebant signis, quod litteris non tenebant. Quibus lacrymis sane maduerimus, mutuo vicissim fletu rigati tunc, cum ab amplexu sæpe repetito separaremur, longum est dixisse, nec refert : quod triumphali sufficit gaudio, spoliis onustum charitatis, et spiritualis compotem prædæ me domum retuli ». Vidisti, lector, quanta aviditate Fausti libri illi fuerint expetiti, quantave tandem inventi fuerint rapacitate sublati : qui in Britanniam mittebantur, ubi diu viguit (ut dictum est) dogma Pelagii. Ut non mireris si a Cæsario paratum antidotum voluerit Felix papa suis litteris ubique vulgari, ne conditum dulce venenum (quod a viris haud imperitis ipso primo gustu tam suave, tamque gratum apparuit) incaute legentibus necem inferret, cum laudati viri laudibus adeo immensis prædicaretur. Fuisset hic integra ipsa reddenda Sidonii ad Faustum Epistola, nisi nimiæ prolixitatis

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 85. — [2] Sidon. l. IX. Ep. IX.

argui veritus essem : tu ipsam otiosius consulas.

15. Et ne dubites Sidonium de alio aliquo a Fausto edito scripto potius intelligere voluisse, quam de opere de quo agitur; perpende accurate ipsius Sidonii verba illa, quibus ait : « Legimus opus operosissimum, multiplex, acre, sublime, digestum titulis, exemplisque congestum, bipartitum sub dialogi schemate, sub causarum themate quadripartitum ». Ita plane : apparet enim commentarium illum in duos libros esse distinctum : per capita titulosque divisum, dialogismi figuram concinne referentem, sub causarum themate quadripartitum. Nam priori libro tum adversus Pelagium omnia libero arbitrio hominis tribuentem, tum adversus eos qui cuncta divinæ gratiæ tantummodo accepta ferenda esse jactarent, disputat : posteriori vero de præscientia et prædestinatione cumulatissime disserit, ut idem in Præfatione operis ad Leontium (quæ inscribitur Fausti professio fidei) apertissime profitetur : ut nemo jure inficias ire possit, alium aliquem a Sidonio Fausti exprimi commentarium, quam qui duobus libris partitus, de Gratia Dei et humanæ mentis arbitrio inscriptus habetur.

16. Sed lectorem monitum velim, posteriorem Fausti librum haud integrum reperiri, sed desiderari in eo illa de quibus ad Leontium idem Faustus in fine ista præfatur : « In quo quidem opusculo post Arelatensis Concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit ». Hæc ibi. At quænam ista subscriptio Arelatensis Concilii? Numquid episcoporum Concilium Fausti commentarium illum subscriptione firmavit? minime gentium : verum subscripsit Synodus Fausti illi tantum Epistolæ, quam dedit ad Lucidum presbyterum, ut hominen in errores lapsum revocaret ad Catholicam fidem. Sed cur, dices, illa subscriptio Arelatensis Concilii non in fine Fausti operis amplius, sed in fronte ipsius ante præfationem posita legitur, quam illis (ut ait) adjici, Synodus Lugdunensis exegit? Numquid hoc casu factum? nequaquam : sed accipe Fausti vafrum consilium. Sic ipse quidem ad finem sui commentarii ista apposuit, quibus videri posset edita scripta ab ipso jam a duabus Synodis esse recepta : sed scias prudenter jureque inde postea esse sublata, et ante illud Fausti opus collocata, ut sua quæque tempori et auctoribus redderentur ne Fausti fraus simpliciores decipere posset.

17. Acturi nos vero de his quam accuratissime, in primis in memoriam revocandum putamus, post sancti Augustini obitum prodiisse quosdam, qui ex ejus scriptis male perceptis complures invexerunt errores, quos S. Augustini nomine et auctoritate defendere conabantur : sed eos pro defensione ipsius S. Augustini agens, sanctus Prosper valide confutavit. Dicebantur isti (ut Sigebertus [1] adnotavit) hæresis Prædestinatorum sectatores : qui idcirco eo nomine vocabantur, quia de prædestinatione et divina gratia disputantes, assererent, nec pie viventibus prodesse bonorum operum laborem, si a Deo ad damnationem præsciti essent; nec impiis obesse, etiamsi improbe viverent, si a Deo prædestinati fuissent ad vitam : qua assertione boni a bonis avocarentur operibus, et mali stabilirentur in malis; quæ quidem (ut diximus) ex scriptis sancti Augustini male perceptis, qui hujusmodi erant, se accepisse jactabant. His autem detentus erroribus fuit Lucidus quidam magni nominis presbyter, ad quem Faustus Epistolam illam scripsit, quam ut vere Catholicam ab episcopis Concilii Arelatensis probatam et subscriptione munitam diximus; cujus etiam auctoritate libros illos duos, de quibus est sermo, Faustus probare voluit. Ut igitur cuncta quam exactissime in re magni momenti explorata reddantur, hic tibi primum ipsam ad Lucidum Fausti Epistolam reddendam putavimus, ut de reliquis Fausti scriptis pretiosum a vili secernas : sic enim se habet :

18. « Domino devinctissimo et mihi speciali affectu venerando ac suspiciendo fratri Lucido presbytero, Faustus.

« Grandis charitas est, parum cauti fratris errorem per Dei adjutorium et gratiam magis velle curare, quam, sicut summi antistites meditantur, a bonitate suspendere. Quid possum de hoc sensu, sicut vis, cum unanimitate tua, per litteras loqui, cum te præsens multa et blanda et humili allocutione nunquam potuerim ad viam veritatis attrahere? Loquentes ergo de gratia Dei et obedientia hominis, id omnimodo statuere debemus, ut neque proni in sinistram, neque importuni in dexteram, regiam magis gradiamur viam. Illud autem venerationem tuam dixisse miratus sum, quod nullus unquam sub religiosa professione contra Catholicam fidem vel scripserit, vel prædicaverit, cum plurimi multiplices et profanos auctores suos etiam scriptorum monumentis crediderint inserendos, qui tamen Christiano nomine gloriabantur. Breviter ergo dicam, quantum cum absente loqui possum, quid sentire cum Catholica Ecclesia debeas, id est :

« Ut cum gratia Domini operationem baptizati famuli semper adjungas; et eum qui prædestinationem, excluso labore hominis, asserit, cum Pelagii dogmate detesteris.

« Anathema ergo illi, qui inter reliquas Pelagii impietates, hominem sine peccato nasci et per solum laborem posse salvari, damnanda præsumptione contenderit; et qui eum sine gratia Dei liberari posse crediderit.

« Item anathema illi, qui hominem cum fideli confessione solemniter baptizatum, et asserentem Catholicam fidem, et post modum per diversa hujusmodi oblectamenta prolapsum, in Adam et originale peccatum periisse asseruerit.

« Item anathema illi, qui per Dei præscientiam in mortem deprimi hominem dixerit.

« Item anathema illi, qui dixerit, illum qui pe-

[1] Sigeb. Chron. anno Dom. 415.

riit, non accepisse ut salvus esse posset, id est, de baptizato, vel de illius ætatis pagano, qui credere potuit et noluit.

« Item anathema illi, qui dixerit, quod vas contumeliæ non possit assurgere ut sit vas in honorem.

« Item anathema illi, qui dixerit, quod Christus non pro omnibus mortuus sit, nec omnes homines salvos esse velit ». Hactenus Fausti anathematismi, qui mox ista subjungit :

20. « Cum autem ad nos in Christi nomine veneris, aut cum a sanctis sacerdotibus evocatus fueris : tunc opportune (si Dominus jusserit) locis suis testimonia proferemus; quibus et quæ Catholica sunt, manifestentur; et quæ Catholicis sunt contraria, destruantur ». Hæc Faustus, qui et mox subdit quæ de his ipse sentiat, verbis istis :

21. « Nos autem per illuminationem Christi veraciter et confidenter asserimus, et eum qui periit per culpam, salvum esse potuisse per gratiam, si gratiæ ipsius famulatui laboris obedientiam non negasset : et eum qui per gratiam ad bonæ consummationis metas, servitio obsequente, pervenit, cadere per desidiam, et perire potuisse per culpam.

22. « Nos ergo per medium, Christo duce, gradientes, post gratiam, sine qua nihil sumus, laborem laboriosæ servitutis asserimus : sed omnimodo arrogantiam et præsumptionem laboris excludimus; ut totis viribus desudantes, ne gratia in nobis evacuetur, quicquid de manu Domini susceperimus, donum pronuntiemus esse, non pretium : scientes laboris ipsius fructum officii rem esse, non meriti : cum Evangelista dicentes [1] : Servi inutiles sumus : quod debuimus facere, fecimus. Hæc quæ strictim pro Epistolæ brevitate memorata sunt, aut recipere se, aut respuere, unanimitas tua, recurrente sermone, respondeat. Cæterum qui hanc veritatis mensuram, gratia præcedente, et conatu assurgente, non sequitur, dignus erit qui a sacris liminibus arceatur.

23. « Ego autem individuam mihi bonitatem tuam toto sinceræ benignitatis amplexu in via retinens, in matris Ecclesiæ gremio permanere, repudiato hoc errore, desidero. Qui si cito respuatur, ignorantiæ fuisse videbitur, blasphemia vero reputabitur, si pertinaciter defendatur. Gravem namque in Auctorem retorquemus invidiam, si dicamus, quod ei possibilitatem capessendæ salutis noluerit dare qui periit, ei duntaxat, qui capere jam possit arbitrii libertatem, cum minime negare possimus, quod mandati prævaricatorem in judicii sui examinatione damnabit. Qui enim non est obnoxius de suscepto, nescio quomodo reus esse possit de perdito. Ac sic peccantes in Deum, cujus in primis incautius asseruimus gratiam, in postremis ejus videbimur impugnare justitiam. Hujus autem Epistolæ exemplar mecum retineo, in conventu sanctorum antistitum, si ita necesse fuerit, proferendum. Quam si suscipiendam putaverit fraternitas tua, aut subscriptam manu propria mox remittat, aut sequentibus scriptis omnino se improbasse respondeat. Quod si eam subscriptam (ut dixi) transmittere nolueris, aperte adhuc te in errore persistere, ipso silentio comprobabis : ac proinde jam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam. Et ideo secundum hæc quæ a me sunt directa, rescribe, utrum ea, remotis circuitionibus, aut cognoscas, aut respuas ». Hactenus ad Lucidum Fausti Epistola.

24. Protulit vero idem postea eamdem Epistolam exposuitque cognoscendam Patribus in Concilio congregatis : qua Catholica cognita, undecim episcopi qui interfuerunt, eidem subscripserunt in hunc modum :

« Auxianus in Christi nomine episcopus relegi et subscripsi.

« Faustus exemplar Epistolæ meæ relegi et subscripsi.

« Paulus episcopus in Christi nomine relegi et subscripsi.

« Eutropius in nomine Christi episcopus relegi et subscripsi.

« Pragmatius in Christi signo episcopi relegi et subscripsi.

« Patiens in Christo episcopus relegi et subscripsi.

« Euphronius relegi et admiratus sum plenitudinem sanctam.

« Megetius episcopus relegi et subscripsi.

« Claudius in nomine Christi episcopus relegi et subscripsi.

« Leucadius in nomine Christi episcopus relegi et subscripsi.

« Julianus in nomine Christi episcopus subscripsi.

« Lucidus presbyter relegi et subscripsi.

Quod autem huic Epistolæ ipse Lucidus presbyter subscriptus legatur, accidisse videtur, ut qui per litteras palinodiam recantarat, etiam in Synodo coram episcopis id ipsum voluerit præstitisse.

25. Voluimus hic episcoporum recensuisse nomina, quod omnes ferme magnæ famæ antistites fuerint, quorum apud Sidonium mentio habeatur : nam Auxanius primo loco positus, in Lucidi Epistolæ inscriptione Auxianus legitur; quem illum puto hujus temporis episcopum, apud Sidonium mendose « Aulianum » nominatum in antiqua lectione, qua mendosius recens habet « Julianum », Est mentio Auxanii, qui et Auxamius scriptus reperitur, in Epistola Hilari papæ ad Leontium et alios episcopos de controversia inter eum atque Ingenuum Ebredunensem episcopum. Nominatur et Faustus, ad quem extat Sidonii Epistola [1]. Pragma-

[1] Luc. XVII.

[1] Sidon. l. VI. Ep. VI.

tius item, qui habetur ordine quintus, idemque sanctus [1], ad quem extant litteræ Sidonii [2]; fuit iste episcopus Augustodunensis, idemque notus in Concilio Epaunensi. Patiens, qui sequitur ordine sextus, et ipse inter sanctos relatus, fuit episcopus Lugdunensis, de quo sæpe idem qui supra Sidonius [3] meminit, nosque plura de eo in nostris Notis. Euphronii pariter, qui numeratur septimus, memoria apud Sidonium [4] viget, quem sanctum nominat: sicut et Megetii, ad quem ejusdem Sidonii extat Epistola [5]. Claudius, qui ordine sequitur nonus, episcopus fuit Bisuntinus, idemque inter sanctos memoria [6] celebris, qui item subscriptus legitur Concilio Epaunensi. De Leucadio nihil invenimus. Julianum vero, qui ultimo loco ponitur, illum putamus fuisse, qui Carpentoratensem rexit Ecclesiam, Epaunensique subscripsit Concilio.

26. At subjiciamus hic ejusdem Lucidi Epistolam, quam ad alium episcoporum Conventum in detestationem eorumdem errorum his verbis conscripsit:

« Dominis beatissimis in Christo reverendis Patribus Leontio, Euphronio, Fonteio, Viventio, Mamerco, Patienti, Viriano, Auxiano, Fausto, Megetio, Paulo, Græco, Eutropio, Basilio, Leontio, Claudio, Leucadio, Pragmatio, Marcello, Prætextato, Juliano, Amicali, Joanni, Opilioni, Licinio, Viventio, Theophrasto episcopis, Lucidus.

« Correctio vestra, salus publica; et sententia vestra, medicina est. Unde et ego summum remedium duco, ut præteritos errores accusando excusem, et salutifera confessione mea diluam.

27. « Proinde juxta prædicandi recentia statuta Concilii, damno vobiscum sensum illum qui dicit, humanæ obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse jungendum.

« Qui dicit, post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis exstinctum.

« Qui dicit, quod Christus et Salvator noster mortem non pro omnium salute susceperit.

« Qui dicit, quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quod cum Dei pereant voluntate qui pereunt.

« Qui dicit, quod post acceptum legitime baptismum in Adam moriatur quicumque deliquerit.

« Qui dicit, alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos.

« Qui dicit, ab Adam usque ad Christum, nullum ex Gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturæ, in adventum Christi fuisse salvatos, eo quod liberum arbitrium in primo parente perdiderint.

« Qui dicit, patriarchas ac prophetas, vel summos quosque sanctorum, etiam ante redemptionis tempora, intra paradisum deguisse. Hæc omnia quasi impia et sacrilegiis repleta condemno.

28. « Ita autem assero gratiam Dei, ut adnisum hominis et conatum gratiæ semper adjungam, et libertatem voluntatis humanæ non exstinctam, sed attenuatam et infirmatam esse pronuntiem, et periclitari eum qui salvus est, et eum qui periit potuisse salvari.

« Christum etiam Dominum et Salvatorem nostrum, quantum pertinet ad divitias bonitatis suæ, pretium mortis pro omnibus obtulisse: et quia nullum perire velit, qui est Salvator omnium, maxime fidelium, dives in omnibus qui invocant illum.

« Assero etiam, per rationem et ordinem sæculorum alios lege gratiæ, alios lege Moysi, alios lege naturæ, quam Deus in omnium cordibus scripsit, in spe adventus Christi fuisse salvatos; tamen ex initio mundi ab originali nexu, nisi intercessione sacri sanguinis non absolutos.

29. « Profiteor etiam æternos ignes et infernales flammas factis capitalibus præparatas: quia perseverantes humanas culpas merito sequitur divina sententia; quam juste incurrunt qui hæc non toto corde crediderint. Orate pro me, domini sancti et Apostolici Patres ». Hactenus professio Lucidi secundum ea quæ a nominatis episcopis in Synodo definita fuissent, in hoc incumbentibus Patribus, ut errores exploderent illorum potissimum, qui ex doctrina S. Augustini male ab ipsis percepta, sive in pravum sensum calumniose detorta, pravas deduxissent conclusiones, quasi ex necessitate prædestinationis fatum introduxisset, sive alios errores, quos omnes ante hanc Synodum S. Prosper (ut dictum est) confutavit, cum adversus calumniatores doctrinæ ejusdem S. Augustini, responsionum quatuor libros conscripsit. Ex cujus sententia iidem nominati nuper episcopi ejusmodi emergentes condemnaverunt errores, nulla prorsus de S. Augustino habita mentione; ex quo fonte improbe illi atque falso assererent esse deductos, cum revera non ex S. Augustino ista proferre, sed pravis eorum sensibus convicti sint.

30. Bene quidem hucusque res gesta: sed qui inter eos consedit Faustus S. Prosperi successor episcopus Regiensis et æmutus, instar cauponis [1], qui miscens aquam vino, non justificatur a peccatis, primum summam fidem apud Patres invenit, quod successor esset acerrimi defensoris Catholicæ fidei, et Lucidum magni nominis virum ad pœnitentiam perduxisset, meruissetque laudem apud sacros Synodales conventus, quibus interfuerunt (ut vidimus) viri sanctissimi atque doctissimi: nam præter recensitos illos qui Fausti Epistolæ subscripsere, inter eos etiam, ad quos suæ pœnitentiæ Lucidus presbyter libellum direxit, magnus ille adnumeratur Mamercus Viennensis episcopus, cujus præconia Sidonius Apollinaris posteris satis copiose testata reliquit; et alii, quorum apud eumdem auctorem celebris fama est, ut Leontius episcopus

[1] Martyrol. Rom. die XXII. Novembr. — [2] Sidon. l. VI. Ep. II. — [3] Sidon. l. VI. Ep. XII. — [4] Sidon. l. V. Ep. XXV. — [5] Sidon. l. VII. Ep. III. — [6] Martyrol. Rom. VI. Jun.

[1] Eccl. XXVI.

Forojuliensis, ad quem etiam Faustus libros illos suos inscripsit, et Sidonii extat Epistola [1]; Theophrastus, ad quem item ipsius Sidonii data reperitur Epistola [2]; sicut et ad Eutropium [3]; necnon ad Græcum [4], quem plurimum laudat; item Joannes, cujus est mentio apud eumdem Sidonium in Epistola ad Domnulum [5]; necnon Basilius, ad quem extant ipsius litteræ [6].

31. Quod igitur duorum ista Conciliorum extarent monumenta a Fausto suis libris affixa, quibus visus esset a se editum commentarium illum duobus libris distinctum confirmare voluisse : Cæsarius quod videret venenum ea arte esse paratum, ut decipere etiam prudentem hominem posset, eodem argumento (ut diximus) Catholicos edidit libros, quos Epistola sancti Felicis Romani Pontificis confirmavit : cum e contra Gelasii papæ censura scripta Fausti inter rejecta sint adnumerata.

32. At non unus tantum præstitit hoc Cæsarius, ut scriptis suis Catholicam fidem firmans, Fausti refutaret errores : sed et sanctus Avitus Viennensis episcopus eodem ferme tempore istud ipsum exhibuit : de quo habet ista ejusdem Ecclesiæ episcopus Ado [7], cum de Fausto agit his verbis : « Faustus ex abbate Lerinensis monasterii apud Regium Galliæ episcopus factus, Pelagianum dogma destruere conatus, in errorem labitur : unde qui ejus sensus in hac parte Catholicos prædicant (sicut Gennadius de Illustribus viris scribens) omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus, quam cæteri Catholici in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio, virtus, et salus illi a Christo et per Christum et cum Christo sit : Faustus vero iste, ita liberum Christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus, et salus non a Christo, sed a natura sit. Contra hunc scribit lucidissima fide Avitus Viennensis episcopus, ejus redarguens errorem : similiter et Joannes vir eruditus Antiochenus presbyter». Hæc Ado.

33. Non est quidem, ut pro Fausto aliqua possit in ejus defensionem vel excusationem Apologia elaborari, quem constat in universo orbe Catholico impugnatum. Etenim in Occidente Cæsarius et Avitus doctissimi atque sanctissimi in Galliis episcopi adversariis cum scriptis exagitarunt, eumdemque in Africa S. Fulgentius Ruspensis episcopus septem libris vehementissime oppugnavit, de quibus Isidorus [8] : « Legimus de Gratia Dei et libero arbitrio Fulgentii libros Responsionum septem, Fausto Galliæ Regiensis urbis episcopo Pelagianæ pravitati consentienti respondentis : obnititur ejus profundam destruere calliditatem ». Hæc ipse : sed qui præstant his omnibus Felix atque Gelasius Romani Pontifices eadem Fausti scripta rejecerunt : ut plane universum Occidentalem orbem in eosdem Fausti libros insurrexisse, eosdemque oppugnasse, atque hæresis condemnasse manifestum sit.

34. In Oriente vero non unus duntaxat (quem refert Ado) Joannes presbyter Antiochenus eos Fausti libros refellit, sed Orthodoxi ferme omnes, obnitentibus contra et turbas moventibus Constantinopoli Scythiæ monachis, qui de his libellum obtulerunt legatis Hormisdæ papæ Constantinopoli agentibus : quem cum illi recipere noluissent, ipsi Romam profecti eumdem Pontificem convenere.

35. Sed ad Possessorem episcopum ea de re ipsum Pontificem litteris itidem consulentem, de Fausti libris ista rescripsit Hormisda : « Illi vero, quos de Fausti cujusdam Galli antistitis dictis contulisse litteris indicastis; id sibi responsum habeant : Neque illum, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ disciplinæ ambiguitatem posse gignere, aut religionis præjudicium comparare. Fixa sunt a Patribus, quæ fideles sectari debeant instituta ». Et post nonnulla : « De libero tamen arbitrio et gratia Dei, quod Romana, hoc est, Catholica sequatur et servet Ecclesia, licet in variis libris beati Augustini et maxime ad Hilarium et Prosperum possit agnosci; tamen in scriniis Ecclesiasticis expressa capitula continentur, quæ si tibi desunt et necessaria creditis, destinabimus ». Hæc et alia Hormisda papa ad Possessorem episcopum Africanum : quibus valeas intelligere libris illis Fausti ab omnibus contradictum, et a sede Apostolica Catholicaque Ecclesia eosdem esse rejectos. Sed de scriptis Hormisdæ ad Possessorem suo loco uberius agendum erit. Quinam autem colligantur ex Fausti duobus libris illis errores scriptis S. Augustini et sententiæ Catholicæ Ecclesiæ adversantes, tu vide illos collectos a Maxentio in Responsione ad Hormisdam Romanum Pontificem [1], ubi in pluribus Faustus declaratur hæreticus.

36. Videre namque est, eumdem Faustum in conventibus sanctorum Patrum, ut Saul inter Prophetas, Prophetam et ipsum apparuisse, eadem cum illis sentientem : sed privatis postea scriptis dolosa arte totam de justificatione hominis destruxisse sententiam, dum captiose videri volens pugnare contra Pelagium, Pelagio favisse compertus est. Ejusmodi plane erant Pelagianorum, imo et Pelagii ipsius (ut superiori tomo ostensum est) fallaces artes; dum videri volentes eam hæresim confutare, eamdem firmius stabilirent. Cum igitur Fausti sententiæ ubique ab Ecclesia Catholica fuerit contradictum; videant quanto periculo quidam ex recentioribus, dum in Novatores insurgunt ut eos confutent, a S. Augustini sententia de prædestinatione recedunt : cum alioqui arma non desint, quibus adversarii profligentur.

37. *Quantus fuerit Claudianus qui confutavit Faustum.* — At non his contentus novus dogmati-

[1] Sidon. l. VI. Ep. III. — [2] Sidon. l. V. Ep. V. l. VI. Ep. IV. — [3] Sidon. l. VI. Ep. VI. — [4] Sidon. l. VI. Ep. VIII. — [5] Sidon. l. V. Ep. XXV.— [6] Sidon. l. VII. Ep. VI.— [7] Ado in Chron. an. Dom. 492. — [8] Isidor. de Vir. illustr. c. 14.

[1] Extat ipsa tom. IV. Bibl. sanct. secunda edit.

sta, novas in Ecclesia astruere conatus est sententias, cum illud insulsum edito scripto importunus invexit, ut assereret animas esse corporeas. Extat hactenus ipsius ea de re elucubratio in opusculo quod inscripsit de Creaturis, in quo quidem miram quamdam deteximus hominis in erroribus astruendis calliditatemne, an dicam nequitiam? cum, ut lectorem decipiat, abutens S. Hieronymi nomine, eam ex eodem auctore sententiam citat, qua ille [1] Origenistas impugnat. Audi, rogo, Fausti verba : « Sicut in quodam sancti Hieronymi tractatu legimus : Globos (inquit) siderum comparatos esse spiritus arbitrantur ». At quam procul ab hac sententia sanctus Hieronymus fuit, qui Origenistas ex philosophorum scholis deducentes ista figmenta ad corpora glorificata deridet? Verum ejusdem mendaciorum latebras et captiosas fallacias detexit et confutavit Claudianus Mamerci (Mamerti) episcopi Viennensis germanus, tribus disertissimis libris ad Sidonium Apollinarem conscriptis, quos idem Sidonius luculenta laudavit Epistola [2]. Sed cum eximia illa præconia in ignominiam Fausti vertantur, adversus quem Claudianus disputavit : plane intelligere potes ejus erga Faustum priores affectus friguisse, imo et in contrarium esse conversos.

38. At quod in talem tantumque virum incidimus, ejus obviam veneremur sepulcrum, et sacros cineres salutemus. Verum de ejus excellentia ante dicendum, et quæ de eo præmittit Sidonius, in medium adducenda. Qualis enim quantusque fuerit Claudianus cognomento Mamercus, pollens una cum theologicis facultatibus cæteris quoque scientiis, ipsi iidem tres libri sunt indices; ut plane veritatis assertorem, non autem adulatorem Sidonium fuisse cognoscas, cum duabus Epistolis ejus scripta cumulatissime laudat, altera ad ipsum, altera ad Hypsidium data. Sed quod præstat in Claudiano, illud est, quod ad scientiæ cumulum haud angustiori mensura probitatem adjecit; ut paucis verbis istis Sidonius declaravit in alia ad ipsum Epistola data [3] : « Cum precatu Deum placas, eumdem non modo amicis, sed et ignotis concilias : cum Scripturarum cælestium mysteria rimaris, quo te studiosius imbuis, eo doctrinam cæteris copiosius infundis; cum tuas opes in usus pauperum prodigis, tibi quidem maxime, sed aliis quoque consultum facis, etc. » Et in Epistola ad Petreium [4], post multa, quibus excellentem viri doctrinam commendat, hæc de ejus sanctis operibus, quibus sacerdotium decorabat, addit : « Cæterum cætera quis competenti præconio extollat? quod conditionis humanæ per omnia memor, clericos opere, sermone populares, exhortatione mœrentes, destitutos solatio, captivos pretio, jejunos cibo, nudos operimento consolabatur; pariter, et super his plura replicare superforaneum statuo : nam merita sua, quibus divitem conscientiam censu pauperatus locupletavit, spe futuræ retributionis celare plus studuit, etc. »

[1] Hier. Ep. XVII. et contra Joan. Hierosol. — [2] Sidon. l. IV. Ep. III. et in præf. Claud. oper. — [3] Sidon. l. IV. Ep. II. vet. edit. et inter scripta Claud. tom. IV. Bibl. sanct. perperam autem in edit. Tornesiana sub titulo legitur Claudiani. — [4] Sidon. l. IV. Ep. XI.

39. At ne contingat quempiam errare ex nomine, vel ex munere; non hic Claudianus (ut aliqui opinati sunt) Viennensis episcopus fuit, sed presbyter germanus sancti Mamerci episcopi Viennensis : nominant eum presbyterum Gennadius [1] et Ado, sed et Sidonius pariter id ipsum affirmat, additque eumdem fratri accessisse vicarium, sive dixeris chorepiscopum : unde tuto eos redarguas, qui hunc ipsum Viennensem episcopum appellant. Accipe de eo quid Sidonius subdat [2] : « Episcopum fratrem majorem natu affectuosissime observans, quem diligebat ut filium, cum tanquam patrem veneraretur. Sed et ille suspiciebat hunc granditer, habens in eo consiliarium in judiciis, vicarium in Ecclesiis, procuratorem in negotiis, villicum in prædiis, tabularium in tributis, in lectionibus comitem, in expositionibus interpretem, in itineribus contubernalem, etc. »

40. Constat autem Claudianum ante Mamercum fratrem ex hac vita subductum; cui Sidonius Apollinaris hoc in ejus sepulcro epitaphium scripsit, quod ad Petreium misit :

Germani decus et dolor Mamerci,
Mirantum unica gemma episcoporum,
Hoc dat cæspite membra Claudianus :
Triplex bibliotheca quo magistro,
Romana, Attica, Christiana fulsit :
Quam totam monachus virente in ævo
Secreta bibit institutione,
Orator, Dialecticus, Poeta,
Tractator, Geometra, Musicusque,
Doctus solvere vincla quæstionum,
Et verbi gladio secare sectas,
Si quæ Catholicam fidem lacessunt.
Psalmorum hic modulator et phonascus,
Ante altaria, fratre gratulante,
Instructas docuit sonare classes.
Hic solemnibus annuis paravit,
Qua quo tempore lecta convenirent.
Antistes fuit ordine in secundo
Fratrem fasce levans episcopali.
Nam de pontificis honore (tenore) summi
Ille insignia sumpsit, hic laborem.
At tu, quisque doles, amice lector,
De tanto quasi nil viro supersit,
Udis parce genis rigare marmor.
Mens et gloria non queunt humari.

Hactenus epitaphium. Inter alia autem Claudiani scripta recenset Ado librum unum expositionis extremæ partis in Ecclesiasten; at non extat : sed et aliæ perierunt florentissimi ingenii lucubrationes, non sine jactura Ecclesiasticæ antiquitatis.

41. Qui vero ei superstes fuit ejus germanus Mamercus Viennensis episcopus, haud diu eam Ec-

[1] Gennad. c. 83. — [2] Sidon. l. IV. Ep. XI.

clesiam gubernavit : mortuus est enim clarus sanctitate; cujus ex hac vita ad Deum transitus dies solemnibus ritibus consecratus a posteris anniversaria memoria celebratur quinto idus Maii. Successit huic Isicius (sive potius dixeris Esichius) ac post eum Avitus, qui (ut ex Adone dictum est) adversus Faustum stabilire conantem Pelagianum errorem commentarium scripsit.

42. *De Fausto judicium.* — Porro Faustus ipse, cum ejus fallaciæ detectæ essent, quibus conatus est revellere Pelagianas scrobes in lapsum simplicium, abalienavit a se animos episcoporum, atque decessit inglorius : quem miramur ab aliquibus imprudenter sane inscribi sanctum. Ista quidem priori editione ex adductis diversorum scriptis affirmasse, non indecens quidem fuit. At vero ex postea cognitis et adductis, rursus ad judicium ipsum revocandum, haud existimamus indignum, cum tamen de ejus scriptis immotæ maneant sententiæ Patrum. Quod enim usque ad hæc tempora nostra eumdem Faustum continuit inter sanctos Martyrologium Gallicanum, a quo ipsum Molanus primum expunxit : quod etiam, ut accepimus, Ecclesia Regiensis in Gallia, ubi ipse sedit antistes, semper eum ut sanctum coluerit, celebrans ejusdem natalem decima septima Januarii : ibique in ejus memoriam antiquitus erecta Basilica ejus nominis titulo insignita hactenus ejus cultu a fidelibus frequentetur : quodque tot sæculis, Christiano orbe spectante, Ecclesia Romana tacente, nemine penitus (quod sciatur) contradicente, ista eidem Fausto exhibita intelligantur; opinari non prohibemur, de eodem Fausto accidere potuisse (quod de multis viris sanctis asseritur) quod delinquens erraverit, cum quæstio illa fuerit auctoritate Sedis Apostolicæ definita, et ejus opinio aliorum Patrum sententia condemnata, ipse suum errorem fuerit scriptis contrariis detestatus, quæ potuerint, ut alia quamplurima periisse, vel ipsum ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem diem obiisse (incertus est enim ejus obitus annus) habentem in animo in his sequi, quod sequendum doceret Ecclesia. Ita quidem ipsum compositum animo fuisse aliisque innotuisse, inde facile potest intelligi, quod semper (ut indicant Acta Conciliorum Arelatensis et Lugdunensis superius recitata) communicationem habuit cum sanctissimis Orthodoxis Galliarum episcopis. Maneant igitur Fausto integra jura sua, nec ex nostris scriptis sentiat præjudicium; neque privato judicio novitati liceat convellere antiquitatem. Sed miramur eumdem ab aliis redigi in classem monachorum ordinis sancti Benedicti; cum antequam idem sanctus auspicaretur vitam monasticam, jam Faustus senex ex hac vita decessisset, jam longe antequam idem Benedictus nasceretur, creatus episcopus. Hæc igitur de his satis; quæ diversis temporibus actitata, hic in unum oportuit collegisse, ut perdifficilis quæstionis causa facilius percipi posset.

43. *De scriptis Honorati episcopi Massiliensis, Gennadii aliorumque missis ad Romanum Pontificem.* — Qui autem occasione scriptorum Cæsarii a Gelasio papa probatorum ad ista digressi sumus, prætermittere minime debemus, et S. Honorati Massiliensis episcopi hujus temporis scriptoris luculentissimi scripta ab eodem Gelasio papa fuisse pariter comprobata. Usu namque venisse videtur, ut Romani Pontifices quæ essent scripta Catholica cognoscerent, cognitaque probarent. Porro de Honorato ista habet Gennadius ejusdem Massiliensis Ecclesiæ presbyter [1] : « Honoratus Massiliensis Ecclesiæ episcopus, vir eloquens, et absque ullo linguæ impedimento ex tempore in Ecclesia declamator : et quia a pueritia in timore Dei crescens, etiam in negotiis Ecclesiasticis exercitatus est; os suum quasi armarium aperit, et in homiliarum modum ad utilitatem legentium multa componit, maximeque ad colendam fidei rationem, et revincendam hæreticorum perversitatem. In cujus libera prædicanda constantia non solum vicinarum civitatum sacerdotes et populi delectantur, sed et longe positi, cum ad eos necessario pergit, summam ei docendi in suis Ecclesiis rogantes injungunt. Sanctus quoque papa Gelasius Romanæ Urbis Pontifex per scripturam cognoscens ejus fidei integritatem, rescripto suo probatam indicavit ». Erant hæ Apostolicæ litteræ, quibus innotescebat, commentarium illum ut consentientem in omnibus Catholicæ veritati ab omnibus absque offensionis scrupulo tuto legi posse. Sed subdit hæc demum idem Gennadius de ejusdem Honorati reliquis scriptis : « Sanctorum Patrum Vitas ad ædificationem posterorum coaptat ipse legendas, præcipue nutritoris sui sancti Hilarii Arelatensis episcopi. Litanias ad supplicandam Dei clementiam cum plebe sibi credita pro viribus agit ». Hæc ipse, cum adhuc Honoratus superstes esset, Ecclesiasticis officiis totus intentus. At quod ingemiscendum est, omnia disertissimi viri nobilia periere monumenta, quæ digna æstimata sunt ut a doctissimo viro Gelasio cognita probarentur.

44. Imitari voluit, ut par erat, suum episcopum Honoratum ipse Gennadius presbyter Massiliensis, dum a se scriptum de fide librum ad eumdem Gelasium Rom. Pontificem misit : sed non sicut ille ab ipso probatus apparet : non enim id ipse tacuisset de eo testari; qui ad postremum sua recensens scripta (ut Suffridi editio habet) hæc ait [2] : « Ego Gennadius Massiliæ presbyter scripsi adversus omnes hæreses libros octo, adversus Nestorium libros sex, adversus Pelagium libros tres, et tractatus de mille annis. Et hoc opus de fide mea misi ad B. Gelasium Urbis Romæ episcopum ». Hæc ipse postremo capite, quo licet complura exemplaria careant, tamen revera Gennadii esse comprobat et scholiastes [3].

45. Sed quod tradat, se ad Gelasium suas misisse lucubrationes, et non ita de eis, sicut dixerat

[1] Gennad. de Script. Eccl. c. 99. — [2] Ibid. c. 100. — [3] Suffrid. præf. ad Gennad.

de Honorati episcopi scriptis, ab ipso Gelasio probata, et scriptione munita testetur; plane intelligi posse videtur, illa non absque erroris nube esse inventa. Sed si ita est, inquies : Cur Gelasius non ea inter improbata scripta rejecit? Ad hæc dici primum potest, librum Gennadii ad Gelasium esse missum, postquam illud Romanum Concilium, in quo de his actum est, fuerat celebratum; vel (quod verius est) ipsam Gennadii lucubrationem fuisse ejusdem cura Gelasii perpurgatam, ut quæ proxime dicturi sumus, ostendent. Cæterum quod ad Gennadii doctrinam spectat, ipsum aliquando æque ac Faustum impugnando Pelagium, favisse Pelagianis erroribus, qui ejus scripta accurate perlegerit, intelliget. Videas ipsum insuper et in hoc ipso de scriptoribus Ecclesiasticis libello plus satis favere Pelagianis, eos vero impugnare qui illis sunt adversati, uti superius sæpe demonstratum est; in illam vero Pelagianorum classem rejiciendum, qui intrinsecus faventes Pelagianis erroribus, exterius visi sunt impugnare Pelagium : unus plane hic fuit ex presbyteris illis Gallicanis, de quibus Prosper et Hilarius apud sanctum Cælestinum papam conquesti sunt, adversus quos extat ejusdem Pontificis ad Galliarum episcopos data Epistola; contra quos etiam Concilium Arausicanum collectum esse, suo loco superius dictum est; collega enim hic fuit Cassiani ejusdem Massiliensis Ecclesiæ presbyteri licet ille ætate provectior, eademque fuligine denigratus, cujus iste videtur assectatus esse vestigia.

46. Quod autem extat ejusdem Gennadii opus de definitionibus Orthodoxæ fidei, sive de Ecclesiasticis dogmatibus [1], et in aliquibus codicibus sub Augustini nomine falso admodum fovebatur, a majoribus omnibus Gennadii cognitum esse, qui censuram apposuit, probe docet. Porro hunc Gennadii librum illum ipsum esse, quem ad Gelasium de fide a se scriptum ipse Gennadius tradit, æque intelligi potest, sed Gelasii præcepto emendatum : ipsum enim auctorem in meliorem frugem esse redditum, factumque plene Catholicum, et vita laudabilem, assumptum postea ad ejusdem Ecclesiæ Massiliensis episcopatum, ut dicamus, Hadriani papæ in Epistola ad Carolum Magnum de eodem Gennadio elogium persuadet, quod sic se habet [2] : « Sanctissimorum pontificum hæc oblata sunt testimonia, id est, sancti Gennadii Massiliensis episcopi, qualiter veneranda sunt corpora et reliquiæ sanctorum, capite quadragesimo, ubi ait : Sanctorum corpora et præcipue beatorum reliquias ac si Christi membra sincerissime honoranda, et Basilicas eorum nomine appellatas, veluti loca divino cultui mancipata, affectu purissimo et devotione fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur (sed Eunomianus et Vigilantianus creditur), sed Eunomianus ». Hæc ex ipso Gennadio Hadrianus, accepta (ut apparet) ex commentario illo, de quo modo mentio facta est, de Ecclesiasticis dogmatibus, capite septuagesimo tertio : quæ enim a capite vicesimo primo ejusdem commentarii usque ad quinquagesimum secundum interjacent, non esse Gennadii, sed Gennadii correctoris, optime observavit doctissima schola Lovaniensis : fueritne id factum censura Gelasii librum ad se missum cognoscentis et emendantis, vel ejus jussione alius aliquis id præstiterit, haud affirmare omnino auderem, vel negare. At de Gennadio hactenus; quem librum illum scripsisse circa exordia imperatoris Anastasii, assequi licet : cum de Felice papa agens, ipsum vita functum esse ait sub Anastasio imperatore, quem constat primo Anastasii anno nondum absoluto vita functum esse. Quod vero de reliquis scriptoribus, qui post hæc floruerunt, nihil scribat Gennadius, ut de Avito episcopo Viennensi, et aliis : satis posse intelligi videtur, jam editum librum esse, ipso (ut dictum est) exordio ejusdem Anastasii imperatoris.

47. Rursum vero quod pertinet ad libros a diversis auctoribus scriptos ad Gelasium Romanum Pontificem missos, non Occidentales tantum id præstitisse noscuntur, sed etiam Orientales. Photius enim in Bibliotheca meminit de Joanne Orthodoxo episcopo Alexandrino, scriptam ab eo Apologiam, qua damnavit Pelagianos, eorumque primos auctores atque patronos Pelagium, Cælestium, et Julianum, et se ipsum ostendit Catholicis in omnibus consentire dogmatibus, hæreticorumque omnium sententiis penitus adversari. Vides igitur in universa Ecclesia Catholica Romanum Pontificem præsidere solitum arbitrum scripturarum, et quidem non præsentium tantum, sed etiam præteritorum auctorum : ut ea esse probata vel improbata omnes scirent, quæ ipsa Romana Ecclesia reciperet, vel rejiceret, cujus censura in Romano Concilio a Gelasio papa post alios edita reperitur; utpote quod et scientiæ clavem apud eam esse, majores omnes Orthodoxi absque controversia aliqua intellexerint, atque opere professi sint. Sed de his modo hactenus.

48. *Petro Mogo mortuo Athanasius et ipse hæreticus subrogatur.* — Quod vero ad res pertinet Orientalis Ecclesiæ, hoc anno sedis Alexandrinæ invasor nefandus Petrus cognomento Mogus moritur, cum sedisset (numerando a tempore obitus Timothei Orthodoxi) annos tredecim, quibus instar feræ bestiæ depastus est vineam Domini : adeo ut Ecclesia nobilissima, quæ primum post Romanum locum obtinuit, a Catholica et Apostolica communicatione divisa, ceu palmes e vite præcisus, elanguerit penitus et aruerit; vixque post plurimos annos revivíscere, reddita pace, valuerit. Ad hunc usque annum pervenisse Mogum, errareque eos qui dixerunt antehac morte præreptum, ex eo perspicue declaratur, quod vixit aliquo tempore sedis Euphemii; cum, teste Evagrio, ambo inter se conflictarent, altero adversus alterum cogente Synodos. Subtracto itaque de luce hac impio, et demerso cum impiis in tenebras exteriores, in locum

[1] Extat apud Aug. in appen. ad tom. III. pag. 380. edit. Plantin. — [2] Hadrian. ep. ad Carol. Magn. tom. III. Ep. Rom. Pont.

ejus ab hæreticis hæreticus pariter est subrogatus Athanasius sede illa ac nomine prorsus indignus. Fuit hic cognomento Herniosus, Palladio æque hæretico communicatione conjunctus: de eo Evagrius, Nicephorus, Liberatus diaconus, Leontius scholasticus, et alii historici veteres meminerunt, licet res ab eo gestæ utpote filii tenebrarum obscuræ remanserint: hoc tantum de illo Leontius habet, quod cum Petrum Mogum reciperet, cum ipso non communicabant Acephali.

49. *Pelagius patricius justissimus injuria occiditur a Zenone.* — « Sub hujus quoque anni consulibus », inquit Marcellinus in Chronico, « Zeno imperator, in insula quæ Paganorum dicitur, Pelagii gulam laqueo frangi præcepit ». Hæc ipse. At non ita leviter magni ponderis factum prætereat, sed accuratius pertractemus. Iste siquidem Pelagius (quod superius diximus) summa animi altitudine atque constantia solus aggressus est agere, quod nec reliqui omnes comites imperatoris, vel ipsi Constantinopolitanæ sedis episcopi ausi sunt pertentare; nempe monere impurissimum atque sævissimum principem, ut a nefandis perpetrandis sceleribus desisteret: cujus rei causa mortem illam sibi nobilem comparavit, omni vita majorem: utpote magnum Baptistam imitatus, principem arguendo, æque cum eo accepit pro mercede a diro tyranno supplicium, imo coronam, quæ ipsum terræ cæloque reddidit gloriosum. Rem gestam breviter a Cedreno narratam accipe:

50. « Interfecit etiam, inquit, Zeno imperator Pelagium patricium, virum præclarum, et carminum scriptione insignem; quod is pro sua prudentia et justitia libertatem dicendi sibi sumens, Zenonis nefanda facinora palam incessebat. Moriturus autem, manibus ad cælum erectis, Deum omnium gubernatorem sic est precatus: O justissime Deus, mihi quidem injustissime mors infertur, propterea quod libero ore Zenonis multa facinora violenta repressi, et quod fatuum ejus fratrem notui Cæsarem designari. Tu autem, Domine omnipotens, qui justitiæ rationem habes, quamprimum eorum scelerata homicidia punito. Extat historia ab eo scripta versibus ab Augusto Cæsare exorsa. Homerocentra etiam composuit, et alia quamplurima laude digna. Zeno autem Zozimum præterea interfecit Rhetorem Gazæum, et Arcadium præfectum, aliosque illustres viros ». Hæc Cedrenus.

51. Porro innocentissimi Pelagii preces implorantis a Deo justissimam adversus scelestissimum imperatorem vindictam quam citissime exauditæ sunt: neque enim elapsus est annus, cum Zeno terribilem a Deo irato ultionem excepit: quomodo autem id acciderit, anno sequenti dicturi sumus. Sic namque sæpe sæpius accidisse vidimus, ut cum Deus ob populi peccantis delicta sinat sævissimos regnare interdum tyrannos, qui scelestos pœnis addicant, potissimum vero potentes, qui impune hactenus deliquissent; cum vero iidem principes et innoxium sanguinem effundere non sunt veriti, clamante illo sicut sanguine Abel [1] ad Dominum, mox et ipsi Deum vindicem experti sint. Ac jure quidem: nam cum omnis potestas a Domino Deo sit, tamen nonnisi ad vindictam malorum (ut ait Petrus [2]), laudem vero bonorum eisdem principibus a Deo gladius impertitus est: quem cum inique in innocentes convertunt, ab eis a Deo qui dedit, aufertur: fitque secundum imprecationem Propheticam [3]: « Gladius eorum intret in corda ipsorum, et arcus eorum confringatur ». Regni namque simul et vitæ dispendia miserrime patiuntur: sicut et Zeno diu toleratus a Deo, licet impurus, licet hæreticus, licet avarus et iniquus, expertus est: cum enim in Pelagium virum innoxium atque timentem Deum gladium convertit, in se ipsum e cælo vindictam eduxit.

52. Cum autem innocentis Pelagii patricii obitus auditus esset, præter ea quæ Zeno in Catholicam Ecclesiam in dies magis magisque peccaret, magnus bonorum auctus est mœror. Sed quæ tum Leontius monachus, qui divinas litteras profitebatur, dixerit, accipe a Suida, ubi de ipso agit his verbis [4]: « Leontius monachus sub Zenone, cum occulta Scripturæ loca prophetica gratia declararet, multos studiosos habuit asseclas. Cum vero quidam imperatoris portenta contra Ecclesiam moleste ferrent: Non (inquit) miranda sunt ea, quæ fiunt ab homine ad imperium ab hominibus adscito, cum [5] Saul divino suffragio rex designatus Achimelech sanctissimum sacerdotem et ejus filios in domo Domini gladio confecerit. Aliis autem dubitantibus, et ingenium ejus e mansueto sævum factum esse opinantibus, quod initio imperii quædam pollicitus esset, quæ ad bonum tenderent: Non mutavit (inquit) naturam, sed in rebus secundis improbitatem declaravit longo tempore Illi exconsulis metu dissimulatam. Idem Leontius, cum quidam Clementis Stromatei librum legeret, et ad locum pervenisset, quo ille viros deridet qui faciem meretricio more pingunt et capillos tingunt, dixissetque Leontius: Num quisquam est præter imperatorem, qui capillos tingat, aut fucet faciem? Monachus alius subjecit: Nos universi de homine dubitamus, num is ullo modo sustineret ornatu mutare naturam: nec tamen hoc facere putavimus imperatorem. Perargute sane deriserunt monachi eos, qui naturam virilem transformare in muliebrem student ». Hactenus Suidas de Leontii viri doctissimi salibus in Zenonis putoribus accommodatis.

53. *Odoacer iterum vincitur et obsidetur.* — « Hoc eodem anno sub notatis consulibus, ad Duram fluvium (inquit Cassiodorus [6]) Odoacrem regem dominus noster Theodoricus tertio certamine superavit: qui Ravennam fugiens, obsidetur inclusus ». Hæc ipse: sed Marcellinus sub anni superioris consulatu hæc refert. At præferendus fide Cassiodorus,

[1] Genes. IV. — [2] 1. Petr. II. — [3] Ps. XXXVI. — [4] Suid. verbo Leont. — [5] 1. Reg. XXII. — [6] Cassiod. in Chron.

qui res ante oculos positas scripsit; cujus auctoritate etiam liquet triennium interlapsum, usquequo Odoacre occiso, Theodoricus absque alicujus obice tota est potitus Italia. Id ipsum Jordanus [1] atque Procopius [2] tradunt.

[1] Jord. de reb. Get. — [2] Procop. de bello Gothico l. I.

Anno periodi Græco-Romanæ 5983. — Jesu Christi 490. — Felicis III papæ 8. — Zenonis 17. Odoacris reg. 15. Theodorici reg. 2.

1. *Vicennalia Zenonis.* — Coss. *Longinus II* et *Fl. Faustus junior*, ut notatur in veteri charta Veneta apud Mabillonium in itinere Italico pag. 201. Dicitur etiam *junior* in Fastis Cassiodori, qui ideo ejusdem familiæ erat ac *Faustus* anno CDLXXXIII consul Occidentalis. Ad Faustum hoc anno consulem extat Epistola Ennodii tertia lib. 1, et Epistola V ejusdem libri ubi Faustus vocatur *Avienus. Longinus* consul in Oriente creatus : erat enim frater Zenonis imp., ut ex dictis liquet, qui sicut in ejus quindecennalibus, ita et in vicennalibus imperii vivente Leone jun. suscepti, consulatum gessit. Begerus in Thesauro Numismatum Palatino, unum hujus imperatoris producit in postica inscriptum, Victoria Augg. infra Conob., id est, *Constantinopoli obsignata moneta.* In ea postica repræsentatur *Victoria* scribens in clypeo, XXX, id est, vota tricennalia, a Zenone imp. in suis vicennalibus de more suscepta. Fallitur itaque Ducangius in Dissert. *de inferioris ævi numismat.* num. 42, ubi ait, vota decennalia et id genus alia post exstinctam Theodosii familiam nummis adscribi desiisse. Cæterum voces hæ *Auggg.* vel Augg. nihil peculiare in nummis per hæc tempora cusis denotant; cum legantur etiam in nummis Marciani, Maximi tyranni, Aviti, Glycerii Nepotis, Majoriani, Severi, Anthemii et Anastasii. Quare ea scribendi in nummis formula communi usui ac errori attribuenda.

2. *S. Cæsarius adversus Faustum Regiensem episc. scribit.* — A num. 10 ad 42. Sanctus *Cæsarius* Arelatensis episcopus hoc tempore adhuc abbas erat *in suburbana civitatis insula*, ut scribit Cyprianus in ejus Vita, civitatis sc. Arelatensis, ut supra ostendimus; sed adversus librum Fausti episcopi Reiensis in secunda Narbonensi *de Gratia et libero arbitrio* non scripsit ante annum DXXIII, eo sc. tempore, quo Constantinopoli a Scythis monachis, et ab Africanis in Sardinia exulibus contra Faustum agebatur. Plures in Gallia eos *Fausti* libros admirati fuerant, horumque doctrinam secuti. Verum eo Christi anno sese eorum conatibus opposuit *Cæsarius* tunc Arelatensis episcopus, librumque edidit *de Gratia et libero arbitrio* eodem prorsus titulo, quem suo operi Faustus inscripserat. Hunc librum a Felice papa hujus nominis IV laudatum, atque Apostolica auctoritate communitum, scribit interpolator Gennadii cap. 86, cujus verba recitat Baronius num. 10. Verum hic *Cæsarii* liber ad nos non pervenit. Eum an. DXXIII scriptum fuisse ex dicendis constabit.

3. *Synodus Arelatensis adversus Prædestinatianos.* — *Faustus* Regiensis episcopus suorum Lerinensium ac Cassiani magistri opinioni adhærens, Augustini sententiam de efficaci electorum Prædestinatione hac occasione impugnavit. Fama erat, nonnullos ita sancti hujus doctoris sententiam de gratuita Prædestinatione defendere, ut in absurdos prorsus errores declinarent, quos Augustiniani dogmatis adversarii altius exaggerabant. *Leontius* Arelatensis episcopus, qui ex Hilari papæ decreto in Galliis Synodos cogebat, Concilium *Arelate* indixit, in quo cum plurima contra nova ac periculosa dogmata Patres statuissent, uni *Fausto* communi consensu injunctum fuit, ut editis libris ea fusius pertractaret, de quibus in Synodo actitatum fuerat. Testatur hoc ipsemet Faustus in Præfatione ad Leontium, cui opus suum inscripsit : « Quod pro sollicitudine, inquit, pastorali, beate papa Leonti, in condemnando Prædestinationis errore, Concilium summorum antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis. Quod vero ad ordinanda ea, quæ collatione publica doctissime prætulistis, operam infirmis humeris curamque mandastis, parum, ut reor, tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestræ consuluistis, et me judicio charitatis, vos periculo electionis onerastis ».

4. *Prædestinatiani in Concilio Lugdunensi damnati.* — Interim cum rursus errores de divinæ gratiæ auxiliis suborti essent, in Lugdunensi Synodo eorum pariter confutandorum cura eidem Fausto commissa fuit. Asserit id Faustus in fine ejusdem Præfationis : « In quo quidem, inquit, opusculo post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis adjici aliqua Synodus Lugdunen-

sis exegit ». At Faustus mala fide atque animo contra Augustini sententiam præoccupato demandatum munus executus, a rectiori dogmate exorbitavit; etenim dum Prædestinatianam hæresim confutat, librosque duos *de Gratia et libero Arbitrio* scribit, *Augustini* de gratuita Prædestinatione sententiam totis viribus impugnat, et Massiliensium dogmata dudum a sancto doctore eversa restaurat. Sæpe fidem ex viribus liberi Arbitrii nasci docet : « Unde hic extra legem positi accusantur, increduli, nisi quia legem naturæ, cui fides juncta est, servare noluerunt. Unde objicitur incredulitas, nisi quia in promptu fuit credendi facultas? Liberi itaque Arbitrii ratio facit, ut remuneretur credens, ut damnetur incredulus», inquit Faustus lib. 2, cap. 8. Controversiam istam de Prædestinatianis, quæ nostris diebus maximopere exarsit, accurate discussere Em. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelagianæ cap. 15, et Natalis Alexander sæculo quinto part. 2 Dissert. 5, cum quibus sequentia observanda.

5. *Exordium hujus sectæ.* — Inter cæteros, qui *Prædestinatianorum* erroribus infecti censebantur, erat quidam *Lucidus* presbyter, quem ut ab eo dogmate *Faustus* abduceret, Epistolam misit eumdem amice conveniens, quo horridam sententiam exueret, publicam, sin minus obsequeretur, delationem apud Synodum interminatus : hanc Epistolam subscripsere undecim episcopi, ac ipse etiam postea *Lucidus.* Hæc apud Faustum legitur, in qua suorum errorum palinodiam canit. Primus, qui Prædestinatianorum meminit, fuit Prosper Tiro in Chronico imperiali, qui ad annum Honorii xxiii ait : « Prædestinatorum hæresis, quæ in Augustini libris male intellectis accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est ». Cum vero Honorius anno cccxcv die xvii Januarii Theodosio Magno patri successerit , anno Christi cdxvii Prædestinatorum hæresis ex isto auctore prorupit. Sigebertus ad annum cdxv illam recitat , ejusdemque mentionem faciunt Faustus in Præfatione ad Leontium, ac Arnobius junior in Expositione Psalterii. Verum anno cdxvii, Augustinus nondum de Prædestinatione electorum scribere cœperat , ut suo loco demonstravi, ideoque vana hæc Prædestinationis chronologia.

6. *A monachis Adrumetinis non repetendum.* — Baronius recte tradit, libros de Prædestinatione Sanctorum et de Dono perseverantiæ contra Semipelagianos scriptos fuisse; itemque Prosperum et Hilarium Romam profectos adversus eosdem a Celestino litteras obtinuisse. Verum num. 17 hæc scribit : « Post sancti Augustini obitum prodiisse quosdam, qui ex ejus scriptis male intellectis complures invexerunt errores, quos sancti Augustini nomine et auctoritate defendere conabantur : sed eos, pro defensione ipsius sancti Augustini agens sanctus Prosper, valide confutavit; dicebantur isti, ut Sigebertus adnotavit, hæresis Prædestinatorum sectatores ». Sed imprimis falsum est, Adrumetinos monachos Prædestinatianæ hæresi initium dedisse, licet id etiam Sirmondus in libello de hac hæresi cap. 1 existimarit; imo apud illos Semipelagianismus exorsus est, et in ipsis cunis ab Augustino suffocatus. Nam cum sanctus doctor accepisset quosdam Adrumetinos monachos in sinistras opiniones de divina Gratia et hominis Arbitrio prolapsos, quo eosdem ab errore revocaret, librum statim perscripsit de Gratia et Libero Arbitrio, de quo lib. 2 Retract. cap. 66, hæc habet : « Propter eos, qui cum defenditur Dei Gratia putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium , ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari, scripsi librum, cujus titulus est, de Gratia et Libero Arbitrio. Ad eos autem scripsi monachos Adrumetinos, in quorum monasterio de hac re cœperat esse contentio ». Hic ergo liber scriptus non fuit contra Prædestinatianos qui libero arbitrio sublato omnia Gratiæ dabant, sed contra reliquias Pelagianorum asserentium liberum arbitrium auferri, si nulla hominum merita divinam Gratiam antecedant. Sanctus doctor a cap. 4 hujus libri totus in eo est, ut probet, Gratiam nulla hominum merita supponere, quod ex delatione Cresconii et Felicis intellexerat, quosdam oppositum docentes, ipsius ad Sixtum Epistolam, in qua error ille refellitur, impugnare.

7. *Prosperi ætate incognita fuit.* — Sed quod neque eadem *Cælestino* Pontifice in Galliis emerserit, neque a Prospero impugnata, vel a Pontifice damnata fuerit, docet ipsemet Prosper, quem pro se testimonium dicere Sirmondus putavit. Hæc Prosper ad Augustinum scribit : « Multi ergo servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti , contrarium putant Patrum opinioni et Ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti ». Non ergo isti erant Prædestinatiani, qui sententiam sancti doctoris de vocatione electorum non impugnabant, sed eamdem uti Pauli Apostoli dictis conformem totis viribus defendebant. Quid vero sententiæ Augustini objicerent, paulo inferius Prosper narrat his verbis : « Hoc autem propositum vocationis Dei , quo vel ante mundi initium vel in ipsa conditione generis humani eligendorum et ejiciendorum dicitur facta discretio, ut secundum quod placuit Creatori, alii vasa honoris, alii vasa contumeliæ sint creati, et lapsis curam resurgendi adimere, et sanctis occasionem teporis afferri, etc. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, et sub hoc Prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem ». Hæc aliaque plura sanctus Prosper, in quibus nunquam designat *Prædestinatianos.*

8. *S. Prosper contra adversarios S. Augustini scripsit.* — Neque etiam Baronio consentire possumus in eo quod autumat Prosperum contra Prædestinatianos scripsisse. Prosper enim non eos refellit, qui suos errores *sancti Augustini nomine et auctoritate*

defendere conabantur, ut scribit Baronius, sed illos, qui Augustino obloquentes, per summam injuriam eidem immania errorum portenta affricabant, quo universos ab illius sententiis defendendis revocarent. Scripsit Prosper ad Capitula Gallorum, quibus sancti Augustini doctrinam contra Pelagianos, ut ait in Præfatione : « Visum est, aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo, reprehendere ». Profecto isti non fuere Prædestinatiani, qui in uno Augustino opinionis patrocinium locabant. Idem respondit objectis Vincentii, qui ea ipsa, quæ Prædestinatianorum dogmata fuisse publicant, Prospero ac reliquis sancti Augustini defensoribus imponit. Unde huic merito iratus Prosper scribit in Proœmio : « Contexunt enim et qualibus possunt sententiis comprehendunt ineptissimarum quarumdam blasphemiarum prodigiosa mendacia, eaque ostendenda et ingerenda multis publice, privatimque circumferunt, asserentes talia in nostro esse sensu, qualia diabolico continentur indiculo, quæ falso in nos ad excitandam invidiam jactitari facile et sufficienter subscriptione unius probaremus anathematis, nisi malignitas eorum, qui se gravari putant, si de nobis bene sentiatur, etc. » Ex his Prosperi verbis patet, Augustinum ejusque discipulos tanquam Prædestinatianæ hæreseos assertores a Semipelagianis accusatos fuisse.

9. *Prosper de Prædestinatiana secta accusatus.* — Manifestum itaque est, Prosperum editis Apologiis errores non quidem, quos Prædestinatiani tradebant, sed quos Augustini hostes per summam calumniam de eodem sancto doctore, imo de ipsomet Prospero publicabant, confutasse. In Galliis *Prosper* tanquam Prædestinatianæ sectæ passim traducebatur, quasi doceret *adversantia veritati* : teste Celestino papa in Epistola ad episcopos Galliæ. Sane hoc principale Prædestinatianorum dogma esse ferebatur : Deum alios prædestinasse ad gratiam et gloriam, alios ad malum et gehennam, ut patet ex anathematismis Fausti; hoc autem a Massiliensibus Augustino objectum non vero a Prædestinatianis sub nomine Augustini defensum, scribit sanctus Fulgentius lib. 1 ad Monimum cap. 30. « Non autem ignoras etiam præterito tempore illi luculentissimo sancti Augustini operi, quod scripsit de Prædestinatione sanctorum a quibusdam Gallis objectum, quod B. Augustinus in assertione prædestinationis divinæ peccatores, non ad solum prædestinatos diceret judicium, sed etiam ad peccatum, cujus dicta, quia ipse celeri præventus est obitu, Prosper vir eruditus et sanctus recta defendit fide et copioso sermone ». Postea duobus Massiliensium objectis recitatis ait : « Huic itaque pravitati, quæ B. Augustini dictis, non ex veritate, sed ex livore objiciebatur, tali Prosper sermone respondit ».

10. *Et quidem a Semipelagianis.* — Cum vero plures in Gallia Massiliensibus ac Lerinensibus adhærerent, Augustinianam non modo sententiam de gratuita Prædestinatione ad fidem abhorrebant; verum etiam quoslibet ejusdem sectatores *Prædestinatos* ignominiæ causa appellabant. Ita Prosper ille Tiro citatus, ita etiam Arnobius junior loquebatur in Psal. 146, ubi ait : « Nota tibi, Prædestinate, quod loquor, omnium generaliter bonam voluntatem Christi ». At ex Fausti libris et Epistola ad Lucidum, hujusque palinodia, *Prædestinatorum* non modo nomen, sed et dogmata grandioribus veluti tibiis insonuere. *Lucidus* ex Synodi præscripto errores suos damnat in libello ad Gallicanos episcopos transmisso, et recitato a Baronio num. 18 et seqq. Gennadius Massiliensis in Catalogi Hieronymiani *de Hæresibus* Appendice, errores Prædestinatianorum etiam proponit, qui diversi non sunt ab iis, quos Massilienses a sancto Augustino traditos fuisse calumniabantur, ut inde plurimorum opinio derivarit, nullos unquam fuisse tales hæreticos, sed sub *Prædestinatorum* nomine Augustinianæ doctrinæ accusari. Certe non videtur verosimile tempore *Prosperi* aliquos fuisse Prædestinatianos; nemo enim horrida illa dogmata tunc defendebat, et nusquam *Prosper* illa a quopiam defendi insinuavit, sed a Semipelagianis esse illas sententias concinnatas, et publicatas asseruit, quo sancti *Augustini* et sectatorum de prædestinatione doctrinam in bonorum omnium detestationem traherent.

11. *Prædestinatiani fuere pauci et obscuri nominis.* — Cæterum minime dubitandum, quin nonnulli rudioris intelligentiæ ea dogmata, vel omnia, vel aliqua etiam, juxta rejectum a nobis sensum propugnarint, sed hos nec eruditio, nec numerus condendæ sectæ pares faciebat; hoc ex Epistola *Lucidi* patet, qui illis erroribus se adhæsisse ore proprio fatetur. Profecto sequenti sæculo *Monimus* quidam Afer capitale dogma quod *Prædestinatianorum* fuisse dicunt, nempe homines a Deo ad peccata prædestinatos tenebat, teste luculento Fulgentio lib. 1 ad eumdem Monimum cap. 3. Verum qui damnata illa dogmata tradiderint, adeo obscuri nominis fuisse videntur, ut an vere quidam tales fuerint, apud aliquos viros doctos dubium evaserit. Hinc cum *Hincmari* factio anno circiter DCCCL Prædestinatianam hæresim adversariis in faciem veluti illideret, Patres qui eidem resistebant, hanc hæresim aliquando fuisse negarint. Sanctus Prudentius episcopus Trecensis in lib. contra Joannem Erigenam cap. 4, ait : « Tertiam vero hæresim, quam Pelagianis contrariam asseris, qua ita donum gratiæ prædicatur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus ». Et postea : « Nescio quem elogio tertio tuæ hæreseos denotare volueris, nisi B. Augustini dictorum, quæ præmisimus, imo Catholicorum omnium fideliter, veraciterque sequaces ». Idem omnino sensus fuit *Flori magistri* Ecclesiæ Lugdunensis in libro contra eumdem cap. 4.

12. *Hæresis Prædestinatiana imaginaria non fuit.* — Cum itaque *Semipelagiani* doctores contra sanctum *Augustinum* argumentantes ea dogmata ex ejusdem doctrina veluti absurda inferri contenderent, quidam pinguioris Minervæ homines ea

ipsa devorarunt, indeque *Prædestinatiani* appellati sunt. Neque enim Prædestinatianorum hæresis imaginaria fuit, ut Jansenius Yprensis episcopus, Usserius, Gilbertus Mauguinus *in Prædestinatianæ fabulæ confutatione,* aliique quidam dixere, autumantes *Prædestinatianorum* nomine sancti *Augustini* discipulos invidiose traductos fuisse, utramque Synodum Arelatensem et Lugdunensem, itemque *Lucidi* Epistolam fictitias esse, et subdola *Fausti* episcopi Regiensis arte compositas, ut sancti Augustini doctrinam sub nomine Prædestinatianæ hæresis a Synodis Gallicanis damnatam venditaret. Verum nullus sibi facile tantos *de Fausto* dolos persuaserit, ut coram universis Galliarum episcopis, tantorum mendaciorum architectum sese sistere non timuerit. Quo enim animo *Leontio* metropolitano Arelatensi doctissimo imponere ausus fuisset, quasi de remotissimis Asiæ rebus perscriberet, non vero de iis, quæ in duabus nobilissimis urbibus nudiustertius gesta fuerant? Illud ergo solum dici potest, *Faustum* mandati a *Leontio* et a Synodo postea Lugdunensi sibi impositi limites excessisse, dum non modo *Lucidi* et quorumdam fortassis aliorum circa Prædestinationem errores, ut injunctum fuerat, confutavit; verum etiam occasione data sancti Augustini doctrinam de gratuita prædestinatione impugnavit, et Semipelagianum virus toto illo opere passim evomuit.

13. *Auctor Prædestinati Pelagianus fuit.* — Sirmondus anno MDCXLIII, auctorem anonymum publicavit, cui titulus, *Prædestinatus.* Scriptus est ille liber ante annos MCC, in eoque *Prædestinatorum* hæresis, et liber sancto Augustino temere attributus, refutantur : « Tandem », inquit iste Anonymus, « aliquando ad manus nostras pervenit liber, qui Augustinum mentitur titulo, cum se hæreticum ostendit in textu. Hunc librum aliquando sibi oblatum sanctus Pontifex Cælestinus ita execrationi habuit, ut eum perpetuo damnari juberet silentio ». Verum huic auctori fides in omnibus adhiberi non potest. Librum enim hujusmodi sub sancti Augustini nomine confictum, et Cælestino papæ oblatum, cujus errores totum mundum, ut ait, vulnerarent, et hujus libri nec *Cœlestinum* ipsum in suis decretalibus meminisse, nec sanctum Prosperum, nec reliquos sancti Augustini discipulos et fidei Catholicæ vindices illum scriptis impugnasse, aut illam confutasse hæresim, quæ sub sancti *Augustini* nomine suppositis libris totum mundum vulneraret, prorsus incredibile est. Deinde auctor ille Prædestinati meros Pelagianorum errores tuetur, et Catholicos etiam sub Prædestinatianorum nomine insectatur, ideoque dubium non est, quin *Prædestinatus* librum illum contixerit, ut eum velut sancto Augustino suppositum refelleret, quasi erroribus *Prædestinatianorum* scatentem.

14. *Synodus Arelatensis adversus Lucidum.* — Sed redeo ad *Fausti* Epistolam et ad utramque Synodum Arelatensem et Lugdunensem, de quibus Baronius hoc anno agit. Scripsit Faustus ad *Lucidum,* virum e secta Prædestinatiana, ut eum ab erroribus, quorum delatus fuerat, revocaret, in cujus exordio hæc præfatur apud Baronium num. 17. « Grandis charitas est parum cauti fratris errorem per Dei adjutorium, et gratiam magis velle curare, quam sicuti summi antistites meditantur a bonitate suspendere ». Ex quibus patet, *Lucidi* errores Gallicanis episcopis innotuisse, eosque Ecclesiasticis censuris contra eumdem uti meditatos fuisse; sed *Faustum* ejusdem corrigendi sibi onus assumentem Patrum sententiam suspendisse. Superest ea ad Lucidum Epistola cum subscriptionibus plurium, et quidem insignium Galliæ antistitum, nempe *Auxanii*, *Fausti*, *Pauli*, *Eutropii*, *Pragmatii*, *Patientis*, *Euphronii*, *Megetii*, *Claudii*, *Leucadii*, *et Juliani,* ut videre est apud Baronium num. 24. Cumque Leontii nomen illis in litteris desideretur, qui tamen præses primo loco nominandus erat inde colligit Emin. card. Norisius, memoratam illorum XI episcoporum subscriptionem non spectare ad Synodum Arelatensem, sed peractam fuisse in quodam privato eorumdem pro dedicanda Basilica, vel aliquo quopiam congressu. Putavit Baronius plerosque eorumdem antistitum diversos non esse ab iis, qui sæculo sequenti Concilio Epaunensi interfuere. Verum cum illud anno DXVII, non vero DIX, ut credidit Baronius, congregatum sit; verosimilius est episcopos, qui *Fausti* litteras subsignarunt tempore Leontii Arelatensis, diversos fuisse ab iis, qui Epaunensem Synodum habuere.

15. *Synodus Lugdunensis adversus Lucidum.* — Interim *Lucidus* cum passim in Gallia uti pravorum dogmatum professorem se traduci intelligeret, quo famæ suæ consuleret, palinodiæ libellum contexuit, quem ad episc. Gallicanos transmisit, quorum nomina in Epigraphe recitantur apud Baronium num. 26. Hos inter leguntur *Leontius* metropolita Arelatensis, *S. Patiens* metropolita Lugdunensis, et *S. Mamertus* metropolita Viennensis. Incertum an *Lucidus* suum retractationis libellum miserit ad Patres Synodi Lugdunensis, vel ad Arelatensis Concilii episcopos. Em. tamen Card. Norisius probabilius censet, *Lucidum* suas litteras destinasse ad Synodum Arelatensem, quia hæc Synodus a Leontio contra Prædestinatianos coacta fuit : « Quod pro sollicitudine pastorali », inquit Faustus, « beatæ papæ Leontii in condemnando Prædestinationis errore Concilium summorum antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis, etc. » Et postea : « In quo quidem opusculo post Arelatensis Concilii subscriptionem novis erroribus deprehensis adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit ». Quare cum Faustus laudet Synodum *summorum antistitum* Arelate a Leontio peractam pro Prædestinatianis extirpandis, ad illius Synodi Patres *Lucidus* scripsit, quorum sententia errores Prædestinatianorum damnati fuerant. Sirmondus putat, relatas Synodos congregatas fuisse circa annum CDLXXV, quæ opinio cæteris probabilior, tunc enim, ut constat ex litteris Sidonii Apollinaris *Patiens* Lugdunensis,

Græcus Massiliensis, aliique episcopi, qui in Epigraphe litterarum Lucidi leguntur, vivebant. Illud certum, eas ante annum CDXCIV indictas esse; cum eo anno, die XVII mensis Junii *Avitus* episcopus Viennensis ordinatus fuerit post *Isicium* ejus patrem, Mamerti immediatum successorem. Plura de hæresi Prædestinatiana Card. Norisius.

16. *Doctrina et patria Fausti.* — Quoad Fausti libros *de Gratia*, licet non pauci viri docti eos Orthodoxos censuerint, nihilominus cum Gelasius papa eos damnaverit, Synodus Africanorum Patrum apud Sardiniam in Epistola ad Maxentium archimandritam impugnaverit, et sanctus Fulgentius, teste Isidoro lib. de Illustr. Script. cap. 14, libros septem *de Gratia Dei*, et *Libero Arbitrio* eisdem opposuerit, non immerito Baronius n. 16 et seqq. quemadmodum et plerique viri eruditi in eosdem libros insurrexere. Sirmondus tamen pro *Fausto* in Historia Prædestinatiana Apologiam satis prolixam concinnavit, et in Notis ad Epistolam Facundi ad Mutianum existimavit, Avitum Viennensem in Epistola ad Gundabodum regem, quæ ordine IV est, in qua Faustum *ortu Britannum*, *habitaculo Regiensem* vocat, intelligendum esse non de Insulanis, sed de Armoricis Britannis. Verum Avitum de majori Britannia interpretandum esse, adventus Saxonum in Britanniam certo ostendit; cum non prius in Armoricam deducta fuerit Britannorum colonia, quam eorum patriam *Saxones* occuparint, et pluribus post Britannorum in Galliis commorationem annis Armorica *minor Britannia* appellata fuerit, ut suo loco monstravi. Quare cum adventus Anglorum in Magnam Britanniam contigerit post longam Fausti in insula Lirinensi commorationem, ipse abbas Lirinensis anno CDXXXIII renuntiatus fuerit, in illud monasterium, non e minori, sed e majori Britannia venit. Hoc etiam deducit Usserius in Antiquit. Britanniarum Eccles. juxta secundam editionem cap. 13, tam ex Epist. IX lib. 9 Sidonii ad ipsummet Faustum data, quam ex Fausti Epistola VI ad Ruricium episcopum Lemovicensem, ut apud eum legere est.

17. *Faustus Regii officio Ecclesiastico cohonestatur.* — Annus emortualis *Fausti* incertus, ad hæc tamen tempora pervenisse videtur; cum Gennadius, qui librum de Illust. Script. initio imperii Anastasii scripsit, cap. 85, de Fausto uti adhuc vivente loquatur, et non solum quo principe imperante mortuus sit, ut ei in aliis auctoribus memorandis in more positum, non dicat; sed etiam asserat: « Sunt vero ejus et alia scripta, quæ quia necdum legi, nominare nolui. Viva tamen voce egregius doctor et creditur et probatur ». Libri duo *de Spiritu sancto*, qui Paschasii diaconi nomine editi sunt, extant sub Fausti Regiensis nomine Mss. in Bibliotheca Vaticana, et Faustum eorum parentem Sirmondus existimat. Trithemius pariter, qui hos libros Mss. viderat, antequam typis mandarentur, allegat eorum prima verba sub Fausti nomine, ideoque eosdem ipsemet legerat. Quare *Faustus* eorum auctor indubitatus. Ecclesia Regiensis, cujus is episcopus fuit, proprium de eo Officium celebrat, quod ipsemet legi in libro Chorali ejusdem Ecclesiæ anno MDXLV exarato. Verum quidem est in alio libro etiam Ms. propriorum Officiorum ejusdem Ecclesiæ a Petro de Millia episcopo Regiensi an. MCCXCIV ordinatorum, cujus inscriptionem anno CDLXVI, num. 5 retuli, nullam de Fausto fieri mentionem. Sed existimandum, sicuti *Faustum* Molanus primus omnium e Martyrologio Gallicano expunxit; ita Petrum de Millia primum ex episcopis Regiensibus illum ex Officiis propriis suæ Ecclesiæ erasisse, quem tamen ejus successores jure merito sacris ejusdem Ecclesiæ Fastis rursus inscripsere, ob rationes a Baronio in secunda Annalium suorum editione assignatas. Petrum enim de Millia in Institutionibus Reiensis Ecclesiæ Cathedralis aliqua immutasse, manifestum fit ex his verbis Sammarthanorum in episcopis Reiensibus, quando de illo episcopo sermonem habent: *Anno* MCCXCIV, *Officium B. Theclæ martyris patronæ Reiensis celebrari jussit.*

18. *Floret S. Honoratus Massiliensis episc.* — Ad num. 43 et seq. In Catalogo virorum Illustrium a Gennadio edito, qui legitur inter Opera divi Hieronymi juxta editionem Mariani Victorii; duo ultimi scriptores sunt *Pomerius*, et *Honoratus* Massiliensis episcopus, auctor Vitæ sancti Hilarii episcopi Arelatensis, nutritoris ejus, qui ideo usque ad hæc tempora vitam produxit, anno postea incerto demortuus. Eam sancti Hilarii Vitam Baronius deperditam existimabat, sicuti et Labbeus in Dissert. de Script. Ecclesiast., ubi eam perperam distinguit ab ea Hilarii Vita, quæ extat apud Barralem in Chronologia Lerinensi et apud Surium ad diem V mensis Maii. Verum post Baronii mortem ea ex Ms. Codice Arelatensi, *ubi Reverentio* cuidam attribuitur, eruta est, et tam in Actis sanctorum Bollandianis, quam in fine Operum sancti Leonis Magni rursus typis data. Papebrocius tom. VII SS. mensis Maii in Appendice ad diem V ejusdem mensis, eam *Honorato* Massiliensi abjudicat; præsertim quod Miræus in quadam sua Epistola asserat suspectam sibi esse illam apud Gennadium Honorati Massiliensis mentionem, quod in exemplari a se viso *Pomerius* num. 91, recenseatur, et Honoratus Massiliensis prætermittatur. At cum catalogus episcoporum Arelatensium accurate habeat episcopos omnes, qui quinto sæculo Ecclesiam Arelatensem rexere; non dubium, quin librarii errore *Reverentius* dictus sit auctor illius Vitæ. Verum quidem est, in exemplaribus Gennadii scriptores non eodem ubique ordine collocatos esse, cum in veteri codice San-Germanensi, ut mihi per litteras significavit vir clarissimus Bernardus Mont-Fauconus illius cœnobii monachus, Honoratus Massiliensis positus sit num. 220, *Maximus* Taurinensis n. 221, et *Petronius* Bononiensis num. 222. Cum tamen *Maximus* Taurinensis, et *Petronius* Bononiensis in editione Victoriana laudata divo Augustino et Orosio presbytero subjiciantur.

19. *Auctor Vitæ S. Hilarii episc. Arelatensis.*

— Sed nec hæc transpositio, nec illa *Honorati* in codice a Miræo citato omissio magnum hac in re pondus habent, quia certum est Vitæ sancti Hilarii auctorem antiquissimum esse, et *Gennadium* de alia sancti Hilarii Vita intelligi non posse, quam de ea, quæ modo sub ejus nomine lucem videt. Dicit secundo Papebrocius, testari *Honoratum* num. 30 se, dum Hilarii exequiæ peragerentur, Hebræam concinnentium linguam audiisse, et *Honoratum* ante annum CDXC, episcopum Massiliensem dictum non esse, cum tamen illa Oratio recitata sit ab episcopo annos circiter XL, aut L nato. Verum si *Honoratus* an. CDXXXVII in lucem prodierit, an. CDXLIX vocem illam audivit, annoque CDLXXXVII jam quinquagenarius Orationem illam habuit. *Græcus* enim, qui anno CDLXXV adhuc vivebat, anno incerto mortuus est, etsi *Sabinianus* ac *Canatus*, quorum solum nomen exhibent San-Marthani, Honoratum præcessere, eorum mors ante annum CDLXXXVII contingere potuit. Neque video ex ætate Honorati et ex ejus episcopatus exordio aliquid erui posse quod viri doctissimi opinioni suffragetur.

20. *Gennadius scripsit lib. de Script. Illust.* — Ad num. 45 et seq. Baronius, ut probet, Gennadium presbyterum Massiliensem hoc anno librum suum de scriptoribus Illustribus scripsisse, ait : « Hoc anno moritur Theodulus celebris in Cælesyria scriptor, de quo ista Gennadius ». Theodulus presbyter in Cœlesyria scripsisse multa dicitur, etc. Moritur hic scriptor ante triennium regnante Zenone : « Hæc Gennadius post tres annos ista scribens », inquit Baronius num. 9, qui ideo *Gennadium* librum illum hoc anno publicasse credidit. Verum, ut observavit Emin. card. Norisius lib. 2 Hist. Pelag. cap. 16, incertum est, an *Theoduli* mors hoc anno contigerit; cum Marcellinus in Chronico ad consulatum *Illi* anno CDLXXVIII gestum, tantum dicat, eum tunc inclaruisse, et multa conscripsisse. Ex laudatis itaque Gennadii verbis tantummodo colligitur, non vixisse *Theodulum* post annum CDXCI Zenonis emortualem, et librum de Script. Illust. elucubratum non fuisse post annum CDXCIV, quoniam non diceret Gennadius, *ante triennium regnante Zenone*. Quo vero ex illis tribus anno liber ille in lucem emissus sit, incompertum.

21. *Gennadius scribit lib. de Ecclesiasticis dogmatibus.* — Gennadio attribuitur etiam liber *de Fide*, sive *de Ecclesiasticis dogmatibus ad papam Gelasium missus*, qui extat inter Opera SS. Augustini et Isidori Hispalensis. De eo enim cap. ult. de Script. Ecclesiast. videtur loqui, quando ait : « Et Opus de fide mea misi ad beatum Gelasium Urbis Romæ episcopum », ita enim legendum tradit Vossius lib. 1 Hist. Pelag. cap. 10, non vero, uti communiter ponitur, *et hoc Opus de fide mea;* nam pronomen *hoc* non potest denotare librum de Scriptoribus Illustribus; neque enim ille est liber de fide, ut inquit Card. Norisius laudatus. Baronius ex Adriani papæ, in Epistola ad Carolum Magnum de Gennadio loquentis, verbis colligit, cum ad meliorem frugem redditum esse, et postea ad Ecclesiæ Massiliensis episcopatum assumptum. Hæc Adriani papæ verba : « Sanctissimorum pontificum hæc oblata sunt testimonia, id est, sancti Gennadii Massiliensis episcopi, qualiter veneranda sunt corpora et reliquiæ sanctorum cap. quadragesimo, etc. » Verum Gennadii episcopatus prorsus commentitius, quemadmodum et episcopatus Prosperi ac Salviani. Gennadius enim presbyter tantum fuit Massiliensis, quem ex Semipelagianorum scriptorum laude ac Prosperi reprehensione in libro de Script. Eccl. constat, fuisse Semipelagianum, quando illum exaravit. Verum in posteriori Opere de dogmatibus Ecclesiasticis idem sensisse, licet communis tradat opinio, et Ecclesia Lugdunensis jam ab octingentis annis eum Pelagiano dogmati consentientem arguerit. Emin. tamen Card. Norisius citatus ostendit, eo in Opere sanam esse ejus doctrinam, et loca quæ in contrarium adducuntur, docte explicat. Et sane, inquit Card. Norisius, non aliter potuit scribere *Gennadius* ad Gelasium, quem sciret Faustum ac Cassianum reprobasse, quod initium salutis humanis viribus tribuissent, minusque quam par erat, divinæ gratiæ detulissent. Ex his manifestum fit, catalogum illustrium scriptorum ante decretum Gelasii de libris Apocryphis scripsisse, librum vero de dogmatibus Ecclesiasticis, postquam illud in lucem emissum fuit, ideoque Gelasium, verum illius decreti auctorem esse, qua de re infra.

22. *Liber ille interpolatus fuit.* — Libro illi de Ecclesiasticis dogmatibus infarta sunt plura capita ex Cælestini, ut putant, Epistola ad episcopos Galliæ, et quod caput est, maxima pars Concilii Arausicani secundi itemque Carthaginensis a capite 22 inclusive usque ad 51. Baronius scribit nescire se, an ista capita addita fuerint a Gelasio ipsomet Pontifice, vel ejusdem jussu ab aliquo alio. Verum cum Synodus Arausicana II anno DXXIX celebrata fuerit, *Gelasius* neque per se, neque per alterum hoc præstare potuit. Incerto itaque tempore, et ab incerto auctore illud additamentum factum.

23. *Ejus Appendix ad lib. Augustini de hæresibus.* — Ad hæc Gennadius subjunxit tanquam Appendices ad librum Augustini de *Hæresibus* quatuor hæreses, nempe Prædestinatianam, Nestorianam, Eutychianam, et Timotheanam, ut docet Hincmarus in lib. de Prædestinatione, cap. 1. « Sed et de hæresibus LXXXVIII, inquit, idem doctor mirificus Augustinus conscripsit, quibus novissime hæresim Pelagianorum subjunxit. Inde Gennadius Massiliensis sacerdos valde doctus hanc Prædestinatianam, nonagesimam hæresim sectæ Pelagianæ supposuit. Deinde nonagesimam primam Nestorianam ponit, sicque Eutychianam, et post hanc Timotheanam ». Sirmondus in Histor. Prædestinatiana cap. 6 testatur extare codicem Ms. in Biblioth. S. Victoris Parisiensis, in quo post finem libri sancti Augustini de *Hæresibus* subjuncta est Gennadii Appendix in hunc modum : « Finit relatio S. Augustini episcopi de hæresibus. Hæc vero quæ sequuntur a S. Gen-

nadio Massiliensi presbytero sunt posita ». xc Prædestinatiani sunt, qui dicunt, etc., xci Nestoriani dicunt, etc., xcii Eutychiani dicunt, etc., xciii Timotheani dicunt, etc. Tum denique: *Explicit liber de Hæresibus*. Hæc in illo Ms. Patres tamen Benedictini in Notis ad librum Augustini de *Hæresibus* observant in codicibus Mss. plerisque, addi tantum Nestorianos, et Eutychianos, et in quibusdam etiam Timotheanos : qua in re hi codices ab Hincmaro, et a codice Victoriano, qui Prædestinatianos memorant, diversi sunt.

24. *Moritur Mongus episc. Alexandriæ.* — Ad num. 48. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. cdlxxxii, qui kalend. Septemb. superioris Christi anni inchoatur scribit : « Hoc anno Petrus Mongus Alexandriæ decessit e vivis ; et Athanasius cognomine Celites in ejus locum promotus est ». Quare recte Petri Mongi mors hoc anno a Baronio recitata. Nicephorus in Chronico et Tabulæ Theophanis annos ei sex post *Joannem Tabenniositam* e sede expulsum assignant, quia sc. Nicephorus et auctor illarum Tabularum annos tres Joanni Tabenniositæ attribuunt, annosque Mongi ab anno tantum cdlxxxv deducunt. Porro Athanasius, sicuti et Mongus hæretici fuere. Hujus Athanasii istius nominis ii cujus Euthalius, de quo supra, diaconus fuit, nomen in sacros Coptitarum Fastos ad diem ix mensis Thot seu diem vi Sept. nostri insertum est, ut legitur apud Seldenum de Synedriis Hebræorum lib. 3, cap. 15, et apud Ludolfum in tom. ii Hist. Æthiop. p. 390.

25. *Post mortem Mongi Alexandria in duas factiones divisa.* — Petri Mongi morte non solum pax Ecclesiæ Alexandrinæ reddita non est, sed etiam Ecclesia illa in duas factiones divisa, aliis *Henoticum* Zenonis amplectentibus, Synodumque Chalcedonensem damnantibus, aliis vero suscipientibus quidem Concordiæ Edictum, sed Synodum Chalcedonensem non anathematizantibus, indeque invicem inter se pugnantibus. De hoc conflictu loquuntur monachi Palæstinæ in Epistola ad Alcisonem episcopum Orthodoxum, recitata ab Evagrio lib. 3, cap. 31. « Mortuo Petro inter se ipsos iterum discissi sunt. Et Alexandria quidem et Ægyptus ac Lybia intra suam communionem permansit. Reliquus item Oriens seorsum ab aliis communicavit, propterea quod Occidentales prorsus communicare illis recusabant, nisi Nestorium, Eutychem ac Dioscorum sub anathemate damnantes, Petrum quoque Mongum et Acacium iis adjicerent. In hoc igitur rerum statu, cum essent totius orbis Ecclesiæ Eutychiani et Dioscoriani ad exiguum prorsus numerum redacti sunt ». Duravit illa divisio usque ad initium Dioscori junioris, qui sedem Alexandrinam anno dxvii indeptus est. Is enim, ut scribit Liberatus, « testatus est in expulsione Synodi se suscipere Edictum. Unde cum satisfactum fuisset iis, qui propter Petrum Moggum extra illam Ecclesiam communicabant, uniti sunt ei. Nam usque ad istum Dioscorum in divisione erat Alexandrina Ecclesia ». Quæ Liberati verba, si perpendisset Valesius in Notis ad laudatum Evagrii locum, non hæsisset, an Evagrius de Petro Antiocheno, vel de Petro Alexandrino intelligendus sit, cum ea divisio non in Ecclesia Antiochena, sed in Ecclesia Alexandrina contigerit.

26. *Salvianus episc. Massiliensis non fuit.* — Vivebat adhuc hoc tempore *Salvianus* presbyter Massiliensis quem Baronius passim aliique plures Ecclesiæ Massiliensis episcopum fuisse scripsere, decepti editionibus libri Gennadii de Script. Illust. tam ab Erasmo, quam a Mariano Victorio curatis, in quibus *Salvianus* Massiliensis episcopus perperam dicitur, quod in correctioribus Gennadii editionibus non legitur. Et certe quomodo hoc tempore, quo eum in senectute versatum esse testatur Gennadius cap. 67, episcopus Massiliensis esse potuit; cum sanctus *Honoratus* eodem Gennadio teste, cap. 99, Massiliensem sedem occuparet : « Honoratus », inquit Gennadius, « Massiliensis Ecclesiæ episcopus, vir eloquens etc. » Scribit Gennadius : « Salvianus Massiliensis presbyter divina et humana litteratura instructus : et (ut sine invidia loquar) episcoporum magister scripsit scholastico et aperto sermone multa ». Et post alia, ait : « Composuit versu quasi Hexameron librum unum homilias episcopis multas, Sacramentorum vero quantum nec recordor ». Ita enim legitur in melioris notæ codicibus Mss. quorum unum profert Bibliotheca regia, tres Colbertina. Sed, ut observat Antelmius in Dissert. de Operibus SS. Leonis Magni et Prosperi Aquitani, Dissert. vi, num. 8, cum aliqui haud existimarent, verbum, *composuit,* ista consequentia satis sustinere, *homilias episcopis multas* ad majorem claritatem adjunxere, *homilias episcopis factas*, quod tamen redundat, cum ultro id explicet dictio *composuit :* alii in hoc loco magis laborantes, pro *episcopis* verterunt, *ad episcopos :* tandemque alii textum omnium pessime depravarunt; cum illis nunquam possibile videretur, quorsum presbyter homilias episcopis fecisset, vel composuisset. Facili itaque negotio rem componendam arbitrati, ex hac voce *episcopis,* unum apicem I, in U. commutarunt, ac legerunt *homilias episcopus multas.* Tum, *homilias episcopus factus multas.* Nam ita variant inferioris pretii et posterioris ævi quidam codices Mss. et alii editi catalogi. Indeque exorta illa de *Salviani* episcopatu Massiliæ exacto sententia; cum tamen Gennadius nihil significare voluerit, quam *Salvianum* homilias elucubrasse, quas illius ævi præsules interdum exponebant ac recitabant, ut recte interpretatur locum illum Baluzius in Notis ad Salvianum, quem ex Mss. emendavit.

FELICIS ANNUS 9. — CHRISTI 491.

1. *Miserrimus Zenonis interitus, et de eo judicium.* — Qui sequitur annus Domini quadringentesimus nonagesimus primus, unius tantummodo Olybrii consulis nota inseritur Fastis. Extat ad Olybrium Ennodii carmen et plures familiares Epistolæ, ex quibus præter avitam ejus insignem nobilitatem, doctum ipsum fuisse atque pium cognosces. Cujus consulatu (ut Cassiodorus atque Marcellinus tradunt, et alii omnes absque controversia ulla consentiunt) Zeno imperator finem vivendi fecit. Mortuum tradunt hoc anno, sed quo mense et die, ab antiquis non proditur, a recentiore suo arbitrio ponitur octavo idus Aprilis. Sed quo mortis genere, accipe de pavendo Dei judicio quid dicant historici : atque primum Evagrius [1] : « Cum autem Zeno absque liberis decimo septimo regni sui anno confecto esset, comitiali morbo exstinctus est, etc. » At audi Cedrenum [2] : « Fertur, inquit, fama, Zenoni a quadam divina potestate fuisse caput abcissum, ut ea res conspectum hominum fugeret, solaque cute caput cum cervice conjungeretur ». Sed haud est recepta sparsa vulgo sententia. Verum illud magis certum, ipsum quidem morbo comitiali abreptum, adeo ut videretur mortuus, viventem vero fuisse sepultum : nam idem subdit : « Itaque uxorem et cubicularios propriæ saluti consulentes, mortuum in assere jacentem reliquisse : diluculo tandem quemdam eum nulla necessitudine attingentem sindonem cadaveri injecisse. Satellites porro, qui ad sepulcrum, in quo repositus fuit, custodiendum erant collocati, retulerunt se per duas noctes lamentabilem vocem audivisse ex sepulcro elatam : Miseremini, et aperite mihi. Cum illi dicerent, alium jam imperare : Nihil, inquit, curo : in monasterium me adducite. Sed cum non aperirent, ferunt aliquanto post monimentum fuisse reclusum, inventumque in eo Zenonem, qui præ fame suos ipse lacertos mandiderat, et caligas quas gestabat. Quia crebro comitiali corripiebatur morbo, quæ ipso adhuc vivente Ariadna Zenonem amabat, eadem mandaverat custodiis regii sepulcri ne aperirent ». Hæc Cedrenus.

[1] Evag. l. III. c. 29. — [2] Cedr. in Comp. histor.

2. Zonaras autem alias causas, ut vivus sepeliretur, enarrat his verbis [1] : « Tradunt enim quidam eum gulæ et ebrietati indulgentem errore mentis affici solitum, et prolapsum a mortuo nihil destitisse. Cum vero ipsi etiam conjugi Ariadnæ invisus esset, sic inebriatum, pro mortuo in monumentum imperatorium ab illa conjectum, lapide maximo, qui pro operculo esset, imposito : factumque sobrium, vociferatum quidem esse lamentabiliter; sed nemine curante, misere periisse. Alii dicunt, cum ægrotus acerbissimis doloribus urgeretur, pro mortuo habitum, et in sepulcro positum, ibique expirasse, lamentantem et domesticos implorantem, cum Ariadna prohiberet, ne quis monumentum aperiret, aut quicquam illum curaret ». Hæc Zonaras. Verum Evagrius asserens eum comitiali morbo exstinctum, haud his repugnat : mortuus enim creditus et ut mortuus sepultus est.

3. Hunc tandem Zeno consecutus est finem, postquam annos septemdecim et menses quinque (ut habet Marcellinus) imperasset, digno vita impia atque probrosa exitu consummatus, et horrenda morte præreptus; ut vivens inter mortuos deputatus sit, qui mortuus inter viventes, impius inter pios voluit adnumerari, fallens per simulationem Ecclesiæ Catholicæ judicium : sed Deum minime decipere potuit, cujus licet seram, diram tamen vindictam expertus est : ut ei acciderit, secundum quod de impiis Job sanctus vaticinatus ait [2] : « Involutæ sunt semitæ gressuum eorum : ambulabunt in vacuum et peribunt. Considerate semitas Thema et itinera Saba, et exspectate paulisper. Confusi sunt, etc. »

4. Involutas plane fuisse semitas Zenonis gressuum, quæ singulis annis de ipso sunt narrata declarant. Involutas dixerim ; cum ad tempus faciem præ se ferret Catholici principis, cum pellens hæreticum tyrannum Basiliscum studuit apparere

[1] Zonar. tom. III. Annal. — [2] Job. VI.

Catholicus; cum et leges pro fide Catholica sanxit, hæreticos expulit, Orthodoxos in Ecclesias restituit: rerum vero potitus, in tutoque imperio collocato, rursum hæreticos, pulsis Catholicis, revocavit. Ut plane tali exemplo apparuerit, maxime infidam esse fidem regnantis hæretici hominis, non ad pietatem, sed ad regni stabilitatem cuncta volventis, ac susdeque miscentis. Toleratus est ipse diu a Felice Romano Pontifice, quod se esse negaret hæreticum: communicationem vero cum hæreticis ex Acacii consilio, præmissa fidei Catholicæ confessione, se iniisse professus est; sic plane studens occultare, quod erat, exhibens se Catholicum, cum non esset.

5. Verum involucra ista fictionum, quibus serpentes intus latentes obtegebantur, post aliquot annos Hormisda papa, Apostolica usus auctoritate, palam fieri, ob oculosque omnium exponenda curavit, cum Justinum imperatorem adegit, ut Zenonis nomen tanquam hæretici ex Albo Catholicorum imperatorum expungeret. Quomodo autem res tanta fuerit peracta, suo loco dicemus. Non enim mortuus damnatus est; sed qualis revera vivens fuerit, perfectius agnitus: cum defunctum absque pœnitentia hæreticum Pontifex judicavit alienum a consortio communicationis Catholicæ, qua solet præscriptis ritibus Ecclesia communicare cum mortuis.

6. *Anastasius imperator qui se simulat Catholicum.* — « Mortuo Zenone », inquit Evagrius [1], « Longinus ejus frater magnam adeptus potentiam, tametsi spem animo concepit se imperio potiturum, tamen ea quæ exspectabat, minime est consecutus: nam Ariadna Anastasio, qui nondum ad senatorium ordinem ascenderat, sed solum in schola Silentiariorum (sic enim dicitur) adscriptus erat, coronam imposuit imperatoriam ». Et paulo post: « Iste Anastasius patriam habuit Epidamnum, quæ jam Dyrrhachium nuncupatur. Et primum Longinum fratrem Zenonis, officio fungentem magistri, quem vetustiores præfecturam ordinum aulicorum vocabant, mittit in patriam; multisque aliis postea Isauris idem postulantibus, ad suos revertendi concessit potestatem ». Hæc Evagrius. Res adeo inopinata suspicionem haud levem concitavit, promotum fuisse ab Ariadna Augusta inferioris Palatinæ militiæ hominem ad maximum dignitatis fastigium ob turpem amborum commixtionem. Quodnam autem fuerit Silentiarii munus, ex quo Anastasius in imperium evectus est, Procopius sic breviter docet [2]: « Qui, inquit, in palatio imperatoris militantes, ea quæ sunt quietis curarent, Silentiarii sunt appellati ».

7. Sic igitur conatu Ariadnæ imperatricis Anastasius imperator creatus, primum omnium Euphemium episcopum Constantinopolitanum adversarium sensit; quippe qui eum coronari non consensit, nisi prius emissa Catholicæ fidei professione: etenim eum non recte sentire de fide Orthodoxa, vehemens suspicio erat. At quid ille? Ut regnaret, statim absque obice interjecto, rectæ fidei confessionem Euphemio obtulit. Hæc quidem in primis docet Theodorus lector, cum ait [1]: « Ei restitit Euphemius episcopus, vocans eum hæreticum, et indignum qui Christianis imperaret: Ariadna vero et senatores vi tractum cogunt. Ille vero consentire noluit, nisi scriptam ab eo confessionem retulisset, qua Chalcedonensis Synodi decreta determinationi fidei inserta comprobaret; quod ille fecit. Manichæi et Ariani lætabantur propter inaugurationem imperii Anastasii: Manichæi, quod mater illius zelo ac studio ipsorum prædita erat; Ariani vero, quod Clearchum avunculum Anastasii consentientem haberent ». Hæc Theodorus. Quæ præterea verba transacta fuerint inter Anastasium et ipsum Euphemium episcopum Constantinopolis, Suidas sic narrat: « Hic sub Euphemio patriarcha Constantinopolitano, cathedra parata, cum quibusdam cœtus agitabat. Verum Euphemius minitabundus ei dicit: Ut, aut si frequentaret Ecclesiam cum ea consentiret; aut nequaquam eam ad pervertendos simpliciores ingrederetur. Sin secus, inquit, feceris; resecta tua coma te in triumpho ducam cum populo. Ex eo tempore quievit. felicis illius gloriæ causa retinendæ ». Hæc cum dixit Euphemius, plane exauctorationem ei comminatus est: siquidem idem erat recidere imperatoris comam, quod in ordinem monachorum redigere ad pœnitentiam, ut de pluribus factum legitur. Vidisti quanta sibi auctoritate sacerdotii sumat Euphemius, ut abrogationem imperii magna animi celsitudine intrepidus publice comminatus fuerit imperatori. Quod timens ille, ab hæreticorum cœtu ad tempus saltem abscessit, simulans se esse Catholicum.

8. Antequam vero ista de perfidia detecta et contradictione ab Euphemio Anastasio exhibita innotescerent Romano Pontifici, de creatione ejus summa celeritate nuntio Romam allato, gavisus quidem est Romanus Pontifex Felix. Qui enim expertus esset, quanto discrimine sub Zenone in Oriente fides Catholica laborasset: existimans advenisse diem, quo priora illa infelicissima tempora, quibus sola hæresis triumpharat, penitus desinerent, et fides oppressa consurgeret: gratulatoriam statim ad Anastasium Augustum dedit Epistolam, ut benignitate eum allicere et ejus capere animum festinaret: et sic hæreticos anteverteret in hoc ipsum solitos omnem impendere diligentiam, ut recens creatum imperatorem in suas partes mille comparatis undique artibus veluti captivum adducerent. Scripsit igitur Felix papa ad Anastasium litteras gratulatorias, quarum Gelasius Romanus Pontifex ejus successor his verbis meminit in Commonitorio ad Faustum: « Prædecessor meus non solum minime ejus nomen attigit, verum insuper quando principia adeptus regiæ potestatis exercuit, in ejus se scripsit imperii promotione gaudere ». Hæc Gelasius.

[1] Evag. l. III. c. 29. — [2] Procop. de bell. Pers. l. II.

[1] Theod. Lector. l. II. Collect.

9. *Felix papa dat litteras gratulatorias Anastasio, cujus optima primordia vertuntur in pessima.* — Quod enim ante imperium Anastasius haud adeo illustris persona esset, qui nec adhuc inter senatores militare meruerat; haud mirum videri debet, si qualis revera esset, hæreticus, Romæ minime innotuisset. Verum etsi quis rumusculus de hæresi diffamatus fuisset, oblata ab eo fidei Catholicæ confessione Euphemio, penitus evanuerat. Cæterum nec levis susurrus in populo adversus eum potuit diffamari, cum ab omnibus vir sanctissimus haberetur, prout populi acclamationes declarant, quas recitaturi sumus. Hæc igitur in his quæ spectant ad Catholicam fidem fuerunt primordia Anastasii imperatoris, cum se per recte fidei professionem ab omni suspicione hæresis liberavit.

10. Quod autem ad politicum statum pertinet, magnam quidem de se exspectationem concitavit, fore optimum principem, qui omnes prædecessores facile superaret. Talia quidem ab eo præstari debere, concitata de ipso exspectatio extorquebat : nam in pristino statu humili collocatus, specimen viri sanctissimi in omnibus fere vitæ actibus ediderat : unde hac ex parte in his quæ foris apparebant, Ariadna Augusta excusationem meruisset, imo et laudem haud mediocrem consecuta esset : utpote quæ obstitisset ne regnaret impurissimus Longinus frater Zenonis imperatoris, evexissetque in imperatorem virum optimis moribus adeo comparatum, ut eo nomine celebris, licet militiæ ordine infimus, haberetur : visa in his egregium factum sanctæ Pulcheriæ imitata, cum posthabitis illa reliquis, Marcianum virum rectissimum in imperii regimen divino consilio promovisset.

11. Cum vero recens electus imperator, ex more munera Circensia populo exhiberet, qualis de eo hactenus viguisset in populo fama, quæve opinio parta, spes concepta, et exspectatio aucta, accipe quæ ex ejus temporis scriptis Cedrenus affert [1], verbis ex publicis Actis proditis : « Cum autem Anastasius, habitu sumpto imperatorio, in Circo sederet : omnis populus uno ore directe inclamavit : Sicut vixisti, ita etiam impera, Domine. Quippe qui ante galli cantum templum adire solebat, ibique dum concio dimitteretur, stabat Deum precans; frequenter jejunabat; et sua pauperibus et mendicis erogabat ». At ne putes adulatorias has fuisse populi voces, audi quid Gelasius papa habeat in litteris ad eum datis [2] : « Non me, inquit, latet, imperator, quod tuæ pietatis studium fuerit in privata vita : optasti semper fieri particeps promissionis æternæ, etc. » Hæc de pristinæ ejus vitæ institutis, quibus magna hominum admiratione diutius assuevisset. Iis ut responderent reliqui vitæ actus, cum moderandas suscepit habenas imperii, ista statuit, quæ idem Cedrenus subdit his verbis : « Delatores funditus ex urbe dejecit : abolevit etiam tributum, quod Chrysargyrum dicebatur, Auroargentum alias. Id tale fuit : Quisquis mendicus, quævis meretrix, quævis repudiata, quivis servus, quivis libertus ærario aliquid impendebant; atque etiam de mulo, de fimo, de jumentis, de canibus in urbe vel rure degentibus, homo sive mas esset, sive femina, annuum argenteum pendebat, tantumdem equus, bos, mulus, asinus, aut etiam canis obolos sex : et erat tum in agris, tum in urbibus magnus ejulatus, cum id tributum absque aliqua miseratione exigeretur.

12. « Itaque imperator, cum ea de re legatos ad eum misissent monachi Hierosolymitani et Timotheus Gazæus vir sapientissimus tragœdiam de ea finxisset, excidit ista : atque eo sane tempore illustrem suam fecit liberalitatem, quod tributum illud quadriennale, quod magna cum omnium pernicie ingentem talentorum corradebat numerum, et Chrysargyrum appellabatur, sustulit, tabulasque ejus tributi descriptionem continentes in Circo coram populo omnes cremavit. At Rempublicam quidem ille tanta magnificentia emendabat». Eadem Theodorus Lector de Chrysargyro sublato; qui et alia ab eo tunc recte instituta recenset, ubi ait [1] : « Anastasius Chrysargyrum remisit, et venationes sustulit, et magistratus qui venales fuerant, gratis contulit ». Hæc ipse. At quis talia tantaque videns et audiens, summam elevandæ Reipublicæ spem de ipso recens creato imperatore non concepisset ?

13. Sed quod omne quod non ex animo, sed ex ambitu partum est, quodve firmas non habet in virtute radices, et in charitate Dei minime fundatum est, diutius consistere haud valet, secundum illud Sapientis [2] : « Plantæ adulterinæ non dabunt altas radices », ad momentum ferme ista sunt visa, et statim ab intuentium oculis evanuere : ac plane accidit perinde atque cum radice non evulsa, si stipes præcidatur arbusculæ, multiplicatis ictibus erumpant hinc inde majori virore germina et coalescant : ita plane Anastasio accidit, cum post firmatum jam et stabilitum imperium, post excisum Chrysargyrum, ejus cupiditas in radice latens rursus pullavit in diriores exactiones et publica furta. Nam accipe quid de ipso Suidas enarret [3] : « Anastasius Romanorum imperator mutatus in deterius, universum imperium aristocratiam effecit, magistratibus omnibus vendendis, et delinquentibus ignoscendo, inexplebili pecuniæ aviditate incensus. Unde factum, ut provinciæ militaribus catalogis exhaustis, provinciales rebus insuetis et peregrinis percellerentur. Neque enim armis infestos barbaros propulsabat, sed pecunia subinde pacem redimebat. Ad hæc in bona defunctorum inquirebat, et communem omnibus paupertatem donabat. Quorum enim ipse rem familiarem auferebat, iis paulo post pietatis nomine distribuebat; et quarum urbium incolas nudabat, earum ædificia renovabat, ut et patriam studiose exornaret, tribusque coronis circumdaret.

[1] Cedr. in Comp. — [2] Gelas. Epist. x.

[1] Theod. Lect. Collect. l. II. — [2] Sap. IV. — [3] Suid. in histor.

Sub hoc Libycæ urbes graviter sunt afflictæ ab iis qui Lazici dicebantur : præfecerat enim his nepotem ex filia Marinum, hominem adolescentem, levissimoque præditum ingenio : rursus post illum Basianum filium. Is vero suis factis quovis modo superioris prætoris intemperiis superatis, effecit ut priorem statum desiderarent, quamvis neces et ademptas sibi opes recordarentur ». Hæc Suidas. Porro ad extremam Orientalis imperii cladem et Catholicæ fidei desolationem talem hominem in imperatorem ab impia Ariadna esse promotum, exitus patefecit.

14. *Civile bellum Constantinopoli.* — Quid autem infaustum hoc anno acciderit, cum idem Anastasius creatus est imperator, Marcellinus sub anni hujus consulatu ita ait : « Bellum plebeium inter Byzantios ortum, parsque urbis plurima atque Circi igne combusta ». Hæc ipse : sed cujus rei gratia ejusmodi civile bellum conflatum fuerit, nusquam mentio : putantur quidem illi qui Zenoni ejusque germano studuissent, ægro animo ferentes, illo posthabito, huic mediocris conditionis homini Romanum imperium esse decretum, ejusmodi civilium contlictationum auctores fuisse. Confundunt nonnulli præsens incendium cum eo, quod a Zenone superstite contigisse diximus, cum bibliotheca regia conflagravit. Porro tunc accidisse creditur quod Procopius tradit, incensum esse nobilissimum omnium templum, Sophiam dictum : ait enim [1] : « Viles quidam et vulgi fæx olim templum Christianorum concremare ausi sunt, templum, inquam, quod Byzantini Sophiam vocant, opportuno in primis nomine excogitato. Permisit Deus impium fieri opus, prævidens nimirum in quantam olim elegantiam templum restitui deberet. Etenim totum templum in cineres redactum Justinianus (quanquam multo post) ita reparavit et expolivit, ut quisquis de priori templo audierit, is monstrata præsenti venustate, optare possit illud jamdudum periisse ». Hæc Procopius; qui item addit de augustissima domo hospitali sancti Samsonis exusta. His plane funestis exordiis Anastasius est imperium auspicatus ; quibus facem ipsum ferre ad Ecclesiam Catholicam inflammandam videri poterat præsignatum. Reliqua de ipso inferius annis singulis referemus.

15. *Joannes, episcopatu Coloniensi dimisso, in solitudinem divino consilio pergit.* — At vice versa hoc item anno accidit, ut cum Anastasius Silentiarius esse desiens, creverit in imperatorem ; Dei consilio vir sanctissimus Joannes ex antistite Coloniæ in Armenia evaserit Silentiarius : cum videlicet sedi nuntium remittens, profectus ad loca sancta, subjiciens se disciplinæ magni Sabæ, mutatus in monachum, ob incomparabilem silentii observantiam, Silentiarius fuit cognominatus. Historia quidem scitu digna et Annalibus Ecclesiasticis congrua, cum præsertim a Cyrillo monacho discipulo admirandi illius Euthymii, qui his vivebat temporibus, scripta fuerit. Liceat absque invidia dicere, me neminem reperisse post sanctos Athanasium atque Hieronymum, qui majori fide scripserit sanctissimorum virorum res gestas, digerens eas atque distinguens accurate per tempora, ac ipse Cyrillus; dum quæ ipse vidit, vel sanctorum omni probitate præstantium virorum relatione didicit, absque levi suspicione mendacii, sinceram veritatem veluti sacrosanctum depositum posteris tradidit : nempe Acta Euthymii, itemque Sabæ, et Joannis Silentiarii de quo est sermo. Sed et ejusdem auctoris creduntur esse Vitæ Theodosii Cœnobiarchæ, necnon Quiriaci anachoretæ, qui iisdem temporibus claruere viri sanctissimi; sed quod illæ careant auctoris inscriptione, feruntur nomine ejus qui postremo edidit Metaphrastes, cum tamen ipse ea antiquitus scripta tantum exscripserit.

16. Sed quod spectat ad Joannis adventum in Palæstinam : erat quidem in Orientali Ecclesia florentissima fama sancti Sabæ abbatis in Palæstina degentis, utpote viri ob egregias virtutes Deo acceptissimi : adeo ut cum ex aliis Orientis partibus, tum ex Armenia ad ipsum convolarent, qui excultioris monasticæ observantiæ cupidi essent : nam hæc de ipso in primis idem Cyrillus [1] : « Tunc quidem, inquit, agebat Sabas quinquagesimum tertium annum suæ ætatis, quo tempore Anastasius quidem sedem tenebat imperatoriam, cum e vivis jam excessisset Zeno. Eodem autem anno ad Lauram accedit vir quidam divinus, quem dona decorabant spiritualia, genere Armenus, nomine Hieremias; quem duo quoque sequebantur discipuli, qui vocabantur Petrus et Paulus, qui cognoscebantur ejus vitam aperte referre et exprimere ». Et paulo post : « Cum itaque Hieremias, et qui cum ipso erant, ita venissent ad Lauram ; divinus quoque episcopus et Silentiarius Joannes eorum vestigia sequens, eodem accedit jam agens trigesimum octavum annum ætatis, etc. » His ducibus Armenos plurimos in Lauram confluxisse tradit. Porro quomodo divino monitu tantus antistes tum generis claritudine, tum egregiis virtutibus exornatus, missam faciens sedem, incognitus sub Sabæ disciplina profiteri cœpit, ex ipso Cyrillo rem gestam audire pergratum erit : post enim enarrata gloriosa Joannis primordia et functionem muneris episcopatus, hæc subjicit :

17. « Cum hic ergo divinus Joannes transegisset jam decem annos in episcopatu, accidit, ut maritus sororis ejus, qui vocabatur Passinicus, Armeniorum haberet administrationem : qui instinctu satanico cœpit damno afficere et conturbare eam quæ illi credita fuerat Ecclesiam : his quidem qui eam administrabant non permittens ut Ecclesiasticarum rerum curam gererent; eos autem qui intra ejus fines confugiebant, vi avellens, et jus asyli solvens ac violans. Qui cum sæpe rogaretur a Dei

[1] Procop. de ædific. Justin. imp. orat. I.

[1] Cyrill. in Vit. S. Sab. Abb. apud Sur. tom. VI. c. 26.

servo, evadebat deterior, Maria ejus sorore jam mortua. Cum autem ex eo vir justus in gravissimam incidisset afflictionem, cogitur venire Constantinopolim. Cum vero illic fuisset, et quæ erant ejus Ecclesiæ utilia peregisset circa finem imperii Zenonis, Euphemio episcopo Constantinopolitano pro se decertante; Deo gratum iniit consilium, nempe ut in sanctam secedat civitatem, et per se quiescat ab omnibus hujus vitæ negotiis. Cum autem dimisisset eos qui cum eo erant presbyteros ac clericos, ac divinis jussis peractis, et omnibus nescientibus solus navem conscendisset; venit Hierosolymam, et manet in primo sanctæ civitatis Gerocomio, in quo Gerocomio est oratorium sancti martyris Georgii.

18. « Cum autem illic fuisset et mundanam illic turbam adspexisset; magno animi dolore affectus, Deum rogavit cum lacrymis, ut duceretur in locum sibi gratum et quietum et aptum ad salutem consequendam. Postquam autem in dicto Gerocomio mansit venerandus pater noster Joannes, in fundendis noctu ad Deum precibus versans longo tempore : cum una nocte ex omnibus solus Gerocomii impluvium cælum adspexisset, adspicit repente stellam lucis, quæ habebat figuram Crucis, et ad ipsum veniebat, et audivit vocem ex illa luce dicentem : Si vis esse salvus, sequere hanc lucem. Is autem cum credidisset, protinus est egressus, et illam lucem secutus, venit in maximam Lauram S. patris nostri Sabæ, cum eo tempore esset Hierosolymitanæ Ecclesiæ Pontifex Sallustius, quarta decima Indictione, trigesimo octavo ætatis suæ anno : quo quidem tempore a Deo constructæ maximæ Lauræ Ecclesiæ celebrata sunt encænia, seu dedicatio : Anastasius autem, mortuo Zenone, susceperat imperium, ut eum audivi sua lingua loquentem ». Hæc de progressu Joannis Coloniensis in Armenia episcopi in Lauram Cyrillus, signans hunc ipsum annum etiam ex Indictione, quo nimirum decima quarta absoluta, decima quinta mense Septembris inchoatur : ut videas omnia quam exactissime reddita tempori. Porro voluit Deus, tanto signo cælitus misso, fieri manifestum, haud ignaviæ adscribendum S. Joanni, si Ecclesiam in persecutione reliquit. Verum et exitus declaravit, ex fructibus nempe productis, Dei voluntatem fuisse, ut nobilis Ecclesiæ pastor pascendus ex Armenia transferretur in Palæstinam, illic uberem fructum redditurus tempore suo, ut ejus vitæ Acta declarant, necnon Sabæ, quæ quis otiosus magna animi delectatione legere poterit.

19. *Italiæ status.* — Quo autem statu res Italiæ, confligentibus simul duobus Barbaris regibus, fuerint, Cassiodorus his paucis declarat : « Hoc consule (nempe Olybrio) Odoacer cum Erulis egressus Ravenna nocturnis horis ad pontem Candidum a domino nostro rege Theodorico memorabili certamine superatus. Tunc etiam Wandali, pace suppliciter postulata, a Siciliæ solita deprædatione cessarunt ». Hæc ipse. Porro adhuc biennio Odoacer Ravennæ se muniens restitit Theodorico, qui interea tota est potitus Italia.

20. *S. Patricii obitus.* — Sub hujus anni consulatu a Mariano Scoto ejus gentili (nam Hibernia Scotia dicta reperitur) obitus recensetur S. Patricii Hiberniæ primi episcopi. Ait enim : « Sub Olybrio consule, S. Patricius Hiberniæ archiepiscopus obiit, cum esset annorum nonaginta duorum (LXXXII). Qui cum esset annorum sexdecim venditus est ; sex annis vixit in servitute in Romanis partibus; sexaginta annis in Hibernia prædicavit ». Verum ex recensitis annis deducto numero, nonnisi octoginta duo ejus reperiuntur ætatis : sed alia est apud Probum, qui Vitam ejus scripsit, supputatio annorum S. Patricii : qui cum centum atque triginta duobus annis vixisse tradit. Ad hanc plane ætatem eum pervenisse oportuit, si (ut ait) annos triginta natus extitit discipulus S. Martini. At qui vivens prædicatione, post obitum magis illas regiones miraculis illustravit.

Anno periodi Græco-Romanæ 5984. — Jesu Christi 491. — Felicis III papæ 9. — Anastasii 1. Odoacris reg. 16. Theodorici reg. 3.

1. *Consul absque collega.* — *Olybrius junior* absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti habent, et quidem in Oriente. Dicitur *junior* in Fastis Heraclianis et in Chronico Mariani Scoti : *Olybrius* enim anno CDLXIV consul ordinarius, pater fuit Aniciæ Julianæ hujus Olybrii matris. Auctor Chronici Alexandrini loquens de Olybrio marito Placidiæ Valentiniani imp. filiæ, ad eum Christi annum scribit : « Creavit Olybrius ex Placidia Julianam conjugem Areobindi magni illius herois, qui in Perside singulari certamine cum hoste est congressus. Ex quibus natus est Olybrius junior ». Huic uxor fuit *Irene* filia *Magnæ* Anastasii Augusti sororis, ut docent Nicephorus in Chronico et Codex Ms. Biblioth. Cæsareæ apud Lambecium lib. 2, p. 585. Ducangius in familiis Augustis Byzantinis pag. 74 dicit, ex Juliana et Areobindo natum etiam esse *Dagalaiphum*, eamque in rem citat locum auctoris Chronici Alexandrini mox a nobis descriptum, et Theophanem in Chronico pag. 125. Verum auctor Chronici Alexandrini alium filium Julianæ et Areobindo non tribuit, quam *Olybrium*, et Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDXCVII, qui kalend. Septemb. anni Christi DIV exorditur, scribit eo anno Areobindum missum esse adversus Persas ab Anastasio imp., illum vero fuisse filium Dagalaiphi et Dyagestheæ Ardaburii filiæ, et avum paternum habuisse Areobindum *qui Theodosii junioris temporibus in prœliis adversus Persas claruit*. Addit Theophanes, Areobindum, juniorem sc. variis prœliis Persicas acies lacessivisse : *Quin etiam præcipuum Persarum in quodam conflictu occidit ducem;* ubi Græcum habet, ἐν μιᾷ συμπλοκῇ, significatque Theophanes Areobindum in prœlio, ad manus cum illo duce venisse, quod ipsum auctor Chronici Alexandrini his verbis explicat, Ἀρεοβίνδου μεγάλου τοῦ μονομαχήσαντος ἐν Περσίδι, *id est, Areobindi, qui singulari certamine in Perside pugnavit.*

2. *Ejus familia et vicennalia Zenonis imp.* — Quare Theophanes et auctor Chronici Alexandrini de uno eodemque Areobindo, juniori sc. verba faciunt. Ideoque *Olybrius junior*, non Areobindi senioris, ut putavit Ducangius, sed Areobindi junioris filius, et *Dagalaiphus*, qui anno CDLXI consulatum gessit, non Olybrii junioris frater, sed avus, et Areobindus senior atavus anno CDXXXIV. Fastis nomen dedit; quo pariter honore exornatus fuit *Areobindus junior* anno DVI. Confirmat hæc Procopius in lib. 1 de Bell. Pers. cap. 8, ubi postquam expeditionem illam Persicam narravit, scribit : « Quatuor erant belli imperatores, Areobindus, Olybrii qui imperium Occidentis paucis ante annis tenuerat, gener, ac tum temporis magister militum per Orientem, etc. » Ex quibus Fasti consulares per hæc tempora lucem accipiunt, liquetque hallucinatum esse Onuphrium in Fastis, ubi Olybrium juniorem consulem Occidentalem facit, cum imperante Anastasio, qui hoc anno imperium iniit, Areobindus junior et Juliana uxor, de qua crebra in Annalibus mentio, in Oriente vixerit. Fallitur etiam Baronius qui ait, *Olybrium* hoc anno consulem, non minus pietate et doctrina, quam nobilitate illustrem fuisse, intelligi ex Ennodio. Ennodius enim lib. 1, Ep. XXIV ; lib. 2, Epist. IX ; lib. 3, Epist. II, et in carmine loquitur de Olybrio *Eugenetis* fratre insigni causidico, ut illum legenti patebit, et Sirmondus in Notis indicat. *Vicennalia* Zenonis post Leonem jun. imperantis in hunc annum incidunt.

3. *Moritur Zeno imp.* — A num. 1 ad 7. Marcellinus in Chronico ad Olybrii consulatum scribit: « Zeno Aug. vita decessit, tam sui imperii annis, quam Basilisci tyrannidis computatis, anno XVII, mense VI ». Baronius loco, *mense* VI, habet, *mense* V, quia sc. mendoso Marcellini codice usus est. Verum cum *Zeno* anno CDLXXIV, mense Februario a Leone juniore filio in consortium imperii adscitus sit, et die nona mensis Aprilis currentis anni perierit, imperavit annos XVII ac menses tres utroque extremo mense pro integro numerato. Neque aliter Marcellinus scripserat, sed librarii duas priores unitates in infima earum parte, quod sæpe contigit, copularunt, et loco, *menses* III, scripsere, *menses* VI. Diem hujus imperatoris emortualem hactenus ignoratum docuit nos Joannes Malela in Chronico nuper in Anglia e tenebris eruto : « Imperator, inquit, Zeno dysenteria correptus fatis concessit annos natus LX et menses IX, die IX mensis Xanthici, anno Antiochiæ DXXXIX, Indict. XIV ». Annus ille DXXXIX Eræ Antiochenæ exorditur a kalendis Septembribus superioris Christi anni. Auctor Chronici Alexandrini scribit, Zenonem obiisse natum annos LXV, dies IX; sed numerus quinarius, vel additus a librario vel

in Malela prætermissus. In eodem Chronico Alexandrino alter error admissus in designando anno accepti ab Anastasio imperii, librario etiam potius quam auctori tribuendus. Nam ibidem dicitur Anastasius « Olybrio Areobindi filio, consule, coronatus mense Xanthico, seu Aprili, die quinta magnæ Hebdomadis, Indict. XIV, anno magnæ Antiochiæ septimo ac trigesimo supra quingentesimum ». Verum loco, *septimo ac trigesimo supra quingentesimum*, legendum, *nono ac trigesimo supra quingentesimum*, qui annus Antiochenus mense Aprili præsentis Christi anni in cursu erat. Quare Anastasius imperator coronatus est die undecima mensis Aprilis in quam hoc anno quinta dies majoris Hebdomadis incidebat. Quo die *Anastasium* corona redimitum esse demonstrat Em. cardinalis Norisius in Dissert. III de Epochis Syro-Macedonum cap. 4, ex annis, mensibus, ac diebus, quibus regnum tenuit, quod et in ejus obitu ostendemus. Post biduum itaque a Zenonis morte Anastasius, Ariadnæ Augustæ opera, in ejus locum subrogatus est (1): « Coronatus est Anastasius », inquit Theophanes in Chronico, « Indictione XIV, mensis Aprilis XIV, magna Paschalis solemnitatis feria quinta » : Sed loco *mensis Aprilis* XIV, legendum, *mensis Aprilis* XI. Pascha enim hoc anno die XIV Aprilis celebratum; feria vero quinta in Cœna Domini cum die XI ejusdem mensis concurrebat.

4. *Anastasius Henoticon Zenonis servandum jubet.* — A num. 7 ad 11. Qualiter Anastasius imp. erga res Ecclesiasticas, et qua ratione se gesserit in earum administratione, docet Liberatus in Breviario cap. 18: « Non post multum tempus, inquit, moritur et Petrus Moggus Alexandriæ, et post eum in ea sede ordinatur Athanasius, qui et ipse in Edicto Constantinopolitanæ, et Antiochenæ, et Hierosolymitanæ communicavit Ecclesiæ. Cumque scandalizarentur et in ipso populi, eo quod nomen Petri haberet in Diptychis, ascenderunt quidam et adversantium, et communicantium ei, ad imp. Anastasium : et dum haberent contra principem contentionem, aliis quidem proponentibus anathematizari Synodum, et ita communicare : aliis vero pacatis in unitivo Edicto adjici ea, quæ satisfacerent his, qui communicaverant Petro : considerans imperator quod si adjectionem Edicto faceret, tumultum moveret Ecclesiæ, et anathematizari Synodum esset impossibile; persuasit eis sufficere unitivum Edictum, ut communicarent ad invicem sibi, sicut et cæteri Ecclesiarum episcopi. Et cum non obedirent hoc agere, nihil impetrantes dimisit ». Ex quibus apparet, Anastasium imp. Zenonis Edictum prorsus secutum esse, nec præterea quicquam innovari voluisse.

5. *Miser status Ecclesiarum sub Anastasio imp.* — Sed nullus Evagrio luculentius narravit statum Ecclesiarum sub *Anastasio*, ad quem plerique animum non attendentes, præsules innocentissimos reos existimarunt, et quæ ab antiquis inter se pugnantibus de iis, quæ tunc gesta sunt, in litteras relata solido criterio non discussere. Evagrius itaque lib. 3, cap. 30, ubi de Anastasii imperatoris nuncupatione locutus est, scribit : « Idem porro Anastasius, utpote pacis studiosissimus, nihil omnino innovari voluit, præcipue vero in Ecclesiæ statu; modisque omnibus elaboravit, ut et sanctissimæ Ecclesiæ absque ulla perturbatione remanerent, et cuncti qui ipsius imperio parebant, altissima pace fruerentur, omni rixa et contentione, tum ab Ecclesiæ statu, tum a rebus publicis procul amandata. Et Chalcedonensis quidem Synodus iis temporibus nec palam prædicabatur in sanctissimis Ecclesiis, nec omnino rejiciebatur. Singuli enim earum præsides, prout ipsis visum fuerat, agebant. Et nonnulli quidem eorum, cuncta quæ in illo Concilio exposita fuerant, pertinacissime defendebant. Neque in ejus decretis vel ullam syllabam remittere, ac ne unius quidem litteræ mutationem admittere sustinebant : sed magna cum fiducia recedebant ab iis, qui decreta illius Concilii minime susciperent, nec illis communicare ullo modo sustinebant. Alii vero Chalcedonensem Synodum ejusque decreta non modo non suscipiebant; verum etiam illam una cum Leonis Epistola sub anathemate damnabant.

6. *Orthodoxi in varias sententias distracti.* — « Alii Zenonis Henotico mordicus inhærebant : idque tametsi inter se dissiderent de una aut de duabus naturis : hi quidem compositione imperialium litterarum decepti : illi vero paci et concordiæ magis studentes. Adeo ut totius orbis Ecclesiæ in varias factiones divisæ essent, ac ne antistites quidem sibi mutuo communicarent. Hinc multa dissidia in Orientis et in Occidentis partibus, et per Africam extiterunt, cum nec Orientales episcopi Occidentalibus et Afris sociarentur, nec isti vicissim coirent cum Orientalibus. Quin etiam ad majorem absurditatem res progressa est. Nam nec Orientales antistites inter se ipsi communicabant : nec Occidentales item, nec Afri inter semetipsos communionem fovebant, nedum cum peregrinis et extraneis. Quæ cum imperator Anastasius videret, episcopos, qui aliquid innovarent, Ecclesiis exturbabat, si quem forte deprehendisset, aut Concilium Chalcedonense prædicantem contra inolitam locorum consuetudinem, aut idem sub anathemate damnantem. Et ex regia quidem urbe primum ejecit Euphemium, deinde Macedonium, cui successit Timotheus. Antiochia vero Flavianum expulit ». Ita Evagrius.

7. *Hac animorum disjunctione non ponderata,*

(1) Tota hæc de conspiratione Ariadnæ Augustæ in Zenonem historia, et de Anastasii exaltatione ejusdem Ariadnæ favore mihi admodum suspecta est, cum Ariadnam Augustam ante Zenonem decessisse, et imperatorem ad alia vota transisse cum Arcadia, doceant Antiquitatum C. P. scriptores, ut Theodorus Lector in Tract. *de Mulieribus* apud Bandurium in Enarrat. Chronog. Antiq. C. P. l. 5, pag. 77, et Suidas in Excerptis v ΣΤΗΛΗΝ. Ambo illi diserte affirmant Arcadiæ huic, *secundæ* Zenonis uxori, monumentum positum fuisse C. P. in loco ubi Zeno *judicavit eos qui cum Basilisco fecerant.* Ariadnam vero primam, non tertiam fuisse Zenonis uxorem, nemo est qui ambigat. MANSI.

aliqui scriptores præsules sanctissimos criminati sunt. — Is agendi modus *Anastasii* Ecclesias innumeris perturbationibus replevit, quas tolli vix posse multi sancti præsules existimarunt, nisi calamitosis illis temporibus œconomia uterentur, et salva religione orthodoxa, alia ad substantiam ejus non pertinentia dissimularent. Verum rigidiores et ardentiores Orthodoxi, quos primo loco nominat Evagrius, istos perinde ac hæreticos habebant; indeque qui tunc vel postea scripsere, tradunt eosdem Synodum Chalcedonensem non suscepisse, quod scilicet Henoticum Zenonis, in quo tamen nulla hæresis continebatur, amplecterentur, vel *Theodorum* Mopsuestensem, et *Theodoretum*, quibus Acta Concilii Chalcedonensis favebant, pro hæreticorum fautoribus haberent. Et tamen *Euphemius*, *Macedonius*, *Flavianus*, aliique sanctissimi præsules Ecclesiæ saluti consulentes, ut quidem autumabant, aliam viam non iniere, et quam tenebant rigidiores Orthodoxi Ecclesiæ detrimentosam fore putarunt. Eodem modo se postea gessisse sanctum *Germanum* episcopum dein Constantinopolitanum, quando *Philippicus* imperator sextam Synodum generalem abrogare conatus est, infra videbimus. Sapienter Baronius anno CD, num. 62 loquens de iis, quæ scripta sunt in causa Catholicorum et Origenistarum, a quibus ultimis stabat Joannes Chrysostomus sanctitate et doctrina celeberrimus : « Cum sæpe contingat », inquit Baronius, « sapientissimos quosque falli, eosdem tamen a sapientia et insita probitate non excidere, cum nimirum ad ea quæ agunt, recto sinceroque mentis feruntur intuitu, etc. Cum igitur de sanctissimorum virorum Epiphanii, Hieronymi (ut de Theophilo dicere prætermittamus) atque Joannis Chrysostomi optima mente dubitare religio sit, quæcumque ab eis acta sunt, in meliorem partem accipias necesse est.

8. *Elias episc. Hierosolymitanus in vituperationem reprobatæ Synodi Chalced. male adductus.* — Verum contra hanc regulam in factis hominum metiendis sæpe scriptores peccarunt, imo quæ jam ab aliis sincere tradita fuerant, in malum sensum interpretati sunt. Theodorus v. g. lib. 2, pag. 561 scribit : « Eliæ Hierosolymorum episcopo præcepit imp. Anastasius, ut Synodum episcoporum, qui sub ipso erant, colligeret, et IV Synodum condemnaret. Elias vero Synodum quidem episcoporum minime convocavit. Ipse vero solus imperatori rescribens, Nestorium et Eutychen, Diodorum item ac Theodorum anathematizavit, et Synodum Chalcedonensem». Verum Elias præsul sanctissimus Synodum Chalcedonensem nunquam reprobavit; sed apud rigidiores Catholicos a quibus hæc Theodorus accepit, idem erat Synodum Chalcedonensem non recipere, ac Diodorum et Theodorum, qui in eo Concilio approbati fuerant, damnare. Quod si Eliæ litteræ extarent, eas in perversum sensum ab iis, qui, ut ait Evagrius laudatus, « in ejus decretis (sc. Chalcedonensis Synodi) vel ullam syllabam remittere, ac ne unius quidem litteræ mutationem admittere sustinebant », expositas fuisse constaret.

9. *Goarus super Flaviani fide suspenso hæret animo.* — Goarus in Notis ad Theophanem legens hujus auctoris locum de Flaviano, quem anno DX, num. 3........... recitabimus, ubi et legi potest, ne bis eadem repetamus, videns Historicos Byzantinos de *Flaviano* episcopo Antiocheno inter se minime consentire, et alios eum ut virum sanctissimum, alios uti adhærentem hostibus Synodi Chalcedonensis repræsentare, nescit quo se vertat, quia scilicet non animadverterat rigidiores Orthodoxos per hæc tempora alios fere pro hæreticis habuisse. Sed ipsum Goarum loquentem audire juvat : « Discriminis, inquit, haud exigui Theophanem inter et Evagrium Flaviani Antiocheni episcopi fides subjectum et materia : hoc eam integram perseverasse, illo corruptam penitus et exstinctam asserente, monachorum gregem haud contemnendum suis litteris ab hæresi Flavianum vindicantium adducit Evagrius lib. 3, cap. 31, Xenajæ inimicitias, et ex simultatibus calumnias, confictam ab adversariis hæreseos notam, ut a fide discederet vim illatam, persecutiones, minas, seditiones, mortem ipsam intentatam et inflictum exilium narrat cap. 32. Quis tantæ constantiæ vir a sanctitatis et innocentiæ judicibus, quales Baronius, Petavius et alii, in sanctorum album recenseri non mereretur? In adversum rapere me molitur Theophanes, et *Flavianum* imbellem, timoris mancipium, favoris aucupem a probis rejectum, ipsis hæreticis ob animum nutantem et incertum, exosum, ac propriis tandem technis mulctatum repræsentat, hoc et tribus qui sequuntur annis. Utri fides adhibenda, Evagrio *Flaviani* temporibus viciniori, an posteriori Theophani? Auctoribus suis innititur Theophanes : testes juratos, senes, cum quibus de Flaviano disseruit, exceptione majores adducit Evagrius. Hæreticus an Orthodoxus; sanctus an impius Flavianus? Decidant alii. Sanctum prædicabo, quem sanctus Theophanes ut impium damnat? Hæreticum asseram, quem veritatis et fidei assertorem fidelis Historicus Evagrius celebrat? Utrumque abhorret animus.

10. *Ob scriptorum ea loquentium dissidia.* — « Utut se res habeat, Flavianum suo jam tempore hæreseos insimulatum mihil suggerit Evagrius; tum ubi cap. 31, Nestorianum errorem impingit Xenajas. Ut quid enim Nestorii pravitatis admissæ reum accusaret, quem solo fidei Orthodoxæ nomine poterat damnare : sola fidei integritas crimen erat in *Flaviano :* non ex Nestorii reatu crimen fuerat in Flavianum refundendum, quem sola fidei puritas reum agebat. Nestorianum itaque inclamabat *Xenajas*, quia quem Eutychianæ suæ hæreseos conscium et adversarium noverat, Orthodoxum probare nequibat. Tum etiam cum cap. 32 seniores, quos memorat, in *Flaviani* defensionem adducit Evagrius, quos certe tanto studio, quasi juratos testes non proferret, nisi Flaviani nomen in judicium trahi ejus causæ totius agendæ providus non persensisset. Ab omni tamen hæreseos suspi-

cione laborasse, et Orthodoxam ejus fidem apud omnes testatam voluisse videtur Liberatus Breviarii cap. 18 et 19 ». Ita Goarus.

11. *Fons et origo deceptionis eorum qui adversus Flavianum scripsere.* — Verum inculpata *Flaviani* fides fuit, et quæ Theophanes de eo scripsit, a rigidioribus Orthodoxis, ut jam dixi, accepit, qui non communicabant cum iis qui *Henoticum* admiserant, et apud quos omnibus in Synodo Chalcedonensi contentis non adhærere, idem erat ac eam ejurare. At *Flavianus* moderatior erat, satisque esse existimabat, ut Synodus damnaretur silentio, aut si de ea loquendum esset, alia œconomia utendum, ac consentiendum damnationi Diodori, Theodori, ac quorumdam aliorum, ac insuper quorumdam capitum ad substantiam fidei non spectantium. Unum ei tantum ante oculos erat, salus nempe Ecclesiæ et fidei integritas. Sed cum hæc ejus moderatio, nec Catholicis ardentioribus, nec hæreticis probaretur, ab utrisque insimulatus est, a Catholicis Eutychianismi, ab hæreticis Nestorianismi. Indeque Evagrius, qui longe melius quam Theophanes, quæ in ejus causa gesta fuerant scire potuit, quo potest argumentorum genere ejus innocentiam tuetur; e contra Theophanes ab hæreticis et rigidioribus Catholicis deceptus eum Synodum Chalcedonensem *ex animi dejectione* reprobasse scribit. Quod *Flaviano*, *Macedonio* episcopo Constantinopolit. et *Eliæ* Hierosolymorum episcopo etiam contigit. Licet enim uterque propter Synodi Chalcedonensis defensionem persecutionem sustinuerit, et dignitatem amiserit, ut recte Baronius suis locis ostendit, quia tamen in illis rerum circumstantiis Ecclesiæ utiliorem fore censuere œconomiam, quam ardentius in omnibus ejus juribus defendendis studium, vitare non potuere, quin ab aliquibus scriptoribus Catholicis incaute ab aliis deceptis infamarentur. Verum si in legendis antiquis auctoribus, qui de Euphemio, Flaviano, Elia, et Macedonio locuti sunt, quæ supra ex Evagrio retulimus, præ oculis habeas, nullius apud te momenti erunt, quæ adversus hos sanctos præsules dicta fuerint, quia eorumdem scriptorum deceptionis causa et origo tibi certo perspecta erit.

12. *Chrysargyrum sublatum.*—A num. 11 ad 14. Theophanes anno Incarnat secundum Alex. CDXCIII, qui kalend. Septemb. anni Christi quingentesimi exorditur, ait : « Hoc anno Chrysargyrum tributum et venationes sive pugnas cum bestiis publicas Anastasius abolevit, et magistratus qui antea venales erant, gratis contulit ». Evagrius lib. 3, cap. 39 et Glycas in Annal. pag. 255, Anastasium, quod intolerabile tributum sustulerit, summis laudibus exornant : « Quod ipsum sane præclarum facinus elevare mala cætera potuisset, si nihil in cultu, religioneque divina erroris fovisset », inquit Glycas, qui addit, imperatorem viros quosdam solitariæ vitæ deditos reveritum, *qui apud ipsum hanc ob causam intercesserant*, hoc onus in universum sustulisse. Hæc præclara actio Anastasii *decennalia* memorabilia reddidit.

13. *Pugna et venatio cum bestiis abolitæ.* — Quoad venationes cum bestiis, et sanguinaria illa certamina, inter bestias et homines in spectaculis publicis fieri solita, hæc pariter ab *Anastasio* in suis *decennalibus* abolita. Sed quia postremis maxime imperii temporibus spectacula publica adeo erant consulibus dignitatem ineuntibus propria, ut viderentur hi summum illum quondam magistratum ad nihil aliud conservasse, quam ut ludis et spectaculis edendis populum Romanum talium rerum avidissimum oblectarent, continuatum est illud amphitheatralis venationis genus, quod in eo præcipue situm erat, ut arte et industria vitarentur belluæ, non sine ingenti tamen venatorum discrimine, sed tanto majore spectantium voluptate, eo quod feræ durando, et vivendo diu oblectarent populum; cum illis cæsis breve fieret spectaculum, et terror existeret ex rugitu belluarum intereuntium : eædem vero subtilibus saltibus et levi corporum motu evitatæ visum et lætos clamores elicerent.

14. *Aliud pugnæ genus cum bestiis relictum.* — Illud spectaculum consulare, ut videre est, apud Wilthemium in Diptycho Leodiensi cap. 6, repræsentatur, in Diptycho *Anastasii* viri e familia imperatoria, annoque DXVII consulis, ubi hemicyclus floribus scalptus refert amphitheatrum, circa quem in angulis capita confertim locata populum spectantem designant. Januæ duæ patentes aditum præbent amphitheatrales caveas, in quibus feræ detinebantur. Habent januæ in hyperthyro geminas decussatas palmas, omnium quondam spectaculorum et certaminum ambitiosissima præmia. In januis patefactis stant bestiarii, qui feras e caveis emittunt. Spectaculi genus est venatio, sed aliquantum diversa ab antiquissimis illis Romanorum amphitheatralibus venationibus, quæ sic edebantur, ut cum feris tantum pugnaretur. Ibi enim nihil tale. Quare videtur is venationis modus post decennalia Anastasii Aug. solus in amphitheatris valuisse. Vitabundum illud ludicræ venationis genus graphice describit Cassiodorus lib. 5, cap. 2, et egregie explicat Wilthemius in opusculo laudato.

15. *Constantinopoli tumultuatur.* — Ad n. 14. Theophanes anno Incarn. secundum Alex. CDLXXXV, qui kal. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur, ait : « Hoc anno Anastasius imp. Isauros Constantinopoli commorantes ob pleraque fœda ab illis admissa flagitia urbe ejecit, qui post discessum tyrannidem excitare sunt moliti ». De ea tyrannide anno sequenti agemus; Baronius enim, qui Theophanem non viderat, scribit illius nusquam mentionem reperiri. Ex his lucem accipiunt, quæ ipse recitat ex Marcellino de bello plebeio hoc anno Constantinopoli orto.

16. *Floret S. Joannes Silentiarius.* — A n. 15 ad 19. Vitam sancti *Joannis Silentiarii* ex episcopi Coloniensis in Armenia, et monachi Lauræ sancti Sabæ in Palæstina scripsit Cyrillus monachus testis

in pluribus oculatus, ac refertur in Actis SS. Bollandianis ad diem XIII mensis Maii. In ea dicitur sanctus Joannes natus *octavo mensis Januarii, septima Indictione, quarto anno imperii Marciani*, ideoque anno Christi CDLIV, *octavo decimo anno suæ ætatis* assumptis decem fratribus, Nicopoli contruxisse Cœnobium, et *anno ætatis* XXVIII, invitum ordinatum esse episcopum *Coloniæ* a Sebastiæ metropolitano. Postea dimisso episcopatu secessit ad Lauram sancti Sabæ eo tempore, quo *Salustius* præerat Ecclesiæ Hierosolymitanæ, *quarta decima Indictione, trigesimo octavo suæ ætatis anno : quo quidem tempore a Deo constructæ maximæ Lauræ Ecclesiæ celebratæ sunt encœniæ*, ideoque hoc Christi anno, quo Indictio XIV in cursu fuit usque ad kalendas Septemb. et Zeno imperii sui *vicennalia* dedit. Hæc de initio Vitæ sancti Joannis Silentiarii, de quo rursus infra sermo redibit. Quod autem Baronius ait, Vitas *Theodosii* cœnobiarchæ et *Quiriaci* seu Cyriaci anachoretæ existimari scritas a Cyrillo monacho, error vulgaris est, infra confutandus.

17. *Bellum Italicum Theodoricum inter et Odoacrem.* — Ad num. 19. Anonymus Valesianus, quæ anno superiori et currenti Theodoricus in Italia gessit, his verbis narrat : « Fausto et Longino. His coss. Odoachar rex exiit de Cremona, et ambulavit Mediolanum. Tunc venerunt Wisigothæ in auxilium Theodorici, et facta est pugna super fluvium Adduam, et ceciderunt populi ab utraque parte ; et occisus est Pierius comes domesticorum III idus Augustas, et fugit Odoachar Ravennam, et mox subsecutus est eum patricius Theodoricus veniens in Pineta, et fixit fossatum, et obsidens Odoacrem clausum per triennium Ravennam, et factum est usque ad sex solidos modius tritici. Et mittens legationem Theodoricus Festum caput Senati ad Zenonem imperatorem, et ab eodem sperans vestem se induere regiam. Olybrio V. C. Hoc consule exiit Odoachar rex de Ravenna nocte cum Erulis ingressus in Pineta, in fossato patricii Theodorici, et ceciderunt ab utraque parte exercitus ».

18. *Moritur S. Patricius Hiberniæ Apostolus.* — Ad num. 20. Marianus quidem Scotus, Sigebertus, et alii quidam mortem sancti *Patricii* episcopi, Apostoli et primatis Hiberniæ hoc anno consignant; Bollandus tamen ad diem XVII mensis Martii in Commentario prævio ad ejus Vitam, ubi pluribus de triplici ejus captivitate, vita monastica, et peregrinationibus disserit, existimat mortem ejus contigisse anno quadringentesimo sexagesimo, ætatis CXX vel CXXII, ut plerique scriptores Hiberni tradidere. Totius Historiæ Patricianæ chronotaxim Bollandus verosimilibus conjecturis innixus digessit ; sed cum tam multa in sanctorum Hibernorum Vitas irrepserint fabulis simillima, non est quod hic immoremur, qui certa quærimus. Hæc tantum dicam, *Hibernos* olim unam rithmicam poesim novisse, et habuisse in pretio, nullaque alia præter memoriam conservandæ antiquitatis illis adjumenta fuisse. *Patricius* Romanis excultus disciplinis, litterarum (sine quibus Sacra nequeunt Christiana tractari) usum in Hiberniam primus induxit : cumque auxiliarium e Britannia et Romano orbe Sociorum non tanta ei adesset copia, ut omnium Ecclesiarum necessitati posset facere satis ; privatim ipse instituebat, erudiebatque indigenas, quos erectis ab se Ecclesiis idoneos inveniebat : quibus sua manu scribebat, tradebatque Alphabetum, ex quo novos ipsi discipulos informarent. Quod qui consideraverit, non mirabitur tam multa commentitia in Vitis sanctorum Hiberniæ reperiri, cum latina lingua, quæ subjectis Romano imperio in Occidente atque Africa provinciis, abolita antiqua patria, facta fuerit naturalis, etsi non sine depravatione multiplici, *Hibernis* omnino peregrina esset, nisi sacra tractantibus, et domi vel peregre operiosius eruditis cognita ; cum alibi etiam feminæ latine nossent et loqui et scribere.

19. *Ei uni Hibernorum conversio debetur.* — Vita tamen sancti *Patricii* multis fabulis purgari potest ope libri illius, quem ipsemet *de sua Vita et conversatione composuit*, et ex iis, quæ litteris mandavit Josselinus monachus ordinis Cisterciensis, qui varia sancti Patricii Acta collegit sæculo duodecimo, quod utrumque opus Bollandus laudatus recitat ; nam quoad *Probum* antiquioris Vitæ ejus scriptorem vel interpolatus fuit, vel non satis edoctus de his quæ scripsit, cum mendosus deprehendatur in notissimorum Hiberniæ locorum nominibus. Porro Hiberni *Patricio* debent, quod patria sua facta sit *Sanctorum Insula* et litterarum scientiarumque fuerit aliquando gymnasium. Nam quamvis nonnulla Christianæ doctrinæ semina ante eum in Hibernia sparsa fuerint, et ideo sanctus Palladius *ad Scotos in Christum credentes* missus dicatur, conversæ tamen Hiberniæ decus et titulus uni debetur *Patricio*, per quem non pauci aliqui atque ex vulgo homines; sed reges et principes, populique gregatim salutari tincti baptismate, jugo fidei submisere cervices. Ipse sanctam *Brigidam* velavit, aliqua Concilia a Spelmanno relata congregavit, ejusque opera plurimæ sparsim Ecclesiæ erectæ, in iisque episcopi ordinati. Plura de eo Bollandus citatus.

20. *Exordium regni Australium Saxonum.* — Hoc anno secundum regnum Heptarchiæ Anglo-Saxonicæ, regnum sc. *Australium Saxonum*, ab *Ella* principe, qui Australem regionem Britanniæ occupavit indeque Britannos ejecit, institutum est, teste Huntidoniensi lib. 2, pag. 312, quod eisdem claudebatur terminis, ac hodie *Sussexiæ* provincia, et reliqua *Surræ* pars. Primus *Ella* fuit regum potentissimorum inter Anglo-Saxones.

21. *Prosperi ex Manichæo conversi professio fidei.* — Sirmondus *Prosperi* cujusdam ex Manichæo conversi, pristinos *Manichæorum* errores detestantis anathematismos et fidei Catholicæ professionem publicavit ex codice Ms. Ecclesiæ Lugdunensis, in quo dicit Sirmondus ea Capitula subjici

Concilio Carpentoractensi anno DXXVII celebrato, sed consulum ordinem exigere, ut antecedant; cum in fine eorum legatur: « Not. sub die XIII kalendas Decembris, Olybrio juniore V. C. consule ». Cumque annus DXXVI Olybrii consulatu insignitus fuerit, ea ad eum Christi annum revocanda esse censuit Sirmondus, cui adhæsit Labbeus in Edit. Concil. Verum *Olybrius,* qui illo Christi anno consulatum gessit, nullibi *junior* appellatus reperitur; ideoque ea Capitula currenti anno sine dubio edita, et in altera Edit. Concil. ad illum omnino referenda erunt.

GELASII ANNUS 1. — CHRISTI 492.

1. *Felicis papæ obitus et gesta, de ejusque proneptibus Varsilla, Æmiliana et Gordiana historia.* — Christi Redemptoris nostri anno quadringentesimo nonagesimo secundo, consulibus Anastasio Augusto atque Ruffino, quinto kalendas Martias moritur S. Felix papa, cum sedisset annos novem minus diebus duodecim, summa laude Pontificia administratione perfunctus; receptusque cum beatis in cælis, in terra etiam venerandus in perpetuum anniversario cultu remansit ipsa die natalis sui [1]. In Martyrologio enim Romano, explosa depravata lectione, qua legebatur Felix quartus pro tertio, hæc leguntur dicta die vicesima quinta Februarii: « Romæ natalis S. Felicis papæ tertii, qui S. Gregorii papæ atavus fuit; de quo is refert, quod S. Tarsillæ nepti apparens, illam ad cælestia regna vocavit ». Verum quod atavus Gregorii fuerit Felix tertius, et non quartus, ut Joannes diaconus existimavit, tum ratio temporis persuadet, tum etiam patria affirmare cogit: siquidem ille Samnita, hic vero Romanus sicut et Gregorius fuit. Sed de his pluribus in Notis egimus. Porro historiam de Tarsilla atque Felice idem Gregorius publico concionis præconio evulgavit, itemque dialogorum commentariis est prosecutus, his scilicet verbis [2] post centum ferme annos:

2. « Tres pater meus sorores habuit, quæ cunctæ tres sacræ virgines fuerunt, quarum una Tarsilla, alia Gordiana, alia Æmiliana dicebatur. Uno omnes ardore conversæ, uno eodemque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialem vitam ducebant. Cumque essent diutius in eadem conversatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tarsilla et Æmiliana succrescere; et cum solo hic essent corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordianæ animus cœpit a calore amoris intimi per quotidiana decrementa tepescere, et paulisper ad hujus sæculi amorem redire. Crebro autem Tarsilla dicere Æmilianæ sorori suæ cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse: perpendo enim, quia foras defluit, et cor, ad quod proposuit, non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque a levitate morum ad gravitatem sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat vultum subito gravitatis inter verba correctionis: sed cum ejusdem correctionis hora transisset, transibat protinus et superducta gravitas honestatis; moxque ad levia verba redibat; puellarum gaudebat societate laicarum; eique persona valde onerosa erat quæcumque huic mundo dedita non erat.

3. « Quadam vero nocte huic Tarsillæ, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiosæ, abstinentiæ singularis, gravitate vitæ venerabilis, et honore et culmine sanctitatis excreverat (sicut ipsa narravit) per visionem atavus meus Felix hujus Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit; eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio. Quæ subsequenti mox febri correpta, ad diem pervenit extremum. Et sicut nobilibus feminis, virisque morientibus multi conveniunt, qui eorum proximus consolentur, eadem hora ejus exitus multi viri ac feminæ ejus lectulum circumsteterunt, inter quas mater mea quoque affuit. Cum subito sursum illa respiciens, Jesum venientem vidit;

[1] Martyr. Rom. die XV. Febr. — [2] Greg. homil. in Evang. XXXVIII. et dialog. l. IV. c. 16.

et cum magna animadversione cœpit circumstantibus clamare, dicens : Recedite, recedite : Jesus venit. Cumque in eum intenderet, quem videbat, sancta illa anima a carne soluta est : tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitas cunctis ostenderet, illuc auctorem suavitatis venisse. Cumque corpus ejus ex more mortuorum, ad lavandum esset nudatum, longæ orationis usu in cubitis ejus et genibus camelorum more inventa est obdurata cutis excrevisse ; et quid vivens spiritus ejus semper egerit, caro mortua testabatur. Hæc autem gesta sunt ante Dominici Natalis diem.

4. « Quo transacto, mox Æmilianæ sorori suæ per visionem nocturnæ visionis apparuit, dicens : Veni : ut quia Natalem Dominicum sine te feci, S. Theophaniam jam tecum faciam. Cui illa protinus de sororis suæ Gordianæ salute sollicita respondit : Et si sola venio, sororem nostram Gordianam cui dimitto? Cui (sicut asserebat) tristis vultu, iterum dixit : Veni ; Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis secuta est, atque ita ut dictum fuerat, ante Dominicæ Apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remansisse se reperit, ejus pravitas excrevit ; et quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc post effectu pravæ actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris et reverentiæ, oblita consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit ». Hactenus Gregorius, quæ nos occasione sanctissimi papæ Felicis e cælis vocantis ad se proneptes voluimus retulisse.

5. Sed non prætereamus de eodem Felice, quæ in libro de Romanis Pontificibus scripta leguntur his verbis : « Hic fecit Basilicam S. Agapeti juxta Basilicam S. Laurentii martyris ». Et inferius : « Hic fecit ordinationes duas in Urbe Roma per mensem Decembrem, presbyteros viginti octo, diaconos quinque, episcopos per diversa loca triginta unum. Hic sepultus est in Basilica S. Pauli Apostoli. Cessavit episcopatus ejus dies quinque. Et post transitum ejus factum est a presbyteris et diaconibus Constitutum de omni Ecclesia ». Hæc ibi. Porro Constitutum de omni Ecclesia, idem esse quod universale decretum spectans ad universam Catholicam Ecclesiam, superius alia occasione declaratum est. Verum haud rem novam aggressus, vacante sede, clerus Romanæ Ecclesiæ, qui sibi, ut jure concessum, jam (ut vidimus) tempore vacantis Sedis papæ Fabiani idem factitasse cognoscitur. Porro perditissimis temporibus istis Dei Ecclesiæ infestissimis, adversantibus ei imperatoribus et episcopis præcipuarum sedium Orientis, et in Occidente principibus Arianis, viguit tam in Romanis Pontificibus, quam in Romanæ Ecclesiæ clero Apostolicum robur atque constantia, ut nihil penitus remissum fuerit pristini eorum vigoris ac disciplinæ.

6. *Gelasius papa.* — Elapsis igitur diebus quinque, die secunda Martii creatur Romanus Pontifex Gelasius ex patre Valerio. Quod vero Afer natione fuisse ponitur in libro Anastasii de Romanis Pontificibus; repugnare aliquo modo videtur, quod ipsemet Gelasius ad Anastasium imperatorem scribens, hæc ait [1] : « Gloriose fili, te, sicut Romanus natus, Romanum principem amo, colo, suscipio ». Verum cum Africanus fuerit, multis potuit rationibus dici Romanus civis natus ; sicut et Paulus, Tarsensis cum esset, se civem Romanum natum gloriatur [2]. De tempore autem ejus ordinationis, cum constet ex ipsius etiam litteris hoc anno sedere cœpisse, corrigendus est Marcellinus, dum post annum sequentem Gelasii ponit ingressum. Sub hujus enim anni consulibus leguntur plures litteræ (ut dicemus) ab ipso Gelasio datæ [3]. Doctissimum quidem fuisse, cum sua scripta testentur, Euphemius Constantinopolitanus episcopus suis litteris testatus est : cæterum etsi doctus, minime tamen inflatus scientia, sed mente humilis : nam ad ipsum Euphemium [4] : « Ego quidem », inquit Gelasius, « sum omnium hominum minimus, satis immeritus ad tantæ Sedis officium, nisi quod superna gratia semper operatur magna de parvis. Quid enim de me sentiam, cum hoc ipse de se Magister Gentium [5] testetur, qui se ultimum et non vocari dignum Apostolum profitetur? » Hæc de se ipse.

7. *Quomodo Gelasius cum Euphemio per litteras egerit renuente delere nomen Acacii a sacris tabulis.* — Porro Euphemius Constantinopolitanus episcopus, simul ac Gelasium subrogatum in locum Felicis accepit, more majorum Epistolam scripsit, qua et suæ fidei professionem inseruit, ut sic consequi mereretur Catholicæ Ecclesiæ communicationem. Cum vero Gelasius missas ab eo litteras accepisset, invenissetque fidei professionem in omnibus consonam Catholicæ veritati, reperit tamen quid in Euphemio magna reprehensione dignum esset, nimirum quod nequaquam e Diptychis nomen Acacii prædecessoris ab Ecclesia Romana damnati, ut Felix papa monuerat, expunxisset, sed pateretur in sacris recitari cum aliis episcopis Orthodoxis. Quamobrem detrectavit Gelasius Catholica communicatione Euphemium impertire ; sicque non pacificas seu communicatorias ad eum litteras dedit, sed commonitorias potius, quibus ipsum admonuit, frustra sperare se posse Catholicæ Ecclesiæ communicationem nancisci, nisi anathemate damnato Acacio, nomen illius e sacris tabulis penitus aboleret. Hæc quidem ita transacta esse inter Euphemium atque Gelasium, litteræ Gelasii ad eumdem tunc redditæ satis docent.

8. Cum vero accepisset ex Gelasii prioribus litteris Euphemius, ipsum admodum resilire, atque procul abesse, ut optatam et expetitam communionem impertiret ; rursus legationem aliam ad eumdem Gelasium misit per Sinclitium diaconum, cui ad eumdem litteras dedit, quibus eum persua-

[1] Gelas. Ep. x. tom. i. Epist. Rom. Pont.— [2] Act. xxii.— [3] Gelas. Ep. i. xxix. — [4] Gelas. Ep. ix. — [5] 1. Cor. xv.

dere nisus est, ut absque damnati expunctione Acacii nominis, condescendens fide Catholicis communicare deberet. Quibus aliis præterea usus sit Euphemius argumentis, ut a Gelasio Catholicam communicationem extorqueret, posteriores quæ extant ad eum redditæ litteræ docent, quas hic ad rerum gestarum absolutissimam cognitionem necessario recitandas esse existimavimus : hisce namque litteris, quæ ipsorum alter adversus alterum jure prætendere videretur, elucidantur.

9. Non fuit controversia ista inter Catholicum et hæreticum, sed inter ambos fide Catholicos, licet Euphemius inter schismaticos potius fuerit adnumerandus. Certe quidem de Euphemio nequaquam dubitari poterit, quin faveret Orthodoxæ doctrinæ, qui rectæ fidei confessionem ab invito licet Anastasio magno animi robore exegit, nec destitit, quousque illam imperatoris ore prolatam et scripto professam accepit : quam ob causam liberius sibi agendum apud Gelasium Romanum Pontificem arbitratus est. Tu quidem ista perlegens, magnæ palæstræ spectator eris ; in qua tamen fortissimum licet virum viribus senties destitutum, penitusque languescere, cum altero pede implicitus communione Acacii teneretur. Sed Gelasii audiamus Epistolam, cujus hic est titulus [1] :

10. « Dilectissimo fratri Euphemio (Euphemiano) Gelasius ». Non exhorruisse Orthodoxos interdum vocare fratres Christianos etiam a communicatione extorres, superius aliis exemplis est demonstratum : compagine enim humanæ naturæ et nominis Christiani, licet non fidei Orthodoxæ, neque Catholicæ communionis conjunctione, ejusmodi reperitur a Patribus aliquando usurpata nomenclatura. Porro Epistola sic se habet :

« Quod plane cupimus, atque sincera fidei communionisque Catholicæ reintegratione firmari asserit tua dilectio, quod alteri solus non sufficiat auditus, nisi per litteras spectaverit significationem provocatam (provocantem) (hoc est, reddens certiorem eum qui ante litteris provocaverat) de his quæ circa nos dispensatio divina perfecit, ut sic in secundis vicem salutationis impenderem ». Hæc idcirco Gelasius, quod Euphemius questus suis litteris esset, electionem Gelasii ex auditu tantum a se perceptam, cum nihil ipse provocatus licet litteris significasset, ut quæ post hæc idem Gelasius subdit declarant. Pergit vero : « Non arbitramur vel dilectionem tuam, vel aliquem sic hoc sperare potuisse, ut putaret nos vel aliquempiam potiorem quæ sunt gesta referentes debuisse responsa promereri : quia nimis judicaretur arrogans, si de prima Sede taliter existimasset ». Locus quidem subobscurus : verum illa verborum videtur esse sententia, non putare eo sensu scriptum ab ipso, ut quereretur non accepisse litteras a Romano Pontifice, quasi ad id præstandum ex debito teneretur : nimis enim arrogans fuisset, id sibi sumere voluisse : nam his addit : « Quod si (ut magis opinamur) quasi sociis, quibus præesse Christi munere delegatum est, Apostolicam Sedem institutum sibi noviter sacerdotem, præeuntibus oportuisse dixisti litteris indicare ; fuit quondam Ecclesiastica vetus hæc regula apud Patres nostros, quibus una Catholica Apostolicaque communio ab omni prævaricatorum libera pollutione constabat.

11. « Nunc autem, cum societatem præterre malitis extraneam, quam ad B. Petri purum redire illibatumque consortium : quomodo [1] cantabimus canticum Domini in terra aliena? Quomodo dispositionis Apostolicæ antiqua fœdera præbeamus hominibus communionis extraneæ? Quemadmodum vobis ordinationem renuntiatura est, cui, vestro etiam testimonio, hæreticos damnatos præponitis? » Intelligis, puto, ex his, lector, veterem morem Romanæ Ecclesiæ, ut novo subrogato successore Romano Pontifice, de his litteras dare soleret ad omnes episcopos, quod omnium esset causa communis, cum præeminens membris caput visibile Catholicæ præficeretur Ecclesiæ : quo gaudio illi duntaxat reputabantur indigni, qui Catholicæ communicationis expertes essent. Sed pergit inculcans, cur eo munere indignus fuerit ipse existimatus Euphemius ob retentam communicationem Acacii :

12. « Dicet forsitan tua dilectio, hæreticos damnatos dici Acacium et Petrum : cur (quod) fas non est præsentibus saltem litteris colloquamur? quia aliter appellamus Dominicæ mensæ participes, aliter qui in ejus nobiscum societate dissentiunt : quia ipse Dominus alio modo verba faciebat a sua prædicatione discretis, alio discipulis regni cælestis secreta pandebat. Consequenter quoque Apostoli non ita a suo collegio separatis, quemadmodum fidei domesticis consortibusque loquebantur ». Hæc idcirco Gelasius, quod ut extraneo scribens, nullum Euphemio Apostolicæ salutationis et benedictionis ex more munus fuerat impertitus. At prosequitur ex litteris Euphemii objecta diluere : « Sed ait dilectio tua, tantum circa me sese charitatis habuisse, ut non solum ad scribendum fueris contentus, sed affatus audire : legisti sententiam [2] : Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei : illud scilicet verbum, quod confessioni beati Apostoli Petri [3], portas inferi nunquam prævalituras esse promisit. Atque ideo rationabiliter existimasti, quia fidelis Deus in verbis suis, non nisi aliquid tale promisisset instituere, veram sponsionis suæ promissionem impleret.

13. « Ait denique dilectio tua, nos divinæ providentiæ gratia, quod ille monstraverit, sanctarum Ecclesiarum non deserere charitatem : quia me in Pontificali Sede locaverit non indigentem (sicut ait) doceri, sed intendentem omnia necessaria ad Ecclesiastici corporis unitatem. Ego quidem sum omnium hominum minimus, satis immeritus ad tantæ Sedis officium, nisi quod superna gratia semper

[1] Tom. I. Ep. Rom. Pont. Gelas. Ep. IX.

[1] Ps. CXXXVI. — [2] Rom. X. — [3] Matth. XVI.

operatur magna de parvis. Quid enim de me sentiam, cum hoc ipse de se magister Gentium testetur [1], qui se ultimum et non indignum vocari Apostolum profitetur? Verumtamen ut ad dilectionis tuæ verba redeamus : Si veraciter assecutus es hæc divinitus mihi fuisse collata, quæ et profecto quæcumque sunt bona, dona sunt Dei : sequere ergo hortamenta non indigentis doceri, et secundum supernam dispositionem universa cunctaque inspicientis, quæ ad Ecclesiarum pertinent unitatem, et adversus diabolum conturbatorem veræ pacis atque compagis (ut asseris) fortiter resistentis. Si ergo de me ista pronuntias; aut sectanda tibi sunt quæ a Christo (ut perhibes) constituta sunt; aut palam (quod absit) Christi dispositionibus obviare depromis; aut ad veniam (venam) luxuriæ de me cognosceris ista jactare.

14. « Sed consequenter adnectis, condescendibilem me, et optima dispositione revocare posse concordiam. Proinde quoniam isto verbo frequenter utimini, quid sibi velit, explorem. Optima enim illa est Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ dispositio, ad meliora proficiendo condescendere, non ad inferiora descendendo deficere. Cum autem dicis condescendere nos debere vobiscum : interim jam vos aut descendere, aut descendisse monstratis. Unde, quæso, vel quo ista descensio est? Utique ex superiori quodam loco ad inferiora quæque depositos, a Catholica Apostolicaque communione ad hæreticam damnatamque prolapsos vos videtis, cognoscitis, non negatis : et non solum vos in infimis jacere delectat, sed etiam in superiore manentes sede vultis impelli. Condescendere nos vobiscum invitatis ad ima de summis; nos coascendere vos nobiscum rogamus ad summa de imis. Nunc igitur sub conspectu illius excelsæ justitiæ judicet genus humanum, quis nostrum debeat alteri obedire.

15. « An dicis (ut cætera nunc omittam) descendit Dominus ipse de cælo? Descendit plane, sed ut hominem ab errore liberaret, non ut ejus misceretur errori. Nonne ipse præmonuit [2], ut qui in tecto consisterent, non descenderent nec ad ea quæ in domo videntur esse tollenda? Nonne pro omnibus Apostolus clamat unus, qui [3] plus omnibus laboravit, cum de custodia veritatis ageretur : Quibus [4] nec ad horam cessimus subjectionis gratia, ut veritas Evangelii permaneret apud vos? Videtis cælestem magistrum condescendere noxiis recusantem? Postremo faciamus aliquem corruisse : ad quem benignissime sublevandum, paululum quispiam velit inflecti : Ergo ut erigatur jacens, miserantem convenit inclinari, non ut cum eodem præcipitetur in foveam.

16. « Igitur per litteras, quas per Sinclitium diaconem destinastis de his quos baptizavit, quos ordinavit Acacius, majorum traditione confectam et veram, præcipue religiosæ sollicitudini congruam præbemus sine difficultate medicinam. Quo nos vultis ultra descendere? Quid tacetis? Quid verecundamini verbis exprimere, quod corde gestatis? Ipsa vos saltem verecundia (quod nonnunquam fit) debuit commonere. An forsitan, ut hæreticorum, damnatorumque, et his vel eorum successoribus communicantium nomina consentiamus admitti? Hoc non est condescendere ad subveniendum, sed evidenter in inferna demergi. Parcite, quæso, et nobis et vobis. Quod si curam vestri adeo non habetis, date veniam nobis. Dolere et flere possumus et debemus : in hæc abrupta deduci non possumus, nec debemus, qui præstante Deo nostro, sinceram puramque paternæ traditionis fidem communionemque retinere, et ab omni prævaricatorum contagione discretam, etiam intentato periculo mortis, optamus : eligentes (si velit Deus) quælibet illa perpeti, quam causas incidere damnationis æternæ. Date, inquam, veniam : si tamen vos propter amorem cujuslibet hominis vel timorem hæc libenter incurritis, nos propter amorem Dei et timorem gehennæ talia refutamus.

17. « Nec vos credatis, dissimulando causas atque personas, cujuslibet amicitiis posse subrepere : quia (qua) neque vos ita subtiles estis, qui non possitis intelligi; et nos, præstante Domino, non reperitis incautos. Nonne missis huc sæpe litteris indicastis, cum cæteris hæreticis vos Eutychetem quoque respuere? Hoc si verum est : aut eos qui communicaverunt Eutychetis successoribus pariter abdicate; aut aliorum quoque hæreticorum successoribus communicantes admittite. Sed Acacius, inquis, nihil contra fidem, sicut Eutyches, et successor ejus, legitur ubicumque dixisse : quasi non sit deterius et non ignorasse veritatem, et tamen communicasse veritatis inimicis. Si enim cum aliquis recte sapiens de fide Catholica communicet cum illis hæreticis, inter quos Eutychetem posuistis, vel successoribus eorum; non est fas eos inter Catholicorum altaria nominare : ita ergone illius Eutychetis successoribus communicando simili sorte tenetur obnoxius? De talibus quippe convenienter dicitur [1] : Descendant in infernum viventes : qui dum illa vita, qua [2] justus vivit, vera atque Catholica putantur vivere, repente aut in prona pravitatis, aut in hæreticæ communionis inferna vergunt. Ecce quales Christo dicitis esse præponendos, cum ille nec animas nostras sibimet præcipiat anteponi ». Vides Romanum Pontificem, quam tenacissimus custos sit servandæ Catholicæ integritatis a communicatione perfidiæ hæreticorum intactæ? Sed et aliis occurrit argumentis Euphemii, ubi subdit :

18. « Imo et adhuc quæritis, quando fuerit damnatus Acacius? Quasi revera, etiamsi eum nullus ante damnasset, non debuerit Orthodoxæ et Apostolicæ communionis, cujus prævaricator extitit et desertor, participatione secludi : sicut etiam quilibet qui fuerit ante Catholicus, cuicumque hæresi communicans, merito judicatur a nostra socie-

[1] 1. Cor. xv. — [2] Matth. xxiv. — [3] 1. Cor. xv. — [4] Galat. ii.

[1] Ps. liv. — [2] Rom. i.

tate removendus; aut in tali sorte defunctus, inter Catholicorum nomina nullatenus computari ». Hæc quidem objiciebantur ab Euphemio (ut postea patuit) quod diceret damnatum minime fuisse Acacium in Concilio œcumenico. Sed pergit Gelasius.

19. « Miramur tamen, inquit, quomodo ista profertis, hoc est, ut et Synodum Chalcedonensem vos suscipere pro fide Catholica profiteamini; et eos quos damnavit sectantium communicatores, non particulariter (pariter) generaliterque putetis fuisse damnatos. Ostendite ergo, quæ Synodus in unaquaque hæresi cum erroribus successores eorum his communicantes simulque omnes non damnet et complices. Itaque ille vester Acacius, qui Eutychianis hæreticis (hæresibus) detestabili communione factus est particeps, ab eadem Synodo sine dubitatione damnatus est, quæ et Eutychetem, Dioscorumque cum successoribus eorum, hisque communicantes Synodico tenore prostravit : sic sequaces quoque eorum Timotheum Petrumque simili definitione dejecit. Proinde si ea quæ in Synodo Chalcedonensi pro fide et communione Catholica lege Apostolica definita sunt, vere certeque sectamini, sicut vestra professione multiplici continetur ; aut successores ab illa Synodo damnatorum, hisque communicantes abjicite : aut, si istos admittitis, ea quæ in illa Synodo pro fide et communione Catholica et Apostolica sunt peracta, non solum falso vos retinere perpenditis, sed insuper labefactare conamini, et in Eutychianam hæresim sine retractatione reciditis, meritoque a Catholicis probamini esse vitandi : quia ut talem pestilentiam perpetuo possemus evadere, ea quæ contra ipsam ab ea congregatione sanctorum Patrum salubriter decreta leguntur, nullatenus mutilanda, non solum Sedis Apostolicæ præsules, sed etiam Orientalium regionum Catholici censuere pontifices.

20. « An Petrum dicitis fuisse purgatum, cui communicavit Acacius ? Veris assertionibus edocete, hoc ostendite, hoc probate, quibus ille modis, quibus ille regulis ab Eutychiana fuerit professione vel communione mundatus : ut cum id nihilominus evidenti rerum claruerit demonstratione convictum palam aperteque positis advertere, aut vos debere cedere veritati, aut adversus hanc manifesta dimicatione confligere. Nec vobis blandiamini, quia fidem Catholicam profitemini vos tenere, quia Eutychetis nomen ademistis, quia ea veluti prædicare videamini, quæ Orthodoxa prædicavit antiquitas. Clamat enim nobis illa Evangelica sententia [1] : Aut facite arborem bonam, et fructus ejus bonos ; aut facite arborem malam, et fructus ejus malos : a fructibus enim arbor cognoscitur : id est, si voce, si fide, si professione Catholica et Apostolica fideliter veraciterque gloriamini, hujus et communionem recipite : si vero hæreticorum, scilicet damnatorum, vel his aut successoribus eorum communicantium communio vobis placet, quid statis? quid circumspicitis ? simul et eorum aperte manifesteque, remotis obstaculis, dogma defendite. Quid enim juvat ? imo et satis gravat dictis polliceri, quod factis negatur ; ut non solum ipsa per se hæresis Eutychiana quam sit funesta Christiano sacramento possitis agnoscere, sed quanta et quam gravia hæresis ista in sui definitione contineat.

21. « Ecce ad quæ nos præcipitia condescendere provocatis, atque ad quæ nos vitæ æternæ pericula cupitis inclinare. Hoc descensu salvare est ægrotantem, an cum languente consumi ? Hæc erit optima dispositio illius quam memoras, reparandæ concordiæ; an illa potius, ut rejectis contagiis perfidorum, integra fide, sincera sui communione potiatur communio Catholica atque Apostolica ; ne hæreticorum tabe depulsa, intemeratam suæ fidei confessionem nitatur adstruere, atque invicem sibimet congruentis Orthodoxæ professionis communionisque sit unitas? Hanc (sicut dilectionis tuæ litteræ cohortantur) meis quoque temporibus custodiri, qua valeo prece deposco, quæ per tot annos ab illis Patribus gloriosis illibata intactaque servata est. Hæc enim est (sicut ipse dicis) quam Deus noster de omnibus bene futuram, et secundum suam veritatem et regulam gubernandam et præscius ante constituit, et singulis quibusque temporibus sua dispositione convenienter aptavit. Hæc est voluntas Dei, cujus tu ingeris mentionem, quam ego quoque pro meo modulo, quem Dominus donare dignetur, cupio prorsus implere : ut non reus de hujus talenti cælestis diminutione reperiar : sed in hoc talento (sicut ipse quoque nos admonet) incrementum, Christi gratia postulo consequi, et nullum prorsus incidere detrimentum.

22. « Hinc est, quod prioribus dilectionis tuæ litteris (sicut tua quoque pagina designavit) pro vestra sumpsi salute tristitiam, ubi comperi quod erat vobis noxium, et quod veræ paci contrarium reperi. Contristatur enim Apostolus [1] de errore deviantium , et lætitiam recipit de eisdem sua prædicatione correctis. Si autem tua charitas (ut dixit) nescio quorum necessitate constringitur , quod (pace tua dixerim) sacerdos pro veritate promenda nec facere deberet omnino, nec dicere : ignoscat nobis hominibus timidissimis , si coarctante nos terribilis et divini judicii grandi necessitate constringimur, sicut qualescumque ministros Christi decet, nos animas nostras ponere pro veritate salvandas, quam eas lucrari velle veritatis diminutione perdendas, ut non dicam contra fidem libitis cujuslibet abdicandas.

23. « Istæ mihi sunt (quas dilectio tua commendat) certæ fidei perpetuæ cum eo, quicumque voluerit, in Christi visceribus amicitiæ. Hic non tam optamus præponi aliis (sicut prædicas) quam cum fidelibus cunctis sanctum et Deo placitum habere consortium. Hæc mihi (quam mandat dilectio tua) pax solida inconvulsa, et perennis : hoc unum

[1] Matth. XII.

[1] 2. Cor. VII.

vinculum (sicut etiam ipse desideras) salutare, quo cuncta uniri possit Ecclesia. Hoc quibus est creditum (sicut etiam ipse deprecaris) protectio divina perficiat. Hæc est (quæ Deus[1] est) charitas, quam poscis de[2] corde puro et conscientia bona, et fide non ficta. Quomodo ergo de corde puro, si hæreticorum fuerit participatione polluta? Quomodo conscientia bona, si malorum fuerit confusione permixta? Quomodo fide non ficta, si fuerit mixta cum perfidis? Quæ si prudentia tua (sicut etiam precamur) diligenter advertat, perspicit Apostolicam Sedem non vitare pacem, sed hæreticorum damnatorumque vitare vestigia (contagia).

24. « Quæ etiam vos rationabiliter intuentes, creditis commonendum, populum Constantinopolitanum non permittere submoveri nomen perfidorum. Quisnam hoc in Ecclesia Dei (quæso te) possit audire, cum utique pastorem sequi grex debeat ad pascua salutaria revocantem, non per devia gregem pastor errantem? Dic mihi (rogo te) grex pro te, an tu pro grege redditurus es rationem? Certe si vobis hoc placet, multo magis causa est nobis justior, qui populum Romanum a fide illa sua laudabili, majorum traditione percepta, declinare non sinentem nos penitus libenter audivimus; si vos Constantinopolitanam plebem ab hæretica communione discedere recusantem non vultis offendere». Hæc idcirco Gelasius, quod Constantinopolitana plebs Acacii nominis studiosa haud suaderi facile poterat nomen Acacii e Diptychis submoveri. Ad postremum vero quod idem Euphemius suis litteris petiisset mitti ab ipso Romano Pontifice legatos Constantinopolim pacis sequestres; cur id facere renuat, ejusmodi causam affert, quam subdit his verbis :

25. « Sed nos dicitis debere dirigere, qui eam valeat mitigare. Quomodo me auditura est, quem videtur habere suspectum si præsules suos despicit admonentes? Nonne ipsis Apostolis est præceptum[3], in aliquibus regionibus verbi prædicatione non uti: his quippe, in quibus non fuerant audiendi? Verumtamen, frater Euphemi (Euphemiane), sine dubitatione veniemus ad illud pavendum tribunal Christi (ut taceam quæ ex hoc sit metuenda vindicta) circumstantibus illis, a quibus fides ipsa defensa est. Non illic inficiationibus, non dilationibus, non inclusionibus est agendum; sed manifestissime comprobandum, utrum beati Petri gloriosa confessio cuiquam eorum, quos regendos accepit, quicquam subtraxerit ad salutem; an eam auscultare nolens etiam cum suo periculo rebellis extiterit obstinata pernicies? Ibi certe dilucidabitur, utrum ego (sicut putatis) acerbus, asper, et nimis durus difficilisque sim vobis, qui cum ratione vestram salutem parturio, qui clamo : Etiamsi austerum videtur antidotum, accipite, quæso, bibite, vivite, nolo moriamini : an vos, qui a noxiis prohibiti, medicos ducitis execrandos, imo qui vultis vobiscum medicos ægrotare, quam vos recipere sanitatem ». Et alia manu : « Deus te incolumem custodiat ». Hæc Gelasius ad Euphemium Constantinopolitanum episcopum.

26. Sed aspidis surdæ instar ipse vocem non exaudit incantantis, qui alias post hæc (ut suo loco dicturi sumus) struxit pro sua defensione adversus Pontificem rationes : resiliens enim obstinatior factus, eo magis obduruit, quod ea jure viderentur sibi concedi debere, quod solus adversus ingruentes hæreticos in Oriente fidei Catholicæ ageret defensorem, tutareturque Chalcedonense Concilium adversus eumdem imperatorem, illud ipsum labefactare conantem. Tali igitur prætextu justitiæ, veluti thorace quodam superposito roboratus, sicut adversariorum illæsus excepit ictus, et amicorum eum curantium admonitiones despexit, visus sibi sacrorum dogmatum magister esse, qui non indigeret ab aliis edoceri, ob idque derisit (sicut illud de Behemoth in Job[1]) vibrantem hastam. Nihil plane in Ecclesia Dei execrabilius ipsi Deo, quam majori resistere potestati : nihilque a curationis spe magis alienum, quam delinquentis animus justitiam præ se ferens. De his enim Dominus ad suos[2] : « Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum ».

27. Hæc autem omnia inter Gelasium et Euphemium transacta esse hoc anno, nihil prohibet ut dicamus : nam cum Gelasium hujus ferme anni exordio Pontificem creari contigerit, ut hoc eodem anno accepto de ejus electione nuntio Euphemius ad eum primo et secundo rescripserit, idemque Gelasius reddiderit ad eum litteras, nulli esse potest impedimento angustia temporis, cum (quod superius demonstratum est) mensis unius spatio ad summum Constantinopoli missæ Romæ litteræ redderentur; sicut et quæ Roma Constantinopolim mitterentur. Hæc satis quod ad res gestas Gelasii ipso sui Pontificatus exordio cum Euphemio. Quid vero cum Anastasio imperatore egerit, jam dicemus.

28. Quod enim ipse Gelasius scisset eumdem imperatorem Anastasium rectæ fidei Catholicæ confessionem Euphemio Constantinopolitano episcopo obtulisse : licet nullas ab eo accepisset Epistolas, nihilominus ad eum scripsit pacificas ex more dari solitas litteras. Testatur id ipse in Commonitorio ad Faustum his verbis : « Ego nulla ipsius scripta percipiens, honorificis (ut nostis) eum litteris salutare curaverim ». Hæc ipse. Quæ autem reperiuntur datæ litteræ Gelasii ad Anastasium imperatorem, non hoc anno, sed sequenti potius scriptæ esse noscuntur, ut suo loco dicemus.

29. *Gelasius dat litteras circulares ad episcopos Macedoniæ Acacianis inhærentes.* — Inter hæc autem cum in scandalum plurimorum Thessalonicensis Ecclesiæ episcopus, idemque totius Macedoniæ provinciæ metropolitanus, qui alias semper,

[1] Joan. IV. — [2] 1. Tim. I. — [3] Act. XIII.

[1] Job. XLI. — [2] Matth. V.

cum schisma aliquod obortum esset inter Orientales et Romanum Pontificem, ipsi Sedi Apostolicæ firmissime inhærere, suscipereque consuevisset ejusdem Sedis patrocinium, modo Acacianis turpiter inhæsisset : idem Gelasius papa, ut reliquos ejus provinciæ episcopos in officio Catholicæ et Apostolicæ communionis contineret ; ad ejusdem provinciæ antistites litteras dedit Circulares, missas autem non ad Thessalonicensem, utpote indignum, sed ad Laurentium Lignidi episcopum. De illo vero ita ad Dardaniæ et Illyrici episcopos idem Gelasius [1] : « Noverit autem vestra fraternitas, Ecclesiæ Thessalonicensis antistitem nostris adhortationibus sæpius incitatum, contagia communionis externæ nunquam declinare voluisse, nec apud nos nomen Acacii, vel cæterorum similium perfidorum, hisque communicantium congrua professione damnasse : quapropter eum communionem Sedis Apostolicæ non recepisse manifestum est ». Hæc Gelasius de episcopo, cujus tamen populus perstabat in fide : nam de eo et de statu Ecclesiarum ejus provinciæ cum in dictis litteris ad Laurentium agit, qualis esset, earum exordio narrat his verbis [2] :

30. « In prolixitate Epistolæ dilectionis tuæ, magno nos gaudio replesti in ea parte, in qua dictum est, quod in Thessalonicensi Ecclesia, vel in aliis similiter recitata Epistola prædecessoris nostri de excessibus Acacii, cuncti ei anathema dixerint, nec quisquam communioni prævaricatoris sese miscuerit. Unde quia nos admones dilectione fraterna, ut velut medicinam quamdam fidei episcopis per Illyricum, vel aliis ministrare debeamus : quanquam hoc copiosissime factum sit a beatæ recordationis prædecessore nostro, ut (et) quia mos est Romanæ Ecclesiæ sacerdoti noviter constituto formam fidei suæ ad sanctas Ecclesias prærogare : hæc eadem compendiosa nimis brevitate studui renovare : ut sub qua fide vivendum sit, secundum statuta Patrum, per hanc nostram Epistolam propter brevitatem sine fastidio lector agnoscat. Confitemur ergo Dominum nostrum Jesum Christum, etc. » Ponit namque integram Catholicæ fidei confessionem, tanquam exemplar, quod Catholici omnes ad imitandum intueri deberent, ut mererentur et Catholici dici, et Catholica communione digni existimari. Sic namque moris fuit (ut ait) Romanorum Pontificum, fidelibus omnibus credendi formam præscribere, quæ (ut Gelasius profitetur) nihil haberet alienum diversumve ab iis quæ iidem a majoribus accepissent ; verum omnia accomodata ad ingruentium hæresum medicinam : sicuti ipse Gelasius eadem fidei confessione, quæcumque obortæ essent adversus veram Verbi Dei incarnationem hæreses damnans, recte credendi regulam docuit. Porro hanc Epistolam ad Laurentium datam communem esse voluisse omnibus Macedoniæ episcopis, et textus ipse declarat, cum et fidem æque communem omnibus præscribit : ad finem vero hæc habet de officio ab eodem Laurentio requisito :

31. « Hæc ergo sunt, frater dilectissime, quæ pro antidoto nos debere mittere flagitasti, quod cum nullum amarum neque dulce noxium habeat, bibere (videndum) ne refugite. Nam et de nostro conventu disposueramus quosdam dirigere, si ratio id temporis fieri permisisset : quod facere credimus opportune, cum illarum partium correctio ad nos, juvante Domino, legatione plenissima (sicut confidimus) fuerit nuntiata : sperantes etiam de Dei nostri misericordia, ut huic prædicationi nostræ clementissimus et Christianissimus imperator unanimitatem suam, auxiliumque conjungat, quatenus pro fide, qua pollet, in illis regionibus coerceat, quin suis quæstiunculis et secundum elementa mundi (sicut Vas electionis ante prædixit [1]) superflua vanaque concinant, nolentes contineri salutaribus disciplinis. Sed vos (sicut ait idem Apostolus [2]) non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, et in illo docti estis, sicuti est veritas in Jesum : quam utique ille apprehendere poterit, qui Orthodoxorum Patrum (sicuti jam sæpe dictum est) observaverit instituta ». Hæc Gelasius : quibus plane significatur, magnam spem ipsum de fide Catholica imperatoris concepisse, cum audisset fidei Catholicæ libellum Euphemio Constantinopolitano episcopo ab eo oblatum. Ita quidem hanc de se concitaverat Anastasius imperator expectationem ; sed periit illa prorsus, cum postea auditum est chartam suæ confessionis reddi sibi voluisse.

Eodem ferme tempore, sui ipsius Pontificatus exordio, idem Gelasius ad universos Dardaniæ episcopos litteras dedit monitorias per Tryphonem, quæ non extant : erant autem ejus argumenti, ut monens præciperet Dardaniæ episcopis vitare communionem Eutychianorum. Extat eorum responsio ad Gelasium istis verbis [3] :

32. *Litteræ et legatio Gelasii ad Dardaniæ episcopos de cavendis hæreticis.* — « Domino sancto Apostolico et beatissimo Patri Patrum Gelasio Urbis Romæ, humiles episcopi Dardaniæ.

« Saluberrima Apostolatus vestri præcepta, Tryphone viro religioso filio nostro deferente, qua oportet devotione suscepimus ; et maximas Deo omnipotenti et beatitudini vestræ referimus gratias, quod nos pastorali admonitione et Evangelica doctrina visitare dignatus es, domine sancte Apostolice et beatissime Pater Patrum. Desiderii enim et voti nostri est, jussionibus vestris in omnibus obedire ; et quemadmodum a Patribus nostris accepimus, Sedis Apostolicæ, quæ vitæ et meritis vestris delata est, præcepta intemerata servare ; atque religionem Orthodoxam, cujus estis prædicatores, fideli et inculpata devotione, prout nostræ rusticitatis sensus patitur, custodire. Eutychetis enim, vel Petri, Acaciique, et omnium sectatorum ejus atque consor-

[1] Gelas. Ep. VIII. tom. I. Ep. decretal. — [2] Gelas. Ep. I.

[1] Colos. II. — [2] Ephes. IV. — [3] Post secundam Gelasii Ep. tom. I. Ep. decretal.

tium, velut quædam pestifera contagia, ante vestram quoque vitavimus jussionem, et multo magis nunc post admonitionem Sedis Apostolicæ et ab eadem nos pollutione necesse est abstinere : et si qui alii ejusdem Entychetis sectam, vel Petri, et Acacii aut secuti sunt, aut sequentur, vel eorumdem se complicibus atque consortibus æstimant immiscendos, a nobis, qui Sedi Apostolicæ secundum divina præcepta et Patrum statuta inculpati servire desideramus, omni ratione vitandi sunt.

33. « Et si qui prava intentione (quod neque arbitramur, neque optamus) a Sede Apostolica se crediderint segregandos ; ab eorum nos alienos esse consortio profitemur : quoniam (ut dictum est) Patrum in omnibus custodientes præcepta, et inviolabilia sacrosanctorum canonum instituta sectantes, Apostolicæ et singulari illi Sedi vestræ communi fide et devotione parere contendimus. Et quoniam suggerendi fomitem nobis pro insita sibi benignitate beatitudo vestra concessit, aliqua memorato Tryphoni viro religioso filio nostro præceptorum vestrorum portitori suggerenda mandavimus. Et ut suggestionem ejus, quantum arbitramur , justam et rationabilem pro supplicatione nostra libenti animo Apostolatus vester dignetur admittere : justis (junctis) precibus exoramus (quod supplicatio nostra mereatur effectum) unum ex Angelica Sede vestra cum sæpe dicto viro religioso ad nos usque præcipite destinare : ut sub ejus præsentia, quæ fides Orthodoxa et vestræ jussionis sinceritas postulat, ordinentur ». Itactenus Epistola : sequitur post hæc ibi posita episcoporum subscriptio.

34. Vides, qua sequerentur observantia Catholici episcopi Apostolicam Sedem, quantoque dignarentur honore ipsum Romanum Pontificem; qui quidem non defuit officio : licet enim ob tumultus bellicos aliquanto tardius, misit tamen ad eos secundum petitionem ipsorum Ursicinum episcopum ; adjecitque litteris suis, quas voluit esse communes omnibus illarum provinciarum episcopis, iteratam admonitionem de cavendis hæreticis et communicantibus illis : quam quidem Epistolam hoc tempore fuisse scriptam, satis ex eo apparet, quod numerat annos quadraginta quinque ab ortu Eutychianæ hæresis. Sed et horum temporum statum Italiæ bellis Theodorici et Odoacris exagitatæ demonstrat verbis istis [1] : « Ubi primum respirare fas est a continuorum tempestate bellorum, quæ in illis provinciis, vel in istis temporum (temporibus) qualitas incessanter exercuit, cunctos per Dardaniam Domini sacerdotes fraternæ sollicitudinis charitate duximus alloquendos : primum quia regimen Apostolicæ Sedis adepti, strepitu publico (sicut dictum est) retardante, commissum nobis sacræ dispensationis officium, propriis (ut mos erat) litteris nequivimus indicare, quo vestra fraternitas de communionis Domini nobiscum munere gratuletur ». Vides, lector, ad hoc scribi solitas a Romano Pontifice recens creato litteras, ut ad quos ille scriberet, eosdem esse Catholicæ communicationis participes omnibus innotesceret.

35. Legavit igitur idem Pontifex cum his litteris Ursicinum episcopum, ut hisce remediis eosdem populos non solum ab hæresi Eutychiana, sed a communicatione cum communicantibus ipsis hæreticis, alienos esse debere, instantius commoneret. Ad postremum vero eos cautos reddit his verbis : « Si, inquit, aures vestras de hac crediderit subreptione pulsandas : sollicitudine pastorali ad nos quantocius referre properetis, et communi studio Catholicoque tractatu pro domo unius Domini cuncti Catholici conferant sacerdotes ; ut quæ Orthodoxæ definitioni competunt, intemerata serventur». Et paulo post : « Hæc autem vestra dilectio ad contiguas sibi quasque provincias vicinosque pontifices prudenter faciat pervenire ; ut Ecclesiarum præsules, universæ veritatis instructione percepta, mortiferam declinare valeant falsitatem ». Circulares erant hæ Gelasii litteræ per universam saltem Græciam circumferendæ. Sic igitur res anni hujus se habuere : quæ autem post a refractariis tentata sint, dicemus anno sequenti.

36. *Defuncto Sallustio succedit Elias Hierosolymorum episcopus, qui monachos, duce Saba, apud se congregat.* — Moritur hoc anno Sallustius Hierosolymorum episcopus : cum enim pervenisset ad annum octavum suæ sedis, ex hac vita decessit. Ita quidem ex Cyrillo constat in Actis S. Sabæ, in quibus hæc de eodem Sallustio enarrantur laude digna, cum præcavit ne monachi schismate dividerentur [1] : « Lazarus, inquit, et Anastasius monasticæ perfectionis cum parvam aut nullam curam gererent, ad quasdam autem mundanas curas et pecuniæ emolumenta tota mente et anima conversi essent, maxime cum tunc Anastasius post Zenonem suscepisset imperium, et schismata cum summa impudentia et licentia loquerentur adversus Ecclesiam : cum tunc ergo divinus Sallustius (erat autem is patriarcha Hierosolymitanus) statuisset liberare fratres ab illa tempestate : primum quidem constituit, ut qui jam a me dictus est Marcianus eis præesset, et eorum susciperet rectionem. Cum vero intercessisset aliquantum temporis, ægrotabat quidem divinus Sallustius et corpore erat male affectus : ad eum ergo convenerunt omnes qui erant in solitudine. Ipse autem communi suffragio eorum qui simul convenerant, statuit, ut monasteriis quæ erant circa sanctam civitatem præessent Sabas et Theodosius, ii quos præsens vobis ostendit narratio. Ab illo ergo tempore Theodosius quidem iis qui communiter vivebant, Sabas autem iis qui cum nemine congrediebantur et erant omnino separati, præerant ». Sic itaque Sallustius ex hac vita recessurus optimorum præsidum robore munitam re-

[1] Gelas. Ep. II.

[1] Cyril. in Vit. S. Sabæ apud Sur. tom. VI. die V. Decemb. c. 38.

linquere voluit monachorum Catholicam fidem. Subdit vero Cyrillus :

37. « Postquam autem Sallustius migravit ex hac vita, Elias quidem, cujus sæpe memini in Vita magni Euthymii, in sedem illius evehitur ». Et quidem hoc anno, ut apparet ex his quæ inferius idem auctor ait, dum res gestas sub Elia tertio anno Anastasii imperatoris recenset [1]. Porro ad secundum annum Anastasii Sallustium pervenisse, itidem ipsæ res gestæ indicare videntur. Fuit Elias Arabs genere, laudatissimus discipulorum S. Euthymii, de cujus sede idem sanctus (sicut de Martyrio accidit) ante prædixerat : nam idem Cyrillus in actis Euthymii hæc ait [2] : « Prævidit autem magnus Euthymius perspicaci oculo animi ea quæ erant ventura Martyrio et Eliæ, nempe fore, ut Jacobi, qui clarus erat in choro discipulorum, unusquisque eorum sedis sit successor futurus ». Hæc de prædictione. Venerant hi ex Ægypto monachi, ut superius cum de Martyrio egimus dictum est : sed de Elia dicturi, eadem hic repetemus. Ait enim idem Cyrillus : « Cum ergo in Ægypto omnia essent plena turba et tumultu » ob hæreticos occupantes Alexandrinam Ecclesiam, « duo quidam anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius et Elias, unus quidem Cappadox, alter vero Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum illum veniunt Euthymium, etc. » Quot autem annos Elias sederit, dicemus in ejus obitu.

38. Magna plane Dei providentia factum est, ut e monasteriorum latebris in sedem illam sublimem eveheretur Elias, qui in spiritu Eliæ adversantem Achab Ecclesiæ Dei posset arguere, et prophetas Baal confodere verbi gladio. Constat autem eumdem S. Eliam consectatum esse idem vitæ genus cum est factus episcopus, quod excoluerat antea monachus ; et nunquam bibisse vinum, ut Polychronius testatur apud Sophronium [3]. Subdit vero hæc idem Cyrillus [4] de eodem Elia : « Ubi factus est Hierosolymorum episcopus, statim omni studio contendit, ut circa se congregaret bonos monachos sanctæ Resurrectionis circa Turrim David dispersos in aliquibus cellis. Monasterium quidem certe construit apud episcopatum, et cellas ædificat ad illos excipiendos : et unicuique eorum qui conveniebant, abunde suppeditabat ea quæ erant necessaria. Cum hi ergo omnes monachi illic congregarentur, divinissimus Sabas rursus emens multas cellas, in quibus illi prius habitabant, adjecit eas ad illos hospitio recipiendos, qui veniebant ad Lauram ». Hæc ipse, qui et de hymno Trisagio hæc paulo inferius habet [5] :

39. « Quoniam autem quidam sequentes inanem vocem Petri cognomento Fullonis, qui eadem sentiens quæ Eutyches, cum Antiochenam sedem impie invasisset, sæpe fuit expulsus a sacris vestibulis, angelico ter sancti hymno inserebant : Qui propter nos fuit crucifixus : divinus Sabas adulterinam hanc tollens novitatem, aliam quidem sacrorum hymnorum consequentiam (quandoquidem sciebant eum recte prosequi Armenos) permisit eis solita voce canere : solum vero hymnum Trisagium sanxit canere lingua græca : hoc quoque prætérea præcipiens, ut die quidem Sabbati in templo speluncæ, diebus autem Dominicis fierent synaxes in templo Deiparæ : in aliis autem Ecclesiis et Dominicis et insignioribus festis magis solemnibus a vespera usque ad mane producerent vigilias ». Hæc Cyrillus.

40. In his autem observa, quod ait Sabam instituisse, ut propria lingua ipsi psallerent, nempe Armena reliquos hymnos, ipsum autem Trisagion græca lingua concinerent. Ea quidem ratione, ut audiretur ab omnibus, Catholicos longe aliter hymnum illum occinere, quam docuisset Petrus Fullo impius hæresiarcha ; et qua lingua ille hæresim sacræ cantioni admiscuisset, eadem Catholici illam absque ullo additamento occinentes, errorem redarguerent hæreticorum, et se perspicue esse Catholicos declararent. Quo salubri consilio introductum est pariter in Occidentali Ecclesia, ut ubique solemni ritu in Parasceve, cum sancta Crux adoratur, absque illo additamento, *Qui crucifixus pro nobis*, a nefario Petro Fullone apposito, Trisagion græce tantummodo publice concinatur : qui laudabilis usus hactenus in detestationem antiquæ blasphemiæ perseverat.

41. *Miserrimus status Ecclesiæ Orientalis, Anastasio in prava circa religionem abeunte.* — Hoc eodem anno, qui secundus est imperatoris Anastasii, cœptum esse bellum Isauricum, auctor est Marcellinus, qui et sexennio illud perdurasse tradit, quinquennio vero Theodorus lector [1]. Cum ex rebus ipso exordio prospere succedentibus Anastasius insolentior factus, pœnitens se dedisse fidei Catholicæ professionem Euphemio, eamdem ab eo restitui sibi coegit : id quidem ipse Theodorus affirmat, et Cedrenus hoc anno ejus imperii secundo accidisse testatur. Quonam autem colore id Anastasius egisse dicatur, audi Evagrium [2] rem gestam referentem (ut puto) ab Eutychiano historico Zacharia, a quo et alia plura se deprompsisse fatetur : « Iste, inquit, Anastasius pacis studiosus cum in rempublicam, tum maxime in Ecclesiæ administratione nihil omnino rerum novarum moliri voluit : imo vero modis omnibus elaboravit, ut tum Ecclesiæ sanctissimæ ab omni tumultu et perturbatione vacarent, tum omnes qui ipsius parebant imperio, summa tranquillitate fruerentur, omni contentione et discordia ex rebus tam Ecclesiasticis, quam civilibus personis sublata.

42. « Quod autem ad Concilium Chalcedonense attinet : illud id temporis neque palam in Ecclesiis sanctissimis prædicatum fuit, neque ab omnibus

[1] Cyrill. in Vita Sabæ c. 69. — [2] Cyrill. in Euthym. apud Sur. die xx. Jun. — [3] Sopron. Prat. Spirit. c. 35. — [4] Cyrill. in Saba c. 39. — [5] Ibid. c. 40.

[1] Theod. Lect. Coll. l. II. — [2] Evag. l. III. c. 30.

rejectum. Nam singuli Ecclesiarum præsides arbitratu suo in ea re egerunt. Atque ut nonnulli decretis in eo Concilio editis firme et constanter adhæserunt, et ne syllabam quidem de rebus ab eo definitis remittere, imo nec litteræ mutationem adimere voluerunt; quin etiam ab illis qui ejusdem decreta repudiabant, magna cum animi confidentia refugerunt, recusantes penitus cum iis communicare : sic alii non solum illud Concilium et ejus decreta rejecerunt, verum etiam tum illud, tum Leonis de fide decisionem damnarunt anathemate. Alii vero Epistolam Zenonis de concordia mordicus tenuere ; idque cum inter se, utrum una, an duæ sint in Christo naturæ, graviter dissiderent. Ac pars eorum ipsa litterarum compositione decepti sunt ; pars ad pacem se magis inclinarunt : usque adeo uti omnes Ecclesiæ in separatas factiones dividerentur, et earum præsides inter se ipsos minime communicare vellent. Unde plurimæ dissensiones tum in Oriente, tum in Occidente, tum in Libya ortæ sunt : dum episcopi Orientis, neque cum episcopis Occidentis, neque cum episcopis Libyæ, neque ipsi vicissim cum Orientalibus in gratiam reduci poterant. Sed res ad majorem absurditatem in dies prolapsa est : quippe antistites Orientis nec secum ipsi communicare voluerunt, nec Europæ præterea et Libyæ episcopi, nedum cum exteris.

43. « Quas res cum Anastasius imperator animadverteret, episcopos, sicubi eos novis rebus studentes, aut quemquam præter consuetudinem illorum locorum, in quibus ætatem degebant, Concilium Chalcedonense prædicantem, aut idem ipsum damnantem anathemate comperiret, exturbavit ». Hæc de prætextu Anastasii Evagrius : quibus plane significatur, ipsum imperatorem nequaquam fuisse Eutychianum hæreticum, quod prohiberet damnari Concilium Chalcedonense ; neque Catholicum, quod nec illud permitteret prædicari, cujus et a se editam professionem receptam voluit aboleri ; at ipsum falso existimasse, imposito tum Catholicis tum hæreticis silentio, pacem induci posse : cum vera pax semper justitiam consequatur, secundum Davidicum illud [1] : « Justitia et pax osculatæ sunt ».

44. Cujusnam ergo hæresis Anastasius sectator fuit ? Acephalorum fuisse sectæ hæreticum habent acta [2] Theodosii cœnobiarchæ ; affirmant id ipsum Cedrenus et alii : fuerunt autem qui dixere eum secta fuisse Manichæum, utpote Manichæa matre natum. Leontius vero ait, Anastasium ex numero illorum hæreticorum fuisse, qui ob id quod neutri duarum adversantium sibi partium inhærerent, nominati sunt « Hæsitantes » : qui et ipsi, quod capite carerent « Acephali » dicti esse reperiuntur. De ejusmodi « Hæsitantibus » cum Leontius agit, hæc ait [3] « Age de argumentis quoque nonnullis, quæ omnes hi Hæsitantes objiciunt Ecclesiæ, paucis disseramus ». Et inferius : « Primum est, Synodum Chalcedonensem non esse recipiendam, quod ei homines inconstantes et sibi ipsis dissimiles interfuerint : nimirum eos et Eutychetem ab officio removisse Byzantii, et Ephesum profectos Eutychetem una cum Dioscoro recepisse, rejecto Flaviano ». Rursum post hæc confutata subdit : « Alterum argumentum est, quod hæc habita Chalcedone Synodus (uti de ipsis Actis intelligi potest) dixisse videatur, Dioscorum non propter fidem abdicatum esse. Recte igitur sentiebat Dioscorus, et male Synodus eum abdicabat. Talem Synodum quo pacto nos probare possumus ? » Confutato et hoc falso ipsorum prætextu, ostendens eam fuisse tantum unius Anatolii episcopi Constantinopolitani sententiam, cum ibi dixit : « Non propter fidem depositus est Dioscorus, sed quia fecit excommunicationem beato Leoni » ; et aliis adversus eos inductis, pergit ipse Leontius : « Alterum dubium est, cur Synodus definitionem illam repudiaverit, qua continebatur verbum istud, ex duabus naturis ; cum tamen sanctus ille vir Cyrillus sursum deorsumque ex duabus naturis dicat ». Sed et his penitus confutatis, addit, hæc dicens :

45. « Quarta difficultas est (secunda enim in duo dividitur) quod homines sectarios », nempe hæreticos, « Synodus Chalcedonensis receperit, Theodoretum scilicet et Ibam ». Et postquam hæc refellit, adjungit : « Rursum objiciunt : Cur Synodus ab eo », Theodoreto videlicet, « non postulaverit, ut sua scripta, quæ adversus duodecim beati Cyrilli capitula composuerat, anathematizaret ? » Erant hæ objectiones « Hæsitantium » adversus Chalcedonense Concilium, quas omnes idem Leontius perfacile dissolvit : quem consulant, quibus ea visa sunt alicujus esse momenti : cum alioqui iidem « Hæsitantes » cum Eutychianis eos redarguerent, qui duas assererent in Christo naturas ; quos idem Leontius egregie confutat. Sed hæc satis ad « Hæsitantium » errores, quibus sub pacis nomine quasi neutri partium vellet hærere Anastasius imperator inhærens, ab Euphemio palam quidem fidei suæ professionem, qua probarat Chalcedonense Concilium, reddi sibi voluit.

46. Istane principis vera prudentia, et non potius ea quam mortem Apostolus [1] nominat ? Hac Anastasius usus recessit a Catholica fide, quam si asseruisset ut alii imperatores, cito Ecclesiis pacem restituere potuisset. Stulte enim in meditullio se constituens, tantum abfuit ut exulem diu pacem Ecclesiis redderet, ut ex discordiis novas discordias propagarit, omniaque ubique miscuerit turbis, atque dissensionibus agitarit. Sed quid accidit ? Cum sic multiplicarentur in Oriente adversarii Chalcedonensis Concilii, qui unus ejus patrocinium susceperat Euphemius Constantinopolitanus episcopus ab Orthodoxis compluribus colebatur licet extorris esset a communicatione Apostolicæ Sedis. Etenim non communicare cum Euphemio plane

[1] Ps. LXXXIV. — [2] Cyrill. in Vit. Theod. apud Sur. die XI. Jan. — [3] Leont. de Sect. Act. V. et VI.

[1] Rom. VIII.

videbatur iis qui erant in Oriente, id ipsum esse adversari Concilio Chalcedonensi, cujus erat ipse protector : sicque veluti contingere solet in nocturno conflictu, nec qui erant amici ab adversariis facile dignosci valebant, accidebatque omnes inter se mutuo commisceri, cum inimicis interdum se jungerent Orthodoxi putantes eos vere esse fidei Catholicæ defensores. Hæc ita hoc anno se habuere : reliqua autem dicemus inferius suis locis.

Anno periodi Græco-Romanæ 5985. — Jesu Christi 492. — Gelasii papæ 1. — Anastasii 1. Odoacris reg. 17. Theodorici reg. 4.

1. *Consules.* — Coss. *Anastasius Aug.* et *Rufus*, ille ob susceptum anno superiori imperium in Oriente consul processit, hic in Occidente, si fides sit adhibenda Onuphrio sine teste loquenti.

2. *Obitus S. Felicis III papæ.* — A num. 1 ad 7. S. *Felix* papa hujus nominis III, die vicesima quarta mensis Februarii ad Deum migravit sexto sc. kalendas Martii, quia hic annus bissextilis fuit. Anastasius quidem ejus sepulturæ diem præter morem prætermisit, et in Martyrologio Romano juxta ultimam ejus recognitionem nomen ejus inscribitur ad V kalendas Martii, seu ad diem xxv mensis Februarii, quia, ut conjicere licet, eo die sepultus fuit, et in annis communibus dies v kalendas Martii idem est ac dies xxv mensis Februarii. *Felicem* autem III, die xxiv Februarii vitam cum morte commutasse, ejus Sedis duratio, et interpontificium quod post mortem illius fuit, demonstrant. Ordinatus fuerat die vi mensis Martii anni CDLXXXIII, seditque annos VIII, *menses* XI, *dies* XVIII, ut habent Anastasius Ms. Colbertinus varii catalogi ejusdem Bibliothecæ, Regino, Martinus Polonus, Luitprandus, et Hermannus Contractus, ideoque mors ejus contigit die vicesima quarta mensis Februarii currentis Christi anni, et dies ejus emortualis in ea enumeratione comprehenditur. In Anastasio vulgato supra annos VIII et menses XI, dies XXIII Felici attribuuntur; sed errore librariorum, quam detegunt Codices Ms. Anastasiani in fine editionis regiæ citati, qui omnes habent dies XVII, sicuti Ordericus lib. 2, Honorius Augustodunensis et varii catalogi, in quibus sc. excluditur dies, quo animam Deo reddidit. Baronius annos IX, minus diebus XII ei assignat, sed contra Anastasium et rectam Chronologiam. Papebrocius vero in conatu chronico-historico mortem ejus cum die XXX Januarii perperam illigat.

3. *Gelasius fit papa.* — Post Felicis III mortem *cessavit episcopatus dies quinque*, ut tradit Anastasius vulgatus, cui consentiunt exemplaria ejus Mss., Ordericus, auctor auctioris Chronici Veterum Pontif. et varii catalogi nostri. Quare *Gelasius* natione Afer consecratus est Pontifex Romanus die prima mensis Martii in quam Dominica incidebat, ideoque ab interpontificio Anastasius diem emortualem Felicis exclusit.

4. *Moritur Salustius episc. Hierosolymorum.* — A num. 36 ad 41. « Postquam archiepiscopus Salustius obtenta sede Hierosolymorum, per octo annos, mensesque tres in Christo dormiisset, mense Julio, vicesima tertia die, Indictione secunda, Elias in patriarchatu successit, quinquagesimo sexto beati Sabæ ætatis anno », inquit Cyrillus monachus in Vita sancti Sabæ abbatis cap. 31. Natus est sanctus Sabas *Theodosio Augusto XVII cos.*, ut habet idem Cyrillus anno sc. Christi CDXXXIX, ideoque mors Salustii anno tantum quadringentesimo nonagesimo quarto contigit; qua de re dubitare nos non sinit Indictio II cum mense Julio conjuncta, quæ eo Christi anno in cursu erat. Quare Papebrocius in Historia patriarcharum Hierosolymitanorum mortem ejus in annum sequentem male confert. Nicephorus in Chronico de Salustio scribit : « Salustius, a quo separatus est episcopus Romanus propter Edictum Concordiæ a Zenone editum annis VIII ». At cum Zenonis Henoticum turbaret quidem Ecclesiam, sed nullam hæresim contineret, *Salustius* non destitit esse Orthodoxus, ut ex his, quæ Baronius ex Cyrillo monacho narrat, intelligere est. *Salustio* successit *Elias*, quam præfecturam ei prædixerat sanctus Euthymius abbas, ut supra ostendimus. Porro Salustius paulo ante mortem SS. *Sabam* et *Theodosium cœnobiarcham* monasteriis Palæstinæ præfecit.

5. *Bellum Isauricum.* — A num. 41 ad 44. Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXV, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni exorditur, postquam locutus est de flagitiis in urbe Constanti-

nop. ab Isauris commissis, et a nobis superiori anno recitatis, ait : « Longinus exmagister, istis » (nempe Isauris) « cum ingenti Barbarorum ac prædonum multitudine ad centum et quinquaginta millia collectis, et armorum atque pecuniarum, quas Zeno in Isauria reposuerat, copia fretus, in Isaurorum provinciam contendit ». Fuse postea in Isauria gesta narrat Theophanes, quæ Marcellinus ad consulatum Anastasii Aug. et Rufi, in pauca contrahit : « Dum bellum paratur Isauricum, dumque Isauri imperium sibi vindicare nituntur, in Phrygia juxta Cotiæum civitatem undique confluunt, ibique Lilingis segnis quidem pedes, sed eques in bello acerrimus a Romanis primus in prœlio trucidatur, omnesque simul Isauri fugæ dediti per montana asperaque loca Isauriam repetunt. Hoc bellum Isauricum per sex annos tractum est». Quem Marcellinus *Lilingim*, Theophanes vocat *Ninilingim*. Lectio tamen Marcellini retinenda videtur, cum Jornandes lib. de Success. Regn. cap. 107 *Lilingim* etiam habeat.

GELASII ANNUS 2. - CHRISTI 493.

1. *Consules.* — Quadringentesimus nonagesimus tertius Christi annus consulatu Albini in Fastis Cassiodori reperitur adscriptus; apud Marcellinum vero collega Eusebius additur. Porro in veteribus latinis monumentis unus ponitur consul Albinus, idemque junior inscriptus, quod alter Albinus major gesserit consulatum anno Domini quadringentesimo quadragesimo quarto una cum Theodosio imperatore. De hoc autem juniore Albino mentio est in titulo sepulturæ ad ostium cryptæ S. Juvenalis Narniæ posito verbis istis : HIC QUIESCIT PANCRATIUS EPISCOPUS FIL. PANCRATII EPISCOPI, FRATER HERCULI EPISC. DEPOSITUS III. N. OCTOB. CONS. ALBINI JUNIORIS. Ita ibi. Sed quod audis Pancratium episcopum filium Pancratii episcopi; memoria repete quæ superius dicta sunt ex S. Hieronymo adversus Jovinianum, pristino more fuisse receptum ut conjugati frequenter ad episcopatum postularentur, ea tamen lege, ut a conjuge abstinerent.

2. *Theodoricus, occiso Odoacre, potitur Italia, litteras legatosque ad Anastasium mittit et ad Clodoveum; bene meretur de omnibus.* — Quod autem ad res gestas pertinet : « Hoc anno », inquit Cassiodorus, « dominus noster rex Theodoricus Ravennam ingressus, Odoacrem molientem sibi insidias interemit». Quomodo autem id acciderit, Procopius breviter ita narrat[1] : « Theodoricus vero in Ravennæ obsidione cum annum jam tertium contrivisset, Gothique ipsi diutius hanc obsidendo, tædio ac molestia afficerentur, et Odoacris insuper milites necessariarum rerum urgerentur inopia; conventum adinvicem est (Ravennæ antistitis interventu pacificantis) Theodoricus Odoacerque æqua ac simili sorte ea in urbe ut viverent, pariterque potirentur imperio. Quibus conditionibus aliquandiu utrinque servatis, Theodoricus per causam, quod in se machinatus insidias esset, Odoacrem ad epulas fraudulenter vocatum cum occidisset, Barbaris sibi et hostibus conciliatis, qui reliqui fuerant, Gothorum solus et Italicensium imperium tenuit : Romani tamen imperatoris nec insignia quidem, nec nomen sibi desumpsit, sed quoad vixit rex est appellatus, quo nomine suos Barbari nuncupant duces ». Hæc de exstincto Odoacre et Theodorici regno Italiæ adepto Procopius. Sed prætermiserunt hæc fuisse proditorie acta Cassiodorus atque Jordanus : ille, quia in gratiam Theodorici, cui erat ab Epistolis, cuncta disponeret : iste, quia suorum Gothorum scriberet historiam.

3. Quod vero ad Odoacrem regem pertinet : plane illi accidit, quod a sancto Severino Noricorum Apostolo fuerat prænuntiatum verbis illis : « Odoacer integer erit inter tredecim et quatuordecim annos ». Nam reliquis quibus supervixit annis usque ad decimum septimum, haud integer fuit : siquidem sæpe victus et obsessus triennio Ravennæ detentus est. Theodoricus autem rex una cum Ravenna integra potitus Italia, diuturno bello fatigatus ad stabiliendum adeptum regnum pacem optat : quam inire in primis cum Anastasio imp. cupiens, duos ad eum mittit legatos cum litteris, cum ipse alias sæpe (ut iisdem testatur) ab eodem imperatore

[1] Procop. de bello Goth. l. I.

ante accepisset. Theodorici autem Epistola sic se habet[1] :

4. « Anastasio imperatori, Theodoricus rex.

« Oportet nos, clementissime imperator, pacem quærere, qui causas iracundiæ noscimur non habere : quando ille moribus obnoxius jam tenetur, qui ad justa deprehenditur imparatus. Omni quippe regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua et populi proficiunt, et utilitas gentium custoditur: hæc est enim bonarum artium devota (decora) mater : hæc mortalium genus reparabili successione multiplicans, facultates protendit, mores excolit; et tantarum rerum ignarus agnoscitur, qui eam minime quæsiisse sentitur. Et ideo, piissime princeps, potentiæ vestræ convenit et honori, ut concordiam vestram quærere debeamus, cujus adhuc amore proficimus. Vos enim estis regnorum omnium pulcherrimum decus, vos totius orbis salutare præsidium, quod cæteri dominantes jure suspiciunt (suscipiunt), quasi in vobis singulare aliquid inesse cognoscunt; nos maxime qui divino auxilio in Republica vestra curam didicimus, quemadmodum Romanis æquabiliter imperare possimus. Regnum vestrum, imitatio vestra, forma est boni propositi, unici exemplar imperii : qui quantum vos sequimur, tantum gentes alias anteimus. Hortamini me frequenter, ut diligam senatum, leges principum gratanter amplectar, ut cuncta Italiæ membra componam. Quomodo potestis ab augusta pace dividere, quem non optatis a vestris moribus discrepare? Additur etiam venerandæ Romanæ Urbis affectio, a qua segregari nequeunt, qui se nominis unitate junxerunt.

5. « Proinde illum atque illum (reticuit Cassiodorus nomina legatorum) legationis officio ad serenissimam pietatem vestram credidimus destinandos : ut sinceritas pacis, quæ causis emergentibus cognoscitur fuisse vitiata, detersis conditionibus, in sua deinceps firmitate restituta permaneat : quia pati vos non credimus inter utrasque Respublicas, quarum semper unum corpus sub antiquis principibus fuisse declaratur, aliquid discordiæ permanere; quas non solum oportet inter se otiosa dilectione conjungi, verum etiam decet mutuis viribus adjuvari. Romani regni unum velle, una semper opinio sit. Quicquid et nos possumus, vestris præconiis applicetur. Quapropter salutationis honorificentiam præferentes, prona mente deposcimus, ne suspendatis a nobis mansuetudinis vestræ gloriosissimam charitatem, quam ego sperare debui, etiam si aliis non videretur debere posse concedi. Cætera vero per latores præsentium pietatis vestræ verbo suggerenda commisimus, ut nec epistolaris sermo redderetur extensior, nec aliquid pro utilitatibus nostris prætermisisse videremur ». Hactenus Theodoricus ad Anastasium imperatorem. Porro missam hanc fuisse legationem post pacatas undique res ultimo anni hujus tempore persuadet, quod Gelasius kalendis Novembris ad episcopos Piceni provinciæ scribens, ad illam ferme diem tumultus bellicos perdurasse testetur.

6. Quinam autem fuerint duo hi a rege missi legati Constantinopolim, licet suppresserit Cassiodorus silentio; ex litteris tamen Gelasii papæ possumus intelligere, alterum ipsorum fuisse Faustum magistrum officiorum, cui idem Pontifex Commonitorium dedit, ut paulo post dicturi sumus; alterum vero fuisse Irenæum, ex litteris ejusdem Pontificis ad Anastasium imperatorem postea datis apparet : nam in ejus Epistolæ exordio de ambobus missis legatis, iisdemque reversis, hæc habet : « Famuli pietatis vestræ, filii mei, Faustus magister, et Irenæus, viri illustres, atque eorum comites publica legatione fungentes ad Urbem reversi, etc. » Quam hic Gelasius dicit publicam legationem, in Commonitorio ad Faustum regiam legationem appellat : ut non sit dubium, de legatione missa a Theodorico debere intelligi. Cæterum quod ad ejusdem legationis effectum pertinet; factus est voti compos Theodoricus, ut ab Anastasio imperatore pacem perfacile obtineret, utpote qui (ut dictum est) auro etiam ab hostibus eam redimere consueverit : sed etsi bellicosissimus quoque fuisset, ratio temporis exigebat, ut implicito ipsi periculosissimo Isaurico bello, pacem non dandi tantum, sed petendi onus incumberet.

7. Ad stabiliendum quoque sibi Italiæ regnum eumdem Theodoricum legationem misisse constat[1] ad Clodoveum Francorum regem, ejusque filiam Andetlendam in matrimonium dari sibi postulasse quod ille grate concessit. Ante cujus connubium ex concubina adhuc in Mœsia positus duas Theodoricus genuerat filias, quarum alteram nuptui tradidit Alarico Wisigothorum regi, alteram vero regi Burgundionum in Gallia regnantibus. Jam vero et antequam obtinuisset penitus, occidissetque Odoacrem, cum Wandalorum rege in Africa regnante pacem sibi conciliasse superius dictum est. Sic igitur cum omnium in Europa regnantium principum fœdere Italiæ regnum pacatum sibi reddidisset atque tranquillum : hinc factum est ut rebus politicis moderandis animum penitus addixerit, usus Romanis magistratibus, de civibus omnibus ac potissimum senatoribus bene mereri solitus. In primis vero Aurelium Cassiodorum senatorem, virum illustrem hac doctum, auxit dignitate patriciatus, de qua eidem collata dignitate extant ejusdem Theodorici litteræ cum ad ipsum Cassiodorum, tum ad Senatum datæ[2], in quibus magistratus tum ab ipso, tum a majoribus ejus bene perfuncti honorifica mentio habetur. Retinuit eum apud se, cujus consilio regnum moderari consuevit, et leges sancire populis, usus etiam ejus ministerio in conscribendis ad diversos Epistolis, ex quibus ipsius Cassiodori libri Variarum confecti sunt. At de his satis : reliqua vero de ipso annis singulis pro

[1] Cassiod. Ep. I.

[1] Jord. de rebus Goth. — [2] Cassiod. Variar. l. I. Ep. III. IV.

temporum ratione promemus. Jam ad res Ecclesiasticas revocemus orationem.

8. *Fausto legato Constantinopolim, Gelasius scribit* Commonitorium *ad refellendam Euphemii audaciam.* — Decreta, quam diximus, a Theodorico rege ad Anastasium imperatorem legatione, alteri legatorum Fausto magistro Gelasius papa causam commendat quæ vertebatur cum Euphemio episcopo Constantinopolitano a catholica communione diviso : ut si posset, quod justum esset ei persuaderet, nempe ut Ecclesiæ Romanæ æquissimis jussionibus parens, ejusdem consequi mereretur communicationem frustra hactenus expetitam. Hujus autem delegandi Fausto negotii ea potissimum ratio intercessit, quod acceptis a Gelasio anno superiore datis litteris Euphemius patriarcha, tantum abfuit, ut illis pro consequenda communione Romani Pontificis acquieverit; ut etiam animo obstinatiori resiliens, non solum Acacii nomen e sacris tabulis minime dempserit, sed et ejus defendendi susceperit patrocinium : imo et eo dementiæ progressus fuerit, ut inops consilii, quid aliud faceret nescius, ipsam Apostolicam Sedem ad judicium vocare in animum duxerit, et jactarit præter hæc alia plura ab eisdem hæreticis et schismaticis contra Apostolicam Sedem effutiri solita. His accessit, quod ab eo et aliis Orientalibus ad concitandam Anastasii imperatoris invidiam et odium adversus Romanum Pontificem, in vulgus sparsum fuerit, ipsum Anastasium ab episcopo Urbis Romæ non recipi, neque a senatu Romano : cujus rei causa ipse imperator commotus est.

9. Ne igitur horum occasione Romana Ecclesia in discrimen adduceretur, arctataque inter duos hæreticos principes Anastasium et Theodoricum durioribus angustiis premeretur; viro pio Fausto magistro alteri legatorum tantæ molis negotium credidit, ut cum esset Constantinopoli, objecta dilueret, tentata destrueret, atque sequester pacis existens, Orientalis Ecclesiæ cum Occidentali conciliator accederet. Profectus est Faustus, naviterque negotium susceptum peregit; sed non ex sententia ut erat in optatis absolvit, refragante Euphemio, et majora rixarum fomenta miscente. Qui et de omnibus quæ transacta erant cum ipso, datis ad Gelasium litteris, eum reddidit certiorem. Quibus acceptis Gelasius, ad eum rescripsit adversus adversariorum calumnias defensionem, qua posset idem Faustus ab adversariis objecta refellere. Extat ipsa quidem Commonitorii nomine nuncupata, quod scilicet cum Gelasius admoneret, quonam modo petulantiam calumniantium retundere valide posset. Est vero ejus argumenti tractatio, qua rerum gestarum series aperiatur, et illorum refellantur objectiones, digna utique quam perlegas et exacte consideres; cujus hic est titulus :

10. « Beatissimi Gelasii papæ commonitorium ad Faustum magistrum fungentem legationis officio Constantinopoli ». Quod quidem tum scriptum videtur, cum ad litteras ipsius Fausti Gelasius respondit, cum ad eum ille scripsisset de Græcorum animo obstinato. Epistola autem ita habet :

« Ego quoque mente percepi, Græcos in sua obstinatione mansuros : nec cui velut insperatum videri potest, quod est ante præcognitum. Quapropter non jam propter religionis causas student dispositionibus publicis obviare, sed potius per occasionem legationis regiæ Catholicam fidem moliuntur evertere, et tali commento nituntur sperata præstare. Quid sibi vult autem, quod dixerit imperator a nobis se in religione damnatum; cum super hac parte et decessor meus non solum minime nomen ejus attigerit, sed insuper quando principia adeptus regiæ potestatis exercuit, in ejus se scripsit imperii promotione gaudere; et ego illa ipsius unquam scripta percipiens, honorificis (ut nostis) eum litteris salutare curaverim ? Decessores mei, sacerdotes qui prævaricatoribus se communicasse propria voce confessi sunt, a communione Apostolica submoverunt. Si isti (imperatori scilicet) placet se miscere damnatis, nobis non potest imputari : si ab eis velit discedere, tanto magis a nobis non potest esse damnatus, sed potius ad gratiam sinceræ communionis admissus ». Hæc quod ad excusationem Pontificum pertinet : sed quod nec recipi se a Senatu, ut hæreticum, esset ejusdem imperatoris Anastasii querela ; hæc ad ipsius senatus excusationem idem Gelasius subdit in eodem ad Faustum Commonitorio :

11. « Ad senatum vero pertinet Romanum, ut memor fidei, quam a parentibus se suscepisse meminit, contagia vitet communionis externæ, ne a communione hujus Sedis Apostolicæ (quod absit) reddatur externus. Veniam sibi dari proponunt. Legatur ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in Ecclesia Dei, a quibuslibet Pontificibus, ab ipsis Apostolis, ab ipso denique Salvatore veniam nisi corrigentibus se fuisse concessam. Auditum autem sub cælo nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur : Date nobis veniam, dum tamen nos in errore duremus.

12. « Id quoque pariter ostendant, qui nobis canones nituntur opponere : quibus hoc canonibus quibus regulis, qua lectione, quove documento sive a majoribus nostris sive ab ipsis Apostolis (quos potiores merito fuisse non dubium est) seu ab ipso Domino Salvatore, qui judicaturus creditur vivos et mortuos, sive factum est unquam, vel faciendum esse mandatur. Mortuos suscitasse legimus Christum : in errore mortuos absolvisse non legimus. Et qui certe hoc faciendi solus habuit potestatem, beato Petro principaliter mandat Apostolo [1] : Quæ ligaveris super terram, ligata erunt et in cælis ; et quæ solveris super terram, soluta erunt et in cælis. Super terram, inquit. Nam in hac ligatione defunctum nusquam dixit absolvi. Quod ergo nunquam factum est, vel mente concipere formidamus, scientes in divino judicio non posse penitus

[1] Matth. XVI.

excusari ». Hæc idcirco Gelasius, quod petiissent Orientales Acacii communicatores, dari illi veniam, quod in Romanum Pontificem deliquisset, a quo fuerat excommunicatus : quod nisi fieret, comminarentur se penitus a Romana Ecclesia discessuros. Ad hæc quidem ipse Gelasius ista respondit :

13. « Si autem, quod nunc prætendunt, a Romana Ecclesia se sunt divisuri; id jamdudum fecisse monstrantur. Euphemium vero miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit, qui dicit, Acacium ab uno non potuisse damnari. Itane non perspicit, secundum formam Synodi Chalcedonensis Acacium fuisse damnatum? nec novit eam, aut se nosse dissimulat? in qua utique per numerosam sententiam sacerdotum erroris hujus auctores constat fuisse damnatos, sicut in unaquaque hæresi a principio Christianæ religionis et factum fuisse, et fieri, manifesta rerum ratione monstratur, decessoremque meum executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis auctorem. Quod non solum præsuli Apostolico facere licet, sed cuicumque pontifici; ut quoslibet, et quemlibet locum, secundum regulam hæreseos ipsius ante damnatæ a Catholica communione discernant. Acacius quippe non fuit novi vel proprii inventor erroris, ut in eum nova scita prodirent, sed alieno facinori sua communione se miscuit. Itaque necesse est, ut in eam recideret justa lance sententiam, quam cum suis successoribus per conniventiam Synodalem susceperat auctor erroris.

14. « Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur : contra quos hoc ipso venire se produnt, quod primæ Sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ, ad hujus Sedis examen voluere deferri; ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere, sanxerunt : ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeare judicium. Nec de ejus unquam præceperunt judicio judicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus decreta sequenda mandarunt.

15. « In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, et Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, et Joannes et cæteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii præferentes, sola Sedi Apostolicæ sunt auctoritate dejecti : cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Quod utique sicut Apostolicam Sedem juxta formam Synodicam fecisse, manifestum est; sic neminem resultare potuisse, certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, est damnatus Acacius, qui eorum damnationem, antequam prævaricator existeret, fuerat executus. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem contra quos semper ambitionibus illicitis fecisse monstrantur.

16. « Qua ipsi Synodo, vel secundum cujus Synodi formam Alexandrinum Joannem de Ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerunt? qui nullis ausis evidentibus nec ante convinci, nec postea provocans etiam in judicio competenti potuit accusari. Quod si dicunt : imperator hoc fecit. Hoc ipsum quibus canonibus quibus regulis est præceptum? Cur huic tam pravo facto consensit Acacius, cum auctoritas divina dicat [1] : Non solum qui faciunt prava reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus? Quibus canonibus, quibusve regulis Calendion exclusus est, vel primi urbium diversarum Catholici sacerdotes? Qua traditione majorum Apostolicam Sedem in judicium vocant? An secundæ sedis antistites et tertiæ, cæterique bene sibi conscii sacerdotes pelli debuerunt; et qui religionis extitit inimicus, depelli non debuit? Viderint ergo si alios habeant canones, quibus suas ineptias exequantur.

17. « Cæterum isti qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, Sedem Apostolicam ad judicium vocare non possunt? et Constantinopolitanæ civitatis episcopus quæ utique per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit submoveri? An qui homini mentitus est imperatori, et qui imperatorem læsisse perhibentur, depelli debuerunt; et in Deum, qui summus et verus est imperator, Acacium delinquentem, sinceramque communionem divini sacramenti studentem miscere cum perfidis secundum Synodum, qua hæc est damnata perfidia, non oportebat excludi? Sed velint, nolint ipsius judicio antiquæ canonum constitutiones firmabuntur. Sed religiosi viri atque perfecti secundum canones concessam Sedi Apostolicæ potestatem nimirum conantur eripere, et sibimet eam contra canones usurpare contendunt? O canonum magistros atque custodes! Nobis nullum fas est inire certamen cum hominibus communionis alienæ, divina Scriptura dicente [2] : Hominem hæreticum post primam et secundam correctionem devita, sciens quod hujusmodi delinquat proprio judicio condemnatus. Ecce cognoscant, quia non solum ab alio, sed a se ipso damnetur hæreticus.

18. « Illud autem nimis est impudens, quod Acacium veniam postulasse confingunt, et nos extitisse difficiles. Testis est frater vester, filius meus, vir illustris Andromachus, qui et a nobis abundanter instructus est, ut cohortaretur Acacium, deposita obstinatione resipiscere, et ad Sedis Apostolicæ remeare consortium : quique se sub jurejurando magnis cum eodem molitionibus egisse testatur, nec ad ea quæ recta sunt potuisse deflecti, sicut rerum probatur effectu ». Quod vero hic dicat Gelasius, « a nobis instructum Andromachum ad Acacium cohortandum », non ita intelligi potest, ut id Gelasius ipse præstiterit, cum idem Acacius jamdiu antequam ipse Pontifex crearetur, decessisset ex hac vita : sed illud, « quod a nobis », hoc est, ab ipsa Apostolica Sede factum intelligit. At pergit : « Certe proferatur judicium, quando miserit, quando veniam postularit, correctionemque suam nobis pro-

[1] Rom. I. — [2] Tit. III.

miserit exhibendam : nisi forte hunc animum gessit, quem successores ejus habere perspicimus, ut tamen si veniam postularet, sic sibi vellet impendi, ut nihilominus in errore persisteret : ubi utique non tam a nobis recipi videretur, quam nos potius ad suam traducere pravitatem. Quem reatum se confessuros asserunt ante certamen? Si reatus est, utique corrigendus est. Si corrigendum non putant, fallaciter se reatum perhibent profiteri : nisi (quod est infelicius) cum et fatentur reatum, et non æstimant corrigendum.

19. « Illud quoque me ridere libuit, quod ait : Si necesse fuerit, veniam postulare : existimans nimirum tunc se peccati veniam necessario postulare, si ei concedamus ne peccare desistat; imo etiam (quod absit) cum eodem consentiamus nos quoque peccare. Nescio inter quæ mundi prodigia hæc vox possit admitti. Remitti culpa de præterito potest, correctione sine dubio subsequente. Nam si deinceps sinitur mansura perversitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio. Non est mirum si isti Sedem beati Petri Apostoli blasphemare præsumunt, qui talia portenta vel corde gerunt, vel ore diffundunt, et nos insuper superbos esse pronuntiant : cum eis prima sedes, quicquid est pietatis, non resistat offerre, illi eam ipso protervo spiritu subjugare se posse confidant. Sed captos mente facere ista, non mirum est : sic phrenetici solent medicantes quosque vel ut hostes putare, vel cædere.

20. « Quæro tamen ab his : judicium quod prætendunt, ubinam possit agitari : an apud ipsos, ut iidem sint inimici et testes et judices? Sed tali judicio nec humana debent committi negotia, nedum divinæ legis integritas. Si quantum ad religionem pertinet : nonnisi Apostolicæ Sedi juxta canones debetur summa judicii totius. Si quantum ad sæculi potestatem : illa a pontificibus, et præcipue a B. Petri vicario, debet cognosci; quæ divina sunt, non ipsa eadem judicare. Nec sibi hoc quisquam potentissimus sæculi (qui tamen Christianus est) vindicare præsumit, nisi religionem forsitan persequens.

21. « Quid tamen dicerent, si non chartis suis in omnibus vincerentur? Ineptias itaque suas sibi servent, nisi resipiscant potius cogitantes Christi vocem non esse superfluam, quæ confessioni beati Petri Apostoli [1] inferni portas nunquam prævalituras asseruit. Quapropter non veremur, ne Apostolica sententia resolvatur, quam et vox Christi, et majorum traditio, et canonum fulsit auctoritas; ut totam potius Ecclesiam semper ipsa dijudicet. Sed cogitent magis (si quis in eis religionis est sensus) ne pravitatem suam nullatenus deponentes, apud Deum hominesque Sedis Apostolicæ perpetua constitutione damnentur. Sic autem dicitur fuisse definitum, ut deinceps de negotio nihil dicatur; quasi vel nunc eos (quemadmodum nostis) meo duxerim nomine specialiter alloquendos : neque plane cum istis non corrigentibus ineunda congressio, quemadmodum cum aliarum quoque hæresum sectatoribus dimicatio renuenda. Vos autem salvos et sospites quantocius huc reverti, continuis Divinitatem votis expetimus ». Hactenus ad Faustum legatum Commonitorium de his quæ ipse adversariis respondere deberet, cum jura impeterent Apostolicæ Sedis.

22. Vidisti, lector, ex responsionibus papæ Gelasii, quonam progressa fuerit arrogantia Constantinopolitanorum antistitum, Apostolicæ Sedi veluti captivæ sub jugo Barbarico insultantium; unde eis animositas tanta succrevit : ut qui ministri esse solerent in mandatis (ut vidimus) exequendis Apostolicæ Sedis, modo iidem, quod illic vigeret adhuc imperium, in Occidente autem fuerit desolatum, statim putarint Romanæ Ecclesiæ jura, quasi super homines vel mœnia innixa, non Dei promissione firmata, esse diminuta atque collapsa. Cum e contra in ipsis Romanis Pontificibus videas eumdem inesse vigorem, atque eamdem residere in iisdem cum auctoritate et potestate etiam majestatem, optime consciis prædecessores suos etiam temporibus ethnicorum imperatorum, cum gravissimæ persecutiones ingruerent, non solum nihil remisisse roboris sacerdotalis, sed majorem semper præ se tulisse constantiam; utpote qui probe scirent, supra firmam petram fundatam Ecclesiam nullis unquam posse labefactari contrariis, vel debilitari pressuris, imo majora ex adversis virium sumere incrementa. Ut plane fiat cuique rem attentius intuenti perspicuum, ipsam Ecclesiam, non hominum, sed summi Dei regimine gubernari, providentia regi, protectione defendi, et auxilio jugiter sublevari. At quid actum sit Constantinopoli, cum isthæc per Faustum sunt allata atque relata, dicturi sumus anno sequenti.

23. *Gelasii Epistolæ ad Honorium in Dalmatia episcopum de Pelagianis inquirendis.* — Jam vero quæ ab eodem pervigili pastore Gelasio hoc ipso anno adversus Pelagianos in provinciis Dalmatiæ et Piceni detectos acta sint, enarremus. Extant eo argumento conscriptæ hoc anno sub Albini consulatu ipsius Gelasii papæ Epistolæ, e quibus rerum gestarum series satis sufficiens colligi posse datur : excripseramus nos ante ex codice Vaticano, collatione facta cum vetustissimo exemplari petito e monasterio S. Petri in Avellana in Umbria sito, quas nuper Vaticanis typis gaudemus editas. Porro datæ Gelasii primo noscuntur litteræ ad Honorium in Dalmatia episcopum hoc anno, quinto kalendas Augusti, sub consulatu Albini, licet mendose et Fausti collegæ legatur : nullus enim Fausti consulatus sub pontificatu Gelasii reperitur. Ipsa autem Epistola sic se habet [1] :

24. « Dilectissimo fratri Honorio, Gelasius.

« Licet inter varias temporum difficultates con-

[1] Matth. XVI.

[1] Gelas. Ep. III. tom. I. Ep. Rom. Pont.

tinuis occupationibus implicati vix respirare valeamus; pro Sedis tamen Apostolicæ moderamine totius ovilis Dominici curam sine cessatione tractantes, quæ beato Petro Salvatoris nostri voce delegata est [1] : Et tu conversus confirma fratres tuos : et item [2] : Petre, amas me? pasce oves meas : dissimulare nec possumus, nec debemus, quæ nostram sollicitudinem forma perstringat, cum beato Paulo Apostolo sentientes atque dicentes [3] : Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Ita quippe nos repente tristis, horrenda, et vix credibilis confecit opinio, ut mentem nostram confunderet, sauciaret, affligeret. Nuntiatum est enim, in regionibus Dalmatiarum quosdam recidiva Pelagianæ pestis zizania seminasse, tantamque illic eorum prævalere blasphemiam, ut simplices quosque mortiferi furoris insinuatione decipiant ». Addit his complura in detestationem Pelagiani erroris ante tum sententia Romanorum Pontificum, tum sacris Conciliis sæpius prædamnati.

His acceptis Honorius litteris, negans, ad Gelasium rescripsit, querens tanquam calumniam passus, cum accusaretur nomine negligentiæ, et occultæ proditionis Catholicæ fidei. Gelasius vero, datis rursum ad eum litteris, quam expediat in his pervestigandis videri studiosior quam remissior, declarat, his verbis exorditus Epistolam [4] :

25. « Miramur dilectionem tuam fuisse miratam, curam Sedis Apostolicæ, quæ more majorum cunctis per mundum debetur Ecclesiis, pro vestræ quoque regionis fide fuisse sollicitam. Cumque ad eam perlatum esset, quod quidam per Dalmatias integritatem Catholicam vitiare niterentur, et divinis humanisque legibus ante damnatum Pelagianæ pestilentiæ virus inferre, non putaverimus ullatenus differendum, quo minus hæc diligentius inquirentes; ut, aut si fortasse irrepserant, de proximo sanarentur; aut anxietatem nostram, si falso probarentur jactata, relevarent : æstimantes, melius non videri impatientius talia investigare voluisse, quam crescere dissimulando perniciem. Neque enim vel silentio premere causam hujusmodi, vel differendo fovere deberemus : cum dicente magistro Gentium [5] : Sollicitudine non pigri; atque iterum [6] : Qui præest in sollicitudine ; reos proculdubio nos nisi continuo quæreremus, etiam si inaniter essent vulgata, convincerent. Nec interest per quos ad aures nostras eadem pervenissent dum quomodolibet ista referentibus, postquam nostram conscientiam penetrarent, in his veraciter indagandis pastorales excubias esse non oportuerit negligentes, quatenus vel evestigio possent lupis inhiantibus obviari, vel nullis existentibus feris, ovium custodia secura persisteret ».

26. Vides quanta Gelasius ista inculcet energia : ex quibus plane intelligas, ex sanctorum Patrum præscripto in hæreticis sollicite inquirendis vigilantissimum esse debere studium primæ Sedis antistitis, indefessumque exhibendum officium, atque diligentiam incomparabilem adhibendam : in quo munere ex ipsius Gelasii sententia constet segnitiem magis culpandam, quam exquisitam improbandam esse solertiam ; adeo ut præstet, delatum a quovis etiam innocentem in quæstionem adduci, quam sub levi suspicione relinquere Catholicæ fidei integritatem.

27. *Eadem hæresi per Picenum serpente, acriter illius provinciæ episcopos per Epistolam admonet Gelasius.* — Cæterum quod pertinet ad Pelagianos in Dalmatia degere nuntiatos : veram eam fuisse delationem, credi absque piaculo potuit, cum in proximis provinciis transmarinis eadem erroris semina sparsa esse comperta sint. Etenim brevis interstitio maris ex adverso positam Piceni provinciam iisdem temporibus liquet Pelagii fuisse contagione labefactatam. Hoc namque anno sub ejusdem Albini consulatu data habetur kalendis Novembris circularis Epistola ejusdem Gelasii ad omnes episcopos in Piceno positos, qua plurimum dolet, eamdem Pelagianam hæresim in eadem provincia coalescere cœpisse. Sed quo magis adversus eos Romanus Pontifex commoveretur, illud quidem fuit, quod non sicut in Galliis, vel aliis provinciis Pelagianorum doctissimi fraudulenta calliditate sub Catholico nomine subque titulo defensionis Catholicæ pietatis, imo et sub prætextu impugnandi ejusdem erroris Pelagiani, Pelagianam (quod vix credi possit) vafre nimis hæresim propinarant : verum homo rudis, illitteratus, obtusus ingenio, vecors, stupidus, et infantissimus eamdem cum doceret hæresim, qui eum audirent et essent, et qui inducerentur in errorem invenirentur etiam sacerdotes summi, populis præsidentes episcopi.

28. Ad hæc autem mala curanda legatum misit Gelasius papa Romulum S. R. E. diaconum cardinalem, cui et cum Apostolica ei tributa auctoritate litteras etiam ad dictos episcopos dedit. Audiamus igitur ipsum Gelasium juste expostulantem cum episcopis Piceni provinciæ in Epistola ad eos simul omnes conscripta; ex qua tamen, omissis reliquis, illa duntaxat, quæ ad historiam pertinent, hic describemus, sic enim se habet [1] :

29. « Gelasius episcopus, universis episcopis per Picenum in Domino salutem.

« Barbaricis hactenus dolebamus incursibus et bellorum sæva tempestate vastari : sed quantum inter ipsa recentium calamitatum ferventia pericula comperimus, perniciosiorem diabolus Christianorum mentibus labem quam corporibus hostilis feritas irrogavit. Quod malum principaliter illarum regionum respicit sacerdotes, qui tanta segnitie, tantaque ministerii dissimulatione suscepti, commissarum sibi negligunt regimen animarum, ut eas etiam ab exiguis quibusque bestiolis lacerari

[1] Luc. XXII. — [2] Joan. XXI. — [3] 2. Cor. XI. — [4] Gelas. Ep. IV. Ep. Rom. Pont. — [5] Rom. XII. — [6] 1. Cor. XIV.

[1] Gelas. Ep. I. tom. 1. Ep. Rom. Pont.

sub conspectibus suis impune patiantur : quinimo subrepentes nequitias componendo, et depravatoribus acquiescendo fidelium, non solum eas minime retrahant, sed ipsi magis præbeant propria nutrimenta perditionis exemplo. Quid autem tales essent acturi pontifices, si (quod absit) vel aliqua nova pestis et primitus ignorata prorumperet; vel ingeniis acrioribus, sensibusque versutis, aut aliqua sæcularium doctrinarum peritia callidis sacrilega blasphemiarum dicta promerentur, qui tam veteris erroris detrita commenta, tamque majoribus Ecclesiarum magistris, quam etiam nostra ætate convicta non recolunt, nec refutant, atque ab imperitis stultisque prolata non respuunt?

30. « Gratias omnipotenti Deo agimus, quoniam suorum corda per hujusmodi personas examinat, quæ hoc ipsum virus nesciunt, quod loquuntur. Nam quid facerent populorum præsules sub astutioribus inimicis, qui se subjiciunt libenter indoctis? Quando utique etiamsi tanta erat in rectoribus Dominici gregis prorsus ignavia; ut ne tam vilem, hebetemque personam possint vel intelligere, vel refrenare; potius pastorali cura debuerint a nobis cognoscenda perquirere, quam suasionibus inconsideranter absurdis facile submittere voluntatem.

« Oblatus est enim nobis miserabilis senex, Seneca nomine, qui non modo totius est eruditionis alienus, sed ipsius quoque intelligentiæ communis prorsus extraneus, in Pelagianæ voraginis cœno (sicut de quibusdam in Apocalypsi [1] legimus) velut una ranarum impudenter immersus, inque illa fæce horribiliter volutatus, nullatenus inde qualiter emergere possit, inveniens; quia puritatem relinquens Catholicæ veritatis, quanto se per lubricum falsitatis conatur attollere, tanto magis ejus lutosis foveis circumclusus obruitur, de illis unus existens, de quibus Petrus dicit Apostolus [2] : Hi vero, velut irrationabilia pecora, naturaliter in captione et in pernicie, in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua; et peribunt recipientes mercedem injustitiæ.

31. « Revera enim sic ejus stolidus et obtusus est animus, ut de his venenis quæ male hausit et vomuit, nullam rationem vel accipere valeat omnino, vel reddere : sed induratus obcæcatione diabolica, sibique jam traditus, cordis sui funesta sit obstinatione damnatus; nihilque supersit ei, nisi ut Deus noster, qui dixit [3] : Quæ hominibus impossibilia videntur, apud se esse facilia, hujusmodi mentem potenti compunctione transfigat, ut secundum beatum Apostolum Paulum [4] resipiscat a diaboli laqueis, quibus captivus detinetur sententia divini judicii. Multa ex illis, quæ de Pelagianis sensibus nec in somnis omnino contigerant, vobis magis patefacta prodidimus, eaque dudum convicta fuisse monstravimus, etc. »

[1] Apoc. XVI. — [2] 2. Petr. II. — [3] Matth. XIX. Marc. X. Luc. XVIII. — [4] 2. Tim. II.

32. Quænam autem essent Pelagianæ hæresis capita, quæ circulator iste prædicans, corruperat populum illum alioqui pium hactenus, et qui antehac nec vel levi suspicione hæresis reperiatur aspersus, idem Gelasius memorat, simulque jungit antidotum, quo episcopi illi et se ipsos et alios eo veneno potatos curare possent, ac pristinæ reddere sanitati. Tres autem enumerat Pelagianas sententias Gelasius, quarum senex delirus erat assertor. Earum prima illa est, quod negaret infantes cum peccato originali concipi, et ei obnoxios reddi. Secunda ista, parvulos sine baptismo non posse damnari. Tertia demum erat, hominem per liberum arbitrium, ipsa natura suffragante, posse beatum reddi. Istis tribus capitibus, imo portentis, Cerberus iste triceps haud levia populo illi damna intulit, tacentibus qui bestiam abigere debuissent episcopis, imo et eidem consentientibus : unde ad finem Epistolæ ipse Gelasius eosdem hujuscemodi exagitat querimonia :

33. « Nimis incusamus fratres et coepiscopos nostros maxime per Piceni provincias Dei Ecclesiam gubernantes, qui non solum ineptissimi senis abjectæque personæ pravum non deterruere colloquium, verum et suo nutrivere consensu. Quis audiat? Quis ferat passos esse Pontifices, ut cadaver nescio quod indignum, presbyterum sibi non acquiescentem audire communione privaret? Quomodo talis vel susceptus ab aliquo, vel patienter auditus est? » Hæc cum exclamet ipse Gelasius, et jure redarguat tantum sibi sumpsisse cariosum senem, ut resistentem ipsi presbyterum excommunicare præsumpserit; demum silentio obvolutam hactenus pandit causam, cur tantam sibi deforme monstrum vindicaret auctoritatem : nimirum quod ad hæresim illecebras proposuisset carnis oblectationes atque lascivias. Magnum profecto et late patens esse solet ad illaqueandas animas ejusmodi hæreticorum rete : ut ubicumque tensum fuerit, capiantur omnes bestiæ terræ; tantummodo vero evadant illi, qui sicut columbæ pennis [1] cælestia petunt, et de quibus est Sapientis sententia [2] : « Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum ». Quod quidem plus satis infelicissima nostra tempora edocent. Sed audi insectantem ista Gelasium, et de inveterato dierum malorum sene hæc nefanda prodentem :

34. « Insuper leges dedit, libenter acceptus, ut servi Dei cum puellis sacris congregatione dedecorosissima miscerentur. Nam cum spirituales animi, etiam cum desint ista consortia, imaginariis infestentur illecebris : quemadmodum alterni sexus intuitu sic illicita volentes, non vehementius incitentur? » Hæc quidem probrosus senex, cum vim tantam assereret homini etiam sine Dei adjutorio inesse liberæ voluntatis, ut si vellet, posset inter adolescentulas versari, contrectare, et tamen nullatenus inquinari. Talibus ergo suis concessa licentia, et dempto a sacris virginibus candido pudoris vela-

[1] Ps. LIV. — [2] Prov. I.

mine, superinducto autem naturalis furvo tegmine libertatis; quod libidinum putas lutum ejusmodi commixtione porcorum esse contractum, concretum, et augmentatum, longe superans Augiæ stabulum Herculis sudore mundatum?

35. Sed etsi tanto sues isti essent obruti cœno libidinum, sanctissimi tamen voluerunt hominibus apparere, nobilique veluti corona redimiti digni victores, qui thorace libertatis arbitrii potentes, spicula carnis ut sagittas infantium se superasse jactarent, sicque divinam sententiam reddidissent irritam, qua Sapiens asserit[1] : « Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det : et hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum ». Hæc qui sapit, non qui dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Adversus ergo ejusmodi sociantes se sacris virginibus pœnas decernit idem Gelasius[2] in Epistola data anno sequenti ad universos episcopos, qua et coercet clericos ejusdem Piceni provinciæ negotiationibus et turpibus lucris vacantes.

36. Sed quod insitum est hæreticis, cum prava et adversantia Catholicæ fidei dogmata sectanda proponunt, ut in eos quos sciunt his adversari viros sanctissimos Catholicæ fidei defensores mox jacula maledictionum intorqueant : audi quid de sene bis puero, ter fatuo, quaterque improbo idem Gelasius addat : « Adhuc majus scelus accrescit, ut sub conspectu et præsentia sacerdotum, beatæ memoriæ Hieronymum atque Augustinum Ecclesiasticorum lumina magistrorum, musca moritura (sicut scriptum est[3]) exterminans oleum suavitatis, lacerare contenderet. Sed quid miremur Ecclesiarum præsules ista negligere; quos (sicut a multis audivimus) contra canones omnia gerere, et contra Apostolicam disciplinam passim cuncta miscere, manifestum est; non servatis regulis, ordinare; liciteque non solum monachos, sed etiam ministros Ecclesiæ cum feminis ad peregrina migrantes, remeare rursus, et ab aliis episcopis in militiam provehi clericalem? Quæ cum singula toleranda non sint : quis sustineat tot et tanta facinora perpetrari, quibus spectaculum Gentilibus et Judæis et Hæreticis non immerito præbentes, in ipsum (quod absit) tendere videantur religionis excidium? Digne ista facientibus aptabitur illa sententia dicentis Apostoli[4] : Nomen Dei per vos blasphematur in Gentibus ». Ne vero hæc ulterius progrediantur, quibus ut altius coalescerent, quæ hactenus in Italia inter Odoacrem et Theodoricum fuere bella, occasionem præbuerant, idem Pontifex his admonet verbis :

37. « Sufficiat igitur hactenus fuisse hæc commissa : et ut placetur Deus humanis rebus, sollicitius divina curentur. Nusquam loci prorsus inveniatur præfatæ pestis assertor, nec accessum prorsus Ecclesiæ, vel usquam participationem Catholicæ communionis inveniat, qui hæreticorum mavult subsequi nefaria professione consortium : et hi cum quibus antea probabitur noxium miscuisse colloquium, nisi resipiscunt, et ab ejus societate discedunt, ab Ecclesiastico remoti servitio, devota ultione plectantur, quo cæteris cavendi ministretur exemplum. Nullum adeat : nec usquam loci damnatæ olim blasphemiæ jam sinantur. Discreta suis habitationibus virorum atque feminarum (sicut sanctum propositum decet) exerceatur circumspecta devotio. Contra canonum constituta nullus ad Ecclesiasticum permittatur officium : non ignoraturis provinciæ cujusque rectoribus, nec de præteritis se veniam reperturos erroribus, si deinceps dissimulaverint vitare patefactos. Nec excusationis de cætero relinquetur occasio, si post præcepta præsentia, quæ per Romulum diaconum (cujus tolerantiam pro fide Catholica et pro religione vigilantiam gratissime comprobamus) duximus destinanda, quisquis super his omnibus aut contemptor, aut negligens deprehendetur antistes. Sicut enim ad Sedis Apostolicæ moderamina pertinet, cunctis sollicitudinem debitam ministrare congruenter Ecclesiis : ita necesse est ut in contumaces et desides traditam sibi divinitus non dissimulet potestatem. Data kal. Novemb. Albino V. C. consule » : quo (ut dictum est) Theodoricus regnare in Italia cœpit.

38. Intueris, lector, nihil penitus Apostolici vigoris remissum vel hebetatum, deploratissimis licet temporibus, Ariano rege omnibus Italiæ provinciis dominante; nihilque solitæ Romani Pontificis auctoritatis vel juris diminutum, quin idem Romanæ Urbis episcopus pro arbitrio absque ullo implorato a rege consensu liberas dirigeret legationes ad Italiæ provincias corrigendas; non quidem favore fultus imperatoris, cui se constituerat adversarium; non amicitia et gratia Theodorici regnantis, cui Ariano existenti nulla poterat Pontifex communicationis compagine glutinari. Ut plane intelligas Romanæ Ecclesiæ summam auctoritatem Barbarum Arianumque regem reveritum esse, qui nulli fuit illius Sedis episcopo impedimento, quin plenissima auctoritate cuncta quæ essent jurium Sedis Apostolicæ exerceret. Ut merito hac ex parte lugenda sint tempora nostra, dum sub principibus Orthodoxis sæpe Catholica ingemiscit Ecclesia, suis ubique juribus spoliata, quæ sub æmulis principibus hæreticis et Barbarico gladio libera atque secura, suo decora splendore fulgebat, propriæ dignitatis ubique venerabilis majestate : cum subjici nescia exigebat auctoritate sua etiam ab hostibus dominantibus reverentiam. Sed ad Gelasium redeamus adversus Pelagianos agentem. Legitur ejus nomine volumen adversus Pelagianam hæresim, cujus est exordium : « De Pelagianis quidem sensibus », etc. fine tamen carere videtur : at nulla de eo est mentio apud Gennadium, dum Gelasii papæ scripta relegit.

39. *Vulgi tumultus Constantinopoli.* — Quod ad Orientales res pertinet, sub hoc eodem anni hujus Albini consulatu hæc Marcellinus in Chronico :

[1] Sap. VIII. — [2] Gelas. Ep. VI. tom. I. Ep. decret. — [3] Eccl. X. — [4] Rom. II.

« Bella civilia adversus Anastasii regnum apud Constantinopolim gesta sunt. Statuæ regis reginæque funibus per urbem tractæ. Julianus magister militiæ nocturno prœlio pugnans, Getico ferro in Thracia confossus interiit ». Hæc ipse : quæ accidisse videntur vulgi furore sine capite debacchantis, quod indigne ferret (ut dictum est) exclusum germanum fratrem Zenonis, hominis ob profusas impensas plebi infimæ acceptissimi. In ludis autem spectans vulgus tumultuatum esse, habent etiam litteræ Gelasii papæ ad Anastasium, anno sequenti suo loco ponendæ. Sed quæ sine auctore vel duce tumultuaria grassatio facta est, cito deferbuit. Quomodo vero post hæc detectus Euphemius Constantinop. episcopus favere Isauris, indignationem commeruit imperatoris, suo loco dicturi sumus.

40. *Quomodo episcopi Orthodoxi communicent Euphemio.* — De Ecclesiasticis autem controversiis hoc anno Constantinopoli agitatis habet hæc Cyrillus [1] : « Tertio anno imperii Anastasii incidit gravis seditio inter eos qui præerant Ecclesiis, Romanis quidem Pontificibus dissidentibus et Byzantinis; quod Acacium, qui Constantinopolitanus quidem fuit episcopus, de rebus autem Christianis non recte sentiebat, inscriptum haberent in sacris Diptychis Byzantini, rursus exclusis Alexandrinis, qui Chalcedonensem quidem Synodum feriebant anathemate, Dioscori autem admittebant communionem. Cum ergo inter eos invicem magna esset dissensio; qui prius dictus est Elias episcopus Hierosolymitanus, solius Euphemii, qui erat Constantinopoli, amplexabatur communionem, Occidentalibus (ut diximus) depugnantibus; Palladio vero Antiocheno, ad gratiam intuente imperatoriam, et ideo Chalcedonensem quidem Synodum feriente anathemate, ea autem amplectente quæ tenebant Alexandrini, utpote quod Anastasius eadem quæ Alexandrini sentiret ». Hæc Cyrillus.

41. At dum laudat Eliam, quod Euphemii tantummodo communionem teneret, absque dubio id egit, quod probaret defenderetque Concilium Chalcedonense, rejectum ab Alexandrinis (quos nominat Occidentales) et a Palladio episcopo Antiocheno, atque ab ipso denique Anastasio imperatore : adeo ut res tunc Catholicæ fidei in Oriente in eo viderentur statu repositæ, ut omnes (ut dictum est) qui essent Catholici Euphemio communicarent; quod si secus agerent, viderentur consentire hæreticis primarum sedium patriarchis, et imperatoris sequi perfidiam. Ut non mireris, si Elias vir sanctissimus habitus, in meditullio positus inter Alexandrinum et Antiochenum hæreticos patriarchas, se cum Euphemio propugnante fidem Catholicam consentire professus sit : cum tamen non ob hanc causam ipsum Eliam dixerimus inter schismaticos numerandum, quod Euphemio communicaret : nam licet (ut idem testatur Cyrillus) controversiæ hoc anno maximæ verterent inter Romanum episcopum et Constantinopolitanum; nondum tamen eo res progressa erat, ut Gelasius papa in Euphemium damnationis sententiam protulisset : quando autem id factum sit, suo loco dicemus. Rursum vero non erat pro Romana Ecclesia in Oriente legatus, qui colligeret absque Euphemii communicatione Catholicos : nam vidimus res Ecclesiasticas commisisse Gelasium papam Fausto uni ex legatis Theodorici regis : quod procuIdubio non fecisset, si aliquis legatus Apostolicæ Sedis fuisset in Oriente, cui ex more agenda tractandaque committere valeret. Neque enim in litteris ad Euphemium, vel ad imperatorem datis, vel ad episcopos Macedoniæ missis ulla est de aliquo mentio, qui in Oriente vices ageret Apostolicæ Sedis. Hæc ad Eliæ episcopi excusationem dicta sunto.

42. *De apparitione S. Michaelis in Gargano monte.* — Sub hoc eodem anno secundo Gelasii papæ facta ponitur [1] inventio cryptæ Gargani montis in Apulia, quæ ex apparitione S. Michaelis Archangeli reddita celeberrima, pio est cultui mancipata. Rei gestæ extat historia, in eo tamen emendanda, dum ibi dicitur bellum tunc viguisse inter Neapolitanos et Sipontinos ; restituendumque est, inter Odoacrem et Theodoricum : ejusmodi enim bello et non alio privato tunc vexabatur Italia : cum Sipontini, qui se Theodorico dediderant, male habiti sunt ab Odoacre. Quamobrem occiso tandem Odoacre summa rerum potitus idem Theodoricus Sipontinis negotiatoribus duorum annorum tributa relaxari jussit. Extat de his Epistola ejusdem regis ad Faustum Præpositum [2]. Crevit majoribus in dies accessionibus semel cœptus illic religiosus cultus S. Michaelis Archangeli, quem et universa Occidentalis Ecclesia anniversaria solemnitate celebrandum suscepit; et locus ipse ob ingentia illic solita edi miracula jugi in posterum peregrinatione fidelium est frequentatus.

43. Cæterum alia apparitione erat Romæ illustris memoria S. Michaelis Archangeli, in cujus venerationem annua festa dies peragi consuevit. In ejus laudem Drepanius Florus celebris ætatis suæ poeta cecinit sacrum hymnum ; in ipsius vero exordio hæc de ejus apparitione, festaque die [3] :

Clarent Angelici sublimia festa diei
 Allatura piæ dona beata animæ.
Hunc etenim Michael aulæ cœlestis alumnus
 Conspicuo nobis consecrat ore diem,
Dignatus Petri, Paulique invisere Sedem,
 Imperiumque fovens, inclyta Roma, tuum.
Qui proceres inter pia mœnia luce coruscos,
 Egregio vultu splenduit orbe novo.
Cum Deus expulsis lucem depromeret umbris,
 Conderet et stabilem nocte ruente diem, etc.

Ex quibus facile intelligas, ante apparitionem in Gargano factam, jam celebrem Romæ fuisse cultum ejusdem Michaelis Archangeli.

[1] Cyril. in Vit. Sabæ c. 69. Sur. tom. VI.

[1] Sigebert. hoc. ann. II. Gelas. — [2] Apud Cassiod. Var. L. II. Ep. XXXVIII. — [3] Extat tom. VIII. Bibl. sanct.

44. Porro ipse Drepanius, cognomento Florus, diversus plane est ab eo, cujus Sidonius Apollinaris in Epistola ad Lupum [1] meminit sicut et Antidii æque poetæ, de quo idem in carmine ad Felicem. De eo etiam errare illi convincuntur, qui Drepanium Florum ad tempora rejiciunt S. Gregorii papæ. Longe vero ante hæc tempora sub Theodosio majore alter Drepanius vixit clarus orator, quem Panegyricum eidem Theodosio dixisse meminimus: quem et illum putamus qui eodem tempore proconsulatum in Africa gessit, ad quem extat ejusdem Theodosii rescriptum [1]; qui Pacatus dictus reperitur: hic autem poeticis facultatibus notus, Florus est nuncupatus. At de his satis.

[1] Sidon. l. VIII. Ep. XI.

[1] De exhib. reip. l. IV. C. Theod.

Anno periodi Græco-Romanæ 5986. — Jesu Christi 493. — Gelasii papæ 2. — Anastasii 3. Theodorici reg. 1. et 5.

1. *Consules.* — Coss. *Eusebius II* Orientalis et *Albinus junior* Occidentalis. Prior ante quinquennium eamdem dignitatem gesserat, indeque cum numerali nota ab auctore Chronici Alexandrini, a Marcellino, et in Fastis Heraclianis editur. Hunc *Eusebium* illum esse puto, quem Theodorus lector, Theophanes, et aliquæ leges Codicis Justinianei *magistrum officiorum* per hæc tempora fuisse docent. Post *Eusebium* nullus ex privatis geminato consulatu exornatus est, isque honos hoc sæculo paucis concessus. *Albinus* dicitur *junior* in Epitaphio a Baronio num. 1 recitato, et in Chronicis Marii Aventicensis et Cassiodori, ideoque ejusdem familiæ fuit ac *Albinus* anno CDXLIV consul ordinarius. Cassiodorus lib. 1, Epist. XX, scribit ad Albinum et Albienum patricios, et ex Epistola Ennodii CCXXI libri 2, *Albinum* patricium fuisse etiam intelligimus; Albinum Boetius apud Theodoricum falso majestatis crimine delatum tuitus est, ut liquet ex lib. 1 de Consolat. prosa 4, quem ab Albino juniore diversum non existimo. Eusebium consulem Orientalem fuisse inde liquet quod Chronographus Cuspinianeus Occidentales memorare solitus Albinum tantum profiteatur.

2. *Theodoricus regnum Italiæ obtinet.* — A num. 2 ad 6. Chronographus Cuspinianeus ad Albini consulatum scribit: « Regressus est rex Theodoricus ad Ravennam et venit ad Fossatum Palatioli IV kalend. Septembris. Hoc consule quoque facta est pax inter Theodoricum regem et Odoacrem III kal. Martias, et ingressus est Ravennam rex Theodoricus III nonas Martias, et occisus est Odoacer rex a rege Theodorico in palatio cum commilitonibus suis ». Anonymus Valesianus ait, Theodoricum legationem misisse ad Zenonem: « At ubi cognita morte ejus, antequam legatio reverteretur, ut ingressus est Ravenna (loco Ravennam), et occidit Odoacrem, Gothi sibi confirmaverunt Theodoricum regem, non exspectantes jussionem novi principis. Vir enim bellicosissimus, fortis, cujus pater Walamir dictus rex Gothorum, naturalis tamen ejus fuit: mater Ereliva dicta Gothica, Catholica quidem erat, quæ in baptismo Eusebia dicta. Ergo præclarus et bonæ voluntatis in omnibus, qui regnavit annos XXXIII cujus temporibus felicitas est secuta Italiam per annos XXX, ita ut etiam pax pergentibus esset: nihil enim perpere gessit, sic gubernavit duas gentes in uno Romanorum, et Gothorum, dum ipsequidem Arianæ sectæ esset, tamen militia Romanis sicut sub principe esse præcepit ». Hinc etiam titulos virorum insignium, uti *Clarissimatus* et aliorum, quemadmodum postremis imperatoribus regnantibus in Italia fieri consueverat, retinuit, ut ex Epistolis Cassiodori, Theodorici regis nomine scriptis, certo innotescit. Procopius lib. 1 Hist. Goth. cap. 1, scribit, Theodoricum *adeptæ potentiæ post annos septem et triginta vivendi finem* fecisse. Quare duæ epochæ regni ejus distinguendæ, altera ab anno CDLXXXIX quo post suum in Italiam ingressum *Odoacrem* Veronæ vicit; et secundum hanc regnavit annos XXXVII; altera a currenti anno, quo *Odoacrem* occidit, juxta quam regnavit annos XXXIII. Prior illa epocha confirmatur ex Eugippio in Vita sancti Severini Noricorum Apostoli, de Odoacre *Severinum* dixisse tradente: « Odoacer integer erit inter tredecim et quatuordecim annos, videlicet regnum integrum significans ». Quare *Severinus* prædixit Odoacrem usque ad annum CDLXXXIX regnaturum. Porro Epistola Theodorici ad Anastasium imperatorem a Baronio recitata incerto anno scripta.

3. *Cassiodorum Theodoricus rex ad varias di-*

gnitates evehit. — Ad num. 7. *Theodoricus* Cassiodori præsertim opera usus est in administratione regni Italici. Hunc *Odoacer comitivæ privatarum* ornaverat dignitate, et deinde comitem sacrarum largitionum eumdem instituerat; sed post Odoacris mortem in Brutiorum plagas sese recepit, ubi cum intellexisset, Siculos adversus *Theodoricum* rebellasse, eos tum eloquentiæ, tum armorum viribus novi regis parere coegit imperio; sicque sese in aulam ipsius insinuavit. Excepit eum rex cum eo honore, qui splendori generis et raræ virtuti debebatur, et non immemor officii, quod sibi strenue præstiterat *Cassiodorus*, eum Brutiis et Lucanis præfecit. Expleto annuo magistratu, eum apud se revocavit, ac postea quæstura donavit. Cumque in obeundo illo munere omnium sibi animos conciliasset, *Theodoricus* virum integritate notissimum honore magisterii affecit, et exinde ad prætorii præfecturam, culmen honoris altissimum evexit. Qua in dignitate, quamvis tributa imponendi munus populis exosum tractaret, ea tamen singulis tanta æquitate dispensabat, ut nemo gravari se taxatione quereretur, nemo solvere detrectaret. Hanc dignitatem gerebat *Cassiodorus* anno DI, quo *Theodoricus* Romam venit. Quæ omnia ex variis ejus Epistolarum locis deducta :

Conjugium *Clodovei* Francorum regis cum *Clotilde*, de quo anno seq. num. 9.

GELASII ANNUS 3. — CHRISTI 494.

1. *Insignis Gelasii papæ ad Anastasium Epistola parænetica.* — Christi annus quadringentesimus nonagesimus quartus consulatu Asterii atque Præsidii illucescit : quo remeantibus Theodorici regis legatis circa finem anni superioris Constantinopolim missis, nuntiatisque Gelasio papæ quæ ab imperatore Anastasio accepissent, ipse Gelasius apologeticam Epistolam ad eumdem Augustum conscripsit. Citatur ipsa in Capitularibus [1] regum Francorum : est namque celebris ob argumenti egregii dignitatem. Reddemus eam integre, ut par est, exemplaribus Vaticanis e mendis (quantum licuit) emaculata : sic enim se habet, ut in ea sacerdotalis effulgeat eminentia, et rerum gestarum cognitionem haud mediocrem exhibeat : est autem hujusmodi [2] :

2. « Famuli vestræ pietatis, filii mei, Faustus magister, et Irenæus viri illustres, atque eorum comites publica legatione fungentes, ad Urbem reversi, clementiam vestram quæsiisse dixerunt, cur ad vos meæ salutationis scripta non miserim. Non meo, fateor, instituto : sed cum directi dudum de partibus Orientis, vel videndi me, licentiam sibi vestris præceptionibus abnegatam, tota Urbe disperserint; a litteris credidi temperandum, ne onerosus potius quam officiosus existerem. Videtis igitur non mea dissimulatione provenisse, sed competentis fuisse cautelæ, ne respuentibus animis molestias irrogarem. Sed ubi serenitatis tuæ benevolentiam comperi, præfatis indicantibus, humilitatis meæ clementer expetisse sermonem; jam revera perpendi, imputandum non immerito mihi, si tacerem : quia, gloriose fili, te sicut Romanus natus et Romanum principem amo, colo, suscipio; et sicut Christianus, cum eo qui zelum Dei habet, secundum scientiam habere desidero; et qualiscumque Apostolicæ Sedis vicarius, quodcumque plenæ fidei Catholicæ deesse comperero, pro meo modulo suggestionibus opportunis supplere contendo.

3. « Dispensatione etenim mihi divini sermonis injuncta : væ mihi est, si non evangelizavero. Quod cum vas electionis B. Paulus Apostolus formidet et clamet [1] : multo magis mihi exiguo metuendum est, si divinitus inspiratum et paterna devotione transmissum subtraxero ministerium prædicandi. Pietatem tuam precor, ne arrogantiam judices divinæ rationis officium. Absit, quæso, a Romano principe, ut intimatam suis sensibus veritatem arbitretur injuriam. Duo quippe sunt, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas : in quibus tanto gravius est pondus sacerdo-

[1] Capitul. Franc. l. v. c. 167. — [2] Gelas. Ep. v.

[1] 1. Cor. IX.

tum, quanto etiam pro ipsis regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis; inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque (ut competit) disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc, ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam redigi velle voluntatem.

4. « Si enim quantum ad ordinem pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ : quo, rogo, te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? » Quod audis Gelasium profiteri Pontifices obedire legibus principum ; jam dictum est iterum superius, nec refugisse Romanos Pontifices parere legibus Ethnicorum, imo et persecutorum imperatorum, quæ justitia pollerent et veritate. Pergit vero Gelasius : « Proinde sicut non leve discrimen incumbit pontificibus siluisse pro Divinitatis cultu, quod congruit : ita his (quod absit) non mediocre periculum est, qui cum parere debeant, despiciunt.

5. « Et si cunctis generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit corda submitti : quanto potius Sedis illius præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et divinitas summa voluit præeminere, et subsequens Ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi pietas tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano consilio elevare se quemquam posse illius privilegio vel confessioni, quem Christi [1] vox prætulit universis, quem Ecclesia veneranda confessa semper est et habet devota primatem. Impeti possunt humanis præsumptionibus quæ divino sunt judicio constituta ; vinci tamen quorumlibet potestate non possunt. Atque utinam sic contra nitentibus perniciosa non sit audacia, quemadmodum quod ab ipso sacræ religionis auctore præfixum est, non potest ulla virtute convelli. Firmamentum enim Dei stat.

6. « Num quidnam cum aliquibus infestata religio est, quantacumque potuit novitate superari, et non magis hoc invicta permansit, quo æstimata est posse succumbere? Desinant ergo (quæso te) temporibus tuis quidam per occasionem perturbationis Ecclesiasticæ præcipitanter ambire quæ non licet; ne et illa quæ male appetunt, nullatenus apprehendant, et modum suum apud Deum et homines non teneant. Quapropter sub conspectu Dei pure ac sincere pietatem tuam deprecor, obtestor, et exhortor, ut petitionem meam non indignanter accipias. Rogo, inquam, ut me in hac vita potius audias deprecantem, quam (quod absit) in divino judicio sentias accusantem. Nec me latet, imperator Auguste, quod pietatis tuæ studium fuerit in privata vita. Optasti semper fieri particeps promissionis æternæ. Quapropter noli, precor, irasci mihi, si te tantum diligo, ut regnum quod temporaliter assecutus es, velim te habere perpetuum, et qui imperas sæculo, possis regnare cum Christo.

7. « Tuis certe legibus, imperator, pateris nihil perire, Romano nomini nullum admittis ingeri detrimentum. Itane verum est, princeps egregie, qui non solum præsentia Christi beneficia, sed desideras et futura, ut religioni, ut veritati, ut sinceritati Catholicæ communionis et fidei temporibus tuis patiaris quemquam inferre dispendium? Qua fiducia, rogo te, illic ejus præmia petiturus es, cujus hic damna non prohibes? Non sunt gravia, quæso te, quæ pro tuæ salutis æternitate dicuntur. Scriptum legisti [1] : Meliora sunt vulnera amici, quam oscula inimici. Quæso pietatem tuam, ut quo affectu dicuntur a me, eo tuis sensibus intimentur. Nemo pietatem tuam fallat. Verum est quod figuraliter per Prophetam Scriptura testatur [2] : Una est columba mea, una est perfecta mea : Una est Christiana fides, quæ est Catholica : Catholica autem veraciter illa est, quæ ab omnium perfidorum, atque ab eorum successoribus atque consortibus sincera, pura, immaculata communione divisa est. Alioquin non erit divinitus mandata discretio sed miseranda confusio. Nec ulla causa jam superest, si hoc in quolibet contagio voluerimus admittere, ne cunctis hæresibus aditum januamque pandamus. Qui enim in uno offenderit [3], omnium reus est. Qui minima spernit [4], paulatim decidit.

8. « Hoc est, quod Sedes Apostolica magnopere cavet, ut quia mundo radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur. Nam si (quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus) tale aliquid proveniret : unde cuiquam resistere auderemus errori? vel unde correctionem errantibus posceremus? Proinde si pietas tua unius civitatis populum negat posse pace componi : quid nos de totius orbis terrarum sumus universitate facturi, si (quod absit) nostra fuerit prævaricatione deceptus? Si totus correctus est mundus, profana patrum suorum traditione despecta ; quomodo non corrigatur unius civitatis populus, si prædicatio fida succedat? » Hæc ingerens Gelasius, haud dubium de Acacii abolendo nomine, cui cives faverent, intelligit; et proinde subdit : « Ergo, gloriose imperator, volo ego Ecclesiarum pacem; quam, etiamsi cum mei sanguinis impendio provenire posset, amplector. Sed precor te cujusmodi debeat esse pax ipsa, non utcumque, sed veraciter Christiana mente libremus.

9. « Quomodo enim potest esse pax vera, cui charitas intemerata defuerit? Charitas autem qua-

[1] Matth. XVI.

[1] Prov. XXVII. — [2] Cant. VI. — [3] Jacob. II. — [4] Eccl. XIX.

liter esse debeat, nobis evidenter Apostolus prædicat, qui ait [1] : Charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. Quomodo (quæso te) de corde erit puro, si contagio inficiatur externo? Quomodo de conscientia bona, si pravis fuerit malisque commixta? Quemadmodum fide non ficta, si maneat sociata cum perfidis? Quæ cum a nobis sæpe jam dicta sint, necesse est tamen incessabiliter iterari, et tamdiu non taceri, quandiu nomen pacis obtenditur : ut nostrum non sit (ut invidiose jactatur) facere pacem, sed talem velle doceamus, qualis et sola pax esse, et præter quam nulla esse, monstratur. Eutychianum certe dogma, contra quod Apostolicæ Sedis cautela pervigilat, si creditur salva fidei Catholicæ posse veritate constare, promatur, asseratur; et quantislibet viribus adstruatur; ut non solum per ipsum, quam inimicum sit fidei Christianæ possit ostendi, sed quantas et quam lethales hæreses in sua contineat colluvione, monstrari. Si autem (ut magis confidimus) a Catholicis judicatis mentibus excludendum : quæso te, cur non et contagia simul eorum, qui hac probantur esse polluti, decernitis refutanda? cum dicat Apostolus [2], non solum qui non facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus.

10. « Proinde sicut non potest, perversitatis communicatore suscepto, non pariter perversitas, approbari; sic non potest refutari perversitas, complice sectatore perversitatis admisso. Legibus certe vestris criminum conscii, susceptoresque latrocinantium pari judiciorum pœna constringuntur; nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientis tamen familiaritatem fœdusque receperit. Proinde cum Chalcedonense Concilium, pro fidei Catholicæ atque Apostolicæ veritate communioneque celebratum, damnaverit Eutychetem detestandi furoris auctorem, non satis habuit nisi ut pariter ejus quoque consortem Dioscorum cæterosque percelleret. Hoc igitur modo sicut in unaquaque hæresi vel factum semper, vel fieri, non habetur ambiguum, successores eorum Timotheum, Petrum, atque alterum Antiochenum Petrum, non viritim propter singulos quosque rursus facto Concilio, sed Synodi semel acta regula consequenter elisit. Quemadmodum ergo non evidenter apparet, etiam cunctos simili tenore constringi, et qui eorum communicatores et complices extiterunt, atque omnes omnino a Catholica et Apostolica merito communione discerni? Hinc Acacium quoque jure dicimus a nostro consortio submovendum, qui maluit in sortem transire perfidiæ, quam in Catholicæ et Apostolicæ communionis sinceritate constare; cum fere per triennium, ne in id veniret, Apostolicæ Sedis Epistolis doceatur competenter instructus. Postquam vero communionis est factus alienæ, non potuit nisi a Catholicæ et Apostolicæ mox societate præcidi; ne per eum, si vel paululum cessaremus, nos quoque videremur subiisse contagia perfidorum.

11. « Sed revera vel tali perculsus pœna resipuit, correctionem promisit, emendavit errorem? aut ille tractatus lenius voluerit coerceri, qui etiam verbera dura non sensit? Quo in sua perfidia et damnatione moriente, tam ejus in Ecclesiastica recitatione non potest nomen adscribi, quam externæ contagium non debet communicationis admitti. Quapropter aut doceatur ab hæretica participatione sincerus, quorum se ille communicationi permiscuit; aut cum iisdem non potest non repelli.

12. « Si autem susurrant Orientis episcopi, quod ad eos Sedes Apostolica non ista conscripserit, quasi vel ipsi de recipiendo legitime Petro Sedem Apostolicam suis litteris fecerint certiorem; vel hujus receptionis inconditæ non jam pariter complices extitissent, quem sicut vere non possunt docere ab hæretica pravitate fuisse purgatum, ita se hæreticorum nullatenus poterunt excusare consortes. Quod si fortassis adstruxerint, quod ad Apostolicam Sedem de susceptione Petri per Acacium cuncti consona voce retulerint; per eumdem sibimet omnes pari voce sentiunt fuisse rescriptum. Apostolicæ vero Sedis auctoritas, quod cunctis sæculis Christianis Ecclesiæ prælata sit universæ, et canonum serie paternorum, et multiplici traditione firmatur. Sed vel hinc, utrum sibi quisquam contra Nicænæ Synodi constituta quippiam valeat usurpare, collegio potest unius communionis ostendi non mentibus externæ societatis aperiri. Apud illos si quis confidit, egrediatur in medium, et Apostolicam Sedem de utraque parte revincat et instruat. Tollatur ergo nomen e medio, quod Ecclesiarum discretionem procul a Catholica communione operatur; ut sincera pax fidei communionisque reparetur et unitas : et tunc quis nostrum contra venerandam vel insurrexerit, vel nitatur insurgere vetustatem, competenter et legitime perquiratur : et illic apparebit, quis modesto proposito custodiat formam, traditionemque majorum; qui supra hæc irreverenter insiliens, rapina æqualem posse fieri arbitretur.

13. « Quod si mihi populi Constantinopolitani persona proponitur, per quam dicatur, nomen scandali, id est Acacii, non posse removeri. Taceo quia et hæretico quondam Macedonio pulso, et Nestorio nuper ejecto, plebs Constantinopolitana, Catholica permanere delegerit potius, quam majorum præsulum damnatorum affectione retineri. Taceo, quod qui ab eisdem ipsis damnatis præsulibus baptizati fuerant, in fide Catholica manentes, nulla sint exagitatione turbati. Taceo, quod pro rebus ludicris populares tumultus nunc etiam vestræ pietatis auctoritas refrenarit : atque ideo multo magis pro salute animarum suarum necessario vobis Constantinopolitanæ civitatis obtemperat multitudo, si eam ad Catholicam et Apostolicam communionem vos principes reducatis. Etenim, imperator Auguste, si contra leges publicas aliquid (quod absit) quispiam fortasse tentaret, nulla pati id ratione potuisses; ad

[1] I. Tim. I. — [2] Rom. I.

Divinitatis puram sinceramque devotionem ut tibi plebs subdita redigatur, conscientiæ tuæ non putas interesse? Postremo si unius civitatis populi animus non putatur offendi, ne divina (ut res postulat) corrigantur : quanto magis ne divina offendantur, Catholici nominis universi piam fidem nec lædere debemus omnino, nec possumus? Et tamen iidem nostra se poscunt voluntate sanari.

14. « Competentibus ergo sinant curari se posse remediis : alioquin (quod absit) in eorum transeundo perniciem, cum illis perire possumus, ipsos autem salvare non possumus. Jam hic quod sit magis sequendum, sub divino judicio vestræ conscientiæ derelinquo : utrum (sicut nos optamus) simul omnes certam redeamus ad vitam; an (sicut illi poscunt) manifestam tendamus ad mortem. Sed adhuc Apostolicam Sedem sibi medicinalia suggerentem, superbam vocare arrogantemque contendunt. Habet hoc quatitas sæpe languentium, ut accusent magis medicos congruis observationibus ad salubria revocantes, quam ut ipsi suos noxios appetitus deponere vel reprobare consentiant. Si nos superbi sumus, qui animarum remedia convenientia ministramus; quid vocandi sunt qui resultant? Si nos superbi sumus, qui obediendum paternis dicimus institutis; qui refragantur, quo appellandi sunt nomine? Si nos elati sumus, qui divinum cultum puro atque illibato cupimus tenore servari; qui contra Divinitatem quoque sentiunt, dicant, qualiter nuncupentur? Sic et nos cæteri, qui in errore sunt, æstimant, quod eorum non consentiamus insaniæ. Ubi tamen spiritus superbiæ veraciter consistat et pugnet, veritas ipsa indicat ». Hactenus ad Anastasium Augustum Gelasius papa.

15. Quod autem tota hac Epistola in eo tantummodo versetur Gelasius, ut reprehendat eos qui Acacii nomen adhuc retinerent in Diptychis; nec in Anastasium tanquam in hæreticum improbantem Chalcedonense Concilium invehatur : intelligere satis possumus, ipsum imperatorem haud eo palam provenisse audaciæ, ut se Eutychianum esse hæreticum et Acephalorum sectæ signiferum propalarit. Post hæc enim, et non ante præsentem annum Anastasium prœlium excitare cœpisse adversus Catholicam fidem, Marcellinus profitetur in Chronico, qui addit cum persecutione prodigiose esse terræ motum exortum : « Maximus terræ motus, inquit, extitit, ex quo Laodicæa, Hierapolis, atque Agathicum civitates eodem tempore prostratæ sunt. Hæc Marcellinus ».

16. *Euphemio in sententia obstinatius persistente, Gelasius episcopos Dardaniæ et Illyrici ne cum eo communicent, confirmat.* — At ne istis quidem datis hoc anno a Gelasio papa litteris, vel minimum Anastasius persuaderi valuit, ut remoto obice, Ecclesiis unio redderetur et pax; Euphemio insuper cum suis in sententia obstinata persistente, imo et alios ab Apostolicæ Sedis communione revocare conante : cum ad decipiendos simplices illa jactaret, non esse ejusmodi inter se et Gelasium quæstionem, qua Catholica communio solvi deberet; utpote quod non de fide (ut mentiebatur) sed de moribus altercatio orta esset : per Apostolicam vero Sedem magis exerceri vindictam, quod ab Acacio spreta esset, quam justitiam defendi. His et aliis ille prætextibus dum involveret eos qui antea secum communicare renuerant, in suas partes blandis sermonibus captivos abducere satagebat.

17. Attamen complures ab eo resilierunt omnino, fortesque in sententia permansere, ut episcopi Dardaniæ et Illyrici, qui nullis induci valuere argumentis, ut communicarent cum Euphemio et aliis illi conjunctis episcopis. Docent id quidem litteræ Gelasii papæ hoc eodem anno sub dictis consulibus datæ tertio nonas Augusti : cum ad eosdem in fide consolidandos idem Pontifex duos legatos misit Cyprianum atque Macarium, ambos sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconos : quibus et dictas litteras dedit, quas a laude dictorum antistitum verbis istis exorditur [1] :

18. « Audientes Orthodoxæ vestræ dilectionis in Christo constantiam, atque ita vos antiquæ fidei, communionisque sinceræ traditionibus inhærentes, ut mentem Christianæ deditam veritati nullatenus infecerint prævaricatorum vicina contagia : magnificavimus Dominum; charitatemque vestram missis litteris alloqui per religiosos filios nostros Cyprianum atque Macarium diacones tota cordis aviditate curavimus. Quoniam pro Sedis Apostolicæ principatu, ejus sollicitudo delegata divinitus, cunctis debetur Ecclesiis, nos [2] vivimus, si vos statis in Domino : magnisque gaudiis triumphamus, cum ubique terrarum Dominum Sabaoth semen puræ confessionis reliquisse cognoscimus, etc. » Ad finem vero hæc de falsis schismaticorum prætextibus : « Nec quisquam omnino vobis persuadeat, Acacio prævaricationis suæ crimen fuisse laxatum : quia qui postquam in collegium recidens pravitatis, jureque meruit ab Apostolica communione secludi, in hac quidem persistens damnatione defunctus est : absolutionem quam superstes nec quæsivit omnino, nec meruit, mortuus jam non potest impetrare ». Et inferius : « Sed neque vos quisquam circumvenire pertentet, quod dicat non de religione, sed de moribus esse certamen : vel Apostolicam Sedem non causam communionis Catholicæ fideique tractare, sed injuriam dolere, cum videatur ab Acacio fuisse contempta : quoniam hæc et hujusmodi, quatenus simplices quoque decipiant, hi qui in errore sunt positi, spargere non quiescunt. Videtis enim (sicut supra jam dictum est) per nomina prævaricatorum, si (quod absit) in Ecclesia recitanda credantur, simul et contagium prævaricationis induci. Sedes autem Apostolica in tantum non contumeliam docet, sed fidem defendit, etc. » Quæ insuper ad excusationis prætextum iidem Orientales schismatici addiderint, dicemus suo loco anno sequenti.

[1] Gelas. Ep. VIII. tom. I. decret. Rom. Pont. — [2] Thessal. III.

19. *Romanam Synodum congregat Gelasius, in qua, inter cætera, de Romanæ Ecclesiæ primatu decernitur.* — Placuit autem inter hæc Gelasio, congregato Romæ Concilio septuaginta episcoporum, in eodem quæcumque ad fidem Catholicam illibate custodiendam, dissidia tollenda, pacemque in Ecclesia restituendam spectare viderentur, communi omnium episcoporum consensu, Deo inspirante, constituere : sed in eo potissimum laboravit, ut Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ communio nulla vel levi macula conspersa, illibata penitus et impolluta sarta tecta in omnibus servaretur. Ad hoc autem præstandum sollicitiorem curam impendens, non solum vindicasse voluit ipsam Ecclesiam ab omnibus (ut semper fuit) immunem hæresibus atque hæreticorum consortio; sed ut eam redderet a pravorum scriptorum contagione securam, omne studium adhibens, delectum habuit Ecclesiasticorum librorum, qui hactenus editi legi solerent : distinguens, separansque quasi os Domini [1], mundum ab immundo, et secernens pretiosum a vili. Cujus rei perficiendæ gratia, decretum constituit ab Ecclesia Catholica perpetuo retinendum, in quo post recensitos canonicos libros tum Veteris tum Novi Testamenti, adjecit de primatu Romanæ Ecclesiæ et aliarum patriarchalium Ecclesiarum juribus, ad reprimendam Constantinopolitanorum antistitum præsumptionem, et audaciam infringendam, qua se Acacius primum, inde ejus successores adversus Romanam Ecclesiam proterve nimis erexerant; ista subjiciens non nova, sed quæ a prædecessoribus servata, et a Damaso (ut vidimus) olim fuerant promulgata, longe vero antea ab ipso Ecclesiæ nascentis exordio (ut sæpe demonstratum est) traditione prodita, usu retenta, et observatione firmata, quæ sic se habent :

20. « Post Propheticas, inquit, Evangelicas atque Apostolicas Scripturas, quibus Ecclesia Catholica per gratiam Dei fundata est, illud etiam intimandum putamus, quod quamvis universæ per orbem Catholicæ Ecclesiæ unus thalamus Christi sit : sancta tamen Romana Catholica et Apostolica Ecclesia nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini et Salvatoris nostri primatum obtinuit [2] : Tu es Petrus, inquientis, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cælorum; et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælis; et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cælis. Cui data est etiam societas beatissimi Pauli Apostoli vasis electionis : qui non diverso (sicuti hæretici garriunt) sed uno tempore, uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in Urbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est; et pariter supradictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecrarunt, talemque omnibus urbibus in universo mundo sua præsentia atque venerando triumpho prætulerunt.

21. « Est ergo prima Petri Apostoli sedes Romana Ecclesia non habens maculam, neque rugam, nec aliquid hujusmodi. Secunda autem sedes apud Alexandriam B. Petri nomine a Marco ejus discipulo et Evangelista consecrata est : ipseque a beato Petro Apostolo in Ægyptum directus, verbum veritatis prædicavit, et gloriosum consummavit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam ejusdem beatissimi Petri Apostoli nomine habetur honorabilis; eo quod illic, priusquam Romam venisset, habitavit; et illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est. Et quamvis aliud fundamentum nullus possit ponere præter id quod positum est, qui est Christus Jesus : tamen ad ædificationem nostram eadem S. Romana Ecclesia post illas Veteris et Novi testamenti, quas regulariter suscepimus, etiam has suscipi non prohibet Scripturas, id est, sanctam Synodum Nicænam trecentorum decem et octo Patrum, mediante Maximo Constantino Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est; sanctam Synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit ; sanctam Synodum Ephesinam, in qua Nestorius condemnatus est consensu beatissimi Cælestini papæ, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite et Arcadio episcopo ab Italia destinato ». Hic observa, lector, nullam fieri de Theodosio juniore mentionem, sicut de cæteris imperatoribus, sub quibus reliquæ contigerunt Synodi celebrari; quod ipse Theodosius male audire visus sit. Sed pergit : « Sanctam Synodum Chalcedonensem, mediante Marciano Augusto et Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana et Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, ejusque complicibus damnatæ sunt». Hæc de quatuor œcumenicis Synodis Gelasius.

22. Ad finem vero damnationem inserit omnium hæresiarcharum et schismaticorum, inter quos adnumerat recentiores hæreticos post Eutychetem atque Dioscorum duos Petros, Alexandrinum et Antiochenum : atque ad postremum recenset Acacium eadem anathematis sententia innodatum. Hæc Gelasius papa hoc anno statuit in Romano Concilio profutura posteris, si non præsentibus refractariis proficua forent. Sed de rebus Synodalibus hactenus.

23. *Ad diversos episcopos Gelasii Epistolæ de disciplina revocanda, et maxime de usu bonorum Ecclesiæ.* — At ipse licet rerum Orientalium totus assiduis curis distentus, haud tamen prætermisit quæ spectarent ad statum Occidentalis Ecclesiæ, ac præcipue rerum Italiæ. Hoc enim ipso anno sub nominatis consulibus Epistolam scripsit ad universos episcopos in Lucania, Brutiis et Sicilia constitutos : cum enim ob bella inter Erulos et Gothos annis pluribus agitata Ecclesiastica disciplina collapsa admodum atque protrita esset, ad eam restau-

[1] Hierem. xv. — [2] Matth. xvi.

randam laboravit omnem curam impendens : qui et suæ Epistolæ exordio tradit, relatione Joannis Ravennatis episcopi, Italiæ Ecclesias ob bella et famem esse sacris ministris exhaustas. Quamobrem ad Ecclesiæ ministros pertinentia accurata inspectione complura constituit.

24. De Ecclesiæ vero bonis rursus illud sollicitius inculcavit, ut de redditibus ejus tam ex fructibus, quam ex oblationibus quadripartita divisio fieret : quarum prima episcopo, clero secunda, tertia pauperibus, quarta vero ædificiis Ecclesiæ tribuenda. Addidit autem præter ea quæ hac de re fuerant a Simplicio constituta, provida ratione Gelasius, ut pars illa quæ in usum pauperum convertenda esset, nequaquam clanculo erogaretur, sed palam, omnibus videntibus atque scientibus ; ne rapiendi vel ex parte diminuendi eam daretur occasio : nam ait : « Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus episcopus esse videatur : tamen juxta quod scriptum est [1] : Ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est : oportet etiam præsenti testificatione prædicari, et bonæ famæ præconiis non taceri ». Hæc ipse.

25. Rursum hoc eodem anno ad Siciliæ episcopos scribens, præter illam partem quæ erogari deberet in pauperes, ut de sua episcopus debeat alere peregrinos atque captivos inculcat : quibus plane demonstrat, quod pars illa pauperibus debita, non in alios pauperes, quam in eos qui sunt scripti suæ cujuscumque diœcesis, sit eroganda : nam audi quid dicat [2] : « Præsulum auctoritas nostrorum emanavit, ut facultates Ecclesiæ episcopi ad regendum habeant potestatem : ita tamen, ut viduarum, pupillorum, atque pauperum, necnon et clericorum stipendia distribuere debeant : hoc eis etiam statuimus dari, quod hactenus decretum est. Reliquum sibi episcopi vindicent, ut (sicut ante diximus) peregrinorum atque captivorum largitores esse possint, etc. » Hæc autem in Ecclesia Dei exolevisse, jam superius deploratum est : dolemus rem tantam negligi, vel involucro aliorum prætextuum prætermitti : unde mihi facile persuadeo hac potissimum causa Dei Ecclesiam assiduis atteri malis. « Etenim propter miseriam inopum et gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus [3] », cognovi enim (dicam cum Propheta [4]) « quia faciet Dominus judicium inopis et vindictam pauperum ».

26. Hoc anno scripta extat Epistola Gelasii papæ ad Eonium episcopum Arelatensem de mutua conservanda charitate cum fide Catholica, accepta ex codice Arelatensi : sed corrigendam puto in ejus inscriptione, dum Eonium habet; ejusque loco restituendum esse Cæsarium : etenim quomodo potest hoc tempore sedisse Eonius Arelate, si, qui post eum sedit, Cæsarius, exploratissimum est tempore Felicis papæ, qui Gelasium præcessit, jam sedisse? Id quidem tum Felicis papæ ad eum datæ litteræ, quarum Gennadius meminit, docent; tum illæ quas ejusdem Felicis ad Cæsarium ex eodem archivo Arelatensi hic tibi primum edendas curavimus. Qua etiam castigatione emenda, quas a Symmacho papa ad Eonium Arelatensem episcopum datas Epistolas leges. Epistola vero Gelasii sic se habet :

27. « Dilectissimo fratri Eonio (Cæsario) Gelasius.

« Inter difficultates varias copiam nos reperisse gratulamur, qua per divinam gratiam Sedis Apostolicæ regimen nos adisse pandentes, prætermissum diu cum tua misceremus fraternitate sermonem, et salutatione directa, mutua charitate solliciti dilectionis quoque tuæ prospera quæreremus. Quanto enim totius ovilis curam, Christo Domino delegante, susceptam beati Petri Apostoli gubernatio principalis universo gregi in orbe terrarum, tanto pietatis affectu cunctas Ecclesias, earumque rectores amplectitur, et inter diversos mundi turbines si paterna fide vel traditione firmiter perseverant, ubi primum facultas arriserit, et quærit anxia, et gavisa cognoscit. Quapropter, frater carissime, instantius religiosis viris filiis nostris Euphronio præsbytero et Restituto viro religioso, qui ad Italiæ partes ad providendam congregationi sanctæ substantiam commearunt, remeantibus ad propria, silere nequivimus : sed omni voto dilectionem tuam duximus admonendam : quatenus et vigere apud nos alternæ viscera gratiæ fratres et coepiscopi nostri per Gallias constituti, charitate tua vulgante, cognoscerent : et desiderantibus omnium, per quos tua charitas voluisset, referret mutuo sospitatem, constaretque nullatenus quantumlibet sæculo detrahente divelli, sed Catholicam professionem manere semper ubique conjunctam. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Dat. X kal. Septemb. Asterio et Præsidio, VV. CC. conss. »

28. *Faustis auspiciis Clodoveus uxorem ducit Crotildem Burgundiæ regis neptem.* — Hoc ipso anno, qui numeratur decimus regni Clodovei regnantis in Gallia, idem rex fœdere nuptiarum junxit sibi in matrimonium Crotildem Christianam feminam neptem Burgundiæ regis Gundebaldi (Gundebadi) nomine, ex qua ipsi bona cuncta fluxerunt, cum primum per mulierem fidelem salvus factus est vir infidelis. Rem gestam exacte descripserunt, qui res Francorum prosecuti sunt, ut Gregorius Turonensis [1]; Amonius (quem Aimonem, alii Aimoinum nominant) necnon qui Vitam S. Remigii scripsit Hincmarus [2]. Porro ex Amonio ista reddamus, qui rem sic auspicatur [3] : « Quo ordine Clodoveus ad matris Ecclesiæ sinum ac Catholicæ pervenerit fidei

[1] Matth. v. — [2] Gelas. Ep. VII. tom. I. Ep. decret. — [3] Ps. XI. — [4] Psal. CXXXIX.

[1] Greg. Tur. de reb. gest. Franc. l. II. c. 28. 29. — [2] Hincmar. in Vita sancti Remigii apud Sur. tom. 1. — [3] Aimon. de Gest. Franc. l. II. c. 13.

unitatem, paucis dicam. Duxit uxorem ex genere Burgundionum Crotildem nomine, Christianam ab ipsis incunabulis infantiæ. Hæc tali quadam ex causa ad notitiam ipsius regis pervenit. Miserat idem princeps legatos ad Gundebaldum regem Burgundionum ferendæ pacis gratia : qui dum in palatio immorantur, Crotildem puellam contemplati, inquirunt quæ sit. Dictum est eis neptem esse regis ex fratre progenitam : quæ, inquit, parentibus orbata, nunc stipe alitur regia. Regressi itaque legati, annuntiant perfecta esse pro quibus ierant. Inter cætera dicunt vidisse se puellam adeo forma venustam, ut cuilibet potentissimo regi nuptui possit tradi : Quam, inquiunt, in regia manentem, patre ejus hac vita carente, patruus ab ineunte nutrivit ætate.

29. « Hoc audito, rex Clodoveus amore capitur puellæ, sperans et ex hac occasione regnum Burgundiæ accipere posse. Dirigit evestigio quemdam sibi familiarem, nomine Aurelianum, qui munera puellæ a se missa perferens, speciem ejus diligentius contemplaretur. Huic imperat, ut puellam adeat, de nuptiis voluntatem regis edicat; et quid in animo illa super hac re habeat, agnoscat ». Est mentio Aureliani patricii apud Gregorium [1] Turonensem, cum agit de ejus servo apud sacras reliquias sancti Victoris Massiliæ liberato. Sed pergit auctor : « Ille præcepto parens, Burgundiæ partes ingreditur. Palatio appropinquans, socios silvis se abdere jussit : ipse habitu mendici circumamictus, ad aulam properat; et ut futuræ sibi dominæ colloqui possit, explorat. Tunc fortasse illa ad Ecclesiam processerat Domino suarum vota relatura precum ; erat quippe dies Dominica. Aurelianus inter cæteros pauperes præ foribus stans, egressum ejus opperiebatur. Expletis Missarum solemniis, egreditur puella, egenis (ut mos erat) eleemosynam largitura. Accedit Aurelianus ut mendicus stipem postulaturus. Cumque illa aureum ei porrigeret : ipse apprehensam manum ejus, pallio super brachium reducto, nudam ori ejus osculaturus admovit. Illa pudore puellari perfusa domum repetit. Mittit continuo puella, qui inventum (ut putabat) mendicum ad se deduceret compositum, quem taliter alloquitur :

30. « Quid tibi, o homo, visum, ut eleemosynam accepturus, manum meam veste denudans osculareris? Cui ille, interrogata omittens, tale dedit responsum : Dominus meus rex Francorum, audita generositatis tuæ excellentia, desiderat te habere conjugem : ecce annulus ejus et cætera ornamenta sponsalia. Conversus autem, ut sacculum, quem post ostium deposuerat, sumeret, oblaturus ei munera quæ detulerat, furtim ablatum esse reperit. Quæstione habita, invenitur sacculus, recepit eum ut peregrinus, munera puellæ offert, de nuptiis jam securus. Nam illa ubi de tori copula audivit, legato in hæc verba respondit : Non est, inquit, fas Christianæ mulieri Paganum sortiri maritum : sed si hoc cunctorum præordinaverit conditor Deus, ut ille per me Creatorem agnoscat suum ; petita non abnuo, quinimo omnipotentis fiat Domini jussio. Illo dicente, regem per omnia assensum præbiturum ; rogat illa ut secretum apud se hoc verbum teneat, ne patruus aliquo illud pacto persentiscat. Qui fidem dans, se id nulla proferre ratione, regreditur ad regem, quem prospero nuntio reddidit alacrem. Puella sane eum quem Clodoveus miserat annulum in thesauris patrui reposuit custodiendum ». Quomodo autem eadem expetita prius, postea petita a patruo, assentiente illo, sponsalibus contractis, ad Clodoveum deducta, et illi conjuncta sit fœdere nuptiarum, idem auctor pluribus narrat. Sed hæc modo satis : quibus repræsentatam ferme videas in Aureliano industriam servi Abrahæ [1] quærentis conjugem filio domini sui, afferentisque munera futuræ sponsæ puellæ, et in Crotilde illc primum eleemosynam large dante, et postea munera ab eo accipiente, sanctam redditam esse Rebeccam. Talibus plane dignis exordiis e domus Abrahæ patris credentium exemplo deductis tantum decuit connubium auspicari, ex quo fides esset in nobilem gentem fœcundis germinibus propaganda.

31. At voluit Deus tanti conjugii primitias sibi offerri, ut sic magis cælestibus benedictionibus augeretur, cum videlicet primogenitum ex eo filium natum in cælum accepit. Nam subdit auctor, natum puerum, baptizatum et Ingomerem nominatum, adhuc in albis positum, antequam diuturniore vitæ hujus usura potiretur ex humanis subductum, quasi obsidem et pignus credituri (credituri) parentis ad Deum præmissum ; ut filius patris voluntate permissus fieri Christianus, precibus parentem generaret in fide. « Cum rex ignorans Dei consilium », inquit auctor, « nonnihil in sanctam reginam commotus, dixit : Quia puer in Dei vestri baptizatus est nomine, dii nostri illum præsenti luce fraudaverunt. Cui regina : Gratias ago, ait, omnipotenti Deo, qui dignatus est ex meo utero progenitum in suum recipere regnum. Genuit et alium filium, quem baptizatum vocavit Clodomirum : quo ægrotante, rex conjugem cœpit increpare, dicens : Et hic propter superstitionem vestram deorum incurrit offensam. Sed orante regina, puero salus est restituta ». Hæc auctor; eadem Gregorius, Hincmarus, et alii. Reliqua autem, quomodo videlicet rex ipse Christianam fidem est consecutus, suo loco dicturi sumus : hæc modo satis.

32. *Legatio Epiphanii episcopi Ticinensis ad Theodoricum ad veniam implorandam pro perduellibus, tum ad regem Burgundionum, auctore ipso Theodorico, pro liberandis vel redimendis captivis ; quæ omnia feliciter eveniunt.* — Hoc ipso anno, quo transacta sunt hæc inter Clodoveum atque Gundebaldum Burgundiæ regem, pariter ad eumdem Gundebaldum Theodoricus rex legationem

[1] Greg. Turon. mirac. l. 1. c. 7.

[1] Genes. XXIV.

misit: qua functus est, ad hoc delectus, sanctissimus ille episcopus Ticinencis Epiphanius, hujuscemodi muneribus jam diutius assuetus. Sed et hoc ipso anno, antequam trans Alpes ad regem Burgundionum dirigeretur, una cum Laurentio episcopo Mediolanensi ad sublevandas Ligurum afflictiones, quibus universus populus ille penitus obrutus tenebatur, ad ipsum Theodoricum regem se contulit, Ravennæ adhuc consistentem, juraque regni disponentem : qui quidem, quo difficiliori negotio per plures annos ancipiti semper fuisset suspensus eventu, rerum summam tandem consecutus, eo cautius atque prudentius agendum putavit, ut retineret adepta : nam præter inita cum omnibus Europæ principibus fœdera, conciliatosque sibi Romanos, ne spes aliqua Erulis superesset ad amissum regnum Italiæ redeundi ; quos sciret sibi adversatos esse, atque Erulis studuisse, ne rursum pro illis consurgerent, eosdem ut perduelles dure admodum exagitandos curavit. Quorum quidem cum haud exiguus numerus esset, et omnia eorum gemitibus atque lacrymis repleta ; ne rex in eos quicquam videretur hostiliter agere leges adversus eosdem difficiles promulgavit.

33. Cum vero irrogatæ legibus pœnæ potissimum eos pertingerent, qui Liguriam et Æmiliam provincias incolebant : ad hæc funera dimovenda populorum lacrymæ suos ipsorum rogant et urgent episcopos ad suscipiendam ad regem barbarum legationem. Sic igitur sanctus Laurentius Mediolanensis, itemque sanctus Epiphanius antistes Ticinensis Ecclesiæ, ambo selectissimi Domini sacerdotes, in hæc infelicia tempora, ut Dei donum, ad abstergendas infelicium lacrymas reservati, pro venia miseris promerenda ad Theodoricum proficiscuntur, comitantibus eos reorum precibus de statu suo ad momentum periclitantium.

34. Quæ vero ab eisdem cum rege transacta sint, Ennodius Ticinensis Ecclesiæ diaconus lacinioso stylo in rebus gestis quas prosecutus est ipsius sancti Epiphanii scriptorum monumentis omni fidelitate posteris commendavit ; simulque aliam illam lagationem recenset, quæ mox subsecuta est : cum postea Theodoricus rex ipsum Epiphanium , addito collega Victore episcopo Taurinensi, misit in Gallias pro redimendis Liguribus et aliis Italiæ captivis a Burgundionum rege detentis, quorum diversa conditio erat : alii enim ex illis voluntarie extorres, tum famis, tum belli acriter ingruentium necessitate solum vertentes patrium, in Galliam Lugdunensem se contulerant, ubi a Gundebaldo ibi agente rege detenti fuere ; alii vero ab iisdem Burgundionibus sæpe fines Italiæ incursantibus captivi ducti erant. Perduravit ista grassatio usque ad annum præteritum, cum Theodoricus, pulsis Erulis, regnare cœpit, prout ex Cassiodoro intelligi potest, ubi ait [1] : « Cum se feritas gentilis prioris temporis animasset, Æmilia et Liguria nostra (sicut vos retinere necesse est) Burgundionum incursione quateretur, gereretque bellum de vicinitate furtivum ; subito præsentis imperii », nempe Theodorici, « tanquam solis ortu fama radiavit : expugnatum se hostis sua præsumptione congemuit, quando illum cognovit nominatæ gentis esse rectorem, quem sub militis nomine probaverat esse singularem. Quotiens se optavit de suis finibus non exire Burgundio, ne principe nostro pugnaret adverso, etc. » Quomodo igitur ad redimendos captivos, hoc ipso anno mox post indulgentiam impetratam a Theodorico rege idem (ut dictum est) Epiphanius in Galliam missus sit, Ennodius Ticinensis prosecutus est ; ex cujus verbis, quo purior ipsa rerum gestarum series innotescat, hic cuncta reddemus : sed decet ut a priori legatione narrationem exordiamur cum ait.

35. « Interea subita animum præstantissimi regis Theodorici deliberatio occupavit, ut illis tantum Romanæ libertatis jus tribueret, quos partibus ipsius fides examinata junxisset. Illos vero, quos aliqua necessitas diviserat, ab omni jussit et testandi, et ordinationum suarum ac voluntatum licentia submoveri. Qua sententia promulgata, et legibus hac ita plurimis tali lege calcatis, universa Italia lamentabili justitia subjacebat. Itur rursus ad Epiphanium episcopum Ticinensem, illum qui manu medica publicis consueverat subvenire vulneribus, cujus fonte, ærumnarum sæpe fuerat ardor exstinctus. Qui dum se diceret solum ad tantam sarcinam sustinendam non posse sufficere, rogatur pariter venerabilis Laurentius Mediolanensis episcopus. Qui profecti una Ravennam, etiam pariter pervenerunt, suscepti pariter. Postquam illis agendi aditus reclusus est : beatus Laurentius necessarium duxit, illi potissimum perorandi copiam dari, cujus vestigia frequentium legationum laboriosus callis attriverat, et per tramitem hujuscemodi itineris cursitantem, non semel hispidum castrensis pulvis effecerat. Qui tali publicas petitiones est orditus eloquio :

36. « Quantus, invictissime princeps, per innumerabiles successus felicitatem tuam favor divinus evexerit, si per ordinem relegam, agnoscens te votorum parcum majora semper a Deo nostro beneficia, accepisse, quam optasse memineris. Sufficit tamen horum unum narrare, sed maximum : quod apud te principem ibi servorum tuorum causas agimus, ubi solebat inimicus tuus hujus solii possessione gaudere. Habes plurimum Christo Redemptori nostro quod debeas : pro quibus rogamus, ipse largitus est. Cavendum nobis est, ne offendatur auctor muneris, si quod præstitit, non amemus. Diu suspendo fiduciam meam : placet ire per singula, quæ fando comperi atque perspexi accessisse tibi divinitatis auxilio. Scis quæ te pollicebaris acturum, quando confertissimis inimicorum cuneis urgebaris, et circa muros hostilis tuæ Ticinensis civitatulæ clangor streperet : quando armis numero adversarii præstantiores subsisterent, sola tecum dimicante

[1] Cassiod. Var. l. XII. Ep. XXIX.

cælitus invisibili virtute, non poterant. Audebat te aggredi, qui exercitus tuos nuda æstimatione pensabat : solatiorum tuorum pondus omnis bellandi apparatus sustinere non valuit. Quotiens utilitatibus tuis aer ipse servierit, si recenses, tibi cæli serena militarunt, tibi convexa (contecta) pluvias pro voto fuderunt. Quis resistere dexteræ tuæ ausus fuerit et cum gratia superna pugnanti? Quotiens inimici tui ceciderunt mucronibus sodalium suorum? Quotiens tibi vicit, qui pro hostium tuorum utilitate certabat? His ergo donis cælestibus vicissitudinem, impensa circa homines pietate, restitue. Mysticæ oblationis holocausta sunt supplicantium lacrymas non sperni. Illud certe perpende, qualibus in regno successeris; quos (sicut liquet) malitia expulit. Casus illorum necesse est ut sequentes informet : ruina præcedentium posteros docet : cautio est semper in reliquum lapsus anterior. Non sincero exemplo militat, qui (non) respicit qua causa decessor ejectus est.

37. « His freta Liguria vestra, nobiscum profusa supplicat, ut legum vestrarum beneficia sic tribuatis innocentibus, ut noxios absolvatis. Exigua est apud Deum nostrum misericordia, si illos tantum læsio non sequatur, qui reatu carent. Culpas dimittere, cæleste est : vindicare, terrenum. Post hæc siluit. At eminentissimus rex infit : quo loquente, attonita de voluntate ejus corda pavor arctabat.

38. « Quamvis te, venerabilis episcope, pro meritorum luce suspiciam, et multa apud me confusionis tempore reposuisses beneficia, quibus frui te convenit, tranquillitate revocata : regnandi tamen necessitas, qua concludimur, misericordiæ, quam suades, non ubique pandit accessum. Et inter res duas nascentis imperii, pietatis dulcedinem censuræ pellit utilitas. Exemplorum cælestium testimonio [1] assertio mea nititur. Offendisse legimus principem, qui cælitus destinatum nec inimicum subduxit exitio. Pœnam meruit levitas, quam potuit intulisse districtio. Ultionem suscepit, qui detrectat inferre. Locum divini judicii aut attenuat, aut contemnit, qui hosti suo, cum potitur, indulget. Justitia coercendi sunt, quos constat gratiam non secutos. Vitia transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit. Nam quod de Redemptoris nostri patientia loqueris : illos vere amplectitur lac gratiæ, quos auctoritas legis informat. Nunquam a medico ad plenissimam curationem æger adductus est, nisi ab illo, qui primum putrida ferro membra desecuit, et latentem saniem penitus a sinu viscerum produxit in lucem. Qui criminosos patitur impune transire, ad crimina hortatur insontes. Tamen quia precibus vestris, quibus superna assentiuntur, obsistere terrena non possunt : omnibus generaliter errorem dimittimus : nullius caput noxa prosternet : quoniam potestis et apud Deum nostrum agere ut sceleratæ mentes a propositi sui perversitate discedant. Paucos tamen, quos malorum incentores fuisse cognovi, locorum suorum tantummodo habitatione privabo, ne forte exurgens necessitas vicinos inveniat nutritores et malorum adjuta successibus bella consurgant.

[1] 1. Reg. XV.

39. « His præcellentissimus rex dictis, virum illustrissimum Urbicum acciri jubet; qui universa palatii ejus onera sustentans, Ciceronem eloquentia, Catonem æquitate præcesserat : cui præcepit ut generalis indulgentiæ pragmaticum promulgaret. Quod ille ad omnem benignitatem paratissimus illico tanta brevitate et luce contexuit, ut et illa culparum genera cognoscerentur abolita, quæ putabantur fuisse reservata.

40. « Interea secretius rex præstantissimus sacerdotem venerandum Epiphanium imperat evocari : quem tali compellat affatu : Judicii nostri ex ipsa sententia, gloriose antistes, pondus intellige; ut si jam in toto regni nostri circulo pontifices esse videantur, tu potissimum in tanta re quasi unicus eligaris : nec enervata per meritum tuum hujusmodi æstimatores illudit opinio : solus esse juste crederis, cujus splendore tanquam globis lunaribus minorum siderum lumen obtunditur, et modicæ lucis radii perfulgida conscientiæ tuæ luce fuscantur. Quis quærat noctis lampadem, ubi solis jubar effulserit? quis candelæ præsidium, ubi caminis indesinentibus fidei pyra succenditur? Postremo talem a me oportet dirigi, qualem suscipiens libenter auscultet. Vides universæ Italiæ loca originariis viduata cultoribus? In tristitiam meam segetum ferax spinas atque injussa plantaria campus apportat : et illa mater humanæ messis Liguria, cui numerosa agricolarum solebat constare progenies, orbata atque sterilis jejunum cespitem nostris monstrat obtutibus. Interpellat me terra, quocumque respicio uberem vinetis faciem, tum aratris impexa contristant. O dolor! nullus humor illorum labris infunditur, quos a vini copia Œnotrios vocavit antiquitas. Hæc quamvis Burgundio immittis exercuit; nos tamen, si non emendamus amisimus : populatæ patriæ cessamus succurrere, si aurum apud nos habetur in conditis. Quid interest, pecuniis, an ferro adversariorum animos inclinemus? Obtulisse quod mentes capiat hostis, vicisse est; occuluisse, superari.

41. « Suscipe ergo, Christo adjuvante, hujus laboris sarcinam, ex qua communem habeamus in cælesti repromissione mercedem : quia novus iste propriis insignibus titulus laudis accrescit, per manus tuas de oppugnatoribus nostris sine sanguine triumphare. Princeps eorum Gondovadus (Gundebadus, Gundebadus, Gundebaldus) est, cui reverentiam tui venustas inseruit : quem videndi te nimia cupido stimulat. Mihi crede, pretium captivitatis Italicæ erit vester adspectus : redemptos putabo esse, quos cupio; si ad terras illas talis redemptor accesserit. Quam magno suffragio vincuntur oculi, quibus te offerimus. Sed quid demoror? manus arva poscunt jam, polliceor tibi redivivum statum Liguriæ, polliceor soli lætitiam, et post Transalpi-

nam peregrinationem reducem fœcunditatem. Ex accidenti aurum tibi commodatur, pro qua talis legatus acturus es.

42. « Ad hæc episcoporum lux Epiphanius respondit : Quanto venerabilis princeps, pectus meum tripudio repleveris, si sermone possit ambiri, pro divitiis meritorum tuorum immediate continua verba profunderem : sed quam sermoni meo interceptus denegetur successus, monstrant lacrymæ gaudiorum, quas dolorum alumnas nunc parturit exultatio. Proinde intellige, ad referendas optimo regi tam pro nobis, quam pro se ipso gratias, plus me sentire posse, quam eloqui. Justitia prius, an bellorum exercitatione, an quod his præstantius est, omnes retro imperatores te pietate superare commemorem? Habes unde gentis nostræ rectores accuses. Tu redimis, quos illi persæpe aut permisere fieri, aut fecerunt ipsi captivos. David[1] legimus, pro singularis laudationis exemplo, idcirco maxime cælorum proximitates adeptum, quod oblato manibus suis Saul pepercit inimico : et in testimonium concessæ potestatis, exuviarum ejus particulam rapuit, per quam et licentiam probaret et votum.

43. « Deus bone, in quanta remuneratione hujus factum suscipis pro tot millibus oppressorum libertate tractantis, qui illum pro unius servati hominis sanguine sublimasti! Perage ergo cœpta festinus, et felicitatis tuæ oblationem lætus adporta : meque quamvis sim paratus, stimula, ne in offerendo tam odorato sacrificio tarditatis obice freneris. Christi Redemptoris nostri erit, concedere (sicut ex operibus futurum conjicimus) ut vere holocausta tua per meas manus possis offerre. Precor tamen, ut indultu clementiæ tuæ Victor Taurinensis urbis episcopus comes mihi et particeps hujus itineris adjungatur, in quo clarum est epitomen omnium constare virtutum : quo socio adhibito, de Deo securus respondeo, nullum effectum propriis petitionibus abnegandum.

44. « Quibus auditis, rex eminentissimus annuit : ac tremendus pontifex, dicto Vale, discessit. Extempore portandæ pro redemptione pecuniæ destinantur, suscipiuntur : egreditur : Ticinum impiger venit. Et quamvis adhuc hiemali tempore Martius mensis glacie fluminibus frenum imponeret, et cana nivibus juga Alpium transituris minarentur exitium : sed mortiferum frigus et concretas algore glebas fidei ardor exuperat : nunquam in gelu labitur cujus fundamentum petra solidavit. Ordinato ergo itineris sui viatico, profectus est : quæ poterat retinere necessitas, nec cibi ipsius capiendi mora sustinebatur. Et cum singulos cum ipso positos ille plenus discriminibus callis turbaret; solus inter pericula timere non noverat, quem spes vitæ certa comitabatur. Concurrebat omnis ætas et sexus; et quos a vicinitate viæ ipsius longa intervalla sejunxerant, ardore animi proximabant.

45. « Quicquid habuit quisque pretiosum, obtulit; et si non habuit, aliunde mercatus est. Patria ubique, ubique opulenta diffusio. Inemptis dapibus mensæ cumulabantur peregrinorum; et illis, quas nisi comparatas habere non poterant, escis sine pretio utebantur externi. Tunc quoscumque indigentium reperit, illis quæ erant donata dispersit : domi forisque pascebat miseros : neque fieri potuit, ut quod ad ipsum delatum est, pauperum usibus subtraheretur. Hoc ordine, mira celeritate Lugdunum ingressus est, ubi Rusticius tunc episcopalem cathedram possidebat (dignus hic successor S. Patientis episcopi, ad quem adhuc laicum extat Sidonii Apollinaris Epistola [1]) homo, qui et in sæcularis tituli præfiguratione sacerdotem semper exhibuit, et sub prætextu fori gubernationem gessit Ecclesiæ : qui trans Rhodanum fluvium adventui ipsius spiritualis lætitiæ copia repletus occurrit : causam commeationis inquirit : quæ essent astutiæ regis edocuit; quem ne inopinatum objectionum aut responsionum calliditas inveniret, intra penetrale pectoris certaminum prolusionem firmabat. Quem postquam Gondebadus terræ illius dominus venisse cognovit : Ite (inquit ad suos) et videte hominem, quem et meritis et vultu semper ego Laurentii martyris personæ conjunxi. Qui quando nos velit videre, inquirite; et cum jusserit, invitate. Mox ad eum omnis Christianorum principi adsistentium turba confluxit : qui affatim admiratione capiebantur, quod illa tot linguarum fama tamen minorem se in isto, quamvis etiam ampla, monstraret : cui nunquam sufficeret paupertas sermonum, quamvis ditior justo esset in reliquis.

46. « Constitutus est ergo videndi regis dies. Ad quem cum ingressus, salutavit : et sua utrique visione lætati sunt. Dedit summo viro Victori licentiam, si juberet, ipse principium legationis ordiri : qui ad illum omne pondus retulit, et fuit ad cunctam humilitatem paratissimus. Evestigio decus Italiæ, antistes noster talibus verbis cœpit affari :

47. « Inexplicabilis mihi dudum, probatissime princeps, vestri amor imposuit per iter istud contra naturam et tempus bella suscipere, et crustati montis pericula non timere : quibus dudum in metallum aquas arctaverit, coagulatum ex liquore minatur exitium. Transcendi alienis mensibus, ninguidos per saltus posui gressus, quos in suis locis vis frigoris obligabat. Postremo mortem non timui, ut tibi celer præmium æternæ lucis afferrem. Inter duos optimos reges testimonium in cælestibus dicturus adhibeor : si quod ille misericorditer postulat, tu clementer accommodes. Munus repromissionis Dominicæ æqua lance dividite; et cum ambo amplius habueritis, nemo damna lugebit. Certate, duces invictissimi; et alterutrum vos, exequendo præcepta mystica, superate. In qua conflictatione sic bravium

[1] 1. Reg. XXIV.

[1] Sidon. l. II. Ep. XI.

victor accipiet, ut victus præmium non amittat. Sequimini consilium meum, et ambo superiores, et ambo pares extabitis.

48. « Redimere cupit ille captivos, tu sine pretio redde genitalibus glebis. Mihi credite, nemo uberius in hac causa, nemo majus accipiet, quam qui nihil acceperit. Defraudabitur præmium partis illius, atque ad tua compendia lucrum transit alterius, si quos vendere gloriosum est, donare disponas. Divites exercitus tuos faciet contempta pecunia, acquisita mendicos. Audi Italorum supplicum voces, et de te præsumentium preces serenus admitte. Audi Italiam nunquam a te divisam, et multum de animi tui clementia confidentem : quæ si una voce uteretur, hoc diceret : Quotiens pro me (si reminisceris) ferratum pectus hostibus obtulisti? Quotiens pugnasti consilio, ne bella subriperent ; ne aliquis meorum duceretur in quacumque orbis parte captivus? Quos nunc detines, tu nutristi. Dolose mihi virtus tua beneficium præstitit, si quos ab extraneis tutatus est, custos invasit. Quis catenarum nexibus impeditus, duræ sorti non uberiores lacrymas exhiberet, cum se ad conditionem liberator impelleret? Quis se subduceret, cum armorum tuorum crepitus audiretur, in quo in necessitatibus tutissimum habuere perfugium? Elisis collo manibus matrona sublimis, cum traheretur ad vincula, promisit sibi vindicem te futurum.

49. « Virgo ab stupratoris insidiis pudorem suum tibi credebat displicere posse, si perderet. In summam capti sunt, quos nemo fugientes invenit. Agricolarum laboriosæ stirpes, et duris exercitatæ ligonibus soboles, quas per terram suam pascit infabricata simplicitas, cum loris colla necterentur, et palmas vinciret arcta connexio : nihil pro defensione sua aliud clamitabant : scimus et evidenter agnoscimus, nonne vos estis Burgundiones nostri? Videte ne ante pium regem, quæ facilis, excusetis, et illa urbanorum consuetudine crimina supprimatis. Quotiens istæ, quas ligare præsumitis manus, domino communi tributa solverunt. Novimus, quia ille fieri ista non jussit. Hac auctoritate miseri pro solatiis utebantur. Multos tamen integritatis tuæ fiducia fecit interimi, dum capti superbius responderunt.

50. « Redde ergo residuos patriæ : redde origini, redde gloriæ tuæ. Antiquus dominus provinciam dirigit, quam et modernus amplectitur. Remitte, quamvis ad alienam ditionem, qui se et ibi positi tuos esse cognoscant. Parum enim gratiæ impendimus illius imperio, cujus misericordiæ nihil debemus. Vacua sentibus illam quam bene nostis Liguriam, et reple culturis. Quantum muneribus tuis obnoxia sit, intelliget, si faciem suam aliquando cognoverit. Domesticum tibi semper est indulgere supplicibus, sicut superbos opprimere : sic in utroque fortissimus, ibi per gladium, hic per temperantiam triumphos acquires. Nostris nostrorumque movere fletibus : sic in successione regni istius legitimus tibi hæres accrescat, et per spem adultæ progeniei ad Burgundionum gubernacula reviviscas. Et licet hoc Deo tribuas : adjice et illud, quod nec hominibus externis istud impendis. Sed juncto tibi Italiæ domino etiam necessitudine affinitatis, sit filii tui sponsa laxa largitas; absolutio captivorum offerat pactæ suæ munus, quod et Christus accipiat. Hæc cum dixisset, commonito sancto Victore collega, surrexit; et usque ad pectus regium lacrymantes, et cum omnibus prope astantibus capita submiserunt.

51. « Tunc rex probatissimus, ut erat fando locuplex, et eloquentiæ, dives opibus, et facundus assertor, verbis taliter verba reposuit : Belli jura pacis suasor ignoras, et conditiones gladio decisas concordiæ auctor evisceras. Lex est certantium, quem putas errorem. Frenum nesciunt inimicitiæ, quod, tu Christianæ lucis jubar, ostendis. Prœliis temperantiam nullus adnectit, quæ oris tui nitore, egregie moderator, attollitur. Statuta sunt dimicantium : Quicquid non licet, tunc licere. Ista sibi forte quies vindicet, quæ narrasti. Hostem suum qui non læsit, adjuvat. Paulatim adversarius a regni sui mole succiditur, cujus imperii radices viribus amputantur. Reposui regi partium illarum contumeliam, quam putas illatam : ludificatus specie fœderis, nihil egi studiosius, nisi, ut, quod est cautelæ, apertos inimicos agnoscerem. Concedat tamen Divinitatis assensus, ut solidatum inter nos fœdus longa ætate servetur. Invenient partes illæ constantem in amicitia, quem senserunt perniciosum sibi fuisse, dum litigatur. Vos tamen sancti viri ad domos, in quibus manetis, sine tribulatione discedite; dum ego animæ meæ et regni utilitate discussa, quæ me conveniat, præstare pronuntiem.

52. « His auditis, Pontifices abcesserunt. At ille, vocato Laconio, cui et rerum et verborum fides ab illo semper tute mandata est : quem et prærogativa natalium et avorum curulis per magistræ probitatis insignia sublimarunt : cum quo confert, quotiens pia et religiosa meditatur. Et sicut non est cum vitiis sociata nobilitas, nec adstringitur ad illecebras jus naturæ : si quid ille benigne facere voluerit, duplicari iste hortatur adhibitus. Cui princeps : Vade, inquit, Laconi, et tota votorum tuorum vela suspende. Et sacerdos a nobis, et beatus Epiphanius libenter auditus est; cujus te precibus fuisse permotum, cum apud nos verba faceret, animorum, indices lacrymæ testabantur. Vade et pleno pectore dicta sententias, per quas pactionis illius durissimæ nexus irrumpas. Liceat omnibus Italis, quoscumque Burgundionum nostrorum metus captivitatis fecit esse captivos, quo famis necessitas, quos periculorum timor advexit; postremo quoscumque concessit aut addixit consensus principis sui, noster absolvat. At paucos quos ardore prœliandi tunc ab adversariorum suorum dominatione rapuerunt, pro illis pretii quantulumcumque percipiant; ne detestabiles apud illos fiant certaminum casus, quorum cum discrimina sustinuerint, lucra non sentiant.

53. « Post præceptum venerandi regis impiger ille verborum saltibus indulgentiæ species aut formas exposuit, et chartas ad insignem antistitem detulit : quas ille cum exspectatissima devotione suscepit, et portitorem tanti doni ambienter amplexus est. Qui postquam rumor innotuit, tantæ istius jam liberæ multitudinis frequentia subito astitit, ut desolata crederes esse etiam incolis rura Gallorum. Nam testis hujus rei ego sum, per cujus manus pictacia ad clausuras jussio sacerdotis elicuit. Quadringentos homines die una de sola Lugdunensi civitate redituros ad Italiam fuisse dimissos, identidem per singulas urbes Sabaudiæ (Spaudiæ) vel aliarum provinciarum factum indubitanter agnovimus. Ita ut istorum, quos solæ preces beatissimi viri liberarunt, plusquam sex millia animarum terris patriis redderentur. Eorum vero qui redempti auro sunt, numerum ad liquidum cognovisse non potui; quia inter eos etiam multos fuga eripuit. Sic factum est, ut tunc ad liberationem omnium subjugatorum transeundi occasio concessa sufficeret. Postquam tamen pecuniarum ille cumulus effusus est, continuo ad expensas redemptionis suggessit necessaria, illa, quæ ibi est, thesaurus Ecclesiæ Syagria, cujus prolixam quærit vita narrationem : sufficit autem, ut ex operibus cognoscatur, quam verba transcendunt ». Ejusdem stemmatis hanc putamus esse Syagriam, cujus et Syagrius, qui apud eumdem regem Burgundionum agebat magno ab eo honore habitus : nam Burgundionum Solonem appellat eum Sidonius, quem et Syagrii quondam consulis ordinarii pronepotem fuisse testatur [1]. « Dedit etiam », subdit Ennodius, « præstantissimus inter Gallos Avitus Viennensis episcopus, in quo se peritia velut in diversorio lucidæ domus inclusit ». Hic illustris ille Alcimus Avitus, qui ejusdem regis Burgundionum salutem curans (ut auctor est Ado Viennensis) ad eumdem dialogum scripsit, quo vehementer impugnavit hæresim Arianam : sed de eo inferius pluribus agendum erit. At pergit auctor :

54. « Quid pluribus? auro illorum ex maxima parte actum est, ne Gallis diutius servitium pubes Ligurum duceretur. Nec in uno loco summus vir in illa se regione continuit : ne forsitan in longinquo degentes dominorum feritas impediret. Fuit Genevæ, ubi Godigisclus germanus regis larem statuerat : qui formam fraternæ deliberationis secutus, bonis operibus ejus se socium dedit. Brevi tamen tantæ liberatorum phalanges remissæ sunt, ut videres longe lateque agminibus ferventia itinera cum laude Dei nostri, tum etiam splendidissimi sacerdotis Epiphanii, cujus ministerio atque labore erepti fuerant, redeuntium. Et ne tanti lux nostra trophæo muneris privaretur, atque ab oculis ipsius pulcherrimum spectaculum tolleretur, ipse cum his remeavit. Videres duci in triumphis cælestibus vulgus liberum, et pro mactandorum sanguine terram madefieri lacrymis exultantium ». Et paulo post : « Ecce tunc comperimus armatorum mentes sanctitate superatas, et cessisse precibus electi legati principem, qui obvium semper lanceis pectus ingessit. Quantum acutior fuerit verborum quam ferri lamina, hinc lector agnosce : expugnavit sermo, cui se gladii subduxerunt.

55. « Dum ergo tertio mense cum tali trophæo Ticinum remearet antistes; ut Tarantasiam jam venit (sic enim vocitatur oppidum Alpibus vicinum) ibi quædam mulier gravi immundi spiritus vexatione laborabat : quæ continuo, percepta benedictione, absoluta discessit. Ipse tum suis inopinatus nec suspicantium oculis astitit. Visus est subito, de quo vix credebatur aliquis posse rumor audiri. Mox tamen ut rediit, curis ex more animum fatigat, ne forte quibus absolutionem Deus noster per illum dederat, proprii census possessione turbarentur : præcipue ob nobilium considerationem personarum, quibus immanior apud suos poterat constare calamitas, si vitam inopem reduces sustinerent, et de peregrinationis incommodis sola misericordiæ solatia perdidissent. Ad regem Theodoricum invictissimum per se mox ire noluit, ne forte laboris sui vicissitudinem in relatione gratiarum, aut in exhibitione munerum coram positus videretur exigere : flagitat enim quasi debitam retributionem, qui pro flagitatis principum jussionibus ipse quid actum sit auctor annuntiat. Hoc ergo ille totius acuminis vir perspiciens, declinare gestiebat. Scripsit tamen; et quæ gesta sunt, loqui commisit Epistolis : ne aut tacendo contemptor, aut occurrendo per arrogantiam pronuntiaretur intemperans. Quantum tunc, admirande pontifex, tua plus egit absentia, quantum impetravit humilitas deprehensa; dicant illi quos de exulibus ditissimos reddidisti. Igitur omnia, quæ a piissimo rege pro miseris per paginam petiit, singularis antistes incunctanter obtinuit, etc. » Hactenus de legatione Epiphanii Ennodius Ticinensis, cui ipse comes ac sancto viro minister accessit.

56. Redempti sunt alias etiam sub eodem Theodorico captivi, non pecunia regis, sed eleemosynis Romanæ Ecclesiæ, eas abundanter impendente Symmacho papa, de quo hæc leguntur in libro de Romanis pontificibus : « Hic captivos per Liguriam et Mediolanum et per diversas provincias pecuniis redemit, et dona multiplicavit, et dimisit ». Sic ibi. Hæc autem de legatione ad Gundebaldum cum contigisse auctor dicat biennio ante ejusdem Epiphanii obitum, hoc ipso facta sunt anno : nam idem desiit ex hac vita (ut suo loco dicemus inferius) anno Domini quadringentesimo nonagesimo sexto. His plane officiis idem Burgundionum rex demeruit Theodoricum : a quo, sumpta fiducia, petiit horologia ejus generis, quæ Romæ aliquando vidisset, nempe tum ad aquæ fluxum attemperata, quæ clepsydras vocant; tum etiam quibus sol umbra gnomonis diei horas edocet. Impertitus est Theodoricus quæ ille petiisset, Boetio Severino viro in omnibus scientiis, et mathematicis præcipue facultatibus callentissimo

[1] Sidon. l. v. Ep. v.

in ejusmodi curandum opus incumbente. Extant ejusdem Theodorici regis de his tum ad Boetium datæ Epistolæ, tum ad ipsum Burgundionum regem, cum horologia misit, redditæ litteræ [1].

57. Hæc quidem laude digna præstitit Theodoricus hoc ipso regni sui exordio, relaxans reos, redimensque captivos, sic sibi animos concilians subditorum : adjecit autem, quod licet Arianus esset, Catholicis bene usus est, non tantum nihil negotii illis more hæreticorum facessens, sed et indulgens, et gratiis ornans, et omni officiorum genere prosequens, deque illis bene mereri in omnibus studens; adeo ut se ægro animo indignoque ferre monstrarit, si quis in ejus gratiam e Catholica fide ad Arianam sectam, cujus ipse cultor erat, transiret : quod et aliquando ejusmodi facto egregio declaravit, a Nicephoro et aliis ita descripto [2] :

58. « De Theodorico quiddam hujusmodi historiæ tradunt. Ministrum is quemdam saniorem fidem sectantem vehementer insano amore prosequebatur, et ad voluptatem eo abutebatur. Et ille, ut quæ grata placitaque ei essent, faceret, a Consubstantiali fide descivit ad Arianismum. Quod ubi Theodoricus comperit, caput illi, quem tantopere amaverat, resecuit, inquiens : Si Deo fidem sinceram non servasti, quomodo mihi, qui homo sum, conscientiam sanam præstabis? » Hæc Nicephorus : eadem Zonaras, et Cedrenus, licet in eo uterque erret, dum Theodoricum Africæ ducem appellant. Scribit id ipsum Theodorus lector libro posteriori Collectaneorum, sed nihil de fœditate ministri.

59. *Insigne miraculum Constantinopoli adversus Arianam impietatem.* — Quænam autem miranda hoc tempore Anastasii imperatoris acciderint Constantinopoli de alio item a Catholica fide deficiente ad Arianam perfidiam, et horrenda blasphemia impetente sanctissimam Trinitatem, ex Theodoreto historico S. Joannes Damascenus enarrat, cum sic exorditur a titulo : « Ex historiæ Ecclesiasticæ Theodoreti tomo quarto ». Ita ipse ante rei gestæ narrationem. Sed in hoc ipso limine prudens lector objiciet de titulo recitato, quomodo de rebus gestis sub Anastasio imperatore citari potuit Theodoretus, quem constat etiam ante Zenonis Augusti tempora defunctum esse; cum pariter liqueat, historiam Theodoreti quinque partitam libris Valentiniani tempora minime prætergressam et Theodosii junioris imperium? Nodus hic tibi primo solvendus, ne anceps in ipsa lectione fluctues, qui de auctoris fide jam justa objectione vacillas. In primis autem dici posse videtur, Theodoretum pro Theodoro mendose conscriptum : nam tradit Suidas, Theodorum lectorem Ecclesiæ Constantinopolitanæ scripsisse historiam Ecclesiasticam a Constantini temporibus usque ad Justiniani imperium, plane diversum opus a perbrevibus illis duobus Collectaneorum libris, quæ fragmenta potius esse videntur, quam ordinata rerum tractatio, quam idem Joannes Damascenus inferius citat. Hæc scholiastes apud ipsum Joannem Damascenum sensit, et quidem haud insulse.

60. Sed magis placet, ut dicamus præter Theodoretum Cyri episcopum, alium extitisse post eum Theodoretum historicum, qui a S. Joanne Damasceno citatur. Nec putes hæc a nobis inani tantummodo opinatione effingi, quæ scriptoris ejusdem sæculi assertione firmantur. Etenim idem, de quo modo egimus, Theodorus lector posteriori Collectaneorum libro eumdem Theodoretum juniorem citat his verbis : « Petrus Mogus reliquias Timothei Salofascioli effodisse fertur, quod et Theodoretus scribit ». Hæc ipse de rebus gestis sub Zenone longe post obitum senioris Theodoreti : ut plane certo certius affirmandum sit, post Theodoretum episcopum Cyri Theodoretum alium citatum tum a Theodoro lectore tum a S. Joanne Damasceno, claruisse : ex quo de Arianis admiranda ista, eo præfixo titulo, narrat his verbis [1] :

61. « Hoc consulatu, octavo kalendas Januarii, res admiranda, terribilis et singularis, qua aures audientium obstupebant, evenit. Olympius enim quidam nomine cum Euthymius Arianæ factionis defensor cursorem saltantem citaret in balneis palatii Heleniani, accedens ad eum qui præmolliebat, et quosdam qui lavabantur ὁμουσίου, hoc est, ejusdem substantiæ de Filio dici comprobantes conspicatus, istiusmodi verbis eos compellavit : Quid enim est (inquiens) Trinitas? aut quo non in pariete inscripta est? Membrisque corporis necessariis apprehensis : Ecce (inquit) et ego Trinitatem habeo. Qua re qui illic aderant, commoti, illum erant interfecturi; sed in valli ambitu prohibiti sunt a quodam Magno sanctorum Apostolorum presbytero viro admirando, Deique studioso, qui sic eos est allocutus : Justitiæ non latet oculum cuncta spectantis et punientis. Cum igitur hominis veneratione quievissent, surrexit Olympius » blasphemus ille Arianus « et calidarum aquarum balneo lotus (ut fit) ad illud quod frigidas continebat ingreditur (suscipit enim aquas e terra medium venerandi altaris sanctæ ædis Stephano protomartyri dicatæ, quam Aurelianus inter veteres præcipuis dignitatibus illustris exædificavit, ex quo divinis aquam spectaculis fieri dignam existimo). In hanc ille cum descendisset, confestim egressus est, clamans : Misceremini. Et carnes suas ungulis dilanians, ab ossibus divellebat.

62. « Hunc illum qui circum aderant comprehensum linteo obvolverunt, et præ frigore animo deficientem reclinarunt. Rogantibus autem, quidnam illi contigisset? Respondit Olympius : Hominem vidi candidis indutum vestimentis, qui super Nerophorum incedens, tres mihi calidæ siclas infudit : Ne maledixeris, inquiens. Qui igitur erant illi necessitudine conjuncti, sublatum in aliud balneum, quod Arianorum hærebat Ecclesiæ, gesta-

[1] Cassiod. Variar. l. I. Ep. XLV. XLVI. — [2] Niceph. l. XVI. c. 35.

[1] Joan. Damascen. de Imag. orat. III.

runt. Verum cum ex linteo vellent illum eximere, omnes illius carnes dilacerarunt, atque ita moriens animam efflavit. Quæ quidem res per totum fere pervagata regnum est. Prodiderunt autem quidam, Olympium cui id contigerat, quodam tempore ab eorum qui Filium Homousium, hoc est, ejusdem essentiæ cum Patre fatebantur, cœtu, ad Arii partes defecisse.

63. « Verum cum ad aures regias pervenisset (erat autem rex Anastasius) jussit miraculum in tabula coloribus expressum ad Nerophorum collocari. Joannes autem quidam ædis illius, de qua supra mentionem fecimus, Stephano protomartyri sacræ diaconus et curator, vir qui (ut si quis alius) decreti illius, quo Filius ejusdem cum Patre essentiæ declaratur, se perpetuo studiosissimum ostendit; ipse quoque rem pictura, sed non simpliciter promulgavit. Nam eorum qui illic lavabantur, spectatoresque fuerant, quique in balneo ministrabant, nomina inscripsit, et ubi eorum singuli habitarent, indicavit. Quæ quidem pictura ad hoc usque tempus rem ipsam testatur, in fronte quartæ porticus, quod sæpe vocatum est Oratorium, affixa.

64. « Cæterum quando res admiranda rem admirandam consecuta est, cum ejusdem argumenti sit, nefas est eam contemnere. Itaque licet præsens subeat tempus, illam non gravabor commemorare. Cum enim illi qui Arii partibus studebant, triumphum progredi perspicerent; precibus impulerunt eum, cui palatii Helenianorum cura fuerat demandata, ut tanquam balnei administrationis præfectus imaginem auferret et absconderet. Hic facili inventa excusatione, quod ob aquarum humiditatem esset corrupta, sustulit eam (ut aiunt), inter disputandum, et abscondit. Verum cum rex singula loca regia obiret atque inviseret, ad hunc quoque pervenit, et imaginem inquirendam, ac parieti rursus affingendam curavit. At Eutychianum (ministro enim illi id erat nomen) divina quædam sic invasit indignatio, ut dexter oculus ei difflueret, pessimeque reliqua item membra conflictarentur, quo ad sacrum oratorium ubi beatorum Pantaleonis et Marini pars reliquiarum conservatur, accederet : quod quidem oratorium Concordia vocatur, quoniam illuc episcopi centum et quinquaginta, imperatore Theodosio Magno regnante, concordes in eam sententiam convenerunt, ut divinæ Trinitati eamdem essentiam constituerent, et Dominum ex Virgine humanam assumpsisse carnem declararent. Verum cum illic septem circiter dies commoratus nihil acciperet adjumenti, quin etiam gemini exederentur : media quadam nocte, minister, cujus erant partes ut totam noctem insomnis duceret, secundum quietem vidit quemdam regem astantem, manuque illum qui ægrotabat ostendentem, dicentemque : Quomodo hunc suscepisti? Iste cum illis sentit, qui in me maledicta conjiciunt : iste miraculi abscondit imaginem.

65. « Clericus igitur somno solutus, quod in quiete viderat, enarravit : negans fieri posse, ut is ab ea calamitate liberaretur. At Eutychianus, eadem nocte, cum doloribus subactus obdormisset, adolescentem quemdam eunuchum astantem vidit, splendido indutum vestimento, seque sic alloquentem : Quid habes? Cum autem ille : Vi morbi consumptus pereo, nec curationem ullam invenio, respondisset, audivit eum dicentem : Nemo tibi potest opitulari : Rex enim vehementer iratus est tibi. Ipse vero : Quem (inquit) movebo, aut quid faciam? At ille : Si vis (inquit) curari, ad Helenianorum balneum contende, et prope combusti Ariani imaginem quiesce. Protinus is experrectus, unum e ministris vocavit. Admirati sunt autem, quoniam tertium jam diem vocis usu caruerat. Se igitur, ut fuerat imperatum, abduci jussit. Verum cum ad locum pervenisset, prope imaginem collocatus, expiravit. Is enim, quem in somnis viderat, per animæ sejunctionem a corpore, morbi curationem significans, vera prænuntiavit ». Hactenus ex citato auctore Joannes Damascenus. Narrant hæc eadem de Olympio sacrilego Ado Viennensis, et Miscellæ auctor; sed in eo corrigendi, dum in Africa id referunt accidisse, id putantes scilicet, quod illic vigeret Arianorum principatus. Verum ab Anastasio, icto fœdere cum Theodorico Ariano rege, Arianis Constantinopoli agere, Ecclesiam habere, conventus cogere licere, pactis conventis esse statutum, possumus intelligere.

66. Hæc Deus adeo ingentia atque perspicua in primaria Orientis civitate his potissimum temporibus edi voluit adversus Arianam impietatem divinitus signa, ut universo innotescerent Christiano orbi, qui undique Arianis confertus erat; regnantibus ubique Arianis principibus, Theodorico in Italia, Guntabundo in Africa, Alarico in Gallia Narbonensi, et Gundebaldo in Gallia Lugdunensi ac Viennensi : ne quis crederet illic esse Deum, ubi vi armorum principes dominarentur.

67. *Avitus episcopus Viennensis plura agit ac scribit pro fide Catholica.* — Potuerunt quidem hæc signa, vel alia tanquam potens pharmacum expergiscere eos, qui eminentioris ingenii sed salutis suæ non obliti penitus essent. Inter alios enim Gundebaldum Burgundionum regem, de quo plura nuper locuti sumus, admonuerunt, ut errori nuntium omnino remitteret, fidemque Catholicam, quam veram esse sciebat, expeteret, id potissimum suadente sanctissimo viro Alcimo Avito episcopo Viennensi : de eo enim habet ista Gregorius [1] :

68. « Cum autem cognovisset Gundebaldus assertiones hæreticorum nihil esse a S. Avito episcopo Viennensi, Christum Filium Dei et Spiritum sanctum æqualem Patri confessus, clam ut chrismaretur, expetiit. Cui ait sacerdos : Si vere credis; quod nos ipse Dominus edocuit, exequere. Ait autem [2] : Si quis me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis : qui autem negaverit me coram hominibus,

[1] Greg. Turon. de Gest. Franc. l. ii. c. 34. — [2] Matth. x.

negabo et ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Sic et ipsos sanctos ac dilectos suos beatos Apostolos cum de futuræ persecutionis tentationibus doceret, insinuavit dicens [1] : Attendite vobis ab hominibus : tradent enim vos in conciliis, et in Synagogis suis flagellabunt vos, et ante reges et præsides stabitis propter me in testimonium illis et gentibus. Tu vero cum sis rex, et a nullo apprehendi formides, seditionem pavescis populi, ne creatorem omnium in publico fatearis. Relinque hanc stultitiam ; et quod corde te dicis credere, ore profer in plebe : sic etenim et B. Apostolus ait [2] : Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Sic et Propheta ait [3] : Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo gravi laudabo te. Et iterum [4] : Confitebor tibi, Domine, in populis, psalmum dicam nomini tuo in gentes. Metuens enim populum, o rex, ignoras, quia satius est ut populus sequatur fidem tuam, quam tu infirmitati faveas populari? Tu enim es caput populi, non populus caput tuum. Si enim ad bellum proficiscaris, tu præcedis ad catervas hostium, et illæ quo abieris subsequuntur. Unde melius est, ut te præcedente, cognoscant veritatem, quam te pereunte, permaneant in errore. Nam Deus non irridetur : nec enim diligit illum, qui propter regnum terrenum, eum non confitetur in sæculo.

69. « Ista ille oratione confusus, usque ad exitum vitæ suæ in hac insania perduravit, nec publice æqualitatem Trinitatis voluit confiteri ». Verum etsi non valuit S. Avitus ipsum Gundebaldum ab errore liberare, ejus tamen filium Sigismundum ad fidem Catholicam convertit, ut suo loco dicemus. Addit Gregorius, eumdem Avitum, ipso regnante Gundebaldo, scripsisse commentarios adversus Eutychianam hæresim tunc in Oriente invalescentem ; relegitque alia ab eo edita scripta. Quod insuper ad eumdem spectat, non est prætermittendum, quod de ipso agens ejusdem Ecclesiæ episcopus Ado, hæc de ejus genere et ipsi conjunctis, dum ejus recenset scripta, habet his verbis [5] : « Avitus quoque Viennensis episcopus eloquentia et sanctitate præcipuus, et ejus frater Apollinaris Valentiæ episcopus miraculis insignis, Isicii senatoris primum viri, postea Viennensis episcopi, duo lumina, clarissimi filii ». Ejus mater Audentia dicta est, ut de Virginitatis laude ad sororem scribens Avitus ipse testatur. Sed pergit : « Hic B. Avitus adversus hæresim Arianam, quæ tunc non solum Africam, sed et Galliam, Italiamque magna ex parte occupaverat, magno sudore decertavit : quod clarissima ejus opera testantur. Scripsit enim dialogum hæresim illam oppugnans fidelissimo et doctissimo immortalique ingenio ad Gundebaldum Burgundionum regem filium Gundovei : item alios libros duos contra Nestorium et Eutychetem auctores erroris luculentissimo et castigato satis sermone. Fuerunt et alia illius plura eximia opera in Christi Ecclesia probatissima » : Quæ recensens Gregorius, ista subdit [1] : Scripsit enim homiliarum librum unum de mundi principio, et de diversis aliis conditionibus libros sex versu compaginatos : Epistolarum libros novem, inter quas supradictæ continentur Epistolæ ». Sed periere omnes ejus Epistolæ gravi damno memoriæ rerum illorum temporum.

70. *Primordia S. Benedicti enucleantur, et mirabilis progressus ac fœcunditas illius ordinis.* — Hoc eodem anno magnus ille monachorum patriarcha, Occidentalis decus Ecclesiæ Benedictus, Nursinus patria, Romæ litteris dans operam, ab Urbe recedens profecturus in solitudinem, sublimioris vitæ monasticæ prima jecit feliciter fundamenta : habet hæc de tempore vetus historia Cassinensis. At cum de re ipsa liquido constet, de anno tamen diversæ admodum inter se pugnantes sententiæ reperiuntur : quænam autem ipsarum magis sit veritati consentiens, id nobis est diligentius explorandum, et ab annis vitæ ejus et obitus tempore in primis natalis expiscandus est annus. Marianus Scotus complures fuisse tradit, qui sanctum Benedictum annos nonaginta sex vixisse testentur, obiisseque anno Christi sexcentesimo tertio : eamdemque sententiam secutus est Sigebertus ; quam ipsam et verisimilem esse Trithemius dicens, aliis errandi occasio fuit. Secundum autem hujusmodi assertionem, ipsum sanctum Benedictum natum esse anno Domini quingentesimo septimo, dicendum esset : quod omnino falsum esse, plurima sunt quæ demonstrent.

71. Re igitur accuratius pervestigata, longe longius horum sententiam a veritate discrepare, perfacile erit ostendere. Nam in primis, si vera ea sententia esset, dicendum plane opus erit sanctum Benedictum æqualem S. Gregorii papæ sub Pontificatu ejusdem ex hac vita migrasse, anno ejusdem Pontificis sedis decimo tertio, uno tantum vel paulo amplius ante ipsius Gregorii obitum : quod quidem valde repugnat iis quæ idem Pontifex in Dialogorum libro secundo de eodem sancto Benedicto conscripsit, dum quibus auctoribus res ab eo gestas didicerit, his verbis, ipsius narrationis exordio tradit [2] : « Hujus ego omnia gesta non didici ; sed pauca quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnovi, Constantino scilicet reverendissimo valde viro, qui ei in monasterii regimine successit ; Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit ; Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit ; Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ ejus, in qua prius conversatus fuerat, præest ». Hæc sanctus Gregorius, satis perspicue docens, post obitum sancti Benedicti quatuor substitutos esse in præfectura monastica successores, cum ipse ea de ipso sancto scriberet in Dialogis, quos liquet scripsisse anno quarto sui Pontificatus, dum sæpe in

[1] Matth. x. — [2] Rom. x. — [3] Ps. xxxiv. — [4] Ps. lvi. — [5] Ado in Chron. ann. Dom. 492.

[1] Greg. de Gest. Franc. l. ii. c. 34. — [2] Greg. Dialog. l. ii. in princ.

illus tradit[1] ante triennium diram illam pestilentiam contigisse, quæ quidem ipsius Pontificatus exordio urbem vastabat, anno nimirum Domini quingentesimo nonagesimo primo. Si igitur ipse Gregorius anno Christi quingentesimo nonagesimo quarto Dialogorum libros conscripsit, quibus et vitam et obitum ejusdem S. Benedicti prosecutus est : quomodo dicto anno sexcentesimo tertio eum mortuum esse tradunt? Et quonam pacto potuit Gregorius ejus scripsisse obitum, si post annos ferme decem ab ea scriptione ipse S. Benedictus dicatur fuisse superstes? Cum igitur quæ scripsit Gregorius de sancto Benedicto, testetur se accepisse ab ejus in monastica præfectura successoribus Constantino et aliis ejusdem discipulis in idem munus postea subrogatis; affirmare necesse est ipsum longe ante jam fuisse defunctum.

72. Veritati autem magis consentiens ea apparet esse sententia, qua ipse asseritur ex hac vita decessisse anno Domini quingentesimo quadragesimo secundo, quam affert Leo Ostiensis episcopus ex Cassinensis cœnobii antiquioribus monumentis; quibus etiam traditur, eumdem sanctum Benedictum annos vixisse tantum sexaginta duos : qua ratione æque ponitur ipse natus anno Domini quadringentesimo octogesimo; hocque anno quo ab Urbe ponitur recessisse, annum ætatis egisse decimum quartum. Sed falli, mea quidem sententia, puto, qui Benedictum ejus ætatis puerum eremum petiisse existimarunt, haud assecuti Gregorii verborum sententiam. Nec sane verisimile est, ut tam teneræ ætatis puer adeo arduum vitæ arripuerit institutum, a quo potius per Romanum prudentem monachum revocandus fuisset, quam famulatu pollicito impellendus. Hanc quidem sententiam de ejus pueritia cum eremum petiit, inde ortam puto, quod S. Gregorius puerum eum appellat. Sed cum talem fuisse studeat demonstrare, qui si voluisset, mundi voluptatibus frui utique valuisset, sed abstinuisse virtute animi; adolescentulum potius quam puerum eum exhibere videtur.

73. At reddamus hic verba Gregorii : « Fuit, inquit[2], vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso suæ pueritiæ tempore cor gerens senile. Ætatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit; sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter libere uti potuisset, despexit quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere in provincia Nursiæ exortus, Romæ liberalibus litterarum studiis traditus fuerat : sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem : ne, si quid de scientia ejus attingeret, ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque litterarum studiis, relicta domo rebusque patris, soli Deo vacare desiderans, sanctæ conversationis habitum quæsivit. Recessit igitur scienter nesciens, et sapienter indoctus ». Hæc Gregorius. Quem igitur tempore abdicationis sæculi puerum dixit, adolescentem fuisse verisimile videri potest : nam et dum idem ipse Gregorius hominum distinguit ætates, illudque explicat Job : « Consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ » ; non pueritiam, sed adolescentiam esse primam ætatem in virtutum operatione dicit. Sed et scias esse peculiare eidem S. Gregorio, ut per puerum intelligat adolescentem : nam inter alia puerum, imo puerulum eum dicit[1] monachum, qui cum aliis construebat parietem monasterii, super quem paries ipse recidit; quem ex opera quam præstabat, adolescentem utique fuisse oportuit : sicut et cum ad Eulogium scribens[2] agit de puero ordinato diacono, quem tamen nullum repulisset ætatis impedimentum.

74. Nisi magis placet, ut eumdem sanctum Benedictum dicamus puerum ab Urbe recessisse jam puberem, quem ut adhuc ætate tenerum nutrix (ut ait S. Gregorius[3]) est consecuta, retinuitque apud se in loco illo qui Eufide (Enside) dicitur, aliquandiu ibi commorata : domicilium namque illic fixisse nutricem, tota illa de tritico purgando atque capisterio fracto historia docet. Tunc vero demum constat recedendi e loco illo ipsum Benedictum iniisse consilium cum vulgato edito a se grandi miraculo, sibi timens, aufugit, jamque ætate adolescens, animo promptus et viribus, perarduum illud vitæ genus sectandum suscepit. Hæc satis de his quæ ad tempus spectant : ex quibus quæ in Notis antea dixeramus, corrige.

75. Quod admiratione dignum est, sane quidem in S. Benedicti vocatione summa Dei in consulendo suæ Ecclesiæ innotuit providentia. Etenim tempore, quo (ut diximus) universa Italia, Gallia, Hispania, atque Africa a Gothis et Wandalis hæreticis Arianis possidebantur, Oriensque pæne totus esset infectus hæresibus; in tam tetræ noctis obscuritate, densaque caligine, ejusmodi claritudo lucis effulsit, qua universus Catholicus orbis illustraretur. Quantus autem splendor ex viro Dei Benedicto ad Ecclesiam illustrandam divinitus emicuerit, inferius suis locis ordine temporis enarrabimus. Sed quibus ista sint aucta progressibus, breviter audi.

76. Egit vir Dei tres annos in specu, tantum conscio sancto Romano, ut S. Gregorius tradit[4] : inde vero Dei revelatione notior factus, et virtute miraculorum redditus universæ regioni illi conspicuus, invidiæ jaculis ab hominibus appetitus, postquam vires Satanæ confregisset, victor in omnibus, ad vitæ sanctæ æmulationem suo exemplo quamplurimos traxit : cum tanquam ex alveari excrescentia apum examina in alia vasa ipse inferens, duodecim a se erecta monasteria replevit : sicque perseverasse usque ad annum Domini quingentesimum undetrigesimum, atque postea migrasse

[1] Greg. Dialog. l. IV. c. 26. et 36. — [2] Ibid. l. II. in princ.

[1] Greg. Dialog. l. II. c. 12. — [2] Greg. l. XI. Ep. XVIII. Rom. edit. — [3] Greg. Dialog. l. II. c. 1. — [4] Greg. Dialog. l. II. c. 1. 2. 3. et seq.

Cassinum, ex Cassinensi Chronico compertum habetur.

77. At vero cum innumerorum pæne sanctissimorum, atque etiam doctissimorum Patrum patriarcha Benedictus fuerit fœcundissimus propagator : perperam mea sententia illi faciunt, qui ei, quos non genuit, alienos partus supponunt : qui, inquam, nimio ejus ordinis, sub quo profitentur, amore, nonnullos fama illustres viros, qui etiam ante sancti Benedicti tempora floruerunt, ejusdem fuisse regulæ professores imprudenter et inconsulte nimis affirmant. Etenim non fœcundis, sed sterilibus supponi aliena soboles consuevit. Præstitit hoc inter alios Trithemius, auctorque cæteris posterioribus fuit id ipsum faciendi. Quid, rogo, cum S. Benedicto S. Cæsarius Arelatensis episcopus, qui, antequam nasceretur ille, erat antistes, ut superius demonstratum est? Quid ad eumdem pertinet Faustus Regiensis episcopus, qui eodem cum S. Cæsario vixit tempore? Quid insuper, ad sanctum Benedictum Eugipius abbas, qui, antequam ipse sanctus Benedictus sumeret monasticum habitum, jam sancti Severini discipulus et monachus erat, ut ipse de se testatur. Sed quid insuper Cassiodorum pro animi arbitrio, sub ejusdem sancti Benedicti regulis monachum referunt; cum agens ipse de monachis a se collectis in commentario de Divinis lectionibus [1], nec ullam quidem (cum in eo argumento versatur) S. Benedicti vel regularum ipsius habuerit mentionem? quæ certe ante omnia ipsis suis monachis ob oculos ponendæ erant. Quid præterea Orientales sub institutis S. Basilii militantes monachi ad S. Benedictum pertinent, ut Anastasius Persa, idemque martyr illustris? Quid etiam S. Joannes Damascenus, et alii plures?

78. Dolui, fateor, considerans veritatis candorem non illustrari, sed obscurari ab his, qui nullum habentes delectum, quoscumque repererunt doctrina vel sanctitate claros vitæ monasticæ alumnos eosdem sub S. Benedicti regula constituunt professores; cum tamen jam ante tempora S. Benedicti constet etiam in omnibus Occidentalis Ecclesiæ provinciis viguisse diversa genera monachorum; ut quæ sæpe superius dicta sunt, certissimam fidem faciunt. Non est nostrum modo de singulis agere; quos prudentissimus indagator, adhibita temporis ratione, alterius potius instituti quam sancti Benedicti monachos fuisse cognoscet : cum tamen illud gloriose prædicare liceat, coalescente nobili planta, majoribus incrementis in dies magis magisque dilatatum esse eumdem ordinem monachorum S. Benedicti, progressuque temporis complures alios extitisse in Occidente monachorum ordines, sub ejusdem sancti regulis militantes.

79. *Britanni ab invasoribus liberati morum pravitate fœdantur.* — Hoc eodem anno, qui quadragesimus quartus[2] numeratur a tempore imperii Marciani, contigit Britanniæ Ecclesiam ab hostibus insulæ invasoribus liberari, qui Badonicum montem obsidentes dire ab incolis trucidati sunt. Fuit annus iste Gildæ sapientis (ut ipse testatur) natalis : quo tempore florens ille extitit Britannicæ Ecclesiæ status, ut qui pressi præteritis malis superfuerunt sacerdotes, pie sancteque Christianam religionem excoluerint; qui autem his postea successerunt, torpescentes otio, emarcescentesque putredine vitiorum Ecclesiam illam adeo fœdavere, ut maximi fuerint paucis bonis qui remanserant causa luctus. Sed Gildam isthæc lamentantem audiamus [1] :

80. « Ex eo tempore nunc cives, nunc hostes, vincebant : ut in ista gente experiretur Dominus solito more præsentem Israelem, utrum diligat eum, annon, usque ad annum obsidionis Badonici montis, novissimæque ferme de furciferis non minimæ stragis : qui et meæ nativitatis annus est. Sed ne nunc quidem, ut antea civitates patriæ inhabitabantur, sed desertæ dirutæque hactenus squalent, cessantibus licet externis bellis, sed non civilibus. Hæsit etenim desperati insulæ excidii, insperatique mentio auxilii memoriæ eorum, qui utriusque miraculi testes extitere : et ob hoc reges, publici, privatique sacerdotes, Ecclesiastici suum quique ordinem servarunt. At illis decedentibus, cum successit ætas tempestatis illius nescia, et præsentis tantum servitutis non expers, ita cuncta veritatis ac justitiæ moderamina concussa et subversa sunt, ut earum non dicam vestigium, sed ne monumentum quidem in supradictis propemodum ordinibus appareat, exceptis paucis et valde paucis, qui ob amissionem tantæ multitudinis, quæ quotidie prona ruit ad tartara, tam brevis numeri habentur, ut eos quodammodo venerabilis mater Ecclesia in sinu suo recumbentes non videat, quos solos veros filios habet, etc. »

81. Quinam autem pravi mores omne hominum genus ibi corruperint, ipse exacte recenset atque deplorat, nempe polluta sacra altaria nece regiorum puerorum : dimissas legitimas uxores, et scorta subintroducta, incestuosas præterea et sacrilegas nuptias, cum cognatas, et eas quæ Deo voverant castitatem sibi impie matrimonio conjungerent : apostasiasque eorum, qui voverant monachatum. Sed hæc quidem, quos refert, principes perpetrabant. In quas vero vitiorum voragines et peccatorum profunda ordinis Ecclesiastici viri demersi fuerint, idem ipse distincto volumine luget, atque redarguit, cujus hoc est exordium : « Britannia habet sacerdotes, sed nonnullos insipientes; quamplurimos ministros, sed multos impudentes; clericos, sed quosdam raptores, subdolos; pastores (ut aiunt) sed occisioni animarum lupos paratos, etc. » Tu ipse, si cupis, ea consulas, quæ veluti celte excusa habes, unde cognoscas ob collapsam in ea insula in viris Ecclesiasticis canonicam vivendi formam meruisse illam habitatoribus reddi vacuam, atque alienigenis

[1] Cassiodor. Divin. lect. c. 29. 32. — [2] Beda de Gest. Anglor. l. I. c. 15. et 16. ad fin.

[1] Gildas de excid. Britannor.

dari gentibus incolendam, quæ uberem redderent tempore opportuno proventum. Quando autem id acciderit, suo tempore dicturi sumus; jam vero ad sequentis anni res gestas oratio transferatur.

Anno periodi Græco-Romanæ 5987. — Jesu Christi 494. — Gelasii papæ 3. — Zenonis 16. Anastasii 4. Theodorici reg. 2. et 6.

1. *Consules.* — Coss. *Turcius Rufius Apronianus Asterius*, Occidentalis, et *Præsidius* etiam Occidentalis. Em. card. Norisius in Cenotaphiis Pisanis, dissert. IV, § 1 de *Asterii* hoc anno consulis familia, nomine, cognominibus, ac dignitatibus egregie disserit, virosque doctissimos refellit, qui eum cum *Asterio*, verius *Asturio* anno CDXLIX consule confudere. Ipsemet Asterius in eximio codice Virgilii in Bibliot. Medicea asservato, et a mille ducentis circiter annis exarato his omnibus nominibus sese appellat, subjicitque elegans epigramma de triplicibus ludis Circensibus, Scenicis, et Theatralibus, ob honorem sibi delati consulatus a se editis. Cardinalis Norisius ibidem existimat *Præsidium* consulem in Oriente renuntiatum, quia, inquit, « in Fastis græcis primo loco ponitur ante Asterium, uti patet ex Chronico Alexandrino; cum tamen in latinis Fastis Cassiodori, et Auctarii Victorii Aquitani, aliisque Præsidius post Asterium nominetur ». Verum tam in Fastis græcis seu Chronico Alexandrino, et in Fastis græcis Heraclianis, qui quando Card. Norisius Cenotaphia Pisana elucubravit, lucem non viderant, quam in omnibus Fastis latinis, qui supersunt, *Præsidius* post *Asterium* nominatur, sicuti et in tribus Gelasii papæ Epistolis Asterii et Præsidii consulatu notatis. Quare non minus ac *Asterius* consul Occidentalis fuit, licet Onuphrius eum etiam in Oriente creatum velit. Denique apud Mabillonium lib. 5 de Re Diplomatica pag. 354, Asterius dicitur *Curcius Rufius Apronianus* ex inscriptione de qua infra, ab Aldo juniori mendose descripta.

2. *Decretum de libris recipiendis et non recipiendis.* — A num. 19 ad 23. Decretum de Scripturis divinis, et Opusculis sanctorum Patrum, *quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur* valde urget heterodoxos, qui traditionem rejiciunt, et librorum canonicorum numerum pro libito, ac sectarum suarum commodo mutilant. Job enim, Tobiæ, Judith, Machabæorum libri, Epistola ad Hebræos, Apocalypsis Joannis, Petri duæ, Joannis Apostoli III, Judæ I, in eo memorantur. Pearsonius in Vindiciis Ignatianis prolixiorem sermonem de ejus auctore ac tempore, quo conditum est, instituit, et pag. 53, ait, se existimare hoc Decretum post Synodum V, anno DLIII celebratam, promulgatam fuisse. Neque Catholici de hujus sanctionis auctore, annoque, quo ea emissa, inter se conveniunt; quod Mss. Codices eam tribus diversis pontificibus adscribant. Vetustissimus Codex Collectionis Dionysii exigui, quem secum communicatum a Dacherio Baluzius testatur, hoc Decretum *Damaso papæ* attribuit, et Baronius anno LXIX, num. 4 refert, Cresconianam Collectionem continere Concilium Romanum sub Damaso, in quo de libris Apocryphis agitur, cujus Decreta repetita credit Baronius a Gelasio in Decreto LXXII episcoporum, de quo currenti anno cum Collectoribus Conciliorum verba facit. Verum Codex antiquissimus a Pearsonio lectus et a Lantfranco ex Beccensi cœnobio in Angliam delatus hunc titulum præfert: « Decreta Gelasii papæ de recipiendis et non recipiendis libris. Quæ scripta sunt ab eo cum LXX eruditissimis episcopis ». Nicolaus I, Pontifex Romanus in Epist. XLII ad episcopos Galliæ circa annum DCCCLXV data, Lupus abbas Ferrariensis in fine Epistolæ ad Carolum Calvum, et in fine Quæst. de Sanguine Christi, Gratianus dist. 15 cap. *Sancta Romana*, Burchardus Wormatiensis episcopus, varii Codices Mss. omnesque excusi *Gelasium* hujus Decreti auctorem produnt. Denique *Hormisdæ papæ* in antiquissimo Vergellensi codice Baluzius, et Chiffletius in Jurensi, illud adscribi testantur. Indeque Chiffletio in fine Notarum ad Vigilium Tapsensem existimatum, Decretum hoc primo sancitum fuisse a Gelasio in Concilio Romano hoc anno; ita tamen ut non quasi Decretum Pontificium, sed velut totius Concilii quidam canon prodiret: tum deinde ab *Hormisda* editum esse sub forma Pontificii Decretalis et in quinque titulos methodi gratia divisum, ac fortasse nonnullis in locis restitutum.

3. *Gelasius hujus Decreti certus et indubitatus auctor.* — Gelasium tamen celeberrimi hujus Decreti auctorem esse, et non nisi per errorem illud Hormisdæ attributum demonstrabo, et litem, ni valde fallor, dirimam. In eo cum damnatorum voluminum index texitur, inter ea libri Cassiani ac Fausti Reiensis numerantur hac præmissa sententia: « Cæ-

tera quæ ab Hæreticis sive Schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica et Apostolica Romana Ecclesia, e quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, et a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda ». Cumque plurimos libros hæreticorum aliorumque incertorum auctorum Patres Synodi Romanæ damnassent, hos inter Cassiani et Fausti volumina posuere hoc titulo : *Opuscula Cassiani presbyteri Galliarum apocrypha, Opuscula Fausti Regiensis Galliarum apocrypha.* Sæculo sequenti exortis de Divina Gratia contentionibus ex *Fausti* præsertim libris, non modo in Occidente, verum etiam in Oriente, alii *Faustum* defenderunt, alii eumdem acerrime confutarunt, præcipue monachi Scythæ, qui ex Asia erumpentes adversus eum Europam atque Africam commoverunt, ut anno DXX explicabimus. Eo rerum statu consultus *Possessor* episcopus Africanus a Trasamundo Africæ rege in exilium missus, dum Constantinopoli morabatur, ubi *Fausti* libri a pluribus defendebantur ut Catholici, a Maxentio vero et a monachis Scythis, uti hæretici damnabantur ; consulit ipsemet Hormisdam papam, quid de iisdem libris sentiendum esset ; eamque in rem Justinum diaconum suum ad eum misit. Extat ejus ad Hormisdam Relatio tom. IV Concil. pag. 1529, diciturque accepta *XV kal. Augusti, Rustico V. C. cos.* id est, anno DXX. Hæc Possessoris in ea verba : « Arbitror vestram beatitudinem non latere quantis in Constantinopolitana urbe Ecclesia laboret insidiis, et ad morem veteris morbi in saniem vulnus iterum quærat irrumpere, quod obductum creditur cicatrice. Unde cum quorumdam fratrum animus de codice Fausti cujusdam, natione Galli, Reginæ civitatis episcopi, qui de diversis rebus et frequentius de Gratia Dei diserte visus est disputare, in scandalum moveretur, aliis (ut se habent humana studia) in contrarium renitentibus me crediderunt de hoc ambiguo consulendum ». Addit postea Possessor : « Quæso, ut consulentibus, quid de præfati auctoris dictis videatur, auctoritate Apostolicæ responsionis agnoscant : maxime quod filii quoque magistri militum Vitalianus et Justinianus præcipue super hac re rescripto beatitudinis vestræ similiter informari desiderant ».

4. *Id ipsemet Hormisda, cui tribuitur, indicat.* — Hormisda Possessoris Epistolam die XVIII mensis Julii anni DXX accepit, et die XIII mensis Augusti ad eumdem rescripsit Epistolam ordine LXX, in qua inter alia ait : « Hi vero quos vos de Fausti cujusdam Galli antistitis dictis consuluisse, litteris indicastis, id sibi responsum habeant : neque illum recipi, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut ecclesiasticæ disciplinæ ambiguitatem posse gignere, aut religiosis præjudicium comparare. Fixa sunt a Patribus, quæ fideles sectari debeant instituta : sive interpretatio, sive prædicatio, seu verbum populi ædificatione compositum, si cum fide recta, et doctrina sana concordat, admittitur ; si discordat abo-letur ». Ubi Hormisdam de Decreto Gelasii loqui recte observarunt Cardinales Baronius anno DXX, num. 21, et Norisius loco citato, pag. 445. Verum, quæ paulo post idem Pontifex subjungit, non sese, sed eumdem Gelasium illius Decreti conditorem fuisse, manifeste insinuant : « Non improvide veneranda Patrum sententia fideli posteritati quæ essent Catholica dogmata, definiit ; certa librorum etiam veterum in auctoritatem recipienda, Sancto Spiritu instruente, præfigens, ne opinioni suæ lector indulgens, non quod ædificationi Ecclesiasticæ conveniret, sed quod voluptas sua concepisset, assereret ». Decretum itaque de libris recipiendis, et non recipiendis, non ab *Hormisda*, sed ab aliquo ex ejus decessoribus in aliqua Synodo Romana emissum, non quidem ab Anastasio, et Symmacho, qui Gelasium secuti sunt, et Hormisdam antecessere, cum nullus unquam id asseruerit, nullumque Ms. alterutrius nomen præferat, sed a Gelasio, cui innumeri Codices illud attribuunt.

5. *Origo hujus erroris.* — Nec dici potest, illud scriptum esse a *Damaso*, cujus nomen librariorum errore præfert in Collectione Cresconiana ; cum plerique Opusculorum in eo memoratorum auctores post Damasum vixerint, et scripserint. Nihil præterea ab *Hormisda* immutatum, ut credidit Chiffletius ; cum Hormisda in sua ad *Possessorem* Epistola citata hunc remittat ad ea, quæ jam fixa fuerant a Patribus, nihilque novi de *Fausto*, de quo consultus fuerat, statuere voluerit. Apparet igitur *Hormisdam* tam ad Possessorem, quam ad legatos suos, qui Constantinopoli tunc agebant, Decretum *Gelasii* papæ misisse ac mandasse, ut illud ab omnibus religiose observaretur. Quo pacto *Possessoris* petitioni faciebat satis. Contigit vero, ut Decretum illud tunc in varia exemplaria transcriptum, et latius per Europam, Africam, et Orientem præsertim a *Fausti* adversariis disseminatum fuerit, et quia ab *Hormisda* papa missum fuerat, ejusque nomine ubique divulgatum, eidem ab aliquibus, temporis progressu, imprudenter adscriptum fuerit. Hæc falsæ illius inscriptionis sine dubio origo.

6. *Decretum de Libris recipiendis vel non recipiendis post hunc annum editum.* — Baronius et Conciliorum Collectores scribunt, Decretum Gelasii datum esse *Asterio et Præsidio coss.* hoc sc. anno ; verum refellunt eos Codices Mss. in quibus nota illa temporaria non habetur. Legi unum in Bibliotheca Regia antiquissimo charactere exaratum, sed sine nota consulari, aliumque in Bibliotheca sancti Victoris Parisiensis, a quo ea etiam abest ; nec dubito, quin in cæteris Mss. desideretur ; cum Concilium Romanum LXXII episcoporum, in quo illud emissum ante annum CDXCVI celebratum non fuerit. In laudato enim Decreto hæc verba de Sedulio, leguntur : « Item venerabilis viri Sedulii Opus Paschale, quod heroicis descripsit versibus, insigne laude præferimus ». In fine vero libri Bucolicorum codicis Virgilii Medicei vetustissimi hæc habentur :

TVRCIVS RVFVS APRONIANVS ASTERIVS V. C. ET INL EX COMITE DOMEST. PROTECT. EX COM. PRIV. LARGIT. EXPRAEF. VRBI PATRICIVS ET CONSVL ORDIN. LEGI ET DISTINCXI CODICEM FRATRIS MACHARII V. C. NON MEI FIDVCIAS ET EIVS CVI SIT AD OMNIA SVM DEVOTVS ARBITRIO XI. KAL. MAII. ROMAE

P. VEGILI MARONIS

Distincxi emendans gratum mihi munus amici succedens operi sedulus incubui

BVCOLICON LIBER EXPLICIT

7. *Carmen Paschale Sedulii anno sequenti publicatum.* — Em. card. Norisius laudatus, qui eam clausulam produxit, observat in vetusto Codice Vaticano num. 1165, post Carmen Paschale Sedulii hæc legi : « Hoc opus Sedulius inter chartulas dispersum reliquit, quod recollectum et adunatum, atque omni elegantia divulgatum est a Turcio Rufio Asterio quinto V. C. exconsule ordinario atque patricio ». Similem huic codicem etiam vidit Cuspinianeus, qui ad consulatum *Asterii et Præsidii*, ait, carmen Sedulii *a Turcio Ruffo Asterio Quinto V. C. exconsule ordinario atque patricio* scriptum esse. Eadem annotatio erat etiam in codice, quo Aldus Manutius senior usus est; siquidem advertit, Opus illud non a Sedulio, sed a *Turcio Rufo Asterio V. C. exconsule ordinario atque patricio* publicatum esse. Verum quidem est, Sirmondum in Notis ad Epist. xxiv lib. Ennodii scribere, in codice Remensi poematis Paschalis Sedulii hæc haberi : « Hoc Opus Sedulius inter chartulas dispersum reliquit, quod recollectum, adornatumque ad omnem elegantiam, divulgatum est a Turcio Rufo U. C. consule ordinario atque patricio ». Verum ex laudatis Mss. liquet, loco *exconsule ordinario*, exscriptorem per errorem posuisse, *consule ordinario;* cumque Asterius ante annum sequentem *exconsul* dici non potuerit, ante eum annum *Sedulii* Carmina nec collegit, nec evulgavit, ideoque, nec antea Synodus Romana, in cujus Decreto de Sedulio mentio, celebrata fuit, ut recte videre Usserius lib. 3 de Primordiis Eccles. Britan. cap. 16., Pearsonius in Vindiciis Epistolarum sancti Ignatii pag. 46, et Card. Norisius laudatus, qui plura habet de Sedulio et ejus Opere. Cum vero mense Martio alia *Synodus Romana* habita sit, ea de qua agitur, pertinet ad annum cdxcvi, fuitque II Romana, sub Gelasio, non I, ut perperam hactenus a Conciliorum Collectoribus appellata, et horum exemplo ab aliis.

8. *Gelasius PP. non ad Cæsarium sed ad Eonium episc. Arelatensem scripsit.* — Ad num. 26 et seq. Refert Baronius Epistolam Gelasii papæ ad Eonium episcopum Arelatensem datam, *X kal. Septembr., Asterio et Præsidio UU. CC. coss.* sed suspicatur, *Eonium* loco *Cæsarii* perperam positum fuisse. Verum post Leontium, qui anno cdlxxiv adhuc Ecclesiam Arelatensem regebat, sedit *Joannes I*, ut habet Saxius in Pontificio Arelatensi; in Diptychis enim Ecclesiæ Arelatensis a Mabillonio tom. iii Veter. Analect. pag. 432 publicatis, *Eonius* per errorem præponitur *Joanni*. Sanctum vero *Cæsarium* initio tantum sequentis sæculi episcopum Arelatensem renuntiatum esse, et Eonio successisse, ex dicendis certo constabit.

9. *Clodoveus Clotildem uxorem ducit.* — A num. 28 ad 32. *Clodoveus* Francorum rex *Clotildem* anno superiori uxorem duxit. Turonensis enim lib. 2, cap. 27, de Clodoveo scribit : « Anno regni sui decimo Thuringis bellum intulit, eosdemque suis ditionibus subjugavit », seu, ut accuratius habet auctor de Gestis Reg. Franc. cap. 10, *tributarios Francorum fecit*; Thuringi enim sequentibus annis reges proprios habuere. Confecto bello Thuringico *Clotildem* statuit in uxorem per legatum poscere, eamque in rem *Aurelianum* legatum in Burgundiam misit, ut fuse referunt Turonensis cap. 28, Auctor de Gest. Reg. Franc. cap. 11, Fredegarius cap. 17 et seq. et Aimoinus lib. 1, cap. 13. Hæc legatio obita post ejus reditum e Thuringia. Tum anno cdxciii, ut testantur idem auctor de Gest. Franc. et Herimannus, *Aurelianus* rursus ad Gundobadum Burgundionum regem missus est, ut *Clotildem* requireret nuptiali fœdere *Clodoveo* copulandam, quod ægre obtinuit. *Clotildis* Orthodoxam religionem profitebatur, parentesque habuerat eadem fide imbutos. Denique *Clodoveus*, ut ex Turonensi lib. 2, cap. 29 et seq. liquet, bellum *Alemannicum* gessit *anno regni sui* xv, et priusquam illi expeditioni sese accingeret, duos ex Clotilde susceperat filios, alterum hoc anno, alterum sequenti. Qui hoc anno natus est, *Ingomeres* dictus, qui post susceptum baptismum paucis duntaxat diebus vixit, ut scribit Turonensis, qui cap. 28 jam prodiderat, *Clodoveum* habuisse *jam de concubina filium nomine Theodoricum*, de quo inferius plura. Addit Cointius anno cdxcii, num. 3 habuisse et ex eodem toro filiam *Theudechildem*. Sed hæc filia commentitia est, ut suo loco demonstrabimus.

10. *Legatio S. Epiphanii Ticinensis episc. ad reges Burgundiæ.* — A num. 32 ad 59. Fuse narrat Baronius legationem sancti *Epiphanii* Ticinensis episcopi a *Theodorico* Italiæ rege ad *Gundebadum* Burgundionum regem missi, ut captivos, qui in bello facti fuerant, redimeret. *Gundebadus* enim Liguriam hostiliter populatus multa captivorum millia Lugdunum abduxerat, agrosque colonis pæne vacuos reliquerat. Quare ad hos redimendos quarta legatio *Epiphanio* imposita est, adjecto ipsius rogatu collega *Victore* episcopo Taurinate. Hanc legationem Baronius et post eum Sirmondus in Notis ad Ennodium hoc anno consignarunt; et quidem recte, ut ostendit Epistola Gelasii papæ ad Rusti-

cum, data *VIII kalend. Februarias*, *Asterio et Præsidio UU. CC. coss.* a Dacherio tom. v Spicilegii, post utriusque mortem publicata : « Cæterum », inquit Gelasius, « frater noster Epiphanius, qui ad gentis suæ relevandos et redimendos captivos ad partes vestras destinatur, fraternitatem tuam certiorem faciet quantam ob impiissimi Acacii causam persecutionem sustinemus ». Quare decretum illud iter mense Januario, sed mense tantum Martio susceptum, ut testatur Ennodius in Vita sancti Epiphanii cap. 11, qui ait : « Ticinum impiger venit. Et quamvis adhuc hiemali torpore Martius mensis glaciales fluminibus frenos imponeret, et cana nivibus juga Alpium transituris minarentur exitium, etc. » Tum cap. seq. asserit Ennodius, Rusticum *trans Rhodanum fluvium adventui ipsius* occurrisse, cum Epiphanius *mira celeritate Lugdunum venit*. Ibi Gundebodus sedem regiam habebat uti *Godegesilus* frater ejus Genevæ. Erat sanctus *Rusticus* episcopus Lugdunensis, cujus mentio ad diem xix Julii in continuatione Martyrologii Adonis. Porro vides Vitam Epiphanii ostendere Epistolam ad Rusticum sinceram et genuinam esse, cum altera confirmet quod in altera dicitur. Ennodius captivorum liberatione narrata ait : « Dum tertio mense cum tali trophæo Ticinum remearet antistes, ut Tarantasiam venit, etc. » Quare cum Ennodius mense Martio sese itineri commiserit, mense circiter Junio Ticinum rediit ; de his quæ gesta erant ad Theodoricum regem rationem per litteras reddidit, et quæ ab eo « pro miseris per paginam petiit, incunctanter obtinuit ».

11. *S. Avitus Viennensis episc. regem Burgundiæ ad fidem Catholicam perducere conatur.* — A num. 67 ad 70. Collationem episcoporum Burgundiæ, præsertim *Aviti* Viennensis episcopi adversus Arianos, memorat hoc anno Baronius, quia ejus tempore non extabat. Verum postquam ea inter hujus S. præsulis opera lucem vidit, tardius habitam esse innotuit. De ea anno di verba faciemus, interimque hic aliqua de Avito observabimus. Is nullo labori pepercit, ut Gundabodum regem ad fidem Orthodoxam adduceret : in libro enim Agobardi Lugdunensis episcopi adversus legem Gundabodi legitur : « Avitus fide Catholicus, eloquentia facundissimus, ingenio acerrimus, sacrarum litterarum expositor suavissimus, litterarum etiam sæcularium doctissimus, et in metris facillimus, cum eodem Gundabodo frequenter de fide altercans, et dialogos in præsenti conficiens et Epistolis absenti scribens plura et clara ingenii sui et virtutis Opera reliquit ». Unum ex illis dialogis seu collocutionibus proponit Avitus Epist. xxi ad Gundabodi filium Sigismundum. Turonensis lib. 2, cap. 34, testatur, Avitum rogante Gundabodo rege scripsisse contra hæresim, *nihil Divinitatis habuisse Dominum nostrum Jesum Christum*. Quæ fere continentur in Epist. xxviii ad Gundabodum regem. Idem Avitus exigente Gundabodo rege Epistol. ii et iii confutavit hæreses Eutychianorum, Nestorianorum, Photinianorum, et Bonasiachorum. Sed præsertim contra hæresim Arianam decertavit scriptis integris libris, quorum aliqua fragmenta extant in ejus Operibus a Sirmondo publicatis, quæ Baronius periisse arbitratur. Bollandus ad diem Februarii varia de *Avito* colligit, ubi cum dicat, Saussaium in Martyrologio Gallicano celebrare ordinationem sancti Aviti die xvii mensis Junii, et in ejus Vita legatur : « Tempore Zenonis imp. B. Avitus episcopus Viennensem Ecclesiam post patrem Isicium æque episcopum suscepit regendam », si die xvii Junii Avitus ordinatus est, contigit id anno cdxc, quo dies illa in Dominicam incidit, et Zeno adhuc imperabat. Hinc Sigebertus in Chronico ad annum cdxc ait : « Avitus Viennensis episcopus claruit, qui Gallias ab Ariana hæresi defendit ».

12. *Pugna Britones inter et Saxones ad montem Badonicum.* — Ad num. 79 et seqq. Refert hic Baronius celebrem victoriam ab antiquis Britonibus de Saxonibus reportatam, et Bedæ lib. 1, cap. 16, verba de anno xliv, a tempore imperii Marciani elapso explicat, sensu a mente ejus alieno. Hæc Bedæ verba, postquam locutus est de prima Britannorum victoria : « Hoc ergo duce (nempe Ambrosio Aureliano) vires capessunt Brittones, et victores (sc. Anglos et Saxones) provocantes ad prœlium, victoriam ipsi (Deo favente) suscipiunt. Et ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant, usque ad annum obsessionis Badonici montis, quando non minimas eisdem hostibus strages dabant quadragesimo circiter et quarto anno adventus eorum in Britanniam. Sed hæc postmodum ». Ita Beda. Is in temporum intervallis dimetiendis Anglorum in Britanniam adventum repetit ab anno quadringentesimo quadragesimo septimo, quo, ut in eam venirent, a Britannis invitati sunt, licet fateatur cum communiori cæterorum gentis suæ Historicorum sententia Anglos et Saxones anno cdxlix illuc adventasse, quod utrumque a nobis suo loco explicatum. Quare juxta laudatum Bedæ locum anno quadringentesimo nonagesimo, aut insequenti pugnatum ad Badonicum montem, et Saxones fusi fugatique. Hæc genuina Bedæ sententia.

13. *Controversia ex textu Gildæ orta.* — Hausit eam nobilis iste Historicus ex Gilda, quem postea cap. 22 laudat, sed cum auctores, quibus utitur, aliquando non satis intelligat, orta nostra ætate controversia, an Gildæ mentem assecutus sit. In libello enim de *Excidio Britanniæ* juxta codices impressos ita hac de re loquitur Gildas : « Ex eo tempore nunc cives, nunc hostes vincebant; ut in ista gente experiretur Dominus, solito more præsentem Israelem; utrum diligat eum an non : usque ad annum obsessionis Badonici montis, novissimæque ferme de furciferis (ita Saxones vocat) non minimæ stragis, qui et meæ nativitatis est ». Quæ verba etiam ex Gilda refert Baronius num. 80. Verum Usserius in Antiquit. Britann. Eccl. cap. 13 contendit, *Bedam* locum illum corrupisse, ac cum Mss. legendum : « Ex eo tempore (quo a Saxonibus

victoriam Ambrosius Aurelianus reportavit) nunc cives, nunc hostes vincebant, ut in ista gente experiretur Dominus, solito more præsentem Israelem, utrum diligat eum an non : usque ad annum obsessionis Badonici montis (qui prope Sabrinum ostium habetur), novissimæque ferme de furciferis non minimæ stragis, quique quadragesimus quartus (ut novi) orditur annus, mense jam uno emenso, qui et meæ nativitatis est ». In margine habet Usserius, Ms. *Cantabrig. oritur*. Addit postea Bedam annum illum quadragesimum quartum a Gilda ad suam nativitatem et illam victoriam relatum referre ad anteriora tempora, ad adventum nempe Saxonum in Britanniam, licet *Gildas* tempus, quo ea scripsit, spectaverit, significaritque se a parentibus suis accepisse, et suæ nativitatis et illius victoriæ eumdem fuisse annum. Præterea scribit Usserius Sabrini maris mentionem ansam dedisse glossemati, quod *Gildæ* verbis ex Biblioth. Cantabrig. Ms. Codice attextum ipse exhibet, et nos ex eo.

14. *Pugna Badonica ad annum* DXX *revocanda.* —Alfordus vero in Annal. Eccles. Britan. anno DXX, num. 3 et seqq. ait, correctissima Gildæ exemplaria penes Bedam fuisse, huncque potuisse *Gildæ* mentem melius assequi, quam posteriores Criticos, ideoque anno Christi CDXCIII ad Badonicum montem pugnatum esse, quia scilicet Alfordus non animadverterat, *Bedam* Anglorum in Britanniam adventum non ab anno CDXLIX, sed ab anno CDXLVII deducere, qui vulgaris error supra a nobis detectus confutatusque. Subjungit vir doctissimus, nescire se quo ex Codice hunc textum Usserius emendarit, et Cantabrigiensem ex eo vitiatum convinci quod montem Badonicum prope *Sabrinum ostium,* interjecta parenthesi, posuerit, quod Gildæ verbis additum, et alienum a veritate constat. Ita vir doctissimus. At licet verum sit referre debuisse Usserium, an *Gildæ* exemplaria Mss. quæ cum editis non conveniunt antiqua sint, si plura vel unicum tantum, ac ubi asserventur, quia tamen in hoc opere vidimus, Bedam auctores, quibus utitur, quandoque non bene explicasse, quod et de Gregorio Turonensi observavimus; et veteres Britanniæ scriptores prœlium *Badonicum* cum anno Anglorum in Britanniam adventus XLIV a Beda memorato non connectunt, licet cum alibi de more sequantur, non dubito, quin Usserius illud cum anno Christi DXX accurate copularit.

15. *Pugna Badonica anno* DXX *pugnata.*— *Cerdicus* itaque, qui anno DXIX Saxonum Occidentalium regnum inchoavit, ut ibi monstrabimus, insequenti ab armis non destitit. Quare Saxones ejus usque ad mare Sabrinianum facta Britannorum depopulatione, inde itinere facto urbem *Badonis* sive *Bathoniæ* obsidione cinxere; sed superveniens *Arthuri* Britonum regis exercitus, hostium castra ad proximum montem compulit, et sequenti die prorsus profligavit ut ex Galfrido Monemuthensi lib. IX Histor. Britan. narrat Usserius laudatus, qui jam cap. 12 rei gestæ annum notarat, retuleratque ex antiquissimis Chronicis lingua Cambro-Britannica conscriptis, *a bello Badonico usque ad bellum de Camilan, in quo cæsus est Arthurus,* XXII annos numerari. *Arthurum* autem anno DXLII occisum, eo anno videbimus. Præterea West-Monasteriensis, qui et *Florilegus* dicitur, diserte asserit hoc prœlium anno DXX factum esse. Denique Huntindoniensis lib. 2 enumerat duodecim bella ab *Arthuro* rege gesta adversus *Certicum* et *Kinricum* ejus filium, qui post patrem in West-Saxonia regnavit, aitque ultimum fuisse in monte Badonis, et *Arthurum* victorem extitisse. Duodecim illa bella seu prœlia narrant etiam alii scriptores Anglici quorum ultimum haberi non potuit, nisi jam fundato West-Saxonum regno, ut ex iisdem Historicis eruitur. Ex quibus consequens est, *Sanctum Gildam* auctorem libelli de *Excidio Britanniæ*, in quo prodit, se eo anno natum, quo ad montem Badonicum pugnatum, in lucem prodiisse anno DXX, et libellum illum conscripsisse anno DLXIV, qui ab illo prœlio quadragesimus quartus est. Qui hæc aliis annis assignarunt, rem implexam magis impedivere. De eodem libello et *Gildæ* morte suis locis sermo erit.

GELASII ANNUS 4. — CHRISTI 495.

1. *Novæ Gelasii litteræ ad Dardaniæ episcopos refellentis commenta quibus Euphemius eos ad se allicere conabatur.* — Sequitur ordine temporis annus Domini quadringentesimus nonagesimus quintus, consulatu Viatoris notatus in Fastis apud Cassiodorum et Marcellinum ; addunt alii collegam Æmilianum : cujus exordio rursum fuit Gelasio papæ adversus Orientales schismaticos laborandum. Qui enim communionem defuncti fovebat Acacii Euphemius Constantinopolitanus episcopus, causam iniquam et impiam falsis prætextibus ornans, Orientales episcopos Sedi Apostolicæ communicantes, ab ejus conjunctione divellere conatus est. Hæc cum Gelasio innotuissent, ipsis kalendis Febr. prolixam valde atque disertam Epistolam dedit ad Dardaniæ episcopos, cujus est exordium : « Valde mirati sumus, quod dilectio vestra quasi novam et difficilem quæstionem, et adhuc tanquam inauditum quippiam nosse desiderat ». Alias enim superius litteras miserat, quibus cunctas quæ ab Euphemio afferebantur pro retinendo Acacii nomine rationes, veris certisque confutaverat argumentis. Est de illis mentio habita in dato ad Faustum commonitorio. Porro ex his postremo scriptis ad Dardanos litteris, ex Vaticana bibliotheca et codice veterrimo monasterii S. Petri in Avellana in Umbria in integrum (ut licuit) restitutis et editis, ista deprompsisse sat est, quæ de Apostolicæ Sedis auctoritate narrat his verbis [1] :

2. « Non reticemus autem, quod cuncta per mundum novit Ecclesia : quoniam quorumlibet sententiis ligata, Sedes B. Petri Apostoli jus habet resolvendi; utpote quod de omni Ecclesia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Quapropter cum satis constet, Acacium nullum habuisse pontificium, sententia Sedis Apostolicæ damnatum, sine ulla ejus notione solvendi : dicant certe, qua Synodo hoc ille præsumpsit (Euphemius scilicet) quod nec sic quidem absque Apostolica Sede fas haberet efficere? Cujus sedis episcopus? cujus metropolitanæ civitatis antistes? nonne parœciæ Heracliensis Ecclesiæ? » nempe Constantinopolitanæ sub metropoli Heracliensis Ecclesiæ constitutæ : quibus plane indicat Gelasius, omnia concessa Constantinopolitanæ Ecclesiæ privilegia absque consensione Apostolicæ Sedis esse irrita. Post ista vero suggerit :

3. « Sed nec præterimus, quod Apostolica Sedes frequenter (ut dictum est) more majorum, etiam sine ulla Synodo præcedente, et absolvendi quos Synodus inique damnaverat, et damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctæ memoriæ quippe Athanasium Synodus Orientalis addixerat; quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit. Sanctæ memoriæ nihilominus Joannem Constantinopolitanum Synodus etiam Catholicorum præsulum certe damnarat; quem simili modo Sedes Apostolica etiam sola, quia non consensit, absolvit. Itemque sanctæ memoriæ Flavianum pontificem congregatione damnatum, pari tenore, quoniam sola Sedes Apostolica non consensit, absolvit; potiusque qui illic receptus fuerat, Dioscorum secundæ sedis præsulem sua auctoritate damnavit, et impiam Synodum non consentiendo submovit : ac pro veritate, ut Synodus Chalcedonensis fieret, sola decrevit, in qua pontificibus innumeris qui Latrocinio corruerant Ephesino veniam poscentibus sola concessit, et in sua perfidia permanentes nihilominus sua auctoritate prostravit : quam congregatio, quæ illic pro veritate reparanda collecta fuerat, est secuta. Quoniam sicut id, quod prima Sedes non probaverat, constare non potuit ; sic quod illa censuit judicandum, Ecclesia tota suscepit, etc. » Hæc atque alia Gelasius, illa adducens exempla, quæ non in angulis facta essent, sed in summis causis, toto orbi perspicuis, omniumque sententia comprobatis.

4. Post nonnulla vero idem Gelasius papa ridet illud omnino ab Euphemio stulte admodum incul-

[1] Gelas. Ep. XI. tom. I. Ep. decr.

catum, dum ratione regiæ dignitatis prærogativas sedium expenderet, atque sibi primatum supra Orientales Ecclesias vindicaret, quod regia urbs Constantinopolis esset. In quæ ipse : « Risimus autem, inquit, quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia episcopus fuerit regiæ civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum, Sirmium, apud Treviros, multis temporibus non constitit imperator? Numquidnam harum urbium sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitus deputatam quippiam suis dogmatibus usurparunt? etc. » Hactenus Gelasius in dicta Epistola ad Dardanos, ex qua etiam nonnulla sunt a nobis suis locis pro ratione temporis superius recitata. Porro hanc ipsam Epistolam non ipsis tantum Dardaniæ episcopis voluit esse communem, sed vulgari in Orientales Ecclesias, notamque reddi omnibus Orthodoxis, necnon schismaticis et hæreticis : nam hæc habet in fine : « Recte autem faciet vestra dilectio, ut ista quæ scribimus, pariter Catholicis et contraria sapientibus innotescant, quo et sanis necessaria firmitas, et male sanis competens medicina præbeatur. Dat. kal. Februarii, Viatore V. C. consule ».

5. *Concilium Romanum in quo Misenus absolvitur.* — At cum ne sic quidem istis ipsis Gelasius quicquam profecerit, Deus per hæreticum principem voluit Euphemium schismaticum episcopum sede dejici, atque abscindi qui scindebat Ecclesiam : quomodo autem id se habuerit, paulo post dicturi sumus. Prosequamur interea ejusdem Gelasii papæ anni hujus res gestas. Qui igitur hoc anno mense Februarii (ut vidimus) dictam Epistolam ad Orientales scripsit, idem mense Martii habuit Romæ Synodum, cui interfuerunt episcopi quinquaginta quinque, præsente simul clero Romano. Extant acta ipsa ex bibliotheca Vaticana deprompta, sed mendosa nonnihil, quæ et fine careant. Sed accidit opportune, Dei providentia, quæ rebus nostris invigilat, ut dum ea utcumque se habent depravata ac decurtata hic edere pararemus, vir doctissimus Fronto Ducæus societatis Jesu professor, sponte, meque nihil penitus cogitante, miserit eadem ex codice Virdunensi descripta, integra ipsa quidem; quæ etsi (ut in omnibus antiquis scriptis ferme accidit) aliquibus essent corrosa mendis, collatione tamen facta cum iis quæ Romæ habentur cusa [1], parum abest quin in pristinum candorem recipias restituta; quæ sic se habent :

6. « Residente in Synodo venerabili papa Gelasio una cum Bonifacio, etc. » Et inferius : « Gelasius episcopus Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ dixit : Meminit dilectio vestra superiore conventu oblatum nobis a Miseno libellum in conspectu vestro fuisse recitatum : hunc eumdem si placet dilectioni vestræ, denuo recensendum, ut acta nostra contineant. Et quia aliud se quoque petitorium præ manibus habere profitetur, quid etiam in hoc contineatur, possimus agnoscere. Et adjecit : Miseni libellus denuo recitetur. Anastasius diaconus recitavit. Datum a famulo vestro Miseno die octavo iduum Martiarum Viatore V. C. consule. Quantum ad meæ pertinet infelicitatis abruptum, errori meo qualibet ratione contracto definio non esse parcendum : quoniam hoc ipso pœna carere non debeo, quod merui ad causam pœnalem, quæcumque foret, perduci.

7. « Quantum vero pertinet (respicit) ad remediale subsidium, duo sunt quæ me ad hoc suppliciter implorandum venire constringunt : ne vel ego desperatione magis perpetuis cruciatibus sim dignus addici Judæ prævaricatoris exemplo ; et quia tanta est ineffabilis illa clementia, quæ Apostolica potestate universum facinus possit absolvere. Hanc igitur solam in meo negotio, papa venerabilis, vocem miserandus effundo : parce prostrato, porrige manum jacenti. Nullis ignorantiæ excusationibus nitor, nullas decipulas circumventionis obtendo ; nec in quemquam calamitatis meæ studeo transferre discrimen : quia alios incusare non debeo, qui poscam clementer absolvi : quia licet mihi pro mea defensione nihil afferam, non ambigam tamen hæc omnia tuo judicio esse tractanda. Tantum quæso, ut superno numini obsequentes, quod pronuntiat per Prophetam [1] : Nolo mortem morientis donec revertatur et vivat : vos potius cuncta quæ in persona mea gesta sunt, benigna consideratione librantes (deliberantes), viaticum seni ægritudine et continua maceratione consumpto, ne sine Ecclesiastica communione rapiar, non negetis, ex alterius casu experimentum meæ formidinis intuentes : qui auxilium, etiam vobis conferre volentibus, non potuit indipisci. Et me per imperitiam hac clade potius implicatum hoc ipso dignanter ostendite, quod ad receptionis Ecclesiasticæ superstes gratiam valui pervenire.

8. « Quo lecto, Gelasius episcopus dixit : Petitorium Gesta retinebunt. Et adjecit : Ipse nunc Misenus adveniat : et petitorium quod obtulit, ipso præsente, recitetur. Cumque ingressus fuisset Misenus, prostratus in terram aliud petitorium obtulit, et rogavit ut susciperetur. Cumque susceptum fuisset, Gelasius episcopus dixit : Utraque petitoria quæ obtulit, ipso quoque præsente, legantur. Iterum Anastasius diaconus recitavit : Datum a famulo vestro Miseno, octavo id. Mart. Fla. Viatore V. C. cons.

9. « Quantum ad meæ pertinet infelicitatis abruptum (obtutum), errori meo qualibet ratione contracto definio non esse parcendum : quoniam hoc ipso pœna carere non debeo, quoniam merui ad pœnalem causam quacumque sorte perduci. Quantum vero respicit ad remediale subsidium, duo sunt quæ me ad hoc suppliciter implorandum venire constringunt : ne vel ego desperatione magis perpetuis cruciatibus sim dignus addici Judæ prævaricatoris exemplo ; et cætera quæ superius conti-

[1] Extant tom. I. Ep. Rom. Pont. in Gelas.

[1] Ezech. XXXIII.

nentur. Item aliud petitorium recitat. Datum a famulo vestro Miseno sub die tertio (quarto) id. Mart. Fla. Viatore V. C. cons.

10. « Oblato primitus petitorio meo nihil aliud suppliciter exoravi, quam ut misericordia mihi Sedis Apostolicæ non in perpetuum negaretur; cujus mihi spem quoniam pro immensa Dei pietate, qua regitur, relucere jam sentio, magis magisque conscientiam meam contagiis perfidorum, quæ infeliciter potius quam studio circumventus incideram, liberam purgatamque esse pronuntians, toto corde atque ore protestor sub divinæ contemplationis intuitu, me omnes quidem hæreses et quicquid inimicum est Catholicæ et Apostolicæ fidei communionisque sinceræ, prona mente refutare, tum præcipue Eutychianam hæresim cum suo scilicet auctore Eutychete et ejus sectatore Dioscoro, vel successoribus ejus atque communicatoribus Timotheo Aeluro, Petro Alexandrino, Acacio Constantinopolitano, Petro Antiocheno, cunctisque eorum complicibus et communicatoribus respuere, damnare, et anathematizare perpetuo; omnesque istos et hujuscemodi horribiliter execrari : nec unquam me cum talibus ullum quolibet modo profiteor habiturum esse consortium, sed ab his omnibus futurum prorsus alienum. Quorum pravitatem licet nunquam voluntate receperim; tamen quia me calamitatis impulsu minus cautus videor incidisse, sub conspectu Dei et beati Petri Apostoli ejusque vicarii, ac totius Ecclesiæ, mea (sicut dixi) professione (confessione), voceque condemno, detestor, exhorreo : in sola me fide communioneque Catholica et Apostolica semper duraturum esse confirmans. Cui petitioni meæ manu mea subscripsi die tertio id. Martiarum, Viatore V. C. cons. Hæc vestræ beatitudini in Conventu venerandorum (episcoporum) credidi meis manibus offerenda ». Et alia manu : « Ego Misenus huic petitioni meæ et a me oblatæ subscripsi, die et consule suprascripto.

11. « Gelasius episcopus dixit : Quæ lecta sunt, transcribantur. Et adjecit : Quid videtur fraternitati vestræ statuendum, vestri quoque consilii participatione desideramus agnoscere. Levaverunt se omnes episcopi et presbyteri, rogantes et dicentes : Exaudi Christe; Gelasio vita : dictum vicies. Quod vobis Deus dedit in potestate, præstate : dictum duodecies. Hoc fac, quod facit dominus Petrus : dictum decies. Ut indulgeas, rogamus : dictum novies. Cum denuo sedissent, Gelasius episcopus dixit : Sedes Apostolica quidem, quæ Christo Domino delegante, totius Ecclesiæ retinet principatum, pro dispensatione curaque generali, quam vel pro fide Catholica, vel pro paternis canonibus regulisque majorum necessaria semper circumspectione dependet, Misenum atque Vitalem, quos contra Eutychianæ pestilentiæ sectatores, vel contra eos qui talium se communione polluerant, suæ potestatis legatione suffultos ad Orientem dudum sub sanctæ memoriæ decessore meo præsule destinarat, quod Apostolica præcepta declinantes quolibet modo in eorum, adversum quos missi fuerant consortia recidissent; Gestis Synodalibus rerum discussione patefacta, communione pariter et honore merito jureque submovit.

12. « Quibus tamen misericordiæ locum memor supernæ pietatis pro suo moderamine reservavit : et dum conditionem posuit ultionis, spem noluit propitiationis abscindi : sicque suam sententiam temperavit, ut istorum veniam cum illorum mallet salute provenire, quorum fuerant participatione decepti; ac potius præberent eis, quos suo firmaverant in pravitate consensu, et salubrem correctionis metum, et emendationis imitandæ consortium. Denique sic ipsa animadversionis verba librata sunt, ut se illi et cum istis perculsos adverterent, et ex eorum conditione non diffiderent posse salvari. In quo utique et his non est in totum via præclusa remeandi; et illis, si mallent, per istos est oblata correctio, studiumque porrectum, quo possint meliore conatu præteritos compensare prolapsus : si favorem, quem prævaricatoribus facili voluntate detulerunt, in reformationem Catholicorum potius converterent sacerdotum.

13. « Dictum est enim, tamdiu istos fore suspensos, donec, auctore Deo, et adnisu Catholicorum principum, vel populi Christiani, Alexandrina Catholicum sacerdotem recepisset Ecclesia. Gratulandum scilicet crederetur, nullo modo Græcos non posse renuere quod viderent ab Apostolica Sede fuisse damnatum : facileque eos posse de istorum supplicio commoveri, ut nossent quid vitarent, et quid consequenter ambirent, ac velle putarent resipiscendo magis sentire cum rectis, quam jugiter errare cum perfidis. Exspectatumque diu est, ut his rationibus incitati contagia nefanda deponerent, una cum Apostolica Sede consentiendo, sicut de eorum speratum fuerat voluntate; nitentesque Catholicis sacerdotibus revocandi studium potius commodarent, quo ipsi ad Orthodoxam recurrerent unitatem; et istis, qui illorum participes erroris extiterant, ministrarent præstitutæ receptionis effectum. Nec qua fieri potuit occasione cessatum est; quo competenter admoniti et sufficienter instructi, pariter pericula vitanda cognoscerent, ac patere sibi januam, si sinceris mentibus hanc petiissent, Apostolicæ communionis adverterent.

14. « Sed quia eo perventum est, ut hortamentis quoque medicinalibus, dum etiam quæ referrent contraria non haberent, differrent tamen hactenus adhibere consensum; illorum quidem difficultatibus paternum quemdam debemus pii doloris affectum, deprecantes omnipotentiam Dei nostri, quæ sola quamvis devias in veritatis viam potest convertere voluntates, ut eisdem suæ proditionis operatione mirabili spiritum resipiscentiæ et efficaciam correctionis dignanter infundat. Quæ donec (sicut de ejus virtute confidimus) divina placatione proveniant, hunc interim qui supplicat desiderabiliter expetentem nullatenus perire patiamur : ut cujus

non sunt Orientales dejectione perterriti, ne in errore persisterent, saltem curatione provocentur, ut redeant ad salutem; præcipue cum dispositionis Sedis Apostolicæ clementiam tenor comitetur ipse dictorum, neque prolata sibi repugnare constitutio judicetur. Definitum quippe est (ut superius jam prædictum est) eos de quibus agimus eatenus debere suspendi, donec auctore Deo, et præfatis adnitentibus, Alexandrina Catholicum receperit Ecclesia sacerdotem : non abrupte et sine exceptione propositum est, sed ea ratione depromptum est, qua non sive illis adnitentibus, sive non adnitentibus, indifferenter videretur infixa sententia : ideoque sub quo tenore librata conditio est, eodem non existente, necessitatem suæ professionis absolvit. Quod enim cum adnisu prædictorum pronuntiatum est esse faciendum, hoc eodem non succedente non fieri posse, manifestum est. Sed cum eorum etiam faciendum memoratur adnisu, satis evidenter ostensum est quod sine hoc non posset impleri. Licet ergo illi, quorum deesse probatur adnisus, de sua sint obstinatione miserandi : tamen quia deest, sicut sine eo effici non potest quod cum eodem effici posse præsumptum est; ita de sistentibus causis, per quas hic articulus veniret ad terminum, insolubiliter non retinet obligatum.

15. « Quapropter lata sententia non existentibus per quæ possit usque ad sui exitum deputatam tenere mensuram, his consulendi, et his qui arctati tenebantur, tribuet libertatem. Et Apostolica quidem Sedes (ut sæpe repetendum est) æstimans Orientales nullo modo non posse respuere quod Sedes Apostolica refutasset, eosque saluti propriæ et Apostolicæ communioni nullius præferre posse personam, hæc de eorum mentibus melius æstimarat. Sed quod iterum non tacendum est, dolenda pernicies non velut improvidam bene de Orientalibus sentientem potest opinionem magis Apostolicæ Sedis arguere, quam suæ pervicaciæ potius deputare, quod oblatum sibi tramitem propriæ redintegrationis secuta non fuerit : nec ideo tamen aliis debet medicinalem desiderantibus impedire per suam pervicaciam facultatem. Tunc enim dicta sunt de Græcorum consensione fidenter, quia et simul beati Petri societatem quibuslibet videbantur præponere posse personis; et qui exstiterunt ante Catholici, æstimabantur consensuri facile veritati, atque ideo cujuslibet hominis affectum in desideriis Apostolicæ communionis non posse præponere : quæ cum nondum susceperint per quas hic ordo decurreret voluntates; id quod per eas fieri posse præsumptum est, cernitur absolutum : quoniam (si desint per quos id efficiant) cum desunt qui perficiant, nullus provenire possit effectus ; imo cum iidem ipsi, per quos judicabatur esse faciendum, ne efficiatur obsistant : qui si in hac sunt (quod absit) obstinatione mansuri, resoluta conditio est illius rei, quæ eorum studiis fiducialiter censebatur impleri.

16. « Sin vero (sicut potius optamus) fuerint ad meliora conversi, ne inter hæc interim qui misericordiam postulat, vel ætate, vel morbo quo frequenter impeditur, possit intercipi, dum super istis est consulendum, ne defuncto jam nullum possit remedium subrogari; quippe cum dictum sit, sive illis adnitentibus, sive etiam fortassis invitis, sed cum eorum magis adnisu quod promulgatum fuerat posse constare : sicut igitur cum illis adnitentibus nullatenus pace fixa (præfixa) perdurant : hoc etiam tenore B. Paulus Apostolus non ideo (quod absit) fefellisse credendus est, aut sibi extitisse contrarius; quoniam cum se ad Hispanias promisisset [1] iturum, dispositione divina majoribus occupatus ex causis, implere non potuit quod promisit. Quantum enim ipsius voluntatis interfuit, hoc pronuntiavit, quod revera voluisset efficere : quantum ad divini secreta consilii, quæ ut homo omnia non potuit licet Spiritu plenus agnoscere, superna prætermisit dispositione præventus. Nec quia B. Petrus Apostolus pro affectu divinæ reverentiæ ipsi Domino respondit [2] : Non lavabis mihi pedes in æternum; fefellisse (quod absit) aut in sua putabitur minime constitisse sententia, quod mox eidem divinæ cesserit voluntati : et quod se dixerit non esse facturum, causis adstrictus humanæ salutis expeteret prona voluntate faciendum.

17. « Idcirco illa non accedente via, qua eorum fuerat reconciliatio constituta, alteram licet adoriri, qua subveniatur, quibus subveniendum esse decretum est : maxime cum Miseno ex quolibet excessu, vel qualibet prævaricationis pœna sufficiat, quæ usque eo tractata est, ut sola considerationis humanæ suprema consideratione laxetur, remittendaque punitio sit, quæ non habet ultra quo crescat. Quia cum nulli animæ Deus omnipotens et misericors per Ecclesiasticam pietatem quærenti noluerit remedium denegari; non dubium est hoc ipso auctore Deo, et divina compunctione prodire, ut tunc de ejus receptione tractetur, quando ea non protelanda quoque necessitas compellat impendi : nostro præterea Salvatore B. Petro Apostolo præ cæteris delegante [3] : Quæcumque ligaveris super terram, ligata erunt et in cælis; et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in cælis : sicut et his verbis nihil constat exceptum, sic per Apostolicæ dispensationis officium et possit generaliter alligari et totum consequenter absolvi. Præcipue cum ex hoc magis præberi cunctis oporteat Apostolicæ miserationis exemplum, ut absolutione damnati, si resipiscant universi, et ab errore se retrahant, atque ad Apostolicæ communionis sinceram redeant unitatem (puritatem); vinculis se damnationis illius, quam universaliter merito prævaricatores exceperant, non ambigant exuendos.

18. « Neque enim qui longe positos ad integram fidem curare nitimur, revertentes in præsenti supplices refutare debemus : ubi sollicite præcavendum est, ne conscientiæ detrimentum negantes

[1] Rom. XV. — [2] Joan. XIII. — [3] Matth. XVI.

usque ad extremum peccati (petenti) materiam (quod absit) nullatenus incidamus : censuræque veritas etiam circa supplices sine fine persistens transeat in reatum. Proinde quantum, præmonente Domino possibilitatis humanæ desideranti remedia præbeamus, totum quod supra nostræ facultatis est modulum divino judicio relinquentes, non autem nobis poterunt imputare, cur prævaricationis offensam viventibus remittamus; quod Ecclesiæ, Deo largiente, possibile est : qui nos etiam mortuis veniam præstare deposcunt : quod nobis possibile non esse, manifestum est. Quia cum dictum sit [1] : Quæ ligaveritis super terram : quos ergo non esse jam constat super terram, non humano, sed suo judicio reservavit : nec audet Ecclesia sibimet vindicare, quod ipsis beatis Apostolis conspiciat non fuisse concessum : quia alia sit causa superstitum, alia defunctorum.

19. « Tulerit Vitalis sortem divini judicii, cui etiam cum magnopere vellemus, non potuit subveniri : huic saltem prosint, dum copia viventis admittat, in remediis assequendis alterius experimenta repente subtracti. Cumque scriptum noverimus [2] : Unus assumetur, et unus relinquetur : hortatur nos intercepti periculum in superstite subsidia non differenda sanandi, qui hoc ipso recipiendus divinitus indicatur, cum illi supervivit, qui ad hæc non meruit pervenire : et quoddam de utroque cælestis judicii refulget examen; ostenditurque nobis evidentius in duobus, in quo fuerit causa sine venia, et in quo sit quæ indulgentia carere non debeat, atque ideo quam ipse quoque, si superstes competenter Acacius expetisset, potuerat obtinere (quippe de quo sit positum est, insolubilem fore, ut non diceretur, etiam si forte corrigeret) multo magis huic qui communione ejus infectus, est imploranti flebiliter, pietatis est Apostolicæ non negare.

20. « Professus ergo Misenus regulariter, se omnes hæreses, Eutychianam præcipue cum Eutychete, Dioscoro, Timotheo Aeluro, Petro Alexandrino, Acacio Constantinopolitano, Petroque Antiocheno, vel cunctis eorum successoribus, sectatoribus et communicatoribus detestari, eosque anathemate ferire perpetuo, communionis Apostolicæ et sacerdotalis gratiam, quam Catholica traditione percepit, recipiet dignitatis. Omnes episcopi et presbyteri surgentes in Synodo acclamaverunt : Exaudi Christe : Gelasio vita : dictum quindecies. Domne Petre, tu illum serva : dictum duodecies. Cujus sedem et annos : dictum septies. Vicarium Christi te videmus : dictum sexies. Cujus sedem et annos : dictum septies trigesies.

« Sixtus notarius sanctæ Romanæ Ecclesiæ jussu domini mei beatissimi papæ Gelasii ex scrinio edidi die tertio id. Maii, Flavio Viatore V. C. cons. »

21. Sic igitur apparuit divina vindicta in Vitalem episcopum irrogata, cum antequam Catholicæ communioni restitueretur, ex hac vita subductus est. Sed et in Acacii fautorem Euphemium Constantinopolitanum antistitem Deus pariter ultus est, cum eum (ut diximus) per Anastasium imperatorem in exilium duci voluit. Frequens est enim, ut qui monita patris non audit, tyrannum interdum experiri cogatur, et Deum ultorem sentiant, qui præpositos ab ipso negligunt monitores. Sed de Euphemii exilio historiam recitemus.

22. *Euphemius in exilium pellitur, eique subrogatur Macedonius.* — Hoc namque anno sub iisdem consulibus rei summam Marcellinus perstringens, hæc habet in Chronico : « Euphemius episcopus Constantinopolitanus falso ab Anastasio principe accusatus atque damnatus, in exilium ductus est ». Hæc ipse. Quænam vero in illum accusationes objectæ fuerint, audiamus : quas quidem Theodorus lector sic narrat [1] : « Anastasius insidias Isaurorum Euphemio acceptas retulit ». Revera autem, quod (ut Suidas ait) comminatus Euphemius illi fuisset, se illum in ordinem redacturum, si perseveraret hæreticus. Sed pergit Theodorus : « Et cum præfectis scripsisset, episcopos domi præsentes congregavit. Hi ut imperatori gratificarentur, Euphemium excommunicant ac deponunt. Elegit autem imperator episcopum Macedonium quemdam presbyterum Ecclesiæ et custodem. Populus vero seditionem movet propter Euphemium, et ad Hippodromum supplicandi gratia currunt : at nihil efficiunt : pervicit enim imperatoris resistentia. Macedonius imperatori morem gerens, Concordiæ Zenonis subscripsit ». Enotico scilicet. « Hic Macedonius vir erat religiosus et sacer, utpote a Gennadio educatus, cujus etiam (ut fama habet) nepos erat ex sorore. Euphemium imperator in exilium duci præcepit. Ille vero per Macedonium cautionem petiit, ut sine insidiis inde abduceretur. Macedonius vero aliquid laude dignum cogitans, ut cautio illi et ratio redderetur consensit : et cum Euphemius in baptisterio esset, episcopalia insignia a diacono sibi ipsi auferri præcepit, atque ita ad Euphemium accessit : factaque mutatione, pecunias illi ad sustentandos eos, qui cum illo erant, dedit ». Hucusque Theodorus.

23. Passus hæc quidem est Euphemius, licet injuste, et a perfido imperatore Catholicæ fidei adversario : quod tamen contempsisset parere Romanis Pontificibus in abdicatione Acacii nominis, meruit ipse justo Dei judicio abdicari. Sic plane qui gloriosum fuisset confessionis ob hæc quæ passus est titulum consecutus; quod ab ipsa Romana Ecclesia minime meruit ad communionem admitti (extra quam nulla potest esse, ex sententia Patrum, vera confessio, neque martyrium) infelix decessit inglorius, et postea (ut dicemus) nomen ejus e Diptychis est sublatum.

24. Quod vero ejus successori Macedonio Theodorus inurit notam subscriptionis Zenonis Enotici :

[1] Matth. XVI. — [2] Luc. XVII.

[1] Theod. Lect. l. II. Collect.

longe aliter rem se habuisse, quæ horum temporum scriptor Cyrillus [1] narrat, edocent; nam ait: «Euphemius quidem propter rectam de fide sententiam ab imperatore (o justitia!) impie depellitur a sedis rectione, et in ejus locum evehitur Macedonius. Cum in his autem esset Ecclesia; iis quidem qui Euphemium sede expulerant assentiri non sustinuit Elias episcopus Hierosolymitanus, ut qui eum expulissent præter regulam; Macedonio vero non dubitavit communicare, et cum eo convenire, ut qui ipse quoque rectam fidem amplecteretur: quod quidem non parum ab initio turbavit imperatorem». Hæc de Macedonio Cyrillus: reliqua vero suis locis dicenda.

25. *Exilium et obitus S. Eugenii episcopi Carthaginensis.*—Moritur hoc eodem anno Gundabundus Wandalorum rex in Africa, regni sui anno duodecimo inchoato. Abripuit Deus e vita hominem, cum intermissam aliquandiu persecutionem instaurat: hoc namque tempore rursum sanctissimum virum Eugenium Carthaginensem exagitat, non ferens tantum virum in locis quibuslibet Wandalicæ ditionis licet exulem degere. Quod enim sciret ipsum restituere lapsos ad pœnitentiam, et stantes ad martyrium roborare, scribereque frequentes (ut dictum est ex Gennadio) litteras pastorales; consilium illud iniit, ut trans mare eum in Gallias amandaret: qui illuc delatus, Albigensem incoluit civitatem. Hæc quidem ex Gregorio Turonensi [2]. Sed dum sub persecutione ab Hunerico facta ipsum in Gallias missum dicit plane fallitur, pervenisse eum; namque ad Anastasii imperatoris tempora, quæ de ipso narrat Gelasius papa [3] ad episcopos Dardaniæ manifestant. Sed et cum Gennadius [4], dum de eodem agit scribens librum illum sub Anastasio imperatore, adhuc vita esse superstitem tradat; nullum videri possit reliquum esse dubium ad hæc tempora devenisse, atque ex Africa in Gallias transmissum esse. Imo et cum idem Gennadius nequicquam de ejus in Gallias relegatione ipse Gallus dicat; plane accidisse videri potest eumdem S. Eugenium fuisse relegatum in Gallias post scriptum ab eo libellum illum de Scriptoribus Ecclesiasticis: adeo ut ad hoc tempus, ante tamen obitum Gundabundi ejus in Galliis referendum exilium sit: etenim qui in locum ejusdem regis successit Trasamundus, ipso regni exordio pacem cum Catholicis habuit, de omnibus bene meritus.

26. Quomodo autem in loco exilii, in ipsa Albigensi civitate idem Eugenius diem clausit extremum, idem Gregorius ita narrat [1]: «Hic cum magnis in sæculo polleret virtutibus, et jam victor de tormentis martyrialibus exiliisset: tempus vocationis suæ, quo accersiretur ad gloriam, Domino revelante, cognovit: illud præcipue, quod populis occultabatur, manifestum noscens se martyri Amarantho socium esse futurum (colitur iste martyr in ea ubi sepultus est civitate) ad ejus sepulcrum, dirigitur, prostratusque solo diutissime orationem fudit ad Dominum. Deinde expansis super pavimentum brachiis, spiritum cælo direxit. Qui a Christianis collectus in ipsa quam diximus crypta sepulturæ mandatus est». Hæc Gregorius, qui et de miraculis illic editis subjicit narrationem. At de sancto Eugenio satis. Ultus est autem Deus ejus exilium in regem, quem hoc anno ex hac vita subduxit; cum in locum ejus successit Trasamundus ipsius germanus, de quo ista Procopius [2]: «Gundabundus excessit ex morbo anno regni sui duodecimo: post quem frater Trasamundus regnum suscepit, vir indole sapientiæ maximæ, tum animi magnitudine omnes majores antecedens: Christianos autem non pœnis corporis aut suppliciis, ut ille, sed præmiis et honoribus omnibus ad deserendam fidem invitavit; non auscultantes vero minime plectebat. Si quos magis criminibus obnoxios vidisset, seu fortuna, seu voluntate, hos non dare præteritorum pœnas, sed præmiis muneribusque meliorem inducere mentem cogebat. Fuit autem Anastasio principe amicissimus». Hæc de Trasamundo rege Procopius. Sane quidem S. Fulgentius [3] ad hunc regem cum in libros scripsit, eum parente meliorem appellat. Huic Trasamundo Theodoricus Italiæ rex matrimonio junxit sororem suam nomine Amalafridam, ut ex ejusdem Theodorici ad ipsum data Epistola constat: ad quem extat [4] etiam alia qua eum antea redargutum suscipit, licet missa ab eo munera respuat. Sed de eo sæpe inferius dicendum erit.

[1] Cyril. in Vit. S. Sabæ c. 69. apud Sur. tom. VI. — [2] Greg. de Gest. Franc. l. II. c. 3. — [3] Gelas. Ep. XI. tom. I. Ep. Rom. Pont.— [4] Genn. de vir. illustr. c. 97.

[1] Greg. Turon. Mirac. l. I. c. 58. — [2] Procop. de bello Wandal. l. I.— [3] Fulg. ad Trasam. l. III. in fin.— [4] Apud Cassiod. l. V. Ep. XLIV.

Anno periodi Græco-Romanæ 5988. — Jesu Christi 495. — Gelasii papæ 4. — Anastasii 5. Theodorici reg. 3. et 7.

1. *Consulatus.* — *Fl. Viator* absque collega consul processit, ut in omnibus Fastis legitur, idque in Occidente secundum Onuphrium in Fastis.

2. *Concilium Romanum I.* — A num. 5 ad 22. Celebratum hoc anno Concilium Romanum, in quo *Misenus* olim Apostolicæ Sedis legatus, et Acaciana communione infectus, cum Ecclesia reconciliatus, cum jam Vitalis in excommunicatione mortuus fuisset. Indictum illud *VIII idus Martii*, ut in Actis legitur, *Flavio Viatore U. C. cos.* In fine Actorum apud Baronium num. 20, per librariorum errorem habetur, *tertio idus Maii*, sed legendum, *tertio idus Martii*, qui dies paulo antea ibidem semel et iterum expressus. Quare hanc Synodum Romanam primam sub Gelasio papa non fuisse, a collectoribus Conciliorum perperam hactenus traditum. Cum enim Synodus Romana, in qua de libris recipiendis et non recipiendis actum, quam *primam* appellant, anno superiori celebrata non fuerit, ut ibidem ostendimus, nec etiam currenti ante diem VIII mensis Martii haberi potuerit, ut omnibus notum, ea vel autumno hujus anni, vel quod longe verisimilius, anno sequenti congregata, ideoque et *secunda Synodus Romana* sub Gelasio nuncupanda. In priori, in causa *Miseni* habita episcopi LV, in posteriori, in qua de libris Apocryphis actum, episcopi LXXII adfuere; indeque liquet, utramque eadem anni tempestate, quod etiam usus non ferebat coactam non esse.

3. *Euphemius Constantinop. episc. in exilium mittitur.* — A num. 22 ad 25. Marcellinus in Chronico scribit, *Euphemium* Constantinopolit. episcopum falso ab Anastasio imperatore accusatum atque damnatum, in exilium ductum esse et in ejus locum *Macedonium* subrogatum quod et Cedrenus habet anno Anastasii imp. quinto. Verum rectius Theophanes scripsit, hæc facta esse sequenti anno. Is enim anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXIX qui kalend. Septemb. sequentis Christi anni inchoatur, ait : « Hoc anno Anastasius Euphemium Euchaitam exulem misit. Ille fidem sibi dari per Macedonium postulavit, ut insidiarum securus, dum deduceretur, in itinere maneret. Macedonius fidem obstringere permissus Euphemium in Baptisterio adiit, archidiacono a suis humeris auferri prius jusso, atque privato sacerdotis habitu Euphemium conveniens, pecunias mutuo ab aliis acceptas elargitus est illi adeo ut ex utroque capite non minimam a plerisque laudem reportaret, virtutis quippe pietatisque jura tanquam a Gennadio, cujus nepos erat, educatus curabat ». Quare cum Euphemius anno DX sedem inierit, eamque annos VI et menses tres, teste Nicephoro in Chronico, tenuerit, manifestum est, eum anno tantum sequenti in exilium missum; cujus rei indicium aliquod sunt *quinquennalia* Anastasii imp. eo anno peracta ; cum annis hujusmodi solemniis addictis imperatores paci Ecclesiæ consulere soliti fuerint, eoque tunc obtentu Anastasius usus sit.

4. *Macedonius Zenonis Henotico subscripsit.* — *Macedonium* Zenonis Henotico subscripsisse Baronius negat, et Theodorum Lectorem lib. 2, qui illud asserit, non audiendum esse contendit. Verum id non tantum Theodorus, sed et Theophanes, Liberatus in Breviario lib. 16, cap. 26, aliique in litteras misere. Liberatus cap. 31 de Joanne Hemula Alexandrino episcopo scribit : « Qui et ipse Petrum et Athanasium prædecessores suos secutus in Edicto unitivo communicavit aliis sedibus, id est, Constantinopolitanæ, Antiochenæ, et Hierosolymitanæ ». Et paulo post de Joanne Niceota Hemulæ successore, subdit : « Denique cum ei imperator scripsisset, ut uniretur Constantinopolitano episcopo, hæc rescripsit, quia non sufficeret ei ad perfectam unitatem, eo quod non anathematizaret Synodum », sc. Macedonius. Victor vero Tunnunensis hæc habet : « Anastasio Aug. cos. Macedonius episc. Constantinop. Synodo facta condemnat eos qui Chalcedonensis Decreta Synodi suscipiunt, et eos qui Nestorii et Eutychis defendunt ». Sed in eo errat, quod hæc gesta scribit, *Anastasio Aug. cos.* anno sc. CDXCVII ; secundo, *Macedonius* ad majora inconvenientia vitanda aliqua tantum Concilii Chalcedonensis Decreta reprobavit, et *Diodorum* Tarsensem, *Theodorum* Mopsuestenum, *Theodorum* Cyrensem, et quosdam alios episcopos qui in Concilio Chalcedonensi tanquam Catholici habiti fuerant, anathematizavit. De Decretis enim hujusmodi quæstionem tunc fuisse, ex infra dicendis liquebit. Cæterum *Macedonium* Concilium Chalcedonense suscepisse, licet Zenonis Henotico subscripsisset, patet non tantum ex Liberato citato; sed etiam ex

Epistola monachorum Palæstinæ, ad Alcisonem ab Evagrio lib. 3, cap. 31 recitata, ubi aiunt, Xenaiam et sectatores inter alios Macedonium aggressos esse : « Sed et a Macedonio chirographum fidei suæ postularunt. Qui quidem eam exposuit, affirmans se trecentorum et octodecim SS. Patrum et centum ac quinquaginta fidem solam nosse : Nestorium vero et Eutychen, anathemati subjiciens, eosque qui duos filios et duos Christos asserunt, aut qui naturas dividunt, nulla tamen mentione facta, nec Ephesinæ Synodi, quæ Nestorium deposuit, nec Chalcedonensis, in qua depositus est Eutyches ».

5. *Communicat cum eo Elias episc. Hierosolymitanus.* — Ex quibus manifestum fit, *Macedonium* quidem Zenonis Edicto subscripsisse, sed Chalcedonensem Synodum veneratum esse. Imo auctor libelli Synodici, in Synodo Constantinopolitana contra Euphemium, de Macedonio dicit : « Qui simplici convocata Synodo Decreta quidem Chalcedonensis scripto confirmavit; Henoticum vero Zenonis metu Anastasii silentio præteriit ». Hinc monachi Palæstinæ in laudata Epistola aiunt : « Interea Xenaia et Dioscorus multis episcopis sibi adjunctis, intolerabiles erant, dum tumultus concitarent adversus eos, qui Synodum (sc. Chalcedonensem) anathemati subjicere recusabant. Ex quibus eos, qui ad finem usque ipsis non cesserant, multis machinationibus in exilium ejici curarunt. Hoc modo Macedonium et Joannem episcopum Palti, et Flavianum in exilium tradunt ». Nec Cyrillus monachus in Vita sancti Sabæ cap. 69, Baronii sententiæ favet, cum scribit : « Iis qui Euphemium sede expulerant, assentiri non sustinuit Elias episcopus Hierosolymitanus, ut qui eum (nempe Euphemium) expulissent præter regulam. Macedonio vero non dubitavit communicare, et cum eo convenire, ut qui ipse quoque rectam fidem amplecteretur » : tantum enim indicat Cyrillus, *Macedonium*, Synodum Chalcedonensem amplexum esse, eamque ob rem cum eo *Eliam* communicasse, sed nullam Henotici Zenonis mentionem facit in quo cum nulla hæresis contineretur, impedimento illud non fuit *Eliæ*, quin communicaret cum Macedonio, qui in misero illo Ecclesiæ statu, œconomiæ causa, illud susceperat.

6. *Moritur Gundamundus Vandalorum rex.* — Ad num. 25 et seq. *Gundamundus* seu *Gundabundus* Vandalorum in Africa rex anno tantum sequenti obiit. Auctor enim fragmenti Augustani ab Henrico Canisio publicati docet, eum Africæ dominatum esse *annos* XI, *menses* IX, *dies* XI. Quare die vicesima prima mensis Septembris sequentis Christi anni interiit; cum die undecima Decembris anni CDLXXXIV regnare cœperit. De eodem rege citatus Auctor hæc narrat : « Guntabundus tertio anno regni cœmeterium sancti martyris Agilei apud Carthaginem Catholicis dari præcepit, Eugenio Carthaginensi episcopo jam de exilio revocato. Decimo autem anno regni sui Ecclesias Catholicorum aperuit, et omnes Dei sacerdotes, petente Eugenio Carthaginensi episcopo de exilio revocavit ». Utrum Ecclesiæ clausæ fuerint *annos undecim, menses sex, dies quinque;* an vero duntaxat *annos decem, menses sex, dies quinque,* in dubio relinquit idem scriptor, quia Canisius incidit in Codicem depravatum, qui sibi non constat, et utrosque characteres in eadem periodo sic exhibet : « Ecclesiæ fuerunt clausæ annos XI, menses VI, dies V, hoc est, ab octavo anno Hunerici, id est, ex die VII idus Februarii usque in decimum annum regis Guntamundi in diem IV idus Augusti, in quo completi sunt supra dicti anni X, menses VI, dies V. Canisius ad marginem harum vocum *anni* X, reposuit istas, *anni* XI. Sed, ut advertit Cointius anno DCXLII, num. 39, mendum irrepsit, non in *annos* X, qui retinendi sunt, sed in *annos* XI, quorum loco restituendi *anni* X; ita ut legendum sit : « Ecclesiæ fuerunt clausæ annos X, menses XI, dies V, ab octavo anno Hunerici ex die VII idus Februarii (anni videlicet quadringentesimi octogesimi quarti) usque ad decimum annum regis Guntamundi, in diem IV idus Augusti » ; anni nempe quadringentesimi nonagesimi quarti quam sententiam confirmat idem auctor cum subdit : « Qui memoratus Guntabundus rex postmodum vixit annos duos, mensem unum ; ubi dies negligit. Hermannus juxta editionem Canisii *Guntamundi* mortem cum anno CDXCVI recte copulavit.

7. *Eugenius Carthaginensis episc. primum ab Hunerico, dein a Trasamundo in exilium missus.* — Baronius, qui fragmentum illud Augustanum non viderat, arbitratus est *Guntabundum* ex Africa, ubi *Eugenius* exul sub Hunerico Gundabundi decessore vixerat, eumdem *Eugenium* Carthaginensem episcopum in Gallias transmisisse, et Gregorium Turonensem lib. 2, cap. 3, errasse, quando de Hunerici persecutione loquens, de Eugenio habet : «Apud Albigensem Galliarum urbem exilio deportatus est, ubi et finem vitæ præsentis fecit ». Verum Eugenius non ex uno exilio in aliud transmissus, sed diversis temporibus eadem pœna affectus. Anno CDCXIV a Gundabundo in episcopatum Carthaginensem revocatus est, et ab episcopis Arianis multa pertulit, ut ex Epistola Gelasii papæ ad episcopos Dardaniæ discimus. Ut enim sanctus Pontifex ostendat, debuisse Acacium Constantinopolitanum episcopum increpare Zenonem imp. quod non sineret Ecclesiæ regulas custodiri, affert inter alia exemplum Eugenii, aitque : « Ecce nuper Honorico regi Vandalicæ nationis vir magnus et egregius sacerdos Eugenius Carthaginensis episcopus, multique cum eodem Catholici sacerdotes constanter resisterent sævienti, cunctaque extrema tolerantes, hodieque persecutoribus resistere non omittant ». Sed loco *resisterent*, legendum, *restiterunt.* Epistola dicitur data *kalendis Februarii Victore V. C. cos.* Sed ibi etiam loco *Victore*, legendum, *Viatore*, qui hoc anno consulatum gessit. Hoc mendum etiam Baronius correxit, licet de emendatione a se facta lectorem non monuerit.

8. *Turonensis duo Eugenii exilia in unum con*

fundit. — Cum vero *Gundabundus* episcopos exules in suas Ecclesias anno præcedenti restituerit, quæ de Eugenio Gelasius papa scribit, de persecutionibus ab Arianis post ejus restitutionem excitatis intelligi debent. Verum cum anno DIV *Trasamundus* Vandalorum rex et Gundabundi fratris successor rursus episcopos Orthodoxos in exilium miserit, apparet tunc Eugenium in civitatem Albigensem relegatum esse; dum episcopi Byzacenæ provinciæ exules in Sardiniam missi sunt, et Gregorium Turonensem secundum hoc Eugenii exilium cum priori confudisse. Colitur Eugenius die XIII mensis Julii, tam in Martyrologio Romano, quam in quibusdam aliis. Mabillonius tom. III Veter. Analect. refert antiquissimum Kalendarium Ecclesiæ Carthaginensis, in quo legitur : « Nonas Jan. Depositio sancti Deogratias et Eugenii episcoporum », ubi de nostro Eugenio sine dubio sermo est.

9. *Nascitur Clodomerus Clodovei filius.* — Hoc anno, qui bellum Alemannicum præcessit, Clotildis « genuit alium filium, quem baptizatum Clodomerem vocavit, et hic cum ægrotare cœpisset, dicebat rex : Non potest aliud, nisi et de hoc, sicut et de fratre ejus contingat, ut baptizatus in nomine Christi vestri moriatur; sed orante matre, Domino jubente, convaluit », inquit Turonensis lib. 2, cap. 29. Clodomeres Clodoveo patri superstes, in Galliarum parte regnavit, ut suo loco ostendemus.

GELASII ANNUS 5. — CHRISTI 496.

1. *Obitus Gelasii papæ; de cujus scriptis accurate inquiritur, et maxime de volumine contra Eutychetem et Nestorium.* — Qui sequitur Christi Redemptoris annus quadringentesimus nonagesimus sextus consulem habuit Paulum sine collega, idemque Gelasii papæ novissimus numeratur : hoc enim anno, XI kal. Decembris ipsum ex hac vita migrasse, habent Indices Vaticani et Anastasius de Romanis Pontificibus, cum sedisset annos quatuor, menses octo, dies undeviginti. De ejus lucubrationibus ista Gennadius tradit [1] : « Gelasius Urbis Romæ episcopus scripsit adversus Eutychetem et Nestorium grande et præclarum volumen, et tractatus diversarum scripturarum et sacramentorum limato sermone; et adversus Petrum et Acacium scripsit Epistolas, quæ hodie in Ecclesia tenentur Catholica : fecit hymnos in similitudinem Ambrosii episcopi ». Hæc Gennadius de Gelasii papæ scriptis. Sed de his altior perscrutatio habenda est, cum videlicet qui ejusdem papæ nomine inscribitur liber de Duabus naturis adversus Eutychetem et Nestorium, num ipsius opus dici revera possit, accuratius disseremus. Est ejus exordium : « Necessarium quoque fuit, etc. » Scimus in his quidem nobilia complurium Orthodoxorum sudasse ingenia, dum adversus Novatores inde sibi arma parantes studio indefesso iniere certamen; cum e contra Orthodoxi una ferme sententia opus illud Gelasii esse negarint.

[1] Genn. de Scrip. Eccl. c. 14.

2. In primis vero inter alios scimus Suffridum in Præfatione ad Gennadium præfixa, non esse Gelasii, sed Gennadii tractationem illam asseverare, accidisseque ut quem Gennadius librum misit ad Gelasium (ut ipse testatur [1]) scripta eadem Gelasii nomine edita fuerint. Verum cum Gennadius illos sex libros non adversus Eutychetem, sed Nestorium, se scripsisse tradat, et neque eos ad Gelasium papam missos dicat, sed opus de fide sua (ut ait) ad illum dederit; et quodnam illud fuerit, satis sit suo loco superius demonstratum : nihil est ut lucubratio illa, quæ Gelasio tribuitur, Gennadii esse dici possit.

3. Sunt præterea, qui negantes pariter scriptionem illam esse Gelasii papæ, eamdem tribuant Gelasio episcopo Cæsariensi cujus mentionem habet S. Hieronymus [2]; quod cum ætate tunc juvenis esset, ad tempora Nestorii et Eutychetis supervixisse, atque ea scripsisse potuerit. At ne id quidem jure affirmari posse videtur; cum ex his quæ dicta sunt superius duos saltem episcopos numerari contingat post Gelasium usque ad Nestorii et Eutychetis tempora; nempe Joannem, qui una cum Porphyrio

[1] Genn. c. ult. — [2] Hier. de Scrip. Eccl. c. 130.

Gazensi functus est legatione ad Arcadium imperatorem ; et Eulogium, qui reperitur interfuisse Concilio Diospolitano, ubi Pelagius dolose visus est recantasse palinodiam : qui autem primo loco ibi in Concilio Palæstino nominatur Eulogius Synodo præsidens, metropolitanum oportuit Palæstinæ totius fuisse, nempe Cæsariensem episcopum. Sic igitur nihil est, ut opus illud Gelasio Palæstino quoquo modo possit adscribi.

4. Sunt tamen alia revera nonnulla, quibus probari posse videtur, commentarium illum non esse Gelasii Romani Pontificis. Etenim cum Gennadius scribat, grande volumen a Gelasio editum adversus Eutychetem atque Nestorium : plane dissimile ab eo esse apparet, quod ejus nomine fertur perbreve satis. Verum non unum duntaxat librum, sed quod grande et præclarum opus Gennadius nominat, in quinque libros fuisse partitum liquet : habet id enim Anastasius bibliothecarius in libro de Romanis Pontificibus, cum affirmat quinque libros adversus Nestorium et Eutychetem ab eodem Gelasio fuisse conscriptos; cum tamen opusculum, quod Gelasii nomine editum extat, unius libri periodo terminetur.

5. Haud autem novum inauditumque est, ut his ipsis temporibus Gelasii papæ nomine scripta adulterina supponerentur : nam audi Cassiodorum locupletissimum testem, temporisque hujus scriptorem : « In Epistolas, inquit[1], tredecim S. Pauli annotationes conscriptas in ipso initio meæ lectionis inveni, quæ in cunctorum manibus ita celebres habebantur, ut eas a S. Gelasio papa Urbis Romæ doctissimi viri studio dicerent fuisse conscriptas : quod solent facere qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere. Sed nobis ex præcedentibus lectionibus diligenti retractatione patuerunt, subtilissimas quidem esse ac brevissimas dictiones, sed Pelagiani erroris venena illic esse seminata ». Hæc Cassiodorus ; quibus intelligas id ipsum de eodem libello evenire facile potuisse. Si enim tempore Cassiodori Gelasii æqualis, sive ipso Gelasio vivente, sive potius paulo post ejus obitum, tantum nefas aggredi ausa est audax hæreticorum præsumptio, ut Pelagianum opus Gelasii nomine prænotarit : quid adeo mirandum, si commentariolus ille, de quo est quæstio, ejusdem nomine inveniatur eodem tempore esse vulgatus ?

6. Sed est beneficio Dei, ut tibi ostendere possimus, ac velut digito indicare, quisnam auctor ejus opusculi Gelasius iste fuerit. Accipies enim id ex his quæ Photius in Bibliotheca habet his verbis : « Acta primæ Synodi », nempe Nicænæ, « tribus tomis, auctore Gelasio : quæ, inquam, non vere sunt acta ipsa, sed de rebus gestis in Synodo historia : humili namque sermone, sed diligenti tractat ea quæ in Synodo contigerunt ». Hæc ipse. Est autem istud ipsum opus non aliud, quam quod græce scriptum Vaticana bibliotheca possidet, ab Alphonso Pisano Societatis Jesu professore in lucem vindicatum in suo, quod edidit, Nicæno Concilio. Quonam autem iste Gelasius vixerit tempore, in ejus operis Præfatione ipse declarat, dum se exagitatum ab Eutychianis hæreticis tradit, cum iidem invalescerent tempore Basilisci imperatoris. Cum vero ibidem auctor addat, se eosdem disputando confutasse hæreticos Eutychianos, et in exordio libelli illius Gelasii de duabus naturis habeatur, ob recentem obortam ea de re controversiam, se esse opus illud aggressum ; unum eumdemque Gelasium utriusque tractatus esse scriptorem possumus intelligere. Sic igitur cum nomen auctoris, tempus quo vixit, et quæ idem ipse in utraque scriptione præfatur, in unum conveniant : quæ alia de his esse potest ratio dubitandi ?

7. Sed et ex nævo, imo profunda potius cicatrice, quæ in utriusque Gelasii operis facie cernitur, unum omnes cognoscent vultum unius ejusdemque Gelasii. At quænam ista ? Inspice. Qui Gelasius de duabus naturis opusculum illud scripsit, cum in fine profitetur se Catholicorum (ut ait) magistrorum testimonia afferre, quibus a se dicta confirmet : tamen inter plures sanctorum orthodoxorum Patrum assertiones, ponit post magnum Athanasium, ante Gregorium Nazianzenum Eusebium Cæsariensem, conclamatum jam sæpe ab omnibus antesignanum Arianorum ; ejusque tres sententias ex diversis locis acceptas refert : quæ quidem quam indigna sint Gelasio papa nemo non videt ; quamque alienus sit auctor ille ab aliquo latino scriptore ; cum in re tanta nitatur Græcorum duntaxat auctoritate, vix duobus latinis ex plurimis in testimonium adductis. Quam vero e contra ea conveniant Gelasio illi a Photio recensito, cognosce, dum ipse in dicto opere de Nicæno Concilio eumdem Eusebium Cæsariensem plurimum laudat, et titulis Orthodoxo magno viro dignis exornat, atque ab omni Arianæ hæresis suspicione vult exemptum, dum ipsum nunquam Ario consensisse, non sit veritus affirmare, dealbans Æthiopem. Ex qua tam enormi in vultu utriusque operis perspicua cicatrice quis unum eumdemque esse Gelasium utriusque auctorem operis, visu, tactuque (ut ita dicam) admonitus negarit unquam ? quem citans Joannes Romanus Pontifex ejus nominis secundus in Epistola ad Avienum et alios Senatores, absque aliquo titulo Romani Pontificis nominat.

8. Hæc autem cum omni ex parte constantia firmaque, pie lector, satis intelligas, exultesque germanum operis auctorem inventum : haud tamen nos piget post victoriam instaurare certamen : adeo enim parvi facimus hostes, ut non timeamus victricia arma deponere, atque illos sinere armis uti quæ volunt, dareque auctorem opusculi esse Gelasium Rom. Pontificem. Ita liberaliter indulgendo libet in re seria cum pueris ludere (pueros sane dixerimus omnes qui inani studio veritatem oppugnare nituntur, utpote leves, imperiti, atque prudentiæ prorsus expertes, sed animo pertinaces, de quorum

[1] Cassiod. de Divin. lect. c. 8.

corde stultitiam virga tantum[1] fugabit) nam cum res sit in tuto, neque si ista demus, ullum penitus ex hoc passura sit Ecclesia Catholica detrimentum.

9. Porro qui putant ex Gelasii papæ verbis suam ipsorum hæresim confirmari, non sunt Sacramentarii quos omnes uno ictu auctor conficit, dum disertis verbis transubstantiationem panis et vini in Christi corpus et sanguinem adstruit; sed ii qui eam negant, cum tamen in utraque substantia Christum inesse confirment. Verum quomodo insit in sacratissima Eucharistia Christi corpus et sanguis, cum iidem adversarii inter se hactenus de hoc ipso indefesso certamine altercentur, nec constans permanensve eorumdem sit una sententia, sed pro numero capitum, et varietate temporum, variæ atque diversæ reperiantur : plane a veritatis scopo omnes longius aberrare, cum una eademque sit semper veritas, intelliguntur.

10. Sed reddamus hic primum ipsa auctoris verba, quæ iidem exultantes atque pariter insultantes, publico conflictu inito, adversus Catholicos tanquam firmissimum arietem induxere. Sunt autem hujusmodi[2] quæ velim attendas : « Certa sacramenta quæ sumimus corporis et sanguinis Christi, divina res est, propter quod et per eadem divinæ efficimur consortes naturæ ; et tamen esse non desinit substantia vel natura panis et vini. Et certe imago et similitudo corporis et sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus, et sumimus ; ut sicut in hanc, scilicet in divinam transeunt, sancto Spiritu perficiente, substantiam, permanente tamen in suæ proprietate naturæ : sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis essentiam virtutemque veraciter repræsentant : ex quibus constat, proprie permanentibus, unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant ». Hæc auctor a simili argumentum deducens de sacratissima Eucharistia ad Christi incarnationem, nimirum quod sicut in illa simul cum speciebus juncta divinitate unum efficitur corpus Christi, ita in mysterio incarnationis Verbo carni unito, unus idemque factus sit Christus, duarum simul in una persona naturarum proprietate conjuncta.

11. At sicut in aliis rebus, ita in his non necesse est ut similitudo in omnibus æque respondeat ; sed satis sit, si aliqua tantum ex parte conveniat : nam et secundum jureconsultum[3] : Nullum simile est idem. Neque enim cum in S. Athanasii Symbolo dicitur : « Sicut anima rationalis et caro, unus est homo ; ita Deus et homo, unus est Christus », similitudo ipsa procedit in omnibus, cum revera ejusmodi comparatio in pluribus reperiatur esse dissimilis, quam similis. Et ne longius argumentum petatur : cum ex ea deducerent ratione Eutychiani, unam tantum dici debere in Christo esse naturam, sicut dicimus unam esse hominis humanam naturam, non duas humanas naturas, licet diversæ substantiæ, nempe corpus et anima conjungantur ; tamen idem auctor adversus eos pluribus disputans, docet non esse necesse similitudinem in omnibus concordare : ut plane nihil sit ut quis importune ex ea similitudine ab ipso auctore exigere valeat, in omnibus simile demonstrare voluisse sacrum mysterium Eucharistiæ cum incarnationis Verbi œconomia.

12. Quis igitur adeo severus censor ad illud auctorem astringi velit, ad quod longa disputatione quempiam velle teneri neget? Quis item tam austerus Orbilius ab auctore importune velit exigere eam vocum proprietatem ad quam ipse ea ratione nullatenus voluit obligari, et omnino præstare contempsit non in his tantum quæ obiter dicta essent, sed ubi cardo vertitur totius, de qua disputat, quæstionis? Profitetur auctor hæc ipsa superius, nempe negligi vocum proprietatem, cum non de eis principalis est quæstio ; attendi tunc autem, cum adversus dimicantes hostes est de eisdem disserendum : « Aliud est, inquit, quod usitato loquendi compendio sæpe de qualibet rei parte dicimus, et totum, quod est, sine dubio profitemur. Aliud, cum prorumpit humanæ temeritatis audacia, quæ sic aliquam partem nuncupare contendit, ut quod totum est, negare moliatur : necesse sit pro veritate certantes, illos qui partem suscipiunt, partemque contemnunt, etiam de toto convincere ».

13. Cum igitur non tractaretur ab auctore ibi quæstio de substantia vel accidentibus post transubstantiationem, quam disertis verbis affirmat, remanentibus ; sed in exemplum adductum Divinæ Incarnationis, quod fit in sacratissima Eucharistia, ex parte saltem, etsi non ex toto conveniens : quis est qui exactiorem vocum proprietatem ab auctore requirat, ad quas ipse nolit adstringi ? cum præsertim, ut illa accidentia post transubstantiationem remanentia speciali vocabulo species dicerentur, nondum esset in Ecclesia usu receptum ; quod postea, ventilata scholasticæ quæstione, reperimus factitari cœptum. Vides ergo, quam inique ab eo quis extorqueat vocis proprietatem, ad quam noluisse teneri, adeo certo exemplo perspicue declararit. Sic igitur qui dixit in Eucharistia substantiam panis et vini remanere, absque dubio ipsas dicere voluit, quas nos magis distincte dicimus species ejusdem panis et vini, utriusque accidentia continentes. Sed hæc tibi perspicua magis fient.

14. Intelliges enim ista facilius, si hoc ipsum attendas, quomodo nomen substantiæ interdum improprie pro ipsis accidentibus substantiæ inhærentibus consueverit idem auctor (si velimus esse Gelasium) usurpare. Agens ipse aliquando contra Pelagianos in Epistola data ad episcopos Piceni provinciæ, ait peccato originali substantiam hominis esse depravatam; cum tamen eadem substantia hominis, quæ ante erat, permanserit integra :

[1] Prov. XXII. — [2] Gelas. adversus Eutych. et Nestor. — [3] L. quod Nerva ff. depos.

sed depravatam ait hominis substantiam, cum accidentia ipsa quæ inerant homini tanquam in subjecto, ut originalis justitia, et alia dona, fuere vel deperdita, vel immunita : quæ cum accidentia sint, adesse et abesse dicuntur substantiæ hominis præter subjecti corruptionem : adeo ut minime potuerit proprie dici substantiam esse corruptam. Verum cum aliquando voluit aliquid exprimere vere secundum substantiam fieri, substantialiter illud agi dicere consuevit, ut in libro de Anathemate, ubi ut vere exprimat mortem hominis, eam esse definit, cum quod erat, substantialiter non esse, vel substantialiter perire dicitur.

15. Sic igitur ejusmodi usu vocum, et attenta Gelasii dicendi phrasi, nihil est quod adeo mireris si dixit remanere in Eucharistia substantiam panis, cum sub nomine substantiæ intellexerit usu dicendi de inhærere solitis panis substantiæ accidentibus : quod si revera remanere panem communem in Eucharistia intellexisset, more suo non substantiam panis, sed substantialiter panem remanere dixisset : cum tamen revera non amplius in ea esse communem panem, sed illum transiisse in divinam substantiam, non ibi tantum disertis verbis affirmet, sed in Epistola etiam ad Dardaniæ episcopos scripta[1], ubi totidem verbis ait : « Ut salutaris alimonia panis illius, qui de cælo descendit, fideles hunc sumentes ad vitam perducat æternam ». Hæc ipse : ex quibus intelligas unam tantum in Eucharistia ipsum fateri substantiam, eamque divinam, quam non communem, sed panem cælestem appellat : sicque quod ait, ibi remanere substantiam panis, usu dicendi, panis accidentia intellexisse.

16. Porro quis adeo severus vitio tribuat, his esse usos vocibus Patres, antequam usu venerit ut eadem sacra symbola specierum nomine dicerentur? Sicut quis temere errasse dixerit antiquiores Patres, qui ante Nicænum Concilium in Filii Dei divinitate insinuanda, eumdem consubstantialem Patri dicere prætermiserint, cum nondum ea vox fuerit usu recepta, quæ definitione ejusdem Nicæni Concilii promulgata est? Nova (omnes sciunt) in Ecclesia Catholica opus fuit excogitare vocabula, cum hæretici prioribus abusi vocibus simpliciter proferri solitis, ex illis suam ipsorum pravam sententiam roborare conati sunt.

17. Habes igitur, lector, ex usu verborum, phrasique dicendi Gelasii papæ, et alia ejus sententia perspicue demonstratum, ipsum per substantiæ nomen significare voluisse accidentium naturam, non autem ipsam communis panis substantiam, quam amplius non extare, sed in divinam esse transfusam sententiæ ipsius nuper recitatæ tam ex eo contra Eutychetem commentario, quam etiam ex dicta Epistola ad Dardaniæ episcopos data demonstrant : ut plane scias nullam accedere veriorem germanioremque interpretationem ad cujusque auctoris verba atque sententias, quam quæ elicitur ex aliis ejusdem auctoris verbis atque sententiis. Eadem prorsus est ratio de his quæ in eamdem sententiam afferuntur ex Theodoreti libro primo atque secundo dialogorum ; de quibus consulas quæ eruditissime in suis Controversiis affert doctissimus Bellarminus[1] quibus penitus obstruit blaterantium et blasphemantium ora hæreticorum. Quæ cum obstinatio cum perfidia reserarit, frater collega noster Cardinalis de Perona archiepiscopus Senonensis, decus et ornamentum Ecclesiæ Gallicanæ, et Catholicæ totius validissimum fulcimentum, præstanti virtute scriptorum suorum tanquam novus[2] Daniel fauces Draconis occludet, cogetque disrumpi.

18. Sic igitur jam puto, vides, lector, veri cultor, ipsa ingentia tela, acuminata spicula illa, quæ tanta jactantia insultantes vibrarunt hostes adversus Catholicam veritatem, secundum Davidicum[3] illud, in sagittas infantium esse conversa ; et tonitrua illa horrendum quiddam obstrepentia, diraque minantia, in tenuem auram difflantem pulverem levem evanuisse : ita quidem, etiamsi millies convincere possent esse Gelasium scriptionis illius auctorem. Ejusmodi plane sunt hæreticorum machinæ bellicæ, quæ adspectu ipso perterreant, sed nullo negotio dissolvantur, cum veritas ipsa validioribus mendacium ictibus quatit. Insultavit petulans hæresis, instar filiæ Herodiadis coram rege saltantis, præconiumque studuit opprimere veritatis, cum domestico nostro nos confodere gladio credidit, testificationeque tanti Pontificis impias suas roborare sententias : cum alioqui velint, nolint, ejusdem Gelasii scriptis Novatores una cum aliis, in quos ipse invehitur, hæreticis atque schismaticis, jugiter feriantur, ac penitus prosternantur.

19. *Gelasii decretum de communione sub utraque specie elucidatum.* — Sed instaurat denuo certamen cedere nescia hæreticorum procacia, eademque prostrata licet, audacior tamen in Gelasii scripta rursum insurgit, ut si possit, eumdem constituat fidei Catholicæ proditorem ; calumniari iterum eum quærens, a quo se scit vehementius impeti. Sed dum notam inurere conati sunt impii ejusdem Gelasii commentariis, ipsi sese imperitos esse penitus demonstrarunt. Nam audi, quæso, quorsum ipsorum temeritas sit progressa. Extat ipsius Gelasii papæ decretum, ex quo illi novam venati sunt objectionem, qua ipsum redderent suorum ipsorum adstipulatorem errorum : sed quænam ista fuerint, ut intelligamus, ipsum hic primo integrum reddere opus est, quod sic se habet apud Gratianum intextum[4] :

20. « Comperimus autem, quod quidam, sumpta tantummodo corporis sacri portione, a calice sacri cruoris abstineant. Qui proculdubio, quoniam nescio qua superstitione docentur adstringi, aut integra sa-

[1] Gelas. Ep. VIII.

[1] Bellarm. de Sacram. Euchar. l. II. c. 27. tom. II. Contr. — [2] Dan. XII. — [3] Ps. LXIII. — [4] De consecr. dist. II. c. comperimus.

cramenta percipiant, aut ab integris arceantur : quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire ». Hæc Gælasii decretum, ex quo inferunt Novatores, necessario sub utraque specie communicandum : quibus nostri qui repugnant, Gelasium de sacerdote sacrificante dixisse, interpretantur. At revera nulla ibi de sacerdote sacrificante mentio habetur : ut plane quod generaliter esse dictum apparet, ad sacerdotes minime restringi debere, satis intelligi possit.

21. Rejicimus igitur frigidam ejusmodi, qua haud indigemus, solutionem, qui unde germanus sensus Gelasii verborum accipi possit, habemus. Dum enim ait, eos qui talia agerent, quadam superstitione teneri, plane occultos illos Manichæos significat, qui ob sectæ superstitionem, sic ipsi cum Catholicis communicare solerent, ne detegerentur hæretici ; sed tamen abstinerent ab haustu vini, quod hæresis prohiberet. Hanc quidem non esse divinationem, sed germanum Gelasii decreti sensum, quæ sanctus Leo habet in sermone quarto habito Quadragesimæ tempore satis aperte docent, his verbis detestatus Manichæorum errores : « Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis : ita in sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutius lateant ; ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem vero redemptionis nostræ haurire omnino declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut nobis hujuscemodi homines ex his manifestentur indiciis : et quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati et proditi, a sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur ». Hæc S. Leo.

22. Quod igitur abstinentia calicis proderentur penitus Manichæi ; idem plane remedium, quo usus est S. Leo, adhibendum putavit esse Gelasius, ut latitantes sub Catholico nomine impios detegeret Manichæos : hincque est quod subdit, dum sanciti decreti rationem affert : « Quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire » : nimirum non sine labe suspicionis nefandissimæ hæresis. Observa enim, non dictum esse : Non potest perfici sumique ; sed : « Non potest provenire sine grandi sacrilegio » : quod scilicet nemo Catholicorum haustum calicis penitus exhorreret, ut Manichæi. Sic ergo ne si Catholici calice abstinerent, in suspicionem adduci possent hæresis Manichææ ; neque si id facerent Manichæi, quod Catholici facerent, haud eo signo detegi possent : prudentissime quidem S. Leonis insistens vestigiis Gelasius id prohibens, istud quod vidimus sancivit decretum. Profecisse ejusmodi Gelasii remedium ad Manichæos pervestigandos, plane docent quæ apud Anastasium Bibliothecarium scripta leguntur, nempe Manichæos sub ejus Pontificatu inventos, ejusdemque auctoritate in exilium deportatos, eorumque codices publice concrematos. Vides, lector, quomodo ignoratione rerum gestarum Novatores temere ante victoriam consueverint parare triumphum ; sed, et perspicis eorum immensa studia quam facillime veluti inflatas bullas cito disrumpi.

23. *Ejusdem sententia de potestate Ecclesiastica et politica.* — Sed nec quidem his finis pugnacis hæreticorum proterviæ, dum ex aliis ejusdem Gelasii papæ scriptis aliam rursus captant oppugnandæ veritatis occasionem, qua iidem Novatores rerum sæcularium usu verbis Gelasii putant penitus excludi Christianæ religionis antistites, quibus spiritualium tantummodo præfecturam creditam esse volunt. Sunt autem ista verba Gelasii in libello quem de Anathematis vinculo scripsit, illud arguentis, non esse sæcularis potestatis de personis Ecclesiasticis judicare ; dum hanc politicæ atque Ecclesiasticæ potestatis distinctionem habet : « Fuerint, inquit, hæc ante adventum Christi, ut quidam figuraliter, adhuc tamen in carnalibus actionibus constituti, pariter reges existerent et pariter sacerdotes : quod sanctum Melchisedech fuisse, sacra prodit historia [1]. Quod in suis quoque diabolus imitatus est, utpote qui semper quæ divino cultui convenirent, sibimet tyrannico spiritu vindicare contendit, ut Pagani imperatores iidem et maximi pontifices dicerentur.

24. « Sed cum ad verum ventum est eumdem regem atque pontificem, ultra sibi nec imperator pontificis nomen imposuit, nec pontifex regale fastigium vindicavit. Quamvis enim membra ipsius, id est, veri regis atque pontificis secundum participationem naturæ, magnifice utrumque in sacra generositate (generatione) sumpsisse dicantur, ut simul regale genus et sacerdotale subsistant [2] : attamen Christus memor fragilitatis humanæ, quo suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi : ut et Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium cursu rerum imperialibus dispositionibus uterentur : qualenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus ; et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret [3] ; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur qui esset negotiis sæcularibus implicatus : ut, et modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, et competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Quibus omnibus rite collectis, satis evidenter ostenditur, a sæculari potestate, nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem : quo manifestius approbatur, Alexandrinum Petrum per imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus absolvi ». Hæc ipse : quæ sunt accuratissime examinanda, singulaque in his contenta capita certis limitibus distinguenda.

25. Per hæc enim in primis insinuare voluisse Gelasium, ipsum secundum ordinem Melchisedech

[1] Genes. XIV. — [2] 1. Petr. II. — [3] 2. Tim. II.

Regem atque Pontificem et Dominum dominantium Christum Redemptorem nostrum conservatam voluisse quam repererat in terris politicam potestatem, sed certis limitibus circumscriptam, ne se sacris rebus immisceat, omnes, puto, percipiunt. Rursus autem ita a politica potestate distinctum Ecclesiasticum statum, et auctoritatem sartam tectam ab eodem Domino nostro relictam, ut tamen quæ sunt regum regibus ministranda relinquat, eumdem Gelasium significare voluisse, omnes æque consentiunt. At qui ita voluit utramque potestatem ab invicem omnino esse discretam, numquid negavit civilem potestatem Ecclesiasticæ subjiciendam? minime gentium : nam ad eumdem Anastasium imp. idem (ut vidimus) Gelasius scribens, hæc de regia potestate Christi sacerdotibus subjicienda : « Nosti enim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen præsulibus divinarum devotus colla submittis ». Et de ipso Romano Pontifice hæc inferius : « Et si cunctis, inquit, generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit corda submitti : quanto magis Sedis illius præsuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et divinitas summa voluit præeminere, et subsequens Ecclesiæ generalis jugiter pietas celebravit? »

26. Intelligis ex his, ita distinctam a Gelasio civilem, et Ecclesiasticam potestatem, ut tamen civilis subjiciatur Ecclesiasticæ in his quæ sunt ad Deum, prout inquit S. Apostolus [1] : « Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum » : subordinatam subjectamque sibi habeat ad hoc ipsum potestas Ecclesiastica politicam præfecturam; et in his quæ ad hæc pertinent, sacerdotes illis præcipiant atque jus dicant, et eosdem in omnibus moderentur. Nam ad hoc spectat quod idem Apostolus ait [2] : « Nescitis quia angelos judicabimus? quanto magis sæcularia ? » Non ergo Gelasius ea distinctione discrevit regiam a Pontificia potestate, ut negaret huic illam esse subjectam : neque cum ait ex Apostoli sententia [3] : « Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus », voluit sæcularium illis inhibuisse jus ac potestatem in his quæ ad Deum pertinent : non enim sententia Apostoli potuit vetuisse, quæ illorum esse, judicare nimirum sæcularia, idem Apostolus tradit. Hæc quoad judiciariam pertinet potestatem.

27. Quod autem ad temporalium rerum dominium spectat, haud his carere debere Christi Ecclesiæ sacerdotes potuit Gelasius intellexisse, qui quonam modo redditus Ecclesiarum, et oblationes fidelium quadripartita deberent divisione distribui, Epistola [4] sua data ad episcopos Lucaniæ, Brutii, et Siciliæ, statuit. Nam, et quod ad Romanam Ecclesiam pertinet, in diversis Occidentalis orbis provinciis latifundia possedisse, quæ sæpe superius dicta sunt, manifeste declarant. Cum igitur neque quoad jus, neque quoad res sæculares, sive dixerimus temporales, Gelasius quicquam voluerit Ecclesiæ imminutum : reliquum est, ut salvis rebus ac juribus sæcularibus, quæ omnia omnino (ut vidimus) in his quæ ad Deum pertinent, competunt sacerdotibus, actiones prohibitæ his illæ tantum sæculares esse dicantur, de quibus ait Paulus Apostolus [1] : « Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus ». Quænam vero sint ista, cum Patres, tum etiam canonici juris interpretes declararunt. In reliquis vero, nempe in his, quæ sunt ad Deum, vides quanta vi in ipsum imperatorem Gelasius ipse se erigat, et sub rege Gothorum licet, leges Urbi præscribat, dum Pontificia edita sanctione, vetuit conservata hactenus Lupercalia, nullo ab impio rege requisito consensu, vel « placet » (ut aiunt) accepto.

28. *Adversus Gentilitios ritus et Lupercalia libellus apologeticus Gelasii.* — Quis credere possit, post tot Christianorum imperatorum edicta adversus idololatriam sæpissime lata, postque sanctorum Pontificum ad eamdem extirpandam adhibita studia, viguisse tamen adhuc Romæ ad Gelasii tempora, quæ fuere ante exordium Urbis allata in Italiam Lupercalia? Et quis satis digne admirari queat, eadem quoque recepta ab hominibus Christianis? Sed et non obstupescat amplius, audiens eadem habuisse defensores Christianos, qui Gelasio illa penitus extirpare conanti restiterint, eosdemque fuisse nobiles senatores? Adversus hos autem idem Pontifex acerrimam struxit Apologiam, qua quod ipse tam nefaria prohibendo statuerat decretum, ut sancte pieque sancitum, voluit custoditum; ne posteritas convellere auderet, quod auctoritas Pontificia decrevisset, et edita nobili scriptione firmasset : quam cupienti lectori hic ex Vaticano codice editam describendam esse putavimus, erroribus (quantum licuit) emaculatam : multa enim habet quæ ad rerum gestarum horum temporum pertineant cognitionem, est autem libelli palam editi ejusmodi inscriptio :

29. « Gelasius papa adversus Andromachum senatorem, cæterosque Romanos, qui Lupercalia secundum morem pristinum colenda constituebant ». Hic ille esse videtur Andromachus vir illustris, homo Christianus, frater Fausti magistri officiorum, cujus se opera usum ad monendum Acacium Constantinopolitanum episcopum, idem is Gelasius tradit in Commonitorio ad eumdem Faustum ejus germanum dato, de quo suo loco superius dictum est. Ipse autem apologeticus libellus Gelasii sic se habet :

30. « Sedent quidam in domibus suis, nescientes neque quæ loquantur, neque de quibus affirment; de aliis judicare nitentes, cum se ipsi non judicent; et velint prius accusare, quam nosse; ac docere, quam discere; et indiscussis rebus, nec investigatis causis, nec rerum ratione quæsita, quod eis in buccam venerit, inconsideranter effundere,

[1] Heb. v. — [2] 1. Cor. vi. — [3] 2. Tim. ii. — [4] Gelas. Ep. vi.

[1] 2. Tim. i.

et præcipitanter evomere, non veritatis assertione prolata censentes, sed studio cacologiæ, quæ nesciunt, arguentes : eoque progressi sunt, ut etiam recte facta malevolentiæ proposito lacerare contendant. Qui si saperent, non præcipitarent omnino sententiam; sed perscrutatis ante rebus, loquenda depromerent. Verum quia nos arguunt segnes esse censores in vitiis Ecclesiæ coercendis : et a nobis consequenter agnoscant, non tantum corporalis adulterii esse peccatum, quod et discuti debeat et jure puniri, sed esse longe majus fornicationis et adulterii genus, quod in quolibet Christiano (quia membrum omnis Christianus Ecclesiæ est) competenter debeat vindicari. Tanto enim sacrilegii majus est crimen, quam animæ fornicatio pejor est corporis : nam per animæ fornicationem ab ipsius Dei conjunctione disceditur, atque ad immundos spiritus spiritualis adulterii genere transitur.

31. « Quomodo autem non in hanc partem recidit, qui cum se Christianum videri velit et profiteatur et dicat, palam tamen publiceque prædicare non horreat, non refugiat, non pavescat, ideo morbos gigni quia dæmonia non colantur, et deo Februario non libetur? Video ubi hæc deliramenta conceperit. Quomodo prævaricator non est, qui in has blasphemiæ profanitates incurrit ? Quomodo sacrilegus non æstimetur, qui abjurata unius Dei providentia et potestate, quam confessus est, ad prodigiosas superstitiones et vana figmenta seducitur, secundum Apostolum [1] longe deterior reus jureque damnandus, confessam veritatem deserere, quam si in eam nullatenus credidisset? Quamvis enim ridiculosa sint figmenta quæ proferat, tamen ipse affectus et voluntas in crimine est, et professio ac prædicatio jure damnanda. Ac per hoc qui in alium sententiam damnationis vult sine dilatione proferri, in quo alium judicat [2], semetipsum se condemnare cognoscat.

32. « Numquid enim Pontifex vindicare debet in eos qui adulterium corporale committunt; et in eos qui sacrilegium, id est, fornicationem et adulterium spirituale gerunt, non debet vindicare? Nonne ipse Dominus [3], cum adultera ad eum esset adducta, accusantibus dixit : Si quis vestrum sine peccato est, primus in eam lapidem mittat? Non ait : Si quis vestrum non similiter adulter est, sed : Si quis sine peccato est. Quolibet ergo obstrictus quisque peccato in alterius peccati reum lapidem non audeat mittere.

33. « Quibus tunc pro sua conscientia discedentibus, mundi Salvator adjecit : Mulier, ubi sunt accusatores tui? Nemo te condemnavit? Nec ego te condemnabo. Sed vade, ulterius jam noli peccare. Tenes et teneris, urges et urgeris : obstringis et obstringeris : Pontificis discussionem flagitas, vindictamque deposcis. Memento in adversum omne crimen esse proferendum. Numquid non etiam leges humanæ dicunt, quod reus reum facere non

[1] Hebr. VI. — [2] Rom. II. — [3] Joan. VIII.

possit? Festucam [1] vides in oculo fratris, et in tu trabem non vides? Qui mœchos accusas, adulterium facis, et corporales adulteros spiritualis adulter incessis? Certe discussionem poscis : homo diligens, maturus, religiosus, non vis aliquem in Ecclesia peccare; peccantem cupis discuti, et pœnæ consequenter addici. Quæcumque in alium promis, et in te proferre cogeris : hoc enim facis, ne segnitia Pontificis accusetur et maculetur Ecclesia. Debet ergo et Pontificis in omnibus malefactis sollicitudo et severitas non deesse et ab omnibus Ecclesiæ fama purgari.

34. « Sed dicas forsitan, te laicum, illum Ecclesiæ ministrum. Et ego gravius crimen exaggerans : Verum dicis, nec ego diffiteor. Tanto sollicitius examinandus est, quanto magis propinquus est. Tanto magis reus est, quanto in illo ministerio constitutus, et hæc facere minime debuisset. Ecce censura non deest : auditus, et si convictus fuerit, vindictæ consequenter addicitur. Age modo, quid vis de te? Numquid quia in ministerio sacro non es? in plebe sacra non es? An nescis, et te membrum esse Summi Pontificis? An nescis, totam Ecclesiam, sacerdotium vocitatam? Postremo si ille reus est, qui accedens ad ministerium Ecclesiæ delinquit, numquid et tu reus non es, qui post confessionem veritatis ad prava et perversa, et profana, et diabolica, quibus te renuntiare professus es, figmenta reduceris? Itaque etiam tu, post blasphemias palam publiceque profusas, a sacro corpore modis omnibus abstinendus es : Non potes enim [2] mensæ Domini participare, et dæmoniorum; nec calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum : nec potes templum Dei esse, et templum diaboli : lux simul, et tenebræ in te convenire non possunt. Viderim utrum urgeas atque compellas in alio maleficia vindicare; tu tamen sceleris tui pondus non potes declinare. Et quanto in alio transire crimen non pateris impunitum, tanto quid etiam in te pro rerum ratione facere debeamus, ostendis.

35. « Veruntamen in ipsis blasphemiis tuis, quibus es jure plectibilis, imperitiam tuam evidenter agnosce, et sicut ait ille, voluntatem habere te mentiendi, artem fingendi non habere : cum sic te intelligas malum habere affectum, perversumque apostatandi propositum, ut tibi materia prorsus vanitatis illius nulla suppeditet, nec possis adstruere quod corde concupiscis et ore depromis. Dic mihi, cum sæpenumero in Romanis historiis legatur, Livio auctore, sæpissime in hac Urbe exorta pestilentia, infinita hominum millia deperiisse, atque eo frequenter ventum, ut vix esset unde illis bellicosis temporibus exercitus potuisset adscribi : illo tempore deo tuo Februario minime litabatur ? An etiam cultus hic omnino nihil proderat? Illo tempore Lupercalia non celebrabantur? Nec enim dicturus es, hæc sacra adhuc illo tempore non cœpisse, quæ ante Romulum ab Evandro in Italiam

[1] Matth. VII. — [2] 2. Cor. X.

perhibentur illata. Lupercalia autem propter quid instituta sunt (quantum ad ipsius superstitionis commenta respectant) Livius secunda Decade loquitur : nec propter morbos inhibendos instituta commemorat, sed propter sterilitatem (ut ei videtur) mulierum, quæ tunc acciderat, exsolvendam. Proinde si vel ad hoc ipsum aliquid hoc valeret; hoc intermisso, non morbus acciderit, contra quem Lupercalia reperta non sunt; sed feminæ nequaquam generare debuerant, pro quarum fœcunditate concinnantur inventa.

36. « Quid dicturi estis de peste, de sterilitate, de bellorum tempestate continua? numquid et hæc propter sublata Lupercalia contigerunt? Si autem non propter ista vel vitanda vel curanda Lupercalia sunt provisa; quid inani turbatione jactamini? Quid Tuscia, quid Æmilia, cæteræque provinciæ, in quibus hominum prope nullus existit : ut bellica necessitate consumerentur, Lupercaliorum fecit offensio, quæ longe ante vastatæ sunt, quam Lupercalia tollerentur? Quando Anthemius imperator Romam venit, Lupercalia utique gerebantur; et tamen pestilentia tanta subrepsit, ut toleranda vix fuerit. Numquid per Campaniam Lupercalia gerebantur, quæ sublata morbos illic et pestilentiam procrearent? Sed dicturi estis : ad Romam, tanquam ad caput, omnia pertinere; et quod hic factum non est, diversis provinciis ad eam pertinentibus obfuisse. Cur ergo antequam ad Romam istæ provinciæ pertinerent, præter Lupercalia, propriis opibus floruerunt? Ut sterilitas sit continuata terrarum, Lupercalia sublata fecerunt, an nostrorum merita peccatorum? de quibus olim dictum est :

Et quicquid Romani meruerant perdere mores.

Sterilitas certæ feminarum debuit provenire, propter quam auferendam Lupercalia instituta jactantur; non sterilitas terrarum, propter quam Lupercalia non sunt instituta.

37. « Quid in Africa? unde sterilitas? Quid in Galliis? Lupercalia ista fecerunt, an nostri mores, furta, homicidia, adulteria, injustitiæ, iniquitates, ambitiones, cupiditates, perjuria, falsa testimonia, oppressiones miserorum, bonarum causarum impugnatio, malarumque defensio, et in omnibus inaudita perversitas, postremo (quod supra omnia est) Deo fictæ mentes, et sacrilegia, artesque magicæ etiam Paganis horrendæ? Ecce quæ faciunt omnia adversa, et inimica nobis, non Lupercalia quæ sunt pro vestra salute sublata.

38. « Sed quid dicitis vos ipsi, qui Lupercalia defenditis et agenda proponitis? Vos eadem non pretiatis, vos eorum cultum celebritatemque vilem vulgaremque redditis. Si offensio Lupercaliorum vobis adversa procuravit, vestra culpa est, qui quod vobis singulariter prodesse putatis, negligentissime et tam longe impari cultu, et devotione ea ducitis celebranda, quam profanitatis vestræ celebravere majores. Apud illos enim nobiles ipsi currebant, et matronæ, nudato publice corpore, vapulabant. Vos ergo primi in Lupercalia commisistis. Satius fuerat non agere, quam ea cum injuria celebrare. Sed deduxistis venerandum vobis cultum et salutiferum, quem putatis, ad viles trivialesque personas, abjectos et infimos. Si vere ergo profitemini hoc sacrum ac potius execramentum vobis esse salutare, ipsi celebrate more majorum, ipsi cum amiculo nudi discurrite, ut rite vestræ salutis ludibria peragatis. Si magna sunt, si divina, si salutifera, si in his vitæ vestræ pendet integritas : cur vos pudet per vos ipsos talia celebrare? Si pudet et dedecus est : itane salutiferum est et divinum et profuturum, quod vos ipsi dedecus esse fateamini? Nemo religionem profitetur, quam per se exequi prorsus erubescit et refugit. Ipsa verecundia vestra vos doceat, crimen esse publicum, non salutem, non Divinitatis cultum, de quo sapiens nullus erubescit; sed instrumenta pravitatum, quibus mens vestra contra semetipsam testimonium ferens, quod gerendum protitetur erubescit implere.

39. « Castores vestri certe, a quorum cultu desistere noluistis, cur vobis opportuna maria minime præbuerunt, ut hiemis tempore venirent huc navigia cum frumentis, et civitas inopia minime laboraret? An diebus sequentibus hoc futurum est æstatis? A Deo constitutum beneficium est, non Castorum vana persuasio. Dicite nobis, nec Christiani, nec Pagani, ubique perfidi, nusquam fideles; ubique corrupti, nusquam integri, qui tam utrumque tenere non potestis, quam sibi utrumque contrarium est : dicite, inquam, Lupercaliorum patroni, et revera divinitatis ludibria, et cantilenarum turpium defensores, digni magistri vesaniæ, et qui non sine causa sana capita non habetis, digni hac religione, quæ obscenitatum et flagitiorum vocibus celebratur : videritis ipsi, quid vobis salutis impendat, quæ tantam moribus labem perniciemque proponit. Nec est, quod dicatis, potius hæc agendo et facinora uniuscujusque vulgando deterreri a talibus commissis animos, et pudore refrenari, ne de his publica voce cantetur; quando (sicut ille ait) non tam deterrere, quam admonere animos hæc ludibria videantur, et sicut ille dixit :

Iram atque animos a crimine sumunt :

Eo impudentiores effecti, quo crimine publicato, expositaque verecundia, nihil superest omnino quod pudeat, nec habet quod metuatur publicari; sed jam se fiducialiter exerat, qualis in propatulo non per coercitionem, sed potius per quamdam lætitiam et celebritatem nominum decantata est quælibet illa persona (profana) : imo et religione se præstare confidit, ut sint unde numinum solemnia celebrentur, quæ nisi criminum decantationibus non coluntur.

40. « Dicite nobis itaque, qui voluntatem profanitatis habetis, cujus causas asserere non potestis; qui tuendæ habetis propositum falsitatis, quam de-

fendere non potestis: quid dicturi estis de siccitate, de grandine, de turbine, de tempestatibus, variisque cladibus, quæ pro morum nostrorum qualitate proveniunt? numquidnam et hæc omnia pro sublatis Lupercalibus contigerunt? an in malis moribus castigandis, meritis retributionibus inferuntur? Sed non mirum est, homines non judicio divino velle ista contingere; sed vanæ superstitionis incursibus, quibus sua crimina et malefacta cooperiant, auctoritatem cœli sidera perhibent adhibere, et fatalem inducunt errorem, necessitatemque peccandi, facinoraque sua non de cordis proprii perversitate procedere, sed cælo auctore pendere. Proponite igitur, pro quibus aut submovendis malis, aut promerendis bonis Lupercalia vestra fuerint instituta: et videamus quæ illa bona provenerint, cum Lupercalia gererentur; et quæ mala successerint, cum Lupercalia viderentur ablata.

41. « Figite gradum: ad quod vestrum excidium dicatis hæc prodigia fuisse reperta, digni qui monstrum nescio quod pecudis hominisque mixtura compositum, sive vere, sive false editum celebretis. Si propter pestilentiam submovendam (ut antiquiora prætercam) ecce antequam meis temporibus tollerentur, pestilentiam gravem tam in hac Urbe, quam in agris hominum pecudumque fuisse, non dubium est. Si pro sterilitate jactatis: cur in Africa, vel Gallia ista contingunt, ubi nec fuerunt aliquando Lupercalia, nec constat fuisse sublata? Cur nunc Oriens omnium rerum copiis exuberat et abundat, qui nec celebravit unquam Lupercalia, nec celebrat? An dicitis, illic nocere, ubi per plurima sæcula fuerant celebrata, et repente sublata sunt? Videamus ergo, si his temporibus, quibus dicitis agitata, et rite ac plena sui (sicuti vobis videtur) devotione completa sunt, nunquam fames, nunquam pestilentia prorsus extiterit. Si vero sæpenumero his cladibus ad extremum periculi ventum est, apparet his malis submovendis nihil Lupercalia profuisse etiam eo tempore, quo (sicut dictum est) ut putatis, competenti ordine gererentur; sic de singulis quibusque necessitatibus, propter quas dixeritis fuisse provisum: si constiterit etiam illis non desiisse, vana hujus remedii convincitur esse præsumptio.

42. « Verumtamen cur non hoc etiam experiamini, utrum valeant aliquid etiam rite celebrata? Et vos per ludibria ista discurrite, vestrorum more majorum; ut divinam rem et salutarem vobis (ut dicitis) devotius celebrando, saluti vestræ prospicere magis magisque valeatis. Numquid cum hæc celebrarentur, a Gallis Roma capta non est, et sæpenumero ad extrema quæque pervenit? Numquid bellis civilibus sub hac celebritate non concidit? Numquid Lupercalia deerant, cum Urbem Alaricus evertit? Et nuper cum Anthemii et Ricimeris civili furore subversa est, ubi sunt Lupercalia? cur istis non profuerunt? Certe si divinum est, si salutare vobis: cur non per vos ipsi, ut majores vestri ista facitis? cur causas vestræ salutis minuitis? cur de coloratis? cur eliditis? cur ad vilia quæque deducitis? Quid imputatis nobis, cum ipsi remedia vestra calcetis? Satius est non tentare, quam contumeliose peragere. Majores certe vestri, si vitiose (ut illis videbatur) sacrum aliquod celebrassent, instaurandum esse ducebant. Cur non, quod vitiosum cultum redegistis per indignas quasque in exequendo personas, competenti instauratione reparatis, ut causas vestræ salutis plenius perfectiusque tractetis? Cur vos pudeat gere, si salutare est, si divinum, quod tractasse sit dedecus?

43. « Sed, inquis, vel imaginem ipsius rei non debere moveri. Si prodest, si salutare est; cur non imago potius apud vos, et non ipsa sit veritas? Aut si certe nec tunc profuit, quando ritu integro (sicut dicitur) tractabatur; quid quæritis ejus imaginem, cujus nec ipsam profuisse cernitis veritatem? Sed dicitis, tot sæculis rem gestam non oportere secludi: nihilominus multis temporibus paganitatis superstitio ventilata est; sacrificetur in templis dæmonum, et in Capitolio profana vanitas celebretur. Cur portionem defenditis, et quæ majora sunt præteritis? Si plura genera vanitatum multis acta sæculis probantur esse sublata: cur portio quantovis tempore ventilata non possit auferri? Si temporibus præscribitur, imputate majoribus vestris, qui cum hac temporis præscriptione non usi sint, posse quod superfluum est, et debere removeri, dum plura et majora sublata sunt, indicarunt.

44. « Sed dicitis, etiam Christianis temporibus hæc fuisse: sed etiam illa aliquandiu Christianis quoque temporibus celebrata sunt. Numquidnam quia sub primis præsulibus Christianæ religionis ablata non sunt, ideo sub eorum successoribus tolli minime debuerunt? Multa sunt quæ a singulis Pontificibus diverso tempore sublata sunt noxia, vel abjecta. Non enim simul omnes in corpore curat medicina languores, sed quod periculosius conspicit imminere; ne aut materia corporis non sufficiat medicinæ, aut pro conditione mortali simul omnia non possit avertere. Quære quale sit unde agis: Si bonum est, si divinum, si salubre: merito quandocumque tolli non debuit. Si nec salubre, nec divinum: causandum tibi magis est, cur tardius auferatur, quod superstitiosum constat et vanum: quod certe Christianæ professioni non convenire, manifestum est.

45. « Postremo (quod ad me pertinet) nullus baptizatus, nullus Christianus hoc celebret: sed soli hoc pagani, quorum ritus est, exequantur. Me pronuntiare convenit, Christianis ista perniciosa et funesta indubitanter existere. Quid me incusas, si quod professo nomini inimicum est, a consortibus professionis Christianæ pronuntio submovendum? Ego certe absolvam conscientiam meam: ipsi videant qui justis admonitionibus obedire neglexerint. Quod etiam prædecessores meos forsitan fecisse non ambigo, et apud imperiales aures hæc submovenda tentasse. Et quia auditos esse non constat, dum hæc mala hodieque perdurant; ideo

hæc ipsa imperia defecerunt : ideo etiam nomen Romanum, non remotis etiam Lupercalibus, usque ad extrema quæque pervenit. Et ideo ea nunc removenda suadeo; quæ cum nihil profuisse cognosco; tanquam contraria veræ religioni noxia potius extitisse pronuntio. Postremo si de meorum persona præscribendum æstimas prædecessorum ; unusquisque nostrum administrationis suæ redditurus est rationem, sicut etiam in publicis dignitatibus fieri pervidetis. Ego negligentiam accusare non audeo prædecessorum : cum magis credam fortasse tentasse eos ut hæc pravitas tolleretur, et quasdam extitisse causas et contrarias voluntates, quæ eorum intentiones præpedirent, sicut ne nunc quidem vos istos absistere insanis conatibus velle perpenditis ». Hactenus Gelasius in Andromachum.

46. Profecit autem Romanus Senatus, ut non Lupercalia tantum, in quæ Gelasius eo modo declamavit, sed etiam quæ minoris esse superstitionis, et majoris oblectamenti videri poterant spectacula abstulerit saltem ad tempus, quæ in novis creandis consulibus celebri cultu peragi consueverant : delinita olim ad tollendam idololatriam, et superstitionis suspicionem male superinducto Christi nomine, dum (quod ex Salviano [1] diximus) non in Martis vel aliorum deorum honorem, sed ad Christi gloriam eadem celebrari Circensia faterentur ; falso prætextu, sed digno velamento obtegentes potius quam abolentes superstitionem avitam. At rem fucatam saniori judicio detestantes, serioque agendam esse censentes, aliam longe nobiliorem loco Gentilium munerum paravere spectaculi pompam : dum profusa illa impensa fieri solita in editione Circensium, in pauperum fuit vestimenta conversa, de qua ista Ennodius Ticinensis in defensorio libello habet his verbis : « Mentior, inquit [2], nisi egena agmina adventum consulatus vestri in subsidio miseriarum præstolantur. Etenim purpura vestra, qua anni vocabulum nobis datis, subveniente miseris, vestimentorum largitate pellit algorem. Probe jam iterum necessitatibus ferunt auxilium decora Fastorum ; et veteri infidelitate deposita, in tali præparatione census dispendia efficiuntur lucra animarum ». Hæc Ennodius.

47. Haud vero hæc parvi fuere momenti : quanta enim hactenus in creatione consulum, etiam regnantibus Christianis principibus, superstitio viguisset, vix quis crederet, nisi fidelissimus testis adesset ista deplorans hujus sæculi scriptor, quem retulimus, Salvianus Massiliensis episcopus, cujus hic iterum sunt verba reddenda [3] : « Quid enim, inquit, numquid non consulibus, et pulli adhuc Gentilium sacrilegiorum more pascuntur, et volantis pennæ auguria quæruntur, ac pæne omnia fiunt, quæ etiam quondam Pagani veteres frivola atque irridenda duxerunt? Et cum hæc omnia ipsi agant, qui annis nomina tribuunt, et a quibus anni ipsi exordium sumunt : credimus nobis bene annos posse procedere, qui a rebus talibus ordiuntur? Atque utinam sicut hæc propter consules tantum fiunt, ita illos tantum incestarent, propter quos fiunt. Illud est feralissimum, et gravissimum, quod dum consensu publico aguntur, honor paucissimorum fit crimen omnium : ac si ex singulis bini inaugurentur, prope est ut in omni mundo nullus evadat ». Hæc Salvianus talia nefanda deplorans : ex quibus magis perspicue, lector, intelligas jure quæstum esse Gelasium ob ejusmodi superstitiones a Romanis retentas atque defensas Romanum esse penitus collapsum imperium, et Romanum nomen abolitum, regnantibus in Occidente Gothis, et aliis ubique barbaris.

48. *Translatio corporis S. Severini Neapolim.* — At quæ reliqua sunt sancti Pontificis monumenta hic reddamus. Inter alia quæ reperiuntur decreta Gelasii, illud fuit, ut qui suum occidissent episcopum, in posterum indigni proprium habere pastorem, sub vicinioris episcopi diœcesi redigerentur. Ista Gelasius scripsit [1] ob Scyllacæorum geminatam cædem Pontificum.

49. Sub Pontificatu quoque Gelasii (quoto autem ejus Sedis anno nescitur) facta est ejusdem Pontificis auctoritate translatio venerandi corporis S. Severini Neapolim nobilissimam Campaniæ civitatem ; eamque paucis descripsit Eugipius ejusdem sancti discipulus. Mirifice enim civitas illa studiosa semper fuit reliquiarum sanctorum martyrum et confessorum : non enim satis habuit e proximo accipere S. Januarium, et e longe ex Africa ejusmodi ditari thesauris ; sed et e Danubii ripis sacra pignora S. Severini in Italiam delata, a S. Gelasio Pontifice impetravit, quæ in præsentem usque diem honorificentissimo cultu prosequitur : cujus rei gratia videatur locupletem benedictionem Obededom [2] consecuta, ut sicut ille in sua recipiens Arcam Domini, multiplicibus bonis affluit ; ita civitas ista recipiens sacrata Dei templa, ipsa sanctorum corpora, meruerit semper amplioribus gloriæ accessionibus illustrari. Sed quæ pauca de hac translatione scribat idem Eugipius audiamus :

50. « Illustris femina Barbaria (Barbara) beatum Severinum, quem fama vel litteris cum suo quondam jugali optime noverat, religiosa devotione venerata est : quæ post obitum ejus audiens corpusculum sancti in Italiam cum multo labore perductum, et usque ad illud tempus terræ nullatenus commendatum, venerabilem presbyterum nostrum Marcianum, sed et cunctam congregationem litteris frequentibus invitavit. Tunc S. Gelasii Sedis Romanæ Pontificis auctoritate, et Neapolitano populo exequiis reverentibus occurrente, in castello Lucullano per manus S. Victoris episcopi mausoleo quod prædicta femina condidit, collocatum est : qua celebritate multi languoribus diversis afflicti quos recensere longum est, recepere protinus sanitatem.

[1] Salv. de vero judic. l. VI. — [2] Extat tom. II. Conc. — [3] Salv. e vero judic. l. VI.

[1] Gelas. Ep. XXV. q. II. c. 25. — [2] 2. Reg. VI.

Inter quos quædam venerabilis ancilla Dei, Processa nomine, civis Neapolitana, cum gravissimum ægritudinis pateretur incommodum, sancti funeris provocata virtutibus in itinere properanter occurrit; et ingressa sub vehiculo, quo corpus venerabile portabatur, statim caruit omnium languore membrorum. Monasterium igitur eodem loco constructum ad memoriam beati hactenus perseverat : cujus meritis multi obsessi dæmonibus sunt curati, et diversis obstricti languoribus receperunt ac recipiunt, operante Domini gratia, sanitatem : cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Habes, egregie Christi minister, commemoratorium, de quo opus efficias cum magisterio fructuosum ». Hactenus Eugipius, qui scriptam omni fide ejusmodi de rebus gestis S. Severini tractationem misit (ut sua Epistola præfatus est) ad Paschasium Romanæ Ecclesiæ diaconum, cujus ad eumdem Eugipium reddita extat Epistola : quod quidem viri clarissimi monumentum hic tibi reddi, grato accipies animo, cum intelliges hunc illum esse Paschasium diaconum, cujus S. Gregorius in Dialogis miraculum recitat : cujus et extant libri duo de Spiritu sancto. Epistola autem sic se habet :

51. « Domino sancto semperque carissimo Eugipio presbytero, Paschasius diaconus frater in Christo carissimus.

« Dum sanctos peritiæ tuæ facundia, et otii felicitate, perpendens amaritudines occupationesque multiplices peccatorum, te tractare contemnis : pudoris jacturam dilectionis contemplatione sustineo. Direxisti commemoratorium, cui nihil possit adjicere facundia peritorum; et opus quod Ecclesiæ possit universitas recensere, brevi reserasti compendio, dum B. Severini finitimas Pannoniorum provincias incolentis vitam moresque verius explicasti, et quæ per illum divina virtus est operata miracula diuturnis mansura temporibus tradidisti memoriæ posterorum. Nesciunt facta piorum perire cum sæculo : ut omnes præsentem habeant, et secum quodammodo sentiant commorari, quibus eum relatio pervexerit lectionis. Et ideo quia tu hæc, quæ a me narranda poscebas, elocutus es simplicius, explicasti facilius : nihil adjiciendum labori vestro, studio nostro credidimus. Siquidem aliter audita narramus, aliter experta depromimus. Facilius virtutes magistrorum a discipulis exponuntur (quæ suggeruntur crebrius conversatione docentium) divinis charismatibus inspiratis sanctis bonorum mentibus excolendis.

52. « Quantum gesta sanctorum utilitatis impertiant, quantum fervoris attribuant, quantum puritatis infundant : de hac re Apostolicæ vocis auctoritas latius innotescens [1] : Forma (inquit) facti gregis, et B. Paulus Timotheo præcipit [2] formam esse fidelibus. Unde idem Apostolus [3] justorum catalogum summa brevitate contexens, ab Abel incipiens, insignium virorum pergit narrare virtutes. Sic et ille fidelissimus Mathathias morti gloriosissimæ jam propinquans, filiis suis hæreditario jure sanctorum exempla distribuit : quorum certaminibus admirandis celebrius excitati, animas suas pro legibus sempiternis sanctitatis fervore contemnerent. Nec paterna liberos fefellit instructio. Tantum enim profuerunt memoratis facta majorum, ut aperta fide armatos principes deterrerent, castra sacrilega superarent, cultus arasque dæmoniacas longe lateque diruerent, civicamque coronam, gestis decorati perennibus, splendenti patriæ providerent. Unde nos ornamentis sponsæ Christi quiddam fraterno ministerio provideri gaudemus : non quo ullis (ut credo) temporibus defuerit clarior vita majorum, sed quod domum magni regis plurimorum vexilla trophæorum habere conveniat. Non enim vera virtus excluditur numerositate victorum, sed optatis successibus hactenus ampliatur ». Hucusque in codice Paschasii diaconi Epistola ; quem illum ipsum esse, cujus S. Gregorius in Dialogis, meminit, nomen, tempus, locus, et sacra functio docent.

53. *Cætera acta S. Gelasii cui succedit Anastasius.* — De cæteris, ab eodem Gelasio rebus gestis hæc leguntur in libro de Romanis Pontificibus : « Hujus temporibus inventi sunt Manichæi in Urbe Roma ; quos in exilium deportari præcepit, quorum quoque codices ante fores Basilicæ S. Mariæ incendio concremavit. Hic sub Gesta Synodica cum fletu, et sub satisfactione libelli purgatum Misenum episcopum revocavit, quem et Ecclesiæ suæ restituit, qui peccaverat in causa Acacii et Petri. Hic fuit amator cleri, et pauperum, et clerum ampliavit. Hic liberavit periculo famis civitatem Romanam. Hic fecit constitutum de omni Ecclesia. Hujus temporibus iterum venit relatio de Græcia, eo quod multa mala facta essent a Petro et Acacio Constantinopolitano ». Sed dicendum potius horum occasione patrata : nam hi jampridem decesserant : sicut et antea factum esse constat, quod subdit auctor de Joanne his verbis : « Eodem tempore fugiens Joannes Alexandrinus episcopus Catholicus venit Romam ad Sedem Apostolicam : quem B. Gelasius suscepit cum gloria, cui etiam, et secundam sedem præbuit ». Sed, et quod adjungit de Acacio et Petro tanquam viventibus a Gelasio damnatis, procul abhorret a vero ubi ait : « Ipsis temporibus fecit Synodum, et misit per tractum Orientis, et iterum damnavit in perpetuum Acacium, et Petrum, si non pœnitentes sub satisfactione libelli postularent pœnitentiam secundum humanitatem primæ Sedis Ecclesiæ ». Hi enim jam damnati erant, et vita functi. His addit auctor :

54. « Hic dedicavit Basilicam S. Euphemiæ martyris in civitate Tiburtina milliario vicesimo ab Urbe : dedicavit autem et Basilicas alias sanctorum Nicandri, Eleutherii, et Andreæ via Lavicana ad fundum in villa Pertusa (Petrosa). Fecit autem Basilicam sanctæ Mariæ via Laurentina in fundo Crispini, milliario ab Urbe vicesimo. Hic fecit libros

[1] 1. Petr. v. — [2] 2. Tim. ii. — [3] Hebr. xiii.

quinque adversus Nestorium et Eutychetem, qui hodie in bibliotheca, et archivio Ecclesiæ continentur. Fecit, et hymnos in modum beati Ambrosii episcopi, item duos libros adversus Arium ». Ea nimirum ratione, quod regnantibus in Italia Gothis iisdemque Arianis, hos voluit fidei veræ doctrina confodere, a quibus armorum potentia Catholici populi tenerentur oppressi. Sed addit : « Fecit etiam et Sacramentorum præfationes et orationes lauto sermone, et Epistolas fidei elimato sermone. Multum sub hujus episcopatu clerus crevit. Hic fecit ordinationes duas in Urbe Roma per mensem Februarium, et Decembrem, presbyteros tringinta duos, diaconos duos, episcopos per diversa loca numero sexaginta septem : qui etiam sepultus est in Basilica S. Petri Apostoli undecimo kalend. Decembris. Et post obitum ejus cessavit episcopatus dies septem ». Hactenus ibi Anastasius.

55. Sic igitur eodem anno, vicesima octava mensis Novembris in locum Gelasii papæ subrogatus est Anastasius Romanus ex Petro genitus in regione quinta, Caput tauri cognominata : cujus res gestas suis locis dicturi sumus. Porro de tempore creationis Anastasii corrigendum est Marcellini Chronicon, cum post annos duos, sub consulatu Joannis Scythæ et Paulini, ejus in Sedem ingressum ponit.

56. *Flavianus episcopus Antiochenus.* — Eodem quoque anno Palladius Antiochenus episcopus moritur, cum annos decem sedisset : inque locum ejus Flavianus junior subrogatur, qui quidem pro Concilio Chalcedonensi adversus imperatorem, et alios hæreticos stetit, cujus rei causa meruit cum aliis episcopis confessoribus exilium animo constanti subire : sed quando id contigerit, suo loco pluribus dicendum erit : modo vero ex Cyrillo hæc pauca de ejus Orthodoxa fide promamus : « Postquam autem, inquit, Flavianus quoque, qui post mortem Palladii Antiochenæ præfuit Ecclesiæ, eadem quæ ii », nempe Elias Hierosolymitanus et Macedonius episcopus Constantinopolitanus, « sentiebat, et in recta veraque ratione ingrediebatur : non poterat amplius contineri ira imperatoris, qui adversus pietatem solum erat fortissimus, nec ferre poterat eorum concordiam; sed efferatur, acri ira percitus, utrosque damnat exilio, etc. » At hæc de exilio Eliæ et Flaviani longe postea contigerunt, quæ suo loco dicentur.

57. *Epiphanii Ticinensis altera legatio ad Theodoricum et obitus.* — Eodem ipso anno, nempe post biennium a legatione ad Gundebadum regem Burgundionum, Epiphanius episcopus Ticinensis ad Theodoricum regem Italiæ pro Liguriæ populis iterum legatione perfunctus, ex hac vita migravit. Rem gestam Ennodius Ticinensis narrat his verbis : « Cum necdum biennio exacto a deliberatæ quietis gremio, tanquam a portu cymba illata tempestate propellitur. Nam infirmis Ligurum et labantibus humeris vix ferenda tributorum sarcina mandabatur. Rursus ad te, afflictorum consolator, accurritur. Doceres frustra reddidisse patriæ vices, si illis in solo avito periclitantibus non adesses. Et quia apud te nunquam fatigatus est qui rogavit, suscepisti causam infelicium, et te protinus ad rediviva onera præparasti. Ravennam pro nobis regem rogaturus excurris. Quantas ibi, postquam Gallicana insignia effugeras, minas cœli, procellarumque discrimina, adhuc quasi ævi integer, aut valens corporis munitus exuperas? Nunquam tibi ad officium animorum se membra quamvis invalida subduxerunt : frigus, pluvia, Padus, jejunia, navigatio, periculum, tonitrua, sine tecto mansio in ripis fluminis incerti, pæne sine terra portus virtuti tuæ dulcia fuerunt, et grata successui. Consolatus est de præsentia tui ille eminentissimus rex, qui te videre ambienter optabat. Exposuisti necessitates nostras adventu tui, antequam diceres : et quales tecum habitantium lacrymæ te compulerint, docuerunt superata discrimina. Ast ubi ad principem ingressus est, ita loqui cœpit.

58. « Solita, rex venerabilis, mentis tranquillitate famulorum preces intellige. Et me ad postulanda necessaria, et vos ad tribuenda usus informat. Lex tua est, ductor invicte, misereri jugiter. Tu semper nutristi spem intercessionum in posterum, dum præsentibus non resistis : viam supplicationi nostræ patefecit ad reliqua semper apud vos beneficii fides impetrati. Liguribus tuis largire quod proferas, tribue quod reponas. Futurorum quæstus est temporalis indulgentia. Boni principis mos est cum virtutibus amare famam, et regnum ita ordinare, tanquam ad stirpis suæ posteros transiturum. Nutantes domini hæc tantum, quæ accipiunt, diligunt : firmissimi illa potius, quæ dimittunt. Sic terris semina parva committimus, ut multiplicata capiamus : fœnus sine crimine fit triplicatum : boni imperatoris est possessoria opulentia. Concede immunitatem anni præsentis Liguriæ : qui eos ab externis, qui supplicant, reduxisti. Quam uberem præsentem nativitatem habuerimus, clementia vestra astantes interroget : nemo illi mentitur, cui serviunt, qui convincant.

59. « Ad hæc princeps : Licet nos immanium expensarum pondus illicitet, et pro ipsorum quiete legatis indesinenter munera largiamur : tamen vis meritorum tuorum tractatibus nostris reverenter intervenit. Opus est fieri quidquid injunxeris; juvat omne quod præcipis : æstimamus enim compendiis nostris. Nihil tu quasi ex accidenti depreceris, qui habes in nobis plurima quæ reposcas. Duas tamen præsentis indictionis fiscalis calculi partes cedemus, tertiam tantummodo suscepturi : ne aut ærarii nostri angustia Romanis pariat majora dispendia aut supplicatio tua exspectatæ patriæ gaudia non reportet. Taliter præfato regi egit gratias summus antistes; a quo, Vale dicens, abscessit, etc. » Hæc Ennodius de legatione ultima Epiphanii; qui (ut idem auctor ait) regressurus in patriam Parmæ ægrotare cœpit, ac Ticinum perveniens septimo die decessit, anno suæ ætatis quinquagesimo octavo,

cum sedisset annos triginta, sedereque cœpisset (ut diximus) anno Domini quadringentesimo sexagesimo sexto. Suffectus est in ejus locum Maximus qui adfuisse reperitur Symmacho papæ adversus Laurentium schismaticum. Extat ejusdem Ennodii oratio in laudem Maximi episcopi, quæ incipit : « Prodit religiosæ votum conscientiæ » : et quæ sequuntur.

Anno periodi Græco-Romanæ 5989. — Jesu Christi 496. — Anastasii II papæ 1. — Anastasii imp. 6. Theodorici reg. 4. et 8.

1. *Quinquennalia Anastasii Aug.* — *Paulus* absque collega consulatum gessit, ut omnes Fasti habent, idque in Oriente ; erat enim frater Anastasii Aug. ut testatur Marcellinus in Chronico ad ejus consulatum : « Augustatico suo », inquit Marcellinus, « dudum Anastasii militibus præstito, donativum quoque hoc fratre consule tribuit. India Anastasio principi elephantem, quem Plautus poeta noster Lucabum nomine dicit, duosque camelopardalas pro munere misit ». Hæc sunt indicia quinquennalium Anastasii imp. annis enim hujusmodi festis destinatis imperatores vel consulatum sumebant, vel in propinquiores et illustriores eam dignitatem transferebant, donativum militibus dabant, et animalia antea non visa populis exhiberi jubebant. Sic Severus imp. in decennalibus suis, teste Dione lib. 76, elephantem et crocotam Romam advehi jussit. « Id animal est Indicum ac tum primum, quod sciam, Romam advectum est », inquit Dio de crocota loquens, de quo animali legendus Salmasius in Notis ad scriptores Historiæ Augustæ. Sic etiam Antoninus Pius, ut testatur Capitolinus in ejus Vita cap. 10 edidit munera, « in quibus elephantos et crocotas, et strepsicerotas, crocodilos, atque hippopotamos, et omnia ex toto orbe terrarum cum tigridibus exhibuit ». Porro Scaliger lib. 7 de emendat. Temp. pag. 681 recte observat Marcellinum citatum *Indiæ* nomine *Æthiopiam* intelligere, quam a Veteribus ita appellatam fuisse ibidem ostendit, et nos suo loco certis argumentis demonstrabimus.

2. *Moritur Gelasius PP.* — A num. 1 ad 56. Anastasius scribit, *Gelasium* papam sepultum esse *in Basilica B. Petri Apostoli XI kal. Decembris*, nempe die vicesima prima mensis Novembris : sedisse vero *annos quatuor, menses octo, dies novem.* Verum cum die prima mensis Martii anni CDXCII, Pontifex Romanus consecratus fuerit, et e vivis excesserit *XIII kal. Decemb.* hujus anni, quo Marianus Scotus in Chronico de Gelasio ait : *Obiit XIII kalend. Decembris,* die sc. decima nona mensis Novembris, quo et Martyrologium Bedæ attributum et Martyrologium Usuardi depositionem ejus consignant, Gelasius Ecclesiam Romanam administravit annos IV, menses VIII, dies XVIII, die emortuali excluso ; quot anni, menses, ac dies eidem attribuuntur in Mss. Anastasii Freheriano et uno Thuaneo, in Luitprando, in Orderico lib. 2, in Honorio Augustodunensi, in Catalogo Regionis, et in Chronico Hermanni contracti. His adde utrumque Catalogum a Mabillonio tom. III Veter. Analect. publicatum, in quibus idem legitur. In catalogo Vaticano-Palatino, et in uno Ms. exemplari Anastasii habentur dies XIX, uti revera Anastasius scripsit, sed librarii in editionibus vulgatis denarium omisere. Porro Anastasium diem Gelasii emortualem in illa enumeratione inclusit. Cum vero idem Anastasius diem sepulturæ, non vero diem obitus Rom. Pontificum de more memoret, ut ipsemet diserte insinuat, *Gelasius* non nisi *XI kalend. Decembris*, seu die XXI mensis Novembris sepultus est, ut etiam habet Chronicon auctius Veterum Pontificum, ubi tamen, sicuti et in plerisque Catalogis, menses et dies, quibus supra annos IV sedit, corrupti sunt.

3. *Gelasius auctor libri de duabus naturis.* — Liber *de duabus in Christo naturis* a Baronio num. 1 et seqq. adjudicatur *Gelasio* papæ. Verum Sirmondus testatur, eum in Mss. probæ notæ descriptum reperiri inter indubitatas ejus Epistolas, et viri docti observarunt illum Gelasii papæ nomine citari a sancto Fulgentio in libro *de quinque Quæstionibus*, apud Ferrandum diaconum cap. 18 et a Joanne II papa in Epistola ad Avienum, cæterosque senatores, qua fidem de Christi Divinitate et Incarnatione variis testimoniis confirmat. *Gelasio* Opus illud etiam tribuunt Gennadius cap. 94 de Script. Eccles., Honorius Augustodunensis lib. 3, cap. 93, et Anastasius, aut quisquis est auctor Vitæ Gelasii in libro Pontificali. Quoad argumentum quod inde desumunt Heterodoxi, ut probent substantiam pa-

nis et vini in Eucharistia remanere, illis jam abunde satisfactum est a Baronio num. 11 et seqq., ab auctoribus Catholicis qui de controversiis tractarunt, ac nuper a Natali Alexandro parte I quinti sæculi Ecclesiæ pag. 680 et seqq. Non itaque Opus illud *Gelasio Cyziceno* Cæsareæ Palæstinæ episcopo attribuendum, ut contendit Baronius num. 6 et seqq. Gelasius enim Cyzicenus, qui Basilisco tyranno imperante, ut ipsemet in sua Præfatione testatur, vixit, tantum græce scripsit libros tres, quorum titulus : *Historia de Actis Nicænæ primæ Synodi*, quæ in lucem emissa est, sed in qua auctor in quamplurimis falsus, ut videre est apud Natalem Alexandrum parte II quarti Ecclesiæ sæculi, Dissert. XIII ubi ejus hallucinationum specimen exhibet.

4. *Non est auctor Breviculi Hist. Eutychianistarum.* — Valesius in lib. 1 Observat. Ecclesiast. ad Evagrium cap. 1, et passim in Notis ad eumdem Evagrium, Gelasio papæ attribuit Tractatum inscriptum : *Breviculus Historiæ Eutychianistarum*, seu, ut vetus habet inscriptio : *Gesta de nomine Acacii.* Sed nullus dubito quin deceptus fuerit; prior enim hujus libelli pars totidem verbis excerpta est ex Breviario Liberati diaconi, qui opus illud imperante Justiniano elucubravit; posterior vero ex ipsis Gelasii Epistolis collecta ut legenti patebit.

5. *Missale Gelasius recognovit.* — Gelasius antiquum *Missale*, seu codicem de Missa recognovit, uti postea fecit sanctus Gregorius Magnus, et post ipsum quamplurimi Pontifices Romani. Nam Joannes diaconus in Vita sancti Gregorii Magni, quam referunt Bollandus ad diem XI mensis Martii, et Mabillonius sæculo I Benedictino, hæc scribit lib. 2, cap. 2 : « Sed et Gelasianum codicem de Missarum solemniis, multa subtrahens, pauca convertens, nonnulla adjiciens pro exponendis Evangelicis lectionibus, in unius libri volumine coarctavit », sc. Gregorius M. Utriusque Pontificis Missalia separatim extabant anno Domini DCCCXXXI in abbatia Centulensi, sive sancti Richerii, ut animadvertit Bona Cardinalis eruditissimus lib. I Rerum Liturg. cap. 25, § 10. Sic enim recensentur in Chronico, hujus monasterii lib. 3, cap. 3, tom. IV Spicilegi in indice Bibliothecæ : « De libris Sacrarii, qui ministerio altaris deserviunt, Missales, Gregoriani tres; Missalis Gregorianus et Gelasianus modernis temporibus ab Albino ordinatus : Missales Gelasiani XIX. Sed codex Gelasianus periit, Gregorianus vero, *liber Sacramentorum sancti Gregorii* appellatus, editus est cum Notis Hugonis Menardi monachi Benedictini.

6. *Gelasius transtulit reliquias S. Severini.* — *Gelasio* papa sedente, facta est secunda *translatio* reliquiarum sancti *Severini* presbyteri Noricorum Apostoli ad *Lucullanum* Castrum, sive oppidum Lucullanum, ut testatur Eugippius in ejus Vita cap. 12. Erat autem Castellum illud Neapolim inter ac Puteolos, ubi conditum est postea cœnobium, cujus meminit sanctus Gregorius lib. 2, Epist. XL, et in aliis Epistolis. Cum vero sanctorum translationes annis quinquennalibus imperatorum et id genus Festis addictis de more fierent, nullaque per totum Gelasii pontificatum hujusmodi Festa edita sint, præterquam currenti Christi anno, quo Anastasius *quinquennalia* dedit, apparet secundam hanc *Severini* translationem currenti anno peractam esse. De ea loquitur Baronius num. 49 et seqq., sed perperam eam confundit cum tertia, de qua anno DXIII sermo erit.

7. *Anastasius fit Pontifex Romanus.* — In Anastasio vulgato legitur, post *Gelasii* papæ mortem cessasse Pontificatum *dies octo*, in uno Ms. Colbertino, et in duobus Thuaneis, ac Orderico, *dies septem*, in auctiori Chronico veterum Pontificum, *dies sex*. Verum cum *Anastasius* natione Romanus Pontifex ordinatus fuerit die vicesima quarta mensis Novembris, in qua hoc anno Dominica incidit, interpontificium sex tantum dierum fuit, diebus emortuali Gelasii et natali Anastasii in summam collatis. Baronius Anastasii ordinationem in diem XXVIII mensis Novembris differt, ut videre est n. 55 et Papebrocius in Conatu Chronico-Historico, eamdem in diem VIII mensis Septembris Natali Deiparæ sacrum retrahit, quod ex dictis ac dicendis subsistere non potest.

8. *Moritur Palladius episc. Antiochenus.* — Ad num. 56. Cum *Palladius* Antiochenus episcopus anno CDLXXXVIII *Petro Fulloni* successerit, et teste Nicephoro in Chronico annos X sederit, mors ejus contigit anno quadringentesimo nonagesimo octavo, ut recte Theophanes, qui ad annum Incarnat. secundum Alex. CDXCI, kalend. Septemb. illius Christi anni inchoatum, scribit : « Palladio Antiochiæ præsule defuncto, imperator Flavianum presbyterum, et ejusdem Ecclesiæ missum, in mortui locum designavit : Flavianum hunc Chalcedonensibus decretis mentem oppositam tenuisse narrant ». Sed rumor ille falsus erat, ut ex dictis liquet.

9. *Obitus S. Epiphanii episc. Ticinensis.* — Ad num. 57 et seqq. Sirmondus, qui Ennodii Ticinensis episcopi Opera Notis illustravit, tradit sanctum *Epiphanium* episcopum Ticinensem, cujus Vitam Ennodius scripsit, ad Deum migrasse XII kal. Februarii sequentis Christi anni, ætatis duo de sexagesimo nondum expleto; natum anno CDXXXIX, creatum episcopum anno CDLXVII. Verum *Epiphanium* anno CDLXVI renuntiatum esse episcopum, currentique demortuum, accurate scripsit Baronius et post eum Bollandus in Actis SS. ad diem XXI mensis Januarii, licet neuter viderit Epistolam Gelasii papæ ad Avitum Viennensem episcopum, de qua anno CDXCIII mentionem fecimus. Ex ea enim cum Vita sancti Epiphanii collata, annus emortualis ejus certo erui potest. *Ennodius* narrata legatione sancti Epiphanii ad Gundebodum et Godegesilum Burgundionum reges, mense Martio anni CDXCIV obita, cap. 13 subdit, *tertio mense Ticinum* remeasse sanctum antistitem, reducibus captivis, quos uterque rex dimiserat. Tum subjungit, *necdum biennio exacto a deliberatæ quietis gremio*,

suscepisse causam infelicium Ligurum, imposita illis a Theodorico Italiæ rege tributa deprecaturum inter *minas cœli procellarumque discrimina, Ravennam*, ubi agebat Theodoricus, sese contulisse, et duas indictionis fiscalis partes ab eo impetrasse. Sed dum Ticinum rediret, Parmam ingressus catarrhum contraxit, quo, postquam Ticinum pervenit, sublatus est *septimo die*, ideoque vel autumno vel hieme. In Fastis Romanis ac Ticinensibus *XII kal. Februarii*, a quibusdam *XI kal. Februarii* colitur Epiphanius, sed dies XXI Januarii ad ejus mortem, et dies XXII ejusdem mensis ad ejus sepulturam referri non possunt, cum Ennodius in fine ejus Vitæ scribat : « Illud silentio præterire non debeo, quod ejus sanctæ reliquiæ usque in diem tertium, quo cum summa veneratione reconditæ dignoscuntur, tanto lumine ac decore vestitæ, cunctorum visæ sunt oculis ut splendorem vitæ vultus signaret defuncti, etc. » Dies itaque mortis ejus incertus, licet verosimile sit, eum die XXI Januarii, ad Deum migrasse ; ad Pascha tamen currentis anni vitam non pertraxit.

10. *Orationes in die Natali episcoporum habitæ.* — Natus erat Epiphanius juxta dicta anno CDXXXVIII, cum anno ætatis LVIII mortuus sit. Asserit Ennodius eum quinquagesimo octavo ætatis anno ductum esse ad tumulum, et *triginta in sacerdotali conversatione vixisse*. Qui episcopatus anni incompleti numerandi. Constat enim ex Ennodio eum anno superiori in ipsum finem etiam vergente, Pado fluvio sese commisisse, et Ravenna egressum *per omnes Æmiliæ civitates* celerem venisse, *tanquam ad sepulcri receptaculum* properantem ; ideoque medio circiter mense Januario hujus anni Ticinum pervenisse, ac septimo post die obiisse. Inter Ennodii Carmina, nonum hunc titulum præfert : « Dictio, quæ habita est in Natali S. ac beatissimi papæ Epiphanii, in annum XXX sacerdotii ». Quæ Oratio, non hoc anno, ut putavit Sirmondus, sed præcedenti recitata in die ejus Natali. Is tamen recte advertit in Notis pag. 74, quemadmodum principes Natali suo Panegyricis orationibus laudari mos erat, ut testantur Panegyrici dicti in quinquennalibus, decennalibus et aliis : ita etiam episcopos anniversario die suscepti episcopatus. Illud discrimen inter utrosque fuit, quod episcopi solum die suo Natali Panegyricas orationes haberent, imperatores vero non tantum singulis annis die Natali genuino ; sed etiam singulis quinquenniis die Natali imperii publicis laudibus celebrarentur. Juvabit legere exercitationem IX *de Natalitiis episcoporum* a Willelmo Ernesto Tentzelio viro doctissimo nuper publicatam.

11. *Zamasphes fit rex Persarum.* — Hoc vel sequenti anno Persæ Cabadem regno submovent : « Conspiratione enim facta omnibusque insurgentibus eum abdicant undecimo ex quo regnarat anno, et in Lethes castellum conjiciunt; regni vero potestatem in Zamasphem transferunt, qui et ipse Perozi filius erat, et alioqui lenitatis et justitiæ nomine optime audiebat » , inquit Agathias lib. 4 qui jam dixerat, legem ab eo latam, *qua feminæ viris communes prostituerentur*, hujus commotionis causam fuisse.

12. *Alia ad hunc annum referenda.* — Bellum *Alemannicum* a *Clodoveo* Francorum rege hoc anno gestum, et baptismus ab eo susceptus, ut anno CDXCIX ostendemus. Moritur *Athanasius* patriarcha Alexandrinus hæreticus, ut videre est anno sequenti. *Euphemius* episc. Constantinopolit. in exilium missus, ut dictum est anno superiori num. 3. Obitus Guntamundi Wandalorum regis ibid. num. 6. Finis belli Isaurici, ut anno CDXCVIII, num. 3 refertur.

ANASTASII ANNUS 1. — CHRISTI 497.

1. *Anastasii papæ ad Anastasium Augustum legatio et litteræ.* — Quadringentesimus nonagesimus septimus Christi annus Anastasio Augusto iterum consule adnotatur : quo Anastasius papa ipso sui exordio Pontificatus, nihil antiquius habens quam succurrere periclitanti sub hæretico principe Ecclesiæ Orientali, legationem ad eumdem misit, quo eum ad meliorem frugem revocaret : functi sunt amplissima hac legatione præstantissimi viri, nempe Germanus episcopus Capuanus sanctitate

conspicuus, qui et sub Hormisda Pontifice iterum eodem munere functus est, et Cresconius episcopus Tudertinus vir plane egregius. Datæ ab ipso tunc litteræ ad Anastasium imp. hactenus integræ extant: reddemus hic eas, quod ex eisdem qui in hac legatione scopus Romani Pontificis fuerit, possimus apertissime noscere. Sed ante illud monere debemus, toleratum hactenus ab Apostolica Sede Anastasium imperatorem, ea nimirum spe, ut ad Catholicæ fidei, unde aberraverat, lineam reduceretur, et per eum Orientalis Ecclesia schismatibus et hæresibus lancinata, posset aliquo modo sanari. Ipsa autem Epistola sic se habet :

2. « Gloriosissimo ac clementissimo filio Anastasio Augusto Anastasius episcopus.

« Exordium Pontificatus mei, primitus oblata populis pace, pronuntio, et consequenter pro fide Catholica humilis pietati tuæ precator occurro. In quo primum mihi divinum favorem propinquasse confido, quod nunc consonantia in me augustissimi nominis tui non dubium præstat auxilium ; ut sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per universas gentes toto orbe perfulget, ita per ministerium humilitatis meæ (sicut semper est) sedes beati Petri in universali Ecclesia assignatum sibi a Domino Deo teneat principatum : nec propter unum mortuum diutius tunica illa Salvatoris desuper contexta per totum, malæ sortis patiatur incertum, quæ sola in discissionem pro firmitate sui venire non potuit : serenitate tua præcipue Rempublicam gubernante, cui etiam in privata vita tantum circa sinceram religionem studium fuit, ut (sicut fama certissima celebravit) nemo magis vel inter præcipuos sacerdotes præfixas a sanctis Patribus regulas Ecclesiæ custodisse dicatur : quod sanctum studium cum majestate imperii crevisse confidimus.

3. « Legatione itaque fungimur pro Christo ; ne eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice nominari, quorum merita, vel actus illum judicem latere non possunt, in cujus jam sunt judicio constituti. Nec illic se potest interserere in corpore mortali adhuc temeraria præsumptio, in quo non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentii ipsius non potest latere secretum.

4. « Namque et prædecessor noster papa Felix, et etiam Acacius illic proculdubio sunt, ubi unusquisque sub tanto judice non potest perdere sui meriti qualitatem. Itaque monente nos beatissimo Paulo Apostolo [1], ne quid sit in hoc offendiculum in Ecclesia ; dum quod facere non possumus, de his qui jam transierunt judicare conemur, observandum esse tranquillitas tua cognoscat. Ait enim de his qui de rebus ad Deum solum pertinentibus judicare præsumunt : Nemo [2] enim nostrum sibi vivit : et nemo sibi moritur : sive enim vivimus, Domino vivimus : sive morimur, Domino morimur. Sive ego vivimus, sive morimur, Domini sumus ; in hoc enim Christus resurrexit a mortuis, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid judicas fratrem tuum ? aut tu quare spernis fratrem tuum ? Omnes enim stabimus [1] ante tribunal Christi. Scriptum est enim [2] : Vivo ego (dicit Dominus) quia mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non [3] ergo amplius invicem judicemus : sed hoc judicare magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Monet igitur B. Apostolus, ne de his nobis præsumamus judicium, de quibus nemo potest melius vel verius judicare, quam Deus : ne sibi in hoc quispiam temerarios ausus usurpet, et propter hoc pax et unitas Ecclesiæ dissipetur. Nam in Regnorum libro dicitur [4] : Non quomodo videt homo, videt Deus : quia homo videt in facie, Deus autem videt in corde. Item in Paralipomenon libro primo [5] : Et nunc, o Salomon, scito Deum patrum tuorum, et servi illi in corde perfecto, et animo volente, quoniam omnia corda scrutatur Deus, et omnem cogitationem novit. Item in Ezechiele [6] : Hæc dicit Dominus Deus : Sic dixistis, domus Israel, et cogitationes spiritus vestri ego novi. Unde, et de Domino judice dicitur in Evangelio [7] : Sciens autem Jesus cogitationes eorum, dixit : Quid cogitatis mala in cordibus vestris ?

5. « Precamur itaque clementiam vestram, ut specialiter nomen taceatur Acacii, et quod multis ex causis scandalum vel offendiculum Ecclesiæ concitavit, speciali appellatione taceatur : cum (sicut diximus) in generalitate, sacerdotum uniuscujusque meritum illum judicem latere non possit qui novit quid cuique tribuendum sit pro æstimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestæ sunt ». Hæc quidem adeo vehementer inculcat Anastasius, quod qui ex bona conscientia Acacium defenderent, nihil detrimenti in ipsum inferri ex sententia in eum lata a Felice Pontifice niterentur ostendere ; nimirum quod cum diversorum sint fora diversa judiciorum, judicetque Ecclesia secundum ea quæ in acta certa probatione inducuntur, judicet vero Deus secundum illas quæ latent in corde cogitationes, ob id ex Ecclesiæ judicio inferri divino examini præjudicium non possit. Sic igitur Anastasius papa apud imperatorem de Acacii nomine abolendo, cujus causa schismate divisi essent, Orientales, instantius urget, ostendens ex iis quæ ad judicium Ecclesiasticum perducta sunt, Acacium jure esse damnatum, cum addit :

6. « Quantos vero excessus atque præsumptiones habuerit Acacius, ne clementiæ tuæ suggerere per singula fortasse videatur onerosum ; Cresconio vel etiam Germano fratribus et coepiscopis meis quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiæ vestræ specialius recensendam, si hoc pietati tuæ placuerit curiosius indagare, ne

[1] 1. Cor. IX. — [2] Rom. XIV.

[1] 2. Cor. V. — [2] Eccl. XLV. — [3] Philip. II. — [4] 1. Reg. XVI. — [5] 1. Paral. XXVIII. — [6] Ezech. XXI. — [7] Matth. IX.

in aliquo suggestionibus nostris veritas defuisse videatur : ut pro divina sapientia vestra perspicue videre possitis, non superbia vel elatione Sedis Apostolicæ in Acacium talem processisse sententiam, sed facinoribus certis (quantum nos extra illud judicium, quod solum falli non potest, æstimamus) zelo magis divinitatis exortam.

7. « Nos vero humiliter supplicantes, controversiam in Ecclesia remanere nolumus; cum magis vitanda contentio sit, sicut dicitur in Proverbiis [1] : Odium suscitat contentiones : omnes autem qui non contendunt, protegit amicitia. Nam, et Apostolus ad Corinthios [2] : Cum enim sint inter vos æmulationes, et contentiones, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? Item ad Philippenses [3] : Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera, et miserationes : implete gaudium meum, ut id ipsum dicatis, omnes eamdem charitatem habentes : nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis invicem æstimantes semetipsis superiores : non sua singuli respicientes, sed aliorum.

8. « Hoc tamen præcipue insinuo serenitati tuæ, gloriosissime et clementissime fili Auguste, ut cum causæ Alexandrinorum patuerint piissimis auribus vestris, ad Catholicam et sinceram fidem eos auctoritate, sapientia, divinisque vestris monitis redire faciatis. Nam quid tenendum sit in religione Catholica secundum definita Patrum, et prædicationem omnium sacerdotum qui in Ecclesia floruerunt, si hoc quoque præceperitis, scientibus in memoriam transmittendo renovabimus, ignorantibus ad dicendum pro officio nostræ instructionis offeremus, ut nulla extra hæc ingeniorum jactantia vel pravitatis audiatur.

9. « Illud vero peculiarius pro amore imperii vestri et beatitudine, quæ consequi poterit regnum, pro Apostolico officio prædicamus, ut (sicut decet, et Spiritus sanctus dictat) monitis nostris obedientia præbeatur, ut bona omnia vestram Rempublicam consequantur, sicut in Exodo promittitur [4] : Si audieris vocem Domini Dei tui, et quæ placent ei feceris coram ipso, et obedieris præceptis ejus, et custodieris omnem justitiam ejus : omnem infirmitatem quam importavi Ægyptiis, non importabo in te : ego enim Dominus sum, qui salvum facio te. Et illic iterum tuba potentissima canitur [5] : Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus postulat a te aliud, quam ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in omnibus viis ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo ex toto corde tuo, et ex tota anima tua custodire præcepta Domini Dei tui, et justitias ejus, quas ego mando tibi? Hæc me suggerentem frequentius non spernat, ante oculos habens Domini in Evangelio verba [6] : Qui audit vos, me audit : et qui vos spernit, me spernit : et qui me spernit, spernit eum qui me misit. Nam Apostolus concinens Salvatori nostro, ita loquitur [1] : Quapropter qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum qui dedit Spiritum sanctum suum in nobis.

10. « Pectus clementiæ vestræ secretarium est publicæ felicitatis; et per instantiam vestram, quam velut vicarium Deus præsidere jussit in terris, Evangelicis Apostolicisque præceptis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quæ sunt salutifera compleantur. Nam secundum Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his vel quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdotes sive levitas secundum canones ordinavit, ulla eos ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam et baptismum (quod procul sit ab Ecclesia) sive ab adultero, vel a fure fuerit datum, ad percipientem munus pervenit illibatum : quia vox illa, quæ per columbam sonuit, omnem maculam humanæ pollutionis excludit, qua declaratur ac dicitur [2] : Hic est qui baptizat Spiritu sancto et igne. Nam si visibilis solis istius radii cum per loca fœdissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri dignitate constringitur. Nam et Judas cum fuerit sacrilegus atque fur, quicquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce : Scribæ, inquit [3], et Pharisæi super cathedram Moysi sedent : quæ dicunt, facite : quæ autem faciunt, nolite facere. Dicunt enim, et non faciunt. Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in Ecclesia minister officio suo videtur operari, hoc totum contineri implente divinitatis effectu, ita ille per quem Christus loquitur, Paulus affirmat [4]: Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. A Deo autem non quæritur, quis, vel qualis prædicet, sed quem prædicet : ut invidos [5] etiam bene prædicare Christum confirmet, quo malo diabolus ipse dejectus est, et hoc ipse prædicare non desinit.

11. « Ideo ergo, et hic, cujus nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit : nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est, aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit, ei autem obfuit. Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa suspicio, ut imaginentur, prolato a papa Felice judicio, postea inefficaciter in sacramentis quæ Acacius usurpavit, egisse : ac perinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate ministeria tradita susceperunt, ne irrita beneficia divina videantur. Meminerint in hac quoque parte similiter tracta-

[1] Prov. XX. — [2] I. Cor. III. — [3] Philip. II. — [4] Exod. XV. — [5] Deut. X. — [6] Luc. X.

[1] Thess. IV. — [2] Matth. III. Luc. III. — [3] Matth. XXIII. — [4] I. Cor. III. — [5] Philip. I.

tum prævalere superiorem : quia non sine usurpatione nominis sacerdotii adjudicatus hoc egit, in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit : nam ad illum pertinuit, quod tuba Davidica canitur [1] : Verumtamen Deus conquassabit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Nam superbia semper sibi, non aliis facit ruinam ; quod universa Scripturarum cælestium testatur auctoritas : sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur a Propheta [2] : Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Unde cum sibi sacerdotis nomen vindicaverit condemnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est : quia non populos, qui in mysteriis donum ipsius sitiebat, exclusus est : sed anima sola illa quæ peccaverat justo judicio, propriæ culpæ erat obnoxia : quod ubique numerosa Scripturæ testatur instructio. Unde remotis hominum studiis, sive versutiis, in hac adhuc præsenti fragilitate positorum, secundum preces nostras adnisu, et auctoritate imperiali offerte Deo nostro unam Catholicam Ecclesiam et Apostolicam : quia hoc solum est, in quo non solum in terris, sed etiam in cælo triumphare possitis ». Subscriptio.

12. « Omnipotens Deus regnum, et salutem tuam perpetua protectione custodiat, gloriosissime et clementissime semper Auguste ». Hactenus Anastasius papa ad Anastasium imperatorem. Porro Festum quoque patricium cum legatis Apostolicæ Sedis profectum esse, libellus apocrisiariorum Ecclesiæ Alexandrinæ declarat, qui paulo post recitabitur.

13. *Apocrisiarii Ecclesiæ Alexandrinæ libellum deferunt legatis Constantinopoli degentibus.*— Cum hos suscepisset Apotolicæ Sedis legatos Anastasius imperator, bene illos habuit, detinuitque spe pacis usque ad finem anni sequentis, dolosam molitus interea, si quo modo ad subscribendum Enotico Zenonis ipsum Romanum Pontificem posset inducere : quomodo autem id tentarit per ipsum Festum legatum anno sequenti, suo loco dicemus. Constat etiam Macedonium Constantinopolitanum episcopum erga Romanum Pontificem fuisse redditum propensiorem ; sed votis suis passum esse ipsum imperatorem magnopere adversarium, quæ paulo post dicturi sumus, significabunt. Cum vero per universam Orientalem Ecclesiam innotuisset ab Apostolica Sede legatos esse missos Constantinopolim pro pace Ecclesiarum concitianda : apocrisiarii Alexandrinæ Ecclesiæ egerunt id ipsum cum legatis Constantinopoli agentibus, nimirum ut Ecclesia Alexandrina in communicationem Catholicam ab Ecclesia Romana reciperetur : libellumque supplicem iisdem obtulere legatis : quem adhuc integrum asservatum in Codice Vaticano sæpius citato, hic describere, dignum duximus, quod luculentam contineat rerum gestarum tractationem in his quæ spectant ad Epistolam sancti Leonis papæ, ab interpretibus depravatam : quibus videas, et admireris, quanta soleant arte hæretici suas hæreses honestare, et circumspecte vestire habitu Catholicæ veritatis : ut plane non adeo mirandum existimes, si ipsi errantes, in errorem traxerunt innumeram multidinem, mos iste vetus hæreticorum, ut illud potissimum curent, ut comparatis undique velamentis sub Catholici nominis involucro impietatem abscondant. Sed audi : ita libelli se habet inscriptio :

14. « Libellus, quem dederunt apocrisiarii Alexandrinæ Ecclesiæ legatis ab Urbe Roma missis ab Anastasio papa.

« Gloriosissimo atque excellentissimo patricio Festo, et venerabilibus episcopis Cresconio et Germano simul cum ejus potestate directis in legatione ab Urbe Roma ad clementissimum et Christo amabilem imperatorem Anastasium, Alexandrinæ venerabilis Ecclesiæ Dioscorus presbyter, et Cheremon lector responsis ejusdem Ecclesiæ servientes.

« Venerabites sanctæ Ecclesiæ Romanæ Urbis atque Alexandrinæ non solum fidem rectam et immaculatam, ex quo salutaris in eis prædicatus est sermo, sed etiam in divino ministerio semper concordiam servaverunt. Quippe cum ab uno fuerit in utrisque jactum fidei fundamentum (Petrum memoramus beatum Apostolum, cujus per omnia sanctus Evangelista Marcus extitit imitator) ita ut si quando contigerit in rebus ambiguis quædam episcoporum Concilia celebrari, sanctissimus is, qui Romanæ præsideret Ecclesiæ, reverendissimum Alexandrinæ civitatis archiepiscopum deligeret, ut sui curam loci susciperet.

15. « Sed hostem humani generis, cui bona perosa sunt, qui in perniciem nostram impio semper furore grassatur, non piguit per satellites proprios zizania inter utrasque conserere, ut tantæ unitatis discordiam perpetraret. Nam Eutychete impissimo contra fidem, quæ in beatissimis Apostolis prædicata est, sentiente, et docere tentante, contigit per idem tempus Sedis Apostolicæ præsulem tunc Leonem litteras ad Chalcedonense Concilium destinare : quarum litterarum fuere interpretes hi, qui cum Theodoreto Cyrorum civitatis episcopo tunc fuerant Nestorianæ hæresis sectatores : contraque eam fidem, quæ a venerabilibus trecentis decem et octo Patribus est edita, supra memoratæ litteræ probantur existere ; et non parvas occasiones his qui ejusdem nefandissimi Nestorii blasphemias vindicant, præstiterunt ; ita ut licentius adstruerent eumdem Nestorium minime perversa sensisse. His igitur causis Deo amabilis populus noster offensus est, et de græca translatione arbitratus est in latino quoque sermone sensum similem contineri, ac sese ab unitate Romanæ divisit Ecclesiæ. Necnon etiam Romanus antistes, existimans nos contra eam fidem, quæ tradita est a beatissimis Apostolis, conspirasse, a nostra se communione suspendit.

16. « Verumtamen ejus volentes satisfacere san-

[1] Ps. LXXXVI. — [2] Psal. C.

ctitati, nos eam fidem tenere, quam princeps Apostolorum Petrus, ejusque discipulus Marcus beatissimi crediderunt, et post modum trecenti decem et octo venerabiles edidere pontifices, legatos ad Urbem Romam nostra dirigere curavit Ecclesia. Sed ibi quidam civitatis nostræ repertus est a recta fide dissentiens, atque ab ea ex causis quoque diversis alienus existens, qui hoc visus est perpetrare, ne ulla in suscipiendis legatis copia præberetur : qui nec ad faciem usque salutationis admissi, sine aliquo effectu reversi sunt.

17. « Quia vero ante non multum temporis Photinus religiosus diaconus sanctæ Thessalonicensis Ecclesiæ nobiscum de pace sanctarum Ecclesiarum verba conseruit, dixitque se ante spatium parvi temporis destinatum a sanctissimo archiepiscopo Andrea Thessalonicensis Ecclesiæ ad Romanum Pontificem Anastasium : et affirmabat de his, quæ nos vehementer offendunt, in translatione Epistolæ sibi satisfactum fuisse a supradicto præsule Romanæ Ecclesiæ, quod scilicet in Epistolæ translatione comprobarentur errores : ipsam vero latinam Epistolam juxta fidem trecentorum decem et octo sanctorum Patrum editam constitisse. Insuper quædam retulit ex persona ejusdem antistitis fuisse narrata, quæ ad vituperationem eorum, quæ in translatione sunt indita, pertinerent : et ad illos, qui ea confringere tentaverunt, ad satisfactionem eorum qui rectam fidem immaculatamque custodire non negligunt.

18. « Quibus abunde sanatis, cupientesque pristinam reintegrari concordiam : maluimus etiam a vobis, si vera sunt illa quæ Photinus religiosus diaconus nobis retulerat, edoceri, vestræque desideravimus occurrere sanctitati, et de his omnibus habere colloquium. Verum sanctitas vestra non semel, sed crebro nos docere dignata est, in Epistolæ interpretatione errores intersitos, non in latino textu fuisse conceptos. Quapropter supplicavimus vobis, ut confessionem nostræ fidei sumeretis, pro qua venerabilis Ecclesiæ nostræ legatione perfungimur : quam fidem etiam ubique sanctissimus archiepiscopus intimavit, et approbantium accepit rescripta cunctorum. Quod si etiam vestram huic fidei sanctam Ecclesiam videritis congruere, nobis satisfieri jubeatis ; ut sublatis e medio scandalis, ad pristinam tam Romana, quam Alexandrina venerabiles Ecclesiæ redeant unitatem.

19. « Hanc autem fidei confessionem vobis obtulimus taliter continentem ex Evangelicis Apostolicisque præconiis inspiratione divina solam veram rectamque fidem, quam trecenti decem et octo venerabiles Patres, qui in Nicæna Synodo congregati sunt, ediderunt : quam, et secuti sunt centum quinquaginta qui ad urbem regiam convenerunt, æque venerandi pontifices. Hanc etiam exequentes qui Ephesi collecti sunt Patres, annuente quoque Sedis Apostolicæ papa sanctissimo Cælestino, sacrilegum damnavere Nestorium, pœnam in eos qui tentaverint fidem aliam statuere præfigentes : quem Nestorium nos quoque simul cum Eutychete contraria his quæ superius dicta sunt sentientes anathematis ultione damnamus, suscipientes duodecim illa capitula, quæ venerandæ memoriæ Cyrillus Alexandrinæ Ecclesiæ quondam archiepiscopus scripsit. Confitemur autem Unigenitum Dei Filium, et Deum, qui secundum veritatem factus est homo, Dominum nostrum Jesum Christum consubstantialem Patri secundum divinitatem, et consubstantialem nobis eumdem ipsum secundum humanitatem : qui descendit, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine Theotoco, hoc est, Dei genitrice, unum Filium, non duos existere. Unius namque dicimus unigeniti Filii Dei sive miracula, sive etiam passiones, quas sponte pro nobis carne sustinuit. Eos autem qui dividunt, vel confundunt, aut phantasiam aliquam introducunt, nequaquam omnino recipimus : quia incarnatio illa, quam Dei genitrix secundum veritatem ex se edidit, augmentum filii non effecit : Mansit enim Trinitas, etiam incarnato, quod unum ex Trinitate est, Verbo Dei. Hæc itaque scripsimus, non fidem novantes, sed vobis causa concordiæ satisfacere cupientes. Omnem autem qui aliter sentit, senseritve, seu nunc, seu aliquando in quocumque loco, vel in quolibet Concilio, anathematis pœna percellimus, præcipue vero Nestorium, et Eutychetem, universosque qui illis assentiunt.

20. « Vestra igitur reverentia suscipiens fidem nostram, hanc se præsuli Romanæ Ecclesiæ Anastasio asseruit relaturam ; quem et paratum existere memorabat satisfacturum illis, qui fuissent a nobis hac causa transmissi. Illud etiam asserebat, hanc fidem Dioscorum, Timotheum, Petrumque sensisse nostræ quidem civitatis archiepiscopos, nec deberi in Diptychis eorum nomina recenseri. Nos contra poposcimus, aut perduci adversus eos qui astruant talesque demonstrent ; aut si non reperientur qui eos convincere potuissent, nobis pro eorum persona satisfacientibus acquiescant ; demonstrantibus et approbantibus quod hanc fidem tenuerint, docuerint, cunctisque quos informaverunt, tradiderint præfati parentes nostri, et archiepiscopi Timotheus, Dioscorus, et Petrus. Vestra autem sanctitas renuit, dicens, non sibi fuisse præceptum, ab Apostolicæ Sedis antistite de his facere quæstionem.

21. « Hujus rei gratia obtestamur vos coram magno Deo, et Salvatore nostro Jesu Christo, qui de sancta et Dei genitrice Maria Virgine incarnatus, et natus est, quique concordem glorificationem servitutemque fidelium probat libenter et suscipit, et sanctis Angelis ejus, per hanc eamdem immaculatam quæ de illo est fidem ; ut ad urbem Romam, favente Domino, venientes, hanc chartulam offeratis Apostolicæ Sedis antistiti Anastasio, quæ ex persona sanctæ Ecclesiæ Alexandrinæ vobis oblata est : ut ejus sanctitas relegens, quæ sibi fuerint placita, seu litteris ad sanctissimum nostrum archiepiscopum datis, seu per aliquem internuntium manifestare dignetur. Nam cum a sanctitate ejus fidei rectæ fuerit servata confessio, quæ est a beatis Patribus

constituta, nos paratos existere profitemur ad Urbem Romam legatos, qui pro unitate sanctarum Dei Ecclesiarum agere debeant, destinare.

22. « Confidimus autem in Domino nostro Jesu Christo, quod huic fidei ejus beatitudo consentiens, juxta illa quæ in responsione sunt posita, velut proprios etiam nostros populos arbitretur, et pro eorum regimine sollicitudinem gerat, cupiens secundum Deum omnibus utilis approbari. Exemplum autem hujus chartulæ apud nos detinuimus, necesse habentes, si qua mora provenerit quo minus sanctarum Ecclesiarum unitas fiat, in illo glorioso de cælis adventu Domini nostri Jesu Christi, cum venerit judicare vivos et mortuos, ante tribunal ejus, ubi nulla est acceptio personarum cum hoc assistere ad refellendum eos qui sanctarum Ecclesiarum neglexerunt unitatem ». Hactenus hæretici Ecclesiæ Alexandrinæ, bis impii, dum sicut in sua fidei professione verbum nullum posuerunt de Synodo Chalcedonensi, ita nefandissimos hæreticos, et sacrilegos Dioscorum, Timotheum, et Petrum volunt salvos, atque eorum nomina inter Diptycha recitari ; ac proinde haud dubium digni qui repellerentur ab Apostolica Sede. Videre plane fuit restaurata antiqua, sed diverso modo, figmenta diaboli : dum sicuti olim ad decipiendos Gentiles Ægyptios, intra parietes ornatissime structos crocodilum, vel simiam, vel apin, aliud vel monstrum exhibere consueverat adorandum, ita modo ad seducendum populum Christianum Ægypti sub specie quadam foris ostensa Catholicæ pietatis, inducit miseros ad hæresum monstra colenda, et ipsos nefandos hæreticos venerandos.

23. *Festi legati consilium de inducendo papa Anastasio, ut subscriberet Zenonis Enotico; idem tamen papa defenditur.* — Sed quid interea laudabiliter egerit Festus Roma missus legatus ad Anastasium imperatorem, audi : scribit enim de eo Theodorus Lector his verbis [1] : « Festus quidam senator Romanus cum ad imp. Anastasium propter quasdam civiles necessitates missus, ad imperatorem venisset, adhortatus est, ut memoria coryphæorum Apostolorum Petri et Pauli multa cum reverentia et veneratione celebraretur. Quamvis itaque, et antea celebrata esset, tamen ex petitione Festi multo amplius, et splendidius panegyris illa celebrari cœpit ». Simul ac enim adversari cœpere Constantinopolitani antistites Apostolicæ Sedi, ipsi Ecclesiæ Petri, et Petri successoribus Romanis Pontificibus, pariter et ipsius Apostoli Petri cultus Contantinopoli neglectus est, quem Festus senator restituendum curavit. Mos iste hæreticorum, ut prœlia primo adversus homines ineuntes, in cælites demum illa convertant : quo in genere cognoscas Novatores audaciores progredi pugnatores, dum in Romanæ Ecclesiæ odium, non solum Petri Apostoli cultum penitus omiserunt, sed execrabilibus eumdem Neronem truculentiores confodere blasphemiis nunquam cessant.

24. Sed pergit Theodorus : « Per hunc Festum Macedonius episcopus Constantinopolitanus Anastasio Romano episcopo rationem reddere voluit : verum ne hoc faceret, ab imperatore est prohibitus. Festus vero (sicuti fertur) imperatori clanculo pollicitus est, persuasurum se Romano episcopo ut Concordiæ Zenonis subscriberet. Cum autem Romam venisset, Anastasium episcopum mortuum reperit ». Hæc Theodorus, eademque Nicephorus [1]. Ex quibus satis apparet Anastasium papam integrum sincerumque in Catholica fide permansisse : decessisse autem, antequam a Festo ejusmodi perfidiæ tentaretur. Reditum autem legatorum in sequentem annum fuisse productum, cum jam Anastasius papa decessisset, ex modo dictis apparet.

25. Porro quantum attinet ad integritatem Anastasii papæ : haud invidiam pati debet, quod in illud inclinasse monstrant litteræ Justini imperatoris, ut acquiesceret tolli tantum nomen Acacii, cæterorum autem qui cum eo communicassent Constantinopoli, non similiter. Id enim Justinus imperator ad Hormisdam papam scribens testatur his verbis [2] : « Anastasius religiosissimæ memoriæ vestræ culmen Ecclesiæ palam aperteque constituit, cum hoc idem scriberet negotium decessori nostro, satis esse pacem affectantibus, si nomen tantum reticeatur Acacii. Ergo priora vestræ sedis constituta sequitur, qui non omnes memorias mortuorum judicat contemnendas, etc. » Hæc Justinus imperator. Cæterum si attendas Epistolam Anastasii papæ ad Anastasium imperatorem : etsi in ea de Acacii tantum nomine habita videatur mentio ; nihilominus de cæteris cum Acacii nomine communicantibus nequicquam visus est decrevisse ; sed tantum suggessisse, se recepturum quos baptizavit, vel ordinavit Acacius : quod Apostolica dispensando auctoritate fieri posse cognovit, cum sciret Gelasium papam se idem præstiturum pollicitum esse.

26. At vero nullam concordiam iniisse Anastasium papam cum Anastasio imperatore, sed magis illum execratum esse, satis declarant litteræ apologeticæ ipsius successoris Symmachi papæ ad eumdem Anastasium imperatorem datæ, in quibus hæc leguntur [3] : « Dicis, quod mecum Senatu conspirante, excommunicaverim te. Ista quidem ego : sed rationabiliter factum a decessoribus meis sine dubio subsequor ». Hæc Symmachus Anastasii successor ad Anastasium imperatorem : quæ profecto tam libere de prædecessoribus affirmare ausus non fuisset, nisi Anastasii papæ fides sincera, atque in ea tuenda probata in omnibus fuisset sacerdotalis constantia.

27. Ex his porro habes, unde corrigas, vel quo-

[1] Theod. Lect. Collect. l. II.

[1] Niceph. l. XVI. c. 35. — [2] Tom. I. Concil. — [3] Habentur tom. I. Bibl. sanct.

modo sane intelligas quod in libro de Romanis Pontificibus habetur his verbis : « Eodem tempore », Anastasii papæ scilicet, « multi clerici et presbyteri se a communione ipsius retraxerunt, (erexerunt) eo quod communicasset sine consilio episcoporum, vel presbyterorum, vel cleri cunctæ Ecclesiæ Catholicæ, diacono Thessalonicensi nomine Photio (Photino), qui communionis erat Acacii; et quia occulte voluit revocare Acacium, et non potuit : qui nutu divino percussus est ». Hæc ibi, quæ scias contra Anastasium sparsa esse a schismaticis Laurentianis, de quibus suo loco dicetur. Etenim illum Photii cum Anastasio consuetudinis usum in restituenda (ut vidimus ex libello Alexandrinorum legatorum) corrupta ab interprete Leonis papæ Epistola, in deteriorem adversarii acceperunt partem : cum tamen requisitum hujusmodi papæ officium nec hæreticis denegari poterat, dum non aliud peteret, quam ut depravata S. Leonis Epistola vitiosa translatione, ex prototypo ab archivio Ecclesiæ Romanæ petendo, in pristinam germanitatem, integritatemque veterem redderetur.

28. Cæterum si contentiose nimis quis asserere velit, Anastasium propensiorem fuisse in restituendo sublato e Diptychis Acacii nomine, sed morte præventum id præstare minime valuisse : in hoc est quidem, quo magis magisque admireris Dei providentiam erga Romanam Ecclesiam, cum titubantem Apostolicæ Sedis præsidentem Pontificem ex humanis ante subduxerit, quam quod meditaretur impleret; et antea morte præreptum, quam vel tentari posset a Festo legato de subscribendo Zenonis Enotico. Ita namque sæpe divino consilio, quo potissimum Catholicæ fidei semper servare consuevit integritatem, factum scimus, ut quam citissime morte mulctatus sit, qui in aliquod discrimen abducturus esset Catholicam Romanæ Ecclesiæ puritatem. Sunt de his plura exempla suis locis reddita, vel reddenda : quibus plane secundum illud Davidicum[1] : Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel », noscas Deo Romanam Ecclesiam curæ esse.

29. *Joannes Mela Alexandrinus episcopus.* — Eodem anno Athanasius hæreticus episcopus Alexandrinus, cum sedisset annos septem, defunctus est : inque locum ejus illi non impar est suffectus Joannes, plane diversus ab illo Joanne Orthodoxo, de quo supra. De hoc autem habet hæc Liberatus diaconus : « Sic enim Athanasio hæretico tempus sui episcopatus complente, post eum ordinatur episcopus Joannes cognomento Mela, qui et ipse secutus est Athanasium prædecessorem, qui in edicto Unitivo communicavit aliis sedibus, id est, Constantinopolitanæ, et Antiochenæ, et Hierosolymitanæ : in cujus præsulatu dum Alexandrina Ecclesia divisionem habuisset Dioscoritarum propter Petrum Mogum, quasi communicasset Synodo, etiam ipse defunctus est tempore Macedonii Constantinopolitani episcopi ». Hæc Liberatus. Verum calumniose quidem de trium sedium episcopis, nempe de Macedonio Constantinopolitano, Flaviano Antiocheno, et Elia Hierosolymitano refert, recepisse Unitivum Zenonis ; cum aperte sit demonstratum hos esse professos Chalcedonense Concilium. De ipso autem Joanne liquet fuisse hæreticum, adversatumque sacrosancto Chalcedonensi Concilio : nam de eo ejusque successoribus hæreticis episcopis hæc Leontius habet : « Post Athanasium Joannes fit episcopus, rursumque Joannes alter, inde Dioscorus, et tandem Timotheus, qui omnes Unionis scriptum recipiebant, et Synodum anathematizabant ». Hæc Leontius : at de his satis.

[1] Psal. cxx.

Anno periodi Græco-Romanæ 5900. — Jesu Christi 497. — Anastasii II papæ 2. — Anastasii imp. 7. Theodorici reg. 5. et 9.

1. *Anastasii secundus consulatus.* — *Anastasius* Aug. II sine collega consul in Oriente processit, novumque morem induxit, ut septimo imperii anno imperatores consulatum capesserent; quod postea a *Justino* seniore, et a *Justiniano* ejus successoribus, post quos nulli amplius consules ordinarii fuere, præstitum. Hanc mutationem ex eo provenisse suspicatus sum in Dissert. Hypat. quod remissiones tributorum publicorum, quæ hactenus in quinquennalibus, annisque hujusmodi solemniis destinatis, fieri solitæ essent ab imperatoribus, Anastasius, quem Suidas in voce Ἀναστάσιος, scribit, inexplebili pecuniæ parandæ cupiditate flagrasse, septimo tantum imperii anno eas fieri præceperit. Procopius enim in Hist. Arcan. cap. 23, postquam Justinianum imp. criminatus est, quod intra annos

triginta duos, quibus tunc imperabat, quando ea Historia scripta, nullam tributorum remissionem fecisset, addit : « Quid si per septennalem, ut Anastasius imperator illis indulsisset, publicorum dissolutionem, nec se quidem satis pro rei ac temporis conditione fecisset ». Jam antea idem Procopius Romanorum principum morem his verbis descripserat : « Fuit Romanis imperatoribus mos perantiquus, ut quæ superessent Æris alieni publici partes tenuiores, harum remissionem non semel, sed iterum ac sæpius (in quinquennalibus nempe et id genus Festis) subditis darent, ne quia attritis fortunis nomina hæc dissolvenda non essent, perpetuo his angustiis versarentur, neve indebito exagitandi vectigalis ansam quæstores haberent. Hic autem princeps (nempe Justinianus) intra annos duos atque triginta nihil tale subjectis condonavit ». Existimo itaque illud de novo ab Anastasio inductum, ut anno imperii septimo indulgentiæ debitorum fierent, et consulatus quinquennalibus debitus in annum illum differretur, aliaque et eo anno fierent, quæ in quinquennalibus, et decennalibus fieri solita essent. Certe Procopius lib. I de Bell. Pers. cap. 7 prodit, *Anastasium* Amidenis, qui egregie urbem adversus Persas defenderant, digna munificentia præstitisse : « Siquidem, inquit, civitati ad septennium solidum vectigalia remisit ; cum tamen imperatores hujusmodi debitorum remissiones cuilibet quinquennio alligassent.

2. *Moritur Athanasius episc. Alexandrin.* — Ad num. 29. In Historia Coptitarum legitur, *Athanasium* episcopum Alexandrinum (qui hæreticus erat) sedisse cum Petro Mongo, obiisseque *vicesima mensis Thot, die Martis*, postquam eam Ecclesiam administrasset *annos* VI *et dies* CCXXIII. Dies XX mensis Ægyptiaci Thot concurrit cum die XVII Septembris nostri, in quem anno superiori feria tertia incidebat. Quare mors Athanasii in eum retrahenda; quod Joannis *Melæ* seu Joannis *Hemulæ*, ut a Theophane appellatur, Athanasii successoris mors magis confirmabit. Hinc liquet, *Athanasium* anno CDXC, die nona Februarii, Alexandriæ sedere cœpisse, et *Petrum Mongum*, cujus vicarius fuisse dicitur, eodem anno interiisse. Liquet secundo, Theophanem Athanasii mortem recte copulasse cum anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXIX, qui *kal. Sept.* præcedentis Christi anni inchoatur, recteque Nicephorum in Chronico annos VII ei tribuisse.

3. *Cum aliis patriarchis communicavit.* — Liberatus cap. 31 de Joanne Meta scribit : « Qui et ipse secutus est Athanasium prædecessorem qui in Edicto unitivo communicavit aliis sedibus, id est, Constantinopolitanæ, Antiochenæ, et Hierosolymitanæ ». Baronius scribit, calumniose id dici de trium sedium episcopis, nempe de Macedonio, Flaviano, et Elia ; cum professi fuerint Chalcedonensem Synodum. At licet verum sit eos admisisse Concilium Chalcedonense, hoc tamen non obstat, quin Henotico Zenonis subscripserint œconomiæ causa, ut jam ostendimus de Macedonio, idque indicat de *Flaviano* episcopo Antiocheno Evagrius lib. 3, cap. 23. « Mortuo post hæc Palladio, Antiochensis Ecclesiæ antistite, Flavianus cum in ejus locum successisset, Salomonem Antiochenum presbyterum misit Alexandriam, qui Synodicas ipsius perferret, et Joannis vicissim litteras flagitaret ». Idem Evagrius cap. 30 testatur, postea Anastasium Antiochia Flavianum expulisse, quod Concilium Chalcedonense prædicaret.

4. *Floret S. Eleutherius episc. Tornacensis.* — Florebat hoc tempore in Galliis sanctus *Eleutherius* Tornacensis episcopus, de quo in auctiore ejus Vita apud Bollandum, ad diem XX Februarii hæc leguntur : « Decimo ordinationis anno, præsidente papa Anastasio, Tornacenses omnibus Christianis rebelles ad fidem reduxit, et in eadem hebdomada plusquam undecim millia baptizavit ». Hic autem est decimus Eleutherii ordinationis annus, ut in ejus morte videbimus. Ita paulatim post *Chlodovei* baptismum Gallia fiebat Christiana.

5. *Moritur Aurelius Ambrosius Britan. rex.* — Ambrosius Aurelius Britannorum rex hoc anno moritur proditione Pascentii Vortigerni regis filii, qui a morte patris in Germaniam fugerat, ut scribit Florilegus. Venit in Britanniam Pascentius cum manu valida, cumque in fugam fuisset conjectus, et *Ambrosium* ægrotare accepisset, conduxit Saxonem, qui Britannum se, medicumque simulavit, et venenum propinavit Ambrosio, cui *Utherus* ejus frater successit, postquam Pascentio occiso, ducibusque aliis, qui cum eo venerant, insigni victoria potitus fuit.

ANASTASII ANNUS 2. — CHRISTI 498.

1. *Post obitum Anastasii conflatur schisma Laurentii adversus legitimum papam Symmachum.* — Qui sequitur annus Domini quadringentesimus nonagesimus octavus Paulino et Joanne Scytha consulibus Fastis adjicitur, idemque Ecclesiæ Romanæ funestus, scissa eadem diro schismate ob Anastasii papæ successoris creationem oborto. Hoc enim anno idem Romanus Pontifex, cum sedisset annos duos minus diebus septem, moritur XVI kal. Decembris. Rediens enim Festus legatus Constantinopoli post obitum Anastasii papæ, ut præstaret quod pollicitus fuerat imperatori, suadere Romano Pontifici subscribere Zenonis Enotico; cum jam de id agendo cum Anastasio spes omnis evanuisset; operam dedit, ut successor crearetur, qui ad id præstandum suaderi facile posset. Sic igitur studiis ejusdem Festi negotium agentis Anastasii imperat. cum conaretur aliquem subrogari Pontificem qui ejus votis annueret, resistente vero majori saniorique parte Romani cleri atque senatus, ejus rei causa Ecclesiasticum bellum conflatur: de quo antequam agere aggrediamur, quæ sunt reliqua Actorum Anastasii papæ dicamus: in dicto enim libello Romanorum Pontificum hæc habentur:

2. « Hic fecit Confessionem B. Laurentii martyris ex argento, pensantem libras centum (octoginta) ». Et inferius: « Hic fecit ordinationem unam in Urbe Roma per mensem Decembrem, creavit presbyteros duodecim, episcopos per diversa loca numero sexdecim: qui sepultus est in Basilica S. Petri Apostoli XIII kalendas Decembris, et cessavit episcopatus ejus dies quatuor ». Hæc ibi. Fertur decretum nomine Anastasii papæ, cujus est exordium [1]: « Sane Thessalonicenses episcopi, etc. » Sed quoniam in eo mentio habetur Timothei episcopi Constantinopolitani, necnon Dioscori junioris episcopi Alexandrini, ad Hormisdæ papæ tempora, et actiones referendum esse putamus: quod quidem miramur eruditos viros emendatores libri Decretorum Romanorum Pontificum præteriisse: agemus de eo nos suo loco.

3. Quarto autem die ab obitu Anastasii, nempe decimo kalendas Decembris, Romæ in Basilica Constantiniana creatur Romanus Pontifex Symmachus natione Sardus, patre Fortunato: quo item die in Basilica sanctæ Mariæ Laurentius in schismate creatur papa, id agente Festo patricio in gratiam Anastasii imperatoris, quod sciret ab eo fore subscribendum Zenonis Enoticum. Res insignis turpitudinis, universæ Ecclesiæ palam facta, ita describitur a Theodore Lectore græco auctore [1]: « Festus vero (sicuti fertur) clanculum imperatori pollicitus, persuasurum se Romano episcopo, ut Concordiæ Zenonis subscriberet: cum Romam venisset, Anastasium episcopum mortuum reperit. Quapropter studium impendit, ut (quod quærebatur) quibusdam prætextibus subscriberetur. Multis enim pecunia corruptis, id perfecit, ut præter consuetudinem episcopus quidam eligeretur, Romanus natione, nomine Laurentius. Ordinantur itaque duo: a pluribus quidem ex diacono ordinatur Symmachus, ab aliis vero Laurentius. Quorum gratia Romæ cædes, rapinæ, et alia innumera mala perpetrantur ». Hæc Theodorus de schismate, malisque inde secutis, et ad triennum propagatis, ut ipse testatur. Quæ autem postea contigerint, idem recenset, sed a nobis suo loco narranda: eadem quoque Nicephorus [2] habet.

4. At non clerus tantum, sed et senatus Romanus ea de causa mutuis inter se discordiis rixisque certavit; partis alterius, nempe Laurentii, patrocinium suscipientibus Festo atque Probino potentissimis senatoribus; alteri vero parti, Symmachi videlicet, Fausto exconsule et aliis senatoribus faventibus, quorum inter se conflictus ab Anastasio describitur: nos vero pro temporis ratione suis quæque reddemus locis. Haud enim anni unius, sed plurium fuit ejusmodi in Ecclesia Romana certamen; quod sæpe consopitum, vehementiori eruptione recruduit. Parti quidem Laurentii additæ vires vehementer ex eo fuerunt, quod idem habuit promotorem Paschasium sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconum, virum, qui tum ex doctrina, tum etiam ex vitæ sanctitate summam sibi

[1] XVI. q. VII. et tom. I. Concil.

[1] Theod. l. II. Collect. — [2] Niceph. l. XVI. c. 36.

gloriam compararat; quo populus perfacile commoveri posset.

5. De rebus autem hoc anno gestis Anastasius Bibliothecarius ista habet : « Facta contentione, hoc construxerunt partes, ut ambo Ravennam pergerent ad judicium regis Theodorici. Qui dum ambo introissent Ravennam, hoc judicium æquitatis invenerunt: Ut qui primo ordinatus fuisset, vel ubi pars maxima cognosceretur, ipse sederet in Sede Apostolica : quod tandem æquitas in Symmacho invenit et cognitio veritatis, et factus est præsul Symmachus ». Hæc ipse. Vides, lector, quo necessitas impulit altercantes ut ad sedandum repentinum ingruens malum, quo universa Urbs sanguine fœdabatur, subire judicium regis Ariani sponte delegerint : haud enim instans urgensque civile bellum patiebatur, ut congregandi, more majorum, Concilii tempus exspectaretur. Id quidem (ut dictum est) suasit, impulitque importuna et male suada necessitas legum nescia : cum tamen ea via repentino compresso tumultu, datus est tandem locus cogendæ Synodi, de qua idem auctor ista mox subdit : « Eo tempore papa Symmachus congregavit Synodum, et constituit Laurentium in Nucerina civitate episcopum intuitu misericordiæ ». In ea quidem Synodo ab omnibus qui interfuerunt episcopis cognitus et approbatus est Symmachus Romanus Pontifex. Sed de Synodo dicendum anno sequenti quo celebrata esse cognoscitur.

6. Turbulentissimus quidem hoc anno fuit status Romanæ Ecclesiæ cum et clerici inter se mutuo scissi certarent, et senatores amplissimi ordinis magno periculo totius perdendæ Urbis inter se invicem obstinatis animis conflictarent : illud autem nutriebat incendium, quod res nequaquam eo statu reposita esset, ut palam omnino de alterius legitima electione constaret, quo de alterius intrusione certum quid patensque affirmari valuerit: adeo ut cujus essent potiora jura, videri potuisset aliquandiu excusabilis ignorantia ; atque venialis fuerit culpa, magis Laurentio studere, quam Symmacho, usque ad Synodi decretum, quo causa Symmacho adjudicata fuit. Quis enim in re tanta acquiescere judicio sæcularis principis ejusdemque Ariani cogi posse, sibi videri poterat? Postea autem episcoporum Synodali sententiæ non acquievisse, gravi culpa non caruit. At quid sanctus Gregorius papa in suis Dialogis de Paschasio diacono eximiæ probitatis viro inhærente Laurentio, atque sub ejusmodi schismate tempore Symmachi papæ defuncto narrat, audiamus, ubi ait [1] :

7. « Cum essem adhuc juvenculus atque in laico habitu constitutus, narrari a majoribus atque scientibus audivi, quod Paschasius hujus Apostolicæ Sedis diaconus, cujus apud nos rectissimi et luculenti de sancto Spiritu libri extant, miræ sanctitatis vir fuerit, eleemosynarum maxime operibus vacans, cultor pauperum, et contemptor sui. Sed hic in ea contentione, quæ inardescente zelo fidelium inter Symmachum atque Laurentium facta est, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, et omnium post unanimitate superatus, in sua tamen sententia usque ad diem sui exitus perstitit, illum amando atque præferendo, quem episcoporum judicio præesse sibi Ecclesia refutavit.

8. « Hic itaque cum temporibus Symmachi Apostolicæ Sedis præsulis esset defunctus, ejus dalmaticam feretro superpositam dæmoniacus tetigit, statimque sanatus est. Post multum vero temporis Germano Capuano episcopo (cujus superius memoriam feci) medici pro corporis salute dictaverant ut in Angulanis thermis lavari debuisset. Qui ingressus easdem thermas, prædictum Paschasium diaconum stantem et obsequentem in caloribus invenit. Quo viso vehementer extimuit. et quid illic tantus vir faceret, inquisivit. Cui ille respondit : pro nulla alia causa in hoc pœnali loco deputatus sum, nisi quia in parte Laurentii contra Symmachum sensi. Sed quæso te, pro me Dominum deprecare : atque in hoc cognosces quod exauditus sis, si huc rediens me, non inveneris. Qua de re vir Domini Germanus se in precibus strinxit et post paucos dies rediit, sed jam dictum Paschasium in loco eodem minime invenit. Quia non malitiæ, sed ignorantiæ errore peccaverat, purgari post mortem a peccato potuit. Quod tamen credendum est, quia ex illa eleemosynarum suarum largitate hoc obtinuit, ut tunc posset promerere veniam, cum jam nihil amplius posset operari ». Hæc Gregorius : qui dum ait perstitisse in sententia Paschasium usque ad diem exitus sui, exclusive intelligendum est : etenim omnium est receptum assensu, non posse in cælum admitti, qui in terra se ab Ecclesia separavit. Gravis illa quidem Paschasii culpa fuit, quod post receptum a sancta Synodo Symmachum in Romanum Pontificem, ei minime communicare voluerit ; venia tamen factus dignus, cum in exitu ipso facti pœnituit.

9. *Longini miserandus exitus.* — Quod ad res pertinet Orientales : sub anni hujus consulibus meminit Marcellinus in Chronico de Longino Zenonis imperatoris germano pœnas tandem Dei nutu exsolvente omnium turpitudinum, quibus (ut diximus ex Suida) obrutus, sacra profanaque simul fœdaverat : « Hoc igitur anno », inquit Marcellinus, « Longinus Isaurus, cognomento Selinunteus, apud Antiochiæ Isauriæ civitatem a Prisco comite captus, Constantinopolim missus est; catenatusque per agentem circumductus, Anastasio principi, spectante populo, ingens spectaculum fuit, variisque deinde cruciatibus apud Nicæam Bithyniæ civitatem expensus est. Nummis vero, quos Romani Terentianos (Tertianos), Græci Folles vocant, Anastasius princeps suo nomine figuratis, placabilem plebi commutationem distraxit ». Hæc Marcellinus. At de Follibus et Terentianis, seu potius Tertianis nummis nos superius pluribus egimus.

10. *Joannes Silentiarius innotescit.* — Hoc co-

[1] Greg. Dialog. l. IV. c. 40.

dem anno, sexta indictione currente, innotescit in Palæstina magnus ille Joannes anachoreta cognomento Silentiarius, de quo superius dictus sub S. Saba incognitum vitam exercuisse monasticam : cum vero invitus cogeretur ejusdem Sabæ patris jussu initiari presbyteratu ab Elia episcopo Hierosolymitano, ne in sacerdotii iteratione sacrilegium patraretur, se jam episcopum fuisse ordinatum coactus est eidem propalare : quod cum et S. Saba divinitus cognovisset, ipso rogante, seorsum agere, et silere permisit : ex quo factum est, ut Silentiarii fuerit cognomentum adeptus. Agebat autem hoc ipso Domini anno quadringentesimo nonagesimo octavo ipse Joannes suæ ætatis annum quadragesimum quartum. Scripsit vero res ab eo præclare gestas idem qui scriptis prosecutus est Acta sancti Euthymii abbatis Cyrillus, ut ipse testatur, dum tradit se convenisse ipsum Joannem, et monasticæ vitæ institutum aggressum esse anno ætatis Joannis (ut ait) nonagesimo, Christi vero quingentesimo quadragesimo quarto : idemque (ut dictum est superius) vitam sancti Sabæ, omni fide diligentia, et integritate prosecutus est. Has Deus lampades in tanta totius orbis Orientalis caligine voluit effulsisse ; ut per vastum mare omni ex parte procellarum turbinibus agitatum essent, quæ portum tutum ostenderent super pharum elevatæ lucernæ.

Anno periodi Græco-Romanæ 5991. — Jesu Christi 498. — Symmachi papæ 1. — Anastasii imp. 8. Theodorici reg. 6. et 10.

1. *Consules.* — Coss. *Joannes Scytha* et *Paulinus Decius :* prior Orientalis qui sub Zenone imp. adversus *Illum* missus, tam hunc, quam *Leontium* in Papurio Castello stricta obsidione pressit, ut testatur Theophanes pag. 112, qui pag. 120 scribit, Joannem Scytham anno quinto Anastasii *Longinum* magistrum, cæterosque tyrannos per longam obsidionem cepisse, et gladio feriisse ; Anastasium imp. *tam Joannem Scytham*, *quam alterum Joannem Cyrtum consulatus dignitate et aliis honoribus* auxisse. Joannes *Cyrtus*, seu melius *Gibbus* anno CDXCIX consulatum gessit, ut infra videbimus. *Paulinus* consul Occidentalis fuit, de cujus causæ defensione suscepta a Boetio contra Theodorici Italiæ regis aulicos, legendus Boetius lib. 1 de Consolat. prosa 4. Paulinum vero e familia Deciana fuisse, ideoque et consulem Occidentalem, liquet ex Cassiodoro lib. 9, Epist. XXII Paulino anno DXXXIV ab Athalarico rege data. Cum enim *Paulinus* ille e familia Deciana ibi dicatur, et in Fastis *junior* appelletur, evidens est *Paulinum* hoc anno consulem, cujus respectu ille *junior* dicitur, ex eadem ortum. *Paulinus* quidem hoc anno consul *junior* etiam vocatur in Epistola Symmachi papæ ad Eonium episc. Arelatensem, a Baronio anno CDXCIX, num. 26 recitata, in ea enim legitur : « Data III kalend. Octob. iterum post consulatum Paulini junioris V. C. », anno nempe Christi quingentesimo. At vox *junior* in eam subscriptionem ab aliquo sciolo, qui hunc Paulinum cum altero confudit, infarta. Quomodo enim *Paulinus* hoc anno consul dici potest *junior*, cum nullus ejusdem nominis eum in consulatu præcesserit? Sic nonnisi alicujus scioli temerario ausu in Epistola Anastasii Aug. anno DXVII Hormisdæ papæ scripta, et a Baronio eo anno num. 48 et seq. relata habetur : *Data Constantinop. V idus Julii. Anastasio Aug. IV et Agapito coss.* Anastasius enim, qui eo Christi anno consulatum gessit, non Augustus, sed vir privatus fuit, ut suo loco monstrabimus. Utraque emendatio certa, et ad præcavendos errores necessaria.

2. *Moritur Anastasius PP.* — A num. 1 ad 9. Anastasius Bibliothecarius scribit, Anastasium papam *XIII kalend. Decembris* sepultum esse, seu die XIX mensis Novembris, et sedisse *annum unum*, *menses undecim*, *dies quatuor et viginti*, quod etiam omnes fere Catalogi, Regino Ordericus lib. 2 et Hermannus Contractus habent. Quare cum anno CDXCVI, die vicesima quarta Novembris pontificatum inierit, die XVII mensis Novembris præsentis anni vitam cum morte commutavit et die XIX mensis Novembris seu XIII kal. Decemb. sepulturæ mandatus est. Ex diebus illis XXIV dies emortualis excluditur ; neque enim Anastasius annum unum, menses XI, dies XXIV sedisset, si mors ejus die XIX Novemb. contigisset. Tam Anastasius, quam varii Catalogi nostri ac Ordericus testantur, vacasse Sedem *dies quatuor :* ideoque *Symmachus* natione Sardus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima secunda mensis Novembris, in quam Dominica cadebat. *Symmachi*

ordinationis diem accurate notavit Anastasius qui ait, eum fuisse *a die* x *kal. Decembriarum* usque in diem xiv kalend. Augustarum : sed ab interpontificio diem emortualem Anastasii papæ exclusit Anastasius Bibliothecarius. De schismate, quod in electione Symmachi fuit, legendus Baronius, et quæ de eo sequentibus annis dicemus. Ex his corruunt quæ habet Papebrocius in Conat. Chron. Anastasium sc. obiisse die viii Septembris et supra annum ac menses sedisse dies xxv.

3. *Interitus tyrannorum.* — Ad num. 9. Interitus *Longini Isauri*, quem Baronius hoc anno perperam fratrem Zenonis imp. arbitratur, pertinet ad annum quadringentesimum nonagesimum sextum, quo et bellum Isauricum profligatum est, et triumphus de tyrannis actus. Et quia hoc bellum in Annalibus non satis explicatur, et ex tribus Longinis multis errandi occasio sumpta, juvat hic illos inter se distinguere. Theophanes itaque anno Incarnat. secundum Alex. cdlxxxiv, qui kalend. Septemb. anni Christi cdxci auspicatur, ait : « Hoc anno cum Anastasius Dirrhachiensis Dicorus imperaret, Longini Zenonis fratris seditionem et insidias perpessus est, eumque mox in potestatem accipiens, Alexandriam Ægypti mittit exulem et presbyterum jubet ordinari. Ille septennio Alexandriæ superstes mortem obiit. Imperator vero Longinum magistrum et advenas Isauros habens suspectos, magisterium Longino abrogavit » ; ubi vides Longinum Zenonis fratrem alium esse a Longino magisterio militum privato, illumque posthac tumultus excitare non potuisse, cum presbyter ordinatus fuerit. Evagrius tamen lib. 3, cap. 19, utrumque confundit, aitque Anastasium, ubi ad imperium pervenit, « Longinum Zenonis fratrem, qui magistri, inquit, dignitatem gerebat » in patriam amandasse. Verum multipliciter peccat; neque enim Longinus Zenonis frater magister militum erat, neque etiam in patriam amandatus fuit; neque demum idem erat cum Longino alio magistro militum, quod recte animadvertit Zonaras, qui ait : « Anno secundo sui imperii, patriarcham Euphemium ejecit, etc. Longinum item Zenonis fratrem affectato regno Anastasius superatum Alexandriam relegat, ubi presbyter electus obiit. Isauros etiam multos in regia Urbe versantes expulit, quibus Longinus magister, non Zenonis frater, sed alius, assumptis, mota seditione, Orientales provincias populatur ».

4. *Tres Longini distinguendi.* — Marcellinus ad consulatum primum Anastasii Aug. anno cdxcii gestum, de bello Isaurico sermonem instituit, cujus verba eo Christi anno retulimus. Theophanes pariter anno secundo Anastasii imp. refert, *Longinum* exmagistrum rebellionem Isaurorum executum esse, cunctisque tyrannis imperatorem opposuisse Joannem *Scytham* et Joannem *Cyrtum*, seu melius, *Gibbum*. Denique Evagrius lib. 3, cap. 35, de hoc bello etiam scribit : « Longinus Zenonis consanguineus cum in patriam suam, sicut antea commemoratum est, advenisset, palam adversus imperatorem bellum suscepit ». Ita Valesius in sua Evagrii versione, qui tamen vertens laudatum Evagrii locum lib. 3, cap. 19, Longinum cum Evagrio Zenonis fratrem in sua versione appellarat : et quidem recte, cum Græcum ibi habeat, Λογγινὸν Ζήνωνος ἀδελφὸν ; neque enim vox hæc, ἀδελφὸς eo in loco aliud quam *fratrem* significare potest. Sed quia Evagrius cap. 35 citato ait, Λογγινὸς ὁ Ζήνωνος ὅμαιμος, et ultima hæc vox, ὅμαιμος, tam fratrem vel sororem quam consanguineum designat, quem antea Valesius *fratrem* postea *consanguineum* vocat ; cum utrobique, ut recte in versione Christoforsoni Longinus Zenonis frater dici debeat, Evagrio mentem suam erroremque manifestissime prodente. Nicephorus lib. 16, cap. 24, et cap. 26 Evagrium errantem secutus est et *Longinum* exmagistrum cum Longino Zenonis fratre confudit. In quem etiam errorem delatus est Ducangius in Familiis Byzantinis, ubi de Familia Zenonis Augusti agit.

5. *Bellum Isauricum anno superiori profligatum.* — Theophanes ad annum Incarnat. secundum Alex. cdlxxxviii qui kalend. Septemb. anni Christi cdxcv inchoatur, mortem Longini Isauri, et aliorum tyrannorum his verbis refert : « Hoc anno Joannes Scytha post diuturnam obsidionem tandem Longinum exmagistrum, et Longinum Selinuntium atque Athenodorum, cæterosque tyrannos cepit, et gladio feriit, eorumque capita Byzantium Anastasio imp. misit : qui ludum equestrem celebrans, tyrannorum capita, et Isauros, qui missi fuerant, vinctos in triumphi morem circumduxit, ac tandem præfata capita palis affixa publice exposuit in Sycis (est suburbanum Constantinopoleos, hodie Galata dictum). Isaurorum autem multitudinem in Thraciam migrare adegit », ubi hæc verba : καὶ τοὺς πεμφθέντας δεσμίους τῶν Ἰσαύρων ἐθριάμβευσε, sic vertenda, « et Isauros, qui missi fuerant, vinctos in triumphum duxit ». Eamdem rem narrat Evagrius lib. 3, cap. 25, et duorum Longinorum mentionem faciens in errore perstat priorem Zenonis fratrem appellans, posteriorem *Longinum cognomento Selinuntium.* Marcellinus sub consulatu ii Anastasii, et sub consulatu Joannis Scythæ et Paulini annis cdxcvii et sequenti gestis, eamdem rem recitat; sed quia unius Longini Isauri cognomento Selinuntii mentionem facit, Baronius Marcellini verba referens, tertium *Longinum* non solum cum Longino Zenonis fratre confundit; sed etiam ex tribus unum conflat. Verum tres Longinos distinguendos esse, nempe *Longinum* Zenonis fratrem natione Isaurum, *Longinum* exmagistrum, et *Longinum* Selinuntium, etiam natione Isaurum *præcipuum robur tyrannicæ factionis*, ut scribit Evagrius, certum tandem esse debet.

6. *Duratio belli Isaurici.* — Marcellinus in Chronico, cujus verba anno cdxcii, num. 5 retulimus, asserit, bellum Isauricum *per sex annos* tractum esse. Jornandes de reg. Success. cap. 107, *pæne per sex continuos annos*, et Theodorus lector lib. 2, ait, durasse *quinque annos*, πέντε ἔτη, non

vero, *quinque annos continuos*, ut perperam vertit Valesius. Verum bellum illud anno CDXCVI exstinctum; cum Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDLXXXVIII, qui kalend. Septemb. anni Christi CDXCV exorditur et Cedrenus ad annum V Anastasii Aug. ejus finem referant, et tam Theodorus citatus, quam idem Theophanes recitant depositionem Euphemii ab episcopatu Constantinopolitano, cui Anastasius insidias Isaurorum adscribebat, postquam tyrannorum interitum narrarunt. Quare cum certum sit, *Macedonii* initium ultra annum CDXCVI protrahi non posse, bellum Isauricum eo anno profligatum, anno nempe quinto, quo inchoatum fuerat, ut recte Theodorus lector. Jornandes vero qui *pœne per sex continuos annos* durasse tradit, illud ab anno CDXCI quo *Isauri* Constantinopoli tumultuari cœperunt, ut habet Marcellinus in Chronico, deducit. Porro idem Marcellinus satis errorem suum prodit, quando sub hujus anni consulatu affirmat, *Anastasium* Romanum Pontificem ordinatum esse, et *Longinum* Selinuntium Constantinopolim missum. Si enim utrumque eodem anno contigit, ut scribit Marcellinus, et ex dictis sequitur, profecto utrumque ad annum CDXCVI revocandum. Ex uno Marcellini errore in notitiam alterius ducimur. Denique Onuphrius in Commentario de triumphis non meminit hujus *triumphi* Anastasii de tyrannis devictis; cum tamen ex Theophane et Evagrio laudatis verus triumphus fuerit, qui fortuito casu in quinquennalia hujus imperatoris incidit.

7. *Nihil prætermittit Macedonius episc. Constantinop. ut Concilium Chalced. recipiatur.* — Theophanes anno Incarnat. secundum Alex. CDXCI, qui kalend. Septemb. hujus Christi anni auspicatur, scribit : « Hoc anno Macedonius imperatoris consilio monasteria urbis a præcipuæ Ecclesiæ communione ob Zenonis concordiæ sanctionem se dirimentia, studuit reconciliare. At cum propositum non posset exequi de convocandis in unum per urbem peregrinantibus episcopis, deque scripto firmandis, quæ Chalcedonensis Synodus recte decreverat, imperatori auctor fuit : quod per actum scripturæ consignatum postea factum est. Adhortabatur subinde ad pacem et concordiam monasteria, Dii maxime, et Bassiani, et Insomnium, atque matronæ, quæ ab iis, qui unionis sanctionem admiserant, cœtus Ecclesiasticos separatim agere proposuerant, aut potius exilia quæque sponte et alacriter tolerare. Illis igitur in arrepto semel consilio constanter perseverantibus, illos potius suæ concedere voluntati decrevit Macedonius, quam duriorem in eos ciere persecutionem. Porro matrona sancta inter vivos adhuc superstes, nec tamen cæteris feminis parem religiosæ vitæ normam observantibus, ob Zenonis sanctionem communionis impendens consortium, multa vel supra humanam fidem fortiter aggressa est, et tulit, dum Chrysagrius Ecclesiæ diaconus illam vi cogere vellet. Altera pariter nomine Sophia inter moniales scientiarum cultu insignis multa passa, eximiam prorsus constantiam exhibuit ». S. Matronæ monasterium feminarum fuit ita appellatum, quod S. Matrona Pergensis in eo aliquandiu vixerit obieritque. Legenda Menæa ad diem IX Novemb. et ad diem X Octob. et quæ anno CDXCI de edicto unionis dixi.

8. *Anastasius imp. Concilii Chalcedonensis inimicus.* — Tununensis ad consulatum *Gibbi* sequenti anno gestum rem aliter narrat his verbis : « Anastasius imp. Flaviano Antiocheno, et Philoxeno Hieropolitano præsulibus Constantinopoli Synodum congregat : et contra Diodorum Tarsensem, Theodorum Mopsuestenum cum scriptis, Theodoretum Cyri, Ibam Edessenum, Andream, Eucherium, Quirum et Joannem episcopos, cæterosque alios, qui in Christo duas prædicabant naturas, duasque formas, et qui non confitentur unum de Trinitate crucifixum, una cum Leone episcopo Romano, et ejus tomo, atque Chalcedonensi Synodo inferre anathema persuasit ». Verum ut anno CDXCI demonstravi, scriptores qui de rebus Ecclesiasticis imperante Anastasio gestis scripsere, inter se non conveniunt ob dissidia, quæ inter ipsosmet Orthodoxos versabantur. Quæ in causa fuere, cur Historici falsis relationibus decepti res aliter sæpe narraverint, quam revera sese eæ habuerint. Quare Tununensis narratio ex Theophanis narratione corrigenda. Denique quis credat, Constantinopoli Synodum habitam a qua abfuerit *Macedonius* patriarcha Constantinopolitanus, et interfuerit Flavianus patriarcha Antiochenus? Hoc procul dubio absurdum. Porro *Flavianum* hoc tantum anno episcopum Antiochenum renuntiatum esse anno CDXCVI ostendimus.

SYMMACHI ANNUS 1. — CHRISTI 499.

1. *Concilium Romanum indicit Symmachus in quo de creatione Romani Pontificis statuta.* — Christi annus quadringentesimus nonagesimus nonus uno consule Joanne Gibbo notatus ponitur a Marcellino, et Cassiodoro : qui autem addit Asclepium, unde acceperit, non habet quo probet. Antequam autem consul Joannes in Oriente creatus innotesceret Occidentalibus, sive alia de causa id acciderit, post consulatum Paulini præsens annus reperitur inscriptus, ut in Romano Concilio hoc anno prima die Martii a Symmacho Romano Pontifice congregato, non a Theodorico rege, ut perperam tradidit Theodorus lector in Collectaneis : ipsa enim Acta Synodi id expresse declarant, quæ proxime reddituri sumus.

2. Qui igitur potior tempore, æque jure potior, anno superiori declaratus est legitimus Romanus episcopus Symmachus, mox ad Italiæ episcopos litteras dedit, quibus iidem quamprimum ad Synodum convenire jubebantur. Cujus quidem Synodi convocandæ illud Symmachi consilium fuit, ut decerneretur legitime creato Pontifici Urbis episcopatus; insuper, ut ab eadem canones sancirentur, quibus retunderetur procitas ambientium : quod declarat ipsa Symmachi papæ archidiaconi ad Synodum prælocutio, quæ in ejusdem Concilii Actis, hoc præmisso titulo, legitur :

3. « Post consulatum Paulini V. C. die kalend. Martiarum, in Basilica beati Petri Apostoli, Synodo præsidente beatissimo papa Symmacho : beatitudo vestra, directis antehac per provincias auctoritatibus frequentem Italiæ sacerdotum Synodum convocavit, quorum præsentia in vestris videtur oculis constituta. Nunc beatitudo vestra, quæ ad Ecclesiasticas indemnitates, vel ad pacem totius Ecclesiæ pertinent, seu concordiam, dignetur tractabiliter ordinare ». Hæc præfato Fulgentio archidiacono, secutæ sunt Synodi faustæ acclamationes Symmacho papæ : quibus sæpius repetitis, idem Pontifex hæc ad eos : « Concilium dilectionis vestræ, neglecta hiemis asperitate, sollicitudo nostra pro Ecclesiastica indemnitate specialiter congregavit; ut episcopalem ambitum, et confusionis incertum, vel popularem tumultum, quem per subreptionem diaboli usurpatione aliquorum tempore creationis meæ constat exortum, communicato pariter tractatu, in futurum possimus robuste, ac vivaciter (veraciter) amputare.

4. « Atque ideo caveamus in posterum, ne subversio disciplinæ, aut audacia præsumentium gestat tentare similia : et pari adunatione tractemus, expressis sententiis sancientes, quid circa Romani episcopi ordinationem debeat custodiri. Universi episcopi vel presbyteri dixerunt : Ut fiat, rogamus : dictum est decies. Ut scandala amputentur, rogamus : dictum est novies. Ut ambitus exstinguatur, rogamus : dictum duodecies (quindecies). Exaudi Christe; Symmacho vita : dictum est sexies. Cujus sedem et annos Deus conservet et augeat : dictum est quinquies. Ut de præsenti fiat : dictum est decies. Symmachus episcopus dixit :

5. « Quoniam fraternitas vestra curam provisionis nostræ suis exhortationibus incitavit, et parilem circa Ecclesiæ tranquillitatem Dei nostri contemplatione animum præstat (sicut præfati sumus) deliberatione in præsenti habita quid placeat ex omnibus, vestris informatis sententiis, quæ in hoc venerabili Concilio per Ecclesiastica recitentur officia. Cumque surrexissent, et paulo post iterum consedissent, Æmilianus notarius Synodi decreta vulgavit ». Quæ sunt hujusmodi :

6. « Propter frequentes ambitus quorumdam, et Ecclesiæ nuditatem, vel populi collisionem (quæ molesta, et iniqua incompetenter episcopatum desiderantium generavit aviditas) ut exstinguatur futuris præsumptio tam perniciosa temporibus : constituit sancta Synodus, ut si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, papa incolumi, et eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pitacia promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe suffragium polliceri, vel hac de causa privatis conventiculis factis, deliberare atque decernere : loci sui dignitate atque communione privetur. Universa

Synodus surgens exclamavit: Exaudi Christe: Symmacho vita: dictum est decies. Hic pax cum Symmacho; dictum est quindecies. Cujus Sedem, et annos: dictum est octies». Hisque absolutis acclamationibus, hæc sancta Synodus subjecit:

7. « Pari severitate feriendo eum, qui hoc vivo (sicut dictum est) Pontifice, quolibet modo fuerit ambisse convictus, aut certe tentasse: omnibus pariter hujus culpæ reis anathematis pœna plectendis Symmachus episcopus dixit: Ergo universitati placet quod ab omnibus recognoscitur vel probatur ista sententia? Universa Synodus dixit: Placet: et quod omnibus placet, fiat». Peractis his, aliam in hæc verba subjecit Symmachus rogationem:

8. « Si (quod absit) transitus papæ inopinatus evenerit, ut de sui electione successoris (ut supra placuit) non possit ante decernere: siquidem in unum totius inclinaverit Ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si autem (ut fieri solet) studia cœperint esse diversa eorum de quibus certamen emerserit; vincat sententia plurimorum: sic tamen, ut sacerdotio careat, qui captus promissione, non recto judicio de religione decreverit. Synodus dixit: Placet. Dictum est decies». Quod audis, lector, prædecessorem de sui sucessoris electione decernere, non sic accipias, ut Romani Pontifices sibi ipsis subrogarent successores: nunquam enim post Petrum id ab aliquo reperitur fuisse tentatum: sed quod modestiæ causa dignum putarent sede Petri, ut decedentis Pontificis de successore sententia rogaretur: quæ tamen ipsius Romanæ Ecclesiæ cleri consilio, num rata esset habenda, omnium rogata sententia, collatis suffragiis, scrutaretur. Adjecit porro hæc Symmachus:

9. « Propter occultas autem fraudes, et conjurationum secretas insidias, quas hujus sententiæ districtionis consequitur: Si quis ad Ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum qui contra hanc Synodum de Pontificali egerint ambitu, et rationali probatione convicerit: particeps actionis hujusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, quæ non indigna sit, sublevetur». Secutæ sunt hæc consuetæ acclamationes: confirmatisque decretis, adjecta est subscriptio septuaginta duorum episcoporum, quæ singulorum expressa nominibus iisdem subjicitur Actis: appositum item chirographum Romanorum presbyterorum numero sexaginta septem, et diaconorum quinque.

10. Qui autem presbyterorum primo loco subscripsit, fuit Cælius Laurentius archipresbyter tituli S. Praxedis: ille ipse, quem diximus creatum anno superiori in schismate contra Symmachum. Porro in hoc ipso Concilio eumdem ordinatum episcopum Nucerinum, habet Anastasius Bibliothecarius, « intuitu (ut ait) misericordiæ». Cum vero hæc omnia Theodorico Ariano regi Theodorus adscribat; procul a veritatis scopo aberrare, ipsa Acta declarant. Sed et decipitur, dum etiam Pontificatum Symmacho ab eodem confirmatum effutiit verbis istis: « Theodoricus Afer (ita pro Gotho) Romæ tunc temporis potens, licet Arianus esset, collecta episcoporum Synodo, Symmacho Romanum episcopatum confirmavit, Laurentium vero unius civitatis nomine Nuceriæ episcopum constituit». Hæc ipse, quæ cuncta ex certis germanisque ejusdem Synodi Actis corrigenda sunt. Non ante autem sequentem annum Romam venisse Theodoricum, ex Cassiodoro suo loco dicetur.

11. *Symmachus frustra admonet Anastasium imp.* — His igitur de creatione Romani Pontificis a Symmacho ac universo Concilio stabilitis, ad Orientalis Ecclesiæ turbines idem Symmachus papa convertit obtutum: et cum aliquandiu exspectasset ab Anastasio imperatore accipere litteras, quas consueverunt omnes Christiani imperatores ad recens creatum Romanæ Ecclesiæ præsulem more majorum dare, nec quicquam ab eo litterarum accepisset: ipse Symmachus ad eum scripsit, admonens ut a communicatione, et patrocinio hæreticorum desisteret. Sed tantum abest, ut Anastasius litteris Symmachi obtemperarit, hæreticosque a se dimoverit, ut etiam qui erant in Oriente Catholicæ communionis antistites, et his subditi Orthodoxi, eosdem, immissis in eos militibus, cogerent cum hæreticis communicare. Quid vero demum his permotus idem Symmachus papa fecerit, inferius suo loco dicemus. Ita quidem in deploratissimo statu collocatis rebus Orientalis Ecclesiæ, in dies magis magisque collabentibus, nulla spes erat ut more solito sublevandæ essent ope Romani Pontificis, a cujus se communione præciderant ob Acacium illi ipsi qui ibi videbantur esse fideles, et defensores Concilii Chalcedonensis.

12. *Bulgarorum irruptio et terræ motus.* — Ita autem cum populo simul et principe delinquente, Deus Barbaros in eum movet. Hoc enim anno gens ignota nomine, ex intimis Borealibus finibus palabunda progressa, timenda cunctis, violento agmine sese infudit in Thracias: fuerunt hi Barbari Bulgari nominati, de quibus Romanos superantibus ita sub hujus anni consulatu Marcellinus in Chronico: « Aristus Illyricianæ ductor militiæ cum quindecim millibus armatorum, et cum quingentis viginti plaustris armis ad prœliandum necessariis oneratis, contra Bulgaros Thraciam devastantes progressus est. Bellum juxta fluvium Zurtam consertum, ubi plus quam quatuor millia nostrorum aut in fuga, aut in præcipitio ripæ siccæ, et sine flumine interempta sunt. Ibique Illyriciana virtus militum periit, Nicostrato, Innocentio, Tanco, et Aquilino comitibus interfectis». Hæc Marcellinus: sed qui ab eis victus est ferro Anastasius imperator, auro hostem superare contendit, dum ingenti vi auri persoluta, ad tempus grassationem illam a Bulgaris redemit.

13. Additum est ad vindictam, ut quod Marcellinus testatur, magno terræ motu Pontica regio concuteretur. Quid autem mirandum tunc acciderit Neocæsareæ in Ponto civitatis, Theodorus Lector in

Collectaneis [1] hoc dignum memoria affert : « Cum Neocæsareæ terræ motus aliquando futurus esset; miles quidam civitatem ingressus, duos milites in illam abeuntes, et alium quemdam post tergum istorum clamantem vidit, ac dicentem : Servate domum in qua theca est Gregorii. Et terræ motus factus est, ac maxima civitatis portio prolapsa, domus vero Gregorii mirabilium patratoris servata ». Hæc Theodorus : quibus vides esse Deo curæ reliquias ac monumenta sanctorum vivorum. Sic igitur frequentibus diversisque cladibus affligitur Oriens, quandiu perfidia illic hæretica viguit.

14. Sed antequam ulterius te mœrentem tristi narratione perducam, hic, lector, paululum consistens, contemplare, rogo, præsentis temporis Ecclesiæ Catholicæ statum quo (mirum dictu) nullus esset reperiri in toto terrarum orbe penitus princeps Christianus Catholicus : nam et qui velamento fidei Orthodoxæ diu latuit Anastasius imperator, jam apertissime cognitus hæreticus, Catholicæ fidei oppugnator, juste meruit tandem a Romano Pontifice excommunicatione percelli, cum ipse acerbius tanto accepto vulnere sæviit. Quis ista considerans, animum non desponderet, atque putaret scintillam fidei Orthodoxæ tot undique e portis inferri sæva rabie erumpentibus ventis agitatam exstingui ?

15. *Alemannico bello feliciter confecto, Clodoveus cum suis Francis ad Christum convertitur.* — At nequicquam timeas, sed potius velim exultes ad istiusmodi serium divinæ sapientiæ ludum : « Ludit » quidem « ipse », ut Sapiens ait [2], « coram eo omni tempore, ludit in orbe terrarum » : quo sic doceat mortales, non hominum arbitrio et humanæ potentiæ inniti, sed divina Providentia Ecclesiam regi, erigique demersam, secundum illud propheticum de Domino dictum [3] : « In manibus abscondit lucem, et præcipit ei, ut rursum adveniat ». Ita namque veluti ludo quodam tenebras absconsione lucis inducit : statimque adaperiens manum, easdem reddita luce fugat. Etenim hoc ipso anno (quis credat?) quo tam densæ tenebræ operiunt ubique terram, et caligo populos, in Galliis plane divinitus novæ lucis fulgidum sidus apparuit, cum videlicet Clodoveus ille magnus Francorum rex, de cujus regni exordio plura superius dicta sunt, illustratione sacri baptismatis filius lucis efficitur : hoc ipso (inquam) anno qui ejus regni numeratur decimus quintus [4], a S. Remigio Rhemensi episcopo ipsum esse baptizatum, qui res ab eo gestas sunt prosecuti, testantur. Quomodo autem Deus, qui [5] de tenebris fecit splendescere lumen suum, ipse illuxit in corde Francorum regis ad illustrationem Catholicæ fidei, antiquior cæteris historicis Gregorius Turonensis ita narrat [6] :

16. « Regina vero » Clotildis videlicet femina Christiana, Clodovei conjux, de qua plura superius, « non cessabat prædicare, ut Deum verum cognosceret, et idola negligeret; sed nullo modo ad hæc credenda poterat commoveri; donec tandem aliquando bellum contra Alamannos commoveretur, in quo compulsus est ex necessitate, quod prius voluntate negaverat. Factum est autem, ut confligente utroque exercitu, vehementer cæderentur, atque exercitus Clodovei valde ad internecionem ruere cœpit. Quod ille videns, elevatis in cælum oculis, compunctus corde, commotus in lacrymis ait : Jesu Christe, quem Clotildis prædicat Filium Dei vivi, qui dare auxilium laborantibus, victoriamque in te sperantibus tribuere diceris, tuæ opis gloriam devotus efflagito : ut si mihi victoriam super hos hostes indulseris, et expertus fuero illam virtutem, quam de te populus tuo nomini dicatus probasse se prædicat : credam tibi, et in nomine tuo baptizer. Invocavi enim deos meos, sed (ut experior) elongati sunt ab auxilio meo : unde credo illos nullius potestatis esse præditos, qui sibi obedientibus non succurrunt. Te nunc invoco, et tibi credere desidero, tantum ut eruar ab adversariis meis.

17. « Cum autem hæc diceret, Alamanni terga vertentes, in fugam labi cœperunt. Cumque regem suum cernerent interemptum, Clodovei se ditionibus subdunt, dicentes : Ne amplius, quæsumus, pereat populus : jam tui sumus. At ille prohibito bello contractoque populo, cum pace regressus, narravit reginæ, qualiter per invocationem nominis Christi victoriam meruit obtinere ». Insignis plane nobilisque ista de subactis Alamannis victoria fuit, ut ex Theodorici Italiæ regis litteris intelligi potest, quas legatis dedit missis statim in Gallias ad Clodoveum, ut per eos eidem de victoria accepta gratularetur : ipsæ autem litteræ sic se habent [1] :

18. « Luduin (Ludovico) regi Francorum Theodoricus rex ». Sic namque pro diversitate nationum diverso modo Clodoveum (ut diximus) invenies appellatum.

« Gloriosa quidem vestræ virtutis affinitate gratulamur, quod gentem Francorum prisca ætate residem feliciter in nova prœlia concitastis, et Alamannicos populos causis fortioribus inclinatos victrici dextera subdidistis. Sed quoniam semper in auctoribus perfidiæ resecabilis videtur excessus (quia ex primariorum plectibilis culpa omnium debet esse vindicta) motus vestros in fessas reliquias temperate : quia jure gratiæ merentur evadere, quos ad parentum vestrorum defensionem respicitis confugisse. Estote illis remissi, qui nostris finibus celantur exterriti. Memorabilis triumphus est, Alamannum acerrimum sic expavisse, ut tibi eum cogas de vitæ munere supplicare. Sufficiat illum regem cum gentis suæ superbia cecidisse : sufficiat innumerabilem nationem partim ferro, partim servitio subjugatam : nam si cum reliquis confligis, adhuc

[1] Theod. Collect. l. II. prope fin. — [2] Prov. VIII. — [3] Job. XXXVI. — [4] Hincmar. in Vit. sancti Remigii apud Sur. tom I. — [5] 2. Cor. IV. — [6] Greg. Tur. de Gestis Francor. l. II. c. 30.

[1] Apud Cassiod. Variar. l. II. Ep. XLI.

cunctos superasse non crederis. In talibus causis accipe frequenter expertum : illa mihi feliciter bella provenerunt, quæ moderato fine peracta sunt. Is enim vincit assidue, qui novit omnia temperare : dum jucunda prosperitas illis potius blanditur, qui austeritate nimia non rigescunt. Cede itaque suaviter genio nostro, quod sibi gentilitas communi remittere consuevit exemplo. Sic enim fit, ut et meis petitionibus satisfecisse videamini, nec sitis solliciti ex illa parte, quam ad nos cognoscitis pertinere.

19. Quocirca salutantes gratia, honore et affectione, qua dignum est, illum et illum legatos nostros ad excellentiam vestram consueta charitate direximus, per quos et sospitatis vestræ judicium et speratæ petitionis consequamur effectum. Quædam vero, quæ ad nos pro vestris utilitatibus pervenerunt, per harum portitores verbo vobis insinuanda commisimus : ut cautiores effecti, optata possitis victoria constanter expleri. Vestra siquidem salus, nostra gloria est; et toties regnum Italiæ proficere judicamus, quoties de vobis læta cognoscimus. Citharœdum etiam arte sua doctum pariter destinavimus expetitum ; qui ore manibusque consona voce cantando, gloriam vestræ potestatis oblectet. Quem ideo fore credimus gratum, quia ad vos eum judicastis magno opere dirigendum ». Hæc Theodoricus ad Clodoveum regem, qui datis ante ad eum litteris, citharœdum ad se mitti rogaverat ; quem ipse Theodoricus a Boetio patricio viro cum aliis facultatibus tum musica scientia disertissimo deligendum, scripta ad eum Epistola [1], in mandatis dederat. Qui autem a tanta clade superfuerunt Alamanni, haud in Germaniam reversi sunt, sed a Theodorico rege in Italiam vocati, ut patet ex Ennodio, qui hæc habet in Panegyrico : « Quid, quod a te Alamanniæ generalitas intra Italiæ terminos sine detrimento Romanæ possessionis inclusa est? cui evenit habere regem, postquam meruit perdidisse. Facta est Latialis custos imperii semper nostrorum populatione grassata, cui feliciter cessit fugisse patriam suam, etc. » Sed ad Clodoveum revocetur oratio.

20. His itaque de Alamannico bello feliciter confecto narratis, jam quæ sunt reliqua de ejusdem Clodovei Christianitate dicamus. Subdit autem ista Gregorius [2] : « Tunc regina accersiri clam S. Remigium Rhemensis urbis episcopum jubet, deprecans, ut regi verbum salutis insinuaret. Quem sacerdos accersitum secretius cœpit instigare, ut Deum verum factorem cæli et terræ crederet, idola negligeret, quæ neque sibi neque aliis prodesse possunt. At ille ait : Libenter te, sanctissime pater, audiam : sed restat unum quod populus, qui me sequitur, non patitur relinquere deos suos. Sed vado, et loquor eis juxta verbum tuum. Conveniens autem cum suis, priusquam ille loqueretur, præcurrente potentia Dei, omnis populus pariter acclamavit : Mortales deos abjicimus, pie rex : et Deum quem Remigius prædicat immortalem, sequi parati sumus. Nuntiantur hæc antistiti : qui gaudio magno repletus jussit lavacrum præparari. Velis depictis adumbrantur plateæ Ecclesiæ, cortinis albentibus adornantur, baptisterium componitur, balsama diffunduntur; micant fragrantes odore cerei, totumque templum baptisterii divino respergitur ab odore : talemque ibi gratiam adstantibus Deus tribuit, ut æstimarent se paradisi odoribus collocari.

21. « Rex ergo prior poposcit se a Pontifice baptizari. Procedit novus Constantinus ad lavacrum, deleturus lepræ veteris morbum, sordentesque maculas gestorum antiquorum recenti latice deleturus. Cui ingresso ad baptismum, sanctus Dei sic infit ore fœcundo : Mitis depone colla Sicamber : adora quod incendisti : incende quod adorasti. Erat enim S. Remigius episcopus egregiæ scientiæ, et rhetoricis apprime imbutus studiis, sed et sanctitate ita præclarus, ut Silvestri virtutibus æquaretur. Est enim nunc liber Vitæ ejus, qui eum narrat mortuum suscitasse. Igitur rex omnipotentem Deum in Trinitate confessus, baptizatus est in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, delibutusque sacro chrismate cum signaculo Crucis Christi. De exercitu vero ejus baptizati sunt amplius quam tria millia. Baptizata est et soror ejus Albofledis; quæ non post multum tempus migravit ad Dominum ; pro qua cum rex contristaretur, S. Remigius consolatoriam misit Epistolam, quæ hoc modo sumpsit exordium : Angit me et satis angit vestræ causa tristitiæ, quod bonæ memoriæ germana vestra transiit Albofledis : sed de hac re consolari possumus, quia talis de hoc mundo migravit, ut suscipi magis debeat, quam lugeri. Conversa est enim et alia soror ejus Lanthildis nomine, quæ in hæresim Arianorum dilapsa fuerat : quæ confessa æqualem Filium Patri et Spiritum sanctum, chrismata est ». Hactenus ipse de conversione Francorum.

22. *De S. Vedasto primo Clodovei catechista.* His igitur a Gregorio de Clodovei, et Francorum baptismo narratis, jungenda sunt quæ de S. Vedasto episcopo Atrebatensi Albinus Flaccus sanctissimi viri res gestas prosecutus recenset his verbis [1] post relatam victoriam de Alamannis feliciter consecutam : « Hæc, inquit, accepta victoria, de qua ante diximus, regi populoque suo causa fuit salutis æternæ, et ne lucerna (S. Vedastus videlicet) sub modio lateret absconditus, sed supra candelabrum positus, exemplis vel prædicationibus in domo Dei lucens, ab errore idololatriæ et caligine ignorantiæ in viam plurimos educeret veritatis. Igitur superatis hostibus, et rebus in pace compositis, et Alamannis suæ subjectis ditioni, rex ovans cum laude triumphi ad patriam rediit. Et ut fidelis tantæ sibi gloriæ largitori sponsor appareret, festinavit servorum Christi sacra imbui prædicatione, et sancti baptismi ablui sacramentis. Venit autem ad Tullum

[1] Apud Cassiod. l. II. Ep. XL. — [2] Greg. Turon. de Gest. Franc. l. II. c. 31.

[1] Apud Sur. tom. I. die VI. Februar.

oppidum : ubi sanctum agnovit Vedastum laudabili religione soli Deo servire, et dulcissimos contemplativæ vitæ carpere fructus. Hunc vero ad sanctum Remigium Christi carissimum sacerdotem ad Rhemorum properans civitatem sibi socium assumpsit, quatenus per singulos itineris sui gressus saluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, et Catholicæ fidei firmis initiaretur fundamentis : ut paratus fide et virtutum scientia, a tanto pontifice (Remigio scilicet) spirituali ablueretur lavacro et ab illo donis cælestibus confirmaretur, quod ab isto divina prius provenieus gratia, Evangelicis cœptum fuerat prædicationibus.

23. « Hic ad fontem vitæ festinantem deducebat regem : ille in fonte salutis æternæ venientem abluebat : ambo propemodum pari pietate patres, hic doctrina fidei, ille baptismatis unda. Utrique æterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi sunt duæ [1] olivæ, et duo candelabra lucentia : a quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miserante Deo, portam æternæ lucis ingressus cum fortissima gente Francorum credidit Christo, et facta est gens sancta [2], populus acquisitionis, ut annuntientur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum. Sacra igitur Evangelicæ auctoritatis narrat historia [3], Dominum Jesum Jericho pergentem , ad confirmanda fide suæ majestatis corda populi præsentis, cuidam cæco ad se clamanti lumen reddidisse oculorum, ut per corporale unius cæci lumen, spiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ita et sanctus Vedastus, Deo Christo donante per cujusdam illuminationem cæci, fidem quam verbo prædicavit, in corde regis miraculo confirmavit : ut rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quam cæco oculorum illustrationem : et quod divina operata est gratia per preces famuli sui in oculis cæca nocte castigastis, hoc per sermones ejusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritualis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur.

24. « Nam regia excellentia condigno comitatu cum multitudine maxima populi, iter agentibus illis, venerunt in quemdam pagum, qui incolarum terræ illius consuetudine Ungise pagus dicitur, prope Reguliacam villam, quæ sita est super florigeras Axonæ fluminis ripas. Et ecce ejusdem fluminis fontem rege transeunte cum multitudine populi, obviavit illi cæcus quidam, hujus diutissime solaris expers luminis, forte nec sua cæcatus culpa, sed ut manifestarentur opera Dei in illo, et per illius illuminationem præsentem plurimorum illuminarentur corda spiritualiter. Qui cum intellexisset a prætereuntibus, S. Vedastum Christi servum in eodem iter agere comitatu, clamavit : Sancte et electe Deo Vedaste, miserere mei, et supernam pio pectore diligentius deposce potentiam, ut meæ subveniat miseriæ. Non aurum posco, nec argentum, sed ut mihi lumen per sanctitatis tuæ preces restituat oculorum. Sensit itaque vir Dei virtutem sibi adesse supernam , non ob illius cæci tantummodo curationem, sed plus propter præsentis populi salutem totum se in sacras effudit preces, in divina fidens pietate ; et dexteram cum signo Crucis posuit super oculos cæci, dicens : Domine Jesu, qui es lumen verum, qui aperuisti oculos cæci ad te clamantis, aperi oculos istius : ut intelligat populus iste præsens, quia tu es Deus solus faciens mirabilia in cælo et in terra. Mox ille cæcus, lumine recepto, gaudens perrexit viam suam. In quo loco, tempore sequenti , a religiosis viris ædificata est Ecclesia in testimonium miraculi istius; in qua orantibus et credentibus usque hodie beneficia præstantur divina.

25. « Igitur rex a viro Dei Evangelicis apprime imbutus disciplinis et hoc præsenti miraculo in fide firmiter confortatus, nihil moratus in via, nihil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione mentis sanctissimum pontificem Remigium videre properavit ; ut illius sacratissimo ministerio, Spiritu sancto operante, in remissionem peccatorum et spem vitæ æternæ Catholici baptismatis vivo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus est diebus, ut Ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, et pœnitentiæ (secundum Apostolicum præceptum) prius ablueretur lacrymis, dicente B. Petro [1] principe Apostolorum : Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi; et in nomine sanctæ Trinitatis cœlestis mysterii baptisma susciperet. Sciens vero B. pontifex, Apostolum dicere Paulum [2] : Omnia vestra honesto cum ordine fiant : statuit diem quo rex intraret ad suscipienda divinæ pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctis Dei gaudium, qualis in Ecclesia Christi lætitia, cum viderent regem Ninive ad prædicationem Jonæ de solio majestatis suæ descendisse, et in cinere sedisse pœnitentiæ, et sub pia Dei sacerdotis dextera suæ excellentiæ caput humiliare? » Hactenus de his quæ sacrum præcessere baptismum Albinus. Laborasse etiam et quidem impigre sanctum Solemnem episcopum Carnutensem in conversione Francorum, auctor est Sigebertus [3].

26. *Remigius Francorum Apostolus, miraculis insignis, Clodoveum baptizat.* — Verum præ cæteris S. Remigio conversionis ejus populi atque regis esse gloria tributa videtur, ipseque Francorum appellatus est Apostolus. Nam et Hormisda Romanus antistes, in litteris postea ad eumdem S. Remigium, cum eidem credidit vices suas, datis, quæ hactenus extant, hæc habet [4] : « Vices nostras per omne regnum dilecti et spiritualis filii nostri Ludovici, quem nuper, adminiculante superna gratia, plurimis et Apostolorum temporibus æquiparandis signorum miraculis prædicationem salutiferam comitantibus, cum gente integra convertisti, et sacri

[1] Zach. IV. — [2] 1. Petr. II. — [3] Luc XVIII.

[1] Act. II. — [2] 1. Cor. XIV. — [3] Sigeb. in Chron. an. 490. — [4] In Vit. Remigii apud Sur. die XIII. Jan.

dono baptismatis consecrasti, etc. » Hæc Romanus Pontifex. Sed et ipse S. Remigius in testamento suo (ut dicetur) affirmat, divino munere factum, ut ad conversionem Francorum plura signa faceret.

27. Quod vero de miraculis plurimis Apostolicis temporibus æquiparandis tradit Hormisda editis ab eodem S. Remigio, quibus Clodoveus et universa gens Francorum Christianam fidem fuerint amplexati; hæc summatim in rebus gestis S. Remigii scripta leguntur [1] : « Videntes, Franci scilicet idololatræ, miracula quæ fiebant per B. Remigium reverebantur eum; et licet Pagani diligebant eum, in quo lux cælestis gratiæ omnibus resplendebat : et rex illorum libenter illum audiebat, et audito eo multa faciebat, et a multis nequitiis se cohibebat. Erat enim S. Remigius vir sapiens atque sanctissimus, egregius rhetoricus, præclarus in virtutibus, cæcis visum restituens, mortuis vitam reparans, dæmonia ejiciens, omniumque infirmitatum languoribus medelam præbens » : et inferius de miraculo, quod divinitus editum est ante baptismum, hæc habet auctor Hincmarus :

28. « Cum illi tres, pontifex scilicet, et rex atque regina, dispositis sedibus consedissent, circumstantibus quibusdam clericis qui cum pontifice venerant, et familiaribus regis atque reginæ, et sanctus pontifex regem monitis instrueret salutaribus, ac Evangelicis disciplinis imbueret : ad confirmandam veræ fidei prædicationem per sanctum deprompțam pontificem, etiam visibiliter ostendere Dominus voluit, quod cunctis fidelibus promisit [2] : Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Repente namque lux copiosa totam replevit Ecclesiam, ut claritatem solis evinceret; et cum luce vox pariter audita : Pax vobis : ego sum, nolite timere : manete in dilectione mea. Et post hæc verba lux quæ advenerat recessit, et incredibilis suavitatis odor in eadem domo remansit : ut patenter ostenderetur, illuc auctorem lucis et pacis atque suavitatis venisse; quem nemo eorum qui aderant, præter episcopum, propter fulgorem luminis fulgore perculsi intuere valuerunt : tantaque claritatis gloria pontificem sanctum perfudit, ut splendor ex eo procedens, plus conspicuam domum in qua sedebant reddiderit, quam lucernarum lumina ibidem lucentia. Rex autem, et regina pedibus sancti se prosternunt sacerdotis, et cum magno pavore et gemitu consolationem ejus requirunt; et quid sibi ad utilitatem atque salutem pertinens esset agendum, cum magna exspectant devotione, parati audire et opere complere quæ a sancto Pontifice discerent ». Hæc secuta sunt sancti Remigii exhortatio et alia quæ baptismum præcedere solent.

29. Quid rursum factum sit; Apostolorum temporibus (ut verbis utar Hormisdæ) dignum miraculum, illud plane ingens recolitur tum ab Amonio, tum etiam ab Hincmaro ejusdem Rhemensis civitatis episcopo, nempe ampullam chrismatis columbæ ore cælitus advenientis allatam esse, qua tum fons ipse more solito, tum etiam rex Clodoveus sacratus est, cujus exemplo et reliqui omnes successores Francorum reges consueverunt inungi. His tam ingentibus signis plane innotescere fecit Deus, quantæ molis esset, ut reges Francorum cum populo suo Christianæ religioni adnecterentur.

30. « Baptizatus autem rex (subdit Hincmarus) cum gente integra plurimas possessiones per diversas provincias S. Remigio tam ipse quam Franci potentes dederunt : quas ipse per diversas Ecclesias tradidit; ne Franci eum rerum temporalium cupidum esse et ob id ad Christianitatem eos vocasse putarent, et fidem Christi ac sacerdotium vilipenderent ». Hæc ille. Meminit ipse Remigius et de bonis datis ab eo ante baptismum (ut patet ex ejus testamento) atque de aliis postea impertitis : quamobrem jucundius erit hæc haurire ab ipso fonte : ex quo etiam illud accipitur memoria dignum, nempe ipsum regem Clodoveum mox factum Christianum, cuncta quæ fuerant belli tempore Ecclesiis ablata, restitui voluisse, addidisseque iisdem alia magni pretii bona. Sed cum primum mentionem habeat de bonis donatis Ecclesiæ in gratiam S. Genovefæ sanctissimæ virginis Parisiensis, de qua plura sunt dicta superius; hic recenseamus, quæ auctor Vitæ ejus, quod hoc ipso vixit tempore, de eodem Clodoveo Ecclesiam erigente ait his verbis [1] :

31. « Gloriosæ memoriæ Clodoveus rex, qui ob ejus amorem, in carcerem retrusis sæpe veniam dedit, et ob diversa crimina animadversione dignissima capite plectendos, in ipso prope carnificis ictu, supplicante pro eis Genovefa, absolverat, Basilicam mirabili opere exstruendam susceperat sanctæ virginis adhortationibus permotus : quæ postea, illo e rebus humanis excedente, studio illustrissimæ Clotildis reginæ conjugis ejus mirifice ædificata et exornata in sublime crevit fastigium triplici porticu insignita ». Superstes fuit hæc admiranda virgo diutius, utpote quam idem auctor propagasse vitam dicat ultra octoginta annos. Sed, et quibus donis, quo sedulo studio, quantaque reverentia et officiis eam frequentaverit Clodoveus, præter illa quæ dicta sunt, accipe ab ipso Remigio, cujus hæc ipsa sunt verba in testamento descripta, quod apud Brissonium quam fidelissime editum invenies [2] :

32. « Crusciniacum vero et Faram, sive villas, quas sanctissima virgo Christi Genovefa a rege Christianissimo Ludovico pro compendio itineris sui, cum Rhemensem Ecclesiam sæpissime visitare soleret, adipisci promeruit, alimoniisque ibidem Deo famulantium deputavit : sicut ab ea ordinatum est, ita confirmo, ut Crusciniacus futuri episcopi successoris mei obsequiis et sartatectis principalis Ec-

[1] Hincmar. in Vit. S. Remigii apud Sur. die XIII. Jan. — [2] Matth. XVIII.

[1] Apud Sur. die III. Januar. — [2] Brisson. Formul. l. VII.

clesiæ deputetur. Faram vero eidem episcopo, et sartis tectis Ecclesiæ, ubi jacuero, perpetualiter servire jubeo ». Rursum vero Gentilis adhuc idem Clodoveus complura contulit dona S. Remigio ; quæ ille (ut dictum est) ne offendiculum poneret Evangelio, omnia erogavit in pauperes, ipse continens nihil prorsus ex eis accipiens. Quanta autem eidem sanctissimo sacerdoti Remigio pro rerum temporalium contemptu Deus rependerit, ipsum hæc profitentem, in eodemque testamento mox ista subdentem attende, quæ et superius memoravimus.

33. « Et quia ex omnibus episcopis Galliarum pro fide, et convocatione Francorum potissimum me laborare cognovit, dedit mihi Deus tantam gratiam in conspectu ejus, virtusque divina per Spiritum sanctum me peccatorem plurima signa ad salutem præfatæ gentis Francorum operari fecit : ut non solum ablata omnibus Ecclesiis regni Francorum restitueret, sed etiam de propria gratuita bonitate plurimas ditaret Ecclesias. Neque prius de regno ejus quantum passus est pedis Ecclesiæ Rhemorum jungere volui, donec ut hoc omnibus Ecclesiis adimpleret, obtinui. Sed neque post ejus baptismum, nisi Condiciacum et Juliacum, super quibus idem dictus puer, et unanimis mihi Hlodovaldus, et incolæ loci illius multiplicibus xeniis obnixe deprecantes, quod regi debebant, Ecclesiæ meæ solvendum, me petere compulerunt : quod idem piissimus rex et gratulanter accipiens, promptissima voluntate largitus est ». Addit, et de aliis bonis in Aquitania, et Septemannia (Septemannia) positis, ab eodem rege Rhemensi Ecclesiæ dono datis, deque vase argenteo decem librarum ipsi Remigio elargito, ex quo thuribulum et imaginatum calicem fieri debere jussit. Sed exigua sunt hæc respectu eorum quæ aliis totius Galliæ donavit Ecclesiis. At de his hactenus.

34. *Iterum recrudescit schisma.* — His autem de rebus Francorum gestis hoc anno narratis, tumultus urbani rursus Romam revocant orationem. Etenim licet conflatum schisma per sanctam Synodum hoc anno (ut vidimus) kalendis Martii celebratam videri potuisset esse sedatum, acerbiori denuo conatu recruduit : non quod amplius de illegitima electione fuerit negotium Symmacho ab adversariis facessitum : sed quod calumniose agentes, in eumdem maxima quæque crimina intulerunt, cum et Theodorici regis Ravennæ agentis auxilium in eumdem Symmachum implorarunt. Res autem gesta ab Anastasio Bibliothecario ita narratur [1] : « Post annos vero quatuor aliqui ex clero zelo ducti, et aliqui ex senatu, maxime Festus et Probinus incriminaverunt (insimulaverunt) Symmachum, et subornarunt falsos testes, quos miserunt Ravennam ad regem Theodoricum accusantes B. Symmachum ; et occulte revocaverunt Laurentium post libellum Romæ factum, et fecerunt schisma, et divisus est iterum clerus : nam alii communicarunt Symmacho, alii Laurentio. Tunc Festus et Probinus senatores miserunt relationem regi, et cœperunt agere, ut visitatorem daret rex Sedi Apostolicæ. Tunc rex dedit Petrum Altinæ civitatis episcopum, quod canones prohibent ». Hæc auctor, in eo tantum mendax, dum quarto anno ab electione Symmachi ea facta esse testatur : ad quartum enim annum referenda est Symmachi facta in Synodo plenior purgatio, de qua suo loco dicturi sumus.

35. Verum hoc anno ista contigisse, cum adhuc Theodoricus Ravennæ se contineret, quo libellus accusationum ad eumdem regem missus habetur, Cassiodorus certissimam fidem facit, dum anno sequenti ejusdem Theodorici regis Romam adventum recenset : quæ autem hæc secuta sint, dicemus anno sequenti. Porro acerbiorem hunc iterum excitatum schismaticorum motum fuisse, ea quæ in Palmari Synodo scripta leguntur, fidem faciunt, nempe spoliatum Symmachum papam Ecclesiæ bonis : hæc namque in apologetico deplorat Ennodius verbis istis : « Quæ enim judiciorum forma præcesserat, ut vobis hostiliter disruptis, etiam per suggestionem vestram, sublatis Ecclesiæ opibus, qui diu fuerat cibus esurientium, famis mancipium videretur effectus, dum alimentis distributor egebat, et fieret in dominatu servitus, et in servitute dominatus ? » Hæc ipse. Sed de his suo loco inferius.

36. *Duæ Symmachi Epistolæ ad Eonium Arelatensem episcopum.* — Hoc eodem anno, post consulatum Paulini videlicet, exhibet nobis codex Arelatensis duas Symmachi papæ Epistolas datas mensibus Septembri atque Octobri ambasque scriptas ad Eonium episcopum Arelatensem, sive potius Cæsarium ; quarum prior sic se habet :

« Dilectissimo fratri Eonio (Cæsario) Symmachus.

« Dilectionis tuæ litteras mandataque filio nostro Crescentio presbytero in nuntio deferente suscepimus, quibus constat inter Arelatensem et Viennensem Ecclesiam aliquod de ordinandis episcopis in vicinis civitatibus oriri luctamen : illa re videlicet faciente, quod decessor noster sanctæ recordationis Anastasius tractans confusionem provinciæ, aliqua contra veterem consuetudinem jusserit observari, decessorum suorum videlicet ordinationem (quod non oportebat) sub qualibet necessitate transgrediens. Nam dum ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos antistites sacerdotium : quemadmodum priorum statuta a sequentibus convenit violari ? Huc accedit, quod hæc sit sententiarum varietas ad ipsam sacrosanctam Catholicam religionem credimus pertinere : cujus omnis potestas infringitur, nisi universa quæ ad invicem sacerdotibus semel statuuntur, perpetua sint. Quod alias contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, et roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Quanta enim

[1] Anastas. in Symma.

vicariis beatissimi Petri Apostoli judicabitur esse reverentia, si quæ in sacerdotibus præcipiat, eisdem transeuntibus dissolvantur? Relegentes ergo veterum antistitum super hac causa ordinationes, quibus Ecclesiasticum gravatur scrinium : dilectionem tuam enixissime commonemus, ut in ordinandis per singulas urbes sacerdotibus cana ac reverenda servetur antiquitas, nec novella constitutio vetustæ sanctionis robur imminuat : quia non aliter inter vos poterit servari concordia, nisi novis cupiditatibus antiquitatis reverentia modus prudentiori adhibeatur consilio. Dominus te incolumem custodiat, fili et frater carissime. Dat. III kal. Octobr. I. Term. P. C. Paulini junioris V. C. » Posterior autem hæc est :

37. « Dilectissimo fratri Eonio (Cæsario) Symmachus.

« Movit equidem nos, quod dilectionis tuæ relatio declaravit : namque (nempe) contra regulas Ecclesiastici constituti, et adversum reverentiam canonum tractatum per subreptionem Viennensis Ecclesiæ pontificis, Sedi Apostolicæ dudum præsidente prædecessore nostro, se inculpabiliter aliqua meruisse ; cum, si sit vera conquisitio, effectum non possint impetrata frivole possidere, nec a nobis aliquid novi poterit ordinari, nisi quæ a Patribus prædecessoribusque nostris in hac causa statuta claruerint. Tamen ne facile alterius partis absentia præjudicabiliter videremur aliqua decrevisse, id magis duximus ordinandum, ut fraternitas tua competenti tempore de Ecclesiastico ordine instructum non moretur, et omni causa dirigere, qui apud nos veritatem causæ competenter alleget ; quatenus pertractatis omnibus quod statuendum est, sub deliberationis robore sentiatur. Illud etiam dilectionem tuam facere debere præcipimus, ut fratrem et coepiscopum nostrum Viennensis urbis antistitem misso nuntio et scriptura commoneat, ut constitutis diebus is quoque hominem proprium dirigat, qui partis ejus allegationes competenter insinuet : ut de promotis ab utraque parte suggestionibus securius quæ in perpetuo servanda sint disponantur. Quia semper suspectus judicat, qui sub unius, quod videtur eligit deploratione sancire. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime. Data sub die III kal. Novemb. P. C. Paulini V. C. »

Anno periodi Græco-Romanæ 5992. — Jesu Christi 499. — Symmachi papæ 2. — Anastasii imp. 9. Theodorici reg. 7. et 11.

1. *Consules.* — *Joannes Gibbus* absque collega consul processit, ut Fasti omnes habent, et quidem in Oriente; hic enim est Joannes ille, quem supra cum versionibus vulgaribus *Joannem Cyrtum* appellavimus. Verum interpretem Theophanis male illum eo nomine appellasse ex eo liquet quod Marcellinus et Victor Tununensis, qui sequenti sæculo vixere, eum *Gibbum* nominent argumento manifesto illum eo nomine vulgo tunc appellatum ; quia tamen in Græco dicitur : Ιωάννης τὸ ἐπίκλην κυρτὸς cum vertere debuisset interpres, *Joannes cognomento Gibbus* (κυρτὸς enim *gibbum*, seu *gibbosum* significat) vocem illam latinam fecit, et hunc *Joannem Cyrtum* vocavit, uti etiam Christophorsonus in sua versione, et Raderus in versione Chronici Alexandrini, a quo errore cavit Valesius in versione Evagrii lib. 3, cap. 25, ubi de isto Joanne sermo est, quem recte *Joannem Gibbum* appellat. Baronius ait *Gibbum* appellari a Cassiodoro in Chronico, sed Cassiodorus eum tantum *Joannem* sine cognomine nuncupat. Præterea Baronius scribit, antequam ejus creatio Occidentalibus innotesceret adhibitam in Occidente fuisse formulam *post consulatum Paulini*, anno superiori consulis Occidentalis. Sed licet consul in Oriente creatus, in Occidente nuntiatus fuisset, liberum erat, vel similem formulam usurpare, vel nomen consulis Orientalis in Actis publicis memorare, ut alibi demonstravi. Denique Joannem Gibbum Onuphrius consulem Occidentalem perperam existimavit, quia sc. Theophanem tunc adhuc ineditum non viderat.

2. *Synodus Romana I sub Symmacho PP.* — A num. 1 ad 11. Synodi Romanæ sedente *Symmacho* celebratæ, in Collectionibus Conciliorum, et in Annalibus Ecclesiast. suo ordine hactenus non collocatæ, variarum hallucinationum causa fuere. Hunc ordinem ibidem perturbatum esse observavit Sirmondus, et IV Synodo suum locum assignavit. Verum restat præcipua difficultas infra proponenda, quam nos tandem eluctatos esse, et omnes sex Symmachianas Synodos Romanas in integrum restituisse existimamus. Prima Synodus Romana sub Symmacho currenti anno celebrata, *post consulatum Paulini V. C. kalendis Martiis*, ut habent vul-

gatæ ejus Editiones, quibus suffragantur codices Mss. San-Germanensis, Carolo Magno, ut ex charactere apparet, imperante, exaratus, et Victorinus ab annis amplius quadringentis. In vetustissimo quidem codice Ms. Biblioth. Colbertinæ apud Baluzium in Nova Collect. Concil. dicitur hæc Synodus habita *Paulino consule sub die kalendarum Martiarum*, anno sc. superiori. Sed cum Symmachus die tantum XXII mensis Novembris illius anni pontificatum consecutus fuerit, hæc subscriptio evidenter mendosa. Merlinus in sua Concil. Collectione ex Synodis Symmachianis, solius istius meminit, eamque *secundam* appellat, sed manifesto errore, ut ex dicendis liquebit.

3. *Gesta in hac Synodo.* — Actum in hac prima Synodo de tollendo ambitu in Comitiis Pontificiis et de præcludenda schismatibus via. Ob id decretum, ut cujusvis ordinis clerici, qui papa incolumi suffragium alicui in proxima futura Romani Pontificis electione polliciti fuissent, aut sacramento se in alicujus gratiam obstrinxissent, loci sui dignitate, et communione privarentur. Baronius num. 10 refert, *Laurentium* anno superiori in schismate contra Symmachum creatum, præsenti episcopum Nucerinum factum esse ; quam in rem Anastasium Bibliothecarium citat. At is annum rei gestæ non memorat, et ex his quæ infra dicemus, constabit, *Laurentium* in secunda tantum Synodo Romana episcopatum illum adeptum esse. Præterea Baronius num. 1 reprehendit Theodorum Lectorem, quod adscribere videatur *Symmachi* confirmationem *Theodorico* Italiæ regi. Verum quomodo intelligendus sit *Theodorus,* anno D, num. 9 ostendemus.

4. *Bulgari primum innotescunt.* — Ad num. 12. *Bulgarorum* in Oriente nomen sub Anastasio imp. primum auditum, idque hoc anno, quo, ut Baronius ex Marcellino in Chronico narrat, Romanorum exercitus ab eis fusus ac deletus est in Thracia. Tum anno DII Thracia rursus ab eisdem deprædata, ut ex eodem Marcellino eo anno num. 39 narrat Baronius. Sed anno DIV, ut Baronius ibidem num. 1 ex Cassiodoro in Chronico habet, *Theodoricus* Italiæ rex *Sermium* Bulgaris eripuit, quod in Illyricum transeuntes expugnarant. Nicephorus Patriarcha in Breviario, et Theophanes in Chronico pag. 297 docent, *Bulgaros* primum incoluisse regiones Mæotidi Paludi conterminas, juxta *Cophinum* fluvium Tanai proximum. Adjacens regio ad ortum *Magna Bulgaria* vocabatur, idque nominis inde consecuta est, quod sese circa Volgam fluvium porrigeret. *Patzinacitis* vicinos fuisse Bulgaros, auctor est Porphyrogenneta lib. de Administ. Imp. cap. 5, 8 et 37 et *Patzinaciti* eos tractus incolebant, quos *Danapris* et *Danastris* fluvii permeant, quorum alter est quem *Dnieper* vocant, seu Borysthenes. Verum progressu temporis prolata dominatione, armorumque vi ac fortitudine imperium ad Danubium usque produxerunt. *Justiniano* imperante Bulgari rursus *Thraciam* afflixere tandemque a *Belisario* victi sunt, ut infra videbimus : de ipsorum ad fidem Christianam conversione sæculo nono verba facturi.

5. *Bellum Alemannicum a Clodoveo rege gestum.* — A num. 15 ad 34. Baronius Sigebertum in Chronico secutus bellum *Alemannicum* a *Clodoveo* magno, paulo antequam baptizaretur, gestum, hoc anno consignat. Verum bellum illud anno quadringentesimo nonagesimo sexto contigisse certum esse debet. Turonensis lib. 2, cap. 30 et seq. fuse illud narrat aitque, *actum anno* XV *regni sui* fuisse, pugnamque ad *Tulbiacum* initam. Idem habet Auctor de Gest. Francorum. Tacitus lib. 4 Hist. *Tulbiacum*, seu Tolbiacum *in finibus Agrippiniensium* collocat. Alamanni Francos ultro lacessebant spe potiundarum provinciarum, quæ sinistræ Rheni ripæ vicinæ sunt. Clodoveus cum in eo prœlio frustra Deorum, quos colebat opem implorasset, conversus ad Christum dicensque, « Te nunc invoco, et tibi credere desidero, tantum ut eruar ab adversariis meis », de Alamannis victoriam obtinuit, sed nihil ei cessit præter Alemanniam, neque enim in finitimos populos movit, pace cum Ostrogothis ac Burgundionibus servata.

6. *Boioarii seu Boii ab Alamannis diversi erant.* — Cointius anno CDXCVI, num. 5 et seq. auctoritate Aventini lib. 3 Annal. Boiorum, ubi asserit *Suevos* et *Boios* communi vocabulo Alamannos fuisse, Alamannis a Clodoveo devictis, *Boioarios* adjicit, aitque ab hoc tempore *Boios* fœdus societatemque cum Francis perpetuo fecisse. Hadrianus vero Valesius lib. 24 Rer. Fran. p. 460 et seqq. contendit *Boios* gentem Gallicam fuisse, quæ nihil commune cum *Boioariis* habuerit; sed hos antiquitatis amore ac qualicumque nominum similitudine a rerum Boicarum scriptoribus ita vocatos, ut gentis obscuræ et ignobilis origines augustiores facerent. Verum hæ opiniones vanæ, et contra veterum scriptorum auctoritatem excogitatæ. Valesium enim refellit Strabo lib. 4, p. 206, ubi inquit : « Deinceps montium », scilicet Alpium, « partes, quæ ortum spectant, et ad meridiem vertuntur, Rhæti et Vindelici tenent, Helvetiorum et Boiorum contermini, quorum campis imminent ». Helvetii autem Rheno et Lacu Constantiæ seu Brigantino terminabantur. Quare *Boii* hanc Sueviæ partem, quæ vicina est Danubii origini et proxima loca lacui Constantiæ *Algoviam* usque habitabant, loca nempe inter lacum Constantiensem et Augustam Vindelicorum posita. Idem Strabo lib. 7 Possidonium citat, aitque *Boios* post diversas ultra Rhenum sedes occupatas, habitasse tunc ad confinia Helvetiorum. Tum : « Lacum Rhæti exigua parte, majore Helvetii et Vindelici attingunt : inde est Boiorum solitudo, usque ad Pannonias ». Plinius lib. 4, cap. 24, de desertis *Boiorum* etiam mentionem facit, et eumdem situm illis assignat.

7. *Boioarii a Boiis non diversi.* — His ita constitutis invicte probatur Boioarios a Boiis diversos non fuisse. Jornandes enim lib. de Reb. Get. c. 55,

referens quæ inter Gothos imperantibus Leone et Glycerio circa annum CDLXXIII gesta sunt scribit : « Danubium Theodomir Gothorum rex congelatum cernens, pedestrem ducit exercitum : emensoque Danubio Suevis a tergo improvisus apparuit. Nam regio illa Suevorum (quæ a Danubio usque ad Mœni fluvii originem extendebatur) ab Oriente Boioarios habet, ab Occidente Francos (qui Alsatiam, Spiram, et Vormatiam obtinebant) a meridie Burgundiones (id est Helvetios, quorum regio Burgundia Transjurana appellabatur, et ante quadringentos annos antiquum Burgundiæ nomen adhuc retinebat), a septentrione Thuringos », qui tunc Thuringiam, Hassiam, ac Veteraviam, uti olim, continebant.

8. *Theodoricus Italiæ rex Alamannos fugientes recepit.* — Vides *Boioarios* ante quinti sæculi finem partem Orientalem antiquæ Sueviæ occupasse, et verosimiliter Palatinatum superiorem, seu Nordgaviam ultra Danubium sitam e regione Ratisponæ, cum viciniis urbium Norlingæ, Nurembergi, Dilingæ, Augustæ Vindelicorum, Kemptæ, Memmingæ versus *Lycum* Fl. usque ad Ulmam civitatem : et parte alia usque ad lacum Constantiensem. *Helvetii* vocabantur etiam *Alamanni*, uti omnibus notum ; ideoque cum sub quinti sæculi finem Suevi et Alamanni a *Boiis* seu *Boioariis* distincti fuerint, sine fundamento dicitur, *Clodoveum*, cum Alamannos vicit, *Boioarios* etiam superasse, hosque illorum partem fuisse. Prælerquam quod nullus ex antiquis prætensæ hujus de Boioariis victoriæ, horumque cum Francis aut Clodoveo fœderis mentionem fecisse reperitur. Paruere *Boii* seu *Boioarii* Theodorico Italiæ regi, quoad vixit, isque Alamannis postquam regem suum amiserunt, in extremis regni sui terminis, hoc est, ut recte Hadrianus Valesius lib. 6, p. 257, in Rhætiis, quæ provinciæ Italiæ proximæ Alamannorum finibus erant, terras assignavit. Hinc Ennodius in Panegyrico, quem eidem regi paucis post annis dixit : « Quid quod a te Alamanniæ generalitas intra Italiæ terminos sine detrimento Romanæ possessionis inclusa est? cui evenit habere regem, postquam meruit perdidisse; cui feliciter cessit fugisse patriam suam ; nam sic adepta est soli nostri opulentiam ». Quibus positis Aventini et tot scriptorum, qui eum secuti sunt, fabulosæ narrationes corruunt ut ex dicendis anno DLVI magis patebit.

9. *Clodoveus rex die Natali Christi baptizatus.* — Post illam victoriam *Clodoveus* baptizatus est a sancto Remigio episcopo Remensi, de quo Alcuinus in Vita sancti Vedasti Atrebatensis episcopi, ait, illum statuisse *diem quo rex Ecclesiam intraret, ad suscipienda divinæ pietatis Sacramenta*. Diem illum interpretatus est *Pascha Domini* Fredegarius in Epitome cap. 21, et in errorem induxit Hincmarum, in Vita sancti Remigii, Flodoardum lib. 1, cap. 13, et ante nostram ætatem recentiores pæne omnes. Sed Epistola *Aviti* Viennensis episcopi in regno Burgundiæ ad *Clodoveum* scripta, ubi accepit eum fidem Christi amplexum esse, Fredegarium errasse, et die Natali Domini Clodoveum baptizatum esse, demonstrat. Ait enim Avitus : « Gaudeat ergo quidem Græcia, habere se principem legis nostræ, sed non jam, quæ tanto muneris dono sola mereatur illustrari, quod non desit et reliquo orbi claritas sua. Siquidem et occiduis partibus in rege non novo, novi jubaris lumen effulgurat. Cujus splendore congrue Redemptoris nostri Nativitas inchoavit, ut consequenter eo die ad salutem regenerari ex unda vos pateat, quo natum redemptionis suæ cæli Dominum mundus accepit. Igitur qui celeber est Natalis Domini sit et vestri, quo vos sc. Christo, quo Christus ortus est mundo ; in quo vos animam Deo, vitam præsentibus, famam posteris consecrastis ». — « De exercitu Clodovei », inquit Turonensis, « baptizati sunt amplius tria millia ». Fredegarius dicit *sex millia*, quos Hincmarus citatus sic conciliat : « Baptizantur de exercitu ejus tria millia virorum, exceptis parvulis et mulieribus ». Eadem qua Clodoveus die « baptizata est et soror ejus Albofledis ». Tum : « Conversa est et alia soror ejus Lantechildis nomine, quæ in hæresim Arianorum dilapsa fuerat, quæ confessa æqualem Filium Patri et Spiritum sanctum chrismata est ». Post Chlodovei regis conversionem usus iste baptizandi in Natalitiis Domini perseveravit apud Francos. Guntramnus enim Francorum rex apud Turonensem lib. 8, cap. 9, queritur dilatum esse nepotis sui baptismum ultra Natalis Domini solemnitatem.

10. *Anastasius PP. gratulatur Clodoveo de baptismo ab eo suscepto.* — Anastasius papa, ubi accepit *Clodoveum* Francorum regem baptismo regeneratum, statim gratulatorias ei litteras per Eumerium presbyterum misit, a Dacherio tom. V Spicilegii publicatas, in quibus ait : « Tuum, gloriose fili, in Christiana fide cum exordio nostro in pontificatu contigisse gratulamur. Quippe Sedes Petri in tanta occasione non potest non lætari, cum plenitudinem gentium intuetur ad eam veloci gradu concurrere, et per temporum spatia repleri sagenam, quam in altum jussus est mittere idem piscator hominum et cælestis Hierusalem beatus claviger ». Cum vero *Anastasius* mense Novembri anni CDXCVI Romanus Pontifex creatus fuerit menseque Novembri anni CDXCVIII vivere desierit, baptismus Clodovei regis, in alium diem Christi natalitium incidere non potuit, quam in Natale Dominicum anni CDXCVI.

11. *Secundum schisma anno DI excitatum.* — Ad num. 35 et seq. Anastasius Bibliothecarius, postquam narravit quæ in primo adversus *Symmachum papam* schismate gesta fuerant, loquitur de secundo, quo quidam clerici et quidam senatores rursus accusarunt *Symmachum et Laurentium* occulte revocarunt quod *Theodoricum* Italiæ regem movit, ut Petrum Altinæ civitalis episcopum *visitatorem daret Sedis Apostolicæ*. Rei gestæ tempus exprimit Anastasius a Baronio laudatus, quando affirmat id factum esse *post annos* IV, scilicet a Synodo II Ro-

mana, in qua Laurentius factus est episcopus Nucerinus, ut ex dicendis patebit. Quare *Petrus Altinæ episcopus* anno tantum DIII visitator Romam missus est. Is enim annus IV est ab anno D, ideoque postquam *Theodoricus* Romæ fuit, non vero antea, ut putavit Baronius, qui ideo perperam Anastasium reprehendit, quasi in tempore memorando errarit. Sed de his postea.

12. *Symmachi PP. ad Eonium episc. Arelatensem Epistolæ.* — Ad num. 36 et seq. Duæ *Symmachi* papæ ad *Eonium* Arelatensem episcopum Epistolæ *post consulatum Paulini U. C. datæ*, *vere scriptæ sunt ad Eonium*, non vero ad *Cæsarium*, ut credidit Baronius. Nam sanctus Cæsarius initio tantum sequentis sæculi Arelatensis episcopus renuntiatus est, ut infra videbimus. Præterea eæ Epistolæ diversis annis datæ. Prior quæ tam a Baronio num. 37, quam a Labbeo tom. IV Concil. pag. 1292, inverso ordine refertur, ad præsentem annum pertinet, ut ejus subscriptio demonstrat : *Data sub die* III *kalendas Novemb. post consulatum Paulini U. C.* qua formula præsens annus denotatur. Questus erat *Eonius* Arelatensis episcopus apud Symmachum papam, Viennensem episcopum *contra regulas Ecclesiastici constituti* Ecclesiæ suæ jura invasisse. Quare Pontifex, qui a prædecessoribus statuta servari volebat, *Eonio* injungit, ut aliquem ad se dirigat, *qui apud se veritatem causæ alleget*, utque Viennensem episcopum moveat, quo *is quoque hominem proprium dirigat*, *qui partis ejus allegationes competenter insinuet.*

13. *Sub anno et ordini restitutæ.* — Tum Symmachus acceptis aliis litteris ab *Eonio* per Crescentium presbyterum missis, quibus dicebatur Anastasium papam *aliqua contra veterem consuetudinem* jussisse observari, Symmachus Eonium commonuit, *ut in ordinandis per singulas urbes sacerdotibus* (controversia enim inter utrumque episcopum ex ordinatione episcoporum *in vicinis civitatibus exorta erat*) *cana ac reverenda servetur antiquitas*, *nec novella constitutio vetustæ sanctionis robur imminuat*, ubi loquitur Symmachus de divisione utriusque provinciæ alias a Leone Magno facta quam infringi pati nolebat. Epistola Eonii ad Symmachum periit, sed hæc nos docet Symmachi ad Eonium Epistola a Baronio num. 36, et a Labbeo loco laudato recitata. Ejus hæc est subscriptio : *data III kalendas Octob. iterum post consulatum Paulini junioris U. C.* ideoque anno Christi D, ut recte apud Labbeum, non vero currenti, ut perperam apud Baronium legitur. Hæc Epistola (cujus initium : *Dilectionis tuæ litteras*, etc.) data, postquam hoc anno Symmachus ad Eonium scripsisset Epistolam cujus initium : *Movit equidem nos*, etc. quam numero superiori ad præsentem annum pertinere ostendimus. Utraque itaque Epistola in futura Conciliorum editione ordini suo restituenda, ac præterea ex subscriptione illius, quæ data est *III kal. Octob.* vox *junioris* ab aliquo sciolo intrusa, expungenda erit ; cum *Paulinus* anno CDXCVIII consul ordinarius dici non possit *junior*, quia nullus ejusdem nominis eum in consulatu præcesserat, quemadmodum anno superiori num. 1 jam diximus.

14. *Florent in Galliis SS. Euspicius et Maximinus abbates Miciacenses.* — Hoc circiter anno contigit Virdunensium defectio a *Clodoveo* Francorum rege. Aimoinus enim lib. 1, cap. 17, refert id accidisse post hujus regis baptismum, et ante expeditionem Burgundicam, quam tamen anno sequenti suscepit. In Vita sancti *Maximini* Miciacensis abbatis, quam Duchesnius tom. I Script. Franc. edidit, legitur cives Virdunenses adversus *Clodoveum* regem rebellasse, et cum muri arietibus atque aliis machinis jam cedere viderentur, sanctum *Euspicium* ejusdem civitatis presbyterum missum esse ad principem, qui ejus precibus motus *impunitatem quamvis nocentissimis* tribuit, jussitque, ut *Euspicius* et *Maximinus* nepos ejus comitatui adhærerent. Cumque Aurelianensem urbem rex advenisset, *Euspicio* et *Maximino* tribuit agrum Miciacensem aliasque possessiones, ut *in eis famulis Dei absque ullo liceret Domino famulari incommodo*, inquit Auctor Vitæ sancti Maximini. Jacta tunc fundamenta celebris monasterii *Miciacensis*, cujus *Euspicius* et *Maximinus senior* primi abbates fuere, illeque post biennium, *Maximinus* vero circa annum DXX ad Deum migrarunt, ut videre est apud Cointium in Annal. Ecclesiast. Franc.

COROLLARIUM

DE LEGATIONE ECCLESIÆ ALEXANDRINÆ

AD APOSTOLICAM SEDEM.

ANNO CHRISTI 452.

1. Meminisse debes, lector, cum hoc ipso Annalium tomo superius [1] impii Dioscori funesta scelera narraremus, atque deploraremus pariter Alexandrinæ Ecclesiæ acerbissimum casum; nos ad aliquam consolationem levamenque tristitiæ, mentionem obiter habuisse de missa ab Alexandrino patriarcha hoc tempore, dum præsens cuderetur tomus, legatione ad Clementem VIII Romanum Pontificem: quid tamen per legatos gestum esset, haud potuimus, pendente adhuc eadem Romæ causa, aliquid affirmare ac certum quid scribere. Ne igitur te de exitu rei animo suspensum dimisisse videamur: quid postea gestum sit coram ipso Romano Pontifice, cum ab eo iidem sunt auditi legati, et quomodo divino auxilio ex sententia tantum negotium confectum sit, sicut jucundum tibi fore putamus audire, nobis haud molestum erit referre: ex quibus et tu (si Catholicus es) hæc sciens, plurimas Deo gratias agas; sin autem transfuga inter impia hæreticorum agmina profiteris, magis magisque erubescas et confundaris, in te illud propheticum dictum audiens [2]: « Erubesce Sidon, ait mare ».

2. At non invidiam patiar neque calumniam, si vetera præ manibus habens, recentia tractem: pro me enim honorificam satis fortemque Dominus noster visus est habuisse suis verbis apologiam, cum ad opulentum parabolarum convivium apposuit hujusmodi corollarium [3]: « Ideo omnis Scriba doctus in regno cælorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera ». Et sponsa, quæ gerit typum Ecclesiæ, mystice in Canticis cecinit [1]: « Omnia poma, dilecte mi, nova et vetera servavi tibi ».

3. Non satis quidem sufficio divinam admirari providentiam in Ecclesiæ regimine mille signis quotidie magis magisque elucescentem: quibus appareat luce perspicua, nolle Deum in maxima qualibet et horrenda Ecclesiæ tempestate sileri præconia veritatis. Sic enim in passione Domini arripientibus fugam Apostolis, latro confitetur in cruce, et [2] Centurio aperta voce vere Filium Dei Christum professus est: tacentibus, si fieri posset, cunctis hominibus qui confiteri deberent; tunc fore ut lapides clamorem emitterent, Dominus dixit [3]. Suppetunt quidem de his innumera argumenta: sed non est opus ut ab antiquitate petamus exempla, cum præsentis sæculi rerum status his plus satis abundet. Cum enim negant Catholicam fidem filii desertores, Romanæ Ecclesiæ rebellantes, traducunturque in errorem Boreales provinciæ, atque insurgunt blasphemantes et insanientes in cathedram Petri: ecce Indi et Antipodes credentes Christo, se filios esse Romanæ Ecclesiæ gloriantur, ejusdemque ubera sugentes, matrem sciunt, et matrem appellant, ab eaque se in Christo esse genitos recognoscunt.

4. Dum igitur in ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem phrenetici isti, dicendi potius arreptitii, jaciunt contumelias atque evomunt toxicatas vipereo ex ore blasphemias: in immensum multiplicato fœ-

[1] Anno Christi 452. — [2] Isai. XXIII. — [3] Matth. XIII.

[1] Cant. VII. — [2] Matth. XXVII. Marc. XV. Luc. XXIII. — [3] Luc. XIX.

nore aliunde compensat Deus benedictiones, laudes, præconia, summosque gloriæ titulos : adeo ut non tolerанда libenter tantum, sed et expetenda quodammodo videantur reproborum hujuscemodi maledicta, pro quibus adeo amplam confertamque Deus rependit benedictionum mensuram, secundum illud Davidicum [1] : « Forte respiciet Dominus afflictionem meam, et reddet mihi Dominus bonum pro maledictione hodierna ». Unde et cecinit [2] : « Maledicent illi, et tu benedices ».

5. Nam idem penitus accidit, quod idem Propheta [3] fore prædixerat, cum (secundum S. Augustini [4] sententiam) de hæreticis ista vaticinatus est : « Polluerunt testamentum ejus » : dum conati sunt abolere promissiones Dei. Sed quæ hos mox subsequatur pœna peccati, sic subditur : « Divisi sunt ab ira vultus ejus » : nam maxima omnium indignatio, cum Deus impium mentis percutit cæcitate, et e sua ejicit domo ; atque a filiis dividens, alienum ab hæreditate constituit. Sed quod nullum afferat Ecclesiæ damnum segregatio impiorum, illud æque subjicitur : « Et appropinquavit cor illius » : etenim tunc evidentiora amoris signa Christus ostendit Ecclesiæ, majora dona impertiendo. Quod hoc nostro sæculo præcipue factum cognoscimus, dum impii Novatores irritum reddere conati testamentum ejus, nempe factas a Christo Petro promissiones, divisi sunt ab Ecclesia Romana : sed tunc magis cor Christi ipsi appropinquasse cognoscitur, cum novum ei adjicit orbem ; et qui per tot sæcula errore sepulti, inter mortuos fuerant deputati Alexandrini, iidem quasi nova resurrectione ad vitam revocati ipsi matri omnium Romanæ redduntur Ecclesiæ, ex qua fuerant propagati, carissima soboles, Marci filii, et cum ipsis omnes Ægypti provinciæ, atque his communione conjuncta universa Ecclesia Æthiopica : ita ut magno miraculo, rerum versa vice, Æthiopes dealbentur, dum super carbones facies Borealium denigrantur. Sed jam quæ spectant ad tanti ponderis legationem Epistolas recitemus, primamque ordine ponamus quæ scripta est ab Alexandrino patriarcha nomine Gabriele : sic enim se habet :

6. « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti unius Dei. In nomine Dei compatientis atque misericordis. Gloria Deo sempiterna. Salus a Domino. O Deus, da salutem.

« Humilis Gabriel Dei gratia famulus sedis S. Marci in urbe Alexandrina Ægytia et in omnibus aliis locis sibi conjunctis, Australibus, Maritimis, et Æthiopicis nonagesimus septimus patriarcharum, S. Marci Evangelistæ successor salutem impartitur, atque osculum offert spirituale Patri Domino, Patrum Patri, patriarcharum principi, tertio decimo Apostolorum gloriosi Domini nostri Jesu Christi, et quinto SS. Evangelistarum, S. Petri Apostoli successori ». Quod audis appellari ipsum Clementem Romanum Pontificem, Apostolorum decimum tertium, ob vitæ sanctæ merita id ab eo dictum intelligas : sicut Gregorius Nyssenus eodem reperitur usus dicendi genere, ubi in oratione habita in funere Meletii ita exorditur : « Auxit nobis numerum Apostolorum novus Apostolus, etc. » Itemque scias sic quintum Evangelistam eumdem nominari, quod notum esset, quod quæ a Romanis Pontificibus de fide docentur, nulla vel levi valeant mendacii suspicione labefactari. Sed et alios audi, quibus eumdem cumulat titulos, dum pergit : « Petræ fidei super ejus cathedra in magna Roma sedenti, cui data est a Deo potestas ligandi atque solvendi, cujus mentio fit in sacro Evangelio, cum dicit : Tibi, o Petre, dedit claves regni cælorum : quod ligaveris super terram, ligatum erit in cælis, et quod solveris super terram, solutum erit in cælis. Tu enim loco ejus constitutus, et successor es super terram, pater noster, et dominus noster, atque corona capitis nostri, dominus papa Clemens octavus, papa Romæ. Misereatur mei Dominus benedictione orationum ejus.

7. « Gratias agimus Deo altissimo, eumque sanctificamus et magnificamus : quod te constituit Christus Catholicæ fidei habenas tenentem, et sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Dei Ecclesiæ fundamenta servantem, misericordem et pium super universum populum Christianum, ac diligentem omnes in Christum credentes, instar beatissimi Petri, qui te succedere fecit in ejus cathedram. Tu qui effectus es caput et maximus patriarcharum, et magister et prædicator totius populi Dei, illos doctrinis tuis spiritualibus irrigas, eosque sermonibus tuis cibas salutaribus. Quam ob causam sanctas litteras tuas ad humilitatem nostram misisti per filium benedictum, dilectum, amabilem, devotum, Orthodoxum, Hieronymum Vecchiettum : Quibus postquam astitimus, sigilloque excellenti aperto, eas deosculati sumus, ac si sanctam tuam deoscularemur imaginem, et ab eis gaudio affecti sumus, tanquam Pauli Apostoli, cæterisque Catholicis Epistolis : et gratias egimus Deo excelso ob nimiam erga nos dilectionem tuam : ac preces ad Dominum (cui laus) effudimus, ut te super Sedem suam cum quiete et tranquillitate ad annos plurimos conservet.

8. « Certiorem autem te facimus, pater spiritualis, olim venisse filium benedictum Joannem Baptistam cum litteris domini patris papæ Gregorii XIII (Deus misereatur nobis benedictione orationum ejus) ad patrem patriarcharum Amba Joannem, in patriarcharum numero nonagesimum sextum. Ipsum Joannem Baptistam rediisse ad humilitatem nostram cum litteris domini patris papæ Sixti V, quæ dilectionem et unionem cum sancta Catholica Romana Ecclesia, et salutares sermones, gregisque custodiam, ac pro eo mundi Creatorem orare et precari admonebant : quod quidem acceptavimus, eique obedivimus. Crevitque apud nos, et apud omnes filios nostros Christianos Dei populos

[1] 2. Reg. XVI. — [2] Psal. CVIII. — [3] Psal. LIV. — [4] Aug. in Ps. LIV.

gaudium et lætitia, quod ad nos pervenerunt litteræ tuæ, maxime pater, per dictum filium tuum benedictum Hieronymum. Rogamus itaque sanctitatem tuam, eique supplicamus, ne obliviscaris nostri in continuis orationibus et petitionibus tuis ad Deum, ut nos adjuvet, atque confirmet in fide recta, efficiatque ut quæcumque divina atque spiritualia jusseris mandata, adimpleamus, nosque liberet a rapacibus Satanæ lupis : sumus etenim miseri ac impotentes, et in mari peccatorum immersi ; neque alia nobis remanet salus, quam summi Dei gratia, et continuæ ac sanctæ pro nobis orationes vestræ. Apud me enim humilem nulla est socordia vel repugnantia erga divina præcepta : et sicuti antiquitus erant Patres prædecessores in Sede Romana, et in S. Marci sede ad hoc usque tempus spirituali cum dilectione ac vera charitate, ita eorum vestigia imitamur.

9. « Certiorem etiam reddimus patris papæ sanctitatem, quod tempore patris patriarchæ Amba Gabrielis in patriarcharum numero Alexandrinæ regionis nonagesimi quinti (cujus animæ Deus tribuat requiem, nostrique misereatur orationibus ejus) venit ad eum nuntius patris papæ Urbis Romæ, vir doctus, et virtute præditus, nomine Ambrosius, episcopus Auriensis, qui in Ecclesiis nostris Ægyptiis celebravit, sanctumque exposuit Evangelium, præsentibus præsbyteris, diaconibus, aliisque Christianis; factumque est eis gaudium magnum atque ineffabile : et ego humilis Gabriel scriba litterarum patriarchæ atque famulus et hujus Epistolæ scriptor his actibus præsens eram. Rursus ipse ego humilis Gabriel sedis sancti Marci famulus, cum hujus rei memoriam perpenderim, gavisus sum valde ob unionem dilectionis; desideravitque anima mea, ut sic etiam fiat sanctitatis vestræ tempore : utque nostram erga sanctitatem vestram dilectionem, nostramque in divina charitate approbetis unionem cum Ecclesia Romana, quæ est caput et basis omnium Catholicarum Ecclesiarum.

10. « Si vero quæsiverit prædictus D. pater de professione et fide nostra in Christum Dominum, deque mirificæ incarnationis ex immaculata semper Virgine Maria demonstratione : hæc omnia sunt apud vos definita a Patribus antecessoribus sanctis patriarchis, in archivis Romanis servata, prout etiam apud nos scriptis est traditum. Si autem quæsiveris de paupertate, miseria, oppressione, ac nimio labore nostro, in quibus vivimus; quamplurima sunt, nec ea alius scit, quam solus Deus, cui laus : sumus tamen divites, excelsi Dei gratia, ejus freti misericordia, quæ adjuvat inopes et indigentes, sicuti sum ego miser. Gloriosum ergo Dominum roget pater omni tempore, ut nos sua misericordia adjuvet, suaque gratia amplectatur; ut mandata divina, atque præcepta Evangelica, quæ nobis jusserit, adimpleamus.

11. « Sanctitatem tuam certiorem facio ego humilis, missos esse a nobis cum his litteris filios benedictos sacerdotem Josephum, et sacerdotem Abdelmessia (benedicat eis Deus) ut sistant coram Domino Patre, nostroque nomine salutem ei impartiantur, pedesque vestros deosculentur, et gratias vobis agant de vestra in nos benignitate, vicesque nostras gerant, et vobis nostram narrent paupertatem ac miseriam, atque monachorum, pupillorum, et locorum nostrorum. Rogamus ideo patris sanctitatem, ut illos et nos benigne respiciat et commendatos habeat, utque ad nos ejus ope et auxilio salvi redeant et incolumes ad continuam dilectionem et hujus negotii ac divinæ servitutis, quam nobis injunxistis, perfectionem; et ipsi innotescere faciant sanctitati vestræ ore, absque scriptis, quod sis Christi vicarius, et patriarcharum atque Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ caput, tibique ore proprio testimonium perhibebunt; et quicquid dixerint, veluti ex ore nostro accipies; et quæ pater eos docuerit, nobisque significaverint cum ad nos reversi fuerint acceptabimus, nemine repugnante; et quæ ipsis mandaveritis et præceperitis, nos exequemur.

12. « Deum altissimum rogamus, ut Ecclesia sit una Catholica et Apostolica sine divisione, et sine separatione, ut efficiamur Christi membra, dilectionis et charitatis ligamine colligati sine schismate, precibus sanctissimæ Dominæ Mariæ semper Virginis, et optimorum Patrum nostrorum Sanctorum Apostolorum. Amen, et laus Deo sempiterna. Epistolæ versus sunt octoginta octo, excepta divini nominis invocatione signoque sancto; neque inter versus est aliquid interpositum, neque in ejus marginibus verbum aliquod, præter id quod scriptum est in ea, suntque obsignatæ conjunctiones ejus solito Cameræ nostræ sigillo, et Domino nostro gloria sempiterna. Scripsimus die decima sexta mensis Hatur benedicti, anno a sanctis Martyribus millesimo trecentesimo decimo, id est, die XXII mensis Novembr. anno Domini MDXCIII ». Peculiaris ista est antiquitus servata Alexandrinorum fidelium et totius Ægypti chronologia, ut a SS. Martyribus numerent annos, ex pietate nempe deducta. Etenim horrescentes nomen Diocletiani imperatoris acerbissimi Christianorum persecutoris in annorum numeratione, quam ille ab exordio sui imperii faciendam præscripserat, recensere (quod posteros fecisse diximus) ipsi ab ejusdem imperatoris anno primo itidem numerum deducentes, loco nominis persecutoris Ecclesiæ Diocletiani, S. Martyres posuere. Sed quod in dicto numero inveniantur ipsi eam chronologiam inchoasse ab anno Domini ducentesimo octogesimo tertio, primus vero annus Diocletiani a nostris (ut vidimus) numeretur anno Domini ducentesimo octogesimo quarto : nihil tamen scias esse discrepantiæ, cum idem sit apud eos octogesimus tertius tertia ex parte, qui apud nostros Latinos octogesimus quartus : nam mense Thoth, qui incipit quarto kal. Sept. ipsi annum auspicantur. His vero ad postremum hoc additur :

« Perveniat, volente Deo, Romam ad manus magni papæ, ex Alexandriæ Coptorum patriarcha ».

His subjicitur admonitio ab eodem patriarcha suis legatis data, quæ sic se habet :

13. « In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti unius Dei. Gloria Deo. Sempiterna salus a Domino. O Deus, da salutem.

« Missa hæc benedictio est ab humili Gabriele Dei gratia sedis S. Marci Alexandriæ, Ægypti, Æthiopiæ, et cunctarum provinciarum famulo : benedictis filiis religiosis monachis fidelibus presbyteris, reverendo sacerdoti Josepho, et reverendo sacerdoti Abdelmessiæ monachis deserti S. Macharii, benedicat eis Deus. Quod autem ab ipsis volumus, est, quod gloriosi Domini obtulimus donum, et cum eorum dilectione convenimus, ut ipsos mitteremus ad dominum patrem, patrum patrem, capitum et patriarcharum principem super S. Petri Apostoli cathedra in regione Romana sedentem, Catholicum et Apostolicum Christi Domini super gregem ejus successorem et vicarium dominum papam Clementem VIII. Perpetuos efficiat Deus altissimus dies pontificatus ejus, et misereatur mei abjecti, totiusque populi Christiani, meritis orationum ejus. Amen.

14. « Itaque obtemperaverunt rogationibus nostris, curamque et humanitatem ipsorum requisivimus, ut ubi pervenerint ad D. papam Clementem, pedes ejus pro nobis deosculentur, ejusque mandata auscultent, et eis obediant, sintque coram eo et in ejus famulatu stantes et obedientes ejusque sermones auscultantes, ac si essent ex ore Christi Domini, ex præsentia et reverentia ejus timentes ac trementes, sanctitati ejus supplices, quousque ad nos inde redierint; et vices nostras gerant, eique narrent paupertatis et miseriæ nostræ ac monachorum nostrorum pupillorum et locorum statum : Patris sanctitati supplicetis, ut vos et nos benigne respiciat, atque commendatos habeat, utque ad nos redeatis ejus auxilio salvi et incolumes ad continuam dilectionem, et ad omnium quæ vobis præcepimus observantiam in divina servitute erga D. papam Christi successorem, qui est caput patriarcharum, et basis Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ : et quicquid dixeritis ex ore vestro, tanquam ex nostro erit prolatum : et in sermonibus ejus confirmamini ; quoniam omnia, quæ ipse vobis ore suo dixerit, tanquam ex ore Christi erunt prolata.

15. « Ideo ea suscipite, eisque obedite, et mandatis ejus ne sitis repugnantes : Quicumque enim divinis ejus præceptis non obtemperaverit, Christo Domino, qui sua gratia ipsum erexit, minime obtemperat. Itaque omnia quæ vobis dixerit D. pater circa sanam professionem, atque rectam in Catholica et Apostolica Romana Ecclesia fidem nobis referetis, et ea exequemur una cum gente nostra. Quamobrem eumdem vobis repetimus sermonem, ut sitis auscultantes et obedientes absque repugnantia. Omnia enim quæ mandaverit D. pater, nos exequemur : et quicquid Evangelium per os ejus reprobaverit, si apud nos erit, reprobabimus. Cumque redieritis ad nos, et optima renuntiaveritis mandata, non transgrediemur ea. Horum autem omnium fundamentum est, ut Ecclesia Romana, et Alexandrina sit una, vinculo charitatis sine divisione colligata.

16. « Deum rogamus, ut sanctum papam diu servet incolumem : et confirmatio hujus est signum sanctum et venerabile super ejus marginibus sigillum , et laus Deo sempiterna. Scripsimus die decima sexta mensis Natur benedicti, anno juxta Coptorum computationem millesimo trecentesimo decimo, id est, die vicesima secunda mensis Novembris, anno Domini MDXCIII ».

17. His additur Epistola Joannis Comus Alexandriæ, quem antiquitas nominare consuevit chorepiscopum, utpote qui res Ecclesiæ Alexandrinæ loco episcopi administraret : cui cum inditum vides titulum discipuli, scias ita dici solitos esse inferiores episcopos :

18. « In nomine Dei æterni, sempiterni, vivi et perpetui in æternum.

« Discipulus peccator inutilis osculatur terram, inclinans caput suum peccatis obnoxium, inquinatum, vile, subtus pedes mundos dominicos, paternos, patriarchales patris nostri capitis, et principis nostri, et vigilantis de salute animarum nostrarum, patris nostri justi, et vasis honorabilis electi patris patrum, et principis principum, tertii decimi Apostolorum mundorum, et quinti Evangelistarum sanctorum, patris corporalis, et angeli spiritualis, sedentis supra Sedem S. Petri Apostoli, tenentis in manu sua pura sceptrum principatus et crucem fidei, mitrati, induti stola sacerdotali sacerdotis in æternum secundum ordinem Melchisedech, in cujus manu est absolutio et ligatio et honoratio, timentis Deum pastoris boni ovium rationalium, patris honorandi, electi papæ Clementis octavi in Urbe magna Roma, Catholica, Apostolica : perpetuet Deus excelsus principatum ejus pacificum a molestiis, et misereatur servi pauperis peccatoris per exauditionem orationum et petitionum suarum. Amen, Amen, Amen.

19. « Quod autem repræsentat discipulus peccator sanctitati patris, est, pervenisse ad discipulum Epistolam benedictionis a sanctitate patris comitem fratris dilecti amabilis Hieronymi Vecchietti, quam accepit discipulus honoratione ac magnificatione, eamque legit discipulus stans pedibus suis, et intelleximus quicquid in ea nobis scripsit ex verbis elegantibus ; et gratias egimus Christo Domino, cui gloria, qui dignos nos fecit ad recipiendam hanc gratiam maximam, et donum egregium ; quia discipulus non est dignus hujusmodi propter magnitudinem peccatorum suorum multorum. Item pervenit ad nos quod nobis donavit sanctitas patris ex abundantia gratiarum suarum, hoc est, liber quatuor Evangeliorum sanctorum impressorum, et fuit nobis pro eo maxima lætitia et gaudium et consola-

tio : Deus excelsus autem perpetuet principatum patris multo tempore. Nec lateat sanctitatem patris : ubi pervenissent litteræ sanctitatis patris ad discipulum in urbe Alexandrina, abfuisse patrem patriarcham Amba Gabrielem patriarcham Alexandriæ in partibus provinciæ. Se id ad exigendam eleemosynam a piis hominibus in nomine monachorum pauperum egenorum : eo ipso misimus ad eum litteras ex parte nostra affirmantes ei, ut præsens esset in Ægypto, ad assistendum litteris sanctitatis domini patris. Cum autem accepit litteras discipuli, statim præsens fuit in Ægypto.

20. « Et direximus ad eum fratrem dilectum Hieronymum Vecchiettum : convenit eum in Ægypto civitate munita, et tradidit ei litteras domini patris, quas legit ad verbum ; et quicquid ei scripsit, accepit magna auscultatione et obedientia atque exhibitione, et statim scripsit ad vos responsum litterarum quantum in eo satis erat amplificationis verborum, et direxit ad vos litteras sigillo munitas secundum consuetudinem comitis legatorum, hoc est, nostri patris sacerdotis Joseph, et nostri patris sacerdotis Abdelmessia, ex primis monachis monasterii sancti Macarii in deserto sancto in Valle Atrun ; et jam scripsit pater patriarcha Amba Gabriel litteras suas sigillo munitas et signatas ad monachos dictos, et præcipit eis, ut obedientiam exhiberent, et dicerent sermonem ad sanctitatem patris papæ, neque discederent a præceptis illius, et a quacumque re, quam præceperit pater, non discederent ictu oculi, quia quicumque audiverit doctrinas patris, ipse audiet doctrinas Christi Domini, cui gloria : et qui contradixerit sermonibus patris, ipse contradicet Christo Domino : cui gloria.

21. « Voluntas autem in eo est, ut sint simul concordes in charitate spirituali, et sit Ecclesia una Romana, et Alexandrina, neque sit inter nos differentia ulla in quacumque re. Et quod discipulus peccator Joannes Comus sedis S. Marci Alexandriæ volebat præsens esse apud sanctitatem patris (sicut Christus Dominus scit, cui gloria) et exhibere inclinationes subtus pedes ejus mundos, et osculari manus ejus puras, et non potuit discipulus id exequi propter multas causas : quia discipulus vir senex est, et multarum infirmitatum, et non potest iter facere, et præcipue ab hac remota regione ; præterea propter obsequium Ecclesiarum Alexandriæ, et negotia egenorum et pauperum et infirmorum et pupillorum et viduarum, et hujusmodi.

22. « Et ideo direximus ad sanctitatem patris puri filium nostrum carissimum, filium Barsum ministrum ex filiis nostris et filiis Ecclesiæ sanctæ, ut exhiberet ad sanctitatem patris multas inclinationes, et oscularetur pedes ejus mundos vice discipuli. Et quod petendum a beneficentiis sanctitatis patris, absque præceptione super illum, est, ut habeat curam filii nostri filii Barsum archidiaconi, quam maxime poterit, eumque respiciat oculo sollicitudinis et misericordiæ; eo quod misimus illum ad sanctitatem vestram puram, ad adipiscendam benedictionem, et documenta egredientia ab ore tuo puro : et jam præcipimus ei, ut exhiberet obedientiam, et ne unquam discederet ab omnibus quæ ei injunxerit sanctitas patris. Et quod petendum a sanctitate patris, propter Christum Dominum, cui gloria, est, ne ægre ferat discipulum peccatorem, quasi audacem et præsumentem super sanctitate sua pura : quia discipulus inutilis est et peccator, atque exitus totius negotii incumbit misericordiæ Christi et orationibus patris acceptis.

23. « Jam pervenit ad nos, quod donavit sanctitas patris de eleemosyna sancta accepta nomine Ecclesiarum Alexandriæ per manum fratris dilecti Hieronymi. Christus autem Dominus, cui gloria, retribuet sanctitati vestræ puræ pro eo dupla in regno cælorum : et jam distribuimus illud, secundum distributionem vicarii fidelis in pecunia domini sui : jamque perpetua facta est memoria D. Patris super templa sacra, omni tempore in Ecclesiis Alexandriæ, tempore sacrificiorum, et orationum nocturnarum et diurnarum ».

24. Quanta vero his temporibus angustia laboret Alexandrina Ecclesia sub immani Turcarum dominio, quæ his subduntur tibi facile indicabunt : ut plane terribilem Dei vindictam adversus eam et omnes Orientales, ubi defecerunt a communione Apostolicæ Sedis, immissam, nemo prudens absque mentis horrore, animique pavore valeat contemplari. Ut de ea lugubre illud Hieremiæ carmen sit occinendum [1] : « Hæccine est urbs perfecti decoris, gaudium universæ terræ ? » Quæ enim omnium Orientalium Ecclesiarum florentissima et opulentissima erat, eo nunc paupertatis et angustiæ redacta, ipsis etiam sacerdotalibus indumentis necessariisque subsidiis caret, quæ sibi a Patre Patrum Romano Pontifice impendi rogat. Dei namque diram hanc esse vindictam, ut sacerdotes laborent inopia, quisque intelliget, qui Domini sententiam in Eli filios et eorum posteros promulgatam attendit [2], cum fore dicit ut rogaturi essent ut admitterentur ad unam partem sacerdotalem, ut comederent buccellam panis : et quod ait ipse Dominus per Malachiam [3] : « Ad vos mandatum hoc, o sacerdotes : Si nolueritis audire, mittam in vos egestatem, etc. » Iteratumque plane quod per Isaiam de Ægypto prædixerat [4] : « Tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum ». Tale judicium et reliquis subituris, qui ab Apostolica Sede rebellant : ut cladibus pressi, cogantur tandem cognoscere et invocare matrem, cujus se filios esse negarant. Sed audi petentes matris ubera, qui diu errantes ab utero locuti sunt falsa.

25. « Verumtamen sanctitas patris (perpetuet Deus excelsus principatum ejus) propter Christum Dominum non obliviscatur nostri, Ecclesiarum nostrarum, ac nationis nostræ, ac Alexandriæ existentium : quoniam Ecclesiæ ac natio nostra pau-

[1] Thren. II. — [2] I. Reg. II. — [3] Malach. II. — [4] Isa. XIX.

peres sunt valde : neque percontandum est de præsenti earum paupertate, inopia, atque indigentia. Nam Alexandriæ tres sunt Ecclesiæ Catholicæ, una nomine principis Angelorum sancti Michaelis, secunda sancti Marci Evangelistæ Catholici, ac tertia nomine martyris magni sancti Georgii extra urbem ad littus maris salsi ; et omnes tres Ecclesiæ indigent ædificatione, vestitu, et impensis pauperum atque egenorum.

26. « Item tributa et reliquæ exigentiæ propter judices ac rerum præsides, quotiescumque tentaverit dæmon, quem Deus excelsus confundat ; ac discipulus non potest iis satisfacere : nostra enim natio, populique nostri omnes, cum pauperes sint atque inopes, his satisfacere non possunt : sed si sanctitas patris sollicita fuerit de discipulo, ac de nostris populis et natione nostra, satis erit. Si vero sanctitas patris interroget de statu nostro, ac de statu nationis Christianorum Coptorum, deque præsenti eorum inopia, indigentia ac paupertate, quicquid contingat illis ob solutionem tributorum atque exigentiarum, quantaque patiantur verbera, contemptum, positiones in catenis et vinculis et carceribus, ac cætera id genus, et nisi auxilium Christi (cui gloria) apprehendat eos, discederent aliqui a fide Christi. Discipulus autem hujus rei causa in maximo labore est; quoniam sumus in summa persecutione.

27. « Et quod petendum a sanctitate patris, est, non obliviscatur nostri in eleemosyna singulis annis nomine Ecclesiarum et pauperum Alexandrinæ urbis, et in hoc obtineatis maximam mercedem et permanentiam, sicuti sanctitas patris ostendit, ut perpetua sit memoria vestra sancta super templa sacra in Ecclesiis Alexandriæ omni tempore, et in perpetuum. Jam pervenit ad nos cum fratre dilecto et amabili Hieronymo, quod donavit sanctitas Domini patris ex vestitu Ecclesiæ sanctæ, et ornatis vestibus sericis : et jam scripsimus nomen domini patris supra vestitum sacrum. Modo egemus alio indumento albo pro vestitu sacerdotis tempore sacrificii mundi, sicut et vestitu ministrorum tempore ministerii : idque totum repræsentamus auribus sanctitatis domini patris.

28. « Discipulus autem stat pedibus suis ad obediendum mandatis sanctitatis patris : quoniam omnes sumus auscultantes, obedientes, atque erecti ad omnia quæ nobis præceperit, et ad implendum negotium, Deo volente; quia sumus sub obedientia : nam pater est summus patriarcharum, et caput capitum, et successor sancti Petri Apostoli ; et quod ligaverit, erit ligatum ; et quod solverit, erit solutum. Debitum vero quod attinet ad nos et ad omnes sacerdotes ac ministros, et ad populum Christianum, est auscultare et obedire, nulloque modo contradicere patri in omni re, quam nobis præceperit : nam qui debito contrarius fuerit, erit ejus status perditus atque inutilis.

29. « Petimus autem a Christo Domino (cui gloria) ut vos perpetuet ac stabiliat supra Sedem S. Petri multos annos, et perpetuet principatum vestrum, subjiciatque inimicos vestros sub pedibus vestris, ac vestras doctrinas et sanctas nobis prodesse efficiat. Nos exspectamus responsum vestrum ad nos in quo opus erit : nam nulla unquam differentia inter nos erit cum sit Ecclesia una Romana, atque Alexandrina. Si vero interrogetis de fratre ac amico vestro patre patriarcha Amba Gabriele patriarcha Alexandriæ, ipse orat pro vobis nocte ac die, et est sub obedientia vestra, statque pedibus suis ad obediendum, et exspectat responsum vestrum cum legatis discipulis prædictis; et sic omnes sacerdotes et ministri orant pro vestra sanctitate, ut semper permaneat. Petitio autem discipuli ab abundantia gratiæ vestræ erit, ne obliviscamini nostri in recordatione ad extremum orationum vestrarum sanctarum, ut remittat nobis peccata nostra per vestras preces acceptas ante Dominum Deum. Atque innovatio petitionis a sanctitate patris est in commendatione filii nostri filii Barsum, et quamprimum ejus redditus ad nos cum responso post osculum terræ sub pedibus patris : perpetuet Deus excelsus principatum ejus multo tempore. Datum die sabbati benedicti, duodecimi mensis Chiach benedicti Coptici, anno millesimo trecentesimo decimo a captivitate martyrum mundorum, id est, die decima octava mensis Decembris, anno nativitatis Domini MDXCIII. Minimus discipulorum discipulus peccator Joannes Comus urbis Alexandriæ.

30. « Quod repræsentandum sanctitati Domini patris est, quod discipulus jam direxit ad sanctitatem patris filium nostrum Barsum ministrum, nempe archidiaconum Ecclesiæ sancti Marci Catholici Alexandriæ : pater autem respiciat illum oculo sollicitudinis et misericordiæ ac miserationis, et toto tempore mansionis ejus Romæ detur ei aliquis ex magistris, qui illum dirigat ac doceat sapientiam et philosophiam et cæteras scientias ac virtutes, ut obtineatis in hoc mercedem perfectam abundantiorem portionibus, ac Deus excelsus pascat vos, perpetuet mansionem vestram, et faciat nos semper esse sub obedientia vestra ».

31. Audisti clamores, percepisti lacrymas, considerasti angustias et miserias, quibus per multa sæcula pressi Alexandrini, tandem e tenebris emergentes, ad lucis radium apertis oculis, salutem implorant, secundum illud propheticum de iisdem Ægyptiis olim pronuntiatum [1] : « Clamabunt ad Dominum a facie tribulantis, et mittit eis Salvatorem et propugnatorem, qui liberet eos : et cognoscetur Dominus ab Ægypto, et cognoscent Ægyptii Dominum in die illa, et colent eum in justitiis, etc. » Quam autem id verum sit, audi ipsorum legatorum professionem Romæ editam coram ipso sanctissimo Clemente papa Octavo et sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, quam hic tibi subjicimus.

32. « In nomine Patris et Filii et Spiritus san-

[1] Isa. XIX.

cti, Dei unius. Amen. Sanctissime ac beatissime pater.

« Ego humilis frater Joseph de episcopo filius quondam Michaelis de oppido Menciat Eldairelmoharrac Ægyptius nationis Coptorum monachus et presbyter monasterii S. Macarii in deserto Ægypti ordinis S. Antonii, ac unus ex procuratoribus et oratoribus reverendissimi patris et domini Gabrielis patriarchæ Alexandrini nationis Coptorum, ad pedes sanctitatis vestræ constitutus, ac tam procuratorio nomine prædicti domini Gabrielis patriarchæ mei principalis, quam etiam meo proprio et privato infrascriptam sanctæ Catholicæ fidei professionem facturus una cum religioso viro fratre Abdelmessia Elmechini filio Petri de civitate Georgeæ etiam Ægyptio monacho et presbytero ejusdem monasterii S. Macarii, altero ex procuratoribus et oratoribus prædicti domini Gabrielis patriarchæ collega meo, promitto pro eodem domino Gabriele patriarcha nostro principali, quod ipse illam ratam et gratam habebit, ac suscipiet et acceptabit, et intra tempus competens ratificabit et omologabit, atque de novo juxta præsentem formam de verbo ad verbum faciet et emittet, et sua manu subscriptam et suo sigillo obsignatam ad sanctitatem vestram et hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittet. Sanctam igitur Catholicam fidem explicite et expresse profitendo, dico et affirmo quod sequitur :

33. « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Dei unius. Amen. Sanctissime ac beatissime pater.

« Ego humilis frater Abdelmessias Elmechini filius Petri de civitate Georgeæ Ægyptius nationis Coptorum monachus et presbyter monasterii S. Macharii in deserto Ægypti ordinis S. Antonii, ac unus ex procuratoribus et oratoribus reverendissimi patris et domini Gabrielis patriarchæ Alexandrini nationis Coptorum ad pedes sanctitatis vestræ constitutus, ac tam procuratorio nomine prædicti domini Gabrielis patriarchæ mei principalis, quam etiam meo proprio et privato infrascriptam sanctæ Catholicæ fidei professionem facturus una cum religioso viro fratre Joseph de episcopo filio quondam Michaelis de oppido Menciat Eldairelmoharrac etiam Ægyptio monacho et presbytero ejusdem monasterii S. Macarii, altero ex procuratoribus et oratoribus prædicti domini Gabrielis patriarchæ collega meo, promitto pro eodem domino Gabriele patriarcha nostro principali, quod ipse illam ratam et gratam habebit, ac suscipiet et acceptabit, et intra tempus competens ratificabit et omologabit, atque de novo juxta præsentem formam de verbo ad verbum faciet et emittet, et sua manu subscriptam et suo sigillo obsignatam ad sanctitatem vestram et hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittet. Sanctam igitur Catholicam fidem explicite et expresse profitendo, dico et affirmo quod sequitur :

34. « In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Dei unius. Amen. Sanctissime ac beatissime pater.

« Ego humilis Barsum filius Amineldaulch ex familia Elachim civitatis Alexandriæ Ægypti, archidiaconus patriarchalis Ecclesiæ S. Marci, nepos et orator Joannis Comus sedis sancti Marci ejusdem civitatis Alexandriæ, ad pedes sanctitatis vestræ constitutus, ac tam nomine prædicti Comus Joannis mei principalis, quam etiam meo proprio infrascriptam sanctæ Catholicæ fidei professionem, quam coram sanctitate vestra professi sunt me præsente sacerdotes Joseph et Abdelmessias oratores reverendissimi patris domini Gabrielis patriarchæ Alexandrini nationis nostræ Coptorum, promitto pro eodem Comus Joanne meo principali, quod ipse illam ratam et gratam habebit, ac suscipiet et acceptabit, et intra tempus competens ratificabit et confirmabit, atque de novo juxta præsentem formam de verbo ad verbum faciet, et sua manu subscriptam et suo sigillo obsignatam ad sanctitatem vestram et hanc sanctam Apostolicam Sedem transmittet. Sanctam igitur Catholicam fidem explicite et expresse profitendo, dico et affirmo quod sequitur :

35. « Corde credo, et ore confiteor, quod unus est Deus verus, omnipotens, incommutabilis, incomprehensibilis, ineffabilis et æternus, Pater et Filius et Spiritus sanctus, unus in essentia, trinus in personis, Pater ingenitus, Filius a solo Patre genitus, Spiritus sanctus a Patre Filioque æternaliter procedens, non sicut a duobus principiis, aut duabus spirationibus, sed ab utroque tanquam ab uno principio, et unica spiratione. Pater non est Filius aut Spiritus sanctus. Filius non est Pater, aut Spiritus sanctus. Spiritus sanctus non est Pater, aut Filius; sed Pater tantum Pater est, Filius tantum Filius est, et Spiritus sanctus tantum Spiritus sanctus est. Nullus alium aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine, aut superat potestate, sed absque initio semper est, et sine fine. Pater est generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedens, consubstantiales, coæquales, coomnipotentes, et coæterni. Hæ tres personæ sunt unus Deus, non tres dii, una essentia, una substantia, una immensitas, unum principium, unus creator visibilium omnium et invisibilium, corporalium et spiritualium, qui quando voluit universas condidit creaturas sua bonitate, quas et valde bonas, voluit. Et ideo reprobo et anathematizo omnes hæreses et hæreticos sentientes et docentes contraria.

36. « Firmiter etiam credo et profiteor, quod Unigenitus Dei Filius Patri consubstantialis semper cum Patre et Spiritu sancto existens, in plenitudine temporis, quam divinæ misericordiæ consilium inscrutabile disposuit, ut nos a peccato Adæ ac cæterarum culparum nostrarum sordibus mundaret, et a morte et in inferno liberaret, incarnatus est de Spiritu sancto in immaculato utero beatissimæ Mariæ semper Virginis, veram et integram hominis naturam assumpsit, corpus videlicet et animam rationalem, in unitate personæ divinæ, tanta unitate, ut unus et idem Christus sit Deus et homo, Dei filius et hominis filius, ita quod una natura non

confunditur cum altera, nec una transit in alteram, nec una miscetur alteri, nec altera evanescit, sed in persona omnino una sunt duæ perfectæ naturæ, divina scilicet et humana, salvis earumdem naturarum proprietatibus, duæ voluntates, duæ operationes, ita ut Christus sit tantum unus. Et sicut formam servi Dei forma non ademit; ita formam Dei, servi forma non minuit : qui enim verus Deus est, idem verus est homo : Deus per id quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum : homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis : Deus per id quod de quinque panibus quinque millia hominum satiavit, quod Samaritanæ aquam salientem in vitam æternam promisit, quod Lazarum quatriduanum a mortuis resuscitavit : Homo per id quod esurivit, sitivit, fatigatus est, et in ligno crucis clavis affixus est : Unus et idem secundum divinitatem æqualis æterno Patri, immortalis, impassibilis, secundum vero humanitatem minor Patre, mortalis et passibilis.

37. « Insuper firmiter credo et prædico eumdem Dei filium incarnatum, vere natum esse ex Maria semper Virgine, et ideo ipsam Virginem fateor veram Dei matrem atque genitricem; item vere passum, vere mortuum et sepultum, vere cum anima descendisse ad inferos ad liberandas animas sanctorum Patrum, quæ in limbo detinebantur, alligato insatiabili homicida : subinde ex mortuis vere resurrexisse, et per quadraginta dies Apostolos docuisse de regno Dei, moxque ad cælos ascendisse, sedereque ad dexteram Patris et venturum esse in fine sæculorum ad judicandos vivos et mortuos.

38. « Credo et profiteor nullum unquam hominem ex semine Adæ conceptum et natum, fuisse salvatum, aut fore salvandum nisi per fidem mediatoris Dei et hominum Domini nostri Jesu Christi in sanguine et morte ipsius, qua nos reconciliavit æterno Patri, et delevit chyrographum iniquitatum nostrarum æterna redemptione inventa.

39. « Item firmiter credo, Legalia omnia Veteris Testamenti, seu Mosaicæ legis, quia Christum figurabant, licet divino cultui illa ætate congruerent, ipso adveniente cessasse, et jam promulgato Evangelio servari non posse sine interitu salutis æternæ. Omnes igitur post illud tempus circumcisionis, sabbati, ciborum eadem lege prohibitorum, reliquorumque legalium observatores alienos a fide denuntio, et salutis æternæ non posse esse participes nisi aliquando ab his erroribus resipiscant : ab his enim omnibus liberavit nos Christus, et septem novæ legis sacramenta instituit, quæ veneror, credo, et profiteor, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinem, Matrimonium, et Extremam unctionem; quæ omnia ea digne sumentibus, virtute passionis ejusdem Domini nostri Jesu Christi, gratiam conferunt. Ista septem sacramenta perficiuntur tribus, verbis videlicet, et rebus, ac ministro; verbis, ut forma; rebus, ut materia; ministro qui facere intendat quod facit Ecclesia.

« Recipio insuper quicquid de eisdem sacramentis sancta et Catholica Ecclesia Romana docet et prædicat.

40. « Credo, quod si vere pœnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissorum et omissorum pœnis satisfecerint coram divina justitia, eorum animas pœnis purgatorii post mortem purgari, utque a pœnis hujusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificium, orationes et eleemosynas, ac alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt, secundum Ecclesiæ instituta : illorumque animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam quæ post perpetrati peccati maculam (ut dictum est) purgatæ sunt, in cælum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum trinum et unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate alium alio perfectius : Illorum vero animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus perpetuo puniendas.

41. « Firmiter etiam teneo et credo Symbolum fidei a trecentis decem et octo Patribus in Concilio Nicæno, et a centum et quinquaginta in Concilio Constantinopolitano traditum, ac semper in Ecclesia usque modo inviolate custoditum, videlicet :

« Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilium omnium et invisibilium, et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri per quem omnia facta sunt : qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de cælis, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est, et resurrexit tertia die secundum Scripturas, et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas : et in unam Sanctam, Catholicam, et Apostolicam Ecclesiam : confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum : et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi. Amen.

42. « Confiteor, teneo, et prædico, unum eumdemque Deum Veteris et Novi Testamenti, hoc est, Legis, Prophetarum, atque Evangelii auctorem esse; quoniam eodem Spiritu sancto inspirante, utriusque Testamenti sancti locuti sunt. Itaque suscipio omnes libros canonicos quos suscipit sacrosancta Romana et Catholica Ecclesia; sunt vero infrascripti : Testamenti Veteris, quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; deinde Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Para-

lipomenon, Esdræ primus et secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Oseas, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum primus et secundus: Testamenti Novi, quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam, et Joannem, Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti, quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Joanni Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, et Apocalypsis Joannis Apostoli.

43. « Item amplector, suscipio, et approbo, sacrosanctam Synodum Nicænam primam trecentorum decem et octo Patrum, et profiteor et sequor quicquid illa decrevit, et reprobo et damno quicquid illa damnavit, et maxime impiam hæresim Arianorum cum ipso auctore Ario, qui affirmare ausus est Filium Dei non esse ab æterno ab ipsa Patris substantia genitum, sed ex tempore atque ex nihilo procreatum.

44. « Item amplector, suscipio, et approbo sanctam Synodum Constantinopolitanam primam centum et quinquaginta Patrum, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam hæresim Macedonii cum ipso auctore, qui affirmare ausus est, Spiritum sanctum non esse Patri et Filio coæternum et consubstantialem, atque ideo nec esse Deum, sed creaturam.

45. « Item amplector, suscipio, et approbo sacram Synodum Ephesinam primam ducentorum Patrum, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam hæresim Nestorianorum cum suo auctore Nestorio, qui duas personas in Christo constituens, asserebat non esse a Verbo Dei carnem assumptam in unitate personæ, sed per solam inhabitationem instar templi sanctificatam, et Christum non esse dicendum Deum incarnatum, sed hominem deiferum, nec beatam Mariam ejus genitricem dicendam esse Deiparam, sed Christiparam.

46. « Item amplector, suscipio, et approbo sanctam Synodum Chalcedonensem sexcentorum triginta Patrum quartam in ordine universalium Synodorum, et credo ac sequor quicquid illa decrevit, et reprobo ac damno quicquid illa reprobavit, et maxime impiam hæresim Eutychetis et Dioscori Alexandrini cum ipsis auctoribus qui affirmare ausi sunt, non esse in Christo post unionem Verbi cum carne duas integras, perfectas, inconfusas et impermixtas naturas cum unitate hypostasis, sive personæ. Et reprobo secundam Synodum Ephesinam, imo potius Latrocinium, quod factione ejusdem Dioscori, occiso beato Flaviano episcopo Constantinopolitano, legatis Summi Romani Pontificis fugatis, et episcopis cæteris terrore armorum ad assentiendum compulsis, Eutychianam hæresim impie confirmavit.

47. « Item amplector, suscipio, et approbo Synodum Constantinopolitanam secundam centum sexaginta quinque Patrum, quintam in ordine universalium Synodorum et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam hæresim Petri, Anthimi, Severi, et aliorum, qui existimantes ipsam divinam naturam trium personarum divinarum pro nobis crucifixam, Trisagio verba, Qui crucifixus es pro nobis, addebant.

48. « Item amplector, suscipio, et approbo Synodum Constantinopolitanam tertiam ducentorum octuaginta novem Patrum, sextam in eodem ordine, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quicquid illa reprobavit, et maxime impiam hæresim Sergii, Pyrri, Pauli, Petri, Cyri, Macarii, ac Theodori, qui unam tantum in Christo voluntatem et operationem statuentes, unam quoque duntaxat naturam cum Eutychianis asserere conabantur.

49. « Item amplector, suscipio, et approbo Synodum Nicænam secundam trecentorum quinquaginta Patrum, septimam in eodem ordine, et credo quicquid illa decrevit, et reprobo quidquid illa reprobavit et maxime impiam hæresim Iconoclastarum qui venerandas Christi et sanctorum imagines, tanquam si idola Gentium essent, e templis auferendas, et flammis absumendas esse dicebant.

50. « Item amplector, suscipio, et approbo sanctam Synodum Florentinam amplius quam centum et quadraginta Patrum, et credo quicquid illa decrevit, de processione Spiritus sancti a Patre et Filio, de consecratione panis azymi, vel fermentati, de purgatorio, et beatitudine animarum, de primatu Summi Romani Pontificis, necnon de sacramentis et libris canonicis; et reprobo ac damno quicquid illa reprobavit atque damnavit.

51. « Præterea amplector, suscipio, et approbo quæcumque alia Concilia, quæ recipit et approbat sacrosancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia, et maxime sanctam œcumenicam generalem Synodum Tridentinam novissime celebratam; ac damno et reprobo omnes hæreses, et auctores earumdem, quos et quas reprobat et damnat dicta sancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia; necnon quicquid illa tenet et docet, cum omni devotione et reverentia suscipio et amplector. Illos quoque doctores, et sanctos Patres, quos eadem Romana Ecclesia approbat, reverenter suscipio. Teneo et confiteor sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum et ipsum Romanum Pontificem successorem esse B. Petri principis Apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ esse caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipsi

in beato Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse : cujus Ecclesiæ unitatem tanti faciendam esse affirmo ut nullos extra eamdem Ecclesiam Catholicam existentes æternæ vitæ participes fieri posse confitear.

52. « Insuper promitto me tanquam obedientiæ filium, ordinationibus, præceptis, censuris, ac jussionibus sanctissimi domini nostri D. Clementis divina providentia papæ octavi, et successorum suorum Romanorum Pontificum canonice intrantium, et Sedi Apostolicæ semper et fideliter obtemperaturum.

53. « Hanc veram Catholicam fidem, quam in præsenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere ac confiteri, atque a meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit teneri, doceri, et prædicari, quantum in me erit, curaturum : Ego idem frater Joseph de Episcopo, procurator et orator supradicti reverendiss. D. Gabrielis patriarchæ procuratorio nomine ejus, et meo proprio ac privato, ut supra, spondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia.

« Ego presbyter Joseph supradictus : et hic character manus meæ testificatur de me in hac scriptione, et in duabus similibus. In Urbe Roma, decima quinta die mensis Januarii, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto nativitatis Christi.

54. « Hanc veram Catholicam fidem, quam in præsenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere et confiteri, atque a meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, et prædicari, quantum in me erit, curaturum : Ego idem frater Abdelmessias Elmichini, procurator et orator supradicti reverendis. D. Gabrielis patriarchæ, procuratorio nomine ejus et meo proprio ac privato, ut supra, spondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia.

« Ego presbyter Abdelmessias supradictus : et hic character manus meæ testificatur de me in hac scriptione, et in duabus similibus. In Urbe Roma decima quinta die mensis Januarii anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto nativitatis Christi.

55. « Hanc veram Catholicam fidem, quam in præsenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere, et confiteri, atque illos, quorum curat ad me in munere meo spectabit, fideliter docere : Ego idem Barsum archidiaconus patriarchalis Ecclesiæ S. Marci, nepos et orator supradicti Comus Joannis, ejus nomine, et meo, ut supra, spondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet, et hæc sanctæ Dei Evangelia.

« Ego Barsum archidiaconus patriarchalis Ecclesiæ S. Marci supradictus : et hic character manus meæ testificatur de me in hac scriptione, et in duabus similibus. In Urbe Roma decima quinta die mensis Januarii, anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto nativitatis Christi ».

Hactenus legatorum publice recitata fidei professio coram Summo Pontifice de ipsis optime merito, præsentibus S. R. E. cardinalibus.

FINIS TOMI OCTAVI.

Barri-Ducis. — Typis Ludovici Guerin et Sociorum.

